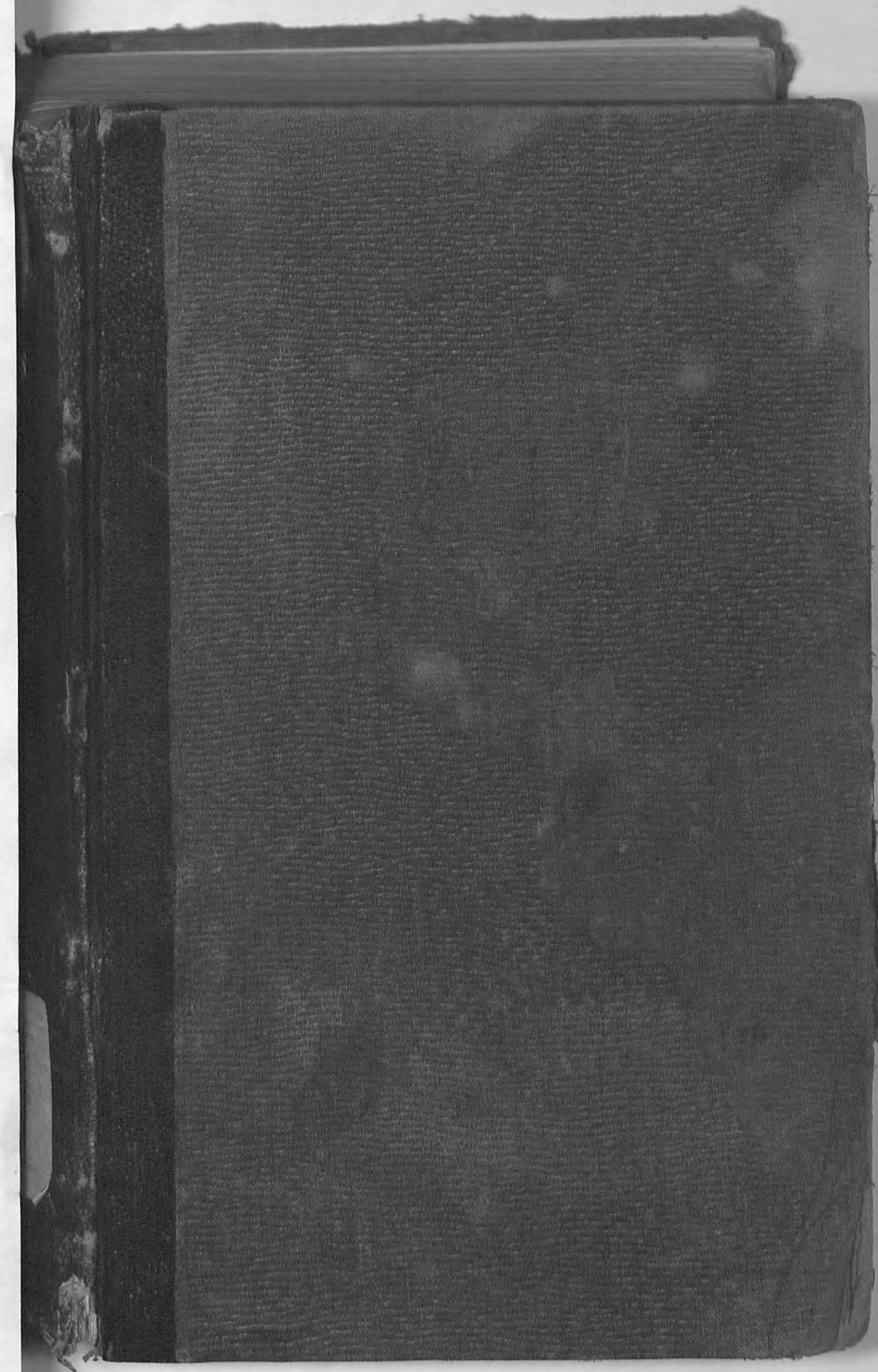

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

748
GRUER - 00

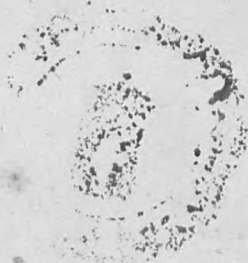
ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

1200 2036
Αριθ. εισ. 241/1959

Παραδοσίου

(20

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ ἐκδοτικὴ ἐκδοτικὴ ἀπὸ διὰ δὸν τῶν ἀρι-
σταντῶν γράφων ἐν ἱερᾷ ἀνδρὶ καὶ ἐκ
ἐκδοτικῆς Βιβλιοθήκης ἐκ τῆς Α. Δ. Παναγιώτης

ΤΟΥ ΕΝ 'ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ 'ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙ

ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ

ΤΑΣ ΤΟΥ 'ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ.

ΤΟΜΟΣ Β.

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ 'ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ετυπώθη σὺν θεῷ τὸ παρὸν βιβλίον ἐν Ὁξονίᾳ δι' ἐπιμελείας Θωμᾶ τοῦ
Κομβίου τυποθέτου τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐτελειώθη μηνὶ
Μαίῳ κς ἔτους ᾿ξτνε (Α. Δ. 1847.)

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ἜΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΑΙΝΗ

ΕΚ ΠΑΛΑΙΩΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ ΔΙΟΡΘΩΘΕΙΣΑ.

1847

Ἐτυπώθη σὺν θεῷ τὸ παρὸν βιβλίον ἐν Ὁξωνίῳ δι' ἐπιμελείας Θωμᾶ τοῦ

Κομβίου τυποθέτου τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἐτελειώθη μηνὶ

Μαίῳ κζ' ἔτους ξτνε (Α. Δ. 1847.)

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

MONITUM.

TRADIMUS tibi in manus, L. B., *secundam* nostri operis partem; quam brevi sequetur, favente Deo Opt. Max., volumen quod agmen ducat, Homilias in Epistolam ad Romanos continens. Reliqua volumina, nisi quid praeter opinionem acciderit, suo ordine in lucem prodibunt.

Codices, quos in usum nostrae recensitionis aut nunc primum, aut denuo et accuratius examinandos curavimus, hi sunt.

- A. Codex Collegii Novi apud Oxonienses, num. LXXVII. Membranaceus, forma maxima, foliis 256, saeculi forsan XII. ineuntis. Antiquam scripturam passim correxit manus recentior. Hic est Codex Savilii, qui unicus ei, ut videtur, in exemplari Veronensi castigando suppetebat. Ipse *optimae notae* appellat.
- B. Regius 683, olim Colbertinus. Membranaceus, saeculo XII. exaratus. Continet, praeter alia opuscula, 1. Chrysostomi Homilias in Matthaeum ab Hom. VI. ad Hom. XL. 2. Ejusdem Homilias in Epist. ad Corinthios priorem ab Hom. XXV. mutila ad Hom. XXXIII. mutilam quoque.
- C. Regius 739. Membranaceus, saeculi XI. Hunc librum in subsidium vocavit Editor Benedictinae secundae, qui

b

(ad p. 65 C.) de indole ejus sic statuit: "Atque tum in hac, tum in aliis permultis ab illo Codice exhibitis scripturae varietatibus, vestigia manifesta agnoscimus manus secundis curis pristinam orationem retractantis." Quod quam vere dictum sit, et nos testamur, et pro se quisque judicare potest.

- D. Regius ex Supplemento 226. Membranaceus, olim Monasterii S. Germani a Pratis, initio et fine mutilus. Vid. Var. Lect. ad p. 180 D. et ad p. 306 E. "Is Codex, perita manu scriptus, ad saeculum nonum referendus videtur."
- E. Regius 740, olim Mazarinaeus. Membranaceus, saeculi XII. ut videtur. Sub finem ultimae Homiliae quaedam desiderantur. Hunc quoque librum hic illic consuluit Editor novissimus.
- F. Monacensis 373. Membranaceus, saeculi X. formae maximae, foliis 416. Desunt priora folia usque ad p. 31 D. Hujus Codicis, qui omnium praestantissimus est, variantes lectiones nostrum in usum enotavit THEODORUS KRABINGERUS.
- Regius 738. Membranaceus, saeculi X. ex Oriente in Bibliothecam Regiam anno MDCLXIX illatus. Continet Homilias XXIX. a secunda mutila ad trigesimam, ejus finis periit. Hic est ille Regius, olim 1818, quem unum contulisse se profitetur Montefalconius. Hujus libri collationem integram ad manum habuimus; unde intelleximus eum tantum non semper et ubique eum Regio nostro C. consentire. Itaque lectiones ejus, nisi forte in altero Codice lacuna exstisset, in tabulas referre supersedimus.

Praeter haec subsidia, ad Homilias duodecim priores non sine fructu evolvimus chartas pauculas THEODORI HEYSII, Parthenopolitani, quibus Vir eruditus nostro rogatu consignavit varietatem lectionis, modo plenam, modo tantum potiore, ex tribus libris Venetis collectam. Codices sunt,

- b. Bessarioneus 103. Bombacinus, foliis 414, saeculi circiter XI. quo corpore uno universa S. Joannis Chrysostomi in Paulum Expositio continetur. Est autem hic Codex Editionis Veronensis, quae prodiit anno MDXXIX. ex officina Fratrum de Sabio, unicum archetypum.
- q. Bessar. 99. Membranaceus, forma quadrata, foliis 397, versibus indivisis tricenis, saeculi fere X. Continet in Epist. I. ad Corinthios Homilias XLIV. "Manu imperita scriptus, praeter miros quosdam errores parum ferax bonae varietatis, quamvis, ut bombacino antiquior, ad vulgatae censuram haud inutilis." Haec nobis ab Heysio nostro nimium sinistre dicta videntur; siquidem hic liber ad eandem cum Codice Monacensi, qui bonarum lectionum non tam ferax quam feracissimus habendus est, recensione pertinet.
- d. Append. II. 179, antea Monasterii S. Michaelis de Muriano. Membranaceus, foliis majoribus, paginis bipartitis, saeculi XI. "Origo paullum diversa, scriba diligentior, quem subsecutae sunt veterum lectorum in textu percensendo et emendando doctae exercitationes, partim ad fidem Codicum institutae, plures arbitrariae." Hic Codex ad nostrum A. proxime accedit.

Codices Mosquenses harum Homiliarum descripsit C. F. Matthaei in Editione Nov. Test. Tom. VII. p. 274 sq. Horum alter (Mosq. 2) scriptus est post Christum natum anno 990: alterum (Mosq. 7) saeculo nono assignat Vir doctissimus.

Catena in S. Pauli Epistolam ad Corinthios priorem a Viro Reverendo J. A. Cramer anno MDCCCXLI. publici juris facta, magnam partem ex Chrysostomi commentariis derivata, haud mediocrem nobis ad ipsos fontes purgandos opem tulit.

Homilias novem et viginti priores Latinas fecit Franciscus Aretinus, Codicem nactus qui cum nostro C. omni

ex parte conspirare videtur. Alia interpretatio, quae inter Opera S. Chrysostomi Latine edita Parisiis anno MDCXIV. exstat, nomen Gentiani Herveti Aurelii, Rhemensis Canonici, prae se fert. Hanc suae Editionis in usum recudendam curavit Morellus: Montefalconius, ut solebat, novam confecit.

Quod superest, non praetermittendi sunt Codices venerandae antiquitatis, in quibus Graecorum patrum facile principem nunc primum Syre loquentem videre est. Libros intra paucos hos annos monasterioli Aegyptiaci e situ et squalore erutos, et in Bibliothecam Musei Britannici faustis ominibus illatos, pro temporis angustis, ut potuimus, non ut voluimus, hic illic per amicum eruditum dictae Bibliothecae administrationi vacantem consulimus. Responsa eorum accurate exscripta et Latinitate donata in Appendicem recondidimus.

F. F.

TABULA HOMILIARUM.

HOM. I.	CAP. I. 1—3.....	Pag. 5
II.	I. 4—9.....	11
III.	I. 10—17.....	20
IV.	I. 18—25.....	31
V.	I. 26—31.....	44
VI.	II. 1—5.....	57
VII.	II. 6—16.....	67
VIII.	III. 1—11.....	89
IX.	III. 12—18.....	100
X.	III. 18—IV. 2.....	110
XI.	IV. 3—5.....	119
XII.	IV. 6—12.....	132
XIII.	IV. 10—16.....	148
XIV.	IV. 17—21.....	159
XV.	V. 1—8.....	170
XVI.	V. 9—VI. 11.....	183
XVII.	VI. 12—14.....	196
XVIII.	VI. 15—20.....	205
XIX.	VII. 1—39.....	215
XX.	VIII. 1—13.....	227
XXI.	IX. 1—12.....	241
XXII.	IX. 13—23.....	258
XXIII.	IX. 24—X. 12.....	270
XXIV.	X. 13—24.....	285
XXV.	X. 25—XI. 1.....	297
XXVI.	XI. 2—16.....	307
XXVII.	XI. 17—27.....	326

HOM. XXVIII.	CAP. XI. 28—34.....	Pag. 338
XXIX.	XII. 1—11.....	349
XXX.	XII. 12—20.....	364
XXXI.	XII. 21—26.....	376
XXXII.	XII. 27—XIII. 3.....	386
XXXIII.	XIII. 4—8.....	405
XXXIV.	XIII. 8—13.....	419
XXXV.	XIV. 1—19.....	434
XXXVI.	XIV. 20—33.....	449
XXXVII.	XIV. 34—40.....	462
XXXVIII.	XV. 1—10.....	470
XXXIX.	XV. 11—28.....	486
XL.	XV. 29—34.....	506
XLI.	XV. 35—46.....	517
XLII.	XV. 47—58.....	527
XLIII.	XVI. 1—9.....	534
XLIV.	XVI. 10—24.....	543

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ἡ ΚΟΡΙΝΘΟΣ ἐστὶ μὲν ^aνῦν πόλις τῆς Ἑλλάδος ἡ
πρώτη, πολλοῖς δὲ τὸ παλαιὸν πλεονεκτήμασι βιωτικοῖς ἐκόμα,
καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων τῇ τῶν χρημάτων περιουσίᾳ·
διὸ καὶ τὶς τῶν ἔξωθεν ^bσυγγραφέων ἀφνειὸν ἐκάλει τὸ χωρίον.
Ἐν γὰρ τῷ ἰσθμῷ κεῖται τῆς Πελοποννήσου, καὶ πολλὴν
εἶχεν ἐμπορίας ὑπόθεσιν. Ἦν δὲ καὶ ῥητόρων πολλῶν ἔμ-
πλεως ἡ πόλις καὶ φιλοσόφων· ^cκαὶ τὶς τῶν ἐπὶ τὰ καλουμένων Β
σοφῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἦν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ φιλο-
τιμίας ἕνεκεν εἴρηται, οὐδὲ πρὸς ἐπίδειξιν πολυμαθείας· τί
γὰρ δὴ καὶ ἔστι τὸ ταῦτα εἰδέναι; ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν
ἡμῖν συντελεῖ τῆς ἐπιστολῆς. Πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἔπαθεν ὁ
Παῦλος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἐν ταύτῃ αὐτῷ
φανείς φησι· ¹“Μὴ σιγήσης, ἀλλὰ λάλει· διότι λαὸς μοι
πολύς ἐστιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.” ^dκαὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἔτη. C
Ἐν ταύτῃ ^eὁ δαίμων ἐξῆλθεν, ὃν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπορκίζοντες, τὰ
ἀνήκεστα ἔπαθον παρ’ αὐτοῦ· ἐν ταύτῃ τὰς βίβλους συναγα-

1 Act. xviii. 9, 10.

CODICES A.C.E. Media pars folii primi deest in E. ^a νῦν om. C.E.
Aretin. Mox βιωτικοῖς ἐκόμα πλεονεκτήμασι hoc ordine A. ^b συγγραφέων]
ποιητῶν C. ^c καὶ τὶς] ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς C. Mox πολυμαθείας A. ^d καὶ]
ῶθεν καὶ C. Aret. ^e ὁ] καὶ ὁ Edd. καὶ om. A.C. Aretin. E. mutilus est.

TOM. II.

B

2

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

γόντες τῶν γοήτων οἱ μετανοήσαντες κατέκασαν, καὶ ὤφθησαν
 μυριάδες πέντε· ἐν ταύτῃ καὶ ἐπὶ Γαλλίωνος τοῦ ἀνθυπάτου
 2 ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ Παῦλος ἐτύπτετο. Ὁρῶν τοίνυν ὁ διά-
 βολος πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον τῆς ἀληθείας ἐπει-
 λημένῃν, καὶ πλούτου καὶ σοφίας ἕνεκεν θαυμαστὴν οὖσαν, καὶ
 τῆς Ἑλλάδος τὸ κεφάλαιον· τὰ γὰρ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαι-
 μονίων ἀθλίως διέκειτο λοιπὸν, τῆς ἀρχῆς πάσαι μεταπεσούσης·
 1 καὶ θεασάμενος, ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ἐδέξαντο τὸν
 τοῦ θεοῦ λόγον, τί ποιεῖ; Διαιρεῖ τοὺς ἀνθρώπους· ἤδει γὰρ, (244)
 ὅτι καὶ βασιλεία ἡ πασῶν ἰσχυροτέρα ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα,
 Βοὺ σταθῆσεται. Εἶχε δὲ ἀφορμὴν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ταύτην
 τὸν πλοῦτον, τὴν σοφίαν τῶν οἰκούντων. Ἐντεῦθεν συμμορίαις
 ποιησάμενοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ αὐτοχειροτόνητοι ἔγενόμενοι
 τινες, προειστήκεσαν τοῦ πλήθους, καὶ οἱ μὲν τούτοις, οἱ δὲ
 ἐκείνοις ἑαυτοὺς προσένεμον, τοῖς μὲν ὡς πλουσίοις, τοῖς δὲ
 ὡς σοφοῖς καὶ πλέον τι δυναμένοις διδάσκειν· οὐ δὲ καὶ παρα-
 λαβόντες αὐτοὺς, ἐφιλοτιμοῦντο πλέον τι τοῦ ἀποστόλου
 δῆθεν λέγειν· ὅπερ οὖν καὶ αἰνιττόμενος ἔλεγεν· 24 “Οὐκ ἠδυνή-
 θην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς” 2 δηλῶν ὅτι οὐ παρὰ τὴν
 οἰκίαν ἀπορίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν τὸ μὴ πολλὰ
 C ἀκοῦσαι γέγονε· καὶ τὸ, 3 “Χωρὶς ἡμῶν ἐπλουτήσατε,” τοῦτό
 ἐστὶν ἐνδεικνυμένον. Καὶ ἦν τοῦτο οὐ μικρὸν, ἀλλὰ πάντων
 ὀλεθριώτερον, τὸ διεσπᾶσθαι τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἕτερον δὲ
 μετὰ τούτων ἁμάρτημα ἐτολμᾶτο αὐτοῖσι, τὸ μητρικῶς τινα
 συγγενόμενον μὴ μόνον μὴ ἐπιπλήττεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὀχλαγω-
 γεῖν, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ παρέχειν μέγα φρονεῖν· διὸ φησι,
 4 “Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθήσατε.”
 Καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν τινὲς τῶν δῆθεν τελειοτέρων, 6 καὶ ὑπὸ
 γαστριμαργίας τῶν εἰδωλοθύτων ἀπογενόμενοι, καὶ ἐν τοῖς
 ἱεροῖς κατακλινόμενοι, τὰ πάντα ἐλυμαίνοντο. 7 Ἄλλοι πάλιν
 D μάχας ἔχοντες καὶ φιλονεικίας ὑπὲρ χρημάτων, τοῖς ἔξωθεν
 δικαστηρίοις 1 τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον. Καὶ κομῆται δὲ
 πολλοὶ παρ' αὐτοῖς περιήσαν, οὓς καὶ ἀποκείρασθαι κελεύει.
 8 Ἦν τι καὶ ἕτερον πλημμέλημα οὐ μικρὸν, τὸ καθ' ἑαυτοὺς
 ἐσθίειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ μὴ μεταδιδόναι τοῖς δεομένοις.
 Μετὰ δὲ 9 τοῦτο καὶ ἕτερον ἐπλημμέλουν, ἐπὶ τοῖς χαρίσμασι

2 1 Cor. iii. 1.

3 Ibid. iv. 8.

4 Ibid. v. 2.

1 καὶ μᾶλλον δὲ C. Aret.

2 γινόμενοι A. Statim προσστήκεσαν A.C.

3 δηλῶν ὅτι Sic libri omnes. Edebatur δηλονότι. 1 τούτων] τοῦτο E. 6 καὶ ὑπὸ] ἀπὸ C.

1 τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον Sic E. Aretin. τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέ-
 τρεπον ἅπαντα ταῦτα A. τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον μετὰ πάντα ταῦτα C. τὰ καθ'
 ἑαυτοὺς ἅπαντα ταῦτα ἐπέτρεπον Edd. sed ταῦτα inclusit Sav. 9 τοῦτο]

τούτων A.C.

μέγα φρονούντες, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐντεῦθεν ζηλοτύπως ἔχοντες, ὅπερ καὶ αὐτὸ μάλιστα διέσπα τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὁ περὶ τῆς ἀναστάσεως δὲ λόγος ἐχώλεσε παρ' αὐτοῖς· ἔνοι γὰρ αὐτῶν οὐ σφόδρα ἐπίστευον ἀνάστασιν εἶναι σωμάτων, τὰ Ε τῆς Ἑλληνικῆς μορίας ἔτι νοσοῦντες. Καὶ γὰρ ἅπαντα ταῦτα ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν ἀνοίας ἐτίκτετο, καὶ αὕτη ἦν τῶν κακῶν ἡ μήτηρ· ἐντεῦθεν καὶ διήρνητο, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀπὸ τῶν φιλοσόφων μαθόντες. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι κατ' ἀλλήλων ἔστησαν, αἰεὶ ὑπὲρ φιλαρχίας καὶ κενοδοξίας ἕκαστος τοῖς ἀλλήλων ἐναντιούμενοι δόγμασι, καὶ σπουδάζοντες ἐφευρεῖν τι τοῖς προτέροις. Ταῦτα δὲ ἔπασχον, ἐπεὶ λογισμοῖς ἐπέτρεπον τὰ καθ' ἑαυτοῦς. Ἐγραψαν μὲν οὖν αὐτῷ διὰ Φουρτουνάτου καὶ Στεφανᾶ καὶ Ἀχαικοῦ, δι' ὧν καὶ αὐτὸς γράφει· καὶ ταῦτα ἐδήλωσεν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς· οὐ μὴν περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ γάμου καὶ παρθενίας· διὸ καὶ ἔλεγε, ⁵“Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι.” Αὐτὸς μέντοι, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔγραψαν, καὶ ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔγραψαν, ἐπιστέλλει, πάντα μετὰ ἀκριβείας μαθὼν αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα. Καὶ τὸν Τιμόθεον δὲ ἀποστέλλει μετὰ τῶν γραμμάτων, εἰδὼς ὅτι πολλὴν ἔχει ἰσχὺν καὶ τὰ γράμματα, οὐ μικρὰν δὲ αὐτοῖς οἶσει προσθήκην καὶ ἡ παρουσία τοῦ μαθητοῦ. Ἐπεὶ δὲ αἰσχυρόμενοι ἦσαν διανεϊμάμενοι τὴν ἐκκλησίαν, μὴ δόξωσι φιλοτιμίας ἕνεκεν τοῦτο πεποιηκέναι, προκαλύμματα τοῦ πάθους ἔπεπνόντες, τὸ τὰ τελειότερα ἤθεν διδάσκειν, Β καὶ σοφώτερον τῶν ἄλλων εἶναι· κατ' αὐτοῦ πρῶτον ὁ Παῦλος ἵσταται τοῦ νοσήματος, τὴν ρίζαν τῶν κακῶν ἀναστέλλων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν φνεῖσαν διχόνοιαν· καὶ πολλῇ κέχρηται τῇ παρρησίᾳ. Ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ μαθηταὶ οἵτοι μάλιστα πάντων· διὸ φησιν, ⁶“Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστέ.” Καὶ ἀσθενέστερόν γε τῶν ἄλλων διέκειντο· διὸ φησιν, ⁷“Οὐ γὰρ ὡς πνευματικοὶς ἐλάλησα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Τοῦτο δὲ λέγει, ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι C ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος τοῦτο λέγει χρόνου. ⁸“Διὸ ἐπήγαγε”

⁵ 1 Cor. vii. 1.⁶ Ibid. ix. 2.⁷ Ibid. iii. 1, 2.

⁸ ἕκαστος, quod vulgo abest, est in nostris omnibus. ⁹ Φουρτουνάτου Α. receptum a Sav. Mor. Ben. Sed vide p. 409 B. ¹⁰ ἡ μὲν ἰσχὺν ἔχει] καὶ ἰσχὺν ἔχει C. Idem mox ὁμοίως pro δε habet. ¹¹ οἱ καὶ αὐτοὶ οἱ Ε. ¹² ἐπενοήσαν τὸ] Sic ex corr. A. quod ediderunt Sav. Mor. Ben. ἐπενοήσαντο C. E. et a pr. man. A. ¹³ αὐτοῦ] + τοῖαν τοῦτο Ε. ¹⁴ ἐπιστολῆς Ε. ¹⁵ τοῦτο λέγει χρόνον] Sic omnes. Vulgo χρόνον τοῦτο λέγει. ¹⁶ διὸ om. A. ¹⁷ Stahim νῦν ἔτι pro ἔτι νῦν C. Ceterum verba διὸ—δύνασθε, quae aberant, leguntur in libris omnibus et Aretin.

“ ἄλλ’ οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Πλὴν ἄλλ’ οὐδὲ πάντας εἰκὸς
 ἦν διεφθάρθαι, ἀλλ’ εἶναι τινὰς ἐν αὐτοῖς καὶ σφόδρα ἀγίους.
 Καὶ τοῦτο ἐν μέσῳ τῆς ἐπιστολῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν, ⁸“ Ἐμοὶ
 δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ,” καὶ ἐπαγαγὼν,
 “ Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ.” Ἐπεὶ
 οὖν ἐξ ἀπονοίας πάντα ἐτίκτετο τὰ κακὰ, καὶ τοῦ νομίζειν
 εἰδέναι τι πλεόν, ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων ^xκαθαίρει, καὶ ἀρχό-
 μενός φησι·

⁸ 1 Cor. iv. 3, 6.

^x καθαίρει Veron. et a pr. man. A.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

¹ Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος ^a Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος D
 θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ
 οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς
 ἀγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν·
^b χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.

“ΟΡΑ πῶς εὐθέως ἐκ προοιμίων τὸν τῦφον κατέβαλε, καὶ
 χαμαὶ ἔρριψε πᾶσαν αὐτῶν τὴν οἴησιν, κλητὸν ἑαυτὸν εἰπών.
 Οὐ γὰρ αὐτὸς εὔρον, φησὶν, ὅπερ ἔμαθον, οὐδὲ οἰκεία κατέλα- E
 βον σοφία, ἀλλὰ διώκων καὶ πορθῶν τὴν ἐκκλησίαν, ἐκλήθην.
 Ἐνταῦθα ^c δὲ τοῦ μὲν καλοῦντος τὸ πᾶν τοῦ δὲ κληθέντος
 οὐδὲν, ὡς εἰπεῖν, γίνεται, ἢ τὸ ὑπακούσαι μόνον. “Χριστοῦ
 Ἰησοῦ.” Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Χριστός· καὶ ὑμεῖς ἀνθρώπους
 ἐπιγράφεσθε τῆς διδασκαλίας προστάτας; “Διὰ θελήματος

¹ CAP. I. v. 1.

Hom. I. ^a Ἰησοῦ Χριστοῦ] Sic C.E. et Mosqq. Χριστοῦ Ἰησοῦ Edd.
^b χάρις—Χριστοῦ om. C. ^c δὲ om. C.

θεοῦ.” Ὁ γὰρ θεὸς τοῦτο ἠθέλησε τὸ οὕτως ἡμᾶς σωθῆναι. Οὐδὲν γὰρ ἡμεῖς κατωρθώσαμεν, ἀλλὰ διὰ τοῦ θελήματος τοῦ θεοῦ τὴν σωτηρίαν εὐράμεθα· καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἔδοξεν, ἐκλήθημεν, οὐκ ἐπειδὴ ἄξιοι ἦμεν. “Καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός.” Πάλιν μετριάζει, συντάττων ἑαυτῷ τὸν ἐλάχιστον πολλῶν· καὶ γὰρ πολὺ τὸ μέσον ἢ Παύλου καὶ Σωσθένους. Εἰ δέ, ἔνθα τοσοῦτον ἦν τὸ μέσον, συνέταξεν ἑαυτῷ τὸν καταδέεστερον, τί ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν ἐκεῖνοι οἱ τοὺς ὁμοτίμους ὑπερωρῶντες; “Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Οὐ τοῦδε καὶ τοῦδε, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. “Τῇ οὖσῃ ἐν Κορίνθῳ.” Ὅρας πῶς καθ’ ἐκάστην λέξιν κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φύσημα, τὴν διάνοιαν ἐθίζων διὰ πάντων ἡπρὸς τὸν οὐρανόν; Ἐκκλησίαν δὲ θεοῦ καλεῖ, δεικνύς Β ὅτι ἠνώσθαι αὐτὴν χρή. Εἰ γὰρ θεοῦ ἐστίν, ἦνεται, καὶ μία ἐστίν, οὐκ ἐν Κορίνθῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. Τὸ γὰρ τῆς ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμῶς, ἀλλὰ ἐνώσεως καὶ συμφωνίας ἐστίν ὄνομα. “Ἁγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” Πάλιν τοῦ Ἰησοῦ τὸ ὄνομα, οὐδαμῶς ἀνθρώπων τίθησι. Τί δέ ἐστιν ὁ ἀγιασμός; Τὸ λουτρὸν, ὁ καθαρισμός. Ἀναμιμνήσκει γὰρ αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀκαθαρσίας, ἧς ἀπήλλαξε, καὶ πείθει μικρὰ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἐν τοῖς οἰκείois κατορθώμασιν, ἀλλ’ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ἡγιασθησαν. “Κλητοῖς ἁγίοις.” Καὶ ἡ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ πιστεῖν σωθῆναι, φησὶν, οὐκ ἐξ ὑμῶν· οὐ γὰρ προσήλθετε πρῶτοι, ἀλλ’ ἐκλή- (246) C θητε. Ὡστε οὐδὲ τὸ μικρὸν τοῦτο, ὑμέτερον ὄλον. Καίτοι εἰ καὶ προσήλθετε, μυρίων ὄντες ὑπεύθυνοι κακῶν, οὐδὲ οὕτως ὑμῖν χάρις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ Ἐφεσίοις γράφων ἔλεγε, ² “Χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν.” Οὐδὲ ἡ πίστις ὑμῶν ἀλόκληρος· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐπιστεύσατε προλαβόντες, ἀλλὰ κληθέντες ὑπακούσατε. “Σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Οὐ τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός, ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου. “Ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.” Εἰ γὰρ καὶ πρὸς Κορινθίους τὰ γράμματά ἐστι γεγραμμένα μόνον, Δ ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ μέμνηται πιστῶν, δεικνύς ὅτι τὴν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης μίαν δεῖ εἶναι ἐκκλησίαν, καίτοι τόποις πολλοῖς κεχωρισμένην, καὶ πολλῶν μάλλον τὴν

² Ephes. ii. 8.

¹ ὁ γὰρ θεός] ὁ θεός φησι C. ² ἡμᾶς] Sic C.E. Aretin. Legebatur ἡμᾶς. ³ εὐράμεθα C. et corr. A. ⁴ πολλῶν] Sic A.C. et corr. E. longe Aretin. Eddebatur Ἀπολλῶ. τῶ. πολλῶ Sav. marg. ⁵ ἦν] + ἀληθῶς E. ⁶ ὅρα C. ⁷ πρὸς] εἰς A. ⁸ ἐστὶ post ἐνώσεως transp. C. ⁹ γὰρ om. C. ¹⁰ ὑμῶν] + τοιούτων C. ¹¹ τοῦ ὀνόματος] τὸ ὄνομα Edd. invitis libris. ¹² γεγραμμένα] ἀλλ’ οὐ τούτων C. Aretin.

ἐν Κορίνθῳ. Εἰ δὲ ὁ τόπος χωρίζει, ἀλλ' ὁ κύριος αὐτοὺς συνάπτει κοινὸς ὢν· διὸ καὶ ἐνὼν αὐτοὺς ἡγήγαγεν, "ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν." Πολὺν δὲ τοῦτο ἐκείνου κυριώτερον. "Ὡς περ γὰρ οἱ ἐν ἐνὶ τόπῳ ὄντες, ὅταν πολλοὺς ἔχωσιν ἐναντίους δεσπότας, διεσπασμένοι εἰσὶ, καὶ οὐδὲν ἀπὸ τοῦ τόπου εἰς ὁμόνοιαν ὠφελοῦνται, διάφορα τῶν δεσποτῶν ἐπιταττάντων, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐλκόντων· "Οὐ δύνασθε γὰρ, φησί, θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾷ;" οὕτως οἱ ἐν διαφόροις τόποις ὄντες, εἰ μὴ διαφόρους ἔχωσι κυρίους, ἀλλ' ἓνα μόνον, οὐδὲν ἀπὸ τῶν τόπων εἰς ὁμόνοιαν παραβλάπτονται, τοῦ κυρίου τοῦ ἐνὸς συνάπτοντος αὐτούς. Οὐ λέγω τοίνυν, φησὶν, ὅτι πρὸς Κορινθίους Κορινθιοὶ ὄντες ὁμονοεῖν ὀφείλετε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, κοινὸν ἔχοντες δεσπότην. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ δευτέρου προσέθηκε τὸ, "ἡμῶν." Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, "τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ," ἵνα μὴ δόξῃ χωρίζειν παρὰ τοῖς ἀνοήτοις, ἐπάγει πάλιν, "κυρίου ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν." Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, 5 ἀναγνώσομαι κατὰ τὸ νόημα οὕτω. "Παῦλος καὶ Σωσθένης τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅπου δῆποτε ἂν ᾖσι· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ." Ἡ οὕτω πάλιν, ὁ καὶ μᾶλλον ἡγοῦμαι ἀληθέστερον εἶναι. "Παῦλος καὶ Σωσθένης τοῖς ἐν Κορίνθῳ ἡγιασμένοις, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν." Τουτέστι, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ὑμῖν τοῖς ἐν Κορίνθῳ ἡγιασμένοις, καὶ κλητοῖς γενομένοις· οὐ μόνοις, ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτῶν. Εἰ δὲ ἀπὸ χάριτος ἡ εἰρήνη, τί μέγα φρονεῖς, τί μέγα φυσᾷς, χάριτι σωθεῖς; *εἰ δὲ εἰρήνην ἔχεις πρὸς τὸν θεόν, τί ἐτέροις σεαυτὸν προσνέμεις; τοῦτο γὰρ διαστασιάζειν ἐστὶ. Τί γὰρ, εἰ πρὸς τόνδε εἰρηνεύετε, καὶ πρὸς τόνδε, καὶ χάριν ἔχετε; Ἐγὼ ὅδε ἀπὸ τοῦ θεοῦ αἰτῶ ταῦτα ὑμῖν ἀμφοτέρω γενέσθαι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτόν. Οὔτε γὰρ *βέβαια μένει, ἂν μὴ τῆς ἁνωθεν ἀπολαύσῃ ροπῆς· οὔτε, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ᾗ, ἔσται ὅτι πλέον ὑμῖν. Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἡμῖν, *καὶ πρὸς πάντας

^a ἡγήγαγε] + τὸ C.

^r ὑμῖν in marg. habet C.

^s εἰ δὲ εἰρ. ἔχεις] εἰν

εἰρ. ἔχεις C.

^t προσνέμεις] Sic nostri omnes. Edebatut προσνέμεις.

^v ὅδε om. C. in textu.

^w βέβαια E. et Interpp. βεβαία vulgo. Statim μένει

C. E. et corr. A. etiam Sav. in marg. μένη Edd. * καὶ pro ἂν quater deinceps est in nostris omnibus et Sav. marg.

ὤμειν εἰρηνικοὶ, πρὸς δὲ τὸν θεὸν ἐκπεπολεμωμένοι· ὥσπερ οὐδὲν βλάβος ἡμῖν, καὶν παρὰ πάντων πολεμώμεθα, τῷ δὲ θεῷ εἰρηνεύωμεν. Καὶ πάλιν οὐδὲν ὄφελος, καὶν παρὰ πᾶσιν εὐδοκίωμεν, τῷ δὲ κυρίῳ προσκρούωμεν· οὐδεὶς κίνδυνος, καὶν πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται καὶ μισῶσιν, ὁ δὲ θεὸς ἀποδέχεται καὶ φιλεῖ. Ἡ γὰρ ὄντως χάρις, ἥ ὄντως εἰρήνη ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ. **Δ**ὲ μὲν γὰρ τὴν παρὰ τῷ θεῷ χάριν ἔχων, οὐδένα δέδοικε, καὶν μυρία πάσχη δεινὰ· οὐ λέγω ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν διάβολον· ὁ δὲ τοῦτῳ προσκεκρουκός, πάντας ὑποπτεύει, καὶν ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι δοκῇ. Ἀστατον γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ οὐ φίλοι μόνον οὐδὲ ἀδελφοί, ἀλλ' ἤδη καὶ πατέρες μεταβαλλόμενοι πολλάκις ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας τοῦτον, ὃν ἐγέννησαν, ὃν ἐφύτευσαν, πάντων πολεμίων μᾶλλον ἤλασαν· καὶ παῖδες πατέρας ἐξεβάλον. Σκόπει δέ. Εἶχε χάριν ὁ Δαυὶδ παρὰ τῷ θεῷ· εἶχε χάριν ὁ Ἀβεσσαλώμ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· (247) **Ε**οῖον οὖν τέλος ἐκάτερος ἔσχε, καὶ τίς ἠδδοκίμησε μᾶλλον, ἴστε. Εἶχε χάριν ὁ Ἀβραάμ παρὰ τῷ θεῷ, ὁ δὲ Φαραὼ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· χαριζόμενοι γὰρ αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τοῦ δικαίου προοῦδωκαν. Τίς οὖν λαμπρότερος γέγονε καὶ μακάριος; παντί που ἐδήλον. Καὶ τί λέγω περὶ δικαίων; Εἶχον χάριν οἱ Ἰσραηλῖται παρὰ τῷ θεῷ, ἐμισοῦντο δὲ παρὰ ἀνθρώπων τῶν Αἰγυπτίων· ἀλλ' ὅμως τῶν μισούντων περιεγένοντο καὶ ἐκράτησαν μεθ' ὅσης ἅπαντες ἴστε περιφανείας. **Τ**οῦτο τοίνυν σπουδάζωμεν ἅπαντες· καὶν δούλος ἢ τις, τοῦτο εἰχέσθω, πρὸ τοῦ δεσπότου παρὰ τῷ θεῷ χάριν εὐρεῖν· **6** καὶν γυνή τις ἢ, πρὸ τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τοῦ σωτῆρος θεοῦ **8** χάριν ζητείτω· καὶν στρατιώτης ἢ, πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ **1** πρὸ τοῦ ἄρχοντος τὴν ἀνωθεν εὐνοίαν ζητείτω· οὕτω γὰρ καὶ παρὰ ἀνθρώποις ἐπέραστος ἔσῃ. Πῶς δ' ἂν τις εὖροι χάριν παρὰ **1** τῷ θεῷ; Πῶς δὲ ἐτέρως, εἰ μὴ ἀπὸ ταπεινοφροσύνης; **3**· Ὁ θεὸς γὰρ, φησὶν, ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν· καὶ, Ὁυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, **1** καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδευνῶσει. **Εἰ** **1** γὰρ παρὰ ἀνθρώποις οὕτω ποθεινὸν τὸ ταπεινόν, πολλῶν μᾶλλον **Β** παρὰ θεῷ. Οὕτω καὶ οἱ ἐξ ἔθνων χάριν εὖρον, οὕτω καὶ **οἱ**

3 Prov. iii. 34. Psal. I. 19.

⁷ οὐδεὶς] ὥσπερ οὐδεὶς Edd. ὥσπερ om. A.E. ⁸ ἢ omnes pro vulgato ἢ.
^a παρὰ τοῦ θ.] Sic nostri omnes: ἀπὸ θεοῦ vulgo. ^b οὐ φ. μ. οὐδὲ ἀδ.] Sic libri omnes. Edebatur οὐδὲ φ. μ. καὶ ἀδ. ^c Sic C.E. Ἀβεσσαλώμ vulgo.
^d τοῖς om. A.C. ^e δῆλον] + ὅτι Ἀβραάμ E. ^f HOIKON. Περὶ ταπεινοφροσύνης. Veron. ^g Sic omnes. ζητείτω χάριν inverso ordine Edd.
^h πρὸ accessit ex nostris omnibus. ⁱ τῷ om. C. ^k καὶ τεταπ. καρδ.] καρδ. συντετριμμένην καὶ τεταπ. C. ^l γὰρ] δὲ C. ^m οἱ om. C.

Ἰουδαῖοι τῆς χάριτος ἐξέπεσον· ⁴τῇ γὰρ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ Β οὐχ ὑπετάγησαν. Ὁ ταπεινὸς ⁵οὗτος καὶ ἐπίχαρις γίνεται καὶ πᾶσιν ἡδὺς, καὶ εἰρήνῃ σύντροφος διηνεκεῖ, καὶ οὐδεμίαν ἔχων πολέμων ὑπόθεσιν. Καὶ γὰρ ὑβρίσης, καὶ λοιδορήσης, καὶ ὁτιοῦν εἴπῃς, σιγήσεται καὶ πρῶως οἴσει, καὶ τοσαύτην ἔξει τὴν εἰρήνην ⁶πρὸς πάντας, ὅσῃν οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, καὶ πρὸς τὸν θεὸν δέ. Τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ προστάγματα, μετὰ ἀνθρώπων εἰρηνεύειν ἐστὶ, καὶ ὁ βίος Ῥᾶπας ἡμῖν οὕτω κατορθοῦται ⁷ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους· οὐ γὰρ δὴ θεὸν τις ἀδικῆσαι δυνήσεται· ἀνώλεθρος γὰρ ἡ φύσις ἐκείνη, καὶ παντὸς ἀνωτέρα C πάθους. Οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν Χριστιανὸν, ὥς ταπεινοφροσύνη. Ἀκουσον γοῦν τοῦ Ἀβραάμ λέγοντος· ⁸Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός· καὶ τοῦ θεοῦ περὶ Μωϋσέως πάλιν, ὅτι πραότατος ἦν πάντων ἀνθρώπων. Οὐδὲν γὰρ ἐκείνου ταπεινότερον γέγονεν, ὃς δῆμον τοσοῦτον ἄγων, καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὸ στρατόπεδον ⁹ἅπαν τῶν Αἰγυπτίων καθάπερ μυίας καταποντίσας, καὶ τοσαῦτα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, τοσαῦτα δὲ ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐργασάμενος καὶ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας μαρτυρίας, ὥς εἰς τῶν πολλῶν ὧν, D οὕτω διέκειτο· καὶ ¹⁰τοῦ γαμβροῦ ταπεινότερος ἦν, καὶ ἐδέχετο τὴν παρ' ἐκείνου γνώμην. Καὶ οὐδὲ ἐδυσχέραινεν, οὐδὲ εἶπε, Ὑπὶ τοῦτο; μετὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατορθώματα ἦλθες ἡμῖν ¹¹συμβουλευόν; ὅπερ ¹²πάσχουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ἀρίστην τις εἰσηγήσεται γνώμην, διὰ τὸ τοῦ προσώπου ταπεινὸν καταφρονούντες. Ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης πάντα κατάρθου. Ἐντεῦθεν καὶ τῶν βασιλικῶν κατεφρόνησεν αὐτῶν, ἐπειδὴ ταπεινὸς ἦν ὄντως· τὸ γὰρ ὑγιὲς φρόνημα καὶ τὸ ὑψηλὸν ἢ ταπεινοφροσύνη ποιεῖ. ¹³Πόσης E γὰρ οἶει μεγαλοφροσύνης εἶναι καὶ μεγαλοψυχίας τὸ ¹⁴καὶ οἰκίας καὶ τραπέζης ὑπεριδεῖν βασιλικῆς; Καὶ γὰρ ὡς θεοὶ τιμῶνται οἱ βασιλεῖς παρ' Αἰγυπτίοις, καὶ πλούτου καὶ θησανρῶν ἀπολαύουσι μυρίων. Ἄλλ' ὅμως πάντα ἀφείς ἐκείνα, καὶ αὐτὰ τῆς Αἰγύπτου ρίψας τὰ σκῆπτρα, τοῖς αἰχμαλώτοις καὶ καταπονουμένοις, τοῖς ἐν τῷ πληθὶ καὶ τῇ πλινθείᾳ δαπανωμένοις, οὓς οἱ δούλοι αὐτοῦ ἐβδελύττοντο· ¹⁵Ἐβδελύττοντο γὰρ αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι, φησί· τοῖτοις προσέδραμε, καὶ

⁴ Rom. x. 3.⁵ Gen. xviii. 27.⁶ Exod. i. 13.⁷ οὕτω C.E. Aretin.⁸ πρὸς] καὶ πρὸς Veron.⁹ ἅπαν] + δὲ C.¹⁰ Vid. Annot. ¹¹ Sic Edd. οὐδεὶς... ταπεινότερος Codd.¹² ἀπαν τῶν

Aiy.] Sic C.E. ἀπάντων Aiy. A. τῶν Aiy. ἀπάντων Edd.

¹³ Vid. Annot.¹⁴ τί τοῦτο;] τι τοιοῦτον C.E. Aretin.¹⁵ συμβουλευέσων E.¹⁶ πόσης]Sic C.E. ὅσης vulgo, ¹⁷ καὶ om. A.

τῶν δεσποτῶν αὐτοὺς ²προετίθει. "Οθεν δῆλον, ὅτι ὁ ταπεινὸς οὗτός ἐστιν ὁ ὑψηλὸς καὶ μεγαλόφρων. Καὶ γὰρ ἡ ἀπόνοια ⁷ὑπὸ εὐτελοῦς γίνεται διανοίας καὶ ἀγεννοῦς ψυχῆς, καὶ ἡ ἐπίεικεια ἀπὸ μεγαλόφρονος, ⁸ἀπὸ μεγαλοψύχου γνώμης.

Καὶ εἰ βούλεσθε, ἐπὶ τῶν ὑποδειγμάτων ἑκάτερα βέξετάσωμεν. Εἰπέ γάρ μοι, ⁹τί τοῦ Ἀβραάμ γέγονεν ὑψηλότερον; καίτοιγε ἐκεῖνος ἦν ὁ λέγων, "Ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός;" ἐκεῖνος ἦν ὁ λέγων, ^{7d}"Μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ." Ἄλλ' οὗτος ὁ οὕτω ταπεινὸς λαφύρων κατεφρόνησε Περσικῶν, καὶ τροπαίων ὑπερεῖδε βαρβαρικῶν. Τοῦτο ⁽²⁴⁸⁾ δὲ ἀπὸ πολλῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ μεγαλοφροσύνης διανοίας βεβαίως. Ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὑψηλὸς ὁ ἑγνησίως ταπεινός, οὐχ ὁ κόλαξ, οὐδὲ ὁ εἰρων. Ἔτερον γὰρ μεγαλοφροσύνη, καὶ ἕτερον ἀπόνοια· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκείθεν. Εἴ τις γὰρ τὸν πηλὸν ἱπλὸν ἠγοίτο, καὶ καταφρονοῖ, ἕτερος δὲ τις τὸν πηλὸν ὡς χρυσὸν θαυμάζῃ καὶ μέγα ἄγοι, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ ὑψηλός; οὐχὶ ὁ τὸν πηλὸν μὴ θαυμάζων; τίς δὲ ὁ ταπεινός καὶ εὐτελής; οὐχὶ ὁ θαυμάζων αὐτὸν, καὶ μέγα τιθέμενος; Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα λογίζου, ὅτι ὁ μὲν γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν λέγων, ὑψηλὸς ἂν εἴη, καίτοιγε ἀπὸ ταπεινοφροσύνης λέγει· ὁ δὲ μὴ γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν νομίζων, ἀλλὰ περιέπων ἑαυτὸν, καὶ μεγαλοφρονῶν, οὗτος μὲν οὖν ἂν εἴη ¹⁰εὐτελής τὰ ^Cμικρὰ μεγάλα τιθέμενος. "Οθεν δῆλον, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ διανοίας ὕψους ἐφθέγγετο τὸ ῥῆμα ἐκεῖνο ὁ πατριάρχης, "Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός;" ἀπὸ ὕψους, οὐκ ἀπὸ ἀπονοίας. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ σωμάτων ἄλλο μὲν ἐστίν, εὐεκτοῦντα καὶ σφριγῶντα εἶναι, ἄλλο δὲ φλεγμαίνοντα· καίτοιγε ἀμφοτέρα ὑψηλῆς ἐστὶ σαρκὸς, ἀλλὰ τὸ μὲν διεφθαρμένης, τὸ δὲ ὑγιoῦς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἕτερόν ἐστιν εἶναι ἀπονενοημένοι, ὅπερ ἐστὶ φλεγμαίνοντα εἶναι· καὶ ἕτερόν ἐστιν ὑψηλόν, ὅπερ ἐστὶν εὐεκτοῦντα εἶναι. Καὶ πάλιν ἐστὶ τις ὑψηλὸς τῷ μέτρῳ τοῦ σώματος· ἄλλος δὲ βραχὺς ὢν, προσλαβὼν ἐμβάτας ὑψηλότερος γίνεται· τίνα οὖν ¹¹καλέσωμεν ὑψηλὸν καὶ μέγαν, εἰπέ μοι; οὐκ ἐδήλον ὅτι τὸν οἰκοῦεν τὸ ὕψος ἔχοντα; Ἐκεῖνος γὰρ ἑλλότριον ἔχει τοῦτο, καὶ τῶν ταπεινῶν ἐπιβὰς, οὕτω

7 Gen. xiii. 8.

² προετίθη ex corr. A.

⁸ ἀπὸ] καὶ ἀπὸ E.

^b Sic nostri omnes. Edebatur ἐξετάζωμεν.

^c τίς... ὑψηλότερος ex corr. A.

^d Vid. Annot.

^e γνησίως a pr. man. A.

^f πηλὸν om. E. Deest etiam in Ben. typothetae lapsu.

^g καταφρονεῖ E. et corr. A. cum Ed. Veron. Mox θαυμάζει et ἄγει ex corr. A.

^h ὁ εὐτελής C.

ⁱ ἀπονοίας] διανοίας E. et a pr. man. A.

γρ. ἀπονοίας E. in marg. stultitia Aretin.

^k ἐμβάτας A.C. ἐμβάδας (sic) E.

Edebatur ἐμβάδας.

^l καλέσωμεν A.

γέγονεν ὑψηλός· ὁ πολλοὶ πάσχουσι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ χρη-
μάτων καὶ δόξης ἑαυτοὺς ἀναβιβάζοντες, ὅπερ οὐκ ἔστιν ὕψος.
Ὑψηλός γάρ ἐστιν ὁ μηδενὸς δεόμενος τούτων, ἀλλὰ κατα-
φρονῶν ἀπάντων, καὶ οἰκοθεν ἔχων τὸ μέγεθος. Γενόμεθα
τοῖνυν ταπεινοί, ἵνα γενώμεθα ὑψηλοί.⁸ Ὁ γὰρ ταπεινῶν
ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.⁹ Ἀλλ' οὐχ ὁ ἀπονενοημένος τοιοῦτος,
ἀλλὰ πάντων ἐστὶν εὐτελέστερος· καὶ γὰρ ἡ πομπόλυνξ πεφύ-
σσηται, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑγιες τὸ φύσημα. Διὰ τοῦτο καὶ Ἐ
τούτους πεφυσισμένους καλοῦμεν. Ὁ μὲν γὰρ μετριοφρονῶν
οὐδὲ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μέγα φρονεῖ, τὸ ταπεινὸν εἰδὼς τὸ
ἑαυτοῦ· ὁ δὲ εὐτελὴς καὶ ἐπὶ τοῖς μικροῖς μέγα φαντάζεται.
Κτησώμεθα τοῖνυν τὸ διὰ ταπεινοφροσύνης ὕψος· ἐπισκε-
ψώμεθα τῶν ἀνθρωπίνων τὴν φύσιν, ἵνα ἐκκαῶμεν τῷ πόθῳ
τῶν μελλόντων. Ἐτέρως γὰρ οὐκ ἔστι γενέσθαι ταπεινόν,
ἀλλ' ἢ διὰ τοῦ τῶν θεῶν ἔρωτος καὶ τῆς τῶν παρόντων ὑπερ-
8 οψίας. Ὡς περ γὰρ εἴ τις βασιλείας ἐπιτυγχάνει ἡ μέλλοι,
εἶτα ἀντὶ τῆς ἀλουργίδος ἐκείνης ἰδιωτικὴν τινὰ τις αὐτῷ παρά-
σχοι τιμὴν, οὐδὲν αὐτὴν εἶναι ἡγήσεται· οὕτω καὶ ἡμεῖς πάντων
καταγελασώμεθα τῶν παρόντων, εἰ τῆς τιμῆς ἐπιθυμήσαιμεν
ἐκείνης. Οὐχ ὁράτε τοὺς παῖδας, ὅταν παίζοντες τάξιν ποιῶσι
καὶ στρατιώτας, καὶ προηγῶνται αὐτῶν κήρυκες καὶ ραβδοῦχοι,
καὶ μέσος ὁ παῖς ἐν χώρᾳ ἄρχοντος βαδίζει, ὡς παιδικὰ τὰ
γινόμενα; Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τούτων εὐτελέ-
στερα, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον οὐκ ὄντα. Ὑψηλότεροι
τοῖνυν γενώμεθα τούτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῶν ἡμῶν ἐπιθυμῶμεν, Β
ἀλλὰ καὶ αἰσχνῶμεθα εἰ τις ἡμῖν ταῦτα προτείνει. Οὕτω
γὰρ τὸν τούτων ἐκβαλόντες ἔρωτα, τὸν θεῖον ἐκείνον ἔξομεν,
καὶ τῆς ἀθανάτου δόξης ἀπολαύσομεν· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς
ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ᾧμα τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ.
ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β.

¹Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, καὶ τῇ
τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅτι ἐν παντί
ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ.

(249) Ὁ τοῖς ἄλλοις παραινεῖ ποιεῖν, λέγων· ²Ἐν εὐχαριστίᾳ

⁸ Matt. xxiii. 12.

¹ Cor. I. v. 4, 5.

² Philipp. iv. 6.

^m ὑψωθήσεται] + φησὶν C.

ⁿ μέλλοι εἶτα] μελλῶν ἐν C.

^o ὅταν παῖ-

ζοῦσι; τάξιν ποιῶσι E.

^p καὶ στρατιώται προηγῶνται αὐτῶν καὶ κήρυκες

καὶ β. C.

Hinc προηγῶνται recepitur pro vulgato προηγούνται.

^q μὴ οἴμ. E.

τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν," τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔπραττε, διδάσκων ἡμᾶς ἀπὸ τούτων ἄρχεσθαι τῶν λόγων αἰεὶ, καὶ πρὸ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τῷ θεῷ φίλον, ὥς τὸ εὐχαρίστους εἶναι, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ ἄλλων. Διὸ καὶ πάσης σχεδὸν ἐπιστολῆς τοῦτο προτίθησιν. Δένταῦθα δὲ καὶ ἀναγκαιότερον, ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτὸ πρᾶττει. Ὁ γὰρ εὐχαριστῶν, καὶ ὡς εὖ παθὼν εὐχαριστεῖ, καὶ ἐπὶ χάριτι εὐχαριστεῖ· ἡ δὲ χάρις οὐκ ὀφειλὴ, οὐδὲ ἀμοιβή, οὐδὲ ἀντίδοσις· ὁ πανταχοῦ μὲν ἀναγκαῖον λέγειν, πολλῶ δὲ πλέον ἐπὶ Κορινθίω τῶν κεκνηνότεν πρὸς τοὺς διατεμόντας τὴν ἐκκλησίαν. "Τῷ θεῷ μου." Ἀπὸ πολλῆς τῆς διαθέσεως τὸ κοινὸν ἀρπάζει καὶ ἰδιοποιεῖται, ὃ καὶ προφήταις ἔθος αἰεὶ λέγειν· "Ὁ θεός, ὁ θεός μου." Καὶ εἰς προτροπὴν αὐτοὺς ἀνάγει τοῦ καὶ αὐτοὺς τοῦτο λέγειν. Ὁ γὰρ οὕτω λέγων, ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀναχωρεῖ, καὶ χωρεῖ πρὸς ἐκεῖνον. Ἐν μετὰ πολλῆς καλεῖ τῆς διαθέσεως. Τοῦτο γὰρ δύναται λέγειν γνησίως ὁ ἀπὸ τῶν βιωτικῶν ἀναβαίνων αἰεὶ πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀπάντων αὐτὸν προτιθεὶς πάντοτε, καὶ εὐχαριστῶν διηκεῶς, οὐχ ὑπὲρ τῆς ἡδὴ δοθείσης χάριτος, ἀλλ', εἰποτέ τι καὶ μετὰ ταῦτα ἀγαθὸν γέγονε, καὶ ὑπὲρ τούτου τὴν αὐτὴν ἀναφέρει εὐφημίαν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, εὐχαριστῶ, ἀλλὰ, "πάντοτε περὶ ὑμῶν," παιδεύων αὐτοὺς καὶ αἰεὶ εἰδέναι χάριν, καὶ μηδενὶ ἐτέρῳ, ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ μόνον.

9 "Ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ." Ὅρις πῶς πανταχόθεν αὐτοὺς διορθοῦται; Ἐνθα γὰρ χάρις ἐστίν, ἔργα οὐκ ἔστιν· ἔνθα ἔργα, οὐκέτι χάρις ἐστίν. Εἰ τοίνυν χάρις, τί μέγα φρονεῖτε; πόθεν πεφυσιωμένοι ἐστέ; "Τῇ δοθείσῃ ὑμῖν." Καὶ διὰ τίνος ἐδόθη; ἄρα δι' ἐμοῦ, ἢ δι' ἐτέρου ἀποστόλου; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸ γὰρ, "ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ," τοῦτό ἐστιν. "Ὅρα πῶς πολλαχοῦ τὸ, ἐν, ἀντὶ τοῦ, δι' οὗ, ἐστίν. Οὐκ ἄρα ἔλαττον τοῦτο τοῦ, διὰ. "Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε." Πάλιν διὰ τίνος; "Ἐν αὐτῷ," φησί. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐπλουτίσθητε, ἀλλὰ καὶ "ἐν παντί." Ὅταν οὖν καὶ Β πλούτος ᾗ, καὶ θεοῦ πλούτος, καὶ ἐν παντί, καὶ διὰ τοῦ μονογενοῦς, ἐννόησον τὸν ἄφατον θησαυρόν. "Ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει." Δόγῳ οὐ τῷ ἔξωθεν, ἀλλὰ τῷ τοῦ θεοῦ. Ἔστι γὰρ γνώσις λόγου χωρὶς, καὶ ἐστι γνώσις μετὰ λόγου.

Hom. II. "Alii ἀνάγει." Montef. γρ. ἀνάγει Sav. marg. hoc est, in Ed. Veron.

^b ἀναφέρειν εὐφ. C. εὐφημίαν ἀναφέρει in verso ordine Edd. ^c περὶ est in nostris omnibus et Sav. marg. ὑπὲρ vulgo. ^d δι' οὗ] διὰ E. et ex corr. A.

^e πάλιν διὰ τίνος; ἐν αὐτῷ] τὸ ἐν (sic) πάλιν διὰ ἐστὶ δι' αὐτοῦ C. In rusum loco per accipitur: per illum enim intelligit. Aretin. qui etiam post ἐπλουτίσθητε addit ἐν αὐτῷ.

Καὶ γάρ εἰσι πολλοὶ γνωσιν μὲν ἔχοντες, λόγον δὲ οὐκ ἔχοντες, οἷον οἱ ἰδιῶται, καὶ μὴ δυνάμενοι παραστήσαι σαφῶς ἅπερ ἔχουσιν ἐν διανοίᾳ. Ἄλλ' οὐχ ὑμεῖς τοιοῦτοι, φησὶν, ἀλλὰ καὶ νοῆσαι καὶ εἰπεῖν ἱκανοί. ³“Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.” Ἐν τάξει ἐπαίνων καὶ εὐχαριστίας σφόδρα αὐτῶν καθάπτεται. Οὐ γὰρ διὰ τῆς ἑξωθεν φιλοσοφίας, φησὶν, οὐδὲ διὰ τῆς ἑξωθεν παιδείσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος ἠδυνήθητε μαθεῖν τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, καὶ βεβαιωθῆναι εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου, τουτέστιν, εἰς τὸ κήρυγμα. Πολλῶν γὰρ ἀπελαύσατε σημείων, πολλῶν θαυμάτων, ἀφάτου χάριτος, ὥστε δέξασθαι τὸ κήρυγμα. Εἰ τοίνυν ἐβεβαιώθητε διὰ σημείων καὶ χάριτος, τίνος ἕνεκεν παρασαλεύεσθε; Ταῦτα δὲ ὁμοῦ καὶ καθαπτομένου, καὶ προκαταλαμβάνοντος αὐτοὺς ἐστὶ τὰ ῥήματα.

⁴“Ὡστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι.” Μεγαλὴ ἐνταῦθα ζητεῖται· εἰ οἱ πλουτισθέντες ἐν παντὶ λόγῳ, ὡς μηδὲν ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ¹οὔτοι σαρκικοί εἰσιν. Εἰ γὰρ παρὰ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτοι ἦσαν, πολλῶν μᾶλλον νῦν. Πῶς οὖν αὐτοὺς σαρκικοὺς καλεῖ; ⁵“Οὐ γὰρ ἠδυνήθη ἐμὴν λαλῆσαι, φησὶν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς.” Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; “Ὅτι παρὰ τὴν ἀρχὴν πιστεύσαντες, καὶ ¹παντοίων ἐπιτυγχόντες χαρισμάτων· καὶ γὰρ ²ἐξήλουν αὐτά· ὕστερον ῥαθυμότεροι γεγονάσιν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι οὐ πρὸς ἅπαντας οὔτε (250) ταῦτα οὔτε ἐκεῖνα λέγεται· ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τοὺς ὑπευθύνους ταῖς κατηγορίαις, τὰ δὲ πρὸς τοὺς κομῶντας τοῖς ἐπαίνοις. Εἰ “Ὅτι γὰρ εἶχον ἔτι χαρίσματα, ⁶“Ψαλμὸν τις ἔχει, φησὶν, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω” καὶ, “Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν.” Ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ ἔθος ἡμῖν λέγειν τὸ πλεον ἅπαν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἶρηκε. Μετὰ δὲ τούτων οἶμαι καὶ τὸ ἑαυτοῦ αὐτὸν αἰνίττεσθαι, ὅτι καὶ αὐτὸς τὰ σημεῖα ἐπεδείξατο, καθάπερ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῇ λέγει. ⁷“Τὰ μέντοι σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ” καὶ πάλιν, “Τί γὰρ ἐστὶν ὃ ἠττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας;” ⁸“Ἦ, ὅπερ ἔφην, καὶ ¹⁰ τῶν ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσκει, ¹καὶ πρὸς τοὺς ἔτι ὄντας δοκίμους

³ v. 6. ⁴ v. 7. ⁵ 1 Cor. iii. 1. ⁶ 1 Cor. xiv. 26, 29. ⁷ 2 Cor. xii. 12, 13.

¹ οὐκ] μὴ E. ² ἑξω E. ³ οὔτοι] πῶς οὔτοι Edd. πῶς, inclusum a Savilio, abest a libris omnibus. ⁴ παντοίων] Sic C. πάντων vulgo.

⁵ ἐξήλουν αὐτά] Sic C. Cf. 1 Cor. xii. 31. xiv. 1. Edebatur ἐξηλούντο sine αὐτά. ⁶ καὶ] ἢ καὶ Edd. reclamantibus libris.

ταῦτα λέγει. Ἦσαν γὰρ πολλοὶ ἅγιοι ^mἐκείθεν, οἵτινες ἔταξαν ἑαυτοὺς εἰς διακονίαν τῶν ἁγίων, καὶ ἀπαρχὴ γεγόνασιν τῆς Ἀχαΐας, καθάπερ πρὸς τῷ τέλει δηλοῖ. Ἄλλως δέ, καὶ μὴ σφόδρα τῆς ἀληθείας ἔχονται οἱ ἔπαινοι, ἀλλ' ὅμως οἰκονομικῶς ἐγκαινται προοδοποιούντες τῷ λόγῳ. Ὁ μὲν γὰρ ἐκ προσιμίων εὐθὺς φορτικὰ φθεγγόμενος, ἀπέκλεισε τοῖς λόγοις τὴν ἀκοὴν παρὰ τοῖς ἀσθενεστέροις. Ἄν τε γὰρ ὁμοτίμοι ὦσιν οἱ ἀκούοντες, ὀργίζονται ἂν τε σφόδρα ἐλάττους, λυπη-
 B θήσονται. Ἰν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀπὸ ἐγκωμίων δοκούντων εἶναι ποιεῖται τὴν ἀρχήν. Οὐδὲ γὰρ ⁿαὐτῶν ἐγκώμιον τοῦτο ἦν, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος· τὸ γὰρ ἁμαρτημάτων ἀφεθῆναι καὶ δικαιοθῆναι, τοῦτο τῆς ἁνῶθεν ἦν δωρεᾶς. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐνδιατρίβει τούτοις, ἃ τοῦ θεοῦ δείκνυσιν τὴν φιλανθρωπίαν, ἵνα ^oἐπιπλείον αὐτῶν ἐκκαθάρῃ τὸ νόσημα. “Ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τί θορυβεῖτε ^pγὰρ, φησί, τί ταράττετε; ὅτι οὐ πάρεστι Χριστός; Πάρεστι μὲν οὖν, καὶ ἡ ἡμέρα λοιπὸν ἐπὶ θύραις. Καὶ σκόπει ^qτὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἀπαγαγὼν τῶν ἀνθρωπίνων, ἐφόβησεν
 C ἀναμνήσας τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, καὶ δείξας ὅτι οὐ προσιμίων δεῖ μόνον χρηστῶν, ἀλλὰ καὶ τέλους. Δεῖ γὰρ μετὰ τῶν χαρισμάτων τούτων καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ^rτὴν ἡμέραν ἀναμνήσαι ἐκείνην καὶ πολλῶν χρεῖα πόνων, ὥστε δυνηθῆναι πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν. Ἀποκάλυψιν δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι εἰ καὶ μὴ ὁράται, ἀλλ' ἔστι, καὶ πάρεστι καὶ νῦν, καὶ τότε φανήσεται. Ὑπομονῆς οὖν χρεῖα· διὰ τοῦτο γὰρ ἐλάβετε τὰ θαύματα, ἵνα μείνητε βέβαιοι.

^s“Ὡς καὶ βεβαιώσεται ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους.” Ἐν-
 ταῦθα δοκεῖ μὲν αὐτοὺς θεραπεύειν, πάσης δὲ κολακείας ἀπήλ-
 D λακται τὸ λεγόμενον. Καὶ γὰρ οἶδεν αὐτῶν καθάπτεσθαι, ὡς ὅταν λέγῃ ^t“Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθη-
 σάν τινες” καὶ πάλιν, “Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;” καὶ, “Εἰ δοκιμὴν ζη-
 τεῖτε τοῦ ἐν ^uἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ;” Λαυθαρόντως δὲ αὐτῶν καὶ κατηγορεῖ· ^vτὸ γὰρ εἰπεῖν, “βεβαιώσεται,” καὶ τὸ, “ἀνεγκλή-
 τους,” δείκνυσιν καὶ σαλευομένους ἔτι, καὶ ἐγκλήματος ὑπευθύνους ὄντας. Σὺ δὲ σκόπει πῶς αὐτοὺς τῷ ὀνόματι αἰεὶ τοῦ Χριστοῦ

8 v. 8.

9 1 Cor. iv. 18, 21. 2 Cor. xiii. 3.

^m ἐκείθεν] Sic A. B. et Sav. marg. ἐκεῖ C. ἐκείσε Edd. Statim οἵτινες καὶ ἔταξαν C.ⁿ αὐτῶν post ἦν transp. C.^o Sic C. E. ἐπιπλείον Edd.^p γὰρ] δὴ C. Vulgo legitur τί θορυβεῖσθε, φησί, καὶ ταράττεσθε, et sic ex corr. A.^q τὴν]—Παύλου C. Μοχ τοῦ φοβεροῦ βήματος id.^r τῆς^s ἡμέρας μνημονεύειν ἐκείνης C. ^t ἐμοὶ] ὑμῖν a pr. man. A. ^u τὸ] τῷ bis C.

προσηλοί. Καὶ ἀνθρώπου μὲν οὐδενός, οὔτε ἀποστόλου οὔτε διδασκάλου, συνεχῶς δὲ αὐτοῦ τοῦ ποθουμένου μέμνηται, καθά· E περ ἀπὸ μέθης τινὸς τοὺς καρηβαρουντας ἀνενεγκεῖν παρασκευάζων. Οὐδαμῶς γὰρ ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ οὕτω συνεχῶς κεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ἐνταῦθα μέντοι ἐν ὀλίγοις στίχοις πολλάκις, καὶ διὰ τούτου σχεδὸν τὸ πᾶν ὑφαίνει προοίμιον. Σκόπει δὲ ἄνωθεν. “Παῦλος, κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ ὑπατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ τῇ χάριτι τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ¹¹ ἐν ὑμῖν· ἀπεδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πιστὸς ὁ θεός, δι’ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” ⁽²⁵¹⁾ Ὁρᾶς τὴν συνέχειαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ; Ὅθεν δῆλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι οὐκ εἰκὴ οὐδὲ ἀπλῶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ τῇ πυκνότητι τῆς καλῆς ταύτης προσηγορίας τὴν φλεγμονὴν αὐτῶν ¹⁰ ἐπαντλῶν, καὶ τὴν σηπεδόνα τοῦ νοσήματος ἐκκαθαίρων. ^{10a} Πιστὸς ὁ θεός, δι’ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν ^B τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Βαβαί, πόσον ^a εἶπεν ἐνταῦθα; πόσον μέγεθος δωρεᾶς ἐνέφηεν; Εἰς κοινωνίαν τοῦ μονογενοῦς ἐκλήθητε, ὡς φησὶ, καὶ ἀνθρώποις ἑαυτοὺς προσνέμετε; τί ταύτης τῆς ἀθλιότητος χεῖρον; Καὶ πῶς ἐκλήθητε; Διὰ τοῦ πατρὸς. Ἐπειδὴ γὰρ δι’ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ συνεχῶς ἔλεγε περὶ τοῦ ^a υἱοῦ, ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι ὡς ἐλάττονος αὐτοῦ οὕτω μέμνηται, προσένειμεν αὐτὸ τῷ πατρί. Οὐ γὰρ διὰ τοῦδε καὶ τοῦδε, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πατρὸς ἐκλήθητε, δι’ αὐτοῦ καὶ ἐπλουτίσθητε. Πάλιν ἐκλήθητε, οὐκ αὐτοῖς ^b προσήλθετε. Τί δὲ ἔστιν, “εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ;” Ἀκουσον αὐτοῦ τοῦτο ^C αὐτὸ σαφέστερον ἐτέρωθι λέγοντος· ^{11a} “Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ συναποθνήσκομεν, καὶ συζήσομεν.” Εἶτα, ἐπειδὴ μέγα εἶρηκε, προσέθηκε καὶ λογισμὸν πληροφορίαν ἔχοντα ἀναντίρρητον· “Πιστὸς γάρ, φησὶν, ὁ θεός·” τουτέστιν, ἀληθής. Εἰ δὲ ἀληθής, ἂ ἐπηγγείλατο καὶ ποιήσει· ἐπηγγείλατο δὲ κοινωνοὺς ἡμᾶς ποιήσειν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ· ἐπὶ τοῦτο γὰρ

10 v. 9.

11 2 Tim. ii. 11, 12.

^v πατρὸς] + ἡμῶν E. ^w ἐπαντλῶν] Sic C.E. ἀπαντλῶν vulgo.
^x ἐνταῦθα εἶπεν inverso ord. C. ^y φησὶ, quod vulgo deest, est in libris omnibus. ^z τί] καὶ τί E. ^a υἱοῦ] Χριστοῦ E. ^b προσήλθετε] + φησὶ C.

καὶ ἐκάλεσεν.¹² Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα αὐτοῦ, καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ. Ταῦτα δὲ προοικονομεῖ νῦν ἔν τῳ λόγῳ, ὥστε
 Δ μὴ μετὰ τὸ σφοδρὸν τῶν ἐγκλημάτων εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοὺς ἐμ-
 πεσεῖν. Πάντως γὰρ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἔψεται, ἂν μὴ σφόδρα
 ἡμεῖς ἀφηνιάσωμεν. Ἐκαθάπερ οἱ Ἰουδαῖοι καλούμενοι οὐκ ἤθελον
 δεῖξασθαι τὰ ἀγαθὰ. Τοῦτο δὲ οὐκέτι τοῦ καλοῦντος ἦν, ἀλλὰ
 τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο δοῦναι, ἐκεί-
 νοι δὲ μὴ θελήσαντες λαβεῖν, ἑαυτοὺς ἐξέβαλον. Εἰ μὲν γὰρ εἰς
 ἐπίπονον καὶ ἐπίμοχθον ἐκάλει πρᾶγμα, οὐκ ἦσαν μὲν οὐδὲ οὕτω
 συγγνώμης ἄξιοι παραιτούμενοι, πλὴν ἀλλ' εἶχον αὐτὸ τοῦτο
 λέγειν· εἰ δὲ ἐπὶ καθαρὸν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀγιασμόν καὶ
 ἀπολύτρωσιν καὶ χάριν καὶ ἰδωρεῖαν, καὶ τὰ παρεσκευασμένα
 Ε ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἔηκουσε, καὶ θεὸς ὁ
 καλῶν, καὶ δι' ἑαυτοῦ καλῶν, ποίας ἂν εἶεν συγγνώμης ἄξιοι
 οἱ ἢ μὴ προστρέχοντες;

Ἰ μὴ τοίνυν τὸν θεὸν αἰτιάσθω τις. Οὐ γὰρ παρὰ τὸν
 καλοῦντα γίνεται τὸ μὴ πιστεῦσαι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἀποπη-
 δώντας. Ἄλλ' ἔδει, φησὶ, καὶ ἄκοντας ἐναγαγεῖν. Ἀπαγε
 οὐ γὰρ βιάζεται, οὐδὲ ἀναγκάζει. Τίς γὰρ ἐπὶ τιμὰς καὶ
 στεφάνους καὶ εὐωχίας καὶ πανηγύρεις καλῶν, ἄκοντας καὶ
 δεδεμένους ἔλκει; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τοῦτο γὰρ ὑβρίζοντος
 12 ἔστιν. Εἰς γένναν ἄκοντας πέμπει, εἰς δὲ βασιλείαν ἐκόντας
 καλεῖ· εἰς τὸ πῦρ δεδεμένους ἵσχει καὶ οἰκώζοντας, εἰς δὲ τὰ
 μυρία ἀγαθὰ οὐχ οὕτως· ἐπεὶ τοῦτο καὶ αὐτὰ διαβάλλει τὰ
 ἀγαθὰ, εἰ μὴ τοιαύτη αὐτῶν ἔστιν ἡ φύσις, ὡς καὶ ἐκόντας προσ-
 δραμεῖν, καὶ χάριν εἰδότης πολλήν. Καὶ πάθεν οὐ πάντες αὐτὰ
 αἰροῦνται, φησὶ; Παρὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν. Καὶ τίνος ἔνε-
 κεν αὐτῶν οὐκ ἐκκόπτει τὴν ἀσθένειαν; Καὶ πῶς, εἰπέ μοι, καὶ
 τίνι τρόπῳ ἐκόψαι ἐχρῆν; Οὐχὶ κτίσιν εἰργάσατο διδάσκου-
 σαν αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν δύναμιν; 13 Ὅι οὐρανοὶ
 Β γὰρ, φησὶ, διηγοῦνται δόξαν θεοῦ. Οὐχὶ καὶ προφήτας ἐπεμ-
 ψεν; οὐχὶ καὶ ἐκάλεσε καὶ ἐτίμησεν; οὐχὶ ἐθανματούργησεν; οὐ
 νόμον ἔδωκε καὶ γραπτὸν καὶ φυσικόν; οὐ τὸν υἱὸν ἀπέστειλεν;
 οὐκ ἀποστόλους ἐπεμψεν; οὐ σημεία εἰργάσατο; οὐ γένναν
 ἠπέλιπεν; οὐ βασιλείαν ἐπηγγείλατο; οὐ καθ' ἐκάστην ἡμέραν

¹² Rom. xī, 29.

¹³ Psal. xviii, 2.

^a ἐν om. E. Mox idem μετὰ σφοδρῶν τῶν ἐγκ. μετὰ τὸ σφοδρῶν a pr. man. A.
^c καθάπερ] καὶ καθάπερ A. E. sed καὶ eras. in A. λοιπὸν καὶ καθάπερ C.
^f ἰδωρεῖαν] + καὶ υἱοθεσίαν Sav. marg. et ex corr. A. ^h ἤκουσε] + καὶ ἐπὶ
 καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη E. ^h μὴ] + προσθῆναι τῷ καλοῦντι Sav. marg.
 et ex corr. A. ^h HOIKON. Ὅτι οὐκ ἀνάγκη οὔτε τὰ καλὰ οὔτε τὰ κακὰ,
 ἀλλὰ προσέσει. Veron. ^k ἐπαγαγεῖν C. Veron. ^l ἵσχει] ἔλκει Sav.
 marg. et ex corr. A. ^m καὶ] ἡ C. ⁿ οὐχὶ om. E. ^o οὐ] καὶ E.

ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ; οὐχὶ ἄπερ ἐπέταξεν, οὕτως εὐκολα καὶ ῥάδια, ὡς πολλοὺς ὑπερβαίνειν αὐτοῦ τὰ προστάγματα τῇ περιουσίᾳ τῆς φιλοσοφίας; ¹⁴ "Τί ᾔδει ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι, καὶ οὐκ ἔποίησε;" Καὶ διὰ τί μὴ ἐποίησεν ἡμῖν φυσικὴν τὴν γνώσιν, φησὶ, καὶ τὴν ἀρετὴν; Τίς ταῦτά ῥησιν; ὁ Ἕλλην ἢ ὁ Χριστιανός; Ἀμφότεροι μὲν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, C ἀλλ' ὁ μὲν ὑπὲρ τῆς γνώσεως, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ βίου φιλονεικεῖ. Οὐκοῦν πρῶτον πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐροῦμεν. Οὐ τοσοῦτον γάρ μοι ἐστὶ τῶν ἔξω λόγος, ⁸ ὅσον τῶν οἰκείων μελῶν. Τί οὖν φησιν ὁ Χριστιανός; Αὐτὴν ἔδει τὴν γνώσιν ἡμῖν ἐνθεῖναι τῆς ἀρετῆς. Ἐνέθηκε μὲν οὖν· εἰ γὰρ μὴ ἐνέθηκε, πόθεν ἤδειμεν τὰ πρακτέα καὶ τὰ μὴ πρακτέα; πόθεν οἱ νόμοι καὶ τὰ δικαστήρια; Ἀλλ' οὐ τὴν γνώσιν, ἀλλὰ τὴν πράξιν αὐτήν. Καὶ τίς ἔμελλεν λαμβάνειν τὸν μισθόν, εἰ τὸ πᾶν ἔμελλεν ἔσσεσθαι τοῦ θεοῦ; Εἰπέ γάρ μοι, σὲ καὶ τὸν Ἕλληνα ἀμαρτάνοντα ὁμοίως ὁ θεὸς κολάζει; Οὐδαμῶς ἔχεις γὰρ ῥέως τὴν D ἀπὸ τῆς γνώσεως παρρησίαν. Τί οὖν; εἰ "τις ἄρα εἶπε νῦν, ὅτι ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ σὺ καὶ ὁ Ἕλλην τῶν αὐτῶν ἀξιοθήσασθε, ἄρα οὐκ ἂν ἐδυσχέρανας;" Ἐγωγε οἶμαι εἶπες γὰρ ἂν, ὅτι ἔχων εὐρεῖν οἶκον ² τὴν γνώσιν ὁ Ἕλλην, οὐκ ἠθέλησεν. Ἄν οὖν καὶ ἐκεῖνος λέγῃ, ὅτι ἔδει τὸν θεὸν ἐνθεῖναι τὴν γνώσιν ἡμῖν φυσικῶς, οὐχὶ καταγέλᾳς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρεῖς, διὰ τί γὰρ μὴ ἐζήτησας; διὰ τί μὴ ἐσπούδασας, καθάπερ ἐγώ; καὶ μετὰ πολλῆς στήσης τῆς παρρησίας, καὶ ἐρεῖς, ὅτι ἀνοίας ἐσχάτης ἦν τὸ ἐγκαλεῖν τῷ θεῷ, ὅτι μὴ τῇ φύσει τὴν γνώσιν E ἐνέθηκε. Ταῦτα δὲ ἐρεῖς, ἐπειδὴ σοι κατώρθωται τὰ τῆς γνώσεως· οὕτω καὶ τὰ τοῦ βίου εἰ κατώρθωτο, οὐκ ἂν ταῦτα ἐζήτησας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποκάμνεις πρὸς τὴν ἀρετὴν, διὰ τοῦτο τοὺς ἀνόητους τούτους προβάλλῃ λόγους. Πῶς δὲ καὶ ἐχρῆν ποιῆσαι ἀνάγκη ⁵ γίνεσθαι καλόν; Οὐκοῦν ἔμελλεν ἡμῖν τὰ ἄλογα φιλονεικεῖν τῆς ἀρετῆς, ἅτε ἡμῶν σωφρονέστερα ἔνια ὄντα. Ἀλλ' ἐβουλόμην, φησὶν, εἶναι ἀνάγκη καλὸς, καὶ πάντων 13 ἀποστερεῖσθαι τῶν μισθῶν, ἢ προαιρέσει φαῦλος, καὶ κολάζεσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ποτὲ καλὸν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν ἀγνοεῖς τὸ πρακτέον, δεῖξον, καὶ τότε ἐροῦμεν ὅπερ εἰπεῖν δεῖ· εἰ δὲ οἶδας πονηρὰν τὴν ἀσέλγειαν οὖσαν, τίς ἐνεκεν οὐ φεύγεις τὸ πονηρόν; Οὐ δύναμαι, φησὶν. Ἀλλ' ἕτεροι οἱ

14 Edd., v. 4.

¹⁴ ἔδει] + λοιπὸν E. Post ἀμπελῶνι, φησὶ add. C. ⁹ ἐποίησεν A. E.
 ἐποίησα vulgo. ⁷ φησιν] λέγει C. ⁸ ὅσον Edd. ὅσους Codd. ¹ τίς] + χάριν E.
⁵ γίνεσθαι] + σὺ C. ² τις] + σοι C. ² ὁ Ἕλλην τὴν γνώσιν
 inverso ordine Edd. ⁵ γίνεσθαι omnes. Edebatur γενέσθαι.

TOM. II.

D

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ μείζω κατορθώσαντες κατηγορήσουσί σου, καὶ ἐπιστομίσουσίν σε ἐκ περιουσίας πολλῆς. Σὺ μὲν γὰρ ἴσως καὶ μετὰ γυναικὸς ὧν οὐ σωφρονεῖς, ἄλλος δὲ καὶ χωρὶς γυναικὸς ἀκέραιον διατηρεῖ Βτὴν ἀγνείαν. Τίνα οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, τὸ μέτρον οὐ φυλάττων, ἐτέρου ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδῶντος; Ἄλλ' οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος, φησὶ, τοῦ σώματος τὴν φύσιν ἢ τὴν προαίρεσιν. Ἐπειδὴ μὴ θέλεις, οὐκ ἐπειδὴ μὴ δύνασαι· καὶ γὰρ δέκνυμι πάντας ^απρὸς ἀρετὴν ἐπιτηδείως ἔχοντας. Ὁ γὰρ μὴ δύναται τις ποιῆσαι, οὐδὲ ἀνάγκης ἐπικειμένης ^βδυνήσεται ποιῆσαι· εἰ δὲ ἀνάγκης ἐπικειμένης δύναται, ὁ μὴ ποιεῖν παρὰ προαίρεσιν οὐ ποιεῖ. Οἷόν τι λέγω· ἀναπτῆναι καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀρθῆναι σῶμα ἔχοντα βαρὺν, πάντως καὶ ἀδύνατον. Τί οὖν; εἰ βασιλεὺς ἐπέταξε τοῦτο ^απράξει, καὶ θάνατον ἠπέλθῃς λέγων, C ὅτι τοὺς μὴ πετομένους ἀνθρώπους ὑποτέμνεσθαι κελεύω καὶ καίεσθαι, ἢ ἄλλο τι πάσχειν τοιοῦτον, ἀρα ἂν τις ὑπήκουσεν; Οὐδαμῶς· οὐ δέχεται γὰρ ἡ φύσις. Ἄν δὲ ἐπὶ σωφροσύνης τὸ αὐτὸ τοῦτο γένηται, καὶ θῇ διατάγματα, ^ατὸν ἀτελγαίνοντα κολάζεσθαι, καίεσθαι, μαστίζεσθαι, μυρία πάσχειν δεινὰ, ἀρα οὐκ ἂν ἐπέσθῃσαν πολλοὶ τῷ προστάγματι; Οὐχί, φησὶ· καὶ γὰρ κεῖται καὶ νῦν νόμος ὁ κελεύων μὴ μοιχεύειν, καὶ οὐ πάντες πείθονται. Οὐκ ἐπειδὴ ὁ φόβος ἡσθένησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ λήσσεσθαι προσδοκῶσιν οἱ πολλοί· ὥς εἰ παρὴν αὐτοῖς ἀσελ- D γαίνειν μέλλουσιν ὁ νομοθέτης καὶ ὁ δικάζων, ἴσχυσεν ἂν ὁ φόβος ἐκβαλεῖν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐπεὶ κὰν ἐλάττονα ταύτης ἐτέραν ἀνάγκην ἐπαγάγω, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐρωμένης γυναικὸς ἀπαγάγω καὶ δῆσας καθείρξω, δυνήσεται ἐνεγκεῖν, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀηδές.

Μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα φύσει καλὸς, καὶ ὁ δεῖνα φύσει κακός. Εἰ γὰρ φύσει ἀγαθός, οὐδέποτε δυνήσεται γενέσθαι κακός· καὶ εἰ φύσει κακός, οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἀγαθός. Νῦν δὲ ὁρῶμεν ὀξυρρόπους τὰς μεταβολὰς, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς θάτερον μεταβάλλοντας, καὶ ἀπ' ἐκείνων εἰς ταῦτα μετα- E πίπτοντας. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς γραφαῖς ἔστιν ἰδεῖν μόνον, οἷον ὅτι τελῶναι γεγόνασιν ἀπόστολοι, καὶ μαθηταὶ προδότες, καὶ πόρνοι γυναῖκες σώφρονες, καὶ λησταὶ εὐδοκίμησαν, καὶ μάγοι προσεκύνῃσαν, καὶ ἀσεβεῖς εἰς εὐσέβειαν ^βμετεβάλλον, ἐπὶ τῆς καινῆς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς· ἀλλὰ καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν

^α ἔχεις C. ^β ἐπιτηδείως πρὸς ἀρετὴν inverso ord. Edd. ^γ δυνήσεται C.E. δυνήσεται vulgo. ^δ ἐπέταξε C.E. Edebatur ἐπιτάξαι. ^ε πράξει omnes pro vulgato ποιῆσαι. ^ς τὸν] ὥστε τὸν C. ^ζ ἐκ pro ἀπὸ mutavimus ex nostris omnibus. ^η μετεβάλλοντο (non μετεβάλλοντο, ut ait Editor Ben. 2^{dae}) C.E.

(253) πολλὰ τοιαῦτα συμβαίνοντα ἴδοι τις ἂν. Εἰ δὲ φυσικὰ ἦν, οὐκ ἂν μετέπεσον. Καὶ γὰρ φύσει παθητοὶ ὄντες, οὐκ ἂν ποτε ἀπὸ σπουδῆς γενοίμεθα ἀπαθεῖς. Τὸ γὰρ φύσει τι ὄν, οὐκ ἂν ἐκπέσῃ τοῦ κατὰ φύσιν. Οὐδεὶς γοῦν ἀπὸ τοῦ καθεύδειν ἢ ἐπὶ τὸ μὴ καθεύδειν μετέπεσεν, οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ φθείρεσθαι 14 ἐπὶ τὸ μὴ φθείρεσθαι, οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ πεινῆν ἐπὶ τὸ μηδέποτε τοῦτο πάσχειν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐγκλήματα ταῦτά ἐστιν, οὐδὲ ὀνειδίζομεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τούτοις· οὐδὲ μέλλων τίς τινι ἐγκαλεῖν εἶπεν, ὃ φθαρτέ καὶ παθητέ· ἀλλ' ἢ μοιχείαν ἢ πορνείαν ἢ τι τῶν τοιούτων αἰεὶ προφέρομεν τοῖς ὑπευθύνοις, καὶ δικασταῖς προσάγομεν τοῖς ἐγκαλοῦσι καὶ κολάζουσι, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τιμῶσιν. Ὅταν οὖν καὶ ἐξ ὧν πρὸς ἀλλήλους ^κποιούμεν, καὶ ἐξ ὧν δικαζόμενοι ^λπάσχομεν, καὶ ἐξ ὧν νόμους ἐγράψαμεν, καὶ B ἐξ ὧν ἑαυτῶν ^μκαταγινώσκωμεν, καὶ μηδεὶς ὁ κατηγορῶν ἡ, ^νκαὶ ἐξ ὧν ῥάθυμοι μὲν χεῖρους, φοβούμενοι δὲ βελτίους ^ογινόμεθα, καὶ ἐξ ὧν ἄλλους ὀρώμεν κατορθοῦντας καὶ πρὸς ἄκρον φιλοσοφίας ^ρἀφικομένους, ^σεὐδηλον ὅτι καὶ ἐφ' ἡμῖν κεῖται τὸ κατορθοῦν· τί μάτην ψυχραῖς ^τἑαυτοὺς ἀπατῶμεν οἱ πολλοὶ προφάσεσι καὶ ἀπολογίαις, μὴ μόνον συγγνώμην οὐ φερούσαις, ἀλλὰ καὶ κόλασιν ἀφόρητον, δέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μικρὰ πονέσαντας, τοὺς ἀκηράτους λαβεῖν στεφάνους; Οὐδὲν γὰρ ^υἡμῶν ταῦτα προσθήσεται τὰ ῥήματα· ἀλλ' οἱ σὺνδουλοι καὶ τὰ ἐναντία κατωρθωκότες κατακρινούσι τοὺς διαμαρτάνοντας C πάντας, τὸν ὠμὸν ὁ ἐλεήμιον, τὸν πονηρὸν ὁ χρηστὸς, τὸν θρασὺν ὁ ἐπιεικής, τὸν βάσκανον ὁ φιλόφρων, τὸν κενοδόξον ὁ φιλόσοφος, τὸν ῥάθυμον ὁ σπουδαῖος, τὸν ἀκόλαστον ὁ σώφρων. Οὕτως οἶσει τὴν κρίσιν ἡμῖν ὁ θεὸς, ἐκάτερά τε στήσει τὰ τάγματα, τοὺς μὲν ἐπαινῶν, τοὺς δὲ κολάζων. Ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα τῶν παρόντων γενέσθαι τῶν κολαζομένων καὶ ^αἀτιμουμένων, ἀλλὰ τῶν στεφανουμένων καὶ τῶν ^βτῆς βασιλείας ἐπιτυγχανόντων ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ D πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^h Verba ἐπὶ τὸ μὴ καθεύδειν, quae deerant in Edd. ante Ben. habent C.E. Montef. ex Regia edidit eis τὸ μὴ κ. ⁱ εἴπη E. ^k πατῶμεν A.C.E. ^l πᾶσχομεν A.C.E. Veron. ^m καταγινώσκωμεν E. Veron. ⁿ καὶ ἐξ ὧν καὶ ὁ ἐξαίρων A. Veron. ^o γινόμεθα C.E. γινώμεθα A. ^p ἀφικομένους E. ^q εὐδηλον] + ἡ C. Statim καὶ om. idem. ^r Sic Codd. ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς in verso ordine Edd. ^s ἡμῶν omnes. Edebatur ἡμῶν.

^t ἀτιμουμένων A.C. ^u ἡμῶν (sic) E. ἡμῶν Edd. Mox τῶν στεφανουμένων om. E. ^v τῆς] + θείας Edd. reclamantibus libris.

ΛΟΓΟΣ Γ.

¹Παρακαλῶ, δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Ε "ΟΠΕΡ αἰεὶ ἔλεγον, ὅτι ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν δεῖ τὰς ἐπιπλήξεις ποιεῖσθαι, τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐνταῦθα ποιεῖ. Μέλ-
λων γὰρ εἰς πρᾶγμα ἐμβαίνειν πολλῶν κινδύνων γέμον, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκ βάθρων ἱκανὸν ὄν ἀνασπᾶσαι, προσηνέστερον τῷ λόγῳ κέχρηται. Φησὶ γὰρ παρακαλεῖν αὐτοὺς, παρακαλεῖν δὲ διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὥς ^αοὐδὲ αὐτὸς ἀρκῶν μόνος ταύτην θέσθαι τὴν ἰκετηρίαν, καὶ πείσαι. Τί δέ ἐστι, παρακαλῶ διὰ τοῦ Χριστοῦ; Τὸν Χριστὸν λαμβάνω σύμμαχον, καὶ βοηθὸν αὐτοῦ τὸ ^βὄνομα τὸ ἡδικημένον καὶ ὑβρισμένον· σφόδρα ἐντρε-
¹⁵πτικῶς, ὥστε μὴ ἀπαναισχυρτῆσαι αὐτούς· ἱταμούς γὰρ ἡ ἁμαρτία ποιεῖ. Διὰ τοῦτο ἂν μὲν εὐθέως σφοδρῶς ἐπιπλήξῃς, ἀπηνῇ καὶ ἀναίσχυτον εἰργάσω· ἂν δὲ ἐντρέψῃς, κατέκαμψας τὸν αὐχένα, κατέσπασας τὴν παρρησίαν, κάτω νεύειν ἐποίησας. "Οπερ καὶ ὁ Παῦλος κατασκευάζων, παρακαλεῖ τέως διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τί ποτέ ἐστιν ὃ "παρακαλεῖ; "Ἰνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν σχίσματα." ^δΤοῦ σχίσματος ἡ ἔμφασις ἱκανὸν καὶ αὐτὸ εἰς κατηγορίας Β ὄνομα. Οὐ γὰρ πολλὰ γέγονεν ὀλόκληρα μέρη, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἀπόλετο. Εἰ μὲν γὰρ ἐκκλησίαι ἦσαν ὀλόκληροι, ἦν πολλὰ τὰ συστήματα· εἰ δὲ σχίσματα, καὶ τὸ ἐν διεφθάρη. Τὸ γὰρ ὀλόκληρον, ὅταν εἰς πολλὰ διαιρεθῇ, οὐ μόνον πολλὰ (25) οὐ γίνεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἀπόλλυται. Τοιαύτη τῶν σχισμάτων ἡ φύσις. Εἵτα, ἐπειδὴ σφόδρα καθήψατο τῇ προσ-
ηγορίᾳ τοῦ σχίσματος, πάλιν λεαίνει καὶ πραῖνει λέγων· "ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ." Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, "ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε, μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι μέχρι ρημάτων εἶπον εἶναι τὴν ὁμόνοιαν· τὴν γὰρ ἀπὸ C διανοίας συμφωνίαν ἐπιζητῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔστι καὶ λέγειν ἀπὸ διανοίας τὸ αὐτὸ, οὐ μὴν ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασι, διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο προσέθηκε, τὸ, "ἦτε δὲ κατηρτισμένοι." Ὁ γὰρ

¹ CAP. I. v. 10.Hom. III. ^α οὐδὲ] οὐκ C.
Aretin. ^δ Vid. Annot.^β ὄνομα] + φησὶ C.^γ παρακαλεῖς C.

ἡνωμένος ἐν τινι, ἐν τινι δὲ ^eδιχονοῶν, οὐκέτι κατήρτισται, οὐδὲ
^fἀπὴρτισται εἰς ὁμοφροσύνην. Ἔστι δὲ καὶ τοῖς νοήμασι συμ-
 φωνοῦντα, μηδέπω καὶ τῇ γνώμῃ συμφωνεῖν. Ἔοικον, ὅταν τὴν
 αὐτὴν πίστιν ἔχοντες, μὴ ὤμεν συνημμένοι κατὰ τὴν ἀγάπην.
 Οὕτω γὰρ κατὰ μὲν τὰ νοήματα ἡνώμεθα· τὰ γὰρ αὐτὰ
 νοοῦμεν· κατὰ δὲ τὴν γνώμην οὐκέτι ὕπερ οὖν καὶ τότε ἐγέ-
 νετο, τοῦ μὲν τὸν δεῖνα, τοῦ δὲ τὸν δεῖνα αἰρουμένου. Διὰ
 τοῦτο φησιν, ὅτι καὶ τῷ νοῦ καὶ τῇ γνώμῃ δεῖ συμφωνεῖν, D
 Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ διεσπᾶναι κατὰ τὴν πίστιν τὰ σχίσματα
 ἐγίνετο, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὴν γνώμην διηρῆσθαι κατὰ ἀνθρωπίνην
 φιλονεικίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐγκαλούμενος, ἕως ἂν μὴ ἔχῃ τοὺς
 μάρτυρας, ἀπαναισχυντεῖ, ὅρα πῶς μὴ συγχωρῶν εἰς ἄρνησιν
 ἐξελθεῖν, μάρτυρας παρήγαγεν. ²“Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ
 ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης.” Καὶ ^hοὔτε εὐθέως
 τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ πρότερον τὸ ἐγκλημα τέθεικεν, ὅπερ πεπι-
 στευκότος ἦν τοῖς δηλώσασιν· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδ' ἂν
 ἐνεκάλεσεν· οὐ γὰρ ἂν ἀπλῶς ⁱΠαῦλος ἐπίστευσεν. Οὔτε οὖν
 εὐθέως εἶπεν ὅτι ἐδηλώθη, ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἐξ ἐκείνων ἐγκαλεῖν, E
 οὔτε ἀπεσιώπησεν, ἵνα μὴ δόξῃ ^kὡς ἐξ αὐτοῦ μόνου λέγειν.
 Καὶ πάλιν ἀδελφούς αὐτοὺς ὀνομάζει. Καὶ γὰρ ἡ δῆλον τὸ
 ἁμάρτημα, οὐδὲν κωλύει ἀδελφούς καλεῖν ἔτι. Σκόπει δὲ τὴν
 σύνεσιν, πῶς ^lοὐ κεχωρισμένον ἔθηκε τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὁλό-
 κληρον οἰκίαν, ὥστε μὴ ἐκπολεμῶσαι αὐτοὺς πρὸς τὸν εἰρηκότα·
 οὕτω γὰρ καὶ περιέσπειλεν ἐκείνον, καὶ τὴν κατηγορίαν ἀδεῶς
 ἐξεκάλυψεν. Οὐ γὰρ τὸ ^mἐκείνων εἶδε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 τούτων συμφέρον. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἐδηλώθη μοι παρά 16
 τινων, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν δῆλῃ ἐποίησεν, ὥστε μὴ νομίζε-
 σθαι πλάττειν. ⁿΤί ἐδηλώθη; ^o“Ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν.”
^p“Ὅτε μὲν οὖν αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ, λέγει, “ἵνα μὴ ἐν ὑμῖν σχίσματα
 ᾖ” ὅτε δὲ τὰ ἐτέρων ἀπαγγέλλει, πραότερον ἀπαγγέλλει
 λέγων, “Ἐδηλώθη γάρ μοι, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν,” ὥστε μὴ
 συγκροῦσαι τοὺς εἰρηκότας.

Εἶτα λέγει καὶ τῆς ἔριδος τὸ εἶδος. ³“Ὅτι ἕκαστος ὑμῶν
 λέγει, ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ.”
 Ἐριδας γὰρ οὐ φημί, φησί, ^qτὰς περὶ ιδιωτικῶν πραγμάτων,
 ἀλλὰ τὰς χαλεπωτέρας. “Ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει.” Οὐ B

2 v. 11.

3 v. 12.

^e διχονοῶν] Sic C.E. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. dissentit Aretin.
 Olim legebatur διαχών. ^f ἀπὴρτισται] συνηρτηται C. ^g εἰς οἶον] + τί λέγω
 A. in marg. a man. 2da. ^h οὐδὲ C.E. ⁱ ὁ Παῦλος Edd. ^k ὡς accessit
 ex nostris omnibus. Statim μόνον pro vulgato μόνον iidem et Sav. marg.
^l οὐ κεχωρ.] οὐχ ὠρισμένον Catena. ^m ἐκείνον ex corr. C. illius Aret.
ⁿ τῶν + οὖν E. ^o τὰς om. C.

γὰρ μέρος, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐπενέμετο τῆς ἐκκλησίας ἢ φθορά. Καίτοιγε οὐδὲ περὶ ἑαυτοῦ, οὐδὲ περὶ Πέτρου, οὐδὲ περὶ Ἀπολλῶ ἔλεγον· ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅτι εἰ τοῖτοις ἐπερείδестαι οὐ χρὴ, πολλῶ μᾶλλον ἑτέροις. "Οτι γὰρ ροῦτε περὶ αὐτῶν ἔλεγον, προῖόν φησι· ⁴"Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθῃτε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν." Εἰ γὰρ Παύλου καὶ Ἀπολλῶ καὶ Κηφᾶ οὐκ ἐχρῆν ἐπιφημίζειν ἑαυτοῖς τὰ ὀνόματα, πολλῶ μᾶλλον ἑτέρων. Εἰ τὸν διδάσκαλον, καὶ πρῶτον τῶν ἀποστόλων, καὶ τοσοῦτον σκατηχῆσαντα δῆμον, οὐκ ἐχρῆν ἐπιγράφεσθαι, πολλῶ μᾶλλον τοὺς οὐδὲν ὄντας. Μεθ' ὑπερβολῆς τοίνυν ἀπαγαγεῖν αὐτοὺς τοῦ νοσήματος σπεύδων, ταῦτα τίθησι τὰ ὀνόματα. Ἄλλως δὲ καὶ ἀνεπαχθέστερον ποιεῖ τὸν λόγον, οὐκ ὀνομαστὶ μεμνημένος τῶν διατεμονόντων τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὥσπερ τισὶ προσώποις ταῖς τῶν ἀποστόλων προσηγορίαις κρύπτων αὐτοὺς. "Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ." Οὐ προτιμῶν ἑαυτὸν τοῦ Πέτρου τέθεικεν ἔσχατον ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα τὸν Πέτρον ἑαυτοῦ προτιθεῖς. Κατὰ γὰρ αὖξῃσιν προήγαγε τὸν λόγον, ἵνα μὴ νομισθῇ φθόνῳ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι ἐκείνους τὴν τιμὴν διὰ βασκανίαν. (255) Διὰ τοῦτο καὶ ἑαυτὸν τέθεικε, καὶ πρῶτον. Ὁ γὰρ πρῶτον ἑαυτὸν ἀποδοκιμάζων, οὐκ ἀπὸ τοῦ τιμῆς ἐρᾶν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σφόδρα καταφρονεῖν τῆς τοιαύτης δόξης. Τὴν τοίνυν ἅπασαν προσβολὴν αὐτὸς δέχεται, καὶ τότε τίθησι τὸν Ἀπολλῶ, καὶ τότε τὸν Κηφᾶν. Οὐ τοίνυν ἐπαίρων ἑαυτὸν τοῦτο ἐποίῃσεν, ἀλλ' ἐν οἷς οὐκ ἐχρῆν γίνεσθαι, διὰ τοῦ οἰκείου προσώπου πρῶτον ποιεῖται τὴν διάρθρωσιν. Ἄλλ' ὅτι ὡς μὲν οἱ τῷ δεῖναι καὶ τῷ δεῖναι προσνέμοντες ἑαυτοὺς ἡμάρτανον, ἐδήλουν καὶ καλῶς ἐνεκάλεσεν εἰπὼν, ὅτι οὐ καλῶς ποιεῖτε λέγοντες, "Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ"· τίνος δὲ ἕνεκεν προσέθηκεν, "ἐγὼ δὲ Χριστοῦ;" Εἰ γὰρ οἱ ἀνθρώποις προσνέμοντες ἑαυτοὺς ἡμάρτανον, οὐ δῆπου καὶ οἱ τῷ Χριστῷ ἑαυτοὺς ἀνατιθέντες. Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἐνεκάλει, ὅτι τὸν Χριστὸν ἑαυτοῖς ἐπεφῆμιζον, ἀλλ' ὅτι μὴ πάντες ὁμόνον. Οἶμαι δὲ αὐτὸν καὶ οἰκοθεν αὐτὸ προστεθεικέναι βουλόμενον βαρύτερον τὸ ἔγκλημα ποιῆσαι, καὶ δεῖξαι

4 1 Cor. iv. 6.

ρ οὔτε] οὐ Cat. et ex corr. A. ⁴ ἀπαγαγεῖν C.E. Aret. ut conjecerat Dunaeus. Edebatur ἀπαγαγών, virgula post νοσήματος posita. ⁵ ἐκείνων ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁶ καὶ additum ex libris omnibus. ⁷ καὶ τότε] ἔπειτα C. καὶ superscriptum in E. ⁸ γενέσθαι E. ⁹ μὲν omnes pro vulgato δε. ¹⁰ ἐφῆμιζον C. ¹¹ ὁμόνον] τοῦτο ὁμόνον E. ¹² τὸ ἔγκλημα αὐτὸ βαρύτερον transp. E. post ποιῆσαι A. Cat.

οὕτω καὶ τὸν Χριστὸν εἰς μέρος δοθέντα ἔν, εἰ καὶ μὴ οὕτως 17
^aἐποίουν τοῦτο ἐκεῖνοι. "Ὅτι γὰρ τοῦτο ἠνίξατο, διὰ τῶν ἐξῆς
 ἐδήλωσεν εἰπὼν. ^b"Μεμέρισται ὁ Χριστός;" "Ὁ δὲ λέγει,
 τοιοῦτόν ἐστι' κατετέμετε τὸν Χριστὸν, ^cκαὶ διείλετε αὐτοῦ
 τὸ σῶμα. Ὅρῃς θυμὸν, ὁρῃς ἐπίπληξιν, ὁρῃς λόγον γέμοντα
 ἀγανακτήσεως; "Ὅταν γὰρ μὴ κατασκευάζῃ, ἀλλ' ἐρωτᾷ μόνον,
 ὡς ὁμολογημένου τοῦ ἀτόπου τοῦτο ποιεῖ. Τινὲς δὲ καὶ ἕτε-
 ρον αὐτόν φασιν αἰνίττεσθαι διὰ τοῦ λέγειν, "Μεμέρισται ὁ
 Χριστός;" οἷον, διενείματο πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐμερίσατο τὴν
 ἐκκλησίαν, καὶ μοῖραν τὴν μὲν αὐτὸς ἔλαβε, τὴν δὲ ἐκείνοις B
 ἔδωκεν. Εἴτα ἐργάζεται λοιπὸν τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀτόπου,
 λέγων. "Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα
 Παύλου ἐβαπτίσθητε;" "Ὁρα ^dφιλόχριστον γνώμην, πῶς ἐπὶ
 τοῦ οἰκείου λοιπὸν ὀνόματος προσάγει τὸ πᾶν, ἐκ περιουσίας
 δεικνύς, ὅτι οὐ προσήκει οὐδενὶ αὐτῇ ἡ τιμὴ. Καὶ ἵνα μὴ δόξη
 φθόνῳ κινούμενος ταῦτα λέγειν, διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτὸν
 περιστρέφει. Καὶ σκόπει τὴν σύνεσιν. Οὐ γὰρ εἶπε, μὴ
 Παῦλος τὸν κόσμον ἐποίησε; μὴ Παῦλος ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ μὴ
 ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν; ἀλλ' ἃ ἦν τῶν πιστῶν ἐξαίρετα
 μόνον καὶ πολλῆς κηδεμονίας, ταῦτα τίθησι, τὸν σταυρὸν καὶ τὸ
 βάπτισμα, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀγαθὰ. Δείκνυσι μὲν γὰρ τοῦ C
 θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἡ τοῦ κόσμου δημιουργία, μάλιστα
 δὲ ἡ διὰ τοῦ σταυροῦ συγκατάβασις. Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ
 Παῦλος ἀπέθανεν ὑπὲρ ὑμῶν; ἀλλὰ, "μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη;"
 καὶ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου τιθεῖς. "ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου
 ἐβαπτίσθητε;" Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ Παῦλος ἐβάπτισεν ὑμᾶς; ἐβά-
 πτισε γὰρ πολλούς· ἀλλ' οὐ τὸ ζητούμενον τοῦτο ἦν, ὑπὸ τίνος
 ἐβαπτίσθησαν, ἀλλ' εἰς τὸ τίνος ὄνομα ἐβαπτίσθησαν. Ἐπειδὴ
 γὰρ καὶ τοῦτο αἴτιον ἐγένετο σχισμάτων, τὸ ἀπὸ τῶν ἐβα-
 πτισάντων καλεῖσθαι, καὶ τοῦτο διορθοῦται λέγων, "Μὴ εἰς D
 τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;" ^eΚαὶ μὴ γὰρ εἶπης, φησὶ,
 τίς ἐβάπτισεν, ἀλλ', εἰς τὸ τίνοιο ὄνομα. Οὐ γὰρ ὁ βαπτίσας,
 ἀλλ' ὁ καλούμενος εἰς τὸ βάπτισμα ζητεῖται· οὗτος γὰρ
 ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα. Καὶ ἄχρι τούτου στήσας τὸν λόγον,
 οὐκέτι τοῖς ἐξῆς ἐπεξέρχεται. Οὐ γὰρ λέγει, μὴ Παῦλος ὑμῖν
 ἐπηγγέλατο τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ; μὴ Παῦλος ὑμῖν ὑπέσχετο

^b v. 13.

^a ἐποίουν τοῦτο] αὐτὰ ἐποίουν τότε E. ^b καὶ om. E. ^c ἀτόπου] Παύλου
 C. Aretin. ^d φιλόχριστον γνώμην] Sic Edd. φιλοχρίστου γνώμης Codices
 praeter E. qui habet φιλοχρίστου γνώμης τρόπον. Vertit Aretinus: *intuere*
utilem (φιλόχρηστον) *sententiam*. ^e βαπτισμάτων A. ^f καὶ μὴ γάρ] καὶ
 μὴ μοι C. μὴ γάρ μοι E. ^g τίνος om. E.

βασιλείαν οὐρανῶν; Τί δὴ ποτε οὖν οὐχὶ καὶ ταῦτα προστί-
θῃσιν; Ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον βασιλείαν ἐπαγγεῖλασθαι, καὶ
σταυρωθῆναι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὔτε κίνδυνον εἶχεν, οὔτε αἰ-
Εσχύνῃν ἔφερε· τοῦτο δὲ ἅπαντα ταῦτα· ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνα
ἀπὸ τούτων κατασκευάζεται. Εἰπὼν γάρ, ⁶“Ὅς γε τοῦ ἰδίου
υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο,” ἐπήγαγε, “πὺς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ
πάντα ἡμῖν χαρίζεται;” καὶ πάλιν, “Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες
κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ
μᾶλλον καταλλαγέμεθα.” Τούτου ἕνεκεν οὐκ
ἐπήγαγεν ἐκεῖνα· καὶ ὅτι τὰ μὲν οὐδέπω εἶχον, τῶν δὲ ἤδη
πεῖραν εἰλήφεσαν, καὶ τὰ μὲν ἦν ἐν ἐπαγγελίαις, τὰ δὲ ἤδη
γεγένητο.

⁷“Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ἡμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ
Κρίσπον καὶ Γάϊον.” Τί μέγα φρονεῖτε ἐπὶ τῷ βαπτίσαι,
18 ὅπου γε ἐγὼ καὶ εὐχαριστῶ, ὅτι οὐκ ἐποίησα τοῦτο; Ταῦτα
δὲ λέγων, καθαιρεῖ τὸ ἐπὶ τούτῳ φύσημα οἰκονομικῶς, οὐχὶ (256)
τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ἀπό-
νοϊαν τῶν μέγα ἐπὶ τῷ βαπτίσαι φρονούντων, πρῶτον μὲν
τῷ δεικνύναι, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἰδῶρον, δεύτερον δὲ τῷ
εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ διὰ τοῦτο. Μέγα μὲν γὰρ τὸ βάπτισμα,
ἀλλὰ μέγα αὐτὸ οὐχ ὁ βαπτίζων ποιεῖ, ἀλλ’ ὁ καλούμενος
εἰς τὸ βάπτισμα· ἐπεὶ τὸ βαπτίσαι οὐδὲν ἐστὶν ὅσον εἰς
ἀνθρώπινον πόνον, ἀλλὰ πολλῶ ἔλαττον τοῦ εὐαγγελίσασθαι.
Μέγα μὲν γὰρ ἐστὶ, πάλιν φημί, τὸ βάπτισμα, καὶ ἄνευ
Β βαπτίσματος ⁸ἀμήχανον βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἀλλὰ δύναται
αὐτὸ καὶ ἀνὴρ οὐ σφόδρα γενναῖος ποιῆσαι, τὸ δὲ εὐαγγελί-
σασθαι πολλοῦ δεῖται πόνου. Λέγει δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι’
ἣν εὐχαριστεῖ, ὅτι οὐδένα ἐβάπτισε. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη;
⁸“Ἰνα μὴ τις εἴπῃ, ἴφησιν, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ⁹ἐβαπτί-
σθητε.” Περὶ ¹⁰γὰρ ἐκείνων τοῦτο ἔλεγον; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ
δέδοικα, φησὶ, μὴ καὶ εἰς τοῦτο προβῇ τὸ νόσημα. Εἰ γὰρ
εὐτελῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδενὸς ἀξίῳ λόγου βαπτίζοντων,
αἵρεσις γέγονεν, εἰ ἐγὼ ὁ καταγγέλλας τὸ βάπτισμα πολλοὺς
C ἐβάπτισα, εἰκὸς ἦν συστάντας μὴ μόνον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα ἐμοὶ ἐπιφημίζειν. Εἰ γὰρ
ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων τοσοῦτον ἐγένετο κακόν, ἴσως ἂν καὶ ¹¹ἐπὶ
πολλῶ χαλεπώτερον ἀπὸ τῶν μειζόνων προύβῃ. Ἐντρέψας

6 Rom. viii. 32. v. 10.

7 v. 14.

8 v. 15.

¹² σωθῆσόμεθα omnes. σωθῆσόμεθα Edd. ¹³ δῶρον] + ἀλλὰ τοῦ σταυρω-
θέντος Ε. ¹⁴ ἀμήχανον in marg. οὐκ ἐστὶ in textu Ε. ¹⁵ φησὶν accessit
e nostris omnibus et Aret. ¹⁶ ἐβαπτίσθητε] + τί δαί; C. ¹⁷ γὰρ] οὖν Ε.
Statim ἔλεγον C.E. et Regius Montefalconii, qui recepit pro antiqua lectione
ἔλεγον. ¹⁸ ἐπὶ] ἐπὶ Ε.

τοῖν τοὺς διεφθαρμένους ταύτη, καὶ προσειπὼν, ⁹“Εβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφάνῳ οἶκον,” πάλιν αὐτῶν ὑποσείρει τὸν τύφον λέγων, “Λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.” Ἐντεῦθεν γὰρ δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ περισπούδαστον ἦν αὐτῷ τῆς ἀπὸ τούτου τιμῆς ἀπολαύειν παρὰ τῶν πολλῶν, οὐδὲ δόξης ἕνεκεν ἐπὶ τοῦτο ἤρχετο. Οὐ τοῦτοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξῆς σφόδρα αὐτῶν καταστέλλει τὴν φλεγμονήν, λέγων· ¹⁰“Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι.” Τὸ γὰρ ἐπιπονώτερον καὶ πολλοῦ δεόμενον μόχθου καὶ ψυχῆς σιδηρᾶς, καὶ ὃ πάντα συνέιχε, τοῦτο ἦν. Διὸ καὶ Παῦλος αὐτὸ ἐνεχειρίζετο. Καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ ἀποσταλεῖς βαπτίζειν, ¹¹“ἐβάπτισεν; Οὐ μαχόμενος τῷ ἀποστείλαντι, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιῶν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐκωλύθην, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἀπεστάλην ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ ἀναγκαιοτάτῳ. Τὸ μὲν γὰρ εὐαγγελίζεσθαι ἐνός που καὶ δευτέρου, τὸ δὲ βαπτίζειν παντὸς ἂν εἴη τοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχοντος. Ἀνθρωπον μὲν γὰρ κατηχούμενον λαβόντα καὶ πεπεισμένον βαπτίσει, παντὸς οὐκίνοσούν ἐστίν· ἡ γὰρ προαίρεσις τοῦ προσιόντος λοιπὸν ἐργάζεται τὸ πᾶν, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις· ὅταν δὲ ἀπίστους δέη κατηχῆσαι, πολλοῦ δεῖ πόνου, πολλῆς τῆς σοφίας· τότε δὲ καὶ τὸ κινδυνεύειν προσῆν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ πᾶν γέγονε, καὶ πέπεισται ὁ μυσταγωγεῖσθαι μέλλων, καὶ οὐδὲν μέγα πεισθέντα βαπτίσει· ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ πόνος, ὥστε μεταπίσαι προαίρεσιν, καὶ μεταθεῖναι γνώμην, καὶ ἀναμοχλῆσαι πλάνην, καὶ κατασφετεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ’ οὐ λέγει ¹² ταῦτα οὕτως, οὐδὲ κατασκευάζει καὶ φησιν, ὅτι οὐδένα πόνον ἔχει τὸ βαπτίσει, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι· οἶδε γὰρ ¹³ αἰεὶ μετριάζει· ἀλλ’ ἐν τῇ συγκρίσει τῆς ἔξωθεν σοφίας ¹⁴ σφόδρα ἀποτείνεται, ἐνθα καταφορικώτερον ἠδύνατο χρήσασθαι λόγῳ. Οὐ τοῖνυν ἐναντιούμενος τῷ πέμποντι ἐβάπτισεν· ἀλλ’ ὥσπερ ἐπὶ τῶν χρηρῶν, εἰπόντων τῶν ἀποστόλων, ¹⁵“Οὐκ ἔστιν ἄρεστόν· καταλιπόντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις,” διηκονήσατο, οὐκ ἐναντιούμενος ἐκείνοις, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας ποιῶν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ¹⁶Ἐπεὶ καὶ νῦν τοῖς μὲν ἀφελεστέροις τῶν πρεσβυτέρων τοῦτο ἐγχειρίζομεν, τὸν δὲ Β διδασκαλικὸν λόγον τοῖς σοφωτέροις· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὁ πόνος καὶ ὁ ἰδρώς. Διὸ καὶ αὐτὸς φησιν· ¹⁷“Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες

⁹ v. 16.¹⁰ v. 17.¹¹ Act. vi. 2.¹² 1 Tim. v. 17.¹³ γὰρ] λοιπὸν C, γὰρ om. E.¹⁴ ἐβάπτισεν E.¹⁵ λαβόντας vulgo. ἴσ.

λαβόντα Sav. marg. λαβόντα habet Codex ejus, nobis A. etiam E.

¹⁶ αἰεὶ

om. C.

¹⁷ σφόδρα] καὶ σφόδρα C.¹⁸ ἐπειδὴ E.

ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Ὡς περ γὰρ τὸ μὲν διδάξαι τοὺς παλαιόντας, *ἀνδρός ἐστι γενναίου καὶ παιδοτρίβου σοφοῦ, τὸ δὲ ἐπιθεῖναι τὸν στέφανον τῷ νικήσαντι καὶ τοῦ μὴ δυναμένου ὧ παλαίειν ἐστὶ, καίτοι γε ὁ στέφανος λαμπρότερον ποιεῖ τὸν νικήσαντα· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος· ἀδύνατον μὲν (257) ἄλλως χωρὶς αὐτοῦ σωθῆναι, οὐδὲν δὲ μέγα ὁ βαπτίζων ποιεῖ, προαίρεσιν παρεσκευασμένην λαβών. “Οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, C ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.” Καθελὼν τὸ φύσημα τῶν διὰ τὸ βαπτίζειν ἄμεγα φρονούντων, μεθίσταται λοιπὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ τῇ ἔξωθεν κομπάζοντας, καὶ κατ’ αὐτῶν ὀπλίζεται σφοδρότερον. Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ τῷ βαπτίζειν πεφυσιωμένους ἔλεγεν, “Εὐχαριστῶ, ὅτι οὐδένα ἐβάπτισα,” καὶ, “ὅτι οὐκ ἀπέστειλέ με ὁ Χριστὸς βαπτίζειν” καὶ οὔτε σφοδρῶς οὔτε κατασκευαστικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ, ἀλλ’ αἰνιζάμενος δι’ ὀλίγων ἅπερ ἐβούλετο, παρέδραμεν ἐν ταῦθα δὲ ἐκ προοιμίων χαλεπὴν δίδωσι τὴν πληγὴν λέγων, D “ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.” Τί τοίνυν μέγα φρονεῖς, ἢ ἐφ’ ᾧ ἐγκαλύπτεσθαι ἔδει; Εἰ γὰρ πολεμεῖ τῷ σταυρῷ καὶ μάχεται τοῖς εὐαγγελίοις ἢ σοφίᾳ αὕτη, οὐκ αὐχεῖν ἐπ’ αὐτῇ, ἀλλὰ *καὶ καταδύεσθαι δεῖ. Τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μὴ γενέσθαι τοὺς ἀποστόλους σοφοὺς, οὐκ ἄσθενεια τοῦ χαρίσματος, ἀλλ’ ἵνα μὴ βλαβῇ τὸ κήρυγμα. Οὐκ ἄρα ἐκείνοι ἦσαν οἱ συνιστῶντες τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ λυμαινόμενοι· οἱ δὲ ἰδιῶται οἱ βεβαιοῦντες. Τοῦτο οὐδὲ κολάσαι ἱτύφον, τοῦτο καταστεῖλαι φλεγμονὴν, τοῦτο πείσαι μετριά- E ζειν. Καὶ εἰ οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, τίνος ἕνεκεν τὸν Ἀπολλῶ λόγιον ὄντα ἐπεμψαν, ἔφησιν; Οὐ τῇ τῶν λόγων δυνάμει θαρροῦντες, ἀλλ’ ἢ ὅτι δυνατὸς ἦν ἐν ταῖς γραφαῖς, καὶ ἡλεγχῆ τους Ἰουδαίους. Ἄλλως δὲ τὸ ζητούμενον ἦν, τὸ τοὺς ἡρωτοστάτας καὶ ἀρξαμένους σπεῖρειν τὸν λόγον μὴ εἶναι λογίους. Οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ πολλῆς δεόμενοι δυνάμεως, ὥστε ἀπώσασθαι τὴν πλάνην ἐκ προοιμίων, καὶ τότε πολλῆς ἔδει τῆς ἰσχύος εἰς αὐτὴν τὴν εἴσοδον. Ὁ τοίνυν μὴ δεηθεὶς εὐπαιδευτῶν ἐκ προοιμίων, εἰ μετὰ ταῦτα λογίους ἐδέξατο, οὐχ ὥς δεόμενος 20 τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ’ ὥς οὐ διακρινόμενος. Ὡς περ γὰρ οὐκ

* Verba ἀνδρός ἐστι, quae desunt in Editis, tumentur libri omnes et Aretin.

† παλαίειν] τὸ παλαίειν E. ‡ γὰρ, quod aberat, habent C.E. ἄ μέγα φρ.] μεγαλοφρονούντων E. ὁ ἐφ’ ᾧ] ἐφ’ οἷς E. Statim ἐγκαλύπτεσθαι C.E. Cat. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. Olim legebatur καλύπτεσθαι. Rectum vidit Dunaeus.

ἢ καὶ expunctum in E. deest in Cat. ἄσθενείᾳ A. ὁ οἶδε κολάσαι pro vulgato διέκλασε obtulerunt C.E. Idem καταστεῖλαι et πείσαι loco κατέστειλε et ἔπεισε habent.

ἱτύφον] τύφος E. τὸν τύφον A. ἔφησιν deest in Edd. ἢ ἐτι] + καὶ E. ἡρωστάτας C. Cat.

ἐδείκτο ^κσοφῶν εἰς τὸ κατορθῶσαι ἅπερ ἐβούλετο, οὕτως οὐδὲ μετὰ ταῦτα εὐρεθέντας ^δδιὰ τοῦτο ἐξέβαλε.

^μΣὺ δὲ ἐκεῖνό μοι δείξον, εἰ Πέτρος λόγιος ἦν καὶ Παῦλος. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις¹ ἰδιῶται γὰρ ἦσαν, καὶ ἀγράμματοι. Ὡςπερ οὖν ὁ Χριστὸς, ὅτε τοὺς μαθητὰς ἔπεμπεν εἰς τὴν οἰκουμένην, δέξας αὐτοῦ τὴν δύναμιν αὐτοῖς ἐν Παλαιστίνῃ πρῶτον, καὶ εἰπὼν, ¹³“Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς χωρὶς^β βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδήματος, μὴ τινος ὑστερήσατε;” τότε ἐπέτρεψε^γ λοιπὸν καὶ πήραν καὶ βαλλάντιον ἔχειν^δ οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐποίησε. Τὸ γὰρ ζητούμενον ἦν δειχθῆναι τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὐ διὰ τὴν ἔξωθεν σοφίαν ἐκβάλλεσθαι τῆς πίστεως τοὺς προσιόντας. Ὅταν οὖν Ἕλληνες κατηγορήσωσι τῶν μαθητῶν ὡς ἰδιωτῶν, πλέον ἡμεῖς ἐκείνων ῥκατηγορῶμεν αὐτῶν. Μηδὲ λεγέτω τις, ὅτι σοφὸς ἦν ὁ Παῦλος^ε· ἀλλ' ἐπαίροντες ἐπὶ σοφίᾳ τοὺς μεγάλους παρ' ἐκείνοις καὶ ἐπὶ εὐγλωττίᾳ θαυμασθέντας, τοὺς παρ' ἡμῖν ἅπαντας λέγωμεν ἰδιώτας γεγονέναι. Οὐ μικρῶς γὰρ αὐτοὺς καὶ κατὰ τοῦτο καταβαλοῦμεν τὸ μέρος· οὕτω γὰρ ἔσται λαμπρὰ τὰ νικητήρια. Ταῦτα δὲ εἶπον, ἐπειδὴ τινος ἤκουσά ποτε Χριστιανοῦ πρὸς ^ζἝλληνα καταγελάστως διαλεγομένου, καὶ ἁμφοτέρων ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους μάχῃ τὰ ἑαυτῶν καταλύνοντων. Ἄ γὰρ ἔδει τὸν Χριστιανὸν εἰπεῖν, ταῦτα ὁ Ἕλλην ἔλεγε^ς καὶ ἂ τὸν Ἕλληνα εἰκὸς ἦν εἰπεῖν, ταῦτα ὁ Χριστιανὸς προεβάλλετο. Περὶ γὰρ Παύλου καὶ Πλάτωνος ζητήσεως οὐσης, ὁ μὲν Ἕλλην ἐπειράτο δεικνύναι, ὅτι ὁ Παῦλος ἦν ἀμαθὴς καὶ ἰδιώτης^τ· ὁ δὲ Χριστιανὸς ὑπὸ ἀφελείας ἐσπούδαζε κατασκευάζειν, ὅτι Πλάτωνος λογιώτερος ἦν ὁ Παῦλος. Οὕτω δὲ τοῦ Ἕλληνος ἐγίνετο τὰ νικητήρια, τούτου κρατούντος τοῦ λόγου. ^θΕἰ γὰρ Πλάτωνος ἔλλογιμώτερος ἦν ὁ Παῦλος, πολλοὺς εἰκὸς ἀντιλέγειν, ^ιοὐχ ὅτι τῇ χάριτι, ^κἀλλ' ὅτι εὐγλωττία περιεγένετο. Ὡστε ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἦν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ· ὃ δὲ ἔλεγεν ὁ Ἕλλην, ὑπὲρ τοῦ Χριστιανοῦ ἦν. Εἰ γὰρ Παῦλος ἀπαίδευτος ἦν, ἐκράτησε δὲ Πλάτωνος, ὅπερ ἔλεγον, λαμπρὰ γέγονεν ἡ νίκη. Τοὺς γὰρ ἐκείνου μαθητὰς ἅπαντας λαβὼν ὁ ἀμαθὴς ἐπείσε, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἤγαγεν.

¹³ Luc. xxii. 35.

^κ σοφιστῶν Veron. ^δ διὰ τοῦτο om. E. ^μ ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι βίον ἐπι-
 μολόμενοι ἀκριβοὺς δυνάμεθα καὶ Ἕλληνας ἐφελκύσαι. Veron. ^ν βαλλαντ.
 bis C.E. βαλαντ. vulgo. ^ο ὑποδημάτων E. ^ρ Sic C.E. et Reg. apud
 Montef. Ante eum edebatur κατηγοροῦμεν. ^σ ἀμφοτέρους E. Mox
 καταλύνοντας C.E. ^τ περὶ γὰρ Π. Sic nostri omnes. Edebatur περὶ Π. γὰρ.
 Mox κατασκευάζειν C. ^θ ἀντιλέγειν + ἦν C. ^ι οὐχ ὅτι τῇ χ. Sic A. ὅτι οὐχ
 ὅτι χ. E. ὅτι οὐ τῇ χ. C. Hoc edebatur. ^κ ἀλλ' ὅτι Sic A.E. ἀλλὰ τῇ vulgo.

"Οθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἀνθρωπίνῃ τὸ κήρυγμα ^ω γέγονεν, (258)
 ἀλλὰ θεοῦ χάριτι. "Ιν' οὖν μὴ ^χ ταῦτα πάσχωμεν, μηδὲ κατα-
 Εγγελώμεθα αὐτῷ διαλεγόμενοι πρὸς "Ελληνας, ἐπειδὴν ἡμῖν
 πρὸς αὐτοὺς ἀγὼν ^γ ἦ, κατηγορῶμεν τῶν ἀποστόλων ὡς ἀμαθῶν
 ἢ γὰρ κατηγορία αὕτη ἐγκώμιον. Καὶ ὅταν εἴπωσιν ἐκεῖνοι,
 ὅτι ἄγροικοι ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, προσθῶμεν ² καὶ ἡμεῖς, καὶ
 εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀγράμματοι καὶ πένητες καὶ
 εὐτελεῖς καὶ ἀσύνητοι καὶ ἀφανεῖς. Οὐκ ἔστι βλασφημία
 τῶν ἀποστόλων ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δόξα, τὸ τοὺς τοιούτους τῆς
 οἰκουμένης πάσης λαμπροτέρους φανῆναι. Οὗτοι γὰρ οἱ ἰδιῶ-
 ται καὶ ἄγροικοι καὶ ἀμαθεῖς τοὺς σοφοὺς καὶ δυνατοὺς, καὶ
 21 τοὺς τυράννους, καὶ τοὺς ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἔξωθεν
 πᾶσι κομπάζοντας, ὡς οὐδὲ ἄνδρας, οὕτω κατηγωνίσαντο.
 "Οθεν δῆλον, ὅτι μεγάλη ἡ τοῦ σταυροῦ δύναμις, καὶ οὐκ
 ἀνθρωπίνῃ ἰσχυρί ταῦτα ἐγίνετο. Οὐ γὰρ ἔχει φύσιν τὰ
 γινόμενα, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν ἦν τὰ κατορθούμενα. "Οταν δὲ
 ὑπὲρ φύσιν τι γένηται, καὶ ὑπὲρ φύσιν παρὰ πολὺ, μετὰ τοῦ
 προσήκοντος καὶ τοῦ χρησίμου, εὐδὴλον ὅτι θεία τινὶ ταῦτα
 δυνάμει καὶ συνεργείᾳ γίνεται. Σκόπει δέ. Ὁ ἀλιεὺς, ὁ
 σκηνοποιὸς, ὁ τελώνης, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀγράμματος, ἐκ Παλαι-
 στίνης τῆς χώρας μακρὰν κειμένης ἐλθόντες, τοὺς φιλοσόφους,
 Β τοὺς ῥήτορας, τοὺς δεινούς εἰπεῖν ἐκ τῆς ^α οἰκίας ἀπωσάμενοι
 πάντας, αὐτοὶ τούτων ἐκράτησαν ^β ἐν χρόνῳ βραχεῖ μετὰ κινδύνων
 πολλῶν, δῆμων, βασιλέων ἀντιπιπτόντων, τῆς φύσεως αὐτῆς μα-
 χομένης, τοῦ χρόνου τῆς παλαιότητος, ^γ τῆς πολλῆς συνηθείας
^δ ἀντιπαλαιούσης σφοδρῶς, δαιμόνων ὀπλιζομένων, διαβόλου πα-
 ραταπτομένου καὶ πάντα κινδύντος, βασιλέας, ἄρχοντας, δῆμους,
 ἔθνη, πόλεις, βαρβάρους, "Ελληνας, φιλοσόφους, ῥήτορας, σοφι-
 στὰς, λογογράφους, νόμους, δικαστήρια, κολάσεις ποικίλας, θα-
 νάτους μυρίους καὶ παντοδαπούς. Ἄλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα
 οὕτως ἠλέγχεται καὶ παρεχώρει, τῶν ἀλιέων φθεγγομένων, ὡς
 22 σκόνης λεπτῇ σφοδρῶν ἀνέμων ἐμβολὴν ἐνεγκεῖν μὴ δυναμένη. Μά-
 θωμεν τοίνυν οὕτω πρὸς "Ελληνας διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ ὤμεν ὡς
 θρέμματα καὶ βοσκήματα, ἀλλ' ὤμεν παρεσκευασμένοι περὶ
 τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Καὶ τέως τοῦτο τὸ κεφάλαιον μελετή-
 σωμεν οὐκ ὄν μικρὸν, καὶ λέγωμεν πρὸς αὐτοὺς· πόθεν οἱ
 ἀσθενεῖς τῶν ἰσχυρῶν περιεγένοντο, οἱ δώδεκα τῆς οἰκουμένης,
 οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις κεχρημένοι, ἀλλὰ γυμνοὶ πρὸς ἐνόπλους

^ω γέγονεν] περιέγεγονεν C. et Reg. ap. Montef. qui ita edidit. factam esse Aretin. ² ταῦτα Sav. marg. τὰ αὐτὰ E. ^γ ἦ A.E. ἦν vulgo. ² καὶ om. C.

^α οἰκίας A.E. a propriis Aret.

^β ἐν, quod aberat, habent C.E.

^γ τῆς

assumptum ex E. ^δ Sic C.E. ἀντιπιπτούσης vulgo.

^eμαχώμενοι; Εἰπέ γάρ, εἰ δώδεκα ἄνδρες πολεμικῶν ἄπειροι πραγμάτων εἰς παράταξιν στρατιωτῶν ἄπειρον καὶ ὡπλισμένην D εἰσπηδήσαντες, οὐκ ἄσπλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄσθενεῖς τὸ σῶμα, ὑπὸ μὲν ἐκείνων οὐδὲν ἔπαθον, μηδὲ μυρίοις βαλλόμενοι ^fβέλεσιν ἐτρώθησαν, ἔχοντες δὲ ἐμπεπερονημένα τὰ βέλη γυμνῶ τῷ σώματι πάντας ^gκατέβαλον, οὐχ ὅπλοις κεκρημένοι, ἀλλὰ τῇ χειρὶ παίοντες, εἴτα τοὺς μὲν ἀνείλον, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβόντες ἀπήγαγον, μηδὲ τραύματα αὐτοὶ δεξάμενοι· ἄρά τις ^hἄνθρώπινον τὸ γινόμενον εἶναι ἔφησε; Καίτοι τὸ τῶν ἀποστόλων τρόπιον πολλῶ ⁱἐκείνου θαυμαστότερον. Τοῦ γὰρ γυμνὸν μὴ τρωθῆναι, πολλῶ παραδοξότερον τὸ τὸν ἰδιώτην καὶ ἀγράμματον καὶ ἀλίεα τοσαύτης δεινότητος περιγε- E νέσθαι, καὶ μήτε ὑπὸ τῆς ὀλιγότητος, μήτε ὑπὸ τῆς πενίας, μήτε ὑπὸ τῶν κινδύνων, μήτε ὑπὸ τῆς συνηθείας τῆς προκαταληφθείας, μήτε ὑπὸ τῆς τοσαύτης αὐστηρότητος τῶν πραγμάτων ὧν ἐπέταττον, μήτε ὑπὸ τῶν καθημερινῶν θανάτων, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπατηθέντων, μήτε ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀπατησάντων διακωλυθῆναι.

Οὕτω τοίνυν αὐτοὺς ^kκαταβάλωμεν, καὶ μαχώμεθα πρὸς ἐκείνους, καὶ πρὸ τῶν λόγων διὰ τοῦ βίου ^lκαταπληξώμεθα. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεγάλη μάχη, οὗτος ὁ συλλογισμὸς ὁ ^m22 ἀναντίρρητος ὁ διὰ τῶν ἔργων· ἐπεὶ κὰν μυρία φιλοσοφῆσωμεν διὰ τῶν λόγων, βίον δὲ μὴ παρεχώμεθα ἐκείνων βελτίονα, τὸ κέρδος οὐδέν. Οὐ γὰρ τοῖς λεγομένοις προσέχουσιν, ἀλλ' ἃ πράττομεν ἐξετάζουσι, καὶ φασί· σὺ πρότερος τοῖς σοῖς ῥήμασι πείθου, καὶ τότε ἐτέροις παύειναι. Εἰ δὲ ⁿλέγοις μὲν μυρία εἶναι ἀγαθὰ ἐν τῷ μέλλοντι, ὥς οὐκ ὄντων δὲ οὕτω ^oφαίνοιο τοῖς παροῦσι προσηλωμένος, τὰ ἔργα σου τῶν ῥημάτων ἐμοὶ πιστότερα. Ὅταν γὰρ ἴδω σε ἀρπά- (259) ζοντα τὰ ἐτέρων, ὀθρηνοῦντα ἀμέτρως ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι, πολλὰ ἔτερα πλημμελοῦντα, πῶς σοι πιστεύσω ὅτι ἔστιν ἀνά- B στασις; Κὰν γὰρ μὴ λέγωσι ^pταῦτα, ἐννοοῦσι ^qταῦτα, καὶ περιστρέφουσιν ἐπὶ τῆς διανοίας. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κωλύον τοὺς ἀπίστους γενέσθαι Χριστιανούς. ^rἘναγάγωμεν τοίνυν αὐτοὺς διὰ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. Πολλοὶ καὶ ἰδιῶται ἄνδρες φιλοσόφων οὕτω κατέπληξαν τὴν διάνοιαν, ὥς καὶ τὴν τῶν

^e μαχεσάμενοι E. Statim εἰπέ γάρ μοι, ei idem. ^f Sic nostri omnes et Reg. apud. Montef. Aberat βέλεσιν. ^g κατέβαλον C. κατέβαλλον vulgo.

^h Sic A.C. τὸ γινόμενον ἀνθρώπων hoc ord. Edd. ἀνθρώπων ἔφησεν ἂν εἶναι τὸ γιν. E. ⁱ ἐκείνων a pr. man. E. ^k καταβάλωμεν καὶ καὶ καταβαλοῦμεν ἂν C. ^l καταπληξώμεθα C. ^m λέγοις omnes, λεγεις vulgo. ⁿ φαίνη C.

^o ὀθρηνοῦντα +τε E. ^p ταῦτα +ὅμως C. ταῦτα om. A. ^q ταῦτα in marg. habet C. ^r ἀναγάγωμεν C.E.

ἔργων ἐπιδειξάμενοι φιλοσοφίαν, καὶ φωνὴν σάλπιγγος λαμ-
 προτέραν διὰ τῆς πολιτείας καὶ φιλοσοφίας ἀφέντες αὕτη
 γὰρ τῆς γλώττης ἰσχυροτέρα. Ὅταν ^αδὲ εἴπω, ὅτι οὐ χρὴ
 μνησικακεῖν, εἴτα τὸν Ἕλληνα μυρία ἐργάσσωμαι κακὰ, πῶς
 C οδυήσομαι τοῖς λόγοις αὐτὸν ἐναγαγεῖν, διὰ τῶν ἔργων αὐτὸν
 ἀποσοβῶν; Θηρεύσωμεν τοίνυν αὐτοὺς διὰ τῆς πολιτείας, καὶ
 διὰ τῶν ψυχῶν τοῦτων οἰκοδομῶμεν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ^γτοῦτον
 συναγάγωμεν τὸν πλοῦτον. Οὐκ ἔστι ψυχῆς οὐδὲν ἀντάξιον,
 οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας. Ὡστε καὶ μυρία ὄψις χρήματα πένησιν,
 οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάσῃ, οἷον ὁ μίαν ψυχὴν ἐπιστρέφων. ¹⁴“Ὁ
 γὰρ ^ωἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὥς στόμα μου ἔσται,” φησί.
 Μέγα μὲν γὰρ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἐλεεῖν τοὺς πενομένους· ἀλλ’
 οὐδὲν τοιούτον, οἷον τὸ πλάνης ἀπαλλάττειν· ὁ γὰρ τοῦτο
 ποιῶν, κατὰ Παῦλον γίνεται καὶ Πέτρον. Ἐξέστι γὰρ ἀνα-
 D δέεσθαι τὸ ἐκεῖνον κήρυγμα, οὐχ ἵνα κινδυνεύωμεν καθύπερ ἐκεῖ-
 νοι, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ τὰ ἄλλα ὑποφέρωμεν· εἰρήνης γὰρ
 ὁ παρὼν καιρὸς· ἀλλ’ ἵνα τὴν ^αἀπὸ προθυμίας σπουδὴν ἐπιδει-
 ξώμεθα. Καὶ γὰρ ἔξεστιν οἴκοι καθημένους ταύτην τὴν ἀλείαν
 ἐργάζεσθαι. Εἴ τις ἔχει φίλον καὶ συγγενὴ καὶ οἰκεῖον,
 ταῦτα ποιείτω, ταῦτα λεγέτω· καὶ ἔσται κατὰ Πέτρον καὶ
 Παῦλον. Καὶ τί λέγω Πέτρον καὶ Παῦλον; Στόμα ἔσται
 τοῦ Χριστοῦ. “Ὁ γὰρ ἐξαγαγὼν τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὥς
 στόμα μου ἔσται,” φησί. Καὶ μὴ σήμερον πείσης, αὔριον
 E πείσεις· καὶ μηδέποτε πείσης, σὺ τὸν μισθὸν ^γἔξεις ἀπηρτισμέ-
 νον· καὶ μὴ πάντας πείσης, ὀλίγους ἀπὸ πολλῶν δυνήσῃ· ἐπεὶ
 καὶ οἱ ἀπόστολοι οὐχὶ πάντας τοὺς ὄντας ἀνθρώπους ἔπεισαν,
 ἀλλ’ ὅμως πᾶσι ^αδιελέχθησαν, καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι μισθὸν ἔχου-
 σιν. Οὐ γὰρ πρὸς τὸ τέλος τῶν κατορθουμένων, ἀλλὰ πρὸς
 τὴν γνώμην τῶν κατορθούντων ὁ θεὸς τοὺς στεφάνους ὀρίζει
 εἴωθε. Καὶ δύο καταβάλλῃς ὀβολοὺς, δέχεται· καὶ ὅπερ ἐπὶ
 τῆς χήρας ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν διδασκόντων ἐργάζεται.
 23 Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ τὴν οἰκουμένην οὐ δύνασαι σῶσαι, καὶ τῶν
 ὀλίγων καταφρόνει, μηδὲ τῇ τῶν μεγάλων ἐπιθυμίᾳ τῶν μικρῶν
 ἀφελκύσης ^ασεαυτόν. Καὶ ἐκατὸν μὴ δυνήθῃς, τῶν δέκα ἐπι-
 μελήθητι· καὶ ^βδέκα μὴ δυνήθῃς, μηδὲ τῶν πέντε καταφρονησῇς·
 καὶ πέντε μὴ δυνήθῃς, τοῦ ἐνὸς μὴ ὑπερίδῃς· καὶ τὸν ἓνα μὴ
 δυνήθῃς, μηδὲ οὕτως ἀθύμει, μηδὲ τὰ παρὰ σεαυτοῦ κωλύσῃς.

¹⁴ Jer. xv. 19.

^α δέ] ὄν C. ^γ ἐργάσσωμαι E. ^γ τοῦτον omnes cum Ed. Veron. τοῦτων
 Sav. Mor. Ben. ^ω ἐξαγαγὼν E. ^ω ἀπαλλάξαι E. ^α ἀπὸ τῆς πρ. E.
^γ ἔχεις C. ^α Sic A.C. ^α ἐδεβatur διελέχθησαν ante Ben. ^α σεαυτόν C.
^β ἐαυτόν E. ^β δέκα μὴ] μὴ δέκα C. μὴ δέκα μὴ A. sed μὴ prius eras.

Οὐχ ὁράς, ὅτι καὶ ἐν τοῖς συναλλάγμασιν οὐ μόνον ἀπὸ χρυσίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀργυρίου τὰς ἐμπορίας ποιοῦνται οἱ περὶ ταῦτα ^cσχολάζοντες; Ἄν μὲν γάρ ^dμηδέπω τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, καὶ τῶν μεγάλων ἀνθεξόμεθα· ἂν δὲ τῶν μικρῶν ὑπερίδωμεν, οὐδὲ ἐκείνων ἐπιληψόμεθα εὐκόλως. Οὕτως ^B ἕκαστος πλούσιος γίνεται, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλα συλλέγων. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, ἵνα ἐν πᾶσι πλουτήσαντες, ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

¹Ο λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ^C ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστὶ. Γέγραπται γάρ, Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου;

(260) **ΤΟΙΣ** κάμνουσι καὶ ψυχορραγοῦσι καὶ αἱ τροφαὶ αἱ ὑγιεῖς ἀηδεῖς, ^aκαὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ προσήκοντες ἐπαχθεῖς, καὶ οὐδὲ γνωρίζονται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖν δοκοῦσιν. Οὕτω δὲ καὶ τοῖς τὰς ψυχὰς ἀπολλυμένοις συμβαίνειν ἔωθε· τὰ γὰρ πρὸς ^D σωτηρίαν φέροντα ἀγνοοῦσι, καὶ τοὺς κηδομένους αὐτῶν ἐνοχλεῖν νομίζουσι. Γίνεται δὲ τοῦτο οὐ παρὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκείνων νόσον. Καὶ ὅπερ οἱ παραπαίοντες ποιοῦσιν, ἀπεχθανόμενοι πρὸς τοὺς ^bἐπιμελουμένους αὐτῶν, καὶ λοιπὸν λοιδορούμενοι· τοῦτο καὶ οἱ ἄπιστοι πάσχουσιν. Ἄλλ' ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων οἱ ^cλοιδορούμενοι οὐκ ἀντιλοιδοροῦσιν, ἀλλὰ τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ δακρύουσι, δείγμα ἔσχατον τῆς ἐπιτεταμένης ἀρρωστίας τοῦτο ποιοῦμενοι, ὅταν τοὺς φιλτάτους ἀγνοῶσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ποιήσωμεν, καὶ μᾶλλον τῶν γυναικῶν ^dὀλολύζωμεν ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι τὴν κοινὴν ἀγνοοῦσι σωτηρίαν. Οὐ γάρ ^E οὕτω γυναῖκα ἄνδρα δεῖ φιλεῖν, ὥς ἡμᾶς πάντας ἀνθρώπους,

¹ CAP. I. v. 18—20.

^c ἐσχαλάκότες E. ἐσπουδακότες A. in marg. a manu recenti. ^d μηδέπω] μηδὲ E. HOM. IV. ^a καὶ accessit e nostris omnibus et Catena. ^b Sic A.E. ἐπιμελουμένους vulgo. ^c λοιδορούμενοι omnes pro vulgato ἡβριζόμενοι. Statim verba οὐκ ἀντιλοιδοροῦσιν ἀλλὰ, quae aberant, habent C.E. et Aret. ^d ὀλολύζωμεν E.

καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐφέλκεσθαι, καὶ Ἑλλήν ἢ, καὶ ὅστισιν. Ὁρῶμεν τοίνυν αὐτοὺς, ὅτι ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ μωρία αὐτοῖς ἐστίν, ὁ αὐτὸς σοφία καὶ δύναμις ὢν. “Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, φησὶ, μωρία ἐστίν.” Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν ἐκείνους, τοῦ σταυροῦ παρὰ τῶν Ἑλλήνων χλευαζομένον, τῇ σοφίᾳ τῇ δῆθεν παρ’ ἐαυτῶν ἀνθίστασθαι καὶ πολεμεῖν θορυβουμένους τοῖς παρὰ τῶν Ἑλλήνων λεγομένοις, 24 παραμυθούμενος ὁ Παῦλός φησι, μὴ νομίσητε ἕξενον γίνεσθαι καὶ παράδοξον. Ταύτην ἔχει τὴν φύσιν τὸ πρᾶγμα, ὥστε ἐκ τῶν ἀπολλυμένων μὴ γνωρίζεσθαι αὐτοῦ τὴν δύναμιν· ἐξεστήκασι γὰρ καὶ παρπαίουσιν. Διὰ τοῦτο καὶ λοιδοροῦνται καὶ ἡπαχθῶς ἔχουσι πρὸς τὰ σωτήρια φάρμακα. Τί ἰδὲ λέγεις, ἄνθρωπε; Δούλος ὁ Χριστὸς ἐγένετο διὰ σέ, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀνέστη· καὶ δέον ἀναστάντα προσκυνῆσαι διὰ τοῦτο, καὶ θαυμάσαι τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτι ὕπερ οὔτε πατὴρ οὔτε φίλος οὔτε υἱὸς ὑπὲρ σοῦ ἐποίησε, ταῦτα ὁ δεσπότης πάντα εἰργάσατο ὑπὲρ σοῦ τοῦ ἐχθροῦ καὶ προσκεκρουκότος· δέον τοίνυν θαυμάζειν ὑπὲρ τούτων αὐτὸν, σὺ δὲ μωρίαν καλεῖς πρᾶγμα τοσαύτης σοφίας γέμον; Ἄλλ’ οὐδὲν θαυμαστόν· τῶν γὰρ ἀπολλυμένων ἐστὶ μὴ ἐπιγινώσκειν τὰ πρὸς σωτηρίαν φέροντα. Μὴ θορυβεῖσθε οὖν· οὐ γὰρ ξένον οὐδὲ παρὰ προσδοκίαν τὸ γινόμενον, τὸ χλευάζεσθαι τὰ μεγάλα παρὰ τῶν ἐξεστηκότων. Τοὺς δὲ οὕτω διακειμένους διὰ σοφίας ἀνθρωπίνης πείθειν οὐκ ἔνι· ἀλλὰ, καὶ βουληθῆς οὕτω πείσαι, τὸ ἐναντίον ποιεῖς· τὰ γὰρ ὑπερβαίνοντα λογισμὸν πίστεως δεῖται μόνης. Καὶ ἡ γὰρ, ἂν θέλωμεν πείθειν διὰ λογισμῶν, πῶς ἄνθρωπος ἐγένετο ὁ θεὸς, καὶ εἰς μήτραν εἰσῆλθε παρθενικὴν, καὶ μὴ τῇ πίστει τὸ πρᾶγμα ἐπιτρέψωμεν, μᾶλλον ἐκείνοι καταγελάσσονται. Ἄρα οἱ λογισμοῖς ζητοῦντες, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπολλύμενοι. Καὶ τί λέγω περὶ θεοῦ; Ἐπὶ γὰρ τῶν κτισμάτων ἂν τοῦτο ποιήσωμεν, πολλὸς ἔψεται γέλως. Ἐστω γὰρ ἄνθρωπος πάντα βουλόμενος λογισμοῖς μαθάνειν, καὶ πειράσθω· παρὰ σοῦ λόγῳ πείθεσθαι, πῶς βλέπομεν τὸ φῶς· σὺ δὲ αὐτὸν λογισμῷ πείθειν πειρῶ. Ἄλλ’ οὐκ ἂν ἔχῃς. Ἄν γὰρ εἴπῃς, ὅτι ἀρκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξαντα βλέπειν, οὐ τὸν τρόπον εἰρηκεῖς, ἀλλὰ τὸ γινόμενον. Διὰ τί γὰρ μὴ τῇ ἀκοῇ ὁ βλέπομεν, φησὶ,

ο αὐτὸς σοφία] αὐτοσοφία A. manu fortasse recentiori. ἕξενον] + τι E. Cat. F ὑπὸ] ἀπὸ A.C. Cat. ἡπαχθῶς C. ἰδὲ] δὴ A. ex corr. δὲ om. C. δὲ] καὶ A. ἡ γὰρ] δὴ C. ἐπὶ γὰρ] ἐπ’ αὐτῶν A. παρὰ] τῇ παρὰ Edif. repugnantis libris. Mox βλέπομεν a pr. man. A. εἴπῃς omnes. Edehatur εἴποις. ὁ βλέπομεν et mox ἀσφραϊνόμεθα A.

καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀκούομεν; διὰ τί γὰρ μὴ τῇ ῥῖνι ἀκού-
ομεν, καὶ τῇ ἀκοῇ ὁσφραυνόμεθα; Ἄν τοίνυν, ἀποροῦντος
αὐτοῦ περὶ τούτων, μὴ δυνώμεθα τὸν λόγον ἀποδοῦναι τούτων,
ἐκεῖνος μέλλει γελᾶν. τοῦ μειζόνως ἡμεῖς καταγελασόμεθα.
Εἰ γὰρ ἀμφοτέρα ἐξ ἑνὸς ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἔχει, καὶ
ἀμφοτέρα ἀλλήλοις γειτνιάζει τὰ μέλη, πῶς οὐ τὰ αὐτὰ
δύναται ποιεῖν; Ἄλλ' οὐ δυνησόμεθα εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, αὐδὲ
τὸν τρόπον τῆς ἀφάτου καὶ ποικίλης ἐνεργείας, ἀλλὰ, κἂν
ἐπιχειρήσωμεν, καταγελώμεθα. Διὰ τοι τοῦτο τῇ τοῦ θεοῦ
δυνάμει καὶ τῇ ἀπειρῷ σοφίᾳ παραχωροῦντες, ^Εσιγήσωμεν.
(261) Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ τοῦ θεοῦ ἐὰν τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ βουλευθῶμεν
παραστήσαι, πολὺς ἔψεται γέλως, οὐ παρὰ τὴν τῶν πραγμά-
των ἀσθένειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄνοιαν. Τὰ
γὰρ μεγάλα λόγος οὐδεὶς παραστήσαι δύναται. Σκόπει δέ.
Ὅταν εἶπω, ἐσταυρώθη, ὁ Ἕλλην λέγει, καὶ πῶς ἂν ἔχοι
λόγον τοῦτο; ἑαυτῷ οὐκ ἤμυνε σταυρουμένῳ καὶ πειραζομένῳ
κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ, καὶ πῶς μετὰ ταῦτα ἀνέστη, καὶ
ἑτέροις ἤμυνεν; Εἰ γὰρ ἐδύνατο, πρὸ τοῦ θανάτου ἔδει
τοῦτο γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι ἔλεγον· ὁ δὲ ἑαυτῷ μὴ ἀμύνας, πῶς
ἄλλοις ἤμυνεν; Οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, φησί. Καὶ γὰρ ὑπὲρ ²⁵
λόγον ἐστὶν, ἄνθρωπε, καὶ ἀφάτου δυνάμεως ὁ σταυρός. Ὅτι
γὰρ ἐν τοῖς δεινοῖς γενόμενον ἀνώτερον φανῆναι τῶν δεινῶν,
καὶ συμπλακέντα νικῆσαι, δυνάμεώς ἐστιν ἀπειροῦ. Ὡς περ
^βγὰρ ἐπὶ τῶν τριῶν παίδων τοῦ μὴ ἐμβῆναι εἰς τὴν κάμινον τὸ
ἐμβάντας καταπατήσαι τὴν φλόγα θαυμαστότερον ἦν· καὶ ἐπὶ
τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ κῆτος τὸ ἐμπεσόντα μηδὲν
ἀπὸ τοῦ θηρίου παθεῖν ἀηδὲς πολλῷ μείζον ἦν· οὕτω καὶ ἐπὶ
τοῦ Χριστοῦ τοῦ μὴ ἀποθανεῖν τὸ ἀποθανόντα διαλυῖν τὸν
θάνατον παραδοξότερον ἦν. Μὴ τοίνυν λέγε, διὰ τί οὐκ ἤμυνεν
ἑαυτῷ ἐν τῷ σταυρῷ; αὐτῷ γὰρ συμπλακῆναι ἠπεύγετο τῷ ^Β
θανάτῳ. Οὐ κατέβη ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο,
ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἠβούλετο. Ὅν γὰρ ἡ τυραννὶς οὐ κατέσχε τοῦ
θανάτου, πῶς ἦλοι σταυροῦ κατασχεῖν ἠδύνατο;

Ἄλλα ταῦτα ἡμῖν γνώριμα, τοῖς δὲ ἀπίστοις οὐκέτι. Διὰ
τούτο ἔλεγεν, ὅτι ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυ-
μένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστὶ.
Γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν

^a γὰρ om. a pr. man. A. ^r Vid. Annot. ^s Sic C.E. καὶ vulgo abest.
Post ἀμφοτέρα, δε add. manu recenti A. ^t σιγήσωμεν C. ^v ἑτέροις]
ἄλλοις E. ^w ἔδει + τοῦτο ποιῆσαι E. ^x γὰρ] δὴ C. ^y αὐτῷ A.C.
^z φησὶ] + ἐκώσως C. nec immerito Aret. ^a τὸ] τὸν a pr. man. A. et ex corr. E.
^b γὰρ] οὐν C.

σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.” Οὐδὲν παρ’ ἑαυτοῦ φορτικὸν
 τέως τίθησιν, ἀλλὰ πρότερον ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν ἔρχεται τῆς
 C γραφῆς, καὶ τότε τὴν ἑκείθεν παρρησίαν λαβὼν καταφορι-
 κώτερον κέχρηται τοῖς λόγοις, καὶ φησιν· “Οὐχὶ ἐμώρα-
 νεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; Πού σοφός; πού
 γραμματεὺς; πού συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρα-
 νεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; 2᾽ Επειδὴ γὰρ ἐν
 τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν
 θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι
 τοὺς πιστεύοντας.” Εἰπὼν ὅτι “Γέγραπται, ἀπολῶ τὴν σο-
 φίαν τῶν σοφῶν,” τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν ἐπάγει
 λέγων· “Πού σοφός; πού γραμματεὺς;” ὁμοῦ καὶ Ἑλλήνων
 καὶ Ἰουδαίων καταπτόμενος. Ποῖος γὰρ φιλόσοφος, τίς τῶν
 D περὶ τοὺς συλλογισμοὺς ἐσχολακώτων, τίς τῶν τὰ Ἰουδαίων
 εἰδότες ἔσωσε, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐγνώρισεν; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς,
 ἀλλὰ τῶν ἀλιείων τὸ πᾶν γέγονε. Συμπεράνας τοίνυν τὸ
 προκείμενον, καὶ κατενεγκὼν αὐτῶν τὸν τύφον, ^aκαὶ εἰπὼν·
 “Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;”
 λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν ταῦτα ^bοὕτω γέγονεν. “Ἐπειδὴ
 γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, φησὶν, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς
 σοφίας τὸν θεόν,” ὁ σταυρὸς ἐφάνη. ^cΤί δὲ ἔστιν, “ἐν τῇ
 σοφίᾳ τοῦ θεοῦ;” Τῇ διὰ τῶν ἔργων φαινομένη, δι’ ὧν ἠθέ-
 λησε γνωρισθῆναι. Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὰ καὶ τοιαῦτα κατε-
 E σκεύασεν, ἵνα ἀναλόγως ἐκ τῶν ὀρωμένων ὁ ποιητὴς θαυμάζηται.
 Μέγας ἔο οὐρανός, καὶ ἀπειροπληθὴς ἡ γῆ; Θαύμασον τοίνυν
 τὸν πεποιηκότα. Καὶ γὰρ ὁ μέγας οὗτος οὐ μόνον ἐγένετο
 ὑπ’ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετ’ εὐκολίας καὶ ἡ ἄπειρος ^dἑκείνη γῆ
 καὶ αὐτὴ ὡς οὐδὲν παρήγετο. Διὰ τοῦτο περὶ μὲν ἐκείνου
 φησὶν, ὅτι ^e“Ἔργα τῶν δακτύλων σου εἰσιν οἱ οὐρανοί·” περὶ
 δὲ τῆς γῆς, “Ὁ ποιήσας τὴν γῆν ὡς οὐδέν.” Ἐπεὶ οὖν διὰ
 τῆς σοφίας ταύτης οὐκ ἠθέλησε γνωρίσαι τὸν θεόν, διὰ τῆς
 δοκούσης μωρίας εἶναι τοῦ κηρύγματος ἔπεισεν, οὐ διὰ λογισμῶν,
 ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. Λοιπὸν ὅπου σοφία θεοῦ, ^fοὐκέτι
 26 χρεῖα ἀνθρωπίνης. Τὸ μὲν ^gγὰρ εἰπεῖν, ^hὅτι τὸν κτίσαντα
 τὸν κόσμον τὸν τοσοῦτον καὶ οὕτω μέγαν, θεὸν εἶναι εἰκὸς
 δύναμιν ἀμήχανόν τινα ἔχοντα καὶ ἀπόρρητον, σοφίας ἀνθρω-
 πίνης λογίζεσθαι ἦν, καὶ διὰ τούτων ⁱαὐτὸν καταλαμβάνειν

2 v. 2r.

3 Psal. ci. 26. (coll. viii. 4.) Esai. xl. 23.

^c ἐκεῖ a pr. man. A. ^d καὶ εἰπὼν] τῷ εἰπεῖν C. ^e οὕτω γέγονεν omnes.
 γέγονεν οὕτως Edd. ^f τί δὲ ἔστιν] τοῦτο λέγων C. hoc est Aret. ^g ὁ οὐ-
 ρανός C. Articulus aberat. ^h ἐκείνη] αὐτὴ E. ⁱ οὐκέτι] οὐκ ἔστιν A.
^k γὰρ] οὖν C. ^l ὅτι] πρὶν a pr. man. A. ^m αὐτὸν] αὐτῶν E. et a
 pr. man. A.

νῦν δὲ οὐκέτι λογισμῶν, ἀλλὰ πίστεως δεῖ μόνῃς. Τὸ ἂν γὰρ
 εἰς τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα πιστεύειν, καὶ πεπληροφο-
 ρῆσθαι, ὅτι οὗτος αὐτὸς καὶ ἀνέστη καὶ ἄνω κάθηται, τοῦτο
 (262) σοφίας οὐ δεῖται, οὐδὲ λογισμῶν, ἀλλὰ πίστεως. Καὶ γὰρ οἱ
 ἀπόστολοι οὐ σοφία ἠπροσηλθον, ἀλλὰ πίστει, καὶ γεγόνασι
 τῶν ἔξω σοφῶν σοφώτεροι καὶ ὑψηλότεροι, καὶ τοσοῦτῳ
 μᾶλλον, ὅσῳ τοῦ λογισμοῦς κινεῖν τὸ πίστει τὰ τοῦ θεοῦ B
 δέχεσθαι μείζον· τοῦτο γὰρ ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνει διάνοιαν.
 Πῶς δὲ ἀπώλεσε τὴν σοφίαν; Διὰ Παύλου καὶ τῶν τοιοῦτων
 γνωρισθεὶς ἡμῖν, ἔδειξεν αὐτὴν ῥανόνητον οὖσαν. Πρὸς γὰρ τὸ
 δέξασθαι τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν οὔτε ὁ σοφὸς ὠφελεῖται
 τι παρὰ τῆς σοφίας, οὔτε ὁ ἰδιώτης ἐβλάβη τι παρὰ τῆς
 ἁμαθίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, μᾶλλον ἰδιωτεία
 ἢ σοφία πρὸς τὴν ὑποδοχὴν ἐστὶν ἐπιτήδειον καὶ εὐκολώτερον.
 Ὁ γὰρ ποιμὴν καὶ ἄγροικος ταύτην θάπτον ὑποδέξεται, καθά-
 παξ ἔτι καὶ τοὺς λογισμοὺς καταστέλλων, καὶ τῷ δεσπότη ἑαυτὸν
 C παραδιδούς. Οὕτω τοίνυν τὴν σοφίαν ἀπώλεσεν. Ἐπειδὴ
 γὰρ προτέρα ἑαυτὴν κατέβαλε, πρὸς οὐδὲν ἰσχυρὸς λοιπὸν
 ἐστίν. Ὅτε γὰρ ἔδει τὰ ἑαυτῆς αὐτὴν ἑνδείξασθαι, καὶ διὰ
 τῶν ἔργων ἰδεῖν τὸν δεσπότην, οὐκ ἠθέλησε. Διὰ τοῦτο, καὶ
 θέλη νῦν ἐπεισαγαγεῖν ἑαυτὴν, οὐ δύναται· οὐ γὰρ τοιαῦτα τὰ
 πράγματα· ἢ γὰρ ὁδὸς ἢ τῆς θεογνωσίας πολλῶς μείζων ἐκείνης
 ἂν ᾖ. Διὰ τοι τοῦτο πίστεως καὶ ἁφελείας χρεια, καὶ
 ταύτην πανταχοῦ ἵζητεῖν, καὶ τῆς ἔξωθεν ἡπροτιμῶν σοφίας.
 “Ἐμώρανε γὰρ ὁ θεὸς, φησὶ, τὴν σοφίαν.” Τί δὲ ἐστίν,
 “ἐμώρανε;” Μωρὰν ἔδειξεν οὖσαν πρὸς τὴν τῆς πίστεως κατὰ-
 ληψιν. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα ἐφρόνουν ἐπ’ αὐτῇ, ἤλεγξεν αὐτὴν
 ταχέως. Ποία γὰρ σοφία, ὅταν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν D
 μὴ εὐρίσκη; Ἐποίησε τοίνυν φανῆναι μωρὰν, ἐπειδὴ ἑαυτὴν
 ἐκείνη πρώτη ἤλεγξεν. Εἰ γὰρ ὅτε λογισμοῖς ἦν εὐρεῖν, οὐδὲν
 ἔδειξε, νῦν ὅτε μείζονα ἠφαίνεται τὰ πράγματα, πῶς ἀνύσαι τι
 δυνήσεται, ὅτε πίστεως χρεια μόνῃς, καὶ οὐχὶ δεινότητος;
 Μωρὰν τοίνυν αὐτὴν ἔδειξεν ὁ θεός, ἔτι καὶ εὐδόκησε διὰ τῆς
 μωρίας τοῦ κηρύγματος σώσαι, μωρίας δὲ οὐχὶ τῆς οὔσης, ἀλλὰ

^a γὰρ] δὲ πάλιν C. *praeterea quod* Aret. ^b προσηλθον a pr. man. A.
^c ἀνόνητον Veron. Cat. ^d Sic Codd. ἁμαθίας Edd. ^e καὶ τοὺς] Sic C.
^f οὗτος E. hoc vel illud a pr. man. A. In Editis καὶ abest. ^g Sic Codd.
 Edebatur παραδούς. ^h ἰσχυρὸς C. ἰσχυρὸν A. ἰσχυρὸν (sic) E. ἰσχυρὸν
 Edd. ⁱ ἐνδείξασθαι Veron. ^j αὐτῇ] οὗτος C. αὐτῇ om. C.
 αὐτῇ (sic) post ὁδὸς habet Cat. ^k ἁφελείας A. Veron. ἀσφαλείας Cat. et ex
 corr. C. καὶ ἀφ. χρεια] δεῖ μόνῃς καὶ ἀφ. E. ^l ἵζητεῖν] + δεῖ C. ^m προτι-

μᾶσθαι A. ⁿ φαίνεται C.E. Aret. φέρεται vulgo. φέρεται (sic ex corr.
 recenti) A. ^o καὶ εὐδόκησε] Sic C.E. ὑπόδοκον A. ὑπόδοκον δὲ Edd.

τῆς εἶναι δοκούσης. Τὸ γὰρ μείζον τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐχ ἑτέραν σοφίαν τοιαύτην ἐκείνης πλείονα εἰσαγαγὼν, ἀλλὰ τὴν δοκοῦσαν εἶναι μωρίαν, οὕτω περιγέγονε. Καὶ γὰρ Πλάτων α Εξέβαλεν, οὐχὶ δι' ἑτέρου φιλοσόφου σοφωτέρου, ἀλλὰ διὰ αἰλιῶς ἀμαθοῦς. Οὕτω γὰρ "γέγονεν ἡ ἡττα μείζων, καὶ λαμπροτέρα ἡ νίκη.

Εἵτα δεικνὺς τοῦ σταυροῦ τὴν δύναμιν, φησὶν· ⁴ "Ἐπειδὴ καὶ ^α οἱ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ^β Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν." ²⁷ Πολλὴ ^γ ἡ τῶν εἰρημένων σύνεσις. Θέλει γὰρ εἰπεῖν, πῶς διὰ τῶν ἐναντίων ἐκράτησεν ὁ θεὸς, καὶ πῶς οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον τὸ κήρυγμα. ^δ Οὐ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. "Ὅταν εἴπωμεν, φησὶν, Ἰουδαίοις, πιστεύσατε, λέγουσιν, ἀναστήσατε νεκροὺς, ἰάσασθε ^ε δαιμονίωντας, δείξατε ἡμῖν σημεῖα. Ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τούτων τί λέγομεν; "Ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν ὁ κηρυττόμενος. Τοῦτο δὲ ἰκανὸν οὐ μόνον τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐφέλκεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ^β διακρούεσθαι· ἀλλ' ὅμως οὐ διακρούεται, ἀλλὰ ἐφέλκεται καὶ κρατεῖ καὶ περιγίνεται. Πάλιν Ἕλληνες ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ῥητορείαν λόγων καὶ ^β δεινότητα σοφισμάτων· ἡμεῖς δὲ καὶ τούτοις σταυρὸν κηρύττομεν· καὶ ὅπερ ἐπὶ Ἰουδαίων δοκεῖ ἀσθενείας εἶναι, τοῦτο ἐπὶ Ἑλλήνων μωρία. "Ὅταν οὖν μὴ μόνον ^α αἰτοῦσι μὴ παρέχωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐναντία ὧν αἰτοῦσιν· ὁ γὰρ σταυρὸς οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σημεῖον εἶναι κατὰ λογισμὸν ἐξεταζόμενον, ἀλλὰ καὶ σημεῖον ἀναίρεσις· οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμεως ^γ ἀπόδειξις, ἀλλὰ καὶ ἀσθενείας ἑλεγχος· οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίας ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρίας ὑπόληψις· ὅταν οὖν οἱ σημεῖα καὶ σοφίαν ζητοῦντες μὴ μόνον μὴ λαμβάνωσιν ἄνω ἀπὸ αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἀκούωσιν, εἴτα διὰ τῶν ἐναντίων πείθονται, πῶς οὐκ ἄφατός ἐστιν ἡ τοῦ κηρυττομένου ^δ δύναμις; ^ε "Ὡς περ ἂν εἴ τιμι τῶν κλυδωνιζομένων καὶ λιμένων ἐπιθυμούντων μὴ λιμένα ^γ δείξας, ἀλλ' ἕτερον μέρος τοῦ πελάγους ἀγριώτερον, ^δ δυνηθῆς ποιῆσαι μετὰ χάριτος ἔπεσθαι·

⁴ v. 22—24.

^α ἡ ἡττα μ. γέγονεν hoc ordine A. γέγονεν μ. ἡ ἡττα C. ^α οἱ om. C. Mosq. 7. ^β Ἕλλησι] ἐθνέσι A.C. Mosq. 7. et Veron. Cf. Var. Lect. ad Tom. x. p. 643 B. ^γ Sic E. Cat. ἡ om. Veron. πολλὴ τῶν εἰ. ἡ σύνεσις C. et ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Ben. ^δ δαιμονίωντας C. δαίμονας Veron. et a pr. man. A. ^ε διακρούεσθαι E. ^γ ἀπόδειξις] + εἶναι C. ^δ ὡς περ] + γὰρ C. et ex corr. A. etiam Aret. ^ε δείξας] + τις C. Aret. ^δ δυνηθῆς C. Aret. δυνηθείς ex corr. A. Statim πέσαι C. Aret.

(263) ἡ ἱατρὸς τὸν τετρωμένον καὶ φαρμάκων ἐπιθυμοῦντα μὴ διὰ φαρμάκων, ἀλλὰ διὰ τοῦ καίειν πάλιν ἐπαγγελλόμενος ὑγιῇ ποιεῖν, ἐφέλκοιτο πρὸς ἑαυτόν· μεγάλης γὰρ τοῦτο δυνάμεως· οὕτω καὶ οἱ ἀπόστολοι ¹ οὐ μόνον διὰ σημείων, ἀλλὰ καὶ διὰ πράγματος δοκοῦντος ἐναντίου εἶναι τοῖς σημείοις περιεγέγοντο· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ πεποίηκεν ὁ Χριστός. Βουλόμενος γὰρ αὐτὸν θεραπεῦσαι, διὰ πράγματος ἐπιτείνοντος τὴν πῆρω- D σιν ἀνείλε· πηλὸν γὰρ ἐπέθηκεν. Ὡς περ οὖν διὰ πηλοῦ τὸν τυφλὸν ἐθεράπευσεν, οὕτω τὴν οἰκουμένην διὰ σταυροῦ προσηγάγετο· ὅπερ προσθήκη ἦν σκανδάλου, οὐκ ἀναίρεσις σκανδάλου. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κτίσεως ἐποίησε, τὰ ἐναντία διὰ τῶν ἐναντίων κατασκευάζων. Ψάμμῳ γοῦν θάλασσαν ἐτείχισε, τῷ ἀσθενεῖ τὸ ἰσχυρὸν χαλινώσας· ὕδατι γῆν ἐπέθηκε, τῷ χαλνῷ καὶ διαρρέοντι τὸ βαρὺ καὶ πυκνὸν ἐποχεῖσθαι παρασκευάσας. Διὰ τῶν προφητῶν πάλιν ξύλῳ μικρῷ σίδηρον ² ἐμετεώρισεν. Οὕτω δὲ καὶ σταυρῷ τὴν οἰκουμένην ἐπεσπάσατο. Ὡς περ γὰρ τὸ ὕδωρ βαστάζει τὴν γῆν, οὕτω καὶ ὁ σταυρὸς βαστάζει τὴν οἰκουμένην. Μεγάλης τοίνυν δυνάμεως καὶ σο- E φίας ἀποδείξεις τὸ διὰ τῶν ἐναντίων πείθειν. Καὶ γὰρ σκανδάλου πρᾶγμα ὁ σταυρὸς εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον ³ οὐ σκανδαλίζει, ἀλλὰ καὶ ἐφέλκεται. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοήσας ὁ Παῦλος καὶ ἐκπλαγεῖς, ἔλεγεν, ὅτι “Τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ” ⁴ περὶ τοῦ σταυροῦ λέγων τὸ μωρὸν καὶ τὸ ἀσθενὲς, οὐ τὸ ὄν, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν· ²⁸ πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀποκρίνεται. Ὁ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν φιλόσοφοι διὰ τῶν συλλογισμῶν ποιῆσαι, τοῦτο ἡ δοκοῦσα εἶναι μωρία κατέρωθωσε. Τίς οὖν σοφώτερος; ὁ τοὺς πολλοὺς πείθων, ἢ ὁ ολίγους, μᾶλλον δὲ οὐδένα; ὁ ⁵ περὶ μεγίστων πείθων, ἢ ὁ περὶ τῶν ⁶ μὴδὲ ὄντων; Πόσα ἔκαμε Πλάτων καὶ οἱ κατ' αὐτὸν περὶ γραμμῆς καὶ γωνίας καὶ σιγμῆς, καὶ ἀριθμῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν, καὶ ἴσων ἀλλήλοις καὶ ἀνίσων, καὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενος ἡμῖν ἀραχνίων· καὶ γὰρ τῶν ὑφασμάτων ἐκείνων ἀχρηστότερα ταῦτα τῷ βίῳ· B καὶ οὐ μέγαν, οὐ μικρὸν ἐντεῦθεν ὠφελήσας οὕτω τὸν βίον· B κατέλυσε; Πόσα ἔκαμε δεῖξαι ἐπιχειρῶν ὡς ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ οὐδὲν σαφὲς εἰπὼν, οὐδὲ πείσας τινὰ τῶν ἀκούοντων οὕτως ἀπῆλθεν; Ὁ δὲ σταυρὸς διὰ ἰδιωτῶν ἔπεισε, καὶ τὴν οἰκουμένην

¹ οὐ μόνον] + οὐ C. ² μετεώρισεν A.C. ³ οὐ οὐ E. μόνον οὐ supra lineam habet A. ⁴ ἐστὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ⁵ ὑπόνοιαν E.

⁶ περὶ τῶν μεγ. C. ⁷ μὴδὲ ὄντων] Sic C.E. cum Reg. apud Montef. et Aret. μὴ δεόντων (sic) A. μὴ δεόντων Edd.

ἄπασαν ὧς ἐπεσπάσατο, καὶ οὐχ ὑπὲρ τῶν τυχόντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ θεοῦ διαλεχθεὶς, καὶ τῆς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβείας, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, καὶ τῆς τῶν μελλόντων κρίσεως· καὶ πάντας ἐποίησε φιλοσόφους, τοὺς ἀγροίκους, τοὺς ἰδιώτας.

^w Ὅρα πῶς τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρότερον. Πῶς ἰσχυρότερον; Ὅτι τὴν οἰκουμένην ἐπέδραμεν ἄπασαν, καὶ πάντας κατὰ κράτος εἶλε, C καὶ μυρίων ἐπιχειρούντων σβέσαι τοῦ σταυρωθέντος τὸ ὄνομα, τὸυναντίον ἐγένετο. Τοῦτο μὲν ^x γὰρ ἤνθησε καὶ ἐπέδωκεν ἐπὶ μεῖζον, ἐκείνοι δὲ ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν· καὶ οἱ ζῶντες τῷ νεκρωθέντι πολεμοῦντες, οὐδὲν ἴσχυσαν. Ὡστε ἐπειδὴν εἶπῃ με μωρὸν ὁ Ἕλλην, τότε δέικνυσιν ἑαυτὸν μεθ' ὑπερβολῆς μωρὸν, ὅταν ἐγὼ νομιζόμενος εἶναι παρ' αὐτῷ μωρός, τοῦ σοφοῦ φαίνωμαι σοφώτερος· ὅταν ἐμὲ καλέσῃ ἀσθενῆ, τότε ἑαυτὸν ἀσθενέστερον δέικνυσιν. ^a Ἀ γὰρ ἴσχυσαν κατορθῶσαι τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι τελῶναι καὶ ἀλιεῖς, ταῦτα φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες D καὶ τύραννοι καὶ πᾶσα ἀπλῶς ἡ οἰκουμένη μυρία περιδραμοῦσα οὐδὲ φαντασθῆναι ἴσχυσαν. Τί γὰρ οὐκ εἰσήγαγεν ὁ σταυρός; Τὸν περὶ ἀθανασίας ψυχῆς λόγον, τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, τὸν περὶ τῆς ὑπεροψίας τῶν παρόντων, τὸν περὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν μελλόντων. Καὶ ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησε, καὶ πάντες πανταχοῦ φιλοσοφοῦσι, καὶ πᾶσαν ἀνδρείαν ἐπιδείκνυνται. Ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς, φησὶ, πολλοὶ θανάτου καταφρονοῦντες γεγόνاسι. Τίνες, εἰπέ μοι; E ἄρα ὁ τὸ κώνειον πιών; Ἀλλ', εἰ βούλει, τοιούτους μυρίους ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας παράσχωμαι. Εἰ γὰρ ἐνῆν, διωγμοῦ καταλαβόντας, κώνειον πiónτας ἀπελθεῖν, πάντες ἂν ἐκείνου λαμ- (264) πρότεροι γεγόνασι. Ἄλλως δὲ ἐκεῖνος οὐχὶ κύριος ὢν ^a τοῦ πιεῖν ἢ μὴ πιεῖν, ἔπιεν· ἀλλὰ καὶ ἄκοντα καὶ ἐκόντα ἔδει τοῦτο παθεῖν, ὅπερ οὐκ ἦν ἀνδρείας, ἀλλὰ ἀνάγκης λοιπόν. ^b Καὶ γὰρ καὶ ληστὰ καὶ ἀνδροφόνοι ὑπὸ τῇ ψήφῳ γενόμενοι τῶν δικαζόντων χαλεπώτερα ἔπαθον. Παρ' ἡμῖν δὲ τὸυναντίον 29 ἄπαν· οὐ γὰρ ἄκοντες οἱ μάρτυρες ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐκόντες καὶ κύριοι τοῦ μὴ παθεῖν ὄντες, ἀδάμαντος παντὸς στερροτέραν ἐπιδεικνύοντες τὴν ἀνδρείαν. Οὐ τοίνυν τοῦτο θαυμαστὸν, εἰ κώνειον ἔπιεν ^d ἐκεῖνος, καὶ μηκέτι κύριος ὢν τοῦ μὴ πιεῖν, καὶ

^v ἐπεσπάσατο C.E. Aret. ἔπεισε vulgo. ^w ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασχῆς, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐν σοφίᾳ μωρίας. Veron. ^x γὰρ accessit ex E. ^y ὅταν ἐγὼ νομ.] πῶς; ὅτι ὁ ἐγὼ νομ. C. sed ὁ ex corr. πῶς agnoscit etiam Aret. Mox φαίνωμαι C. et a pr. man. A. ^z αὐτὸν C. Veron. et a pr. man. A. ^a Sic libri omnes et Aret. Edebatur τοῦ μὴ πιεῖν ἢ πιεῖν. ^b καὶ γὰρ οὐμ. A. Mox ὑπὸ τὴν ψήφον E. ^c ἐνδεικνύοντες E. ἐπιδεικνύεται C. Veron. ἐπιδεικνύοντες ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^d ἐκεῖνος] + Σωκράτης E.

πρὸς ἔσχατον γῆρας ἐληλακώς· καὶ γὰρ ἔλεγεν ἐτῶν ἑβδομή-
κοντα εἶναι, ^ο ὅτε κατεφρόνησε ζωῆς, εἶγε καὶ τοῦτο καταφρο-
νῆσαι ἐστίν· οὐ γὰρ ἔγωγε ἂν εἴποιμι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἄλλος
οὐδεὶς. Ἀλλὰ δεῖξόν μοι τινα ὑπὲρ εὐσεβείας βασιάνοις ἐγκαρ-
τερήσαντα, καθάπερ ἐγὼ μυρίου πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.
Τίς τῶν ὀνύχων ἀνορυττομένων, γενναίως ἤνεγκε; τίς τῶν
ἄρθρων ἀνασκαπτομένων; τίς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατὰ μέρος B
πορθουμένου, ἑτῆς κεφαλῆς; τίς τῶν ὀστέων ἀναμοχλευομένων;
τίς ἐπὶ τήγανα συνεχῶς τιθέμενος; τίς εἰς ¹λέβητα ἐμβαλ-
λόμενος; Ταῦτά μοι δεῖξον. ἸΤὸ γὰρ κωνεῖφ τελευτῆσαι,
ἴσον ἐστὶ τῷ καθευδήσαντα ἐναπομείναι· καὶ γὰρ ὕπνου ἡδίων
^κοῦτος ὁ θάνατος λέγεται εἶναι. Εἰ δέ τινες καὶ βασιάνους
ὑπέμειναν, ἀλλὰ καὶ τούτων τὸ ἐγκώμιον ἀπώλυν· ὑπὲρ γὰρ
αἰσχυρᾶς αἰτίας ἀπώλοντο, οἱ μὲν ὡς ἀπόρρητα ἐξειπόντες,
οἱ δὲ ὡς τυραννίδι ¹ἐπιθέμενοι, οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις
ἀλόντες· οἱ δὲ εἰκὴ καὶ μάτην καὶ ἀπλῶς, αἰτίας μὴ οὔσης, C
ἑαυτοὺς ἀπήνεγκαν. Ἀλλ' ¹οὐχὶ παρ' ἡμῖν οὕτω. Διὰ τοῦτο
τὰ μὲν ἐκείνων σεσίγηται, ταῦτα δὲ ἀνθεὶ καὶ καθ' ἐκάστην
ἐπιδίδωσι τὴν ἡμέραν. Ὅπερ ἐννοῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· τὸ
ἁσθενὲς τοῦ θεοῦ πάντων ¹ἐστὶν ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων.
Ὅτι γὰρ θεῖον τὸ κήρυγμα, καὶ ἐντεύθεν δῆλον. Πόθεν γὰρ
ἐπῆλθεν ἀνθρώποις δώδεκα καὶ ἰδιώταις πράγμασιν ἐπιχειρῆσαι
τοσούτοις, ἐν λίμναις, ἐν ποταμοῖς, ἐν ἐρημίαις διατρίβουσιν,
οὐδέποτε εἰς πόλιν ταχέως, οὐδὲ εἰς ἀγορὰν ²ἐμβεβληκόσι; D
πόθεν ¹ἐπῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν παρατάξασθαι;
Ὅτι γὰρ δειλοὶ ἦσαν καὶ ἄνδρες, δείκνυσιν ὁ περὶ αὐτῶν
γράψας, καὶ μὴ ¹παραιτησάμενος, μηδὲ ὑπομείνας συσκιάσαι
αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ὅπερ μέγιστον καὶ τοῦτο τῆς ἀληθείας
ἐστὶ τεκμήριον. Τί οὖν οὗτός φησι περὶ αὐτῶν; Ὅτι τοῦ
Χριστοῦ συλληφθέντος, μετὰ μυρία θαύματα οἱ μὲν ἔφυγον,
ὁ δὲ μέinas, κορυφαῖος ὢν τῶν ἄλλων, ἠρνήσατο. Πόθεν οὖν
οἱ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἁρμὴν οὐκ ἐνεγκόντες,
τελευτήσαντος καὶ ταφέντος καὶ μὴ ἀναστάντος, ὥς φατε, E
μηδὲ διαλεχθέντος αὐτοῖς, μηδὲ θάρσος ἐνθέντος, πρὸς τοσαύτην
παρετάττοντο οἰκουμένην; Οὐκ ἂν εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, τί δὴ
τοῦτό ἐστιν; ἑαυτὸν οὐκ ἴσχυσε σῶσαι, καὶ ἡμῶν προστή-

^ο ὅτε] + καὶ E. ¹ ἂν] + τοῦτο E. ^ε Vid. Annot. ¹ λέβητας ex corr. A.
¹ τῷ γὰρ et mox τὸ καθευδ. A. ^κ οὕτως C. ¹ πειθόμενοι Veron. et a pr.
man. A. ¹ οὐχὶ] οὐχ οἱ C. ¹ ἐστὶν ἰσχ.] Sic omnes. ἰσχυρότερόν ἐστι
Edd. ^ο Sic nostri omnes et Sav. marg. ἐμβεβληκόσι vulgo. ¹ ἐπῆλθεν
C. Veron. Statim eis libri omnes et Veron. πρὸς Sav. Mor. Ben. ¹ παρα-
τηρησάμενος Veron. et a pr. man. A.

σεται; ἐαυτῷ οὐκ ἤμυνε ζῶν, καὶ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξει τετελευ-
τηκώς; αὐτὸς ζῶν οὐδὲ ἐν ἔθνος ὑπέταξε, καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκου-
μένην ὅλην πείσομεν τὸ ἐκείνου λέγοντες ὄνομα; καὶ πῶς
ἂν ἔχοι λόγον οὐχὶ ποιῆσαι τὰυτὰ μόνον, ἀλλ' ἐννοῆσαι γοῦν;
"Ὅθεν δὴλον ὅτι, εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα, καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ
μεγίστην ἔλαβον ἀποδείξιν, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀνερρίψαν κύβον.
30 Εἰ γὰρ καὶ φίλους εἶχον μυρίους, οὐκ ἂν εὐθέως ἐχθροὺς ἐκτῆ-
σαντο πάντας, παλαιὰ ἔθνη κινοῦντες καὶ πατρῷα ὄρια μεταί-
ροντες; νυνὶ δὲ καὶ πάντας πολεμίους ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς
ιδίους καὶ τοὺς ἀλλοτρίους. Εἰ δὲ καὶ αἰδέσιμοι πάντων ἕνεκεν
ἦσαν τῶν ἐξωθεν, οὐκ ἂν πάντες αὐτοὺς ἐβδελύξαντο καὶ τὴν
πολιτείαν εἰσάγοντας; νῦν δὲ καὶ ἔρημοι πάντων ἐτύγχανον,
καὶ εἰκὸς ἦν κἀντεῦθεν μισητοὺς γενέσθαι παρὰ πᾶσι καὶ εὐκα-
ταφρονήτους.

Τίνας γὰρ βούλει εἰπεῖν; Ἰουδαίους; Ἀλλ' ἄφατον εἶχον
B πρὸς αὐτοὺς μῖσος ἐκ τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον γεγενημένων.
Ἀλλ' Ἑλλήνας; Ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων
ἀπεστράφησαν, καὶ ἴσασι τὰυτὰ μάλιστα Ἑλλήνες. Πλάτων
γὰρ ὁ πολιτείαν τινὰ καινοτομῆσαι βουλῆθεῖς, μᾶλλον δὲ
μέρος πολιτείας, καὶ οὐ τὰ τῶν θεῶν μετατιθεῖς νόμιμα,
ἀλλ' ἀπλῶς πράξεις εἰσαγαγὼν ἐτέρας ἀντ' ἐτέρων, ἐκινδύνευσεν
Σικελίας ἐκπεσὼν ἀποθανεῖν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐ γέγονε, (265)
τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσεν αὐτῆς. Καὶ εἰ μὴ βάρβαρος τις
τοῦ Σικελίας τυράννου γέγονεν ἡμερώτερος, οὐδὲν ἐκώλυε
C διαπαντὸς δουλεύειν τὸν φιλόσοφον ἐν ἀλλοτρίᾳ. Καί-
τοιγε οὐκ ἴσον ἐστὶ τὰ περὶ βασιλείας καινοτομεῖν, καὶ τὰ
περὶ θρησκείας· τοῦτο γὰρ μάλιστα θορυβεῖ καὶ ταραττει τοὺς
ἀνθρώπους. Τὸ * γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τὴν δεῖνα
γαμείτωσαν, καὶ οἱ φύλακες τοῦτον ἔστωσαν τὸν τρόπον
φύλακες, οὐ σφόδρα ἱκανὸν θορυβῆσαι· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐν
βιβλίῳ ἢ ταῦτα κείμενα, καὶ μὴ πολλὴ σπουδὴ τοῦ νομοθε-
τοῦντος γίνηται εἰς ἔργον ἄγειν τὰ λεγόμενα· τὸ μέντοιγε
λέγειν, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ θεραπευόμενοι, ἀλλ' ὅτι δαίμονες
εἰσιν, ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος θεός, ἴστε πόσῃ ἀνῆλθεν ὀργῇ,
D πόσῃ ἂν ἐποίησε δοῦναι δίκην, πόσον ἀνερρίπισεν πόλεμον.

* Sic libri omnes. ταῦτα ante λόγον transp. Edd. * ἀνερρίψαντο C.E.
Mox καὶ ante φίλους om. C. † πατρῷα ὄρια C. et Reg. apud Montef. qui
ita edidit: πατρῷα ἔθνη vulgo. πατρίους θεσμούς ex corr. A. † δὲ] Sic C.E.
γὰρ vulgo. εἰ γὰρ (om. καὶ) Veron. et a pr. man. A. * γὰρ] δὲ C.
* ἔστωσαν τὸν τρ. Codd. τὸν τρ. ἔστωσαν Edd. † ὅτι om. C. Idem mox
cum Aret. ἀλλ' οὗτοι μὲν δαίμονες, ὁ δὲ ἐσταυρ. θεός.

Καὶ γὰρ Πρωταγόρας παρ' αὐτοῖς, ἐπεὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ οἶδα θεοὺς, ²καὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, οὐχ ὅτι τὴν οἰκουμένην περιῶν καὶ κηρύττων, ἀλλ' ἐν μιᾷ πόλει, περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσε. Καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος, καὶ ³Θεόδωρος ὁ λεγόμενος ἄθεος, καίτοι φίλους εἶχον καὶ δύναμιν τὴν ἀπὸ τῶν λόγων, καὶ ἐπὶ φιλοσοφία ἐθαυμάζοντο, ἀλλ' ἔσθως οὐδὲν τούτων αὐτοὺς ὥνησε. Καὶ ὁ μέγας δὲ Σωκράτης ¹καὶ πάντων τῶν παρ' αὐτοῖς φιλοσοφία κρατῶν διὰ τοῦτο ^εκῶνειον ἔπιεν, ἐπεὶ ἐν τοῖς περὶ θεῶν λόγοις μικρὸν τι παρακινεῖν ὑπωπτεύετο. Εἰ δὲ ὑπόληψις μόνη καινοτομία τοσοῦτον κίνδυνον ἤνεγκε φιλοσόφοις ἀνδράσι καὶ σοφοῖς καὶ μυρίας ἀπολελαυκόσι θεραπείας, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσαν ἄπερ ἤθελον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ ζωῆς καὶ πατρίδος ἐξέπεσον, ³¹ πῶς οὐ θαυμάζεις καὶ ἐκπλήττη, τὸν ἀλιεῖα ὄρων ἐπὶ τῆς οἰκουμένης τοσαῦτα ἐργασάμενον, καὶ κατορθώσαντα ἄπερ ἐσπούδατε, καὶ περιγενόμενον καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἀπάντων; Ἄλλ' οὗτοι, φησὶν, οὐχὶ θεοὺς εἰσήγαγον ξένους, ὥσπερ ἐκεῖνοι. Αὐτὸ μὲν οὖν μάλιστα τὸ θαυμαστὸν μοι λέγεις, ὅτι διπλῇ ἡ καινοτομία, καὶ τὸ τοὺς ὄντας καθαιρεῖν, καὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἀναγγέλλειν. Πόθεν γὰρ αὐτοῖς ἐπῆλθε τοιαῦτα κηρύττειν; πόθεν ὑπὲρ τοῦ τέλους αὐτῶν θαρρεῖν; τίνας τῶν πρὸ αὐτῶν τοιούτων τι κατωρθωκότας εἶχον ἰδεῖν; οὐ πάντες δαίμονας προσεκύνουν; οὐ πάντες τὰ Β στοιχεῖα ἔθεοποιουν; οὐ διάφορος ἦν τῆς ἀσεβείας ὁ τρόπος; Ἄλλ' ὅμως τὰ πάντα ἐπῆλθον, καὶ κατέλυσαν ταῦτα, καὶ ἐπέδραμον ἐν βραχεὶ καιρῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καθάπερ ὑπόπτεροί τινες, οὐ κινδύνους λογιζόμενοι, οὐ θανάτους, οὐ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, οὐ τὴν ὀλιγότητα τὴν ἑαυτῶν, οὐ τὸ πλήθος τῶν ἐναντιουμένων, οὐ τὴν ἐξουσίαν, οὐ τὴν δυναστείαν, οὐ τὴν σοφίαν τῶν πολεμούντων. Εἶχον γὰρ τούτων ἀπάντων μείζονα συμμαχίαν, τὴν τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος δύναμιν. Οὐκ ἦν οὕτω θαυμαστὸν, εἰ C πολεμῆσαι εἴλοντο τῇ οἰκουμένῃ πόλεμον αἰσθητὸν, ὥς τοῦτο τὸ γεγεννημένον νῦν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ νόμου τῆς μάχης ἐξῆν ἀπεναντίας ἴστασθαι τῶν πολεμίων, καὶ χώραν ἀπολαμβάνοντας ἐναντίαν οὕτω παρατάττεσθαι πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους, καὶ καιρὸν ἔχειν ἐπιθέσεως καὶ συμβολῆς· ἐνταῦθα

² καὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, οὐχ ὅτι τὴν] Sic Veron. et a pr. man. A. οὐ τὴν (ceteris omissis) E. et ex corr. A. favento Aretino. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. καὶ ἐτόλμησεν οὐ τὴν C. ³ Θεόδωρος C. et Regius apud Montef. qui ita edidit. Neque aliter Aret. Legebatur Διόδωρος.

^ε κῶνειον] τὸ κῶνειον C. ¹ ἀπολαμβάνοντας Veron. et a pr. man. A. ³¹ καὶ] καίτοι E.

δὲ οὐχ οὕτως. Οὐ γὰρ στρατόπεδον ἴδιον εἶχον, ἀλλ' αὐτοῖς ἀνεμίγνυντο τοῖς πολεμίοις, καὶ οὕτως αὐτῶν ἐκράτουν· καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ἀναστρεφόμενοι, ἐδιωλίσθαινον αὐτῶν τὰς ἱλαβὰς, καὶ περιεγίνοντο καὶ ἐνίκων νίκην λαμπρὰν πληθροῦσαν προφητεῖαν ἐλέγουσαν· ⁵ "Καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου." Τοῦτο γὰρ ἦν τὸ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον, ὅτι *κατέχοντες αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ, καὶ εἰς δεσμοτήριον ἐμβάλλοντες καὶ δεσμοῦς, οὐ μόνον αὐτῶν οὐ περιεγένοντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μετὰ ταῦτα αὐτοῖς ὑπέκυπτον, οἱ μαστίζοντες τοῖς μαστιζομένοις, οἱ δεσμοῦντες τοῖς δεδεμένοις, οἱ ἠδιώκοντες τοῖς ἐλαυνομένοις. Ταῦτα δὴ πάντα πρὸς Ἑλληνας ἰλέγωμεν, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων πλείονα· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. ^κΚὰν παρακολουθήτε τῇ ὑποθέσει, Εἰπάσαν ὑμᾶς τὴν πρὸς αὐτοὺς ἰδιόξαμεν μάχην· τέως δὲ ^μταύτῃ δύο διατηρῶμεν κεφάλαια, πῶς οἱ ἀσθενεῖς τοὺς ἰσχυροὺς ἐνίκησαν, καὶ πόθεν αὐτοῖς ἠέπηλθε τοιοῦτοις οὕσι τοιαῦτα βουλεύσασθαι, εἰ μὴ θεῖας ἀπέλανον συμμαχίας.

^οΚαὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὧδε. Ἡμεῖς δὲ παρεχόμεθα ἐπὶ (2) τῶν ἔργων τὰ τοῦ βίου κατορθώματα, καὶ δαψυλῆς τὸ πῦρ ὀψανάπτωμεν τῆς ἡρετῆς. ^βΦωστήρες γὰρ ἔσστε, φησὶν, ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου λάμποντες· καὶ μείζονα ἡμῶν ἐκάστῳ χρεῖαν ἐνεχείρισεν ὁ θεὸς, ἢ τῷ ἡλίῳ, μείζονα οὐρανοῦ καὶ ³² γῆς καὶ θαλάττης, καὶ τοσοῦτῳ μείζονα, ὅσῳ τὰ πνευματικὰ τῶν αἰσθητῶν διενήνοχεν. Ὅταν οὖν πρὸς τὸν ἡλιακὸν ἴδωμεν κύκλον, καὶ θαυμάσωμεν τὸ κάλλος καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν φαιδρότητα τοῦ ἄστρου, ἰλογιζόμεθα πάλιν, ὅτι μείζον καὶ ἁμεινόν τὸ ἐν ἡμῖν φῶς, καθάπερ καὶ τὸ σκότος χαλεπώτερον, ἂν μὴ προσέχωμεν· καὶ γὰρ νῦν βαθεῖα κατέχει τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Ταύτην τοίνυν ἀνατρέψωμεν καὶ λύσωμεν. Νῦν οὐκ ἐν αἵρετικοῖς οὐδὲ ἐν Ἑλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ^ατοῖς πολλοῖς τοῖς παρ' ἡμῖν δογματῶν ἕνεκεν καὶ βίου. Πολλοὶ γὰρ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦσι, πολλοὶ καὶ γενέσιν ἑαυτοῖς ^βἐπιτευχίζουσι, πολλοὶ καὶ παρατηρήσεις φυλάττουσι, καὶ κληδονισμοῖς καὶ οἰωνισμοῖς καὶ συμβόλοις, οἱ δὲ καὶ περιήπτοις καὶ ἐπῳδαῖς κέχρηται. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους μὲν

^δ Psal. cix. 2.^ε Philipp. ii. 15.

^ε διωλ.] καὶ διωλ. E. ^ι λαβὰς C.E. et Reg. apud Montef. βλάβας vulgo. ^κ λέγ.] τὴν λέγ. E. ^λ Incipit Codex F. ^μ διώκοντες] ἐλαύνοντες F. ^ν λέγωμεν C.E.F. Aret. Edebatur λέγομεν. ^ξ κὰν] κὰν γὰρ Edd. γὰρ om. C.F. ^ο διδάξωμεν A.F. ^π ταύτῃ libri omnes cum Ed. Veron. hoc in loco Aret. ταυτὶ Sav. Mor. Ben. ^ρ ἐπῆλθεν C. Veron. ^σ Vid. Annot. ^τ Sic C.F. et Reg. Montef. Olim edebatur ἀνάπτωμεν. ^θ ἔσστε] + τῆς ἀρετῆς E. ^ι λογιζόμεθα A. ^κ τοῖς om. C. τοῖς his eras. in A.

ὑστερον ἐροῦμεν, ὅταν τὰ πρὸς Ἑλληνας διανύσωμεν τῶς
 δὲ τὰ εἰρημένα κατέχετε, καὶ συλλάβεσθέ μοι τῆς μάχης,
 διὰ τοῦ βίου πρὸς ἡμᾶς ἔλκοντες αὐτοὺς καὶ ἑμειστῶντες.
 Ὅπερ γὰρ αἰὲ λέγω, τὸν περὶ φιλοσοφίας διδάσκοντα,
 ἢ πρότερον ἐν ἑαυτῷ τοῦτο διδάσκειν χρή, καὶ ποθεινὸν εἶναι
 τοῖς ἀκούουσι. Γενώμεθα τοίνυν ποθεινοὶ, καὶ εὐνοϊκῶς δια-
 θῶμεν ἢ πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας. Τοῦτο δὲ ἔσται, εἰ μὴ
 κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ κακῶς πάσχειν ὤμεν παρεσκευασμένοι. C
 Οὐχ ὀρώμεν τὰ παιδία, ὅταν ὑπὸ τῶν πατέρων βασιζόμενα
 εἰτείνῃ πληγὰς εἰς τὰς γνάθους τοῦ φέροντος, πῶς ὁ πατὴρ
 ἡδέως παρέχει τῷ παιδί *τῆς ὀργῆς ἐμφορηθῆναι, καὶ ὅταν
 ἴδῃ κενώσαντα τὸν θυμὸν φαιδρύνεται; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶ-
 μεν καὶ καθάπερ πατέρες πρὸς παιδία, ὅτοις Ἑλλήσι δια-
 λεγόμεθα. Παιδιά γὰρ εἰσιν ἅπαντες Ἑλληνες καὶ *ταῦτά
 τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρήκασιν, ὅτι αἰεὶ παῖδες ἐκεῖνοι, καὶ
 γέροντες Ἑλλήν οὐδεῖς. Ὡς τὰ παιδία ὑπὲρ οὐδενὸς ἀνέχεται
 φροντίζειν χρησίμου· οὕτω καὶ οἱ Ἑλληνες παίζειν αἰεὶ D
 βούλονται καὶ χαμαὶ κεῖνται, χαμαιπετεῖς ὄντες καὶ χαμαί-
 ζηλοι. Ὡς τὰ παιδία πολλάκις περὶ ἀναγκαίων ἡμῶν δια-
 λεγομένων οὐδενὸς ἐπαισθάνεται τῶν λεγομένων, ἀλλ' αἰεὶ καὶ
 γελᾷ· τοιοῦτοι καὶ οἱ Ἑλληνες ὅταν περὶ βασιλείας δια-
 λεγόμεθα, γελῶσι. Καὶ καθάπερ ἐκ παιδικοῦ στόματος
 πολὺς ἀποβλύζων σίελος πολλάκις καὶ σιτίον καὶ ποτὸν
 ἐμόλυνεν· οὕτω καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν Ἑλλήνων
 ἀπορρέοντα ῥήματα μάταια καὶ ἀκάθαρτα· κἂν ἀναγκαῖαν
 δὴς τροφήν, λυποῦσι τοὺς παρέχοντας διὰ βλασφημίας αἰεὶ,
 καὶ δέονται διαβυστάζεσθαι. Ὡς τὰ παιδία πάλιν ὅταν ἴδωσι
 ληστὴν εἰσιόντα καὶ τὰ ἔνδον ἀφαιρούμενον, οὐ μόνον οὐκ E
 ἡμύνει, ἀλλὰ καὶ προσγελᾷ τῷ ἐπιβούλῳ· ἂν δὲ τὸν καλα-
 θίσκον ἢ τὰ σείστρα ἀφέλῃς, ἢ ἄλλο τι τῶν ἀθυρμάτων,
 δεινοπαθεῖ καὶ δυσχεραίνει, σπαράττεται καὶ λακτίζει τὸ
 ἔδαφος. Οὕτω δὴ καὶ οἱ Ἑλληνες, τὸν μὲν διάβολον ὀρῶντες
 πάντα ὑφαιρούμενον αὐτῶν τὰ πατρῷα καὶ τὰ συνέχοντα
 αὐτῶν τὴν ζῶην, γελῶσιν ὥσπερ ὁ φίλος προστρέχοντες· ἂν
 δὲ κτήμᾳ τις ἢ πλοῦτον ἢ ὅτιον τοιοῦτον τῶν παιδικῶν
 ἀφέληται, ὀδύρονται, σπαράττονται. Καὶ καθάπερ τὰ παιδία

[†] μεθιστάντες F. et ex corr. A.

^ν πρότερον omnes. Edebatur πρότερον.

^ω πρὸς ἡμᾶς om. F. Post Ἑλληνας add. ἔχειν C.

^κ τῆς ὀργῆς om. F.

^γ τοῖς Ἑλλήσι C. E. et ex corr. A. τοὺς Ἑλληνας Veron. Sav. πρὸς τοὺς Ἑλληνας tacite ediderunt Mor. Ben.

^κ ταῦτα τοῦτο C. Aret.

^α τὰ

παιδία] ὥσπερ οὖν τὰ π. C. Aret. ceteri cum Editis τὰ δὲ παιδία. ^β τὰ δὲ π. Edd. δὲ om. C. ^γ τὰ π.] ὡς τὰ π. E.

^δ φίλῳ] + τῷ ἐπιβούλῳ C. in marg.

^aἀναισθήτως γυμνοῦται καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες
 33 ¹πόρνοις καὶ μοιχοῖς συγκυλινδούμενοι, καὶ τοὺς τῆς φύσεως
 γυμνοῦντες νόμους, καὶ παρανόμους εἰσάγοντες μίξεις, οὐκ
 ἐπιστρέφονται. Ἐκροτήσατε σφόδρα καὶ ἐπηνέσατε· ἀλλὰ
 μετὰ τοῦ κρότου σπουδάσατε, ὅπως μὴ καὶ περὶ ὑμῶν ταῦτα
^bλέγῃται. Διὸ παρακαλῶ πάντας γενέσθαι ἄνδρας· ἐπεὶ,
 ὅταν αὐτοὶ παῖδες ᾖμεν, πῶς ἐκείνους ⁱδιδάξομεν ἄνδρας εἶναι;
 πῶς εἰρξομεν αὐτοὺς τῆς παιδικῆς ἀνοίας; Γενώμεθα τοίνυν
 ἄνδρες, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τῆς ὀρισμένης
 παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.

B

ΛΟΓΟΣ Ε.

(2)

¹Βλέπετε γὰρ τὴν κλήσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ
 σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·
 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ^aἵνα κατα-
 σχύῃ τοὺς σοφοὺς.

^bΕΙΠΩΝ ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώ-
 πων ἐστίν, ἔδειξεν ὅτι ἐκβέβληται ἡ σοφία ἡ ἀνθρωπίνη
 C ἀπὸ τε τῆς μαρτυρίας τῶν γραφῶν, ἀπὸ τε τῆς τῶν πρα-
 γμάτων ἐκβάσεως· ἀπὸ μὲν τῆς μαρτυρίας, εἰπὼν, “Ἀπολῶ
 τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν” ἀπὸ δὲ τῆς ἐκβάσεως, κατὰ ἐρώτησιν
^cπροαγαγὼν τὸν λόγον καὶ εἰπὼν, “Ποῦ σοφός; ποῦ
 γραμματεὺς;” Πάλιν συναπέδειξεν ὅτι καὶ οὐ νεώτερον τὸ
 πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ παλαιὸν, ὡς ἄνωθεν αὐτὸ προδιατυπούσθαι
 καὶ προλέγεσθαι· “Γέγραπται γὰρ, φησὶν, ἀπολῶ τὴν
 σοφίαν τῶν σοφῶν.” ^dΜετὰ τούτων ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ
 χρησίμως καὶ εὐλόγως ταῦτα οὕτω γέγονεν· “Ἐπειδὴ γὰρ
 ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, φησὶν, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος τὸν θεόν,
 D εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς
 πιστεύοντας” καὶ ὅτι ὁ σταυρὸς ἀφ’ αὐτοῦ δυνάμειος καὶ σοφίας
 ἀπόδειξις, καὶ ὅτι πολλῶ μείζον τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ τῆς
 ἀνθρωπίνης σοφίας. Καὶ τοῦτο πάλιν οὐχὶ διὰ τῶν διδα-

¹ CAP. I. v. 26, 27.

^a ἀναισθήτως] ἀναιδῶς E. Idem post ἐρυθριᾷ add. ἀναισθήτως ἔχοντα.
¹ πόρνοις F. ² οὐκ] καὶ οὐκ F. ^b λεχθῇ E. ¹ διδάξομεν A.F. Mox
 εἰρξομεν F. HOM. V. ^a ἵνα κατ. τ. σ. om. C. ^b εἰπὼν C.E. et a pr.
 man. A. Ita edidit Montef. ex Regio suo. Legebatur εἰπεν. ^c προάγων
 A.E.F. ^d μετὰ δὲ τούτων F. καὶ ante χρησίμως om. idem.

σκάλων, ἀλλὰ ^εκαὶ δι' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν τῶν μαθητῶν
 “Βλέπετε γὰρ, φησί, τὴν κλῆσιν ὑμῶν.” Οὐ γὰρ μόνον
 διδασκάλους ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ μαθητὰς ἐπελέξατο τοιούτους·
 “Οὐ γὰρ πολλοὶ σοφοί, φησί, κατὰ σάρκα.” Οὕτω δείκνυ-
 ται τοῦτο καὶ ἰσχυρότερον καὶ σοφώτερον, ὅταν ^εκαὶ πολλοὺς
 πείσῃ καὶ ἀσόφους πείσῃ. Καὶ γὰρ δυσκολώτατον ἰδιώτην ^Ε
 πείσαι, μάλιστα ὅταν περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων καὶ μεγά-
 λων ὁ λόγος ᾖ. Ἄλλ' ὅμως ἔπεισαν· καὶ τούτου μάρτυρας
 αὐτοὺς καλεῖ. “Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί,”
¹φησὶν, ἐπισκέψασθε, διερευνήσασθε. Ἰὺ γὰρ δόγματα
 οὕτω σοφὰ καὶ πάντων σοφώτερα καταδέξασθαι τοὺς ἰδιώτας,
 μεγίστην τῷ διδασκάλῳ μαρτυρεῖ σοφίαν. Τί δέ ἐστι, “κατὰ
 σάρκα;” Κατὰ τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸν παρόντα βίον, κατὰ
 τὴν ἔξωθεν παιδευσιν. Εἰτα, ἵνα μὴ δόξῃ ἑωτῷ περιπίπτειν
 καὶ γὰρ τὸν ἀνθρώπου ἐπείσει, καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην, καὶ
 τὸν Ἀπολλῶν, καὶ ἑτέροισι δὲ εἶδομεν σοφοὺς τῷ κηρύγματι
 προσελθόντας· οὐκ ^κεἶπεν, ὅτι οὐδεὶς σοφός, ἀλλ', “οὐ πολλοὶ ³⁴
 σοφοί.” Οὐ γὰρ ἀποκεκληρωμένους τοὺς ἰδιώτας ἐκάλει καὶ
 τοὺς σοφοὺς ἠφίει, ἀλλὰ καὶ τούτους ἐδέχετο, πολλῶν δὲ
¹πλείους ἐκείνους. Τί δήποτε; Ὅτι ὁ κατὰ σάρκα σοφός
 πολλῆς γέμει τῆς ἀνοίας, καὶ ^μοὔτος μάλιστα ἐστὶν ὁ μωρός,
 ὅταν τὴν διεφθαρμένην διδασκαλίαν ^νἐκβαλεῖν μὴ βούληται.
^οΚαθάπερ οὖν τις ἰατρός εἰ βουλευθείη διδάξαι τινὰς τὰ ἀπὸ
 τῆς τέχνης, οἱ μὲν ὀλίγα εἰδότες κακῶς καὶ ἑναντίως τῇ
 τέχνῃ, ^ικαὶ κατέχειν φιλονεικοῦντες, οὐκ ἂν ἀνίσχοντο μαθεῖν
 ῥαδίως, οἱ δὲ μηδὲν ἐπιστάμενοι μάλιστα ἂν καταδέξαιτο τὰ
 λεγόμενα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονεν· οἱ ἰδιῶται μᾶλλον ^Β
 ἐπείσθησαν· τὴν γὰρ ἐσχάτην ^ρἀπόνοιαν οὐκ εἶχον, τὸ νομίζειν
 ἑαυτοὺς εἶναι σοφοὺς. Καὶ γὰρ οἱ σφόδρα μωροὶ οὗτοι
 μάλιστα εἰσιν οἱ λογισμοῖς ἐπιτρέποντες ἅπερ οὐκ ἔστιν
 εὖρεῖν, ἀλλ' ἢ διὰ πίστεως. Καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χαλκευτικοῦ
 διὰ τῆς πυράγρας τὸν ^σπεπυρακτωμένον ἐξέλκοντος σίδηρον,
 οὗτος διὰ τῆς χειρὸς φιλονεικίᾳ τοῦτο ποιεῖν, τὴν ἐσχάτην
 αὐτοῦ καταψηφισομένην ἀνοιαν· οὕτω καὶ οἱ φιλόσοφοι δι'
 ἑαυτῶν ταῦτα εὖρεῖν φιλονεικήσαντες, τὴν πίστιν ἠτίμασαν.

^ε καὶ om. Veron. Sav. Mor. ^ι οὐ γὰρ] ὅτι οὐ (et om. φησί) C. ^κ καὶ
 om. A. Mox σοφούς pro ἀσόφους F. ¹ φησὶν] ταυτέστι C. ¹ τὸ] τὰ
 A.C.F. Mox τὸ καταδέξασθαι F. τὸ erasum in A. ^κ εἶπεν] + δὲ E.F. et a
 pr. man. A. ¹ πλείον C. et ex corr. A. ^μ οὕτως A. ^ν ἐκβάλλειν
 E.F. ^ο καθάπερ] καὶ καθάπερ Edd. καὶ deest in omnibus. ^ρ ἐναντίως]
 + χρώμενοι ex corr. recent. A. Hoc recepit Sav. et post eum Mor. Ben.
^ι καὶ om. E.F. Veron. ^ρ ἀνοιαν F. dementiam Aret. ^σ πεπυρακτωμένον F.

- C Διά τοι τοῦτο οὐχ εἶρον τῶν ζητουμένων οὐδέν. “Οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.” Καὶ γὰρ ἡκαὶ οὗτοι τύφου πεπληρωμένοι εἰσίν. Οὐδὲν δὲ οὕτω πρὸς ἀκριβῆ θεογνωσίαν ἄχρηστον, ὥς ὑπόνοια καὶ τὸ προσηλωθῆαι πλούτῳ. Καὶ γὰρ παρασκευάζει τὰ παρόντα θαυμάζειν, καὶ μηδένα τῶν μελλόντων ποιεῖσθαι λόγον, καὶ ἐμφράττει τὰ ὄντα τῷ πλήθει τῶν φροντίδων. “Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ (268) θεός.” “Ὅπερ ἐστὶ μέγιστον τῆς νίκης ὁ δῆγμα, ὅταν διὰ τῶν ἰδιωτῶν νικῇ. Οὐ γὰρ οὕτω καταισχύνονται Ἕλληνες, ὅταν διὰ τῶν σοφῶν ἡττηθῶσιν· ἀλλὰ τότε ἐγκαλύπτονται, ὅταν ἴδωσι τὸν χειροτέχνην καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὑπὲρ αὐτοὺς D φιλοσοφοῦντα. Διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, “ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφοὺς.” Ὡκαὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῦ βίου. “Καὶ ὡ γὰρ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο, ὥ φησὶν, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά.” Οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ πένητας καὶ εὐκαταφρονήτους καὶ ἀσήμους ἐκάλεσεν, ἵνα τοὺς ἐν δυναστείαις ὄντας ταπεινώσῃ. 2“ Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.” Καὶ τίνα τὰ μὴ ὄντα καλεῖ; Τοὺς μὴδὲν εἶναι ἡλογιζομένους διὰ τὴν πολλὴν οὐδένειαν. Οὕτω τὴν πολλὴν δύναμιν ἐπεδείξατο, διὰ τῶν μὴδὲν εἶναι δοκούντων τοὺς μεγάλους κατε- E νεγκῶν ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι 3“ Ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” Ὡ Μεγάλῃ γὰρ δύναμει τὸ τοὺς ἀπερριμμένους καὶ μηδενὸς μηδέποτε μαθήματος ἀφαιμένους, τοὺτους ὡ ἀθρόον τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν παιδεύειν φιλοσοφεῖν. Ὡκαὶ καὶ ἱατρὸν καὶ ῥήτορα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τότε μάλιστα θαυμάζομεν, ὅταν τοὺς σφόδρα ἰδιώτας πείθωσι καὶ παιδεύωσιν. Εἰ δὲ τοὺς περὶ τέχνης λόγους θαῦμα μέγα ἐνθεῖναι ἰδιώτῃ, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ὑπὲρ τοσαύτης φιλοσοφίας.
- 55 Οὐ θαύματος δὲ ἔνεκεν μόνον, οὐδὲ τοῦ δείξαι τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ καταστείλαι τοὺς ἀλαζύνους. Διὸ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφοὺς ὡ καὶ τὰ ἰσχυρά,” ὡ ἵνα καταργήσῃ τὰ ὄντα, καὶ ἐνταῦθα πάλιν 4“ Ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ

2 v. 28.

3 2 Cor. xii. 9.

4 v. 29.

† καὶ om. F. ὡ δῆγμα om. A.E.F. ὡ καὶ om. F. * γὰρ om. C.
 γ φησὶν deest in Editis. 2 ἀγενῆ A.C.E. et Mosq. ἀγενῆ Edd. ὡ νομι-
 ζομένους F. Mox οὐδέναν F. et a pr. man. A. ὡ μεγάλῃ γὰρ δυνάμει C.
 et Reg. Montef. ὡ ἀθρόως C. ὡ Verba καὶ τὰ ἰσχυρά, quas vulgo
 absunt, habent nostri omnes cum marg. Sav. ὡ ἵνα] καὶ C.F.

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.” Πάντα γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦτο ποιεῖ, ἵνα τὸν τύφον καὶ τὸ φρόνημα καταστείλῃ, ἵνα τὸ καυχᾶσθαι καθέλῃ· καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τούτῳ, φησὶν, ἐνδιατρίβετε; πάντα ποιεῖ, ἵνα μηδὲν ἑαυτοῖς λογίζομεθα, ἵνα πάντα τῷ θεῷ ἐπιγράψωμεν καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῷ δεῖν καὶ τῷ δεῖν ὑμᾶς ἑαυτοὺς προσενείματε; Καὶ ποίας τεύξεσθε συγγνώμης; Καὶ γὰρ ἔδειξεν ὁ θεός, ὅτι οὐ δυνατόν δι' ἑαυτῶν σωθῆναι ἴμόνον, καὶ τοῦτο παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐποίησεν. Οὐ γὰρ τότε δι' ἑαυτῶν σωθῆναι ἐνῆν, ἀλλ' ἔδει κάλλος οὐρανοῦ καὶ γῆς μέγεθος καὶ τῆς ἄλλης κτίσεως τὸ σῶμα περιελθόντας, οὕτω χειραγωγείσθαι πρὸς τὸν τῶν ἔργων δημιουργόν. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, προαιναστέλλων τὴν μέλλουσαν κοίτησισοφίαν. Ὡς ἂν εἴ τις διδάσκαλος κελεύσας ἔπεσθαι τῷ μαθητῇ ἢ ἥπερ ἂν ἡγῆται, ἐπειδὴ ἴδῃ προλαβόντα καὶ βουλόμενον ἀφ' ἑαυτοῦ πάντα μαθεῖν, ἀφείς διαμαρτεῖν, καὶ δείξας ὡς οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὴν μάθησιν, οὕτως αὐτῷ τότε ἐπεισάγοι τὰ παρ' ἑαυτοῦ· οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐκέλευσε παρὰ τὴν ἀρχὴν ἔπεσθαι διὰ τῆς κατὰ τὴν κτίσιν καταλήψεως· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἠθέλησαν, δείξας διὰ τῆς πείρας ὅτι οὐκ ἀρκοῦσιν ἑαυτοῖς, τότε αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἐτέρως πάλιν ἄγει. Ἐδῶκεν ἀντὶ δέλτου τὸν κόσμον. Οὐδὲ ἐν οὗτοις ἐμελέτησαν οἱ φιλόσοφοι, οὐδὲ αὐτῷ πεισθῆναι ἠθέλησαν, οὐδὲ ταύτην ἐλθεῖν τὴν ὁδὸν πρὸς αὐτὸν, ἣν αὐτὸς ἐκέλευσεν. Εἰσῆγαγεν ἐτέραν ὁδὸν τῆς προτέρας σαφεστέραν, πείθουσιν ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἄνθρωπος αὐτὸς ἑαυτῷ μόνος. Τότε μὲν γὰρ καὶ λογισμοὺς ἦν ἀνακινεῖν, καὶ τῇ ἔξωθεν κεχρηῆσθαι σοφίᾳ διὰ τῆς κτίσεως χειραγωγουμένους· νῦν δὲ ἂν μὴ τις γένηται μωρός, τουτέστιν, ἂν μὴ πάντα λογισμὸν καὶ πᾶσαν κενώσῃ σοφίαν, καὶ τῇ πίστει ἑαυτὸν παραδῶ, ἀμήχανον σωθῆναι. Οὐ μικρὸν τοίνυν μετὰ τοῦ ποιῆσαι ῥάδιαν τὴν ὁδὸν καὶ νόσημα ἀνέσπασεν ἐντεῦθεν, τὸ μὴ καυχᾶσθαι μηδὲ μέγα φρονεῖν. “Ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σάρξ.” Ἀπὸ γὰρ τούτου ἡ ἁμαρτία, ὅτι σοφώτεροι τῶν τοῦ θεοῦ νόμων εἶναι ἐφίλονεῖκσαν, οὐ

¹ Verba ἵνα τὸν τύφον—ἐνδιατρίβετε; πάντα, quae exciderant, addita sunt ex nostris omnibus, Regio apud Montef. et marg. Sav. Virtut ea Aretinus. ² ἐπὶ] ἐν F. ³ αὐτοῖς ex corr. A. ceteri cum Veron. ἑαυτοῖς. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. pp. 536 B. 813 D. ⁴ ἴμόνων C. ⁵ κοίτησισοφίαν]

Sic C.E. οἴσιν σοφίαν F. οἴσῃ σοφίαν a pr. man. A. ἐν οἴσῃ σοφίαν Veron. οἴσιν καὶ σοφίαν ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. sapientiae opinionem Aret. ⁶ ὡς omnes. ὥσπερ Edd. ⁷ ἢ ἥπερ] οἵπερ ex corr. A. τῇδε ἢπερ F. ⁸ οὕτως] οὕτως A.E. Statim αὐτῷ ex corr. A. ceteri cum Veron. ἑαυτῷ. ⁹ τούτῳ C. ¹⁰ πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτὸς] ἠνέσχοντο ἦν C. ¹¹ ἐντεῦθεν] + δὲ E. + δὲ καὶ A. ¹² δὲ pro τὸ F. ¹³ καυχῆσθαι]

+ φησὶ C.

θέλοντες οὕτω μαθεῖν ὡς αὐτὸς ἐνομοθέτησε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὅλως ἔμαθον. Οὕτω καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο. Εἶπε τῷ Ἀδάμ· τόδε ἔτι πράξον, καὶ τόδε μὴ πράξῃς. Ἐκεῖνος ὡς πλέον τι νομίζων εὐρίσκειν, παρήκουσε, καὶ ὅπερ εἶχεν, ἀπώλεσεν. Εἶπε τοῖς ἐξῆς, μὴ ἐναπομένετε τῇ κτίσει, ἀλλὰ διὰ ἑταίτης τὸν δημιουργὸν θεωρεῖτε. Ἐκεῖνοι δὴθεν, ὡς σοφώτερόν τι τῶν εἰρημένων εὐρίσκοντες, μυρίους ἐκίνησαν λαβυρίνθους. Διὰ τοῦτο καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις συνερράγησαν, καὶ οὔτε τὸν θεὸν εὗρον, οὔτε περὶ τῆς κτίσεώς τι σαφές ἔγνωσαν, οὐδὲ προσήκουσαν καὶ ἀληθῆ περὶ αὐτῆς δόξαν ἔσχον. Διὰ τοῦτο πάλιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τὴν οἴησιν αὐτῶν καθαιρῶν, τοὺς ἰδιώτας πρώτους εἰσήγαγε, δείξας ὡς πάντες τῆς ἁνωθεν δέονται σοφίας. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῷ 36 περὶ γνώσεως λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ ἀνθρώπους καὶ τὰ ἄλλα πάντα κτίσματα ἐν πολλῇ χρεῖα αὐτοῦ κατέστησεν, ἵνα μεγίστην ἀφορμὴν ἔχῃ καὶ ταύτην ὑποταγῆς καὶ οἰκειώσεως, ἵνα μὴ ἀποπηδήσαντα ἀπόληται. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀφήκεν αὐτάρκεις αὐτοὺς ἑαυτοῖς εἶναι. Εἰ γὰρ καὶ νῦν ἐν χρεῖα ὄντες πολλοὶ καταφρονοῦσιν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ποῦ οὐκ ἂν ἐξηλθον ὑπεροψίας; Ὡστε *τὸ οὕτω καυχᾶσθαι οὐ φθονῶν ὧς αὐτοῖς ἀνείλεν, ἀλλ' ἀφέλκων αὐτοὺς τῆς ἀπωλείας τῆς ἐντεῦθεν γινομένης.

37 Εἰς αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη Β ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις. Τὰ, “ἐξ αὐτοῦ,” ἐνταῦθα οὐ περὶ τῆς εἰς τὸ εἶναι παραγωγῆς οἶμαι λέγειν αὐτὸν, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς πίστεως· τουτέστι, τέκνα θεοῦ γενέσθαι οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός. Μὴ νομίσητε τοίνυν, ὅτι ἀφελόμενος ἡμᾶς τοῦ καυχήματος, εἶασεν οὕτω· μεῖζον γὰρ ἕτερον ἔδωκε καύχημα. Ἐκεῖνου γάρ, οὐ ἐνώπιον οὐ δεῖ καυχᾶσθαι, παῖδες ἐστε, διὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο γενόμενοι. Καὶ ἐπειδὴ εἶπε, “τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἄξελέξατο καὶ τὰ ἀγενῆ,” δείκνυσιν ὅτι πάντων εἰσὶν εὐγενέστεροι, τὸν θεὸν

5 γ. 30.

⁸ τι om. F.

^{*} ἔχῃς A.F. Veron. Statim δὲ pro καὶ C.

^γ Haec

ἵνα μὴ ἀποπηδήσαντα ἀπόληται accesserunt ex nostris omnibus et Aretino. Habet ea etiam Sav. in margine.

^α αὐτοῖς] ἑαυτοῖς C. et a pr. man. A.

^α τὸ om. F. et a pr. man. A. τὸ οὕτω κ. οὐ φθ.] οὐχὶ τὸ καυχᾶσθαι φθ. C. ὧς αὐτοῖς E.F. et a pr. man. A. etiam Veron.

^z καὶ om. F. et Mosq. 7.

^α τῆς om. F.

^b ἡμᾶς C.E. Veron. Mox ἕτερον om. F.

^c Edebatur.

ἐκεῖνου γὰρ ἐνώπιον οὐ δεῖ καυχᾶσθαι. παῖδες αὐτοῦ ἐστε. Pronomen αὐτοῦ deest in libris omnibus. Unus F. post ἐστε addit θεοῦ. Priora sic leguntur in E. ἐκεῖνου γὰρ οὐ ἐνώπιον οὐδεὶς δύναται καυχῆσθαι. Unde οὐ assumimus.

^d ἐξελέξατο] + ὁ θεός E. Mox ἀγενῆ C.E. pro vulgato ἀγενῆ.

ἔχοντες πατέρα. Τῆς δὲ εὐγενείας ταύτης οὐχ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς εὐμῖν ἐστὶν αἴτιος, σοφοὺς ὑμᾶς C ποιήσας καὶ δικαίους καὶ ἁγίους· τοῦτο γὰρ ἐστὶν, “Ἐγενήθη ἡμῖν σοφία.” Τίς οὖν ἡμῶν σοφώτερος τῶν οὐ τὴν Πλάτωνος ἔχόντων σοφίαν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, τοῦτο τοῦ θεοῦ βουλευθέντος; Τί δέ ἐστιν, “ἀπὸ θεοῦ;” Ὅταν μεγάλα εἴπῃ περὶ τοῦ μονογενοῦς, τότε προσάπτει τὸν πατέρα, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ἀγέννητον εἶναι τὸν υἱόν. Ἐπειδὴ οὖν εἶπεν, ὅτι τοσαῦτα ἴσχυσε, καὶ τὸ πᾶν ἀνέθηκε τῷ υἱῷ, σοφίαν αὐτὸν λέγων ἡμῖν γεγενῆσθαι καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ υἱοῦ πάλιν τὸ πᾶν ἀνατιθεὶς τῷ πατρὶ εἶπεν, “ἀπὸ θεοῦ.” Διὰ τί ἡ δὲ μὴ εἶπεν, ἐσόφισεν D ἡμᾶς, ἀλλ', “ἐγενήθη ἡμῖν σοφία;” Τὸ δαφιλὲς ἐνδεικνύμενος τῆς δωρεᾶς ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἡμῖν ἔδωκε. Καὶ ὅρα πῶς ὁδῶ προβαίνει. Πρότερον γὰρ ἡμᾶς σοφοὺς ἐποίησεν ἀπαλλάξας τῆς πλάνης, καὶ τότε δικαίους καὶ ἁγίους, τὸ πνεῦμα χαρισάμενος, καὶ οὕτως ἀπῆλλαξεν ἡμᾶς ἀπάντων τῶν κακῶν, ὥστε αὐτοῦ εἶναι. ¹Καὶ οὐ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Ἀλλαχοῦ μὲν οὖν φησιν, ὅτι ἡμεῖς ἐγενόμεθα δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ, οὕτω λέγων· ⁶“Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ” νῦν δὲ αὐτόν φησι E δικαιοσύνην ἡμῖν γεγενῆσθαι, ὥστε ἔξῃστι τῷ βουλομένῳ μετέχειν δαφιλῶς. Οὐ γὰρ ὁ δεῖνα σοφοὺς ἐποίησε καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ Χριστός. Ὁ τοίνυν καυχώμενος, ἐν αὐτῷ καυχάσθω, μὴ ἐν τῷ δεῖνι ^κκαὶ τῷ δεῖνι παρὰ τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ἅπαντα. Διὸ εἰπὼν, “ὅς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία καὶ δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις,” ἐπήγαγεν· ⁷“Ἰνα, καθὼς γέγραπται, Ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.” Διὰ τοῦτο ¹καὶ σφοδρῶς κατηνέχθη κατὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, ἵνα ^μτοῦτο αὐτὸ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὥσπερ οὖν ³⁷καὶ ἐστὶ δίκαιον, ἐν ^νθεῷ καυχᾶσθαι. Ὅταν γὰρ παρ' ἑαυτῶν τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦς ζητῶμεν, οὐδὲν μωρότερον, οὐδὲν ἀσθενέστερον ἡμῶν γίνεται. Γλῶτταν μὲν γὰρ ἔχειν ἠκονημένην, δυνατὸν, δόγματα δὲ ἰσχυρά, ἀμήχανον· ἀλλὰ τοῖς τῶν

6 2 Cor. v. 21.

7 v. 31.

^ε ἡμῖν et p.p. ἡμᾶς C. Ita tacite edidit Montef. Vulgatum tuetur Cat.
¹ καὶ assumptum ex C. Aret. ^κ εἰπὼν E.F. ^η δὲ om. a pr. man. A.
^ι Vid. Annot. ^κ Verba καὶ τῷ δεῖνι habent E. et in marg. C. In Editis desunt. Statim παρὰ γὰρ τοῦ Χρ. E. ¹ καὶ om. a pr. man. C. Idem προσνήχθη pro κατηνέχθη habet. ^μ τοῦτω αὐτῷ C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^ν θεῷ] οὐδὲ F.

ἀραχνίων ὑφάσμασιν εὐόκασιν οἱ λογισμοὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες. Εἰς τοῦτο γὰρ τινες ῥῆλασαν μανίας, ὡς μηδὲν ἀληθὲς εἶναι λέγειν τῶν ὄντων, ἀλλὰ πάντα ἐναντία διύσχυρίζεσθαι τῶν φαινομένων. Μηδὲν ἵτοίνυν εἴπῃς σαυτοῦ, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἐν
 B θεῷ καυχῶ μηδενὶ ἀνθρώπῳ τί ποτε λογίσῃ. Εἰ γὰρ Παῦλῳ οὐδὲν χρή λογίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἐτέροις. ⁸α· Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡύξανεν." Ὁ μαθὼν ἐν κυρίῳ καυχᾶσθαι, οὐδέποτε ἐπαρθήσεται, ἀλλ' αἰεὶ καὶ μετριάσει, καὶ ἐν πᾶσιν ἔσται εὐχάριστος. ⁽²⁾
 Ἄλλ' οὐ τὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα, ἀλλὰ πάντα ἑαυτοῖς ἀνατιθέασι. Διὸ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ποιοῦσι θεοὺς· οὕτως αὐτοὺς ἡ ἀπόνοια ἔξετραχίλισεν.

⁸Ωρα δὴ ἵλοιπὸν πρὸς τὴν τούτων ἐξελθεῖν μάχην. Ποῦ τοίνυν κατελίπομεν ἡ προτέρᾳ τὸν λόγον; Ἐλέγομεν, ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν κατὰ ἀνθρωπίνην ἀκολουθίαν περιγεγεῖσθαι
 C τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀλίεας· ἀλλ' ὅμως γέγονε δυνατόν· ὅθεν δῆλον, ὅτι χάριτι γέγονεν. Ἐλέγομεν, ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν οὐδὲ ἐννοῆσαι αὐτοὺς τοσαῦτα κατορθώματα· καὶ ἐδείξαμεν, ὅτι οὐ μόνον ἐνενόησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος ἤγαγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας. Τὸ αὐτὸ δὴ καὶ σήμερον γυνάσσωμεν τοῦ λόγου τὰ κεφάλαιον, πόθεν αὐτοῖς ἐπῆλθε προσδοκῆσαι τῆς οἰκουμένης περιγενέσθαι, εἰ μὴ εἶδον τὸν Χριστὸν ἀναστάντα. Μὴ γὰρ ἐξεστήκεσαν, ὥστε τοιοῦτόν τι λογίσασθαι ἀπλῶς καὶ εἰκῇ; Καὶ γὰρ ὑπερβάλλει
 D πᾶσαν μανίαν τὸ προσδοκῆσαι ἄνευ θείας χάριτος τοσούτου περιγενέσθαι πράγματος. ⁹Πῶς αὐτὸ κατώρθωσαν μαινόμενοι καὶ ἐξεστηκότες; Εἰ δὲ ἐσωφρόνουν, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πράγματα ἔδειξε, πῶς ἄνευ τοῦ λαβεῖν ἐνέχυρα ἀξιώπιστα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἄνωθεν ἀπολαῦσαι ῥοπῆς, ὑπέμενον πρὸς τοσούτους ἐξελθεῖν πολέμους, καὶ γῆς καὶ θαλάττης κατατολμῆσαι, καὶ ¹⁰πρὸς μεταβολὴν τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἐθνῶν τῶν ἐν χρόνῳ τοσούτῳ παγόντων ἀνθρωποι δώδεκα ἀποδύσασθαι, καὶ στῆναι γενναίως οὕτως; Καὶ τὸ δὴ μείζον, πρὸς ὃν οὐρανὸν καλοῦντες καὶ τὰς ἄνω δια-

8 1 Cor. iii. 6.

⁸ ῥῆλασαν C. παρήλασαν vulgo. ⁹ τοίνυν] οὖν F. ¹⁰ ἔξετραχίλισεν A.
 * HΘΙΚΟΝ. Κατὰ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἢ πλούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ δεῖ καυχᾶσθαι· καὶ ὅτι τὸν ἐνταῦθα ἐν ἀνέσει ζῶντα, ἐκεῖ κακοχρηθῆναι δεῖ· καὶ ὅτι οὐδὲ τέχνη, οὐδὲ στρατεία ἐμποδίζειν ἡμῖν ὀφείλει εἰς τὴν τῶν θεῶν μελέτην. Veron.
 † λοιπὸν] + ἐστὶ Edd. ἐστὶ om. B.F. ¹⁰ Sic Codd. τὸν λόγον τῇ προτέρᾳ inverso ordine Edd.
 * πῶς δ' ἂν αὐτὸ κατώρθωσαν C.
 † πρὸς μεταβολὴν] προσβαλεῖν F. Idem mox ἐθνῶν pro ἐθνῶν. ¹¹ τῶν accessit ex nostris omnibus.

τριβὰς, πάθεν προσεδόκων πείθειν τοὺς ἀκούοντας; ² Καὶ εἰ ἔ
 μὲν ἦσαν ἐν δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ παιδεύσει
 τραφέντες, μάλιστα μὲν οὐδὲ οὕτω πρὸς τοσοῦτον ὄγκον
 πραγμάτων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐπαρθῆναι· πλὴν ἀλλὰ μᾶλλον
 τινα λόγον εἶχεν ἢ προσδοκίᾳ· νῦν δὲ οἱ μὲν πρὸς λίμνας,
 οἱ δὲ περὶ δέρματα ἡσχόληντο, οἱ δὲ περὶ ³τελωνίαν. Οὐδὲν
 ἴδὲ τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀχρηστότερον πρὸς φιλοσοφίαν
 καὶ πρὸς τὸ πείσαι μεγάλα φαντάζεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν
 μὴ παραδείγματι τις ἔχῃ. Μᾶλλον δὲ οὐ μόνον παραδείγματα
 οὐκ εἶχον, ὅτι περιέσσονται, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐ περιέσσονται, ³⁸
 καὶ ⁴ταῦτα ἔναυλα. Πολλοὶ γὰρ ἐπιχειρήσαντες ⁵καινοτομίαις
 ἐσβέβησαν, οὐχὶ ⁶τοῖς παρ' Ἑλληνισι λέγω, ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲ
 ἦσαν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ,
 οὐχὶ μετὰ δώδεκα ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ πλήθους πολλοῦ
 τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Καὶ γὰρ Θεοδᾶς καὶ Ἰούδας
 συστήματα ἔχοντες μεγάλα ἀνθρώπων μετὰ τῶν μαθητῶν
 ἀπόλυντο· καὶ ὁ παρ' ἐκείνων φόβος ἱκανὸς ἦν τούτους
 παιδεύσαι, εἰ μὴ σφόδρα ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι ἄνευ θείας
 δυνάμεως ἀμήχανον περιγενέσθαι. Εἰ δὲ καὶ προσεδόκων ^B
 κρατῆσαι, ποίαις ἐλπίσι τοσοῦτους ἀνεδέχοντο κινδύνους, εἰ
 μὴ πρὸς τὰ μέλλοντα ἑώρων; Θῶμεν δὲ, ὅτι ⁷καὶ ἡλιζὼν
 κρατῆσαι τί προσεδόκων κερδαίνειν ἐκ τοῦ προσάγειν ἅπαντας
 τῷ μὴ ἀναστάντι, καθὼς φατε; Εἰ γὰρ νῦν πιστεύσαντες
 ἄνθρωποι περὶ βασιλείας οὐρανῶν καὶ μυρίων ἀγαθῶν, δυσκόλως
 καταδέχονται κινδύνους, πῶς ἂν ἐκεῖνοι μάτην τοσαῦτα ⁸ἂν
 ὑπέμειναν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπὶ κακῷ; Εἰ γὰρ μὴ ⁹ἐγένετο
 τὰ γεγεννημένα, μηδὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ Χριστὸς ἀνέβη, ¹⁰ὅτι
 ταῦτα πλάττειν φιλονεικοῦντες καὶ τοὺς ἄλλους πείθειν, καὶ ^C
 τῷ θεῷ προσκρούειν ἔμελλον, καὶ μυρίους ἄνωθεν προσδοκᾶν
 κεραυνούς. Ἄλλως δὲ, εἰ καὶ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ ¹¹ταύτην
 εἶχον τὴν προθυμίαν, τελευτήσαντος ἂν ἔσβησαν αὐτήν.
¹²Ἐδοξε γὰρ ἂν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέστη, ἀπατεῶν εἶναι τις καὶ
 εἴρων. Οὐκ ἴστε, ὅτι τὰ στρατόπεδα, τοῦ μὲν στρατηγοῦ
 καὶ βασιλέως ζῶντος, κἂν ἀσθενῇ ᾗ, συγκροτεῖται· ἀπελθόντων
 δὲ ἐκείνων, κἂν ἰσχυρὰ ᾗ, διαλύεται;

Ποίοις οὖν, εἰπέ μοι, λόγοις ἐκέχρηντο πιθανοῖς, μέλλοντες

² καὶ εἰ μὲν] εἰ μὲν γὰρ C. ³ τελωνίαν F. ⁴ δὲ, quod aberat, habet E.
⁵ ταῦτα] + δὲ C. + τὰ F. et a pr. man. A. ⁶ καινοτομίαις E. καινοτομίας
a pr. man. A. ⁷ Vid. Annot. ⁸ ἐν] καὶ ἐν C. ⁹ καὶ om. F. ¹⁰ ἂν
accessit ex A.C.E. ¹¹ ἐγένετο C. ¹² Vid. Annot. ¹³ ταύτην
—τελευτήσαντος] Sic nostri omnes. Edebatur τοσαύτην εἶχον προθυμίαν,
ἀποθανόντος.

ἄπτεσθαι τοῦ κηρύγματος καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ἐξιέναι
 Δάπασαν; ποίοις δὲ κωλύμασιν οὐκ ἂν κατεσχέθησαν; ^mΕἰ
 γὰρ μαινόμενοι ἦσαν· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγων οὐ παύσομαι·
 οὐδὲν ὅλως κατορθῶσαι ἔδει· οὐδεὶς γὰρ μαινομένοις πείθεται·
 εἰ δὲ κατώρθωσαν, ὥσπερ οὖν ⁿκατώρθωσαν, καὶ δείκνυσιν
 τὸ τέλος, ^oὅτι πάντων ῥῆσαν σοφώτεροι. Εἰ δὲ πάντων ἦσαν
 σοφώτεροι, εὐδὴλον ὅτι οὐκ ἂν ἀπλῶς ἦλθον ἐπὶ τὸ κήρυγμα. (2)
 Εἰ γὰρ μὴ εἶδον αὐτὸν ἀναστάντα, τί ἦν ἱκανὸν αὐτοὺς
 ἐξαγαγεῖν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον; τί δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς
 ἀπέτρεψεν; Εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι,
 καὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπηγγείλατο· εἶπεν, ὅτι κρατή-
 σουσι τῆς οἰκουμένης πνεῦμα λαβάντες ἅγιον· καὶ μυρία πρὸς
 τούτοις ἕτερα πάσαν ὑπερβαίνοντα φύσιν. Ὡστε εἰ μηδὲν
 τούτων γέγονεν, ^pεἰ καὶ ζῶντι ἐπέθαντο, τελευτήσαντος οὐκ
 ἂν ἐπέσθηναι, εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα. Εἶπον γὰρ ἂν· μετὰ
 τρεῖς ἡμέρας ^rἔλεγεν ἀναστήσομαι, καὶ οὐκ ἀνέστη· πνεῦμα
 ὑπέσχετο δώσειν, καὶ οὐκ ἔπεμψε· πῶς οὖν ὑπὲρ τῶν μελλόντων
 αὐτῷ πιστεύομεν, τῶν παρόντων ἐληλεγεμένων; Τίνος δὲ
 ἕνεκεν μὴ ἀναστάντος, ἐκήρυττον ὅτι ἀνέστη; Ἐπειδὴ ἐφίλουν
 αὐτὸν, φησί. Καὶ μὴν μισεῖν λοιπὸν εἰκὸς ἦν ἀπατήσαντα
 39 καὶ προδεδωκότα, καὶ ὅτι μυρίαις αὐτοὺς ἐλπίσιν ἐπάρας, καὶ
 οἰκίας καὶ γονέων καὶ πάντων ἀποστήσας, καὶ ὁλόκληρον ἔθνος
 ἐκπολεμώσας αὐτοῖς τὸ Ἰουδαίων, προσέδωκεν ὕστερον. Καὶ
 εἰ μὲν ἀσθενείας ἦν τὸ ^sγενόμενον, συνέγνωσαν ἅν· νυνὶ δὲ
 κακουργίας πολλῆς εἶναι ἐνομίζετο. Ἐδεῖ γὰρ τὰληθὲς εἰπεῖν,
 καὶ μὴ τὸν οὐρανὸν ἐπαγγεῖλασθαι ἄνθρωπον ὄντα θνητὸν,
 ὥς φατε. Ὡστε τοῦναντίον εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιεῖν, κηρύττειν
 τὴν ἀπάτην, καὶ λέγειν αὐτὸν εἰρώνα καὶ γόητα· οὕτω γὰρ
 Β ἂν καὶ τῶν κινδύνων ἀπηλλάγησαν, οὕτω καὶ τὸν πόλεμον
 ἔλυσαν. Εἰ γὰρ τοῖς στρατιώταις ἀργύριον ἔδωκαν οἱ
 Ἰουδαῖοι, ἵνα εἴπωσιν, ὅτι ἐκλέψαν τὸ σῶμα· εἰ παρελθόντες
 εἶπον οἱ μαθηταὶ ὅτι ἐκλέψαμεν, καὶ οὐκ ἀνέστη, ποίας ἂν
 οὐκ ἀπήλυσαν τιμῆς; Ὡστε ἐξῆν ^tαὐτοῖς καὶ τιμᾶσθαι καὶ
 στεφανοῦσθαι. Τίνος οὖν ἕνεκεν τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ κινδύ-
 νεῦν ^uἀντικατηλλάξαντο τούτων, εἰ μὴ θεία τις ἦν ἡ πείθουσα
 αὐτοὺς δύναμις, ἢ τούτων ἀπάντων δυνατωτέρα; Εἰ δὲ ^xμηδέπω

^m εἰ] + μὲν E.

om. F. Veron.

et a pr. man. A.

ante ἡμέρας transp. A.

etiam A. a pr. man.

^x μηδέπω] + σε E.

ⁿ καὶ κατώρθωσαν Edd. καὶ om. A.C.F. καὶ ante δείκνυσιν

^o Vid. Annot.

^p ῥῆσαν] εἰσὶ F.

^q εἰ om. C.

^r ἔλεγεν ἀναστήσομαι] ἀναστήσομαι, ἔφη F. ἔλεγεν

^s γενόμενον C.E.

^t ἂν om. C.E. Veron.

^u αὐτοὺς A.C.

^v ἀντικατηλλάξαν a pr. man. A.

πείθομεν, λογίζου κακεῖνο· ὅτι εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ εἰ σφόδρα
 παρσκευάζοντο, οὐκ ἂν ὑπέ' αὐτῷ τὸ κήρυγμα ἐκήρυξαν, ἀλλ'
 ἀπεστράφησαν αὐτὸν, ² διὰ τοῦτο ὃ λέγω. Ἴστε γὰρ ὅτι
 οὐδὲ τὰ ὀνόματα βουλόμεθα τῶν τὰ τοιαῦτα ἀπατώντων
 ἡμᾶς ἀκούειν. Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ἐκήρυττον αὐτοῦ τὸ ὄνομα; C
 προσδοκῶντες ὅτι κρατήσουσι δι' αὐτοῦ; Καὶ μὴν τοῦναντίον
 ἐχρῆν προσδοκᾶν, ὅτι εἰ καὶ ἔμελλον κρατήσειν, ³ ἀπώλονται
 ἀπατεῶνος ὄνομα φέροντες εἰς μέσον. Εἰ δὲ συσκιᾶσαι τὰ
 πρότερα ἐβούλοντο, ἔδει σιγῆσαι ὥς τό γε ἐπαγωνίζεσθαι,
 μειζρώως ἀνῆπτε καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὸν γέλωτα. Πόθεν
 οὖν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἀναπλάσαι τοιαῦτα; καὶ γὰρ ἄπερ ἤκου-
 σαν, ἀπώλεσαν. Εἰ δὲ οὐκ ὅντος φόβου πολλὰ ἐπελανθάνοντο,
 καὶ ἕτινα οὐδὲ ἐνόουν, καθὼς καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς φησι,
 τοσούτου κινδύνου καταλαβόντος, πῶς οὐκ ἂν ἅπαντα αὐτῶν D
 ἀπέπτη; Καὶ τί λέγω τὰ ῥήματα; ὅπου γε καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν
 τὸν διδάσκαλον πόθος ἡρέμα κατεμαραίνεται τῷ φόβῳ τῶν
 ἐσομένων· ὅπερ αὐτοῖς καὶ ὠνείδισεν. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸ τούτου
 μὲν ⁴ ἐκκρεμάμενοι αὐτοῦ, συνεχῶς ἡρώτων, ποῦ ὑπάγεις; ὕστε-
 ρον δὲ, ὅτε τοὺς μακροὺς ἀπέτεινε λόγους τὰ δεινὰ διηγούμενος
 τὰ παρ' αὐτὸν τὸν σταυρὸν, ⁵ τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν καταλη-
 ψόμενα αὐτοὺς, εἴτα τῷ δέει παγέντες ἐναπέμειναν ἀχαρεῖς·
 ἄκουσον πῶς ⁶ αὐτοῖς τοῦτο αὐτὸ προφέρει λέγων· ⁷ "Οὐδεὶς
 ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ἡλεάληκα ὑμῖν
 ταῦτα, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν." Εἰ τοίνυν E
 προσδοκῶντες αὐτὸν ἀποθανεῖσθαι καὶ ἀναστήσεσθαι οὕτως
 ἤλγον, ἀναστάντα αὐτὸν μὴ ⁸ ἰδόντες, πῶς οὐκ ἂν ἀπώλονται,
 καὶ εἰς αὐτὴν ἂν ἐσπούδασαν καταδύναμι τὴν γῆν, καὶ ἀθυμία
 ἡ τῇ τῆς ἀπάτης καὶ δέει τῶν ἐσομένων πολιορκούμενοι;

Πόθεν δὲ καὶ τὰ ὑψηλὰ αὐτοῖς δόγματα; τὰ γὰρ ὑψη-
 λότερα ὕστερον εἶπεν αὐτοὺς ἀκούσεσθαι. ⁹ "Πολλὰ γὰρ
 ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησὶν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι."
 Ὡστε ¹⁰ τὰ λειπόμενα ὑψηλότερα ἦν. Εἰς δὲ τῶν μαθητῶν ¹¹
 οὐδὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἤθελεν ἀπελθεῖν μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ
¹² κινδύνων ἤκουσεν, ἀλλ' ἔλεγεν· ¹³ "Ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς,

² Joan. xvi, 5, 6.

¹⁰ Ibid. 12.

¹¹ Ibid. xi. 16.

⁷ ἐπ' αὐτὸν F.

agnoscunt libri omnes cum Aret.

⁸ Verba διὰ τοῦτο ὃ λέγω, quae absunt in Editis,

⁹ ἀπώλονται + ἂν E.F.

¹⁰ τινὰ +

τῶν λεγομένων E.

¹¹ ἐγκεκραμένοι F.

¹² Verba τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν,

quae vulgo desunt, solus habet E.

¹³ Sic libri omnes.

Vulgo αὐτοῖς post

προφέρει legitur.

¹⁴ λ. ὑμῖν ταῦτα] ταῦτα λ. ὑμῖν E.F.

¹⁵ ἰδόντες E.F.

¹⁶ τῇ om. F.

¹⁷ αὐτοῖς A.E.F. Veron.

¹⁸ τὰ λειπόμενα] Sic E. τὰ

λεγόμενα A.C.F. ea de quibus loquebatur Aret. τὰ μὴ λεγόμενα Edd.

¹⁹ κιν-
δύνων C.

ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ" βαρυνόμενος ἐπειδὴ προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι. Εἰ δὲ μετ' αὐτοῦ ὧν προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι, καὶ ἀνεδέετο διὰ τοῦτο, ^ωκαὶ χωρὶς αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν τί οὐκ ἂν ἤλπιεν, ὅτε καὶ πολὺς ὁ ἐλεγχος ἦν τῆς ἀναισχυρίας; Τί δὲ καὶ εἶχον εἰπεῖν ἐξιόντες; Τὸ μὲν γὰρ πάθος ἡ οἰκουμένη πᾶσα ᾗδει· καὶ γὰρ ἐφ' ὕψηλόν Β ἐκρέματο τοῦ ἱκρίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, καὶ ἐν μητροπόλει, καὶ ἐν ἑορτῇ μεγίστῃ, ^ηκαὶ ἐν ᾗ μάλιστα οὐκ ἐνῆν τινα ἀπολειφθῆναι· τὴν δὲ ἀνάστασιν οὐδεὶς εἶδε τῶν ἔξωθεν, ὅπερ οὐ μικρὸν αὐτοῖς πρὸς τὸ πείθειν ἐμπόδιον ἦν. ^οΚαὶ ὅτι μὲν ἐτάφη, πάντες διεθρύλουν· καὶ ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα αὐτοῦ οἱ μαθηταί, οἱ στρατιῶται μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπάντων ἔλεγον· ὅτι δὲ ἀνέστη, τῶν ἔξωθεν οὐδεὶς εἶδε. Πόθεν Ῥοδὴν προσεδόκησαν πείθειν τὴν οἰκουμένην; Εἰ γὰρ θαυμάτων γινόμενων στρατιῶται ἐπέσθησαν τὰ ἐναντία μαρτυρῆσαι, πόθεν προσεδόκων οὗτοι χωρὶς θαυμάτων κηρύττειν, καὶ μηδὲ ὀβολὸν C κεκτημένοι πείθειν γῆν ^ικαὶ θάλατταν περὶ τῆς ἀναστάσεως; Εἰ δὲ δόξης ἐρῶντες τοῦτο ἐποίουν, πολλῶ μᾶλλον ἂν ἕκαστος ἑαυτῷ δόγματα ἐπεφήμισην, οὐχὶ τῷ ἀπελθόντι. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐπέσθησαν αὐτοῖς οἱ ἄνθρωποι; Καὶ περὶ τίνος ^ιμᾶλλον ἀκούοντες ἐπίστευον; ^βπερὶ ἐκείνου τοῦ συλληφθέντος καὶ σταυρωθέντος, ἡ περὶ αὐτῶν τῶν τὰς χεῖρας ^ιἐκφυγόντων τὰς Ἰουδαϊκὰς; Τίνος δὲ ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ^γμέλλοντες τοῦτο ποιεῖν, οὐκ εὐθέως τὴν Ἰουδαίαν ἀφέντες, εἰς τὰς ἔξω πόλεις ^ωἀπῆλθον, ἀλλ' ἔνδον ἐστρέφοντο; Πῶς δὲ, εἰ μὴ σημεῖα ἐποίουν, D ἐπείθον; ^εΕἰ μὲν γὰρ ἐποίουν, ἐποίουν γὰρ, θεοῦ δύναμις ἦν τὸ γινόμενον· εἰ δὲ μὴ ἐποίουν καὶ ἐκράτουν, πολὺ θαυμαστότερον ἦν τὸ συμβάν. Οὐκ ᾔδεσαν Ἰουδαίους, εἰπέ μοι, καὶ τὴν πονηρὰν αὐτῶν μελέτην, καὶ τὴν ^γφθόνων γέμουσαν ψυχὴν; Καὶ γὰρ Μωϋσεῖα ἐλίθασαν μετὰ τὸ πέλαγος ὅπερ ἐπέξενσαν, μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ τρόπαιον ἐκεῖνο τὸ θαυμαστόν, ὅπερ ἔστησαν ἀναιμωτὶ διὰ τῶν ἐκείνων χειρῶν ^εκατὰ τῶν δουλωσαμένων αὐτοὺς Αἰγυπτίων, μετὰ τὸ μάννα, μετὰ τὰς πέτρας καὶ τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν τὰς ἐκεῖθεν ῥαγείσας,

^ω καὶ om. C. De sequentibus vid. Annot. ^η καὶ om. C. ^ο καὶ ὅτι μὲν] ὅτι μὲν γὰρ C. Statim διεθρύλουν C.E.F. et a pr. man. A. διεθρύλλουν Edd. ^ι καὶ] τε καὶ F. ^β μᾶλλον ἀκούοντες] Sic Edd. μᾶλλον ἀκούοντες μᾶλλον A.F. ἄλλου ἀκούοντες μᾶλλον C. ἄλλου μᾶλλον ἀκούοντες E. ^γ περὶ] ἢ περὶ F. ^δ ἐκφυγόντων C.E. Veron. et a pr. man. A. ^ε μέλλοντες] Sic C.E. Aretin. ἐμμελλον vulgo. ^ω ἀπῆλθον C.E.F. ἐπῆλθον Edd. ^ε εἰ μὲν γὰρ] καὶ εἰ μὲν C. εἰ μὲν F. ^γ φάνων E. ^ε κατὰ τῶν δουλωσαμένων] Sic C. et Regius apud Montef. qui ita edidit. καταδουλωσαμένων vulgo. Verum vidit Dunaeus.

μετὰ ^aτὰ μυρία θαύματα τὰ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ε
 ἐρυθρᾶς καὶ τῆς ἐρήμου Ἱερεμίαν εἰς λάκκον ^bἐνέβαλον, καὶ
 πολλοὺς τῶν προφητῶν κατέσφαξαν. Ἀκουσον γοῦν τί
 φησιν Ἡλίας μετὰ τὸν φοβερὸν λιμὸν ἐκείνον καὶ τὸν
 θαυμαστὸν ὑετὸν καὶ τὴν λαμπάδα, ἣν ἐκ τῶν οὐρανῶν
 κατήνεγκε, καὶ τὸ παράδοξον ὀλοκαύτωμα, ὡς πορρωτάτω τῆς
 χώρας αὐτῶν ἐλαυνόμενος. ¹² «Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέ-
 κτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ γὰρ ὑπελείφθην
 μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου.» Καίτοιγε οὐδὲν τῶν ⁴¹
⁴νομίμων ἐκίνουν. Τούτοις οὖν πόθεν εἶχον προσέχειν, εἰπέ
 μοι; καὶ γὰρ «ἀπάντων ἐκείνων ἦσαν εὐτελέστεροι, καὶ τοιαῦτα
 ἐκαινοτόμουν, δι' ἃ καὶ τὸν διδάσκαλον ἐσταύρωσαν. Καὶ
 ἄλλως δέ, οὐχ οὕτως ἐδόκει δεινὸν εἶναι τὸ τὸν Χριστὸν
 ταῦτα λέγειν, καὶ τούτους. Τὸν μὲν γὰρ ἴσως ἐνόμιζον ἐαυτῷ
 δοῦσαν κτώμενοι ταῦτα ποιεῖν, ἐτούτους δὲ καὶ μεζύνως ἂν
 ἐμίσησαν, ἅτε ὑπὲρ ἐτέρου πολεμοῦντας αὐτοῖς. Ἀλλ' οἱ
 νόμοι αὐτοῖς ἐβόηθον οἱ Ῥωμαίων; Ἀλλ' ἀπὸ τούτων
¹³ἐνεποδίζοντο μᾶλλον; καὶ γὰρ ἔλεγον. ¹³ «Πᾶς ὁ ποιῶν
 ἐαυτὸν βασιλέα, οὐκ ἔστι φίλος τοῦ Καίσαρος.» Ὡστε τοῦτο Β
 μόνον ἱκανὸν ἦν ἐμποδίσαι, ὅτι τοῦ νομισθέντος εἶναι τυράννου
 καὶ μαθηταὶ ἦσαν, καὶ τὰ ἐκείνου ^κκρατύνειν ἐβούλοντο.
 Τί δὲ ὅλως αὐτοὺς ἐπῆρεν εἰς τοσοῦτους κινδύνους ἐμπεσεῖν;
 τί δὲ περὶ αὐτοῦ λέγοντες ἐδόκουν εἶναι πιθανοί; ὅτι ἐσταν-
 ρώθη; ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἐτέχθη Ἰουδαίας πτωχῆς, Ἰουδαίῃ
 τέκτονι μεμνηστευμένης; ὅτι ἐξ ἔθνους ἦν τῇ οἰκουμένῃ
 ἀπεχθανομένου; Ἀλλὰ ταῦτα πάντα οὐχὶ πείθει μόνον
 καὶ ἐφέλκεσθαι τοὺς ἀκούοντας, ἀλλὰ καὶ ^μπροσίστασθαι
 πᾶσιν ἦν ἱκανὰ, ^ακαὶ μάλιστα παρὰ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ C
 τοῦ ἀλιεύς λεγόμενα. Οὐκ ἂν οὖν ταῦτα πάντα ἐνενόησαν
 οἱ μαθηταί; καὶ γὰρ αἱ δειλαὶ φύσεις πλείονα τῶν ὄντων
 ἀναπλαττεῖν δύνανται τοιαῦτα ^οδὲ ἦσαν αἱ ἐκείνων. Πόθεν
 οὖν ἤλπιζον κατορθώσκειν; Μᾶλλον δὲ οὐκ ἤλπισαν, μυρίων
 ὄντων τῶν ῥάπαγόντων αὐτοὺς, εἴγε μὴ ἀνέστη ὁ Χριστός.

12 3 Reg. xix. 10.

13 Joan. xix. 12.

^a τὰ post μετὰ habent A.C.F. post θαύματα solus C. Vulgo absunt.
^b ἐβαλον Veron. ἐβαλλον F. Μοχ ἔσφαξαν F. ^c τὰ] καὶ τὰ F.
^d νομίμων] μικρῶν F. ^e ἀπάντων ἐκείνων ἦσαν A.C.F. ἐκείνων ἀπάντων
 ἦσαν E. ἀπάντων ἦσαν ἐκείνων Edd. ^f καὶ om. C. ^g ἐτούτους δέ] Sic
 libri omnes. τοὺς δὲ vulgo. ^h ἐνεποδ.] καὶ ἐνεποδ. C. ⁱ εἶναι, quod
 aberat, est in libris omnibus. ^k κρατεῖν F. ^l ἐδόκουν] + ἂν Sav. Mor.
 Ben. invitis libris. ^m προσίστασθαι F. et a pr. man. A. Statim ἦν om. E.
ⁿ καὶ μάλιστα] ἂ μάλιστα E. ceteri cum Editis καὶ μάλιστα τὰ. ^o δέ] οὖν F.
^p ῥάπαγόντων C.F. Veron. etiam A. a pr. man.

Οὐκ εὐδηλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι εἰ μὴ θαυσιλαῦς καὶ μεγάλης ἀπήλυσαν χάριτος, καὶ ἐνέχυρα τῆς ἀναστάσεως ἔλαβον, οὐ μόνον πρᾶξαι καὶ ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι ταῦτα ἠδύνατο; Εἰ γὰρ τοσούτων ὄντων κωλυμάτων πρὸς τὸ βουλευσασθαι, οὐ λέγω πρὸς τὸ κατορθῶσαι, καὶ ἐβουλεύσαντο καὶ εἰς ἔργον ἐξήγαγον, καὶ ἡμείζονα πάσης ἐλπίδος ἐποίησαν, παντί που δῆλον, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνη δυνάμει, ἀλλὰ (3) θείᾳ χάριτι πάντα εἰργάζοντο.

Τούτους τοίνυν τοὺς λόγους γυμνάζωμεν, μὴ καθ' ἑαυτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀλλήλων· οὕτω δ' ἂν εὐκολωτέρα ᾖ γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν εὑρεσις. Μηδὲ, ὅτι χειροτέχνης εἶ, ἀλλοτρίαν τὴν μελέτην ταύτην εἶναι νόμιζε. Καὶ γὰρ Παῦλος σκηνοποιὸς ἦν. Ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἐνεπλήσθη τότε χάριτος, φησὶ, κακεῖθεν ἅπαντα ἐφθέγγετο. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς χάριτος παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλου ἦν· καὶ τὴν χάριν δὲ διὰ τοῦτο ἔλαβεν, ἐπειδὴ γνώμην ἀξίαν τῆς χάριτος ἐπεδείξατο· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν τὴν τέχνην μετεχειρίζε. Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τῶν τέχνην ἔχόντων, ἀλλ' οἱ εἰκὴ τρεφόμενοι καὶ ἀργούντες, οἱ διακόνους κεχρημένοι πολλοῖς καὶ ἀφάτου θεραπείας ἀπολαύοντες. Τὸ γὰρ διαπαντὸς ἐργαζόμενον τρέφεσθαι, φιλοσοφίας εἰδὸς ἐστὶ τοῦτων αἱ ψυχαὶ καθαρώτεραι, τούτων αἱ διάνοιαι εὐτονώτεραι. Ὁ γὰρ ἀργῶν πολλὰ εἰκὴ μᾶλλον φθέγγεται, καὶ πολλὰ εἰκὴ 42 πρᾶσσει, καὶ ἐργάζεται δι' ὅλης ἡμέρας οὐδὲν, πολλῆς νάρκης ἐμπεπλησμένος· ὁ δὲ ἐν ἐργασίᾳ ὢν οὐδὲν ταχέως περιττὸν παραδέχεται οὔτε ἐν ἔργοις, οὔτε ἐν λόγοις, οὔτε ἐν ἐννοίαις· ὅλη γὰρ διόλου συντέταται πρὸς τὸν ἐπίπονον βίον ἢ ψυχὴ. Μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τρεφόμενων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς μακαρίζωμεν διὰ τοῦτο. Ποία γάρ σοι χάρις, εἰπέ μοι, ὅταν τὸν κλῆρον παρὰ τοῦ πατρὸς δεξάμενος, μηδὲν πράττων διατελῇς, ἀλλὰ ἀναλώσης πάντα ἐκεῖνα εἰκὴ; Οὐκ οἶδας, ὅτι οὐ πάντες τὸν αὐτὸν ἀποδώσομεν λόγον, ἀλλ' οἱ μὲν πλείονος ἐνταῦθα ἀπολαύσαντες ἀδείας, χαλεπώτερον, οἱ δὲ κακωθέντες ἢ πόνοις ἢ Β πεινῇ ἢ ἐτέρῳ τινὶ τοιούτῳ, ἡμερώτερον; Καὶ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου δῆλα. Σὺ μὲν γὰρ εἰς οὐδὲν δέον τῇ σχολῇ χρησάμενος εἰκότως ἐγκαλῇ, ὁ δὲ πένης καὶ

ἡ μείζον ἀπάσης ἐλπίδος Α. μείζον ἐλπίδος ἀπάσης Ε. ᾧ γένοιτ' ἂν] Sic A.C.E. γένοιτο vulgo. In F. locus sic legitur: οὕτως εὐκολωτέρα γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ αἱ τῶν λοιπῶν αἰρέσεις. * τέχνην] τὴν τέχνην Edd. τὴν om. E.F. Μοχ καὶ οἱ ἀργούντες F. † μᾶλλον om. E. ‡ οὔτε ἐν ἐννοίαις, οὔτε ἐν λόγοις inverso ordine E.F. § δι' ὅλης A.F. ¶ μηδὲν A.C.E. Legebatur οὐδέν. † ἀναλώσης C.E.F. ἀναλώσας A. ἀναλίσκης Edd.

²μετὰ ἀσχολίαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ καιροῦ εἰς τὰ δέοντα ἀναλώσας, μεγάλων ἀπολαύσεται τῶν στεφάνων. Ἀλλὰ καὶ στρατεῖαν μοι ^απροβαλῇ πάντως, καὶ τῆς ἀσχολίας αὐτὴν αἰτιάσῃ. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι λόγον ἢ σκῆψις. Καὶ γὰρ ὁ Κορινθίος ^βἐκατοντάρχης ἦν, καὶ οὐδὲν ἢ ζώνῃ τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν παρέβλαψε. Σὺ δὲ ὅταν ὀρχησταῖς καὶ μίμοις σχολάζῃς, καὶ διαπαντὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναλίσκῃς τὸν βίον, ^γοὐδαμοῦ οὐ στρατείας ἀνάγκην, οὐκ ἀρχόντων προβάλλῃ φόβον· ὅταν δὲ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν καλῶμεν, τότε τὰ μυρία κωλύματα. Καὶ τί κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐρεῖς, ὅταν ἴδῃς τὴν φλόγα καὶ τοὺς τοῦ πυρὸς ποταμούς καὶ τὰ δεσμὰ τὰ ἅλντα, καὶ ^δβρυχομένων ἀκούσης ὁδόντων; Τίς σου προστήσεται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ἴδῃς τὸν μὲν χειροτέχνην καὶ ὀρθῶς βεβιωκότα, πάσης ἀπολαύοντα δόξης· σαυτὸν δὲ τὸν νῦν ἐν ^εμαλακοῖς ἱματίοις ὄντα καὶ μύριον πνέοντα, ἀνήκεστα πάσχοντα; Τί σοι τοῦ πλούτου καὶ τῆς περιουσίας ἔσται ὕφελος; τί δὲ τῷ χειροτέχνῃ τῆς πείνης Δ βλάβος; Ἴν' οὖν μὴ ^εταῦτα πάθωμεν, φοβηθῶμεν τὰ λεγόμενα νῦν, καὶ τὴν ἀσχολίαν ἅπασαν εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων ἀναλώσωμεν διατριβήν. Οὕτω γὰρ ἐξιλεωσάμενοι τὸν θεὸν ὑπὲρ τῶν παρελθόντων ἁμαρτημάτων, καὶ τὰ μέλλοντα προσθέντες κατορθώματα, δυνασόμεθα τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ.

¹Καγὼ, ἀδελφοί, ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν Ε λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ ^αθεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

174) ΟΥΔΕΝ ^βτῆς ψυχῆς ἀγωνιστικώτερον Παῦλον, μάλλον δὲ ^γοὐ τῆς ἐκείνου ψυχῆς· οὐ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εὑρίσκειν·

¹ CAP. II. v. 1, 2.

² μετὰ ἀσχολίαν A.C. post negotia Aret. μετὰ ἀσχολίας vulgo. ^α προ-
βαλῇ A.C. adducens Aret. Edebatur προβάλλῃ. ^β ἐκατοντάρχης E.
^γ βρυχομένων C. et ex corr. E. Edebatur βρυχομένων ante Montef. qui tacite
correxuit. ^δ μαλακοῖς nostri omnes et Reg. apud Montef. σκληροῖς Edd.
^ε ταῦτα πάθωμεν] Sic E. πάθωμεν ταῦτα C. τότε πάθωμεν Edd. Neque ταῦτα,
neque τότε legunt A.F. HOM. VI. ^α θεοῦ] Χριστοῦ F. ^β τῆς Παύλου
ψ. ἀγωνιστικώτερον hoc ordine C. ^γ οὐ] οὐδὲ A.F.

TOM. II.

I

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἐνεργούσης ^α αὐτῷ χάριτος ἴσον πάντα νικώσης.
 43 Ἰκανὰ μὲν ^β γὰρ καὶ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα καταβαλεῖν τὸν
 τῷφον τῶν ἐπὶ σοφία κομπαζόντων, μᾶλλον δὲ καὶ μέρος
 τῶν εἰρημένων. Ὡστε δὲ λαμπρὰ γενέσθαι τὰ νικητήρια,
 καὶ ἐπαγωνίζεται τοῖς λεχθεῖσι, κειμένοις τοῖς ἐναντίοις
 ἐπεμβαίνων. Σκόπει δέ. Παρήγαγε τὴν προφητείαν ^γ τὴν
 λέγουσαν, ὅτι “Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν” ἔδειξε
 τοῦ θεοῦ τὴν σοφίαν, ὅτι διὰ τῆς δοκούσης εἶναι μωρίας
 κατήργησε τὴν ἔξωθεν φιλοσοφίαν· ἔδειξεν ὅτι τὸ μωρὸν
 τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν βανθρώπων· ἔδειξεν ὅτι οὐ μόνον
 B διὰ ιδιωτῶν ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ ιδιώτας ἐκάλεσε· νῦν δέκνυσιν
 ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κηρυττόμενον, καὶ ὁ τρόπος τῆς κηρύξεως
 ἱκανὰ θορυβῆσαι ἦν, καὶ οὐκ ἐθορύβησεν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον
 οἱ μαθηταί, φησὶν, ιδιώται, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ κηρύττων. Διὰ
 τοῦτό φησι, “Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοί” πάλιν τὸ τῶν ἀδελφῶν
 τίθησιν ὄνομα, καταλαΐνων τοῦ λόγου τὴν τραχύτητα·
 “ἦλθον οὐ καθ’ ὑπεροχὴν λόγου καταγγέλλων ὑμῖν τὸ
 μαρτύριον τοῦ θεοῦ.” Τί γὰρ, εἰπέ μοι, εἰ καὶ ἐβούλουν
 καθ’ ὑπεροχὴν ἐλθεῖν, ἐδύνασο; Ἐγὼ μὲν εἰ ^δ ἐβουλόμεν,
 οὐκ ἂν ἐδυνήθην· ὁ δὲ Χριστὸς εἰ ^ε ἐβουλήθη, ἐδύνατο. Ἀλλ’
 C οὐκ ἐβουλήθη, ἵνα λαμπρότερον ^κ ποιήσῃ τὸ τρόπαιον. Διὸ
 καὶ ἀνωτέρω δεκνὺς, ὅτι αὐτοῦ γέγονεν ἔργον καὶ αὐτοῦ
 βούλημα ἦν τὸ οὕτως ιδιωτικῶς κηρυχθῆναι τὸν λόγον, ἔλεγεν·
 “Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ’ εὐαγγε-
 λίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου.” Πολὺ δὲ μείζον καὶ ἀπείρως
 μείζον τοῦ ^ι Παύλου θελῆσαι τοῦτο τὸ τὸν Χριστὸν θελῆσαι.
 Οὐ τοίνυν εὐγλωττίαν ἐπιδεκνύμενος, φησὶν, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν
 λόγοις ὀπλισμένους καταγγέλλω τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. Καὶ
 οὐκ εἶπε, τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ, “τὸ μαρτύριον ^μ τοῦ θεοῦ,” ὁ
 D καὶ αὐτὸ ἱκανὸν ἦν ἀποτρέψαι. Θάνατον γὰρ περιήει
 κηρύττων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν, “Οὐ γὰρ ἔκρινα ^ν τοῦ
 εἶδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον
 ἐσταυρωμένον.” Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅτι καθόλου τῆς ἔξωθεν
 σοφίας ἐστὶν ἄμοιρος, ὥσπερ οὖν καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν· “ἦλθον
 οὐ καθ’ ὑπεροχὴν λόγου.” Ὅτι γὰρ ἦν δυνατὸν καὶ τοῦτο
 αὐτὸν ἔχειν, ὅλον. ^ρ Οὐ γὰρ τὰ ἱμάτια νεκροῦς ἀνίστη,
 καὶ αἱ σκιαί νοσήματα ἤλαντον, πολλῷ μᾶλλον εὐγλωττίαν

^α αὐτῷ] ἐν αὐτῷ Edd. repugnantibus libris. ^β γὰρ] οὖν C. ^γ τὴν om. E.
 & ἀνθρώπων] + ἐστὶν F. ^δ ἐβουλόμεν] ἐβουλήθη Λ. ^ε ἐβουλήθη] ἐβούλετο
 E. Cat. ^κ ποιήσῃ] στήσῃ E. non Catena. ^ι Παύλου F. et a pr. man. A.
 Statim τοῦτο om. E. ^μ τοῦ θεοῦ om. E. Mox ἀποτρέψαι Veron. ^ν τοῦ
 om. E.F. ^ρ ἔλεγεν] δεκνὺς λέγει C. ^ρ οὐ] εἰ E.

ἡδύνατο ὑποδέξασθαι ἡ ψυχὴ. Τὸ μὲν γάρ ἐστι μαθητὸν, τὸ δὲ πᾶσαν ὑπερβαίνει τέχνην. Ὁ τοίνυν τὰ μείζονα ^ατῆς τέχνης εἰδώς, πολλῶ ^βπλέον τὰ ἐλάττωνα ἴσχυσεν ἂν. Ἄλλ' ^γΕ οὐκ ἀφῆκεν ὁ Χριστὸς· οὐ γὰρ συνέφερεν. Εἰκότως οὖν λέγει, “Οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι.” ^δκαὶ γὰρ καὶ ἐγὼ τοῦτο βούλομαι ὑπὲρ καὶ ὁ Χριστὸς. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ ταπεινότερον αὐτοῖς ^εδιειλέχθαι μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις, τὸν τῷ φον αὐτῶν καταστέλλον. Τὸ τοίνυν, “οὐδὲν ἔκρινά τι εἰδέναι,” πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐξωθεν εἰρηται σοφίας. Οὐ γὰρ ἦλθον συλλογισμοὺς πλέκων οὐδὲ σοφίσματα, οὐδ' ἄλλο τι λέγων ὑμῖν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη. Ἐκείνοι μὲν ^ζγὰρ μυρία φασί, καὶ περὶ μυρίων λέγουσι, μακροὺς ἐλίττοντες ^η44 διαύλους λόγων, κατασκευάζοντες λογισμοὺς καὶ συλλογισμοὺς, ^θκαὶ μυρία συντιθέντες σοφίσματα· ἐγὼ δὲ ἦλθον πρὸς ὑμᾶς μηδὲν ἄλλο λέγων, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη, καὶ πάντας ἐκείνους παρήλασα· ὃ τῆς τοῦ κηρυττομένου δυνάμεως σημεῖον ἐστὶν ἄφατον.

¹² “Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.” Τοῦτο πάλιν ἄλλο κεφάλαιον. Οὐ γὰρ μόνον οἱ πιστεύοντες ἰδιῶται, οὐδὲ μόνον ὁ λέγων ἰδιώτης, οὐδὲ μόνον ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας ἰδιωτείας γέμων, οὐδὲ μόνον αὐτὸ τὸ κήρυγμα ἱκανὸν θορυβῆσαι· σταυρὸς γὰρ καὶ θάνατος ἦν τὸ καταγγελλόμενον· ἀλλὰ μετ' αὐτῶν καὶ ἕτερα ^Βκωλύματα ἦν, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ ἐπιβουλαὶ ^γκαὶ ὁ καθημερινὸς φόβος καὶ τὸ ἐλαύνεσθαι. ^δΚαὶ γὰρ ἀσθενείαν τοὺς διωγμοὺς πολλαχοῦ φησι, καθάπερ καὶ ἄλλαχοῦ. ³ “Τὴν (275) ἀσθενείαν τὴν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουδενώσατε” καὶ πάλιν, “Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι.” Ποίας; “Ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.” Καὶ πάλιν, “Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις.” Εἶτα λέγων ποίαις, ἐπήγαγεν· “ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ^δἐν στενοχωρίαις.” ^εΚαὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, “Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ,” ἐπήγαγε, “καὶ ^ΖΚ

² v. 3.³ Gal. iv. 13, 14. 2 Cor. xi. 30, 32. xii. 10.

^α ὑποδέξασθαι] δέξασθαι C. Veron. mutatum a Savilio, deinde revocatum a Montef. ex Regio. ^β μαθητὸν] Sic F. et a pr. man. A. μαθητοῦ C. Aret. Edebatur μαθητῶν. ^γ τῆς τ. εἰδώς] πάσης τέχνης ἰσχύσας C. ^δ πλέον] μᾶλλον F. ^ε Χριστὸς] θεὸς C.E. ^ζ οὐ γὰρ συνέφερεν] ἢ γὰρ ἐλάττωνα ἴσχυσεν ἂν καὶ οὐ συμφέροντα E. ^η καὶ γὰρ] δηλῶν ὅτι C. ^θ διαειλέχθαι E. et a pr. man. A. διαλεχθῆναι F. ^ι γὰρ] οὖν C. ^κ καὶ accessit ex C.E. ^λ καὶ ὁ καθ. φόβος] καὶ φόβος καὶ ὁ καθ. θάνατος F. ^μ καὶ γὰρ ἀσθ.] Sic C.E. ἀσθενείαν γὰρ F. ἀσθενείαν καὶ γὰρ A. Veron. ἀσθενείαν γὰρ καὶ Sav. Mor. Ben. ^ν ἐν] καὶ ἐν Edd. repugnantibus libris. ^ξ Vid. Annot.

ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.” Τί λέγεις; Καὶ Παῦλος ἐφοβεῖτο κινδύνους; Ἐφοβεῖτο, καὶ σφόδρα ἐδεδοίκει· εἰ γὰρ καὶ Παῦλος ἦν, ἀλλ’ ἄνθρωπος ἦν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα τοῦ Παύλου, ἀλλ’ ἀσθένεια μὲν τῆς φύσεως, ἐγκώμιον δὲ τῆς προαιρέσεως, ὅτι καὶ δεδουκὼς θάνατον καὶ πληγὰς, οὐδὲν ἀνάξιον διὰ τὸν φόβον τοῦταν ἐποίησεν· ὡς οἱ ἔγε λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐφοβεῖτο πληγὰς, οὐ δμόνον αὐτὸν οὐ σεμνύνουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑποτέμνονται ἡ πολὺ τῶν ἐπαίνων. Εἰ γὰρ οὐκ ἐφοβεῖτο, ποία καρτερία ἢ ποία φιλοσοφία τὸ τοὺς κινδύνους φέρειν; Ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸν θαυμάζω, ὅτι φοβούμενος, καὶ οὐχ ἁπλῶς φοβούμενος, ἀλλὰ καὶ τρέμων τοὺς κινδύνους, διαπαντὸς ἔδραμε στεφανούμενος, καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν κινδύνων ἐνέδωκεν, ἐκκαθαίρων τὴν οἰκουμένην, καὶ πανταχοῦ κγῆς καὶ θαλάττης τὸ κήρυγμα σπείρων. ⁴“Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν ἡπειθοῖς σοφίας λόγοις” τουτέστιν, οὐκ ἔχων τὴν ἔξωθεν σοφίαν. Εἰ τοίνυν καὶ τὸ κήρυγμα οὐδὲν ⁵εἶχε σεσοφισμένον, καὶ οἱ καλούμενοι ἰδιῶται, καὶ ὁ κηρύττων τοιοῦτος, Ἐκαὶ διωγμὸς προσῆν καὶ τρόμος καὶ φόβος, πῶς ἐκράτησαν, εἰπέ μοι, ⁶δίχα θείας δυνάμεως; Διόπερ εἰπὼν, “Ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν ἡπειθοῖς σοφίας λόγοις,” ἐπήγαγεν, “Ἀλλ’ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.” Εἶδες πῶς τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἡνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρότερον; Οἱ μὲν ἰδιῶται τοιαῦτα κηρύττοντες, δεδεμένοι καὶ ἐλαυνόμενοι περιεγένοντο τῶν ἐλαυνόντων. Πόθεν; Οὐκ ἀπὸ τοῦ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος παρασχεῖν πίστιν; καὶ ⁷γὰρ τοῦτο ἀπόδειξις ὡμολογημένη. ⁴⁵Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, ὁρῶν νεκροὺς ἀνισταμένους καὶ δαίμονας ἐλαυνόμενος, οὐκ ἂν κατεδέξατο; Ἀλλ’ ἐπειδὴ εἰσι καὶ δυνάμεις ἀπατηλαί, οἷαι αἱ τῶν γοήτων, καὶ ταύτην ἀνείλε τὴν ὑπόνοιαν. Οὐ γὰρ ἁπλῶς δυνάμεως εἶπεν, ἀλλὰ πρότερον πνεύματος, καὶ τότε δυνάμεως· δεικνύς ὅτι πνευματικὰ ἦν τὰ γινόμενα. Οὐ τοίνυν ἐλάττωσις ἐστὶ, τὸ μὴ διὰ σοφίας ⁸κατηγγελεμένον εἶναι τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ μέγιστος κόσμος.

⁴ v. 4.

¹ τοῦ om. E. ² γε, quod aberat, habent C.E. ³ πολὺ] τὸ πολὺ E. ⁴ διὰ πάντων E. ⁵ γῆς καὶ θ.] καὶ θ. καὶ γῆς F. ⁶ ἡπειθοῖ C.E. et ex corr. A. etiam Veron. Post h. v. addit ἀνθρωπίνης corr. A. atque ita ediderunt Sav. Mor. Ben. Mox λόγων pro λόγοις E. ⁷ ἔσχε E. ⁸ δίχα] Sic C.E. Aret. vulgo διά. ⁹ ἡπειθοῖ ex corr. A.E. Post h. v. ἀνθρωπίνης addunt F. et corr. A. Deinde λόγων ex corr. E. ¹⁰ ἀνθρώπων] + ἐστὶ E. ¹¹ μὲν] γὰρ C. ¹² τοῦ habent C.E.F. In Edd. abest. ¹³ γὰρ] + καὶ E. superscript. habet C. ¹⁴ αἱ accessit ex E. ¹⁵ κατηγ. εἶναι] καταγγελλῆναι E.

Τούτο γοῦν μάλιστα δέκνουν αὐτὸ θεῖον ὄν, καὶ τὰς ρίζας ἄνωθεν ἔχον ἐκ τῶν οὐρανῶν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν ⁵¹ ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. Εἶδες πῶς σαφῶς διὰ πάντων ἀπέδειξε πολὺ τῆς Β ἰδιωτείας τὸ κέρδος, καὶ μέγα τῆς σοφίας τὸ βλάβος; Αὕτη μὲν γὰρ ἐκένον τὸν σταυρὸν, ἐκείνη δὲ ἀνεκήρυττε τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν· αὕτη πρὸς τῷ μηδὲν εὕρισκεν τῶν δεδόντων καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς καυχᾶσθαι ^W παρεσκεύαζεν, ἐκείνη πρὸς τῷ τὴν ἀλήθειαν δέξασθαι καὶ ἐπὶ τῷ θεῷ καλλωπίζεσθαι ἐποίει. ^X Πάλιν ἡ σοφία ἀνθρώπων ὑποπτέειν τὸ δόγμα πολλοὺς ἀνέπειθεν· αὕτη σαφῶς ὑπέδεικνυε θεῖον ὄν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάν. ^Y Ὅταν μὲν οὖν ἐν σοφίᾳ λόγων γένηται ἀπόδειξις, πολλάκις C καὶ οἱ φανυλότεροι κρατοῦσι τῶν ἐπικειστέρων, δεινότεροι λέγειν ὄντες, καὶ τὸ ψεῦδος παρελαίνει τὴν ἀλήθειαν. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως ^Z οὔτε γὰρ ἔπεισι τὸ πνεῦμα ^a τὸ ἅγιον ἀκαθάρτῳ ψυχῇ, οὔτε ἐπελθὸν δύναται ἡττηθῆναι ποτε, καὶ ἅπαντα ἡ τῶν λόγων ^b ἐπὶ δεινότης. ^c Ἡ γὰρ διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν σημείων ἀπόδειξις τῆς διὰ τῶν λόγων πολλῷ σαφεστέρα.

^d Ἀλλ' ^e ἐκεῖνο ἴσως εἶποι τις ἂν, ὅτι εἰ χρὴ τὸ κήρυγμα κρατεῖν, καὶ λόγων οὐ δεῖται ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς, τίνας ἔνεκεν τὰ σημεῖα κεκώλυνται νῦν; Τίνος ἔνεκεν; Ἀπιστῶν D λέγεις, καὶ οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων αὐτὰ γεγενησθαι κατα- (276) δεχόμενος, ἢ ὅντως ζητῶν μαθεῖν; Εἰ γὰρ ἀπιστῶν, πρὸς τοῦτο στήσομαι πρῶτον. Εἰ γὰρ οὐκ ἐγένετο σημεῖα τότε, πῶς ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι καὶ τρέμοντες καὶ δεδεμένοι, καὶ κοινοὶ γενόμενοι τῆς οἰκουμένης ἐχθροὶ, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν προκείμενοι, καὶ οὐδὲν οἰκοθεν ἔχοντες ἐπαγωγὸν, οὐ λόγον, οὐ περιφάνειαν, οὐ πλοῦτον, οὐ πόλιν, οὐκ ἔθνος, οὐ γένος, οὐκ ἐπιτήδευμα, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐναντία, E ἰδιωτεῖαν, εὐτέλειαν, πενίαν, μῖσος, ἀπέχθειαν, καὶ πρὸς δῆμους ὀλοκλήρους ἰστάμενοι, καὶ τοιαῦτα καταγγέλλοντες, ἔπειθον; Καὶ γὰρ τὰ ἐπιτάγματα πολὺν εἶχε τὸν μόχθον, καὶ τὰ δόγματα τοὺς κινδύνους· καὶ οἱ ἀκούοντες καὶ πείθεσθαι

5 v. 5.

^W παρεσκεύαζεν omnes. παρεσκεύασεν Edd. ^X πάλιν αὐτὸ ἐποίει transp. A. F. post σοφία E. ^Y ἀπέδεικνυ C. ^Z οὔτε γὰρ ἔπεισι] οὐδὲ γὰρ ἐπίσης· ὅταν γὰρ εἴπῃ (fort. ἐπὶ) F. Post οὕτως A. in marg. a manu recenti addit οὐδὲ γὰρ ἐπίσης. ^a τὸ ἅγιον deest in Editis, contra Codicum fidem. ^b ἐπεὶ F. ^c αὖ γὰρ (om. διὰ)... ἀποδείξεις... σαφεστέρας F. (σαφεστέρας Veron. et a pr. man. A.) ^d HΘΙΚΟΝ. Ὅτι θεῖα δυνάμει ἡδυνήθησαν οἱ ἀπόστολοι τῶν Ἑλλήνων περιγενέσθαι· καὶ ὅτι πάντας δεῖ πρὸς ἀρετὴν συνωθεῖν βίον καθαρὸν ἐπιδικυκνῆσθαι ἢ σημεῖα. Veron. ^e ἐκεῖνο C. E. F. et ex corr. A. Edebatur ἐκείνων.

μέλλοντες, καὶ τρυφή καὶ μέθη καὶ πολλῇ συντραφέντες ἦσαν κακίᾳ. Πόθεν οὖν ἔπεισαν, εἰπέ μοι; πόθεν τὸ ἀξιόπιστον ἔσχον; Ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, εἰ σημείων χωρὶς ἔπεισαν, πολλῶ μείζον τὸ θαῦμα φαίνεται. Μὴ τοίνυν τὸ μὴ γίνεσθαι νῦν σημεία, τεκμήριον ποιῶ τοῦ μὴ γεγενῆσθαι τότε. Καὶ γὰρ ἔτι καὶ τότε χρησίμως ἐγένετο, καὶ νῦν χρησίμως οὐ γίνεται.

46 Οὐκ ἀναγκάζει δὲ ἑτὶ λόγῳ πείθεσθαι μόνῳ ἡ νῦν ἐν σοφίᾳ εἶναι τὸ κήρυγμα. Οἱ τε γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον σπείραντες ἰδῶται ἦσαν καὶ ἀμαθεῖς, καὶ οὐδὲν οἰκοθεν ἔλεγον, ἀλλ' ἄπερ ἐδέξαντο παρὰ τοῦ θεοῦ, ταῦτα τῇ οἰκουμένῃ διέδωκαν ἡμεῖς τε ἑαυτοὶ νῦν, οὐ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπισφύρομεν, ἀλλὰ ἃ παρ' ἐκείνων ἐλάβομεν, ταῦτα εἰς ἅπαντας λέγομεν. Καὶ οὐδὲ νῦν ἀπὸ συλλογισμῶν πείθομεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἀπὸ τῶν τότε σημείων τὴν πίστιν ὧν λέγομεν παρεχόμεθα. Καὶ οὗτοι δὲ τότε οὐχὶ σημείοις ἔπειθον μόνοις, ἀλλὰ καὶ διαλεγόμενοι τοὺς δὲ λόγους ἰσχυροτέρους ἐποίει

B φαίνεσθαι τὰ σημεία καὶ αἱ ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς μαρτυρίαι, οὐχ ἡ δεινότης τῶν λεγομένων. Πῶς οὖν, φησὶ, χρησίμων τότε τὰ σημεία, καὶ νῦν οὐ χρησίμων; Ὑποθώμεθα τῷ λόγῳ πρὸς γὰρ τὸν Ἑλληνα μοι τέως ὁ ἀγὼν διὰ τοῦτο καθ' ὑπόθεσιν λέγω τὸ πάντως ἐσόμενον ὑποθώμεθα τοίνυν τῷ λόγῳ, καὶ ἀνασχέσθω πιστεῦσαι ὁ ἄπιστος κἂν κατὰ συνδρομὴν τοῖς λεγομένοις, οἷον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦξει ὅταν οὖν ὁ Χριστὸς ἔλθῃ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, καὶ δειχθῇ ὁ θεὸς, καὶ πάντα αὐτῷ ὑποταγμένα, οὐ πιστεύσει

C καὶ ὁ Ἕλληνας; Εὐδὴλον ὅτι καὶ προσκυνήσει, καὶ θεὸν ἐρεῖ, κἂν μυριάκις ἀνένδοτος ᾖ. Τίς γὰρ ὁρῶν τοὺς οὐρανοὺς ἀνεφγμένους, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἐρχόμενον, καὶ πάντα τὸν δῆμον τῶν ἄνω δυνάμεων αὐτῷ περιεχυμένον, καὶ ποταμοὺς πυρὸς ἔλκομένους, καὶ πάντας παρεστῶτας καὶ τρέμοντας, οὐχὶ προσκυνήσει, καὶ θεὸν ἡγήσεται; Ἄρ' οὖν, εἰπέ μοι, λογισθήσεται τῷ Ἕλληνι εἰς πίστιν ἢ προσκύνησις ἐκείνη καὶ ἡ γνώσις; Οὐδαμῶς. Τί δὴ ποτε; Ὅτι τοῦτο πίστις οὐκ ἔστιν ἢ γὰρ ἀνάγκη τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἡ περιφάνεια

D τῶν ὁρωμένων, καὶ οὐκ ἔστι τὸ πρᾶγμα προαιρέσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῶν ὀφθέντων τὰ τῆς διανοίας εἰλκύσθη. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν ἁφαντότερα καὶ ἀναγκαστικώτερα ᾖ τὰ

† καὶ om. A.F. § τὸ Edd. τῷ Codices. Mox μόνον F. ἡ νῦν] τανῦν C. ἔλεγον] λέγοντες E. κ αὐτοὶ om. E. † καὶ om. F. αἱ... μαρτυρίαι] ἡ... μαρτυρία E. αἱ om. F. et a pr. man. A. φησὶ om. E. Idem post σημεία add. φασί. ο καὶ νῦν] νῦν δὲ F. ὁ θεὸς a pr. man. A. § Sic C.E. et Reg. apud. Montef. qui ita edidit. Legebatur ἐρχομένους. † εἰλκύνεται E. § Sic C. φανερώτερα vulgo.

γινόμενα, τοσούτῳ τὰ τῆς πίστεως ἔλαττοῦνται διὰ τοῦτο σημεία νῦν οὐ γίνεται. Καὶ ὅτι τοῦτο ἐστίν, ἄκουσον τί φησι πρὸς τὸν Θωμᾶν 66. Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν φανερώτερον ἀποδεχθῇ τὸ σημεῖον, τοσούτῳ τῆς πίστεως ὁ μισθὸς ἐλαττοῦται. Ὡστε εἰ καὶ νῦν σημεία ἐγένετο, τὸ αὐτὸ ἂν ἐγένετο. Ὅτι γὰρ τότε διὰ πίστεως οὐκέτι αὐτὸν εἰσόμεθα, ἐδήλωσεν εἰπὼν ὁ Παῦλος 76. Νῦν γὰρ διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, E οὐ διὰ εἰδούς. 76. Ὡς οὖν τότε πιστεύοντί σοι τὸ πρᾶγμα οὐ ὑλογίζεται διὰ τὸ περιφανές οὕτω καὶ νῦν, εἰ σημεία ἐγένετο τοιαῦτα, οἷα καὶ ἐμπροσθεν. Ὅταν γὰρ ἡ μηδαμῇ μηδαμῶς ἐστὶ λογισμοῖς εὐρεῖν καταδεξόμεθα, τότε ἡ πίστις ἐστὶ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γένενα ἡπείληται μὲν, οὐ φαίνεται δὲ ἐπεὶ εἰ καὶ ἐφαίνετο, ταῦτο συνέβαινε πάλιν. Ἄλλως δὲ, εἰ σημεία ζητεῖς, καὶ νῦν ὄψει σημεία, εἰ καὶ μὴ τοιαῦτα, 47 τὰς προρρήσεις τὰς μυρίας καὶ περὶ μυρίων πραγμάτων, τῆς οἰκουμένης τὴν ἐπιστροφὴν, τῶν βαρβάρων τὴν φιλοσοφίαν, τῶν ἀγρίων ἡθῶν τὴν μετάστασιν, τῆς εὐλαβείας τὴν ἐπίτασιν.

Καὶ ποίας προρρήσεις, φησὶ; μετὰ γὰρ ταῦτα ἐγράφη τὰ προειρημένα ἅπαντα. Πότε, καὶ ποῦ, καὶ ὑπὸ τίνος, (271) εἰπέ μοι; καὶ πρὸ πόσων ἐτῶν; Βούλει πρὸ πεντήκοντα, ἢ ἑκατὸν; οὐκοῦν πρὸ τῶν ἑκατὸν οὐδὲν εἶχον ἐγγραφον ὅλως. Πῶς οὖν κατέχευε τὰ δόγματα ἡ οἰκουμένη καὶ τὰ ἄλλα πάντα, τῆς μνήμης οὐκ ἀρκούσης; πόθεν δὲ ἤδεσαν, ὅτι Πέτρος ἀνεσκολοπίσθη; πόθεν δὲ ἐπῆλθε τοῖς μετὰ ταῦτα ἐπροειπεῖν, οἷον ὅτι τὸ εὐαγγέλιον κηρυχθήσεται πανταχοῦ B τῆς οἰκουμένης, ὅτι τὰ Ἰουδαϊκὰ παύσεται, καὶ οὐκ ἐπανήξει πάλιν; Οἱ δὲ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος προέμενοι, πῶς ἂν ἤνεγκαν τὸ κήρυγμα παραποιούμενον ὁρῶντες; πῶς δ' ἂν ἐπιστεύθησαν οἱ γράφοντες, τῶν σημείων παυσταμένων; πῶς δ' ἂν τὰ γραφέντα καὶ εἰς τὴν βαρβάρων καὶ εἰς τὴν Ἰνδῶν, καὶ πρὸς αὐτὰ τοῦ ὠκεανοῦ τὰ πέρατα ἀφίκετο, οὐκ ὄντων τῶν λεγόντων ἀξιόπιστων; Τίνες δὲ οἱ γράφοντες, καὶ πότε, καὶ ποῦ; τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ἐγγραφον; Ἄρα δόξαν ἑαυτοῖς περιποιούμενοι; πῶς οὖν C

6 Joan. xx, 29.

7 a Cor. v. 7.

† ἐλαττοῦνται E. ἐλαττοῦνται vulgo. ὁ Π. εἰπὼν [invenio ord. A.F. w διὰ C.E.F. δι' vulgo. x ὥς] ὥστε C. y Sic omnes: λογισθήσεται Edd. z ἡ om. A. α ταῦτα] πάντα C.E. et a pr. man. A. β ἡ] πρὸ F. ἡ πρὸ E. c δὲ om. E. d πόθεν δὲ] Sic A.E.F. πόθεν τε C. πόθεν mine particula Edd. e πρᾶσιπιν] + τοιαῦτα E. † γράψαντες E.

ἐτέροις τὰ βιβλία ἐπέγραψαν; Ἀλλὰ τὸ δόγμα συστήσαι βουλόμενοι; Πότερον ὡς ἀληθές, ἢ ὥς ψευδές; εἰ γὰρ ὡς ψευδεῖ προσείχον, οὐδὲ προσελθεῖν ἦν εἰκός· εἰ δὲ ὡς ἀληθεῖ, πλασμάτων οὐκ ἔδει, καθὼς σὺ φῆς. Ἀλλως δὲ καὶ αἱ προρρήσεις τοιαῦταί εἰσιν, ὡς καὶ μέχρι τοῦ παρόντος μὴ δύνασθαι βιάζεσθαι χρόνῳ τὰ εἰρημένα. Τὸ μὲν γὰρ καθαιρεθῆναι τὰ Ἱεροσόλυμα γέγονε πρὸ πολλῶν ἐτῶν· εἰς δὲ καὶ ἕτεραι προρρήσεις αἱ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου μέχρι τῆς παρουσίας αὐτοῦ παρατείνουσai, ἃς ὡς βούλει D δοκίμασον· οἷον τὸ, ⁸“Ἀεὶ μεθ’ ὑμῶν εἰμι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος” τὸ, “Ἐπὶ τὴν πέτραν ταύτην οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς” τὸ, “Κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἡ εἰς πάντα τὰ ἔθνη.” ¹καὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ ἡ πόρνη· καὶ ἕτεραι πολλαὶ τούτων πλείους. Πόθεν οὖν ἡ ἀλήθεια τῆς προρρήσεως ταύτης, εἶγε πλάσμα ἦν; πῶς οὐ κατίσχυσαν πύλαι ἄδου τῆς ἐκκλησίας; πῶς αἰεὶ μεθ’ ἡμῶν ἐστὶν ὁ Χριστός; οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ μεθ’ ἡμῶν ἦν, ἐκράτησεν ἂν ἡ ἐκκλησία· πῶς τὸ εὐαγγέλιον E ἐξετάθη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης; Ἰκανοὶ δὲ ^kκαὶ οἱ καθ’ ἡμῶν εἰρηκότες τὴν ἀρχαιότητα μαρτυρῆσαι τοῖς βιβλίοις, οἱ περὶ Κέλσον καὶ τὸν Βατανεώτην τὸν μετ’ ἐκείνον· οὐ γὰρ δὴ τοῖς μετ’ αὐτοὺς ἵσυντεθείσιν ἀντέλεγον· ἄλλως δὲ καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα, ὁμοφώνως αὐτὸ δεξαμένη. Οὐκ ἂν δὲ, εἰ μὴ πνεύματος χάρις ἦν, τοσαύτη γέγονε συμφωνία ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τῆς γῆς, ἀλλ’ ἐάλωσαν ^mἂν ταχέως οἱ πλάττοντες, καὶ οὐκ ἂν τοσαῦτα κατορθώματα ἀπὸ 48 πλασμάτων καὶ ψεύδους συνέστη. Ἡ οὐχ ὀρᾷς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν “προσελθοῦσαν, τὴν πλάνην σβεσθεῖσαν; τὴν τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσιν; τοὺς τῶν παρθένων χορούς; τὴν ἐν βαρβάροις εὐλάβειαν; πάντας ὑπὸ ζυγὸν δουλεύοντας ἕνα; Οὐδὲ γὰρ παρ’ ἡμῶν ταῦτα προεῖρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν παρὰ τῶν προφητῶν. Οὐ γὰρ δήπου καὶ ἐκείνων ἐπιλήψῃ τῶν προρρήσεων· παρὰ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς τὰ βιβλία, καὶ ὁ παρὰ Ἑλλήνων σπουδασάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα μετηνέχθη γλῶτταν. Πολλὰ δὴ

⁸ Matt. xxviii. 20. xvi. 18. xxiv. 14. xxvi. 13.

ε ὡς om. E. ^h εἰς] ἐπὶ E. ¹ καὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ ἡ πόρνη] τὸ λαληθήσεται ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ αὕτη C. Aretin.
^k καὶ om. F. ^l συνθείσιν F. ^m ἂν om. F. ⁿ συνελθοῦσαν a pr. man. A. Statim καὶ τὴν πλάνην E.
^o παρ’ Ἑλλήσι A. Idem post σπουδασάντων add. τινῶν ex corr. recent. Utrumque recepit Sav. et post eum Mor. Ben.

καὶ οὗτοι περὶ τούτων προλέγουσι, δεικνύντες ὅτι θεὸς ἦν B
ὁ παρέσθαι μέλλων.

Πῶς οὖν οὐ πάντες πιστεύουσι νῦν; "Οτι ἐπὶ τὸ χεῖρον
τὰ πράγματα προήλθε, καὶ τούτων ἡμεῖς αἴτιοι· λοιπὸν
γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος. Οὐ γὰρ δήπου σημεῖοις καὶ
τότε ἐπίστευον ῥμόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ βίου πολλοὶ
τῶν προσιόντων ἐνήγοντο. ⁹ "Λαμψάτω γὰρ ἡμῶν τὸ φῶς,
φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἡμῶν
ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Καὶ, ¹⁰ "Πάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ
εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων ⁸ αὐτοῖς ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ¹ εἶχον
ἅπαντα κοινὰ, καὶ διεδίδото ἐκάστω, καθότι ἂν τις χρεῖαν C
εἶχε," καὶ βίον ἔζων ἀγγελικόν. Καὶ ² νῦν ἂν γένηται τοῦτο,
τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέφωμεν ἅπασαν καὶ σημεῖον χωρίς.
Τέως δὲ οἱ βουλόμενοι σωθῆναι, προσεχέτωσαν ταῖς γραφαῖς·
εὐρήσουσι γὰρ ἐκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ τούτων πλείονα
κατορθώματα. Καὶ γὰρ οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ὑπερέβαινον
τὰ ἐκείνων, ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι διάγοντες·
ἡμεῖς δὲ βουλόμεθα πολλῆς ³ ἀπολαύσαι τρυφῆς καὶ ἀνα-
(278) παύσεως καὶ ἀδείας. Ἄλλ' οὐκ ἐκείνοι, ἀλλ' ἐβίον, ¹¹ "Ἀχρη
τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν
καὶ κολαφίζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν." Καὶ ⁴ οἱ μὲν ἀπὸ
Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἔτρεχον, ὁ δὲ εἰς τὴν D
Ἰνδὼν, ὁ δὲ εἰς τὴν Μαύρων, ἄλλος ⁵ δὲ πρὸς ἄλλα μέρη
τῆς οἰκουμένης· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς πατρίδος ἐξελθεῖν τολμῶμεν,
⁶ ἀλλὰ τρυφήν ζητοῦμεν καὶ οἰκίας λαμπράς καὶ πᾶσαν τὴν
ἄλλην ἀφθονίαν. Τίς γὰρ ⁷ ἡμῶν ἐλίμωξέ ποτε διὰ τὸν τοῦ
θεοῦ λόγον; τίς ἐν ⁸ ἐρήμῳ γέγονε; τίς ἀποδημίαν ἐστείλατο
μακράν; τίς τῶν διδασκάλων ἐκ τῶν χειρῶν ζῶν ⁹ ἐτέροις
ἐπεκούρησε; τίς θάνατον ὑπέμεινε καθημερινόν; Ἐντεῦθεν
καὶ οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ῥαθυμότεροι γίνονται. Καὶ ¹⁰ γὰρ
εἰ στρατιώτης τις εἶδε καὶ στρατηγὸς λιμῷ καὶ δίψει καὶ
θανάτῳ καὶ πᾶσι τοῖς δεινοῖς παλαίοντας, καὶ κρυμὸν καὶ E
κινδύνους καὶ πάντα φέροντας καθάπερ ¹¹ λέοντας, καὶ κατορ-

⁹ Matth. v. 16.

¹⁰ Act. iv. 32, 35.

¹¹ 1 Cor. iv. 11.

¹ μόνους a pr. man. A. receptum ab iisdem.

φησί) E. ² καὶ] τότε οὖν C. Aret.

αὐτῷ C. et corr. A.

³ ἀπολαύειν C.

ediderunt Sav. Mor. Ben.

⁴ ἐλίμωξε Codd. ἐλίμωξεν ἡμῶν Edd.

⁵ ἐτέροις om. F. ⁶ γὰρ om. F.

κατορθ. C.E. Copula deerrat.

⁷ τὸ φῶς ἡμῶν (et om.

αὐτῶν F. et a pr. man. A.

⁸ εἶχον] ἦν αὐτοῖς E.

⁹ νῦν ἦν] εἰν νῦν E.

¹⁰ ἀλλὰ] + καὶ E.

¹¹ ἡμῶν

ἐρήμῳ omnes. Edebatur ἐρήμη.

¹² λέοντας] + τινας E. Statim καὶ

θούντας· εἶτα μετὰ ταῦτα ἐκλύσαντας τὴν φιλοσοφίαν ἐκείνην,
 καὶ μαλακωτέρους ἔγενόμενους, καὶ χρημάτων ἐρῶντας, καὶ
 πραγματείαις καὶ καπηλείαις προσέχοντας, καὶ ἡττωμένους
 ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐσχάτης ἡ ἀνοίας ἦν τὴν αἰτίαν τούτων
 ζητεῖν. Τοῦτο ἰδὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν προγόνων λογι-
 σώμεθα· καὶ γὰρ πάντων ἐγενόμεθα ἀσθενέστεροι, ^κκαὶ τῷ
 παρόντι προσηλώμεθα βίῳ. Καὶ εὗρεθῇ τις ἵχνος ἔχων
 τῆς παλαιᾶς ^ιφιλοσοφίας, τὰς πόλεις ἀφείς καὶ τὰς ἀγορὰς
 49 καὶ τὸ ἐν μέσῳ στρέφεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους ῥυθμίζειν, τὰ
 ὄρη καταλαμβάνει· καὶ ἔρηταί τις τῆς ἀναχωρήσεως τὴν
 αἰτίαν, εὐρίσκει πρόφασιν συγγνώμην οὐκ ἔχουσαν. Ἴνα
 γὰρ μὴ παραπόλωμαι, φησί, μηδὲ ἀμβλύτερος γένωμαι
 τὴν ἀρετὴν, ἀποπηδῶ. Καὶ πόσῳ βέλτιον ἀμβλύτερόν ^μσε
 γενέσθαι καὶ τοὺς ἄλλους κερδάναι, ἢ μένοντα ἐν ὕψει περιῖδειν
 ἀπολλυμένους τοὺς ἀδελφούς; Ὅταν οὖν οἱ μὲν ἀρετῆς
 ἀμελῶσιν, οἱ δὲ ^οἐπιμελούμενοι πόρρω τῆς παρατάξεως
 γίνονται, πόθεν αἰρήσομεν τοὺς ἐχθρούς; Εἰ γὰρ καὶ σημεῖα
 ἦν νῦν, τίς ἂν ἐπέισθη; Ἡ τίς ἂν προσέσχεν ἡμῖν τῶν ἔξωθεν,
 Β τῆς κακίας οὕτως ἐπιπολαζούσης; Καὶ γὰρ ὁ ὀρθὸς βίος
 ἡμῶν ^αἀξιοπιστότερος τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ. Σημεῖα
 μὲν γὰρ, παρὰ τῶν ἀναισχύντων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων
 καὶ ὑπόνοιαν δέξεται πονηράν· βίος δὲ καθαρὸς καὶ ταῦτο
 τοῦ διαβόλου τὸ στόμα μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας ἐμφράζει
 δυνήσεται. Ταῦτα καὶ ἄρχουσι λέγω καὶ ἀρχομένοις, καὶ
 πρὸ τῶν ἄλλων ἐμαυτῷ, ἵνα βίον ἐπιδειξώμεθα θαυμαστὸν,
 καὶ συντάξαντες ἑαυτοὺς, πάντων ^ιτῶν παρόντων ὑπερίδωμεν.
 Καταφρονήσωμεν χρημάτων, καὶ μὴ καταφρονήσωμεν γένενης·
 ὑπερίδωμεν δόξης, καὶ μὴ ὑπερίδωμεν σωτηρίας· ὑπομείνωμεν
 C ἐν ταύθῃ κάματον καὶ πόνον, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν ἐκεῖ εἰς κόλασιν.
 Οὕτω τοῖς Ἑλλήσι ^νπολεμήσωμεν, οὕτως αὐτοὺς αἰχμαλω-
 τίσωμεν αἰχμαλωσίαν ἐλευθερίας ἀμείνω. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 λέγεται παρ' ἡμῶν συνεχῶς καὶ πολλάκις, γίνεται δὲ ὀλιγάκις.
 Πλὴν ἀλλ' ^ωεἰάν τε γένηται ταῦτα, ἂν τε μὴ ^κγένηται,
 δίκαιον διὰ τῶν τοιούτων συνεχῶς ὑπομιμνήσκειν. Εἰ γὰρ
 διὰ τῆς χρηστολογίας ἐξαπατῶσί τινες, πολλῷ μᾶλλον τοὺς

^ε γενόμενους E. ^η ἀνοίας ἦν] ἦν ἀνοίας Edd. Mox τούτων om. F.
^ι δὲ] δὴ C. Idem mox λογιζώμεθα. ^κ καὶ om. E. σφόδρα pro καὶ C.
 Deinde προσηλωμένοι C.E. ^ι φιλοσοφίας C.E. σοφίας vulgo.
^μ σε om. E. ^ν οὖν] μὲν οὖν Edd. μὲν om. E. et Floril. p. 425. (Tom. xii.
 p. 621 B.) ^ο Sic C.E. Flor. ἐπιμελούμενοι Edd. ^π ἢ om. C. ^α ἀξιοπ.]
 +σημείων E. ^β αὐτῷ] αὐτοῦ Flor. ^γ ἵνα] +καὶ F. ^δ τῶν παρόντων
 om. E. ^ε πολεμήσωμεν et αἰχμαλωτίσωμεν E. ^ω εἰάν] ἂν E. ^κ γένη-
 ται om. E. Statim ἀναγκαῖον pro δίκαιον dat idem.

πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγοντας δίκαιον μὴ ἀποκαμῖν τὰ συμφέροντα λέγοντας. Εἰ γὰρ οἱ ἀπατῶντες ὕποστούτοις κέχρηται μηχανήμασι· καὶ γὰρ χρήματα ἀναλίσκουσι, καὶ λόγους προσάγουσι, καὶ κινδύνους ὑπομένουσι, καὶ προστασίας D ἐπιδείκνυνται· πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς ἀπάτης ἀπάγοντας, καὶ κινδύνους καὶ θανάτους καὶ πάντα ὑπομένειν χρή, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους κερδάναντες, καὶ τοῖς ἐναντίοις ² ἀκαταγώνιστοι γενόμενοι, τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

¹ Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ^a ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων E εἰς δόξαν ἡμῶν.

(279) ΤΟ σκότος τοῦ φωτὸς ἐπιτηδεύτερον εἶναι δοκεῖ τοῖς τὰς ὄψεις νοσοῦσι· διὸ καὶ μᾶλλον εἰς συνεσκιασμένον δωμάτιον καταφεύγουσι. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας γέγονε τῆς πνευματικῆς· ἡ ^b μὲν τοῦ θεοῦ σοφία μωρία ἐδόκει εἶναι τοῖς ἔξωθεν, ἡ δὲ αὐτῶν, ^c ἀληθῶς οὐσα μωρία, σοφία αὐτοῖς νενόμισται. Καὶ ταῦτόν συνέβαινεν, οἷον ἂν εἴ τις σοφία 50 κυβερνητικῇ κεκρημένος, ἐπηγγέλλετο πλοίου χωρὶς καὶ ἰστίων πέλαγος ἄπειρον διαπερᾶν, εἴτα ἐπειράτο λογισμοῖς κατασκευάζειν ὅτι τοῦτο δυνατόν· ^d ἄλλος δὲ τις πάντων ἄπειρος, πλοῖον καὶ κυβερνήτην καὶ ναῦταις ἐγχειρίσας ἑαυτὸν, οὕτω μετὰ ἀσφαλείας ἔπλει. Καὶ γὰρ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀμαθία τούτου, τῆς ἐκείνου σοφίας σοφωτέρα. Καλὴ μὲν γὰρ ἡ κυβερνητικὴ, ἀλλ' ὅταν ^e μείζονα ἐπαγγέλλεται, μωρία τίς ἐστὶ καὶ πᾶσα τέχνη ἡ μὴ ἀρκουμένη τοῖς ὅροις τοῖς ἑαυτῆς τοῦτο ἂν εἴη. Οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία ^f ἦν ἂν B σοφία, εἰ πνεύματι ἐκέχρητο· ἐπειδὴ δὲ ἑαυτῇ τὸ πᾶν ἐπέτρεψε, καὶ οὐδὲν ἐνόμισε δεῖσθαι τῆς βοηθείας ἐκείνης, μωρία

¹ CAP. II. v. 6, 7.

^y τοιούτοις A. ^z ἀκατάγνωστοι F. Idem mox αἰωνίων pro ἐπηγγελμένων. HOM. VII. ^a ἦν—ἡμῶν om. C. ^b μὲν]+γὰρ C. ^c ἀληθῆς F. Mox νενόμιστο C. ^d ἄλλως F. ^e μείζον E. et a pr. man. A. Mox ἀρκοῦσα pro ἀρκουμένη F. ^f Verba ἦν ἂν σοφία, quae deerant, suppleta sunt ex C. Aret.

γέγονεν, εἰ καὶ ἐδόκει σοφία εἶναι. Διὸ πρότερον ἐλέγξας ἑαυτὴν διὰ τῶν πραγμάτων, τότε αὐτὴν ἐκάλεσε μωρίαν· καὶ πρότερον καλέσας μωρίαν τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν κατὰ τὴν ἐκείνων ψῆφον, τότε δείκνυσιν αὐτὴν σοφίαν οὖσαν· μετὰ γὰρ τὰς ἀποδείξεις δυνατόν μάλιστα τοὺς ἀντιλέγοντας ἐντρέπειν· καὶ φησι· “Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις.”

[C] Ὅταν γὰρ ἐγὼ, νομιζόμενος μωρὸς καὶ μωρὰ κηρύττειν, τοῦ σοφοῦ περιγένημαι, οὐ διὰ ^hμωρίας σοφίας περιγενομένην, ἀλλὰ διὰ σοφίας τελειότερας, καὶ τοσαύτης καὶ οὕτω μείζονος, ὥς ἐκείνην μωρίαν φαίνεσθαι. Διὰ τοῦτο πρότερον αὐτὴν οὕτω καλέσας, ὥς ἐκείνοι ὠνόμαζον τότε, καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὴν νίκην δείξας, καὶ ἐκείνους ἀποφήνας σφόδρα μωροὺς, τὸ προσήκον αὐτῇ λοιπὸν ἀπέδωκεν ὄνομα λέγων· “Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις.” Σοφίαν δὲ λέγει τὸ κήρυγμα καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, τὸ διὰ σταυροῦ σωθῆναι.

D Τελείους δὲ τοὺς πεπιστευκότας. Καὶ γὰρ ἐκείνοι τέλειοι οἱ τὰ ἀνθρώπινα εἰδότες ὅτι σφόδρα ἀσθενῆ, καὶ ὑπεριδόντες αὐτῶν, ἰοὶ μὴδὲν αὐτοῖς συμβάλλεσθαι ^kπεπεισμένοι, οἳοι γεγόνασιν οἱ πιστοί. “Σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου.” Ποῦ γὰρ χρήσιμος ἡ ἔξωθεν σοφία, ἐνταῦθα καταστρέφουσα καὶ περαιτέρω μὴ προϊούσα, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα δυναμένη τι τοὺς ἔχοντας ὠφελεῖν; Ἀρχοντας δὲ αἰῶνος ἐνταῦθα οὐ δαίμονας τινες λέγει, καθὼς τινες ὑποπτεύουσιν· ἀλλὰ τοὺς ἐν ἀξιώμασι, τοὺς ἐν δυναστείαις, τοὺς τὸ πρᾶγμα περιμάχηνον. Εἶναι νομίζοντας, φιλοσόφους καὶ ῥήτορας καὶ λογογράφους· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐκράτουν, καὶ δημαγωγοὶ πολλάκις ἐγίνοντο. Τοῦ δὲ ^lαἰῶνος ἐκάλεσεν ἄρχοντας, ἐπεὶ περαιτέρω τοῦ παρόντος αἰῶνος οὐ πρόεισιν αὐτῶν ἡ ἀρχή· διὸ καὶ ἐπήγαγε, “τῶν καταργουμένων” οἰκοθὲν τε αὐτὴν διαβάλλων, καὶ ἀπὸ τῶν χρωμένων. Δείξας γὰρ ὅτι ψευδής ἐστιν, ὅτι μωρὰ, ὅτι οὐδὲν δύναται εὐρεῖν, ὅτι ἀσθενής, δείκνυσιν ὅτι καὶ ὀλιγοχρόνιος.

“Ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ.” Ποῖον μυστηρίον; Καὶ μὴν φησιν ὁ Χριστὸς, ²“Ὁ ἰκούςατε εἰς τὸ οὐς, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων” πῶς οὖν μυστήριον αὐτὴν καλεῖ; Ἐπεὶ δὲ αὐτὲ ἀγγελος οὔτε ἀρχάγγελος οὔτε ἄλλη

2 Matth. x. 27.

^ε αὐτὴν] τὰ αὐτῆς C. Aretin.

^l οἱ Sic C.E. et a pr. man. A. cum Ed. Veron. Sav. Mor. Ben.

repugnantibus libris.

^h μωρίας] μωρᾶς C.E.F. Cat. Vulgatum tuetur Edebat ut. Deinde συμβάλλεσθαι habent C.E.F. συμβάλλεται ex corr. rec. A. receptum a

^k πεπιστευμένοι F.

^l αἰῶνος] + τούτου Edd.

τις αὐτὸ κτιστὴ δύναμις ἤδει, πρὶν γενέσθαι. Διὸ φησιν,
 34 "ἵνα ἡ γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν
 τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία
 τοῦ θεοῦ." Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἡμᾶς τιμῶν ὁ θεὸς, ὥστε
 μεθ' ἡμῶν ἀκοῦσαι τῶν μυστηρίων. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς,
 οὓς ἂν ποιησώμεθα φίλους, τοῦτο τεκμήριον πρὸς αὐτοὺς
 εἶναί φαμεν τῆς φιλίας, τὸ μηδενὶ πρὸ αὐτῶν εἰπεῖν τὰ
 ἀπόρρητα. Ἀκουέτωσαν οἱ τὸ κήρυγμα ἐκπομπεύοντες, καὶ
 πᾶσιν ἀπλῶς ἡ ἐκφαίνοντες τοὺς μαργαρίτας καὶ τὸ δόγμα,
 καὶ τὰ ἅγια κυσὶ καὶ χοίροις ῥιπτοῦντες καὶ λογισμοῖς B
 περιττοῖς. Τὸ γὰρ μυστήριον κατασκευῆς οὐ δεῖται, ἀλλ'
 ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο μόνον ὃν καταγγέλλεται· ἐπεὶ οὐκ ἔσται
 μυστήριον θεῖον ῥκαὶ ὀλόκληρον, ὅταν καὶ παρὰ ταυτοῦ τι
 (280) προσθῇ. Καὶ ἄλλως δὲ μυστήριον καλεῖται, ὅτι οὐχ ἄπερ
 ὁρῶμεν ἡ βλέπομεν, ἡ ἀλλ' ἕτερα ὁρῶμεν, καὶ ἕτερα πιστεύομεν.
 Τοιαύτη ἡ γὰρ καὶ ἡ τῶν μυστηρίων ἡμῶν φύσις. Ἐτέρως
 γοῦν ἐγὼ, καὶ ἐτέρως ὁ ἄπιστος περὶ τούτων διακείμεθα.
 Ἀκούω ἐγὼ, ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν
 εὐθέως θαυμάζω· ἀκούει ἐκεῖνος, καὶ ἀσθένειαν νομίζει. Ἀκούω C
 ὅτι δοῦλος γέγονε, καὶ τὴν κηδεμονίαν θαυμάζω· ἀκούει
 ἐκεῖνος, καὶ ἀτιμίαν λογίζεται. Ἀκούω ὅτι ἀπέθανε, καὶ τὴν
 δύναμιν ἐκπλήττομαι, ὅτι ἐν θανάτῳ γενόμενος οὐκ ἐκρατήθη,
 ἀλλὰ καὶ ἐξέλυσε θάνατον· ἀκούει ἐκεῖνος, καὶ ἀδυναμίαν
 ὑποπτεύει. Ἀκούων ἀνάστασιν ἐκεῖνος, μῦθον τὸ πρᾶγμα
 φησιν· ἐγὼ δὲ τὰς διὰ τῶν πραγμάτων δεξάμενος ἀποδείξεις,
 προσκυνῶ τοῦ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. Ἀκούων λουτρὸν ἐκεῖνος,
 ἀπλῶς ὕδωρ νομίζει· ἐγὼ δὲ οὐ τὸ ὁρώμενον ἀπλῶς βλέπω,
 ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς καθαρμὸν τὸν διὰ τοῦ πνεύματος.
 Ἐκεῖνος λελοῦσθαί μοι τὸ σῶμα νομίζει μόνον· ἐγὼ δὲ D
 πεπίστευκα, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ γέγονε καθαρὰ τε καὶ ἁγία,
 καὶ λογίζομαι τὸν τάφον, τὴν ἀνάστασιν, τὸν ἁγιασμὸν, τὴν
 δικαιοσύνην, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν νίθησιν, τὴν κληρονομίαν,
 τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τοῦ πνεύματος τὴν χορηγίαν.
 Οὐ γὰρ τῇ ὄψει κρίνω τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς
 τῆς διανοίας. Ἀκούω σῶμα Χριστοῦ· ἐτέρως ἐγὼ νοῶ τὸ

³ Ephes. iii. 10.

^m γνωστῇ A. ⁿ ἐμφαίνοντες F. Mox οἱ τὰ ἅγια pro καὶ τὰ ἁ. C.
 ο ὅν, quod aberat, est in C.E.F. et a pr. man. A. Loco ejus ὁ habent Veron.
 et corr. A. ^p καὶ om. F. ^q βλέπομεν] πιστεύομεν ex corr. rec. A.
 receptum a Sav. Mor. Ben. Alterum revocavit Editor Ben. 2^{dae}. ^r ἀλλ']
 + ὅτι C. ^s γὰρ] δὲ C. Statim kai erasum in A. omissum in Sav. Mor.
 Ben. et Cat. ^t τὸ] τοῦτο τὸ F.

εἰρημένον, ἐτέρως ὁ ἄπιστος. Καὶ καθάπερ τὰ παῖδια τὰ βιβλία ὁρῶντα οὐκ οἶδε τῶν γραμμάτων τὴν δύναμιν, οὐδὲ
 Εοἶδεν ἄπερ ὀρᾷ, μᾶλλον δὲ κἂν ἀνὴρ ἄπειρος ἢ γραμμάτων, ταυτὰ πείσεται· ὁ δὲ ἔμπειρος πολλὴν εὐρήσει τοῖς γράμμασιν ἐναποκειμένην τὴν δύναμιν, καὶ βίους ὁλοκλήρους, καὶ ἱστορίας· καὶ ἐπιστολὴν ὁ μὲν ἄπειρος λαβὼν, χάρτην ἡγήσεται καὶ μέλαν εἶναι· ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ φωνῆς ἀκούσεται, καὶ διαλέξεται τῷ ἀπόντι, καὶ ὕπερ ἂν βουληται διὰ τῶν γραμμάτων πάλιν ἐρεῖ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μυστηρίου γίνεται· οἱ μὲν ἄπιστοι, καίτοιγε ἀκούοντες, οὐ δοκοῦσιν ἀκούειν· οἱ δὲ πιστοὶ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος ἔχοντες ἐμπειρίαν, ὁρῶσι τῶν ἐναποκειμένων τὴν δύναμιν. Τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι καὶ νῦν τὸ κηρυττόμενον ἀποκρύπται·
 52 ⁴ “Τοῖς γὰρ ἀπολλυμένοις, φησὶν, ἐστὶ κεκαλυμμένον.” Ἄλλως δὲ καὶ τὸ παράδοξον ἐμφαίνει τοῦ κηρύγματος. Οὕτω ⁵ δὴ εἶωθε καλεῖν ἡ γραφὴ τὰ παρ’ ἐλπίδας καὶ ὑπὲρ διάνουιν ἀνθρωπίνην γινόμενα. Διὸ καὶ ἀλλαχού, ⁶ “Τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς” καὶ πάλιν ὁ Παῦλος, ⁷ “Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.” Εἰ δὲ πανταχοῦ κηρύττεται, καὶ οὕτω μυστήριόν ἐστι. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκελεύσθημεν ἄπερ ἡκούσαμεν εἰς τὸ οὗς εἰπεῖν ἐπὶ τῶν δωματίων, οὕτω προσετάγημεν μὴ δοῦναι τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ρίψαι τοὺς μαργαρίτας Βἐμπροσθεν τῶν χοίρων. Οἱ μὲν γάρ εἰσι ψυχικοὶ, καὶ οὐ νοοῦσιν· οἱ δὲ κάλυμμα ἔχουσιν ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ οὐ βλέπουσιν. Ἄρα μυστήριον τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὃ πανταχοῦ μὲν κηρύττεται, οὐ γνωρίζεται δὲ παρὰ τῶν οὐκ ὀρθῶν ἐχόντων γνώμην· ἐκκαλύπτεται δὲ οὐκ ἀπὸ σοφίας, ἀλλ’ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου, καθόσον ἡμῖν δέξασθαι δυνατόν. Διόπερ οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι ⁸ καὶ κατὰ τοῦτο αὐτὸ μυστήριον αὐτὸ προσειπὼν ἀπόρητον· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν τοῖς πιστοῖς πᾶσα ἐνεχειρίσθη σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν·
 7 ⁹ “Ἐκ μέρους γινώσκουμεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύουμεν. Βλέ-
 Cπομεν γὰρ ἄρτι δι’ ἐσόπτρου ¹⁰ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.” Διὰ τοῦτο ¹¹ ἔλεγε, “Λαλοῦμεν σοφίαν

4 2 Cor. iv. 3.

5 Esai. xxiv. 16.

6 1 Cor. xv. 51.

7 Ibid. xiii. 9, 12.

^v Vid. Annot.^w ἔχοντες ἐμπ. ὁρῶσι] οὐκ ἔχοντες ἐμπ. οὐχ ὁρῶσι C. Sic E. sed punctis super οὐκ et οὐχ positis. In F. post γίνεται locus sic legitur; οἱ μὲν ἄπιστοι τὴν διὰ τοῦ πνεύματος οὐκ ἔχοντες ἐμπ. οὐχ ὁρῶσι κ. τ. ε. Vulgatum vertit Aretinus. ^x δι] δὲ C. ^y καὶ om. F. ^z ἐν] ὡς ἐν Edd. ὡς om. A.F. καὶ ὡς ἐν (sic) E. ἐν αἰνίγματι] καὶ δι’ αἰνίγματος C. ^a ἔλεγε vel ἔλεγεν omnes. Edehatur λέγει.

ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν." "Ἀποκεκρυμμένην," ταυτέστιν, ὅτι οὐδεὶς πρὸ ἡμῶν ἔμαθε τῶν ἄνω δυνάμεων, ἢ οὐδὲ οἱ πολλοὶ νῦν ἴσασιν. ^cἩ ὅτι προώρισεν εἰς δόξαν ἡμῶν καίτοιγε ἀλλαχοῦ φησιν, ⁸ "εἰς δόξαν ἑαυτοῦ." Ἐαυτοῦ γὰρ ἡγείται δόξαν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ὥσπερ οὖν καὶ πλούτον ἑαυτοῦ καλεῖ, καίτοιγε "αὐτόπλουτος ὢν ἀγαθῶν, καὶ οὐδενὸς δεόμενος εἰς τὸ εἶναι πλούσιος." "Προώρισε," φησὶ, τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐνδεικνύμενος. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μάλιστα καὶ τιμᾶν D καὶ φιλεῖν ἡμᾶς νομίζονται, ὅσοι περ ἄνωθεν ὧσιν ἡμᾶς παρσκευασμένοι ἔποιεῖν εἰς ὅπερ καὶ ^hοἱ πατέρες ἐπὶ παιδῶν (281) ποιοῦσι· ἰκαὶ γὰρ εἰ ὕστερον διδούσι τὰ χρήματα, ἀλλ' ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰσι τοῦτο προηρημένοι. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος σπουδάζει δεῖξαι νῦν, ὅτι αἰεὶ ἡμᾶς ἐφίλει ^kκαὶ ἄνωθεν ὁ θεὸς καὶ μηδέπω γενομένους. Οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐφίλει, τὸν πλούτον ἡμῶν προώρισε. Μὴ τοίνυν ἐννοήσης τὴν ἐν μέσῳ γενομένην ἔχθραν· πρεσβυτέρα γὰρ ἦν αὐτῆς ἡ φιλία. Τὸ δέ, "πρὸ τῶν αἰώνων," τὸ αἰδιὸν φησι· καὶ E γὰρ ἀλλαχοῦ οὕτω ^mλέγει, "Ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων." Εὐρεθήσεται τοίνυν καὶ ὁ υἱὸς οὕτως αἰδιὸς ὢν. Καὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ φησιν, ὅτι ⁹ "Δι' αὐτοῦ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν," ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχειν. Ὁ γὰρ ποιητὴς πρὸ τῶν ποιημάτων ⁿεὐδῆλον ὅτι.

¹⁰ "Ἡν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν." "Οὐκοῦν οὐδὲ ἐγκλημάτων εἰσὶν ἄξιοι, εἴγε μὴ ἔγνωσαν, καὶ ἐσταύρωσαν. Καὶ εἰ μὴ ᾔδεσαν, πῶς ἔλεγεν αὐτοῖς, ¹¹ "Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί;" Περὶ γὰρ τοῦ Πιλάτου φησὶν ἡ γραφή, ὅτι οὐκ ᾔδει· εἰκὸς δὲ μηδὲ τὸν Ἡρώδην ⁵³ εἰδέναι. Τούτους Ῥᾶν εἴποι τις καλεῖσθαι ἄρχοντας τοῦ αἰῶνος τούτου. Εἰ δὲ καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ ^qπερὶ τῶν

⁸ Ephes. i. 12.⁹ Hebr. i. 2.¹⁰ v. 8.¹¹ Joan. vii. 28.

^b οὐδὲ] ἢ ὅτι οὐδὲ C. Aret. ^c ἢ ὅτι προώρισεν] Sic A.E.F. ταῦτα γὰρ δηλοῖ τὸ προώρισεν C. Aret. ἢν προώρισεν Edd. ^d αὐτοῦ C. ^e αὐτόπλουτος] Sic F. αὐτὸς πλούτος vulgo. ^f ὅσοι περ] ὁσῶπερ E.F. ὅσοι περ ἂν Veron. in vitiis libris. ^g ἐποίησεν] Sic A.C.E. εἰς ποιεῖν Edd. ποιεῖν θεοῦ εἰς F. ^h οἱ accessit ex libris omnibus. ⁱ καὶ γὰρ εἰ] κἂν γὰρ F. et corr. A. εἰ om. A.E. ^k καὶ om. C. ^l αὐτῆς nostri omnes cum Sav. marg. et Regio apud Montef. qui recepit. Edebatur αὐτῇ. ^m λέγει] φησὶν Edd. contra fidem Codicum. ⁿ εὐδῆλον ὅτι] ἢν δηλονότι Sav. marg. et ex corr. A. εὐδῆλον ὅτι, ἢν οὐδεὶς] εὐδῆλον ὅτι ἦν, οὐδεὶς δὲ C. Mosq. 2. ^o Clausula οὐκοῦν—ἐσταύρωσαν, quae exciderat, est in A.C.E.F. Cat. Aret. et Sav. marg. ^p ἂν] οὖν ἂν ex corr. rec. A. ^q περὶ est in C.E.F. Cat. non in Edd.

ιερέων εἴποι τις ἂν τοῦτο λέγεσθαι, οὐκ ἂν ἀμάρτοι· καὶ γὰρ ἐκείνοις φησὶν, ¹²“Οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου.” Πῶς οὖν ἀνωτέρω φησὶ, “Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί;” Ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγνώσεως ταύτης καὶ τίς ἐκείνης, ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἤδη εἰρηται· καὶ, ὥστε μὴ συνεχῶς τὸ αὐτὸ στρέφειν, ἐκεῖ παραπέμπομεν τοὺς ἐντυγχάνοντας. Τί οὖν; ἀφείθη, φησὶν, αὐτοῖς τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ ἀμάρτημα; καὶ γὰρ εἶπεν, ¹³“Ἀφες αὐτοῖς.” Εἰ Β μετενόησαν, ἀφείθη. Καὶ γὰρ ὁ μυρίαὶς βαλὼν χερσὶ τὸν Στέφανον, καὶ διώξας τὴν ἐκκλησίαν, ὃς Παῦλος, τῆς ἐκκλησίας προστάτης ἐγένετο. Οὕτως οὖν κακείνοις ἀφείθη τοῖς βουληθείσι μεταγινῶναι· ὃ δὲ καὶ ὁ Παῦλος βοῶν ἔλεγε· ¹⁴“Λέγω οὖν, μὴ ἔπτασαν ἵνα πέσωσι; Μὴ γένοιτο.” “Ἔγω οὖν, μὴ ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω; Μὴ γένοιτο.” Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀπεκλείσθη αὐτῶν ἡ μετάνοια, τεκμήριον τὴν ἐπιστροφὴν τὴν ἑαυτοῦ παρήγαγε λέγων· “Καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί.” Τὸ δὲ, “οὐκ ἔγνωσαν,” ἐμοὶ δοκεῖ οὐ περὶ Χριστοῦ ἐνταῦθα εἰρῆσθαι, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τοῦ C πράγματος τῆς οἰκονομίας· οἷον, τί ἐβούλετο ὁ θάνατος καὶ ὁ σταυρὸς, οὐκ ᾔδεισαν. Καὶ γὰρ ὃ καὶ ἐκεῖ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐμὲ οὐκ οἴδασι, ἀλλ’ “οὐκ οἴδασι τί ποιούσι,” τουτέστι, τὴν οἰκονομίαν τὴν τελουμένην καὶ τὸ μυστήριον ἀγνωσοῦσιν. Οὐ γὰρ ᾔδεσαν, ὅτι οὕτω λάμψαι ἔχει ὁ σταυρὸς, ὅτι τῆς οἰκουμένης γίνεται σωτηρία καὶ τῷ θεῷ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καταλλαγή, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἀλώσεται, καὶ δεινὰ ὑποστήσονται τὰ ἔσχατα. Σοφίαν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν καλεῖ, καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ κήρυγμα. Εὐκαίρως δὲ κύριον δόξης ἐκάλεσεν. D Ἐπειδὴ γὰρ ὁ σταυρὸς ἀδοξίας εἶναι δοκεῖ, δείκνυσιν ὅτι μεγάλη ἦν δόξα ὁ σταυρὸς. Ἀλλὰ μεγάλης ἔδει σοφίας, οὐ μόνον τὸ τὸν θεὸν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ μαθεῖν τοῦ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν ταύτην· ἡ δὲ ἔξωθεν σοφία οὐχὶ τοῦ προτέρου μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτου γέγονε κώλυμα.

¹⁵“Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.” Καὶ ποῦ γέγραπται

12 Joan. viii. 19.

13 Luc. xxiii. 34.

14 Rom. xi. 11, 1.

15 v. 9.

* οἴδατε om. E.
σταυρῷ ex corr. E.* καὶ τίς] τε καὶ C.
v ὁ om. C. Cat.1 ἐπὶ τοῦ σταυροῦ C. ἐπὶ τῷ
w λέγω οὖν] καὶ πάλιν C.

x ᾔδεισαν A.C.E. ᾔδεσαν vulgo.

y καὶ om. C.

z τῷ θεῷ] Sic libri omnes. Edebatu τοῦ θεοῦ.

a ὅτι καὶ μ. ἦν ἡ δ. F. Mox ἀλλὰ καὶ

μεγάλης id.

b Sic Codd. ταύτην τὴν οἰκ. inverso ord. Edd.

ταῦτα; Λέγεται ^c μὲν γὰρ γεγράφθαι, καὶ ὅταν μὴ διὰ τῶν
 ῥημάτων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων κείμενα ἦ, ^d ὥς ἐπὶ
 τῶν ἱστοριῶν· ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ μὲν νόημα κείμενον ἦ, μὴ ^e
 ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ῥημάτων, ὡς ἐνταῦθα. Τὸ γὰρ, ¹⁶ Οἷς
 οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι,
 συνήσουσι," τοῦτο ταυτόν ἐστι τῷ, "ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε,
 καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν." Ἡ τοῦτο τοίνυν φησὶν, ἢ εἰκὸς ^e καὶ
 γεγράφθαι ἐν βίβλοις, καὶ ἠφανίσθαι τὰ βιβλία. Καὶ γὰρ
 πολλὰ διεφθάρη βιβλία, καὶ ὀλίγα διεσώθη, καὶ ἐπὶ τῆς
 προτέρας αἰχμαλωσίας· καὶ τοῦτο δῆλον ἐν ταῖς Παραλει-
 54 πομέναις. Καὶ γὰρ φησιν ὁ ἀπόστολος, ὅτι ¹⁷ ἀπὸ Σαμουὴλ
 καὶ τῶν ἐξῆς προφητῶν πάντες εἰρήκασι περὶ αὐτοῦ· καὶ οὐ
 πάντως ^f φέρεται ταῦτα· τὸν δὲ Παῦλον ἄτε νομομαθὴ ὄντα
 καὶ πνεύματι φθεγγόμενον εἰκὸς εἰδέναι πάντα μετὰ ἀκριβείας.
 Καὶ τί λέγω ^h περὶ τῆς αἰχμαλωσίας; Καὶ ⁱ γὰρ πρὸ τῆς
 αἰχμαλωσίας πολλὰ ἠφάνιστο βιβλία, τῶν Ἰουδαίων εἰς
 ἐσχάτην ἀσέβειαν ἐξοκειλάντων. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τέλους
 (282) τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν· τὸ γὰρ Δευτερονόμιον μόλις
 που εὔρηται ἐν κοπρίᾳ ^k κατακεχωσμένον. Ἄλλως δὲ εἰσι
 καὶ διπλαῖ πολλαχοῦ προφητεῖαι τοῖς συνετωτέροις εὐκατά-
 ληπτοι, ἐξ ὧν πολλὰ τῶν ἀσαφῶν ἐστὶν εὐρεῖν. Τί οὖν; ^B
 οὐκ εἶδεν ὀφθαλμὸς, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεός; Οὐχί· τίς γὰρ
 τῶν ἀνθρώπων εἶδε τὰ οἰκονομεῖσθαι μέλλοντα; Ἄρα οὖν
 οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. Καὶ
 πῶς; εἰ γὰρ οἱ προφητῆται εἶπον, πῶς, φησὶν, οὖς οὐκ ἤκουσεν,
 οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη; Οὐ γὰρ περὶ ^m αὐτοῦ
 μόνον φησὶν, ἀλλὰ ⁿ περὶ πάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
 Τί οὖν; οἱ προφητῆται οὐκ ἤκουσαν; Ἦκουσαν μὲν, ἀλλ' οὐκ
 ἦν ^o ἀνθρώπου οὗς τὸ οὖς τὸ προφητικόν· οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωποι
 ἤκουσαν, ἀλλ' ὡς προφητῆται. Διό φησι, ¹⁸ Προσέθηκέ μοι ^C
 ὥτιον ἀκούειν," τὴν προσθήκην τὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος λέγων.
 Ὅθεν δῆλον, ὅτι ^p πρὶν ἀκοῦσαι, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου

16 Esai. lii. 15.

17 Act. iii. 24.

18 Esai. i. 4.

^c μὲν assumptum ex A.E. μὲν sine γὰρ est in Cat. λέγεται τὸ γεγράφθαι ὅταν
 κ. τ. ε. C. λέγεται γὰρ γεγράφθαι ταῦτα οὐ διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν
 πραγμάτων, ἢ ἐπὶ τῶν ἱστοριῶν F. ^d ὥς, quod olim aberat, habent C. Cat.
 et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^e καὶ γεγράφθαι] ἐγγεγράφθαι F.
 Statim ἐν βιβλίοις C. ^f ἠφάνισται F. ^g ἐμφέρεται E. ^h περὶ] ἐπὶ C.
ⁱ γὰρ om. C. Mox ἠφάνισται F. ^k κατακεχωσμένον F. Veron. ^l Edebatur
 ἀνθρώπου ἀνέβη; οὐκ ἀνέβη. οὐ γὰρ κ. τ. ε. Prius ἀνέβη erasum in E. recte, ut
 videtur. Lectio Codicis C. haec est: ἀνθρώπου ἀνέβη; τὸ οὐκ ἀνέβη οὐ περὶ
 ἑαυτοῦ μόνον φ. ^m αὐτοῦ] Sic A.F. ἑαυτοῦ C. αὐτῶν vulgo. Statim μόνον pro
 μόνων omnes. ⁿ περὶ om. C. ^o ἀνθρώπου om. F. ^p πρὶν] + ἢ E.F.
 Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.

οὐκ ἀνέβη. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ πνεύματος δόσιν οὐκ ἦν καρδία ἀνθρώπου, ἀλλὰ καρδία πνευματικὴ ἢ τῶν προφητῶν, καθάπερ καὶ αὐτὸς φησί· ¹⁹“Νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.” Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· πρὶν ἢ πνεύματος ἀπολαῦσαι καὶ μαθεῖν τὰ ἀπόρρητα, οὐδὲ ἡμῶν τις οὐδὲ τῶν προφητῶν αὐτὰ ἐνένοησε· πῶς γάρ; ὅπου οὐδὲ ἄγγελοι αὐτὰ ἤδεσαν. Τί γὰρ χρὴ λέγειν, φησί, περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅπου **D** γε οὐδεὶς ἀνθρώπων ταῦτα ἠπίστατο, οὐδὲ αἱ ἄνω δυνάμεις; Ποῖα δὴ ταῦτα; Ὅτι διὰ τῆς δοκούσης εἶναι μωρίας τοῦ κηρύγματος κρατήσῃ τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ ἔθνη ²⁰εἰσενεχθήσεται, καὶ καταλλαγὴ τῷ θεῷ πρὸς ἀνθρώπους ἔσται, καὶ τοσαῦτα ἡμῖν ἤξει τὰ ἀγαθὰ. Πῶς οὖν ²¹ἔγνωμεν; ²¹“Ἡμῖν δὲ, φησὶν, ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.” ²²Οὐ διὰ τῆς ἔξωθεν σοφίας· αὕτη γὰρ, καθάπερ τις θεραπανὴς ἡτιμωμένη, οὐκ ἀφείθη ἔνδον εἰσελθεῖν, καὶ παρακίλῃαι εἰς **E** τὰ δεσποτικὰ μυστήρια. Ὅρᾳς ὅσον τὸ μέσον τῆς σοφίας ταύτης κἀκείνης; Ἀπερ ἄγγελοι οὐκ ἔγνωσαν, ταῦτα ἡμᾶς ἐπαίδενσεν αὕτη. Ἡ δὲ ἔξωθεν τοῦναντίον ἐποίησεν· οὐ μόνον οὐκ ἐπαίδενσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκόλωσε καὶ διετείχισε, καὶ μετὰ τὸ ²³γενέσθαι ἐπεσκίαζε τοῖς γεγεννημένοις, τὸν σταυρὸν κενούσα. Οὐ τοίνυν ²⁴τῷ μαθεῖν δείκνυσιν τὴν εἰς ἡμᾶς τιμὴν, καὶ τῷ μετὰ ἀγγέλων μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ διὰ τοῦ πνεύματος **55** αὐτοῦ μαθεῖν. Εἴτα δεικνὺς τὸ μέγεθος, φησὶν· ὅτι εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπιστάμενον τὰ ἀπόρρητα τοῦ θεοῦ, ἀπεκάλυψεν, οὐκ ἂν ἐμάθομεν. Οὕτω περισπούδαστον τῷ θεῷ τὸ πρᾶγμα ἦν, ὥστε ἐν τοῖς ἀπορρήτοις εἶναι. Διὸ καὶ ἐκείνου ἐδεήθημεν διδασκάλου τοῦ ταῦτα σαφῶς εἰδότες. “Τὸ γὰρ πνεῦμα **B** πάντα, φησὶν, ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βᾶθη τοῦ θεοῦ.” ²⁵Οὐ γὰρ ἀγνοίας, ἀλλ’ ἀκριβοῦς γνώσεως ἐνταῦθα τὸ ἐρευνᾶν ἐνδεικτικόν. Ταύτη γοῦν τῇ λέξει καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ κέχρηται λέγων· ²⁶“Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος.”

Εἴτα περὶ τῆς τοῦ πνεύματος γνώσεως μετὰ ἀκριβείας εἰπὼν, καὶ ²⁷διδάξας ὅτι οὕτως ἐξισάζει πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, ὡς ἡ ἀνθρώπου γνῶσις αὐτὴ πρὸς ἐαυτήν, καὶ δείξας

19 1 Cor. ii. 16.

20 v. 10.

21 Rom. viii. 27.

22 οὐκ, quod aberat, habent A.C.

23 οἱ ἄγγελοι F. Stahm αὐτοὶ E.F.

αὐτοῦ Cat.

24 εἰσαχθήσεται F. et corr. A.

25 καὶ] + ὅτι C.

26 τῷ θεῷ

A.C.F. Cat. τοῦ θεοῦ vulgo.

27 ἔγνωμεν] + φησί. διὰ τοῦ πνεύματος.

καὶ ὅτι διὰ τοῦ πνεύματος ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος. ἐπάγει γὰρ (omisso φησιν post ἡμῖν δὲ) C. Arel.

28 οὐ] οὐκ ἄρα C.

29 γενέσθαι] καλῶσαι F. Mox τοῖς

γινόμενοις idem.

30 τῷ pro τὸ ter C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit.

τῷ in primo et tertio loco A. in tertio F.

31 Vid. Annot.

32 διδάξας C.

vulgo δείξας.

ὅτι πάντα ἐκείθεν ἐμάθομεν, καὶ ἀναγκαίως ἐκείθεν, ἐπήγαγεν
 21^α “Α καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας
 λόγοις, ἀλλ’ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικαῖς
 πνευματικὰ συγκρίνοντας.” Ὁρᾷς ποῦ ἡμᾶς ἀνήγαγεν ἀπὸ C
 τῆς ἁξίας τοῦ διδασκάλου; Τοσοῦτον γὰρ ἡμεῖς ἐκείνων
 σοφώτεροι, ὅσον τὸ μέσον Πλάτωνός “τε καὶ πνεύματος
 ἁγίου. Οἱ μὲν γὰρ ^α τοὺς ἔξωθεν ῥήτορας ἔχουσι διδασκάλους,
 ἡμεῖς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τί δέ ἐστι, “πνευματικοῖς
 (283) πνευματικὰ συγκρίνοντας;” Ὅταν πνευματικὸν καὶ ἄπορον
 ᾖ, ἀπὸ τῶν πνευματικῶν τὰς μαρτυρίας ἄγομεν. Ὅϊον, λέγω
 ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς, ὅτι ἀπὸ παρθένου ἐγεννήθη. Παράγω
 μαρτυρίας καὶ τύπους καὶ ἀποδείξεις, τοῦ Ἰωῶν τὴν ἐν τῷ
 κήτει διατριβὴν, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀπαλλαγὴν, τῶν στείρων D
 τοὺς τοκετοὺς, τῆς Σάρρας, τῆς Ρεβέκκας καὶ τῶν λοιπῶν,
 τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν δένδρων βλάστην γεγεννημένην, οὐ
 σπερμάτων καταβληθέντων, οὐχ ὑετῶν κατενεχθέντων, οὐκ
 αἰλακος ἀνατμηθείσης. Τὰ γὰρ μέλλοντα διεπλάττετο καὶ
 διεγράφετο, ὡς ἐν σκιᾷ τοῖς προτέροις, ἵνα πιστευθῇ ταῦτα
 παραγενόμενα. Καὶ ^β δείκνυμι πάλιν, πῶς ἀπὸ γῆς ἄνθρωπος,
 καὶ πῶς ^γ ἀπὸ ἀνθρώπου μόνου ἢ γυνῆ, καὶ οὐδαμοῦ συνουσία,
 πῶς ^δ αὐτὴ ἢ γῆ ἀπ’ ἰουδενός, ^ε τῆς δυνάμεως τοῦ δημιουρ-
 γοῦ πανταχοῦ πρὸς πάντα ἀρκούσης. Οὕτω πνευματικοῖς
 πνευματικὰ συγκρίνω, καὶ οὐδαμοῦ χρεῖαν ἔχω τῆς ἔξωθεν E
 σοφίας, οὐδὲ λογισμῶν οὐδὲ παρασκευῶν. Ἐκείνοι γὰρ καὶ
 παρασαλεύουσι τὴν ἀσθενὴ διάνοιαν καὶ θορυβοῦσι, καὶ ἀπο-
 δεῖξαι σαφῶς οὐδὲν ὦν λέγουσιν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τούναντίον
 ποιῶσι^ς ταραττοῦσι μᾶλλον, καὶ ζόφου πληροῦσι καὶ ἀπορίας
 πολλῆς. Διὸ φησι, “πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντας.”
 Ὁρᾷς, ὡς περιττὴν αὐτὴν δείκνυσιν; οὐ μόνον δὲ περιττὴν,
 ἀλλὰ καὶ ἐναντίαν καὶ βλαβεράν. Καὶ γὰρ ^ο τῷ εἰπεῖν, “ἵνα
 μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ,” καὶ, “ἵνα μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ
 ἀνθρώπων ἢ πίστις ^ρ ἡμῶν,” τοῦτο ἐδήλωσεν. Ἐνταῦθα δὲ
 δείκνυσιν, ὅτι ἀδύνατον ^θ θαρροῦντας καὶ τὸ πᾶν ἐπιτρέποντας
 αὐτῇ, μαθεῖν τι τῶν χρησίμων. 22^α Ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος, 56
 ρ^ς φησὶν, οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος.” Δεῖ τοίνυν αὐτὴν

21 v. 13.

22 v. 14.

^α τε om. F. erasum in E. ^β τοὺς] πρὸς τοὺς a pr. man. A. deinde πρὸς
 τοὺς erasum. ^γ ἀπορον] ἀπόρρητον F. et ex corr. A. ^δ οἶον] + τι E.
^ε ὅτι, quod vulgo abest, habent C.E.F. ^ζ δείκνυμι C.E. Legebatur
 δείκνυμεν. ^ς ἀπὸ om. F. ^η αὐτῇ E.F. ^θ οὐδενός] + ἄλλαν, ἀλλ’ ἀπὸ
 μόνης E. ^ι τῆς] + δὲ C. ^κ ὡς] πῶς C. ^λ τῷ A.C.E. τὸ vulgo,
^μ ἡμῶν] + ἀλλ’ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου man. rec. A. ^ν θαρροῦντας] +
 ἐκείνη man. rec. A. ^ξ φησὶν additum ex A.C.E. et Mosqq. Post πνεύματος
 add. τοῦ θεοῦ A. Mosq. 7.

ἀποθέσθαι πρότερον. Τί οὖν; διαβέβληται, φησὶν, ἡ σοφία ἢ ἔξωθεν; ⁸καίτοι ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ. Πόθεν δὴλον; Οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτὴν ἐποίησεν, ἀλλὰ σὺ ἐπεξεύρες· καὶ γὰρ σοφίαν ἐνταῦθα τὸ περιέργον τῆς ζητήσεως λέγει, καὶ τὴν περιττὴν εὐγλωττίαν. Εἰ δὲ ¹τὴν σύνεσιν τὴν ἀνθρωπίνην φαίη τις αὐτὸν λέγειν, καὶ οὕτω τὸ ἔγκλημα σόν. Σὺ γὰρ ²αὐτὴν διαβάλλεις ὁ κακῶς κεχρημένος, ὁ πρὸς βλάβην καὶ ἐναντίωσιν Β θεοῦ. ³ὁ ἀπαιτῶν αὐτὴν ἄπερ οὐκ εἶχεν. Ἐπεὶ οὖν ἐν ⁴αὐτῇ κανχᾶσαι καὶ θεῷ πολεμεῖς, ἤλεγξεν αὐτῆς τὴν ἀσθένειαν. ⁵Ἐπεὶ καὶ ἰσχύς σώματος καλόν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰς δέον ἐχρήσατο αὐτῇ ὁ Κάϊν, παρέλυσεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ ⁶τρέμειν ἐποίησε. ⁷Καὶ ὁ οἶνος καλόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀμέτρως ἀπέλυσαν ⁸οἱ Ἰουδαῖοι, καθύλου τοῖς ἱερεῦσιν ἀπηγόρευσεν ὁ θεός τοῦ καρποῦ τὴν χρῆσιν. Ἐπεὶ οὖν καὶ σὺ τῇ σοφίᾳ εἰς ἀθέτησιν ἀπεχρήσω τοῦ θεοῦ, καὶ μείζονα ἀπῆτησας αὐτὴν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀπάγων σε τῆς ἀνθρωπίνης ἐλπίδος, ἔδειξεν αὐτῆς τὴν ἀσθένειαν. ⁹Καὶ γὰρ ψυχικός ἐστὶν ὁ τὸ πᾶν τοῖς λογισμοῖς ¹⁰τῆς ψυχῆς διδούς, καὶ μὴ νομίζων ἄνωθ' ἐκ τίνος δεῖσθαι βοηθείας, ὅπερ ἐστὶν ἀνοίας. Καὶ γὰρ ἔδωκεν αὐτὴν ὁ θεός, ἵνα μανθάνῃ καὶ δέχεται τὸ παρ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα ¹¹ἑαυτῇ αὐτὴ ἀρκεῖν νομίζῃ. ¹²Καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ καλοὶ καὶ χρήσιμοι, ἀλλ' εἰς ¹³βούλωνται χωρὶς φωτὸς ὁρᾶν, οὐδὲν αὐτοὺς τὸ κάλλος ὀνίνησιν, οὐδὲ ἡ οἰκεία ἰσχύς, ἀλλὰ καὶ παραβλάπτει. Οὕτω τοίνυν καὶ ψυχὴ, εἰς βουληθῇ χωρὶς πνεύματος βλέπει, καὶ ¹⁴ἐμπόδιον αὐτῇ γίνεται. Πῶς οὖν πρὸ τούτου, φησὶν, ἀφ' ἑαυτῆς πάντα ἑώρα; Οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' εἶχε τὴν κτίσιν ἀντὶ βιβλίου προκειμένην ἐν μέσῳ. ¹⁵Ἐπεὶ δὲ, ἀφέντες βαδίσαι τὴν ὁδόν, ἦν ¹⁶αὐτοῖς Δέκελευσε, καὶ διὰ τοῦ κάλλους τῶν ὁρωμένων γινῶναι τὸν δημιουργόν, λογισμοῖς τὰ σκῆπτρα τῆς ¹⁷γνώσεως ¹⁸ἐγχειρίσαντες, εἰς πέλαγος ¹⁹αὐτοὺς ἀσεβείας ἀσθενήσαντες ²⁰ἐκείνοι

⁸ καίτοι pro καίτοι C.E.F. et a pr. man. A. ^t σύνεσιν ἀνθρωπίνην omissis articulis F. ^v αὐτὴν] σαυτὸν F. ^w ὁ, quod aberat, est in libris omnibus. ^x αὐτῇ] ταύτῃ F. ^y ἐπεὶ—καλόν] καλὸν ἰσχύς σώματος C. ^z τρέμειν]+αὐτὸν A.E.F. ^a καὶ—καλόν] καλὸν καὶ ὁ οἶνος C. ^b οἱ om. C. ^c καὶ γὰρ in marg. habet C. ^d Vid. Annot. ^e ἑαυτῇ αὐτῇ C. ^f ἑαυτὴν αὐτῇ A.E. ^g αὐτῇ αὐτῇ F. ^h αὐτῇ αὐτῇ Edd. ⁱ καὶ γὰρ—καλοὶ] καλοὶ οἱ ὀφθ. C. ^k βούλωνται A.C.E. ^l βούλῃ F. ^m βούλωνται Edd. ante Ben. ⁿ ἐμπόδιον] ἐπὶ βουλος Veron. ^o Statim αὐτῇ E. ^p αὐτῇ Edd. ^q ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ a pr. man. A. ^r ἐπειδὴ δὲ C. ^s αὐτοῖς]+ὁ θεός ex corr. A. edentibus Sav. Mor. Ben. ^t γενέσεως F. ^u ἐγχειρίσαντες C.E. Veron. ^v ἐγχειρίσαντες F. et a pr. man. A. ^w ἐνεχείρισαν ex corr. A. unde ἐνεχείρισαν ediderunt Sav. cet. ^x αὐτοὺς, quod in Editis abest, tuentur A.E.F. ^y αὐτοὺς C. ^z αὐτοὺς ex corr. A. ^a ἐκείνοι est in A.E.F. (sed hic ἐκείνους perperam dat); non in Editis. ^b ἐκείνοι post ἐγχειρίσαντες infert C.

κατέδυσαν, εὐθέως τὴν ἄβυσσον τῶν κακῶν ὡς εἰσάγαγον, εἰπόν-
 τες οὐδὲν ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ ὕλης ἡ ἀγενήτου,
 ὅθεν καὶ μυρίας ἔτεκον αἰρέσεις. Καὶ ἐν μὲν τοῖς σφύδρα
 ἀτόποις συνηνέχθησαν, ἐν δὲ οἷς ἐδόκουν ὑγιές τι καὶ ὡς ἐν
 σκιαίς ὀνειρώττειν, ἀλλήλοις συνερράγησαν, ἵν' ἐκατέρωθεν
 καταγελασθῶσιν. Ὅτι μὲν γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐδὲν γίνεται,
 πάντες ὁμοῦ σχεδὸν εἶπον καὶ ἔγραψαν, καὶ οὕτω μετὰ Ε
 (284) πολλῆς τῆς σπουδῆς. Ἐν τοῖς ἀτόποις ὅσων ἤλασεν αὐτοὺς
 ὁ διάβολος ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις, ἐν οἷς ἐδοξάν καὶ ἔν
 αἰνίγματι ἵτι τῶν ζητουμένων εὐρίσκειν, ἐν τούτοις ἑαυτοὺς
 ἐπολέμησαν οἷον, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ
 οὐδενὸς δεῖται τῶν ἔξωθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκης οὐδὲ εἰμαρ-
 μένης τὸ ὡγενέσθαι καλοῦς, ἢ μὴ τοιούτους. Εἶδες τοῦ
 διαβόλου ἡ τὴν κακουργίαν; Εἴ ποῦ τι διεφθαρμένον εἶδεν
 εἰπόντας, ὁμονοῆσαι πάντας ἐποίησεν· εἴ ἡ ποῦ τι ὑγιὲς φθεγ-
 ξαμένους, ἐτέρους κατ' αὐτῶν διηγείρεν· ὥστε μήτε τὰ ἀτοπα 57
 ἐκπεσεῖν τῇ συμφωνίᾳ βεβαιούμενα, καὶ τὰ χρήσιμα διαρ-
 ρῆναι ποικίλως ἡ βαλλόμενα. Ὅρα πῶς πανταχοῦ ἡ ἀτονος
 ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἀρκεῖ ἑαυτῇ. Καὶ τοῦτο εἰκότως γεγένηται.
 Εἰ γὰρ τοιαύτη ἡ γέγονε καὶ φιλονεικεῖ μηδενὸς χρεῖαν ἔχειν,
 καὶ ἀπάγει ἑαυτὴν τοῦ θεοῦ, εἰ μὴ τοιαύτη ἡ γεγένητο, ποῦ
 οὐκ ἂν ἐξώλισθε μανίας; Εἰ λαβοῦσα σῶμα θνητὸν, ἀπὸ
 ψευδοῦς ὑποσχέσεως τοῦ διαβόλου προσεδόκησε ἡ πολλῶ μεί-
 ζονα· 23 ἡ Ἔσσεσθε γὰρ, φησὶν, ὡς θεοί· εἰ καὶ τοῦτο ἐξ
 ἀρχῆς ἔλαβεν ἀθάνατον, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσε; Καὶ γὰρ καὶ
 μετ' ἐκεῖνο ἡ ἀγέννητον ἑαυτὴν ἔφησεν εἶναι, καὶ τῆς οὐσίας Β
 τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦ σεσηπότος ἡ Μανιχαίων στόματος· καὶ
 τοὺς θεοὺς τοὺς παρ' Ἑλλησιν ἀπὸ τούτου τοῦ νοσήματος
 τῆς ὑποθέσεως ἀνέπλασε. Διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ ἡ τὴν
 ἀρετὴν ὁ θεὸς ἐπίμοχθον ποιῆσαι, κάμπτων αὐτὴν καὶ εἰς τὸ
 μετριάζειν ἄγων. ἡ Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές,

23 Gen. iii. 5.

^ρ εἰσάγαγον εἰπόντες] Sic E. Veron. ἐπεισάγαγον εἰπόντες C. εἰσάγοντες καὶ
 εἰπόντες A.F. receptum a Sav. cet. ^α ἀγενήτου omnes. ἀγενήτου Edd.
^τ οὐκ om. A. ^ε ἐν om. A.F. ^ι τι om. E.F. et a pr. man. A. ^ν ἑαυτοῖς
 ex corr. A. receptum a Sav. Mor. ^ω Sic Codd. καλοῦς γενέσθαι inverso
 ordine Edd. ^κ τὴν, quod vulgo abest, habet F. ^γ ποῦ] + δε Edd.
 repugnantibus libris. ^ζ βαλλόμενα] Sic libri omnes. Edebatur νοούμενα.
 Vertit Aret. omnibus undique insulantibus. ^α ἀτονος] ἀτοπος F. ^β γέ-
 γονε καὶ] γεγονῶν Edd. contra fidem Codicum. ^γ γεγένηται F. ἐγγένητο
 Sav. Mor. Ben. ^δ πολλῶ accessit ex libris omnibus et Sav. marg.
^ε ἀγέννητον C. Legebatur ἀγέννητον. ^ι M. στόματος] Sic nostri omnes.
 στόματος τῶν M. Edd. ^κ τὴν ἀρετὴν] αὐτὴν F. ^λ καὶ ἵνα] ἵνα δὲ Edd.
 invitis libris.

ὥς ἂν ¹εἴ τις ἀπὸ μικρῶν ^κμεγάλα στοχάσαιοτο, ἀπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτὸ μάθωμεν. ¹Οὗτοι γοῦν ἡνίκα οὐκ ἔζων ἐπίμοχθον βίον, ἀλλ' ἀνέσσεως ἀπέλαυνον, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν εὐημερίαν, ἐξώλισθον εἰς ἀσέβειαν. Τί οὖν ὁ θεὸς μετὰ C τοῦτο; Πλήθος νομίμων ἐπέθηκε, κωλύων αὐτῶν τὴν ἄδειαν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ πρὸς ἀρετὴν τινα συντελεῖ τὰ νόμιμα ταῦτα, ἀλλ' ἀντὶ χαλινου τινος ἦν αὐτοῖς ^μδιδόμενα, ἀφορμὴν ἀσχολίας παρέχοντα, ἄκουσον τί περὶ αὐτῶν ὁ προφήτης φησίν. ²¹ “Ἐδῶκα αὐτοῖς προστάγματα οὐ καλὰ.” Τί δέ ἐστιν, “οὐ καλὰ;” Οὐδὲν μέγα πρὸς ἀρετὴν συντελοῦντα διὸ καὶ ἐπάγει, “Δικαιώματα, ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς.”

“Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ ^ππνεύματος.” ^οΩσπερ γὰρ ^νἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις οὐδεὶς ἂν τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καταμάθοι· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ μόνη τὰ τοῦ D πνεύματος. Καὶ τί λέγω τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; Οὐδὲ τὰ ἐν τῇ γῇ ἅπαντα. Καὶ γὰρ ὁρῶντες πύργον πόρρωθεν τετράγωνον, ^ηστρογγύλον εἶναι νομίζομεν· ἔστι δὲ ὀφθαλμῶν ἀπάτη· τὰ τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως. Οὕτω τοίνυν καὶ ὅταν τὰ πόρρωθεν ἡμῶν πράγματα διὰ τῆς διανοίας μόνης ^ςδοκιμάζῃ τις, γέλως πολὺς ἔψεται. Οὐ γὰρ μόνον οἵαπέρ ἐστιν αὐτὰ οὐκ ὄψεται, ἀλλὰ ^τκαὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐστιν ἡγήσεται. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “Μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι.” Τοῦτο δὲ οὐ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ μὴ δινηθέντος τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἐφικέσθαι διὰ τῶν τῆς ψυχῆς ὕψων. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ^ντίθησι λέγων, “Ὅτι οὐκ οἶδεν, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.” Τοντέστιν, E ὅτι πίστεως δέεται τὰ λεγόμενα, καὶ λόγοις αὐτὰ καταλαβεῖν οὐκ ἔνι· ὑπερβαίνει γὰρ αὐτῶν τὸ μέγεθος ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τῆς ἡμετέρας διανοίας τὴν εὐτέλειαν. Διὸ φησιν· ²⁵ “Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν ^ωπάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.” Καὶ γὰρ ὁ βλέπων, πάντα μὲν αὐτὸς καθορᾷ ^ςτὰ τοῦ μὴ βλέποντος, τὰ δὲ ἐκείνου τῶν μὴ βλέπόντων οὐδεὶς. Οὕτω καὶ νῦν, τὰ μὲν ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἀπίστων πάντα ἴσμεν ἡμεῖς, τὰ δὲ ἡμῶν ἐκείνοι λοιπὸν

24 Ezech. xx. 25.

25 v. 15.

¹ εἰ om. F. erasum in A. ^κ μεγάλα C.E.F. μέγα vulgo. ¹ αὐτοῖ A. ^μ δεδομένα F. ^π πνεύματος] τοῦ θεοῦ A.F. ^ο ὡσπερ] εἰκότως. ὡσπερ C. Aret. Cf. supra p. 25 A. ^ν ἐν om. Sav. Mor. Ben. sine libris. ^η στρογγυλοῦν F. ^τ τὰ om. F. ^ς δοκιμάσῃ C. Idem post τις addit ἰδεῖν. ^τ καὶ om. F. ^ν τίθησι C.E. affert Aret. Eddebatur ἀντιτίθησι (ortum ex αἰτιαντίθησι). ^ω τὰ πάντα Edd. τὰ om. C.E. Mosq. 2. ^ς τὰ] καὶ τὰ vulgo. καὶ om. A.C.E. Cat.

οὐκέτι. Καὶ γὰρ ἴσμεν τίς μὲν ἡ τῶν παρόντων πραγμάτων φύσις, τίς δὲ ἡ τῶν μελλόντων ἀξία, καὶ τί ποτε ὁ κόσμος 58 μετὰ ταῦτα γενήσεται, καὶ τί μὲν οἱ ἁμαρτωλοὶ πείσονται, τίνος δὲ ἀπολαύσονται οἱ δίκαιοι· καὶ ὅτι οὐδενὸς ἀξία τὰ παρόντα πράγματα καὶ ἴσμεν, καὶ ἐλέγχουμεν αὐτῶν τὴν εὐτέλειαν· τὸ γὰρ ἀνακρίνειν, ^γκαὶ ἐλέγχειν ἐστὶ καὶ ὅτι τὰ μέλλοντά ἐστιν ἀθάνατα καὶ ἀκίνητα. Ταῦτα ἅπαντα οἶδεν ὁ πνευματικὸς, καὶ τί πείσεται ὁ ψυχικὸς ἀπελθὼν ἐκεῖ, καὶ τίνος ἀπολαύσεται ὁ πιστὸς ἐντεῦθεν ^αἀποδημήσας, ὃν οὐδὲν οἶδεν ὁ ψυχικὸς. Διὸ καὶ σαφῆ τῶν εἰρημένων (285) ἀπόδειξιν ἐπαγαγὼν, ἔλεγε· ²⁶ “Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ^αφησὶν, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ^βἔχομεν.” Τούτέστι, τὰ ἐν τῷ νῷ τοῦ Χριστοῦ ^βταῦτα ἡμεῖς ἴσμεν, καὶ ἅπερ αὐτὸς βούλεται καὶ ἀπεκάλυψεν. ^γἘπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἀπεκάλυψεν, ἵνα μή τις τὸν υἱὸν παρώσῃται, ^δἐπάγει ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ταῦτα ἡμῖν ἔδειξεν· οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι πάντα ἃ οἶδεν ἴσμεν, ^εἀλλ’ ὅτι πάντα ἃ οἶδαμεν, οὐκ ἀνθρώπινα, ὥστε ὑποπτευθῆναι, ἀλλὰ τοῦ νοῦ ἐκείνου καὶ πνευματικά. Τὸν γὰρ νοῦν, ὃν ἔχομεν ^ιπερὶ τούτων, τοῦ Χριστοῦ ἔχομεν· τούτέστι, τὴν γνῶσιν, ἣν ἔχομεν περὶ τῶν κατὰ τὴν πίστιν πραγμάτων, πνευματικὴν ἔχομεν, ὥστε εἰκότως ὑπ’ οὐδενὸς ἀνακρινόμεθα. ^ζΟὐδὲ γὰρ οἶόν τε τὰ θεῖα εἰδέναι ἄνθρωπον ψυχικόν· διὸ καὶ ἔλεγε, “Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου;” τὸν ἡμέτερον νοῦν τὸν περὶ τούτων, ἐκείνου λέγων εἶναι νοῦν. Καὶ τὸ, “ὃς συμβιβάσει αὐτόν,” οὐχ ἀπλῶς προσέθηκεν, ἀλλὰ πρὸς ^θὃ εἶπεν ἤδη, ὅτι τὸν πνευματικὸν οὐδεὶς ἀνακρίνει. Εἰ γὰρ εἰδέναι οὐδεὶς δύναται τοῦ θεοῦ τὸν νοῦν, πολλῷ μᾶλλον διδάσκειν καὶ διορθοῦσθαι· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ὃς συμβιβάσει αὐτόν.” Ὅρῳς ὡς πανταχόθεν ἐξωθεῖ τὴν σοφίαν τὴν ἐξωθεν, καὶ πλείονα εἰδότα καὶ μείζονα δείκνυσιν τὸν πνευματικόν; Ἐπειδὴ γὰρ ἐκείναι αἱ αἰτίαι· ^ηοἷον τὸ, “ἵνα μὴ καυχῇσθαι πᾶσα ^δσάρξ· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐξελέξατο τὰ μωρὰ, ἵνα κατασχῇ τοὺς σοφοὺς· καὶ, “ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.”

26 v. 16.

^γ καὶ om. C. ^α ἀποδημίας A. ^α φησὶν est in libris omnibus, non in Edd. ^β ταῦτα om. C. ^γ ἐπάγει γὰρ] εἰτα ἐπειδὴ C. ^δ ἐπάγει] + δηλῶν C. ^ε ἐπάγει casu excidit in Ben. ^ε ἀλλ’ ὅτι π. ἃ οἶδαμεν om. F. ^ζ ὥστε om. idem. ^ι περὶ τούτων] πάντα περὶ τούτων A. E. πάντα περὶ (om. τούτων) F. περὶ τούτων πάντα Edd. ante Ben. πάντα non est in C. Aret. ^θ δ] ὃν E. Cat. Veron. etiam A. a pr. man. ^η οἷον τὸ sunt in libris omnibus, non in Edd.

οὐ σφόδρα τοῖς ἀπίστοις ἰαξιόπιστοι εἶναι ἐδόκουν, οὐδὲ ἐπαγωγοὶ καὶ ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι, ^κλοιπὸν τίθησι τὴν κυριωτάτην αἰτίαν, ὅτι τούτῳ μάλιστα τῷ τρόπῳ δυνάμεθα ἰδεῖν, ἐξ οὗ καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ὑπόρρητα καὶ ἡμᾶς μαθεῖν ἔχομεν. Καὶ γὰρ ἐκενοῦτο ὁ λόγος τῷ μὴ δύνασθαι ἡμᾶς καταλαβεῖν διὰ τῆς ἔξωθεν σοφίας τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. Ὅρις ὅτι καὶ συνέφερεν οὕτω μᾶλλον μαθεῖν παρὰ τοῦ πνεύματος; καὶ γὰρ ^μκαὶ εὐκολωτάτῃ καὶ σαφεστάτῃ ἢ διδασκαλία. “Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.” Τούτέστι, πνευματικὸν, θεῖον, οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχοντα. Οὐ γὰρ Πλάτωνος οὐδὲ Πυθαγόρου, ἀλλ’ ὁ Χριστὸς τὰ ἐαυτοῦ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνέθηκε διανοίᾳ.

^νΤούτο γοῦν αἰσχυρῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ βίον ἐπιδειξώμεθα ἄριστον. Ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιεῖται πολλῆς φιλίας τεκμήριον, ^οτὸ τὰ ὑπόρρητα ἡμῖν ^ρἀποκαλύπτειν, λέγων· 27· “Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· πάντες γὰρ ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπήγγεila 59 ὑμῖν.” τούτέστιν, ἐθάρρησα ὑμῖν. Εἰ δὲ τοῦτο μόνον φιλίας τεκμήριον, τὸ θαρρῆσαι ὅταν φαίνηται μὴ θαρρήσας μόνον τὰ διὰ ῥημάτων μυστήρια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα διὰ τῶν ἔργων ἡμῖν ^αχαρισάμενος, ἐννόησον πόσης ἀγάπης ἐστὶ τὸ γινόμενον. Τούτο γοῦν αἰσχυρῶμεν καὶ ^εεἰ μηδεὶς γεέννης τοσοῦτος λόγος ἔσται ἡμῖν, ἀλλ’ ἔστω γεέννης φοβερώτερον τὸ περὶ τὸν οὕτω φίλον καὶ εὐεργέτην ἀγνώμονας γενέσθαι καὶ ἀχαρίστους· μὴδὲ ὡς μισθωτοὶ ^οοικέται, ἀλλ’ ὡς υἱοὶ καὶ ἐλεύθεροι πάντα πράττωμεν διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν, καὶ παυσώμεθά ποτε τῷ κόσμῳ Βπροσηλωμένοι, ἵνα καὶ Ἕλληνας καταισχύνομεν. Ἐπεὶ καὶ νῦν βουλόμενος πρὸς αὐτοὺς ^αἀποτείνεσθαι, ἀναδύομαι, μήποτε τοῖς λόγοις αὐτοὺς νικῶντες καὶ τῇ τῶν δογμάτων ἀληθείᾳ, πολὺν τὸν καταγέλωτα ἀπὸ τῆς τοῦ βίου συγκρίσεως ἡμῖν ^νἐνέγκωμεν ὅταν οἱ μὲν τῇ πλάνῃ προσέχοντες καὶ μηδὲν

27 Joan. xv. 15.

^ι ἀξιόπιστοι E. et a pr. man. A. τοῖς ἀπ. ἀξιόπιστοι] αὐτοῖς πιστὰ F. ^κ λοιπὸν] λέγων λοιπὸν A.F. ἐξῆς (sic) λοιπὸν C. ^ι τὰ om. A.E. ^μ καὶ om. F. Veron. ^ν HOIKON. Κατὰ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι θείας δυνάμεως ἦν τὸ κήρυγμα. δέικνται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὀλίγου καὶ ἰδιώτας ὄντας τοὺς ἀποστόλους πάντων περιγενέσθαι· καὶ ὅτι ὁρθῶς βιοῦντες, καὶ Ἕλληνας ἔλκομεν εἰς θεοσέβειαν, Veron. ^ο τὸ] τῷ E. τὸ om. F. et a pr. man. A. ^ρ ἀποκαλύπτειν est in libris omnibus et marg. Sav. Edebatur ἀνακαλύπτειν. ^α χαρισόμενος F. ^ε εἰ om. F. erasum in A. Idem mox ἔστω pro ἔσται. ^ο οἰκέται] ἢ οἰκέται F. ^ν ἀποτείνεσθαι C. ἀνατείνεσθαι vulgo. Vid. Annot. ^ν ἐνέγκωμεν] + πῶς γὰρ οὐ γέλωτος ἄξιον C. Aret.

^w τοιοῦτο πεπεισμένοι, φιλοσοφίας ἔχονται, ἡμεῖς δὲ τού-
ναντίον ^x ἅπαν. Πλὴν ὁμως ἐρῶ· ἴσως γάρ, ἴσως μελετῶντες
πρὸς αὐτοὺς μάχεσθαι, ^y φιλονεικήσομεν βελτίους αὐτῶν γενέ-
σθαι καὶ κατὰ τὸν βίον αὐτόν. Πρῶν μὲν ἔλεγον, ὅτι
οὐκ ἂν ἐπῆλθε κηρύξαι τοῖς ἀποστόλοις ἅπερ ἐκήρυξαν, εἰ ^c
μὴ θείας ἀπέλαυσαν χάριτος· καὶ ὅτι οὐ μόνον οὐ κατώρθωσαν,
ἀλλ' ^z οὐδ' ἂν ἐβουλεύσαντό τι τοιοῦτον· φέρε δὴ καὶ σήμερον
αὐτὸ τοῦτο ἐπεξέλθωμεν τῷ λόγῳ, καὶ δείξωμεν, ὡς ἀδύνατον
ἦν τοῦτο κἂν ἐλέσθαι, ^a κἂν ἐννοῆσαι, εἰ μὴ τὸν Χριστὸν
εἶχον μεθ' ἑαυτῶν· οὐκ ἐπειδὴ ἀσθενεῖς πρὸς ἰσχυροὺς, ^b οὐκ
ἐπειδὴ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, οὐκ ἐπειδὴ πένητες πρὸς πλου-
σίους, οὐδὲ ἐπειδὴ ἀμαθεῖς πρὸς σοφοὺς παρετάττοντο, ἀλλ'
(286) ἐπειδὴ καὶ τῆς προλήψεως πολλὴ ἦν ἡ ἰσχὺς. "Ἰστε γάρ
ὥς οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν παρὰ ἀνθρώποις, ὡς συνηθείας
παλαιᾶς τυραννίδος. "Ὡστε εἰ καὶ ^d μὴ δώδεκα ἦσαν μόνον,
μηδὲ οὕτως εὐτελεῖς καὶ τοιοῦτοι, ἀλλ' ^e ἑτέρα οἰκουμένη ^d
τοσαύτη, καὶ πλῆθος ἀντίρροπον εἶχον ^f μεθ' ἑαυτῶν τετα-
γμένον, ^h καὶ πολλῶ πλείους, καὶ οὕτω δύσκολον ἦν τὸ
γινόμενον. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ συνηθεῖα συνέπραττε, ταῦτοις
δὲ ἡ καινοτομία ἡναντιοῦτο. Οὐδὲν γὰρ οὕτω θορυβεῖ ψυχὴν,
κἂν ἐπὶ χρησίμῳ ^g τινὶ γίνηται, ὡς καινοτομεῖν τι καὶ ξενίζειν,
καὶ μάλιστα ὅταν περὶ λατρείας καὶ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης
τοῦτο γίνηται. ^h Καὶ ὅση ⁱ τοῦτου τοῦ πράγματος ἡ ἰσχὺς,
ἥδη ποιήσω φανερόν, πρότερον ἐκεῖνο εἰπὼν, ὅτι καὶ ἑτέρα
δυσκολία προσῆν πρὸς Ἰουδαίους. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλή- ^e
νων καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν κατέλυνον ἅπαντα,
Ἰουδαίοις δὲ οὐχ οὕτω διελέγοντο· ἀλλὰ τῶν μὲν δογμάτων
πολλὰ ἔπαυον, τὸν δὲ θεὸν τὸν νομοθετήσαντα προσκυνεῖν
ἐκέλευον· καὶ λέγοντες ὅτι δεῖ θεραπεύειν τὸν νομοθέτην,
ἔλεγον, μὴ πάντα πείθου τῷ νόμῳ τῷ παρ' ἐκείνου τεθέντι,
οἷον ἐν τῷ φυλάττειν τὸ σάββατον, ^h καὶ περιτομὴν τηρεῖν,
ⁱ καὶ θυσίας προσάγειν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ποιεῖν. "Ὡστε
οὐ μόνον ^j ἡ ^k συνηθεῖα ἐμπόδιον ἦν, ἀλλὰ καὶ ^l τὸ τὸν θεὸν
προσκυνεῖν κελεύοντας, πολλοὺς τῶν ἐκείνου λύειν κελεύειν ^o

^w τοιοῦτον C.F. Statim πεπιστευμένοι F. ^x ἅπαν] ποιῶμεν C. ^y φιλο-
νεικήσομεν A.F. ^z οὐδ' οὐκ F. ^a κἂν] Sic A.F. ἢ C. καὶ Edd. In
E. vocabulum erasum. ^b οὐκ ἐπειδὴ—οὐκ ἐπειδὴ om. F. ^c ὥς] ὅτι C.
^d μὴ om. A.E. ^e ἑτεροι F. ἀλλ' ἑτέρα οικ. τοσαύτη] καὶ οὐ τῇ καθ' ἡμᾶς
οἰκουμένη, ἀλλ' ἑτέρα τοσαύτη ἐκηρυκσον C. Aret. ^f μεθ' A.F. ^g τινὶ
Sic Edd. τι A.E.F. Vocula deest in C. Statim ὡς τὸ καιν. C. ^h καὶ
ὅση] ὅση δὲ C. ⁱ τοῦτου τοῦ πρ.] Sic Edd. Codices τοῦ θεοῦ πράγματος
dant. divinitatis Aret. ^k συνηθεῖα] Sic E. secundum conjecturam Matthaei
(Nov. Eclog. p. 281.) Legebatur θυσία. ^l τὸ om. F. Mox λύειν om. A.

νόμους. Ἐπὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων μεγάλη τῆς συνηθείας ^α ἦν ἡ τυραννίς. Καὶ γὰρ εἰ καὶ δέκα ἐτῶν μόνον, οὐ λέγω χρόνον τοσούτου, καὶ εἰ ἀνθρώπων ὀλίγων, οὐ λέγω τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, ὑπὸ συνηθείας προκατεilhaμμένων ἐπῆλθον οὗτοι, καὶ οὕτω δύσκολος ἦν ἡ μετὰστασις· νυνὶ δὲ καὶ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ πατέρες καὶ πάπποι καὶ ἐπίπαπποι, καὶ πολλοὶ τῶν ^β τούτων ἀνωτέρω, τῇ πλάνῃ ^ο προκατεilhaμμένοι ἦσαν, καὶ γῇ καὶ θάλαττα, καὶ ὄρη καὶ νῆπαι, καὶ βαρβάρων πάντα Βτὰ ^ρ γένῃ, καὶ Ἑλλήνων δῆμοι πάντες, καὶ σοφοὶ καὶ ἰδιῶται, ^ι καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ δεσπότηαι καὶ οἰκέται, καὶ γηπόνοι καὶ δημιουργοί, καὶ οἱ τὰς πόλεις καὶ οἱ τὰς χώρας οἰκοῦντες ἅπαντες. Καὶ εἰκὸς ἦν τοὺς κατηχομένους λέγειν τί ποτε τοῦτό ἐστι; πάντες οἱ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦντες ἠπάτηνται, καὶ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ φιλόσοφοι καὶ συγγραφεῖς, οἳ τε παρόντες οἳ τε πρὸ τούτου γενομένοι, οἳ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καὶ στρατηγοὶ καὶ ὑπατοὶ καὶ βασιλεῖς, καὶ οἱ τῶν πόλεων ἐξ ἀρχῆς ἱπολισταὶ καὶ οἰκισταὶ, καὶ ^κ βάρβαροι καὶ Ἕλληνες; καὶ οἱ δώδεκα ἀλιεῖς καὶ σκηνοποιοὶ καὶ τελῶναι πάντων ἐκείνων εἰσὶ σοφώτεροι; καὶ τίς ἀν ταῦτα ἀνάσχοιτο; Ἄλλ' ὅμως οὐκ ^ε εἶπον ταῦτα, οὐκ ἐνενόησαν, ἀλλ' ἠνέσχοντο, καὶ ἐγνωσαν ὅτι πάντων ἦσαν σοφώτεροι· διὸ καὶ πάντων ^ν ἐκράτησαν.

Καὶ ἵνα μάθῃς πόση τῆς συνηθείας ἐστὶν ἡ ^ω ἰσχὺς, τῶν τοῦ θεοῦ ^α προσταγμάτων πολλάκις ἐκράτησε. Καὶ τί λέγω, προσταγμάτων; Αὐτῶν ^γ μὲν οὖν τῶν ἐνεργειῶν. Καὶ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι μάννα ἔχοντες, σκόροδα ἐζήτουν, καὶ ἐλευθερίας ἀπολαύοντες, τῆς δουλείας ἐμέμνητο, καὶ Αἴγυπτον συνεχῶς ἐπεζήτουν διὰ τὴν συνήθειαν. Οὕτως ἡ συνήθεια τυραννικόν. ^δ Εἰ δὲ βούλει καὶ ἐκ τῶν ἐξωθεν αὐτὴν μαθεῖν, λέγεται Πλάτων, καίτοιγε ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι πλάνη τις ἦν τὰ περὶ θεῶν, καὶ ταῖς ἐορταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι συγκαταβῆναι, ἅτε οὐ κατισχύων συνηθεῖα πολεμῆσαι, καὶ ἔργω παρὰ τοῦ διδασκάλου τοῦτο μαθῶν. Καὶ γὰρ οὗτος ὑποπτευθεὶς ἐπὶ καινοτομίᾳ τινὶ τοιαύτῃ, τοσούτον ἀπέσχε τοῦ κατορθῶσαι ὅπερ ἐβούλετο,

^α ἦν om. F. ^β τούτων] Sic C.E. Aret. τοιούτων vulgo. Verba ἀνωτέρω τῇ πλάνῃ desunt in F. ^ο Sic omnes. ἦσαν προκατ. inverso ord. Edd.

^ρ γένῃ] ἔθνη F. Statim καὶ Ἑλλήνων καὶ Μῆδαι πάντες idem. ^ι καὶ om. C. ^κ πολισταὶ F. pro vulgato πολῖται. Vid. Annot. ^ε εἶπαν C.F. ^ν ἦσαν] εἰσὶ F. ^ω ἐκράτησαν] + καὶ οὐδὲν πρὸς τοῦτο ἐνεπύδισεν ἡ συνήθεια, καίτοι δοκοῦσα ἄμαχος εἶναι, τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου προσλαβούσα περίοδον C. Reg. apud Montef. et Aret. ^ω ἰσχὺς] + ὅρα ἐντεῦθεν C. Aret. ^α προσταγμάτων] + αὕτη C. ^γ μὲν οὖν om. C. οὖν, quod aberat, ex E. assumptum.

ὅτι καὶ τοῦ ζῆν ἐξέπεσε, καὶ ταῦτα ἀπολογησάμενος. Πόσους δὲ καὶ νῦν ὀρῶμεν ἀνθρώπους ἀπὸ προλήψεως κατεχομένους ἐν ἀσεβείᾳ, καὶ εὐλογον μὲν οὐδὲν ἔχοντας εἰπεῖν, ἐπειδὴν ἐγκαλοῖντο Ἕλληνες ὄντες, πατέρας δὲ καὶ πάππους καὶ ἐπιπάππους προβαλλομένους; Διὰ ²δὴ τοῦτο καὶ τινες τῶν ἔξωθεν δευτέραν φύσιν τὴν συνήθειαν ἐκάλεσαν. Ὅταν δὲ Ε καὶ ἐν δόγμασιν ἢ συνήθεια ἢ, βεβαιότερα γίνεται πάντα γὰρ τις εὐκολώτερον ἀμείψειεν, ἢ τὰ περὶ θρησκείας. Καὶ τὸ αἰσχύνησθαι ³δὲ μετὰ τῆς συνηθείας ἱκανὸν ἦν ἐμποδίσαι, καὶ τὸ δοκεῖν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ μεταμαθεῖν, καὶ παρὰ τῶν ἀσυνετωτέρων. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ⁴ἐπὶ ψυχῆς ταῦτα συμβαίνει, ὅπου γε καὶ ἐπὶ σώματος μεγάλην ἔχει τὴν ἰσχὺν (287) ἢ συνήθεια; Ἐπὶ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ ἕτερον ἦν δυνατώτερον τούτων ἐμπόδισμα, τὸ μὴ μόνον συνήθειαν ἀμείβειν οὕτως ὡς παλαιὰν καὶ ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ κινδύνων τὴν μετὰστασιν ποιεῖσθαι. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀπὸ συνηθείας εἰς συνήθειαν εἴλκον, ἀλλ' ἀπὸ συνηθείας ἀδειαν ἐχούσης εἰς ἀπράγματα κινδύνους ἀπειλοῦντα. Τὸν γὰρ πιστεύοντα ἔδει εὐθέως δημεύεσθαι, ἐλαύνεσθαι, πατρίδος ἐκπίπτειν, τὰ ἔσχατα πάσχειν δεινὰ, παρὰ πάντων μισεῖσθαι, κοινὸν εἶναι πολέμιον καὶ ἰδιοῖς καὶ ἄλλοτρίοις. Ὡστε εἰ καὶ ἐπὶ συνήθειαν ἐκάλουν ἀπὸ καινοτομίας, καὶ οὕτω δύσκολον τὸ πρᾶγμα ἦν ὅπου δὲ ἀπὸ συνηθείας ἐπὶ καινοτομίαν, καὶ ταῦτα προσῆν τὰ δεινὰ, ἐνώησον πόσον ἦν τὸ ἐμπόδισμα. Καὶ τῶν εἰρημένων δὲ Β πάλιν ἕτερον οὐκ ἔλαττον προσέκειτο τούτοις τὸ ποιοῦν δύσκολον τὴν μετὰστασιν. Μετὰ γὰρ τῆς συνηθείας καὶ τῶν κινδύνων, ⁵καὶ ταῦτα τὰ ἐπιτάγματα φορτικώτερα ἦν, καὶ ὧν ἀπῆγον, ῥάδιά τε καὶ εὐκολα. Ἀπὸ γὰρ πορνείας ἐπὶ σωφροσύνην ἐκάλουν, ἀπὸ μέθης ⁶ἐπὶ νηστείαν, ἀπὸ γέλωτος ἐπὶ δάκρυα καὶ κατάνυξιν, ἀπὸ πλεονεξίας ἐπὶ ἀκτημοσύνην, ⁷ἀπὸ φιλοζωίας ἐπὶ θανάτους, ἀπὸ ἀδείας ἐπὶ κινδύνους καὶ τὴν ἐσχάτην διὰ πάντων ἀπῆγον ἀκρίβειαν. ²⁸« Αἰσχροῦτης γὰρ, φησὶ, καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία ¹μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. » Καὶ ταῦτα ἔλεγον C τοῖς οὐδὲν ἄλλο εἰδόσιν, ἢ μεθεῖν καὶ γαστριῶσθαι, τοῖς

²⁸ Ephes. v. 4, 29.

² δὴ] δὲ F. ³ δὲ om. A.F. ⁴ ἐπὶ τῆς ψ. F. Mox γε om. idem.
⁵ ἐμπόδισμα] + ποῖον τοῦτο; C. ⁶ πρᾶγμα κ. ἀπειλοῦν A. Ita ediderunt
 Sav. Mor. Ben. ⁷ ἐπὶ] Sic A.C.F. ⁸ eis vulgo. ⁹ καὶ ταῦτα—εὐκολα]
 καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτάγματα φορτικὰ ἦν, καὶ ὧν ἀπῆγον δυσκολώτερα καὶ βαρύτερα C.
 Aret. ¹⁰ ἐπὶ] eis A. ¹¹ Clausula ἀπὸ φ. ἐπὶ θ. in Editis proxime post
 ἐκάλουν legitur, repugnantibus libris. ¹² μὴ] μηδὲ F.

εορτὰς ἐπιτελοῦσιν οὐδαμόθεν ἄλλοθεν συνεστῶσας ἢ ἀπὸ αἰσχροτήτος καὶ γέλωτος καὶ κωμωδίας ἀπάσης. "Ὡστε οὐ τῷ φιλοσοφία εἶναι τὰ πράγματα, φορτικά ἦν τὰ λεγόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώποις λέγεσθαι ἐν ἀδείᾳ ¹τραφεῖσι καὶ αἰσχροτήτι καὶ μωρολογίᾳ καὶ γέλωτι καὶ κώμοις. Τίς γὰρ τῶν ἐν ἐκείνοις βεβιωκότων ἀκούων, ὅτι ²⁹ "Ἐὰν μή τις ἄρῃ ^mἐαυτοῦ τὸν σταυρὸν, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιός" καὶ ὅτι "Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μά-
D χαιραν, καὶ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς," οὐκ ἂν ἐνάρκησε; τίς δὲ ἀκούων, ὅτι "Ἐὰν μή τις ἀποτάξῃται καὶ οἰκίᾳ καὶ πατρίδι καὶ χρήμασιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιός," οὐκ ἂν ὠκνησεν, οὐκ ἂν ἀπηγόρευσεν; Ἄλλ' ὅμως οὐ μόνον οὐκ ἐνάρκων, οὐδὲ ἀνεδύνοντο ταῦτα ἀκούοντες, ἀλλὰ προσέτρεχον καὶ ἐπεπήδων τοῖς δεινοῖς, καὶ ἤρπαζον τὰ ἐπιταττόμενα. Τὸ δὲ ἀκούειν, ³⁰ ὅτι παντὸς ῥήματος ἀργοῦ δώσομεν ρεῦθυνας καὶ, "Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοί-
E χενσεν αὐτὴν ὀφθεῖσαν" καὶ, "Ὁ ὀργισθεὶς εἰκῇ, εἰς γένειαν πεσεῖται," τίνα οὐκ ἂν τῶν τότε ἀπεσώβησεν; Ἄλλ' ὅμως πάντες ἐπέδραμον, καὶ πολλοὶ καὶ ὑπὲρ τὰ σκάμματα ἤλλοντο.

Τί οὖν αὐτοὺς ἐπέηγετο; οὐκ εὐδηλον ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κηρυττομένου; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, τοῦναντίον δὲ ἦν, ἐκείνοι μὲν οὗτοι, οὗτοι δὲ ἦσαν ἐκείνοι, ἅρ' ἂν εὐκολον ἦν ἔχειν καὶ ἐλκύσαι τοὺς ἐναντιουμένους; Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. "Ὡστε διὰ πάντων δέκνυται θεία δύναμις οὕσα ἢ κατορθώσασα. Ἐπεὶ πόθεν ἔπεισαν, εἰπέ μοι, τοὺς χάνους καὶ τοὺς διαρρέ-
62 οντας, ἐπὶ τὸν σκληρὸν καὶ τραχὺν φέροντες βίον; Ἀλλὰ τὰ μὲν ⁿπαραγγέλματα τοιαῦτα ἴδωμεν δὲ μήποτε τὸ δόγμα ἐπαγωγὸν ἦν. Καὶ μὴν ^rκαὶ τοῦτο ἱκανὸν ἦν τοὺς ἀπίστους ἀποσοβῆσαι. Τί γὰρ ἔλεγον οἱ κηρύττοντες; Ὅτι τὸν ἐσταυρωμένον δεῖ προσκυνεῖν, καὶ τοῦτον θεὸν νομίζειν, τὸν ἐκ γυναικὸς γεννηθέντα Ἰουδαίας. Καὶ τίς ἂν τούτοις ἐπέισθη, μὴ θείας δυνάμεως προηγουμένης; Ὅτι μὲν γὰρ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, πάντες εἶδον ὅτι δὲ ἀνέστη καὶ ἀνῆλθε, πλὴν

²⁹ Matth. x. 38, 34, 35.

³⁰ Matth. xii. 36. v. 28, 22.

^k καὶ om. A.E. καὶ τῷ] τὸ καὶ F.

¹ τρυφεῖσι F.

^m αὐτοῦ C.

ⁿ ἂν est in libris omnibus, non in Edd.

^o οὐδὲ] Sic Edd. ἀλλ' οὐδὲ

Codices. ^r εὐθύνους omnes. ^r edebatur δίκας.

^a καὶ om. C.F. Mox

ἤλαντο A. ἤλοντο F.

^r ἐπέλεγετο A. ἠπέλεγετο E.

^s οὗτοι, οὗτοι]

οὐ τοιοῦτοι F.

^t ἅρ' ἂν] ἅρα ἂν C. ἅρα οὖν F.

ⁿ παραγγέλματα]

πράγματα F. ^v Vid. Annot.

τῶν ἀποστόλων οὐδεὶς ἐθεάσατο. Ἄλλ' ἐπαγγελίαις αὐτοὺς ἐπῆραν, φησὶ, καὶ ψόφῳ ῥημάτων ἠπάτησαν. Τοῦτο μὲν B οὖν αὐτὰ μάλιστα δείκνυσι, καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων πάντων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπάτη τὰ ἡμέτερα. Τὰ μὲν γὰρ δυσχερῆ πάντα ^ω ἐντεῦθεν συνέβαινε· τὰ δὲ χρηστὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγείλασθαι ἔδει. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο, πάλιν γὰρ ἐρῶ, δείκνυσι θεῖον ^x ὃν τὸ ἡμέτερον κήρυγμα. Διὰ τί γὰρ μηδεὶς τῶν πιστευόντων εἶπεν, ὅτι οὐ πρόσεμι οὐδὲ ἀνέχομαι· τὰ δυσχερῆ μοι ἐνταῦθα ἀπειλεῖς, καὶ τὰ χρηστὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγέλλῃ; πόθεν γὰρ ὁῦλον, ὅτι ἀνάστασις ἔσται; τίς τῶν ἀπελθόντων ἦλθε; τίς τῶν κειμένων ^z ἀνέστη; τίς περὶ τούτων εἶπε μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν; C Ἄλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ ἐνενόησαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ³ ἐπέδωκαν ὑπὲρ τοῦ σταυρωθέντος. Ὡστε αὐτὸ τοῦτο μάλιστα μεγάλης δυνάμεως ἦν, ^h τὸ μηδέποτε μηδὲν τοιοῦτον ^c ἀκούσαντας ἀθρόον πείσαι περὶ μεγάλων οὕτω πραγμάτων, καὶ παρασκευάσαι τὰ μὲν δυσχερῆ καταδέξασθαι ἐπὶ τῆς πείρας, τὰ δὲ χρηστὰ ἐν ἐλπίσιν ἔχειν. Εἰ δὲ ἠπάτων, τούναντίον αὖν ^d ἐποίησαν· τὰ μὲν χρηστὰ ἐντεῦθεν ἐπηγγείλαντο, τὰ δὲ φοβερὰ ^e ἐσίγησαν, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. Οὕτω γὰρ οἱ ἀπατῶντες καὶ οἱ κολακεύοντες ποιοῦσιν· οὐδὲν τραχὺ οὐδὲ ἐπαχθές οὐδὲ φορτικὸν προτείνουσιν, ἀλλὰ τούναντίον ἅπαν D τοῦτο γὰρ ἔστιν ἀπάτη. Ἄλλ' ἡ ἄνοια, φησὶ, τῶν πολλῶν πεισθῆναι ἐποίησε τοῖς βλεγομένοις. Τί φῆς; ὅτε ὑπὸ Ἑλλήσιν ἦσαν, οὐκ ἦσαν ἀνόητοι, ἀλλ' ὅτε πρὸς ἡμᾶς μετέστησαν, τότε ἀνόητοι γεγόνασι; ^h καίτοιγε οὐκ ἄλλους ἀνθρώπους, οὐδὲ ἐξ ἄλλης οἰκουμένης λαβόντες ἔπεισαν οἱ ἀπόστολοι. ⁱ Καίτοι τὰ μὲν Ἑλλήνων ἀπλῶς κατεῖχον, τὰ δὲ ἡμέτερα μετὰ κινδύνων κατεδέξαντο· ὥστε εἰ μετὰ λόγου κρείττονος αὐτὰ κατεῖχον, τοσούτον αὐτοῖς ἐντραφέντες χρόνον, οὐκ αὖν αὐτῶν ἀπέστησαν, καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ ἀκινδύνως ἀποστῆναι ἐνῆν. Ἐπεὶ δὲ ἐγνώσαν ἐξ αὐτῆς τῶν E πραγμάτων τῆς φύσεως, ὅτι γέλως ἐκείνα καὶ πλάνη, διὰ τοῦτο καὶ θανάτων ἀπειλουμένων, τῶν μὲν συνήθων ἀπεπήδησαν, εἰς δὲ τὰ καινὰ ἠντομόλησαν, ἅτε τούτου μὲν τοῦ δόγματος κατὰ φύσιν ὄντος, ἐκείνου δὲ παρὰ φύσιν. Ἄλλ'

^ω ἐνταῦθα A.C.F. ^x ὃν assumptum ex C. ^y ὅτι est in libris omnibus, non in Edd. ^z Vid. Annot. ^a ἐπέδωκαν C.E. ut coniecerant Sav. alii. ἀπέδωκαν Edd. ^h τὸ] Sic C.E. καὶ Edd. ^c ἀκούσαντες F. ^d ἐποίησαν] + μᾶλλον C. ^e ἐσίγησαν] + ἂν F. et ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^f οἱ] οἷτε bis C. ^g λεγομένοις] λόγους E. ^h καίτοι sine γε F. ⁱ καίτοι] αὐτοὶ δὲ οἱ πεισθέντες C. Aret.

οικέται, φησὶν, ἦσαν οἱ πεισθέντες, καὶ γυναῖκες καὶ ^kτίτθαι καὶ μαῖαι καὶ εὐνοῦχοι. Μάλιστα μὲν οὐκ ἀπὸ τούτων ἡμῶν ἡ ἐκκλησία συνέστηκε μόνον, καὶ τοῦτο δῆλον ἅπασιν· εἰ δὲ ἀπὸ τούτων, τοῦτο μάλιστα ἐστὶ τὸ ποιῶν τὸ κήρυγμα ⁶³ θαυμαστὸν, ὅτι τοιαῦτα δόγματα, οἷα Πλάτων καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον οὐκ ἴσχυσαν ^ωἐννοῆσαι, ἐξαίφνης ἴσχυσαν οἱ ἀλιεῖς, τὸ πάντων ἀμαθέστατον γένος, ^υπείσαντες καταδέξασθαι. Οὐδὲ γὰρ εἰ φρονίμους ἔπεισαν μόνον, οὕτω θαυμαστὸν ἦν τὸ γεγονός· ἐπειδὴ δὲ οἰκέτας καὶ τίτθας καὶ εὐνούχους εἰς τοσοῦτον ἤγαγον φιλοσοφίας, ὥς ἀγγέλοις ἐφαμίλλους ποιῆσαι, μεγίστην τῆς θείας ἐμπνοίας παρείχον ἀπόδειξιν. Καὶ γὰρ εἰ μὲν εὐτελῆ τινα ἐπέταττον, ^οεἶχε λόγον ἴσως τὸ τὴν τούτων πειθῶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐτελείας τῶν λεγομένων ^Bπροβάλλεσθαι· εἰ δὲ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀνθρωπίνην σχεδὸν ὑπερβαίνοντα φύσιν, καὶ ὑψηλῆς δεόμενα διανοίας ἐφιλοσόφουν, ὅσῳ ἂν δείξης ἀνοήτους τοὺς πεισθέντας, τοσοῦτω μᾶλλον ἀποδεικνύεις σοφούς καὶ θείας χάριτος πεπληρωμένους τοὺς πείσαντας. Ἀλλὰ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐπαγγελιῶν, φησὶν, ἔπεισαν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο οὐ θαυμάζεις, εἰπέ μοι, πῶς ἔπεισαν μετὰ θάνατον προσδοκᾶν ἔπαθλα καὶ ἀμοιβάς; Ἐγὼ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἐκπλήττομαι. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπὸ ἀνοίας, φησί. Ποίας ἀνοίας, εἰπέ μοι, ^ρταῦτα, ^Cὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ δικαστήριον ἀδέκαστον μετὰ τὸν ἐνταῦθα ἡμᾶς λήψεται βίον, καὶ ²εὐθύνas καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν δώσομεν τῷ τὰ ἀπόρρητα εἰδότι θεῷ, καὶ τοὺς μὲν κακοὺς ὀψόμεθα κολαζομένους, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς στεφανουμένους; Ταῦτα ^γγὰρ οὐχὶ ἀνοίας, ἀλλὰ τῆς μεγίστης ἐστὶ φιλοσοφίας· ^ςτὸ δὲ τάναντία τούτων νομίζειν ἀνοίας. Αὐτὸ οὖν τοῦτο, εἰπέ μοι, τὸ καταφρονεῖν τῶν παρόντων, τὸ μέγα νομίζειν ἀρετὴν, τὸ μὴ τὰ ἄθλα ἐνταῦθα ζητεῖν, ἀλλὰ περαιτέρω προῖεναι ταῖς ἐλπίσι, καὶ ψυχὴν οὕτως εὐτονον ἔχειν καὶ πιστὴν, ὥς μηδενὶ τῶν παρόντων δεινῶν ^Dπρὸς τὰς μελλούσας παρεμποδίζεσθαι ἐλπίδας, πόσης ἂν εἴη φιλοσοφίας;

Ἀλλὰ βούλει καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῶν προρρήσεων μαθεῖν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, τῶν πρὸ τούτων, τῶν μετὰ ταῦτα; Θεά μοι σειρὰν χρυσὴν πλεκομένην τοικίλως

^k τίτθαι ex corr. his A. Statim καὶ μαῖα C. ¹ τούτων A.E.F. ^ω ἐννοῆσαι] + ὅλως C. ^υ πείσαντες est in libris omnibus et Veron. πείθειν tacite ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ο εἶχε Edd. εἶχον est in nostris omnibus. ^ρ ταῦτα] τὸ μαθεῖν C. Aret. ² εὐθύναι F. Idem post δώσομεν add. λόγον. ^γ γὰρ] μὲν οὖν C. ^ς Haec τὸ δὲ — ἀνοίας accesserunt ex libris omnibus et Sav. marg.

ἐξ ἀρχῆς. Εἶπέ τινα αὐτοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων, καὶ λέγων ἐθαυματούργει. Οὐκοῦν ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι καὶ τὰ θαύματα ἀληθῆ, καὶ τὰ μέλλοντα ἔπηγε-
 γελμένα. "Ἰνα δὲ καὶ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ἐπ' αὐτῶν αὐτὸ ποιήσω τῶν πραγμάτων φανερόν. Ἀνέστησε τὸν Λάζαρον ῥήματι μόνῳ "ψιλῶ, καὶ ζῶντα ἔδειξεν" εἶπε E πάλιν, ³¹ "ὅτι Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσι τῆς ἐκκλησίας" καὶ ὅτι "Ὁ καταλιπὼν πατέρα ἢ μητέρα ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει." Οὐκοῦν τὸ μὲν θαῦμα ἐν, τὸ τοῦ Λαζάρου· αἱ δὲ προρρήσεις (289) δύο, ἡ μὲν ἐνταῦθα δεικνυμένη, ἡ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι. Σκόπει τοίνυν πῶς ἅπαντα δι' ἀλλήλων κατασκευάζεται. Εἰ μὲν γάρ τις ἀπιστοῖ, ὅτι Λάζαρος ἀνέστη, ἀπὸ τῆς προρρήσεως τῆς περὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρημένης πιστευέτω τῷ θαύματι· τὸ γὰρ πρὸ τοσούτων λεχθέν χρόνων τότε, ἐξέβη καὶ τέλος ἔλαβε· πύλαι γὰρ ἄδου τῆς ἐκκλησίας οὐ κατίσχυσαν. Ὁ ⁶⁴ τοίνυν ἀληθεύσας ἔν τῇ προρρήσει, εὐδην ὅτι καὶ τὸ θαῦμα ^{εἰργάσατο} ὁ δὲ καὶ τὸ θαῦμα ἐργασάμενος, "καὶ ἄπερ εἶπεν εἰς τέλος ἀγαγόν, εὐδην ὅτι καὶ ἐν τῇ προρρήσει ^ἡ περὶ τῶν μελλόντων ἀληθεύει, λέγων, ὅτι ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει ὁ τῶν παρόντων ὑπεριδόν. Τὰ γὰρ ἤδη γεγεννημένα καὶ εἰρημένα, ἐνέχυρα μέγιστα τῶν μελλόντων ἐκβήσεσθαι δέδωκε. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα καὶ τὰ τούτοις εἰκότα ἀπὸ τῶν ^{εὐαγγελίων} συναγα-
 γόντες, λέγωμεν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπιστομίζωμεν αὐτούς. Εἰ δὲ ⁴ λέγοι τις, πῶς οὖν οὐκ ἐσβέσθη τέλεον ἢ πλάνη; ἐκείνο B ἂν εἴποιμεν· ὅτι ὑμεῖς αἴτιοι ^{οἱ} πρὸς τὴν ἑαυτῶν στασιάζοντες σωτηρίαν· ἐπεὶ ὁ θεὸς τὰ πράγματα οὕτως ὀκονόμησεν, ὥς μὴδὲ λείψανον ὑπολειφθῆναι τῆς ἀσεβείας. Ἄναλογισώμεθα τοίνυν τὰ εἰρημένα διὰ ^β βραχείων. Ποίαν ἔχει φύσιν τὰ πράγματα; τοὺς ἀσθενεῖς ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἡττάσθαι, ἢ τούναντίον; τοὺς τὰ εὐκολα λέγοντας, ἢ τοὺς ^ἡ χαλεπώτερα; τοὺς μετὰ κινδύνων ἔλκοντας, ἢ τοὺς μετὰ ἀδείας; τοὺς και-
 νοτομοῦντας, ἢ τοὺς τὴν συνήθειαν κρατύνοντας; τοὺς ἐπὶ C

³¹ Matth. xvi. 18. xix. 29.

¹ αὐτοῦ Codices et Veron. αὐτοῦ Sav. Mor. Ben. ^ν ἐπηγ.] καὶ ἐπηγ. Edd. καὶ om. A.C.E. τὰ ἐπηγ. F. ^ψ ψιλῶς Edd. repugnantis libris. ² ὅτι, quod aberat, habent libri omnes. ³ ἐν om. A. ⁴ ἐργάσατο F. ⁵ καὶ om. E.F. ⁶ Verba τῇ περὶ desunt in Editis, sed habentur in Codd. om- nibus. ⁷ εὐαγγελικῶν F. ⁸ λέγοι omnes. λέγει vulgo. ⁹ οἱ om. F. ¹⁰ συλλογισώμεθα (sic) F. ¹¹ βραχείων] + καὶ ἴδωμεν C. Aret. ¹² χαλεπώ- τερα] τὰ χαλεπώτατα C.

τραχείαν, ἢ τοὺς ἐπὶ ἱτὴν ῥαδίαν ἄγοντας ὁδόν; ^k τοὺς τῶν πατρῶν ἀφιστῶντας, ἢ τοὺς οὐ ξένα νομοθετοῦντας; τοὺς μετὰ τὴν ἐντεύθεν ἀποδημίαν πάντα ὑπισχυμένους τὰ χρηστὰ, ἢ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κολακεύοντας βίῳ; τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τῶν ὀλίγων, ἢ τοὺς ὀλίγους ὑπὸ τῶν πολλῶν; Ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς ἐνταῦθα, φησὶν, ὑπέσχεσθε. Τί ^l δὲ ἐνταῦθα ὑπέσχομεθα; Ἀμαρτημάτων ἄφεσιν καὶ λουτρὸν παλιγγενεσίας. Μάλιστα μὲν καὶ τὸ βάπτισμα ἐν τοῖς μέλλουσιν ἔχει τὸ πλεόν. Καὶ βῶα Παῦλος λέγων ³²· Ἀπεθύνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν Δέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. Ὅταν ἡ ζωὴ ὑμῶν φανερωθῇ, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. Εἰ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἔχει ἀγαθὰ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει, ^m καὶ τοῦτο μάλιστα πολλοῦ θαύματος, ὅτι ἴσχυσαν πείσαι τοὺς τὰ μυρία ἐργασασμένους ⁿ δεινὰ, καὶ ὅσα μηδεὶς ἕτερος, ὅτι πάντα ^o ἀπολούσονται, καὶ οὐδενὸς δώσουσι λόγον τῶν πεπλημμελημένων. Ὡστε καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαυμάζειν ἐχρῆν, ὅτι ἀνθρώπους βαρβάρους τοιαύτην ἔπεισαν καταδέξασθαι πίστιν, καὶ χρηστὰς περὶ τῶν μελλόντων ἔχειν ἐλπίδας, καὶ τὸ πρότερον τῶν ἀμαρτημάτων φορτίον ἀπεσκευασμένους μετὰ Ε πολλῆς τῆς προθυμίας εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἅπτεσθαι πόνων, καὶ πρὸς αἰσθητὸν μὲν μηδὲν κεχρημένοι, πάντων δὲ ἀνωτέρους τῶν σωματικῶν γεγεννημένους νοεράς δεξασθαι δωρεάς, καὶ τὸν Πέρσην καὶ τὸν Σαυρομάτην καὶ τὸν Μαῦρον καὶ τὸν Ἰνδὸν εἶδέναι ψυχῆς καθαρμὸν, καὶ θεοῦ δύναμιν καὶ φιλανθρωπίαν ἄφατον, καὶ πίστεως φιλοσοφίαν, καὶ πνεύματος ἀγίου ἐπιφοίτησιν, καὶ σωμάτων ἀνάστασιν, καὶ ζωῆς ἀθανάτου δόγματα. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ τὰ τούτων πλείονα γένη ἤ τοσαῦτα βαρβάρων οἱ ἀλίεις μυσταγωγοῦντες ἐν τῷ βαπτίσματι, φιλοσοφεῖν ἔπεισαν. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας φυλάξαντες, πρὸς αὐτοὺς λέγωμεν, καὶ τὴν ἀπὸ 65 τοῦ βίου πάλιν αὐτοῖς ἀπόδειξιν παρεχώμεθα, ἵνα ἐκατέρωθεν ἡμεῖς ἢ τε σωθῶμεν, ἐκείνους τε ἐπισπασώμεθα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

³² Col. iii. 3, 4.

^l τὴν om. F. Mox post ὁδόν, πάντας add. C. ^k τοὺς] καὶ τοὺς a pr. man. A. Statim τῶν πρὶν A.F. ¹ δὲ] δαὶ E. ^m καὶ om. F. ⁿ δεινὰ] κακὰ F. ^o ἀπολουσονται F. ἀπολαύσονται (et πάντων ex corr.) A. ^p τοσαῦτα abest in Edd. Habent A.E.F. ^q τε om. F. ^r αἰῶνας] + τῶν αἰώνων E.F.

ΛΟΓΟΣ Η.

^{1a} Καὶ γὰρ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. Γάλα ὑμᾶς ἐπό-
τισα, ^b οὐ βρῶμα· οὐπω γὰρ ἠδύνασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν
δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστέ.

B

(290) ΚΑΘΕΛΩΝ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν, καὶ τὸν τύφον αὐ-
τῆς καταβαλὼν ἅπαντα, ἐφ' ἑτέραν ὑπόθεσιν ἔρχεται. Καὶ γὰρ
εἰκὸς ἦν ἐκείνους λέγειν, ὅτι εἰ μὲν ^a τὰ Πλάτωνος ἢ Πυθαγόρου
ἢ τινος ἑτέρου τῶν φιλοσόφων ἀπηγγέλλομεν, εἰκότως οὕτω
μακρὸν καθ' ἡμῶν ἀπέτεινες λόγον· ^c εἰ δὲ τὰ τοῦ πνεύματος
^f καταγγέλλομεν, τίνος ἔνεκεν τὴν ἔξωθεν σοφίαν ἄνω καὶ κάτω
σπρέφεις; Πῶς οὖν πρὸς τοῦτο ἴσταται, ἀκουσον. “Καὶ γὰρ,
ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς.” Εἰ μὲν
C λιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ τέλειοι, φησὶν, ἦτε καὶ ἐν τοῖς πνευμα-
τικοῖς, οὐδὲ οὕτως ἐχρῆν ἐπαίρεσθαι· οὐδὲ γὰρ τὰ ὑμέτερα
καταγγέλλετε, οὐδὲ ἄπερ αὐτοὶ οἴκοθεν εὐρήκατε· νυνὶ δὲ οὐδὲ
ταῦτα ἴστε ὡς εἰδέναι χρὴ, ἀλλὰ μαθηταὶ ἐστέ καὶ πάντων
ἑσχατοί. “Ὡστε εἰ μὲν ἐπὶ ^h τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ φρονεῖτε
ⁱ μεγάλα, ^k ἐλήλεγκται οὐδὲν οὐσα αὕτη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς
πνευματικοῖς ἐναντία ἡμῖν· εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς,
καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔλαττον ^l κατέχετε, καὶ ἐν τοῖς ἑσχατοῖς
ἐστήκατε. Διὸ φησιν, “Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευ-
ματικοῖς.” Οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐλάλησα, ἵνα μὴ δόξη φθόνου τὸ
πράγμα εἶναι· ἀλλὰ ^m διπλῶς αὐτῶν καθαιρεῖ τὸ φρόνημα, D
ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ⁿ δείξας ὅτι οὐκ ἴσασιν τὰ τέλεια, δευτέρῳ δὲ,
ὅτι αὐτοὶ τοῦ μὴ εἰδέναι γεγόνασιν αἴτιοι, καὶ τρίτῳ ^o δὲ πρὸς
τούτοις, τῷ δεικνύναι, ὅτι οὐδὲ ἔτι νῦν δύνανται. Τὸ μὲν γὰρ
τὴν ἀρχὴν μὴ δυνηθῆναι, ἴσως τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἦν·
καίτοιγε οὐδὲ ταύτην αὐτοῖς ἀφήσι τὴν ἀπολογίαν. Οὐ γὰρ
διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δεξασθαι τὰ ὑψηλά φησιν αὐτοὺς μὴ

I CAP. iii. v. 1, 2.

^a Καὶ γὰρ] + δὲ Edd. invitis libris. ^b οὐ] καὶ οὐ Edd. καὶ om. C.E.F. et Mosq. ^c νῦν om. F. ^d τὰ] μετὰ a pr. man. A. Mox Πυθαγόρα F. ^e εἰ] ἐπεὶ C. ^f καταγγ. C.E.F. κατηγγ. Edd. ^g Ημεῖς μάλιστα—πνευμα-
τικοῖς exciderunt in A.F. Pro iis alia τί δὴ τοῦτό ἐστιν;· εἰ καὶ τὰ τοῦ πνευ-
ματος, κατηγγέλλετε dant C. Aret. ^h Sic C.E. τῆς ἐ. σοφίας vulgo. ⁱ μέγα C. ^k ἐλήλεγκται—ἡμῖν] οὐ μόνον οὐδὲν οὐσα, ἀλλὰ καὶ ἐναντία ἡμῖν αὕτη ἐλήλεγκται.
^l κατέχετε] πάλιν ἔχετε C. (non πάλιν κατέχετε, quod ex eodem Codice ex-
scripsit Editor Ben. 2^{dae}). ^m διπλῇ C. ⁿ δείξας, quod aberat, est in
libris omnibus et Sav. marg. ^o δὲ om. C.

δεδέχθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ σαρκικούς εἶναι. Πλὴν ῥᾶλλ' ἐν ἀρχῇ
 μὲν οὕτως οὐκ ἦν κατηγορίας ἄξιον· τὸ δὲ καὶ χρόνου παρελ-
 Εθόντος τοσούτου μηδέπω πρὸς τὰ τελειότερα φθάσαι, τοῦτο
 τῆς ἐσχάτης νωθείας ἦν. Τοῦτο γοῦν ἐγκαλεῖ καὶ Ἑβραίοις,
 ἀλλ' οὐ μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος. Ἐκείνους μὲν γὰρ καὶ
 διὰ τὴν θλίψιν τοιοῦτους εἶναι φησι, τούτους δὲ δι' ἐπιθυμίαν
 τῆς πονηρίας· οὐκ ἔστι δὲ ἴσον τοῦτο κακεῖνο. ¹Καὶ δείκνυσιν
 ὅτι ἐκείνοις μὲν ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, [τούτους δὲ] διεγείρων
 μᾶλλον, ἔλεγε ταῦτα ἀληθεύων. Τούτοις μὲν γάρ φησιν,
 “Ἄλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε” ἐκείνοις δὲ, ²“Διόπερ ἀφέντες
 τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα
 φερώμεθα” καὶ πάλιν, “Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν τὰ
 66 κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.” Καὶ
 πῶς τοὺς πνεύματος ἐπιτυχόντας τοσούτου, σαρκικούς καλεῖ,
 καὶ ὦν ἀρχόμενος τοσαῦτα διήλθεν ἐγκώμια; Ἐπεὶ κακεῖνοι
 σαρκικοὶ ἦσαν, πρὸς οὓς φησιν ὁ κύριος· ³“Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ,
 οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν” καίτοι καὶ δαίμονας
 ἔξέβαλον, καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν, καὶ προφητείας ἐπεδείξαντο.
 “Ὡστε ἔστι καὶ σημεῖα ποιήσαντα εἶναι σαρκικόν. Καὶ γὰρ
 τῷ Βαλαάμ ἐνήργησεν ὁ θεός, καὶ τῷ Φαραὼ ⁴τὰ μέλλοντα
 ἀπεκάλυψε, καὶ τῷ Ναβουχοδονόσορ, καὶ Καϊάφας προεφή-
 τευσε, οὐκ εἰδὼς ἂ ἔλεγε· καὶ ἕτεροι δὲ τινες δαιμόνια ἔξέβαλον
 Βτῷ αὐτοῦ ὀνόματι, οὐκ ὄντες μετ' αὐτοῦ. ⁵Ἐπειδὴ γὰρ οὐ
 διὰ τοὺς ⁶“ποιούντας ταῦτα γίνεται,” ἀλλὰ δι' ἐτέρους, πολ-
 λάκις δὲ καὶ δι' ἀναξίων ταῦτα ἐγίνετο. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ
⁷ἐπὶ ἀνδρῶν ἀναξίων δι' ἐτέρους ταῦτα γίνεται, ὅπου γε καὶ δι'
 ἀγίων; Καὶ γὰρ Παῦλός φησι· ⁸“Πάντα ὑμῶν ἔστιν, εἴτε
 Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος”
 καὶ πάλιν, ὅτι ⁹“Ἄντὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ
 προφήτας, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς καταρτισμὸν
 τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας.” Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲν
 ἂν ἐκάλυψε πάντας διαφθαρῆναι. Συμβαίνει γὰρ ἄρχοντας
 μὲν εἶναι φαύλους καὶ μιαροὺς, τοὺς δὲ ἀρχομένους ἐπιεικεῖς καὶ
 C μετρίους, καὶ λαϊκοὺς μὲν ἐν εὐλαβείᾳ ζῆν, ἱερέας δὲ ἐν πονηρίᾳ
 καὶ οὐκ ἔμελλεν οὐδὲ βάπτισμα εἶναι, οὔτε σῶμα Χριστοῦ οὔτε
 προσφορὰ δι' ἐκείνων, εἰ πανταχοῦ τὴν ἀξίαν ἢ χάριν ἐζητεῖ.

2 Hebr. vi. 1, 9.

3 Matth. vii. 23.

4 1 Cor. iii. 21, 22. Ephes. iv. 11, 12.

ῥ ἄλλ' om. a pr. man. A. 4 Vid. Annot. 5 ἔξέβαλον E.F. Ita tacite
 ediderunt Mor. Ben. Olim legebatur ἔξέβαλλον. 6 τὰ] καὶ τὰ E. 7 Vid.
 Annot. 8 “ποιούντας ταῦτα” ταῦτα ποιούντας ἀπλῶς C. τοῦτο π. ταῦτα Veron.
 et fortasse a pr. man. A. 9 ἄλλὰ]+καὶ C. 10 ἐπὶ] ὑπὸ C. 11 εἰσιν
 Edd. invitis libris. 12 αὐτὸς]+μὲν F.

Νυνὶ δὲ καὶ δι' ἀναξίων ^aεἴωθεν ἐνεργεῖν ὁ θεός, καὶ οὐδὲν τοῦ βαπτίσματος ἢ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτει-
(291) ται· ἐπεὶ ἐμελλεν ὁ λαμβάνων ἐλαττωθῆναι. ^bὩστε εἰ καὶ σπανιάκις γίνεται ^cταῦτα, γίνεται ^dοὐν ὁμως. Ταῦτα ^eδὲ λέγω, ἵνα μὴ τις τῶν ^fπαρεστώτων τὸν βίον περιεργαζόμενος τοῦ ἱερέως, σκανδαλίζεται περὶ τὰ τελούμενα. Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα ^gεἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Δ θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστὶ, κακεῖνός ἐστιν ὑμᾶς ὁ μυσταγωγῶν.

“Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς ^hσαρκικοῖς. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρώμα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε.” ⁱἩ^h ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ φιλοτιμίας ἐνεκεν εἰρηκέναι ταῦτα ἄπερ εἶρηκεν, ὅτι ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει τὰ πάντα, καὶ ὅτι ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται, καὶ ὅτι νῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ^jκαὶ τὸν τῷ φον αὐτῶν καταστέλλον, ὅρα τί φησιν· οὐ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐσίγησα, ὡς οὐδὲν πλέον δυνάμενος ὑμῖν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι σαρκικοί ἐστε. “^kἌλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Διὰ τί μὴ εἶπεν, οὐ θέλετε, ἀλλ', “οὐ δύνασθε;” ^lὍτι ^mκαὶ Ε τοῦτο ἀντ' ἐκείνου τέθεικε. Τὸ γὰρ μὴ ⁿδύνασθαι τοῦτο ἀπὸ τοῦ μὴ θέλειν ἐστίν· ὅπερ αὐτοῖς μὲν φέρει κατηγορίαν, τῷ δὲ διδασκάλῳ συγγνώμην. Εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ φύσεως οὐκ ἠδύναντο, ἴσως ἂν τις συνέγων· ^oἐπειδὴ δὲ ἀπὸ προαιρέσεως, ἀπεστέρηται τῆς ἀπολογίας. Εἴτα λέγει καὶ τὸ εἶδος τὸ ποιοῦν αὐτοὺς σαρκικούς· ^p“Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος καὶ ^qδιχοστασία, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;” Καίτοι καὶ πορνείας καὶ ἀσελγείας ἔχων αὐτῶν ^rδ7 εἰπεῖν, ἐκεῖνο μᾶλλον τίθησι τὸ ἀμάρτημα, ὅπερ ^sἐσπούδαζε διορθῶσαι τέως. Εἰ δὲ ζῆλος σαρκίους ποιεῖ, ὥρα λοιπὸν ἅπαντας ὀλολῦξαι μέγα, καὶ σάκκον περιβαλέσθαι, καὶ σποδὸν ὑποστρώσασθαι. Τίς γὰρ τοῦ πάθους τούτου καθαρὸς; πλὴν εἰ μὴ ῥὰπ' ἐμαυτοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ^tστοχαζόμεαι. Εἰ ζῆλος σαρκίους ποιεῖ καὶ οὐκ ἀφίησιν εἶναι πνευματικούς, καίτοιγε προφητεύοντας καὶ ἕτερα ^uθαυμαστὰ ἐπιδεικνυμένους·

^v 7. 3.

^a Sic Codd. εἴωθε post θεός transp. Edd.
^b ταῦτα] τὰ τοιαῦτα C.
^c δ' οὐν ex corr. recent. A. γοῦν vel γ' οὐν vulgo.
^d δὲ om. C.
^e προσ-
στώτων E.F. et ante corr. A. προσόντων idem ex corr.
^f προσάγει A.
^g σαρκικοί] + ὡς νηπίους ἐν Χριστῷ C.E.
^h ἵνα γὰρ] ταῦτα οὕτω σχηματίζει
ἵνα C. Aret. Mox ταῦτα om. C.
ⁱ καὶ—τί φησιν] ἅμα δὲ καὶ τὸν τ. αὐτῶν
καταστέλλει· δ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν (om. p.p. φησὶν) C. Aret.
^j καὶ om. C.
^k δύνασθε C.E.F. et a pr. man. A.
^l ἐπειδὴ C.E.F. ἐπεὶ vulgo.
^m διχο-
στασίαι F. Mosq. 7.
ⁿ ἐσπούδαζε A.E.F. ἐσπούδασε Edd. Statim διορ-
θῶσαι C.E.F. Legebatur διορθῶσασθαι.
^o ἀπ' ἐμοῦ F. Statim κατὰ pro καὶ
τὰ a pr. man. A.
^p στοχαζόμεαι] στοχαζόμενος σφάλλωμαι E.
^q θαύματα
a pr. man. A.

ὅταν μὴδὲ χάρις τοσαύτη παρῇ, ποῦ θήσομεν τὰ ἡμέτερα, ὅταν μὴ ἐπὶ τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέροις μείζουσιν ὤμεν Βάλισκόμενοι; Ἐντεῦθεν μαθαίνομεν, ὅτι εἰκότως ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ὅτι ὁ ποιῶν τὰ φαῦλα οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς· καὶ ὅτι βίος ἀκάθαρτος ἐμποδίζει δόγμασιν ὑψηλοῖς, οὐκ ἄφεις τὸ διορατικὸν φανῆναι τῆς διανοίας. Ὡς περ οὖν οὐκ ἔστιν ἐν πλάνῃ ὄντα καὶ ὀρθῶς βιοῦντα μείναι ἐν πλάνῃ ποτέ, οὕτως οὐ ῥάδιον πονηρίᾳ συντρεφόμενον ἀναβλέψαι ταχέως πρὸς τὸ τῶν παρ' ἡμῖν δογμάτων ὕψος, ἀλλὰ χρὴ πάντων καθαρεύειν τῶν παθῶν τὸν μέλλοντα θηρᾶν τὴν ἀλήθειαν. Ὁ γὰρ τούτων ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς πλάνης ἀπαλλαγῆσεται, καὶ ἐπιτεύξεται τῆς ἀληθείας. Μὴ γάρ μοι τὸ ἔμῃ πλεονεκτεῖν μόνον, μὴδὲ τὸ μὴ πορνεύειν ἀρκεῖν εἰς αὐτοῦ σοι νόμιζε, C ἀλλὰ χρὴ πάντα συνδραμεῖν τῷ ζητοῦντι τὰ ληθές. * Διὸ Πέτρος, 7 Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτόν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἔστι· τούτέστι, καλεῖ καὶ ἐπισπᾶται αὐτόν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Οὐχ ὁρᾷ Παῦλον, ὅτι πάντων σφοδρότερος ἦν ὕεν τῷ πολεμεῖν καὶ διώκειν; ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ βίον ἀληπτον εἶχε, καὶ οὐ πάθει ταῦτα ἔπραττεν ἀνθρωπίνῳ, καὶ ἐδέχθη καὶ πάντας ὑπερηκόντισεν. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς ὁ δεῖνα ὁ Ἕλληνας, χρηστὸς ὢν D καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, μένει πλανώμενος; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ὅτι ἕτερον ἔχει πάθος, κενοδοξίαν, ἢ νωθείαν ψυχῆς, ἢ τὸ μὴ μεριμνᾶν περὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ εἰκῇ τὰ κατ' αὐτὸν φέρεσθαι νομίζειν. Ὁ δὲ * Πέτρος τὸν ἐργαζόμενον δικαιοσύνην, τὸν ἐν πᾶσιν ἀληπτόν φησι * * * 8 Κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γεγόμενος ἄμεμπτος· καὶ, Ἐγὼ ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἂν καθαρᾷ συνειδήσει. Πῶς οὖν, φησὶν, ἀκάθαρτοι κατηξιώθησαν τοῦ κηρύγματος; Ἐπειδὴ ἠθέλησαν καὶ ἐπεθύμησαν. Τοὺς μὲν γὰρ καὶ πεπλανημένους ἔλκει, ἢ ἐπειδὴ παθῶν καθαρεύουσι· τοὺς δὲ ἄφ' ἑαυτῶν προσιόντας οὐ διωθόμεναι· πολλοὶ δὲ καὶ E ἀπὸ προγόνων ἐδέξαντο τὴν εὐσέβειαν. Ὁπου γὰρ ἐν ὑμῖν

6 Joan. iii. 20.

7 Act. x. 34, 35.

8 Philipp. iii. 6. 1 Tim. i. 3.

^s ἀφίεις C. ^t μὴ om. A, E, Veron. μὴ ante πορνεύειν om. iidem cum F.
^a τοῦτο] τοσούτον F. ^w νόμιζε] + οὐ γὰρ ἢ τούτων ἀποφυγὴ μόνον ἀρκεῖ πρὸς κατάληψιν C. Aret. ^x διὸ] + φησιν F. et ex corr. A. receptum a Sav. cet.
 διὸ Πέτρος] διὰ τοῦτο καὶ Πέτρος τῶν ἀποστόλων ὁ κορυφαῖός φησιν C. Aret.
 γ ἐν] καὶ ἐν C. ^z Vid. Annot. ^a ἐν om. F. ^b ἐπειδὴ] ἐάν C. ^c καθαρεύουσι C. E. F. Veron. καθαρεύουσι a pr. man. A. idem ex corr. καθαρεύουσιν, quod dederunt Sav. Mor. Ben.

ζήλος καὶ ἔρις.” Λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἀποδύεται. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν τοὺς ἀρχοντας κατέβαλεν, εἰπὼν, ὅτι οὐδενὸς ἀξία ἢ σοφία ^α τοῦ λόγου ἐνταῦθα δὲ τοὺς ἀρ-
(292) χομένους πλήττει, λέγων· ⁹ “Ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μὲν εἰμι Παῦλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοὶ ἐστέ;” καὶ δείκνυσιν ὅτι τοῦτο οὐ μόνον ^ε αὐτοὺς οὐδὲν ὥνησεν, οὐδὲ προσ-
λαβεῖν τι πεποίηκεν, ἀλλὰ ^ι καὶ πρὸς τὴν τῶν μειζόντων ὠφέλειαν ἐνεπόδισε. Τοῦτο γὰρ ζήλον ἔτεκεν· ὁ δὲ ζήλος ⁶⁸
σαρκικοὺς ἐποίησε· τὸ δὲ γενέσθαι σαρκικοὺς, οὐκ ἀφήκεν ἀκοῦσαι τῶν ὑψηλοτέρων.

¹⁰ “Τίς οὖν ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;” Μετὰ γὰρ τὴν τῶν πραγμάτων κατασκευὴν καὶ ἀποδείξιν, γυμνότερον λοιπὸν κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ· καὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα τίθησι, ^ε πᾶσαν περιαιρῶν τραχύτητα, καὶ οὐκ ^α ἄφεις ὀργισθῆναι πρὸς τὰ λεγόμενα. ^α Εἰ γὰρ Παῦλος οὐδὲν ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀγανακτεῖ, πολλῶ μᾶλλον ἐκείνους δυσχεραίνειν οὐκ ἔχρην. Διπλῇ τοίνυν αὐτοὺς παραμυθεῖται, ^ι τῷ τε ἑαυτὸν ὑποθεῖναι, ^κ καὶ τῷ μὴ παντὸς αὐτοὺς ἀποστερῆσαι ὥς οὐδὲν συντε-
λοῦντας· ἀλλὰ δίδωσι μὲν αὐτοῖς τι μικρὸν, δίδωσι δὲ ὅμως. Εἰπὼν γὰρ, “Τίς ^ι οὖν ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;” ^Β ἐπήγαγεν· “Ἄλλ’ ἢ διάκονοι δι’ ὧν ἐπιστεύσατε;” Τοῦτο δὲ αὐτὸ μὲν καθ’ ἑαυτὸ μέγα καὶ πολλῶν ἀξίων μισθὸν, πρὸς δὲ τὸ ἀρχέτυπον καὶ τὴν ρίζαν τῶν ἀγαθῶν οὐδέν. Οὐ γὰρ ὁ διακονούμενος τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλ’ ὁ παρέχων αὐτὰ καὶ διδούς, ^ι οὗτός ἐστιν ὁ εὐεργέτης. Καὶ οὐκ εἶπεν, εὐαγγελισταί, ἀλλ’, “ἢ διάκονοι” ὅπερ πλέον ἐστίν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εὐηγγελίσαντο, ἀλλὰ καὶ διηκόνησαν ἡμῖν· τὸ μὲν γὰρ λόγου ^α μόνον ἐστὶ, τὸ δὲ καὶ ἔργον ἔχει. “Ὡστε εἰ καὶ ὁ Χριστὸς ^ο διάκονος μόνον ἐστὶν ἀγαθῶν, καὶ ^ι οὐχ ἢ ⁶ ρίζα αὐτὸς καὶ πηγὴ, ὥς υἱὸς μέντοι, ὅρα ποῦ τοῦτο τὸ πρᾶγμα κατάγεται. Πῶς οὖν, ^α φησὶ, λέγει αὐτὸν ^ι διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς; Περὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας ἐκεῖ ^ι λέγων, καὶ οὐδὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ^φ νῦν εἰρήκαμεν. ⁸ Ἐκεῖ

⁹ v. 4.

10 v. 5.

11 Rom. xv. 8.

^α τοῦ om. F. ^ε οὐδὲν αὐτοὺς in verso ordine Edd. ^ι καὶ est in libris omnibus, non in Edd.^ε Sic C.E. περιαιρῶν πᾶσαν in verso ord. Edd.^α ἄφεις C. et corr. A. ^ι τῷ τε] τὸ F. Statim ὑποθεῖναι id. ^κ καὶ τῷμῇ] καὶ μὴ τοῦ F. καὶ τῷ (om. μῇ) A.E. καὶ τὸ Veron. ^ι οὖν deest inEditis. ^α αὐτὸς A. ^α μόνον omnes. μόνον Edd. ^ο διάκονος—

κατάγεται] διάκονος, ἀλλ’ οὐ τοῦτο μόνον ἐστίν, ἀλλὰ πηγὴ καὶ ρίζα τῶν ἀγαθῶν,

καὶ ὡς υἱὸς μέντοι, ὅρα ποῦ τὸ πρᾶγμα ἀνήγαγε C. Aret. ^ι οὐχ ἢ] οὐχὶ F.^α φησὶ om. C. post αὐτὸν transp. F. ^ι λέγων A.C.E. λέγωμεν F. λέγειEdd. ⁸ ἐκεῖ μὲν γὰρ] καὶ ἐκεῖ μὲν C.

μὲν γὰρ διάκονον τὸν πληρωτὴν φησιν, οὐχὶ τὸν οἰκοθεν
 παρασχόμενον τὰ ἀγαθὰ. Καὶ οὐκ εἶπεν, οἱ προσαγόμενοι
 ὑμᾶς εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ, “δι’ ὧν ἐπιστεύσατε” πάλιν ἐκείνους
 Δτὸ πλέον διδούς, καὶ τοὺς διακόνους ἑκάντευθεν δηλῶν. Εἰ
 τοίνυν ἑτέρῳ δηκονοῦντο, πῶς οὗτοι τὴν ἀξίαν ἀρπάζουσι;
 Σὺν δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδαμῶς αὐτοῖς ἐγκαλεῖ ὡς ἀρπάζουσιν,
 ὡς ἀλλὰ τοῖς παρέχουσιν. Ἡ γὰρ ὑπόθεσις τοῦ σφάλματος
 ἐν τῷ πλήθει ἦν· καὶ γὰρ ἐκείνοι εἰ ἀπέστησαν, οὗτοι διελύοντο.
 Δύο τοίνυν κατεσκεύασε σοφῶς, ὅθεν τε ἔδει καθελεῖν τὸ
 ἀμάρτημα, ἐκείθεν ὑπορύξας, καὶ πρὸς ἐκείνους ἀπέχθειαν
 μὴ κησάμενος, μηδὲ φιλονεικοτέρους ποιήσας. “*Καὶ ἐκάστη
 ὡς ὁ Ὑκύριος ἔδωκεν.” Οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρὸν παρ’
 ἑαυτῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγχειρίζοντος. Ἰνα γὰρ
 μὴ λέγωσι, τί οὖν; *τοὺς διακονουμένους ἡμῖν οὐ στέρξομεν;
 Εἰναί, φησὶν, ἀλλ’ εἰδέναι χρὴ μέχρι τίνος· οὐδὲ γὰρ τοῦτο
 αὐτὸ παρ’ αὐτῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δόντος θεοῦ.

12“Εγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ’ ὁ θεὸς
 ἡύξανε.” Τούτέστι, ἡ πρῶτος κατέβαλον τὸν λόγον· ὥστε
 δὲ μὴ ξηρανθῆναι τοῖς πειρασμοῖς τὰ σπέρματα, ὅτι Ἀπολλῶς
 τὰ παρ’ ἑαυτοῦ προσέθηκε· τὸ δὲ πᾶν τοῦ θεοῦ γέγονεν.
 13“Ὡστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τί, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ’
 ὁ αὐξάνων θεός.” Ὅρῃς πῶς αὐτοὺς παραμυθεῖται, ὥστε μὴ
 τραχυτέρους γενέσθαι τῷ ἀκοῦσαι, τίς ἐστὶν ὁ δεῖνα, καὶ
 69 τίς ὁ δεῖνα; Ἀμφότερα ἑγὰρ φορτικὰ, καὶ τὸ εἰπεῖν, τίς
 ἐστὶν ὁ δεῖνα, καὶ τίς ἐστὶν ὁ δεῖνα; καὶ τὸ εἰπεῖν, οὔτε ὁ
 φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων ἐστὶ τί. Πῶς οὖν αὐτὰ παρεμυ-
 θήσατο; Τῷ ἔτε ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου προσάγειν τὴν
 ἐξουδένωσιν. “Τίς γὰρ ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;”
 καὶ τῷ τὸ πᾶν ἀναθεῖναι τῷ πάντα δεδωκότι θεῷ. Εἰπὼν
 γὰρ, ὅτι οὗτος ἐφύτευσε, καὶ προσθεῖς, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ὁ
 ἡ φυτεύων, ἐπήγαγεν. “ἀλλ’ ὁ αὐξάνων θεός.” Καὶ οὐδὲ μέχρι
 τούτου ἔστη, ἀλλ’ ἑτέρα ἐπαγωγὴ πάλιν αὐτὸ θεραπεύει
 λέγων· 14“Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων, ἐν εἰσι.” Διὰ
 γὰρ ἰτούτου καὶ ἕτερον κατασκευάζει, τὸ μὴ ἐπαίρεσθαι

12 v. 6.

13 v. 7.

14 v. 8.

t ἡμᾶς A.E. v ἐντεῦθεν A. * ἀλλὰ τοῖς] ἀλλ’ ὡς C. Aret. x καὶ
 om. C. y καὶ C.E. Mosq. 2. χρ Edd. Post ἔδωκεν, φησι add. C.
 * Sic omnes. Edebatnr τοῖς διακονουμένοις. a πρῶτος] + ἐγὼ C. b Vid.
 Annot. c τὰ δὲ πάντα F. d τίς] + ἐστὶν C. e γὰρ om. F. f τίς
 ἐστὶν ὁ δεῖνα] Sic ex corr. A. τίς ἐστὶν ὅδε C. τί ἐστὶν ὅδε E.F. et a pr.
 man. A. τί ὅδε Veron. Nobiscum faciunt Sav. Mor. Ben. g τε om. F.
 h φυτεύων] + ἡ ὁ ποτίζων E. i τοῦτο F.

κατ' ἀλλήλων. Ἐν δὲ ^κεἶναι αὐτοὺς φησι, πρὸς τὸ μηδὲν B
 δύνασθαι ἄνευ τοῦ ἀνξάνοντος θεοῦ. Τοῦτο δὲ εἰπὼν, ¹οὐδὲ
 τοὺς πολλὰ κάμνοντας ἀφήκε κατεξανίστασθαι τῶν ἐλάττωνα
 (293) ^μεισενεγκάντων, οὔτε τοὺς ἑτέρους τούτοις φθονεῖν. Εἴτα,
 ἐπειδὴ τοῦτο ῥαθυμότερους ἐποίει, τὸ πάντας ἐν εἶναι νομί-
 ζεσθαι καὶ τοὺς πολλὰ καμόντας καὶ τοὺς ἐλάττω, ὅρα πῶς
 αὐτὸ διωρθώσατο, εἰπὼν· “Ἐκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν
 λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.” Ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, μὴ φοβοῦ,
 ὅτι εἶπον, ὅτι ἐν εἰσι· πρὸς γὰρ τὸ τοῦ θεοῦ ἔργον παραβαλ-
 λόμενοι, ἐν εἰσιν· ἐπεὶ πόνων ἕνεκεν οὐκ ^ηεἰσιν, ἀλλὰ ἕκαστος C
 τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται. Εἴτα καὶ ^ολιπαίνει πλεον αὐτῶ,
 κατορθώσας ὕπερ ἐβούλετο, καὶ χαρίζεται ἐν οἷς ἔξεστι μετὰ
 φιλοτιμίας. ¹⁵ “Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον
 ῥέστε, θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε.” Ὁρᾷς πῶς καὶ αὐτοῖς ἔργον
 ἔδωκεν οὐ μικρὸν, κατασκευάσας πρότερον, ὅτι τὸ πᾶν ἐστι
 τοῦ θεοῦ; Ἐπειδὴ γὰρ αἰεὶ παραινεῖ πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις,
 διὰ τοῦτο οὐ σφόδρα ἐξευτελίζει τοὺς διδασκάλους. “Θεοῦ
 γεώργιον ἐστε.” Ἐπειδὴ ^ηγὰρ εἶπεν, “ἐφύτευσα,” τῇ τροπῇ
 ἐπέμεινεν. Εἰ δὲ θεοῦ γεώργιον, οὐκ ἀπὸ τῶν γεωργούντων
 ὑμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θεοῦ καλεῖσθαι δίκαιον. Οὐ γὰρ ἀγρός D
 γεωργοῦ καλεῖται, ἀλλὰ τοῦ οἰκοδεσπότου. “Θεοῦ οἰκοδομὴ
 ἐστε.” Πάλιν ἡ οἰκοδομὴ οὐ τοῦ τεχνίτου, ἀλλὰ τοῦ
 ῥεσπότου ἐστίν. Εἰ δὲ οἰκοδομὴ ἐστε, οὐ χρὴ διεσπᾶσθαι·
 ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο οἰκοδομὴ. Εἰ γεώργιον ἐστε, διαι-
 ρεῖσθαι οὐ χρὴ, ἀλλ' ἐνὶ φραγμῷ τῷ τῆς ὁμονοίας τειχίζεσθαι.
¹⁶ “Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς
 ἀρχιτέκτων, θεμέλιον ^ητέθεικα.” Σοφὸν ἑαυτὸν ἐκάλεσεν
 ἐνταῦθα, οὐκ ἐπαίριον ἑαυτὸν, ἀλλὰ τύπον αὐτοῖς διδοῦς, καὶ
 δεικνὺς ὅτι τοῦτό ἐστι σοφοῦ, τὸ ἕνα θεῖναι θεμέλιον. Ὅρα γοῦν E
 πῶς μετριάζει. Εἰπὼν γὰρ σοφὸν ἑαυτὸν, οὐκ ἀφήκεν αὐτοῦ
 τοῦτο εἶναι, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν πρότερον ἀναθεῖς τῷ θεῷ,
 τότε ἑαυτὸν οὕτως ἐκάλεσε. “Κατὰ γὰρ τὴν χάριν τοῦ
 θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι,” φησὶν. Ὁμοῦ γὰρ δείκνυσιν, ὅτι
 καὶ τὸ πᾶν ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα ἐστι χάρις,
 τὸ μὴ διηρησθαι, ἀλλ' ἐφ' ἐνὶ κείσθαι θεμελίῳ. “^η Ἄλλος
 ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλέπέτω, πῶς ἐποικοδομεῖ.” Ἐνταῦθά γο

15 v. 9.

16 v. 10.

^κ εἶναι] εἰδέναι F. et a pr. man. A. ¹ οὔτε C. ^η Sic C.E.F. Edebatur
 εἰσενεγκόντων. ^η εἰσιν] + ἐν E. ^ο λιπαίνει] + πάλιν C. ^ρ ἐστε om. F.
 Mosq. 7. ^η γὰρ om. C. ^τ οἰκοδεσπότου E. ^η τέθεικα omnes, ἔθηκα
 Edd. ^η ἄλλος] + δὲ F. Mosq. 7.

μοι δοκεῖ εἰς τὸν περὶ τῆς πολιτείας λοιπὸν αὐτοὺς ἐμβάλλειν ἀγῶνα, ἐπειδὴ συνήψεν ἅπαξ καὶ ἐν ἐποίησε. ¹⁷ "Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός." Οὐ δύναται ^w δὲ, ἕως ἂν ἡ ἀρχιτέκτων· ἂν δὲ τεθῇ, οὐκέτι ἐστὶν ἀρχιτέκτων. Ἴδε πῶς καὶ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν κατασκευάζει τὸ προκείμενον ἅπαν. "Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· κατήγγελα τὸν Χριστὸν, παρέδωκα ὑμῖν τὸν θεμέλιον, σκοπεῖτε πῶς ἐποικοδομεῖτε, εἰ κενοδόξως, Βεῖ πρὸς ἀνθρώπους ἀποσπῶντες τοὺς μαθητάς. Μὴ τοίνυν προσέχωμεν ταῖς αἵρέσεσι· "Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον."

^x Ἐπὶ τοῦτον οὖν οἰκοδομῶμεν, καὶ ὡς θεμελίου ἐχώμεθα, ὡς κλῆμα ἀμπέλου, καὶ μηδὲν ἔστω μέσον ἡμῶν καὶ Χριστοῦ· ἂν γὰρ γένηται τι μέσον, εὐθέως ἀπολλύμεθα. Καὶ γὰρ τὸ κλῆμα κατὰ τὸ συνεχές ὕλκει τὴν πύσθη, καὶ ^z ἡ οἰκοδομή κατὰ τὸ κεκολλησθαι ἔστηκεν· ὡς ἂν διαστή, ἀπόλλυται, οὐκ ἔχουσα πῶς ^a ἐρείσει ἐαυτήν. Μὴ τοίνυν ἀπλῶς ἐχώμεθα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κολληθῶμεν αὐτῷ· ἂν γὰρ διαστώμεν, ἀπολλύμεθα. ¹⁸ "Οἱ γὰρ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, C ἀπολοῦνται," φησί. Κολλώμεθα τοίνυν αὐτῷ, καὶ κολλώμεθα διὰ τῶν ἔργων· ¹⁹ "Ὁ γὰρ τηρῶν τὰς ἐντολάς μου, ^b αὐτὸς ἐν ἐμοὶ μένει." Καὶ γὰρ διὰ πολλῶν ἡμᾶς ὑποδειγμάτων ἐνοῖ. Σκόπει δέ. Αὐτὸς ἡ κεφαλὴ, ἡμεῖς τὸ σῶμα· μὴ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος διάστημα· κενόν; Αὐτὸς θεμέλιος, ἡμεῖς οἰκοδομή· αὐτὸς ἀμπελος, ἡμεῖς κλήματα· αὐτὸς ὁ νυμφίος, ἡμεῖς ἡ νύμφη· αὐτὸς ὁ ποιμὴν, ἡμεῖς τὰ πρόβατα· ὁδὸς ἐκεῖνος, ἡμεῖς οἱ βαδίζοντες· ναὸς πάλιν ἡμεῖς, αὐτὸς ἔνοικος· αὐτὸς ὁ πρωτότοκος, ἡμεῖς οἱ ἀδελφοί· D αὐτὸς ὁ κληρονόμος, ἡμεῖς οἱ συγκληρονόμοι· αὐτὸς ἡ ζωὴ, ἡμεῖς οἱ ζῶντες· αὐτὸς ἡ ἀνάστασις, ἡμεῖς οἱ ἀνιστάμενοι· (294) αὐτὸς ^d φῶς, ἡμεῖς οἱ φωτιζόμενοι. Ταῦτα πάντα ^e ἐνωσιν ἐμφαίνει, καὶ οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίσχιν εἶναι, οὐδὲ τὸ μικρότατον. Ὁ γὰρ μικρὸν ἀποστάς, καὶ πολὺ προῶν ἀποστήσεται. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν ^f μικρὰν ἀπὸ ξίφους διάστασιν δέξηται, διαφθείρεται· καὶ ἡ οἰκοδομή, καὶ μικρὰν

17 v. 11.

18 Psal. lxxii. 27.

19 Joan. xiv. 10.

^v τῆς, quod aberat, habent A.E.F. et Cat. ^w δὲ om. C. Mox εἶδες πῶς E. εἶδε πῶς F. ^x HΘIRON. Περὶ μετανοίας. Veron. ^y ἔλκει] ἔχει A.

^z ἡ om. E.^a ἐρείσει E.^b αὐτὸς om. F. Post ἐμοί, φησί add. C.^c κενὸν additum ex libris omnibus et Sav. marg.^d τὸ φῶς Edd. τὸ om.

A.E.F.

^e ἐνωσιν] κόλλησιν C.F. et ex corr. recent. A.^f μικρὰν F.

μικρὰν om. Veron.

διαχάνη, καταλύεται καὶ τῆς ρίζης τὸ κλῆμα, καὶ μικρὸν ἀποκοπῇ, γέγονεν ἄχρηστον. Ὡστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν τὸ ὅλον ἐστίν. Ὅταν οὖν μικρὸν τι πλημμελήσωμεν ἢ καὶ ῥαθυμῆσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρὸν· ἐπεὶ ταχέως παροφθέν τοῦτο μέγα γίνεται. Εὐὐτῶ καὶ ἱμάτιον ἀρχὴν ἡ λαβὸν ῥήγνυσθαι καὶ ἀμεληθὲν, διόλου τὸ σχίσμα προήγαγε· καὶ ὄραφος ὀλίγων κεράμων καταπεσόντων παροφθεῖς, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατήνεγκε. Ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν· ἂν δ' ἄρα καταφρονῆσωμεν, καὶ εἰς τὸ βάθος ἔλθωμεν τῶν κακῶν, μηδὲ ἐκεῖσε γενόμενοι ἀπογενῶμεν, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς κερήβαριαν. Δύσκολον γὰρ λοιπὸν ἀνελθεῖν ἐκεῖθεν τὸν μὴ σφόδρα νήφοντα, 71 οὐ διὰ τὸ μῆκος μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν. Βάθος γάρ ἐστι καὶ ἡ ἁμαρτία, καὶ κάτω φέρουσα θλίβει. Καὶ καθάπερ οἱ εἰς φρέαρ ἐμπεσόντες οὐκ ἂν ῥαδίως ἀνέλθοιεν, ἀλλ' ἐτέρων δεύονται τῶν ἀναγόντων αὐτούς· οὕτω καὶ ὁ εἰς βάθος ἐλθὼν τῶν ἁμαρτημάτων. Χαλάσωμεν οὖν σχοινία πρὸς τοὺς τοιοῦτους, καὶ ἀνιμῶμεθα· μᾶλλον δὲ οὐχ ἐτέρων δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδῶμεν, καὶ ἀναβησώμεθα οὐ τοσοῦτον, ὅσον κατέβημεν, ἀλλὰ πολλῶ πλεόν, εἰς βουλόμεθα. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς Β βοηθεῖ· 20 οὐ γὰρ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτόν. Μηδεὶς τοίνυν ἀπογινώσκέτω, μηδεὶς τὸ τῶν ἀσεβῶν πασχέτω πάθος· ἐκείνων γάρ ἐστι τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. 21 Ἀσεβὴς ὁ γὰρ ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ. Ὡστε οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων ποιεῖ τὴν ἀπόγνωσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀσεβοῦς γνώμη. Καὶ πᾶσαν τοίνυν ἐπέλθῃς κακίαν, εἰπὲ πρὸς ἑαυτόν· φιλόανθρωπος ἐστίν ὁ θεός, καὶ τῆς σωτηρίας ἐπιθυμεῖ τῆς ἡμετέρας. 22 Ἐὰν γὰρ ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ, φησὶ, καὶ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἔξιν μεταστήσω. Μὴ τοίνυν ἀπαγορεύσωμεν· οὐ γὰρ τὸ πεσεῖν οὕτω χαλεπὸν, C ὥς τὸ πεσόντα κεῖσθαι· οὔτε τὸ τρωθῆναι δεινόν, ὥς τὸ τρωθέντα μὴ βούλεσθαι θεραπεύεσθαι. 23 Τίς γὰρ καυ-

20 Ezech. xviii. 23.

21 Prov. xviii. 3.

22 Esai. i. 18.

23 Prov. xx. 9.

ε καὶ om. E. η λαβὼν A.E.F. ι ἡμεῖς om. C. κ ἐκεῖ ex corr. A.
 Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. λ ἵνα] καὶ ἵνα A.E.F. μ ἀναγόντων A.E.
 ἀγαγόντων F. ἀναγαγόντων vulgo. ν ἀναβησώμεθα C. ἀναστήσωμεθα F.

ο ἀναβησώμεθα (sic) A. π γάρ] + φησὶν C. ρ σεστυόν C. σ καί, . .
 μεταστήσω] καὶ, . . μεταστής F.

χίσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάζεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἀμαρτιῶν; Ὑποτάτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥαθυμοτέρους ὑμᾶς ποιήσω, ἀλλ' ἵνα κωλύσω εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν.

Βούλει μαθεῖν πῶς ἐστὶν ἡμῶν ἀγαθὸς ὁ δεσπότης; Ἀνῆλθεν ὁ τελώνης μυρίων γέμων κακῶν, καὶ εἰπὼν; ²⁴· Ἰλάσθητί μοι, μόνον, κατῆλθε δεικναιμένους. Καὶ διὰ τοῦ προφήτου δέ φησιν ὁ θεός· “Δι’ ἀμαρτίαν βραχὺ τι ἐλύπησα αὐτόν, καὶ εἶδον ὅτι ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη στῆνός, καὶ ἰασάμην τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.” Τί τῆς φιλανθρωπίας ταύτης ἴσον; Ἰνα στῆνός μόνον, φησὶν, ἀφῆκα τὰ ἀμαρτήματα. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦμεν· διὸ μάλιστα τὸν θεὸν παροργίζομεν. Ὁ γὰρ καὶ διὰ μικρῶν ἱλασθῆναι γενόμενος, ὅταν μὴ τούτων τύχη, εὐκότως ἀγανακτεῖ, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπαιτεῖ τιμωρίαν ἡμᾶς· ὑπερβαλλούσης γὰρ ἐστὶ τοῦτο καταφρονήσεως. Τίς γοῦν ἐλυπήθη ποτὲ δι’ ἀμαρτίας; τίς ἐστέναξε; Ἐπί τὸ στήθος ἐπληξε; τίς ἐμερίμνησεν; Οὐδένα ἔγωγε οἶμαι· ἀλλὰ μυρίας μὲν ἡμέρας θρηνοῦσιν ἄνθρωποι ὑπὲρ οἰκετῶν ἀποθανόντων, ὑπὲρ ζημίας χρημάτων· τὴν δὲ ψυχὴν ἀπολλύντες καθ’ ἑκάστην ἡμέραν, οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα. Πῶς οὖν δυνήσῃ τὸν θεὸν ἐξιλεώσασθαι, ὅταν μηδὲ ὅτι ἡμαρτες, ἡμεῖς; Ναί, φησὶν, ἡμαρτον. Ναί μοι λέγεις τῇ γλώττῃ, εἰπέ μοι τῇ διανοίᾳ, καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος στέναξον, ἵνα διηνεκῶς εὐθυμῇς. Καὶ γὰρ εἰ ἡλγοῦμεν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν, εἰ ἐστενάζομεν ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν, οὐδὲν ἄν ἄλλο ἡμᾶς ἐλύπησε, τῆς ὀδύνης ταύτης πᾶσαν ἄθυμίαν παρω-
72 θουμένης. Ὡστε καὶ ἕτερον ἂν ἡμεῖς ἐκερδάνομεν μετὰ τῆς ἐξομολογήσεως, τὸ μὴ βαπτίζεσθαι τοῖς λυπηροῖς τοῦ παρόντος βίου, μηδὲ φινᾶσθαι τοῖς λαμπροῖς· καὶ ταύτῃ πάλιν μειζόνως ἂν ἐξιλεωσάμεθα τὸν θεόν, ὥσπερ οὖν, οἷς ὑποιοῦμεν (295)
νῦν, παροξύνομεν. Εἰπέ γὰρ μοι, εἴ τίνα ἔχεις οἰκίτην, καὶ πολλὰ παθὼν ἐκεῖνος κακὰ παρὰ τῶν ὁμοδοῦλων, τῶν μὲν ἄλλων μηδενὸς λόγον ποιοῖτο, ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ παροργίζεσθαι τὸν δεσπότην φροντίζοι μόνον, ἅρα οὐχ ἱκανὸς ἀπὸ τούτου μόνου λύσαι σου τὴν ὀργήν; Τί δέ; ἂν τῶν μὲν εἰς σὲ πλημμελημάτων μηδεμίαν ποιοῖτο φροντίδα, ὑπὲρ δὲ τῶν

²⁴ Luc. xviii. 13. Esai. lvii. 17, 18.

¹ ταῦτα] + δέ F. ² ἀφῆκα] + αὐτοῦ F. ³ μικρὸν C.E. et ex corr. A. Vulgatum habet Floril. p. 66. (Tom. xii. p. 459 B.) ⁴ ἡμεῖς F. ἡμεῖς A. ⁵ ἐκερδάνομεν F. pro vulgato ἐκερδαίνομεν. ⁶ ἂν om. F. Statim ἐξιλεωσάμεθα A.E.F. ⁷ Sic omnes. νῦν ποιοῦμεν inverso ord. Edd. ⁸ οἰκίτην F. ⁹ τὸν] σὲ τὸν F. Statim φροντίζει E.

^b πρὸς τοὺς ὁμοδοῦλους φροντίζοι, οὐχὶ μέζονα ἐπάξεις τὴν Β
 τιμωρίαν; Οὕτω καὶ ὁ θεὸς ποιεῖ· ὅταν "μὲν ἀμελῶμεν αὐτοῦ
 τῆς ὀργῆς, σφοδροτέραν ἐπάγει αὐτήν· ὅταν δὲ φροντίζωμεν,
 ἡμερωτέραν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐπάγει λοιπόν. Βούλεται ^d γὰρ
 ἡμᾶς ἐαυτοὺς ἀπειλῆσαι τὴν τιμωρίαν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ
 οὐκέτι λοιπὸν αὐτὰς ἀπαίτησαι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπειλεῖ
 τὴν τιμωρίαν· ἵνα τῶν φόβων τὴν καταφρόνησιν ἀνέλῃ· ὅταν
 δὲ ἐξ ἀπελθῇ, φράσσονται μοῦνον, οὐκ ἀφήσιν ὑπομείναι τὴν
 πείραν. "Ὅσα γοῦν πρὸς τοῖς Περεμίαν τί φησιν· ²⁵ "Οὐχ
 ὁρᾷς τί αὐτοῖς ποιοῦσιν; Οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσιν πῦρ, οἱ C
 υἱοὶ αὐτῶν ἐπιβάλλουσιν ξύλα, αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσιν
 "στέαρ." Δέος μὴ καὶ περὶ ἡμῶν λεχθῇ ^fτι τοιοῦτον. Οὐχ
 ὁρᾷς τί αὐτοῖς ποιοῦσιν; Οὐδεὶς τὰ τοῦ Χριστοῦ ζητεῖ,
 ἀλλὰ πάντες τὰ ἐαυτῶν. Οἱ υἱοὶ αὐτῶν εἰς ἀσελγείας
 τρέχουσιν, οἱ πατέρες αὐτῶν εἰς πλεονεξίαν καὶ ἄρπαγην,
 αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπὶ τὰς φαντασίας τὰς βιωτικὰς, οὐ μόνον
 οὐκ ἐεγκόπτουσαι τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ παροξύνουσαι.
 Στῆθι γοῦν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐρώτησον τοὺς ἀπίοντας ^hκαὶ
 ἐπανιόντας, καὶ οὐδένα ὅφει ὑπὲρ πνευματικοῦ πράγματος
 σπεύδοντα, ἀλλὰ πάντας ὑπὲρ σαρκικῶν τρέχοντας. Μέχρι D
 τίνος οὐκ ἀνανήφωμεν; μέχρι τίνος εἰς ὕπνον καταφερόμεθα
 βαθύν; οὐκ ἐλάβομεν κόρον τῶν κακῶν; Καίτοιγε καὶ χωρὶς
 τῶν ἱρημάτων ἀρκεῖ καὶ αὕτη τῶν πραγμάτων ⁱὑμᾶς ἡ
 πείρα διδάξαι τῶν παρόντων τὴν ^jοὐδένειαν, καὶ τὸ μοχθηρὸν
 ἅπαν. "Ἀνθρώποι γοῦν τὴν ἔξωθεν σοφίαν ἀσκούντες, καὶ
 μηδὲν τῶν μελλόντων εἰδότες, ἐπειδὴ κατέγνωσαν πολλὴν
 τῶν παρόντων πραγμάτων εὐτέλειαν, διὰ τοῦτο ἀπέστησαν
 μόνον. Ποίας οὖν σὺ τεύξῃ συγγνώμης, χαμαὶ συρόμενος,
 καὶ μὴ καταφρονῶν τῶν μικρῶν καὶ παρερχομένων ὑπὲρ τῶν
 μεγάλων καὶ διαιωνιζόντων, ὁ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἀκούων E
 ταῦτά σοι ^mδεικνύντος καὶ ἐκκαλύπτοντος, καὶ ἐπαγγελίας
 τοιαύτας παρ' αὐτοῦ ἔχων; "Ὅτι γὰρ οὐχ ἱκανὰ ταῦτα
 κατασχεῖν, ἔδειξαν οἱ καὶ χωρὶς ἐπαγγελίας τῶν μεζόνων
 ἀπεχόμενοι τούτων. Ποίον γὰρ πλούτον προσδοκῆσαντες
 ἐπὶ πενίαν ἦλθον; Οὐδένα· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σφόδρα εἰδέναι,
 ὅτι ἡ τοιαύτη πενία πλούτου ⁿκρείττων ἐστί. Ποίαν ζῶν

²⁵ Jer. vii. 17, 18.

^b πρὸς] εἰς F. ^c μὲν]+οὖν C. μὲν om. F. ^d γὰρ accessit ex libris
 omnibus. ^e στέαρ] σταίς Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^f τι
 τοιοῦτον] τὸ εἰρημένον C. ^g ἐκκόπτουσαι Veron. ^h καὶ ἐπανιόντας om. C.
 Aget. ⁱ ἱρημάτων] κακῶν F. ^j ἡμᾶς F. ^k οὐδέναι A.F. ^m δεικ-
 νύοντος F. ⁿ κρείττων A.

ἐλπίσαντες ἀφῆκαν τρυφήν, καὶ σκληραγωγία ἔδωκαν ἑαυτούς ;
 Οὐδεμίαν· ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν μαθόντες,
 73 καὶ ὁσυνειδότες, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἐπιτηδειότερον καὶ πρὸς
 ψυχῆς φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς σώματος ὑγίειαν. Ταῦτ' οὖν
 ἡμεῖς ἀναλογιζόμενοι, καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ συνεχῶς ἐν
 ἑαυτοῖς στρέφοντες, ἀποστῶμεν τῶν παρόντων, ἵνα τύχωμεν
 ἐκείνων τῶν μελλόντων, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B

ΛΟΓΟΣ Θ.

¹Εἴ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, ^a χρυσόν,
 ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην· ἐκάστου
 τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται. Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει,
 ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν
 ἐστὶ, τὸ ^bπῦρ δοκιμάσει. Εἴ τις τὸ ἔργον μένει ὁ
^cἐπ' ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατα-
 καήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς
 διὰ πυρός.

C ΟΥ μικρὸν ἡμῖν ^dτοῦτο τὸ προκείμενον ζήτημα ἐντεῦθεν, (296)
 ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν σφόδρα ἀναγκαίων, καὶ ὧν ἅπαντες ζητοῦσιν
 ἄνθρωποι, εἰ τέλος ἔχει τὸ τῆς γενένης πῦρ. "Ὅτι μὲν γὰρ
 οὐκ ἔχει, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο λέγων· ²"Τὸ πῦρ αὐτῶν
 οὐ σβεσθήσεται, καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσεται." Καὶ
 οἶδα μὲν, ὅτι ναρκάτε ταῦτα ἀκούοντες· ἀλλὰ τί πάθω ;
 Καὶ γὰρ ὁ θεὸς κελεύει ταῦτα συνεχῶς ἐνηχεῖν, λέγων·
³"Διάσπεται τῷ λαῷ τούτῳ" καὶ ἡμεῖς εἰς διακονίαν λόγου
 τετάγμεθα, καὶ ἀνάγκη φορτικὸν εἶναι τοῖς ἀκροαταῖς, οὐχ
 ἐκόντα, ἀλλ' ἀναγκαζόμενον. Μᾶλλον δὲ, εἰ βούλεσθε, οὐκ
 D ἐσόμεθα φορτικοί· ⁴"Ἄν γὰρ, φησὶ, ποιῆς τὸ ἀγαθόν, μὴ

1 CAP. III, v. 12—15.

2 Marc. ix. 44.

3 Exod. xix. 10 (?)

4 Rom. xiii. 3.

^a ὁ συνειδότες E.F. συνειδόντες A. συνιδόντες vulgo. ^p ὑγίειαν A.E.
^q ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς C. ^r ἐν] παρ' C. Hom. IX. ^a χρυσόν καὶ ἄργ. ἢ
 λίθους F. ^b πῦρ] + αὐτὸ Edd. αὐτὸ om. C.E. et Mosq. ^c ἐποικο-
 δόμησε A.F. Veron. ^d τοῦτο τὸ πρ. ζ. ἐντεῦθεν] ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης
 ζήτημα ἀνακύπτει C. Aret. etiam Regius apud Montef. Edebatur τοῦτο τὸ πρ.
 ζήτημα, absente ἐντεῦθεν, quod nos ex A.E.F. recepimus, τὸ πρ. ζ. ἐντεῦθεν,
 omisso τοῦτο, Cat.

φοβού." Ὡστε ἔξεστιν ὑμῖν ὁ μὴ μόνον μὴ μετὰ ἀπεχθείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἡδονῆς ἡμῶν ἀκούειν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔχει τέλος, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεφάνητο· καὶ ὁ Παῦλος δὲ φησι, δεικνύς ἀθάνατον τὴν κόλασιν, ὅτι οἱ ἁμαρτάνοντες δίκην τίσουσιν ὀλέθριον αἰῶνιον· καὶ πάλιν, "Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοὶ βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι" καὶ Ἑβραίοις ἔδὲ ἔλεγεν, "Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον." Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τοῖς εἰρηκόσιν, ὅτι "Ἐν τῷ ὀνόματί σου δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν," φησί· "Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, ἢ οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν." Καὶ αἱ παρθέναι δὲ ἀποκλεισθεῖσαι, οὐκέτι εἰσῆλθον· καὶ περὶ τῶν μὴ θρησάντων ἰδὲ αὐτὸν φησιν, ὅτι ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰῶνιον. Καὶ μὴ μοι λέγε, ποῦ ὁ τοῦ δικαίου^κ διαφυλάττεται λόγος, εἰ μὴ ἔχει τέλος ἡ κόλασις; Ὅταν γὰρ ὁ θεὸς ἐργάζεται τι, πείθου ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ μὴ ὑπόβαλλε λογισμοῖς ἀνθρωπίνους τὰ λεγόμενα. Ἄλλως δὲ πῶς οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μυρία παθόντα ἐξ ἀρχῆς ἀγαθὰ, εἶτα κολάσεως ἄξια πράξαντα, καὶ μήτε ἀπειλῇ μήτε εὐεργεσίᾳ^ι γεγόμενον βελτίω, κολάζεσθαι; Εἰ γὰρ⁷⁴ τὸ δίκαιον^μ ἐξετάζεις, ἐξ ἀρχῆς ἡμᾶς εὐθέως ἐχρῆν ἀπολέσθαι κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον μόνον. Καὶ γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν εἶχεν, εἰ καὶ τοῦτο ἐπάθομεν, τὸ γινόμενον. Ὅταν μὲν γάρ τις τὸν μηδὲν ἡδικοκτότα ὑβρίζει, κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον δίδωσι δίκην· ὅταν δὲ τις τὸν εὐεργέτην, τὸν οὐδὲν προπαθόντα μὲν, εὖ ποιήσαντα δὲ μυρία, καὶ ὁ μόνον τοῦ εἶναι γεγόμενον αἴτιον, καὶ θεὸν ὄντα, καὶ ψυχὴν ἐμπνεύσαντα, καὶ μυρία χαρισάμενον, καὶ εἰς οὐρανὸν βουλευθέντα ἀναγαγεῖν, εἶτα τοῦτον μετὰ το-
B
σαύτας εὐεργεσίας μὴ μόνον ὑβρίζει, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν ὑβρίζει δι' ὧν ποιεῖ, ποίας ἄξιός ἐστι συγγνώμης; Οὐχ ὁρᾷς πῶς τὸν Ἀδὰμ ἐκόλασε διὰ μίαν ἁμαρτίαν; Ναί, φησί· παράδεισον γὰρ ἔδωκεν ἐκείνῳ, καὶ πολλῆς εὐνοίας ἀπολαύσαι ἐποίησε. Καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἴσον ἀδείας ἀπολαύοντα ἁμαρ-

5 2 Thess. i. 9. 1 Cor. vi. 9, 10. Hebr. xii. 14. 6 Matth. vii. 22, 23. 7 Matth. xxv. 46.

^ε μὴ om. F. μὴ post μόνον om. A. ^ι ὀλέθριον αἰῶνιον] Sic E. F. et a pr. man. A. etiam Cat. ὀλεθρον αἰῶνιον C. et corr. A. ὀλέθριον καὶ αἰῶνιον Edd. Vid. Matthaei ad loc. ^ε δὲ om. F. ^κ Clausulam οὐκ οἶδα ὑμᾶς post ἀνομίαν transp. C. ^ι δὲ αὐτὸν om. E. ^κ φυλάττεται C. E. ^ι γεν. βελτίω] Sic libri omnes et Flor. p. 400. [Tom. xii. p. 610 E.] βελτίω γεγόμενον Edd. ^μ ἐξετάζεις libri omnes et Flor. ἐξετάζεις vulgo. ^ν ἡμᾶς εὐθέως om. F. ^ο μόνον om. F. ^π εἶτα] Sic C. pro vulgato εἰ. ^ρ ὑβρίζει F. ὑβρίζει bis A. C. E. ὑβρίζει bis Edd. Pro secundo ὑβρίζει, παροργίζει dat F. λυπη Flor. ^ρ γὰρ ἔδωκεν] Sic E. παρέδωκεν vulgo.

τάνειν, καὶ ἐν θλίψει καθεστῶτα πολλῇ. Καὶ γὰρ τὸ δεινὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐδὲ ἐν παραδείσῳ ὦν ἁμαρτάνεις, ἀλλ' ἐν τοῖς μυρίοις τοῦ παρόντος βίου κακοῖς, ^εκαὶ οὐδὲ τῇ ταλαιπωρίᾳ **C** σωφρονέστερος γίνῃ· ὥσπερ ἂν εἴ τις δεδεμένος χρωτο τῇ πονηρίᾳ. Σοὶ δὲ καὶ παραδείσου μέζονα ἐπηγγείλατο· καὶ οὔτε ἔδωκεν ἤδη, ἵνα μὴ σε διαχέῃ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων, οὔτε ἐσίγησεν, ἵνα μὴ σε ^εκαταβάλλῃ τοῖς πόνοις. Κακείνος μὲν μίαν ἁμαρτίαν ἁμαρτῶν, θάνατον ὀλόκληρον ἐπεσπάσατο, ἡμεῖς δὲ μυρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλημμελοῦμεν. Εἰ δὲ μίαν ἐργασάμενος ἐκείνος τοσούτον ἐπεσπάσατο κακὸν, καὶ θάνατον εἰσηνεγκεν, οἱ διηνεκῶς ἐν ἁμαρτήμασι ζῶντες, τί οὐ πεισόμεθα, ^εοἱ ἀντὶ παραδείσου τὸν οὐρανὸν προσδοκῶντες; Φορτικὸς ὁ λόγος, καὶ λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν· καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς **D** πάσχω, τοῦτο οἶδα· καὶ γὰρ ἡ καρδία μου ταράττεται καὶ πάλλει· καὶ ὅσῳ ἂν ἴδω κατασκευαζόμενον τὸν τῆς γεέννης λόγον, τοσούτῳ μᾶλλον τρέμω καὶ ^εδιαλύομαι τῷ δέει. Ἄλλ' ἀνάγκη ταῦτα λέγειν, ἵνα μὴ περιπέσωμεν τῇ γεέννῃ. Οὐκ ἔλαβες σὺ παράδεισον, οὐδὲ ξύλα καὶ φυτὰ, ἀλλ' οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὰ. Εἰ δὲ ὁ ^εἐλάττω λαβὼν κατεδικάσθη, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐξείλετο λόγος, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ^επλείονα ἁμαρτάνοντες καὶ ἐπὶ μέζουσι κεκλημένοι, τὰ ἀνή- (297) κεστα ὑπομενούμεν. Ἐννόησον γοῦν πόσον χρόνον ἐν τῷ θανάτῳ μένει διὰ μίαν ἁμαρτίαν τὸ γένος τὸ ἡμέτερον. Πεν- **E**τακισχίλια ἔτη καὶ πλείω παρήλθε, καὶ ὁ θάνατος οὐδέπω λέλυται διὰ μίαν ἁμαρτίαν. Καὶ οὐδὲ ἔχομεν εἰπεῖν, ὅτι προφητῶν ἤκουσεν ὁ Ἀδὰμ, ^εὅτι ἐπὶ ἁμαρτήμασιν ἑτέρους κολαζομένους εἶδε, καὶ φοβηθῆναι ἐντεῦθεν ^εαὐτὸν εἰκὸς ἦν, καὶ αὐτῷ τῷ παραδείγματι σωφρονισθῆναι· πρῶτος γὰρ ἦν τότε καὶ μόνος, ἀλλ' ὅμως ἐτιμωρεῖτο. Σὺ δὲ οὐδὲν ἂν ἔχοις τούτων ^επροβάλλεσθαι, ὁ μετὰ τοσαῦτα παραδείγματα γενόμενος χείρων, ὁ τοποῦτον καταξιωθείς πνεύματος, καὶ οὐ μίαν οὐδὲ **75** δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μυρίας ἐφελκόμενος ἁμαρτίας. Μὴ γὰρ, ὅτι ἐν ῥοπῇ βραχεία ^ετὰ ἁμαρτήματα γίνεται, τοῦτο σκόπει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κόλασιν ῥοπῆς εἶναι νόμιζε. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἀνθρώπους, οἳ πολλάκις ὑπὲρ μιᾶς κλοπῆς καὶ μιᾶς μοιχείας ἐν ^εμικρᾷ ῥοπῇ γινομένης ἐν δεσμωτηρίοις καὶ μετὰλλοις

^ε Clausulas καὶ οὐδὲ—γίνῃ et ὥσπερ ἂν—πονηρία invertit C.

C.E.F. et ex corr. A. καταβάλλῃ Edd.

^ε οἱ, quod vulgo abest, habent nostri omnes.

^ε διαλύομαι C.E. διαδύομαι A.F. ἀναδύομαι Edd.

^ε ἐλάττων E. et a pr. man. A.

^ε πλείον A.C.E. Veron.

^ε ὅτι] οὐδὲ ὅτι C.

^ε αὐτὸν om. F.

^ε προβάλλεσθαι A.E.F. προβαλέσθαι Edd.

^ε τὰ ἁμαρτήματα C.E.

Legebatur τὸ ἁμαρτήμα.

^ε μικρᾷ nostri omnes cum Regio apud Montef. μᾶ Edd.

ὀλόκληρον αὐτῶν τὸν βίον ἑανάλωσαν, λιμῷ διηνεκεῖ καὶ μυρίοις παλαίοντες θανάτοις; καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς ἐξείλετο, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι ἐν βραχεῖα καιροῦ ῥοπῇ τὸ ἁμάρτημα γέγονε, δεῖ καὶ τὴν κόλασιν ἀντίρροπον τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τὸν χρόνον ἔχειν.

Ἄλλ' ἄνθρωποι, φησὶν, εἰσὶν οἱ ταῦτα ποιοῦντες, ἡ δὲ θεὸς φιλάνθρωπός ἐστι. Πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸς ἄνθρωποι ὁμότητι ταῦτα πράττουσιν, ἀλλὰ φιλάνθρωπία· καὶ ὁ θεὸς δὲ, ὡς περ ἐστὶ φιλάνθρωπος, οὕτω καὶ ἐπεξέρχεται. ⁸ Κατὰ γὰρ τὸ ἔλεος αὐτοῦ πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. "Ὅταν οὖν εἴπῃς φιλάνθρωπον τὸν θεόν, τότε μείζονά μοι λέγεις τῆς κολάσεως τὴν ἀφορμὴν, ὅτι εἰς τοιοῦτον ἁμαρτάνομεν. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, ⁹ "Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος." Ἀνάσχεσθε, παρακαλῶ, τῆς πυρᾶς τῶν ῥημάτων· ἴσως γάρ, ἴσως ἔσται τις ὑμῖν ἐντεῦθεν παραμυθία. Τίς ἀνθρώπων δύναται κολάσαι οὕτως, ὡς ἐκόλασεν ὁ θεός, κατακλυσμὸν ποιήσας καὶ πανωλεθρίαν τοσοῦτου γένους, καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν πῦρ ἄνωθεν βρέξας, καὶ πάντας ἄρδην ἀφανίσας; ποῖα ἀνθρώπων C τιμωρία δύναται εἶναι τοιαύτη; Οὐχ ὁρᾷς ἀθάνατον σχεδὸν καὶ τὴν ἐντεῦθεν κόλασιν οὖσαν; Τετρακισχίλια ἔτη παρήλθε, καὶ ἡ τιμωρία μένει τῶν Σοδομιτῶν ἀκμάζουσα. Ὡς περ γὰρ ἡ φιλάνθρωπία αὐτοῦ μεγάλη, οὕτω καὶ ἡ κόλασις. Καὶ γὰρ εἰ μὲν φορτικά τινα ἐπέταξε καὶ ἀδύνατα, ἴσως ἂν τις εἶχε ^m τὴν δυσκολίαν προβάλλεσθαι τῶν νόμων· εἰ δὲ σφόδρα ῥᾶστα, τί ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν μηδὲ τούτων ποιούμενοι λόγον; Νηστεύσαι οὐ δύνασαι, οὐδὲ παρθενίαν ἀσκήσαι; Καίτοιγε δύνασαι, ⁿ εἰ ἂν θέλῃς, καὶ κατηγοροῦσιν ἡμῶν οἱ δυνηθέντες· ἀλλ' ὅμως οὐκ D ἐχρήσατο ταύτῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς τῇ ἀκριβείᾳ, οὐδὲ ἐπέταξε ταῦτα, οὐδὲ ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἶναι τὴν αἴρεσιν ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀκουόντων· σωφρονεῖν δὲ ἐν γάμῳ δύνασαι, καὶ μὴ μεθύειν δύνασαι. Χρήματα κενῶσαι οὐ δύνασαι πάντα; Καίτοιγε δύνασαι, καὶ δηλοῦσιν οἱ ἐργασάμενοι· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλὰ μὴ ἀρπάζειν ἐκέλευσε, καὶ ἐκ τῶν ὄντων τοῖς δεομένοις ἐπικουρεῖν. Εἰ δὲ ^o λέγοι τις, ὅτι οὐδὲ τῇ γυναικὶ μόνον ῥᾶρκεσθῆναι δύναμαι, ἀπατᾷ ἑαυτὸν καὶ παραλογίζεται· καὶ κατηγοροῦσιν οἱ χωρὶς γυναικὸς σωφρονούντες. E

⁸ Sirac. xvi. 12.

⁹ Hebr. x. 31.

^a ἀνῆλωσαν A.F. receptum a Savil. cet. ⁱ ὅτι] + ἐπειδὴ E. ἴσ. ὅτι ἐπεὶ Sav. marg. ^e εἰσὶν om. F. ⁿ ὁ δὲ θεός] Sic C.E. θεός δὲ vulgo. ⁱ οὖν οὐδὲ ἄνθρωποι ὁμότητι] οὐκ ὁμότητι ἄνθρωποι F. ^k ἁμαρτάνομεν] + δεσπότην E. ^l ὁ Παῦλος Edd. ὁ om. C.E.F. ^m τὴν δ. προβάλλεσθαι] Sic A.C.F. προβάλλεσθαι τὴν δ. E. προβάλλεσθαι τὴν δ. Edd. ⁿ εἰ ἂν omnes. ἂν vulgo. ^o λέγει A.F. ^p ἀρκεῖσθαι E. et ex corr. A. ἀρκεῖσαι F. et a pr. man. A.

Τί δέ, εἰπέ μοι; μὴ λοιδορεῖσθαι οὐ δύνασαι, ἢ κατάρᾶσθαι οὐ δύνασαι; Καὶ μὴν τὰ ταῦτα ποιεῖν φορτικόν, οὐ τὸ μὴ ποιεῖν. Ποίαν οὖν ἔχομεν ἀπολογία, τὰ οὕτω κούφα καὶ εὐκολα μὴ φυλάττοντες; Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὐδεμίαν. Ὅτι μὲν οὖν ἀθάνατος ἡ κόλασις, ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων δῆλον· ἔπειδὴ δὲ δοκεῖ τισι τὸ τοῦ Παύλου ῥῆμα ἀντιπίπτειν, φέρε καὶ αὐτὸ καταμάθωμεν ἀγαγόντες εἰς μέσον. Εἰπὼν γάρ, 76^a “Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπφοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται,” ἐπήγαγεν· “Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός.” Τί οὖν αὖ ἐποίμεν πρὸς τοῦτο; Σκοπήσωμεν πρότερον τίς ἐστιν ὁ θεμέλιος, καὶ τίς ὁ χρυσὸς, καὶ τίνες οἱ λίθοι οἱ τίμιοι, ἢ καὶ τίς ὁ χόρτος, καὶ τίς ἡ καλάμη. Τὸν μὲν οὖν θεμέλιον φανερώς αὐτὸς ἠδῆλωσε τὸν Χριστὸν εἰπὼν· “Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, * φησὶν, ὃς ἐστι Β Χριστὸς Ἰησοῦς.” Ἡ δὲ οἰκοδομὴ πράξεις ἐμοὶ δοκοῦσιν εἶναι. (298) Καίτοι γέ τινες φασιν, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ διδασκάλων εἴρηται καὶ μαθητῶν, καὶ περὶ αἱρέσεων διεφθαρμένων· ἀλλ’ ὁ λόγος οὐ παραδέχεται. Εἰ γὰρ τοῦτό ἐστι, πῶς τὸ μὲν ἔργον ὑπόλλυται, ὃ δὲ οἰκοδομῶν σωθήσεται * καὶ διὰ πυρός; τὸν γὰρ αἴτιον μᾶλλον ἀπόλλυσθαι ἔχρην· νυνὶ δὲ εὐρεθήσεται πλείονα δίκην διδόν· ὁ οἰκοδομηθεὶς. Εἰ μὲν γὰρ ὁ διδάσκαλος αἴτιος γέγονε τῆς κακίας, πλείονα ἄξιος δοῦναι δίκην· πῶς οὖν σωθήσεται; εἰ δ’ οὐκ αἴτιος, ἀλλὰ παρὰ τὴν οἰκείαν δυστροπίαν οἱ μαθηταὶ τοιοῦτοι γεγόνασιν, οὐδ’ ὅλως ἄξιος δοῦναι δίκην, C ἀλλ’ οὐδὲ ζημίαν ὑποστῆναι ὁ καλῶς οἰκοδομήσας. Πῶς οὖν φησι, “Ζημιωθήσεται;” Ὅθεν δῆλον ὅτι περὶ πράξεων ὁ λόγος. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει λοιπὸν πρὸς τὸν πεπορνευκότα ἀποτείνεσθαι, ἄνωθεν καὶ πρὸ πολλοῦ καταβάλλεται τὰ προοίμια. Οἶδε γὰρ περὶ ἐτέρου διαλεγόμενος, ἐν αὐτῇ τῇ περὶ ἐτέρου διαλέξει προκατασκευάζειν ἕτερον, ἐφ’ ὃ μέλλει ἰέναι. Καὶ γὰρ ἐπιτιμῶν περὶ τοῦ μὴ ἀναμένειν ^a ἑαυτοὺς ^b τοῖς ἀρίστοις, τὸν περὶ τῶν μυστηρίων κατεσκεύασε λόγον. Ὅτι δὲ καὶ νῦν πρὸς τὸν πεπορνευκότα ἐπίγεται, περὶ τοῦ θεμελίου D εἰπὼν, ἐπήγαγεν, ¹⁰ “Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστέ, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ

10 v. 16.

^a μὴ κ. οὐ δ. om. F. ¹ ἐπειδὴ] ἐπεὶ C. Statim δὲ om. F. ^a εἰ] καὶ εἰ Edd. invitis libris. ¹ οὕτω δέ] οὕτως A.F. ^v καὶ om. C. ^w ἠδῆλωσεν] + αὐτὰ C. ^x φησὶν om. C. ^y ἀπολείται C. ^z καὶ C. ^a αὐτοὺς F. τοῖς] ἐν τοῖς E.

φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός." Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ἡδη διασαλεύων τῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν τοῦ πεπορνευκότος.

"Εἴ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην." Μετὰ γὰρ τὴν πίστιν οἰκοδομῆς χρεία· διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ¹¹"Οἰκοδομεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις." "Καὶ γὰρ καὶ ὁ τεχνίτης καὶ ὁ μαθητὴς συνεισφέρουσιν ἐν τῇ οἰκοδομῇ· διὸ λέγει, "Ἐκαστος ^aδὲ βλέπेटω πῶς ἐποικοδομεῖ." Εἰ δὲ περὶ Ε πίστεως ταῦτα εἶρητο, λόγον οὐκ ἔχει τὸ λεγόμενον. Ἐν γὰρ ^eπίστει ἴσους πάντας εἶναι χρὴ, ἐπειδὴ μία πίστις· ἐν δὲ ἀρετῇ βίου οὐκ ἔνι πάντας εἶναι τοὺς αὐτοὺς. Πίστις μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ μὲν ἐλάττων, ἡ δὲ βελτίων, ἀλλ' ἡ αὐτὴ πάντων τῶν ἀληθῶς πιστευόντων· ἐπὶ δὲ βίῳ ἔστι τοὺς μὲν σπουδαιοτέρους εἶναι, τοὺς δὲ ῥαθυμοτέρους· καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεστέρας, τοὺς δὲ καταδεεστέρας· καὶ τοὺς μὲν τὰ μείζω, τοὺς δὲ ἐλάττω κατωρθωκέαι· καὶ τοὺς μὲν χαλεπώτερα, τοὺς δὲ καταδεέστερα πεπλημμεληκέαι. Διὰ τοῦτο εἶπε, "χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην." "Ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται." Τὴν πράξιν ἐνταυθα φησιν. "Εἴ τις τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ⁷⁷ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται." Καίτοιγε εἰ περὶ μαθητῶν καὶ διδασκάλων τὸ λεγόμενον ἦν, οὔτε ^hζημιουῖσθαι ἔχρην, ⁱεἰ μὴ ἤκουσαν οἱ μαθηταί. Διὰ γὰρ τοῦτό φησιν, "Ἐκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον·" οὐ κατὰ τὸ τέλος, ἀλλὰ κατὰ τὸν κόπον. Τί γὰρ, εἰ μὴ προσείχον οἱ ἀκούοντες; Ὅθεν δῆλον καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι περὶ ἔργων τὸ λεγόμενον. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· εἴ τις κακὸν βίον ἔχει μετὰ πίστεως ὀρθῆς, οὐ προστήσεται αὐτοῦ ἡ πίστις εἰς τὸ μὴ κολάζεσθαι, τοῦ ἔργου κατακαιομένου. Τὸ δὲ, "κατακαήσεται," ^kτοῦτ' ἐστιν, οὐκ οἶσει τοῦ πυρὸς τὴν ῥύμην. Β Ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις χρυσᾶ ὄπλα ἔχων διέλθοι ποταμὸν πυρὸς, ^lφαιδρότερος διαβαίνει· εἰ δὲ χόρτον ἔχων διέλθοι, οὐ μόνον οὐδὲν οὐνήσιν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀπόλλυσιν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων ἐστίν. Οὐ γὰρ ὡς περὶ ἐνυποστάτων διαλεγόμενος καὶ ^mδιακαιομένων, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὸν φόβον μᾶλλον ἐπιτείνειαι θέλων, καὶ δεῖξαι γυμνὸν ἀσφαλείας τὸν ἐν κακίᾳ ὄντα. Διὸ

11 | Thess. (v. 18. coll. v. 11.

^c καὶ γὰρ] διὸ F. καὶ post γὰρ om. A. ^a δὲ om. F. ^e τῇ πίστει Edd. τῇ om. A.E.F. ^f εἶναι] + τοὺς αὐτοὺς A. ^g τὰ ἐλάττω Edd. τὰ om. A.C.E. ^h ἐζημιουῖσθαι F. ⁱ εἴ] τί γὰρ el C. Aret. ^k τοῦτ' ἐστιν ex corr. A. τουρ- ^l ἐστιν Edd. τοῦτό ἐστιν C. ^m φαιδρότερον C. ⁿ διακαιμένων F. ἰδία καιο- ^o μένων Cat.

καὶ ἔλεγε, “Ζημιωθήσεται.” Ἴδὸν μία κόλασις. “Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός.” Ἴδὸν καὶ δευτέρα. “Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν οὐχὶ καὶ αὐτὸς οὕτως ἀπολείται, ὡς τὰ ἔργα, εἰς τὸ μηδὲν χωρῶν ἀλλὰ μενεῖ ἐν τῷ πυρὶ. Σωτηρίαν γοῦν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, φησί. ^οΔιὰ γὰρ τοῦτο προσέθηκεν, “ὡς διὰ πυρός.” Καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ἐν τῷ πυρὶ σώζεται, περὶ τῶν μὴ κατακαιομένων καὶ τεφρουμένων εὐθέως ὑλῶν. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ πῦρ ἤκουσας, νομίσης εἰς ἀνυπαρξίαν χωρεῖν τοὺς καιομένους. Εἰ δὲ σωτηρίαν καὶ τὴν τοιαύτην τιμωρίαν καλεῖ, μὴ θαυμάσης· ἔθος γὰρ αὐτῷ καὶ ἐπὶ τῶν κακεμφάτων καλοῖς ὀνόμασι κεχρησθαι, καὶ ἐπὶ τῶν χρηστῶν τοῖς ἐναντίοις. Οἶον, τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα, πονηροῦ (299) πράγματος δοκεῖ εἶναι ὄνομα· ἀλλ’ ἐπὶ καλῷ Παῦλος αὐτῷ κέχρηται λέγων, ¹² “Αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν Δύνακὸν τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ ἐπὶ κακῷ πάλιν εὐφήμῳ κέχρηται ὀνόματι, λέγων, ¹³ “Ἐβασίλευσεν ἡ ἀμαρτία” καίτοιγε τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα εὐφημόν ἐστι μᾶλλον. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰπὼν, “σωθήσεται,” οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν ἐπίτασιν τῆς τιμωρίας ἠνίζετο, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· αὐτὸς ἄδὲ μενεῖ διηλεκτῶς κολαζόμενος.

Εἶτα καὶ ἐπιφέρει λέγων· “Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε;” Ἐπειδὴ γὰρ περὶ τῶν διατεμνόντων τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ ἔμ-
προσθεν διελέχθη, καθίσταται λοιπὸν καὶ τοῦ πεπορευκότος, σαφῶς μὲν οὐδέπω, ἀορίστως δὲ αἰνιττόμενος τὸν διεφθαρμένον Εὐαγγελοῦ βίον, καὶ ἐπαίρων τὸ ἀμάρτημα ἀπὸ τῆς ἡδὴ δοθείσης αὐτῷ δωρεᾶς. Εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐντρέπει ἀπὸ τῶν αὐτῶν τοῦτων τῶν ἡδὴ ὑπαρξάντων. “Ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἢ ἀπὸ τῶν ἡδὴ γεγενημένων, ἢ λυπηρῶν, ἢ χρηστῶν, αἰεὶ τοῦτο ποιεῖ· ἀπὸ μὲν τῶν μελλόντων, “Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται” ἀπὸ δὲ τῶν ἡδὴ γεγενημένων, “Οὐκ οἴδατε ^οὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;” ¹⁴ “Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός.” Ὅρῃς τὴν καταφορὰν τοῦ λόγου; Ἀλλ’ ἔως τὸ πρόσ-
78 ωπον ἀδελφόν ἐστιν, οὐχ οὕτως ἐπαχθές τὸ λεγόμενον, πάντων διανεμομένων τὸν τῆς ἐπιτιμήσεως φόβον. “Φθερεῖ αὐτὸν ὁ θεός” τουτέστιν, ἀπολεῖ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ καταρωμένον ἐστίν, ἀλλὰ προφητεύοντος. “Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος

12 2 Cor. x. 5.

13 Rom. v. 21.

14 v. 17.

^ο οὕτω δὲ ὡς] Sic C.E. οὕτως ὡς vulgo. ^ο διὰ γὰρ τοῦτο] διὰ τοῦτο γοῦν E. οὐχ ἀπλῶς διὰ τοῦτο C. Aret. ἀλλὰ διὰ τοῦτο Cat. ^ρ γὰρ] οὖν C. ^α δὲ om. F. Statim μενεῖ E. ^τ τῇ] τοῖς E.F. ^ς ὅτι om. E. ^τ αὐτόν] τοῦτον C.E.

ἐστιν.” Ὁ δὲ πεπορνευμένος βέβηλος. Εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ πρὸς ἐκείνον ὡς ἀποτείνεσθαι, εἰπὼν, “Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν,”¹⁵ ἐπήγαγεν, “Οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.”¹⁶ “Μηδεὶς ἐαυτὸν ἐξαπατάτω.” Καὶ τοῦτο πρὸς ἐκείνον, ὡς νομίζοντά τι εἶναι, καὶ ἀπὸ τῆς σοφίας αἰχνοῦντα. ὙΚαὶ ἵνα μὴ δόξῃ παρέργως μέχρι πολλοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεσθαι, ἐμβαλὼν αὐτὸν εἰς ἀγωνίαν καὶ τῷ φόβῳ παραδούς αὐτὸν, ἅπαν ἔτι τὸ Β κοινὸν ἔγκλημα τὸν λόγον ἄγει, λέγων· “Εἴ τις δοκεῖ φρόνιμος εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.” Ποιεῖ δὲ αὐτὸ λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας, ἅτε καταγωνισάμενος αὐτοὺς ἱκανῶς. Κὰν γὰρ πλούσιος ἢ τις, κὰν εὐγενής, τῶν εὐτελῶν ἐστὶν εὐτελέστερος, ὅταν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἁλῶ. Ὡς περ γὰρ κὰν βασιλεὺς ἢ τις, δοῦλος δὲ γένηται βαρβάρων, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας. Βαρβαρος γὰρ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, καὶ ψυχῆς οὐκ εἰδυῖα φεῖδεσθαι τῆς ἀπαξ ἀλούσης, ἀλλ’ ἐπὶ λύμῃ τῶν ἐπι- C δεχομένων αὐτὴν τυραννοῦσα.

Ὁὐδὲν γὰρ οὕτως ἀλόγιστον, ὡς ἁμαρτία, οὐδὲν οὕτως ἠανόητον καὶ μωρὸν καὶ ῥαγδαῖον· πάντα ἀνατρέπει καὶ συγχεῖ¹ καὶ ἀπόλλυσιν ἔνθα ἂν εἰσπηδήσῃ·² ἀηδὴς ἰδεῖν, φορτικὴ καὶ ἐπαχθὴς. Καὶ εἴ τις αὐτὴν ἀνέπλαττε ζωγράφος, οὐκ ἂν μοι³ δοκεῖ ἁμαρτεῖν οὕτως ἂν αὐτὴν ἀναπλάττων, γυναῖκά τινα θηρίομορφον, βάρβαρον, πῦρ πνέουσαν, ἀτερπῆ, μέλαιναν, οἷας οἱ τῶν ἔξωθεν ποιηταὶ τὰς Σκύλλας ὑπογράφουσι. Μυρρίαις γὰρ χερσὶν ἐπιλαμβάνεται τῶν ἡμετέρων λογισμῶν, καὶ D ἀδοκῆτως ἐπεισέρχεται, καὶ πάντα διασπαράττει, καθάπερ οἱ κύνες οἱ λάθρα δάκνοντες. Μᾶλλον δὲ τί δεῖ ζωγραφίας ἡμῖν, δεόν τούς κατ’ αὐτὴν πεποιωμένους εἰς μέσον ἄγαγεῖν;⁴ Τίνα οὖν βούλεσθε πρότερον ὑπογράψωμεν; τὸν πλεονέκτην καὶ ἄρπαγα; Καὶ τί τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀναισχυντότερον; τί ἀναιδέστερον καὶ κυνικώτερον; οὐ γὰρ οὕτω κύνων ἔστηκεν ἀναιδευόμενος, ὡς οὗτος, ὅταν τὰ πάντων ἀρπάξῃ. Τί τῶν

15 v. 18.

* ὁ δὲ] ἄρα ὁ C. w Sic C.E.F. ἀποτείνεσθαι Edd. x ἐπήγαγεν omnes. Edebatur ἐπάγει. Mox ὑμεῖς ἐστε Edd. repugnantibus libris. y καὶ ἵνα μὴ] Sic C.E. καὶ om. A.F. Veron. ἵνα δὲ μὴ ediderunt Sav. Mor. Ben. z Sic omnes. Edebatur ἀποτείνεσθαι. a πάλιν] καὶ πάλιν a pr. man. A. λοιπὸν πάλιν C. b ἀνάγει F. c αὐτὸ omnes. τοῦτο Edd. d βασιλεὺς ἢ] Sic C.E.F. Edebatur βασιλεύσει. e εἰδυῖα φεῖδεσθαι] εἰδυῖας πείδεσθαι G.E. et a pr. man. A. Ita edebatur ante Sav. f καταδεχομένων C. g ΘΕΙΚΟΝ. Ὅπως ἀσχήμων ἡ ἁμαρτία, καὶ τίτιν ἔοικεν· καὶ περὶ πλεονεκτῶν. Veron. h ἀναισχυντόν E. i καὶ om. F. k ἀειδὴς E. Veron. l δοκεῖ C.E. δοκεῖν F. δοκῇ vulgo. m αὐτὴν om. E. n ἄγειν F. o τίτιν] τί E. Mox ὑπογράψωμεν A.F. ὑπογράφωμεν Edd.

χειρῶν μιαιώτερον ἐκείνων; τί τοῦ στόματος ἱταμώτερον τοῦ πάντα καταπίνοντος, καὶ οὐ κορεννυμένον; Μὴ γὰρ εἰς τὸ
 Ε πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἴδῃς, ὅτι ἀνθρώπου· οὐ γὰρ τὰ
 τοιαῦτα βλέπουσιν οἱ ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί. Οὐ βλέπει τοὺς
 ἀνθρώπους ὁ ἀνθρώπος, οὐ βλέπει τὸν οὐρανὸν οὐρανὸν, οὐδὲ
 ἀνανεύει πρὸς τὸν δεσπότην, ἀλλὰ πάντα χρήματα εἶναι νομίζει.
 Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ πένητας εἰώθασιν ὁρᾶν καταπεπονη- (300)
 μένους, καὶ ἡ ἐπικλᾶσθαι· οὗτοι δὲ ὁρῶσι πένητας, καὶ ἐκθη-
 ριούνται. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ οὐχ ὡς ἴδια τὰ ἀλλότρια
 79 βλέπουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια ὡς ἀλλότρια, καὶ οὐκ ἐφίενται
 τῶν ἐτέροις δεδομένων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐτέρους κενῶσι τὰ ἑαυτῶν·
 οὗτοι δὲ οὐκ ἀνέχονται, εἰ μὴ τὰ πάντων λάβοιεν· οὐ γὰρ
 ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θηριῶδες ἔχουσιν ὄμμα. Οἱ ἀνθρώπων
 ὀφθαλμοὶ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῶν οὐκ ἀνέχονται·
 αὐτῶν γὰρ ἐστὶ, καὶ ἐτέρων ἢ κατὰ πρόσωπον· οὗτοι δὲ εἰ
 μὴ ὅτι πάντας γυμνώσκειν, καὶ τὰ πάντων οἶκοι καταθόιντο,
 οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἐπι-
 Β πλῶνται. Διόπερ οὐδὲ θηρίων τὰς χεῖρας τὰς τούτων ἂν τις
 εἶναι φαίῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγριωτέρας πολλῶ καὶ
 χαλεπωτέρας. ὥς Ἀρκτοὶ μὲν γὰρ καὶ Λύκοι, ἐπειδὴν λάβωσι
 κόρον, τῆς τοιαύτης τροφῆς ἀφίστανται· οὗτοι δὲ κόρον οὐκ
 ἔχουσι. Καίτοι διὰ τοῦτο ἡ χεῖρας ἡμῖν ἐποίησεν ὁ θεός, ἵνα
 ἐτέροις βοηθῶμεν, οὐχ ἵνα ἐπιβουλεύωμεν. Εἰ δὲ μέλλοιμεν
 αὐταῖς εἰς τοῦτο κεχρῆσθαι, βέλτιον αὐτὰς ἀποκοπῆναι, καὶ
 χωρὶς τούτων εἶναι. Σὺ δὲ ἂν μὲν πρόβατον σπαράττῃ θηρίον,
 ἀλγεῖς· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ὁμόφυλον τοῦτο ἐργαζόμενος, οὐ
 νομίζεις τι ποιεῖν δεινόν; καὶ πῶς ἂν εἴης ἄνθρωπος; Οὐχ
 C ὁρᾷς ὅτι ἀνθρώπινον ἡ πρᾶγμα καλοῦμεν, τὸ ἐλεῶν γέμον καὶ
 φιλανθρωπίας· ὅταν δὲ ὁμόν τι καὶ ἀπηνὲς ἐργάσῃται, ἀπάν-
 θρωπον ἢ τὸν τοιοῦτον ὀνομάζομεν; Οὐκοῦν τὸν χαρακτῆρα
 τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν, τοῦ δὲ θηρίου ἀπὸ τοῦ ἐναντίου
 υπογράφομεν, λέγοντες αἰεὶ, μὴ γὰρ ἄνθρωπος; θηρίον ἢ
 κύων. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι πενίαν διορθοῦσιν, οὐκ αὔξουσιν.
 Τούτων καὶ τὰ στόματα θηρίων ἐστὶ στόματα, μᾶλλον δὲ καὶ
 ταῦτα ἐκείνων ἀγριώτερα· καὶ γὰρ ῥήματα φθέγγονται μᾶλλον
 ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἢ ἀφιεῖντα, ἢ φόνον ἐργαζόμενα. Καὶ εἰ

ἢ ἀνθρώπους] ὡς ἀνθρώπους ex corr. A. ἢ ἐπικλῶνται F. ἢ Vid. Annot.
 ὄμμα] ὄνομα E. ἢ καὶ τὸ F. ἢ πάντας E. Flor. p. 224. (Tom. xii.
 p. 536 B.) Edebatur πάντα. ἢ πάντα C. ἢ κατάθωντο Flor. et ex
 corr. E. κατάθωνται Edd. ἢ οὐδὲ τότε] Sic Flor. οὐδέποτε Cudd. et Edd.
 ἢ ἄρκοι F. etiam A. ante corr. ἢ χεῖρας ἡμῶν] ἡμῶν χεῖρας C.E. ἢ τὸ
 πρᾶγμα F. Mox ἐλεῶν idem. ἢ ἐργάσῃται] + τις E. ἢ τὸν] τὸ C.
 ἢ ἄνθρωπος] + ἐστὶν E. ἢ φόνον] καὶ φόνον C. Statim ἐργαζόμενον F.

πάντα τις ἐπέλθοι, τότε ᾗσεται καλῶς, πῶς θηρία ἑὰπὸ ἀνθρώπων τοὺς χρωμένους ἢ ἀπανθρωπία ποιεῖ. Εἰ δὲ καὶ τὴν D διάνοιάν τις ἐξετάσειε τῶν τοιούτων, οὐκέτι θηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς προσερεῖ. Καὶ γὰρ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀπηλείας καὶ τῆς πρὸς ἡτὸν ὁμόδουλον ἔχθρας· καὶ οὔτε βασιλείας ἔρως ἐκεῖ, οὔτε γεέννης φόβος, οὐκ αἰδὼς ἀνθρώπων, οὐκ ἔλεος, οὐ συμπάθεια, ἀλλ' ἀναισχυντία καὶ ἰταμότης, καὶ ὑπεροψία τῶν μελλόντων ἀπάντων· καὶ μῦθος αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τὰ τοῦ θεοῦ ῥήματα τὰ περὶ κολάσεως, καὶ γέλως ἢ ἀπειλή. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πλεονέκτου διάνοια. Ὅταν οὖν ἐνδοθεν μὲν δαίμονες ὦσιν, ἔξωθεν δὲ θηρία, καὶ θηρίων χείρους, ποῦ E ἰθήσομεν τοὺς τοιούτους, εἰπέ μοι; Ὅτι γὰρ καὶ θηρίων χείρους, δῆλον ἐκείθεν· τὰ θηρία τῇ φύσει τοιαυτὰ ἐστίν, οὗτοι δὲ κατὰ φύσιν τὸ ἡμερον ἔχοντες, παρὰ φύσιν εἰς τὸ θηριώδες ἑαυτοὺς ἐξάγειν βιάζονται. Καὶ οἱ δαίμονες δὲ τοὺς ἑπιβουλενομένους ἀνθρώπους συμπράττοντας ἑαυτοῖς ἔχουσιν· ὡς εἰ μὴ συνέπραττον, τὸ πλεόν τῶν ἑπιβουλῶν τῶν καθ' ἡμῶν ἐκείνοις ἀνήρητο· οὗτοι δὲ καὶ φιλονεικούντων αὐτοῖς τῶν ἐπηρεαζομένων κρατεῖν ἐπιχειροῦσι. Πάλιν ὁ δαίμων ἀνθρώπων πολεμεῖ, οὐ δαίμοσι τοῖς ὁμοφίλοις· οὗτος δὲ τὸ συγγενές καὶ 80 οἰκεῖον παντὶ ἡτρώπῳ κακοῦν ἐπείγεται, καὶ οὐδὲ τὴν φύσιν αἰδεῖται. Οἶδα ὅτι πολλοὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τούτων ἀπεχθάνονται τῶν ῥημάτων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπεχθάνομαι πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐλεῶ καὶ δακρύω τοὺς οὕτω διακειμένους· καὶ πληξάι ἡθέλωσιν, ἡδέως ἂν ἀνασχοίμην, εἰ ἂν ἀπέχοιντο τῆς θηριωδίας ταύτης. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης μεθ' ἡμῶν τοὺς τοιούτους ἐκβάλλει τῆς τῶν ἀνθρώπων συγγενείας, λέγων, ὅτι 16· Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις." Γενώμεθα τοίνυν ἀνθρωποὶ ποτε, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψωμεν, καὶ τὸ κατ' B εἰκόνα ἀπολάβωμεν· καὶ ἀνακτησώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16 Psal. xlviii. 21. Col. iii. 10.

ἑ ἀπὸ] ἀντὶ F. et ex corr. A. ἡ τὸν] τὸ F. ἰ θήσομεν F. κ ἐπιβουλενομένους] Sic Flor. secundum conjecturam Savilli. Edebatur ἐπιβουλεύοντας, consentientibus libris praeter C. qui ἐπηρεάζοντας habet. ἰ ἐπιβουλῶν] Sic C.E. Flor. et Regius apud Montef. qui ita edidit. Legebatur ἐπιβουλῶν, τῷ τρώπῳ F. ἡ θελήσωσιν A. Statim ἂν receptum ex uno Cod. C. ὁ ἀπάσχοιτο E. τ καὶ] + ἑαυτοὺς C.

ΛΟΓΟΣ Ι.

(301)

Ἐ¹Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.

“ΟΠΕΡ ἔφθην εἰπὼν, καὶ πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ εἰς τὴν “κατὰ τοῦ πεπορνευκότος κατηγορίαν ἐξενεχθεῖς, καὶ αἰνιγματωδῶς αὐτὴν παρανοίξας διὰ βραχέων, καὶ κατασείσας αὐτοῦ τὸ συνειδὸς, ἐπείγεται πάλιν ἐπὶ τὴν μάχην τῆς σοφίας τῆς ἔξωθεν, καὶ τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐντεῦθεν πεφυσιωμένων καὶ διατεμνόντων τὴν ἐκκλησίαν· ἵνα τὸ λείπον προσθεῖς καὶ τὸ κεφάλαιον ἅπαν ἀπαρτίσας μετὰ ἀκριβείας, οὕτω Δλοιπὸν σφοδρῶς τῇ ῥύμῃ κατὰ τοῦ πεπορνευκότος φέρεσθαι τὴν γλῶτταν ἀφῇ, πρότερον ἂ ἀκροβολισάμενος πρὸς αὐτὸν δι’ ὧν ἔμπροσθεν εἶρηκε. Καὶ γὰρ τὸ, “Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω,” πρὸς ἐκείνους μάλιστα ἐστὶν ἀποτεινόμενος, καὶ προκαταλεαίνοντος αὐτὸν ἐφόβῳ καὶ ὁ περὶ τῆς καλάμης λόγος αὐτὸν μάλιστα ἐστὶν αἰνιττομένους, καὶ τὸ λέγειν, ὅτι “Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ κατοικεῖ ἐν ὑμῖν;” Δύο γὰρ ταῦτα μάλιστα ἀπάγειν ἡμᾶς ἀμαρτίας εἶωθεν, ὅταν τὴν κειμένην τῇ ἀμαρτίᾳ κόλασιν ἐννοήσωμεν, καὶ ὅταν τὴν ἡμετέραν ἀξίαν ἀναλογισώμεθα. Τῷ μὲν οὖν τὸν χόρτον εἰς μέσον παράγει καὶ τὴν καλάμην, ἐφόβησε· τῷ δὲ τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκείας εὐγενείας εἰπεῖν, Εὐένετρεψεν, ἐκείνῳ μὲν τοὺς ἀναισθητοτέρους, τούτῳ δὲ καὶ τοὺς ἐπιεικεστέρους βελτίους ποιῶν. “Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω.” Ὡς περ νεκρὸν τῷ κόσμῳ κελεύει γενέσθαι, καὶ ἡ νεκρότης αὐτῇ οὐδὲν παραβλάπτει, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ, ζωῆς αἰτία ἡ γινόμενη· οὕτω καὶ μωρὸν ἡ κελεύει τῷ αἰῶνι τούτῳ γενέσθαι, σοφίαν ἐντεῦθεν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ προξενῶν. Μωρὸς δὲ τῷ κόσμῳ γίνεται ὁ τὴν ἔξωθεν ἀτιμάζων σοφίαν, καὶ πεπεισμένος μὴδὲν αὐτῷ συντελεῖν πρὸς τὴν τῆς πίστεως 81 κατὰληψιν. Ὡς περ οὖν ἡ πενία ἡ κατὰ θεὸν πλούτου αἰτία,

¹ CAP. III. v. 18, 19.

Hom. X. ^a κατὰ om. F. expunctum in A. ^b ἀκροβολισάμενος F. ἀκριβολογησάμενος E. ^c τῷ φόβῳ Edd. repugnantibus libris. ^d ὅτι om. F.

^e τοῦ om. C. Statim οἰκεῖ F. ^f Sic Codd. παράγειν εἰς μέσον in verso ord. Edd.

^g καὶ assumptum ex C.E. ^h γινόμενη E. Cat. γενομένη vulgo. ⁱ κελεύει τῷ αἰῶνι τούτῳ] Sic libri omnes et Cat. τῷ κόσμῳ τούτῳ κελεύει Edd.

καὶ ἡ ταπείνωσις ὕψους, καὶ τὸ δόξης ὑπερορᾶν δόξης αἴτιον γίνεται· οὕτω καὶ τὸ μωρὸν γενέσθαι σοφώτερον πάντων ποιεῖ. ^κ Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ παρ' ἡμῖν. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, ἀποθέσθω τὴν σοφίαν, ἀλλὰ, "γενέσθω μωρός;" Ἰνα μεθ' ὑπερβολῆς ἀτιμάσῃ τὴν ἔξωθεν παιδευσιν. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἴσον εἰπεῖν, ἀπόθου σου τὴν σοφίαν, καὶ γενοῦ μωρός. Ἄλλως δὲ καὶ παιδεύει μὴ ἐπαισχύνεσθαι τῇ παρ' ἡμῖν ἰδιωτεῖα· πάννυ γὰρ καταγελαῖ τῶν ἔξωθεν. Διόπερ οὐδὲ τὰ ὀνόματα δέδοικεν, ἐπειδὴ θαρρεῖ τῇ τῶν πραγμάτων δυνάμει. ^Β Ὡςπερ οὖν ὁ σταυρὸς, δοκῶν ἑπονείδιστον εἶναι, μυρίαν γέγονεν αἴτιος ἀγαθῶν, καὶ δόξης ὑπόθεσις ἀφάτου καὶ ῥίζα· οὕτω καὶ ἡ δοκοῦσα μωρία εἶναι, σοφίας ἡμῖν αἰτία κατέστη. Καθάπερ γὰρ ὁ κακῶς τι μεμαθηκώς, ἂν μὴ τὸ πᾶν ἀπόθῃται, καὶ λεάνῃ τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρὰν παράσχη τῷ μέλλοντι γράφειν, οὐδὲν εἴσεται σαφές τῶν ὑγιῶν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἔξωθεν σοφίας, ἂν μὴ τὸ πᾶν ἐξέλῃς, καὶ σαρώσῃς σου τὴν διάνοιαν, καὶ ἐξίσης τῷ ἰδιώτῃ παράσχῃς σαυτὸν τῇ πίστει, οὐδὲν εἴσῃ γενναῖον ἀκριβῶς. Καὶ γὰρ οἱ παραβλέποντες, ἂν μὴ μύσαντες ^μ ἐτέροις ἑαυτοὺς παραδῶσιν, ἀλλὰ τῇ διεφθαρμένῃ τῶν ὀφθαλμῶν ὄψει τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψωσι, ^С τῶν οὐχ ὁρώντων πολλῶ πλείονα ἀμαρτήσονται. Καὶ πῶς ἂν εἴῃ τὴν σοφίαν ταύτην ἀποθέσθαι, φησί; Μὴ ^κ κεκρημένον αὐτῶν τοῖς δόγμασιν. Εἴτα ἐπειδὴ οὕτως αὐτῆς σφοδρῶς ἀποστῆναι ἐκέλευσε, καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι λέγων· "Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν." Οὐ γὰρ μόνον οὐδὲν συντελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζει. Δεῖ τοίνυν αὐτῆς ἀποστῆναι ἅτε βλαπτούσης. Ὅρῃς πῶς ἐκ περιουσίας ἤνεγκε τὰ νικητήρια, ἀποδείξας ὡς οὐ μόνον ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐναντιοῦται; Καὶ οὐδὲ ταῖς οἰκείαις ἀρκείται κατα- ^В

(302) σκευαῖς, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίαν ἐπήγαγε πάλιν, λέγων· "Γέγραπται γὰρ, Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν." ^α Ἡ σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ, ἡ δρασσόμενος ἐν τῇ πανουργίᾳ, τουτέστι, ^β τοῖς οἰκείοις ὅπλοις αὐτοὺς χειρούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ σοφίᾳ ἐχρήσαντο εἰς τὸ μὴ δεθῆναι τοῦ θεοῦ, δι' αὐτῆς ταύτης ἤλεγξεν αὐτοὺς, ὅτι μάλιστα δέονται ἠθεοῦ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὅτι μωροὶ γεγόμενοι δι' αὐτῆς,

^κ Vid. Annot. ^ι Sic A.C.E. Cat. ἐπονείδιστος vulgo. ^μ ἐτέροις ἑαυτοὺς] Sic nostri omnes. Legebatur ἑαυτοὺς ἐτέροις. ^κ κεκρημένον] Sic Cat. et ex corr. A. κεκρημένοι F, et a pr. man. A. κεκρημένους C. Codex E. habet κεκρημένοι, correctum, ut videtur, ex κεκρημένον. Hoc edidit Savilianus, illud Veron. Commel. κεκρημένων per errorem pro κεκρημένον habent Mor. Montef. ^α Vid. Annot. ^β τοῖς] ἐν τοῖς C.E. ^α τοῦ θεοῦ vulgo. τοῦ om. A.C.E. Cat.

εικότως δι' αὐτῆς ἐάλωσαν. Οἱ γὰρ νομίζοντες μὴ δεῖσθαι θεοῦ, εἰς τοσαύτην κατέστησαν χρεῖαν, ὥς ἀλλέων καὶ ἀγραμμάτων ἐλάττους φανῆναι, καὶ αὐτῶν τούτων δεθῆναι λοιπόν. **Ε** Διὰ τοῦτό φησιν· ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν εἶλεν αὐτούς. Τὸ μὲν ² γὰρ εἰπὲν, “Ἀπολῶ τὴν σοφίαν,” πρὸς τὸ μηδὲν χρήσιμον εἰσαγαγεῖν εἴρηται· τὸ δὲ, “Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν,” πρὸς τὸ δεῖξαι τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν.

Εἶτα καὶ τὸν τρόπον λέγει καθ' ὃν εἶλεν, ἐτέραν προσθεῖς μαρτυρίαν· ² “Κύριος γὰρ, φησὶ, γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.” Ὅταν δὲ ἡ σοφία ἢ **82** ἄπειρος ταῦτα περὶ αὐτῶν ψηφίζεται, καὶ ἀποφαίνει τοιοῦτους, ποῖαν ἐτέραν ζητεῖς ἀπόδειξιν τῆς ἐσχάτης ἀνοίας αὐτῶν; Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων κρίσεις πολλαχοῦ διαπίπτουσιν, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ ψῆφος ἀληπτος καὶ ἀδέκαστος πανταχοῦ. Στήσας τοίνυν τὸ τρόπαιον οὕτω λαμπρὸν τῆς ἀνωθεν κρίσεως, καταφορικῶς λοιπὸν κέχρηται τῷ λόγῳ, πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἀποστρέψας αὐτὸν, καὶ λέγων οὕτως· ³ “Ὡστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστί.” Πάλιν ἐπὶ τὸ πρότερον ἔρχεται, δεικνὺς ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς ὀφείλουσι μέγα φρονεῖν, ἅτε οὐδὲν παρ' ἑαυτῶν ἔχοντες. **Β** Ὅταν οὖν ἡ μὲν ἔξωθεν σοφία βλαβερά ᾖ, τὰ δὲ πνευματικὰ μὴ παρ' ὑμῶν ἢ δεδομένα, πόθεν ἔχεις καυχᾶσθαι; Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἔξωθεν σοφίας, “μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω,” φησὶν, ἐπειδὴ ἐπὶ πράγματι ἐφρόνουν βλαβερῶ· ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ὠφέλειαν ἔχει, “μηδεὶς καυχάσθω” καὶ ἡμερώτερον κέχρηται τῷ λόγῳ. ⁴ “Πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν· εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστίν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.” Ἐπειδὴ ⁵ γὰρ σφόδρα αὐτῶν καθήψατο, πάλιν αὐτοὺς ἀνακτᾶται. Καὶ **83** ἀνωτέρω μὲν ἔλεγε, “Συνεργοὶ ἐσμεν τοῦ θεοῦ,” καὶ δι' ἐτέρων δὲ πλειόνων αὐτοὺς παρεμυθήσατο· καὶ ἐνταῦθα δὲ φησι, “Πάντα ὑμῶν ἐστί,” καθαιρῶν τὸν τύπον τῶν διδασκάλων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν αὐτοῖς χαρίζονται, ἀλλ' ὅτι καὶ οὗτοι ἐκείνοις χάριν ἔχειν ὀφείλουσι· διὰ γὰρ αὐτοὺς τοιοῦτοι γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἔλαβον. Ἄλλ' ἐπειδὴ

² v. 20.³ v. 21.⁴ v. 22, 23.

¹ νομίζοντες post θεοῦ transp. Edil. contra fidem librorum. ⁵ γὰρ om. F. γὰρ εἰπὲν] οὖν C. ² ἀνθρώπων C.E. Mosq. 2. et Reg. apud Montef. σοφῶν vulgo. ³ τὸ om. F. ⁴ καταφορικῶς C. ⁵ ἀνθρώποις] Sic nostri omnes et Mosq. ἀνθρωπίνους vulgo. ⁶ ἑαυτοῖς F. ⁷ γὰρ om. C.

ἐμελλον καὶ αὐτοὶ καυχᾶσθαι, διὰ τοῦτο προεξέκοψε καὶ τοῦτο τὸ νόσημα, εἰπὼν, “Ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἔδωκε,” καὶ ὅτι “Ὁ θεὸς ἠΐξανεν” ἵνα μὴτε ἐκεῖνοι ὡς παρέχοντες μέγα φρονῶσι, μὴτε οὗτοι διὰ τὸ ἀκοῦσαι πάλιν, “Πάντα ὑμῶν ἔστι,” πάλιν ἐπαίρωνται. Καὶ γὰρ εἰ καὶ δι’ ὑμᾶς, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν γεγένηται. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς μέχρι τέλους ^δπαρέμενε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Πέτρου ὑποτιθείς. Τί δέ ἐστιν, “εἴτε θάνατος;” “Ὅτι καὶ ἀποθνήσκουσι, δι’ ὑμᾶς ἀποθνήσκουσι, κινδυνεύοντες ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας. Ὅρᾳς πῶς πάλιν τῶν μὲν μαθητῶν καθεῖλε τὸ φρόνημα, τῶν δὲ διδασκάλων ἐπῆρεν; Ὡς γὰρ παισὶν εὐγενέσι παιδαγωγοῦς ἔχουσι καὶ μέλλουσι πάντα κληρονομεῖν, οὕτω διαλέγεται. Ἔστι καὶ ἑτέρως εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὁ τοῦ Ἀδὰμ θάνατος δι’ ὑμᾶς, ἵνα σωφρονισθῶμεν, καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα σωθῶμεν. “Ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.” Ἐτέρως ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἑτέρως ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἑτέρως ἡμῶν ὁ κόσμος. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἔργον· ὁ δὲ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὡς γέννημα γνήσιον, οὐχ ὡς ἔργον, ὥσπερ οὐδὲ ὁ κόσμος ἡμῶν. Ὡστε εἰ καὶ μία ἡ λέξις, ἀλλὰ διάφορος ἡ ἔννοια. Ἡμῶν μὲν γὰρ ὁ κόσμος, ὡς δι’ ὑμᾶς ἡγενημένος· ὁ δὲ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸν αἴτιον ἔχων κατὰ τὸ ἰπατέρα εἶναι· ἡμεῖς ⁽³⁰³⁾ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὑπ’ αὐτοῦ κατασκευασθέντες. Εἰ δὲ ⁸³ ἐκεῖνοι ὑμῶν, φησὶ, τί τοῦναντίον ἐποιήσατε, αὐτοῖς ἐπονομαζόμενοι, ἀλλ’ οὐχὶ τῷ Χριστῷ καὶ τῷ θεῷ; ⁵ “Οὕτως ὑμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρετάς ¹Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.” Ἐπειδὴ κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φρόνημα, ὅρα πῶς πάλιν αὐτὸ ἀνακτᾶται λέγων· “ὡς ὑπηρετάς Χριστοῦ.” Μὴ τοίνυν τὸν δεσπότην ἀφείς, ἀπὸ τῶν ὑπηρετῶν καλοῦ καὶ τῶν διακονουμένων. Οἰκονόμους δὲ εἶπε, δεικνὺς ὡς οὐχ ἅπασιν αὐτὰ χρὴ διδόναι, ἀλλ’ οἷς δεῖ, καὶ οἷς ἄξιον οἰκονομεῖν. ⁶ “Ὁ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὐρεθῇ.” Τούτέστιν, ἵνα μὴ τὰ Β ⁸δεσποτικά ⁷σφετερίζεται, ἵνα μὴ ὡς δεσπότης ἑαυτῷ ⁸ἐκδικῇ,

⁵ CAP. IV. v. 1.⁶ v. 2.

^a ὁ θεὸς omnes. Articulus aberat. ^b ἠΐξανεν F. ^c πάλιν om. Cat. ^d ἐπὶ pro πάλιν habet C. Statim πάντα om. F. ^e παρέμενε ex corr. recent. A. Eadem manus post ὄνομα in marg. adscripsit προτάτων. ^f ἡμετέρας F. et a pr. man. A. ^g οὐχ ὡς—ἡμῶν] ἡμῶν δὲ ὁ κόσμος, οὐχ ὡς ἔργον, ἀλλ’ ὡς δι’ ὑμᾶς ἡγενημένος C. Reg. apud Montef. et Aret. ^h ὥσπερ]+οὖν Cat. ⁱ ἡγενημένος Veron. Sav. γεγωνός C. γεγωνός Reg. apud Montef. qui ita edidit. ἴσ. γεγενημένος Sav. marg. Ita A.E. Cat. ^j πρᾶ] πρᾶ Cat. ^k ἐκεῖνα Cat. ἀκεῖνοι E. ^l τοῦ Χριστοῦ bis Edd. In priore loco τοῦ om. C.F. Mosq. 7. in posteriore τοῦ om. iidem et E. ^m Sic C. σφετερίζεται vulgo. ⁿ ἐκδικῇ F.

ἀλλ' ὡς οἰκονόμος ὁδοικῇ. Οἰκονόμου γὰρ τὸ διοικεῖν τὰ ἐγχειρισθέντα καλῶς· ὃν αὐτοῦ λέγειν εἶναι τὰ δεσποτικά, ἀλλὰ τοῦναντίον τοῦ δεσπότου τὰ ἑαυτοῦ.

¶ Ἐκαστος ταῦτα ἐννοῶν, καὶ ὁ λόγον ἔχων καὶ ὁ χρήματα κεκτημένος, οἷον ὅτι ἐπιστεύθη δεσποτικά, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, μὴ κατεχέτω αὐτὰ παρ' ἑαυτοῦ, μήτε ἑαυτοῦ ἐπιληψίζετω, ἀλλὰ τῷ θεῷ λογιζέσθω τῷ πάντα δεδωκότι. Θέλεις ἰδεῖν οἰκονόμους πιστούς; Ἀκουσον τί φησιν ὁ Πέτρος· 7· Τί ὑμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδία δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; καὶ τῷ Κορνηλίῳ 8· ἔλεγε, 8· Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ὑμῖν ἐσμεν ἄνθρωποι· καὶ πρὸς τὸν Χριστὸν δέ, 9· Ἴδὼν ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολούθησάμεν σοι. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ εἰπὼν, 10· Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, ἐπήγαγεν· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις ἢ σὺν ἐμοί. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀποτεινόμενος ἔλεγε, Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; Οὐδὲν γὰρ ἔχεις σὺν, Δοῦ χρήματα, οὐ λόγον, οὐ ψυχὴν αὐτήν· καὶ γὰρ αὕτη τοῦ δεσπότου. Ὅταν οὖν χρεῖα καλῇ, καὶ ταύτην κατάθου. Εἰ δὲ φιλοζωεῖς, καὶ κελευόμενος καταθεῖναι ἀντιλέγεις, οὐκέτι πιστὸς οἰκονόμος εἶ. Καὶ πῶς ἐνι θεοῦ καλοῦντος ἀντιστῆναι; Τοῦτο γὰρ κἀγὼ φημι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαυμάζω τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτι ἂ δύναται καὶ ἄκοντός σου παρὰ σοῦ λαβεῖν, ταῦτα οὐ βούλεται ἄκοντος εἰσενεχθῆναι, ἵνα καὶ μισθὸν ἔχῃς. Οἷον, δύναται τὴν ψυχὴν λαβεῖν ἄκοντος, ἀλλ' ἐκόντος βούλεται, ἵνα λέγῃς κατὰ Ε Παῦλον· 11· Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω. Δύναταί σου τὴν δόξαν λαβεῖν ἄκοντος καὶ ποιῆσαι ταπεινόν, ἀλλὰ παρ' ἐκόντος θέλει, ἵνα ἀμοιβῇ ἔχῃς. Δύναταί σε ποιῆσαι πέννητα καὶ μὴ βουλόμενον, ἀλλ' ἐκόντα σε βούλεται γενέσθαι τοιοῦτον, ἵνα σοι πλέξη στεφάνους. Εἶδες ὁ θεοῦ φιλανθρωπίαν; εἶδες νωθεῖαν ἡμετέραν; Ἐπ' ἀξιώματος ἐγένου μεγάλου, καὶ ἀρχῆς ἐπελάβου ποτὲ ἐκκλησιαστικῆς; Μὴ μέγα φρόνει· οὐ σὺ τὴν δόξαν ἐκτήσω, ἀλλ' ὁ θεός σε ἐνέδυσεν. Ὡς ἀλλοτρίας ποίνων

7 Act. iii. 12.

8 Act. xiv. 15, coll. x. 26.

9 Matth. xix. 27.

10 1 Cor. xv. 10. iv. 7.

11 1 Cor. xv. 31.

ὁ οδοικῇ Edd. διοικῆται Codices.

ὃν αὐτοῦ E. et a pr. man. A. οὐχ

ἑαυτοῦ C. ἩΘΙΚΟΝ. Ὅτι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθέντα ὑμῖν, οὐκ ὀφείλουν

(sic) εἰς ἑαυτοὺς παρακατέχειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις μεταδιδόναι· καὶ ὅτι ὁ

ἐλεῆμων τοῖς τοῦ θεοῦ ὀνόματι καλεῖται σωτὴρ καὶ ἐνεργέτης. Veron. ἑαυ-

τοῦ omnes. Edebatur ἑαυτοῦ. δὲ om. F. ὅτι, quod aberat, habent

C.E. χάρις] + τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ θεοῦ om. A.E.F. καὶ γὰρ] + καὶ

ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ἀλλ' ἀλλὰ παρ' C. Reg. apud

Montef. qui ita edidit. θεοῦ om. F.

φείδον, μὴ καταχρώμενος ²αὐτῇ, μηδὲ ἀποχρώμενος εἰς τὰ ⁸⁴
 μὴ προσήκοντα, μηδὲ φυσώμενος, μηδὲ σφετεριζόμενος, ἀλλὰ
 πένητα σαυτὸν ³εἶναι νομίζων καὶ ἄδοξον. Οὐ γάρ, εἰ πορ-
 φύραν βασιλικὴν ⁴ἐνεχειρίσθης φυλάττειν, ἔδει καταχρήσασθαι
 τῇ στολῇ καὶ ⁵λυμῆνασθαι, ἀλλὰ μετὰ πλείονος αὐτὴν τῆς
 ἀκριβείας τηρεῖν τῷ δεδοκῶτι. Λόγον ἔλαβες; Μὴ φυσῶ,
 μηδὲ ἀλαζονεύου· οὐ γάρ ἐστι σὸν τὸ χάρισμα. Μὴ ἀγνώμων
 ἔσο περὶ τὰ δεσποτικά, ἀλλὰ διάνεμε τοῖς συνδούλοις, καὶ
 μήτε ὡς ἐπὶ ἰδίοις ἐπαίρου τούτοις, μήτε φείδου ὥστε διανέμειν.
 Κἂν παῖδας ἔχῃς, τοῦ θεοῦ ἔχεις. ⁶Ἄν οὕτω νομίζῃς, καὶ B
 ἔχων εὐχαριστήσεις, καὶ ἀφαιρεθεὶς οὐκ ἀλγήσεις· οἷος ἦν ὁ Ἰωβ
 λέγων, ¹²“Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ⁷ἀφείλετο.” Πάντα γὰρ
 “τὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχομεν· καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι δι’ αὐτοῦ ἔχομεν,
 καὶ τὸ ζῆν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, καὶ τὸ φῶς, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ
 τὴν γῆν· κἂν ἀποκλείσῃ τι τούτων, ἀπωλόμεθα καὶ διε-
 φθάρημεν· πάροικοι γάρ ἐσμεν καὶ παρεπίδημοι. Τὸ δὲ
 ἐμὸν καὶ τὸ σὸν τοῦτο ῥήματά ἐστι ψιλὰ μόνον· ἐπὶ δὲ
 πραγμάτων οὐχ ἔστηκε. ⁸Καὶ γὰρ εἰ τὴν οἰκίαν σὴν εἶναι
 φῆς, ῥήμά ἐστι πράγματος ἔρημον. Καὶ γὰρ ⁹ὁ ἀὴρ καὶ
 γῆ καὶ ὕλη τοῦ δημιουργοῦ, καὶ σὺν δὲ αὐτὸς ὁ κατασκευάσας C
 (304) αὐτὴν, καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα. Εἰ δὲ ἡ χρῆσις σὴ, ἀλλὰ
 καὶ αὐτὴ ἄδηλος, οὐ διὰ τὸν θάνατον μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ
 τοῦ θάνατου διὰ τὸ τῶν πραγμάτων εὐρίπιστον. Ταῦτ’ οὖν
 συνεχῶς παρ’ ἑαυτοῖς γράφοντες ¹φιλοσοφήσωμεν, καὶ δύο
 τὰ μέγιστα κερδανούμεν· εὐχάριστοί ²“τε ἐσόμεθα καὶ ἔχοντες
 καὶ ἀφαιρούμενοι, καὶ ³οὐ μὴ δουλεύσωμεν τοῖς παρατρέχουσι
 καὶ τοῖς οὐχ ἡμῶν. Κἂν ⁴γὰρ χρήματα λάβῃ, τὰ αὐτοῦ
 ἔλαβε· κἂν τιμὴν ⁵καὶ δόξαν, κἂν τὸ σῶμα, κἂν αὐτὴν τὴν
 ψυχὴν· κἂν τὸν υἱὸν τὸν σὸν λάβῃ, οὐ τὸν σὸν ἔλαβεν υἱόν,
 ἀλλὰ τὸν δοῦλον τὸν ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ ⁶σὺν αὐτὸν ἐπλασας, D
 ἀλλ’ ἐκεῖνος ἐποίησε· σὺ δὲ ὑπηρετήσας μόνον τῇ παρόδῳ,
 τὸ δὲ πᾶν αὐτὸς εἰργάσατο. Εὐχαριστήσωμεν τοίνυν ὅτι
 κατηξιώθημεν ὑπηρετῆσαι τῷ πράγματι. Ἄλλὰ τί; ἐβούλου

¹² Joh. i, 21.

² Verba αὐτῇ μηδὲ ἀποχρώμενος inclusa a Savilio desunt in A. ³ εἶναι νομίζων] Sic libri omnes. Edebatur νόμιζε εἶναι. ⁴ ἐγχειρίσθης E.F. et a pr. man. A. ⁵ λυμῆνασθαι ex corr. A. λυμῆνασθαι a pr. man. C. ⁶ ἀφείλετο F. ⁷ τὰ] παρὰ C. Ita edidit Montef. ex Regio. ⁸ καὶ γὰρ εἰ] κἂν C. κἂν γὰρ F. ⁹ ἐστι] εἶπες C. ¹⁰ δ] καὶ ὁ C. ὁ om. F. Mox καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ ὕλη C. ¹¹ φιλοσοφώμεν ex corr. A. ¹² τε] + γὰρ C. Ita clam edidit Montef. ¹³ σὺ, quod vulgo abest, habent C.E. Statim δουλεύσωμεν A.E.F. δουλεύσωμεν Edd. ¹⁴ γὰρ om. F. ¹⁵ καὶ] Sic libri omnes et Floril. p. 551. (Tom. xii. p. 672 C). κἂν Edd. ¹⁶ σὺ] σοὶ F. Idem post ἐκεῖνος addit αὐτάν.

διαπαντὸς ἔχειν; Τοῦτο ἀγνώμονος πάλιν, καὶ οὐκ εἰδότης, ὅτι ἀλλότριον εἶχες καὶ οὐκ ἴδιον. Ὡς περ οὖν οἱ ἐτοίμως ἀφιστάμενοι ἴσασιν, ὅτι οὐ τὰ αὐτῶν ἔχουσιν, οὕτως οἱ ἀλγοῦντες τὰ βασιλικά σφετερίζονται. Εἰ γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐσμεν αὐτῶν, πῶς ἐκείνοι ἡμῶν; Διπλῇ γάρ ἐσμεν αὐτοῦ, καὶ Εἰς τῆς κτίσεως καὶ τῇ τῆς πίστεως λόγῳ. Διὰ τοῦτο φησὶν ὁ Δαυὶδ, ¹³ “Ἡ ὑπόστασις μου παρὰ τοῦ σου ἐστὶ” καὶ ὁ Παῦλος δὲ, ὅτι “Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν.” Καὶ τὸν περὶ τῆς πίστεως γυμνάζων λόγον φησὶν, “Οὐκ ἐστὶ ἐαυτῶν,” ⁸⁵ καὶ “Τιμῆς ἠγοράσθητε.” Τὰ πάντα γὰρ τοῦ θεοῦ. Ὅταν οὖν καλῇ καὶ βούληται λαβεῖν, μὴ κατὰ τοὺς ἀγνώμονας τῶν οἰκετῶν ¹ φύρωμεν τὸν λόγον, μηδὲ νοσφιζόμεθα τὰ δεσποτικά. Ἡ ψυχὴ σου οὐκ ἐστὶ σὴ, καὶ πῶς τὰ χρήματά ἐστι σά; Πῶς οὖν ἀναλίσκεις εἰς οὐδὲν θεόν τὰ μὴ σά; Οὐκ οἶδας ὅτι διὰ τοῦτο μέλλομεν ⁸⁵ ἐγκαλεῖσθαι, κακῶς αὐτοῖς χρισάμενοι; Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐστὶν ἡμέτερα, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου, εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἐχρῆν δαπανᾶν. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐνεκαλείτο, ὅτι μὴ ἐποίησε, καὶ οἱ μὴ θρέψαντες τὸν κύριον. Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ² τῶν ἐμαυτοῦ ἀναλίσκω, καὶ ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ τρυφῶ. Οὐκ ἀπὸ τῶν ³ ἐαυτοῦ, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλοτρίων δὲ λέγω, ἐπειδὴ σὺ βούλεις ἐπεὶ σὰ βούλεται εἶναι ὁ θεὸς τὰ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐγχειρισθέντα σοι. Γίνεται γὰρ οὕτως αὐτοῖς κέχρηται, καὶ λέγεις ὅτι τὰ ἐμὰ εἰς ἐμὴν Βαπόλουσιν μόνον ἀναλωθῆναι δίκαιον, διὰ τοῦτο ἀλλότρια αὐτὰ λέγω. Κοινὰ γάρ ἐστι σὰ καὶ τοῦ συνδούλου, ὥσπερ ἡλῖος κοινὸς καὶ ἄρ καὶ γῆ καὶ τὰ ἄλλα πάντα. ⁴ Καὶ καθάπερ ἐπὶ τοῦ ⁵ σώματος, καὶ παντός ἐστι τοῦ σώματος καὶ ⁶ ἐνὸς ἐκάστου μέλους ⁷ ἡ διακονία· ὅταν δὲ ἐνὸς μόνου ⁸ γίνηται μέλους, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπόλλυσιν ἐνέργειαν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων συμβαίνει.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω ⁹ γένηται, ἡ τροφή τοῦ σώματος

¹³ Psal. xxxviii. 8. Act. xvii. 28. 1 Cor. vi. 19, 20.

¹ εἶχε F. ² σου nostri omnes et Reg. Montef. σου Edd. ³ περὶ ἐπὶ F. ⁴ καὶ τ. ἡγ. ἡγ. γὰρ τιμῆς A. ⁵ φύρωμεν Sic libri omnes et Sav. marg. φύρωμεν Edd. ⁶ αὐτοῖ E. ⁷ τῶν Sic E. F. Veron. et a pr. man. A. ἐκ τῶν C. τὰ Flor. et ex corr. A. receptum a Sav. cet. ⁸ ἐαυτοῦ E. F. Veron. et a pr. man. A. ⁹ παντοῦ idem ex corr. ¹⁰ παντοῦ Sav. Mor. Ben. ¹¹ δὲ om. C. Statim τὰ σὰ pro σὰ τὰ habet F. ¹² γέγονε οὐ γέγονε F. et a pr. man. A. ¹³ καὶ, quod vulgo abest, est in C. E. et ex corr. A. ¹⁴ σώματος ¹⁵ + διακονία C. ¹⁶ ἐνὸς om. C. ¹⁷ ἡ om. C. ¹⁸ Sic omnes. μέλους γίνηται inverso ord. Edd. ¹⁹ συμβαίνει om. F. ²⁰ γίνηται Sav. Mor. Ben.

ἡ κοινὴ ^h δεδομένη τοῖς μέλεσιν, εἴαν εἰς ἓν ^l ἔλθῃ μέλος, κἀκείνου
 λοιπὸν ἀλλοτρία γίνεται. Ὅταν γὰρ μὴ δυναθῇ πεφθῆναι
 μηδὲ θρῆναι, ἀλλοτρία κἀκείνου ^k γέγονεν. Ἄν δὲ κοινὴ γέ-
 νηται, κἀκείνου καὶ πάντων ἐστὶν ἰδία. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν C
 χρημάτων, ἂν σὺ μόνος ἀπολαύσῃς, καὶ σὺ ἀπώλεσας· οὐ γὰρ
 αὐτῶν ^l καρποῦσαι τὸν μισθόν· ἂν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων κτήσῃ,
^m τότε μᾶλλον ἐσται σὰ, καὶ τότε καρπώσῃ τὴν ὠφέλειαν.
 Οὐχ ὁρᾷς ὅτι χεῖρες διακονοῦνται, καὶ στόμα λεαίνει, καὶ
 γαστήρ δέχεται; μὴ λέγει ἡ γαστήρ, ἐπειδὴ ἐδεξάμην, ὀφείλω
 τὸ πᾶν κατέχειν; Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐπὶ τῶν χρημάτων ⁿ τοῦτο
 σὺ λέγε· τοῦ γὰρ δεχομένου τὸ μεταδιδόναι. Ὡς περ οὖν
 κακία γαστρὸς τὸ κατέχειν τὰ βρώματα καὶ μὴ διανέμειν·
 παντὶ γὰρ τῷ σώματι λυμαίνεται· οὕτω κακία τῶν πλουτούντων,
 τὸ κατέχειν ^o ὅπερ ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς· τοῦτο γὰρ καὶ ἑαυτοὺς D
 καὶ τοὺς ἄλλους ἀπόλλυσιν. Ὁ ὀφθαλμὸς πάλιν τὸ πᾶν
 δέχεται φῶς· ἀλλ' οὐ ^q διὰ τοῦτο αὐτὸς κατέχει μόνος, ἀλλ'
 ὁλόκληρον φωτίζει τὸ σῶμα. Οὐδὲ γὰρ ἔχει φύσιν παρ'
 ἑαυτῷ κατέχειν, ἕως ἂν ὀφθαλμὸς ᾖ. Αἱ ῥῖνες πάλιν αἰσθά-
 νονται εὐωδίας· ἀλλ' οὐ κατέχουσιν αὐτὴν μόναι, ἀλλ' ἐγκε-
 φάλῳ παραπέμπουσι, καὶ στόμαχον ^r ἐν εὐωδίᾳ τιθέασιν, καὶ
 ὁλόκληρον ^s δι' αὐτῶν ἀνακτῶνται τὸν ἄνθρωπον. Οἱ πόδες
 μόνον βαδίζουσιν· ἀλλ' οὐχ ἑαυτοὺς μεταφέρουσι μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ὅλον μετατιθέασιν τὸ σῶμα. Οὕτω καὶ σὺ, ὅπερ ἂν ἐγχει-
 ρισθῇς, μὴ κάτεχε ^t μόνος, ἐπεὶ τῷ παντὶ λυμαίνῃ, καὶ παντὶ
 πρὸ τῶν ἄλλων. Οὐκ ἐπὶ τῶν μελῶν δὲ μόνον ἴδοι τις ἂν E
 (305) τοῦτο ^v γινόμενον. Καὶ γὰρ ὁ ^w σιδηροκόπος, εἰ βουληθεῖν
 μηδενὶ μεταδοῦναι τῆς τέχνης, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς λοιπὰς
 ἀνατρέπει τέχνας. Ὁ σκυτοτόμος ὁμοίως, ὁ γεωργὸς, ὁ σιτα-
 ποιὸς, καὶ ἕκαστος ^x δὲ τῶν ἀναγκαίων ἐπιτήδευμα μετιόντων, εἰ
 βουληθεῖν μὴ μεταδοῦναι ἐτέρῳ ^y τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης, οὐχί
 τοὺς ἄλλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν τοῖς ἄλλοις προσυπολεῖ.
 Καὶ τί λέγω τοὺς πλουτοῦντας; Καὶ γὰρ οἱ πένητες, εἰ τὴν
 ὑμετέραν τῶν πλεονεκτούντων ^z καὶ πλουτούντων κακίαν με-
 τήλθον, μέγιστα ἂν ὑμᾶς ἐβλάψαν, καὶ ταχέως ἂν ὑμᾶς 86

^h δεδομένη C.E.^l ἔλθῃ omnes. Edebatur ἔλθοι.^k γίνεται F.^l καρποῦσαι C.E. et a pr. man. A. etiam Veron. καρποῦται F. καρπώσῃ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. p. 263 D.^m τότε] καὶ τότε C.E. Mox καὶ ante τότε om. iidem. Haec τότε μᾶλλον ἔστιν σὰ καὶ desunt in F.ⁿ τοῦτο σὺ omnes. σὺ τοῦτο Edd. ^o ὅπερ] ὡς περ F.^p αὐτοὺς (ex ἑαυτοῖς) corr. A. ^q διὰ om. C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^r ἐν om. A. ^s δι' om. F. ^t μόνον E.^v γινόμενον] + ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν C.E. Reg. apud Montef. et Aret. ^w σιδηροκόπος] χαλκοτόπος C. Reg. ^x δὲ, quod aberat, assumptum ex C. ^y Vid. Annot.^z καὶ πλουτούντων in marg. habet A.

ἐποίησαν πένητας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπώλεσαν, εἰ μὴ δεομένοις τῶν ἑαυτῶν μεταδοῦναι ἡβουλήθησαν οἶον, ὁ γηπόνος ἡ τῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίας, ὁ ναύτης τῆς ἀπὸ τοῦ πλείν ἐμπορίας, ὁ στρατιώτης τῆς ἀριστείας τῆς ἀπὸ τῶν πολέμων. Ὡστε εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, τοῦτο γοῦν αἰδέσθητε, καὶ τὴν ἐκείνων ἐμιμήσασθε φιλοφροσύνην. Οὐ μεταδίδως τοῦ πλούτου οὐδενί; Οὐκοῦν μὴ μεταλάβης παρ' ἑτέρου μηδενός. Εἰ δὲ τοῦτο ἔσται, τὰ πάντα ἀνατραπήσεται. Πανταχοῦ γὰρ τὸ δίδοναι καὶ μεταλαμβάνειν ἀρχὴ πολλῶν ἐστὶν ἀγαθῶν, ἐπὶ σπερμάτων, ἐπὶ μαθητῶν, ἐπὶ τεχνῶν. Ἄν γὰρ βουληθῇ τις Β παρ' ἑαυτῷ ἔκατέχειν τὴν τέχνην, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν βίον ἀνέτρεψεν ἅπαντα. Καὶ ὁ γεωργὸς τὰ σπέρματα ἃν οἶκοι κατορύξας ἐφυλάττη, λιμὸν ἐργάσεται χαλεπὸν· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἂν ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦτο ποιῇ, πρὸ τῶν πενήτων ἑαυτὸν ἀναιρήσει, τὴν φλόγα τῆς γέεννης χαλεπωτέραν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σωρείων κεφαλῆς. Ὡς περ οὖν οἱ διδάσκαλοι, κἂν πολλοὺς ἔχωσι τοὺς μαθητὰς, ἐκάστῳ μεταδιδόασιν τῆς τέχνης· οὕτω καὶ σὺ πολλοὺς κτῆσαι τοὺς εὐεργετουμένους· καὶ λεγέτωσαν ἅπαντες, ὅτι τὸν δεῖνα ἀπῆλλαξε πείνας, ἡ καὶ τὸν δεῖνα κινδύνων· καὶ ὁ δεῖνα ἂν ἀπώλετο, εἰ μὴ μετὰ τὴν χάριν τοῦ C θεοῦ τῆς σῆς ἀπῆλυνσε προστασίας· καὶ ὅτι τῷ δεῖνι τὴν νόσον ἔλυσας, ἕτερον συκοφαντίας ἀπῆλλαξας, ἄλλον ξένον ὄντα συνήγαγες, ἄλλον γυμνὸν ὄντα περιέβαλες. Μυρίον πλούτου καὶ πολλῶν θησαυρῶν βελτίω ἢ τὰ ῥήματα ταῦτα· ἐπιστρέφει πάντας μᾶλλον τῶν ἱματίων τῶν χρυσῶν καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδραπόδων. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ κ φορτικὸν ποιεῖ φαίνεσθαι, καὶ ὡς κοινὸν ἐχθρὸν μισεῖσθαι· ταῦτα δὲ ὡς πατέρα κοινὸν καὶ εὐεργέτην ἀνακηρύττει· καὶ ὁ πάντων μέγιστόν ἐστιν, ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ εὐνοία ἅπανταχοῦ σοι τῶν πράξεων ἔπεται. Δεγέτω τοίνυν ὁ δεῖνα, ὅτι ἐμοῦ τὴν θυγατέρα D συνεξέδωκεν· ἕτερος, ἐμοὶ δὲ τὸν υἱὸν εἰς ἄνδρας ἠφανῆναι παρεσκεύασε· καὶ ἄλλος, ὅτι τὴν συμφορὰν ἔλυσεν· καὶ ἕτερος, ὅτι ὁ κινδύνων ἀπῆλλαξε. Ταῦτα στεφάνων χρυσῶν βελτίω τὰ ῥήματα, ὁ μυρίους κήρυκας ἐν τῇ πόλει τῆς οἰκείας φιλαν-

^a αὐτῶν F. ^b τὴν ἀπὸ τ. χ. ἐργασίαν E.F. et a pr. man. A. ^c τοῦ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus. ^d ἐμπορίας E. ^e μμ. φιλ.] Sic omnes. Edebatur inverso ord. φιλ. μιμήσασθε. ^f ἔχειν F. ^g φυλάττοι soloece libri omnes tum scripti tum editi. ^h καὶ om. C. ⁱ τὰ ῥήματα ταῦτα] Sic E. Vulgo abest ταῦτα. ταῦτα τὰ ῥήματα C. qui statim addit τὰ τοιαῦτα ῥήματα. ^k φορτικὸν F. secundum conjecturam Savilli. φορτικὰ vulgo. ^l ἢ παρὰ τ. θ. — ἔπεται] ὅση τῶν πράξεων ἔπεται ἢ π. τ. θ. εὐνοία πανταχοῦ F. ^m φανῆναι omnes. ἐμφανῆναι Edd. ⁿ τῶν κινδύνων Edd. in vitis libris. ^o μυρίους — ἔχειν] κρείττον τοιοῦτους κήρυκας ἐν τ. π. τῆς οἰ. φ. ἔχειν, ἢ μυρίους δορυφόρους προηγουμένους C. Aret.

θραυπίας ἔχειν· αὐται αἱ φωναὶ τῆς φωνῆς τῶν κηρύκων τῶν πρὸ τῶν ἀρχόντων βαδίζόντων ἡδίους πολλῶ καὶ γλυκύτεραι, τὸν σωτήρα, τὸν εὐεργέτην, τὸν προστάτην, τὰ τοῦ θεοῦ καλεῖσθαι ὀνόματα, ἀλλὰ μὴ πλεονέκτην καὶ ἀλαζόνα καὶ ἀκόρεστον ἢ καὶ συμικρολόγον. Μὴ, παρακαλῶ, μηδεὶς τούτων ἐπιθυμήσωμεν τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων. Εἰ γὰρ ἐπὶ γῆς ταῦτα λεγόμενα λαμπρὸν οὕτω ποιεῖ καὶ περιφανῆ, ὅταν ἐν οὐρανῷ ταῦτα γράφηται, καὶ ὁ θεὸς ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἀνακηρύττῃ τὴν μέλλουσαν, ἐννόησον ὅσης ἀπολαύσῃ τῆς περιφανείας, ὅσης τῆς ἡλαμπρότητος· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

87

¹ Ἔμοι δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω. Οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα· ^a ὃ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστι.

(306) ΜΕΤΑ τῶν ἄλλων κακῶν οὐκ οἶδα πῶς ἐπεισῆλθε ^b τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει τὸ τῆς περιεργίας καὶ τὸ τῆς πολυπραγμο- B σύνης τῆς ἀκαίρου νόσημα· ὃ καὶ ὁ Χριστὸς ἐκόλασεν εἰπὼν, ² “Μὴ κρίνετε, ^d καὶ οὐ μὴ κριθῆτε” ὅπερ ἡδονὴν μὲν οὐδεμίαν ἔχει, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀμαρτημάτων, κόλασιν δὲ μόνον καὶ τιμωρίαν. Καὶ γὰρ μυρίων αὐτοὶ γέμοντες κακῶν καὶ τὰς ^e δοκοῦς ἐπὶ τῶν ὀμμάτων φέροντες, τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ πλησίον κάρφους οὐδὲν διαφερόντων ἀκριβεῖς γινόμεθα ἐξετασταί· ^e ὅπερ καὶ ἐν τῇ Κορίνθῳ ^h τότε συνέβαιεν. Ἄνδρας γὰρ εὐλαβεῖς καὶ θεῷ φίλους διὰ τὴν ἀμαθίαν ἐκωμόδουν καὶ ⁱ ἐξέβαλλον· τοὺς δὲ μυρίων γέμοντας κακῶν ^k ἐνέκρινον διὰ τὴν εὐγλωττίαν. Εἰτα, καθάπερ δικασταὶ προκαθήμενοι, τοιαῦτα C μετὰ προπετείας ἐψηφίζοντο· ὃ δεῖνα ἄξιος, ὃ δεῖνα τοῦ δεῖνος

¹ CAP. IV. v. 3, 4.² Matth. vii. 1.

^D καὶ] ἦ F. ^a ἡλαμπρότης] + τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιοθεῖς C. Aret. HOM. XI. ^a ὃ δὲ—ἐστι] καὶ τὰ ἐξῆς C. ^b τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν F. et ante corr. A. ^c ἐκόλυθεν A. ^d καὶ οὐ] Sic C.E. ἵνα vulgo. ^e δοκοῦς] + τῶν ἀμαρτημάτων ex corr. recent. A. Idem corr. mox pro ἀμαρτημάτων, ἐλαττωμάτων dedit. Cf. Sav. marg. ^f ἐπὶ] τὰς ἐπὶ F. ^g ὅπερ] Sic C.E.F. Aret. ὅπερ Edd. ^h τότε] Sic C. Aret. τοῦτο vulgo. ⁱ Sic libri omnes. ἐξέβαλον Edd. ^k ἐνέκρινον Edd. συνέκρινον Codd. Post h. v. τοῖς τοῖς add. C.

ἀμείνων· καὶ οὗτος ἐκείνου καταδεέστερος, καὶ κείνος τούτου βελτίων· καὶ ἀφέντες τὰ ἑαυτῶν πενθεῖν κακὰ, ἐτέροις ἐγίνοντο δικασταὶ, καὶ ταύτῃ πολέμους ἀνῆπτον πάλιν χαλεπούς. Ὁ Παῦλος οὖν ἀναιρῶν τοῦτο τὸ νόσημα, ὅρα πῶς αὐτοὺς διαρθοῦνται συνετῶς. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “Ὁ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὑρεθῇ,” καὶ ἐδόκει πάροδον αὐτοῖς διδόναι τοῦ κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τὸν ἐκάστου βίον, τοῦτο δὲ τὴν στάσιν ἐπέτριβεν· ἵνα μὴ τοῦτο πάθωσιν, ἀπήγαγεν αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ἐρεσυχέλιας, λέγων· “Ἐμοὶ δὲ εἰς Δεῦλον ἐστίν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ” πάλιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου τὸν λόγον ἑπαύων. Τί δὲ ἐστίν, “Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστον ἐστίν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας;” ¹ Ἀνάξιον ἑμαυτοῦ κρίνω, φησὶ, τὸ παρ’ ὑμῶν κρίνεσθαι· καὶ τί λέγω παρ’ ὑμῶν; ² καὶ τὸ παρ’ οὐτινοσοῦν ἐτέρου. Ἀλλὰ μηδεὶς ἀπονοίαν καταγινοσκέτω τοῦ Παύλου, εἰ μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄξιον εἶναι λέγει τοῦ φέρειν τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐ δι’ ἑαυτὸν ταῦτά φησιν, ἀλλ’ ἐτέρους ἐξαρκάσαι βουλόμενος τῆς παρ’ ἐκείνων ἑπαυχθείας. Ἐπειτα δὲ οὐδὲ μέχρι Κορινθίων τὸ Ἐπαύλημα ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν τῆς κρίσεως ταύτης ἐξέβαλε, μείζον εἶναι τῆς αὐτοῦ γνώμης λέγων· “τὰ τοιαῦτα ψηφίζεσθαι· ἐπήγαγε γοῦν, “οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω.” Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοισι καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάσαι χρὴ, δι’ ἣν ταῦτα ἐλέγετο. Οἶδε γὰρ πολλαχοῦ καὶ μεγαλοφρόνως ἰφθέγγεσθαι· τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι τύφου οὐδὲ ἀπονοίας, ἀλλ’ οἰκονομίας ἀρίστης· ἐπεὶ καὶ νῦν οὐκ αὐτὸς ἐπαιρόμενος, ἀλλ’ ἐτέρους καταστέλλων, ταῦτα ἔλεγε, καὶ ἀξίωμα σπεύδων περιθεῖναι τοῖς ἀγίοις. “Ὅτι γὰρ τῶν σφόδρα ταπεινῶν ἦν, ἄκουσον τί φησι, τὴν τῶν 88 ἐχθρῶν μαρτυρίαν εἰς μέσον περὶ τούτου φέρων· ὅτι ³ “Ἡ μὲν παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενῆς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος” καὶ πάλιν, “Ἐσχατον δὲ πάντων ὥσπερ ἐκ τῷ ἐκτρώματι ὥφθη καὶ μοί.” Ἀλλ’ ὅμως ὁ ταπεινὸς οὗτος, καιροῦ καλοῦντος, σκόπει ποῦ τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν ἐπῆρεν, οὐχὶ τύφον διδάσκων, ἀλλὰ φρόνημα ὑγιὲς ἐμποιῶν. Αὐτοῖς γὰρ τούτοις διαλεγόμενος ἔλεγε· ⁴ “Καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοι ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;” “Ὡς περ γὰρ ἀλαζονείας εἶναι

3 2 Cor. x. 10. 1 Cor. xv. 8.

4 1 Cor. vi. 2.

¹ προάγει Veron.² Vid. Annot.³ ὑμῖν A. E. F. Veron.⁴ καὶ]

ἀλλὰ καὶ C. E. Aret. Statim τὸ om. C.

⁵ ἑπαυχθείας] Sic A. C. E.

Legen-

batur ἀπεχθείας.

⁶ τὰ] τὸ C. F.⁷ φαίνεσθαι F. et a pr. man. A. φέρε-

σθαι ex corr. A.

⁸ ἔλεγε omnes. φησὶ Edd.

[†]χρὴ πόρρω τὸν Χριστιανὸν, οὕτω καὶ κολακείας καὶ ἀγεννοῦς φρονήματος. Οὐδὲ γὰρ εἰ ^νλέγοι τις, ὅτι τὰ χρήματα οὐδὲν ἡγοῦμαι ^ωεἶναι, ἀλλὰ τὰ παρόντα ^zἅπαντα σκιά μοι καὶ ὄναρ καὶ παίδων ἀθύρματα, ἀλαζονείας αὐτὸν γραψόμεθα· ἐπεὶ καὶ B τὸν Σολομῶντα οὕτως εἰς ἀλαζονείαν διαβαλοῦμεν περὶ τούτων φιλοσοφοῦντα καὶ λέγοντα, ⁵“Ματαιότης ματαιότητων, ^γτὰ πάντα ματαιότης.” Ἀλλὰ μὴ γένοιτο τῷ τῆς ἀλαζονείας ὀνόματι τὴν φιλοσοφίαν καλεῖν. Ἀρα οὐκ ^zἀπόνοια τὸ καταφρονεῖν τούτων, ἀλλὰ μεγαλοψυχία. Καίτοιγε βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας καὶ δυνάστας ὀρῶμεν αὐτῶν ἀντεχομένους· ἀλλ’ ὁ πτωχὸς φιλοσοφῶν πολλάκις αὐτῶν ὑπερορᾷ, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἀλαζόνα ^aαὐτὸν, ἀλλὰ ^bκαὶ μεγαλόφρονα εἶναι φήσομεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸν σφόδρα ἀντεχόμενον αὐτῶν, ταπεινόφρονα καὶ μέτριον, ἀλλ’ ἀσθενῆ καὶ μικρόψυχον καὶ ἀνελεύθερον. Καὶ C (307) γὰρ εἰ τις υἱὸς τῶν μὲν τῷ πατρὶ προσηκόντων κατεφρόνει, τὰ δὲ δουλικά ἐθαύμαζεν, οὐχ ὡς ταπεινόφρονα αὐτὸν ἐπὶ η̄νέσαμεν ἂν, ἀλλ’ ὡς ἀγεννῆ καὶ δουλικὸν ἐκακίζομεν· ἐθαυμάσαμεν δ’ ἂν καταφρονούντα ἐκείνων, καὶ τῶν πατρικῶν πολὺν ποιούμενον λόγον. Ἀπονοίας γὰρ ἐστὶ τὸ τῶν ὁμοδούλων ἐαυτὸν νομίζειν εἶναι βελτίω· τὸ μέντοι τὴν οὖσαν περὶ τῶν πραγμάτων ψῆφον φέρειν οὐχὶ ἀλαζονείας, ἀλλὰ φιλοσοφίας ἐστὶ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος οὐχ ἐαυτὸν ἐπαίρων, ἀλλ’ ἐτέρους ^eταπεινῶν ἀνδρῶν κατεξανισταμένους καταστέλλων καὶ πείθων μετριάξεν, ἔλεγεν· “Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.” Ὅρῳ πῶς ^καὶ D κείνους ἐθεράπευσεν; Ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι πάντων ὁμοίως καταφρονεῖ, καὶ ὑπ’ οὐδενὸς ἀξιοῖ κρίνεσθαι, οὐκέτι λοιπὸν ἀλγῆσει, ὡς μόνος αὐτὸς ἐκβεβλημένος. Εἰ γὰρ εἶπεν, “ὑφ’ ὑμῶν,” μόνον, καὶ ἐσίγησεν, ἔικανόν αὐτοὺς τοῦτο δακεῖν ὡς καταφρονηθέντας ἦν· νυνὶ δὲ τῷ ἐπαγαγεῖν, “οὐδὲ ἀνθρωπίνης ἡμέρας,” παραμυθίαν ἐκόμισε τῇ πληγῇ, κοινωνοὺς αὐτοῖς δούς τῆς καταφρονησεως. Ἀλλὰ καὶ ^hαὐτὸ τοῦτο θεραπεύει πάλιν εἰπὼν· “Ἀλλ’ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω.” Ὅρα πῶς οὐκ ἔστιν

⁵ Eccles. i. 2.

[†] χρὴ πόρρω] Sic libri omnes. πόρρω χρὴ Edd. Mox ἀγεννοῦς a pr. man. A. ^ν λέγοι omnes. Edebatur λέγει. ^ω εἶναι om. A. ^z ἅπαντα om. B. ^γ τὰ] καὶ τὰ Edd. in vitis libris. ^z ἀπονοίας et μεγαλοψυχίας F. ^a αὐτὸν vulgo post μεγαλόφρονα transponunt, repugnantibus libris. ^b καὶ accessit ex C.E. ^c ἀγεννῆ C. et ante corr. A. ^d ψῆφον φέρειν omnes. φέρειν ψ. Edd. ^e ταπεινῶν ἀνδρῶν κατεξανισταμένους] Sic C.E. Aret. ταπεινῶν (deprimens) ἀνδρας καὶ εξανισταμένους F. Veron. Sic, sed om. ἀνδρας A. quem secuti sunt Sav. Mor. Ben. ^f ἐκείνους F. ^g ἱκανόν] + ἴσως C. ^h αὐτὸ omnes. Edebatur αὐτός.

ἀπονοίας τὸ εἰρημένον· οὐδὲ γὰρ ἑαυτὸν ἰᾶρκεῖν φησι πρὸς τὴν
 Ἐποιαύτην ἀκρίβειαν. Εἶτα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφόδρα ἐπαιρο-
 μένου ἐδόκει εἶναι τὸ ῥῆμα, καὶ αὐτὸ διωρθώσατο εἰπών· “Ἀλλ’
 οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι.” Τί οὖν; οὐ χρή δικάζειν ἑαυτοῖς,
 καὶ τοῖς ἁμαρτήμασι; Καὶ σφόδρα μὲν οὖν χρή τοῦτο ποιεῖν,
 ὅταν ἁμαρτάνωμεν· ἀλλὰ Παῦλος τοῦτο οὐκ εἶχεν· “Οὐδὲν
 γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα,” φησί. Ποῖον οὖν ἔμελλε κρίνειν ἁμαρ-
 τημα, μὴδὲν ἑαυτῷ συνειδώς; Ὁ δὲ οὐ φησὶ δεδικαίωσθαι. Οἱ
 οὖν μυρίων τραυμάτων τὸ συνειδὸς ἐμπεπλησμένον ἔχοντες, καὶ
 89 μὴδὲν συνειδότες ἑαυτοῖς ἀγαθὸν, ἀλλὰ πᾶν τὸνναντίον, ^ἢ τί ἂν
 εἰπομεν; Καὶ τί δῆποτε, εἰ μὴδὲν ἑαυτῷ σύνοιδεν, οὐ δεδικαί-
 ωται; “Ὅτι συνέβαιεν ἡμαρτηθῆναι μὲν αὐτῷ τινα ἁμαρτήματα,
 μὴ μὴν αὐτὸν εἶδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα. Ἐντεῦθεν λογίζου
 πόση τῆς μελλούσης κρίσεως ἢ ἀκρίβεια. Οὐ τοίνυν ὥς ἀλη-
 πτον ἑαυτὸν νομίζων, οὕτως ἀνάξιον ἑαυτοῦ εἶναι τὸ κρίνεσθαι
 παρ’ ἐκείνων φησὶν, ἀλλ’ ἐπιστομίζων τοὺς ἀλόγως ἑαυτὰ
 ποιούντας. Ἐτέρωθι γοῦν οὐδὲ φανερῶν ὄντων τῶν ἁμαρτη-
 μάτων, ἐπιτρέπει κρίνειν ῥετέροις, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τοῦτο
 ἁπῆται. ⁶ “Τί γὰρ κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, φησὶν; ἢ καὶ σὺ
 90 Β τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;” Οὐ γὰρ τοῦτο ἐπετάγης,
 ἄνθρωπε, κρίνειν ῥετέρους, ἀλλὰ τὰ σαντοῦ δοκιμάζειν. Τί
 τοίνυν τοῦ δεσπότου τὴν τάξιν ἀρπάξεις; ἐκείνου τὸ κρίνειν
 ἐστίν, οὐχὶ σόν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ⁷ “Ὡστε μὴ πρὸ καιροῦ
 τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὅς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ
 σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ
 ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.” Τί οὖν; οὐ χρή
 τοὺς διδασκάλους τοῦτο ποιεῖν; Χρὴ μὲν ἑπὶ τῶν φανερῶν
 ἁμαρτημάτων καὶ ὁμολογημένων, καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ προσή-
 91 Κ κοιντος καιροῦ, καὶ ἑτότε δὲ ἀλγοῦντας ^γ καὶ δακνομένους, ^δ οὐχ
 ὥς οὗτοι τότε ἐπαίουν, ^ε ἀπὸ κενοδοξίας καὶ ^ς ἀπονοίας. Καὶ
 γὰρ καὶ ἐνταῦθα οὐ περὶ τῶν ὁμολογημένων ἁμαρτημάτων
 φησὶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τὸν δεῖνα τοῦ δεῖνος προτιθέναι, καὶ
 συγκρίσεις ποιέσθαι βίων. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς μόνος οἶδε
 κρίνειν μετὰ ἀκριβείας ὁ μέλλων ἡμῶν τὰ ἀπόρρητα κρίνειν,

⁶ Rom. xiv. 10.

⁷ v. 5.

¹ ἰ ἄρκεῖν φησι] φησὶν ἄρκεῖν C.E. ^κ ἁμαρτάνουσι C. ¹ ὁ δὲ et mox οὖν
 particulam om. A.C.F. Etiam φασὶ pro φησὶ C. Non hi se justificatos esse
 dicunt qui etc. Aret. ^ἢ τί] + οὖν C.E. Verba τί οὖν ἂν εἰπομεν post dedi-
 καίωται transp. C. Aret. ^ἢ ἑαυτὸν] + εἶναι F. ^ο τοῦτο C. ^ρ ῥετέροις]
 ἐκείνοις F. ^α ἁπῆται] οὐκ ἁπῆται F. ^ε ῥετέροις E. ^ς ἐπὶ] ἀλλ’ ἐπὶ C.
 Aret. ^ε τότε] τοῦτο C. Aret. ^γ καὶ δακνομένους οὐχ] ἀλλ’ οὐ κατεξανι-
 σταμένους C. Aret. ^δ οὐχ] καὶ οὐχ E. ^ς ἀπὸ] ἐπὶ C. ^ς ἀνοίας F.
 Statim καὶ γὰρ ἐνταῦθα idem.

ποῖα μὲν μείζονος, ποῖα δὲ ἐλάττονος κολάσεώς ἔστιν ἄξια καὶ τιμῆς· ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ παραστὰν ταῦτα πράττομεν. Εἰ γὰρ ἐν οἷς αὐτὸς ἡμαρτον, φησὶν, οὐδὲν οἶδα σαφῶς, πῶς ἄξιός ἐστιν ἂν εἶην ὑπὲρ ἐτέρων φέρειν ψῆφον; πῶς δὲ, ὁ τὰ ἑαυτοῦ μετὰ ἀκριβείας μὴ ἐπιστάμενος, τὰ ἄλλων δυνήσεται κρίνειν; Εἰ δὲ Παῦλος τοῦτο ἔπασχε, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς. Καὶ γὰρ ταῦτα ἔλεγεν, οὐχ ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ἄληπτον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι εἰ καὶ ἀτοιούτος εἴη τις παρ' αὐτοῖς μηδὲν ἡμαρτηκώς, οὐδ' ὁ αὐτὸς ἄξιός ἐστιν ἂν εἴη τοὺς ἐτέρων κρίνειν βίους· καὶ ὅτι εἰ οὗτος ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς ὑπεύθυνος εἶναι φησι, πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνοι οἱ μυρία ἑαυτοῖς συνειδότες.

Οὕτω τοίνυν ἐπιστομίσας τοὺς τὰς τοιαύτας ποιουμένους κρίσεις, ὠδίνει λοιπὸν ἀπορρήξας τὸν θυμὸν ἐπὶ τὸν Ε πεπορνευκότα ἐλθεῖν. Καὶ καθάπερ χειμῶνος ἐπιόντος νέφη (308) τινα ζοφώδη προτρέχει, εἴτα ἐπειδὴν ὁ τῶν βροντῶν πάταγος γένηται καὶ τὸν οὐρανὸν ἐργάσεται νέφος ἐν, τότε ἀθρόον ἐπὶ τὴν γῆν καταρρήγνυται ὁ ὑετός· οὕτω καὶ τότε συνέβαινε. Καὶ γὰρ ἔχων μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως ἐχρησυσθαι τῷ ἡπεπορνευκότι, φοβεροῖς ῥήμασι καταστέλλει πρότερον τὸ φύσημα τοῦ ἀνδρός· ἐπειδὴ καὶ διπλοῦν ἀμάρτημα ἦν τὸ συμβάν, πορνεία, καὶ πορνείας χεῖρον, τὸ μὴ πενθεῖν ὑπὲρ τοῦ πλημμεληθέντος. Οὐ γὰρ οὕτω τὸν ἡμαρτηκότα ἡπενθεῖ, ὥς τὸν ἡμαρτηκότα καὶ μὴ μετανοοῦντα· ⁸⁴ Πενθήσω γὰρ πολλούς, φησὶν, οὐχὶ τῶν προημαρτηκῶτων ἀπλῶς, ἀλλὰ τῶν μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἣ ἔπραξαν. Ὁ γὰρ μετὰ τὸ ἀμαρτεῖν μετανοοῖα κεχρημένος, οὐ πένθους, ἀλλὰ μακαρισμῶν ἔστιν ἄξιός, ἐπὶ τὸν τῶν δικαίων χορὸν μεταστάς. ⁹⁴ Λέγε γὰρ σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. Εἰ δὲ μετὰ τὸ ἀμαρτεῖν ἀναισχυντεῖ, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ πεσεῖν ἔστιν ἐλεεινός, ὥς ἐπὶ τῷ κείσθαι πεσών. Εἰ δὲ τὸ μὴ μετανοεῖν ἐπὶ ἀμαρτήμασι, Β χαλεπὸν, τὸ καὶ πεφυσισθαι ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι, ποίας κολάσεώς ῥέσθιν ἄξιον. Εἰ γὰρ ὁ ἐπὶ τοῖς κατορθώ-

8 2 Cor. xii. 21.

9 Esai. xliii. 26.

^z ἄξιά ἐστιν inverso ord. A.F.

man. A. παρ' αὐτοῖς τις F.

^a τοιούτος] οὕτως F. Statim τις om. a pr.^b οὗτος] οὕτως A.C.^c ἐτέρους F.^a κρίσεις (sic) E.^b ἀπορρήξαι E.F.^c ὁ ὑετός C.E. Aberat articulus.

E κεχρησθαι F.

^h πεπορν.] + τοῦτο οὐ ποιεῖ ἀλλὰ C. Aret. et Reg. apud

Montef. qui ita edidit.

ⁱ καταστ. πρ.] τότε καταστ. F.^k οὕτω] οὕτως

ἀπλῶς C.

^l πενθεῖ] Sic Edd. πενθεῖν A.F. πενθεῖν χρῆ C. πενθεῖν δεῖ E.

In A. χρῆ insertum post οὕτω a manu recenti. deslendus est Aret.

^m ἀλλὰ]

+ καὶ C.

ⁿ ἀμαρτίας C.^o τῷ] τὸ C.E.F.

Mox ἐπὶ τὸ κείσθαι ex corr. E.

^p ἐστίν] οὐκ ἐστίν F.

μασιν ἐπαιρόμενος ἀκάθαρτός ἐστιν, ὁ ἐπὶ ἀμαρτήμασι τοῦτο πάσχων, ποίας τεύξεται συγγνώμης; Ἐπεὶ οὖν τοιοῦτος ἦν ὁ πεπορνευκὼς, καὶ τὴν ψυχὴν οὕτως ἰταμὴν καὶ δυσένδοτον εἰργάσατο διὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀναγκαίως αὐτοῦ προκαταβάλλει τὸν τύφον. Καὶ οὕτε πρῶτον τίθησι τὸ ἐγκλημα, ὥστε μὴ ἀπαναισχυνηθῆσαι αὐτὸν, ὡς πρὸ τῶν ἄλλων ἐγκαλούμενον. Οὕτε δὲ ὕστερον, ὥστε αὐτὸν μὴ νομίσαι πάρεργον εἶναι τὸ κατ' αὐτόν· ἀλλὰ πρότερον πολὺν αὐτῷ φόβον ἐνθεῖς ἐκ τῆς πρὸς ἐτέρους παρρησίας, τότε ἐπ' αὐτὸν χωρεῖ, ἐν τῇ πρὸς ἐτέρους ἐπιτιμῇσει προκατασεῖων αὐτοῦ τὴν ἀπόνοιαν. Αὐτὰ γὰρ ταῦτα τὰ ῥήματα τὸ, “Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύννοια, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι” καὶ τὸ, “Ὁ κρίνων με, κύριός ἐστιν, ὃς καὶ φωτίζει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν,” οὐχ ὡς ἔτυχε κακείνου καὶ τῶν ἑκείνων μὲν συγκροτούντων, τοὺς δὲ ἁγίους ἐξουθενούντων, καθάπτεται. Τί γὰρ, φησὶν, εἰ ἔξωθεν ἐνάρετοι D φαίνονται τινες καὶ θαυμαστοί; Οὐ τῶν ἔξωθεν κριτῆς ἔστιν ἐκεῖνος ὁ δικαστὴς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπόρρητα εἰς μέσον ἄγει. Δύο τοίνυν ἔνεκεν, μᾶλλον δὲ καὶ τριῶν, οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἡ κρίσις ἀκριβής· ἐνὸς μὲν, ὅτι κἂν μηδὲν ὤμεν ἑαυτοῖς συνειδότες, ὅμως δεόμεθα τοῦ τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν ἐλέγχοντος μετὰ ἀκριβείας· ἐτέρου δὲ, ὅτι τὰ πλείονα τῶν γινομένων ἡμᾶς λανθάνει καὶ κρύπτεται· καὶ τρίτου πρὸς τούτοις, ὅτι πολλὰ τῶν γενομένων παρ' ἐτέρων δοκεῖ μὲν ἡμῖν καλὰ, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς δὲ γίνεται γνώμης. Τί τοίνυν φατέ, ὅτι οὐδὲν ἡμάρ- Eτῆται τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι, καὶ ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος βελτίων; Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἀποφύνασθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότες· ὃ γὰρ τὰ ἀπόρρητα κρίνων ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μετὰ ἀκριβείας δικάζων. Ἰδοὺ γοῦν, οὐδὲ ἐγὼ τι ἐμαυτῷ σύννοια· ἀλλ' οὐδέ· οὕτω δεδικαίωμαι· τουτέστιν, οὐκ ἀπὴλ- λαγμαὶ τῶν εὐθυνῶν οὐδὲ τῶν ἐγκλημάτων. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐκ ἐν τοῖς δικαίοις τέταγμαι, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἰμι καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτίας. Καὶ γὰρ ἀλλαχού φησιν.¹⁰ “Ὁ δὲ 91 ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας” τουτέστιν, ἀπὴλλα- κται. Πολλὰ δὲ καὶ πράττομεν ἀγαθὰ μὲν, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ὃ δὲ γνώμης. Καὶ γὰρ ἐπαινοῦμεν πολλοὺς, οὐκ ἐκεῖνους ποιῆσαι λαμπροὺς βουλόμενοι, ἀλλ' ἐτέρους δι' ἐκείνων ἡ δάκνειν.

¹⁰ Rom. vi. 7.⁹ οὕτε] + ἀπλῶς C.¹ οὐχ ὡς] οὕτως A.F. Ibidem μοχ καθάπτεσθαι.^{*} ἐκείνων] Sic C.E.F. ἐκείνου A. ἐκείνῳ Edd.[†] ἔστιν] ἔστι μόνον C.^ν καὶ τῷ δεῖνι om. C.^ω ὁ γὰρ] ἀλλ' ὁ C.^κ οὐκ om. C.E.F. expunctum in A.^γ δὲ om. A.^κ δάκνειν F.

Καὶ τὸ μὲν γινόμενον, καλόν· ἐπαινείται γὰρ ὁ κατορθὼν· ἡ δὲ διάνοια διεφθαρμένη· ἀπὸ σατανικῆς γὰρ γίνεται γνώμης. Οὐ γὰρ τῷ ἀδελφῷ ^aσυγχαίρων, ἀλλὰ τὸν ἕτερον βαλεῖν ἐπιθυμῶν, τοῦτο πολλάκις πεποίηκε τις. Πάλιν, ἡμαρτέ τις ἁμαρτίαν μεγάλην· ἕτερός τις αὐτὸν ὑποσκελίσαι βουλόμενος, οὐδὲν φησιν εἰργάσθαι, καὶ παραμυθείται δῆθεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, ἐπὶ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως καταφεύγων· ἀλλ' ^B οὐ συγγνώμην πολλάκις, ἀλλὰ ῥαθυμότερον ἐργάσασθαι ^bβουλόμενος, τοῦτο ποιεῖ. Πάλιν ἐπιπλήττει πολλάκις, οὐχ ὥστε ἐλέγξει καὶ νουθετησά, ἀλλ' ὥστε ἐκπομπεῦσαι καὶ (309) ^cἐκτραγωδησά τῷ πλησίον τὴν ἁμαρτίαν. Τὰς δὲ βουλὰς αὐτὰς ^dἄνθρωποι μὲν οὐκ ἴσασιν, ὁ δὲ τὰς καρδίας ἐρευνῶν ἀκριβῶς ἐπίσταται, καὶ εἰς μέσον ^eἄξει πάντα τότε ἐκεῖνα. Διὸ καὶ ἔλεγεν· “Ὅς φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν.”

^fὍταν οὖν καὶ ἐν τῷ μὴδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι μὴ δυνώμεθα ἐγκλημάτων εἶναι καθαροί, καὶ ἐν οἷς ἀγαθόν τι ^gἐπράττομεν, ^C οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ^hδὲ γνώμης πρᾶττομεν, τιμωρίας ὤμεν ὑπεύθυνοι, ἐννόησον πόση παρὰ ἀνθρώποις ἀπάτη περὶ τὰς κρίσεις. Πάντα γὰρ ταῦτα ἀνθρώποις μὲν οὐκ ἔστιν ἐφικτά, τῷ δὲ ἀκοιμήτῳ μόνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀνθρώπους ἀπατήσωμεν, ἐκεῖνον οὐδέποτε παραλογισόμεθα. Μὴ τοίνυν λέγε, σκότος ⁱκύκλω μου καὶ τοῖχοι· τίς με ὀρᾷ; ¹¹ὁ γὰρ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, αὐτὸς πάντα ἐπίσταται, ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται παρ' αὐτῷ. Καλῶς δὲ φησιν ὁ ἁμαρτάνων, ^kσκότος κύκλω μου καὶ τοῖχοι. Εἰ μὴ γὰρ σκότος ἦν ἐν ^D τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἂν τὸν φόβον τοῦ θεοῦ ἐκβαλὼν, μετὰ ἀδείας ἔπραττεν. ^lἌν γὰρ μὴ πρότερον σκοτισθῇ τὸ ἡγεμονικόν, ἐπεισελθεῖν ἡ ἁμαρτία μετὰ ἀδείας οὐ δύναται. Μὴ τοίνυν λέγε, τίς με ὀρᾷ; ἔστι γὰρ ¹²ὁ δι᾿κνούμενος μέχρι ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν· ἀλλὰ σὺ ^mταυτὸν οὐχ ὀρᾷς, ⁿοὐδὲ διατέμνειν δύνασαι τὸ νέφος, ἀλλ' ὥσπερ τειχίον πάντοθεν ἔχων περικείμενον, οὕτως ἀναβλέψαι πρὸς τὸν οὐρανὸν οὐκ ἔχεις. ^oΠοίαν γὰρ βούλει πρότερον ἁμαρτίαν

¹¹ Psal. xxxii. 15. xxxviii. 11.

¹² Heb. iv. 12.

^a συγχαίρων F. ^b βουλόμενος om. F. ^c τραγωδησά F. ^d ἄνθρωποι] οἱ F. ^e ἄξει πάντα τότε] ἄγει πάντως F. Mox δε καὶ φωτ. idem. ^f HΘΙΚON. Περὶ τοῦ φοβεῖσθαι θεὸν καὶ ποιεῖν πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν ἀφορᾷ. Veron. ^g ἐπράττομεν C.E. πρᾶττοντες ex corr. A. ^h δὲ, quod aberat, ex C. recepit. Idem tacite fecerat Montef. Mox pro πρᾶττομεν Sav. tacite edidit πρᾶττοντες, quem secutus est Morell. ⁱ κύκλω] ὀπίσω F. ^k ὅτι σκότος Edd. ὅτι om. C.E.F. ^l αὐτὸν ex corr. A. unde recepit Sav. et post eum Mor. ^m οὐδὲ] ὅτι οὐ F. Statim διατέμνειν idem. ⁿ ὡς C. Mox ἐξετάσωμεν ex corr. E.

ἐξετάσωμεν; καὶ ὅφει οὕτω γινομένην αὐτήν. Καθάπερ γὰρ Ἐλησται καὶ ὁ τοιχωρύχοι, ἐπειδὴν τι τῶν τιμίων λαβεῖν θελήσωσι, τὸν λύχνον κατασβέσαντες τοῦτο πράττουσιν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ῥάμαρτανόντων ὁ διεφθαρμένος ποιεῖ λογισμούς. Καὶ γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶ φῶς τὸ λογικὸν διόλου καίόμενον. Ὡς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πονηρίας σφοδρῶς ἐπελθὼν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης κατασβέσῃ τὴν φλόγα ἐκείνην, ἐσκότισεν εὐθέως τὴν ψυχὴν καὶ κατηγωνίσαστο, καὶ πάντα ἐσύλησεν εὐθέως τὰ ἐναποκείμενα. Ὅταν γὰρ ὑπὸ ἀσελγούς ἐπιθυμίας ἁλῶ ἡ ψυχὴ, καθάπερ νέφος καὶ ἀχνὺς τοὺς τοῦ σώματος ὀφθαλμούς, οὕτω τῆς διανοίας τὸ προορατικὸν προκαταλαβοῦσα ἐκείνη, οὐδὲν ἀφήσιν Ἰδεῖν περαιτέρω, οὐ κρημνὸν, οὐ γέενναν, οὐ φόβον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἐκείνης τυραννηθεῖσα λοιπὸν, ἐκκαταγώνιστος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γίνεται· καὶ καθάπερ τοίχος ἀθυρίδωτος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐγερθεῖς, οὐκ ἀφήσιν τὴν ἀκτῖνα τῆς δικαιοσύνης ἐλλάμψαι τῇ διανοίᾳ, τῶν λογισμῶν τῶν ἀτόπων τῆς ἐπιθυμίας πάντοθεν αὐτὴν ἐπιτεχιζόντων. Καὶ ἀπαντὰ αὐτῷ τότε λοιπὸν ἡ πορνευομένη γυνή, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, πρὸ τῆς διανοίας, πρὸ τῶν λογισμῶν ἐστώσα καὶ φαινομένη. Καὶ ὥσπερ οἱ πετηρωμένοι, καὶ ἐν ἑσταθερᾷ μεσημβρίᾳ ὑπὲρ αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ Βτὸ μέσον ἐστηκότες ὧσιν, οὐ παραδέχονται τὸ φῶς, ἐγκλεισμένων αὐτοῖς τῶν ὀμμάτων· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, καὶ μυρία πάντοθεν αὐτοῖς ἐνηχῇ σωτήρια δόγματα, τῷ πάθει τούτῳ προκατελημμένοι τὴν ψυχὴν, πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις λόγοις ἀποφράττουσι τὴν ἀκοήν. Καὶ ἴσασιν οἱ τὴν πείραν εἰληφότες καλῶς. Ἀλλ' ὑμᾶς μὴ γένοιτο ἀπὸ τῆς πείρας ταύτης εἰδέναι. Οὐχ αὕτη δὲ μόνον ἡ ἁμαρτία ταῦτα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἔρως ἄτοπος. Μεταθῶμεν γὰρ, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον ἀπὸ τῆς πορνευομένης γυναικὸς ἐπὶ τὰ χρήματα, καὶ θεασόμεθα καὶ ἐνταῦθα πυκνὸν σκότος καὶ συνεχές. Ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἅτε μιᾶς οὐσης τῆς ἐρωμένης καὶ εἰς ἓνα τόπον ἀποκλεισμένης, οὐχ οὕτω σφοδρὸν τὸ πάθος· ἐπὶ δὲ τῶν χρημάτων ἀπανταχοῦ φαινομένων ἐν ἀργυροκοπέοις, ἐν πανδοχείοις,

ὁ τοιχωρύχοι] Sic C.E. τοιχωρύχεται Edd. ὁ ἁμαρτημάτων F. ἡ καὶ om. F. et a pr. man. A. ὡς καὶ] καὶ εἰ C. ἂν δὲ ex corr. A. editum a Sav. Mor. Ben. ὁ πορνεύει F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. ὁ κατασβέσει C.F. et a pr. man. A. ὁ ὀφθαλμοῖς] + ὁρᾶν οὐκ ἐὰ C. ὁ τῆς δ. πρ.] τὸ τῆς δ. pr. Edd. repugnantibus libris. ὁ οὐδὲν solus F. pro vulgato οὐδὲν. nihil Aret. ὁ ἐνιδεῖν A. ὁ βουλῆς F. ὁ Sic omnes. ἐπιτεχισάντων Edd. ὁ σταθερᾷ C.E. σταθερᾷ vulgo. ὁ αὐτὸ C. et Reg. apud Montef. αὐτοῦ vulgo. ὁ αὐτοῖς] + τις F. ὁ ταύτης omnes. Edidatur αὐτῆς. ὁ οὐχ αὐτῇ] οὐκ αὐτῇ C. ἀλλ' οὐ ταύτῃ F. ὁ θεασόμεθα A.E. ὁ φαινομένων] + αὐτῶν C. (non αὐτῷ, ut ait Editor Ben. 2^{dae}.)

ἐν χρυσοχοείοις, ἐν ταῖς τῶν πλουτούντων οἰκίαις, ἰσφοδρὸς ὁ ἔρως πνεῖ. Ὅταν γὰρ παῖδας σοβοῦντας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἵππους χρυσοφοροῦντας, ^κ ἀνθρώπους καλλωπιζομένους πολυτελέσιν ἐσθήμασιν ἴδῃ ^ι μετ' ἐπιθυμίας ὁ νοσῶν, πολὺς ὁ σκότος καταχεῖται. Καὶ τί δεῖ λέγειν οἰκίας καὶ ἀργυροκοπεῖα; Ἐγὼ γὰρ οἶμαι τοὺς τοιούτους, κἂν ἐπὶ τῆς γραφῆς ἴδωσι καὶ τῆς εἰκόνης τὸν πλοῦτον, σπαράττεσθαι καὶ ἀγριαίνειν καὶ λυττᾶν ὥστε πάντοθεν αὐτοῖς τὸ σκότος συνάγεται. Κἂν γὰρ εἰς εἰκόνα βλέψωσι βασιλικήν, οὐ θαυμάζουσι τῶν ^δ λίθων τὸ κάλλος, οὐδὲ τὸν χρυσὸν, οὐδὲ τὸ ἀλουργές ἱμάτιον, ⁽³¹⁰⁾ ἀλλὰ τήκονται. ^μ Καὶ καθάπερ ὁ δύσεως ἐκεῖνος, κἂν εἰκόνα θεῖσῃται τῆς ἐρωμένης γυναῖκος, προσήλωται τῷ ἀψύχῳ, οὕτω καὶ οὗτος ἀψυχὸν ὁρῶν εἰκόνα τοῦ πλούτου, τὸ αὐτὸ πάσχει μειζρώως, ἅτε τυραννικωτέρῳ κατεχόμενος πάθει. Καὶ χρὴ λοιπὸν ἢ μένειν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἢ ^ν ἐμβάλλοντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, μυρίας λαβόντα πληγὰς ἀναχωρεῖν οἴκαδε· πολλὰ γὰρ τὰ λυποῦντα αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ καθάπερ ἐκεῖνος οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν γυναῖκα ὁρᾷ, οὕτω καὶ οὗτος πένητας μὲν καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρατρέχει, ἵνα μηδὲ παραμυθίαν ^ε λάβῃ· πρὸς δὲ τοὺς εὐπόρους ἐνατενίζει τοὺς ὀφθαλμούς, ὅ πολὺ καὶ σφοδρὸν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ὀψείως εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰσάγων τὸ πῦρ. Πῦρ γάρ ἐστι χαλεπῶς κατεσθίων τὸν ἐμπεσόντα. Καὶ εἰ μὴ γέεννα ἠπείλητο ^ρ μηδὲ κόλασις, αὐτὰ τὰ παρόντα κόλασις ἦν, τὸ διηνεκῶς βασανίζεσθαι καὶ μηδέποτε πέρας εὐρίσκειν τοῦ νοσήματος· καὶ ἤρκει καὶ ταῦτα μόνα πείσαι φυγεῖν τὴν ἁρρωστίαν. Ἄλλ' οὐδὲν ἀνοίας χεῖρον, ἢ καὶ τοῖς ἀθυμίαν φέρουσι πράγμασι καὶ ⁹³ κέρδος οὐδὲν προσηλωσθαι παρασκευάζει. Διὸ παρακαλῶ ἀρχόμενον ἐκκόπτειν τὸ πάθος. Καθάπερ γὰρ πυρετὸς παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν προσβαλὼν, οὐ σφόδρα φλέγει τῇ δίψῃ τοὺς κάμνοντας, ἐπιδούς δὲ καὶ τὴν φλόγα ἐπάρας, ἀνίατα διψᾶν παρασκευάζει λοιπὸν· κἂν παράσχη τις αὐτοῖς ἐμφορηθῆναι τοῦ πόματος, οὐ σβέννυσιν, ἀλλ' ἐκκαίει τὴν κάμινον· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου συμβαίνει τοῦ πάθους· ἂν παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰσελαῦνον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν μὴ κωλύσωμεν μηδὲ ἀποκλείσωμεν τὰς θύρας, εἰσελθὼν λοιπὸν ἀνίατον ἐργάζεται ^β τοῖς δεξαμένοις τὸ νόσημα.

^ι σφοδρῶς C.E.F. Ita tacite dedit Montef. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. p. 615 B. ^κ ἀνθρώπους] καὶ ἀνθρώπους F. ^ι Verba μετ' ἐπιθυμίας, quae olim aberant, leguntur in omnibus. Recepit ea Montef. ^μ καὶ om. F. ^ν ἐμβάλλοντα ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ρ πολὺ solus F. Legebatur πολύν. ^σ οὐδὲ F. ^τ ἁρρωστίαν] ἀμαρτίαν F.

Καὶ γὰρ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ὅταν ἐπιπλεῖον ἡμῖν ἐνδιατρίψῃ, δυνατώτερα γίνεται. Καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἄλλων τοῦτο συμβαίνει ἴδοι τις ἂν. Καὶ γὰρ φυτὸν ἄρτι μὲν ἔντεθ' ἐπὶ τῆς γῆς, εὐκόλως ἀνασπᾶται· χρόνῳ δὲ πολλῷ ῥιζωθὲν, οὐκέτι, ἀλλὰ πολλῆς δεῖται τῆς μοχλείας· καὶ οἰκοδομὴ νεοπαγῆς μὲν οὐσα, περιτρέπεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἐνοχλούντων· παγείσα δὲ καλῶς, πολλὰ παρέχει τοῖς καθαιρεῖν ἐπιχειροῦσι τὰ πράγματα· καὶ θηρίον τόποις ἐμφιλοχωρήσαν πολλῷ χρόνῳ δυσκόλως ἐλαύνεται. Τοῖς μὲν οὖν οὐδέπω σκατασχεθεῖσιν ὑπὸ τοῦ πάθους ἡ παραινώ μὴ ἀλῶναι· εὐκολώτερον γὰρ φυλάσασθαι μὴ ἐμπεσεῖν, ἢ ἐμπεσόντα ἀποστῆναι· τοῖς δὲ κατασχεθεῖσι καὶ κατερραγμένοις, εἴαν θελήσωσιν ἐπιδοῦναι ἑαυτοὺς ἱατρῷ τῷ λόγῳ, πολλὴν ἐπαγγέλλομαι σωτηρίας ἐλπίδα τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι. Ἄν γὰρ τοὺς παθόντας καὶ περιπεσόντας τῷ νοσήματι, καὶ ἀνενεγκόντας ἐννοήσωσι, χρηστὰς ἔξουσιν ἐλπίδας ὑπὲρ τῆς τοῦ νοσήματος ἀπαλλαγῆς. Τίς οὖν περιέπεσε τῷ νοσήματι τούτῳ, καὶ ἀπηλλάγη ῥηδῶς; Ὁ Ζακχαῖος ἐκεῖνος. Τί γὰρ τελώνου μᾶλλον φιλοχρήματον γένοιτ' ἂν; Ἀλλ' ἀθρόον ἐγένετο φιλόσοφος, καὶ πᾶσαν ἔσβεσε τὴν πῦράν. Ὁ Ματθαῖος ὁμοίως· καὶ γὰρ καὶ Δούτος τελώνης ἦν, ἐν ἀρπαγῇ διηνεκεῖ ζῶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀθρόον ἀπεδύσατο τὴν βλάβην, καὶ τὸ δίψος ἔσβεσε, καὶ πραγματεῖαν μετέηλθε πνευματικὴν. Τούτους τοῖνυν καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς ἐννοῶν, μηδὲ σὺ ἀπογνῶς. Ἄν γὰρ θέλῃς, ὁ δυνήσῃ ταχέως ἀνενεγκεῖν. Καὶ εἰ βούλει, κατὰ ὅσον τῶν ἱατρῶν νόμον καὶ τὰ πρακτέα σοι μετὰ ἀκριβείας ὑπαγορεύσομεν. Δεῖ τοῖνυν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἑκείνο κατορθοῦν, τὸ μὴ ἀπογινώσκειν μηδὲ ἀπελπίζειν ἑαυτῶν τὴν σωτηρίαν μετὰ τοῦτο μὴ τὰ τῶν κατωρθωκότων παραδείγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐναπομεινάντων παθήματα ἐνορᾶν. Ὡς περ γὰρ ἐνενοήσαμεν τὸν Ζακχαῖον καὶ τὸν Ματθαῖον, οὕτω δὴ Ἐκαὶ τὸν Ἰούδαν λογίσασθαι χρὴ, καὶ τὸν Γιεζή, καὶ τὸν Ἀχαρ, καὶ τὸν Ἀχαάβ, καὶ τὸν Ἀνανίαν, καὶ τὴν Σάπφειραν· ἵνα δι' ἐκείνων μὲν τὴν ἀπόγνωσιν ἐκβάλωμεν, διὰ τούτων δὲ τὴν ῥαθυμίαν ἐκκόψωμεν, μηδὲ ὑπτία γένηται ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τῶν ὑπαγορευομένων παραίνεσιν. Καὶ παιδεύσωμεν

¹ ἐντεθ' ἐπὶ τῆς γῆς F. Veron. φυτευθ' ἐπὶ Floril. p. 56. (Tom. xii. p. 455 A.)

² παραινώ libri omnes cum Flor. παρακαλῶ Edd.

³ ἐμπεσόντας vulgo.

⁴ καὶ ὁμ. C.E. et a pr. man. A.

⁵ ἐμπεσόντα A.C.E.

ταχέως δυνήσῃ inverso ord. Edd.

⁶ τὸν τῶν τὸν ὁμ. Veron. τῶν ὁμ. Sav.

Utrumque est in libris.

⁷ ἐκείνο ὁμ. F.

⁸ ἑαυτῶ E.

⁹ ἵνα] + καὶ

A.F. Mox ἐκβάλωμεν ὁμ. F. qui p. p. pro ἐκκόψωμεν, ἐκβάλωμεν dat.

¹⁰ τούτων δὲ] δὲ τούτων Edd. invitis libris.

ἐαυτοὺς λέγειν, ἃ τότε τῷ Πέτρῳ προσελθόντες ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι, ¹³“Τί δὲ ποιεῖν ἵνα σωθῶμεν;” καὶ ἀκουέτωσαν ἃ χρὴ ποιεῖν. Τί οὖν χρὴ ποιεῖν; Εἰδέναι τὴν εὐτέλειαν τῶν πραγμάτων, καὶ πῶς δραπετῆς οἰκέτης καὶ ἀγνώμων ἐστὶν ὁ πλοῦτος, καὶ μυρίοις περιβάλλει κακοῖς τοὺς ἔχοντας· καὶ (311) τὰ τοιαῦτα αὐτοῖς συνεχῶς ἐπάδωμεν ῥήματα. Καὶ καθάπερ 94
 ἰατροὶ τοὺς κάμνοντας ψυχρὸν αἰτοῦντας παραμυθοῦνται, παρέχειν λέγοντες, καὶ πηγὴν προφασιζόμενοι, καὶ ἄγγος, καὶ καιρὸν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα· ἂν γὰρ ἄθρόον ἀνανέωσιν, εὐπὸ τῆς μανίας αὐτοὺς ἀγριοῦσθαι παρασκευάζουσιν· οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς πρὸς τοὺς ¹φιλοχρημάτους ποιῶμεν· ἔσταν λέγωσιν, ὅτι πλουτῆσαι βουλόμεθα, μὴ λέγωμεν εὐθέως, ὅτι κακὸν ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ συνθάμεθα, καὶ εἰπωμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς τοῦτο βουλόμεθα, ἀλλ’ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἀλλὰ πλοῦτον ἀληθῆ, ἀλλὰ τὸν ἰδοιὴν ἔχοντα ἀθάνατον, ἀλλὰ τὸν ²σοὶ B συλλεγόμενον, καὶ μὴ ἑτέροις, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῖς. Καὶ τοὺς περὶ φιλοσοφίας λόγους εἰς μέσον ἄγωμεν, καὶ λέγωμεν, ὅτι οὐ κελεύομεν μὴ πλουτεῖν, ἀλλὰ κακῶς μὴ πλουτεῖν· ἔξεστι γὰρ πλουτεῖν, ἀλλὰ χωρὶς πλεονεξίας, χωρὶς ἀρπαγῆς καὶ βίας καὶ τοῦ παρὰ πάντων ἀκούειν κακῶς. Καὶ τοῖτοις αὐτοὺς προλεαίνοντες τοῖς λόγοις, μηδέπω περὶ γεέννης διαλεγώμεθα· οὐ γὰρ ἀνέχεται ὁ κάμνων ³οὐδέπω τῶν τοιούτων ῥημάτων. Διόπερ ἀπὸ τῶν παρόντων ἅπαντας τοὺς περὶ τούτων ποιῶμεθα λόγους, καὶ λέγωμεν· τί βούλει ἀπὸ πλεονεξίας C πλουτεῖν; ἵνα ἑτέροις μὲν τὸ χρυσίον ⁴ἀπόκειται καὶ τὸ ἀργύριον, σοὶ δὲ ἀραί καὶ κατηγορίαι μυρίαί; καὶ ὁ ἀποστερηθεὶς ⁵ὑπὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων δάκνηται χρείας, καὶ ὀλοφύρηται, καὶ μυρίους ἐφέλκεται σοὶ κατηγοροῦς, καὶ τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης περιῖη τὴν ἀγορὰν, ἐν τοῖς στενωποῖς ἐντυγχάνων πᾶσι, καὶ ⁶διαπορούμενος, καὶ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς νυκτὸς θαρρεῖν ἔχων. Πῶς γὰρ ἂν καθευδήσειε λοιπὸν, ὑπὸ τῆς γαστρὸς δακνόμενος, ἀγρυπνῶν, λιμῷ πολιορκούμενος, πάγου πολλάκις ὄντος καὶ ὑετοῦ καταφερομένου; Καὶ σὺ μὲν ἐκ βαλανείου λελουμένος ἐπανέρχῃ, μαλακοῖς θαλπόμενος ἱματίοις, D γεγηθὼς καὶ χαίρων, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἑτοιμον τρέχων πολυτελές· ἐκεῖνος δὲ πανταχοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ

¹³ Act. ii. 37. coll. xvi. 30.

^a τὰ ῥήματα E. ^c ἀπὸ A. ^π φιλοχρημάτους (sic) E. ^ε ὅταν] καὶ ὅταν C. ^h σοὶ, quod abest ab Editis, habet C. consentiente Aretino. μὴ pro σοὶ E. Vid. etiam Annot. ¹ οὐδέπω] Sic libri omnes. Edebatur εὐθέως. ⁴ ἀπόκειται libri omnes cum Veron. et Flor. ἀποκείται Sav. Mor. Ben. ¹ Vid. Annot. ^m διαπορούμενος F.

καὶ τοῦ λιμοῦ συνεχῶς ἐλαυνόμενος, περιέρχεται συγκεκυφῶς καὶ χεῖρας προτείνων, καὶ οὐδὲ θαρρῶν ἀδεῶς τῷ ἐμπεπλησμένῳ καὶ ἀναπεπαισμένῳ ῥήματα προσενεγκεῖν ὑπὲρ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, πολλάκις δὲ καὶ ὑβρισθεὶς ἀνεχώρησεν. Ὅταν οὖν ἀνέλθῃς οἴκαδε, ὅταν ἐπὶ τῆς εὐνῆς κατακλιθῇς, ὅταν φῶς ἢ περὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν, ὅταν ἐτοίμη καὶ δαφνιλῆς ἢ τραπέζα, τότε ἀμνησθήτι τοῦ ταλαιπώρου καὶ ἀθλίου ἐκείνου, τοῦ Επεριϊόντος κατὰ τοὺς κύνας ἐν τοῖς στενωποῖς καὶ τῷ σκότῳ καὶ τῷ πληθῶ, καίτοι πολλάκις ἐκεῖθεν ἀπιόντος οὐκ εἰς οἰκίαν, οὐδὲ πρὸς γυναῖκα, οὐδ' εἰς εὐνὴν, ἀλλ' εἰς στιβάδα χόρτου, καθάπερ ὁτῶν κυνῶν ὀρώμεν τοὺς δι' ὅλης λυττῶντας νυκτός. Καὶ σὺ μὲν κἂν μικράν τινα σταγόνα κατενεχθεῖσιν ἀπὸ τῆς στέγης ἰδῇς, πάντα ἀνατρέπεις τὸν οἶκον, οἰκέτας καλῶν, πάντα κινῶν· ἐκεῖνος δὲ ἐν ῥακίοις καὶ χόρτῳ καὶ πληθῶ κείμενος, ἅπαντα ὑπομένει τὸν κρυμόν.

Ποῖον οὖν θηρίον τοῦτοις οὐκ ἂν κατακλασθείη τοῖς 95 πράγμασι; τίς οὕτως ὤμος καὶ ἀπάνθρωπος, ὥς μὴ γενέσθαι τοῦτοις ἡμέρος; Ἀλλὰ γὰρ εἰσὶ τινες, οἱ πρὸς τοσοῦτον ἀπηνείας ἠήκασιν, ὥς καὶ λέγειν ἄξια πάσχειν αὐτοῦς. Δέον γὰρ ἐλεεῖν καὶ δακρύνειν καὶ συνδιαλύνει τὰς συμφορὰς, οἱ δὲ καὶ κατηγοροῦσιν ὡμῶς καὶ ἀπανθρώπως αὐτῶν· οὐς ἡδέως ἂν ἐροίμην, τίνος ἕνεκεν ἄξια πάσχουσιν, εἰπέ μοι; ὅτι τρέφεσθαι βούλονται καὶ μὴ λιμῶνται; Οὐχί, φησὶν, ἀλλ' ὅτι ἀργοῦντες. Σὺ δὲ οὐκ ἀργῶν σπαταλῇς; Τί δέ; οὐκ ἐργασίαν πολλάκις πάσης ἀργίας χαλεπωτέραν ἐργάζῃ, ἀρπάζων καὶ βιαζόμενος καὶ πλεονεκτῶν; Βέλτιον ἦν, εἰ καὶ σὺ ἡργεῖς Β τοιαύτην ἀργίαν· τοῦ γὰρ πλεονεκτεῖν τὸ οὕτως ἀργεῖν βέλτιον. Ἦνυ δὲ καὶ ἀλλοτρίαις ἐπεμβαίνεις συμφοραῖς, οὐ μόνον ἀργῶν, οὐδὲ μόνον ἀργίας χαλεπωτέραν ἐργασίαν μετιῶν, ἀλλὰ καὶ κατηγορῶν τῶν δυσημερούντων. Διηγώμεθα δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, τὰς ὀρφανίας τὰς ἀφόρους, τοὺς τὸ δεσποτήριον οἰκοῦντας, τοὺς ἐν δικαστηρίοις σπαράττομένους, τοὺς περὶ τὸ ζῆν δεδοικότας, τὰς χηρεῖας τὰς ἀδοκίμους τῶν γυναικῶν, τὰς ἀθροὺς μεταβολὰς τῶν πλουτούντων, καὶ τῷ φόβῳ τούτῳ καταμαλάττωμεν αὐτῶν τὴν διάνοιαν. Ἐν γὰρ τοῖς περὶ ἐτέρων διηγήμασι πείσομεν C αὐτοὺς ταῦτα δεδοικέναι πάντως καὶ περὶ ἐαυτῶν. Ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, ὅτι ὁ τοῦ δέινος υἱὸς πλεονέκτου καὶ ἄρπαγος (312) ἦν, τοῦ δέινος ἡ γυνὴ, τοῦ πολλὰ τυραννικὰ πεποιηκότος, μετὰ

^α κατακλιθῇς omnes. Edebatur ἀνακλιθῆς. ^ο Vid. Annot. ^ρ τῷ κρυμῶ F. ^ι ἡκουσιν F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^τ νυνὶ C.E.F. νῦν vulgo. ^β ταῦτα om. C. Mox περὶ αὐτῶν F.

καὶ ἀναμφισβήτητός ἐστι τῆς ἀρετῆς ἢ ἀπόδειξις. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, τοιαῦτα πράττωμεν ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπαινέσθαι, καὶ τῶν ^hμεγίστων τυχεῖν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ⁱἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἢ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ.

C¹ Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ ^aδι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν.

ἜΩΣ μὲν ^bαὐτῷ τῶν φορτικῶν ἔδει ῥημάτων, οὐκ ἀπεκάλυψε τὴν σκηνὴν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὧν ὁ ταῦτα ἀκούων, οὕτω διελέγετο, ἵνα τὸ ἀξίωμα τῶν ἐγκαλουμένων προσώπων τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀντιπίπτειν, ἀπὸ τῶν ἐγκλημάτων εἰς ὀργὴν ἐξερχθῆναι μὴ συγχωρήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεῖναι λοιπὸν ἔδει, τότε ἀπαμφιάσας αὐτό, καὶ τὸ προσωπεῖον ^cἐπάρας, ἔδειξε τὰ κρυπτό-
D μενα πρόσωπα ἐν τῇ τοῦ Παύλου καὶ Ἀπολλῶ προσηγορίᾳ. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ.” Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν καμνόντων, ὅταν λακτίζη τὸ παιδίον τὸ ἀρρωστοῦν καὶ ἀποστρέφῃται τὰ προσφερόμενα σιτία παρὰ τῶν ἱατρῶν, τὸν πατέρα ἢ τὸν παιδαγωγὸν καλέσαντες οἱ προσεδρεύοντες, παρὰ τῶν ^dτοῦ ἱατροῦ χειρῶν ^eλαβόντας τὰ σιτία προσάγειν κελεύουσιν, ὥστε ἐκ τοῦ φόβου τοῦ πρὸς ^fἐκείνους δεῖξασθαι καὶ ἡσυχάσαι· οὕτω καὶ Παῦλος μέλλων ὑπὲρ ἐτέρων ἐγκαλεῖν, τῶν μὲν ὡς ἀδικούν- (313)
μένων, τῶν δὲ ὡς πέρα τοῦ μέτρου τιμωμένων, αὐτὰ μὲν οὐκ Εἶθῃκε τὰ πρόσωπα, ἐπὶ δὲ τῆς ἑαυτοῦ προσηγορίας καὶ ^gτῆς Ἀπολλῶ τὸν λόγον ^hπροήγαγεν, ἵνα αἰδοῦμενοι τούτους δέξωνται τὴν θεραπείαν· ἐπειδὴ δὲ ἐδέξαντο, ⁱτότε λοιπὸν ἀπεκάλυψεν ὑπὲρ ὧν ταῦτα ἔλεγεν. Ἦν δὲ ταῦτα οὐχ ὑπόκρισις, ἀλλὰ συγκατάβασις καὶ οἰκονομία. Εἰ γὰρ εἶπε φανερώς, ὅτι ὑμεῖς δὲ τοὺς ἄνδρας κρίνετε τοὺς ἁγίους καὶ θαυμαστοὺς, ^kκαὶ ἐδυσχέραναν ^lκαὶ ἀπεπήδησαν· νῦν δὲ εἰπὼν,

I CAP. IV. v. 6.

^b μεγίστων] μυρίων F. ⁱ μετασχεῖν C. HOM. XII. ^a Verba δι' ὑμᾶς, quae aberant ante Montef. habent C.E. Mosq. 2. ^b αὐτῷ C.F. Aret. αὐτῶν vulgo. ^c ἐπάρας omnes, ἀπάρας Edd. ^d τοῦ om. F. ^e λαβόντες E.F. λαβόντα (σ. eraso) A. ^f ἐκείνους ex corr. A. ^g τῆς om. F. ^h προήγαγεν C.E.F. προήγαγεν Edd. ⁱ τότε om. F. ^k καὶ] καὶ E. Post ἐδυσχέραναν add. ἂν E.F. ^l καὶ C.E. Edebatur καὶ.

“Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ” καὶ πάλιν, “Τίς δὲ ἐστὶ Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς;” εὐπαράδεκτον τὸν λόγον ἐποίησε. Διὰ τοι τοῦτο ἔφησεν, ὅτι “Ταῦτα ⁹⁷ εἰς ἔμαυτὸν ^mμετεσχημάτισα, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ⁿὃ γέγραπται φρονεῖν,” δεικνὺς ὅτι εἰ ἐπ’ ἐκείνων τὸν λόγον ^oπροήγαγεν, οὐκ ἂν ἔμαθον ὅσα μαθεῖν ἔδει, οὐδ’ ἂν ἐδέξαντο τὴν διόρθωσιν, δυσχεραίνοντες πρὸς τὰ λεγόμενα. Νυνὶ δὲ αἰδούμενοι τοὺς περὶ Παῦλον, ἤνεγκαν ῥαδίως τὴν ἐπιτίμησιν. Τί δὲ ἐστὶ τὸ, “μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν;” Γέγραπται, ²“Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ ^pσῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;” καὶ, “Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.” Εἰ γάρ ἐσμεν ἐν καὶ συνδεδέμεθα B ἀλλήλοις, ἐπ’ ἀνίστασθαι ἀλλήλοις οὐ χρή. ³“Ὁ ταπεινῶν γὰρ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται,” φησί· καὶ, “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος πάντων, γενέσθω πάντων διάκονος.” Ταῦτά ἐστιν ἃ γέγραπται. “Ἴνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ^qφυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἐτέρου.” Πάλιν τοὺς διδασκάλους ἀφείς, τοῖς μαθηταῖς ἐπιτιμᾷ· ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ τούτους ἐπαίροντες. ^rΚαὶ ἄλλως δὲ οἱ ἄρχοντες οὐκ ἂν εὐκόλως ἐδέξαντο τὸν τοιοῦτον λόγον διὰ τὸ τῆς δόξης ἐπιθυμεῖν τῆς ἑξωθεν· καὶ γὰρ ἦσαν πεπηρωμένοι τῷ πάθει· οἱ δὲ αὐτοὶ μὴ καρποῦμενοι τὴν δόξαν, ἀλλ’ ἐτέροις C αὐτὴν παρέχοντες, καὶ εὐκολώτερον ἂν ἤνεγκαν τὴν νοουθεσίαν, καὶ κυριώτεροι τῶν ἀρχόντων ἦσαν πρὸς τὸ λῦσαι τὸ νόσημα. Ἄρα καὶ τοῦτο φυσιώσεως, τὸ ὑπὲρ ἐτέρου ἐπαίρεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ τις τοῦτο πάσχει. Ὡς περ γὰρ ὁ ἐπὶ πλούτῳ μέγα φρονῶν ἀλλοτρίῳ, ἐξ ἀπονοίας αὐτὸ ποιεῖ οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῇ δόξῃ τοῦ ἐτέρου. ^sΚαὶ καλῶς φυσίωσιν ἐκάλεσεν. Ὅταν γὰρ ἐπαναστῇ ^tτὸ μέλος τὸ ἐν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ φλεγμονὴ καὶ νόσημα· ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται ὑψηλότερον ἕτερον ἐτέρου ^vμέλος, ἀλλ’ ἢ ὅταν οἰδημα γένηται. Οὕτω τοίνυν καὶ ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας ὁ φλεγμαίνων καὶ D φυσιοῦμενος αὐτὸς ἂν εἴη ὁ νοσῶν· οἶδε γὰρ ὑπὲρ τὴν κοινὴν συμμετρίαν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν οἰδημα. Οὕτω καὶ ἐν τῷ σώματι γίνεται, ὅταν νόθος τις καὶ πονηρὸς ἐπιρρεῦσῃ χυμὸς, ἀλλὰ μὴ ἡ εἰωθυῖα τροφή. Οὕτω καὶ ἀλαζονεία τίκτεται, ἀλλοτρίων ἡμῖν ἐπεισερχομένων λογισμῶν. Καὶ ὅρα πῶς

² Matth. vii. 3, 1.³ Matth. xxiii. 12. Marc. x. 43, 44.

^m μετεσχ.] + δι’ ὑμᾶς C. + καὶ Ἀπολλῶ F. ⁿ ὃ] ἃ F. ὁ hic aut supra p. 96 C. Mosq. 7. ^o προήγαγεν C.E.F. et Reg. apud Montef. Edebatur προήγαγεν. ^p σῷ ὀφθ.] ὀφθ. σου C.E. ^q φυσιοῦσθε C. Mosq. 2. ^r καὶ ἄλλως δέ] ἄλλως δέ καὶ C. ^s καὶ καλῶς] καλῶς δέ F. ^t τὸ om. bis C. ^v μέλους F.

κυρίως εἶπε, ^w“ μὴ φυσιοῦσθε.” Τὸ γὰρ πεφυσημένον ὄγκον ἔχει πνεύματος ἐμπεπλησμένον χυμοῦ διεφθορότος. Ταῦτα δὲ λέγει, οὐ τὴν θεραπείαν ἐκκόπτων, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ κακῷ θεραπείαν. **E** Βούλει θεραπεύειν τὸν δεῖνα; Οὐ κωλύω· ἀλλὰ μὴ εἰς ἑτέρον ^xλύμην. Οὐ γὰρ ἵνα κατ’ ἀλλήλων συνταττώμεθα, διδάσκαλοι ἡμῖν ἐδόθησαν, ἀλλ’ ἵνα πάντες ἀλλήλοις συναπτώμεθα. Καὶ γὰρ ὁ στρατηγὸς διὰ τοῦτο ἐπείκειται τῷ στρατοπέδῳ, ἵνα τοὺς κεχωρισμένους ἐν σῶμα ἐργάσῃται· εἰ δὲ μέλλοι διασπᾶν τὸ στρατόπεδον, πολεμίου μᾶλλον ἢ στρατηγοῦ χώραν ἐπλήρωσε.

⁴“ Τίς γάρ σε διακρίνει; τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;” Λοιπὸν ἀφεῖς τοὺς ἀρχομένους, πρὸς τοὺς ἀρχοντας τρέπεται. ^aΟὐ δὲ **98** λέγει, τοῦτό ἐστι· πόθεν δῆλον ὅτι ἄξιός εἰ τοῦ ἐπαινέσθαι; κρίσις γὰρ γέγονεν; ἐξέτασις ^yπροεχώρησε; δοκιμασία, βάσανος ἀκριβής; Ἄλλ’ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Εἰ δὲ ἄνθρωποι ψηφίζονται, ἀλλ’ οὐκ ὀρθῇ τούτων ἡ κρίσις. Θῶμεν δὲ, ὅτι ^zκαὶ ἄξιός ἐπαίνων εἶ, καὶ ἔχεις ὄντως τὸ χάρισμα, καὶ οὐ διεφθάρται τῶν ἀνθρώπων ἡ κρίσις· οὐδὲ ^aγὰρ οὕτως ἐχρῆν μέγα φρονεῖν. Οὐδὲν γὰρ οἴκοθεν ἔχεις, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν. Τί τοίνυν ἔχειν προσποιῇ, ὅπερ οὐκ ἔχεις; Ἄλλ’ ἔχεις τοῦτο σὺν, καὶ ἕτεροι μετὰ σοῦ. Οὐκοῦν λαβὼν ἔχεις, (**314**) **B**οῦχι τόδε καὶ τόδε, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἔχεις. Οὐ γὰρ σὰ κατορθώματα ταῦτα, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος. ^bΚἂν τὴν πίστιν εἴπῃς, ἀπὸ τῆς κλήσεως γέγονε· κἂν τὴν ἀφεσιν εἴπῃς τῶν ἀμαρτημάτων, κἂν τὰ χαρίσματα, κἂν τὸν διδασκαλικὸν λόγον, ^cκἂν τὰς δυνάμεις, πάντα ἐκείθεν ἔλαβες. Τί τοίνυν ἔχεις, εἰπὲς, ὅπερ οὐκ ἔλαβες, ἀλλ’ αὐτὸς ἀπὸ παντοῦ ^dκατορθώσας; Οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Ἄλλ’ ἔλαβες, καὶ διὰ τοῦτο μέγα φρονεῖς; Διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἔδει συνεστάλθαι· οὐ γὰρ σὸν ἐστὶ τὸ δοθῆναι, ἀλλὰ τοῦ δεδοκότος. Εἰ γὰρ ἔλαβες, ^eπαρ’ **C**ἐκείνου ἔλαβες· εἰ δὲ παρ’ ἐκείνου ἔλαβες, οὐ σὸν ἔλαβες· εἰ δὲ οὐ σὸν ἔλαβες, τί μέγα φρονεῖς, ὥς σὸν ἔχων; Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “ Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί ^fκαυχᾶσαι, ὥς μὴ λαβὼν;” Κατασκευάσας τρίνυν κατὰ συνδρομὴν τὸν λόγον, δείκνυσιν ὅτι καὶ πολλῶν αὐτοῖς δεῖ, καὶ φησιν· ὅτι μάλιστα μὲν, εἰ καὶ

⁴ v. 7.

^w μὴ φ. C.E. Aret. μὴ vulgo abest. ^x λύμην C.F. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. *detrimendum* Aret. ^y Legebatur λύμην. ^z καὶ ἀξ. ἐπ.] σὺ ἐπ. ἄξιός F. ^a γὰρ om. C. γε pro γὰρ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως Cat. ^b κἂν] + γὰρ F. ^c Haec κἂν τὰς δυνάμεις ex Regio primus recepit Montef. Habent ea C.E.F. Aret. ^d κατορθώσας] Sic A. κατορθώσας vulgo. ^e παρ’] ἀλλὰ παρ’ Edd. ἀλλὰ om. A.C.E. In F. hiatus est. ^f καυχᾶσαι omnes. καυχᾶ Edd. ante Ben.

πάντα ἐλάβετε, οὐκ ἔδει καυχᾶσθαι· οὐδὲν γὰρ ὑμέτερον· νυνὶ δὲ καὶ πολλῶν ἐστε ἔρημοι. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦτο ἠνίκατο εἰπὼν, “Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς” καί, “Οὐδὲν ἔκρινα εἶδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον” ἐνταῦθα δὲ ἐντρεπτικῶς ποιεῖ λέγων·⁵ “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε” τουτέστιν, D οὐδενὸς δεῖσθε λοιπὸν, τέλειοι γεγέννησθε, τὴν κορυφὴν αὐτὴν κατέχετε, οὐδενὸς ἐν χρεῖα καθεστηκέναι νομίζετε, οὔτε ἀποστόλων οὔτε διδασκάλων. “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ.” Καὶ καλῶς ἔτ’ “ἤδη,” ἀπὸ τοῦ χρόνου δεικνὺς τὸ ἀπίθανον αὐτῶν καὶ τὴν ἄλογον αὐτῶν οἴησιν. Διὸ καὶ κωμῶδων αὐτοὺς, ἔλεγεν· οὕτω ταχέως πρὸς τὸ τέλος ἐφθάσατε, ὕπερ ἀδύνατον ἦν γινέσθαι διὰ τὸν καιρόν. Τὰ γὰρ τελειότερα ἐν τῷ μέλλοντι μένει· τὸ δὲ ἀπὸ ὀλίγων κορεσθῆναι, ψυχῆς ἐστὶν ἀσθενοῦς· τὸ ἀπὸ ὀλίγων νομίζειν πλουτεῖν, ναυτιώσης καὶ παλαιπώρου. Ἀκόρεστον γὰρ ἡ εὐλάβεια· καὶ παιδικῆς δια- E νοίας ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρώτων νομίζειν τὸ πᾶν εἰληφέναι, καὶ οὐδέπω οὐδὲ ἐν προοιμίῳ ὄντας ὡς τοῦ τέλους ἐπειλημμένους μέγα φρονεῖν. Εἴτα ἡ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐντρέπει μᾶλλον. Εἰπὼν γὰρ, “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ,” ἐπήγαγεν· “Ἦδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὁφελὸν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.” Πολλῆς γέμει τῆς βαρύτητος ὁ λόγος. Διὸ καὶ ἔσχατον αὐτὸν ἐπήγαγε μετὰ πολλὴν ἡ τὴν ἐπίπληξιν. Οὕτω γὰρ σεμνὴ γίνεται ἡ 99 παραίνεσις καὶ εὐπαράδεκτος, ὅταν μετὰ τὰς κατηγορίας ἐπιφέρηται τὰ ἐντρεπτικὰ ῥήματα. Καὶ γὰρ τὴν ἀναισχυτον ἱκανὸν τοῦτο ψυχὴν κατασχεῖν, καὶ πληῆσαι μερίζονως τῆς φανεράς κατηγορίας, καὶ διορθῶσαι τὴν ἀπὸ τῆς κατηγορίας μέλλουσαν γίνεσθαι ἀλγηδόνα τε καὶ ἀναισχυντίαν. Τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τῶν ἐντρεπτικῶν λόγων τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὅτι δύο κέκτηνται τὰναντία· καὶ τομὴν βαθυτέραν δίδωσι τῆς προφανοῦς διαβολῆς, καὶ τὸν ἐλεγχόμενον παρασκευάζει χαλεπώτερον τεμνόμενον καρτερῆσαι μερίζονως. “Χωρὶς ἡμῶν B ἐβασιλεύσατε.” Πολλὴ ἡ ἔμφασις ἐνταῦθα καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. Καὶ τὸ ἀσυνείδητον δὲ

5 v. 8.

ἔ τὸ ἤδη] τῷ ἤδη ἐχρήσατο C. Aret. καλῶς δὲ τὸ ἤδη εἶπεν Cat. ἡ αὐτῶν om. C. ἔστιν] ὅπως τὸ C. ἐπειλημμένον Veron. et a pr. man. A. ἡ καὶ om. F. Statim ἐντρέπει F. et a pr. man. A. ὁφ. γε] + ἡμεῖς A. Mosq. 7. + εἰ ὑμεῖς F. ἡ τὴν, quod aberat, est in C.F. τῆς φανεράς] Sic C. et Reg. apud Montef. secundum conjecturam Savillii. εἰς φανεράς Edd. ante Ben. ἡ ἔμφ. ex corr. A.

αὐτῶν ἡδείκνυνται καὶ τὸ σφόδρα ἀνόητον. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐν μὲν τοῖς πόνοις φησὶν εἶναι πάντα κοινὰ καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, ἐν δὲ τοῖς ἐπάθλοις καὶ τοῖς στεφάνοις ὑμεῖς πρῶτοι. Ἀλλ' οὐκ ἄλγῳ ταῦτα λέγων διὸ καὶ ἐπήγαγε, “καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε.” Εἰτα, ἵνα μὴ δόξη εἰρωνεῖα τις εἶναι, ἐπήγαγεν· “ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.” Καὶ γὰρ ἂν, φησὶ, καὶ ἡμεῖς τούτων ἐπετύχομεν τῶν ἀγαθῶν.

Εἶδες πῶς ὁμοῦ καὶ τὴν βαρύτητα καὶ τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυται καὶ τὴν φιλόσοφον γνώμην; Εἶδες πῶς καθαιρεῖ τὸν τύφον; “Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους.” Πολλὴν τὴν ἔμφασιν καὶ τὴν βαρύτητα ἐνδείκνυνται πάλιν τῷ εἰπεῖν, “ἡμᾶς.” Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξίωμα ἐπήγαγε, σφόδρα αὐτῶν καθικνούμενος· “ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους.” τοὺς τὰ μυρία ὑπομένοντας κακὰ, τοὺς σπεύροντας τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας, τοὺς ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ὑμᾶς ἄγοντας· τούτους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, τουτέστιν, ὡς καταδίκους. (315)
 Ὅτι γὰρ εἶπεν, “ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν,” καὶ ἐχάλασε τῷ λόγῳ τὸ σφοδρόν· ἵνα μὴ αὐτοὺς ἐκλύσῃ, ἀναλαμβάνει πάλιν αὐτὸ μετὰ πλείονος βαρυθυμίας, καὶ φησὶ· “Δοκῶ γὰρ, ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους.” Ὡς γὰρ ὁρῶ, φησὶ, καὶ ἐξ ὧν ὑμεῖς φάτε, οἱ πάντων ἀτιμότεροι καὶ οἱ κατάδικοι ἡμεῖς ἐσμεν· εἴγε ἡμεῖς μὲν εἰς τὸ πᾶσχειν αἰεὶ κακῶς προβεβλήμεθα, ὑμεῖς δὲ ἤδη βασιλείαν καὶ τιμὰς καὶ τὰ ἔπαθλα φαντάζεσθε. Βουλόμενος δὲ εἰς πλείονα ἀτοπίαν ἀπαγαγεῖν τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι αὐτὸν ἀπίθανον μεθ' ὑπερβολῆς, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀπλῶς ἡμεῖς ἐσμεν ἐσχατοὶ, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐσχάτους ἐποίησε. Καὶ οὐκ ἠρκέσθη τῷ εἰπεῖν “ἐσχάτους,” ἀλλὰ προσέθηκε καὶ “ἐπιθανατίους.” ἵνα καὶ ὁ σφόδρα ἀνόητος συνίδῃ τῶν εἰρημένων τὸ ἀπίθανον, καὶ ὅτι ἀλγοῦντος ἦν τὰ λεγόμενα καὶ σφόδρα αὐτοὺς ἐντρέποντος. Καὶ ὅρα Παύλου σύνεσιν. Ἀφ' ὧν ἑαυτὸν, ἡνίκα ἂν ἡ καιρὸς, ἐπαίρει καὶ σεμνὸν δείκνυσιν καὶ μέγαν

6 τ. 9.

ἡ δεικνυνται] ἐνδείκνυνται F. Post h. v. add. ἐντεῖθεν C. Aret. γὰρ] δὲ C. Aret. κοινὰ] +βούλεσθε C. Aret. καὶ τοῖς στεφ. om. F. ἄλ-
 γῶν τ. λέγω ex corr. A. ἐγὼ τ. λέγω F. ἐπετύχομεν C. et Reg. apud
 Montef. ἐπιτύχωμεν Edd. εἶδες] ὅρα C. Idem cum
 Aret. post τύφον add. δι' ὧν ἐπάγει λέγων. ἡμᾶς] +φησὶν C. τοὺς]
 τουτέστι τοὺς C. ὑπομένοντας F. τούτους ἐσχ.] διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν
 προσέθηκεν τὸ ἐσχ. C. Aret. καὶ om. F. ἐκλύσῃ a pr. man. A.
 ol om. Cat. Vid. Annot. ἐσχάτους ἡμᾶς inverso ord. C.E.
 συνίδῃ A.C.E. Cat. συνειδῇ Edd.

ποιεῖ, ἀπὸ τούτων ἐκείνους ἐντρέπει νῦν, κατὰδικον ἑαυτὸν ¹⁰⁰ καλῶν. Τοσοῦτόν ἐστι μετὰ τοῦ προσήκοντος καιροῦ πάντα ποιεῖν. Ἐπιθανάτιους ^κ γὰρ ἐνταῦθα τοὺς καταδίκους λέγει, καὶ μυρίων θανάτων ἀξίους. “Ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.” Τί ἐστι, “θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ;” Οὐκ ἐν γωνίᾳ μὲν οὐδὲ ἐν μικρῷ τῆς οἰκουμένης μέρει ταῦτα πάσχομεν, φησὶν, ἀλλὰ πανταχοῦ καὶ ἐπὶ πάντων. Τί δέ ἐστι, “καὶ ἀγγέλοις;” Ἦ ἐστι μὲν ἀνθρώποις εἶναι θέατρον, μηκέτι δὲ ἀγγέλοις, ὅταν εὐτελῇ τὰ γινόμενα ἢ τὰ ^μ δὲ ἡμῶν παλαίσματα τοιαῦτα, ὥς καὶ τῆς Β ἀγγελικῆς θεωρίας ἄξια εἶναι. Ὅρα ἀφ’ ὧν ἑαυτὸν ἐξευτελίζει, πῶς πάλιν μέγαν δείκνυσιν ἀφ’ ὧν δὲ ἐκείνοι μέγα φρονούσι, πῶς αὐτοὺς εὐτελεῖς ἀποφαίνει. Ἐπειδὴ ^γ γὰρ τὸ μωροὺς εἶναι ^ο τοῦ φρονίμους φαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀσθενεῖς εἶναι τοῦ ἰσχυροῦς ^ρ γίνεσθαι, καὶ τὸ ἀτίμους εἶναι τοῦ ἐνδόξους καὶ περιφανεῖς εὐτελέστερον εἶναι ἐδόκει, ^η καὶ τὰ μὲν ἐκείνοις μέλλει προσρίπτειν, τὰ δὲ αὐτὰς ^τ κατεδέξατο· δείκνυσιν ὅτι ταῦτα ἐκείνων ἀμείνω, εἶγε διὰ ταῦτα μὴ μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ^σ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων τὸν δῆμον πρὸς τὴν θεωρίαν ἐπέστρεψε τὴν ἑαυτῶν. Οὐ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους ἡμῖν ἡ ^τ πάλῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Διὰ C τοῦτο ^ν καὶ μέγα θέατρον κἀθηται. ^ζ “Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ.” Πάλιν καὶ τοῦτο ἐντρεπτικῶς εἶρηκε, δεικνὺς ὅτι πράγμα ἐστὶν ἀδύνατον ταῦτα συμβῆναι τὰ ἐναντία, ^ω καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς αὐτοῖς τὰ τοσοῦτον ἀλλήλων ἀπέχοντα συνελθεῖν. Πῶς ^ξ γὰρ ἐνι, φησὶν, ὑμᾶς μὲν φρονίμους εἶναι, ὑμᾶς δὲ μωροὺς ἐν τοῖς κατὰ Χριστὸν πράγμασιν; Ἐπειδὴ ^γ γὰρ ἐτύπτοντο καὶ κατεφρονούντο καὶ ἠτιμάζοντο καὶ οὐδὲν εἶναι ἐνομίζοντο, ἐκείνοι δὲ ^{*} τιμῆς ἀπῆλανον, καὶ σοφοὶ τινες καὶ συνετοὶ παρὰ πολλοῖς ὑπωπτεύοντο, D διὰ τοῦτο ταῦτά φησιν ^ζ ὅτι πῶς ἐνι τοὺς τὰ τοιαῦτα κηρύττοντας, ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ὑποπτεῦσθαι εἶναι; “^α Ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί.” Τούτέστιν, ἡμεῖς ἐλαυνόμεθα, διωκόμεθα· ὑμεῖς δὲ ἀδείας ἀπολαύετε καὶ θεραπείας πολλῆς.

7 v. 10.

^κ γὰρ] Sic libri omnes. δὲ Edd. ¹ ἐστὶ ἀντὶ τοῦ ἐστὶ C. Aret. ^μ δὲ om. F. ^ν γὰρ om. F. ^ο τοῦ] τοὺς ter Veron. et ante corr. A. τοὺς in secundo loco habet etiam E. ^ρ γινέσθαι F. ^η καὶ om. a pr. man. A. ^τ καταδέξασθαι E. ^σ αὐτὸν C. E. ^τ πάλῃ] + φησὶν C. ^ν καὶ, quod vulgo abest, ex C. receptum. ^ω καὶ οὐκ] καὶ γὰρ οὐδ' C. ^ξ γὰρ] τοῖνον C. ^ζ γὰρ] + αὐτοὶ μὲν C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^{*} Abhinc usque ad p. 102 E. Βούλει μαθεῖν, hiatus est in F. Vid. Annot. ^ζ ὅτι] δηλῶν ὅτι C. ^α ἡμεῖς] + δὲ A. et prob. F.

Ἄλλ' οὐκ ἀνέχεται τοῦ κηρύγματος ἡ φύσις. "Ἡμεῖς αἱμοὶ, ἡμεῖς δὲ ἐνδοξοί." Ἐνταῦθα πρὸς τοὺς εὐγενεῖς ἀποτίνεται καὶ μέγα φρονούντας ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν. ⁸⁴"Ἀχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ ἐκλαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί." Τούτέστιν, οὐ παλαιὰ διηγοῦμαι πράγματα, ἀλλ' ἅπερ καὶ ὁ παρών μοι καιρὸς μαρτυρεῖ. Τῶν γὰρ ἡνθρωπίνων ἡμῖν λόγος οὐδεὶς, οὐδὲ τῆς ἔξωθεν περιφανείας, ἀλλὰ πρὸς τὸν θεὸν ἀφορῶμεν μόνον· ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς πρᾶττειν πανταχοῦ ἀναγκαῖον. Οὐ γὰρ ^cδὴ ἄγγελοι θεωροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκείνων ὁ ἀγωνοθέτης.

^aΜὴ τοίνυν ἐτέρων ^eδεόμεθα ἐπαινετῶν. Τοῦτο γὰρ ἐκείνῳ (316) ἔστιν ὑβρίσαι, ὅταν ὥς οὐκ ἀρκούντα πρὸς τὸ θαυμάσαι 101 παρατρέχοντες, ἐπὶ τοὺς συνδούλους σπεύδωμεν. Καθ' ἕπερ γὰρ οἱ ἐν μικρῷ θεάτρῳ ἀγωνιζόμενοι μέγα ζητοῦσιν, ὥς οὐκ ἀρκούντος αὐτοῖς πρὸς ἐπίδειξιν ἐκείνου· οὕτω καὶ οἱ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ θεοῦ ἀγωνιζόμενοι, εἴτα τὴν παρὰ ἀνθρώποις ζητοῦντες εὐφημίαν, τὴν μείζονα ἀφέντες καὶ τῆς ἐλάττονος ἐφίεμενοι, μεγάλην ἑαυτοῖς ἐπισπῶνται κόλασιν. Τοῦτο γοῦν ἄνω καὶ κάτω πάντα πεποίηκε, τοῦτο συνετάραξε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ὅτι πρὸς ἀνθρώπους βλέποντες ἅπαντα πρᾶττομεν, κὰν τοῖς ἀγαθοῖς οὐδὲν ἡγοῦμεθα τὸ τὸν θεὸν ἔχειν θαυμαστήν, ἀλλ' ἐπιζητοῦμεν τὴν παρὰ τοῖς ὁμοδούλοις Β εὐδοκίμησιν, κὰν τοῖς ἐναντίοις πάλιν αὐτοῦ καταφρονήσαντες, ἀνθρώπους δεδοίκαμεν. Καίτοιγε αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν στήσονται ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκείνου, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελούντες· ὁ δὲ θεὸς, οὐ καταφρονοῦμεν νῦν, αὐτὸς οἶσει τὴν ψῆφον ἡμῖν. Ἄλλ' ὅμως, καὶ ταῦτα εἰδότες, πρὸς ἀνθρώπους ἔτι κεχῆναμεν, ὅπερ ἐστὶν ἁμάρτημα πρῶτον. Καὶ ἀνθρώπου μὲν ὀρώντος, οὐκ ἂν τις ἔλοιτο πορνεύειν, ἀλλὰ κὰν μυριάκις φλέγηται τῷ κακῷ, νικᾶται τοῦ πάθους ἢ τυραννὸς ὑπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς· ^bθεοῦ δὲ ὀρώντος, οὐχὶ μοιχεύουσιν οὐδὲ πορνεύουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῶ χαλεπώτερα πολλοὶ τετολμήκασιν καὶ τολμῶσι. Τοῦτο οὖν ^hμόνον οὐχ ἱκανὸν μυρίους ἄνωθεν σκηπτοὺς κατενεγκεῖν; Καὶ τί λέγω μοιχείας καὶ πορνείας; C Τὰ γὰρ πολλὰ τούτων ἐλάττω ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων δεδοίκαμεν

⁸v. 11, 12.

^b ἡνθρωπίνων A.C. ἀνθρώπων E. et prob. F. ἀνθρωπείων Edd. ^c δὴ, quod aberat, habent A.C.E. δὴ post ἄγγελοι prob. habet F. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Περί τοῦ μὴ ζητεῖν παρὰ ἀνθρώπων ἐπαινον. Veron.

^e αὐτοῖς, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus et Regio apud eundem. ^f τοῦ θεοῦ Edd. Articulus non est in Codd. ^h μόνον] οὐ μόνον C. ⁱ τούτων] καὶ τούτων Edd. καὶ om. C.E.

πράττοντες· θεοῦ δὲ ὁρῶντος, οὐκέτι. Διὰ δὲ τοῦτο πάντα ἐτέχθη τὰ κακὰ, ὅτι ἐν τοῖς ^k ὄντως κακοῖς οὐ τὸν θεόν, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους αἰδούμεθα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰ ὄντως ἀγαθὰ, οὐ δοκοῦντα εἶναι τοιαῦτα τοῖς πολλοῖς, φεύγομεν, οὐ τὴν τῶν πραγμάτων ἐξετάζοντες φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν δόξαν τῶν πολλῶν ἀποβλέποντες. Καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ^l πᾶσχοιτες πάλιν, οὐκ ὄντα οὖν τινα ἀγαθὰ, ^m ἀλλὰ κακὰ, εἶναι δοκοῦντα τοῖς πολλοῖς ⁿ ἀγαθὰ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς συνηθείας διώκομεν· ὥστε ἐκατέρωθεν ^o διαφθείρεσθαι. D
Τάχα πολλοῖς ῥασαφέστερον εἶναι δοκεῖ τὸ λεχθέν· οὐκοῦν ἀνάγκη αὐτὸ σαφέστερον εἰπεῖν. Ὅταν πορνεύωμεν· δεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἄρξασθαι· ἀνθρώπους φοβούμεθα μᾶλλον, ἢ τὸν θεόν. ^r Ἐπεὶ οὖν οὕτως ἑαυτοὺς ὑπεθήκαμεν ἐκείνοις, καὶ δεσπότας ἡμῶν αὐτοὺς ἐποιήσαμεν, πολλὰ ^s δὲ τοῖς δεσπótαις τοῖτοις καὶ ἄλλα δοκεῖ εἶναι κακὰ οὐκ ὄντα κακὰ, κακείνα φεύγομεν πάλιν ὁμοίως. Οἶον, τὸ ἐν πενίᾳ ζῆν πολλοῖς δοκεῖ εἶναι αἰσχρὸν, καὶ φεύγομεν τὴν πενίαν· οὐκ ἐπειδὴ ἐστὶν αἰσχρὸν, οὐδὲ ἐπειδὴ τοῦτο πεπεσμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς δεσπótαις ἡμῶν εἶναι δοκεῖ τοῦτο αἰσχρὸν, κακείνους E
δεδοίκαμεν. Πάλιν τὸ ἀτιμάζεσθαι καὶ εὐκαταφρόνητον εἶναι καὶ πάσης ἐκτὸς δυναστείας, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως εἶναι αἰσχύνῃς ^t πολλῆς καὶ εὐτελείας. Τοῦτο πάλιν φεύγομεν, ^v οὐδὲ αὐτοῦ καταγινώσκοντες, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν ψῆφον. Πάλιν καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου τὴν αὐτὴν ὑπομένομεν λύμην. Τὸ γὰρ πλουτεῖν ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖ, καὶ ὁ τυφὸς καὶ αἱ δόξαι καὶ τὸ περιβλεπτον εἶναι· καὶ τοῦτο πάλιν διώκομεν, οὐδὲ ἐνταῦθα τὴν τῶν πραγμάτων ἐπισκεψάμενοι φύσιν ὅτι καλὴ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης τῶν δεσποτῶν ^u ¹⁰² ἡμῶν πεπεισμένοι. Δεσπότης γὰρ ἡμῶν ὁ δῆμος ἐστὶ καὶ ὁ πολὺς ὄχλος· δεσπότης ὡμὸς καὶ τύραννος χαλεπός. Οὐδὲ γὰρ ἐπιταγῆς αὐτῷ δεῖ πρὸς τὸ ἀκουσθῆναι παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἡμᾶς εἰδέναι τί βούλεται, καὶ χωρὶς ἐπιτάγματος εἰκομεν· τοσαύτη εὐνοία περὶ αὐτὸν κεχρήμεθα. Καὶ ὁ μὲν θεὸς καθ' ἐκάστην ἀπειλῶν, ^w νοουθετῶν τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀκού-

^k ὄντως omnes. οὕτως vel οὕτω Edd. ^l πᾶσχομεν C. ^m ἀλλὰ κακὰ] Sic C.E. καὶ κακὰ A. et prob. F. Ita etiam Veron. καὶ κατὰ Sav. quem secuti sunt Mor. Ben. ⁿ ἀγαθὰ] ὡς ἀγαθὰ Edd. ὡς deest in libris omnibus et Aret. ^o Sic omnes. φθείρεσθαι Edd. ^p ῥασαφέστερον] ῥασαφές πῶς C. ^r εἰπεῖν] + ἀνάγκη (ergo bis habent) E. et a pr. man. A. etiam F. ut conjicere licet. Statim πάντες ὄντα π. C. Aret. ^s ἐπεὶ οὖν] καὶ φοβούμεθα ἐπεὶ C. ^t δὲ accessit ex C. Aret. Itā conjecerat Sav. ^u πολλῆς καὶ εὐτ.] Sic C.E. καὶ εὐτ. πολλῆς Edd. ^v οὐδὲ omnes. οὐκ Edd. ^w νουθ.] καὶ νουθ. Edd. repugnantibus libris.

εται· ὁ δὲ πολὺς ὄχλος καὶ ἄτακτος καὶ συρφετώδης οὐδὲ ἐπιταγῆς χρεῖαν ἔχει, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον δεῖξαι τίσιν ἀρέσκειται, B καὶ πάντα ὑπακούομεν εὐθέως. Καὶ πῶς ἂν τις τούτους, φησὶν, ἀποφύγῃ τοὺς δεσπότας; Εἰ μείζον αὐτῶν φρόνημα ἁλάβοι, εἰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπισκέψαιτο φύσιν, εἰ καταγνοίῃ τῆς τῶν πολλῶν ψήφου, εἰ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐν τοῖς ὄντως αἰσχροῖς ὕπαιδεύσοι ἑαυτὸν μὴ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν δεδοικέναι, καὶ ἐν ταῖς (317) ἀγαθοῖς πάλιν τοὺς παρ' ἐκείνου στεφάνους ζητεῖν. Οὕτω γὰρ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτῶν ἀνεξόμεθα. Ὁ γὰρ, ἥνικα ἂν κατορθοῖ, μὴ ἀξιόους κρίνας ἐκείνους εἶδεναι αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ τοῦ θεοῦ ψήφῳ, οὐδὲ ἐν C τοῖς ἐναντίοις λόγον αὐτῶν ἔξει τινά. Καὶ πῶς αὐτὸ τοῦτο ἔσται, φησὶν; Ἐννόησον τί μὲν ἄνθρωπος, τί δὲ θεός, καὶ τίνα ὑφεῖς τίμη προσφεύγεις, καὶ ταχέως διορθώσῃ τὸ πᾶν. Ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν σοι κεῖται καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν κόλασιν· ἄνθρωπος ματαιότητι ὁμοιώθη, καὶ κρίσιν ὀρθὴν οὐκ ἔχει, καὶ ἰδεῖται τῆς ἄνωθεν διορθώσεως· ἄνθρωπος γῇ καὶ σποδός, καὶ ἐπαινέσῃ, πολλάκις ἀπλῶς ἐπαινέσεται, ἢ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν· καὶ διαβάλλῃ καὶ κατηγορήσῃ, πάλιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοῦτο ἐργάζεται γνώμης. Ἄλλ' οὐχ ὁ θεὸς οὕτως, ἀλλ' ἄληπτος ἢ ψήφιος D αὐτοῦ, καὶ καθαρὰ ἡ κρίσις. Καὶ χρὴ διὰ ταῦτα αἰεὶ πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν· οὐ διὰ ταῦτα ὁ δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς σε ἐποίησε, καὶ φεῖδεται σου μάλιστα πάντων, καὶ αὐτοῦ σοῦ μᾶλλον σε ἀγαπᾷ. Τί τοίνυν ἀφέντες ἔχειν θαυμαστὸν ἐπαινέτην, πρὸς ἄνθρωπον καταφεύγομεν, τὸν οὐδέν, τὸν εἰκῇ, τὸν ἀπλῶς; Πονηρόν σε λέγει καὶ μιαρὸν οὐκ ὄντα τοιούτον; Ταύτῃ μᾶλλον αὐτὸν ἐλέησον καὶ δάκρυσον, ὅτι διέφθαρται, καὶ καταφρόνησον αὐτοῦ τῆς δόξης, ὅτι πεπῆρωται αὐτοῦ τὰ τῆς διανοίας ὅμματα· ἐπεὶ καὶ οἱ ἀπόστολοι ταῦτα ἤκουσαν, καὶ κατεγέλων τῶν διαβαλλόντων. E Ἄλλ' ἀγαθόν σε λέγει καὶ χρηστόν; Ἄν μὲν τοιούτος ἦς, μηδὲν ὡς χανωθῆς ὑπὸ τῆς δόξης· ἂν δὲ μὴ ἦς τοιούτος, πλεον καταφρόνησον, καὶ χλευασίαν· τὸ πρᾶγμα εἶναι νόμιζε.

Βούλει μαθεῖν τῶν πολλῶν τὰς κρίσεις, πῶς εἰς διέφθαρμένα καὶ ἄχρηστοι καὶ γέλωτος ἄξιαί, καὶ αἱ μὲν μεμνησίων καὶ ἐξεστηκότων, αἱ δὲ παίδων ὑποτιθίων; Ἀκουσον ἄνωθεν.

ἁ λάβῃ C. λάβει ante corr. A. λάβῃ (sic) E. ὕπαιδεύσοι omnes. παιδεύσει Edd. ἰδεῖ E. ἡ κρίσις] + αὐτοῦ Edd. in vltis libris. ὁ δὲ om. a pr. man. A. Mox σε post αὐτός, quod vulgo abest, ex eodem libro, sed correcto, recepinus. ἔλναι τὸ πρ. inverso ord. C.E.

Ἐρῶ δέ σοι κρίσεις οὐχὶ τὰς τοῦ δήμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν δοκούντων ^αεἶναι σοφωτάτων, τῶν ἐξ ἀρχῆς νομοθετῶν. Τίς γὰρ ἂν δόξειε παρὰ τοῖς πολλοῖς σοφώτερος εἶναι τοῦ νομισθέντος ἀξίου πόλεσι καὶ δήμοις νομοθετεῖν; Ἀλλ' ὅμως τοῖς σοφοῖς τούτοις τὸ πορνεῦν οὐδὲν εἶναι δοκεῖ πονηρὸν, οὐδὲ κολάσεως ἀξιον. Οὐδεὶς γοῦν τῶν νόμων τῶν ἔξωθεν αὐτὸ ¹⁰³ ἐκόλασεν, οὐδὲ εἰς δικαστήριον εἰλκυσεν ἐντεῦθεν· ἀλλὰ κἂν ἐλκύσῃ τις ὑπὲρ τούτων, καταγελῶσιν οἱ πολλοί, καὶ οὐκ ἀνέξεται ὁ δικάζων. Τὸ κυβεῦν πάλιν τῆς παρ' αὐτῶν τιμωρίας ἐστὶν ἐλεύθερον, καὶ οὐδεὶς ὑπὲρ τούτων δίκην ἔδωκε ποτε παρ' ἐκείνοις. Τὸ μεθύειν καὶ ^εγαστρίζεσθαι οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἐγκλημα, ἀλλὰ καὶ κατόρθωμα παρὰ πολλοῖς εἶναι νενόμισται· καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς δείπνοις πολλή ἡ τοῦ πράγματος ἄμιλλα, καὶ οἱ μάλιστα ^βσωφρονούσης διανοίας καὶ σώματος ἐρρωμένους δεόμενοι, οὗτοι μάλιστα τῇ τυραννίδι παραδεδόται τῆς μέθης, καὶ τὸ σῶμα παραλύοντες, ^Β καὶ τὴν ψυχὴν σκοτοῦντες· καὶ τῶν νομοθετῶν οὐδεὶς τοῦτο ἐκόλασε τὸ ἁμάρτημα. Τί ταύτης τῆς μανίας χεῖρον; Τῆς οὖν εὐφημίας τῶν οὕτω διακειμένων ἀνθρώπων ἐπιθυμεῖς, καὶ οὐ κατορύττεις σαυτόν; Εἰ γὰρ καὶ πάντες σε ἐθαύμαζον οἱ τοιοῦτοι, οὐκ ἔχρην αἰσχύνεσθαι καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, παρ' ἀνθρώπων οὕτω διεφθαρμένων τὰς κρίσεις ^κκροτούμενον; Πάλιν βλασφημίᾳ τοῖς νομοθέταις οὐδὲν εἶναι ^δδοκεῖ φοβερὸν· οὐδεὶς γοῦν τὸν θεὸν βλασφημήσας, ^μεἰς δικαστήριον εἰλκύσθη καὶ δίκην δέδωκεν. Ἀλλ' ἐὰν ^νμέντοι ἱμάτιόν τις κλέψῃ, ἢ ^οβαλλάντιον διατέμῃ, καὶ τὰς πλευρὰς διορύττεται, καὶ θανάτῳ παραδίδεται πολλάκις· τὸν δὲ θεὸν βλασφημῶν, οὐκ ^Ϟἐγκαλεῖται παρὰ τῶν ἔξω νομοθετῶν. Κἂν ^ρδούλην προσφθείρῃ τις γυναῖκα ἔχων, οὐδὲν ^εεἶναι δοκεῖ τοῖς νόμοις τοῖς ἔξωθεν, οὐδὲ τοῖς πολλοῖς. Βούλει καὶ ἕτερα πάλιν ἀκοῦσαι δεικνύοντα αὐτῶν τὴν ἄνοιαν; ταῦτα μὲν γὰρ οὐ κολάζουσιν, ἕτερα δὲ καὶ νομοθετοῦσιν αὐτοί. Τίνα οὖν εἰσιν ἐκεῖνα; Θεάτρα συνάγουσι, καὶ πορνῶν ἐκεῖ γυναίκων χοροὺς εἰσάγοντες, καὶ παῖδας πεπορνευμένους καὶ εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν ἐνυβρίζοντας, καθίζουσι τὸν δῆμον ἄνω πάντα, οὕτω

^α εἶναι om. F. ^β οὐκ] ὅμως C. Reg. apud Montef. et Aret. Statim ἀνέχεται idem cum E. ^ε γαστρ.] τὸ γαστρ. Edd. in vitis libris. ^ε οὐκ ἔστιν] οὐ δοκεῖ C. et Reg. apud Montef. ^β σωφρονούσης C. E. ^δ οὐδεὶς τῶν ν. inverso ord. C. ^κ κροτούμενον] καρπούμενον C. ut a tam corruptis hominibus iudicareris Aret. ^μ δοκεῖ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus et Reg. apud eundem. Statim πονηρὸν pro φοβερὸν habet F. ^ν εἰς τὸ δ. C. ^ο μέντοι] Sic F. μὲν τὸ Edd. ^ο βαλλάντιον C. E. fortasse alii. βαλλάντιον vulgo. ^ρ δούλη a pr. man. A. ^ε εἶναι om. C.

Δ τὴν πόλιν ψυχαγωγούντες, οὕτω τοὺς μεγάλους ἑκείνους
 βασιλέας, οὓς αἰὲν θαυμάζουσιν, ἐπὶ τροπαίοις καὶ νίκαις
 στεφανοῦντες. Καίτοιγε τί τῆς τιμῆς ταύτης ψυχρότερον; (318)
 τί τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἀηδέστερον; Ἐκ τούτων οὖν ἐπαινέτας
 ζητεῖς τῶν ἔργων τῶν σῶν; καὶ μετὰ ὀρχηστῶν καὶ μαλακῶν
 καὶ μίμων καὶ πορνῶν γυναικῶν εὐφημίας ἀπολαύειν ἠθέλεις,
 εἰπέ μοι; καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴη ταῦτα παρανοίας ἐσχάτης;
 Ἡδέως γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐροίμην· δεινὸν τοὺς τῆς φύσεως
 ἀνατρέπεσθαι νόμους, καὶ παρανόμους εἰσάγεσθαι μίξεις;
 Πάντως ἐροῦσιν, ὅτι δεινὸν δοκοῦσι γοῦν καὶ κολάζειν τὸ
 Ε ἀνόμημα τοῦτο. Τί οὖν τοὺς ἡταιρηκότας ἐκείνους εἰσάγεις;
 καὶ οὐκ εἰσάγεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμᾶς μυρίαὶς καὶ ἀφάτοις
 δωρεαῖς; ἀλλαχοῦ τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας κολάζων,
 ἐνταῦθα δὲ καὶ ὡς εὐεργέταις κοινοῖς τῆς πόλεως, καὶ χρήματα
 ἀναλίσκεις, καὶ ἐκ τῶν δημοσίων αὐτοὺς τρέφεις δαπανημάτων.
 Ἄλλ' αἴτιμοι, φησὶν, εἰσὶ. Τί οὖν αὐτοὺς παιδοτριβεῖς; τί
 οὖν διὰ τῶν ἀτίμων τοὺς βασιλέας τιμᾶς; τί δὲ τὰς πόλεις
 ἐκτραχηλίζεις; τί δὲ εἰς αὐτοὺς τοσαῦτα δαπανᾷς; Εἰ γὰρ
 αἴτιμοι εἰσιν, ἀπελαύνεσθαι ἐχρὴν τοὺς ἀτίμους. Τίνος γὰρ
 ἕνεκεν ἀτίμους εἰργάσω; ὡς ἐπαινῶν, ἢ ὡς κατεγνωκῶς;
 104 Δηλονότι ὡς κατεγνωκῶς. Εἴτα ὡς μὲν κατεγνωκῶς ἀτίμους
 ποιεῖς, ὡς δὲ ἐντίμους τρέχεις ὀψόμενος, καὶ θαυμάζεις
 καὶ ἐπαινεῖς καὶ κροτεῖς; Τί δεῖ λέγειν τὰς μαγανείας
 τὰς ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις; τὰς ἐν ταῖς τῶν θηρίων ἀμίλλαις;
 Πάσης γὰρ καὶ ἐκεῖνα παραπληξίας μετὰ παιδεύει τὸν
 ἄνθρωπον συνεχῶς ἀνηλεῆ τινα ἔχειν καὶ ὁμῶν καὶ ἀπάνθρωπον
 τρόπον, καὶ γυμνάζει ὁρᾶν ἀνθρώπου σπαραττομένου, καὶ
 αἷμα καταρρέον, καὶ θηρίων ὁμότητα πάντα συγχέουσιν.
 Καὶ ταῦτα πάντα οἱ σοφοὶ νομοθετοῦντες ἐξ ἀρχῆς ἐπεισέγαγον
 Β τὰ νοσήματα, καὶ κροτοῦσιν αἱ πόλεις καὶ θαυμάζουσιν.

Ἄλλ', εἰ βούλει, ταῦτα ἀφέντες, ἃ φανερώς μὲν καὶ ὁμο-
 λογημένως ἐστὶν ἄτοπα, τοῖς δὲ ἔξωθεν νομοθεταῖς οὐκ ἔδοξεν,
 ἐπὶ τὰ σεμνὰ προστάγματα ἔλθωμεν, καὶ ὅψει καὶ ταῦτα ὑπὸ
 τῆς τῶν πολλῶν δόξης διεφθαρμένα. Ὁ γὰρ γάμος πρᾶγμα

ἑκείνους om. A.C.E. Statim βασιλεῖς F. καὶ om. F. ἠθέλεις] +
 τοιαύτης C. Statim εἰπέ μοι post ἐσχάτης transp. C.E. καὶ πῶς οὐκ ἂν]
 κἂν E. ἀγεσθαι A. κολάζων] καὶ καλῶν C. et ante corr. E.
 κοινοῖς A.F. γὰρ] δὲ C. et ex corr. A. Statim ἕνεκεν καὶ ἀτίμους C.
 εἰργάσω] καλεῖς ex corr. A. Prius εἰργάσατο. ἐντίμους] + τοὺς αὐτοὺς
 πάλιν C. καὶ τί C. θηρίων F. παιδεύει] + γὰρ C. τρόπον, quod
 aberat, ex Regio recepit Montef. Habent etiam C.E. πάντα συγχέουσιν]
 πρὸς πάντα κεκτῆσθαι C. Sic C.E.F. Edebatur ὁμολογουμένως. Statim
 εἰσὶν Edd. repugnantibus libris.

τίμιον εἶναι δοκεῖ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἔξωθεν¹ καὶ ἔστι τίμιον²
 ἀλλὰ γάμων τελουμένων, τοσαῦτα καταγέλαστα γίνεται
 πράγματα, ὅσα αὐτίκα ἀκούσεσθε. Ὑπὸ γὰρ τῆς συνηθείας
 οἱ πολλοὶ κατεχόμενοι καὶ παραλογιζόμενοι, οὐδὲ διαγινώ-
 σκουσιν αὐτῶν τὸ ἄτοπον, ἀλλ' ἐτέρων δέονται τῶν ἰδιῶ-
 σκόντων. Καὶ γὰρ χορεῖαι, καὶ κύμβαλα, καὶ αὐλοὶ, καὶ
 ῥήματα καὶ ἱσμάτα αἰσχροῦ, καὶ μέθαι, καὶ κῶμοι, καὶ πολλὸς ὁ
 τοῦ διαβόλου τότε ἐπεισάγεται φορντός. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι
 δόξω καταγέλαστος εἶναι τούτων ἐπιλαμβανόμενος, καὶ πολλὴν
 ὀφλήσω παρὰ³ τοῖς πολλοῖς ἄνοιαν, τοὺς παλαιούς νόμους
 μετακινῶν⁴ ὅπερ ἡ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, πολλὸς τῆς συνηθείας ὁ
 παραλογισμός· ἀλλ' ὅμως οὐ παύσομαι ταῦτα λέγων. Ἰσως
 γὰρ, ἴσως, καὶ μὴ πάντες, ἀλλ' ὀλίγοι τινὲς ἡμῶς ἀποδεξονται,
 καὶ αἰρήσονται καταγελαῖσθαι μεθ' ἡμῶν, ἢ γελᾶν ἡμᾶς μετ'⁵
 ἐκείνων γέλωτα δακρύων ἄξιον καὶ πολλῆς κολάσεως καὶ τιμωρίας.
 Πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιον, παρθένον
 ἠθαλαμευθεῖσαν διόλου, καὶ μαθοῦσαν αἰδεῖσθαι ἀπὸ τῆς πρώ-
 τῆς ἡλικίας, ἀθρόον ἀναγκάζειν ἅπασαν ἐκχεῖν τὴν αἰδῶ, καὶ ἐκ
 προσιμίων τοῦ γάμου τὴν ἀναισχυντίαν παιδεύειν, καὶ ἀσελγέσι
 καὶ ἀσέμνοις ἀνδράσι καὶ πόρνοις καὶ μαλακοῖς εἰς μέσον αὐτὴν
 προτιθέναι; Ποῖον γὰρ οὐ φυτευθήσεται τῇ νύμφῃ κακὸν ἀπὸ
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης; Ἀναισχυντία, ἰταμότης, ἀναίδεια, δόξης
 ἔρως ἄτοπον καὶ γὰρ ἐθελήσουσι τὰς ἡμέρας ἡδὴ πάσας τοι-
 αῖς ἔχειν. Ἐντεῦθεν πολυτελεῖς αἱ γυναῖκες γίνονται
 καὶ δαπανηραὶ, ἐντεῦθεν ἀναιδεῖς, ἐντεῦθεν αὐταῖς τὰ μυρία
 κακά. Καὶ μὴ μοι λέγε τὴν συνήθειαν. Εἰ μὲν γὰρ πονηρὸν,
 μηδὲ ἅπαξ γινέσθω· εἰ δὲ ἀγαθὸν, ἀεὶ γινέσθω. Εἰπέ γὰρ
 μοι, τὸ πορνεῦν οὐ πονηρὸν; Ἀρα οὖν συγχωρήσομεν καὶ
 ἅπαξ τοῦτο γενέσθαι; Οὐδαμῶς. Διὰ τί; Ὅτι καὶ ἅπαξ
 γένηται, πονηρὸν ἐστὶν ὁμοίως. Ὡστε καὶ τὸ φαιδρύν-
 εσθαι τὴν νύμφην οὕτως, εἰ μὲν ἔστι πονηρὸν, μηδὲ ἅπαξ
 γινέσθω· εἰ δὲ οὐ πονηρὸν, καὶ ἀεὶ γινέσθω. Τί οὖν, φησὶ,
 διαβάλλεις τὸν γάμον, εἰπέ μοι; Μὴ γένοιτο· οὐχ οὕτω
 μαίνομαι· ἀλλὰ τὰ κακῶς ἐπισυρόμενα τῷ γάμῳ, τὰ ἐπιτρίμ-
 ματα, τὰς ὑπογραφάς, τὴν ἄλλην περιεργίαν ἅπασαν. Καὶ
 (319) γὰρ πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λήψεται ἑραστὰς καὶ
 πρὸ τοῦ μέλλοντος αὐτῇ συναικεῖν. Ἀλλὰ πολλοὶ θαυμά-

¹ διδαξάντων C. ² τοῖς om. A. ³ γὰρ om. F. ⁴ ὁ om. a pr. man. A.

⁵ ἠθαλαμευθεῖσαν C. ⁶ αὐτῶν F. ⁷ δὴ] δεῖ A. αἰ E. ⁸ γίνονται, quod olim aberat, habent A.C.E. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ⁹ καὶ om. F. ¹⁰ καὶ ἅπαξ] Sic C.E.F. καθάπαξ Edd. ¹¹ τοὺς ἑραστὰς Edd. invitis libris.

σονται τὴν γυναῖκα τῆς ὥρας. Καὶ τί τοῦτο; Ἄν μὲν γὰρ ὁ σῶφρων ἦ, μόλις διαφεύξεται τὴν πονηρὰν ὑποψίαν· εἰ δὲ ἡμελημένη, ταχέως καὶ ἀλώσεται, ἀφορμὴν ἀσελγείας λαβοῦσα. **Β**τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἄλλ' ὅμως τοσοῦτων ὄντων κακῶν, ὅταν μὴ ταῦτα ^ω γίνηται, ὕβριν τὸ πρᾶγμα καλοῦσιν οἱ βοσκημάτων οὐδὲν ἀμείνους, καὶ δεινὸν ποιοῦνται τὸ μὴ πολλοῖς φαίνεσθαι τὴν γυναῖκα, μηδὲ προκεῖσθαι θέατρον κοινὸν τοῖς ὁρώσι. Καί-τοιγε ὕβριν ἐχρῆν νομίζειν τὰ γινόμενα, καὶ γέλωτα καὶ κωμωδίαν. Ἐπεὶ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι πολλὴν ^α ἄνοιαν ἡμῶν καταγνώσονται· ἀλλ' οἶσω τὸν γέλωτα, ὅταν τι γενῇται κέρδος. Καὶ γὰρ ἂν εἴην καταγέλαστος, εἰ παραινῶν τῆς τῶν πολλῶν δόξης καταφρονεῖν, αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων χειρωθεῖν τῷ πάθει.

Ἰδε τὰ ἐντεύθεν λοιπόν· οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐσπέρᾳ μεθίοντας ἄνδρας ^γ καὶ κεκαρωμένους καὶ πεπυρωμένους **Δ** ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ^ε εἰς κάλλος ὄψεως ὁρᾶν παρασκευάζουσι παρ-θενικῆς. Καὶ οὐδὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ ^α καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς ἐπίδειξιν ἐκπομπέουσι, μετὰ λαμπάδων αὐτὴν παραπέμ-ποντες ἐν ἐσπέρᾳ βαθεῖα, ὡς πᾶσιν αὐτὴν ^β ἐπιδείκνυσθαι, δι' ὧν ποιοῦσιν οὐδὲν ἕτερον παραινούντες, ἢ ὅτι πᾶσαν ἀποδί-σασθαι χρὴ λοιπὸν τὴν αἰδῶ. Καὶ οὐδὲ μέχρι ταύτων ἴστανται, ^γ ἀλλὰ μετὰ αἰσχυρῶν ῥημάτων αὐτὴν ἄγουσι· καὶ τοῦτο νόμος ἐστὶ ^δ παρὰ τοῖς πολλοῖς. Καὶ δραπεταὶ καὶ μαστιγῆαι μυρίοι τινὲς καὶ ὀλέθριοι μετὰ ἀδείας ^ε λοιπὸν ἅπαντα φθέγγονται,

Δ ἅπερ ἂν βούλωνται, εἰς τε ἐκείνην εἰς τε τὸν ἐκείνη συνοικεῖν μέλλοντα· ^α καὶ σεμνὸν μὲν οὐδὲν, πάντα δὲ αἰσχυρὰ καὶ ἀσχη-μοσύνης γέμοντα. ^β Καλὴν γε δὴ ἔξει διδασκαλίαν σωφροσύνης ἢ νύμφη, τοιαῦτα μὲν ὁρώσα, τοιαῦτα δὲ ἀκούουσα. ^γ Καὶ ἄμιλλά τις ἐστὶ διαβολικὴ τῶν τὰ τοιαῦτα ^δ παροινούντων ὑπερβαλέσθαι θατέρους τῇ τῶν ὀνειδῶν καὶ τῇ τῶν αἰσχυρῶν ῥημάτων φιλοτιμία, δι' ὧν καταισχύουσι τοὺς συνιόντας· ^ε κακεῖνοι νικήσαντες ἀπῆλθον, ὅσοι πλείονα τὰ ὀνειδῆ καὶ μείζονα τὰ αἰσχυρὰ ^κ θατέρων τῶν συνιόντων προσέριψαν. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι φορτικὸς τίς εἰμι καὶ ἐπαχθὴς καὶ δύσκολος, ὡς ἡδονὴν **Ε**τινα περικόπτων τοῦ βίου. Διὰ γὰρ τοῦτο πενθῶ, ὅτι τὰ ἀηδῆ ἡδονὴ τίς εἶναι νενόμισται. Πῶς γὰρ οὐκ ἀηδὲς, εἰπέ μοι,

^ω σωφ. ἦ] σωφρονῇ F. ^ω γίνηται C.E. γένηται vulgo. ^α ἄνοιαν] + καὶ γέλωτα Edd. Haec desunt in nostris omnibus et Aret. ^γ καὶ om. C. et a pr. man. A. ^ε εἰς] Sic nostri omnes et Reg. apud Montef. οἱ Edd. ^α καὶ om. F. et Edd. ante Ben. Statim ἐπὶ pro διὰ F. ^β ἐπιδείκνυντες F. ^γ ἀλλὰ] + καὶ F. ^δ παρὰ om. C.E. ^ε λοιπὸν] + καὶ F. ^κ καὶ om. C. ^ε Vid. Annot. ^β καὶ] + γὰρ C. Statim ἐκεῖ pro ἐστὶ idem. ^δ παραινούντων Edd. et Codd. Vid. Annot. Statim ὑπερ-βαλέσθαι C.F. et ex corr. A. ὑπερβάλλεσθαι vulgo. ^κ Verba θατέρων τῶν συνιόντων, quae vulgo absunt, leguntur in nostris omnibus.

τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ λοιδορεῖσθαι, τὸ παρὰ πάντων ἀτιμάζεσθαι μετὰ τῆς νύμφης; Καὶ μὲν εἰς τῆς ἀγορᾶς τὴν συνοικοῦσαν εἶπε κακῶς, μυρία κινεῖς πράγματα, καὶ ἀβίωτον εἶναι τὸν βίον νομίζεις¹ τῆς δὲ πόλεως παρούσης ἀπάσης ἀσχημονῶν μετὰ τῆς συνοικεῖν μελλούσης, χαίρεις² καὶ καλλωπίζῃ; καὶ πόσης ταῦτα μανίας; Ἀλλὰ συνήθεια τὸ πρᾶγμά ἐστι, φησί. Διὰ γὰρ τοῦτο θρηνεῖν μάλιστα ἄξιον, ὅτι ἐν συνηθείᾳ τὸ πρᾶγμα κατέκλεισεν ὁ διάβολος. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ γάμος πρᾶγμά ἐστι 106 σεμνόν, καὶ τὸ γένος ἡμῶν συγκροτοῦν, καὶ πολλῶν αἵτιον ἀγαθῶν, δακνόμενος ὁ πονηρὸς³ δαίμων ἐκεῖνος, καὶ εἰδὼς ὅτι κατὰ τῆς πορνείας ἐπιτετείχισται, ἐτέρως πορνείαν ἐπεισάγει πᾶσαν. Πολλαὶ γοῦν ἐν ταῖς τοιαύταις συνόδοις καὶ κατησχύνθησαν παρθένοι· εἰ δὲ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ' ἄρκει τῷ δαίμονι τέως ἐκεῖνα τὰ ῥήματα καὶ τὰ ἔσματα ἐκεῖνα τὰ⁴ πονηρὰ, καὶ παραδειγματίζαι τὴν νύμφην, καὶ ἐκπομπεῦσαι τὸν νυμφίον διὰ τῆς ἀγορᾶς. Εἶτα ἐπειδήπερ ἐν ἐσπέρᾳ ταῦτα γίνεται, ἵνα μὴδὲ τὸ σκότος παραπέτασμα ἢ τῶν κακῶν τούτων, ἐπεισάγονται λαμπάδες πολλαὶ οὐκ ἔωσαι λανθάνειν τὴν ἀσχημοσύνην. B Τί γὰρ ὁ πολὺς ὄχλος βούλεται; τί δὲ ἡ μέθη; τί δὲ αἱ σύριγγες; οὐκ εὐδὴλον ὅτι ἵνα μὴδὲ οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις ὄντες, καὶ βαπτιζόμενοι ὑπὸν βαθεῖ, ταῦτα ἀγνοῶσιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σύριγγος διεγειρόμενοι, καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν δρυφάκτων⁵ κατακίπτοντες, μάρτυρες γένωνται τῆς κωμωδίας ἐκείνης; Τί ἂν τις εἴποι τὰς ψῆδας αὐτὰς, αἱ πάσης γέμουσιν ἀκολασίας, ἔρωτας ἀτόπους καὶ μίξεις παρανόμους καὶ οἰκῶν ἀνατροπὰς καὶ μυρίας ἐπεισάγουσαι τραγωδίας, καὶ πολὺ τὸ τοῦ φίλου καὶ ἐρωμένου ὄνομα ἔχουσαι, καὶ τὸ τῆς φιλίας καὶ ἐρωμένης; Καὶ τὸ δὴ C χαλεπώτερον, ὅτι καὶ παρθένοι παραγίνονται τούτοις, πᾶσαν ἀποδυσάμεναι τὴν αἰδῶ, εἰς τὴν τῆς νυμφευομένης τιμὴν, μᾶλλον δὲ ὑβρίν, καὶ ῥτὴν ἑαυτῶν προπίνουσαι σωτηρίαν, καὶ μεταξὺ νέων ἀκολάστων ἀσχημονοῦσαι τοῖς ἀτάκτοις ἔσμασι, τοῖς αἰσχροῖς ῥήμασι, τῇ σατανικῇ συμφωνίᾳ. Ἐτι οὖν ἐρωτᾷς, εἰπέ μοι, πόθεν μοιχεύεται; πόθεν πορνεῖται; πόθεν διαφθοραὶ γάμων; Ἀλλ' οὐκ εὐγενεῖς οὐδὲ εὐσχήμονες ταῦτα πράττουσι, φησί. Πῶς οὖν ἐμοῦ καταγελαῖς, αὐτὸς πρὸ ἐμοῦ τὸν νόμον τοῦτον εἰδώς; Εἰ γὰρ καλὰ τὰ γινόμενα, ἔασον κἀκείνας ταῦτα D ποιεῖν. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ πενία συζῶσιν αὐταί, οὐχὶ καὶ αὐταὶ παρθένοι εἰσὶ, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελεῖσθαι καὶ αὐτὰς χρή; Νῦν δὲ ὀρχεῖται παρθένος ἐν κοινῷ θεάτρῳ νέων ἀκολάστων,

¹ καὶ om. E.² Sic nostri omnes et Reg. apud Montef.

Aberat δαίμων.

³ πονηρὰ] πορνικὰ ex corr. A.⁴ παρακίπτοντες F.⁵ Vid. Annot.⁵ ἀκολάστων] ἀκολάστως F.

ῥεῖπέ μοι, καὶ οὐ δοκεῖ σοι τῆς πόρνης εἶναι ἀτιμωτέρα; Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι θεραπευνίδες ταῦτα ἐργάζονται, οὐδὲ οὕτως ἀφήνι σε τῆς κατηγορίας· οὐδὲ γὰρ ταύταις ἐπιτετράφθαι ἐχρῆν. Ἀπὸ γὰρ τούτων πάντα τίκεται τὰ κακὰ, ὅτι τῆς οἰκετίας οὐδὲνα ποιοῦμεθα λόγον· ἀλλ' ἄρκει εἰς καταφρόνησιν τὸ εἰπεῖν, ὅτι δοῦλός ἐστι καὶ ἑταπεινίδες· καίτοιγε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες, ὅτι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος. Σὺ δὲ ἵππου μὲν οὐ καταφρονεῖς οὐδὲ ὄνου, ἀλλὰ πάντα ποιεῖς ὥστε μὴ γενέσθαι φαύλους· δούλων δὲ τῶν ὁμοψύχων ὑπερῶς; Καὶ τί λέγω δούλων, ὅπου γε καὶ παίδων καὶ θυγατέρων;

Τί δὴ μετὰ ταῦτα; Ἀνάγκη λύπην εὐθέως ἐπεισιέναι, πάντων ἐκείνων καθαιρουμένων· πολλάκις δὲ καὶ ζημίαν τίκτεσθαι μεγίστην, ἐν τῷ πληθεῖ καὶ τῷ θαυρίβῳ πολυτίμων τινῶν ἀπολυμένων χρυσίων. Εἴτα μετὰ τὸν γάμον εἶποτε γένοιτο 107 παῖδιον, καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὴν αὐτὴν ἀνοίαν ὀφείμεθα, καὶ πολλὰ σύμβολα γέλωτος γέμοντα. Καὶ γὰρ ἡνίκα ἂν καλεῖσθαι τὸ παιδίον δέη, ἀφέντες ἀπὸ τῶν ἁγίων αὐτὸ καλεῖν, ὡς οἱ παλαιοὶ τὸ πρῶτον ἐποιοῦν, λύχνους ἄψαντες καὶ ὀνόματα αὐτοῖς ἐπιτιθέντες, τὸν διαρκέσαντα μέχρι πολλοῦ τοῦ παιδίου παιδοῦσιν ὁμώνυμον, ἐντεῦθεν πολὺν αὐτὸ στοχαζόμενοι βιώσασθαι χρόνον. Εἴτα ἐπειδὴ συμβῇ πολλάκις αὐτὸ ἄωρον ὑπομείναι θάνατον, συμβαίνει δὲ πολλάκις, πολὺς ἔσται παρὰ τοῦ διαβόλου γέλως, ὅτι ὡσεὶ παῖδας ἀνοήτους διέπαιξε. Τί ἂν τις εἴποι τὰ περίεργα, καὶ τοὺς κώδωνας τοὺς τῆς χειρὸς ἐξητημένους, καὶ τὸν κόκκινον στήμονα, καὶ τὰ 108 βάλλα τὰ πολλῆς ἀνοίας γέμοντα, δέον μὴδὲν ἕτερον τῷ παιδί περιτιθέναι, ἀλλ' ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ φυλακὴν; Νῦν δὲ οὗτος μὲν καταπεφρόνηται ὁ τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέψας ἅπασαν, καὶ χαλεπὴν δὸς τῷ διαβόλῳ πληγὴν, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ καταστρέψας τὴν δύναμιν· κρόκη δὲ καὶ στήμων καὶ τὰ ἄλλα περιήμματα τὰ τοιαῦτα τοῦ παιδίου ἐμπιστεύονται τὴν ἀσφάλειαν. Εἴπω τί τούτου καταγελαστότερον ἕτερον; Ἀλλὰ μηδεὶς ἁκαίριαν ἡμῶν καταγινωσκέτω, εἰ καὶ μέχρι τούτων πρόεισιν ὁ λόγος. Ὁ γὰρ τὴν σηπεδόνα καθάрай βουλόμενος, οὐ παραιτήσεται ἑπτοτέρας τὰς ἑαυτοῦ μολῶναι χεῖρας. Τί δὴ ποτ' οὖν τοῦτο ἐστὶ τὸ καταγέλαστον; Ὁ

ῥεῖπέ μοι] αἰσχροῦς C. Aret. εἰπέ μοι om. F. οἰκετίας A. οικίας Veron.

ἑταπεινίδες C. τί] + δὲ F. et a pr. man. A. (ex corr. δὴ). τῶν

γάμων F. πρῶτον] + μὲν E. et a pr. man. A. ἐπιτεθέντες C.E.

τῷ διαρκέσαντι μ. π. τὸ παιδίον ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben.

ὑπομείναι omnes. ὑποστῆναι Edd.

εἴπω Edd. et Codd. τὰ om. F.

μὲν om. F.

ἐπιστρέψας F.

πρότερος C.

μηδὲν ἔμειν εἶναι δοκεῖ· διὰ γὰρ τοῦτο στένω· ἡ ἀρχὴ δὲ ἐστὶ παραφροσύνης καὶ παρανοίας ἐσχάτης. Βόρβορον αἱ γυναῖκες ἐν τῷ βαλανείῳ λαμβάνουσαι τροφοὶ καὶ θεραπαινίδες, καὶ τῷ δακτύλῳ χρίσασαι, κατὰ τοῦ μετώπου τυποῦσι τοῦ παιδίου· καὶ ἐρηταί τις, τί βούλεται ὁ βόρβορος, τί δὲ ὁ πηλός; ὀφθαλμοὶν πονηρὸν ἀποστρέφει, φησί, καὶ βασκανίαν καὶ φθόρον. Βαβαὶ τῆς ἰσχύος τοῦ βορβόρου, καὶ τῆς τοῦ πηλοῦ δυνάμεως, ἡλικὴν ἔχει τὴν ἰσχύ· ὁλόκληρον τοῦ διαβόλου παράταξιν ἀποστρέφει. Οὐκ ἔγκαλύψεσθε, εἰπέ μοι; οὐ συνήσετε ὅψε ποτε τὰς παγίδας· τὰς διαβολικὰς, πῶς ἐκ πρώτης ἡλικίας κατὰ μικρὸν ἐπεισάγει τὰς παρ' ἐαυτοῦ μηχανὰς ὡς διὰ βολας; Εἰ δὲ γὰρ ὁ βόρβορος τοῦτο ποιεῖ, διὰ τί μὴ καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖς ἐπὶ τοῦ σαντοῦ μετώπου, ἀνὴρ ὢν καὶ ἐν ἔξει γεγωνὸς, καὶ μᾶλλον τοῦ παιδίου τοὺς φθονοῦντας ἔχων; διὰ τί μὴ καὶ ὅλον βορβοροῖς τὸ σῶμα; Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύ, τίνας ἔνεκεν οὐχ ὅλον σεαυτὸν βορβόρῳ καταχρίεις; Γέλως ταῦτα καὶ κωμῳδία σατανικὴ, οὐκ εἰς χλευασίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς γέενναν καταστρέφουσα τοὺς ἀπατωμένους. Καὶ τὸ μὲν παρ' Ἑλλήσι ταῦτα γίνεσθαι, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ παρὰ τοῖς τὸν σταυρὸν προσκυνοῦσι, καὶ μυστηρίῳ ἀπορρήτων (321) κεκοινωνηκόσι, καὶ τοσαῦτα φιλοσοφοῦσι ταύτην κρατεῖν τὴν ἀσχημοσύνην, τοῦτό ἐστι· τὸ πολλῶν θρήνων ἄξιον. Ὁ θεὸς Ε· σε μύρω ἐτίμησε πνευματικῶ, καὶ σὺ βορβόρῳ μαλύνεις τὸ παιδίον; ὁ θεὸς σε ἐτίμησε, σὺ δὲ σαντὸν ἀτιμάζεις; καὶ δέον τὸν σταυρὸν ἐπιγράφειν τῷ μετώπῳ, ὅτι τὴν ἀσφάλειαν ἄμαχον παρέχοντα, σὺ δὲ ταῦτα ἄφεις, ἐπὶ τὴν σατανικὴν ἄνοιαν καταπίπτεις; Εἰ δὲ τισὶ ταῦτα μικρὰ εἶναι δοκεῖ, μαθανέτωσαν, ὅτι μεγάλων ἐστὶν αἷτια κακῶν, καὶ ὅτι οὐδὲ τῷ Παύλῳ τὰ μικρὰ παρορᾶν ἔδοξε. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ καλύπτεσθαι ἄνθρωπον τὴν κεφαλὴν μικρότερον; Ἀλλ' ὅρα πόσῃν ὑπὲρ 108 τούτου ποιεῖται σπουδὴν, καὶ μεθ' ὅσης ἀπαγορεύει σφοδρότητος, ἄλλα τε πολλὰ λέγων, καὶ ὅτι καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ κατακαλυπτόμενος καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὁ βορβόρῳ χρίων, πῶς οὐχὶ καὶ βδελυκτὸν ποιεῖ τὸ παιδίον; Πῶς γὰρ αὐτὸ ἡ προσάγεις ταῖς χερσὶ τοῦ ἱερέως, εἰπέ μοι; πῶς ἁγίοις ἐπὶ τοῦ μετώπου σφραγιδα ἐπιτεθῆναι

ἔμειν om. E. Mox verba διὰ γὰρ τοῦτο στένω desunt in E. Horum in locum alia, κακὸν τοῖς πολλοῖς sufficiunt C. Aret. ἡ ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀπιστίας καὶ πρῶγμα παρανοίας ἐσχ. C. Aret. ἡ ἐκ τοῦ βαλανείου ex corr. A. ἔγκαλύψεσθε F. τὰς διαβ., τοῦ διαβόλου F. Statim καὶ πῶς C. ὁ διαβ. om. F. Sic C.E.F. τοῦτ' ἐστὶ Edd. τὸ τῶν C. τὴν F. ἡ προσάγει Veron. Mor. Ben. cum Aret. et uno nostrorum A. ceteri cum Sav. προσάγει.

παρὰ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου χειρὸς, ἔνθα τὸν βόρβορον ἐπέ-
 χρισας; Μὴ ταῦτα, ὦ μὴ, ἀδελφοί, ἀλλ' ἐκ πρώτης ἡλικίας
 B πνευματικοῖς αὐτὰ περιφράττετε ὅπλοις, καὶ τῇ χειρὶ παιδεύετε
 σφραγίζειν τὸ μέτωπον· καὶ πρὶν ἢ δυνήθῃαι τῇ χειρὶ τοῦτο
 ποιεῖν, αὐτοὶ ἐντυποῦτε αὐτοῖς τὸν σταυρόν. Τί ἂν τις εἴποι
 τὰς ἐτέρας παρατηρήσεις τὰς σατανικὰς ἐπὶ τῶν ὠδίνων καὶ τῶν
 τοκετῶν, ἃς αἱ μαῖαι ἐπὶ κακῷ τῆς ἑαυτῶν ἐπεισάγουσι κε-
 φαλῆς; τὰς ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς καθ' ἕκαστον ἐκφορᾶς,
 ὧς οἰμωγὰς, τοὺς κωκυτοὺς τοὺς ἀλόγους, τὴν ἐν τοῖς τάφοις
 ἄνοιαν, τὴν περὶ τὰ μνήματα σπουδὴν, τὸν ἄκαιρον καὶ κατα-
 γέλαστον τῶν θρηνησδῶν γυναικῶν ἔσμον, τὰς τῶν ἡμερῶν
 παρατηρήσεις, τῶν εἰσόδων καὶ τῶν ἐξόδων; Τούτων οὖν, εἰπέ
 μοι, τὴν δόξαν θηρῆς; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης ταῦτα ἀνοίας,
 C ἀνθρώπων οὕτω διεφθαρμένων τὰς γνώμας, καὶ πάντα ὡς ἔτυχε
 ποιούντων, τὴν δόξαν ἐπιζητεῖν, δέον ἐπὶ τὸν ἀκοίμητον αἰεὶ
 καταφεύγειν ὀφθαλμὸν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου ψῆφον βλέποντας,
 πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν; Οὗτοι μὲν γὰρ κἂν ἐπαινέσωσιν,
 οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσονται· ἐκείνος δὲ ἂν ἀποδεξῇται τὰ
 γινόμενα, καὶ ἐνταῦθα ποιήσει λαμπροὺς, καὶ κατὰ τὴν μέλ-
 λουσαν ἡμέραν μεταδώσει τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ὧν γένοιτο
 πάντας ἡμᾶς ἔπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος,
 D ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ.

1^η Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν· ὁ ἀναγκαῖον γὰρ ἐντεῦθεν πάλιν
 τὸν λόγον ἀναλαβεῖν· ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ὁ ἡμεῖς
 ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἐνδοξοί, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

ΠΟΛΛΗΣ βαρύτητος τὸν λόγον ἐμπλήσας, ὁ πάσης κατη-
 E γορίας μείζονα ἔχει πληγὴν, καὶ εἰπὼν, ὅτι “Χωρὶς ἡμῶν ἐβα-
 σιλεύσατε,” καὶ ὅτι “Ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς
 ἐπιθανάτιους,” διὰ τῶν ἐξῆς δείκνυσιν, πῶς ἐπιθανάτιοι, λέγων·

† CAP. IV. V. 10.

† μὴ om. C. ὦ om. C.F. ὁ ἐπαινέσωσιν nostri omnes cum Regio
 apud Montef. qui ita edidit pro vulgato ἐπαινέσονται. ὁ μετασχέιν C.
 Hom. XIII. ὁ Haec ἀναγκαῖον — ἀναλαβεῖν om. C. Aret. ὁ ἡμεῖς] + δὲ F.
 Mosq. 7. Mox ὑμεῖς δὲ ἐνδοξοί F. ὁ εἶχε C. et Reg. apud Montef. qui ita
 edidit. Iidem cum Aretino post πληγὴν addunt; τοῦτο ἐνταῦθα μεταχειρίζε
 μετὰ τῆς αὐτῷ πρεπούσης ἀξίας.

“Ἡμεῖς μωροὶ καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄτιμοι, καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητέομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν.” Ὡς ἦν δὲ δείγματα διδασκάλων καὶ ἀποστόλων γνησίων. Ἀλλ’ ἐκεῖνοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις μέγα ἐφρόνουν, ἐπὶ σοφία, ἐπὶ δόξῃ, 109 ἐπὶ πλούτῳ, ἐπὶ τῷ τιμᾶσθαι. Βουλόμενος οὖν αὐτῶν καθελεῖν τὸν τῦφον, καὶ δεῖξαι ὅτι ἐπὶ τούτοις οὐ μόνον οὐ καλλωπίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνεσθαι δεῖ, πρῶτον μὲν αὐτοὺς κωμῳδεῖ λέγων· “Χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε.” Ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω, φησὶν, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς οὐ τιμῆς οὐδὲ δόξης ἐστίν, ὃν ὑμεῖς ἀπολαύετε, ἀλλὰ τοῦ διώκεσθαι καὶ ὑβρίζεσθαι, ἅπερ ἡμεῖς πάσχομεν. Εἰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τῶν ἀμοιβῶν ὁ καιρὸς οὗτος, ὡς ὁρῶ τοῦτο ὅδε εἰρωνευόμενος λέγει· ὑμεῖς μὲν οἱ μαθηταὶ καὶ ἐβασιλεύσατε λοιπόν· ἡμεῖς δὲ οἱ διδάσκαλοι καὶ ἀπόστολοι, καὶ πρὸ πάντων ὀφείλונτες B (322) λαβεῖν τὸν μισθόν, οὐ μόνον ὑμῶν ἕσχατοι γεγόναμεν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιθανάτιοι, ^ετουτέστι, κατὰδικοι, διόλου ἐν ἡατιμίαις καὶ κινδύνοις καὶ λιμῷ διάγομεν, ὑβρίζομενοί τε ὡς μωροὶ καὶ ἐλαυνόμενοι καὶ τὰ ἀνῆκεστα ὑπομένοντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα καὶ αὐτοὺς ἐκ τούτων ποιήσῃ συνιδεῖν, ὅτι τὰ τῶν ἀποστόλων ὀφείλουσι ζηλοῦν, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ὑβρεις, οὐ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δόξας· οὐ γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ ταῦτα ἀπαιτεῖ τὸ κήρυγμα. Ἀλλ’ οὕτω μὲν ἐξ εὐθείας οὐ λέγει, ὥστε μὴ φορτικὸς αὐτοῖς φανῆναι· ὡς δὲ αὐτῷ πρέπον ἦν, οὕτω μεταχειρίζεται τὴν ἐπίπληξιν ταύτην. Εἰ γὰρ ^εεξ C εὐθείας εἰσήγαγε τὸν λόγον, οὕτως ἂν εἶπε· πλανᾶσθε καὶ ἀπατάσθε, καὶ πολὺ τῆς ἀποστολικῆς ^ενομοθεσίας ἀφεστήκατε. Τὸν γὰρ ἀπόστολον καὶ διάκονον τοῦ Χριστοῦ μωρὸν εἶναι δοκεῖν χρή, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν ἀδοξίᾳ διάγειν, ὅπερ ἐσμὲν ἡμεῖς· ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς ἐναντίοις. Ἀλλ’ οὕτως ἂν μᾶλλον καὶ προσέστη τὰ λεγόμενα αὐτοῖς, ὡς ἐγκώμια τῶν ἀποστόλων ἔχοντα, καὶ ἐκείνους ἂν θρασυτέρους εἰργάσατο, ὡς διαβαλλομένους ἐπὶ ῥαθυμίᾳ καὶ κενοδοξίᾳ καὶ ¹τῷ τρυφᾶν. Διὰ τοῦτο τοῦτον μὲν τὸν τρόπον οὐ μεθοδεύει τὰ εἰρημένα, ἐτέρως δὲ, πληκτικώτερον μὲν, ἀνεπαχθέστερον δέ. Διὸ καὶ οὕτω προάγει τὸν λόγον κατ’ εἰρωνεῖαν, λέγων· “Ὑμεῖς δὲ D ἰσχυροὶ καὶ ^εἐνδοξοί.” Ὡς εἰ μὴ τῇ εἰρωνείᾳ ἐκέχρητο, οὕτως

^a δείγματα Edd. δόγματα libri omnes cum Aret. ^ε δὲ om. A. [†] καὶ om. E. ^ε τουτέστι] τοῦτο δὲ ἐστὶ C. ^ε αἰμία A. ¹ ἐξ] ἐπ’ C.E. ^ε νομοθεσίας est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. institutione Aret. Edebatur νοθεσίας. ¹ τῷ (τὸ A.E.) τρυφᾶν] Sic libri omnes. τρυφή Edd. ^ε ἔντιμοι F.

ἂν εἶπεν· οὐ δυνατόν τὸν μὲν μωρὸν νομίζεσθαι, τὸν δὲ φρόνιμον, καὶ τὸν μὲν ἰσχυρὸν, τὸν δὲ ἄσθενῆ, τοῦ κηρύγματος ἁπαιτουντος θάτερα. Εἰ μὲν γὰρ ἐξῆν τοὺς μὲν τοῦτο εἶναι, τοὺς δὲ ἐκεῖνο, ἴσως εἶχέ τινα λόγον τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα· νυνὶ δὲ οὐκ ἔνι, οὐ φρόνιμον εἶναι δοκεῖν, οὐκ ἔνδοξον, οὐκ ἀπηλλάχθαι κινδύνων. Εἰ δὲ ὁ μὴ, ἀνάγκη ὑμᾶς ἡμῶν Επροτετιμῆσθαι παρὰ τῷ θεῷ, ὑμᾶς τοὺς μαθητὰς τῶν διδασκάλων καὶ μυρία παθόντων. Ὡς δὲ οὐδὲ τοῦτό τις ἂν εἴποι, λείπεται τὰ ἡμέτερα ὑμᾶς διώκειν.

Καὶ ὁ μὴ μέ τις, φησὶν, οἴεσθω τὰ παρελθόντα λέγειν μόνον· ² «Μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν.» Ὁρᾷς ὅτι πάντα ³ τὸν βίον τοιοῦτον εἶναι δεῖ τῶν Χριστιανῶν, οὐ μίαν ἡμέραν καὶ ⁴ δευτέραν; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἀθλῇ τις, τὴν μίαν μόνην νικήσας, πάλιν στεφανοῦται καταπεσών. «Καὶ πεινώμεν,» πρὸς τοὺς τρυφῶντας· ¹¹⁰ «καὶ κολαφιζόμεθα,» πρὸς τοὺς πεφυσιωμένους· «καὶ ἀστατοῦμεν» ⁵ «ἐλαυνόμεθα γὰρ, φησί· «καὶ γυμνητεύομεν,» πρὸς τοὺς πλουτοῦντας· ⁶ «καὶ κοπιῶμεν,» ⁷ ἥδη πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους τοὺς οὐτε ὑεργίζεσθαι οὔτε κινδυνεύειν ἀνεχομένους, ἀλλὰ καρπουμένους αὐτούς. Ἄλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτω, φησὶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἔξωθεν κινδύνων καὶ ἑαυτοὺς κατατείνουμεν τῇ διηνεκεῖ ἐργασίᾳ. Καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐκ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι δυσχεραίνουμεν ἐπὶ ⁸ τούτοις· τοῖς Β γὰρ ἐναντίοις τοὺς ⁹ ποιοῦντας ἀμειβόμεθα. Τὸ γὰρ μέγα τοῦτό ἐστιν, οὐ τὸ κακῶς παθεῖν· τοῦτο γὰρ πάντων κοινόν· ἀλλὰ τὸ πάσχοντας μὴ ἀλύειν μηδὲ δυσχεραίνειν. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ δυσχεραίνουμεν, ἀλλὰ καὶ ἀγαλλιάμεθα. Καὶ τούτου τεκμήριον τὸ τοὺς ποιοῦντας κακῶς τοῖς ἐναντίοις ἀμειβεσθαι. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐποιοῦν, ἄκουσον τῶν ἐξῆς· «Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, ¹⁰ βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὥς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν» ¹¹ ¹² τουτέστι, μωροὶ διὰ Χριστόν. Ὁ γὰρ κακῶς

2 v. 11.

3 v. 12.

4 v. 13.

¹ ἁπαιτουντος] Sic libri omnes cum Aret. μὴ ἁπαιτουντος Edd. ² οὐ μὴ] ἐν C.E. ἐν A. ³ εἰ δὲ οὐδὲ] εἴπερ δὲ F. Mox τὰ ὑμέτερα ἡμᾶς id. ⁴ μὴ μέ τις] μήκετι (sic) A. ⁵ μέχρι] + γὰρ C. ⁶ τὸν β. τ. εἶναι δεῖ] τ. εἶναι χρή τὸν β. F. ⁷ δευτέραν] + εἰκότως C. Aret. ⁸ Vid. Annot. ⁹ ἐλαυνόμεθα γὰρ, φησί] Sic A.E. ἐλαυνόμενοι γὰρ, φησί F. ἐλαυνόμενοι, φησί Veron. Sav. Mor. Pro his verbis prorsus diversa, πρὸς τοὺς ἀντιπίπτοντας (contra eos qui desident Aret.) habent C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. Statim haec, καὶ γυμνητεύομεν leguntur in C.E. et Reg. unde ea assumisit Montef. In ceteris desunt. ¹⁰ ἥδη] τοῦτο C. Aret. ἥδη om. F. ¹¹ ἐργαζόμενοι F. ¹² τούτοις] + ἡ τοῖς διώκουσιν ἐγκαλοῦμεν C. Aret. ¹³ ποιοῦντας] ἐπηρεάζοντας C. Aret. ¹⁴ τοῦτ' ἐστιν A. Cat. τοῦτό ἐστι F.

παθὼν, καὶ μήτε ἀμυνόμενος μήτε ἀλγὼν, μωρὸς εἶναι δοκεῖ
 παρὰ τοῖς ἔξωθεν καὶ ἄτιμος καὶ ἀσθενής. Καὶ ἵνα μὴ
 φορτικώτερον τὸν λόγον ἐργάσῃται, εἰς τὴν ἐκείνων πόλιν
 τὰ πάθη περιστήσας, ^οτί φησι; Περικαθάρματα, οὐ τῆς C
 πόλεως ὑμῶν, ἀλλὰ τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν καὶ πάλιν,
 “πάντων περίφημα” οὐχ ὑμῶν ^δμόνον, ἀλλὰ πάντων.
 Ὡςπερ οὖν ἔταν περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ διαλέγεται κηδεμονίας,
 τὴν γῆν, τὸν οὐρανὸν, τὴν ^οπᾶσαν κτίσιν ἀφείς, τὸν σταυρὸν
 ἐν μέσῳ τίθησιν· οὕτω καὶ ἔταν πρὸς ἐαυτὸν ἐπισπάσασθαι
 βουληθῇ, τὰ σημεῖα παραδραμῶν, τὰ πάθη λέγει τὰ δι'
 αὐτοῦς. Οὕτω καὶ ἡμῖν ἔθος, ἔταν ἰαδικώμεθα παρὰ τινων
 καὶ καταφρονώμεθα, ἅπερ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπάθομεν, ταῦτα φέρειν
 εἰς μέσον. “Πάντων περίφημα ἕως ἄρτι.” Εὐτονον τὴν D
 πληγὴν ἔδωκε πρὸς τῷ τέλει. Πάντων δέ, οὐ τῶν διωκόντων,
 (323) φησὶν, ἀλλὰ τῶν δι' οὓς ταῦτα ^επάσχομεν· τουτέστι, χάριν
 ἔχω πολλὴν αὐτοῖς. Βαρυθυμούντος τὸ ῥῆμα, οὐκ ἀλγούντος
 αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκείνους πληῖσαι βουλομένου. Ὁ γὰρ μυρία ἔχων
 ἐγκαλεῖν, καὶ ἀσπάζεταιται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς κελεύει
 πρῶτος ἡμᾶς φέρειν τὰς ὑβρεῖς, ἵνα καὶ αὐτοὶ φιλοσαφῶμεν,
 κακείνους μᾶλλον ἐντρέπωμεν. ^hΟὐ γὰρ οὕτως ὑβρίζων, ὥς
 σιγῶν τις, τοῦτο ἐργάζεται.

Εἶτα ἐπειδὴ εἶδεν ἀφόρητον τὴν πληγὴν, ταχέως αὐτὴν
 ἐθεράπευσεν, εἰπὼν· ^δ“Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ἱατὰ, ἀλλ'
 ὥς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.” Οὐχ ὥς κατασχίνων γὰρ E
 ὑμᾶς ταῦτα λέγω, φησὶν. Ὅπερ ἐποίησε διὰ τῶν ῥημάτων,
 τοῦτό ^κφησιν οὐ πεποιηκέναι· μᾶλλον δέ πεποιηκέναι μὲν
 φησιν, οὐ μὴν διανοίᾳ πονηρῇ καὶμισούσῃ· ἐπεὶ καὶ ἀρίστη
 αὕτη ἡ θεραπεία, εἰπόντα τὸν λόγον προσθεῖναι τὴν ἀπὸ
 τῆς διανοίας ἀπολογίαν. Μὴ εἰπεῖν μὲν γὰρ οὐκ ἐνῆν, ἐπεὶ
 ἔμειναν ἂν ἀδιόρθωτοι· εἰπόντα δέ ἀφεῖναι πάλιν τὴν πληγὴν
 ἀνίατον, ^mχαλεπὸν· διόπερ μετὰ βαρύτητος ἀπολογεῖται.
ⁿΤοῦτο γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἐξαιρεῖ τὴν τομὴν, ἀλλὰ καὶ 111
 ἐνδοτέρῳ ποιεῖ καταδύναι, τῆς πληγῆς τὴν ἀλγηδόνα ^οπαραμυ-
 θούμενον ἅπασαν. Ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι οὐκ ὀνειδίζων, ἀλλ'
 ἀγαπῶν ταῦτα λέγει, μᾶλλον καταδέχεται τὴν διόρθωσιν.

⁵ v. 14.

^ο τί φησι om. F.

^δ μόνον C.E. μόνων vulgo.

^ο πᾶσαν om. F.

^κ διωκόμεθα C.E. Aret.

^ε πάσχομεν C. Aret. Statim τουτέστι vel τοῦτ'

ἔστιν A.E.F. Cat. ὡσεὶ ἔλεγε C. Neutrum habent Edd.

^h οὐ] ὁ C.E.F.

Aret. ^l ταῦτ' ἀλλ' Edd. invitis libris.

^κ φησιν οὐ] λέγει μὴ C.

^l ἔμειναν ἂν] ἂν ἔμειναν F. Veron. et ante corr. A.

^m χαλ.] καὶ χαλ. E.

ⁿ τούτῳ C.

^ο παραμυθούμενος C.E.F.

Πολλή δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ βαρύτης καὶ ἡ ἐντροπή. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὡς διδάσκαλος, οὐδὲ ὡς ἀπόστολος, οὐδὲ ὡς μαθητὰς ἔχων, ὅπερ τῆς ἀξίας ἦν, ἀλλ', "ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ ἱνουθετῶ." καὶ οὐχ ἀπλῶς τέκνα, ἀλλὰ ποθούμενα. Σύγνωτέ μοι, φησί, καὶ εἴ τι φορτικὸν εἴρηται, ἐξ ἀγάπης ταῦτα γίνεται. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐπιτιμῶ, ἀλλὰ, "νουθετῶ."

B Τίς δὲ οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο πατρὸς ἀλγοῦντος, καὶ τὰ δέοντα συμβουλεύοντος; Διὰ τοῦτο οὐ πρότερον εἶπε τοῦτο, ἀλλ' ὅτε τὴν πληγὴν ἔδωκε. Τί οὖν; ἀφειδούσιν ἡμῶν οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι; φησὶν. Οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' οὐχ οὕτω φείδονται. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν συντόμως οὐκ εἶπε, διὰ δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτὸ ἐνέφηνε, τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν πατέρα θείς. "Ἐὰν γάρ, φησί, πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας." Οὐ τὸ ἀξίωμα ἐμφαίνει ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῆς ἀγάπης τὴν ὑπερβολὴν. Καὶ οὐδὲ ἐκείνους ἔπληξε, τὸ, "ἐν Χριστῷ," προσθεῖς, ἀλλὰ καὶ παρεμυθήσατο αὐτοὺς, οὐχὶ κόλακας, ἀλλὰ

C παιδαγωγοὺς εἰπὼν τοὺς σπουδάζοντας καὶ ἀνεχομένους τῶν πόνων καὶ τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν ἐπεδείξατο. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' οὐ πολλοὺς διδασκάλους, "ἀλλ' οὐ πατέρας. Οὕτως οὐκ ἀξίωμα θεῖναι ἐβούλετο, οὐδὲ, ὅτι πλείονα παρ' αὐτοῦ ὠφέληντο, διδάξαι· ἀλλὰ συγχωρήσας ἐκείνοις τὰ πολλὰ περὶ αὐτοὺς πεπονηκέαι· τοιοῦτον γὰρ ὁ παιδαγωγός· τὴν τῆς ἀγάπης ὑπερβολὴν ἑαυτῷ ταμιεύεται· τοιοῦτον γὰρ ὁ πατήρ. Καὶ οὐ λέγει μόνον, ὅτι οὐδεὶς ὑμᾶς οὕτω φιλεῖ, ὅπερ ἀνεύθυνον ἦν, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμα γεγονὸς εἰς μέσον ἄγει. Ποῖον δὴ τοῦτο; "Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα." "Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ" οὐκ ἐμαυτῷ

D τοῦτο ὕλογίζομαι. Πάλιν τοὺς ἑαυτοῖς ἐπιφημίζοντας τὴν διδασκαλίαν πληττει. "Ἔμεῖς γάρ ἐστε, φησὶν, ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς." Καὶ πάλιν, "ἐγὼ ἐφύτευσα" καὶ ἐνταῦθα, "ἐγὼ ἐγέννησα." Οὐκ εἶπε, κατήγγεila τὸν λόγον, ἀλλ', "ἐγὼ ἐγέννησα," τοῖς τῆς φύσεως ὀνόμασι κεχρημένος. "Ἐν γὰρ ἐσπουδάξει, τὴν ἀγάπην ἐπιδείξασθαι, ἣν περὶ αὐτοὺς εἶχεν." Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ' ἐμοῦ δεξάμενοι ἐνήγαγον ὑμᾶς· τὸ δὲ εἶναι πιστοὺς, δι' ἐμοῦ γέγονεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν,

6 v. 15.

7 1 Cor. ix. 2.

ν νουθετῶν F. ἡ ἀγάπης] + γὰρ ex corr. A. καὶ] διὰ C. ὀνομάτων E, F. et a pr. man. A. ἡ Χριστῷ] κυρίως A. E. καὶ] διὰ C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ἡ ἀλλ' οὐ] ἀλλὰ C. F. Aret. ἐκείνους E. Statim τὸ pro τὰ F. ὕλογίζομαι] + φησὶ C.

“ὡς τέκνα,” ἵνα μὴ κολακείας εἶναι νομίσης τὸ ῥῆμα, παρίστησι καὶ τὸ πρᾶγμα. ⁸“^a Παρακαλῶ ὑμᾶς, μιμηταί μου ^bγίνεσθε, Ε^c καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.” Βαβαί, πόση τοῦ διδασκάλου ἡ παρρησία! πὼς ἀπηκριβωμένη ἡ εἰκὼν, ὅταν καὶ ἑτέρους ἐπὶ τοῦτο παρακαλῇ. Οὐκ ἐπαίρων δὲ ἑαυτὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ δεικνὺς εὐκολον οὖσαν τὴν ἀρετὴν. Μὴ γάρ μοι εἶπης, ὅτι (324) οὐ δύναμαί σε μιμήσασθαι. ^bσὺ διδάσκαλος εἶ, καὶ μέγας. ^cΟὐ γάρ ἐστι τοσοῦτον τὸ μέσον ἐμοῦ πρὸς ὑμᾶς, ὅσον τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐμέ· ἀλλ’ ὅμως ἐμιμησάμην ἐκεῖνον ἐγώ. “Ὅταν μὲν οὖν Ἐφεσίοις γράφῃ, οὐ τίθησι μέσον ἑαυτὸν, ἀλλ’ εὐθὺς αὐτοὺς ἐκεῖ πάντας ἀπάγει, ⁹“Γίνεσθε μιμηταί τοῦ θεοῦ,” ¹¹² λέγων· ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ πρὸς ἀσθενεῖς ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, ἑαυτὸν παρενέβαλε. Καὶ ἄλλως δὲ, δείκνυσιν ὅτι ἐνὶ καὶ οὕτω τὸν Χριστὸν μιμήσασθαι. Ὁ γὰρ τὴν σφραγίδα μιμησάμενος τὴν ἀπηκριβωμένην, τὸ ἀρχέτυπον ἐμιμήσατο.

^aἸδωμεν οὖν πὼς αὐτὸς ἐμιμήσατο τὸν Χριστόν. Ἡ γὰρ μίμησις αὕτη οὐ χρόνων δέεται καὶ τέχνης, ἀλλὰ προαιρέσεως μόνης. Εἰς ^cζωγράφου μὲν γὰρ εἰσελθόντες οὐ δυνήσομεθα μιμήσασθαι τὴν εἰκόνα, καὶ μυριάκις ἰδωμεν· τοῦτον δὲ καὶ ἐξ ἀκροάσεως μόνης ἐνὶ μιμήσασθαι. Οὐκοῦν βούλεσθε τὸν Β πίνακα εἰς μέσον ἀγαγόντες, ἵπογράψωμεν ἐφ’ ὑμῶν τὴν πολιτείαν ^bΠαύλου; Προκείσθω τοίνυν ὁ πίναξ πολὺ λαμπρότερος ὢν τῶν βασιλικῶν εἰκόνων. Τὸ γὰρ ὑποκείμενον, οὐ σανίδες κεκολλημέναι, οὐδὲ ^bσινδόνες ἐπικείμεναι, ἀλλ’ ἔργον θεοῦ τὸ ὑποκείμενον· ψυχὴ γάρ ἐστι καὶ σῶμα. Ψυχὴ θεοῦ ἔργον, οὐκ ἀνθρώπων, καὶ σῶμα πάλιν ὁμοίως. Ἐκροτήσατε ἐνταῦθα; Ἄλλ’ οὐκ ἐνταῦθα τῶν κρότων ὁ καιρὸς, ἀλλ’ ἐπὶ τῶν ἐξῆς, καὶ τοῦ κροτῆσαι καὶ τοῦ ζηλῶσαι. Τέως γὰρ ἡ ὕλη ὑπόκειται κοινὴ πρὸς ^kἅπαντας οὖσα. Ψυχὴ γὰρ ψυχῆς οὐδὲν διαφέρει, καθὸ ψυχὴ, ἀλλ’ ἡ προαίρεσις δείκνυσιν τὴν C διαφοράν. Ὡσπερ γὰρ σῶμα σώματος, καθὸ ἐστι σῶμα, οὐδὲν διενήνοχεν, ἀλλ’ ὁμοίον ἐστι καὶ ^mτὸ τοῦ Παύλου καὶ τὸ τῶν πολλῶν, οἱ δὲ κίνδυνοι φαιδρότερον ἐργάζονται τοῦτο

8 v. 16.

9 Ephes. v. 1.

^a παρακαλῶ] + οὖν Edd. invitis libris.

omnes. ἐγὼ Edd. ante Ben.

^b σὺ] + γὰρ C.^c οὐ γὰρ] οὐκ C.^d ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου· καὶ ὅτι οὐχ ὁ πλοῦτος κακὸς, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰς θεόν τοῦτο κεκρῆσθαι· καὶ ὅτι καὶ τῶν πενήτων κατὰ τοῦτο χεῖρον οἱ πλοῦτοι, ὅτι οἱ μὲν παρὰ ἐκόντων, οἱ δὲ παρὰ ἀκόντων λαμβάνουσιν. Veron.^e ζωγράφους F. Statim μὲν om. A.^f ἵπογράψωμεν C.F.

et ex corr. E.

^g τοῦ Παύλου C.^h σινδόναι A.F.ⁱ θεοῦ ἔργον] ἔργον

θεοῦ C.E.

^k ἅπαντα a pr. man. A.^l καθὼς A.^m τὸ

τοῦ] Sic ex corr. A. atque ita ediderunt Say. Mor. Ben. τὸ abest a libris. τὸ

ante τῶν π. casu omisit Montef.

ἐκείνου· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ ψυχῆς. Ὑποκείσθω τοίνυν ὁ πίναξ ἡμῖν ἢ ψυχὴ ἢ Παύλου. Οὗτος ὁ πίναξ ἔκειτο πρῶν ἡσβλωμένος, ἀραχνίων γέμων· οὐδὲν γὰρ βλασφημίας χεῖρον. Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν ὁ πάντα μετασκευάζων, καὶ εἶδεν οὐ παρὰ ῥαθυμίαν καὶ βλακείαν οὕτω διαγραφέντα, ἀλλὰ παρὰ ἀπειρίαν, καὶ τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἄνθη τῆς εὐσεβείας· ζῆλον μὲν γὰρ εἶχε, **Δ**τὰ δὲ χρώματα οὐ παρῆν· οὐ γὰρ κατ' ἐπίγνωσιν τὸν ζῆλον εἶχε· δίδωσιν αὐτῷ τῆς ἀληθείας τὸ ἄνθος, τουτέστι, τὴν χάριν· καὶ ἀθρόον βασιλικὴν ἀπέδειξε τὴν εἰκόνα. Λαβὼν γὰρ τὰ χρώματα, καὶ μαθὼν ἄπερ ἠγνόει, οὐκ ἀνέμεινε χρόνον, ἀλλ' εὐθέως ἐφάνη τεχνίτης ἄριστος. Καὶ πρῶτον δεικνύει τὴν κεφαλὴν βασιλικὴν, τὸν Χριστὸν κηρύττων· εἶτα καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα, τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἀκριβοῦς. Οἱ μὲν οὖν ζωγράφοι κατακλείσαντες ἑαυτοὺς, μετὰ πολλῆς τῆς ὀήσυχίας καὶ ἀκριβείας ἅπαντα πράττουσιν, οὐδενὶ τὰς θύρας παρανοίγοντες· οὗτος δὲ ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης τὸν πίνακα ἤ προθεῖς, πάντων **Ε**ναντιουμένων, θορυβούντων, ταραττόντων, οὕτως εἰργάζεται τὴν βασιλικὴν ταύτην εἰκόνα, καὶ οὐκ ἐκώλυτο. Διὸ καὶ ἔλεγε· “Θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ,” ἐν μέσῳ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, καὶ τοῦ κόσμου τοῦ τε αἰσθητοῦ τοῦ τε νοητοῦ, τὴν εἰκόνα ζωγραφῶν. Βούλεσθε καὶ τὰ λοιπὰ μέρη ταύτης ἰδεῖν, τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κάτω; ἢ βούλεσθε κάτωθεν τὸν λόγον ἀναγάγωμεν; Θέα τοίνυν ἀνδριάντα χρυσοῦν, μᾶλλον δὲ **113** καὶ τοῦτου τιμιώτερον, καὶ οἷον ἐν οὐρανῷ ἐστάναι εἰκὸς, οὐ μολύβδῳ προσδεδεμένον, οὐδὲ ἐνὶ ἐνιδρυμένον χωρίῳ, ἀλλ' ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τρέχοντα, καὶ εἰς Ἰσπανίαν ἀπιδόντα, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καθάπερ ὑπόπτερον φερόμενον. Τί γὰρ τῶν ποδῶν τούτων ὠραιότερον γένοιτ' ἂν, τῶν ἅπασαν ἐπελθόντων τὴν ὑφ' ἡλίῳ κειμένην γῆν; Ταύτην τὴν ὠραιότητα καὶ ὁ προφήτης ἄνωθεν κηρύττει λέγων· **10** “Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην.” Εἶδες πῶς καλοὶ οἱ πόδες; Θέλεις καὶ τὸ στήθος ἰδεῖν; Δεῦρό σοι δεῖξω καὶ τοῦτο, καὶ πολλῷ λαμπρότερον ὅφει τῶν **Β**ποδῶν τούτων τῶν ὠραίων, καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ παλαιοῦ νομοθέτου στέρνων. Μωϋσῆς μὲν πλάκας ἐβάσταξε λιθίνας·

¹⁰ Esai. lii. 7.

¹⁰ ὁ πίναξ et p. p. ἢ Παύλου] Sic libri omnes. Articuli desunt in Edd.
¹¹ ἢ σ. καὶ ἀκρ.] Sic C.E.F. ἀκρ. καὶ ἢ σ. vulgo. ¹² θεις F. ¹³ ἀναλάβωμεν F.
¹⁴ Sic C.E. μολύβδῳ vulgo. ¹⁵ Vid. Annot. ¹⁶ Ἰσπανίαν C.E. et ex corr. A. Edebatur Σπανίαν. ¹⁷ οἱ om. C.E. ¹⁸ μὲν] + γὰρ C. Statim ἐβάσταξε A.

οὗτος δὲ αὐτὸν ἔνδοθεν εἶχε τὸν Χριστὸν, αὐτὴν τὴν βασιλικὴν ἔφερεν εἰκόνα. Καὶ τοῦ ἱλαστηρίου διὰ τοῦτο *καὶ τῶν Χερουβὶμ σεμνότερος ἦν. Οὐ γὰρ τοιαύτη ἐφέρετο ἐκείθεν φωνή, οἷα (325) ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἐκείθεν μὲν τὰ πλείονα περὶ αἰσθητῶν διελέγετο, ἀπὸ δὲ τῆς Παύλου γλώττης περὶ τῶν ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς πραγμάτων· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἱλαστηρίου Ἰουδαίοις ἐχρημάτιζε μόνοις, ἐντεῦθεν δὲ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ· καὶ μὲν δι' ἀνύχων, ἐνταῦθα δὲ διὰ ψυχῆς ἐναρέτου. Τοῦτο καὶ οὐρανοῦ λαμ- C πρότερον ἦν τὸ ἱλαστήριον, οὐ ποικιλία ὑστρίων καταλαμπόμενον οὐδὲ ἀκτίσιν ἡλιακαῖς, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἔχον ἐκείθεν ἀφιέντα τὰς ἀκτίνας. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν οὐρανὸν νέφος ὑποδραμόν ποτε σκυθρωπότερον ἐργάζεται, τὸ δὲ στήθος ἐκείνο οὐδεὶς ὑπέδραμέ ποτε χεიმῶν τοιοῦτος· μᾶλλον δὲ ὑπέδραμον μὲν πολλοὶ πολλάκις χεიმῶνες, τὸ δὲ φῶς οὐκ ἔπεσκότισαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῷ πειρασμῷ καὶ τοῖς κινδύνοις τὸ φῶς ἀπέλαμπε τοῦτο. Διὸ καὶ αὐτὸς ἄλυσιν περικείμενος ἐβόα· ¹¹ "Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται." Οὕτως αἰεὶ διὰ τῆς γλώττης ἐκείνης ἠφίει τὰς ἀκτίνας· καὶ οὐ φόβος, οὐ κίνδυνος τὸ στήθος ἐκείνο σκυθρωπὸν ἐποίει. D Τάχα παρελαύνειν δοκεῖ τὸ στήθος τοὺς πόδας· ἀλλὰ κακῆνοι ὡς πόδες καλοὶ, καὶ τοῦτο ὡς στήθος. Βούλει καὶ γαστέρα ἰδεῖν ὡραίαν; "Ἀκουσον τί φησι περὶ αὐτῆς. ¹² "Εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα." "Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκώπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ." "Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι." Τί ταύτης τῆς γαστρὸς γένοιτ' ἂν ὡραιότερον τῆς οὕτω πεπει- δευμένης ἡρεμεῖν, καὶ σωφροσύνην πᾶσαν δεδιδαγμένης, καὶ E εἰδυίας καὶ πεινῆν καὶ λιμώττειν καὶ διψῆν; ² Καθάπερ γὰρ ἵππος εὐτακτος χρυσὴν ἡνίαν λαβὼν, οὕτω ³ καὶ αὕτη εὐρυθμία ἐβάδιζε τῆς φύσεως τὴν ἀνάγκην νικήσασα· ὁ γὰρ Χριστὸς ἐβάδιζεν ἐν αὐτῇ. Ταύτης δὲ οὕτω σωφρονούσης, εὐδηλον ὅτι καὶ ἡ ἄλλη πάντα κακία ἐλύετο.

Βούλει καὶ χεῖρας ἰδεῖν τὰς νῦν; ἢ βούλει τὴν προτέραν αὐτῶν ^bπρότερον κακίαν θεάσασθαι; Εἰσερχόμενος οὗτος εἰς τὰς οἰκίας, ἔσυρε πρῶν ἄνδρας ^cκαὶ γυναῖκας, οὐχὶ ἀνδρὸς χεῖρας, ἀλλὰ θηρίου τινὸς ^dἔχων χαλεποῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ¹¹⁴

¹¹ 2 Tim. ii. 9.

¹² 1 Cor. viii. 13. Rom. xiv. 21. 1 Cor. vi. 13.

* Sic C. καὶ aberat. ^y ἐπεσκότισαν A.E.F. ἐπεσκότησαν C. et Reg. apud Montef. ἐσκότισαν Veron. ἐπεσκότισεν (sic) Sav. ² καθ. γὰρ] καθ. οὖν C. καὶ καθ. F. γὰρ om. A. ^a καὶ om. F. ^b πρότερον om. E. ^c καὶ] τε καὶ F. ^d ἔχων χαλ.] Sic nostri omnes. χαλεποῦ ἔχων Edd.

χρώματα τῆς ἀληθείας ἔλαβε καὶ τὴν πνευματικὴν ἐμπειρίαν, οὐκέτι ἀνδρὸς "ἐγένοντο αἱ χεῖρες αὐται, ἀλλὰ πνευματικαί, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δεσμούμεναι ἀλύσει" καὶ ἐπλήξαν μὲν οὐδένα ποτὲ, ἐπλήγησαν δὲ μυριάκις. Ἦιδέσθη ποτὲ καὶ ἔχῃς ταύτας τὰς χεῖρας· οὐ γὰρ ἦσαν ἀνθρώπου χεῖρες λοιπόν· διὰ τοῦτο οὐδὲ καθήψατο αὐτῶν. Βούλει καὶ τὰ νῶτα ἰδεῖν τοῖς λοιποῖς ἐοικότα μέλεσιν; "Ἀκουσον τί φησι καὶ περὶ αὐτῶν. ¹³ "Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον ὑπὸ Ἰουδαίων, τρίς ἑρραπίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐνανάγησα, Βρυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα." Ἄλλ' ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς εἰς βυθὸν ἄπειρον ἐμπεσόντες, πολλὰ περιερχθῶμεν καθ' ἕκαστον αὐτοῦ τῶν μελῶν ἐπιόντες, δεῦρο ἀποστάντες τοῦ σώματος, ἕτερον κάλλος ἴδωμεν τὸ ἀπὸ τῶν ἱματίων, ὃ καὶ δαίμονες ἠδέσθησαν· διὸ καὶ αὐτοὶ ἔφηνον, καὶ ροπήματα "ἐδραπέτευσεν. Καὶ ὅπου περ ἂν ἐφάνη Παῦλος, πάντα ὑπεχώρει καὶ ὑπεξίστατο, καθάπερ τοῦ τῆς οἰκουμένης ἀριστέως παραγενομένου. Καὶ ὥσπερ αἱ πολλὰς λαβόντες ἐν πολέμῳ πληγὰς, κὰν ὅπλον ἴδωσι τοῦ πλήξαντος αὐτοῦς, πεφρίκασιν· οὕτω δὴ καὶ οἱ δαίμονες, σικκίνθια μόνον ὄρωντες, ἐξίσταντο.

Οὐδὲ νῦν εἰσιν οἱ πλουτοῦντες, καὶ μέγα φρονούντες ἐπὶ χρήμασι; ποῦ οἱ τὰ ἀξιώματα ἑαυτῶν ἀριθμοῦντες, καὶ τὰ ἱμάτια τὰ πολυτελῆ; Πρὸς ταῦτα ¹⁴ παραβάλλοντες ἑαυτοὺς, πηλὸν ὄψονται καὶ βόρβορον τὰ ἑαυτῶν ἅπαντα. Καὶ τί λέγω ἱμάτια καὶ χρυσία; Εἰ γὰρ μοι τῆς οἰκουμένης ἔδωκε τις κρατῆσαι πάσης, τὸν ὄνυχά ¹⁵ Παύλου μόνον πάσης ἂν τῆς βασιλείας ἐκείνης ἰσχυρότερον εἶναι ἐνόμισα, πάσης τρυφῆς τὴν πενίαν, πάσης δόξης τὴν ἀδοξίαν, παντὸς πλούτου τὴν γύμνωσιν, πάσης ἀδείας τὸν κυλαφισμόν τῆς ἱερᾶς ἐκείνης κεφαλῆς, παντὸς διαδήματος τοὺς λίθους οὓς ἐδέξατο. Ταῦτον ποθήσωμεν τὸν στέφανον, ἀγαπητοί· καὶ εἰ μὴ διωγμὸς ἐστὶ, τέως παρασκευάσωμεν ἑαυτοὺς. Οὐδὲ γὰρ οὗτος ἀπὸ διωγμῶν ¹⁶ μόνον ἦν λαμπρὸς ὁ ἀνὴρ· καὶ γὰρ ἔλεγεν, ¹⁷ "Ὑποπιάζω μου τὸ ¹⁸ σῶμα" τοῦτο δὲ καὶ χωρὶς διωγμοῦ δυνατόν κατορθοῦν. Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθαι παρῆναι εἰς ἐπιθυμίαν. Καὶ πάλιν, "Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, (326) τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα." Εἰς ταῦτα γὰρ διωγμῶν οὐ χρεῖα. Καὶ τοὺς εὐπόρους δὲ ἐσωφρονίζε, λέγων· "Οἱ βουλόμενοι

13 2 Cor. xi. 24, 25.

14 1 Cor. ix. 27. Rom. xiii. 14. 1 Tim. vi. 8, 9.

¹⁵ ἐγένοντο F. ¹⁶ ἐραβδίσθην (sic) A. ¹⁷ ἐδραπέτευσεν F. ¹⁸ παραβάλλοντες A. ¹⁹ Π. μόνον] Sic A.E.F. μόνον Παύλου Edd. ²⁰ μόνον omnes. μόνων vulgo. ²¹ ὑποπιάζω] Sic E. Edebatur υποπιάζω. Vid. Annot. ad p. 201 E. ²² σῶμα] + καὶ δουλαγωγῶ C. in marg.

πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν." Ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς Ε οὕτως ἑαυτοὺς ἀσκήσωμεν, εἰς τὸν ἀγῶνα εἰσελθόντες στεφανωθησόμεθα, καὶ διωγμοῦ μὴ παρόντος, πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν ληγόμεθα τὰ βραβεῖα· ἐὰν δὲ λιπαίνωμεν τὸ σῶμα καὶ χοίρων ἠζώμεν βίον, καὶ ἐν εἰρήνῃ πολλὰ ἀμαρτησόμεθα καὶ αἰσχύνῃ οἴσομεν. Οὐχ ὀρῆς πρὸς τίνας ἡμῖν ἡ πάλη; Πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Πῶς οὖν, σάρκες ὄντες, τούτων περιεσόμεθα; Εἰ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους τις παλαίων, δέεται σωφρόνως ἐστιάσθαι, πολλῷ μᾶλλον ὁ πρὸς δαίμονας. Ὅταν δὲ μετὰ τῆς πολυσαρκίας καὶ τῷ πλούτῳ ὦμεν προσδεδεμένοι, πόθεν κρατήσομεν τῶν ἀντιπάλων; Δεσμός γάρ ἐστιν ὁ πλούτος, δεσμός χαλεπὸς τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτῷ ῥεκρησθαι, 115 τύραννος ὡμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, ἐπὶ λύμῃ τῶν δουλευόντων πάντα ἐπιτάττων. Ἀλλ', ἐὰν θέλωμεν, τὴν πικρὰν ταύτην τυραννίδα ἀπὸ τοῦ θρόνου καταστρέψωμεν, καὶ ἡμῖν ἑκεῖν ποιήσομεν, ἀλλ' οὐκ ἐπιτάττειν. Πῶς οὖν τοῦτο ἔσται; Ὅταν εἰς πάντας τὸν πλούτον διανέμωμεν. Ἔως μὲν γὰρ ἂν μόνος ἢ πρὸς μόνους, καθάπερ ληστής τις ἐν ἐρημίᾳ, πάντα ἐργάζεται τὰ κακά· ὅταν δὲ εἰς μέσον αὐτὸν ἀγάγωμεν, οὐκέτι ἡμῶν κρατήσῃ, πάντοθεν αὐτὸν πάντων δεσμοῦντων.

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐπειδὴ ἀμαρτία τὰ χρήματα· τοῖς Β πτωχοῖς μὴ διανέμειν αὐτὰ, ἀμαρτία, καὶ ἢ μὴ καλῶς αὐτοῖς κεκρησθαι. Οὐδὲν γὰρ ὁ θεὸς κακὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντα καλὰ λίαν. Ὡστε καὶ τὰ χρήματα καλὰ, ἀλλ' ἐὰν μὴ κρατῇ τῶν κεκτημένων, ἐὰν τὰς πενίας τῶν πλησίον λύῃ. Οὐδὲ γὰρ φῶς ἐκεῖνο καλὸν τὸ μὴ ἀφανίζον σκότος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεῖνον· οὐδὲ πλούτον ἂν εἴποιμι τοῦτον τὸν οὐ λύοντα πενίαν, ἀλλ' αὔξοντα πενίαν. Ὁ γὰρ πλουτῶν οὐ ζῆτεῖ παρ' ἐτέρων λαμβάνειν, ἀλλ' ἐτέροις ἐπικουρεῖν· ὁ δὲ παρ' ἐτέρων ζητῶν λαβεῖν, οὐκέτι πλουτεῖ, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ πένης. Ὡστε οὐ τὰ C χρήματα κακὸν, ἀλλ' ἡ πενιχρὰ διάνοια, ἢ τὸν πλούτον εἰς πενίαν ἄγουσα. Οὗτοι τῶν διὰ τῶν στενωπῶν ἐπαιτούντων ἀθλιώτεροι, τῶν ὡς πῆραν ἐχόντων καὶ λελωβημένων τὰ σώματα, τῶν ῥάκια περιβεβλημένων οἱ ἐν τοῖς σηρικοῖς καὶ λαμπροῖς ἱματίοις· οἱ σοβούντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν κατὰ τὰ ἀμφοδα

^η ζῶμεν βίον omnes. βίον ζῶμεν Edd. ^ο πρὸς τοὺς δ. Α. ^ν κεκρησθαι hic et infra libri omnes cum Veron. κρησθαι Sav. ceteri.

^ι καταστρέψωμεν F. καταστρέψωμεν et ποιήσωμεν ante corr. A. ^ι ὅταν ἐὰν C.

^ς μὲν et ἂν om. F. ^τ τοῖς πτωχοῖς] + δὲ C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit.

ἀλλὰ ^ν μὴ καλῶς] Sic C.E. καλῶς A.

κακῶς vulgo. ^π πείραν F. et a pr. man. A. πῆρσιν ex corr. A. receptum

a Sav. Mor. Ben.

βαδίζοντων καὶ εἰς τὰς αὐλὰς εἰσιόντων καὶ κάτωθεν βοούντων καὶ ἐπαιτούντων ἐλεεινότεροι. Οὗτοι μὲν γὰρ τὸν θεὸν ἀνυμνοῦσι, καὶ ἐλέου φθέγγονται ῥήματα καὶ φιλοσοφίας πολλῆς· διὸ καὶ ἐλεοῦμεν αὐτοὺς, καὶ χεῖρα ὑρέγομεν, καὶ οὐδέποτε Δέγκαλοῦμεν. Οἱ δὲ πλουτοῦντες κακῶς, ὁμότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀρπαγῆς, *σατανικῆς ἐπιθυμίας ὑερεύονται λόγους· διὸ καὶ παρὰ πᾶσιν εἰσι μισητοὶ καὶ καταγέλαστοι. Σκόπει δέ. Τί παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις αἰσχρὸν εἶναι δοκεῖ, τὸ παρὰ τῶν πλουτοῦντων αἰτεῖν, ^zἢ τὸ παρὰ τῶν ἀπόρων; Παντί που δῆλον, ὅτι παρὰ τῶν ἀπόρων. Τοῦτο ταῖνυν οἱ πλουτοῦντες ποιοῦσιν· οὐ γὰρ ἂν τολμήσαιεν τοῖς πλουσιωτέροις προσελθεῖν· οἱ δὲ ἐπαιτούντες, παρὰ τῶν εὐπόρων. Οὐ γὰρ τὸν ἐπαίτην ὁ ἐπαίτης αἰτήσῃ, ἀλλὰ τὸν εὐπορον· ὁ δὲ πλούσιος τὸν πένητα σπαράττει. Πάλιν τί σεμνότερον, εἰπέ μοι, παρὰ ^aἐκόντων Ἐλαβεῖν καὶ χάριν ἐχόντων, ἢ τοὺς οὐ θέλοντας ἀναγκάζειν καὶ ἐνοχλεῖν; Εὐδὴλον ὅτι τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐνοχλεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο οἱ πλουτοῦντες ποιοῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ πένητες παρ' ἐκόντων λαμβάνουσι καὶ ^bχάριν εἰδόντων, οἱ δὲ πλουτοῦντες παρὰ ἀκόντων καὶ μὴ βουλομένων, ὃ μείζονός ἐστι πενίας ἀπόδειξις. Εἰ γὰρ οὐδὲ ἐπ' ἄριστον ἔλοιτό τις ἀπελθεῖν, εἰ μὴ χάριν ὁ καλὸν ^cεἰδέη τῷ καλουμένῳ, πῶς χρήματα ^dλαβεῖν μετ' ἀνάγκης καλόν; Τοὺς κύνας οὐ διὰ τοῦτο ἀποστρεφόμεθα ¹¹⁶καὶ φεύγομεν τοὺς ὑλακτοῦντας, ὅτι τῇ πολλῇ ^eπροσεδρεία ἡμᾶς ἐκβιάζονται; Τοῦτο καὶ οἱ πλούσιοι ποιοῦσιν. Ἀλλὰ τὸν φόβον προσεῖναι τῇ δώσει σεμνότερον. Τοῦτο μὲν οὖν πάντων αἰσχρότερον· ὁ γὰρ πάντα κινῶν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν, τίνος οὐκ ἂν εἴη καταγελαστότερος; Καὶ γὰρ τοὺς κύνας πολ- λάκις φοβηθέντες, προηκάμεθα ἅπερ κατέχομεν. Τί πάλιν αἰσχρότερον, εἰπέ μοι, ῥάκια περιβεβλημένον αἰτεῖν, ἢ σηρικὰ φοροῦντα; Ὅταν μὲν γὰρ πλουτῶν τις γέροντας θεραπεύῃ πένητας, ὥστε τὰ ἐκείνων λαβεῖν, καὶ ταῦτα παίδων ὄντων, (327) τίνος ἐστὶ συγγνώμης ἄξιος; Εἰ δὲ βούλεσθε, ^fκαὶ τὰ ῥήματα Βαυτὰ ἐξετάσωμεν, τίνα μὲν οἱ πλουτοῦντες ἐπαιτούντες λέγουσι, τίνα δὲ οἱ πένητες. Τί οὖν ὁ πένης φησὶν; Ὅτι ὁ διδὼν ἐλεημοσύνην οὐ μετριάσει ποτέ, ὅτι ἀπὸ τῶν τοῦ θεοῦ δίδωσιν, ὅτι ὁ θεὸς φιλάνθρωπος καὶ μείζονα ἀντιδίδωσιν· ἅπερ ἅπαντα φιλοσοφίας ἐστὶ ῥήματα καὶ παραινέσεως καὶ συμβουλῆς.

* καὶ σαταν. ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. γ ερεύονται F. et ante

corr. A. ^z ἢ παρὰ (sic) C. Mox ὅτι παρὰ (sic) A. ^a ἐκόντων] ἐχόντων F. (sed om. καὶ χ. ἐχόντων). ^b χάριν] χαιρεῖν A. F. ^c εἰδέη C. et ex corr. A. ἰδέη a pr. man. A. ἰδῇ F. εἰδοῖη Edd. ^d λαβεῖν omnes. μεταλαβεῖν Edd. ^e προσεδρεία E. F. Veron. προσεδρία vulgo. ^f καὶ om. F.

Ἄξιοί σε γὰρ πρὸς τὸν δεσπότην ἰδεῖν, καὶ τὸν φόβον ἔξαιρεί σου τῆς μελλούσης πενίας· καὶ πολλὴν ἂν τις ἴδοι διδασκαλίαν ἐν τοῖς τῶν ἐπαιτούντων ῥήμασι. Τὰ δὲ τῶν πλουτούντων, ὅποια; Χοίρων καὶ κυνῶν καὶ λύκων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν περὶ τραπεζῶν καὶ ὄψων καὶ καρυκευμάτων καὶ οἴνου παντοδαποῦ καὶ μύρων καὶ ἱματίων καὶ τῆς ἄλλης διαπαντὸς διαλέγονται ἀσωτίας· οἱ δὲ περὶ τόκων καὶ δανεισμάτων, C καὶ γραμματεία πλάττοντες, καὶ χρεῶν ὄγκον ἀφόρητον ^hἐπαιωροῦντες, ὥς ἐκ πατέρων ἢ πάππων ἀρχὴν εἰληφότα, τοῦ μὲν τὴν οἰκίαν, τοῦ δὲ τὸν ἀγρὸν, τοῦ δὲ ἀνδράποδον ἀφαιροῦνται καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα. Τί ἂν τις εἴποι τὰς διαθήκας, τὰς ἀντὶ μέλανος αἵματι γεγραμμένας; ^aἩ γὰρ κίνδυνον ἀφόρητον περιστήσαντες, ἢ μικραῖς τισι καταγοητεύσαντες ὑποσχέσασιν, οὓς ἂν ἴδωσιν ὀλίγα τινὰ κεκτημένους, ἔπεισαν τοὺς μὲν προσήκοντας ἅπαντας καὶ πενία πολλάκις ἀπολλυμένους παραδραμεῖν, αὐτοὺς δὲ ἀντ' ἐκείνων ἐγγράψαι. Ταῦτ' οὖν ποίων θηρίων D οὐκ ἀποκρύπτει μανίαν καὶ ἀγριότητα; Διὸ, παρακαλῶ, πάντα τὸν τοιοῦτον πλούτον φύγωμεν, τὸν αἰσχροὺν καὶ φόνων γέμοντα· καὶ κτησώμεθα τὸν πνευματικόν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς θησαυροὺς ἐπιζητήσωμεν. Οἱ γὰρ τούτους ἔχοντες, ἐκείνοι ⁱοἱ πλούσιοι, ἐκείνοι οἱ εὐποροὶ, καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων ἀπολαύοντες. Ὁ γὰρ βουλόμενος πένεσθαι κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ ^kλόγον, τὰς πάντων οἰκίας ἀνεργμένας ἔχει. Τῷ γὰρ οὐδὲν κεκτημένῳ διὰ τὸν θεόν, ἕκαστος ἂν εἰσενέγκῃ τὰ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ μικρὰ μετὰ ^lἀδικίας βουλόμενος ἔχειν, τὰς E ἀπάντων ἀπέκλεισε θύρας. Ἵνα τοίνυν καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, ἐλώμεθα τὸν πλούτον τὸν ἀκίνητον, τὴν ἀθάνατον εὐπορίαν ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

117

¹ Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστί μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Σκόπει μοι ^aκάντεῦθεν τὴν γενναίαν ψυχὴν, τὴν πυρὸς

¹ CAP. IV. v. 17.

^h ἔξαιρεί E. ἐπαίρει F. ἐξάγει Edd. ^h ἀπαιωροῦντες C.E. et Reg. apud Montef. ⁱ οἱ post ἐκείνοι bis om. C. ^k λόγον] + πένεσθαι A.F. ^l ἀδίας (sic) F. HOM. XIV. ^a κάντεῦθεν omnes. Edebatur κάνταῦθα.

θερμοτέραν καὶ γοργοτέραν. Ἐβούλετο μὲν γὰρ αὐτὸς παρα-
 B γενέσθαι μάλιστα νοσοῦσιν οὕτω καὶ στασιάζουσι Κορινθίους.
 Καὶ γὰρ ἦδει σαφῶς ἡλίκα τε ὠφέλει τοὺς μαθητὰς ἡ παρουσία
 αὐτοῦ, καὶ ἡλίκα ἔβλαπτεν ἡ ἄπουσία. Καὶ τὸ μὲν ἐδήλωσεν
 ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους, εἰπὼν· ²“Μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ
 μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου,
 μετὰ φόβον καὶ τρόμον τὴν ἐαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε”
 τὰ δὲ δείκνυσιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων· “Ὡς μὴ
 ἐρχομένου ἐδὲ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες, ἐλεύσομαι δέ.”
 Ἡπείγετο μὲν οὖν καὶ ἐπεθύμει παραγενέσθαι αὐτός· ἐπειδὴ δὲ
 τοῦτο τέως οὐκ ἐνῆν, τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦς
 C διορθοῦνται· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ μαθητοῦ
 ἀποστολῇ. “Διὰ τοῦτο γὰρ, φησὶν, ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον.”
 Διὰ τούτου· ποῖον; Ἐπειδὴ ὡς παίδων κήδομαι, καὶ ὡς γεγεν-
 νηκῶς. Καὶ μετὰ τῆς συστάσεως τοῦ προσώπου ἡ ἀποστολή·
 “Ὁς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ.” Τοῦτο
 δὲ εἶπε, τὴν τε αὐτοῦ ἀγάπην ἐμφαίνων, κακείνους παρα-
 σκευάζων αἰδεσίμως αὐτὸν ἰδεῖν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς πιστὸν, ἀλλ’
 ἐν κυρίῳ, τουτέστιν, ἐν τοῖς κατὰ κύριον πράγμασιν. Εἰ δὲ
 τὸ ἐν τοῖς βιωτικαῖς εἶναι τινα πιστὸν, ἐγκώμιον, πολλῶ
 μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς. Εἰ τοίνυν ἡ ἀγαπητὸν αὐτοῦ (328)
 D τέκνον, ἐννόησον πόση τοῦ Παύλου ἡ ἀγάπη, ὅτι εἴλετο αὐτοῦ
 χωρισθῆναι διὰ Κορινθίους. Εἰ δὲ καὶ πιστὸν, ἀληπτῶς δια-
 κομῇσει τοῖς πράγμασιν. “Ὁς ὑμᾶς ἀναμνήσει.” Ὁὐκ εἶπε,
 διδάξει, ἵνα μὴ δυστασχετῶσιν, ὡς παρ’ αὐτοῦ μαθιάνοντες.
 Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τῷ τέλει φησί· ³“Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου
 ἐργάζεται, καθὼς καὶ ἐγὼ· μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ.”
 Ὁὐδεὶς γὰρ ἦν ἐν ἀποστόλοις φθόνος, ἀλλὰ πρὸς ἑν ἐώρων,
 τῆς ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομήν· καὶ εἰ ἐλάττων ἦν ὁ ἐργαζόμενος,
 συνεκρότου αὐτὸν μετὰ σπουδῆς ἀπάσης. Διὰ τοῦτο οὐδὲ
 ἠρέκεσθη τῷ εἰπεῖν, “ἀναμνήσει,” ἀλλ’ ἐπὶ ἰπλέον ὑποτέμενεσθαι
 E βουλούμενος αὐτῶν τὸν φθόνον· καὶ γὰρ ἦν νέος ὁ Τιμόθεος·
 ἡ δὲ ἐπήγαγε· “τὰς ὁδοὺς μου.” Οὐ τὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰς
 ἐμὰς, τουτέστι, τὰς οἰκονομίας, τοὺς κινδύνους, τὰ ἔθνη, τοὺς
 νόμους, τοὺς θεσμούς, τοὺς κανόνας τοὺς ἀποστολικούς, τὰ ἄλλα
 πάντα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “Γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα
 καὶ ἀστατοῦμεν,” καὶ ταῦτα, φησί, πάντα ὑμᾶς ἀναμνήσει, καὶ

2 Philipp. ii. 12.

3 1 Cor. xvi. 10.

^b ἀπουσία] + αὐτοῦ E. ^c δὲ om. A. ^d ἀποστολή] Sic C.E. mittit Aret.
 ἐπιστολή Edd. ^e ἐαυτοῦ E. ^f ἀγαπητὸν] πνευματικὸν Veron. ^g οὐκ
 καὶ οὐκ E. ^h οὐδεὶς] οὐδὲ A. ⁱ ἰπλέον] + ἀγει τὸν λόγον C. Aret. Statim
 ὑποτεμεῖσθαι C. ^k διώ] + καὶ F. Verba τὰς ὁδοὺς μου om. E.

τοὺς νόμους τοὺς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε τὰς αἰρέσεις ἀνελεῖν. Εἵτα ἀνωτέρω τὸν λόγον ἠναγαγὼν ἐπήγαγε· “τὰς ἐν Χριστῷ” ^mπάντα, ὡς ἔωθεν, ἀνατιθεὶς τῷ δεσπότῃ, καὶ τὸ ἀξιόπιστον ⁿτῶν ἐξῆς ἐντεῦθεν κατασκευάζων. Διὸ καὶ ἐπάγει ¹¹⁸ “Καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.” Οὐδὲν πρὸς ὑμᾶς καινὸν εἶπον· ταῦτά μοι συνίσασι καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι πᾶσαι. Ὅδοὺς δὲ αὐτὰς ἐν Χριστῷ φησι, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἔχουσιν ἀνθρώπινον, καὶ ὅτι μετὰ τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας ^oτὰ πάντα κατορθοῖ.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ θεραπεύσας ἐκείνους, ^pκαὶ μέλλων ἐμβάλλειν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ πεπορνευκότος, πάλιν θυμοῦ γέμοντας λόγους ἀφίησιν, οὐκ αὐτὸς ταῦτα πάσχων, ἀλλ’ ἐκείνους διορθούμενος. Καὶ τὸν πεπορνευκότα ἀφείς τοῖς ἄλλοις διαλέγεται, οὐκ ἀξιῶν ἐκείνον ^qοὐδὲ τῶν παρ’ αὐτοῦ ^Bλόγων· ὅπερ ἐπὶ τῶν οἰκετῶν τῶν σφόδρα προσκεκρουκότων ποιούμεν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι Τιμόθεον πέμπω, ἵνα μὴ τούτῳ ῥαθυμότεροι γένωνται, ὅρα τί φησιν· ⁴“Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες.” Ἐνταῦθα γὰρ ^rκακείνων καθάπτεται καὶ ἐτέρων τινῶν, κατασεῖων αὐτῶν τὸ φρόνημα. Φιλαρχίας γὰρ τὸ ἔγκλημα, τῇ ἐρημίᾳ τοῦ διδασκάλου εἰς ἀπόνοιαν κεχρῆσθαι. Ὅταν μὲν ^sοὖν πρὸς τοὺς πολλοὺς διαλέγεται, σκόπει πῶς ἐντρεπτικῶς αὐτὸ ποιεῖ· ὅταν δὲ πρὸς τοὺς αἰτίους, καταφορικώτερον. Ἐκείνοις μὲν γὰρ λέγει, “Πάντων περίψημα,” καὶ θεραπεύων αὐτοὺς φησιν, “Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς, γράφω ταῦτα” ⁵τούτοις δὲ, “Ὡς μὴ ^Cἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες,” δεικνὺς ὅτι παιδικῆς διανοίας ἡ ἀπόνοια· καὶ γὰρ οἱ παῖδες τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ διδασκάλου ῥαθυμότεροι γίνονται. Ὅτι οὖν ἐνδείκνυται, καὶ ὅτι ἀρκεῖ ^vπρὸς διόρθωσιν ἡ παρουσία. Καθάπερ ^wγὰρ λέοντος παρουσία ἅπαντα ποιεῖ κατεπτηχέναι τὰ ζῶα· οὕτω καὶ ἡ Παύλου τοὺς διαφθείραντας τὴν ἐκκλησίαν. Διὸ καὶ ἐπάγει ⁵“Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ.” Ἀλλὰ τὸ μὲν τοῦτο εἰπεῖν μόνον ἐδόκει ἀπειλῆς εἶναι· τὸ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν καὶ αὐτὸν ^Dἐπαγγεῖλασθαι, κακείνους ἀπαιτεῖν, τοῦτο ἦν μεγαλόφρονος διανοίας. Διόπερ καὶ προσέθηκε τοῦτο εἰπὼν· “Καὶ γνώσομαι

4 v. 18.

5 v. 19.

¹ ἀνάγων C. ἀγαγὼν F. ^m πάντα] ταῦτα F. ⁿ τῶν ἐξῆς om. C. ^o τὰ] ταῦτα ex corr. A. ^p καὶ] εἵτα C. Statim ἐμβάλλειν C.E. ^q οὐδὲ A.E. οὔτε vulgo. ^r κακείνων ex corr. A. κακείνους E.F. et a pr. man. A. κακείνου C. Aret. καὶ ἐκείνων Edd. ^s οὖν] Sic libri omnes. γὰρ Edd. ^t Sic C.E.F.

^{τε} τοῦτο οὖν (sic) A. τοῦτο δὲ οὖν Edd. ^v πρὸς] εἰς F. ^w γὰρ om. F.

οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν." Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κατορθωμάτων οἰκείων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀπουσίας ἢ ἀπόνοια ἦν ὅπερ καὶ αὐτὸ γνώμης ἦν καταφρονητικῆς. Διὰ τοῦτο εἰπὼν, "Ἐπεμψα Τιμόθεον," οὐκ εὐθέως εἶπεν, ἐλεύσομαι, ἀλλὰ πρότερον αὐτῶν κατηγορήσας, ὅτι ἐφυσιώθησαν, τότε φησὶν, "ἐλεύσομαι." Εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῆς κατηγορίας αὐτὸ τέθεικεν, ἀπολογία μᾶλλον ἐγένετο αὐτοῦ ὡς ^αοὐκ ἀπολειφθέντος, καὶ οὐκ ἀπειλῇ, καὶ οὐδὲ ὕψους πιστὸς ὁ λόγος ἦν· νυνὶ δὲ μετὰ τὴν κατηγορίαν θεῖς, καὶ ἀξιόπιστον αὐτὸν καὶ φοβερόν ἐποίησε. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ἐλεύσομαι, ἀλλ', "ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ" καὶ οὐ τίθησι χρόνον ὠρισμένον. Ἐπειδὴ γὰρ (329) συνέβαιεν αὐτὸν βραδέως παραγενέσθαι, τῇ ἀδηλίᾳ βούλεται αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιῆσαι. Καὶ ἵνα μὴ διὰ τοῦτο πάλιν ἀναπέσωσι, προσέθηκε, "ταχέως." "Καὶ γνώσομαι, οὐ τὸν ¹¹⁹ λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν." Οὐκ εἶπεν, ὅτι γνώσομαι τὴν σοφίαν, οὐδὲ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ τί; "Οὐ τὸν λόγον" ^ακάκῃ τῷ ὀνόματι καταφέρων, καὶ τοῦτο ἐπαίρων. Καὶ τέως πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποτείνεται τοὺς συγκροτοῦντας τὸν πεπορευκότα. Εἰ γὰρ πρὸς ἐκείνον ἔλεγεν, οὐκ ἂν εἶπε τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὰ ἔργα, ἅπερ ἦν ^ααὐτῷ διεφθαρμένα. Καὶ διὰ τί οὐ ζητεῖς τὸν λόγον; Οὐκ ἐπειδὴ ἀπορῶ λόγου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν δυνάμει τὰ ἡμέτερα. Καθάπερ οὖν ἐν πολέμῳ οὐ τῶν πολλὰ φθεγγομένων τὸ κατορθοῦν, ἀλλὰ τῶν πολλὰ βέρραζομένων· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐ τῶν λαλούντων, ἀλλὰ τῶν ποιοούντων ἡ νίκη. Μέγα φρονεῖς ἐπὶ εὐγλωττίᾳ, φησὶν. Ἄλλ' εἰ μὲν ῥητόρων ὁ ἀγὼν καὶ ὁ καιρὸς, καλῶς ἐντεῦθεν ἐφρόνεις· εἰ δὲ ἀποστόλων ἀλήθειαν καταγγέλλόντων, καὶ σημεῖοις ταύτην βεβαιούντων, τί πεφύσῃσαι ἐπὶ πράγματι περιπτῶ καὶ οὐδὲν ὄντι, ^βοὐδὲ εἰς τὰ παρόντα τι συντελέσαι δυναμένῳ; Τί γὰρ λόγων ἐπίδειξις δύναιτ' ἂν πρὸς τὸ ^γνεκρὸν ἀναστῆσαι, ἢ δαίμονας ἐλάσαι, ἢ ἄλλην τινὰ τοιαύτην ἐργάσασθαι θαυματουργίαν; Τούτων δὲ χρεῖα νῦν, καὶ διὰ τούτων τὰ ἡμέτερα συνίσταται. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ^δ"Οὐ γὰρ ἐν ^ελόγῳ ἢ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει." Διὰ σημείων, φησὶν, οὐ δι' εὐγλωττίας ἐκρατήσαμεν, καὶ τοῦ θεῖαν εἶναι τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν, καὶ ^δβασιλείαν καταγγέλλειν οὐρανῶν,

⁶ v. 20.

^α οὐκ om. E. οὐκ ἀποληφθ. a pr. man. A. Idem ex corr. οὐκ ἂν ἀπολειφθ. ^γ οὕτως C. et Reg. apud Montef. secundum conjecturam Dunaei. οὗτος Edd. ^α κακείνῳ C.E. Aret. ^β αὐτῶν A. ^β οὐδέ·] καὶ οὐδέ E. ^γ νεκροῦς C. ^δ τὴν βασ. E.

μεγίστην ἀπόδειξιν παρεχόμενοι τὰ σημεῖα, ἅπερ ποιούμεν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος. Εἰ τοίνυν μεγάλοι τινὲς εἶναι βούλονται οἱ πεφυσιωμένοι νῦν, ἐπειδὴν παραγένωμαι, δεῖξάτωσαν, εἴ τινα δύνανται τοιαύτην ἔχουσι· καὶ μὴ μοι ῥημάτων προβαλέσθωσαν κύμπους· οὐδὲν γὰρ ἐκείνη πρὸς ἡμᾶς ἡ τέχνη.

7“ Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;” Πολὺν καὶ τὸ φοβερόν ἔχει καὶ τὸ Δ προσηγὲς ὁ λόγος οὗτος. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, “ὅτι γινώσκωμαι, ἔτι ὑπεσταλμένου ἦν” τὸ δὲ εἰπεῖν, “Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς;” ἐπὶ τὸν διδασκαλικὸν λοιπὸν ἀναβαίνοντος θρόνον, κἀκεῖθεν αὐτοῖς διαλεγόμενου, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀναλαβόντος πᾶσαν. Τί ἐστίν, “ἐν ῥάβδῳ;” Ἐν κολάσει, ἐν τιμωρίᾳ· τούτέστιν, ἀνελῶ, πηρώσω· ὅπερ ἔπὶ τῆς Σαπφείρας ὁ Πέτρος ἐποίησεν· ὅπερ αὐτὸς ἐπὶ Ἑλύμα τοῦ μάγου. Οὐκέτι γὰρ ἑλοιπὸν ὡς παρεξετάζων ἐκείνοις ἑαυτὸν λέγει, ἀλλ’ αὐθεντικῶς. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ἐπιστολῇ τὸ αὐτὸ τοῦτο φαίνεται λέγων, ὅταν λέγῃ· 8“ Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ.” “Ἐν ῥάβδῳ ἔλθω, ἢ ἐν ἀγάπῃ;” Τὸ Ε γὰρ ἐν ῥάβδῳ ἔλθεῖν, οὐκ ἦν ἀγάπης; Ἀγάπης μὲν ἦν· ἀλλ’ ἐπειδὴ σφόδρα ἀγαπῶν ἀναδύεται πρὸς τιμωρίαν, διὰ τοῦτο οὕτω φησίν. “Ὅτε μὲν οὖν περὶ τιμωρίας ἔλεγεν, οὐκ εἶπε, “πνεύματί ἢ τε πραότητος,” ἀλλὰ, “ῥάβδῳ.” Καίτοι κἀκεῖνο ἰπνεύματι ἐγένετο· ἐστὶ γὰρ πνεῦμα πραότητος, καὶ πνεῦμα κἀυστηρότητος· ἀλλ’ οὐ βούλεται οὕτως αὐτὸ καλεῖν, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἰχρηστοτέρων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς καίτοι γε τιμωρούμενος, ὅτι μὲν ἐλεήμων ἐστὶ καὶ μακρόθυμος καὶ πλούσιος ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, πολλαχοῦ λέγεται· ὅτι δὲ 120 κολαστικὸς, ἅπαξ πον καὶ δεύτερον καὶ σπανιάκις, καὶ ταῦτα τῆς αἰτίας κατεπειγούσης. Καὶ σκόπει σοφίαν Παύλου. Τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχων, καὶ τούτου κἀκεῖνος ἐτέρους ποιεῖ κυρίους λέγων, “Τί θέλετε;” ἐν ὧμῖν τὸ πρᾶγμα κεῖται. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν καὶ τούτου κἀκεῖνου κύριοι, καὶ τοῦ εἰς γένναν ἐμπεσεῖν, καὶ τοῦ βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἐπειδὴ ὁ θεὸς οὕτως ἠθέλησεν. 9“ Ἰδοὺ γὰρ, φησὶ, πῦρ καὶ ὕδωρ· οὐ εἰάν θέλῃς, ἐκτενεῖς τὴν χειρά σου” καὶ, “Ἐάν θέλῃτε, καὶ εἰσακούσῃτε

7 v. 21.

8 2 Cor. xiii. 3.

9 Sirac. xv. 16. Esai. i. 19, 20.

ε ὅτι om. E. Mox ὑπεσταλμένου idem. ἔ ἐπὶ τῇ Σαπφείρᾳ F. ἑ λοιπὸν om. A. ἢ τε linea obductum in A. ἰ πνεῦμα F. κ σκληρότητος E. ἰ χρηστοτέρων A.F. et ex corr. Mor. Ben. εὐχρηστοτέρων Veron. ἀχρηστοτέρων C. et, ut videtur, ante corr. E. utilioribus Aret. m ὧμῖν]+φησὶ C.

μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἂν δὲ μὴ θέλητε, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεταί.”

- B Ὁ Ἄλλ' ἵσως ἐρεῖ τις, ὅτι θέλω. Καὶ οὐδεὶς οὕτως ἀνόητος, ὥστε μὴ θέλειν· ἀλλ' οὐκ ἄρκει μοι τὸ θέλειν. Καὶ μὴν ἄρκει, εἴαν ὡς χρὴ θέλῃς, καὶ τὰ τοῦ θέλοντος ποιῇς· νυνὶ δὲ οὐ σφόδρα θέλεις. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἄλλων γυμνάσωμεν, (330) εἰ δοκεῖ. Εἰπέ γάρ μοι, ὁ βουλόμενος γυναῖκα ἀγαγέσθαι, ἄρκεται τῷ θέλειν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ προμνηστρίας ἐπιζητεῖ, καὶ φίλους ἀξιοὶ συναγρυνῆσαι, καὶ χρήματα συνάγει. Πάλιν ὁ ἔμπορος οὐκ οἴκοι καθήμενος ἄρκεται τῷ θελήσει, ἀλλὰ καὶ πλοῖον μισθοῦται, καὶ ναύτας καὶ κωπηλάτας C καταλέγει, καὶ ἀργύριον δανείζεται, καὶ χώραν περιεργάζεται καὶ ὠνίων τιμᾶς. Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον εἰς μὲν τὰ τῆς γῆς τοσαύτην σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι, ἢ τὸν δὲ οὐρανὸν ἐμπορεύεσθαι ἡμέλλοντας τῷ θέλειν ἄρκεῖσθαι ἴμόνοι; μᾶλλον δὲ μηδὲ τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιδείκνυσθαι σπουδῆς; Ὁ γὰρ θέλων ὡς δεῖ, καὶ τῶν πραγμάτων ἄπτεται τῶν ἐπὶ τοῦτο ἀγόντων ὃ θέλει. Καὶ γὰρ ἐπειδὴν τὸ πεινῆσαι καταναγκάζῃ τραφῆναι, οὐ περιμένεις αὐτόματα τὰ σιτία ἑπρὸς σὲ ἐλθεῖν, ἀλλὰ πάντα ποιεῖς ὑπὲρ τοῦ τὴν τροφήν συναγαγεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ διψῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ ῥιγοῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁμοίως ἐνεργὸς εἶ καὶ παρατεταγμένος πρὸς τὴν D τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας ποιεῖ, καὶ πάντως αὐτῆς ἐπιτεύξῃ. Διὰ τοῦτο γὰρ σε αὐτεξούσιον ἐποίησεν ὁ θεὸς, ἵνα μὴ ὕστερον ἐγκαλῇς τῷ θεῷ ὡς ἀνάγκη δεθείς. Σὺ δὲ ὑπὲρ ὧν τιμῆς ἀπέλυσας, ὑπὲρ τούτων ἀνανακτεῖς. Καὶ γὰρ πολλῶν ἥκουσα λεγόντων· διὰ τί ὡς γὰρ με κύριον ἐποίησεν ἀρετῆς; Ἀλλὰ πῶς ἔδει; κοιμώμενον καὶ νυστάζοντα καὶ τῆς κακίας ἐφίεμενον καὶ τρυφῶντα καὶ γαστριζόμενον ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναγαγεῖν; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἀπέστης κακίας. Εἰ γὰρ νῦν, ἀπειλῆς κειμένης, οὐδὲ οὕτως ἀφίστασαι τῆς πονηρίας· εἰ καὶ τὸν οὐρανὸν E σοὶ προσέθηκεν ἑπαθλον, πότε ἂν ἐπαύσω γινόμενος ῥαθυμότερος καὶ χεῖρων ἥ πολλῶ; Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἔξεις εἰπεῖν,

^a Haec εἰαν δὲ — κατέδεταί, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Aret.

^b ἩΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ θέλειν ἡμᾶς μόνον σωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἄπτεσθαι τῶν εἰς τοῦτο φερόντων· καὶ ὅτι ἂν προθυμίαν ἐρρωμένην ἔχωμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι δυσχερῆ μετ' εὐκολίας κατορθώσωμεν. Veron. ^p τὸν] τοὺς ex corr. A. ^q μέλλοντα E. F. ^r μόνη C. ^s πρὸς σὲ ἐλθεῖν] προσελθεῖν F. ^t ῥιγῶν E. Veron. ^v ὁ θεὸς om. F. ^w γὰρ] δὲ C. ^x πολλῶ, ut conjecerat Sav. habent C. E. et ex corr. A. longe Aret. Legebatur πολλῶν. ^y ἔχεις F.

ὅτι ζῆδειξε μὲν τὰ ἀγαθὰ, οὐκ ἐβοήθησε δέ· καὶ γὰρ πολλὴν
 ὑπισχνεῖται σοι τὴν συμμαχίαν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἀρετὴ, φησὶν,
 ἐπαχθὴς καὶ φορτικὴ, τῇ δὲ κακία ἡδονὴ συγκέκραται πολλή·
 καὶ ἡ μὲν ἐστὶ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ καὶ
 τεθλιμμένη. Ἄρα διόλου, εἰπέ μοι, ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀμφό-
 τεραι τοιαῦται; Καὶ γὰρ καὶ ἄκων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς λέγεις
 ταῦτα ἃ λέγεις· οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια. Καὶ γὰρ εἰ
 δύο ἦσαν ὁδοί, ἡ μὲν ἐπὶ κάμινον, ἡ δὲ ἐπὶ παράδεισον φέρουσα, ¹²¹
 καὶ ἡ μὲν ἦν πλατεῖα ἡ ἐπὶ τὴν κάμινον, ἡ δὲ στενὴ ἡ ἐπὶ τὸν
 παράδεισον, ποῖαν ἂν ἔβλου μάλλον ὁδόν; Κἂν γὰρ νῦν
 φιλονεκῶν ἀντίπρῃς, ἀλλὰ τοῖς σφόδρα ὁμολογημένοις, κἂν
 σφόδρα ἀναισχυνητῆς, ἀντεπείν οὐ δυνήσῃ. Ὅτι μὲν γὰρ αὕτη
 μᾶλλον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἢ τὴν ἀρχὴν ἔχουσα χαλεπήν, ἀλλὰ μὴ
 τὸ τέλος, ἀπὸ τῶν ἐν χερσὶν ὑμῶς διδάξαι πειράσομαι. Καί,
 εἰ βούλεσθε, τὰς τέχνας μεταχειρίσωμεν πρῶτον· αὗται γὰρ
 τὴν μὲν ἀρχὴν πόνου γέμουσαν ἔχουσι, τὸ δὲ τέλος ἐπικερδές.
 Ἄλλ' οὐδεὶς, φησὶν, ἤψατο τέχνης μὴ τὸν ἀναγκάζοντα
 ἔχων. Ἐπειδὴν γὰρ ἡ κύριος ἑαυτοῦ, φησὶν, ὁ νέος, μάλλον B
 αἰρήσεται τρυφᾶν ἐν ἀρχῇ, καὶ πρὸς τῷ τέλει μυρία παθεῖν
 κακὰ, ἢ ταλαιπωρεῖσθαι ἐν προσιμίῳ, καὶ καρποῦσθαι μετὰ
 ταῦτα ἐκ τῶν πόνων ἐκείνων. Οὐκοῦν τὸ τὰ τοιαῦτα αἰρεῖσθαι,
 ὀρφανικῆς ἐστὶ διανοίας καὶ παιδικῆς ῥαθυμίας· τὸ δὲ τὰ
 ἐναντία, συνέσεως καὶ ἀνδρείας. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, εἰ
 μὴ ἡμεῖς παῖδες τὸν νοῦν, οὐκ ἂν ἐκείνῳ τῷ ὀρφανῷ καὶ
 ἀνοήτῳ, ἀλλὰ τῷ πατέρᾳ ἔχοντι ἐξωμοιώθωμεν ἂν. Δεῖ
 τοίνυν τὴν παιδικὴν ἐκβαλεῖν διάνοιαν, ἀλλὰ μὴ τὰ πράγματα C
 αἰτιάσθαι· καὶ τὸν ἡμίχλον ἐπιστῆσαι τῇ συνειδήσει, ὅς οὐκ
 ἑάσει γαστρίζεσθαι, ἀλλὰ τρέχειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. Πῶς
 γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν παῖδας μετὰ ταλαιπωρίας ἄγειν
 τὴν ἀρχὴν ἐπὶ πράγματα ἑπροίμια μὲν ἔχοντα ἐπίμοχθα,
 τὸ δὲ τέλος χρηστὸν· ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς ἀπεναντίας ἑπερὶ τῶν
 πνευματικῶν διακείσθαι πραγμάτων; Καίτοιγε οὐδὲ ἐπὶ τῶν
 βιωτικῶν πάντως δῆλον ὅτι χρηστὸν ἔσται τὸ τέλος. Καί
 γὰρ ἄωρος θάνατος, καὶ πενία, καὶ συκοφαντία, καὶ μεταβολὴ
 πραγμάτων, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα, μετὰ τοὺς πολλοὺς
 πόνους τῶν καρπῶν ἀποστερηθῆναι ἐποίησε. Κἂν ἐπιτύχωσι D
 δὲ οἱ μετιόντες, οὐδὲν μέγα καρπώσονται· τῷ γὰρ παρόντι
 βίῳ πάντα συγκαταλύεται ἐκείνα. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ ὑπὲρ

z ζῆδειξε] ἔδωκε C.E. Aret. Statim μὲν om. F. a ἡ om. A. b ἔλω F.
 c ὁμολογημένοις (sic) F. d ἀρετῇ F. e τὰ κακὰ Edd. τὰ δεest in
 omnibus. f ἐισάγειν ante corr. A. g πρ. μὲν] Sic C.E. et a pr. man. A.
 μὲν προίμια Edd. h περὶ] Sic A.C.E. ἐπὶ vulgo.

τοιούτων τρέχονεν ψυχρῶν καὶ ἑπικήρων, οὔτε δεδοίκαμεν (331)
ὑπὲρ τοῦ τέλους, ἀλλὰ καὶ μείζων καὶ ἀσφαλεστέρα ἢ ἐλπίς
μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν.

Τίς οὖν ἔσται συγγνώμη, τίς δὲ ἀπολογία μὴ βουλομένοις
ἁποδύεσθαι πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόρους; Ἀλλ' ἐρωτῶσιν
ἔτι, διὰ τί στενὴ ἡ ὁδός; Καὶ εἰς μὲν βασιλεία τὰ ἐπιγεια
τῶν πόρων καὶ τῶν μεθύνων καὶ τῶν λάγνων οὐκ ἀξιοῖς
Εἰσιέναι τινά· εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν μετὰ ἀδείας καὶ τρυφῆς
καὶ μέθης καὶ πλεονεξίας καὶ κακίας ἀπάσης τοὺς ἀνθρώπους
εἰσάγεσθαι ἀξιοῖς; Καὶ τοῦ ταῦτα συγγνώμης ἄξια; Ἀλλ'
οὐ τοῦτο, φησί, λέγω, ἀλλὰ διὰ τί μὴ εὐρύχωρος ἦν ἡ ἀρετή;
Καὶ μὴν εἰν θέλωμεν, καὶ σφόδρα ἔστιν εὐκολος. Τί γάρ
ἑυκολώτερον, εἰπέ μοι, τὸ διορύξαι τοίχον, καὶ λαβόντα τὰ
ἐτέρων ὕστερον εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, ἢ τοῖς οὖσι ἀρκού-
μενον παντὸς ἀπηλλάχθαι φόβον; Καίτοιγε οὐ τὸ πᾶν εἶπον.
Τί γάρ ἑυκολώτερον, εἰπέ μοι, τὰ πάντων ὑφελόμενον καὶ
ὀλίγον ἐντρυφήσαντα χρόνον, στρεβλοῦσθαι καὶ μαστίζεσθαι
122 ἀθάνατα, ἢ ἐν πενίᾳ ζήσαντα δικαία βραχὺν καιρὸν, διηνεκῶς
τρυφᾶν ὕστερον; Μήπω γάρ τί λυσιτελέστερον ἐξετάσωμεν,
ἀλλὰ τέως τί ἑυκολώτερον. Τί δὲ ἥδιον, ὅναρ ἰδεῖν χρηστὸν
καὶ ἐν ἀληθείᾳ κολάζεσθαι, ἢ χαλεπὸν ὄναρ ἰδόντα ἐν
ἀληθείᾳ τρυφᾶν; Οὐκ εὐδηλον ὅτι τοῦτο; Πῶς οὖν, εἰπέ
μοι, τραχεῖαν καλεῖς τὴν ἀρετὴν; Τραχεῖα γάρ ἐστι πρὸς
τὴν ὀλιγωρίαν ἐξεταζομένη τὴν ἡμετέραν· ἐπεὶ ὅτι γε ῥᾷδια
καὶ εὐκολος, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· 10· Ὁ ζυγὸς μου
χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν." Εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνη
Β τῆς κοιφότητος, ὅτι προθυμίαν ἐρρωμένην οὐκ ἔχεις. Ὡς περ
γὰρ ταύτης οὔσης καὶ τὰ βαρέα κοῦφα, οὕτως οὐκ οὔσης
καὶ τὰ κοῦφα βαρέα. Τί γάρ, εἰπέ μοι, τῆς τοῦ μάννα
τραπέζης ἥδιον καὶ ἀπονώτερον; Ἀλλ' ἐδυσχέρανον Ἰουδαῖοι
τοιαύτης ἀπολαύοντες τρυφῆς. Τί λιμοῦ πικρότερον, καὶ
τῶν ἄλλων τῶν ἐπιμόχθων ὧν ὑπέμεινε Παῦλος; Ἀλλ' ἐσκίρτα
καὶ ἔχαιρε καὶ ἔλεγε, 11· Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου."
Τί οὖν τὸ αἴτιον; Ἡ τῆς γνώμης διαφορά. Ἄν ταῖνον
ταύτην, ὅταν εἶναι χρὴ, κατασκευάσης, ὅψει τὴν εὐκολίαν

10 Matth. xi. 30.

11 Col. i. 24.

¹ ἐπικήρων] + πραγμάτων C. in marg. ^k ἀποδύεσθαι F. Statim ὑπὲρ
τῆς ἀρετῆς idem. ¹ τὰ βασ. Edd. τὰ om. E.F. ^m Haec, καὶ τῶν μεθυ-
όντων, quae olim aberant, sunt in nostris omnibus et Reg. apud Montef. qui
ita edidit. ⁿ εὐκολώτερον F. ^o ὀλίγον ἐντρ. χρόνον] Sic C. Aret. Lege-
batur ὀλίγοις ἐντρ. χρόνον βραχύν. ^p οὐκ om. F. ^q ὅτι] δηλον ὅτι Edd.
δηλον om. A.E.F. ὅτι προθυμίαν] μὴ θανάσεως· προθυμίαν γάρ C. Aret.
γάρ] δὲ C. ^r οἱ Ἰουδ. Edd. οἱ om. A.C.E. ^t ἐν C.E. et Reg. apud
Montef. qui hoc edidit pro vulgato ἐπί.

τῆς ἀρετῆς. Τί οὖν; ἀπὸ τῆς γνώμης τῶν μετιόντων τοιαύτη γίνεται; φησίν. Οὐκ ἀπὸ τῆς γνώμης μόνον, ἀλλὰ καὶ φύσει C τοιαύτη τίς ἐστι. Καὶ γὰρ εἰ ὡς μὲν διόλου ἐπίπονος ἦν ἐκείνη, καὶ αὕτη διόλου τὸ ἐναντίον, εἰκότως ἂν τις τῶν ἀναπεπτωκότων εἶπε ταύτην εὐκολώτεραν ἐκείνης· εἰ δὲ ἀρχὴν ἔχουσιν ἢ μὲν χαλεπὴν, ἢ δὲ ἡδεῖαν, τὰ δὲ τέλη πάλιν ἀπειναντίας αὐταῖς, ἀπειρα δὲ τὰ τέλη, τῆς μὲν τὸ ἡδύ, τῆς δὲ τὸ βαρὺ, ποίαν, εἰπέ μοι, εὐκολώτερον ἐλέσθαι; Τί οὖν οὐχ αἰροῦνται πολλοὶ τὸ εὐκολον; Ὅτι οἱ μὲν ἄπιστοῦσιν, οἱ δὲ καὶ πιστεύοντες, διεφθαρμένην τὴν γνώμην ἔχουσι, καὶ ὕλειντο τὴν πρόσκαιρον ἡδονὴν ἀντὶ τῆς αἰωνίας. Οὐκοῦν τοῦτο D εὐκολον; Ὁὐκ εὐκολον, ἀλλ' ἀσθενοῦς ψυχῆς τοῦτο. Καὶ καθάπερ αἱ πυρέττοντες, οὐκ ἐπειδὴ ἦδιον τὸ πρὸς βραχὺ τρυφᾶν τοῦ διόλου καίεσθαι, διὰ τοῦτο ψυχροποσίας ἐρῶσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατασχεῖν οὐκ ἀνέχονται τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀτόπου· οὕτω καὶ οὗτοι· ὥς εἶγε ἐπὶ τὴν κόλασιν τις αὐτοὺς ἔφερεν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἡδονῆς, οὐκ ἂν ποτε ταύτην εἶλοντο.

Εἶδες πῶς οὐκ εὐκολον ἡ κακία; Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξετάσωμεν τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν. Τί γὰρ ἦδιον, εἰπέ μοι, καὶ εὐκολώτερον; Ἀλλὰ μὴ πάλιν E ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν πολλῶν τὰ πράγματα κρίνωμεν· οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν νοσούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑγιαίνοντων ψηφίζεσθαι χρή. Οὐδὲ γὰρ, ἂν μυρίους μοι δείξης πυρέττοντας καὶ τὰ ἐναντία τῇ ὑγείᾳ ζητούντας, καὶ αἰρουμένους μετὰ ταῦτα κολλάζεσθαι, ἀποδέξομαι τὴν αἵρεσιν ταύτην. Τί τοίνυν εὐκολώτερον, εἰπέ μοι, ἐφίεσθαι πολλῶν χρημάτων, ἢ ἄμειζονα εἶναι τῆς ἐπιθυμίας ταύτης; Ἐμοὶ μὲν γὰρ τοῦτο δοκεῖ εἰ δὲ αὐτὸς ἄπιστεῖς, ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα τὸν λόγον ἀγάγωμεν. Καὶ ἔστω ὁ μὲν πολλῶν ἐφίεμενος, ὁ δὲ μηδενός· 123 τί τοίνυν κρείττον, εἰπέ μοι, καὶ τί σεμνότερον; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν παρείσθω τοῦτο γὰρ ὡμολόγηται, ὅτι οὗτος ἐκείνου σεμνότερος, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου ζητοῦμεν νῦν· ἀλλὰ τίς εὐκολώτερον ζῇ βίον καὶ ἡδίων; Ὁ μὲν γὰρ φιλάργυρος οὐδὲ τῶν ὄντων ἀπολαύσεται· ὁ γὰρ φιλεῖ, οὐκ ἂν εἴλοιτο (332) δαπανῆσαι, ἀλλ' ἡδέως ἑαυτὸν ἂν κατακόψει καὶ τὰς σάρκας πρόοιτο, ἢ τὸ χρυσίον· ὁ δὲ καταφρονῶν χρημάτων, τοῦτο τέως ἐκέρδανε, τὸ τῶν ὄντων ἀπολαύειν ἀπλῶς καὶ μετὰ ἀδείας πολλῆς, καὶ ἑαυτὸν προτιθέει ἐκείνων. Τί οὖν ἦδιον, μετὰ B

τῆς om. F. ὡς μὲν accessit ex C.E. et corr. A. ἄπιστοῦσιν] + τοῖς μέλλουσιν E.

ἔλειντο] Sic A.E.F. ἔλειντο ἂν C, ἔλουντ' ἂν Edd.

ἡδονὴν] + μάλλον C. οὐκ εὐκολον] οὐ F. ἐπ' αὐτῶν τῶν] ἐπὶ τῶν F.

αἵρεσιν] παροιμίαν F. ἄμειζονα] κρείττονα C. ἡδίων C.E. ἡδίων vulgo.

ἀδείας ἀπολαύειν τῶν ὄντων, ἢ ὑπὸ δεσπότη ζῶντα τῷ πλούτῳ, μηδενὸς τολμᾶν ἄπτεσθαι τῶν ἑαυτοῦ; Ὅμοιοι γὰρ εἶναι μοι δοκεῖ, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἄνδρες δύο γυναῖκας ἔχοντες, καὶ σφόδρα αὐτῶν ἐρῶντες, μὴ ὁμοίως αὐταῖς χρῶντο· ἀλλὰ τῷ μὲν ἐξῇ καὶ ἄπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν τῇ γυναικί, ἐκείνῳ δὲ μηδὲ ἐγγὺς γενέσθαι. Εἶπω καὶ ἕτερον, τοῦ μὲν τὴν ἡδονὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀθυμίαν ἐνδεικνύμενος; Ὁ φιλάργυρος οὐδέποτε στήσεται τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, οὐ τῷ μὴ δύνασθαι τὰ πάντων C λαβεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ, ὅσα ἂν ἱπεριβάλληται, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἔχειν· ὁ δὲ χρημάτων καταφρονῶν, περιττὰ ἢ πάντα ἡγήσεται, καὶ οὐ κολάσει τὴν ψυχὴν ἀπεράντοις ἐπιθυμίαις. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰς κολάσεως λόγον ἐστίν, ὥς ἐπιθυμία ἀπολαύσεως ἐστερημένη, ὃ μάλιστα καὶ τὴν διεστραμμένην δέκνυνσι γνώμην. Σκόπει δέ. Ὁ ἐπιθυμῶν χρημάτων καὶ κτησάμενος πλείονα, ὥς οὐδὲν ἔχων διάκειται ὁ τοιοῦτος, Ἄρα τῆς νόσου ταύτης πολυπλοκώτερόν ἴτι γένοιτ' ἂν; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δεινόν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἔχων, οὐκ ἔχειν δοκεῖ αὐτὰ ἃ κατέχει, καὶ ὥς οὐκ ἔχων κόπτεται· κἂν τὰ πάντων D λάβῃ, μᾶλλον ἀνιᾶται· κἂν ἑκατὸν τάλαντα κτήσῃται, ὅτι μὴ χίλια ἔλαβεν, ἀλγεῖ· κἂν χίλια λάβῃ, ὅτι μὴ μυρία, δάκνεται· κἂν μυρία λάβῃ, ὅτι μὴ δεκάκις τοσαῦτα ἔλαβε, κατακόπτεται· καὶ ἡ πλείων κτήσις αὐτῷ προσθήκη γίνεται πενίας· ὅσῳ γὰρ ἂν λάβῃ πλείονα, τοσοῦτῳ πλειόνων ἐπιθυμεῖ. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν πλείονα λάβῃ, τοσοῦτῳ μᾶλλον γίνεται πένης· ὁ γὰρ πλειόνων ἐπιθυμῶν, μᾶλλον πένης ἐστίν. Ὅταν μὲν οὖν ἑκατὸν ἔχῃ τάλαντα, οὐ σφόδρα πτωχεύει, χιλίων E γὰρ ἐπιθυμεῖ· ὅταν χίλια λάβῃ, τότε μᾶλλον γίνεται πένης· οὐκέτι γὰρ χιλίων ὥς πρότερον, ἀλλὰ μυρίων αὐτὸν ἐν χρεΐῃ φησὶν εἶναι. Εἰ δὲ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ μὴ ἐπιτυγχάνειν ἡδονὴν εἶναι ἡ λέγοις, ἀγνοεῖν μοι σφόδρα δοκεῖς τῆς ἡδονῆς τὴν φύσιν. Ὅτι γὰρ οὐχ ἡδονή, ἀλλὰ κόλασις ὁ τοιοῦτος, ἐφ' ἕτερον αὐτὸ πάλιν ἀγαγόντες, ἐξετάσωμεν. Ὅταν διψῶμεν, οὐ διὰ τοῦτο ἡδόμεθα πίνοντες, ὅτι τὸ δίψος παύσωμεν, καὶ διὰ τοῦτο ἡδονὴ τὸ πίνειν, ὅτι μεγάλης ἡμᾶς ἀπαλλάττει 124 βασάνου, τῆς ἐπιθυμίας λέγω τοῦ ῥυτιεῖν; Παντί που δῆλον. Εἰ δὲ μέλλοιμεν ἐν ἐπιθυμίᾳ αἰεὶ διατρίβειν τοιαύτη, οὐδὲν ἑλαττον ἔξομεν τοῦ πλουσίου τοῦ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου εἰς

ἱ περιβάλληται A. ἢ ὁ δὲ] ὡς ὁ γε F. ἢ τὰ πάντα E. ἴ τι om. F.
 ἢ ἔκ. τ. κτήσῃται] Sic omnes. κτήσῃται ἔκ. τ. Edd. ἱ ἔλαβε decret, sed
 habetur in libris omnibus. αὐτὸν C.E. ἑαυτὸν vulgo. ἡ λέγοις omnes.
 λέγοις Edd. ὁ τοιοῦτος] τοῦτο F. ῥυτιεῖν C.E.F. et ex corr. A.
 πίνειν vulgo.

κολάσεως λόγον· ἐπεὶ καὶ ἐκείνῳ κόλασις τοῦτο ἦν, τὸ ἐπιθυ-
μοῦντα σφοδρῶς σταγόνος μικρᾶς, ἢ μὴ ἔχειν τὸν ταύτην
παρέχοντα. Ὅπερ [†]καὶ οἱ φιλάργυροι πάσχειν μοι δοκοῦσι
διηνεκῶς, καὶ κατ' ἐκείνον εἶναι τὸν ἀξιούντα ταύτης ἀπολαύσαι,
καὶ μὴ ἐπιτυγχάνοντα· μᾶλλον γὰρ αὐτῶν ἢ ψυχὴ τῆς ἐκείνου
καίεται. Καὶ καλῶς τις εἶπεν ὑδερικούς τινας εἶναι τοὺς
φιλαργύρους. Καθάπερ γὰρ ἐκείνοι πολὺ φέροντες ὕδωρ ἐν
τῷ σώματι μᾶλλον ἐκκαίονται· οὕτω καὶ οἱ φιλάργυροι πολλὰ B
περιφέροντες χρήματα πλειόνων ἐπιθυμοῦσι. Τὸ δὲ αἴτιον,
οὔτε ἐκείνοι ἐν τοῖς προσήκουσι τόποις τὸ ὕδωρ ἔχουσιν, οὐδὲ
οὗτοι ἐν τοῖς προσήκουσι λογισμοῖς τὴν ἐπιθυμίαν. Φεύγω-
μεν οὖν τὴν ξένην ταύτην καὶ [†]καινὴν νόσον, φεύγωμεν τὴν
ρίζαν τῶν κακῶν, φεύγωμεν τὴν παρούσαν γέενναν· γέεννα γὰρ
ἢ τούτων ἐπιθυμία. Ἀνάπτυσσον γοῦν τὴν ψυχὴν ἐκάστου,
καὶ τοῦ καταφρονούντος χρημάτων καὶ τοῦ μὴ καταφρονούντος·
καὶ ὅψει ὅτι ὁ μὲν τοῖς μαινομένοις ἔοικεν, οὐδὲν αὐτεῖδε
οὔτε ἀκοῦσαι βουλόμενος· ὁ δὲ λιμένι προσέεικε κυμάτων C
ἀπηλλαγμένῳ, καὶ πάντων ἐστὶ φίλος, ὥσπερ ἐκεῖνος ἐχθρός.
Ἄν τε γὰρ ^ωλάβῃ τις, οὐκ ἐλύπησεν, ἂν τε δῶ πάλιν τις
αὐτῷ, οὐκ ἐφόσησεν, ἀλλὰ τίς ἐστιν ἐλευθερία παρ' αὐτῷ
πάσαν ἄδειαν ἔχουσα. Καὶ ὁ μὲν πάντας ^κκαὶ κολακεύειν
καὶ ὑποκρίνεσθαι ἀναγκάζεται, οὗτος δὲ οὐδένα. Εἰ τοίνυν
καὶ πένης ἐστὶν ὁ φιλάργυρος καὶ δειλὸς καὶ εἴρων καὶ ὑποκρι-
τῆς, καὶ φόβων γέμει καὶ τιμωρίας πολλῆς καὶ κολάσεως, ὁ δὲ
(333) καταφρονῶν χρημάτων τῶν ἐναντίων ἀπολαύει πάντων, οὐκ
εὐδελον ὅτι ἡδίων ἢ ἀρετῇ; Καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ ἂν ^γἐπεξήλ- D
θομεν κακοῖς, δι' ὧν δείκνυται ὅτι οὐδὲν ἐστὶ κακὸν ἡδονὴν
ἔχον, εἰ μὴ πολλὰ ἡμῖν ἐμπροσθεν εἶρητο. Ταῦτ' οὖν εἰδότες,
ἐλώμεθα τὴν ἀρετὴν, ἵνα καὶ τῆς ἐνταῦθα ἡδονῆς ἀπολαύσωμεν,
καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας. Ἀμήν.

[†] μὴ ἔχειν τὸν τ. π.] Sic libri omnes et Aret. μὴ ἐπιτυγχάνειν Edd. ^κ καὶ
om. F. ^γ αἴτιον] + ὅτι C.E. [†] αὐτος F. ^ω καινὴν C.E.F. et Reg. apud
Montef. novum Aret. κεινὴν Edd. ^ω λάβοι A.E.F. ^κ καὶ om. A.F.
^γ ἐπεξέλθωμεν F. et ante corr. A.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

Ε¹ Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ²ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

“ΟΤΕ μὲν περὶ τοῦ διεσπᾶσθαι αὐτοὺς διελέγετο, οὐκ εὐθέως καταφορικῶς ἐχρήσατο τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσηνέστερον πρότερον, καὶ ὕστερον εἰς κατηγορίαν ἐτελεύτησεν, οὕτως εἰπών· “Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν.” Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, 125 ἀλλ’ εὐθέως πληκτικῶς, καὶ κοινοῖ ὡς βολῶν τε τὸ ὄνειδος τοῦ ἐγκλήματος. Οὐ γὰρ εἶπε, διὰ τί ὁ δεῖνα ἐπόρνευσεν; ἀλλὰ καὶ, “Ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία” ἵνα μὴ ὡς ἀλλότριοι πάντῃ τῆς κατηγορίας ὄντες ῥαθυμήσωσιν, ἀλλ’ ὡς τοῦ κοινοῦ ¹πληγέντος, καὶ τῆς ἐκκλησίας διαβληθείσης, οὕτω γένωνται ἐναγώνιοι. Οὐδεὶς γὰρ ἐρεῖ, φησὶν, ὅτι ὁ δεῖνα ἐπόρνευσεν, ἀλλ’ ὅτι ἐν τῇ Κορινθίῳ ἐκκλησίᾳ γέγονε τὸ ἀμάρτημα. ²Καὶ οὐκ εἶπε, τολμᾶται πορνεία, ἀλλὰ, “ἀκούεται, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται.” Καὶ γὰρ αἰὶ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν Β ὀνειδίζει τοὺς πιστοὺς καὶ Θεσσαλονικεῦσι γράφων ἔλεγεν· ²“Ἐκαστος τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτάσθω ἐν ἁγιασμῷ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη” καὶ ³Κολασσαεῦσι καὶ Ἐφεσίοις, “Μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ.” Εἰ δὲ τὸ τὰ αὐτὰ αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀσύγνωστον, τὸ καὶ ὑπερβαίνειν τοὺς ἐθνικοὺς, ποῦ θήσομεν, εἰπέ μοι; Παρὰ γὰρ ἐκείνοις, φησὶν, οὐ μόνον οὐ τολμᾶται ⁴τι τοιοῦτον, ἀλλ’ οὐδὲ ὀνομάζεται. Εἶδες ποῦ τὸ ἐγκλημα ἐπῆρεν; Ὅταν γὰρ τοιούτους φαίνωνται εὐρίσκοντες ¹ἀσελγείας τρόπους, οὓς οὐ μόνον οὐ τολμῶσιν, ἀλλ’ οὐδὲ ἴσασιν. C οἱ ἄπιστοι, ἄφαιτος τῆς ἀμαρτίας ἢ ὑπερβολή. Καὶ τὸ, “ἐν ὑμῖν” δὲ, ²ἐμφατικῶς εἴρηται, τουτέστιν, ἐν ὑμῖν τοῖς

1 CAP. V, v. 1, 2.

2 1 Thess. iv. 4, 5. Ephes. iv. 17.

HOM. XV. ^a ἐν] Sic libri omnes. Ante Montef. edebatur ἐπί. ^b οἶόν τε] εἰκὸς C. ^c ἀλλὰ καὶ] ἀλλ’ ὅλως C. Aret. Ita clam edidit Montef. Post καί, ὅλως in marg. habet A. ^d πληγέντος] βληθέντος A.C. et Reg. apud Montef. ^e καὶ] διὰ C. ^f τοὺς πιστοὺς C.E. τοῖς πιστοῖς vulgo. ^g Κολασσ., C. et a pr. man. A. ^h τι om. F. ⁱ ἀσελγείς F. ^k ἐμφαντικῶς C. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. ἐμφατικώτερον F.

πιστοῖς, τοῖς τοσούτων ἀπολελυκόσι μυστηρίων, τοῖς ἀπορρή-
των κεκοινωνηκόσι, τοῖς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν κληθεῖσιν. Ὅρας
πόσης βαρυθυμίας ὁ λόγος γέμει; πόσου θυμοῦ κατὰ πάντων;
Εἰ γὰρ μὴ πολλῆς ὀργῆς ¹ἐπέπληστο, μηδὲ πρὸς πάντας
ἀπετείνετο, οὕτως ἂν εἶπεν· ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι ὁ δεῖνα ἐπόρ-
νευσε, κολάσατε αὐτόν· νῦν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πρὸς πάντας
ἀποδύεται. Καὶ γὰρ εἰ μὲν προλαβόντες ἔγραψαν, ²ἐκεῖνο ^D
ἂν εἶπεν· ³ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ συνε-
σκίασαν τὸ σφάλμα, τούτου χάριν ⁴σφοδρότερον κέχρηται
τῷ λόγῳ. ⁵Ὡστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. ⁶Διὰ
τί μὴ εἶπεν, ὥστε πορνεύειν εἰς γυναῖκα; Τὸ σφόδρα αἰσχρὸν
παρητήσατο. Διὰ σεμνοτέρως αὐτὸ παρέδραμεν, ὥς ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ⁷δεδηλωμένον, ⁸κὰν τούτῳ αὔξων τὸ ἔγκλημα πάλιν,
καὶ δεικνύς ὅτι τοιαῦτα τολμᾶται παρ' αὐτοῖς, ⁹οὐδὲ εἰπὴν
σαφῶς ἀνεκτὸν τῷ Παύλῳ. Διὰ τοῦτο καὶ ¹⁰προῖον τῷ
αὐτῷ κέχρηται τρόπῳ λέγων, ¹¹“τὸν οὕτω τοῦτο κατεργα- ^E
σάμενον” καὶ πάλιν αἰσχύνεται καὶ ἐρυθρία σαφῶς εἰπεῖν,
ὅπερ καὶ ἡμῖν ἔθος ἐπὶ τῶν σφόδρα αἰσχυρῶν ποιεῖν. ¹²Καὶ
οὐκ εἶπε, μητρυιάν, ἀλλὰ, “γυναῖκα πατρός,” ὥστε πολλῶ
χαλεπώτερον πληῆξαι. Καὶ γὰρ ὅταν τὰ ὀνόματα ἀρκῇ πρὸς
κατηγορίαν, δι' αὐτῶν πρόεισιν, οὐδὲν προστιθείς. Καὶ μὴ
μοι εἴη, φησὶν, ὅτι εἰς ¹³ἔστιν ὁ πεπορνευκός· κοινὸν πάντων τὸ
ἔγκλημα γέγονε. Διὸ ¹⁴ταχέως ἐπήγαγε, “Καὶ ὑμεῖς πεφουσι-
μένοι ἐστέ.” ¹⁵Οὐκ ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματι τοῦτο γὰρ ¹⁶ἄλο-
(334) γίας· ἀλλ' ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῇ παρ' ἐκείνου. Αὐτὸς δὲ ¹⁷126
οὐ τοῦτο τέθεικεν, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὸ μέσον, ἵνα πλήξῃ
μεζόνως. Καὶ σκόπει τὴν σύνεσιν Παύλου. Πρότερον καθε-
λὼν τὴν σοφίαν τὴν ἔξωθεν, καὶ δείξας οὐδὲν οὐσαν καθ' ἑαυτήν,
κὰν μὴ ἁμαρτήμα ἢ προσκείμενον, τότε λοιπὸν καὶ περὶ τοῦ
ἁμαρτήματος διαλέγεται. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς σύγκρισιν τοῦ
πεπορνευκότος, σοφοῦ τινος ἴσως ὄντος, μέγα εἶναι τὸ χάρισμα
τὸ πνευματικὸν ἔφησεν, οὐδὲν ἂν μέγα ἐποίει· τὸ δὲ καὶ
χωρὶς ἁμαρτίας καθελεῖν, καὶ μηδὲν οὐσαν ἀποφῆναι τὴν σοφίαν
τὴν ἔξωθεν, τοῦτο ἦν δεῖξαι ¹⁸σφόδρα εὐτελεῖ αὐτὴν οὐσαν. ¹⁹B

¹ ἐπέπληστο F. Mox ἐπετείνετο idem. Hoc post lapsum Morelli edidit Montef.

² ἐκεῖνο C.E. pro vulgato ἐκεῖνα. ἐκείνοις F. et a pr. man. A.

ἐκείνως ex corr. A. Cf. Annot. ad p. 608 C.

³ ἐπειδὴ] ἐπεὶ C.F.

⁴ σφοδρ.] καὶ σφοδρ. F.

⁵ δεδηλωμένον C.E.

⁶ κὰν] καὶ A.C. καὶ ante

δεικνύς om. A.

⁷ προειπὼν est in nostris omnibus et Veron. προῖον tacite

ediderunt Sav. cet.

⁸ καὶ om. A. Statim μητρυιάν idem. Cf. Matthaei.

Nov. Test. Tom. vii. p. 221.

⁹ ἐστὶν om. A. Mox καὶ κοινὸν idem.

¹⁰ ταχέως (pro vulgato καὶ) est in nostris omnibus et Aret.

¹¹ οὐκ ἐπὶ] Sic C. Aret. οὐκ εἶπε Edd. Aut οὐκ ἐπὶ, aut οὐκ εἶπε ἐπὶ habet F.

¹² ἀλογίας]

+ἐστὶ Edd. repugnantibus libris.

¹³ καὶ σφόδρα F.

Διὸ πρότερον οὕτω τὴν σύγκρισιν ποιησάμενος, τότε καὶ τοῦ σφάλματος αὐτοῦ μέμνηται. Κάκεινφ μὲν οὐκ ἀξιοῖ διαλέγεσθαι, καὶ τούτῳ ^zδεικνύς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀτιμίας· τούτοις δέ φησιν, ὅτι ἔδει πενθεῖν ὑμᾶς καὶ θρηνεῖν καὶ ἐγκαλύπτεσθαι· νῦν δὲ τοῖναντίον ποιεῖτε. Διὸ καὶ ἐπηγάγε· “Καὶ ὑμεῖς πεφυσισμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε.” Καὶ τί γέγονεν ἵνα πενθήσωμεν; φησίν. “Ὅτι εἰς τὸ κοινὸν ἡ διαβολὴ τῆς ἐκκλησίας προεχώρησε. Καὶ ἵνα τί κατορθώσωμεν πενήσαντες; “Ἰνα ἐξαρθῇ ἐξ ὑμῶν ὁ Cτοιούτος.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα τίθησιν αὐτοῦ τὸ ὄνομα, μᾶλλον δὲ οὐδαμοῦ, ^bὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀτόπων ποιεῖν εἰώθαμεν. Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐχὶ μᾶλλον ἐξεβάλετε, ἀλλ’, ὥς ἐπὶ νόσου τινὸς καὶ λοιμοῦ, πένθους χρεῖα καὶ ἰκετηρίας ἐπιτεταμένους, “ἵνα ἐξαρθῇ;” φησί· καὶ εὐχὴ χρησασθαι δεῖ εἰς τοῦτο, καὶ πάντα ἐργάσασθαι ὥστε αὐτὸν ἀποτμηθῆναι. Καὶ οὐκ ἐγκαλεῖ, ὅτι οὐκ ἐδήλωσαν αὐτῷ, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἐπένθησαν ὥστε ἐξαρθῆναι, δεικνύς ὅτι καὶ χωρὶς τοῦ διδασκάλου τοῦτο γενέσθαι ἔδει διὰ τὴν περιφάνειαν τοῦ πλημμελήματος.

3“ Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι.” Ὅρα θυμὸν οὐδὲ ἀναμείναι αὐτοῦ τὴν παρουσίαν ἀφήσιν, οὐδὲ ἐκδέξασθαι αὐτὸν καὶ τότε δεῖν, ἀλλ’ ὥσπερ τινὰ λοιμὸν μέλλων ἀπελαύνειν, πρὶν ἢ διαδοθῆναι εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, ἐπείγεται κατασχεῖν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Ἦδη κέκρικα ὡς παρών.” Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐ μόνον κατεπείγων αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπόφασιν, καὶ οὐκ ἀφίεις ἄλλο τι βουλευσασθαι, ἀλλὰ καὶ φοβῶν, ὥς εἰδὼς τὰ ἐκεῖ γενησόμενα καὶ κριθησόμενα. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ παρεῖναι τῷ πνεύματι, ὥσπερ ὁ Ἐλισσαῖος ³τῷ Γιεζῇ παρῆν, καὶ ἔλεγεν, 4“ Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἦν μετὰ σοῦ;” Βαβαί, πόση τοῦ χαρίσματος ἡ Eδύναμις, ὅταν πάντας ὁμοῦ καὶ ^bκατ’ αὐτὸ εἶναι ποιῇ, καὶ τὰ πόρρωθεν εἰδέναι παρασκευάζῃ; “Ἦδη κέκρικα ὡς παρών.” Οὐκ ἀφήσιν αὐτοὺς ἕτερόν τι ἐννοῆσαι. Καὶ γὰρ ἐξήνεγκα τὴν ἀπόφασιν ὡς ἱπαρών· μή μοι ^cἀναβολὰς καὶ μελλήσεις· οὐδὲν γὰρ ἕτερον δεῖ γενέσθαι. Εἴτα ἵνα μὴ δόξῃ πολλὴ εἶναι ἡ αὐθεντία, μηδὲ αὐθαδέστερος γένηται ὁ λόγος, ὅρα πῶς καὶ αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ τοῦ κρίματος. Εἰπὼν γὰρ, “κέ-

3 γ. δ.

4 4 Reg. v. 26.

z δεικνύς C. δεικνύσι vulgo.

b ἵνα τί? τί ἵνα C.

b ὅπερ] + καὶ F.

c εἰώθε C. Aret.

a αὐτοῦ] αὐτοὺς C.E.

e ἀφίεις C.E. ἀφίεις vulgo.

f Haec καὶ κριθησόμενα, quae vulgo absunt, habentur in libris omnibus et Sav. marg.

g τῷ Γ. παρῆν A.F. τῷ Γ. οὐ παρῆν C.E. παρῆν τῷ Γ. Edd.

h κατὰ ταυτὸ A.

i παρών] + φησὶν E.

k ἀναβολὰς] + εἴπης C. Post μελλήσεις vulgo addunt λέγε. Ita est in F.

κρικα," ἐπήγαγε· "Τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ^δ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ¹²⁷ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ." ¹ Καὶ τί ἐστίν, "ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;" ² Κατὰ θεὸν, μὴ ἀνθρωπίνῃ κατεχομένους προλήψει. Τινὲς δὲ οὕτως ἀναγινώσκουσι· "Τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ," καὶ ὑποστήξαντες ἐνταῦθα, ἢ μέσσην θέντες, οὕτως ἐπάγουσι τὸ ἐξῆς λέγοντες· "Συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ." Καὶ φασὶ τὴν ἔννοιαν ταύτην εἶναι τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως· τὸν τοῦτο κατεργασάμενον, φησὶν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, παράδοτε τῷ Σατανᾷ· τουτέστι, τὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐνυβρίσαντα, τὸν μετὰ τὸ γενέσθαι πιστὸν καὶ ἐπώνυμον ἐκείνης τῆς προσηγορίας τοιαῦτα τολμήσαντα, ³ τοῦτον παράδοτε τῷ Σατανᾷ. Ἐμοὶ δὲ ἢ προτέρα ἀληθεστέρα ἔκδοσις εἶναι δοκεῖ. Ποία δὴ αὕτη; "Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου συναχθέντων ὑμῶν" τουτέστιν, αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ὑμᾶς συνάγοντος, ὑπὲρ οὗ συνέρχεσθε. "Καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος." Πάλιν ἐπέστησεν (335) αὐτοῖς ἑαυτὸν, ἵν' ὅταν δικάζωσιν, ὥς αὐτοῦ παρόντος, οὕτως αὐτὸν ἀποτέμωσι, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συγγνώμης αὐτὸν ἀξιῶσαι, εἰδὼς ὅτι Παῦλος εἴσεται τὰ ⁴ γινόμενα. Εἶτα ⁵ φανερώτερον αὐτὸ ποιῶν, φησί· "σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ" τουτέστιν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς δύναται ⁶ τοιαύτην ὑμῖν χάριν δοῦναι, ὥς δύνασθαι τῷ διαβόλῳ παραδιδόναι· ἢ ὅτι καὶ αὐτὸς μεθ' ὑμῶν κατ' αὐτοῦ φέρει τὴν ψῆφον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ, ἀλλὰ παραδοῦναι, ἀνοίγων αὐτῷ τῆς μετανοίας τὰς θύρας, καὶ ὥσπερ παιδαγωγῶν τὸν τοιοῦτον παραδιδούς. Καὶ πάλιν, "τὸν τοιοῦτον," ⁷ καὶ οὐκ ἀνέχεται οὐδαμοῦ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ μνημονεύσαι. "Εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός." Ὡς περ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Ἰωβ γέγονεν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑπὲρ στεφάνων λαμπροτέρων, ἐνταῦθα δὲ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων λύσεως, ἵνα μαστίξῃ αὐτὸν ἔλκει πονηρῶ ⁸ ἢ νόσφ' ἑτέρα. Καὶ μὴν ⁹ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι ὑπὸ τοῦ κυρίου ¹⁰

5 v. 4, 5.

6 1 Cor. xi. 32.

¹ καὶ om. C.E. ² κατὰ] ἀντὶ τοῦ κατὰ C. ³ τοῦτον, quod aberat, receptum ex nostris omnibus. ⁴ γινόμενα omnes. ⁵ Legebatur γενόμενα. ⁶ φανερώτερον A. ⁷ ἡμῖν A. ⁸ Μὲθ' ἡμῶν idem ex corr. ⁹ τοιοῦτον] + φησὶν C. ¹⁰ καὶ οὐκ ἀνέχ. οὐδαμοῦ] Sic libri omnes. καὶ οὐδαμοῦ ἀνέχεται Edd.

κρινόμεθα ταῦτα πάσχοντες. Ἄλλ' ἐνταῦθα μᾶλλον καθάψασθαι θέλων, τῷ Σατανᾷ παραδίδωσι. Καὶ τοῦτο δὲ τῷ θεῷ δοκοῦν ἐγίνετο, ὥστε κολάζεσθαι αὐτοῦ τὴν σάρκα. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἁδηφαγίας καὶ τῆς τρυφῆς τῆς κατὰ τὴν σάρκα ἐπιθυμίας τίκονται, ταύτην κολάζει. “Ἴνα τὸ πνεῦμα ὡσωθῇ” τουτέστιν, ἡ ψυχὴ οὐχ ὡς ταύτης σωζομένης μόνης, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένου τούτου, ὅτι σωζομένης ἐκείνης, ἀναντιρρήτως καὶ τὸ σῶμα κοινωνήσκει τῆς σωτηρίας. Καὶ γὰρ Εὐθνητὸν δι' αὐτὴν ἐγένετο ἁμαρτοῦσαν· καὶ αὐτὴ δικαιοπραγήσῃ, πάλιν πολλῆς καὶ αὐτὸ ἀπολαύσεται δόξης. Τινὲς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ χάρισμά φασιν, ὅπερ σβέννυται ἁμαρτανόντων ἡμῶν. Ἰν' οὖν ταῦτο μὴ γένηται, φησὶ, τιμωρείσθω, ἵνα ταύτη βελτίων γενόμενος, ἐπισπᾷσθαι τὴν χάριν, καὶ εὐρεθῇ σῶαν αὐτὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ παρεχόμενος. Ὡστε κηδομένου μᾶλλον ἔστι καὶ ἱατροῦντος, οὐχὶ κόπαντος ἀπλῶς, οὐδὲ κολάζοντος εἰκὴ καὶ ματην. Μείζον γὰρ τὸ κέρδος τῆς τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ πρόσκαιρος, τὸ δὲ διηνεκές. Καὶ οὐχ ἀπλῶς 128 εἶπεν, “ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ,” ἀλλ', “ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.” Καλῶς αὐτοὺς καὶ εὐκαίρως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀναμιμνήσκει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὑποθυμότερον ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἱατρείαν, κακείνους καταδέξῃται μᾶλλον, οὐχ ὡς ὀργῆς ῥήματα ὄντα, ἀλλ' ὡς πατρὸς κηδεμονικοῦ πρόνοιαν. Διὰ γὰρ τοῦτο καί, “εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς,” εἶπεν· ἤδη τῷ διαβόλῳ νόμους τιθεῖς, καὶ οὐκ ἀφίεις αὐτὸν περαιτέρω προβῆναι· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἔλεγεν ὁ θεός, “Πλὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἄψῃ.”

Εἶτα ἀπαρτίσας τὴν ἀπόφασιν, καὶ ἐν βραχείᾳ αὐτὴν εἰπὼν Β καὶ οὐκ ἐνδιατρίψας, ἐπάγει πάλιν ἐπιτίμῃσιν, πρὸς ἐκείνους ἀποτεινόμενος· “Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν” δεικνὺς ὅτι ἐκείνοι μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ εἴασαν αὐτὸν μετανοῆσαι, καυχώμενοι ἐπ' αὐτῷ. Εἶτα δηλοῖ ὅτι οὐκ ἐκείνου φειδόμενος μόνον τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων· διὸ καὶ ἐπάγει· “Οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοί;” Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνου τὸ ἁμάρτημα, φησὶν, ἀλλ' ἀμελούμενον δύναται καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἐκκλησίας σῶμα λυμῆνασθαι. Ὅταν γὰρ ὁ πρῶτος ἁμαρτῶν μὴ δῶ δίκην, ταχέως καὶ ἕτεροι ταῦτα πλημμελήσουσι. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς

7 Job. i. 12. ii. 6.

B v. 6.

τ τοῦτο] αὐτὸ τοῦτο E. ὡς ἁδῃφ. A.C.E. Cat. ὡς ἁδῃφ. Edd. ὡς σωθῇ] + ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Edd. reclamantibus libris. ὡς ἡμέρα] + προσέθηκε C. Aret. ὡς προθυμότεροι A. ὡς ὄντα om. A. ὡς ἀφίεις C.E. ἀφίεις vulgo. ὡς βραχεία F. et a pr. man. A. ὡς ταῦτα vulgo. ἴσ. ταῦτα Sav. marg. ταῦτα C. Statim πλημμελοῦσι A.

ἐκκλησίας, οὐχ ὑπὲρ ἐνός, ἔστιν αὐτοῖς ὁ ἀγὼν καὶ ὁ κίνδυνος· διὸ καὶ τῆς εἰκόνης ἐδείχθη τῆς ζύμης. Ὡςπερ γὰρ ἐκείνη, C
 φησί, καὶ βραχεῖα οὖσα, ὅλον πρὸς ἑαυτὴν μεταβάλλει τὸ
 φύραμα· οὕτω καὶ οὗτος, ἂν ἀφεθῇ ἀτιμώρητος, καὶ ἀνεκδίκητος
 ἢ ἀμαρτία αὐτῇ γένηται, καὶ τοῖς λοιποῖς λυμανεῖται. 9^a Ἐκ-
 καθαράτε τὴν παλαιὰν ζύμην·" τοῦτέστι, τὸν πονηρὸν τοῦτον·
 μᾶλλον δὲ οὐ περὶ τοῦτου μόνον φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους
 αἰνίττεται. Οὐ γὰρ πορνεία μόνον παλαιὰ ζύμη, ἀλλὰ καὶ
 πάντα κακία. Καὶ οὐκ εἶπε, καθάρατε, ἀλλ., ἔκκαθάρατε·"
 ἔμετὰ ἀκριβείας καθάρατε, ὥστε μηδὲ λείψανον μηδὲ σκιάν
 εἶναι τοιαύτην. Τῷ μὲν οὖν εἰπείν, "ἐκκαθάρατε," δεικνυσιν D
 ἔτι ἢ πονηρίαν παρ' αὐτοῖς οὖσαν· τῷ δὲ εἰπείν, "Ἰνα ᾗτε νέον
 (336) φύραμα, καθὼς ἔστε ἄζυμοι," δηλοῖ καὶ ἐμφαίνει οὐ σφόδρα
 πολλῶν κρατοῦσαν τὴν κακίαν. Εἰ δὲ λέγει, "καθὼς ἔστε
 ἄζυμοι," οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι πάντες ἦσαν καθαροί, ἀλλὰ καθὼς
 πρέπει εἶναι ὑμᾶς. "Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
 ἐτίθη, Χριστός. 10^a Ὡςπερ ἐορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ,
 μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοις εὐδικρινείας
 καὶ ἀληθείας." Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ζύμην τὴν διδασκαλίαν
 ἐκάλεσε. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐπιμένει τῇ μεταφορᾷ, ἀναμνησκῶν E
 παλαιᾶς αὐτοῦς ἱστορίας, καὶ πάσχα καὶ ἄζυμων, καὶ τῶν
 εὐεργεσιῶν τῶν τότε καὶ τῶν νῦν, καὶ τῶν κολάσεων καὶ τῶν
 τιμωριῶν. Ἐορτῆς ἄρα ὁ παρὼν καιρὸς. Καὶ γὰρ εἰπὼν,
 "ἐορτάζωμεν," οὐκ ἐπειδὴ πάσχα παρῆν, οὐδὲ ἐπειδὴ ἡ πεντη-
 κοστή, ἔλεγεν, ἀλλὰ δεικνύς ὅτι πᾶς ὁ χρόνος εορτῆς ἐστὶ
 καιρὸς τοῖς Χριστιανοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν δοθέντων
 ἀγαθῶν. Τί γὰρ οὐ γέγονεν ἀγαθόν; Ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
 ἄνθρωπος γέγονεν διὰ σέ· θανάτου σε ἀπήλλαξεν, εἰς βασιλείαν
 ἐκάλεσεν. Ὁ τοιούτων τοίνυν ἐπιτυχὼν σὺ καὶ ἐπιτυγχάνων,
 πῶς οὐκ ὀφείλεις ἐορτάζειν πάντα τὸν βίον; Μηδεὶς τοίνυν 129
 ἔστω κατηφὴς ἐπὶ πενίᾳ καὶ νόσῳ καὶ ἐπιβουλῇ· εορτῆς γὰρ
 ἡμῶν ὁ καιρὸς ἅπας. Διὸ φησιν ὁ Παῦλος· 11^a Χαίrete ἐν
 κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἔρω, χαίrete." Ἐν ταῖς εορταῖς
 οὐδεὶς ρυπαρὰ ἐνδέδεται ἱμάτια· μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς· γάμοι
 γὰρ γεγόνασιν, γάμοι πνευματικοί. 12^a Ὡμοιώθη γὰρ, φησὶν,
 ἡ βασιλεία ἡ τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε

9 v. 7.

10 v. 8.

11 Philipp. iv. 4.

12 Matth. xxii. 3.

^a ἔστιν αὐτοῖς C. E. αὐτοῖς ἔστιν Edd. ^b οὐ] οὐδὲ E. ^c μετὰ ἀκρ. καθ.]
 δηλῶν ὅτι μετὰ ἀκρ. οὕτω καθάρατε C. Aret. ^d τὴν πονηρίαν C. ^e ἡμῶν
 ex corr. A. ^f πάντοτε] Sic libri omnes. Edebatur χαίrete. ^g τῶν
 οὐρανῶν] Sic nostri omnes et Reg. apud Montef. qui ita edidit. τοῦ θεοῦ vulgo.

ποιῆσαι γάμους ¹τῷ υἱῷ αὐτοῦ." Ἐνθα δὲ βασιλεὺς γάμους ποιεῖ, καὶ γάμους ^mτῷ υἱῷ, τί μεῖζον ἂν γένοιτο τῆς ἐορτῆς Β ταύτης; Μηδεὶς τοίνυν ῥάκια περιβεβλημένος εἰσίστω. Οὐ περὶ ἱματίων ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ πράξεων ἀκαθάρτων. Εἰ γὰρ, πάντων λαμπρὰ ἐνδεδυμένων, εἰς μόνος εὐρεθεὶς εἰς τὸν γάμον ῥυπαρὰ ἔχων, ἀπερρίφη μετὰ ἀτιμίας, ἐννόησον ὅσῃ ἀπαιτεῖ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν καθαρότητα ἢ εἰς τὸν γάμον ἐκείνον εἰσόδος. Οὐ διὰ ταῦτα δὲ αὐτοὺς μόνον ὑπομιμνήσκει τῶν ἁζύμων, ἀλλὰ καὶ δεικνύς τὴν συγγένειαν τῆς παλαιᾶς πρὸς τὴν καινὴν, δεικνύς δὲ ^oκαὶ ὅτι οὐκ ἔστι μετὰ ¹τὰ ἄζυμα πάλιν εἰς Αἴγυπτον εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἂν ὑποστρέψαι βουληθῇ C τισ, τὰ αὐτὰ πείσεται ἐκείνοις. Σκια γὰρ ἐκείνα τοιούτων, καὶ ἀναισχυρτῇ ὁ Ἰουδαῖος. Διόπερ καὶ ἐρωτήσης αὐτὸν, οὐδὲν μέγα ἔρεῖ· μᾶλλον δὲ μέγα μὲν ἔρεῖ, ἀλλ' οὐδὲν τοιούτον οἶον ἡμεῖς, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν οὐκ οἶδεν. Ἐκείνος μὲν γὰρ ἔρεῖ, ὅτι τοὺς κατέχοντας Αἰγυπτίους οὕτω μετέβαλεν ὁ θεός, ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς προσεξωθεῖν τοὺς πρὸ τούτου κατέχοντας ἡμᾶς πρὸς βίαν, καὶ μὴ ^rσυγχωρήσαντας ζυμῶσαι τὸ φύραμα. Ἄν δὲ ἐμέ τις ἔρηται, οὐκ Αἴγυπτον ἀκούσεται οὐδὲ τὸν Φαραῶ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ σκότους D ^oκαὶ τοῦ διαβόλου· οὐχὶ ¹Μωϋσέα, ἀλλὰ τὸν τοῦ θεοῦ υἱόν· οὐχὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀλλὰ βάπτισμα μυρίων γέμον ἁγαθῶν, ἐνθα ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀπεπνίγη. Πάλιν τὸν Ἰουδαῖον ἂν ἐρωτήσης, ^vτίνος ἕνεκεν ἐξελαύνει πάντων τῶν ὀρίων τὴν ζύμην, ἐνταῦθα ^wκαὶ σιγήσεται καὶ οὐδὲ αἰτίαν ἔρεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ μὲν τύποι τῶν μελλόντων ἦσαν, καὶ αἰτίας εἶχε τῶν γινομένων, τὰ δὲ οὐκέτι· ἵνα μὴ ἐξῇ κακουργεῖν Ἰουδαίοις, ἵνα μὴ ἐπιμένωσι τῇ σκιᾷ. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, βούλεται τὸ ἄρσεν, καὶ τὸ ἄμωμον, καὶ τὸ ἐνιαυσιαῖον, καὶ τὸ, ¹³ "Ὅστούν οὐ συντριβήσεται;" τί δὲ βούλεται τὸ καὶ τοὺς γείτονas καλεῖν; ἢ τὸ ἐστῶτας, ἢ τὸ E ἐν ἐσπέρῃ ἐσθίειν; ἢ τὸ τῷ αἵματι τειχιζέσθαι τὴν οἰκίαν; Οὐδὲν ἕτερον ἐκείνος ἔρεῖ, ἀλλ' ἄνω καὶ κατω τὴν Αἴγυπτον. Ἐγὼ δὲ ἐρῶ καὶ τὸ αἶμα τί βούλεται, καὶ ἡ ἐσπέρα, καὶ τὸ πάντας ἐσθίειν ὁμοῦ, καὶ τὸ ἐστῶτας ^xπάντας.

Πρότερον δὲ εἰπόμεν, διὰ τί ἐκ τῶν ὀρίων πάντων ἐλαύνεται ἡ ζύμη. Τί οὖν ἐστὶ τὸ αἰνίγμα; Πάσης πονηρίας ἀπηλλάχθαι

13 Exod. xiii. 46.

¹ τῷ υἱῷ] υἱοῦ F. ^m τῷ υἱῷ C.E. Articulus aberat. ⁿ πόσην F.
^o καὶ ὅτι] ὅτι καὶ C. καὶ om. E.F. ^p τὰ om. A.C. ^q ἔρεῖ om. A.
^r συγχωρήσαι F. ^s καὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ^t Μωϋσέως F.
^v τίνος] ὅτι τίνος A.C. ^w καὶ] δὲ καὶ A. καὶ prorsus om. F. ^x πάντας om. F.

δεῖ τὸν πιστόν. "Ὡςπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀπόλλυται, εἴθα ἂν εὐρεθῇ παλαιὰ ζύμη, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν εἴθα ἂν εὐρεθῇ ποιηρία. Οὐ γὰρ δήπου ἐπὶ μὲν τῆς σκιάς τοσαύτῃ ἢ κόλασις, ἐπὶ δὲ ἡμῶν οὐ πολλῶ μεῖζων. Εἰ γὰρ τὰς οἰκίας οὕτως ἐκκαθαίρουσι 130 τῆς ζύμης, καὶ μυῶν ὅπας περιεργάζονται, πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς τὴν ψυχὴν διερευνάσθαι δεῖ, ὥστε πάντα λογισμὸν (337) ἀκάθαρτον ἐκβάλλειν. Ἀλλὰ τοῦτο παρ' αὐτοῖς πρῶτον μὲν ἐγίνετο, νῦν δὲ οὐκέτι πανταχοῦ γὰρ ζύμη ὅπου Ἰουδαίος. Ἐν μέσαις γὰρ ταῖς πόλεσι τὸ ἄζυμον γίνεται, ὅπερ ἐστὶ παλγνια μᾶλλον, ἢ νόμος λοιπόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἦλθεν ἡ ἀληθεια, οὐκέτι χώραν ἔχουσιν οἱ τύποι. "Ὡστε καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου σφόδρα ἐξελαύνει τῆς ἐκκλησίας τὸν πεπορνευκότα. Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησὶν, οὐδὲν ὠφελεῖ παρὼν, ἀλλὰ καὶ βλάπτει, τῷ κοινῷ πάλιν τοῦ σώματος λυμαινόμενος. B Οὐ γὰρ οἶδέ τις πόθεν ἢ δυσωδία, κρυπτομένου τοῦ σεσηπότος, ὡς ἀλλὰ τῷ κοινῷ ταύτην λογίζεται. ² Διὸ κατεπέμγει σφόδρα αὐτοὺς ἐκκαθαίρει τὴν ζύμην. "Ἄνα ἦτε, φησὶ, νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός." Οὐκ εἶπεν, ἀπέθανεν, ἀλλ' οἰκειότερον τῷ προκειμένῳ, "ἐτύθη." Μὴ ζητεῖ τοίνυν ἄζυμα τοιαῦτα, ἐπειδὴ μὴδὲ ἄμνον ἔχεις τοιοῦτον· μὴ ζητεῖ ζύμην τοιαύτην, ἐπειδὴ μὴδὲ τὰ ἄζυμά σου τοιαῦτα. Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ζύμης τῆς αἰσθητῆς τὸ μὲν ἄζυμον γένοιτ' ἂν ζυμωτόν, τὸ δὲ ζυμωτόν οὐκέτ' ἂν γένοιτο ἄζυμον· ἐνταῦθα δὲ ἐν τούτῳ τούτου C γενέσθαι πάλιν· ἀλλ' ὅμως αὐτὸ οὐκ ἐδήλωσε. Καὶ θέα τὴν σύνεσιν. Ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ οὐ δίδωσιν ἐλπίδας ἐπανόδου τῷ πεπορνευκότῳ, ἀλλὰ πάντα αὐτοῦ τὸν βίον ἐν μετανόμῳ κελεύει γενέσθαι, ἵνα μὴ ῥηθυμότερον αὐτὸν ἐργάσῃται ^h τῇ ὑποσχέσει. Οὐ γὰρ εἶπε, παράδοτε αὐτὸν τῷ Σατανᾷ, ἵνα μετανοήσας πάλιν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθῇ, ἀλλὰ τί; ἵνα σωθῇ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Παραπέμπει γὰρ αὐτὸν εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἵνα αὐτὸν ἐναγώνιον ἐργάσῃται. Καὶ ὅπερ ἐμελλεν αὐτῷ χαρίζεσθαι μετὰ τὴν μετάνοιαν, οὐκ ἐκκαλύπτει, τὸν ἐαυτοῦ δεσπότην μιμούμενος. "Ὡςπερ γὰρ ὁ θεὸς φησιν, D 14 "Ἐτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται," καὶ οὐ προσέθηκεν, εἰδὼς δὲ ^c μετανοήσητε, σωθήσεσθε· οὕτω καὶ οὗτος οὐκ εἶπεν, εἰδὼς ^d δὲ μετανοήσῃ ἄξιως, κυρώσομεν εἰς αὐτὸν

14 Jon. iii. 4.

^y ἀλλὰ] + καὶ F. ^z διὸ] + καὶ C. ^a ἵνα ἦτε, φησὶ] λέγων ἵνα ἦτε C.
^b τῇ om. F. ^c μετανοήσητε, σωθήσεσθε] Sic C.E.F. μετανοήσῃται σωθή-
 σεσθαι ante corr. A. Idem ex corr. μετανοήσῃ καὶ σωθήσεσθαι. Editi omnes
 μετανοήσῃ, σωθήσεται. ^d δὲ om. A.

ἀγάπην· ἀλλ' ἀναμένει ποιῆσαι αὐτὸν τὸ ἔργον, καὶ τότε λαβεῖν αὐτὸν τὴν χάριν. Εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο εἶπεν, ἐξέλευσεν ἂν αὐτοῦ τὸν φόβον. Διόπερ οὐ μόνον οὐ ποιεῖ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ζύμης οὐδὲ ἀφήσιν αὐτὸν ἐλπίσαι ἐπάνοδον, ἀλλ' ἐκείνη τηρεῖ τῇ ἡμέρᾳ αὐτὸν, Ε' "Εκκαθάρατε," λέγων, "τὴν παλαιὰν ζύμην," καὶ, "Μὴ ἐορτάζωμεν ἐν ζύμῃ παλαιᾷ." Ἐπειδὴ δὲ μετενόησε, μετὰ πάσης αὐτὸν ἔπαλιν εἰσήγαγε τῆς σπουδῆς. Διὰ τί δὲ παλαιὰν καλεῖ; Ἡ διὰ τὸ τὸν πρότερον ἡμῶν βίον τοιοῦτον εἶναι· ἢ διὰ τὸ ἰτὶς παλαιὸν ἐγγὺς εἶναι ἀφανισμοῦ, καὶ ἔδυσώδες εἶναι καὶ αἰσχροὺς, οἷόν ἐστιν ἡ ἁμαρτία. Οὔτε γὰρ ἀπλῶς διαβέβληται τὰ παλαιὸν, οὔτε ἀπλῶς ἐπαινείται τὸ καινὸν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· ¹⁵ "Οἶνος νέος, φίλος νέος· ἐὰν δὲ παλαιωθῇ, τότε μετ' εὐφροσύνης πίεσαι αὐτόν·" ἐγκωμιάζων ἐπὶ φιλίας ¹⁶ τὸ παλαιὸν μᾶλλον, ἢ ἰτὶς νέον· καὶ πάλιν, ¹⁶ "Ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο," καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπὶ ἐγκωμίων ¹⁷ καὶ δόξης μεγίστης τὸ παλαιὸν ἐκλαμβάνων. Ἀλλαχοῦ δὲ ἐπὶ ψόγου λαμβάνει τὸ παλαιὸν ἢ γραφή. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ πράγματα ποικίλα ἐστὶν ἐκ πολλῶν συγκείμενα, καὶ ἐπὶ ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ κακοῖς κέχρηται τοῖς αὐτοῖς, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαίνοντες. Ὅρα γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ ψευγόμενον τὸ παλαιόν· ¹⁷ "Ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἰτὶς τῶν τριβῶν αὐτῶν" καὶ πάλιν, "Ἐπαλαιώθη ἐν ἰτὶς πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου" καὶ πάλιν, "Πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν." Οὕτω καὶ ἡ ζύμη πολλάκις εἰς τὴν βασιλείαν Β τῶν οὐρανῶν λαμβάνεται, καίτοιγε ἐνταῦθα ¹⁸ διαβληθεῖσα· ἀλλ' ἐκεῖ πρὸς ἕτερον, καὶ ἐνταῦθα πρὸς ἕτερον.

Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα ὁ περὶ τῆς ζύμης λόγος καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἀποτείνεσθαι, οἱ ἀνέχονται πολλὴν ἔνδοθεν εἶναι ζύμην παλαιάν, οὐκ ἐκκαθαίροντες ἐκ τῶν ὀρίων, τουτέστιν, ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐκβάλλῃ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Καὶ γὰρ πλεονεξία ζύμη παλαιὰ, καὶ ὅπουπερ ἂν πέσῃ, καὶ εἰς οἶαν οἰκίαν ρεῖσέλθῃ, ἀκάθαρτον αὐτὴν ἐργάζεται. Καὶ μικρὰ

¹⁵ Sirac. ix. 10.

¹⁶ Dan. vii. 9.

¹⁷ Psal. xvii. 46. vi. 8. Susan. v. 52.

¹⁸ ἔπαλιν, quod vulgo abest, est in nostris omnibus. ¹ τὸ om. A.E. ² ἔδυσώδες] δυσωδίας A.F. Statim εἶναι, quod aberat, habent E.F. ὁμοῦ pro εἶναι C. In A. post δυσωδίας legebatur εἶναι, ut videtur, quod erasum est et rursus adscriptum in marg. post αἰσχρόν. ³ τὸ π. μ. hoc ordine C.E.F. μᾶλλον τὸ π. vulgo. ⁴ τὸ] τὸν C. ⁵ Sic C.E.F. καὶ aberat. ⁶ ἀπὸ] ἐκ A. ⁷ πᾶσι om. A.C. ⁸ διαβληθείσης F. ⁹ ἩΘΙΚΟΝ. Κατὰ πλεονεξίας καὶ τοκιστῶν· καὶ πῶς εὖ πράττουσιν οἱ πονηροί, οἱ δὲ δίκαιοι πένονται· καὶ ὅτι ἐν τῇ μέλλοντι οἱ ἀληθεῖς καὶ βέλαιοι μισθοί. Veron. ¹⁰ Sic A.E.F. Edebatur εἰσελθεῖν.

ἐξ ἀδικίας κερδάνης, ὁλόκληρόν σου τὴν οὐσίαν ἐζύμωσε. Διὰ
 τοῦτο πολλάκις τὰ εἰσνεχθέντα κακῶς ὀλίγα, τὰ καλῶς C
 κείμενα ἐξέβαλε πολλά ὄντα. Οὐδὲν γὰρ σαθρότερον πλεο-
 (338) νεξίας· καὶ τὴν κλεῖν ἐπιθῆς τῷ τοιούτῳ ἡ ταμείῳ, καὶ θύραν,
 καὶ μοχλὸν, εἰκὴ πάντα ποιεῖς, πλεονεξίαν ἔνδον τὸν χαλεπώ-
 τατον ληστὴν ἀποκλείσας, καὶ πάντα δυνάμενον ἐξενεγκεῖν.
 Τί οὖν, φησὶν, ὅταν πολλοὶ πλεονεκτοῦντες μὴ ταῦτα πάσχω-
 σι; Μάλιστα μὲν πείσονται, καὶ μὴ παρατὰ πάθωσιν· ἂν
 δὲ νῦν ἐκφύγωσι, τότε φοβίθητι μᾶλλον· ἐπὶ μείζονι γὰρ
 κολάσει τηροῦνται. Μᾶλλον δὲ, καὶ αὐτοὶ διαφύγωσιν, ἀλλ'
 οἱ κληρονομήσαντες τὰ αὐτῶν τὰ αὐτὰ πείσονται. Καὶ ποῦ
 τοῦτο δίκαιον; φησί. Καὶ σφόδρα δίκαιον. Ὁ γὰρ δια- D
 δεξάμενος κλῆρον ἀδικίας γέμοντα, εἰ καὶ αὐτὸς μὴ ἥρπασεν,
 ἀλλ' ὅμως τὰ ἐτέρων ἔχει· καὶ τοῦτο ἰπέπεισται ἀκριβῶς,
 καὶ διὰ τοῦτο δίκαιος ἦν παθεῖν. Εἰ γὰρ τοῦ δεινὸς ἀρπά-
 σαντος ἔλαβες σὺ, εἴτα ἐλθὼν ὁ ἀρπαγὴς ἀπήτει, ἄρα ἂν
 ἤρκεσέ σοι εἰς ἀπολογίαν τὸ μὴ αὐτὸν ἥρπακεναί σε; Οὐδαμῶς.
 Τί γὰρ ἂν εἶπες ἐγκαλούμενος, εἰπέ μοι; ὅτι ἕτερος ἀπέδυσεν;
 ἀλλὰ σὺ κατέχεις· ἐκεῖνος ἥρπασεν; ἀλλὰ σὺ ἀπολαίεις.
 Ταῦτα δὲ καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν ἴσασι νόμοι, οἱ τοὺς ἀρπάσαντας
 καὶ σύφελομένους ἀφέντες, ἐκείνους κελεύουσιν ἀπαιτεῖν, παρ'
 οἷς ἂν εὔροι τις τὰ αὐτοῦ κείμενα ἅπαντα. Εἰ μὲν οὖν οἶδας
 τοὺς ἡδικημένους, ἀπόδος, καὶ ποιήσαν ὅπερ ἐποίησεν ὁ Ζακ- E
 χαῖος μετὰ πολλῆς τῆς προσθήκης· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, καὶ ἐτέραν
 σοι δίδωμι ὁδόν, καὶ οὐκ ἀποκλείω σε τῆς θεραπείας. Εἰς
 τοὺς δεομένους διάνειμαι ταῦτα ἅπαντα, καὶ παραμυθήσῃ καὶ
 οὕτω τὸ δεινόν. Εἰ δὲ τινες καὶ εἰς παῖδας καὶ ἑγγόνους
 ταῦτα παρέπεμψαν, ἀλλ' ἕτερα ἀντὶ τούτων ἔπαθον δεινά.
 Καὶ τί λέγω τὰ ἐνταῦθα; Οὐ γὰρ δήπου καὶ κατ' ἐκείνην
 τὴν ἡμέραν ταῦτα ἔρεῖς, ὅταν ἀμφοτέροι γυμνοὶ φαίνωνται,
 οἳ τε ἀρπαγέντες οἳ τε ἀρπάσαντες· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁμοίως 132
 γυμνοί. Τῶν μὲν γὰρ χρημάτων ὁμοίως ἐκάτερος γυμνὸς
 ἔσται, θάτερος δὲ καὶ τῶν ἐκ τούτων ἐγκλημάτων ἐμπεπλη-
 σμένος. Τί τοίνυν ποιήσομεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν
 πρὸ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ ὁ κακῶς παθὼν καὶ τὰ αὐτοῦ
 πάντα ἀπολωλεκῶς παράγῃται εἰς μέσον, σοῦ μηδένα ἔχοντος
 συνήγορον; τί πρὸς τὸν δικάζοντα ἔρεῖς; Νῦν μὲν γὰρ καὶ
 διαφθεῖραι τὸ δικαστήριον διήσῃ τὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνο
 δὲ τότε οὐκέτι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ νῦν· καὶ γὰρ καὶ νῦν ἀρεστί

ἡ ταμείῳ C.E. † πείσεται ex corr. A. * ἀφελον, F. † ἐγγόνους F.
 † ἐρεῖς omnes, ἐρεῖται Edd.

ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ὁρᾷ τὰ γινόμενα, καὶ ἐγγύθεν ἐστὶ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ μὴ καλούμενος. Ὁ γὰρ κακῶς παθὼν, καὶ αὐτὸς ἀνάξιος ἢ τοῦ τυχεῖν τινὸς ἐκδικίας, ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τῷ θεῷ τὰ γινόμενα οὐκ ἄρέσκει, ἔχει τὸν ἠμύνοντα πάντως. Πῶς οὖν, φησὶν, ὁ δεῖνα εὖ πράττει πονηρὸς ὢν; Ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος. Ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης. ¹⁸ "Μὴ παραζήλου ἐν ^απονηρευομένοις, ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχύ ἀποξηρανθήσονται." Ποῦ γὰρ, εἶπέ μοι, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαγωγὴν ὁ ἀρπάσας; ποῦ αἱ λαμπραὶ ἐλπίδες; ποῦ τὸ σεμνὸν ὄνομα; οὐχὶ πάντα παρήλθεν; οὐχὶ ὄναρ καὶ σκιά πάντα τὰ ἐκείνου; Τοῦτο καὶ περὶ ἐκάστου τῶν ^C τοιούτων προσδύκα, καὶ τοῦ ζῶντος καὶ τοῦ ἡμετέρου ἐκείνον. Ἄλλ' οὐ τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν τοιαῦτα, οὐδὲ δυνήσῃ τὰ αὐτὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων εἰπεῖν, ὅτι σκιά καὶ ὄναρ καὶ ²διήγημα τὰ τούτων. Καὶ εἰ βούλει, ³τοῦτον αὐτὸν τὸν ταῦτα εἰρηκότα, τὸν σκηνοποιόν, τὸν Κίλικα, τὸν οὐδὲ τίνος ἦν πατρὸς δῆλον, ⁴παραγάγωμεν εἰς μέσον. Καὶ ⁵πῶς δυνατόν, φησὶ, γενέσθαι τοιοῦτον; Ὅπως γὰρ ἐπιθυμεῖς; ὅπως ἐφίεσαι ⁶καὶ βούλει γενέσθαι τοιοῦτος; Ναί, φησὶν. Οὐκοῦν ἐλθέ τὴν ὁδόν, ἦν οὗτος ἦλθε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Καὶ ποῖαν ἦλθεν ὁδόν; Ὁ ^D μὲν φησιν, ¹⁹ "Ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι" ὁ δέ, "Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι." Οὕτως οὐδὲν εἶχον, καὶ ὅμως πάντα κατεῖχον.

Τί ταύτης σεμνότερον τῆς φωνῆς, τί μακαριώτερόν τε καὶ εὐπορώτερον; Ἐτεροι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ^αἀβρύνονται λέγοντες, ἔχω τόσα καὶ τόσα χρυσίου τάλαντα, καὶ πλέθρα γῆς ἄπειρα, καὶ οἰκίας, καὶ ἀνδράποδα· οὗτος δὲ ἐπὶ τῷ πάντων εἶναι γυμνός· ¹καὶ οὐ καταδύεται τῇ πενίᾳ, ὅπερ πάσχουσιν οἱ ^E ἀνόητοι, οὐδὲ ἐγκαλύπτεται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται. Ποῦ νῦν οἱ πλουτοῦντες, οἱ τόκους ἀριθμοῦντες καὶ τόκους τόκων, οἱ τὰ πάντων λαμβάνοντες, καὶ οὐδέποτε κορεννύμενοι; Ἡκούσατε τῆς Πέτρου φωνῆς τῆς ἐπιδεικνυμένης πενίαν πλούτου

¹⁸ Psal. xxxv. 1, 2.

¹⁹ 2 Cor. xi. 27. Act. iii. 6.

^α ἠμύνοντα] Sic C.F. et Floril. p. 214. (Tom. xii. p. 532 B.) Ante Montef. edebatur ἠμύνοντα.

² διήγημα τὰ τ.] Sic C. et ex corr. A. ἀνομίαν F. ³ μετ' ἐκεῖνα F. ⁴ πονηρευομένοις] + μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν

⁵ πῶς] + ἦν F. ⁶ ἀβρύνονται (cum tenui) C. ἀβρύναντες (sic) F.

¹ καὶ εἰς μέσον] Sic C. Aret. τὸν αὐτὸν A.E.F. In Editis τούτων deest. ² παραγάγω C.E.

³ πῶς] + ἦν F. ⁴ Haec καὶ βούλει, quae vulgo absunt, habent libri omnes et Aret.

⁵ ἀβρύνονται (sic) E. ἀναβρύνονται A. In Editis aut ἡβρύνοντο aut ἡβρύνοντα.

legitur. ⁶ καὶ receptum ex omnibus.

(339) μητέρα; τῆς βουδὲν ἐχούσης, καὶ τῶν τὰ διαδήματα ^hπερικειμένων εὐπορωτέρας; Αὕτη γὰρ ἡ μηδὲν ἔχουσα καὶ νεκρὸς ⁱἀνίστα, καὶ χαλούς διώρθου, καὶ δαίμονας ἤλανε, καὶ τοιαῦτα ἐχαρίζετο, ἅπερ οἱ τὴν ἀλουργίδα περιβεβλημένοι, καὶ τὰ μεγάλα καὶ φοβερά στρατόπεδα ἄγοντες, οὐδέποτε ἴσχυσαν. Αὕτη ἡ φωνὴ τῶν εἰς οὐρανὸν ἤδη μεταστάντων, τῶν ἐκείνης ἐπιλημμένων τῆς κορυφῆς. Οὕτως ἔστι μηδὲν ἔχοντα, τὰ πάντων κατέχει· οὕτως ἔστι ^kμηδὲν κτώμενον, τὰ πάντων ¹³³κεκτῆσθαι. ^lἌν δὲ κτησώμεθα τὰ πάντων, τῶν πάντων ἀπεστερήμεθα. Τάχα αἰνιγμα τὸ εἰρημένον εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' οὐκ ἔστιν. Ἄλλὰ πῶς, φησὶν, ^mὁ μηδὲν ἔχων τὰ πάντων κατέχει; ⁿοὐ πολλῶ μᾶλλον ὁ τὰ πάντων ἔχων; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τοῦναντίον ^oἅπαν. Ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων πᾶσιν ἐπιτάττει, ὥς κἀκεῖνοι ἐποιοῦν· ^pκαὶ αἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην ^qαὐτοῖς οἰκίαι ἦσαν πᾶσαι ἀνεωγμέναι, καὶ χάριν εἶχον οἱ παρέχοντες, καὶ ὥς πρὸς φίλους καὶ συγγενεῖς ἤρχοντο. Καὶ γὰρ πρὸς τὴν πορφυροπώλιδα ἦλθον, καὶ ἐκείνη καθάπερ θεραπευαῖν τὰ ἐαυτῆς προῦθηκε· καὶ πρὸς τὸν δεσμοφύλακα, ^rκαὶ κἀκεῖνος τὴν οἰκίαν αὐτοῖς ἀνέφξεν ἅπασαν· καὶ πρὸς ^sἑτέρους μυρίους. Οὕτω πάντα εἶχον, καὶ οὐδὲν εἶχον. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὑπαρχόντων ἔλεγον ἴδιον εἶναι· διὰ τοῦτο πάντα ἦν αὐτῶν. Ὁ γὰρ κοινὰ τὰ ὄντα ἡγούμενος, οὐ τοῖς αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων χρήσεται ὥς ἰδίοις· ὁ δὲ ἀποσχιζών, καὶ ποιῶν ἐαυτὸν κύριον τῶν αὐτοῦ ^tμόνον, οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος. Καὶ τοῦτο ἀπὸ ^uὑποδείγματος δῆλον. Ὁ μηδὲν ὅλως κεκτημένος, μήτε οἰκίαν μήτε τράπεζαν μήτε περιττὸν ἱμάτιον, ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν πάντων ἀπεστερημένος, ὥς ἰδίοις κέχρηται ^vτοῖς κοινοῖς, καὶ παρὰ πάντων ἅπερ ^wἂν θέλῃ, λήψεται· ^xκαὶ οὕτω τὰ πάντων ὁ μηδὲν ἔχων κατέχει. Ὁ δὲ ἔχων τινὰ, οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος· οὔτε γὰρ δώσει τις τῷ κεκτημένῳ, καὶ ληστῶν καὶ κλεπτῶν καὶ συκοφαντῶν καὶ μεταβολῆς πραγμάτων καὶ πάντων μᾶλλον ἔσται, ἢ ἐκείνου, τὰ ἐκείνου. Πᾶσαν γοῦν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν ὁ Παῦλος, οὐδὲν ἐπιφερόμενος, οὐ πρὸς φίλους ἀπιών, οὐ πρὸς συνήθεις· καὶ γὰρ κοινὸς ἐν ἀρχῇ πολέμιος πᾶσιν ἦν· ἀλλ' ὅμως τὰ πάντων εἶχε μετὰ τὸ εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα, ἵνα

^g οὐδὲν omnes. μηδὲν vulgo. ^h περικειμένων] φορούντων C. ⁱ ἀνίστη F.
^k Haec μηδὲν κτώμενον deerant in Editis, ex C.E. suppleta. ^l ἢ εἰ δὲ ex
corr. A. Statim πάντα pro πάντων ex corr. idem. ^m οὐ om. A.F.
ⁿ Vid. Annot. ^o καὶ] + γὰρ C.E. ^p οἰκίαι αὐτοῖς inverso ord. C. Statim
ἦσαν om. F. Deinde πᾶσαι ἀνεωγ. hoc ordine Codices: ἀνεωγ. πᾶσαι Edd.
^q ἑτέρους] + δὲ E. ^r μόνον C.E. μόνων vulgo. ^s παραδείγματος F.
^t καὶ receptum ex libris omnibus.

Ὁ μικρόν τι τῶν ἰδίων ὕκτῃσονται, πάντων ἐξέπεσον μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἀπόστηθι τοίνυν τῶν σῶν, ἵνα ὡς ἰδίῳις χρήσῃ τοῖς ἄλλοτρίοις. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τοσαύτην ἐξηνέχθην ὑπερβολὴν, ἀνθρώποις τοιαῦτα φθεγγόμενος, οἷς ἀγαπητὸν καὶ τῶν ὄντων μεταδοῦναί τι μικρόν. Διόπερ ταῦτα μὲν ἡμῖν πρὸς τοὺς τελείους εἰρήσθω· πρὸς δὲ τοὺς ἀτελεστέρους ἐκεῖνα ὁ λέγομεν· δότε τῶν ὄντων τοῖς δεομένοις, ἀνξήσατε τὴν οὐσίαν. ²⁰“Ὁ γὰρ διδούς πτωχῷ, Εἰρησῇ, δανείζει θεῷ.” Εἰ δὲ ἐπείγῃ, καὶ οὐκ ἀναμένεις τὸν καιρὸν τῆς ἀντιδόσεως, ἐννόει τοὺς τὰ χρήματα ἀνθρώποις δανείζοντας. Οὐδὲ γὰρ οὗτοι παραχρῆμα βούλονται τοὺς τόκους ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πλείονα ἐπιθυμοῦσι χρόνον ὑμῖναι παρὰ ταῖς τοῦ δανεισαμένου χερσὶ τὸ κεφάλαιον, μόνον ἐὰν ἀσφαλὴς ἢ ἀπόδοσις ᾖ, καὶ μὴ ὑποπτεύωσι τὸν εἰληφόντα. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐνταῦθα γινέσθω· ἄφες αὐτὰ παρὰ τῷ θεῷ, ἵνα ὁ ἀποδῷ σοι τὸν μισθὸν πολλαπλασίῳ. Μὴ ἐνταῦθα τὸ ¹³⁴πᾶν ζῆτει· ἂν γὰρ ἐνταῦθα αὐτὸ ἀπολάβῃς ὅλον, πῶς ἀπολήψῃ ἐκεῖ; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖ ταμιεύεται, ἅτε ὁ ἐπικέρου τοῦ παρόντος βίου τυγχάνοντος. Δίδωσι δὲ καὶ ἐνταῦθα. ²¹“Ζητεῖτε ἡ γὰρ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Ἀλλ' ἡμεῖς πρὸς ἐκείνην βλέπωμεν, καὶ μὴ ἐπειγόμεθα πρὸς τὴν ἀπάντων ἀντίδοσιν, ἵνα μὴ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀμοιβὴν, ἀλλ' ἀναμένωμεν τὸν καιρὸν. Οὐ γὰρ τοιοῦτοι οὗτοι οἱ τόκοι, ἀλλ' οἷους εἰκὸς παρὰ τοῦ θεοῦ δίδοσθαι. Τούτους τοίνυν συναγαγόντες μετὰ δαψιλείας πολλῆς, οὕτως ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν, ἵνα ^aκαὶ τῶν παρόντων B καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁰ Prov. xix. 17.²¹ Matth. vi. 33.

^v κτῇσονται] + σπεύσαντες Edd. reclamantibus libris. ^w Sic C.E. οἶδα πῶς vulgo. ^x λέγομεν A.E. et a pr. man. C. λέγωμεν vulgo. ^y εἶναι C. ^z ἀποδόσῃ F. Mox πολλαπλασίως idem. ^a ἐπικαίρου E. ^b γὰρ] + φησὶ Edd. φησὶ om. C.F. ^c οὗτοι om. F. ^d καὶ om. E.

(340)

ΛΟΓΟΣ IS.

¹Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις· καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ πλεονέκταις ἢ ἄρπαξιν ἢ εἰδωολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ C τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, εἰάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωολάτρης ἢ μέθυστος ἢ λοιδορός ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

ἘΠΕΙΔΗ ^bγὰρ εἶπεν, “Οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ὁ τοιοῦτος,” καὶ, “Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην,” ^cκαὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ὑποπτεῦσαι ὅτι πάντας τοὺς πόρνους δεῖ φεύγειν· εἰ γὰρ μεταδίδωσι τῆς οἰκείας λύμης ὁ ἡμαρτηκὼς τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἔξωθεν ἀποστρέ- D φεσθαι χρή· ^dεἰ γὰρ τοῦ οἰκείου οὐ δεῖ φεῖδεσθαι διὰ τὸ τοιαύτην ἐξ αὐτοῦ βλάβην γίνεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἄλλων· τούτου δὲ ὑπονοουμένου ^eεἰκὸς ἦν χωρίζεσθαι καὶ τῶν παρ’ Ἑλλήσι πόρνων, καὶ οὕτως εἰς ἀδύνατον τοῦ πράγματος περιϋσταμένον, μειζρόνως ἂν ^fἐδυσχέραναν· τῇ ^gοὖν ἐπιδιορθώσει ταύτῃ κέχρηται, λέγων· “Ἐγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις· καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου·” τὸ, “πάντως,” ὡς ἐπὶ ὁμολογημένου τιθείς. Ἰνα γὰρ μὴ νομίσωσιν, ὅτι ὡς ἀτελεστέροις αὐτοῖς τοῦτο οὐκ ἐπέταξε, καὶ ὡς τέλει οὐκ ἔδει πρᾶξαι ^hἐπιχειρήσωσι, δείκνυσιν E ὅτι οὐδὲ δυνατόν τοῦτο γενέσθαι, οὐδὲ εἰ ⁱσφόδρα ἐβούλοντο· ἐπεὶ ἑτέραν οἰκουμένην ^kἔδει ζητῆσαι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Ἐπεὶ ὀφείλετε ^lἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.” Εἶδες πῶς ἐστὶν ἀνεπαχθὴς, καὶ πανταχοῦ οὐ τὸ δυνατόν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκόλον τῆς νομοθεσίας σκοπεῖ; Πῶς γὰρ ἐν ἄνθρωπον ὄντα, φησί, καὶ οἰκίας καὶ παίδων προϊστάμενον, καὶ τὰ τῆς πόλεως πράττοντα, ἢ χειροτέχνην ὄντα, ἢ στρατευόμενον, τῶν πλειόνων ὄντων Ἑλλήνων, τοὺς πανταχοῦ πόρνους φεύγειν; ¹³⁵ πόρνους γὰρ κόσμου τοὺς παρὰ τοῖς Ἑλλήσι λέγει. “Νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν, εἰάν τις ἀδελφὸς ἢ τοιοῦτος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ

¹ COR. V, v. 9—11.

HOM. XVI. ^a ἢ] ἢ A.E. Mosqq. ^b γὰρ εἶπεν] εἰπὼν C. ^c καὶ om. C. ^d εἰ γὰρ] καὶ εἰ C. ^e εἰκὸς] ἀνάγκη C. Aret. Mox καὶ ante τῶν om. C. ^f ἐδυσχέραναν (pro soloeco ἐδυσχέρανον) omnes. ^g οὖν assumptum ex E.F. et a pr. man. A. ^h ἐπιχειρήσωσι Edd. ante Ben. ἴσ. ἐπιχειρήσωσι Sav. marg. Ita C.F. et Reg. apud Montef. ⁱ σφόδρα] + γε C. Statim ἐβού- ^k λοντο A.E.F. βούλονται Edd. ^l δεῖ C. ¹ ἄρα om. A.

συνεσθίειν.” Ἐνταῦθα καὶ ἑτέρους αἰνίττεται ἐν πονηρίᾳ ζῶντας. Καὶ πῶς ἀδελφὸς ὢν, εἰδωλολάτρης εἶναι δύναται; Ὡς ἐπὶ τῶν Σαμαρειτῶν συνέβη ποτὲ, οἱ ἐξ ἡμισείας τὴν εὐσέβειαν ἠροῦντο. Ἄλλως δὲ καὶ προκαταβάλλεται τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων λόγον, ὃν μετὰ ταῦτα μέλλει γυμνάζειν. “Ἡ πλεονέκτης.” Καὶ γὰρ καὶ πρὸς τοὺτους ἀποδύεται. B διὸ καὶ ἔλεγε, ² “Διὰ τί οὐκ ἀδικεῖσθε μᾶλλον; ὁ διὰ τί οὐκ ἀποστερεῖσθε; ἀλλ’ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε.” “Ἡ μέθυσις.” Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐγκαλεῖ προῖον, ὡς ὅταν λέγῃ. ³ “Ὁς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει” καὶ, “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν.” “Ἡ λοιδορία, ἡ ἄρπαξ.” Καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐπετίμησεν ἔμπροσθεν. Εἴτα καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι, δι’ ἣν οὐ κωλύει τοῖς ἔξωθεν τοιούτοις οὖσιν ἀναμίγνυσθαι, δεικνύς ὅτι οὐ μόνον οὐ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ περιττόν. ⁴ “Τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν;” ἠφισί τοὺς ἔσω καὶ τοὺς ἔξω, τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς Ἕλληνας. ⁵ “καλῶν, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησι.” ⁶ “Δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν C ἔχειν αὐτὸν καλὴν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν.” Καὶ ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ⁷ δὲ ἐπιστολῇ τὸ αὐτὸ φησι λέγων. “Μὴ συναμιγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ” καὶ, “Μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγείσθε, ἀλλὰ νοουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.” Ἐνταῦθα μέντοι τὴν αἰτίαν οὐ τίθησι. Τί δὴποτε; Ὅτι ἐκεῖ μὲν παραμυθῆσασθαι ἐβούλετο, ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι. Οὐ γὰρ τὸ ἀμάρτημα ἐνταῦθα κακεῖ τὸ αὐτὸ, ἀλλ’ ἐκεῖ ἔλαττον ἀργίαν ἢ γὰρ ἐγκαλεῖ ἐνταῦθα δὲ πορνείαν καὶ ἕτερα χαλεπώτατα ἀμαρτήματα. Καὶ πρὸς Ἕλληνας μὲν εἰ βούλοιτό τις ἀπιέναι, οὐ κωλύει D συνεσθίειν, διὰ τὴν αὐτὴν πάλιν αἰτίαν. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποιούμεν, ὑπὲρ μὲν τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν πάντα ⁸ πράττοντες, τῶν δὲ ἁλλοτρίων οὐ πολὺν ποιούμεθα λόγον. Τί (341) οὖν; οὐκ ἐκήδετο καὶ τῶν ἔξωθεν Παῦλος; Ἐκήδετο μὲν, ἀλλὰ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸ κήρυγμα καὶ ὑπευθύνους ποιῆσαι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ, τότε αὐτοῖς ἐνομοθέτει ἕως δὲ ὅτε κατεφρόνουν, περιττὸν ἦν τὰ προστάγματα τοῦ Χριστοῦ λέγειν τοῖς αὐτὸν οὐκ εἰδόσι τὸν Χριστόν.

“Οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; ⁹ τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς ¹⁰ κρίνει.”

² 1 Cor. vi. 7, 8.

³ Ibid. xi. 21. vi. 13.

⁴ v. 12.

⁵ 1 Tim. iii. 7. ⁶ 2 Thess. iii. 14, 15.

⁶ v. 13.

⁷ καὶ, quod vulgo abest, habent C, E. ⁸ πλεονέκτης C, E, F. ⁹ διὰ τί οὐκ ἀπ. om. F. ¹⁰ τοῦτο C, E. ¹¹ φησὶ, quod aberat, est in libris omnibus. Statim τοὺς ἔξωθεν κ. τ. ἔξωθεν F. ¹² καλεῖ C. ¹³ δὲ assumptum ex A, E. ¹⁴ φησὶ om. F. ¹⁵ γὰρ] + μόνον αὐτοῖς C. Aret. ¹⁶ τις] + καὶ F. et a pr. man. A. ¹⁷ πράττομεν C. et ex corr. A. ¹⁸ ἦν] + αὐτῷ F. ¹⁹ κρίνει E. Mosq. 2.

Ἐπειδὴ ἄγὰρ εἶπε, “Τί μοι τοὺς ἔξω κρίνειν;” ἵνα μή τις ἐνομίσῃ ἀτιμωρήτους τούτους ἀφίεσθαι, ἕτερον δικαστήριον ἐφίστασιν αὐτοῖς φοβερόν. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ὁμοῦ μὲν ἐκείνους φοβῶν, ὁμοῦ δὲ τούτους παραμυθούμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι ἡ κόλασις αὕτη ἢ πρόσκαιρος τῆς ἀθανάτου καὶ διηκεοῦς ἐξαρπάζει· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ δηλῶν ἔλεγε· ⁷“Νυνὶ δὲ κρινόμενοι, παιδενόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.” ⁸“Καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.” Ἐμνημόνευσε ῥήσεως ἐν τῇ παλαιᾷ κειμένης, ὁμοῦ μὲν δεικνὺς, ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ μέγιστα κερδανούσιν, ὥσπερ λοιμοῦ τινος ἀπαλλαγέντες χαλεποῦ, ὁμοῦ δὲ δηλῶν, ὅτι οὐ καινοτομία τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ ¹³⁶ καὶ ἄνωθεν ἐδόκει τοῦτο τῷ νομοθέτῃ τοὺς τοιούτους ἐκτέμνεσθαι· ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν σφοδρότερον, ἐνταῦθα δὲ ἡμερώτερον. Διόπερ καὶ εἰκότως ἂν τις διαπαρήσειε, τί δήποτε ἐκεῖ μὲν συνεχῶρει κολάζεσθαι τὸν ἡμαρτηκότα καὶ καταλείεσθαι, ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι, ἀλλ’ ἐπὶ μετάνοιαν αὐτὸν ἄγει. Τί δή ποτ’ οὖν ἐτέρως μὲν ἐκείνα, ἐτέρως δὲ ταῦτα διευτυπῶτο; Διὰ δύο ταύτας αἰτίας· μίαν μὲν, ὅτι ἐπὶ μείζονα ἀγῶνα οὗτοι ἦγοντο, καὶ πλείονος ἐδέοντο τῆς μακροθυμίας· ἐτέραν δὲ τὴν ἀληθεστέραν, ὅτι οὗτοι ἔμὲν ἀπὸ τῆς ἀτιμωρησίας εὐκο- ^B λώτερον διωρθύνοντο ἐπὶ μετάνοιαν ἐρχόμενοι, ἐκείνοι δὲ ἐπὶ κακίαν μείζονα ἔμελλον ἔρπειν. Εἰ γὰρ τοὺς πρῶτους κολαζομένους ὁρῶντες τοῖς αὐτοῖς ἐνέμενον, εἰ μὴδὲ ἐκολάζοντό τινες, πολλοὶ μᾶλλον τοῦτο ἂν ἔπαθον. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν τῷ μοιχῷ καὶ τῷ ἀνδροφόνῳ θάνατος εὐθέως ἐπάγεται· ἐνταῦθα δὲ, εἰ μὴ διὰ μετανοίας ἀπολούσονται, διέφυγον τὴν κόλασιν. Πλὴν καὶ ἐνταῦθα σφοδροτέρας, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἡμερωτέρας ἴδοι τις ἂν ἐτιμωρίας, ἵνα δειχθῇ διὰ πάντων, ὅτι συγγενεῖς αἱ διαθῆκαι, καὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ νομοθέτου· καὶ παρὰ πόδας ἔκαστος ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὰς τιμωρίας, καὶ μετὰ πολὺν ^h χρόνον ἐν ἑκατέρᾳ, καὶ οὐδὲ μετὰ πολὺν χρόνον πολλὰκις, ἀλλὰ μετανοία μόνῃ ἀρκούμενον τὸν θεόν. Καὶ ἵγὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ ^C μοιχεύσας καὶ φονεύσας ὁ Δαυὶδ, διὰ μετανοίας ἐσώθη, καὶ ἐν τῇ καινῇ μικρὰ ἀπὸ χωρίου τιμῆς ὑφελόμενος ὁ Ἀνανίας μετὰ τῆς γυναικὸς ἀπώλετο. Εἰ δὲ πλεονάζει ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, τὰ δὲ

7 1 Cor. xi. 32.

^a γὰρ om. C. ^b καὶ ἐξάρτε a pr. man. A. ἐξάρτε (sine καὶ) F. Mosq. 7.
^c μὲν om. F. ^d Sic C.E.F. et ante corr. A. ἀπολούσονται idem ex corr.
ἀπολύσονται Edd. ^e τὰς τιμωρίας F. ^f ἵνα + γὰρ C. Aret. ^g καὶ
ἐκεῖ—ἐν ἑκατέρᾳ] ἐν ἑκατέρᾳ τινὲς ἐκολάσθησαν, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ὡσαύτως
C. Aret. ^h χρόνον] + πολλὰκις Say. Mor. Ben. repugnantibus libris. In
Veron. haec metὰ π. χ. ἐν ἐκ. καὶ οὐδὲ exciderunt. ⁱ γὰρ] + καὶ F.

ἐναντία ἐν τῇ καινῇ, ἡ διαφορὰ τῶν ^kπροσώπων τὴν διαφορὰν τῆς τοιαύτης οἰκονομίας ἐργάζεται.

- ⁸“Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;” ¹Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὡς ἐπὶ ὁμολογημένων ποιεῖται τὴν κατηγορίαν.
- D Καὶ γὰρ ἐκεῖ φησιν, “Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία” καὶ ^mἐνταῦθα, “Τολμᾷ τις ὑμῶν;” ἐκ προοιμίων εὐθέως τὸν θυμὸν ⁿἐνδεικνύμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι τὸλμης ἐστὶ τὸ πρᾶγμα καὶ παρανομίας. Καὶ τί δήποτε τὸν ^oπερὶ πλεονεξίας καὶ τοῦ μὴ δεῖν ἔξω κρίνεσθαι παρενέβαλε λόγον; Οἰκείον νόμον πληρῶν. Καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ τὰ παρεμπύπτοντα διορθοῦν, ὥσπερ ἡνίκα περὶ τῶν κοινῶν τραπέζων διαλεγόμενος, εἰς τὸν περὶ τῶν μυστηρίων ἐξέβη λόγον. Καὶ ἐνταῦθα τοῖνυν, ἐπειδὴ πλεονεκτῶν ἀδελφῶν ἐμνημόνευσε, ζέων τῇ φροντίδι τῆς διορθώσεως τῶν ἀμαρτανόντων οὐκ ἀνέχεται διατηρῆσαι τάξιν· ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς ἀκολουθίας ἀχθὲν εἰς μέσον ἀμάρτημα διορθοῦται πάλιν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπάνεισιν. Ἀκούσωμεν οὖν τί φησι καὶ περὶ ¹τούτου. “Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;” Τέως ^sἐκ τῶν ὀνομάτων γυμνοῖ, καὶ ἀποτρέπει, καὶ ἐγκαλεῖ. Καὶ ἐκ προοιμίων μὲν οὐκ ἀνατρέπει τὴν κρίσιν τὴν ἐπὶ τῶν πιστῶν ὅτε δὲ αὐτοὺς κατέπληξε διὰ πολλῶν, τότε καὶ τὸ ὅλως κρίνεσθαι ¹³⁷ἀνείλε. Μάλιστα μὲν γὰρ ^vεἰ δεῖ κρίνεσθαι, φησὶν, ἐπὶ τῶν (34²) ἀδίκων “οὐ δεῖ” ^wὅλως δὲ οὐδὲ κρίνεσθαι δεῖ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον τίθησι· τέως δὲ τὸ πρῶτον διακαθαίρει τὸ μὴ ἔξω δικάζεσθαι. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον πρὸς τὸν φίλον μικροψυχοῦντα, τὸν ἐχθρὸν καταλλάκτην λαμβάνειν, φησί; πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνῃ οὐδὲ ἐρυθριάς, ὅταν Ἕλλην τῷ Χριστιανῷ καθέξῃται δικάζων; Εἰ δὲ ὑπὲρ ἰδιωτικῶν οὐ χρή παρ’ Ἕλλησι δικάζεσθαι, πῶς αὐτοῖς ὑπιτρέψομεν ὑπὲρ ἐτέρων μεϊζόνων;
- B Καὶ ὅρα πῶς εἶπεν. Οὐκ εἶπεν, ἐπὶ τῶν ἀπίστων, ἀλλ’ “ἐπὶ τῶν ἀδίκων,” λέξιν θείας, ἧς μάλιστα χρεῖαν εἶχεν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ὥστε ἀποτρέψαι καὶ ἀπαγαγεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ δίκης αὐτῷ ὁ λόγος ἦν, οἱ δικάζόμενοι δὲ οὐδὲν

⁸ CAP. VI. v. 1.

^k προσώπων] χρόνων F. ¹ Verba καὶ ἐνταῦθα πάλιν om. C. Aret. Statim ὡς, quod vulgo abest, receptum ex A.C.E. ^m ἐνταῦθα] + πάλιν C.F. Aret. ⁿ ἐνδεικνύμενος] ἐμφανῶν C. ^o περὶ om. F. ^p τῶν] Sic C.E.F. τὸ vulgum. ^q τούτων F. ^r ὑμῶν] + πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Edd. contra idem librorum omnium. Cf. Matthaei. ad loc. ^s ἐκ] ἐπὶ C. ^t ἀποτρέπει C. Aret. ^v εἰ δεῖ κρ.] Sic Edd. οὐδὲ κρ. A.C.E. Aret. In F. quaedam omīssa. ^w οὐ δεῖ] Sic E.F. Veron. οὐκ εἶδει Sav. Mor. εἶδει (sine οὐκ) A.C. ^x ὅλως δεῖ] τὸ δὲ μεῖζον ὅλως C. Aret. ^y ἐπιτρέψομεν A.

οὕτως ἐπιζητοῦσιν, ὥς τὸ πολλὴν εἶναι πρόνοιαν τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς δικάζουσιν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἀποτρέπει, μονονουχὶ λέγων· * ποὶ φέρη καὶ τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, τοῦναντίον πάσχων, ὧν ἐπιθυμεῖς, καὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων τοχεῖν ἀδικοῖς ἐπιτρέπων ἀνθρώποις; Καὶ ἐπειδὴ εὐθέως φορτικὸν ἦν ἀκοῦσαι τὸ μὴ δικάζεσθαι, οὐκ εὐθέως τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀλλὰ τοὺς δικά- C ζοντας ἤμειψε μόνον, ἔξωθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσάγων τοὺς δικάζομένους. Εἰτα, ἐπειδὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι ἐδόκει τὸ παρὰ τοῖς ἔνδον δικάζεσθαι, καὶ μάλιστα τότε· οὐ γὰρ ἦσαν ἴσως ἱκανοὶ πράγμα συνιδεῖν, οὔτε τοιοῦτοι· αἰοὶ οἱ ἔξωθεν δικάσται νόμων ἐμπειροὶ καὶ ῥητορεῖας, αἵτε ἐξ ἰδιωτῶν οἱ πλείους ὄντες· ὅρα πῶς αὐτοὺς ἀξιοπίστους ποιεῖ, πρῶτον ἀγίους καλέσας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ^β τοῦτο βίου καθαρότητα, οὐκέτι δὲ ἀκρίβειαν τὴν περὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῖς ἐμαρτύρει, ὅρα πῶς καὶ τοῦτο μεθοδεύει τὸ μέρος, λέγων οὕτως· ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸²

Τινὲς ἐνταυθα^κ φασὶ τοὺς ἱερέας αἰνέττεσθαι· ἄλλ' ἀπαγε
 περὶ γὰρ δαιμόνων ὁ λόγος αὐτῷ. ¹Εἰ γὰρ περὶ ἱερέων ἔλεγε
 διεφθαρμένων, ἠνίξαστο ^μ ἂν αὐτοὺς ἄνω εἰπὼν, ὅτι ἐν ὑμῖν
 Β κρίνεται ὁ κόσμος· οἶδε γὰρ ^η κόσμον καὶ τοὺς πονηροὺς
 ἀνθρώπους καλεῖν ἢ γραφή· καὶ οὐκ ἂν ἐκ δευτέρου τὸ αὐτὸ
^ο εἶπεν, οὐδ' ἂν ὡς μείζον τι λέγων ὕστερον αὐτὸ τέθεικεν.
 Ἀλλὰ περὶ ἐκείνων λέγει τῶν ἀγγέλων, περὶ ὧν φησιν ὁ
 Χριστός· ¹²“Πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ
 διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ” καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι “Οἱ
 ἀγγελοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης.”
 Ὅταν γὰρ αἱ ἀσώματοι δυνάμεις αὗται ἔλαττον ἡμῶν εὐρεθῶσιν
 ἔχουσαι τῶν σάρκα περιβεβλημένων, χαλεπωτέραν δώσουσι
 δίκην. Εἰ δὲ ἔτι φιλονεικοῖεν τινες ἱερέας λέγειν αὐτὸν,
 C ῥερώμεθα ποίους ἱερέας; Τοὺς βιωτικῶς περιπατήσαντας
¹ πάντως. Πῶς οὖν φησιν, “Ἀγγέλους κρινοῦμεν, μή τι γε
 βιωτικά;” πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν βιωτικῶν τιθεὶς τοὺς
 ἀγγέλους· εἰκότως, ὥστε τῆς τούτων χρείας ἐκτὸς γενομένους
 διὰ τὴν τῆς φύσεως ὑπεροχὴν. ¹³“Βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια (343)
 εἰν ἔχῃτε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τούτους καθίζετε.”
 Μεθ' ὑπερβολῆς ἡμᾶς διδάξαι βουλόμενος, ὅτι, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν
 ἦ, τοῖς ἔξωθεν ἑαυτοὺς διδόναι χρή, τὴν δοκοῦσαν εἶναι ἀντίθεσιν
 κινήσας, προηγουμένως ταύτην ἔλυσεν. Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦ-
 τόν ἐστιν ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι οὐδεὶς ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ ἱκανὸς
 D διακρίναι, ῥ' ἄλλ' εὐκαταφρόνητοι πάντες. Καὶ τί τοῦτο; Καὶ
 γὰρ μηδεὶς ἢ σοφὸς, φησὶ, τοῖς ἐλαχίστοις ἐπιτρέπετε.
¹⁴“Τοῦτο δὲ πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.” Ἐλέγχοντός ἐστι
 τὴν τούτων ἀντίθεσιν, ὡς σκῆψιν οὖσαν περιττήν· διὸ καὶ
 ἐπήγαγεν· “Οὕτως οὐκ ἐν σοφὸς ἐν ὑμῖν οὐδὲ εἰς;” Τοσαύτη,
 φησὶν, ἀπορία, τοσαύτη σπάνις ἀνδρῶν συνετῶν παρ' ὑμῖν;
 Καὶ ἡ ἐπαγωγὴ δὲ μείζονα τὴν πληγὴν ἔχει εἰπὼν γὰρ,
 “Οὕτως οὐκ ἐν σοφὸς ἐν ὑμῖν οὐδὲ εἰς;” ἐπήγαγεν· “Ὁς
 E δυνήσεται διακρίναι μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ;” Ὅταν γὰρ
 ἀδελφὸς δικάζεται ἑμετὰ ἀδελφοῦ, οὐδὲ πολλῆς δεῖ τῆς
 συνέσεως καὶ τῆς δεινότητος τῷ μεσιτεύοντι τῇ δίκῃ, τῆς δια-
 θέσεως καὶ τῆς συγγενείας πολλὰ συμπραττούσης πρὸς τὴν

¹² Matth. xxv. 41. 2 Cor. xi. 15.

¹³ v. 4.

¹⁴ v. 5.

^κ φησὶ A. Cat.

¹ εἰ γὰρ περὶ—εἰπὼν ὅτι] περὶ δὲ ἱερέων διεφθ. τότε
 ἔλεγεν, ὅτε αἰνέττεσθαι αὐτοὺς ἐφη ὅτι C. Aret. ^μ ἂν om. F. ^η κόσμον

καὶ τοὺς π. ἀ.] τοὺς π. ἀ. κόσμον C. ^ο εἰπὼν F. ^π Sic A. E. Cat. ῥερώμεθα

vulgo. ¹ πάντως] + ἐρεῖς C. Aret. πάντας pro πάντως F. ^ρ ἄλλ', quod

aherat, est in omnibus. ^σ τοῦτο δὲ om. C. Aret. ^τ μετὰ τοῦ ἀδ. Edd. τοῦ

ideest in omnibus. ^υ οὐδὲ πολλῆς δεῖ] Sic E. Edebatur οὐδέποτε δέεται.

δεῖ pro δέεται conjecerat Sav.

λύσιν τῆς τοιαύτης φιλονεικίας. ¹⁵“ Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων.” Εἶδες πῶς ἐν ἀρχῇ μὲν χρησίμως διέβαλε τοὺς δικάζοντας, ἀδίκους καλέσας· εἰταῦθα δὲ ἐντρεπτικῶς, ἀπίστους εἰπών; Καὶ γὰρ σφόδρα αἰσχροὺς, εἰ ὡμὴδὲ ἀδελφοῖς δυνατόν γενέσθαι καταλλαγῆς αἴτιον τὸν ἱερέα, ἀλλ’ ἀνάγκη πρὸς τοὺς ἔξω τρέχειν. Ὡστε ¹³⁹ εἰπών, “ τοὺς ἐξουθενημένους,” οὐ τοῦτο εἶπε προηγουμένως, ὅτι τοὺς ὑπερριμμένους δεῖ καθίζειν, ἀλλὰ καθαπτόμενος αὐτῶν. “ Ὅτι γὰρ τοῖς δυναμένοις διακρίνειν ἐπιτρέπειν χρὴ, ἐδήλωσεν εἰπών, “ Οὕτως οὐκ ἐν σοφὸς ἔν ὑμῖν οὐδὲ εἷς;” καὶ ἐκ περιουσίας ἐπιστομίζων καὶ λέγων, ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς ἦν σοφὸς ἔν ὑμῖν, τοῖς ἀσυνέτοις ἐπιτρέπειν ἐχρῆν μᾶλλον τὴν ἀκρόασιν, ἢ τοὺς ἔξωθεν δικάζειν. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἐν οἰκίᾳ μὲν γινομένης μάχης, μηδένα τῶν ἔξωθεν καλεῖν, ἀλλ’ αἰσχύνεσθαι εἰ διαδοθεῖ πρὸς τοὺς ἔξω τὰ ἐνδον γινόμενα· ἐνθα δὲ ἐκκλησία, B τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων ὁ θησαυρὸς, πάντα ἐκφέρεσθαι ἔξω; “ Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ ἡ ταῦτα ἐπὶ ἀπίστων.” Διπλοῦν τὸ ἐγκλημα, ὅτι κρίνεται, καὶ ἐπὶ ἀπίστων. Εἰ γὰρ καὶ καθ’ ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα ἀμάρτημα ἂν πρὸς ἀδελφὸν κρίνεσθαι, τὸ καὶ ἐπὶ ἐξωτικῶν ποῖαν ἔχει συγγνώμην;

¹⁶“ Ἦδη μὲν οὖν ὅλως ἡττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ’ ἑαυτῶν.” Εἶδες ποῦ αὐτὸ ἐτήρησε, καὶ πῶς εὐκαίρως αὐτὸ ἀνείλεν; Οὕπω γὰρ λέγω, φησὶ, τίς ἀδικεῖ, ἢ τίς ἀδικεῖται· τέως αὐτῷ τῷ κρίνεσθαι ἐκάτερος διαβέβληται, καὶ οὐδὲν ἕτερος C ἐτέρου βελτίων κατὰ τοῦτο. Εἰ δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως κρίνεται, ἐτέρου λόγου τοῦτο. Μὴ τοίνυν λέγε, τίς ἡδίκησεν; ἐντεῦθεν γὰρ ἤδη σε κατακρίνω ἀπὸ τοῦ δικάζεσθαι. Εἰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν ἀδικούντα, ἐγκλημα, τὸ καὶ ἀδικεῖν πόσης κατηγορίας ἄξιον; “ Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ¹⁷ ἀλλ’ αὐτοὶ ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφοί.” Πάλιν διπλοῦν τὸ ἐγκλημα, τάχα δὲ καὶ τριπλοῦν καὶ ¹⁸ τετραπλάσιον. Ἐν μὲν, τὸ μὴ εἰδέναι D ἀδικούμενον φέρειν· δεύτερον δὲ, τὸ καὶ ἀδικεῖν· τρίτον, τὸ καὶ τοῖς ἀδικοῖς ἐπιτρέπειν περὶ τούτων· τέταρτον, τὸ καὶ ἀδελφόν. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τὰ ἀμαρτήματα κρίνεται, ὅταν εἰς τὸν τυγχόντα, καὶ εἰς τὸ οἰκείον γίνηται μέλος· ἀπὸ γὰρ πλείονος ἱταμότητος τολμᾶται τοῦτο. Κάκει μὲν ἡ φύσις τοῦ πράγματος ¹⁹ πεπάτῃται μόνῃ, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ τοῦ προσώπου

15 v. 6.

16 v. 7.

17 v. 8.

¹⁵ μὴ F. ¹⁶ ἐν om. E. ¹⁷ ἐν accessit ex libris omnibus et Aret. Ede-
batur εἰ καὶ μηδεὶς ἦν σοφός, ὑμῖν τοῖς ἀσυνέτοις κ. τ. ε.
τοῦτο Edl. ¹⁸ τὸ + καὶ A.F. ¹⁹ τετραπλοῦν C. ²⁰ ταῦτα omnes.
receptum a Sav. cet. ²¹ καταπεπάτῃται A.

ποιότης. Ἐντρέψας τοίνυν ἀπὸ τῶν κοινῶν λογισμῶν, καὶ
 Επρὸ τούτων ἀπὸ τῶν κειμένων ἐπάθλων, εἰς ἀπειλὴν κατακλείει
 τὴν παραίνεσιν, ἰσχυρότερον ποίῳ τὸν λόγον, καὶ οὕτω λέγων·
 18“ Οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;
 Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί,
 οὔτε μαλακοί, οὔτε ἄρσενικοῦται, οὔτε πλεονέκται, οὐ κλέπται, (344)
 οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρο-
 νομήσουσι.” Τί λέγεις; περὶ πλεονεκτῶν διαλεγόμενος,
 τοσοῦτον ὄχλον ἐπήγαγες ἡμῖν παρανόμων ἀνθρώπων; Ναί,
 φησὶν· ἀλλ’ αὐ συγχέων τὸν λόγον τοῦτο ποιῶ, ἀλλὰ καὶ
 140 τάξει προβαίνων. Ὡς περὶ τῶν πόρνων διαλεγόμενος,
 μέμνηται πάντων ὁμοῦ, οὕτω πάλιν τοῦ πλεονέκτου μνησθεὶς,
 πάντας εἰς μέσον ἄγει, πρὸς τοὺς ἐλέγχους συνεθίζων τοὺς τὰ
 τοιαῦτα συνειδότες ἑαυτοῖς. Τὸ γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐτέρων
 μνήμαις συνεχῶς ἀκούειν τὴν κειμένην κόλασιν αὐτοῖς, εὐπαρά-
 δεκτον ποιεῖ τὸν ἔλεγχον, ὅτι ἐπειδὴν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ἀμαρτή-
 μασις ἐπαποδύηται. Οὐδὲ γὰρ ὡς συνειδὼς ἔνταῦθα αὐτοῖς
 ταῦτα, οὐδὲ ὡς ἐλέγχων ποιεῖται τὴν ἀπειλὴν· ὁ μάλιστα καὶ
 ἱκανόν ἔστι κατασχεῖν τὸν ἀκροατὴν, καὶ μὴ ἀφείναι ἀποπη-
 δῆσαι, ὅταν μὴ πρὸς αὐτὸν ὁ λόγος ἀποτείνηται, ὅρα δὲ ἀδιο-
 Βρίστως λεγόμενος, λανθανόντως αὐτοῦ πλήτη τὸ συνειδός.
 “Μὴ πλανᾶσθε.” Ἐνταῦθα αἰνίττεται τινας λέγοντας, ὅπερ
 καὶ νῦν λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι φιλόανθρωπος ὢν ὁ θεὸς καὶ
 ἀγαθὸς, οὐκ ἐπεξέρχεται τοῖς πλημμελήμασι· μὴ δὲ φοβηθῶμεν·
 οὐδένα γὰρ ἐπ’ οὐδενὶ δίκην ἀπαιτήσει ποτέ. ὁ καὶ ταύτων
 ἕνεκ ἐφ’ ἧς, “Μὴ πλανᾶσθε.” Πλάνης γὰρ ἐστὶν ἐσχάτης
 καὶ ἀπάτης, ἐλπίσαντα χρηστὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτυχεῖν, καὶ
 ταῦτα περὶ θεοῦ ὑποπτεῖν, ὃ μὴδὲ περὶ ἀνθρώπου τις ἐν-
 νοήσειε. Διὸ φησιν ὁ προφήτης ἐκ προσώπου αὐτοῦ· 19“ Ὑπέ-
 Cλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσμαι σοὶ ὅμοιος· ἐλέγξω ἡ σὲ καὶ παρα-
 στήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀνομίας σου” καὶ ὁ Παῦλος
 ἐνταῦθα, “Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι” τὸν ἤδη καταδικασθέντα
 πρῶτον τίθησιν· “οὔτε μοιχοί, οὔτε ὁ μαλακοί, οὔτε ὁ μέθυσοι
 βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι.” Πολλοὶ τούτου ὁ ἐπελάβοντο
 τοῦ χωρίου, ὡς σφόδρα τραχέος, εἶγε τὸν μέθυσον καὶ λοῖδορον
 μετὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ ἡταιρικότος καὶ τοῦ ἄρσενικοῦτου
 τίθησι· καίτοιγε οὐκ ἴσα τὰ ἐγκλήματα· πῶς οὖν τὰ τῆς

18 v. 9, 10.

19 Psal. xlix. 21.

^a ἐπειδὴν] μάλιστα ἐπειδὴν C. Aret. ^b ἐνταῦθα om. F. ^c ἐστὶ] ἦν F.
^e ἡσθε δὲ] ἀδ. λεγ. λανθανόντως om. F. ^d καὶ om. C. ^f φησὶ] + τὸ C.
^g σὲ om. E. ^h ἀνομίας] ἀμαρτίας F. ⁱ μαλακοί] + οὔτε ἄρσενικοῦται F.
^j μέθυσοι] + οὔτε λοῖδοροι Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^k ἐπελά-
 θοντο mendose F.

κολάσεως ἴσα; Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι μάλιστα μὲν οὖν οὐ μικρὸν τὸ τῆς μέθης καὶ τὸ τῆς ῥλοιδορίας, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τὸν μωρὸν καλέσαντα τὸν ἀδελφὸν τῇ γένει παρέδωκε πολ-
 λάκις γὰρ ἐντεῦθεν ἐτέχθη θάνατος· καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων δὲ δῆμος ἡτὰ χαλεπώτατα ἐκ τῆς μέθης ἐξήμαρτεν ἀμαρτήματα.
 Ἐπειτα, ὅτι οὐ περὶ κολάσεως ὁ λόγος αὐτῷ τέως, ἀλλὰ περὶ ἐκπτώσεως βασιλείας. Τῆς μὲν οὖν βασιλείας ὁμοίως καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἐκπίπτουσιν· εἰ δέ τινα ἐν τῇ γένει διαφορὰν ἔξουσιν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ ζητεῖν· οὐ γὰρ περὶ τούτου πρόκειται νῦν ἡμῖν. ²⁰ Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ' ἀπελού-
 σασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε." Σφόδρα ἐντρεπτικῶς ἐπήγαγε λέγων· ἐνόησατε ἡλίκων ἡμᾶς ἐξείλετο κακῶν ὁ ὁ θεός, ὅσην ἡμῖν
 φιλανθρωπίας παρέσχετο πείραν καὶ ἀποδείξιν· καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀπαλλαγῆς τὴν ἀντίδοσιν ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τὴν εὐεργεσίαν προήγαγε καὶ γὰρ καθαρὸν ἐποίησεν. Ἄρ' οὖν τοῦτο μόνον; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἡγίασεν. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσε. Καίτοιγε καὶ τὸ τῶν ἀμαρτη-
 μάτων ἀπαλλαγῆναι, δωρεὰ μεγάλη· ἡνὶ δέ σε καὶ μυρίων ἐπέπλησεν ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο γέγονεν, "Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ" οὐκ ἐν τῷδε καὶ τῷδε· ἀλλὰ
 "καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν."

Ἐταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοί, καὶ τὸ μέγεθος τῆς γεγενη-¹⁴¹
 μένης εὐεργεσίας ἐννοοῦντες, μένωμεν σωφρόνως βιοῦντες, τῶν
 τε ἀπηριθμημένων καθαρεύοντες ἀπάντων, καὶ τὰ δικαστήρια
 φεύγωμεν τὰ ἐν ἀγοραῖς ταῖς ἔξω, καὶ τὴν εὐγένειαν, ἣν ὁ θεὸς
 ἡμῖν ἐχαρίσατο, ταύτην διαφυλάξωμεν. Ἐνόησον γὰρ ἡλίκης
 ἐστὶν αἰσχύνης καθέζεσθαι Ἑλλήνα σοὶ τὰ δίκαια νέμοντα.
 Τί οὖν, φησὶν, εἰς παρανόμως ὁ ἔνδον κρίνη; Διὰ τί, εἰπέ μοι;
 κατὰ ποίους γὰρ νόμους δικάζει ὁ Ἕλληνα, καὶ κατὰ ποίους ὁ
 Χριστιανός; οὐκ εὐδὴλον ὅτι κατὰ μὲν τοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ
 Ἕλληνα, κατὰ δὲ τοὺς τοῦ θεοῦ ὁ Χριστιανός; Οὐκοῦν ἐνταῦθα
 μᾶλλον τὸ δίκαιον, ἐπεὶ καὶ ἐξ οὐρανῶν εἰσὶν οἱ νόμοι
 πεμφθέντες. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν μετὰ τῶν εἰρημένων
 (345) καὶ ἑτέρα ἐστὶν ὑποπτεῦσαι πολλὰ, καὶ ῥητόρων δεινότητα, καὶ
 διαφθορὰν ἀρχόντων, καὶ πολλὰ ἄλλα τὸ δίκαιον λυμαινεται·

²⁰ v. 11.

ῥλοιδορίας] + ἀμαρτήματα F. Mox ὁ Χριστὸς om. idem. ¹ ἐκ τῆς μέθης τὰ
 χαλεπώτατα inverso ord. C.E. ² λέγων] ταῦτα C. ³ ἡμᾶς C.E.F. Aret.
 ἡμᾶς Edd. Statim ἐξείλετο F. et a pr. man. A. ⁴ θεός] + φησὶν C.
 ἡμῖν C. Aret. Eddebatur ὑμῖν. ⁵ ἩΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ δικάζεσθαι, ἀλλὰ
 φέρειν ἡμᾶς γενναίως τοὺς ἀδικούντας· τοῦτο γὰρ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ὁμοίους ποιεῖ.
 Veron. ⁶ οὐρανοῦ F. Sav. marg. ⁷ ἄλλα] + οἱς C. Mox λυμαινόμενα
 edidit Sav. nescio quo auctore. Hunc tamen invitis libris secuti sunt Mor.
 Ben.

ἐνταῦθα δὲ τοιοῦτον οὐδέν. Τί οὖν, ἂν ὁ ἀντίδικος δυνάστης ᾖ; φησί. Καὶ διὰ τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα δικάζεσθαι ἐνταῦθα χρή· ἐν γὰρ ταῖς ἔξω δικαστηρίοις περιέσται σου πάντως. Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔνδον καταφρονεῖ καὶ ἔξω πρὸς βίαν ἔλκει, βέλτιον, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης μέλλεις πάσχειν, ²ἐκόντα Cύποσπῆναι καὶ μὴ δικάσασθαι, ἵνα καὶ μισθὸν ἔχῃς. 21. ³Ἄν γάρ τις ⁴σοι θέλῃ κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ⁵ἄφῃσεις αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ, “⁶Ἰσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ὥς ὅτου εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ’ αὐτοῦ.” Καὶ τί χρή λέγειν τὰ ἡμέτερα; καὶ γὰρ αὐτοὶ οἱ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων συνήγοροι μυριάκις ταῦτα λέγουσιν, ὅτι βέλτιον ἔξωθεν διαλύεσθαι. Ἄλλ’ ὃ τῶν χρημάτων, μᾶλλον δὲ, ⁷ὃ τοῦ ἀτόπου ἔρωτος τῶν χρημάτων· ὅτι πάντα ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλε, καὶ πάντα λήρος τοῖς πολλοῖς καὶ μῦθοι διὰ τὰ χρήματα. Καὶ τὸ μὲν βιωτικούς εἶναι τοὺς τοῖς δικαστηρίοις **D**ἐνοχλοῦντας, ⁸οὐδὲν θαυμαστόν· τὸ δὲ πολλοὺς τῶν ἀποταξαμένων τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα ποιεῖν, τοῦτό ἐστιν ὃ συγγνώμης πάσης ἐστέρηται. Εἰ γὰρ ⁹ἐθέλοις ἰδεῖν πόσον ταύτης ἀπέχειν σε τῆς χρείας, τῆς τῶν δικαστηρίων λέγω, προσέταξεν ἡ γραφή, καὶ τίσιν οἱ νόμοι κεῖνται μαθεῖν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· 22. “Δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις.” Εἰ δὲ περὶ τοῦ Μωϋσαϊκοῦ ταῦτά φησι, πολλῶ μᾶλλον περὶ τῶν ἔξωθεν. Ἄν μὲν οὖν ἀδικῇ, δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἴης δίκαιος· ἐὰν δὲ ἀδικῇ καὶ φέρῃς· δίκαιον γὰρ μάλιστα **E**τούτό ἐστιν· οὐδὲν χρεῖαν ἔχεις τῶν ἔξωθεν νόμων. Καὶ πῶς δυνήσομαι φέρειν ἀδικούμενος; φησί. Καίτοιγε ὁ Χριστὸς καὶ τούτου τι πλεόν προσέταξεν. Οὐ γὰρ μόνον ἀδικούμενον φέρειν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ καὶ προσεπιδιδάσκειν τῷ ἀδικούντι, καὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ πάσχειν ὑπερβαίνειν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ποιούντος κακῶς. Οὐ γὰρ εἶπε, τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν ἄφες τὸν χιτῶνα· ἀλλὰ μετ’ ἐκείνου καὶ ¹⁰τὸ ἱμάτιον δός. Νίκησον γὰρ αὐτὸν, φησί, τῷ κακῶς πάσχειν, μὴ τῷ κακῶς ποιεῖν· αὕτη γὰρ ἡ σαφὴς νίκη καὶ λαμπρά. Διὸ καὶ προῖον ἔλεγεν ὁ Παῦλος· “Ἦδη μὲν οὖν ὅλως ἡττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ’ ἑαυτῶν. Καὶ διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀδικεῖσθε;” “Ὅτι γὰρ ὁ ἀδικούμενος νικᾷ μᾶλλον τοῦ μὴ φέροντος ἀδικεῖσθαι, τοῦτο ὑμῖν ποιήσω φανερόν. Ὅ μὴ

21 Matth. v. 40, 25.

22 1 Tim. i. 9.

² ἐκόντα nostri omnes et Reg. apud Montef. ἐκόν Edd. ³ σοι]+φησιν C. ⁴ ἄφες C. Sav. marg. ⁵ εἰ] ἡ vel ἡ A.C.E. ⁶ ὁ] ἀλλ’ ὁ Edd. ἀλλ’ non est in Codd. ⁷ θαυμαστόν οὐδὲν inverso ord. A.F. ⁸ ἐθέλοις omnes. ἐθέλεις vulgo.

φέρων ἀδικεῖσθαι, κὰν εἰς ἑδικαστήριον ἐλκύσῃ, κὰν περιγένηται, τότε μάλιστα ἡττήται· ὃ γὰρ οὐκ ἤθελεν, ἔπαθεν· ἡνάγκασε ἡ γοῦν αὐτὸν ὁ ἀντίδικος καὶ ἀλγῆσαι καὶ δικάσασθαι. Τί γὰρ ὅτι νενίκηκας; τί δὲ ὅτι τὰ χρήματα ἀπέλαβες ἅπαντα; ὅπερ B οὐκ ἐβούλου τέως ὑπέμεινας, ἀναγκασθεὶς δικάσασθαι. Ἄν δὲ ἐνέγκῃς τὴν ἀδικίαν, νικᾷς, χρημάτων ἰμὲν ἀποστερούμενος, τῆς δὲ νίκης οὐκέτι τῆς ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ταύτῃ· οὐ γὰρ ἴσχυσέ σε ἀναγκάσαι ἐκεῖνος, ὅπερ οὐκ ἐβούλου, ποιῆσαι. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, εἰπέ μοι, τίς ἐνίκησεν ἡ ἐπὶ τῆς κοπρίας; τίς ἡττήθη; ὁ πάντα ἀφαιρεθεὶς Ἰώβ, ἢ ὁ πάντα ἀφελόμενος διάβολος; Δῆλον ὅτι ὁ πάντα ἀφελόμενος διάβολος. Τίνα θαυμάζομεν τῆς νίκης, τὸν διάβολον τὸν πλύξαντα, ἢ τὸν Ἰώβ τὸν πληγέντα; Δῆλον ὅτι τὸν Ἰώβ. Καίτοιγε οὐκ ἴσχυσε C χρήματα ἀπολλύμενα κατασχεῖν, οὐ σῶσαι τοὺς παῖδας τοὺς αὐτοῦ. Καὶ τί λέγω χρήματα καὶ παῖδας; τὴν τοῦ σώματος οὐκ ἴσχυσε περιποιήσασθαι σωτηρίαν. Ἄλλ· ὅμως οὗτός ἐστιν ὁ νίκησας, ὁ πάντα τὰ ὄντα ἀποβαλὼν. Χρήματα μὲν γὰρ οὐκ ἴσχυσε κατασχεῖν, τὴν δὲ εὐσέβειαν κατέσχε μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. Ἄλλὰ παισὶν οὐκ ἐπήμυνεν ἀπολλυμένοις. Καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ ἐκείνους λαμπροτέρους ἐποίησε τὸ συμβᾶν, καὶ ἐαυτῷ δὲ οὕτως ἡμυνεν ἐπηρεαζομένῳ. Εἰ δὲ μὴ κακῶς ἔπαθε καὶ ἡδικήθη παρὰ τοῦ διαβόλου, οὐκ ἂν ἐνίκησε τὴν λαμπρὰν D νίκην ἐκείνην. Εἰ πονηρὸν ἦν τὸ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἂν ἡμῖν αὐτὸ ἐπέταξεν ὁ θεός· πονηρὰ γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἐπιτάττει. Ἡ οὐκ ἴστε, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς τῆς δόξης; καὶ οὐκ ἂν αἰσχύνῃ καὶ γέλῳτι καὶ ζημίᾳ περιβαλεῖν ἡμᾶς ἠθέλησεν, ἀλλὰ τὰναντία (346) προσενῆσαι. Διὰ τοῦτο ἡ κελεύει ἀδικεῖσθαι, καὶ πάντα πράττει, ὥστε ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῶν βιωτικῶν, καὶ πείσαι τί δόξα καὶ τί αἰσχύνῃ, τί ζημίᾳ καὶ τί ἡ κέρδος. Ἄλλὰ δεινὸν τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ ἐπηρεάζεσθαι. Οὐκ ἔστι δεινὸν, οὐκ ἔστιν, E ἄνθρωπε. Μέχρι τίνος πρὸς τὰ παρόντα ἐπτόησαι; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπέταξεν ὁ αὐτὸς ὁ θεός, εἰ δεινὸν ἦν. Σκόπει δέ. Ὁ ἡδικηκὼς ἀπῆλθε χρήματα ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνειδὸς πονηρόν· ὁ δὲ ἡδικημένος, χρημάτων μὲν ἀπεστερημένος, παρρησίαν δὲ κεκτημένος πρὸς τὸν θεόν, κτῆμα μυρίων θησαυρῶν τιμιώτερον. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, φιλοσοφῶμεν ἐκ προαιρέσεως, καὶ μὴ πάσχωμεν τὰ τῶν ἀνοήτων, οἱ τότε νομίζουσι μὴ ἀδικεῖσθαι,

ἔ δεσμοτήριον E. ἡ γοῦν A.E.F. γὰρ Edd. ἰ μὲν om. F. κ ἐπὶ] ὁ ἐπὶ A.F. Veron. Apud Sav. autem locus sic legitur: τίς ἐνίκησεν, ὁ βάσκανος ἢ ὁ ἐπὶ τῆς κοπρίας; Neque aliter Mor. Ben. repugnantibus nostris omnibus. ἰ τίνα] + οὖν C. ἡ κελεύει] + ἡμᾶς Edd. invitis libris. ἡ κέρδος] τὸ κ. E. ὁ αὐτὸς om. F.

ὅταν ἀπὸ δικαστηρίου τοῦτο πάθωσι. Τοῦναντίον δὲ ἅπαν
 143 ἐστὶν ἡ μεγίστη ζημία, καὶ ὅλως ὅταν μὴ ἐκόντες ταῦτα
 φιλοσοφῶμεν, ἀλλ' ἡττηθέντες ἐκείθεν. Οὐδὲν γὰρ κέρδος
 ἀπὸ δικαστηρίου ἡττηθέντα ἐνεγκεῖν· καὶ γὰρ τῆς ἀνάγκης
 ἢ τὸ πρᾶγμα γίνεται λοιπόν. Τίς οὖν ἡ λαμπρὰ νίκη; Ὅταν
 σὺ καταφρόνησῃς, ὅταν μὴ δικάσῃ. Τί φῆς; ἀφηρεθήν
 ἅπαντα τὰ ὄντα, φησί, καὶ σιγᾶν κελεύεις; ἐπηρεάσθην, καὶ
 φέρειν πρᾶως παραινεῖς; καὶ πῶς δυνήσομαι; Ῥᾶστα μὲν
 οὖν, ἂν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψῃς, ἂν ἴδῃς τὸ κάλλος τοῦτο,
 καὶ πῶς σε ἐπηγγέλτατο δεξασθαι ὁ θεὸς φέροντα ἀδικίαν
 γενναίως. Τοῦτο τοίνυν ποιεῖ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν,
 Βενόησον ὅτι τῷ ἐκεί καθημένῳ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ γέγονας
 ὁμοιος. Καὶ γὰρ ^ακαὶ ἐκεῖνος ὑβρίσθη καὶ ἤνεγκε, καὶ ὠνει-
 δίσθη καὶ οὐκ ἡμύνατο, καὶ ^βἐτυπτήθη καὶ οὐκ ἐπέξηλθεν·
 ἀλλὰ καὶ ^γτοῖς ἐναντίοις ἡμείψατο, εὐεργεσίαις μυριάς τοὺς
 τὰ τοιαῦτα πεποιηκότας, καὶ ἡμᾶς μιμητὰς αὐτοῦ γενέσθαι
 ἐκέλευεν. Ἐνόησον ὅτι γυμνὸς ἐξηλθες ἐκ κοιλίας μητρὸς
 σου· ^δγυμνὸς καὶ ἀπελεύσῃ καὶ σὺ καὶ ἐκεῖνος ὁ ἡδικοῦς· μᾶλλον
 δὲ ἐκεῖνος ^εμὲν μετὰ μυρίων τραυμάτων σκώληκα τικτόντων.
 Ἐνόησον ὅτι πρόσκαιρα τὰ παρόντα, λόγισαι τοὺς τάφους
 τῶν προγόνων, κατάμαθε τὰ γεγενημένα σαφῶς, καὶ ἄφει
 ὅτι ἰσχυρότερόν σε ἐποίησεν ὁ ἀδικήσας. Τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ
 πάθος χαλεπώτερον ἐποίησε, τὴν φιλαργυρίαν λέγω· τὸ δὲ
 σὸν ἀσθενέστερον, λαβὼν τὴν τροφήν τοῦ θηρίου. Καὶ ἔτι
 πρὸς τούτοις ἀπῆλλαξέ σε φροντίδων, ἀγωνίας, βασκανίας,
 σκυοφαντῶν, θορύβου, ταραχῆς, φόβου διηνεκοῦς· καὶ τὸν
 φορυτὸν τῶν κακῶν ἐπεσώρευσεν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν.
 Τί οὖν, ἐὰν λιμῶ παλαίσω; φησί. ^σΜετὰ Παύλου τοῦτο
 πᾶσχεις τοῦ λέγοντος· “Ἀχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν
 καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν.” Ἄλλ' ἐκεῖνος διὰ τὸν θεόν,
 Δ φησί. Καὶ σὺ διὰ τὸν θεόν· ὅταν γὰρ μὴ ἐπέξέλθῃς, διὰ
 τὸν θεὸν τοῦτο ποιεῖς. Ἄλλ' ὁ ἡδικοῦς μετὰ τῶν πλου-
 τούντων τρυφᾷ. Μᾶλλον δὲ μετὰ τοῦ διαβόλου· ἀλλὰ σὺ
 μετὰ Παύλου στεφανοῦσαι. Μὴ τοίνυν δέδιθι λιμόν· ²³“Οὐ
 γὰρ λιμοκτονήσει κύριος ψυχὰς δικαίων.” Καὶ ἑτερός φησι
 πάλιν, “Ἐπίρριψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνά σου, καὶ αὐτὸς
 σε διαθρέψει.” Εἰ γὰρ τὰ στρουθία τοῦ ἀγροῦ διατρέφει,

²³ Prov. x. 3. Psal. liv. 23.

^β τὸ πρᾶγμα, quod aberat, receptum ex libris omnibus. ^α καὶ om. A.
^γ ἐτυπτήθη] ἐπύσθη ex corr. A. in marg. habet Sav. in textum receperunt
 Mor. Ben. ^δ τοῖς ἐναντίοις] τὸ ἐναντίον C. ^ε γυμνὸς καὶ] καὶ ὅτι γυμνὸς C.
^σ μὲν] ἀπελεύσεται C. ^ω μετὰ τοῦ Π. F.

πῶς σε οὐ διαθρέψει; Μὴ ^xγινώμεθα τοίνυν ὀλιγόπιστοι
 μηδὲ ὀλιγόψυχοι, ἀγαπητοί. Ὁ γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν
 ἐπαγγελάμενος καὶ τοσαῦτα ἀγαθὰ, τὰ παρόντα πῶς οὐ Ε
 δώσει; Μὴ περιττῶν ἐπιθυμῶμεν, ἀλλ' αὐταρκειάς ^yἐχόμεθα,
 καὶ αἰεὶ πλουτήσομεν* σκεπάσματα ζητῶμεν καὶ τροφάς, καὶ
 πάντων ἐπιληψόμεθα καὶ τούτων καὶ τῶν πολλῶν μειζό-
 νων. Εἰ δὲ ἀλγεῖς ἔτι καὶ κάτω κύπτεις, ἡβουλόμην σοι
 τοῦ ἡδικηκότος μετὰ τὴν νίκην δεῖξαι τὴν ψυχὴν, πῶς τέφρα
 γίνεται. Καὶ γὰρ ἡ ἁμαρτία τοιοῦτον· ἕως μὲν ἂν ἐργα-
 σθῇ, παρέχει τινα ἡδονήν· ὅταν δὲ τελεσθῇ, τότε ἡ μικρὰ ¹⁴⁴
 ἡδονὴ ὑπεξίσταται, ἐπεισέρχεται δὲ ἀθυμία. Ταῦτα καὶ ὅταν
 ὑβρίζωμέν τινας, πάσχομεν· ὕστερον γοῦν ἑαυτῶν κατηγο-
 ροῦμεν. Οὕτω καὶ ὅταν πλεονεκτήσωμεν, χαίρομεν· μετὰ δὲ
 ταῦτα κεντούμεθα ὑπὸ τοῦ συνειδότος. Ὅρᾳς παρὰ τῷ δεῖν
 τὴν οἰκίαν τοῦ πένητος; Δάκρυσον, μὴ τὸν ἀπεστερημένον,
 ἀλλὰ τὸν εἰληφότα· οὐ γὰρ ἔδωκεν, ἀλλ' ἔλαβε κακόν.
 Ἐκείνον μὲν γὰρ τῶν παρόντων ἀπεστέρησεν, ἑαυτὸν δὲ τῶν
 ἀφάτων ἀγαθῶν ἐξέβαλεν. Εἰ γὰρ ὁ μὴ δοὺς τοῖς δεομένοις,
 εἰς γέενναν ἄπεισιν, ὁ λαμβάνων τὰ τῶν δεομένων, τί πείσεται;
 Καὶ τί τὸ κέρδος, φησὶν, ὅταν ἐγὼ πάθω ^zκακῶς; Μέγα Β
 (347) μὲν οὖν τὸ κέρδος. Οὐ γὰρ τῇ τιμωρίᾳ τοῦ ^aκακῶς πεποιη-
 κός· ἴσθησί σοι τὴν ἀντίδοσιν ὁ θεός· ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ᾔην
 μέγα. Τί γὰρ ὄφελος, ^bὅταν ἐγὼ πάθω κακῶς, καὶ ἐκεῖνος
 πάσῃ κακῶς; Καίτοιγε πολλοὺς οἶδα μεγίστην παραμυθίαν
 ταύτην ἡγουμένους, καὶ τὸ πᾶν ἀπειληφέναι νομίζοντας, ὅταν
 τοὺς ^cἐπηρεάσαντας ἴδωσι κολαζομένους. Ἀλλ' ὅμως ὁ θεός
 οὐκ ἐν τούτοις ἴσθησι τὴν ἀμοιβήν. Ἀλλὰ βούλει μαθεῖν ὅσα
 τὰ ἀγαθὰ σε διαδέξεται; Τὸν οὐρανόν σοι πάντα ἀνοίγει,
 τῶν ἀγίων ποιεῖ συμπολίτην, εἰς τὸν ^dαὐτὸν χορὸν τελεῖν C
 σε παρασκευάζει, ἁμαρτημάτων ἀπολύει, δικαιοσύνην στεφανοῖ.
 Εἰ γὰρ οἱ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἀφιέντες τυγχάνουσιν ἀφέσεως,
 οἱ μὴ μόνον ἀφιέντες, ἀλλὰ καὶ ἐπιδραψιλευόμενοι, τίνοι οὐ
 τεύχονται ^eἀπολογίας; Μὴ τοίνυν ἀγεννῶς ἐνέγκης, ἀλλὰ καὶ
 εὖξαι ὑπὲρ τοῦ ἡδικηκότος· ὑπὲρ γὰρ σαυτοῦ τοῦτο ποιεῖς.
 Ἐλαβέ σου ^fχρήματα; ἀλλὰ καὶ ἁμαρτίας· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ
 Νεεμᾶν καὶ τοῦ Γιεζῆ γέγονε. Πόσον οὐκ ἂν ἠθέλησας δοῦναι
 πλουτῶν ὥστε ἀφεθῆναι σοι τὰ ἁμαρτήματα; Τοῦτο τοίνυν

^x γινώμεθα A. Statim ὀλιγόπιστοι μηδὲ om. E. ^y ἐχόμεν a pr. man. A.
^z κακῶς] + καὶ ἐκεῖνος πάσῃ κακῶς C. ^a κακῶς om. a pr. man. A. ^b ὅταν]
 Sic omnes. ei Edd. ^c ἐπηρεάζοντας F. ^d αὐτῶν] Sic A.C. Veron.
 Aret. Logebatur αὐτῶν. ^e ἀπολογίας nostri omnes cum Regio apud
 Montef. et Veron. εὐλογίας Sav. cet. ^f τὰ χρήματα Edd. τὰ om. A.E.F.

γίνεται νῦν· ἂν γὰρ ἐνέγκῃς γενναίως καὶ μὴ καταράσῃ, λαμπρὸν ἀνεδήσω τὸν στέφανον. Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος ἤκουσα· ²⁴“Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς.” Καὶ τὸ ἔπαθλον ἐνόησον ἡλίκον· “Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν ταῖς οὐρανοῖς.” Ὡστε οὐδὲν ἀπεστέρησαι, ἀλλὰ καὶ προσέλαβες· οὐκ ἠδίκησαι, ἀλλὰ καὶ ἐστεφανώθης, φιλοσοφώτερος γενόμενος τὴν ψυχὴν, ὅμοιος τῷ θεῷ καταστάς, τῆς φροντίδος τῶν χρημάτων ἀπαλλαγείς, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κτησάμενος. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι φιλοσοφῶμεν ἐν ταῖς ἀδικίαις, ἀγαπητοί, ἵνα καὶ τῆς τοῦ παρόντος βίου ταραχῆς ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τὴν Εἰς ἁνόνητον ἐκβάλωμεν ἀθυμίαν, καὶ τῆς μελλούσης χαρᾶς ἐπιτύχωμεν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

145

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

¹ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος.

ΤΟΥΣ λαιμάργους ἐνταῦθα αἰνίττεται. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει πάλιν ἐπὶ τὸν πεπορνευκότα ἄφαιρεσθαι, ἡ δὲ πορνεία ἀπὸ τρυφῆς καὶ ἀμετρίας, σφοδρῶς τὸ πάθος κολάζει. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν ἀπηγορευμένων λέγει τοῦτο· ἐκεῖνα γὰρ οὐκ ἔξεστιν· Β ἀλλὰ περὶ τῶν ἀδιαφόρων εἶναι δοκούντων. Οἷόν τι λέγω· ἔξεστι, φησί, φαγεῖν καὶ πιεῖν, ἀλλ’ οὐ συμφέρει μετὰ ἁσωτίας. Καὶ τὸ οὗ θυμαστὸν αὐτοῦ καὶ παράδοξον, ὃ ὁ δὴ πολλαχοῦ ποιεῖν εἶωθεν εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπων τὸν λόγον, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζει, καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ ἐν ἐξουσίᾳ ποιεῖν, οὐ μόνον οὐ συμφέρει, ἀλλ’ οὐδὲ ἐξουσίας ἐστίν, ἀλλὰ δουλείας. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἀσυμφόρου ἀποτρέπει ^αλέγων, “οὐ συμφέρει” δεύτερον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου λέγων, ὅτι “οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος.” Ὁ δὲ λέγει, τοῦτο C ἐστὶ κύριος εἰ τοῦ φαγεῖν, φησὶν· οὐκοῦν μένε κύριος ὢν, καὶ σκόπει μὴ γένη δούλος τούτου τοῦ πάθους. Ὁ μὲν γὰρ εἰς δέον αὐτῷ ^βκεκρημένος, αὐτὸς αὐτοῦ κύριός ἐστιν· ὁ δὲ εἰς ἀμετρίαν ἐξῶν, οὐκέτι κύριος, ἀλλὰ δούλος αὐτοῦ γίνεται, τῆς ἀδηφαγίας ἐν αὐτῷ τυραννούσης. Εἶδες πῶς τὸν νομίζοντα

²⁴ Matt. v. 44, 45.

I CAP. VI. v. 12.

^α ἤκουσας ex corr. A. receptum a Sav. cet. ^β ἁνόνητον Veron. Statim
 ἀθυμίαν ἐκβ., inverso ord. A.F. Hom. XVII. ^α τρέπεσθαι C. ^β οὐκ]
 οὐδὲ C. ^γ δὴ] καὶ C. ^δ λέγων]+ ὅτι E. ^ε χρησάμενος F.

ἐξουσίαν ἔχειν, ἔδειξεν ὑπὸ ἐξουσίαν ὄντα; Τοῦτο γὰρ ἔθος τῷ Παύλῳ ποιεῖν, ὅπερ ἔφθην εἰπῶν, ¹εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπιν τὰς ἀντιθέσεις, ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. Σκόπει δέ. Ἐκείνων ἕκαστος ἔλεγεν, ἔξεστί μοι τρυφάν· αὐτός φησιν, ὅτι οὐχ οὕτως αὐτὸ ποιεῖς, ὡς ἐξουσίαν ἔχων αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὑποκείμενος τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ. ²Οὐ γὰρ ἔχεις ἐξουσίαν Δ τῆς γαστρὸς, ἕως ἂν ἄσωτος ᾖς, ἀλλ' ³αὐτὴ σου τὴν ἐξουσίαν ἔχει. Τοῦτο καὶ ἐπὶ χρημάτων καὶ ἐπὶ τῶν ⁴ἄλλων ἔστιν (348) εἰπεῖν. ²“Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ.” Κοιλίαν ἐνταῦθα, οὐ τὴν γαστέρα, ἀλλὰ τὴν γαστριμαργίαν λέγει· ὡς ὅταν λέγῃ, ³“Ὡς ὁ θεὸς ἡ κοιλία,” οὐ περὶ τοῦ μέλους λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀδουφίας. “Ὅτι γὰρ τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον ⁴τῶν ἐξῆς. “Καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ.” Καὶ μὴν ¹καὶ ἡ κοιλία, σῶμα. Ἀλλὰ δύο συζυγίας ἔθηκε, τὰ βρώματα καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ὅπερ κοιλίαν Ε ἐκάλεσε, ²τὸν Χριστὸν καὶ τὸ σῶμα. Τί δέ ἐστι, “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ;” Τὰ βρώματα, φησὶ, πρὸς τὴν γαστριμαργίαν ἔχει φιλίαν, καὶ ³αὐτὴ πρὸς ταῦτα. ⁴Οὐ δύναται οὖν πρὸς τὸν Χριστὸν ἡμᾶς ἄγειν, ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἔλκει. Πάθος γὰρ χαλεπὸν καὶ θηριῶδες ἐστὶ, καὶ δούλους ποιεῖ, καὶ ταύτῃ διακονεῖσθαι παρασκευάζει. Τί τοίνυν περὶ τροφὴν ἐπτόχῃ καὶ κέχνηας, ἄνθρωπε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνης τῆς διακονίας τοῦτο, καὶ πλέον οὐδὲν ἐπιδείξεται· ἀλλ' ὥσπερ δεσποίνῃ τινὶ διακονουμένη μένει διατηροῦσα τὴν δουλείαν ταύτην, καὶ οὐ πρόεισι περαιτέρω, ¹καὶ οὐδὲν ἔργον ἕτερον 146 ἔχει, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ μάταιον. ²Καὶ ἀμφοτέρω ἀλλήλοις συμπλέκεται καὶ συγκαταλύεται, ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι, καὶ τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, δρόμον τινὰ ἀνήνυτον ἀνελίττουσα· ὡς ἂν εἰ ἀπὸ σώματος διεφθαρμένου σκώληκες τίκτοιτο, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν σκωλήκων ἀναλίσκοιτο τὸ σῶμα· ἢ ὥσπερ ἂν εἰ κύμα κορυφούμενον καὶ διαλυόμενον μηδὲν ¹περαίνει πλέον. Ταῦτα δὲ οὐ περὶ τροφῆς καὶ σώματος λέγει, ἀλλὰ τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας καὶ τὴν ²ἄμετρίαν τῶν ἐδεσμάτων διαβάλλει. Β Καὶ δηλοῖ ³τὰ ἐξῆς ⁴ἐπαγαγών· “Ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην

² v. 13.³ Philipp. iii. 19.

¹ εἰς] καὶ εἰς C. ² οὐ omnes. οὐδὲ Edd. ³ αὐτὴ F. Veron. ⁴ ἄλλων] + ἀπάντων F. et ex corr. A. Statim ἔστιν εἰπεῖν om. F. ⁵ τῶν] Sic C. E. τὰ vulgo. ⁶ καὶ om. a pr. man. A. ⁷ τὸν] καὶ τὸν ex corr. A. ⁸ αὐτὴ E. ⁹ οὐ δύναται — ἔλκει om. F. Habentur in Catena. ¹⁰ καὶ] + γὰρ C. καὶ om. E. Statim ἕτερον ἔργον inverso ord. E. ¹¹ καὶ] διὸ καὶ C. Statim συμπλέκεται A. ¹² περαίνει E. et a pr. man. A. περανοί (sic) F. ¹³ ἀμετρίαν mendose F. ¹⁴ τὰ] τὸ C. ¹⁵ ἐπαγαγών] ἐπάγει γὰρ C. Ita clam edidit Montef.

καὶ ταῦτα καταργήσει" οὐ τὴν γαστέρα λέγων, ἀλλὰ τὴν ἄμετρον ἐπιθυμίαν, οὐδὲ τὴν τροφήν, ἀλλὰ τὴν τρυφήν. Πρὸς γὰρ ἐκεῖνα οὐ δυσχεραίνει, ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖ περὶ αὐτῶν οὕτω λέγων, ¹"Εχοντες τροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἄρκεσθηςόμεθα" ἀλλὰ ταύτῃ διαβάλλει τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν διόρθωσιν αὐτοῦ μετὰ συμβουλὴν ²ἐπιτρέψας εὐχῇ. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι προφητεία τὸ εἰρημένον ἐστὶ, τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κατάστασιν δηλοῦσα, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκεῖ φαγεῖν οὐδὲ πιεῖν. Εἰ δὲ τὸ σύμμετρον ἔξει τέλος, πολλῶ μάλλον ³τῆς ἀμετρίας ἀπέχεσθαι δεῖ.

Εἴτα ἵνα μὴ νομίσῃ τις, ὅτι τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ διαβολή, μηδὲ ὑποπτεύσῃ, ὅτι ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὕλον διέβαλε, μηδὲ λέγῃ, ὅτι ἡ φύσις ⁴τῆς γαστριμαργίας αἰτία ⁵τῆς πορνείας, ⁶ἀκούσων τῶν ἐξῆς. Οὐ γὰρ τὴν φύσιν αἰτιῶμαι, ⁷φησὶ, τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν ἄμετρον τῆς ψυχῆς ἀσωτίαν. Διὸ ⁸καὶ ἐπάγει "Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ." ⁹Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο κατεσκευάσθη, ἵνα ἁσώτος ᾖ καὶ πορνείῃς, ὥσπερ οὐδὲ ¹⁰ἡ κοιλία, ἵνα γαστριμαργῇς, ἀλλ' ἵνα τῷ Χριστῷ ἔπηται ὡς κεφαλῇ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι ἐπικέχται. Αἰδέσθωμεν, φρίξωμεν, ὅτι τοσαύτης ἀξιωθέντες τιμῆς, ὡς ἐκείνου τοῦ ἄνω καθημένου γενέσθαι μέλη, τοσούτοις κακοῖς καταισχύνομεν ἑαυτούς. Κατηγορήσας τοίνυν ἱκανῶς τῶν γαστριμαργῶν, ¹¹καὶ τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι τῆς κακίας ἀπάγει ταύτης, λέγων ¹²"Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ." Εἶδες πάλιν σοφίαν ἀποστολικήν; Τὸ γὰρ ἀξιόπιστον αἰεὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ κατασκευάζει, καὶ μάλιστα νῦν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν μέλος τοῦ Χριστοῦ, ἀνέστη δὲ ὁ Χριστὸς, καὶ τὸ σῶμα πάντως ἔψεται τῇ κεφαλῇ. "Διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ." Ἐπειδὴ ¹³Εἰ γὰρ εἶπε πρᾶγμα ἀπιστούμενον καὶ λογισμοῖς οὐ δυνάμενον ὑποβληθῆναι, τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς δυνάμεως ¹⁴αὐτοῦ παρε-

¹ 1 Tim. vi. 8.

² v. 14.

³ ἐπιτρέπει C. ⁴ τῆς ἀμετρίας] τὸ τῆς ἀμετρίας, οὐ καὶ C. Vulgatum tumentur Cat. Aret. ⁵ τῆς γαστριμαργίας] Sic nostri omnes et Reg. apud Montef. τοῦ σώματος Edd.

⁶ ἡ vel ἡ C.E.F. et Reg. ἡ Veron. ἡ, ut videtur, ante corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. ἡν τῆς πορνείας] ἀλλὰ τῆς πορνείας ἡ γαστριμαργία ex corr. A. ⁷ ἀκούσων—τοῦ σώματος] ὅρα πᾶς διὰ τῶν ἐξῆς διορθοῦται αὐτό. δείκνυσιν γὰρ ὅτι τὴν φύσιν οὐκ αἰτιάται τοῦ σώματος C. Reg. Aret.

⁸ φησὶ om. F. ⁹ καὶ om. A. ¹⁰ οὐ γὰρ] τούτεστιν οὐ C. ¹¹ ἁσώτος ἦς] Sic C.E. Veron. ἁσώτος (corr. ἀσώτως) ἦς F. ἀσώτως ἦς a pr. man. A. ἀσώτως ζῇ idem ex corr. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. Mox πορνείῃ et γαστριμαργίῃ (sed hoc ex corr. eraso σ) A. receptum a Sav. cet. ¹² ἡ κ. C.E. Aberat articulus. ¹³ καὶ om. C.E. ¹⁴ γὰρ om. C.

¹ ὑποβληθῆναι est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. συβρίσι Aret. Cf. supra p. 73 E. Edebatur ὑπονοηθῆναι. ² αὐτοῦ om. C.

χώρησε τὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ¹Χριστοῦ, οὐ μικρὰν κατ' αὐτῶν ἀπόδειξιν ^mκαὶ ταύτην παρεχόμενος. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ οὐ τέθεικεν αὐτό· ⁿοὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἐξεγερεῖ· ἐξέβη γὰρ τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ πῶς; “Ὁ ^oδὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγειρε” ^pκαὶ οὐκ ἔδειτο κατασκευῆς. Ἐπὶ δὲ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως, ἐπειδὴ οὐδέπω γέγονεν, οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ἡμᾶς ¹⁴⁷ (349) ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ” ^qτῇ ἀξιοπιστίᾳ τῆς τοῦ ποιούντος ἰσχύος τοὺς ἀντιλέγοντας ^rἐπιστομίζων. Εἰ δὲ τῷ πατρὶ τὴν ἀνάστασιν λογίζεται τοῦ Χριστοῦ, μηδὲν σε θορυβεῖτω τοῦτο. Οὐ γὰρ ὡς ἀπονοῦντος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο τέθεικεν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ λέγων, ^b“Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν” καὶ πάλιν, “Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν” καὶ ὁ Λουκᾶς δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι φησιν, “Οἱ καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα.” Τίνος οὖν ἔνεκεν ὁ Παῦλος ^sοὕτω φησιν; “Ὅτι καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ λογίζεται, καὶ Β τὰ τοῦ πατρὸς τῷ υἱῷ. ⁷“Α γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ^tφησὶ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.” Σφόδρα δὲ εὐκαίρως ἐνταῦθα τῆς ἀναστάσεως ἀνέμνησε, ταῖς ἐλπίσιν ἐκείναις καταστέλλων τῆς ἀδηφαγίας τὴν τυραννίδα, καὶ μονονουχὶ λέγων· ἔφαγες, ἔπιες ἀσώτως, καὶ τί τὸ πέρας; Οὐδὲν, ἄλλ’ ἢ φθορὰ μόνον. Συνεζεύχθης τῷ Χριστῷ, καὶ τί τὸ πέρας; Μέγα καὶ θαυμαστόν· ἡ μέλλουσα ἀνάστασις, ἡ ἔνδοξος ἐκείνη καὶ πάντα ὑπερβαίνουσα λόγον.

^wΜηδεὶς τοίνυν διαπιστεῖτω τῇ ἀναστάσει· εἰ δέ τις ἀπιστεῖ, ἐννοεῖτω πόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησε, καὶ δεχέσθω καὶ περὶ C ἐκείνης ἀπόδειξιν. Τὰ γὰρ ἤδη γενόμενα παραδοξότερα πολλῶν, καὶ θαῦμα ἀμήχανον ἔχοντα. Σκόπει δέ, Γῆν λαβὼν ἔφυρε, καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον, γῆν οὐκ οὔσαν πρὸ τούτου. Πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὕτη οὐκ οὔσα παρήγετο; πῶς δὲ ^xτὰ ἐξ αὐτῆς ἅπαντα, τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη, τὰ τῶν σπερμάτων, τὰ τῶν φυτῶν, οὐκ ὠδίνων ἐπ’ ἐκείνων ἡγησάμενων, οὐχ ὑετῶν κατεκχεθέντων ἐπὶ τούτων, οὐχὶ γεωργίας φανείσης, οὐ βοῶν, οὐκ ἀρότρων, οὐκ ἄλλου οὐδενὸς

⁶ Joan. ii. 19. x. 18. Act. i. 3.

⁷ Joan. v. 19.

¹ Χριστοῦ] + αὐτοῦ C. ^m καὶ om. C. ⁿ οὐ omnes. οὐδὲ Edd. ^o δὲ om. A. ^p καὶ] + γὰρ C. ^q τῇ] τοὺς τῇ E.F. Veron. etiam A. a pr. manu. Idem om. τοὺς ante ἀντιλέγοντας. ^r ἐπιστομίζει F. ^s οὕτω in marg. habet C. ^t φησὶ om. F. ^v ἀλλ’ ἢ C.E. Cat. ἀλλ’ ἢ A. ἀλλῇ (sic) F. εἰ μὴ Edd. ^w ΘΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀναστάσεως· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν τὸ σῶμα, ἀλλ’ ἡ κακὴ προαίρεσις. Veron. ^x τὰ om. C. Floril. p. 156. (Tom. xii. p. 499 D.) τὰ ante τῶν ἀλόγων om. E.

Δουτελούντος εἰς τὴν γένεσιν τούτων; Διὰ τοῦτο γὰρ ἐκ τῆς ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου τοσαῦτα ἐν ἀρχῇ γένῃ καὶ φυτῶν καὶ ἀλόγων ζώων ἀνῆκεν, ἵνα ἀνωθέν σε παιδεύσῃ τὸν τῆς ἀναστάσεως λόγον. Τοῦτο γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἀπορώτερον. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον σβεσθέντα ἀνάψαι λύχνοι, καὶ μηδαμῶς φαινόμενον δεῖξαι πῦρ· οὐκ ἐστὶν ἴσον κατενεχθεῖσαι οἰκίαν ἡ ἀναστῆσαι, καὶ μηδὲ ὅλως ὑφεστῶσαν παραγαγεῖν. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ' ἡ ὕλη ὑπέκειτο· ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἡ οὐσία ἐφαίνεται. Διὰ τοῦτο τὸ δυσκολώτερον εἶναι δοκοῦν.

Ε² ἐποίησε πρότερον, ἵνα ἐκ τούτου τὸ ἐυκολώτερον ^α παραδείξῃ. Δυσκολώτερον δὲ εἶπον, οὐχὶ τῷ θεῷ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἡμετέρων λογισμῶν ἀκολουθίαν. Θεῷ γὰρ δύσκολον οὐδέν· ἀλλ' ὥσπερ ζωγράφος ^β ὁ μίαν ποιῶν εἰκόνα, μυρίας ἐυκόλως ποιήσει, οὕτω καὶ θεῷ ῥάδιον μυρίους ποιῆσαι κόσμους καὶ ἀπείρους· μᾶλλον δὲ ὥσπερ εὐκολον ἐννοῆσαί σε πόλιν καὶ κόσμους ἀπείρους, οὕτω ποιῆσαι θεῷ εὐκολον, μᾶλλον δὲ καὶ τούτου πολλῶς πάλιν ἐυκολώτερον. Σὺ μὲν γὰρ καὶ βραχὺν χρόνον ἀναλίσκεις ἐν τῇ ἐννοίᾳ· ὁ δὲ θεὸς οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ^γ ὅσων τῶν κορυφαίων ^δ πτηνῶν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ νοῦ τοῦ

⁴⁸ ἡμετέρου ^ε ὅσον οἱ λίθοι βαρύτεροι, ^ς τοσοῦτον ὁ νοῦς ἡμῶν τῆς ταχύτητος τῆς ἐν τῷ ποιεῖν ἀπολιμπάνεται τοῦ θεοῦ. ^ζ Ἐθαύμασας αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς γῆς; Ἐννόησον πάλιν πῶς ὁ οὐρανὸς γέγονεν οὐκ ὦν, πῶς τὰ ἀπειρα ἄστρα, πῶς ^η ἥλιος, πῶς σελήνη· καὶ ταῦτα πάντα οὐκ ὄντα. Πάλιν, εἰπέ μοι, πῶς μετὰ τὸ γενέσθαι ἐστηκε, καὶ ἐπὶ τίνος; ποίαν ὑποβάθραν ἔχει, ἢ γῆ δὲ ποίαν; καὶ τί μετὰ τὴν ^θ γῆν; καὶ μετ' ἐκείνο πάλιν τὸ μετὰ τὴν γῆν, ^κ τί; Ὅρᾳς εἰς ^ι ὅσον ἱλιγγον ἐκπίπτει σου τὸ τῆς διανοίας ὄμμα, ἂν μὴ ταχέως

Β ἐπὶ τὴν πίστιν καταδράμῃς καὶ τὴν ἀκατάληπτον δύναμιν τοῦ ποιήσαντος; Εἰ δὲ βούλει καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων στοχάζεσθαι, δυνήσῃ κατὰ μικρὸν πτερῶσαι σου τὴν διάνοιαν. Ποίων ἀνθρωπίνων; φησὶν. Οὐχ ὅρᾳς τοὺς κεραμέας; πῶς τὸ διακλασθέν καὶ γενόμενον ἄμορφον διαπλάττουν σκεδός; τοὺς τὴν μεταλλικὴν χωνεύοντας γῆν, πῶς τὴν γῆν χρυσίον ἀποφαίνουσι, καὶ σίδηρον καὶ χαλκόν; ^μ Πάλιν ἑτέρους τοὺς τὴν ὕλην

^γ ἀναστῆναι F. ^ζ ἐποίησε—εὐκολώτερον om. F. ^α παραδείξῃ Flor.
^β ὁ μίαν] ὁμοίαν A.C. Aret. ^δ ὅσον F. ^ε πτηνῶν] Sic C.E. reuans Aret.
 Edebatu r uos. ^ς ὅσον addunt C.E. Deerat in Edd. ^θ τοσοῦτον C.E.F.
 τοσοῦτα Edd. ^η ἐθαύμασας] καὶ θαυμάσας A. ^ι ὁ ἥλιος et ἡ σελήνη
 Edd. repugnantibus libris. ^κ γῆν]+ πάλιν ἐστὶ C. Idem mox τὸ μετὰ τὴν
 γῆν om. ^μ τί om. E. ^ν ὅσον omnes, πόσον vulgo. Statim ἱλιγγον
 A.C.E. ἱλιγγον Edd. praeter Veron. ^ξ πάλιν ἑτέρους] Sic C.E. et Reg.
 apud Montef. qui ita edidit. Consentit Aret. πάλιν καὶ ἑτέρους (ex corr. pro
 ἑτέραν) A. Olim legebatur uno tenore καὶ σίδηρον καὶ χαλκὸν πάλιν ἑτέραν.

ἐργαζομένους, πῶς τὴν ἄμμον εἰς ἐν σῶμα συνεχές καὶ διανγές μετασκευάζουσιν; Εἶπω τοὺς σκυτοδέψας, τοὺς τὰ ἀλουργὰ ἐσθήματα βάπτοντας, ὡς ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου τὸ δεξάμενον C ὅτι τὴν βαφὴν ἀποφαίνουσιν; Εἶπω τὴν γέννησιν τὴν ἡμετέραν; οὐ σπέρμα βραχὺ πρῶτον ἄμορφον καὶ ἀτύπωτον ἐνίεται εἰς τὴν (350) ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις; Τί δὲ ὁ σῖτος; οὐ κόκκος γυμνὸς εἰς τὴν γῆν καταβάλλεται; οὐ μετὰ τὸ καταβληθῆναι σήπεται; πόθεν ἄσταχυς καὶ ἀνθήρες καὶ καλάμη καὶ τὰ ἄλλα πάντα; Οὐ κεγχρὶς σίκου μικρὰ πολλάκις ἐμπεσοῦσα εἰς γῆν, καὶ ρίζαν καὶ κλάδους καὶ καρπὸν ἤνεγκεν; Εἶτα τούτων μὲν ἕκαστον δέχηται καὶ οὐ περιεργάζῃ, τὸν δὲ θεὸν μόνον ἀπαιτεῖς εὐθύνας D μετασκευάζοντα ἡμῶν τὸ σῶμα; Καὶ ποῦ ταῦτα ἄξιον συγνώμης;

Ταῦτα πρὸς Ἑλληνας ὡς λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς γὰρ τοὺς ταῖς γραφαῖς πειθομένους οὐδὲ λόγου μοι δεῖ. Εἰ γὰρ ἔμελλοις περιεργάζεσθαι πάντα τὰ ἐκείνου, τί πλέον ἔξει τῶν ἀνθρώπων ὁ θεός; Καίτοιγε καὶ ἀνθρώπους πολλοὺς οὐ περιεργάζομεθα. Ἐἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο ποιούμεν, καὶ οὐ περιεργάζομεθα, πολλῶ μᾶλλον τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν πολυπραγμονεῖν οὐ χρὴ, οὐδὲ λογισμοὺς ἀπαιτεῖν πρῶτον μὲν, ὅτι ἀξιώπιστος ὁ ἀποφαινόμενος, δεύτερον δὲ, ὅτι οὐ δέχεται E λογισμῶν ἔρευναν τὰ πράγματα. Οὐ γὰρ οὕτω πτωχὸς ὁ θεός, ὥς τοιαῦτα ἐργάζεσθαι μόνον, ἃ τῇ τῶν λογισμῶν ἀσθενείᾳ περιληφθῆναι δύναται τῶν σῶν. Εἰ γὰρ τέκτονος ἔργον οὐ καταλαμβάνεις, πολλῶ μᾶλλον τοῦ ἀριστοτέχνου θεοῦ. Μὴ ἀπιστεῖτε τοίνυν τῇ ἀναστάσει ἐπεὶ πολλῶ μακρὰν τῆς ἐλπίδος ἔσεσθε τῆς μελλούσης. Ἀλλὰ τί τὸ σοφὸν τῶν ἀντιλεγόντων, μᾶλλον δὲ τὸ σφόδρα ἀνόητον; Καὶ πῶς, ὅταν ἀναμυχθῇ τὸ σῶμα τῇ γῇ καὶ γένηται γῆ, καὶ αὕτη 149 πάλιν ἐτέρωθι μετενεχθῇ, ἀναστήσεται, φησί; Σοὶ τοῦτο ἄπορον εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' οὐ τῷ ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ ἐκείνῳ γὰρ ἅπαντα δῆλα. Καὶ σὺ μὲν οὐχ ὁρᾷς τὴν ἐν τῇ συγχύσει διαίρεσιν, ἐκείνος δὲ πάντα οἶδεν ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σὺ μὲν ἀγνοεῖς τοῦ πλησίον, ἐκείνος δὲ πάντα ἐπίσταται. Εἰ τοίνυν ἐπειδὴ ἀγνοεῖς πῶς ἀνίστησιν ὁ θεός, ἀπιστεῖς ὅτι

ἢ πῶς] οὐχ C. ὅτι τὴν βαφὴν om. F. ἢ βληθῆναι C, F. ἢ ἄσταχυς] ὁ στάχυς F. ἢ κεγχρὸς C. Mox ἐμπεσοῦσα F. ἢ λέγομεν A, et ex corr. E. receptum a Sav. Mor. Ben. ἢ μέλλεις C, E. ἢ Haec ei dicitur ἐπ' ἀνθρώπων—περιεργάζομεθα om. A, E, F, et Edd. ante Montef. qui ea ex Regio suo in textum admisit. Eadem habent C, et Arct. Statim πολλῶ οὖν μᾶλλον A, E, F, et Edd. etiam Ben. ἢ λογισμοῖς F. ἢ ὥς om. E. ἢ αὕτη (sic) F. ἢ ἄπειρον C. Reg. apud Montef.

ἀνίστησιν, ἀπιστήσεις ὅτι καὶ τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ οἶδεν· οὐ φαίνεται γὰρ οὐδὲ ταῦτα. Καίτοι ἐπὶ τοῦ σώματος μὲν ὕλη ἐστὶν ὁρατὴ, καὶ διαλυθῇ· ἐκεῖναι δὲ αἱ ἔννοιαι ἀόρατοι. Ὁ Β τὰ ἀόρατα τοίνυν εἰδὼς μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης, τὰ ὁρατὰ οὐκ ὄψεται, καὶ διαιρήσει ῥαδίως τὸ σῶμα; Παντί που δῆλον. Μὴ τοίνυν ἀπίσκει τῇ ἀναστάσει· διαβολικὸν γὰρ τὸ ^αδόγμα· καὶ σπουδάζει τοῦτο ὁ διάβολος, οὐχ ἵνα ^βἀνάστασις ἀπιστηθῇ μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα καταλυθῇ ^γκαὶ ἀπόληται. Ἀνθρώπος γὰρ μὴ προσδοκῶν ἀναστήσεσθαι καὶ δώσει λόγον τῶν πεπραγμένων, οὐχ ^δᾗσεται ταχέως ἀρετῆς· οὐχ ἀπτόμενος δὲ ἀρετῆς, διαπιστήσκει τῇ ἀναστάσει πάλιν. Ἀμφότερα γὰρ ὑπ' ἀλλήλων κατασκευάζεται, ἡ κακία ὑπὸ τῆς C ἀπιστίας, καὶ ἡ ἀπιστία ὑπὸ τῆς κακίας. Πολλῶν γὰρ πεπληρωμένον τὸ συνειδὸς πονηριῶν, δεδοικὸς καὶ τρέμον τὴν μέλ- λουσιν ἀντίδοσιν, ἐπεὶ μὴ βούλεται ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ κάλλιστα τὴν παραμυθίαν πορίζεσθαι, ἀπὸ τῆς ἀπιστίας ἀναπαύεσθαι βούλεται. Οὐ λέγοντος γὰρ σου ἀνάστασιν οὐδὲ κρίσιν, ^εκάκεινος ἐρεῖ· οὐκοῦν οὐδὲ ἐγὼ δώσω λόγον τῶν τετολημμένων. Ἀλλὰ τί φησιν ὁ Χριστός; ^ς“ Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.” Οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἐπραγματεύεσθαι ὁ θεός, εἴγε D μὴ ἐμελλεν ἀναστήσειν ἡμᾶς, ἀλλὰ διαλύειν καὶ ἀφανίζειν εἰς τὸ μηδέν· οὐκ ἂν τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινε τοῦτον, οὐκ ἂν τὴν γῆν ^ζὑπεστόρεσεν, οὐκ ἂν τὰ ἄλλα ἅπαντα ὑπὲρ τῆς βραχείας ζωῆς μόνον ταύτης ἐποίησεν. Εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς παρούσης ταῦτα, τί οὐ ποιήσει ὑπὲρ τῆς μελλούσης; Εἰ δὲ μὴ ἔσται μέλλουσα, πολὺ ἡμεῖς τῶν δι' ἡμᾶς γενομένων ἀτιμώτεροι κατὰ τοῦτο. Καὶ γὰρ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα ^ηκαὶ ποταμοὶ μονιμώτερα ἡμῶν, καὶ τῶν ἀλόγων δὲ ἕνα· καὶ γὰρ κορώνη, καὶ τὸ τῶν ἐλεφάντων γένος, καὶ πολλὰ ἕτερα πλείονα χρόνον ἀπολαύει τῆς παρούσης ζωῆς. Ἡμῖν δὲ καὶ βραχὺς καὶ ἐπίπονος ὁ βίος, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ μακρὸς, καὶ μᾶλλον ^θκαὶ ἀθυμίας E καὶ ^ιφροντίδων ἀπηλλαγμένοι. Τί οὖν, εἰπέ μοι; τοὺς δούλους βελτίους ἐποίησε τῶν δεσποτῶν; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ ταῦτα λογίζου, μηδὲ πτώχευε, ^κἄνθρωπε, τὴν διάνοιαν, μηδὲ ἀγνοεῖ τὸν

^ς Matth. xxii. 29.

^α δόγμα] νόημα ex corr. A. ^β ἡ ἀνάστασις F. ^γ Verba καὶ ἀπόληται (ἀπόληται E. ἀπωλείται ante corr. A.) recepta sunt ex libris omnibus et Aret. In Editis non leguntur. ^δ κάκεινος C.E.F. Ita tacite dedit Montef. Olim edebatur κάκεινο. ^ε ὑπεστόρησεν F. Mox ἅπαντα pro πάντα omnes. ^η καὶ ποταμοὶ om. F. ^θ καὶ om. C. Ita tacite Montef. ^ι φροντίδος C.E. ^κ ἄνθρωπε τὴν δ.] τὴν δ. ἄνθρωπε A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.

πλούτον τοῦ θεοῦ, τοιοῦτον ἔχων δεσπότην. Καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς σε ἐβούλετο ἀθάνατον ὁ θεὸς ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησας σὺ. Καὶ γὰρ ἀθανασίας αἰνίγματα ἐκείνα ἦν, ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὁμιλία, τὸ ἀταλαίπωρον τῆς ζωῆς, τὸ λύπης καὶ φροντίδων ἀπηλλάχθαι καὶ πόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπικλήρων. Οὐτε (351) γὰρ ἱματίων ἐδεῖτο ἰδὲ Ἀδὰμ, οὐκ ὀρόφου, οὐκ ἄλλης τινὸς 150 τοιαύτης κατασκευῆς, ἀλλ' ἀγγέλοις μᾶλλον ἐφέκει, καὶ πολλὰ τῶν μελλόντων προήδει, καὶ σοφίας ^mἐνεπέπληστο πολλῆς. Καὶ ὁ λάθρα ἐποίησεν ὁ θεὸς, τοῦτο ἐκείνος ἔγνω, τὸ περὶ τῆς γυναικός· διὸ καὶ ἔλεγε, ⁹· "Τοῦτο νῦν ὁστὸν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου." Ὁ δὲ πόνος ὕστερον γέγονεν, ὕστερον ἰδρώς, ὕστερον αἰσχύνη καὶ ἡ δειλία καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον· τότε δὲ οὐ λύπη, οὐκ ὀδύνη, οὐ στεναγμός. Ἄλλ' οὐκ ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἀξίας ἐκείνης.

Τί οὖν ἐγὼ πάθω; φησί· δι' ἐκείνον ἀπόλλυμαι; Μάλιστα μὲν οὐ δι' ἐκείνον· οὐδὲ γὰρ σὺ ἀναμάρτητος ἔμεινας, ἀλλ' εἰ B καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν, ἐτέραν γοῦν ἡμαρτες. Ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἀπὸ τῆς τιμωρίας ἐβλάβης, ἀλλὰ καὶ ἐκέρδανας. Εἰ μὲν γὰρ ἔμελλες διάλου μένειν θνητός, ἴσως ⁿεἶχε τινα λόγον τὸ εἰρημένον· νῦν δὲ καὶ ἀθάνατος εἶ, καὶ ἐθέλης, ὑπὲρ τὸν ἥλιον αὐτὸν λάμψαι δυνήσῃ. Ἄλλ' εἰ μὴ θνητὸν ἔλαβον σῶμα, φησὶν, οὐκ ἂν ἡμαρτον. Τί οὖν, εἰπέ μοι; ἐκείνος θνητὸν ⁹ἔχων ἡμαρτεν; Οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἂν, εἴγε θνητὸν ἦν, ὕστερον ἐν κολάσεως τάξει τὸν θάνατον ὑπέμεινεν. Ὅτι δὲ οὔτε θνητὸν σῶμα ἐμποδίζει πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ σωφρονίζει καὶ τὰ μέγιστα συντελεῖ, δῆλον ^sἐκείθεν. Εἰ γὰρ προσδοκία C ἀθανασίας μόνον οὕτως ἐπῆρε τὸν Ἀδὰμ, εἰ καὶ τῷ ὄντι ἀθάνατος ^tἐγεγόνει, ποῦ οὐκ ἂν ἀπονοίας ἐξέβη; Καὶ νῦν μὲν ἁμαρτῶν δύνασαι λύσαι τὰ ἁμαρτήματα, τοῦ σώματος ταπεινοῦ ὄντος καὶ καταπίπτοντος καὶ διαλυομένου· καὶ γὰρ αὐταὶ αἰ ἔννοια ἱκαναὶ σωφρονίσαι· εἰ δὲ ἐν ἀθανάτῳ ἐπλημμέλησας, μονιμώτερα ^wἴσως ἔμελλεν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα. Οὐ τοίνυν ἡ θνητότης αἰτία τῆς ἁμαρτίας, μὴ κατηγορεῖ, ἀλλ' ἡ ποιηρὰ προαίρεσις ἐστὶν ἡ ρίζα τῶν κακῶν. Διὰ τί γὰρ μηδὲν τὸν Ἄβελ τὸ σῶμα ἠδίκησε; διὰ τί μηδὲν τοὺς δαίμονας τὸ ἀσώ- D ματον ὤνησε; Βούλει μαθεῖν, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐβλάψε τὸ

⁹ Gen. ii. 23.

^k ἐπικλήρων F. ἐπικαίρων Edd. ¹ ὁ om. A.C.E. ^m ἐνεπέπληστο omnes. Edebatur ἐπεπλήρωτο. ⁿ καὶ, quod vulgo abest, est in libris omnibus. ^o ἔχει C. ^p καὶ om. F. ^q ἔχων] + σῶμα Edd. reclamantibus libris. ^r οὐδὲ ex corr. A. ^s ἐντεῦθεν C. ^t γεγόνει E. ^v αὐταὶ E. Mox σωφρο- νήσαι A.F. ^w ἴσως accessit ex libris omnibus.

D d 2

σῶμα θνητὸν γενόμενον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησεν; ἄκουσον ὅσα κερδαίνεις, ἐν νήφει, ἐκ τούτου. Ἀνθέλκει σε καὶ περισπᾷ ἀπὸ τῆς κακίας οὐδύναις καὶ λύπαις καὶ πόνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. Ἀλλὰ *καὶ εἰς πορνείαν ἐξάγει, φησὶν. Οὐ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ ἀκολασία. Ταῦτα μὲν γάρ, ἅπερ εἶπον, πάντως τοῦ σώματος ἐστί· διόπερ οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπον εἰς τὸν Εβρίον ἐλθόντα τοῦτον μὴ καὶ νοσεῖν καὶ ἀλγεῖν καὶ ἀθυμεῖν· μὴ πορνείῃ δὲ ἔνι. Ὡστε εἰ τῆς τοῦ σώματος ἦν φύσεως καὶ τὰ τῆς κακίας, καθολικὰ ἂν ἦν· τὰ γὰρ φυσικὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ πορνείῃ οὐ τοιούτον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀλγεῖν ἐντεῦθεν, τὸ δὲ πορνείῃ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως. Μὴ τοίνυν κατηγορεῖ τοῦ σώματος· μὴ σου τὴν τιμὴν ἀφαιρέσθω ὁ διάβολος, ἦν σοι ἔδωκεν ὁ θεός. Ἄν γὰρ θέλωμεν, χαλινός ἐστὶν ἄριστος τὸ σῶμα, τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς κατέχον, ἀπόνοιον κατασπῶν, 151 ἀλαζονείαν κωλύον, ἐν τοῖς μεγίστοις κατορθώμασιν ἡμῖν διακονούμενον. Μὴ γάρ μοι τοὺς μαινομένους εἶπες· ἐπεὶ καὶ τῶν ἵππων πολλοὺς ὀρώμεν ὕκατὰ κρημνῶν φερομένους, τὸν ἡνίοχον ρίψαντας μετὰ τοῦ χαλινοῦ· ἀλλ' οὐ μεμφόμεθα τὸν χαλινόν· οὐ γὰρ ἐκεῖνος διασπασθεὶς τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλ' ὁ ἡνίοχος ὁ μὴ κατασχών, πάντα ἀπώλεσεν. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα λογίζου· ἂν ἴδῃς νέον ἐν ὀρφανίᾳ ζῶντα καὶ μυρία ἐργαζόμενον κακὰ, μὴ τὸ σῶμα αἰτιῶ, ἀλλὰ τὸν ἡνίοχον τὸν συρόμενον, τὸν λογισμὸν λέγω. Ὡσπερ γὰρ αἱ ἡνίαι οὐ παρέχουσι πράγματα Β τῷ ἡνίοχῳ, ἀλλ' ὁ ἡνίοχος πάντων αἰτίας οὐ καλῶς αὐτὰς κατέχων· διὸ καὶ δίκην αὐτὸν ἀπαιτοῦσι, συμπλεκόμεναι αὐτῷ καὶ παρασύρουσαι πολλάκις, καὶ ἀναγκάζουσαι τῆς οἰκείας δυσπραγίας κοινωνεῖν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Ἐγὼ μὲν γάρ, φησὶν, ἤμασσαν τὸ στόμα τοῦ ἵππου, ἕως κατέιχες· ἐπειδὴ δὲ ἔρριψας, ἀπαιτῶ σε τῆς καταφρονήσεως δίκην, καὶ περιπλέκομαι καὶ ἂ παρασύρω, ὥστε μηκέτι ὁ αὐτὸ παθεῖν. Μηδεὶς τοίνυν αἰτιάσθω τὰς ἡνίας, ἀλλ' ἑαυτὸν, καὶ τὴν διεφθαρμένην γνώμην. Καὶ γὰρ ἐφ' ἡμῶν ἡνίοχός ἐστιν ὁ λογισμός· ἡνίαι δὲ τὸ σῶμα, συνάγουσαι τοὺς ἵππους πρὸς τὸν ἡνίοχον. Ἄν μὲν οὖν C καλῶς αὐταὶ διακένωνται, οὐδὲν πείσῃ δεινόν· ἂν δὲ ἀφῆς αὐτὰς, ἠφάνισας καὶ ἀπώλεσας ἅπαντα. Σωφρονῶμεν τοίνυν, καὶ μὴ κατηγορῶμεν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς πονηρᾶς διανοίας. Καὶ γὰρ τοῦ διαβόλου ἔργον τοῦτο, πάντων μᾶλλον ποιεῖν τοὺς ἀνοήτους κατηγορεῖν, καὶ σώματος καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον, (352)

* καὶ, quod aberat, habent nostri omnes. γ Verba κατὰ κρ. φερομένους post χαλινού transp. A. quem secuti sunt Sav. Mor. Ben. ² ἤμασσαν] Sic optime A.C.E. Edebatur sine monito ἡμασσαν. colhui Aret. ^a σύρω A. ^b τὸ om. F.

ἢ τῆς διεφθαρμένης γνώμης· ἵνα μὴ τὴν αἰτίαν εὐρόντες ἀπαλαγῶσι τῆς ῥίξης τῶν κακῶν. Ἄλλ' ὑμεῖς τὴν ἐπιβουλὴν ^εσυνειδότες, τὸν θυμὸν κατ' αὐτοῦ ^δστρέψατε, καὶ τὸν ἡνίοχον ἐπιστήσαντες τῷ ζεύγει, πρὸς τὸν θεὸν τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τείνατε. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐδὲν ὁ τὸν ἀγῶνα θεὸς εἰσφέρει, ἀλλ' ἀναμένει τὸ τέλος· ἐνταῦθα δὲ τὸ πᾶν ὁ ^δἀγωνοθέτης ἐστὶ θεός. Τοῦτον τοίνυν ἔχωμεν ^εἴλεον, καὶ ^επάντως ἐπιτευξόμεθα τῶν μελλόντων ^εστεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ.

¹ Οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη τοῦ Χριστοῦ ^αεἰσιν;
 Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη· ^εΜὴ γένοιτο.

ἈΠΟ τοῦ πεπορνευκός ἐπὶ τὸν πλεονέκτην μεταβὰς, πάλιν ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκεῖνον ἔρχεται, οὐκέτι λοιπὸν πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενος, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς μὴ πεπορνευκόσι· ^βκαὶ τούτους ἀσφαλιζόμενος μήποτε περιπέσωσι τοῖς αὐτοῖς, ἐκεῖνου καθύπτεται πάλιν. Ὁ γὰρ ἡμαρτηκὼς, καὶ πρὸς ἕτερον ^αἀποτείνης τὸν λόγον, ^δκεντεῖται καὶ οὕτω, τοῦ συνειδότος διεγειρομένου καὶ μαστιγούντος αὐτόν. Ἰκανὸς μὲν οὖν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς τιμωρίας φόβος ἦν αὐτοὺς κατασχεῖν ἐπὶ τῆς σωφροσύνης· ἐπειδὴ δὲ οὐ βούλεται φόβῳ ^εμόνον τὰ τοιαῦτα ¹⁵²κατορθοῦν, καὶ ἀπειλὰς καὶ λογισμοὺς τίθησιν. Ἐκεῖ μὲν οὖν τὸ ἀμάρτημα εἰπὼν, καὶ τὴν τιμωρίαν ὀρίσας, καὶ τὴν βλάβην δείξας τὴν ἐκ τῆς συνουσίας τοῦ πεπορνευκός ^εἐγγενομένην ἅπασιν, ἀπηλλάγη, καὶ πρὸς τὴν πλεονεξίαν μετέστη, καὶ τὴν ἔκπτωσιν τῆς βασιλείας ἀπειλήσας τούτῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν, οἷς κατέλεξεν, οὕτω τὸν λόγον ἀπῆρτισεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ φρικωδέστερον μεταχειρίζει τὴν παραίνεσιν. Ὁ τε γὰρ τὸ ἀμάρτημα κολάζων μόνον, καὶ μὴ δεικνὺς σφόδρα παρανομώτατον ὄν, οὐδὲν τοσοῦτον ἀπὸ τῆς τιμωρίας ^εεἰργάσατο· ὅ τε πάλιν ἐντρέπων μόνον, καὶ μὴ φοβῶν διὰ τῆς κολάσεως, οὐ

¹ 1 COR. VI. v. 15.

^α εἰδότες F. ^δ στρέψατε C.E. τρέψατε Edd. τρέψαντες A. ^ε ἴλεον A.E.F. ^ε πάντες F. ^ε στεφάνων omnes. ἀγαθῶν Edd. HOM. XVIII.
^α ἐστὶν F. Mosq. 7. ^β Idem statim ἀρα ex ἀρας rasura fuctum. ^β καὶ τοῦ-
 τους] οὗς καὶ C. ^γ Sic Edd. et ex corr. A. ἀποτείνας C.E.F. et a pr. man. A.
^δ κεντᾶται F. ^ε μόνον A.C.E. Edebatur μόνῳ. ^ε ἐγγενομένην E.F.
^ε ἐργάζεται C.

σφόδρα καθάπτεται τῶν ἀναισθήτως διακειμένων. Διόπερ Βάμφότερα ποιεῖ Παῦλος· καὶ ἐντρέπει λέγων, “Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν;” καὶ φοβεῖ λέγων, “¹Οὐκ οἴδατε ὅτι πλεονέκται βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;” Καὶ ἐπὶ τοῦ πεπορνευκότος πάλιν οὕτω κέχρηται τῷ λόγῳ. Καὶ γὰρ ἐφόβησε δι’ ὧν ἔμπροσθεν εἶπεν, ἐκτεμών τε αὐτὸν καὶ τῷ Σατανᾷ παραδοῦς, ²καὶ τῆς μελλούσης ἀναμνήσας ἡμέρας, ἐντρέπει πάλιν λέγων· “Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη τοῦ Χριστοῦ ἐστίν;” ὡς πρὸς παιδας λοιπὸν εὐγενεῖς διαλεγόμενος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “Τὸ δὲ σῶμα τῷ κυρίῳ,” **Κ** σαφέστερον αὐτὸ δείκνυσιν νῦν. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ λέγων, ²“Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.” Καὶ τὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα πολλαχοῦ τίθησιν, οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὥστε τὴν ἀγάπην δεῖξαι, ποτὲ δὲ ὥστε τὸν φόβον αὐξῆσαι. Ἐνταῦθα ¹ γοῦν δεδιττόμενος αὐτὸ τέθεικε, καὶ φοβῶν· “Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο.” Οὐδὲν φρικωδέστερον τῆς λέξεως ταύτης. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, συνάψω τῇ πόρνῃ· ἀλλὰ τί; “ποιήσω μέλη πόρνης;” ὅπερ ἦν πληκτικώτερον. Εἵτα κατασκευάζει πῶς τοῦτο γίνεται ³ ὁ πορνεύων, οὕτω λέγων· ³“Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἐν σῶμά ἐστι;” ⁴Πόθεν δῆλον; “Ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα ⁵μίαν.” Οὐκέτι γὰρ ἀφήσιν ἡ συνουσία τοὺς δύο εἶναι δύο, ἀλλ’ ἐν ἀμφοτέροις ἐργάζεται. Καὶ ὅρα πάλιν πῶς διὰ τῶν ὀνομάτων γυμνῶν πρέεισι, διὰ τῆς πόρνῃς, ⁶διὰ τοῦ Χριστοῦ προάγων τὴν κατηγορίαν. ⁴“Φεύγετε τὴν πορνείαν.” Οὐκ εἶπεν, ⁷ἀπέχεσθε τῆς πορνείας, ἀλλὰ, “φεύγετε,” τουτέστι, μετὰ σπουδῆς ποιείσθε τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ. “Πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἔκτος τοῦ σώματος ἐστίν· ὃ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.” Τοῦτο τοῦ προτέρου ἔλαττον· πλὴν ἀλλ’ ἐπειδὴ περὶ πόρνων ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, πάντοθεν αὐτὸ ἐπαίρει, καὶ ἀπὸ τῶν μειζόνων καὶ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων αὖξων τὸ ἔγκλημα. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τοῖς εὐλαβεστέροις εἴρηται τὸ πρότερον, τοῦτο δὲ τοῖς ἀσθενεστέροις. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς Παύλου

2 1 Cor. xii. 27.

3 v. 16.

4 v. 18.

¹ οὐκ οἴδατε ὅτι] μὴ πλανᾶσθε C. Aret. ¹ ἐφόβησθε omnes. φοβήσας Edd.² καὶ] εἴτα C.¹ γοῦν omnes. δὲ Edd.³ ὁ πορνεύων erasum in A.⁴ πόθεν δῆλον;] ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστίν C. Mosq. 2. Aret.⁵ μίαν]+ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστίν Edd. repugnantibus libris.+καὶ μαρτυρίαν ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐπήγαγε, δηλῶν πῶς εἰσιν ἐν C. Aret. ⁶ δὲ]καὶ διὰ ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁷ ἀπέχεσθαι A.

σοφίας, μὴ ἀπὸ τῶν μεγάλων ἑντρέπειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μικροτέρων, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ καὶ ἀπρεποῦς. Τί οὖν ὁ ἀνδροφόνος, φησὶν, οὐχὶ τὴν χεῖρα μολύνει; τί δὲ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἄρπαξ; Παντί που δῆλον· ἀλλ' ἐπειδὴ 153 εἰπεῖν οὐκ ἔνῃν τοῦ πόρνου οὐδὲν χεῖρον, ἐτέρως αὐτὸ ἠΐξῃσε, λέγων ὅτι ἐπὶ τῆς πορνείας ὁλόκληρον τὸ σῶμα γίνεται ἑμιάρων. Ὡς περ γὰρ εἰς λέβητα ἀκαθαρσίας ἐμπίπτων καὶ τῷ μολυσμῷ βαπτόμενον, οὕτω φύρεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμῖν ἔθος. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πλεονεξίας καὶ ἄρπαγῆς οὐκ ἄν τις σπουδάσειεν ἐπὶ βαλανεῖον ἐλθεῖν, ἀλλ' ἀδιαφόρως ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἄνεισιν· ἀπὸ δὲ μίξεως πόρνῃς, καθάπερ ὅλος γενόμενος ἀκάθαρτος, ἐπὶ τὸ λούσασθαι ἔρχεται· οὕτως ἔχει τινα τὸ Β συνειδὸς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ταύτης ὑπόληψιν αἰσχροτέραν. Ἀμφότερα μὲν οὖν χαλεπὰ, καὶ πλεονεξία καὶ πορνεία, καὶ εἰς γέενναν ἐμβάλλει· ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκονομικῶς ὁ Παῦλος πάντα ποιεῖ, οἷς εἶχε, τοῖτοις ἠΐξῃσε τὸ τῆς πορνείας ἔγκλημα.

54. Ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν;" Οὐχ ἀπλῶς εἶπε, τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ, "τοῦ ἐν ὑμῖν," ὅπερ ἦν καὶ παραμυθουμένου. Καὶ πάλιν ἐπεξηγούμενος ἐπήγαγεν, "Οὐ ἔχετε ἀπὸ τοῦ θεοῦ;" καὶ τὸν δεδοκῶτα τέθεικεν, ὑψηλὸν τε ὁμοῦ ποιῶν τὸν ἀκροατὴν καὶ C φοβῶν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς παρακαταθήκης καὶ τῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ παρακαταθεμένου. "Καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν." Τοῦτο οὐκ ἐντρέποντος μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ βιαζομένου πρὸς ἀρετὴν. Τί γὰρ πράττετε ἃ θέλετε; φησὶν· οὐκ εἰ ἑαυτοῦ κύριος. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐχὶ τὸ αὐτεξούσιον ἀναιρῶν· καὶ γὰρ εἰπὼν, "Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει," οὐχὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἀνεῖλε· καὶ ἐνταῦθα πάλιν γράφων, *ὅτι "Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν," οὐ τῇ προαιρέσει λυμαίνεται, ἀλλὰ τῆς κακίας ἀπάγει, καὶ τοῦ δεσπότου τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυται. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· 6. "Ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς." Εἰ δὲ οὐκ D εἰμι ἑμαυτοῦ, πῶς με ἀπαιτεῖτε τὰ πρακτέα; πῶς δὲ προῖόν λέγετε πάλιν, "Δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἃτινὰ ἐστὶ τοῦ θεοῦ;" Τί οὖν ἐστὶ τὸ, "Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;" καὶ τί δι' αὐτοῦ κατασκευάσαι βούλεται; Ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσαι τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν, μηδὲ ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς ἀκολουθεῖν ταῖς ἀτόποις. Καὶ γὰρ πολλὰ βουλόμεθα ἄτοπα, ἀλλὰ κατέχειν δεῖ δυνάμεθα

5 v. 19.

6 v. 20.

* ἐντρέπει F. * λέγων] δεκνὺς C. † μαρὸν] ῥηπαρὸν F. † ἔθος] + ποιεῖν C. † σεαυτοῦ C. * ὅτι] καὶ F. † ἑαυτοῦ E.

Εγάρ' εἰ δὲ μὴ δυνάμεθα, περιττὴ ἡ παραίνεσις. "Ορα γοῦν πῶς ἡσφαλίσατο. Εἰπὼν γάρ, "Οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν," οὐκ ἐπήγαγεν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκην ἐστὲ, ἀλλ', "Ἠγοράσθητε τιμῆς." Διὰ τί τοῦτο λέγεις; Καὶ μὴν ἐτέρωθεν, εἴποι τις ἂν ἴσως, ἔδει προτρέψαι, δεικνύντα ὅτι δεσπότην ἔχομεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ πρὸς Ἑλλήνας ἡμῖν κοινόν, τὸ δέ, "Ἠγοράσθητε τιμῆς," ἡμῶν ἐξαίρετον. Ἀναμιμνήσκει γὰρ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας, δεικνύς ὅτι ἀλλοτριωθέντες ἡγοράσθημεν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τιμῆς. "Δοξάζατε δὴ, ἄρατε τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι." Ταῦτα δὲ λέγει, ὥστε μὴ τῷ σώματι
 154 μόνον φεύγειν τὴν πορνείαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πνεύματι, ^βτῇ ψυχῇ, μὴδὲν πονηρὸν λογίζεσθαι, καὶ ἐλαύνειν τὴν χάριν. "Ἄτινά ἐστι τοῦ θεοῦ." Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, "ὑμῶν," διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, "ἄτινά ἐστι τοῦ θεοῦ," συνεχῶς ἀναμιμνή- (354) σκων δὴ μᾶς, ὅτι πάντα δεσποτικά, "καὶ σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Ἐκείνους γάρ τινες φασί, τῷ πνεύματι, τῷ χαρίσματι λέγειν. Ἄν γὰρ ἐκεῖνο ἢ παρ' ἡμῖν, δοξάζεται ὁ θεός· ἔσται δέ, ἂν καθαρὰν καρδίαν ἔχωμεν. Τοῦ θεοῦ δὲ αὐτὰ ἔφησεν, οὐκ ἐπειδὴ παρήγαγεν αὐτὰ μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀλλοτριω-
 Βθέντα ἐκ δευτέρου πάλιν ἐκτήσατο, τιμὴν τὸ αἷμα τοῦ παιδὸς καταθείς. "Ορα πῶς εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πᾶν ἀπήρτισε· πῶς ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγε. Μέλη ἐστε τοῦ Χριστοῦ, φησί, ναὸς ἐστε τοῦ πνεύματος. Μὴ τοίνυν γίνεσθε πόρνης μέλη. Οὐ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ὑμῶν ὑβρίζεται· οὐ γὰρ τὸ σῶμα ὑμῶν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐνδεικνύμενος, ὅτι αὐτοῦ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς πονηρᾶς ἡμᾶς ἀφαιρούμενος. Εἰ γὰρ ἀλλότριόν ἐστι τὸ σῶμα, οὐκ ἔχετε ἐξουσίαν ἀλλότριον σῶμα ὑβρίξειν, φησί, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ δεσποτικὸν, αὐτὸ ναὸν μολύνειν τοῦ πνεύματος. Εἰ γὰρ ἰδιωτικῇ τις ἐπελθὼν οἰκίᾳ, C καὶ κωμάσας εἰς ἐκείνην, τὴν ἐσχάτην δώσει δίκην· ὁ βασιλεὺς ναὸν ληστοῦ ποιῶν καταγώγιον, ἐννόησον ὅσα πείσεται κακά.
 Ἡ ταῦτ' οὖν ἐννόησας, αἰδέσθητι τὸν ἐνοικούντα· ὁ γὰρ παράκλητός ἐστιν οὗτος· φρίζον τὸν συμπεπλεγμένον σοὶ καὶ κεκολλημένον· ὁ γὰρ Χριστὸς ἐστι. Μὴ γὰρ σὺ μέλη

^α ὑπ' ἀνάγκης F. ^β Vid. Annot. ^γ τῇ ψυχῇ A.E. ψυχῇ (sic) F. τουτέστι τῇ ψυχῇ C. Edebatur τῆς ψυχῆς. ^δ γὰρ om. C. Idem post ἐπήγαγεν addit τό. ^ε ἡμᾶς] + καὶ δεικνύς C. Aret. ^ς καὶ σ. καὶ ψ. καὶ πν.] τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ, τὸ πν. C. Aret. ^ζ καὶ γὰρ τινες φασί τῷ πν.] τινες δὲ φασί τὸ ἐν τῷ πν. C. Aret. ^η ὅσα C.E. πόσα vulgo. ^θ ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι καθαρὸς βίος πολλὴν παρασκευάζει προσφέρεισθαι δόξαν τῷ θεῷ. Veron.

Χριστοῦ ἑαυτὸν ἐποίησας; Ἐννόησον ἰούτω, καὶ μένε σωφρονῶν, τίνος ἦν μέλη, καὶ τίνος γέγονε. Πόρνης ἦν μέλη πρὸ τούτου, καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν αὐτὰ μέλη τοῦ ἰδίου σώματος. Οὐκ ἄρα αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχεις λοιπὸν ἐκείνῳ δούλευε τῷ ἐλευθερώσαντι. Οὐδὲ γὰρ, εἰ θυγατέρα ἔχων, ἐκ πολλῆς τῆς ἀνοίας ἐξεμίσθωσας αὐτὴν πορνοβοσκῷ, καὶ πορνεύεσθαι ἐποί- D ησας, εἴτα βασιλέως υἱὸς ἡ παρῶν ἡλευθέρωσέ τε αὐτὴν τῆς δουλείας ἐκείνης καὶ συνῆλθεν ἑαυτῷ, κύριος ἦς λοιπὸν ἄγειν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πορνεῖον· ἅπαξ γὰρ ἔδωκας καὶ ἐπώλησας. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἐξεμισθώσαμεν τὴν σάρκα τὴν ἑαυτῶν τῷ διαβόλῳ, τῷ χαλεπῷ πορνοβοσκῷ· ἰδὼν ὁ Χριστὸς, ἐρρύσατο αὐτὴν, καὶ ἀπήλλαξε τῆς πονηρᾶς τυραννίδος ἐκείνης· οὐ τοίνυν ἐστὶν ἡμετέρα λοιπὸν, ἀλλὰ τοῦ ῥυσταμένου. Ἐὰν ἐθέλῃς ὡς νύμφη βασιλέως κεκρῆσθαι, οὐδεὶς ὁ κωλύων· ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ πρότερα ἀγάγῃς, πείσῃ ¹ ταῦτα, ἃ τοὺς τοιαῦτα ὑβρίζοντας εἰκός. Διὸ μᾶλλον αὐτὴν κατακοσμεῖν χρὴ, οὐχὶ κατασιχνεῖν. Οὐ γὰρ ἔχεις ἐξουσίαν τῆς σαρκὸς E ² ἐν ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ὁ θεὸς ἐπιτάξῃ μόνοις. Ἐννόησον γοῦν ἡλικίης αὐτὴν ὑβρεως ἀπήλλαξεν ὁ θεός. Καὶ γὰρ πάσης πόρνης αἰσχυρότερον προειστήκει ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα πρὸ τούτου. Καὶ γὰρ ληστεῖαι καὶ ἀνδραφονίαι, καὶ ἕκαστος παράνομος λογισμὸς πρὸς αὐτὴν εἰσιὼν ³ συγκατεκλίνετο τὴν ψυχὴν, ⁴ καὶ μισθώματος ὀλίγου καὶ τοῦ τυχόντος, τῆς παρουσίας ἡδονῆς. Ἡ γὰρ ψυχὴ φυρομένη μετὰ τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν καὶ πράξεων, τοῦτον ἐκαρποῦτο μόνον τὸν μισθόν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸ τούτου ταῦτα ἡγίνεσθαι 155 δεινὸν ὄν, οὐχ οὕτω δεινὸν ἦν· τὸ δὲ μετὰ τὸν οὐρανὸν, μετὰ τὰ βασιλεία, μετὰ ⁵ τὸ τῶν μυστηρίων ἀπολαῦσαι τῶν φρικτῶν πάλιν μολύνεσθαι, ποίαν ⁶ ἔξει συγγνώμην; Ἡ οὐκ οἶει καὶ τοῖς πλεονέκταις καὶ πᾶσιν οἷς ἔμπροσθεν ἀπηρίθμυσεν, αὐτὸν τὸν διάβολον συγκατακλίνεσθαι; Τὰς δὲ καλλωπιζομένας πρὸς ἀσέλγειαν γυναῖκας οὐχ ἡγῇ μετ' ἐκείνου μίγνυσθαι; Καὶ τίς ἀντερεῖ τούτῳ τῷ λόγῳ; Εἰ δὲ ἐστὶ τις φιλονεικῶν, ἀποδυέτω τὴν ψυχὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἀσχημονουσῶν γυναικῶν, καὶ ὄψεται πάντως τὸν πονηρὸν δαίμονα ἐκείνον σφοδρῶς συμπε- B

¹ οὕτω om. C. Aret. Deinde haec καὶ μένε σωφρονῶν post γέγονε transp. lidem.

² παρῶν nostri omnes cum Regio apud Montef. qui ita dedit. Legebatur παρῶν.

³ ἦς] Sic C.E. eis (sic) F. Veron. et Sav. cet. ⁴ ταῦτα C.E.F. et ante corr. A. τὰ αὐτὰ Edd. Statim ἃ τοὺς τὰ τοιαῦτα F. ⁵ ἐν om. C. Statim τε pro ταῖς F. et a pr. man. A.

⁶ κατεκλίνετο F. Statim τὴν ψυχὴν C.E.F. Edebatur τῇ ψυχῇ, virgula post αὐτὴν posita. ⁷ καὶ] ἀπὸ ex corr. A. ⁸ ἡγίνεσθαι] + καίτοι C. ⁹ τὸ τῶν] τὸ om. F. et a pr. man. A. τῶν om. ex corr. A.

¹⁰ ἔξει C.E. Aret.

πλεγμένον αὐταῖς. Δύσκολον γάρ, ἀγαπητοί, δύσκολον, τάχα δὲ καὶ ἀμήχανον, τοῦ σώματος καλλωπιζομένου οὕτω, καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοῦ καλλωπίζεσθαι· ἀλλ' ἀνάγκη θάτερον ἀμελείσθαι, ἐπιμελουμένου θατέρου· οὐ γὰρ ἔχει φύσιν ὁμοῦ ταῦτα γίνεσθαι. Διό φησιν, “Ὁ κολλώμενος τῇ πόρῃ, ἐν σώμα ἔστιν· ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἐν πνεύμα ἔστι.” Πνεῦμα γὰρ γίνεται λοιπὸν ὁ τοιοῦτος, κὰν σῶμα περικείται. Ὄταν γὰρ μηδὲν σωματικὸν μηδὲ παχὺ μηδὲ γῆινον περὶ αὐτὸν ᾖ, ἀπλῶς τὸ σῶμα περικείται· ὅταν ἡ πᾶσα ἀρχὴ τῆς C ψυχῆς ᾖ καὶ τοῦ πνεύματος. Οὕτω δοξάζεται ὁ θεός. (355) Διό καὶ ἐν τῇ εὐχῇ κελευόμεθα λέγειν, “Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου” καὶ ὁ Χριστὸς φησι, ⁷“Λαμβάτω τὰ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Οὕτω δοξάζουσιν αὐτὸν καὶ οἱ οὐρανοί, οὐ φωνὴν ἀφιέντες, ἀλλὰ διὰ τῆς ὄψεως θαυμαζόμενοι, καὶ τὴν δόξαν εἰς τὸν δημιουργὸν ἀναφέροντες. Οὕτω δοξάσωμεν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς, μᾶλλον δὲ καὶ πλεον ἐκείνων· δυνάμεθα γὰρ, ἂν ἐθέλωμεν. Οὐ γὰρ οὕτως οὐρανὸς καὶ ἡμέρα καὶ νύξ, ὥς ἁγία ψυχὴ D δοξάζει θεόν. Ὡς περ γὰρ εἰς τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ τις ἀφορῶν, λέγει, Δόξα σοι ὁ θεός, οἷον ἔργον ἔκτισας· οὕτω δὴ καὶ εἰς ἀνδρὸς ἀρετὴν βλέπων, καὶ πολλῶ πλεον ἐνταῦθα. Ἀπ' ἐκείνων μὲν γὰρ τῶν κτισμάτων οὐ πάντες δοξάζουσιν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ αὐτόματα εἶναι λέγουσι τὰ ὄντα· ἄλλοι δὲ καὶ δαίμοσιν ἀνατιθέασι τοῦ κόσμου τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν πρόνοιαν, οἱ καὶ σφόδρα ἀσύγνωστα ἀμαρτάνουσιν· ἐπὶ δὲ ἀνθρώπου ἀρετῆς οὐδεὶς τοιοῦτα ἀναισχυνηταὶ δυνήσεται, ἀλλὰ πάντως ¹δοξάσει τὸν θεόν, ²τὸν δουλεύοντα αὐτῷ μετὰ ἀρετῆς E ζῶντα ὁρῶν. Τίς γὰρ οὐκ ἐκπλαγίσεται, ὅταν ἀνθρωπὸς τις ὦν, καὶ τῆς κοινῆς μετέχων φύσεως, καὶ ἐν μέσοις στρεφόμενος ἀνθρώποις, καθάπερ ἀδάμας, μὴ ἐπικάμπτηται πρὸς τὸν τῶν παθῶν ἐσμὸν; ὅταν μεταξὺ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ θηρίων ὦν, ἀδάμαντος ἰσχυρότερος ᾖ, καὶ περιγένηται πάντων διὰ τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον; ὅταν ὑβρίζηται, καὶ εὐλογῇ; ὅταν κακῶς ³ἀκούῃ, καὶ ἐγκωμιάζῃ; ὅταν ἐπηρεάζεται, καὶ ⁴εὐχῇται ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων; ὅταν ἐπιβουλεύηται, καὶ εὐεργετῇ τοὺς πολεμούντας αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντας; Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν οὐρανῶν πολλῶ μᾶλλον ⁵δοξάσει τὸν 156 θεόν. Τὸν μὲν γὰρ οὐρανὸν ὁρῶντες Ἕλληνες, οὐκ αἰσχύ-

⁷ Matth. v. 16.¹ δοξάζει E. ² τὸν] ἐπαινεῖσι τὸν E. Ita Veron.
³ εὐχῇται] + μᾶλλον C. ⁴ δοξάζει ex corr. A.⁵ ἀκούεται E.

νονται· ἅγιον δὲ ἄνδρα ἰδόντες μετὰ ἀκριβείας φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενον, καταδύονται καὶ ἑαυτῶν καταγινώσκουσιν. "Ὅταν γὰρ ὁ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς φύσεως μετέχων, τοσαύτον ἀνώτερος ἢ, πολλῶ μᾶλλον ἢ ὅσον ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς, καὶ ἄκουτες ἐννοοῦσιν, ὅτι θεία δύναμις ταῦτα ἐργάζεται. Διὸ φησι· "καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς."

Βούλει μαθεῖν καὶ ἐτέρωθεν, πῶς μὲν ἀπὸ τοῦ βίου τῶν δούλων αὐτοῦ δοξάζεται ὁ θεὸς, πῶς δὲ ἀπὸ τῶν θαυμάτων; Ἐνέβαλέ ποτε ὁ Ναβουχοδοноόσορ τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς τὴν κάμινον. Εἴτα ἐπειδὴ εἶδε τὸ πῦρ οὐ περιγεγόμενον αὐτῶν, φησὶν· ⁸ "Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, B καὶ ^b ἐξείλετο τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἐκ τῆς καμίνου, ὅτι ἐπεποίθεισαν ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἠλλοίωσαν τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως." Τί λέγεις; κατεφρονήθης, καὶ θαυμάζεις τοὺς διαπτύσαντας; Ναί, φησί, "καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι κατεφρονήθην· καὶ τοῦ θαύματος ταύτην τὴν αἰτίαν τίθης. "Ὡστε οὐ διὰ τὸ σημεῖον ἢ δόξα τῷ θεῷ τότε ^d ἐγίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προαίρεσιν τῶν ἐμβληθέντων. Εἰ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐξετάσειέ τις τοῦτο κακεῖνο, οὐκ ἔλαττον τοῦτο ἐκείνου. ^e Τοῦ γὰρ ῥύσασθαι καμίνου τὸ πείσαι ψυχὰς κατατολμήσαι καμίνου, οὐκ ἔλαττον εἰς θαύματος λόγον. Πῶς γὰρ οὐκ ἐκπλήξεως C ἄξιον, ὅταν ὁ τῆς οἰκουμένης βασιλεὺς, καὶ τοσαῦτα περὶ αὐτὸν ὅπλα ἔχων καὶ στρατόπεδα καὶ στρατηγούς καὶ τοπάρχας καὶ ὑπάτους, καὶ γῆν καὶ θάλατταν ὑποκειμένην, ὑπὸ παίδων αἰχμαλώτων ^f καταφρονῇται, καὶ οἱ δεδεμένοι τοῦ δήσαντος περιγίνονται, καὶ πᾶσαν νικῶσι τὴν στρατιὰν ἐκείνην; Οὐ γὰρ ἴσχυσαν, ὅπερ ἤθελον, οἱ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ταῦτα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς καμίνου συμμαχίαν ἔχοντες· ἀλλ' οἱ γυμνοὶ καὶ δούλοι καὶ ξένοι καὶ ὀλίγοι· τί γὰρ τριῶν ὀλιγώτερον; ἄπειρον στρατιὰν δεδεμένοι κατηγωνίσαντο. ^g Ἡδὲ γὰρ θάνα- D τος κατεφρονεῖτο, ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἐμελλεν ἐπιδημεῖν. Καὶ καθάπερ ἀνατέλλειν μέλλοντος ^h ἡλίου, καὶ πρὶν ἢ τὰς ἀκτῖνας φανῆναι, λαμπρὸν ⁱ τῆς ἡμέρας γίνεται τὸ φῶς· οὕτω καὶ τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου μέλλοντος ἔρχεσθαι, ^k ὁ θάνατος λοιπὸν ὑπεξίστατο. Τί τοῦ θεάτρου γένοιτ' ἂν λαμπρότερον

⁸ Dan. iii. 38.

^z ὁ om. C. ^a αὐτοῦ om. F. ^b ἐξείλατο F. et a pr. man. A. ^c καὶ om. C.E. ^d ἐγίνετο omnes, γέγονε Edd. ^e τὸ γὰρ et μοχ τοῦ πείσαι A.E. Veron. ^f ἐαυτὸν Edd. repugnantibus libris. ^g καταπεφρονῇται F. et a pr. man. A. ^h Idem mox περιγίνονται. ⁱ τοῦ ἡλίου A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^j Sic libri omnes, γίνεται τὸ φῶς τῆς ἡμέρας inverso ordine Edd. ^k ὁ om. F.

ἐκείνου; τί τῆς νίκης περιφανέστερον; τί τῶν καινῶν τροπαίων ἐπισημότερον; Τοῦτο καὶ ἐφ' ἡμῶν γίνεται. Καὶ νῦν ἐστὶν ὁ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου βασιλεὺς, καὶ νῦν φλόγα ἀνάπτει χαλεπωτέραν ἐκείνης. Ἔστι καὶ νῦν ὁ τοιαύτην εἰκόνα κελεύων (356) Εὐθαυμάζειν. Πάρεσιν αὐτῷ καὶ σατράπαι καὶ στρατιῶται καὶ γοητεύουσα μουσική· καὶ πολλοὶ θαυμάζουσι ταύτην τὴν εἰκόνα, τὴν ποικίλην, τὴν μεγάλην. Τοιοῦτον ¹ γάρ τί ἐστὶν ἡ πλεονεξία, οἷον ἡ εἰκὼν ἐκείνη, οὐδὲ σιδήρου καταφρονοῦσα, ἀλλ' ἐξ ἀνομοίων μὲν συγκειμένη πραγμάτων, πάντα δὲ κελεύουσα θαυμάζειν, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον ² καὶ ἂ πολλῶ τούτων ἐστὶν εὐτελέστερα. Ἄλλ' ὥσπερ ταῦτά ³ ἐστὶν, οὕτω καὶ οἱ τῶν παίδων ἐκείνων ζηλωταὶ εἰσι καὶ νῦν, οἱ λέγοντες· ⁹ «Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι σου οὐ προσκυνοῦμεν,» ἀλλὰ καὶ τὴν κάμινον τῆς πενίας ὑπομένομεν, καὶ τὴν ἄλλην ταλαιπωρίαν ἅπασαν ὑπὲρ τῶν τοῦ θεοῦ νόμων. Καὶ οἱ μὲν πολλὰ ¹⁵⁷ ἔχοντες, καθάπερ ¹⁰ ἐκείνοι τότε, καὶ ταύτην προσκυνοῦσι πολλάκις καὶ κατακαίονται· οἱ δὲ μηδὲν κεκτημένοι καὶ ταύτης καταφρονοῦσι, καὶ ἐν πενίᾳ ὄντες, ἐν δρόσῳ μᾶλλον εἰσι τῶν ἐν εὐπορίᾳ ζώντων· καθάπερ καὶ τότε οἱ μὲν ἑμβάλλοντες κατέκησαν, οἱ δὲ ἐν μέσῳ ὄντες, ὥσπερ ἐν ὕδατι ἦσαν ¹¹ τῇ δρόσῳ. Καὶ ὁ τύραννος δὲ τότε ἐκείνος μᾶλλον ἐκαίετο τῇ φλογί, τοῦ θυμοῦ σφοδρότερον αὐτὸν ἀνίπτοντος, ἢ οἱ παῖδες ἐκείνοι. Ἐκείνων μὲν γὰρ οὐκ ἴσχυσε τὸ πῦρ οὐδὲ ἄκρων ἀψασθαι τῶν τριχῶν· τούτου δὲ πυρὸς σφοδρότερον κατέκαυσε τὴν διάνοιαν ἢ ὀργή. Ἐννόησον γὰρ ὅσον ἦν ἐπ' ὅψεσι τοσαύταις ὑπὸ Β παίδων αἰχμαλώτων αὐτὸν διαπνέσθαι. Ἐδειξε γὰρ λοιπὸν, ¹² ὅτι εἰ καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἔλαβεν, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἰσχύν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν πολλῶν ἁμαρτίαν. Εἰ γὰρ τῶν δεδεμένων οὐκ ἴσχυσε περιγενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐν καμίνῳ βεβλημένων, πῶς ἂν τούτων περιγενέτο πολέμου νόμῳ, πάντων τοιούτων ὄντων; Ὅθεν δῆλον ὅτι αἱ τῶν πολλῶν ἁμαρτίαι τὴν πόλιν παρέδωκαν.

Ὅρα δὲ καὶ τὸ ἀκενόδοξον τῶν παίδων. Ὅυ γὰρ ἐπέηδησαν τῇ καμίνῳ, ¹³ ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν παραγγελίαν ἄνωθεν ἐφύλαττον λέγοντος, ¹⁰ «¹⁴ Εὐχέσθε μὴ εἰσελεθεῖν εἰς πειρα-

9 Dan. iii. 18.

10 Matth. xxvi. 41.

¹ γάρ τι] τι γάρ E. τι om. C. ² καὶ ἂ πολλῶ τούτων ἐστὶν εὐτελέστερα] καὶ ἀπολλύσθαι ἐντεῦθεν A. καὶ ἀπολλύσθαι ἐντεῦθεν F. Vulgatum tuetur Aretin. ³ ἐστὶν F. εἰσιν vulgo. ⁴ ἐκείνοι F. ⁵ ἐμβάλλοντες A. ⁶ τῇ δρ.] Sic libri omnes cum Veron. καὶ δρόσῳ Sav. Mor. Ben. ⁷ τούτων A. τούτων F. ⁸ ὅτι εἰ] Sic F. Vulgo abest εἰ. ⁹ οὐ γὰρ] οὕτε C. ¹⁰ ἀλλὰ τοῦ] τοῦ γάρ C. ¹¹ εὐχέσθαι A.

σμόν· οὔτε ἔφυγον ἐπειδὴ ἤχθησαν, ἀλλ' ἔστησαν ἐν τῷ μέσῳ γενναίως, οὔτε μὴ καλοῦντος ἀγωνιζόμενοι, οὔτε καλοῦντος μαλακίζόμενοι, ἀλλὰ πρὸς πάντα ἔτοιμοι καὶ γενναῖοι, καὶ C πᾶσης γέμοντες παρρησίας. Ἀκούσωμεν δὲ καὶ τί λέγουσιν, ἵνα κἀντεῦθεν μάθωμεν αὐτῶν τὸ *φιλόθεον φρόνημα. 11· Ἔστι θεὸς ἐν οὐρανοῖς δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ *καὶ καίεσθαι μέλλοντες, ὑπὲρ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης μεριμνῶσιν. Ἰνα γὰρ μὴ ποτε, φησί, κατακαυθέντων ἡμῶν ἀσθένειαν ^a τοῦ θεοῦ καταγνῶς, ἥδη σοι τὸ δόγμα ἅπαν ^b ἀπαγγέλλομεν ἀκριβῶς τὸ ἡμέτερον. 12· Ἔστι θεὸς ἐν οὐρανοῖς, οὐ τοιοῦτος, οἷα αὕτη ^c ἢ εἰκὼν ἢ ἐπὶ γῆς, ἢ ἄψυχος καὶ ἄφωνος, ἀλλ' ἱκανὸς καὶ ἐκ μέσης καμίνου τῆς καιομένης ἔξαρπάσαι. Μὴ τοίνυν αὐτοῦ καταγνῶς ἀσθένειαν, D ὅτι ἀφήσιν ἐμπεσεῖν. Οὕτως ἐστὶ δυνατὸς, ὥστε μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν πάλιν ἡμᾶς ἔξαρπάσαι ^d τῆς φλογός. 12· Καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, ^e βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἢ ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν. Ὅρα αὐτοὺς οἰκονομικῶς ἀγνοοῦντας τὸ μέλλον. Εἰ γὰρ προήδεσαν, οὐδὲ ἦσαν θαυμαστοὶ, πεποιηκότες ὅπερ ^f ἐποίησαν· τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ἐνέχυρα ἔχοντες σωτηρίας, κατετόλμησαν τῶν δεινῶν; ^g Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς ἐδοξάζετο, δυνηθεὶς ἐκβαλεῖν τῆς καμίνου· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ αὖ ἐθαυμάσθησαν, ἅτε μὴ εἰς κινδύνους ἑαυτοὺς ῥίψαντες. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀφήκεν ἀγνοῆσαι τὸ E μέλλον, ἵνα αὐτοὺς δοξάσῃ πλεόν. Καὶ καθάπερ αὐτοὶ ἡσφαλίζοντο τὸν βασιλέα μὴ ἀσθένειαν καταγνῶναι ^h τοῦ θεοῦ, εἰ κατακαυθείησαν· οὕτως ὁ θεὸς ἀμφοτέρεα ἐποίησε, καὶ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔδειξε, καὶ τὴν τῶν παίδων προθυμίαν λαμ- προτέραν διαφανῆναι παρεσκεύασε. Πόθεν οὖν ⁱ αὐτοῖς ἢ ἀμφιβολία καὶ τὸ μὴ θαρρεῖν ὅτι πάντως σωθήσονται; ^k Διὰ τὸ πάντων ἑαυτοὺς εὐτελεστέρους εἶναι νομίζειν, καὶ ἀναξίους 158 τοιαύτης εὐεργεσίας. Καὶ ὅτι οὐ στοχαζόμενος ^l τοῦτο λέγω, εἰς τὴν κάμινον ἐμπεσόντες, ^m ταῦτα ἀπωδύροντο λέγοντες· 13· Ἡμάρτομεν, ἡνομήσαμεν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. Διὰ ταῦτα ἔλεγον, “Καὶ ἐὰν μὴ.” Εἰ δὲ μὴ φανερώς εἶπον

H Dan. iii. 17.

12 Ibid. v. 18.

13 Prec. iii. puer. v. 5, 9.

* φιλόθεον libri omnes et Aret. φιλόσοφον Edd. * ἐπὲρ om. C. ^z καὶ om. F. ^a τοῦ θεοῦ om. a pr. man. A. ^b καταγγέλλομεν (sic) F. ^c ἢ accessit ex A.E.F. ^d τῆς φλογός] τοῦ πυρός F. ^e ὁ βασιλεῦ Edd. inuitis libris. ^f ἐποίησαν] ᾗδισαν C. Aret. ^g ἄλλ' οὕτω γὰρ C. Aret. ^h τοῦ assumptum ex omnibus. ⁱ αὐτοῖς] + φησὶ C. ^k διὰ τὸ] ἀπὸ τοῦ C. Statim πάντων, quod tacite edidit Sav. est in nostris omnibus et Aret. πάντως ex Veron. expresserunt Mor. Ben. ^l ταῦτα F. ^m ταῦτα omnes. τοιαῦτα Edd.

τοῦτο, οἷον, ὅτι δυνατὸς μὲν ἔστιν ὁ θεὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς, εἰ
 δὲ μὴ ¹¹ἐξέλῃται, διὰ τὰς ἀμαρτίας οὐκ ἐξελεῖται, μὴ θαυμάσης· (357)
 καὶ γὰρ ἔδοξαν ἂν παρὰ τοῖς βαρβάροις τοῦ θεοῦ τὴν ἀσθένειαν
 τῇ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων συσκιᾶζειν προφάσει. Διὰ τοῦτο
 B περὶ τοῦ δυνατοῦ μόνου διαλεχθέντες, τὴν αἰτίαν οὐ τιθέασι.
 Καὶ ἄλλως δὲ πεπαιδευμένοι καλῶς ἦσαν μὴ πολυπραγμονεῖν
 τοῦ θεοῦ τὰς κρίσεις. Ταῦτα τοίνυν εἰπόντες ἐνέβησαν εἰς τὸ
 πῦρ, καὶ οὔτε ἐνύβρισαν εἰς τὸν βασιλέα, οὔτε κατέστρεψαν
 τὴν εἰκόνα. Τὸν γὰρ ἀνδρείον τοιοῦτον εἶναι χρὴ, σῶφρονα
 καὶ ἐπιεικῆ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κινδύνοις, ἵνα μὴ δόξῃ θυμῷ
 καὶ κενοδοξίᾳ πρὸς ¹²τούτους τοὺς ἀγῶνας ἵεναι, ἀλλὰ ἀνδρείᾳ
 καὶ σωφροσύνῃ. Ὁ μὲν γὰρ ὑβρίζων, ἐκείνων τῶν ἐγκλημάτων
 ὑπομένει τὴν ὑπόνοιαν· ὁ δὲ ὑπομένων καὶ ἐλκόμενος καὶ μετ'
 ἐπιεικείας ἀγωνιζόμενος, οὐχ ὥς ἀνδρεῖος θαυμάζεται μόνον,
 C ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ σωφροσύνῃ ¹³καὶ ἐπιεικείᾳ οὐχ ἦττον ἀνακη-
 ρύττεται· ὅπερ καὶ αὐτοὶ τότε ἐποίησαν, τὴν τε ἀνδρείαν
 ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὴν ἐπιεικειαν ἅπασαν, καὶ οὐδὲν ἐπὶ μισθῷ
 πράττοντες, οὐδὲ ἀντιδόσει καὶ ἁμοιβῇ. Καὶ εἰ μὴ θελήσῃ,
 φησὶν, ἡμᾶς ἐξελεῖσθαι, τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν· ἔχομεν
 γὰρ ἤδη τὰς ἁμοιβὰς, καταξιωθέντες ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀσεβείας,
 καὶ ὑπὲρ αὐτῆς κατακαῦσαι τὰ ¹⁴σώματα. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν
 ἔχοντες ¹⁵ἤδη τὴν ἀντίδοσιν· καὶ γὰρ ἔχομεν, καταξιωθέντες
 αὐτὸν ἐπιγινῶναι, καταξιωθέντες ¹⁶γενέσθαι μέλη Χριστοῦ· μὴ
 D ποιήσωμεν αὐτὰ ¹⁷μέλη πόρνῃς. Ἐν γὰρ τῷ φρικωδεστάτῳ
 τούτῳ χρὴ καταλῦσαι τὸν λόγον, ἵνα ἀκμάζοντα ἔχοντες τῆς
 ἀπειλῆς τὸν φόβον, μένωμεν ¹⁸τοῦ χρυσοῦ καθαρώτεροι τῷ
 φόβῳ τούτῳ γινόμενοι. Οὕτω γὰρ δυνησόμεθα πορνείας
 ἀπαλλαγέντες τὸν Χριστὸν ἰδεῖν· ὃν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 μετὰ παρρησίας θεάσασθαι ¹⁹κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, χάριτι
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἀμήν.

¹¹ ἐξέλῃται] + μὴ θαυμάσης C. Aret. Ibidem mox om. μὴ θ. καὶ γάρ. ¹² τοῦ-
 τους τοὺς] Sic C.F. et ex corr. A. τοὺς τοιοῦτους E. τοιοῦτους Edd. ¹³ καὶ
 τῇ ἐπ. Edd. in vitis libris. ¹⁴ ἁμοιβῇ omnes. Edebatur ἀνταμοιβῇ.
¹⁵ ὑπὲρ αὐτῆς] Sic nostri omnes. διὰ τοῦτο Edd. ¹⁶ σώματα] + προαιρούμεθα
 C*. Aret. ¹⁷ ἤδη om. F. ¹⁸ γενέσθαι] καὶ γενέσθαι C*. ¹⁹ πόρνῃς μέλη in verso
 ord. F. ²⁰ τοῦ χρ. omnes. Articulus aberat. ²¹ κατὰ] καὶ a pr. man. A.
 Post θεάσασθαι statim subjungit C*, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ.

¹ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα.

ΔΙΟΡΘΩΣΑΣ τὰ ^aχαλεπώτατα ἐγκλήματα, ἐν μὲν τὸ διεσπᾶσθαι τὴν ἐκκλησίαν, δεύτερον δὲ τοῦ πεπορνευκότος, ^bτρίτον τὸ τοῦ πλεονέκτου, κέχρηται λοιπὸν ἡμερωτέρῳ λόγῳ· καὶ μεταξὺ τίθησι παραίνεσιν καὶ συμβουλὴν τὴν περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς παρθενίας, ἀπὸ τῶν φορτικωτέρων ἀναπαύων ¹⁵⁹ τὸν ἀκρουτήν. Ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τὸ ἐναντίον ποιεῖ ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἡμερωτέρων, τελευτᾷ δὲ εἰς τὰ σκυθρωπότερα. Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸν περὶ τῆς παρθενίας ἀπαρτίσας λόγον, πάλιν ἔξισιν ἐπὶ τὰ πληκτικώτερα, οὐ πάντα ἐφεξῆς τιθεῖς, ἀλλὰ ποικίλλων τὸν λόγον ἐν ἑκατέρῳ, ὥς ὁ καιρὸς ἀπῆτει, καὶ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ἡ χρεία. Διό φησι, “ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι.” ^cἘγραψαν γὰρ αὐτῷ, εἰ δεῖ ἀπέχσθαι γυναικὸς, ἢ μὴ. Καὶ πρὸς ^dαὐτὰ ἀντιγράφων καὶ περὶ τοῦ γάμου νομοθετῶν, εἰσάγει καὶ τὸν περὶ τῆς παρθενίας λόγον· “ Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι.” ^B Εἰ μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ σφόδρα ὑπερέχον ζητεῖς, φησί, βέλτιον μὴδ’ ὅλως ὁμιλεῖν γυναικί· εἰ δὲ τὸ ἀσφαλὲς καὶ βοηθοῦν ^eσου τῇ ἀσθενείᾳ, ὁμίλει ^fγάμῳ. Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν, ὃ καὶ νῦν γίνεται, τὸν μὲν ἄνδρα βούλεσθαι, τὴν δὲ γυναῖκα μὴκέτι, ἢ καὶ τὸ ἐναντίον, ὅρα πῶς περὶ ἑκατέρων διαλέγεται. Καί τινες μὲν φασιν, ὅτι πρὸς ἱερέας ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς σκοπῶν, οὐκ ἂν φαίην τοῦτο οὕτως ἔχειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν καθολικῶς ἔθηκε τὴν παραίνεσιν, ^gἱερεῦσι μόνον εἰ ταῦτα ἔγραφεν, ἀλλ’ εἶπεν ἂν· καλὸν τῷ ^C διδασκάλῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι. Νυνὶ δὲ ^hκαθόλου αὐτὸ τέθεικε, “ Καλὸν ἀνθρώπῳ,” λέγων, ⁱοὐχ ἱερεῖ μόνον· καὶ (358) πάλιν, “ Λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆται γυναῖκα.” Οὐκ εἶπε, σὺ ὁ ἱερεὺς καὶ ^kὁ διδάσκαλος, ἀλλ’ ἀδιορίστως· καὶ ὅλος διόλου τοιοῦτος πρόεισιν ὁ λόγος. Εἰπὼν δὲ, “ Διὰ τὰς

¹ CAP. VII. v. 1, 2.

HOM. XIX. ^a χαλεπώτατα] + τρία ex corr. C*. hoc est, Reg. apud Montef. qui ita edidit. Ita etiam Aret. ^b τρίτον] καὶ τρίτον C*. ^c ἔγραψαν γὰρ] καὶ γὰρ ἦσαν γράψαντες C*. ^d αὐτὰ] ταῦτα C*. E. ^e σοι E. ^f γάμῳ] γυναικί F. ^g ἱερεῦσι μόνον (μόνοις E.) εἰ τ. ε. ἀλλ’ εἶπεν ἂν] Sic nostri omnes cum Aret. Edebatur, εἰ δὲ ἱερεῖσι μόνον ταῦτα ἔγραφεν, εἶπεν ἂν. ^h καθόλου F. ⁱ οὐχ ἰ. μόνον] οὐκ ἄρα ἰ. μόνον C*. ^k ὁ accessit ex omnibus. ¹ ὅλος C*.

πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχέτω," αὐτῇ τῇ αἰτία τῆς συγχωρήσεως εἰς ἐγκράτειαν ἤγαγε.

2^α Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν ἀποδιδότω Ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί." Τί δέ ἐστιν ἡ ὀφειλομένη τιμή; 3^α Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει," ἀλλὰ καὶ δούλη καὶ δέσποινά ἐστι τοῦ ἀνδρός· καὶ ἀποστῆναι τῆς δουλείας τῆς προσηκούσης, προσέκρουσας τῷ θεῷ. Εἰ δέ ἀποστῆναι βούλει, ὅταν ὁ ἀνὴρ ἐπιτρέπῃ, καὶ πρὸς βραχὺ τοῦτο γίνηται. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὀφείλῃν τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσεν, ἵνα δείξῃ μηδένα κύριον ὄντα ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀλλήλων δούλους. Ὅταν οὖν ἡ ἰδὴ πόρνην πειρώσῃ ¹σε, εἰπέ· οὐκ ἔστι τὸ σῶμα ἐμὸν, ἀλλὰ τῆς γυναίκος. Ταῦτα καὶ ἡ γυνὴ λεγέτω πρὸς τοὺς βουλομένους αὐτῆς διορύξαι τὴν σωφροσύνην· οὐκ ἔστιν ἐμὸν τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρός. Εἰ ²δὲ σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ, πολλῶ μᾶλλον χρημάτων. Ἀκούσατε ὅσαι ἀνδρας ἔχετε, καὶ ὅσοι γυναῖκας. Εἰ γὰρ σῶμα ἔχετε ἴδιον οὐ χρῆ, πολλῶ μᾶλλον χρήματα. 4^α Ἀλλαχοῦ μὲν οὖν πολλὴν δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὴν προεδρίαν ³καὶ ἐν τῇ καινῇ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, λέγων, 4^α Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει" ὁ δὲ Παῦλος διαιρῶν οὕτω καὶ γράφων, 5^α Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, ἡ ¹δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα" ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ 160 μία ἡ ἐξουσία. Τί δήποτε; Ἐπειδὴ περὶ σωφροσύνης ὁ λόγος ἦν αὐτῷ. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις πλεονεκτεῖτω, φησὶν, ὁ ἀνὴρ· ἐνθα δὲ σωφροσύνης λόγος, οὐκέτι. "Ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ²οὐδὲ ἡ γυνή." Πολλὴ ἡ ἰσοτιμία, καὶ οὐδεμία πλεονεξία. 6^α Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου." Τί δὴ τοῦτό ἐστι; Μὴ ἐγκρατενέσθω, φησὶν, ἡ γυνὴ, τοῦ ἀνδρός ἄκοντος, μήτε ὁ ἀνὴρ, τῆς γυναίκος μὴ βουλομένης. Τί δήποτε; Ὅτι μεγάλα ἐκ τῆς ἐγκρατείας ταύτης τίκεται κακά· καὶ γὰρ καὶ μοιχαῖαι καὶ πορνεῖαι καὶ Βοικιῶν ἀνατροπαὶ πολλάκις ἐντεῦθεν ἐγένοντο. Εἰ γὰρ ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, πορνεύουσι, πολλῶ μᾶλλον, ἂν αὐτοὺς τῆς παραμυθίας ταύτης ἀποστερήσῃς. Καὶ καλῶς εἶπε, "Μὴ ἀποστερεῖτε," ³ἀποστέρησιν νῦν ἢν ὀφείλῃν ἀνωτέρω εἶπεν, ἵνα δείξῃ τῆς δεσποτείας τὴν ἐπίτασιν. Τὸ γὰρ ἄκοντος θατέρου

2 v. 3.

3 v. 4.

4 Gen. iii. 16.

5 Ephes. v. 25, 33.

6 v. 5.

¹ ἡ ἰδὴ π. π. σε] ἔλθῃ πόρνη πειρώσά σου C. Aret. ² σε A.E.F. σου vulgo. ³ οὐδὲ] + καὶ F. Mox ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ inverso ordine Edd. repugnantibus libris. ⁴ ἀλλαχοῦ] πολλαχοῦ C. Aret. ⁵ καὶ—παλαιᾷ] ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ ὁ θεός C. Aret. ⁶ δὲ om. F. ⁷ οὐδὲ] ἀλλ' F. ⁸ ἢ om. F. ⁹ Vid. Annot.

ἐγκρατεῦσθαι θάτερον, ἀποστερεῖν ἐστὶ τὸ δὲ ἐκόντος, οὐκ ἐτι.
 Οὐδὲ γὰρ, εἰ πείσας με λάβοις τι τῶν ἐμῶν, ἀποστερεῖσθαι
 φημι. Ὁ ἄρα ἄκοντος καὶ βιάζομένου λαβὼν, ἀποστερεῖ
 ὅπερ ποιοῦσι πολλαὶ γυναῖκες, μίζζονα τῆς δικαιοσύνης ἀμαρ-
 τίαν ἐργαζόμεναι, καὶ τῆς ἀσελγείας τοῦ ἀνδρὸς ὑπεύθυνοι
 γινόμεναι ταύτῃ, καὶ διασπῶσαι πάντα. Δεῖ δὲ πάντων C
 προτιμῶν τὴν ὁμόνοιαν, ὥς περὶ καὶ πάντων τοῦτο κυριώτερον.
 Καὶ εἰ βούλει, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸ ἐξετάσωμεν.
 Ἔστω γὰρ γυνὴ καὶ ἀνὴρ, καὶ ἐγκρατεῦσθαι ἡ γυνὴ μὴ βουλο-
 μένου τοῦ ἀνδρὸς. Τί οὖν, ἂν ἐκεῖνος ἐντεῦθεν πορνεύῃ, ἢ μὴ
 πορνεύῃ μὲν, ἄλγῃ δὲ καὶ θορυβῆται καὶ πυρῶται καὶ μάχεται,
 καὶ μυρία τῇ γυναικὶ πράγματα παρέχῃ; Τί τὸ κέρδος τῆς
 νηστείας καὶ τῆς ἐγκρατείας, ἀγάπης διερρηγμένης; Οὐδέν.
 Πόσας ἔγὰρ λοιδορίας, πόσα πράγματα, πόσον ἀνάγκη
 γίνεσθαι πόλεμον; Ὅταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνὴ διεστη- D
 κότες ᾧσιν, οὐδὲν νηὶς χεῖμαζομένης ἄμεινον ἢ οἰκία διακείσεται,
 τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν πρῶτα διαστασιάζοντος. Διὰ τοῦτο
 φησι, “Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου
 πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζῃτε τῇ νηστείᾳ, τῇ προσευχῇ” τὴν
 μετὰ πλείονος ἰσπουδῆς προσευχὴν ἐνταῦθα λέγων. Εἰ γὰρ
 κωλύει τοὺς συνιόντας ἀλλήλοις εὐχέσθαι, τὸ ἀδιαλείπτως
 εὐχέσθαι πῶς ἂν ἔχοι καιρὸν; Ἔστι τοίνυν καὶ ἐομιλοῦντα
 γυναῖκί, καὶ εὐχῇ προσέχειν. Ἄλλ’ ἐγκρατεῖα ἀκριβεστέρα
 γίνεται αὕτη. Ὅν γὰρ εἶπεν ἀπλῶς, ἵνα προσεύχησθε, ἀλλ’ E
 “ἵνα σχολάζῃτε,” ὡς ἀσχολίᾳ ἐμποιοῦντος τοῦ πράγματος,
 ἀλλ’ οὐκ ἀκαθαρσίαν. “Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἑσπέρησθε,
 ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς.” Ἰνα γὰρ μὴ δόξῃ νομο-
 θεσίας εἶναι τὸ πρᾶγμα, προστίθῃ τὴν αἰτίαν. Ποία δὲ
 (359) ἐστὶν αὕτη; “Ἰνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς.” Καὶ ἵνα
 μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ διάβολος αὐτὸ μόνον ἐργάζεται τὸ τῆς
 μοιχείας, ὁ ἐπήγαγε. “Διὰ τὴν ἀκρασίαν ὧμων.”

7 “Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμὰντὸν, ἐν

7 v. 7.

^w γὰρ] δὲ C. Aret. ^x ὅπερ] τοῦτο C. Aret. ^y γινόμεναι C. ^z ἐπὶ C.
^a καὶ om. C.E. ^b ἀλγεί A.E. Deinceps θορυβεῖται A.E. πυρῶται A.E.F.
 μάχεται A.E.F. παρέχει E. ^c γὰρ] + ἐνθεν C. ^d οὐδέν A.C.E. Aret.
 οὐδὲ vulgo. ^e τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ πρ. Edd. καὶ om. A.C.E. (et Mosq. 2.) τῇ
 νηστείᾳ καὶ om. F. Mosq. 7. Aret. ^f ἰσπουδῆς] + σχολῇ C. Aret. ^g ἐομι-
 λούντα] Sic libri omnes. Edebatur ὁμιλεῖν. Mox προσευχῇ (pro εὐχῇ an pro
 καὶ εὐχῇ incertum) F. ^h ἀλλ’] μάλλον δὲ καὶ C. Aret. ⁱ οὐ γὰρ] δὲ
 τοῦτο οὐκ C. Aret. ^k ἐσπέρησθε A.E. ^l γὰρ om. C. ^m τὴν] καὶ
 τὴν C. ⁿ καὶ ἵνα μάθῃς] φησί, καὶ ἵνα δείξῃ C. Aret. ^o ἐπήγαγε] + πάλιν
 C. Aret. ^p ὧμων] + τούτα δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ’ ἐπιταγὴν Edd.
 repugnantibus libris, tum nostris, tum Mosq. ^q καὶ om. C. Mosq. 2.
^r ἐν] τουτέστιν ἐν C. Aret.

161 ἐγκρατεία.” Τοῦτο πολλοῦ ποιεῖ, ὅταν περὶ δυσκόλων
 παραινῇ πραγμάτων· ἐαυτὸν ἐν μέσῳ τίθῃσι, καὶ φησι, μιμηταί
 μου γίνεσθε. “Ἄλλ’ ἕκαστος τὸ ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ
 τοῦ θεοῦ.” Ἐπειδὴ γὰρ σφόδρα αὐτῶν κατηγόρησεν εἰπὼν,
 “διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν,” πάλιν αὐτοὺς παρεμυθήσατο εἰπὼν,
 “Ἐκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ τοῦ θεοῦ” οὐ τοῦτο δηλῶν, ὅτι
 τῆς ἡμετέρας σπουδῆς οὐ δεῖται τὸ κατόρθωμα, ἀλλ’, ὅπερ
 ἔφθην εἰπὼν, παραμυθούμενος αὐτούς. Εἰ γὰρ χάρισμά ἐστι,
 καὶ οὐδὲν ἄνθρωπος εἰς τοῦτο εἰσφέρει, πῶς λέγεις; 8 “Λέγω
 δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις· καλὸν αὐτοῖς, ἐὰν μείνωσιν
 ὡς καὶ γὰρ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεούνται, γαμησάτωσαν.” Εἶδες
 τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου, πῶς καὶ βελτίονα δείκνυσιν τὴν
 ἐγκράτειαν, καὶ οὐκ ἀναγκάζει τὸν μὴ φθάνοντα, δεδοικὼς μὴ
 τι παράπτωμα γένηται; “Κρεῖττον γὰρ ἐστὶ γαμῆσαι, ἢ
 πυροῦσθαι.” Ἐνέφηνεν ὅση τῆς ἐπιθυμίας ἡ τυραννίς. Ὁ δὲ
 λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ πολλὴν ὑπομένεις βίαν, φησί, καὶ
 πύρωσιν, ἀπαλλάγηθι πόνων καὶ ἰδρώτων, μήποτε καὶ περι-
 τραπῇς. 9 “Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ’
 ὁ κύριος.” Ἐπειδὴ νόμον ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τεθέντα
 ἀναγινώσκειν μέλλει περὶ τοῦ χωρὶς πορνείας μὴ ἀφιέναι
 γυναῖκα, διὰ τοῦτό φησιν, “οὐκ ἐγὼ.” Τὰ μὲν γὰρ εἰρημένα
 ἐμπροσθεν, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς εἴρητο, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ δοκεῖ
 ταῦτα τοῦτο μέντοι καὶ ῥητῶς παρέδωκεν. Ὡστε τὸ, “ἐγὼ,”
 καὶ, “οὐκ ἐγὼ,” ταύτην ἔχει τὴν διαφοράν. Ἰνα γὰρ μηδὲ
 τὰ αὐτοῦ ἀνθρώπινα εἶναι νομίσης, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε
 10 “Δοκῶ γὰρ καὶ γὰρ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.” Τί οὖν ἐστίν, ὃ τοῖς
 γεγαμηκόσι παρήγγειλεν ὁ κύριος; “Γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ
 χωρισθῆναι. 11 Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ
 ἀνδρὶ καταλλαγῇτω.” Ἐπειδὴ γὰρ καὶ δι’ ἐγκράτειαν καὶ δι’
 12 ἄλλας προφάσεις καὶ μικροψυχίας γίνεσθαι διαιρέσεις συνέ-
 βαινε, βέλτιον μὲν μηδὲ γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, φησὶν· εἰ δὲ ἄρα
 καὶ γένοιτο, μενέτω ἡ γυνὴ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, εἰ καὶ μὴ τῇ μίξει,
 ἀλλὰ τῷ μηδένα ἕτερον παρειαγαγεῖν ἄνδρα. 12 “Τοῖς δὲ

8 v. 8, 9.

9 v. 10.

10 v. 40.

11 v. 11.

12 v. 12, 13.

8 ὅταν] + γὰρ C. Aret.

9 παραινῇ C.E. et ex corr. A. παραινεῖ Edd.

v. τὸ om. C. w. θεοῦ] + ὅς μὲν αὐτῶς, ὅς δὲ οὕτως Edd. invitis libris. x γὰρ

om. C. Aret. y εἰπὼν] ἐπαγαγὼν C. Aret. z τὸ ἴδιον E. u λέγεις]

ἐπάγεις C. Aret. Post λέγεις add. διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν E. b αὐτοῖς C.E.

Mosq. 2. αὐταῖς Edd. c Sic omnes. Edebatur γαμείτωσαν. d τὴν om.

C. e ἢ] ἀλλὰ μὴ F. f φησὶ accessit ex libris omnibus. g Sic Codd.

μέλλει ἀγαγεῖν. inverso ordine Edd. Post μέλλει add. ὅς C. h ἀλλὰ om. F.

i καὶ] + τὸ C.E. k εἶναι om. F. l ἀνδρὶ] + αὐτῆς E. Post καταλλαγῇτω

vulgo addunt καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι, contra fidem Codicum. m διαίρ.]

ἀπὸ διαίρ. C.E.

λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος. Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιεῖτω αὐτήν. Καὶ γυνὴ εἴ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιεῖτω αὐτόν." Ὡςπερ γὰρ περὶ τοῦ χωρίζεσθαι πόρνον διαλεγόμενος, τῇ ἐπιδιωρθώσει τὸ πρᾶγμα πεποίηκεν ἔκκολον εἰπὼν, "Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου" οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα πολλῆς προε-
νόησεν ἐνκόλιας, εἰπὼν· ἐάν τις ἢ γυνὴ ἄνδρα, ἢ ἄνὴρ γυναῖκα ἔχῃ ἄπιστον, μὴ ἀφιεῖτω αὐτήν. Τί λέγεις; ἂν μὲν ἄπιστος, "μενέτω μετὰ τῆς γυναικός· ἂν δὲ πόρνος, μηκέτι; καίτοιγε ἔλαττον ἢ πορνεία τῆς ἀπιστίας." Ἐλαττον μὲν ἢ πορνεία, ἀλλ' ὁ θεὸς τῶν σῶν φείδεται σφόδρα. Τοῦτο καὶ ἐν τῇ θυσίᾳ ποιεῖ λέγων, 13 "Ἀφες τὴν θυσίαν, καὶ καταλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου" τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος. Καὶ γὰρ ἐκείνον μυρία μὲν τάλαντα "χρεωστοῦντα αὐτῷ οὐκ ἐκόλασεν, ἑκατὸν δὲ δηνάρια τὸν σύνδουλον ἀπαιτήσαντα 162 ἐτιμωρήσατο.

Εἶτα, ἵνα μὴ φοβῆται ἡ γυνὴ, ὡς ἀκάθαρτος γινομένη διὰ τὴν μίξιν, 9 φησὶν 14 "Ἡγιάσται γὰρ ὁ ἄνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγιάσται ἡ γυνὴ ἢ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί." Καίτοι εἰ ὁ τῇ πόρνῃ κολλώμενος, ἐν σῶμά ἐστιν, εὐδὴλον ὅτι ἢ καὶ τῷ εἰδωλολάτρῃ κολλωμένη, ἐν σῶμά ἐστιν. "Ἐν μὲν σῶμά ἐστιν, ἀλλ' οὐ γίνεται ἀκάθαρτος, ἀλλὰ νικᾷ ἡ καθαρότης (360) τῆς γυναικὸς τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ νικᾷ ἡ καθαρότης τοῦ πιστοῦ ἀνδρός πάλιν τὸ ἀκάθαρτον τῆς ἀπίστου γυναικός. Πῶς οὖν ἐνταῦθα μὲν νενίκηται τὸ ἀκάθαρτον, διό καὶ ἐπιτέ-
B τραπεῖται ἡ συνουσία· ἐπὶ δὲ τῆς πορνευομένης γυναικὸς οὐ κατηγορεῖται ἐκβάλλων αὐτήν ὁ ἄνὴρ; "Οτι ἐνταῦθα μὲν ἐλπίς σώζεσθαι τὸ ἀπολωλὸς μέρος διὰ τοῦ γάμου, ἐκεῖ δὲ ὁ γάμος ἤδη διαλέλυται· κἀκεῖ μὲν ἀμφότεροι διαφθείρονται, ἐνταῦθα δὲ θατέρου τὸ ἔγκλημα. Οἷόν τι λέγω· ἐστὶν ἡ πορνευθεῖσα καθάπαξ μιὰ. Εἰ τοίνυν ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι, καὶ αὐτὸς γίνεται μιὰς πορνευούσης μιγνύμενος· διὰ τοῦτο ἀφίπταται ἡ καθαρότης ἁπασα. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἡ ἀλλὰ πῶς; 15 "Ἐστὶν ἀκάθαρτος ὁ εἰδωλολάτρης, ἀλλ' ἡ γυνὴ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος. Εἰ μὲν γὰρ ἐκοινωνεῖ αὐτῷ κατὰ C

13 Matth. v. 24.

14 v. 14.

11 μενέει C. 12 χρεωστοῦντα] ὀφείλοντα C.E. 13 τὸν σ. ἀπαιτήσαντα] Sic libri omnes. ἀπαιτοῦντα τὸν σ. Edd. 14 φησὶν] ἐπάγει C. 15 ἢ καὶ] Sic omnes. καὶ ἡ Edd. 16 σώζ.] τοῦ σώζ. E. 17 ἀλλὰ πῶς] ἀλλ' ἀπλῶς a pr. man. A. 18 ἔστιν] εἰ καὶ ἐστὶν E.

τοῦτο, καθ' ὃ ἀκάθαρτος ἦν, λέγω "δὲ κατὰ τὴν ἀσέβειαν, ἔμελλε καὶ αὕτη ἀκάθαρτος γίνεσθαι· νυνὶ δὲ ἐτέρως μὲν ἔστιν ἀκάθαρτος ὁ εἰδωλολάτρης, ἐν ἐτέρῳ δὲ αὐτῷ πράγματι κοινωνεῖ ἡ γυνή, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος. Γάμος γάρ ἐστι καὶ μίξις σωμάτων, καθ' ὃ ἡ κοινωνία. Πάλιν τοῦτον μὲν ἐλπίς ἀνακληθῆναι ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ὑπείχεται γὰρ *αὐτῇ· ἐκείνον δὲ οὐ σφόδρα εὐκολον. Πῶς γὰρ ἡ τὸν ἔμπροσθεν ἀτιμάσασα χρόνον, καὶ γενομένη ἐτέρου, καὶ τοῦ γάμου τὰ δίκαια ἀφαιρῶσα, ἀνακαλέσασθαι δυνήσεται τὸν ἠδικημένον, πρὸς τούτοις καὶ τὸν ὕμνοντα ὡς ξένον; Πάλιν ἐκεῖ μὲν μετὰ τὴν πορνείαν ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔστιν ἀνὴρ· ἐνταῦθα δὲ, καὶ ὁ εἰδωλολάτρης ἡ γυνή, τοῦ ἀνδρὸς τὸ δίκαιον οὐκ ἀπόλλυται. Οὐχ ἀπλῶς δὲ συνοικίζει τῷ ἀπίστῳ, ἀλλὰ βουλομένη· διὸ εἶπε, "καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς." Ποῖον γὰρ, εἰπέ μοι, βλάβος, ὅταν καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας ἀκέραια ^b διαμένη, καὶ ἐλπίδες ὧσι χρησταὶ περὶ τοῦ ἀπίστου, μένουν τοὺς ἡδὴ ζευχθέντας, καὶ ^c μὴ περιττῶν πολέμων ὑποθέσεις εἰσάγειν; ^d Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν μηδέπω συνελθόντων διαλέγεται νῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν ^e ἡδὴ συνελθόντων. ^e Οὐ γὰρ εἶπεν, εἴ τις βούλεται λαβεῖν ἀπίστον, ἀλλ' εἴ τις ἔχει ἀπίστον· οἷον εἴ τις μετὰ τὸ γαμῆσαι ἢ γαμηθῆναι ἐδέξατο τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, εἴτα θάτερον μέρος ἐναπέμεινε τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ στέργει τὸ συνοικεῖν, μὴ διαρρηγνύσθω. "Ἠγίασται γὰρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ ὁ ἀπίστος ἐν τῇ γυναικί." Τοσαύτη ἡ περιουσία τῆς σῆς καθαρότητος. Τί οὖν; ἅγιός ἐστιν ὁ Ἕλλην; Οὐδαμῶς· οὐ γὰρ εἶπεν, ἅγιός ἐστιν, ἀλλ' ἡγίασται ἐν τῇ γυναικί. Τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐχ ἵνα δείξῃ ἐκείνον ἅγιον, ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας τὸν φάβον ¹⁶³ ἐξέλῃ τῆς γυναικὸς, κακεῖνον εἰς ἐπιθυμίαν ἀγάγῃ τῆς ἀληθείας. Οὐ γὰρ τῶν σωμάτων τὸ ἀκάθαρτον, ὧν ἐστιν ἡ κοινωνία, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως καὶ τῶν λογισμῶν. Εἴτα καὶ ἀποδείξει. Εἰ γὰρ ἀκάθαρτος ὁ μὲνων γεννᾷ, τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀπὸ σοῦ μόνης, ἀκάθαρτον ἄρα τὸ παιδίον, ἢ ἐξ ἡμισείας καθαρὸν· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· "Ἐπεὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νυνὶ δὲ ἅγιά ἐστι"· τουτέστιν, οὐκ ἀκάθαρτα. Αὐτὸς δὲ ἅγια ἐκάλεσε, τῇ περιουσίᾳ τῆς λέξεως πάλιν ἐκβάλλων τῆς τοιανύτης ὑποψίας τὸ δέος. ¹⁵ Εἰ δὲ

16 v. 15.

^w δὴ ex corr. A. ^x αὐτῇ (sic) F. ceteri, ut vulgo, αὐτῇ. cum ea Aret. Statim ἐκεῖνο ex corr. A. ^y μὲν οὐτα F. ^z εἰδωλολάτρης F. ^a γυνή] + ἡ E. ^b διαμένη E. ^c μὴ om. F. ^d οὐδὲ omnes. οὐ Edd. ^e οὐδὲ C. ^f μὲνων] μὲν ὧν F. μένωσα ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. Statim γενῆς Edd. et Codd. γενῆ Cat.

ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω." Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι B πορνεία τὸ πρᾶγμα ἐστὶ. Τί δέ ἐστιν, "Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται;" Οἷον εἰ κελεύει σοι θύειν καὶ κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς ἀσεβείας διὰ τὸν γάμον, ἢ ἀναχωρεῖν, βέλτιον διασπασθῆναι τὸν γάμον, καὶ μὴ τὴν εὐσέβειαν. Διὸ ἐπήγαγεν· "Οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφός, ἢ ἡ ἀδελφή ἐν τοῖς τοιαύτοις." Εἰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πυκτεύοι καὶ πολέμους παρέχοι διὰ τοῦτο, βέλτιον ἀπαλλαγῆναι. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται, λέγων· "Ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός." Ἐκεῖνος γὰρ λοιπὸν τὴν αἰτίαν παρέσχευ, ὥσπερ καὶ ὁ πορνεύσας.

16· Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;" Πρὸς τὸ, "μὴ ἀφίετω αὐτὸν," τοῦτο πάλιν. Εἰ γὰρ μὴ στασιάζει, C μένε, φησὶν· ἔχει γὰρ ¹καὶ κέρδος· μένε, καὶ παραίνει, καὶ συμβούλευε, καὶ πείθε· οὐδεὶς γὰρ οὕτω διδάσκαλος ἰσχύσας δυνήσεται, ὡς γυνή. Καὶ οὔτε ἀνάγκην ἐπιτίθησιν αὐτῇ, καὶ πάντως ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῆς τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ πάλιν φορτί- (361) κώτερον κ' ἐργάσῃται, οὔτε ἀπογινώσκειν κελεύει, ἀλλ' ἀφήσιν αὐτὸ τῇ τοῦ μέλλοντος ἀδελφῇ μετέωρον λέγων· "Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ¹καὶ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;" ²καὶ πάλιν 17· ²Εἰ μὴ ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπα- D πείτω. Περιτετμημένος τις ³ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω. Ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμενέσθω. Ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. "Ἐκαστος ἐν τῇ κλήσει ἣ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. Δούλος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω." Ταῦτα εἰς τὴν πίστιν οὐδὲν συντελεῖ, φησί· μὴ τοίνυν φιλονείκει μηδὲ θορυβοῦ· ἡ γὰρ πίστις πάντα ἐξέβαλε ταῦτα. "Ἐκαστος ἐν τῇ κλήσει ἣ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω." Γυναῖκα ἔχων ἄπιστον ἐκλήθη; μένε ἔχων· μὴ διὰ τὴν πίστιν ἐκβάλης τὴν γυναῖκα. Δούλος E ὢν ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω· μένε δουλεύων. Ἀκρόβυστος ὢν ἐκλήθη; μένε ἀκρόβυστος. Ἐμπερίτομος ὢν ἐπίστευσας; μένε ἐμπερίτομος. Τοῦτο γὰρ ἐστίν, "Ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός." Ταῦτα γὰρ οὐκ ἐστὶ κωλύματα εἰς εὐσέβειαν. Σὺ δούλος ὢν ἐκλήθη, ἄλλος γυναῖκα ἔχων ἄπιστον, ἄλλος περι- τετμημένος. Βαβαί, ποῦ τὴν δουλείαν ἔθηκεν; Ὡσπερ οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ περιτομή, οὐδὲ βλάπτει ἡ ἀκροβυστία, οὕτως οὐδὲ 164

16 v. 16.

17 v. 17—21.

¹ ταῦτο] + φησὶ C. ² καὶ om. C. ³ ἰσχύσας] πείσαι C. et Reg. apud Montef. ⁴ ἐργάσῃται] ἐργάσῃ καὶ F. ἐργάσῃται καὶ E. ⁵ καὶ] ἢ F. Mosq. 7. ⁶ καὶ πάλιν om. C. Mosq. 2. Aret. ⁷ εἰ μὴ] ἢ μὴ C. Mosq. 2. ἐν F. Mosq. 7. ⁸ κέκληται F. ⁹ τὴν om. a pr. man. A.

ἡ δουλεία, οὐδὲ ἡ ἐλευθερία. Καὶ ἵνα δείξῃ τοῦτο σαφέστερον
 ἵεκ περιουσίας, φησὶν “Ἀλλ’ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος
 γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι” τουτέστι, μᾶλλον δούλευε. Καὶ
 τί δήποτε τὸν δυνάμενον ἐλευθερωθῆναι κελεύει μείναι δούλον;
 Θέλων δείξαι, ὅτι οὐδὲν βλάπτει ἡ δουλεία, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ.
 Καὶ οὐκ ἄγνωθόν μὲν ὅτι τινὲς τὸ, “μᾶλλον χρῆσαι,” περὶ
 ἐλευθερίας φασὶν εἰρησθαι, λέγοντες, ὅτι εἰ δύνασαι ἐλευθερω-
 θῆναι, ἐλευθερώθητι· πολὺ δὲ ἀπεναντίας τῷ τρόπῳ τοῦ
 Β Παύλου τὸ ῥῆμα, εἰ τοῦτο αἰνίττοιτο. Οὐ γὰρ ἂν, παραμυ-
 θούμενος τὸν δούλον, καὶ δεικνὺς οὐδὲν ἡδικομένον, ἐκέλευσε γενέ-
 σθαι ἐλεύθερον. Εἶπε γὰρ ἂν τις ἴσως· τί οὖν, ἂν μὴ δύνωμαι;
 ἡδίκημαι καὶ ἡλάττωμαι; Οὐ τοίνυν τοῦτό ᾿φησιν, ἀλλ’ ὅπερ
 ἔφην, “θέλων δείξαι ὅτι οὐδὲν πλεόν γίνεται τῷ ἐλευθέρῳ
 γενομένῳ, φησὶ, καὶ κύριος ἦς τοῦ ἐλευθερωθῆναι, μένε δουλεύων
 μᾶλλον. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει· 18 “Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ
 κληθεὶς δούλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ
 ἐλεύθερος κληθεὶς, δούλος ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ.” Ἐν γὰρ τοῖς
 κατὰ Χριστὸν, φησὶν, ἀμφοτέροι ἴσοι· ὁμοίως γὰρ καὶ σὺ τοῦ
 Χριστοῦ δούλος, ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης ὁ σός. Πῶς οὖν
 C ὁ δούλος ἀπελεύθερος; “Ὅτι ἡλευθέρωσέ σε οὐ τῆς ἀμαρτίας
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν δουλείας μένοντα δούλον. Οὐ γὰρ
 ἀφίησιν εἶναι δούλον τὸν δούλον, οὐδὲ ἄνθρωπον, μένοντα ἐν
 δουλείᾳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θαυμαστόν. Καὶ πῶς ἐλεύθερός
 ἐστὶν ὁ δούλος, μένων δούλος; “Ὅταν παθῶν ἀπηλλαγμένος
 ἢ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς νοσημάτων, ὅταν χρημάτων καταφρονῇ
 καὶ ὀργῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παθῶν.
 19 “Τιμῆς ἡγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων.”
 Οὗτος ὁ λόγος οὐ πρὸς οἰκέτας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐλευ-
 θέρους εἴρηται. “Ἔστι γὰρ καὶ δούλον ὄντα μὴ εἶναι δούλον,
 D καὶ ἐλεύθερον ὄντα δούλον εἶναι. Καὶ πῶς ὁ δούλος ὢν, οὐκ
 ἔστι δούλος; “Ὅταν διὰ τὸν θεὸν πάντα ποιῇ, ὅταν μὴ ὑποκρί-
 νηται, μηδὲ κατ’ ὀφθαλμοδουλείαν ἀνθρώπων τι πράττῃ·
 “τουτέστι, δουλεύοντα ἀνθρώποις ἐλεύθερον εἶναι. “Ἡ πῶς
 πάλιν ἐλεύθερός τις ὢν, γίνεται δούλος; “Ὅταν διακονῇται
 ἀνθρώποις πονηράν τινα διακονίαν, ἢ διὰ γαστριμαργίαν, ἢ
 διὰ χρημάτων ἐπιθυμίαν, ἢ διὰ δυναστείαν. Ὁ γὰρ τοιοῦτος

18 v. 22.

19 v. 23.

ἱ ἐκ] καὶ ἐκ C. Aret. ἱ μέναι libri omnes et Cat. μένειν Edd. ἱ ἄγνωθόν
 μὲν C.E. Aret. ἄγνωθον Edd. ἄγνωστον Cat. ἱ γίνεσθαι F. ἱ φησιν]
 λέγει C. ἱ θέλων]+γὰρ F. ἱ καὶ om. C.F. Mosq. 2. Veron. ἱ οὐδὲ
 ἄνθρωπον om. C. Aret. ἱ ὀφθαλμοδουλίαν C. et ex corr. A. Statim ἀνθρώ-
 πων om. C.F. Aret. ἱ τοῦτό ἐστι C.

πάντων ἐστὶ δουλικώτερος, καὶ ἐλεύθερος ἦ. Σκόπει δὲ ταῦτα ἀμφοτέρω. Δούλος ἦν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπων δούλος· διὸ καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ πάντων ἡ ἐλευθέρων ἐλευθερώτερος ἦν. Εἰς τῇ δεσποίνῃ γοῦν οὐκ εἶξεν, εἰς ἅπερ ἠθέλησεν ἡ κεκτημένη. Πάλιν ἐλευθέρω ἦν ἐκείνη, καὶ πάντων ἦν δουλικωτέρα, τὸν (362) θεράποντα κολακεύουσα καὶ παρακαλοῦσα· ἀλλ' οὐκ ἔπεισε τὸν ἐλεύθερον, ὃ μὴ ἠθέλησε, ποιῆσαι. Οὐκ ἄρα δουλεία τὸ πρᾶγμα ἦν, ἀλλ' ἐλευθερία ἡ ἀνωτάτω. Τί γὰρ ἐνεποδίσθη πρὸς ἀρετὴν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς δουλείας; Ἀκουέτωσαν δούλοι καὶ ἐλεύθεροι. Τίς ἐδούλευσεν; ὁ ἀξιούμενος, ἢ ἡ ἀξιούσα; ἢ παρακαλοῦσα, ἢ ὁ καταφρονῶν ἰκετευούσης; Καὶ γὰρ εἰσιν ὅροι 165 δούλων παρὰ τοῦ θεοῦ κείμενοι· καὶ μέχρι τοῦ δεῖ φυλάττειν αὐτοὺς, καὶ τοῦτο νενομοθέτηται, καὶ ὑπερβαίνειν αὐτοὺς οὐ χρή. Ὅταν γὰρ μηδὲν ὁ δεσπότης ἐπιτάτῃ τῶν μὴ δοκούντων τῷ θεῷ, ἔπασθαι δεῖ καὶ πείθεσθαι· ἡ περαιτέρω δὲ μηκέτι· οὕτω γὰρ ὁ δούλος ἐλεύθερος γίνεται. Ἄν δὲ περαιτέρω προῖης, καὶ ἐλεύθερος ἦς, ἐγένου δούλος. Τοῦτο γοῦν αἰνίσσεται λέγων· “Μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων.” Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ἐκέλευσε καταλιμπάνειν δεσπότης, καὶ ἐλευθέρους φιλονεικεῖν ἐγίνεσθαι, πῶς παρήνει λέγων· “Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω;” καὶ ἀλλαχοῦ, 20· “Ὅσοι εἰσιν ὑπὸ ζυγὸν δούλοι, τοὺς Β ἰδίους δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν· Ἐκαὶ μὴ καταφρονεῖτωσαν οἱ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν οἱ τῆς ἐνέργειας ἀντιλαμβανόμενοι;” Καὶ 21· Ἐφεσίοις δὲ καὶ ἡ Κολασσαεῦσιν ἐπιστέλλων, τὰ αὐτὰ διατάττεται καὶ νομοθετεῖ. Ὅθεν ὁ δὸν, ὅτι οὐ ταύτην ἀναρεῖ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς κακίας καὶ ἐλευθέρους γινομένην, ἥπερ ἐστὶ χαλεπωτάτη, καὶ ἐλευθέρους τις ὦν αὐτῇ δουλεύῃ. Τί γὰρ ἀπώναντο οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἀδελφοί ἐλεύθεροι ὄντες; οὐχὶ πάντων ἦσαν τῶν δούλων δουλικώτεροι, καὶ πρὸς τὸν πατέρα ψευδόμενοι, καὶ C πρὸς τοὺς ἐμπόρους τὰ μὴ ὄντα λέγοντες, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν; Ἄλλ' οὐχ ὁ ἐλεύθερος τοιοῦτος, ἀλλὰ πανταχοῦ καὶ ἐν πάσιν ἀληθής· καὶ οὐδὲν αὐτὸν δουλώσασθαι ἡδυνήθη, οὐ δεσμός, οὐ δουλεία, οὐ δεσποίνης ἔρως, οὐ τὸ ἐν ἀλλοτρίᾳ εἶναι· ἀλλ' ἔμενεν ἐλεύθερος πανταχοῦ. Τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐστὶν ἐλευθερία, ὅταν καὶ ἐν δουλείᾳ διαλάμπῃ.

Τοιοῦτον ὁ Χριστιανισμός· ἐν δουλείᾳ ἐλευθερίαν^κ χαρίζεται.

20 1 Tim. vi. 1, 2.

21 Ephes. vi. 5. sqq. Col. iii. 22. sqq.

^β ἐλευθέρων om. C. Aret. ^γ τοῦ om. C. E. ^δ περ. δε] καὶ περ. F. ^ε γενέσθαι F. ^ς Sic libri omnes. ἐν τούτῳ μ. ἐν ᾧ ἐκλήθη inverso ordine Edd. ^ε καὶ] + πάλιν C. Aret. ^η Κολοσσ. C. fortasse alii, cum Veron. Κολασσ. ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ι ἐπιστέλλων om. F. ^κ χαρίζεται libri omnes et Aret. χαρίζεσθαι Edd.

Καὶ καθάπερ τὸ φύσει ἄτρωτον σῶμα, τότε δέικνται ἄτρωτον, ὅταν δεξάμενον βέλος μηδὲν πάθῃ δεινόν· οὕτω καὶ ὁ ἀκριβῶς ἐλεύθερος τότε φαίνεται, ὅταν καὶ δεσπότης ἔχων μὴ δουλωθῇ. Διὰ τοῦτο κελεύει δούλον μένειν. Ἐἰ δ' οὐ δυνατόν δούλον ὄντα εἶναι Χριστιανόν, οἷον χρὴ, πολλὴν τῆς εὐσεβείας ἀσθένειαν κατηγοροῦσιν Ἕλληνες. ἂν δὲ μάθωσιν, ὅτι τὴν εὐσέβειαν οὐδὲν βλάπτει δουλεία, θαυμάσονται τὸ κήρυγμα. Εἰ γὰρ θάνατος ἡμᾶς οὐ βλάπτει οὐδὲ μαστίγες οὐδὲ δεσμά, πολλῶ μᾶλλον δουλεία. Πῦρ καὶ σίδηρος καὶ τυραννίδες μυρία καὶ νόσοι καὶ πενίαι καὶ θηρία, καὶ μυρία τούτων χαλεπώτερα, οὐκ ἔβλαψαν τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ δυνατωτέρους ἐποίησαν. Εἰ καὶ πῶς ὁ δουλεία βλάψαι δυνήσεται; Οὐχ αὕτη βλάπτει ἡ δουλεία, ἀγαπητὲ, ἀλλ' ἡ φύσει δουλεία ἢ τῆς ἀμαρτίας. Κἂν ταύτην μὴ ᾗς τὴν δουλείαν δούλος, θάρρει καὶ εὐφραίνεται· οὐδεὶς σε οὐδὲν ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἀδούλωτον ἔχοντα τὸ ἦθος· ἂν δὲ ταύτης ᾗς δούλος, κἂν μυριάκις ἐλεύθερος ᾗς, οὐδὲν ὄφελός σοι τῆς ἐλευθερίας. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν ἀνθρώπῳ μὲν μὴ δουλεύῃς, τοῖς δὲ πάθῃς ἑαυτὸν ὑποκατακλίνῃς; Οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι καὶ φείσασθαι ἐπίστανται πολλάκις, ἐκεῖνοι δὲ οἱ 166 δεσπότης οὐδέποτε ἡκορέννυνται σου τῆς ἀπολείας. Δουλεύεις ἀνθρώπῳ; Ἀλλὰ καὶ ὁ δεσπότης σοι δουλεύει, διοικούμενός σοι τὰ τῆς τροφῆς, ἐπιμελούμενός σου τῆς ὑγείας, καὶ ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων φροντίζων. Καὶ οὐχ οὕτω σὺ δέδοικας, μὴ προσκρούσης τῷ δεσπότῃ, ὡς ἐκεῖνος δέδοικε, μὴ τί ἴσοι τῶν ἀναγκαίων ἐπιλίπῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνος κατακέειται, σὺ δὲ ἔστηκας. Καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ τοῦτο παρ' αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ σοί. Πολλάκις γοῦν σοῦ κατακειμένου καὶ ὑπνοῦντος ἡδέως, ἐκεῖνος οὐχ ἔστηκεν, ἀλλὰ Β καὶ μυρίας ὑπομένει βίας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἀγρυπνεῖ σου χαλεπώτερον. Τί γοῦν τοιοῦτον ἔπαθε παρὰ τῆς δεσποίνης ὁ Ἰωσήφ, οἷον παρὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης; Οὗτος μὲν γὰρ, ἃ ἐπιτάξει ἠθέλησεν ἐκείνη, οὐκ ἐποίησεν· ἐκείνη δὲ, ἃ ἐπέταξεν ἡ δέσποινα αὐτῆς, ἢ ἀσέλγεια λέγω, πάντα ἔπραξε· καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη, ἕως ἂν αὐτὴν κατήσχυε. Ποῖος ταῦτα (363) ἐπιτάττει δεσπότης; ποῖος τύραννος ὤμός; Δείθητί σου τοῦ δούλου, φησί, ἱκέτευσον τὸν αἰχμάλωτον, κολάκευσον τὸν ἀργυρώνητον· κἂν διαπτύσῃ, πάλιν ἐπίμεινον· κἂν πολλάκις

¹ εἰ δ' οὐ] ἰδοὺ F. ² ἂν δὲ] ὥσπερ ἂν C. Aret. ³ καὶ om. C. ⁴ δου-
λεία om. C. Post δυνήσεται, φησὶ add. C. Aret. ⁵ ἑαυτὸν omnes. ἐαυτὸν
Veron. ἑαυτὸν Sav. cet. ⁶ ἡκορέννυνται A. et ante corr. C. ⁷ σοὶ post
ἐπιλίπῃ transp. Edd. reclamantibus libris. ⁸ ἔστηκε F. ⁹ ἔστηκε] + μόνον
Edd. μόνον om. C.E. Aret. ¹⁰ Sic libri omnes cum Aret. Edehatur κολ.
τὸν ἀργυρώνητον, ἵκ, τὸν αἰχμάλωτον.

εἴπῃς, καὶ μὴ ἀνάσχηται, ἐπιτήρησον ἐρημίαν, καὶ βίαςαι, καὶ ὁ
 γενοῦ καταγέλαστος. ^ωΤί ἀτιμότερον, τί τούτων αἰσχροτέρων
 τῶν ῥημάτων; Ἄν δὲ μηδὲν μηδὲ οὕτως ἀνύσης, καὶ συκοφάν-
 τησον καὶ ἀπάτησον τὸν συνοικοῦντα. Ὅρα πῶς ἀνελεύθερα,
 πῶς αἰσχρὰ τὰ ἐπιτάγματα, πῶς ἀπηνῆ καὶ ὠμὰ καὶ μανικά.
 Τί τοιοῦτον ἐπιτάττει ὁ δεσπότης, οἷα ἐπέταξεν ἡ ἀσέλγεια
 τῇ βασιλίσῃ γυναικὶ τότε ἐκείνῃ; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐτόλμησε
 παρακοῦσαι. Ὁ δὲ Ἰωσήφ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπέμεινεν, ἀλλὰ τὰ
 ἐναντία πάντα, ἃ δόξαν ἔφερε καὶ τιμὴν. Βούλει καὶ ἕτερον
 ἄνδρα ἰδεῖν ὑπὸ δεσποίνης χαλεπῆς πολλὰ ἐπιταγέντα, καὶ
 οὐδὲν τολμήσαντα παρακοῦσαι; Ἐννόησον τὸν Κάιν, ὅσα ^δ
 ὑπὸ τῆς βασκανίας ἐπετάγη. Ἐπέταξεν ἐκείνῃ ὑσφάζει τὸν
 ἀδελφόν, ψεύσασθαι τὸν θεόν, λυπῆσαι τὸν πατέρα, ἀναισχυν-
 τῆσαι, καὶ πάντα ἐποίησε, καὶ οὐδὲν παρήκουσε. Καὶ τί
 θαυμάζεις, εἰ ἐφ' ἐνὸς τοσαύτην ἔχει ἰσχὺν αὐτῇ ἡ δεσποινά;
 Ὅλοκλήρους πολλάκις δήμους ἀπώλεσε. Τοὺς γοῦν Ἰουδαίους
 αἱ γυναῖκες τῶν Μαδιναίων δεδεμένους σχεδὸν αἰχμαλώτους
 ἔλαβον, τῇ τῆς οἰκείας εὐμορφίας ἐπιθυμίᾳ τούτους χειρωσά-
 μεναι πάντας.

Ταύτην τοῖνον τὴν δουλείαν ἐκβάλλων ὁ Παῦλος, ἔλεγε·
 “Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων” τουτέστι, μὴ πείθεσθε
 ἀνθρώποις ἄτοπα ἐπιτάττους, ἀλλὰ μηδὲ ἑαυτοῖς. Εἶτα ^Ε
 ἀνενεγκὼν τὴν διάνοιαν, καὶ ποιήσας ὑψηλὴν, φησί· ²² “Περὶ
 δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι,
 ὥς ἡλεημένους ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.” Ὅδῳ καὶ τάξει
 προβαίνων καὶ τῆς παρθενίας μνημονεύει λοιπόν. Ἐπειδὴ
 γὰρ τοῖς περὶ ἐγκρατείας αὐτοὺς ἐνεγύμνασέ τε καὶ ἐρρύθμισε
 λόγοις, ἐκβαίνει ^απρὸς τὸ μείζον, ἐπιταγὴν οὐκ ἔχω, λέγων,
 ἀλλὰ νομίζω καλὸν εἶναι. Διὰ τί; Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν
 περὶ ^βτῆς ἐγκρατείας τέθεικε. ²³ “Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει
 λύσιν. Λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆτει γυναῖκα.” Ταῦτα
 οὐκ ἐναντιουμένου ἐστὶ τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
 συνάδοντος. Καὶ γὰρ ^εκαὶ ἐκεῖ φησιν, “Εἰ μὴ τι ^{αὐ} ἐκ ¹⁶⁷
 συμφώνου” καὶ ἐνταυθὰ ^δφησι, “Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει
 λύσιν” τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἐναντίον. Τὸ γὰρ παρὰ γνώμην,
 λύσις ἐστίν· εἰ δὲ κατὰ γνώμην ἀμφότεροι ἐγκρατεῖοντο, οὐκ
 ἔστι λύσις. Εἶτα ἵνα μὴ δόξη νομοθεσία εἶναι τοῦτο, ἐπήγαγεν·

22 v. 25.

23 v. 27.

^ω τί] + δὲ E. Statim τί δὲ τούτων Edd. sed δὲ om. C.E. τί τούτων ἀτιμ. τί
 δὲ αἰσχ. τῶν ῥ. A. τί αἰσχρ. τῶν ῥ. τί ἀτιμότερον F. ^α οὐδὲν C. ^γ ὑσφάζει]
 καὶ σφάζει F. ^ε ἐκβαλὼν A.C.E. ^β πρὸς] καὶ πρὸς C. ^δ τῆς accessit
 ex omnibus. ^ε καὶ om. F. ^α φησί] πάλιν C.

TOM. II.

G g

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερόιας

24 "Εὰν δὲ καὶ γήμης, οὐχ ἡμαρτες." Εἴτα τὰ παρόντα αἰτιάται, τὴν ἐνεστώσαν ἀνάγκην, καὶ τὸν συνεσταλμένον καιρὸν, καὶ τὴν θλίψιν. Πολλὰ γὰρ ὁ γάμος ἐπισύρεται, ἅπερ ἠνίξαστο καὶ Β ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας λόγῳ, ἐκεῖ μὲν εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἑαυτῆς ἡ γυνή, ἐνταῦθα δὲ εἰπὼν, "δέδεσται." "Εὰν δὲ καὶ γήμης, οὐχ ἡμαρτες" οὐ περὶ τῆς παρθενίαν ἐλομένης· ἥδη γὰρ αὕτη ἡμαρτεν. Εἰ γὰρ αἱ χῆραι κρίμα ἔχουσι δευτέροις ὁμιλοῦσαι γάμοις, εἰς ἅπαξ ἔλονται χηρεῖαν, πολλῷ μᾶλλον αἱ παρθένοι. "Θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι." Ἀλλὰ καὶ ἡδονήν, φησὶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην ὅρα πῶς ἀνέστειλε τῇ βραχύτητι τοῦ καιροῦ, εἰπὼν, 25 "Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ"· τουτέστιν, ὑποδημεῖν κελενόμεθα C καὶ ἐξιέναι λοιπὸν, ὅσῳ δὲ ἐνδοτέρῳ τρέχεις. Καίτοι εἰ καὶ μὴδὲν εἶχεν ἐπαχθὲς ὁ γάμος, καὶ οὕτως ἐπείγεσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα ἔδει· ὅταν δὲ καὶ θλίψιν ἔχῃ, τί δεῖ φορτίον ἐπισύρεσθαι; Τί χρὴ λαβεῖν τοσοῦτον ὄγκον, ὅταν καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν οὕτω δέοι χρῆσθαι, ὥς μὴ ἔχοντα; "καὶ γὰρ" "Οἱ ἔχοντες γυναῖκας, φησὶν, ἵνα ὥς μὴ ἔχοντες ὦσιν." Εἴτα ἐνθεῖς τι καὶ τῶν μελλόντων, πάλιν πρὸς τὸ παρὸν ἡγαγε τὸν λόγον. Τὰ μὲν γὰρ πνευματικά ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν τὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἡ δὲ τὰ τοῦ θεοῦ μεριμνᾷ· τὰ δὲ τοῦ παρόντος βίου, τὸ, 26 "Θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι." Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως D ἀφίησι κυρίους. Ὁ γὰρ μετὰ τὸ ἀποδείξει τὸ αἰρετὸν πάλιν ἀναγκάζων, δοκεῖ μὴ θαρρεῖν τοῖς ἐαυτοῦ λόγοις. "Ὡστε τῇ (364) συγχωρήσει μᾶλλον ἐπηγάγετο καὶ κατέσχευεν εἰπὼν." 27 "Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπρόσεδρον." Ἀκουέτωσαν αἱ παρθένοι, ὅτι οὐκ ἐν τοῦτω ὥρισται ἡ παρθενία· ἡ γὰρ μεριμνῶσα τὰ τοῦ κόσμου, οὐδ' ἂν εἴη παρθένος οὐδὲ εὐσχήμων. Εἰπὼν ἡ γὰρ, 28 "Μεμερίσται καὶ ἡ γυνή καὶ ἡ E παρθένος," τοῦτο τέθεικε τὸ διάφορον, καὶ ὅς διεστήκασιν ἀλλήλων. "Καὶ ὅρον διδοὺς τῆς παρθένου καὶ τῆς οὐ παρθένου, οὐ γάμον εἶπεν οὐδὲ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ ἀπραγμοσύνην καὶ πολυπραγμοσύνην. Οὐ γὰρ ἡ μίξις πονηρὸν, ἀλλὰ τὸ ἐμποδίζεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν. 29 "Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖ ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει." Ἐνταῦθα δοκεῖ μὲν ὑπὲρ γάμου διαλέγεσθαι· τὸ δὲ πᾶν περὶ παρθενίας φησὶν· ἐπεὶ καὶ δεύτερον

24 v. 28.

25 v. 29.

26 v. 32.

27 v. 35.

28 v. 34.

29 v. 36.

α δέδεσται] + καὶ ὅτι C.

οἱ τοιοῦτοι om. E.

ε οὐδὲ ἐνδ. τρέχειν Veron.

b καὶ γὰρ—ἵνα ὥς] ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες, φησὶν, ὥς C.

ὥς μὴ] μὴ ὥς A. E.

c εὐπρόσεδρον F. Mosq. 7. Sic Chrys. Tom. vii. p. 753 C.

γὰρ] δὲ C.

Aret. m τοῦτο τέθεικε] ἔδειξεν ὅσον αὐτῶν C. Aret.

n καὶ] εἴτα C. Aret.

συγχωρεῖ γάμον, ³⁰ “μόνον ἐν κυρίῳ” λέγων. Τί δέ ἐστιν, ¹⁶⁸
 “ἐν κυρίῳ;” Μετὰ σωφροσύνης, μετὰ κοσμιότητος. Ταύ-
 της γὰρ πανταχοῦ χρεῖα, καὶ δεῖ ταύτην διώκειν· ἄλλως
 γὰρ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τὸν θεόν. Εἰ δὲ παρεδράμομεν τὰ περὶ
 τῆς παρθενίας, μηδεὶς ἡμῶν ὄκνον καταγινωσκέτω. Καὶ γὰρ
 ὁλόκληρον ὁ βιβλίον ἡμῖν εἰς τοῦτο σύγκειται τὸ χωρίον, καὶ
 μετὰ ἀκριβείας τῆς ἡμῖν ἐγγχωρούσης ἐκεῖ πᾶσιν ἐπεξελθόντες,
 περιττολογίαν ἔειναι ἐνομίσσαμεν καὶ ἐνταῦθα πάλιν αὐτὰ
 ἐνθεῖναι. Διόπερ ἐκεῖ παραπέμψαντες ὑπὲρ τούτων τὸν
 ἀκροατὴν, ἐνταῦθα ἐκείνο ἐροῦμεν, ὅτι τὴν ἐγκράτειαν δεῖ
 διώκειν. ³¹ “Εἰρήνην γὰρ, φησὶ, διώκετε, καὶ τὸν ἀγιασμόν, Β
 οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.” Ἰν’ οὖν ἰδεῖν αὐτὸν
 καταξιωθῶμεν, καὶ ἐν παρθενίᾳ ὤμεν, καὶ ἐν πρώτῳ γάμῳ,
 καὶ ἐν δευτέρῳ, ταύτην μεταδιώκωμεν, ἵνα τύχωμεν τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ.

¹ Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι πάντες γινώσκουσιν ἔχομεν. C
 Ἡ γινώσκis φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

ἈΝΑΓΚΑΙΟΝ πρῶτον εἰπεῖν τί βούλεται αὐτῷ τουτὶ
 τὸ χωρίον· οὕτω γὰρ εὐληπτος ἔσται ὁ λόγος ἡμῖν. Ὁ γὰρ
 ἐγκαλούμενόν τινα ὀρῶν, ἂν μὴ πρότερον ἴδῃ τοῦ ἁμαρτήματος
 τὴν φύσιν, οὐκ εἴσεται τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Τί ποτ’ οὖν
 ἐστὶν ὅπερ ἐνεκάλει τότε Κορινθίους; Ἐγκλημα μέγα καὶ
 πολλῶν αἴτιον κακῶν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Πολλοὶ ^a παρ’
 αὐτοῖς μαθόντες, ὅτι οὐ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα, καὶ ὅτι τὰ εἰδῶλα ξύλα καὶ λίθοι καὶ D
 δαίμονες, οὔτε βλάψαι οὔτε ὠφελῆσαι δυνάμενα, ἀμέτρως τῇ
 τελειότητι τῆς γνώσεως ταύτης ἐκέχρητο, καὶ εἰς τὴν ἑτέραν
 καὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν βλάβην. Καὶ γὰρ εἰς εἰδῶλα εἰσῆσαν,
 καὶ τῶν ^b αὐτόθι μετείχον τραπεζῶν, καὶ μέγαν ἐντεῦθεν τὸν
 ὄλεθρον ἔτικτον. Οἳ τε γὰρ ἔτι τὸν τῶν εἰδώλων ἔχοντες

30 v. 39.

31 Hebr. xii. 14.

1 CAP. VIII. v. 1.

^a β. ἡμῖν] Sic Codd. ἡμῖν β. Edd. ^p εἶναι om. F. ^a αὐτὸ F.
^r ὑπὲρ] περὶ E. ^s ὤμεν om. F. ^t τοῦτον ex corr. A. HOM. XX. ^a παρ’
 αὐτῶν F. ^b αὐτόθι] αὐτῶν F.

φύβον, καὶ οὐκ εἰδότες αὐτῶν καταφρονεῖν, μετεῖχον τῶν
 δειπνῶν ἐκείνων, ἐπειδὴ τοὺς ^ετελειότερους ἐώρων τοῦτο παι-
 οῦντας, καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐβλάπτοντο· οὐδὲ γὰρ μετὰ
 τῆς αὐτῆς ἐκείνοις γνώμης ^δῆπτοντο τῶν προκειμένων, ^εἀλλ'
 Εὗς εἰδωλοθύτων, καὶ ὁδὸς ἐπὶ εἰδωλολατρείαν τὸ πρᾶγμα
 ἐγίνετο. ^ιαὐτοὶ τε οὗτοι πάλιν οἱ δῆθεν τελειότεροι, οὐχ ὥς
 ἔτυχεν ἡδικοῦντο, δαιμονικῶν ἀπολαύοντες τραπεζῶν. Τὸ μὲν
 οὖν ἔγκλημα τοῦτο ἦν· ὁ δὲ μακάριος οὗτος μέλλων αὐτὸ
 διορθοῦν, οὐκ εὐθέως ^κκαταφορικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ· καὶ
 γὰρ ἀνοίας μᾶλλον ἢ κακίας ἦν τὸ γινόμενον. Διὸ καὶ παραι-
 169 νέσεως ἐν ἀρχῇ μᾶλλον ἐδεῖτο, ἢ ἐπιπλήξεως σφοδρᾶς καὶ
 ὀργῆς. Σκοπεῖ τοίνυν αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, πῶς εὐθέως ἄρχεται
 τῆς νοθεσίας. “Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι πάντες
 γινώσιν ἔχομεν.” Τοὺς ἀσθενεῖς ἀφείς, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, τοῖς
 ἰσχύουσι διαλέγεται ^ηπρώτοις. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ πρὸς
 Ῥωμαίους ἐποίησεν εἰπών· ²“Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν (365
 σου;” οὗτος γάρ ἐστιν ὁ καὶ ἐπιτίμησιν ευκόλως δέξασθαι
 δυνάμενος. “Ὁ ἰδὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ· καὶ κενοὶ τὸν τῦφον
 αὐτῶν πρῶτον, ὅπερ ἐνόμιζον αὐτῶν ^κεἶναι ἐξαιρετον τὸ γινώσιν
 ἔχειν τελείαν, τοῦτο κοινὸν ἀποφήνας. “Οἶδαμεν γὰρ, φησὶν,
 Βὺτι πάντες γινώσιν ἔχομεν.” Καὶ γὰρ εἰ ἀφείς αὐτοὺς μέγα
 φρονεῖν, πρῶτον ἐδεῖξεν ^ιἐπιβλαβές ὃν τὸ πρᾶγμα ἑτέροις,
 οὐδὲν ἂν τοσοῦτον ὠφέλησεν, ὅσον ἔβλαψεν. Ἡ γὰρ φιλό-
 τιμος ψυχὴ, ὅταν ἐπὶ τινὶ καλλωπίζεται, καὶ ἑτέρους βλάπτῃ
^μτούτο, σφόδρα αὐτοῦ ἔχεται διὰ τὴν τῆς κενοδοξίας τυ-
 ραννίδα. Διὰ τοῦτο Παῦλος πρῶτον αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ τὸ
 πρᾶγμα ἐξετάζει, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας τῆς ἐξωθεν ἐν
 τοῖς ἔμπροσθεν ἐποίησε, καθαιρῶν αὐτὴν μεθ’ ὑπερβολῆς.
 Ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν τοῦτο εἰκότως ἐποίει· ὅλον γὰρ διόλου κατη-
 170 γορίας ἄξιον ἦν, καὶ πολλὴ ἡ εὐκολία· διόπερ οὐδὲ περιττὸν
 αὐτὸ δέικνυναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῷ κηρύγματι. Ἐν-
 ταῦθα δὲ οὐκ ἐνῆν τοῦτο ποιῆσαι· γινώσις γὰρ ἦν τὸ ^ατελοῦ-
 μενον, καὶ γινώσις τελεία. Οὔτε οὖν αὐτὴν καταβαλεῖν ἀσφαλές
 ἦν, καὶ τὸν τῦφον ἄλλως οὐκ ἐνῆν ἐκβαλεῖν τὸν ἐπὶ ταύτῃ.
 Τί οὖν ποιεῖ; Πρῶτον τῷ δεῖξαι κοινὴν αὐτὴν οὖσαν, κατα-

² Rom. xiv. 10.

^ε τελειότερους F. ^δ Sic libri omnes. τῶν πρ. ἤπτοντο inverso ordine Edd.
^ε ἀλλ’] καὶ A. Statim ὡς ἐπὶ εἰδωλοθύτων C.E. ^ι αὐτοὶ τε om. A. Mox
 πάλιν accessit ex libris omnibus et Cat. ^κ καταφορικῶς A.C.F. Cat. et
 Reg. apud Montef. qui recepit. Edebatur καταφορικῶς. ^η πρῶτον F.
^ι δὴ omnes. Ante Montef. edebatur δέ. ^κ εἶναι om. F. ^ι ἐπιβ. ὅν] Sic
 C.E. ὅν om. Veron. ὅτι ἐπιβ. ὅν A.F. ὅτι ἐπιβλαβές (sine ὅν) Sav. Mor. Ben.
 ὅτι in marg. habet C. ^μ τούτῳ C. ^α τελοῦμενον] προκειμένον F. Veron.

στέλλει τὸ φύσημα τὸ ἐκείνων. Οἱ γὰρ ἔχοντες τι μέγα καὶ καλὸν, ὅταν μόνοι ἔχωσι, μᾶλλον ἐπαίρονται· ἂν δὲ μετὰ ἄλλων φανῶσιν αὐτὸ κекτημένοι, οὐκέτι ὁμοίως τοῦτο πάσχουσι. Πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸ κοινοποιεῖ, ἐπειδὴ ἐκείνοι αὐτῶν αὐτὸ εἶναι ἐνόμιζον ὁμόνων. Ἐπειτα ποιήσας κοινὸν, οὐ τίθησιν D ἐαυτὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μόνον, ἐπεὶ καὶ οὕτως ἂν μᾶλλον αὐτοὺς ἐπῆρην. Ὡς περ γὰρ τὸ μόνον ἔχειν ἐπαίρει, οὕτω ἢ τὸ κοινωνὸν ἕνα που καὶ δεύτερον ἔχειν τῶν ὑπερεχόντων, οὐκ ἔλαττον τοῦτο ποιεῖ. Διὰ τοῦτο οὐχ ἐαυτὸν τίθησιν, ἀλλὰ πάντας. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἔχω γινῶσιν, ἀλλ', "Οἶδαμεν ὅτι πάντες γινῶσιν ἔχομεν." Ἐνὶ μὲν οὖν τούτῳ πρώτῳ κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φρόνημα, δευτέρῳ δὲ σφοδρότερον. Ποίῳ δὴ τούτῳ; Τῷ δείξαι ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπηρτισμένοι ἐστίν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀτελές· καὶ οὐ μόνον ἀτελές, E ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν, ἐὰν μὴ ἢ συνεζευγμένον ἕτερον αὐτῷ. Εἰπὼν γὰρ ὅτι ἵπαντες γινῶσιν ἔχομεν, ἐπήγαγεν· "Ἡ γινῶσις φυσιοῖ, ἢ ἢ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ." Ὡς τε ὅταν χωρὶς ἀγάπης ἢ, "εἰς ἀπόνοιαν αἶρει." Ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀγάπη, *φησί, χωρὶς γνώσεως κέρδος ἔχει τι. Ἀλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλ' ὡς ὁμολογημένοι ἀφείς, δείκνυσιν ὅτι σφόδρα δέεται ἡ ἐκείνου τοῦτο. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαπῶν, ἅτε ἐντολὴν πληρῶν τὴν πασῶν κυριωτέραν, κἂν ἐλλείποντά τινα ἔχη, ταχέως ἀπολαύσεται 170 τῆς γνώσεως διὰ τὴν ἀγάπην, ὥς περ ὁ Κορνήλιος καὶ ἕτεροι πολλοί· ὁ δὲ *γινῶσιν μὲν ἔχων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχων, οὐ μόνον οὐδὲν προσλήψεται, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖται ἥς ἔχει, πολλάκις εἰς ἀπόνοιαν ἐμπεσών. Ὡς τε ἡ μὲν γινῶσις ἀγάπης οὐκ ἔστι ποιητικὴ, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον ἀποσχίζει τὸν μὴ προσέχοντα, φυσῶσα καὶ ἐπαίρουσα. Καὶ γὰρ διαιρεῖν εἴωθεν ἡ ἀλαζονεία· ἡ δὲ ἀγάπη καὶ συνάγειν καὶ πρὸς γινῶσιν ἄγειν. Ὅπερ οὖν καὶ δηλῶν ἔλεγεν· "Εἰ ἢ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, B οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ." Ὡς τε οὐ τοῦτο κωλύω, φησί, B τὸ τελείαν γινῶσιν ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μετὰ ἀγάπης ταύτην ἔχειν, τοῦτο κελεύω· ἐπεὶ κέρδος οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ βλάβος. Ὅρῃς ὅπως ἡδὴ προανακρούεται τὸν περὶ ἀγάπης λόγον; Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα πάντα ἀπὸ τούτου συνέβαινε τὰ κακὰ, καὶ οὐκ ἀπὸ τελείας γνώσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μὴ σφόδρα φιλεῖν, μηδὲ φεῖδεσθαι τῶν πλησίων, ὅθεν καὶ τὸ διασπασθῆναι αὐτοὺς

^o μόνον F. ^p τὸ, quod aberat, est in C. Cat. et ex corr. (pro te) A. ^u ἕνα] Sic Edd. et Cat. εἶναι Codices et Aret. ^r οὐκ om. A. Statim τούτου pro τοῦτο C. ^s Sic nostri omnes. σφοδρότερον Edd. ^t πάντες est in libris omnibus, non in Edd. ^v δὲ om. C. ^w εἰς] καὶ εἰς A. receptum a Sav. cet. ^x φησί om. F. ^y ἐκείνου τοῦτο Codd. τοῦτο ἐκείνου Edd. ^z γινῶσιν μὲν] Sic C. ut tacite ediderat Montef. Vulgo abest μὲν. ^a δὲ om. F.

γέγονε, καὶ τὸ ἐπαίρεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἅπερ αὐτοῖς ἐνεκάλεσε, καὶ πρὸ τούτου καὶ μετὰ ταῦτα, συνεχῶς αὐτῆς ὁ ἐπιμελεῖται, τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν διορθούμενος. Τί τοίνυν πεφύσησθε, φησὶν, ἐπὶ τῇ γνώσει; Ἄν γὰρ τὴν ἀγάπην μὴ ἔχητε, καὶ βλαβήσεσθε ἐντεῦθεν· τί γὰρ ἀλαζονείας χεῖρον; ἂν δὲ ἐκεῖνο προσῇ, καὶ τοῦτο ἔσται ἐν ἀσφαλείᾳ. Κἂν γάρ τι πλέον ^βεἶδῃς τοῦ πλησίον, φιλῶν αὐτὸν οὐκ ἐπαίρη, ἀλλὰ ἄγεις καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦτο. Διὸ καὶ εἰπὼν, “Ἡ γνώσις φυσιοῦ,” ἐπήγαγεν, “ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.” Οὐκ εἶπε, μετριάξει, ἀλλὰ ^δτὸ πολλῶ πλέον καὶ κερδαλεώτερον. Οὐδὲ γὰρ ἐφύσα μόνον ἡ γνώσις, ἀλλὰ καὶ διέσπα. Διὰ (366)

τοῦτο ἐκεῖνῳ τοῦτο ἀντέθηκεν.

Εἶτα καὶ τρίτον τίθησι δυνάμενον αὐτοὺς καθελεῖν. Ποῖον δὴ τοῦτο; “Ὅτι κἂν συνεζευγμένη ἦ ἡ ἀγάπη, οὐδὲ οὕτως ἀπηρτισμένη ἐστὶν αὕτη ἡ γνώσις. ^εΔιὸ ἐπήγαγεν. ³“Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γινῶναι.” Αὕτη καιρία ἡ πληγὴ. Οὐ λέγω γὰρ, φησὶν, ὅτι κοινὴ ἡ γνώσις πάντων· οὐ λέγω ὅτι μισῶν τὸν πλησίον καὶ ἀπονοούμενος, τὰ μέγιστα ἴσαντὸν καταβλάπτεις. Κἂν γὰρ μόνος ἔχῃς, κἂν μετριάξῃς, κἂν φιλῇς τὸν ἀδελφόν, καὶ οὕτως ἀτελὴς. ^εΕἰ κατὰ τὴν γνώσιν· οὐδέπω γὰρ οὐδὲν οἶδας, ὡς δεῖ εἰδέναι. Εἰ δὲ οὐδενὸς οὐδέπω ἀκριβῆ ^ετὴν γνώσιν ἔχομεν, πῶς τινες εἰς τοσοῦτον μανίας ἤλασαν, ὡς λέγειν τὸν θεὸν εἰδέναι μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης; ὅπου γε εἰ καὶ πάντων εἴχομεν ἀκριβῆ γνώσιν τὴν τῶν ἄλλων, οὐδὲ οὕτω δυνατόν ἦν ἔχειν ταύτην οὕτως. Ὅσον γὰρ αὐτοῦ πρὸς ἅπαντα τὸ μέσον, οὐδὲ εἰπεῖν ἐν. Καὶ ὅρα πῶς αὐτῶν κατέσπασε τὸ φύσημα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ἔχετε τὴν προσήκουσαν γνώσιν, ἀλλὰ περὶ παντὸς πράγματος. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ¹⁷¹ὑμεῖς· ἀλλ’ ὅτι οὐδ’ ὅστισοῦν, κἂν Πέτρος ᾖ, κἂν Παῦλος, κἂν ὅστισοῦν. ^βΤούτῳ γὰρ καὶ παρεμυθήσατο, καὶ συνέστειλεν αὐτοὺς μετὰ ἀκριβείας. ⁴“Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ^ιοὗτος,” οὐκ εἶπεν, ἔγνω αὐτὸν, ἀλλ’ ^ε“ἔγνωσται ὑπ’ αὐτοῦ.” Οὐ γὰρ ἡμεῖς αὐτὸν ἔγνωμεν, ἀλλ’ ^καὐτὸς ἡμᾶς ἔγνω. Διὸ ^ικαὶ ἐλεγεν, ⁵“Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ’ ἐγὼ ὑμᾶς ἐξελεξάμην” καὶ ^μπάντα, ⁶“Τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.”

³ γ. 2.

⁴ γ. 3.

⁵ Joan. xv. 16. ^ι Cor. xiii. 12.

^β ἰδὲς Α. ^ε τούτῳ C.E. ^δ τὸ om. F. ^ε διδ[] καὶ Edd. καὶ om. A.E.F. ^ι σαντὸν omnes. ^ισαντὸν Veron. ^ισαντὸν Sav. cet. ^ε τὴν om. F. ^κ τοῦτο Α. ^ι οὗτος, οὐκ εἶπεν] οὐκ εἶπεν, οὗτος F. οὗτος ^ιγνωσται ὑπ’ αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν C. ^κ αὐτὸς ἡμᾶς omnes. ^κ ἡμᾶς αὐτὸς Edd. ^ι καὶ] + ὁ Χριστὸς C. Aret. Ita ex Regio edidit Montef. ^μ πάντα] Παῦλος ἀλλαχοῦ C. Aret. receptum a Montef.

Σκόπει τοίνυν δι' ὅσων κατήνεγκεν αὐτῶν τὸ φρόνημα. Πρῶτον ἔδειξεν, ὅτι οὐ μόνοι ἐπίστανται, ἅπερ ἴσασι. "Πάντες γάρ, φησί, γινώσκοντες ἔχομεν." "Ἐπειτα, ὅτι βλαβερόν τὸ πρᾶγμα, ἢ χωρὶς ἀγάπης ὄν." "Ἡ γὰρ γνώσις, φησί, φνυσιοῖ." Ἐἵτα, ὅτι καὶ μετὰ ἀγάπης ὄν, οὐκ ἀπηρτισμένοι ἐστὶν οὐδὲ τέλειον. "Εἰ γὰρ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, ὁ οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, φησί, καθὼς δεῖ γινῶναι." Πρὸς τούτοις, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο οἰκοθεν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ δωρησαμένου. οὐ γὰρ εἶπεν, ἔγνω τὸν θεόν, ἀλλ', "ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ." Ἐἵτα, ὅτι ἀπὸ ἀγάπης γίνεταί τοῦτο αὐτὸ, ἢν οὐκ ἔχουσιν ὡς χρὴ. "Εἰ γὰρ τις, φησὶν, ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ." Διὰ τοσούτων τοίνυν καταλεάνας ὁ αὐτῶν τὴν φλεγμονήν, ἄρχεται δογματίζειν, οὕτω λέγων. ⁶"Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς." Θέα εἰς ὅσῃν στενοχωρίαν ἐνέπεσε. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρα βούλεται κατασκευάσαι, ὅτι τε ἀπέχεσθαι δεῖ τῆς τοιαύτης τραπέζης, καὶ ὅτι ἰσχὺν οὐκ ἔχει πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς μετέχοντας. ἅπερ οὐ σφόδρα ἀλλήλοις συμβαίνοντα ἦν. Μαθόντες γὰρ ὅτι οὐκ ἔχει βλάβην, ὡς ἀδιαφόροις ἐμελλον ἐπιτρέχειν. κωλυθέντες δὲ αὐτῶν ἀπτεσθαι, πάλιν ὑπώπτεον ὅτι ὡς ἰσχὺν ἐχόντων εἰς τὸ βλάπτειν ἐκωλύθησαν. Διὰ δὴ τοῦτο καθελὼν τὴν τῶν εἰδώλων ὑπόνοιαν, αἰτίαν πρώτην ⁷τίθησι τοῦ ἀπέχεσθαι, τὰ σκάνδαλα τῶν ἀδελφῶν, οὕτω λέγων. "Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ." Πάλιν κοινὸν αὐτὸ ποιεῖ, καὶ οὐ συγχωρεῖ ῥμόνων ἐκείνων γειέσθαι τοῦτο, ἀλλ' ἐκτείνει τὴν γινώσκον πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. ⁸"Οὐδὲ γὰρ παρ' ὑμῖν μόνον, φησὶν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς γῆς τοῦτο κρατεῖ τὸ δόγμα. Ποῖον δὴ τοῦτο; "Ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς." Οὐκ ἔστιν οὖν εἰδῶλα; οὐκ ἔστι ξόανα; "Ἔστι μὲν, ἀλλ' οὐκ ἔχει τινὰ ἰσχὺν, οὐδὲ θεοὶ εἰσιν, ⁹ἢ ἀλλὰ λίθοι καὶ δαίμονες. Πρὸς γὰρ ἀμφοτέρους ἀποτείνεται νῦν, καὶ τοὺς παχυτέρους αὐτῶν καὶ τοὺς δοκοῦντας φιλοσοφεῖν. ¹⁰"Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν οὐδὲν πλεόν τῶν λίθων ἴσασιν, οἱ δὲ λέγουσι καὶ δυνάμεις τινὰς οἰκεῖν ἐν αὐτοῖς, ἃς καὶ θεοὺς καλοῦσι, πρὸς μὲν ¹¹οὖν ἐκείνους φησὶν, ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον

8 v. 4.

¹¹ οὐδὲν οὐδέπω *inverso ordine* Edd. *in vitis libris*.C.E.F. *Edebatur τὴν αὐτῶν φ.*¹² μόνον C.¹³ αὐτῶν τὴν φ.] Sic¹⁴ οὐδὲ A.C.F. οὐ *vulgo*.¹⁵ ἀλλὰ] + καὶ F.¹⁶ καὶ accessit ex C.E.F.¹⁷ λίθοι] + καὶ ξόανα E.¹⁸ ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδήπερ Cat.¹⁹ οὖν om. Cat. *razum in A.*

ἐν κόσμῳ· πρὸς δὲ τούτους, ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.
 Ὅρῃς πῶς οὐχ ἀπλῶς δογματίζων γράφει ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς
 172 ἀντιδιαστολὴν τῶν ἔξωθεν; * Καὶ γὰρ τοῦτο πανταχοῦ χρὴ (367)
 παρατηρεῖν, εἴτε ἀπολελυμένως λέγει ὅτι, εἴτε πρὸς τινὰς
 ἰστάμενος. Οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν εἰς τὴν τῶν δογμάτων ἡμῶν
 ἀκρίβειαν τοῦτο συντελεῖ, καὶ εἰς αὐτὴν τῶν λεγομένων τὴν
 κατανόησιν.

7 “Καὶ γὰρ εἴπερ εἰςὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε
 ἐπὶ γῆς, ὥσπερ οὖν εἰςὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοί·
 ἀλλ’ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς
 αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι’ οὗ τὰ πάντα, καὶ
 ἡμεῖς ὁδοῦ αὐτοῦ.” Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν εἶδωλον καὶ
 οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, ἦν δὲ καὶ εἰδωλα, ἦσαν δὲ καὶ θεοὶ λεγόμενοι·
 ἵνα μὴ δόξη τοῖς φανεροῖς μάχεσθαι, ἐπάγει λέγων·
 B “Καὶ γὰρ εἴπερ εἰςὶ λεγόμενοι θεοὶ, ὥσπερ οὖν καὶ εἰσὶν,”
 οὐχ ἀπλῶς εἰσὶν, ἀλλὰ, “λεγόμενοι,” οὐκ ἐν πράγματι, ἀλλ’
 ἐν ῥήματι τοῦτο ἔχοντες· “εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς”
 ἐν οὐρανῷ τὸν ἥλιον λέγων καὶ τὴν σελήνην καὶ ἁ τὸν λοιπὸν
 τῶν ἀστρῶν χορόν· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα προσεκίνησαν Ἕλληνες·
 ἐπὶ γῆς δὲ δαίμονας, καὶ τοὺς ἐξ ἀνθρώπων θεοποιηθέντας
 ἅπαντας. “Ἀλλ’ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ.” Πρώτερον ἰθεὺς
 χωρὶς τοῦ πατρὸς, καὶ εἰπὼν, “Οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ
 εἷς,” ἡνὺν τοῦτο προστίθησιν, ὅτε παντελῶς ἰκεῖνους ἐξέβαλεν.
 C Εἴτα καὶ ὅπερ ἐστὶ κ μέγιστον δείγμα θεότητος, καὶ τοῦτο
 ἐπάγει· “Ἐξ οὗ τὰ πάντα.” Τοῦτο γὰρ δέκνυνσι καὶ κείνους
 οὐκ ὄντας θεοὺς. 8 “Θεοὶ γὰρ, φησὶν, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν.” Εἴτα καὶ τὸ τούτου
 οὐκ ἔλαττον ἱπροστίθησι· “Καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν.” Ὅταν
 μὲν γὰρ εἶπῃ, “Ἐξ οὗ τὰ πάντα,” τὴν δημιουργίαν λέγει,
 καὶ τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγὴν· ὅταν δὲ εἶπῃ,
 “Καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν,” τὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς οικειώσεως
 ἢ λέγει λόγον· ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “Ἐξ αὐτοῦ ἡμεῖς καὶ
 ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” Διπλῇ γὰρ ἐσμεν ἐξ αὐτοῦ,
 καὶ τῷ μὴ ὄντι γενέσθαι, καὶ τῷ πιστοῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ
 καὶ τοῦτο κτίσις· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, 9 “ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ

7 v. 5, 6.

8 Jerem. x. 11.

9 Ephes. ii. 16.

* καὶ γὰρ] + καὶ Edd. repugnantibus libris.

a ἐπὶ τῆς γῆς F. Mosq. 7.

b δι’ αὐτόν A.

c δε om. F.

d ἡμῶν om. C.

F. Cat. e δαίμονες C.

f θεῖς] + καὶ F.

g Vid. Annot.

h νῦν καὶ

τοῦτο Edd. καὶ deest in libris omnibus et Cat.

i ἐκείνους om. F.

k μεγ.

δείγμα] Sic Codd. δείγμα μέγιστον Edd.

l προστίθησι] ἐπὶ τίθησι C.

m λέγει λόγον omnes, λόγον λέγει Edd.

n δε om. F.

ἐν ὁαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον.” “Καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστός, δι’ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι’ αὐτοῦ.” Καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ὁμοίως τοῦτο νοητέον. Δι’ αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ⁹ εἰς τὸ εἶναι παρήχθη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ ἀπὸ πλάνης εἰς ἀλήθειαν ἐπανήλθεν. “Ὡστε τὸ, “ἐξ οὗ,” τοῦτο οὐκ ἔστι χωρὶς τοῦ Χριστοῦ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδημιουργήθημεν. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ὡς ἀποκεκληρωμένα διεῖλε, τῷ μὲν υἱῷ τὸ, κύριος, τῷ δὲ πατρὶ τὸ, θεὸς, προσνέμων. Οἶδε γὰρ αὐτὰ καὶ ἐναλλάττειν ἡ γραφὴ πολλάκις, ὡς ὅταν λέγῃ ¹⁰ “Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,” καὶ πάλιν, “Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου.” Ε ⁹ καὶ, “Ἐξ ὧν ὁ Χριστός τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεός.” Καὶ πολλαχοῦ ἂν ἴδοις ταῦτα μεταβαίνοντα τὰ ὀνόματα. Εἰ δὲ ἀποκεκληρωμένα ἦν ἐκάστη φύσει, καὶ ⁸ οὐχὶ θεὸς ἦν ὁ υἱός, καὶ θεὸς ὡς ὁ πατήρ, μένων υἱός· εἰπὼν, “Ἀλλ’ ἡμῖν εἰς θεός,” περιττῶς προσετίθει τὸ πατήρ, βυυλόμενος γνωρίσαι τὸν ἀγέννητον· ἥρκει γὰρ τὸ θεός, εἴγε αὐτοῦ μόνου ἦν γνωριστικόν, τοῦτο δηλῶσαι. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ ¹⁷³ καὶ ἕτερον ἔστιν εἰπεῖν. ⁹ Εἰ γὰρ λέγεις, ὅτι ἐπειδὴ εἰς θεός εἴρηται, οὐχ ¹⁰ ἁρμόσει τῷ υἱῷ τὸ θεός, ὅρα καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τὸ αὐτὸ κείμενον. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς εἰς κύριος εἴρηται, καὶ οὐ διὰ τοῦτο αὐτῷ μόνῳ τὸ, κύριος, ἀρμόττειν φαμέν. ¹⁰ Ὡστε ἦν ἔχει ἰσχὺν τὸ, εἰς, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ πατρός· καὶ καθάπερ οὐκ ἐξωθεῖ τὸν πατέρα τοῦ κύριον εἶναι, ⁹ οἷος ὁ υἱός ἐστι κύριος, διὰ τὸ ἓνα αὐτὸν λέγεσθαι κύριον τὸν υἱόν· οὕτως οὐδὲ τὸν υἱὸν ¹⁰ ἐκβάλλει τοῦ εἶναι θεόν, οἷος ἐστι θεός ὁ πατήρ, διὰ τὸ ἓνα θεὸν λέγεσθαι τὸν πατέρα. Εἰ δὲ τινες λέγοιεν, τίνας ἔνεκεν πνεύματος οὐκ ἐμνημόνευσεν; ἐκεῖνο ἂν ^B εἵπομεν, ὅτι πρὸς εἰδωυλάτρας ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ περὶ θεῶν πολλῶν ὁ ἀγὼν, καὶ περὶ κυρίων πολλῶν. Διὸ καὶ θεὸν τὸν πατέρα εἰπὼν, ⁹ κύριον τὸν υἱὸν ἐκάλεσεν. Εἰ τοίνυν τὸν πατέρα οὐκ ἐτόλμησε καλέσαι κύριον νῦν μετὰ τοῦ υἱοῦ, ἵνα μὴ δύο παρ’ ἐκείνοις ὑποπτεύηται λέγειν κυρίου, οὐδὲ τὸν υἱὸν θεόν μετὰ τοῦ πατρός, ἵνα μὴ δύο νομίζηται λέγειν θεούς· τί θαυμάζεις, εἰ τοῦ πνεύματος οὐκ ἐμνημόνευσε; Πρὸς γὰρ

¹⁰ Psal. cix. 1. xlii. 8. Rom. ix. 5.

⁹ αὐτῷ C. αὐτῷ E. ¹⁰ Verba εἰς τὸ εἶναι post γένος transp. Edd. repugnantibus libris. ⁹ καὶ] + πάλιν C. ¹⁰ τὰ] ἐπὶ τὰ F. ¹⁰ οὐχὶ omnes. οὐ vulgo. Statim θεός ἦν ὁ υἱός, ὡς ὁ πατήρ, καὶ θεός μένων υἱός C. Arct. ¹⁰ τὸ] ὁ F.

⁹ εἰ δὲ λέγοις C. Arct. ¹⁰ ἁρμόζει A. receptum a Sav. cet. ⁹ ὥστε] + δὲ F. ¹⁰ οἷος] + καὶ F. ¹⁰ οὐκ ἐκβάλλει (οὐκ rasum) A.

⁹ Sic omnes. κύριον post ἐκάλεσε transp. Edd.

ἐκείνους αὐτῷ τέως ἦν ὁ ἀγὼν, καὶ τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι
 C πολυθεΐα παρ' ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ εἰς τοῦτο συνεχῶς κατέχει (3
 λέγων· “Οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἰς” καὶ, “Ἡμῖν εἰς θεὸς
 καὶ εἰς κύριος.” Ὅθεν δῆλον ὅτι φειδόμενος τῆς ἀσθενείας
 τῶν ἀκούοντων, ταύτῃ ἐχρήσατο τῇ διασκευῇ, καὶ διὰ τοῦτο
 οὐδὲ τοῦ πνεύματος ἐμνημόνευσεν. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν,
 οὐδὲ ἀλλαχοῦ μνησθῆναι ἔδει τοῦ πνεύματος, οὐδὲ συντάττεσθαι
 αὐτὸ πατρὶ καὶ υἱῷ. Εἰ γὰρ ἀπέρριπται πατρὸς καὶ υἱοῦ,
 πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸ συντάττεσθαι οὐκ
 ἔδει, ἐνθα μάλιστα φαίνεται τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος, καὶ
 D ὁμοειδέει δίδονται θεῷ προσήκουσαι μόνῃ παρέχειν. Ἐγὼ μὲν
 οὖν τὴν αἰτίαν εἶπον, δι' ἣν ἐνταῦθα σεσίγηται· σὺ δέ, εἰ μὴ
 τοῦτό ἐστιν, εἰπέ διὰ τί ἐν τῷ βαπτίσματι συντάττεται.
 Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν, ἢ τὸ ὁμότιμον αὐτὸ
 εἶναι. Ὅταν γοῦν μηδεμίαν ἔχη τοιαύτην ἀνάγκην, ὅρα πῶς
 αὐτὸ συντάττει οὕτω λέγων· 11· “Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ
 κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν” καὶ πάλιν,
 E “Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα” καὶ
 διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις
 ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός.” Ἄλλ' ἐπειδὴ νῦν πρὸς
 “Ἐλληνας ὁ λόγος ἦν αὐτῷ καὶ τοὺς ἐξ Ἑλλήνων ἀσθενεστέρους,
 διὰ τοῦτο ταμιεύεται τέως· ὅπερ οὖν καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσιν
 ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, οὐδαμοῦ σαφῶς αὐτοῦ μεμνημένοι διὰ τὴν ἀσθένειαν
 τῶν ἀκούοντων.

12· “Ἄλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις,” φησί. Ποία αὕτη; ἡ
 174 περὶ τοῦ θεοῦ, ἢ ἡ περὶ τῶν εἰδωλοθύτων; Ἡ γὰρ τοὺς
 “Ἐλληνας αἰνίττεται ἐνταῦθα, τοὺς πολλοὺς λέγοντας θεοὺς καὶ
 κυρίους, καὶ οὐκ εἰδότας τὸν ὄντα θεόν· ἢ τοὺς ἐξ Ἑλλήνων
 ἀσθενεστέρους ἔτι, τοὺς οὐδέπω σαφῶς εἰδότας, ὅτι οὐ χρὴ
 δεδοικέναι τὰ εἰδωλα, καὶ ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ. Τοῦτο
 δὲ εἰπὼν, ἡρέμα παρεμυθήσατο καὶ ἐπῆρε τούτους. Οὐδὲ
 γὰρ πάντα καθάπτεσθαι ἔδει, καὶ μάλιστα μέλλοντα πάλιν
 καθικνεῖσθαι αὐτῶν σφοδρότερον. “Τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει
 τοῦ εἰδῶλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνειδήσις
 B αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται.” Ἔτι τρέμουσι, φησί, τὰ
 εἰδωλα. Μὴ γάρ μοι τὴν παρούσαν εἴπησιν κατάστασιν, καὶ

11 2 Cor. xiii. 13. 1 Cor. xii. 4—6.

12 v. 7.

b δὲ] + καὶ F. c καὶ om. F. d εἰπεῖν αἰτίαν inverso ord. C. E.
 e καὶ om. C. f πάντα] εἰς πάντα C. πάντοτε ex corr. A. Vulgatum habet
 Cat. g εἴπησιν omnes. Edebatur εἴποις.

ἔτι ἐκ προγόνων τὴν εὐσέβειαν ἐδέξω· ἀλλὰ παράπεμψον τὴν
 διάνοιαν εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ ἐννόησον, ἄρτι τοῦ
 κηρύγματος καθισταμένου, καὶ τῆς ἀσεβείας ἔτι κραταίωσης, καὶ
 βωμῶν καιομένων, καὶ θυσιῶν καὶ σπονδῶν τελουμένων, καὶ τῶν
 πλείονων Ἑλλήνων ὄντων, τοὺς ἐκ προγόνων διαδεξαμένους τὴν
 ἀσέβειαν, καὶ πατέρων καὶ πάππων καὶ ἐπιπάπων τοιούτων
 ὄντας ^h ἐγγόνους, καὶ πολλὰ παρὰ τῶν δαιμόνων παθόντας
 κακὰ, ἀθρόον μεταστάντας, πῶς εἰκὸς ἦν διακεῖσθαι· πῶς ἰδὲ
 δεδοικέναι καὶ τρέμειν τὰς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλὰς· ^k οὗς καὶ
 αἰνιττόμενος ἔλεγε, “Τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδωλοθύτου.” C
 Οὔτε γὰρ ἐκκαλύπτει αὐτοὺς σαφῶς, ἵνα μὴ πλήξῃ, οὔτε παρα-
 τρέχει καθόλου, ἀλλ’ ἀορίστως αὐτῶν μέννηται, λέγων, “Τινὲς
 δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ ^l εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλοθύτου ἐσθίουσι”
 τουτέστι, μετὰ τῆς ^m αὐτῆς διανοίας, μεθ’ ἧς πρότερον· “καὶ ἡ
 συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται”· “οὐδέπω δυναμένη
 καταφρονῆσαι, οὐδὲ καθάπαξ αὐτῶν καταγελάσαι, ἀλλ’ ἔτι
 διακρινομένη. Ὡςπερ ⁿ ἂν εἴ τις ^p τῷ νεκροῦ ἄπτεσθαι νομίζων
 μολύνειν ἑαυτὸν κατὰ Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν, εἴτα ἐτέρους ὁρῶν
 ἀπτομένους μετὰ καθαροῦ συνειδότος, μὴ ἀπτόμενος μετὰ τῆς D
 αὐτῆς γνώμης, μολύνοιτο· οὕτω καὶ ἐκεῖνοι τότε ἔπασχον. ^q “Τινὲς
 γὰρ, φησὶ, τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι.” Οὐχ ἀπλῶς
 τὸ, “ἕως ἄρτι,” τέθεικεν, ἀλλ’ ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲν ἤνυσαν μὴ
^r συγκαταβαίνοντες. Οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτοὺς ἐνάγειν ἐχρῆν,
 ἀλλ’ ἐτέρως πως λόγῳ πείθοντας καὶ διδασκαλίᾳ. “Καὶ ἡ
 συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται.” Οὐδαμῶς τῶς
 περὶ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος τὸν λόγον ἴστησιν, ἀλλ’ ἄνω
 καὶ κάτω περὶ τὸ συνειδὸς τοῦ μεταλαμβάνοντος στρέφεται.
 Δέδοικε γὰρ ^s μὴ θέλων διορθῶσαι τὸν ἀσθεῆ, πλήξῃ τὸν E
 ἰσχυρὸν, καὶ ἀσθεῆ καὶ τοῦτον ἐργάσῃται. Διόπερ οὐχ ἥπτον
 (369) τούτου φείδεται, ἢ ἐκείνου· καὶ οὐκ ἀφήσιν αὐτὸ νομισθῆναί τι,
 ἀλλὰ πολὺν κατασκευάζει τὸν λόγον, ὥστε μὴ τοῦτο ὑποπτευ-
 θῆναι. ¹³ “Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. Οὔτε γὰρ
 ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὕστε-
 ροῦμεν.” Ὅρῳ πῶς πάλιν αὐτῶν καθεῖλε τὸ φρόνημα;

13 v. 8.

^h ἐγγόνους A.F. ⁱ δέ, quod aberat, habent C.E. ^k δὲ οὗς Edd. δὲ
 om. C. Cat. ^l εἰδώλου C.E.F. Edebatur εἰδωλοθύτου. ^m αὐτῆς hic et
 infra om. E. ⁿ οὐδέπω] πῶς; οὐδέπω C. Aret. ^o ἂν] οὐκ C. et ex corr.
 A. ^p τῷ] τὸ A.E. τὸν F. τοῦ Cat. Mox νομίζον A.E. recerptum a Sav.
 Mor. Ben. νομίζων (sed om. mox εἴτα) Cat. ^q τινὲς γὰρ, φησὶ—οὐχ ἀπλῶς]
 τινὲς δὲ φασιν εἰς τὸ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἔτι οὐχ ἀπλῶς C. Aret. ^r συγ-
 κατακαίοντες a pr. man A. ^s μὴ]+πῶς C. ^t ἰσπερούμεθα C.E. et, ut
 videtur, Mosqq.

- Εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐ ^vμόνοι ἐκεῖνοι, ἀλλὰ πάντες γνώσιν ἔχομεν,
 175 καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γινῶναι, καὶ ὅτι ἡ γνώσις
 φυσιοῖ· εἴτα παραμυθησάμενος αὐτοὺς, ^wκαὶ εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἐν
 πᾶσιν ἡ γνώσις, καὶ ὅτι δι' ἀσθένειαν οὗτοι μολύνονται· ἵνα μὴ
 λέγωσιν ἐκεῖνοι, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις;
 διὰ τί γὰρ μὴ ἔχει γνώσιν ὁ δεῖνα; διὰ τί ἀσθενής; ἵνα μὴ
 ταῦτα ἀνθυποφέρωσιν, οὐκ εὐθέως ἦλθεν ἐπὶ τὸ δεῖξαι σαφῶς,
 ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου βλάβην ἀπέχεσθαι δεῖ· ἀλλὰ προακροβολι-
 σάμενος ^xαὐτὸ μόνον, πρῶτον τὸ τοῦτον πλέον δείκνυσσι. Ποῖον
 δὲ τοῦτο; “Ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς ἐβλάπτετο, μηδὲ ἡ τοῦ πλησίον
 προσῆν διαστροφή, οὐδὲ οὕτω δεῖ τοῦτο ποιεῖν” μεταιοπονείν
 B γὰρ τοῦτό ἐστιν. Ὁ γὰρ ἀκούσας ὅτι βλάπτεται μὲν ἕτερος,
 αὐτὸς δὲ ἔχει τὸ κέρδος, οὐ σφόδρα ἀφίσταται, ἀλλὰ τότε
 μᾶλλον, ὅταν μάθῃ ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ὠφελεῖται ἀπὸ τοῦ πρά-
 γματος. Διὰ τοῦτο πρῶτον τοῦτο τίθησι λέγων “Βρῶμα
 δὲ ὃ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ.” Εἶδες πῶς αὐτὸ ἐξετελίζει,
 ὃ ἐδόκει ἀπὸ τελείας ^yγνώσεως γίνεσθαι; “Οὔτε γὰρ εἰ
 φάγωμεν, περισσεύομεν” τοῦτέστιν, εὐδοκιμοῦμεν παρὰ τῷ θεῷ,
 ὡς ἀγαθὸν τι ποιήσαντες καὶ μέγα· “οὔτε εἰ μὴ φάγωμεν,
 ὑστεροῦμεν” τοῦτέστιν, “οὐκ ἔλαττόν τι ἔχομεν.”
 C Τέως μὲν οὖν αὐτὸ ἔδειξε περιττὸν καὶ οὐδέν· ὁ γὰρ μήτε
 γινόμενον ὠφελεῖ, μήτε μὴ γινόμενον βλάπτει, περιττὸν ἂν εἴη
 προῖον δὲ καὶ τὴν βλάβην ^bἐκκαλύπτει πᾶσαν τοῦ πράγματος.
 Νῦν μέντοι τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς γινομένην λέγει. ¹⁴“Βλέπετε
 γὰρ, ^cφησὶ, μὴ πῶς ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται
 τοῖς ἀσθενούσι τῶν ἀδελφῶν.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι ἡ ἐξουσία ὑμῶν
 πρόσκομμα γίνεται, οὐδὲ ἀπεφήνατο, ἵνα μὴ ἀναισχυτοτέρους
 D ποιήσῃ· ἀλλὰ πῶς; “Βλέπετε” φοβῶν αὐτοὺς καὶ ἐντρέπων
 καὶ ἐπὶ ἄρνησιν ἄγων τοῦ μὴ ποιεῖν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ γνώσις
 ὑμῶν αὕτη, ὅπερ ἦν ἐγκωμίου μᾶλλον, οὐδὲ ἡ τελειότης ὑμῶν
 αὕτη, ἀλλ’, “ἡ ἐξουσία” ὅπερ προπετείας μᾶλλον καὶ
 αὐθαδείας καὶ ἀλαζονείας εἶναι ἐδόκει. Καὶ οὐκ εἶπε, τοῖς
 ἀδελφοῖς, ἀλλὰ, “τοῖς ἀσθενούσι τῶν ἀδελφῶν” αὖξων τὴν
 κατηγορίαν, ὅτι οὐδὲ ἀσθενούντων φείδονται, καὶ ταῦτα ἀδελ-
 φῶν. Ἔστω γάρ· οὐ διορθοῖς ^dοὐδὲ ἐγείρεις· τί καὶ ὑπο-
 σκελίζεις καὶ προσπταλεῖν ποιεῖς, δέον χεῖρα ὀρέγειν; Ἄλλ’ οὐ
 E βούλει τοῦτο· οὐκοῦν μηδὲ καταβάλλης. Εἰ μὲν γὰρ πονηρὸς

14 v. g.

^v μόνοι A.C.E. μόνον vulgo. ^w καὶ om. F. ^x αὐτὸ ex corr. A. αὐτὸν
 vulgo. ^y ὃ ἡμᾶς F. ^z γίνεσθαι γνώσεως inverso ord. A.F. ^a οὐκ ac-
 cessit ex nostris omnibus et Cat. ^b ἐκκ. πᾶσαν] πᾶσαν ἐκκ. C.E. ^c φησὶ
 om. C. Statim μὴ ποτε F. ^d οὐ διεγείρεις (sic Collator) F.

ἦν, κολάσεως ἐδεῖτο· εἰ δὲ ἀσθενὴς, ἰατρείας. *Νυνὶ δὲ οὐκ ἀσθενὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀδελφός. ¹⁵“Ὅταν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γινώσκῃ ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθλύνει;” Εἰπὼν, “Βλέπετε μὴ πρόσκομμα γένηται ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὐτῇ,” λέγει πῶς καὶ τίνι τρόπῳ γίνεται. Καὶ πανταχοῦ τὴν ἀσθενείαν τίθησιν, ἵνα μὴ δόξη τῆς τοῦ πράγματος φύσεως εἶναι ἡ βλάβη, καὶ φοβεροὶ φανῶσιν οἱ δαίμονες. Νῦν μὲν γὰρ ἐγγύς ἐστιν ἀποστῆναι τέλει τῶν εἰδώλων, φησί· σὲ δὲ ὁρῶν ἐμφιλοχωροῦντα ἐκείνοις, ἀντὶ παραιnéσεως τὸ πρᾶγμα δέχεται, καὶ ἐναπομένει καὶ αὐτός. Ὡστε οὐ τῆς ἀσθενείας μόνον ἐστὶ τῆς ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τῆς σῆς ἀκαιρίας ἡ ἐπιβουλή· ¹⁷⁶ σὺ γὰρ αὐτὸν ἀσθενέστερον ποιεῖς. ¹⁶“Καὶ ἐκπολλύεται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει, δι’ ὃν Χριστὸς ἀπέθανε.” Δύο ἡ γὰρ ἔχει τὰ συγγνώμης σε ἀποστεροῦντα ἐπὶ τῇ βλάβῃ ταύτῃ, καὶ ὅτι ἰσθενής, καὶ ὅτι ἀδελφός· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον, καὶ πάντων φοβερώτερον. Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι Χριστὸς μὲν οὐδὲ ἀποθανεῖν παρητήσατο ὑπὲρ αὐτοῦ, σὺ δὲ αὐτῷ οὐδὲ συγκαταβαίνειν ἀνέχῃ. Διὰ δὴ τούτων καὶ ἀναμνησκει τὸν τέλειον, τίς ἦν καὶ αὐτὸς ἐμπροσθεν, καὶ ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπέθανε. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀποθανεῖν σε Β. ἔδει, ἀλλ’ ὁ πολλῶν μείζον ἦν, ὅτι καὶ Χριστὸς δι’ αὐτὸν ἀπέθανεν. Εἶτα ὁ μὲν δεσπότης ὁ σὸς ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ (370) οὐ παρητήσατο, σὺ δὲ οὕτως οὐδένα αὐτοῦ ποιῇ λόγον, ὥς μὴδὲ τραπέζης ἐναγοῦς ἀποσχέσθαι δι’ αὐτόν· ἀλλ’ ἕως αὐτὸν ἀπολλυσθαι μετὰ τὴν σωτηρίαν τὴν οὕτω γενομένην, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, διὰ βρῶμα; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπὶ τῇ σῇ τελειότητι, οὐδὲ, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, ἀλλ’ “ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει.” Ὡστε τέσσαρα τὰ ἐγκλήματα καὶ σφόδρα μέγιστα, ὅτι καὶ ἀδελφός, καὶ ἀσθενῶν, καὶ οὐ τοσοῦτον ὁ Χριστὸς ἐποιήσατο λόγον ὥς καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα πάντα διὰ βρῶμα ἀπόλλυται. ¹⁷“Ὅτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.” Ὅρᾳς πῶς ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὴν τῆς παρανομίας τὴν κορυφὴν τὸ ἁμάρτημα ἀνήγαγε; Καὶ πάλιν τῆς ἀσθενείας μέμνηται τῆς ἐκείνων. Ὅπερ γὰρ

15 v. 10.

16 v. 11.

17 v. 12.

* νυνὶ C.F. νῦν vulgo.

† ἀπολείπει C. Mosq. 2. et Reg. apud Montef.

qui ita edidit.

* βρώσει] Sic Edd. γνώσει est in libris, tum nostris, tum

Mosqg. ἡ γὰρ ἔχει] ἐστὶ C. Aret. Pro ἔχει, ἔχει ex corr. habet A. recep-

tum a Say. Mor. Ben. ἰσθενεῖ F. τούτων] τοῦτο F. Veron. καὶ

accessit ex C.E. Mox ἀπέθανε om. F. Sic C.E. χαλεπώτατον vulgo.

τὸ ἁμ. ἀνήγ.] Sic Codices. ἀνήγ., τὸ ἁμ. Edd.

ἐνόμιζον ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι οὗτοι, τοῦτο πανταχοῦ εἰς τὴν αὐτῶν περιτρέπει κεφαλὴν. Καὶ οὐκ εἶπε, σκανδαλίζοντες, ἀλλὰ, "τύπτουντες," ὥστε τῇ ἐμφάσει τῆς λέξεως τὴν ὁμότητα δένδειξασθαι. Τί γὰρ ἀπηνέστερον ἀνθρώπου γένοιτ' ἂν τοῦ τὸν νοσοῦντα τύπτοντος; Καὶ γὰρ πληγῆς ἀπάσης χαλεπώτερον τὸ σκανδαλίζειν· πολλάκις γοῦν καὶ θάνατον τοῦτο εἰργάσατο. Καὶ πῶς εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνουσιν; Ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ὅτι τὰ τῶν οἰκετῶν αὐτὸς οἰκεῖται· δευτέρῳ δέ, ὅτι εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ μέλος τελοῦσιν οἱ τυπτόμενοι·^ο τρίτῳ, ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὃ διὰ τῆς οἰκείας ῥῥοκοδόμησε σφαγῆς, τοῦτο οὗτοι καθαιροῦσι διὰ τὴν οἰκείαν φιλοτιμίαν.
¹⁸ "Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα." Τοῦτο ἡ διδασκάλου ἀρίστου, τὰ Ἐδ' ἐάντου παιδεύειν ἃ λέγει. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἢ εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ' ὅπως οὖν. Καὶ οὐ λέγω, φησὶν, εἰδωλόθυτον, ἢ καὶ δι' ἑτέραν αἰτίαν κεκώλυται· ἀλλ' εἴ τι καὶ τῶν ἐν ἐξουσίᾳ καὶ συγκεχωρημένων^ς σκανδαλίζοι, καὶ ἐκείνων ἀφέξομαι· καὶ οὐ μίαν οὐδὲ δευτέραν ἡμέραν, ἀλλὰ τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς.
¹⁷⁷ "Οὐ μὴ γὰρ φάγω, φησὶ, κρέα εἰς τὸν αἰῶνα." Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀπολέσω τὸν ἀδελφόν· ἀλλ' ἵνα μὴδὲ ἀπλῶς σκανδαλίσω. Καὶ γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας τὰ περισπούδαστα τῷ Χριστῷ, καὶ τοιαῦτα ὡς καὶ θάνατον ἐλέσθαι δι' αὐτὰ, ταῦτα οὕτως ἡμᾶς εὐκαταφρόνητα νομίζειν, ὡς μὴδὲ βρωμάτων ἀπέχεσθαι δι' αὐτά.
^ω Ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἂν ἔχοι καιρὸν λέγεσθαι, τοὺς καταφρονούντας τῆς τῶν πλησίων σωτηρίας, καὶ τὰ Σατανικὰ ἐκεῖνα φθεγγομένους ῥήματα. Τὸ γὰρ λέγειν, τί δέ μοι μέλει, ἂν ὁ δεῖνα σκανδαλίζεται, καὶ ὁ δεῖνα ἀπόλλυται; τῆς ὁμότητος τῆς ἐκείνου καὶ τῆς ἀπαν-
^Βθρωπίας ἐστί. Καίτοιγε τότε μὲν καὶ τῆς τῶν σκανδαλιζομένων^ς ἀσθενείας ἦν τὸ συμβαίνειν· ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐκέτι. Τοιαῦτα γὰρ ἀμαρτάνομεν, ἃ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς σκανδαλίζει. Ὅταν γὰρ τύπτωμεν καὶ ἀρπάζωμεν καὶ πλεονεκτῶμεν, καὶ ὡς ἀνδραπόδοις τοῖς ἐλευθέροις ἀποχρώμεθα, τίνα οὐχ ἱκανὰ ταῦτα

18 γ. 13.

^ο τρίτῳ] Sic C.E. τρίτον A.F. receptum a Sav. cet. δεύτερον Veron. P ῥοκοδ. σφαγῆς] οἰκοδομῆς ἐσφράγισεν F. ^η διδασκάλου ἀρίστου] Sic C.

Cat. Aret. ὡς διδάσκαλος ἀρίστος Edd. ^τ εἴτε] οὔτε bis F. ^ς Sic A.E.F. σκανδαλίζει Edd. ^ζ ζωῆς] + μου Edd. repugnantibus libris. Mox κρέα φησὶ in verso ord. E.F. ^ν ἡμᾶς οὕτως in verso ord. A.F. ^ω ΘΕΙΚΟΝ. Ὅτι

δεῖ προνοεῖσθαι τὸ μὴ σκανδαλίζειν τινὰ, καὶ ὅτι οἱ πτωχοὶ μᾶλλον τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων διασώζουσιν. Veron. ^α ἀσθ. ἦν] Sic omnes. ἦν ἀσθενείας Edd.

σκανδαλίσαι; Μὴ γὰρ εἶπες ὅτι ὁ δεῖνα ὑποδηματορράφος, μὴδ' ὅτι δευσοποιὸς ἕτερος, μὴδ' ὅτι χαλκοτύπος ἄλλος· ἀλλ' ἐννόησον ὅτι πιστὸς καὶ ἀδελφός. Ἐκείνων γὰρ ἐσμεν μαθηταὶ τῶν ἀλίων, τῶν τελωνῶν, τῶν σκηνορράφων, ἐκείνου τοῦ τραφέντος ἐν οἰκίᾳ τέκτονος, καὶ τὴν μνηστῆν τούτου μητέρα καταξιώσαντος σχεῖν, καὶ ἐκ σπαργάνων ἐπὶ φάτης κειμένον, καὶ οὐκ ἔχοντος ὅπου κλίνη τὴν κεφαλὴν, τοῦ τοσαῦτα ὁδοιποροῦντος, ὡς καὶ κοπιᾷ ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας, τοῦ παρ' ἐτέρων τρεφόμενου. Ταῦτα λογίζον, καὶ μὴδὲν εἶναι νόμιζε τὸν τύφον τὸν ἀνθρώπινον· ἀλλὰ καὶ τὸν σκηνοποιόν, καὶ τὸν ἐπ' ὀχήματος φερόμενον καὶ μυρίους παῖδας ἔχοντα καὶ σοβούντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἀδελφὸν εἶναι νόμιζε· μᾶλλον δὲ τούτον πλεόν, ἢ ἐκείνον. Καὶ γὰρ ἀδελφὸς ἐκείνος εἰκότως ἂν λέγοιτο μᾶλλον ὁ μᾶλλον εὐκίως. Τίς οὖν ἔοικε τοῖς ἀλιεύσιν; ὁ ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἐργασίας τρεφόμενος, καὶ μὴδὲ οἰκῆτην ἔχων, μὴ καταγώγιον, ἀλλὰ πάντοθεν ἐσταυρωμένος, ἢ ἐκείνος ὁ τοσοῦτον (371) περιβεβλημένος τύφον, καὶ τὰ ἐναντία ποιῶν τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις; Μὴ δὴ καταφρόνει τοῦ μᾶλλον ἀδελφοῦ τῆς γὰρ εἰκόνης οὗτος μᾶλλον ἔστηκεν ἐγγὺς τῆς ἀποστολικῆς. Ἄλλ' οὐχ ἐκὼν, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος, φησὶν· οὐ γὰρ κατὰ γνώμην τοῦτο ποιῶ. Πόθεν τοῦτο; Οὐκ ἤκουσας, ¹⁹ "Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῇτε;" Ἴνα δὲ μάθης ὅτι οὐκ ἄκων, πρόσελθε, καὶ δὸς μυρία χρυσίου τάλαντα, καὶ ὅψει διακρουόμενον. Ὡστε εἰ καὶ μὴ ἐκ προγόνων διεδέξατο πλοῦτον, ἀλλ' ὅταν, ἐξὸν λαβεῖν, μὴ προσῆται μὴδὲ προστιθῇ τοῖς οὐσι, μέγιστον ²⁰ δείγμα ἐκφέρει τοῦ χρημάτων ὑπερορᾶν. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Ζεβεδαίου τοῦ σφόδρα πένητος υἱὸς ἦν· ἀλλ' οὐ δήπου διὰ τοῦτο κατηναγκασμένην αὐτοῦ τὴν πενίαν εἶναι φήσομεν. Ὅταν οὖν ἴδῃς ἢ λοκοποῦντα, σφυροκοποῦντα, ἢ σβολωμένον, μὴ διὰ τοῦτο καταφρόνει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο θαύμαζε· ἐπεὶ καὶ Πέτρος καὶ διεζώσατο, καὶ σαγήνην μετεχείριζε, καὶ ἠλίευε μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ δεσπότου. Καὶ τί λέγω Πέτρον; Παῦλος γὰρ αὐτὸς οὗτος μετὰ τοὺς μυρίους διαύλους καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνορραφείῳ ἐστῶς, ¹⁷⁸ δέρματα ἔρραπτε, καὶ ἡδύνοντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ἡσχύνετο λέγων. ²⁰ "Ταῖς χρεῖαις μου καὶ

¹⁹ Matth. vii. 1.²⁰ Act. xx. 34.

^γ ὅτι om. F. ^α ἀπὸ] ἐκ F. ^β μὴ] μὴδὲ C. Ita clam edidit Montef. Mox ἐστρωμένος libri omnes et Aret. ἐστερημένος Edd. ^γ ταῦτο] ὅταν C. Aret. ^δ διακρινόμενον Veron. ^ε προσῆται A.E.F. προσήται vulgō. ^ς δῶγμα F. ^ζ ὁ om. C. ὁ ante Ζεβεδαίου accessit ex libris omnibus. ^η ἢ λοκοποῦντα] Sic A.C.E. Edebat ἢ λοκοποῦντα, sine monito. ^θ διὰ τοῦτο] μᾶλλον καὶ C. Aret.

τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες αὐταί." Καὶ τί λέγω, οὐκ ἡσυχύνετο; Καὶ ἐνεκαλλωπίζετο μὲν οὖν τούτῳ. Καὶ τίς ἐστι κατὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Παύλου, φησὶ, νῦν; Οἶδα ἀγαθὸν οὐδεὶς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τοῦ καταφρονεῖσθαι ἄξιοι οἱ νῦν ὄντες. Εἰ γὰρ διὰ τὸν Χριστὸν τιμᾶς, καὶ ἐσχατος ^κἦ, πιστὸς δὲ, δίκαιος ἂν εἴη τιμᾶσθαι. Καὶ γὰρ εἰ στρατηγῶ καὶ στρατιώτου ψιλῶ παραγενομένων, ἀμφοτέρων βασιλεῖ B φίλων ὄντων, σὺ τὴν οἰκίαν ἑκατέροις ἀνέωξας, διὰ τίνος μάλλον ἔδοξας ἂν τὸν βασιλέα τιμᾶν; Εὐδὴλον ὅτι διὰ τοῦ στρατιώτου. Ὁ μὲν γὰρ στρατηγὸς εἶχε καὶ τῆς τοῦ βασιλέως φιλίας χωρὶς πολλὰ ἱκανὰ πείσαι ταύτην παρασχέιν αὐτῷ τὴν τιμὴν· ὁ δὲ στρατιώτης οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν τοῦ βασιλέως φιλίαν. Διὰ τοῦτο καὶ χωλοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας ἀντιδοῦναι, καλεῖσθαι ^μἐπὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δείπνα ἡμῶν ἐκέλευσεν ὁ θεός, ὅτι αὗται μάλιστα κυρίως εἰσὶν αἱ διὰ τὸν θεὸν γινόμεναι εὐποιΐαι. Ἄν δὲ μέγαν τινὰ C καὶ περίβλεπτον ξεινίσσης, οὐχ οὕτω καθαρὰ ἐλεημοσύνη τὸ γινόμενον· ἀλλὰ μερίζεται τι πρὸς σέ καὶ κενοδοξία πολλάκις, καὶ τὸ παθεῖν εὖ, καὶ ^νἐπισημότερον πολλοῖς δι' ἐκείνον γίνεσθαι. Πολλοὺς γοῦν ἔχοιμι ἂν ἐπιδείξαι καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐπισημότερους τῶν ἁγίων θεραπεύοντας, ἵνα ^οκαὶ παρὰ ἄρχουσι πλείονος δι' ἐκείνων ἀπολαύσωσι παρρησίας, καὶ τοῖς αὐτῶν πράγμασι καὶ ταῖς οἰκίαις ἐντεῦθεν χρησιμώτεροι γίνωνται. Καὶ πολλὰς τοιαύτας τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἀπαιτοῦσι χάριτας· ὅπερ αὐτοῖς λυμαίνεται τῆς φιλοξενίας τὴν ἀντίδοσιν, ὅταν ^ραὐτὴν γνώμη τοιαύτη μετίωσι. Καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ τῶν ἁγίων τοῦτο; Ὁ γὰρ παρὰ τοῦ θεοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῶν D πόνων ἐνταῦθα ζητῶν, καὶ διὰ τὰ παρόντα μετιῶν ἀρετὴν, ἡλάττωσεν αὐτοῦ τὸν μισθόν· ὁ δὲ ὁλοκλήρους ἀπαιτῶν ἐκεῖ τοὺς στεφάνους, πολὺ θαυμαστότερος φαίνεται, κατὰ τὸν Λάζαρον ἐκείνον τὸν πάντα ἐκεῖ ^σἀπολαμβάνοντα τὰ ἀγαθὰ, κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς, οἱ μέλλοντες εἰς τὴν κἀμινον ἐμπίπτειν, ἔλεγον, ὅτι ²¹Ἔστι θεὸς ἐν οὐρανοῖς ἱκανὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς· καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἢ ἑστίᾳ, οὐ προσκυνοῦμεν· κατὰ τὸν Ἀβραάμ, ὃς ^τκαὶ ἀνήγαγε τὸν υἱὸν καὶ ἔσφαξε, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μισθῷ τινι ἔπραττεν, ἀλλὰ

²¹ Dan. iii. 17, 18.

¹ τοῦ] τὴν τοῦ A. ^κ ἦ] εἴη F. ¹ ἑκατέροις omnes. ² Legebatur ἀμφοτέροις. ^μ ἐπὶ τὰ δείπνα καὶ τὰ συμπ. Edd. invitis hilibs. ^ν ἐπισημότερον] ἐπίσημον παρὰ C. ^ο καὶ est in libris omnibus, non in Edd. ^ρ αὐτὴν] αὐτὸ F. ^σ ἀπολαμβάνοντα F. ^τ καὶ om. C.

μίαν ἡγούμενος μεγίστην ἀμοιβήν, ⁸τὸ ὑπακούειν τῷ δεσπότῃ. Τούτους καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. Οὕτω γὰρ καὶ δαυιδῆς ἡ Ε' ἀντίδοσις ἡμῖν ἤξει τῶν ἀγαθῶν, ὅτι μετὰ τοιαύτης ἅπαντα πράττομεν γνώμης, καὶ λαμπροτέρων ἐπιτευξόμεθα ἵστεφάνων ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

179

¹Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν ²Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἔστε ἐν κυρίῳ;

(372) ἘΠΕΙΔΗ ³εἶπεν, ὅτι “Ἐὰν βρῶμα σκανδαλίσῃ τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,” ὅπερ οὐκ ἦν μὲν πεποιηκὼς, ὑπέσχετο δὲ ⁴ποιήσῃν, εἰ χρεῖα ἀπαιτοῖν ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι κομπάζεις εἰκῇ, καὶ φιλοσοφεῖς ἐν λόγοις, καὶ ὑπισχνῇ διὰ ῥημάτων, ὃ καὶ ἐμοὶ καὶ τῷ δεῖνι εὐκολόν· εἰ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς ταῦτα λέγεις, δεῖξον διὰ τῶν ἔργων τίνος Β κατεφρόνησας ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι τὸν ἀδελφόν· διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται λοιπὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν ⁵αὐτῶν καθεῖναι, καὶ δεῖξαι πῶς καὶ τῶν συγκεχωρημένων ἀπέχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, καίτοιγε ⁶οὐδενὸς αὐτὸν τοῦτο καταναγκάζοντος νόμου. Καὶ οὐ τοῦτό ⁷ἔγωγε θαυμαστὸν, καίπερ ὃν θαυμαστὸν, ὅτι τῶν συγκεχωρημένων ⁸ἀπέχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου καὶ τοῦ ⁹κινδύνου. Τί γὰρ χρή λέγειν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, φησί; C Τοῦ γὰρ Χριστοῦ ἐπιτάξαντος τοὺς τὸ εὐαγγέλιον κηρύττοντας ἐκ τῶν μαθητευομένων ζῆν, ἐγὼ τοῦτο οὐκ ἐποίησα· ἀλλ' εἰλόμην, εἰ δέοι, καὶ λιμῷ καταλῦσαι τὸν βίον, καὶ τὸν χαλεπώτατον θάνατον ἀποθανεῖν, ὥστε μὴ λαβεῖν παρὰ τῶν κατηχουμένων· οὐκ ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ

I CAP. IX. V. 1.

⁸ τὸ] τοῦ F. ⁹ εἶπει F. ¹⁰ τῶν στεφάνων C. ¹¹ ἁγίῳ] + καὶ ἀγαθῷ A.F. HOM. XXI. ¹² Χριστὸν om. E. ¹³ εἶπει] Sic libri omnes pro vulgato εἶπών. Mox ὅπερ, quod aberat, est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. qui recepit, relicto tamen εἶπεν. ¹⁴ ποιεῖν F. ¹⁵ αὐτῶν] αὐτὸν C. ¹⁶ μηδενός F. Mox τοῦτο, quod aberat, receptum ex nostris omnibus. ¹⁷ πῶς A.F. ¹⁸ ἀπέχετο] + οὐ μόνον A.C.E. Arct. Sequentia ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι desunt in F. ¹⁹ κινδύνου] + τοῦτο ἐποίει C. Arct.

TOM. II.

I i

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖος

λάβοι, ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκοδομεῖσθαι, ὃ πολλῶν πλεον ἦν. Καὶ
 ἰτούτου μάρτυρας αὐτοὺς εἰς μέσον παράγει, παρ' οἷς καὶ
 ἐργαζόμενος καὶ λιμώττων ἔζη, καὶ παρ' ἐτέρων τρεφόμενος,
 καὶ στενοχωρούμενος, ὥστε μὴ σκανδαλίσαι αὐτοὺς· καίτοιγε
 Δεῖκ' ἐσκανδαλίζοντο· νόμον γὰρ οὗτος ἐπλήρον· ἀλλ' ὅμως ἐκ
 περιουσίας αὐτῶν ἐφείδετο. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸν νόμον ^κἐποίησεν
 αὐτὸς, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, καὶ τῶν ἐπιτετραμμένων ἀπείχετο
 εἰς οἰκοδομὴν ἐτέρων, τίνος ἂν εἶεν ἄξιοι οὗτοι οἱ τῶν εἰδωλο-
 θύτων μὴ ἀπεχόμενοι, καὶ ταῦτα πολλῶν ἐντεῦθεν ἀπολλυμένων,
 ὃ καὶ χωρὶς τοῦ σκανδαλοῦ φυγεῖν ἔδει διὰ τὸ ^μτῶν δαιμόνων
 εἶναι τὴν τράπεζαν; Τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον ἅπαν τοῦτό
 ἐστιν, ὃ διὰ πολλῶν ἐργάζεται στίχων. Δεῖ δὲ ἄνωθεν ἐπ-
 εξελθεῖν τοῖς προκειμένοις. Οὐδὲ γὰρ σαφῶς αὐτὸ οὕτως,
 ὥσπερ εἶπον, τέθεικεν, οὐδὲ εὐθέως αὐτῷ ἐπιπηδᾷ, ἀλλ' ἐτέρωθεν
 Εἰς ἄρχεται, οὕτω λέγων· “Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος;” Μετὰ γὰρ
 τῶν εἰρημένων καὶ αὕτη οὐ μικρὰ διαφορὰ, τὸ καὶ Παῦλον
 εἶναι τὸν ταῦτα ποιοῦντα. “Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἔξεστιν
 ὁ ἀπογεύεσθαι σφραγίζοντι, τέως μὲν οὐχ ἴσταται ἢ πρὸς
 τοῦτο, ἀλλὰ λέγει, ὅτι εἰ καὶ ἐξῆν, οὐκ ἔδει διὰ τὴν βλάβην
 τῶν ἀδελφῶν τοῦτο ποιεῖν ὕστερον δὲ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ
 ἔξεστι. Νῦν μέντοι τὸ πρότερον κατασκευάζει ἀπὸ τῶν καθ'
 ἑαυτὸν· καὶ μέλλων λέγειν, ὅτι οὐδὲν παρ' αὐτῶν ἔλαβεν, οὐκ
 180 εὐθέως αὐτὸ τίθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ πρῶτον, ἠλέγων·
 “Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος;” Ἴνα γὰρ μὴ
 λέγωσιν, ὅτι εἰ καὶ μὴ ἔλαβες, ἐπειδὴ ἢ μὴ ἐξὸν ἦν, οὐκ ἔλαβες,
 διὰ τοῦτο πρῶτον τίθησι τὰς αἰτίας, δι' ἃς εὐλόγως ἂν ἔλαβεν,
 εἴπερ ἐβούλετο λαβεῖν. Εἵτα ἵνα μὴ δόξη τοὺς περὶ Πέτρον
 διαβάλλων ταῦτα λέγειν· καὶ γὰρ ἐλάμβανον ἐκεῖνοι· πρότερον
 δείκνυσιν, ὅτι ἐξῆν ἐκείνοις λαμβάνειν· εἵτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ,
 ὅτι Πέτρῳ μὲν ἐξῆν ^σλαβεῖν, σοὶ δὲ οὐκ ἐξῆν, προκαταλαμβάνει
 τὸν ἀκροατὴν τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ὁρῶν
 ἀνάγκην οὖσαν ἑαυτὸν ἐγκωμιάσαι· οὕτω γὰρ Κορίνθιοι διωρ-
 θοῦντο· ^νκαὶ μηδὲν βουλόμενος μέγα περὶ ἑαυτοῦ εἰπεῖν, ὅρα
^ωπῶς ἀμφοτέροις εἰς δέον κέχρηται, τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐπαινῶν,
 οὐχ ὅσον ἑαυτῷ συνήδει, ἀλλ' ὅσον ἀπῆτει τῆς προκειμένης
 ὑποθέσεως ἢ χρεῖα. Δυνάμενος ^γγὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐμὲ μάλιστα

¹ τούτων F. Mox καὶ στενοχωρούμενος om. A.C. Haec καὶ παρ' ἐτέρων τρ. καὶ
 στ. non vertit Aret.

^κ ἐποίησεν] ἐφείδετο F.

¹ οὗτοι om. C. Aret.

^μ τῶν om. F.

^η ἄρχεται C.F. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ἔρχεται
 vulgo.

^ο ἀπογεύεσθαι A.F.

^π πρὸς] εἰς F.

^η λέγων omnes. λέγει

Edd. ^ι μὴ ἐξόν] Sic omnes. ἐξόν μὴ Edd.

^σ λαβεῖν omnes. λαμβάνειν

Edd. ^τ αὐτοῦ F. ^ν καὶ] πάλιν τε C. Aret.

^ω πῶς] + καὶ C. ^γ γὰρ

om. A.

πάντων ἐχρῆν λαμβάνειν, καὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνους, ὅτι περισσό-
 τερον αὐτῶν ἐκοπίασα, τοῦτο μὲν οὐ λέγει, ὅπερ εἶχεν ὑπερο-
 χήν· ἀφ' ὧν δὲ ἦσαν ἐκείνοι μεγάλοι, καὶ ἀφ' ὧν δίκαιος
 ἐλάμβανον, ταῦτα τίθησι μόνα, λέγων οὕτως· “Οὐκ εἰμὶ
 ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος;” Τούτέστιν, οὐκ ἐξουσίαν ἔχω
 ἑμαυτοῦ; μὴ ὑπὸ τινά εἰμι τὸν ἀναγκάζοντά με, καὶ κωλύοντα
 λαβεῖν; Ἀλλ' ἔχουσιν τι πλεόν ἐκείνοι, ὅτ' οὐ μετὰ Χριστοῦ C
 γενέσθαι. Ἀλλ' οὐδὲ τούτου ἔστέρημαι. Διὰ τοῦτο λέγει,
 “Οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα;” 2^a Ἐσχα-
 (373) τον γὰρ πάντων, φησὶν, ὡς περὶ τῷ ἐκτρώματι, ὥφθη καί μοι.
 Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο ἀξίωμα ἦν. 3^a Πολλοὶ γὰρ προ-
 φῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ἃ βλέπετε, φησὶ, καὶ οὐκ
 εἶδον· ^bκαὶ, “Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε θελήσετε μίαν τούτων
 ἰδεῖν τῶν ἡμερῶν.” 4^a Τί οὖν, εἰ καὶ ἀπόστολος εἰ καὶ ἐλεύθερος,
 καὶ τὸν Χριστὸν ἑώρακας, οὐδὲν δὲ ἐπεδείξω ἀποστόλου ἔργον,
^eπῶς ὀφείλεις λαμβάνειν; Διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἐπήγαγεν·
 “Οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστέ ἐν κυρίῳ;” Τὸ γὰρ μέγα τοῦτο D
 ἐστίν· ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲν *ὠφελεῖ τούτου χωρὶς. Ἐπεὶ καὶ
 Ἰούδας ^bκαὶ ἀπόστολος ἦν, καὶ ἐλεύθερος ^bἦν, καὶ τὸν Χριστὸν
 εἶδεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποστόλου ἔργον οὐκ εἶχεν, οὐδὲν αὐτὸν
 ἐκεῖνα ὤνησε. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τοῦτο προστίθησι, καὶ αὐτοὺς
 μάρτυρας καλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ μέγα ἐφθέγγετο, ὅρα πῶς αὐτὸ
 κολάζει λέγων, “ἐν κυρίῳ” τούτέστι, τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον ἐστίν,
 οὐκ ἐμόν.

4^a Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι.
 Ὅρας πῶς οὐκ ἔστι περιττός; Καίτοι γε εἶχε τὴν οἰκουμένην
 εἰπεῖν, καὶ ἔθνη βάρβαρα, καὶ γῆν καὶ θάλατταν· ἀλλ' ὅμως E
 οὐδὲν ἐκείνων λέγει, ἀλλὰ κατὰ συνδρομὴν καὶ ἐκ περιουσίας
 νικᾷ. Τί γάρ μοι τῶν περιττῶν χρεία, φησὶν, ὅταν καὶ ταῦτα
 ἀρκῇ πρὸς τὴν ^kπαρουσαν ὑπόθεσιν; Οὐ λέγω τοῖνυν τὰ παρ'
 ἄλλοις κατορθώματά μοι γεγενημένα, ἀλλ' ὧν ὑμεῖς ἐστέ
 μάρτυρες. Ὡστε εἰ καὶ μηδαμύθεν ἄλλοθεν, παρ' ὑμῶν μά-
 λιστα με ἐχρῆν λαβεῖν. Ἀλλ' ὅμως παρ' ὧν ^lμάλιστα εἶδει
 λαβεῖν· διδάσκαλος γὰρ ὑμῶν ἐγενόμην· παρὰ τούτων οὐκ
 ἔλαβον. “Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμὶ.”

2 1 Cor. xv. 8.

3 Matth. xiii. 17. Luc. xvii. 22.

4 v. 2.

^γ τῷ Ε. ^z ὑστέρημαι Α. ^α πολλοὶ—ἐπεθύμησαν] διὸ καὶ ὁ Χριστὸς
 δεικνύς αὐτὸ μέγα, πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν C. Aret. ^β καὶ] + πάλιν

C. Aret. ^γ τί οὖν] εἶτα ἵνα μὴ πάλιν εἰπωσι, καὶ τί τοῦτο C. Aret.

^δ οὐδὲν δέ] ἀλλ' οὐδὲν C. ^ε πῶς] καὶ πῶς C. ^ς γὰρ om. A.C.E.

^z Incipit Codex D. ^α καὶ accessit ex libris omnibus. ^β ἦν, quod aberat,

est in nostris omnibus. ^γ ἐστὶ] ἦν F. ^δ παρῶσαν] + μοι Edd. repug-

nantibus libris. ^ε μάλιστα] + με Edd. Codices non agnoscunt.

181 Πάλιν κατὰ συνδρομὴν τὸν λόγον τίθησι· καὶ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἀπόστολος ἦν. Ἄλλ' ὅμως οὐ λέγω τοῦτο, φησὶν, οὐδὲ μάχομαι καὶ φιλονεικῶ, ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον τίθημι. “Ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε” τουτέστιν, ^mἢ ἀπόδειξις. Καὶ ⁿβούληται τις μαθεῖν ὁπόθεν ὅτι ἀπόστολός εἰμι, ὑμᾶς προβάλλομαι· πάντα γὰρ τὰ τοῦ ἀποστόλου ἐν ὑμῖν ἐπεδειξάμην, καὶ οὐδὲν ἐνέλιπον. “Ὅπερ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν ἐπιστολῇ, ⁵“Εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι,” λέγων, “τὰ μέντοι σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατεργάσθη ἐν ὑμῖν, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημεῖοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. Τί γὰρ ἐστὶν ^pδ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας;” Διὰ τοῦτό φησιν· “Ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε.” Καὶ γὰρ ^qκαὶ σημεῖα ἐπεδειξάμην, καὶ λόγῳ ἐδίδαξα, καὶ κινδύνους ὑπέμεινα, καὶ βίον παρεσχόμην ἄληπτον. Καὶ ταῦτα ὅλα διὰ τῶν ἐπιστολῶν τῶν δύο τούτων ἐστὶν ἰδεῖν, πῶς ἐκάστου τούτων παρέχεται αὐτοῖς ἀπόδειξιν μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. ⁶“Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη.” ^sΤί ἐστίν, “Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη;” Τοῖς ζητοῦσι μαθεῖν ^tπόθεν ὅτι ἀπόστολός εἰμι, ἢ τοῖς ἐγκαλοῦσί μοι ὡς χρήματα λαμβάνοντι, ἢ ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν δι’ ἣν οὐ λαμβάνω, ἢ τοῖς βουλομένοις με δεῖξαι οὐκ ὄντα ἀπόστολον, ^Cἢ ὑμετέρα ^vκατήχησις καὶ ταῦτα ^aμέλλω λέγειν, ἀπόδειξις καὶ ἀπολογία γίνεται. Ποῖα δὴ ^wταῦτα; ⁷“Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν;” Καὶ πῶς ταῦτα ἀπολογία; “Ὅτι ὅταν φαίνωμαι καὶ τῶν συγκεχωρημένων ἀπεχόμενος, οὐκ ἂν εἶην δίκαιος ὑποπτεῦσθαι, ὡς ἀπατεὼν ἢ ἐπὶ χρήμασι τι ποιῶν. Τὰ τε οὖν ἔμπροσθεν εἰρημένα, καὶ ἡ ὑμετέρα διδασκαλία, καὶ ταῦτα, ^xἅπερ εἶπον, ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαν ὑμῖν, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀνακρίνοντάς με ἐντεῦθεν ἵσταμαι, ^Dδεκνῆνά τε ^yλέγων καὶ ταῦτα. ^z“Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν;” Ἄλλ' ὅμως καὶ ἔχων, ἀπέχομαι. Τί οὖν; οὐκ ἔτρωγεν οὐδὲ ἔπινε; Μάλιστα ^hμὲν πολλαχοῦ οὔτε ἔτρωγεν οὔτε ἔπινε·

⁵ 2 Cor. xii. 11—13.

⁶ v. 3.

⁷ v. 4, 5.

^m ἢ om. C.D. ⁿ βούληται] + φησὶν C. ^p πόθεν ὅτι] Sic A.E. πόθεν δηλον ὅτι C. ποτέ ὅτι F. πόθεν (sine ὅτι) Edd. ^q δ C.E. et ex corr. D. ^r φ vulgo. ^s καὶ om. F. ^t αὕτη ἐστὶν inverso ord. D.E.F. et ex corr. A. etiam Mosq. ut videtur. Mox αὕτη ἐστὶν A.F. ^u τί ἐστίν—ἐστὶν αὕτη] ἀντὶ τοῦ C. Aret. ^v πόθεν in marg. a 2da man. D. Statim [ὅτι] Sav. ^w καύχησις C. nostra gloria Aret. ^x ταῦτα] + ἐστὶ D. ^y ἅπερ] δ F. Mox ἡμῖν id. ^z λέγω E. ^h μὴ οὐκ—περιάγειν om. F. ⁱ μὲν] + οὖν D.

^bκαὶ γὰρ ⁸“Ἐν λιμῷ, φησὶ, καὶ ^cδίψῃ καὶ γυνιμότητι ^dδιε-
 τρίβωμεν.” Ἐνταῦθα μέντοι οὐ τοῦτο λέγει, “ἀλλὰ τί; Οὐ
 τρώγομεν οὐδὲ πίνωμεν παρὰ τῶν μαθητευομένων λαμβάνοντες,
 καίτοιγε ἐξουσίαν ἔχοντες τοῦ λαβεῖν. “Μὴ οὐκ ἔχομεν
 ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπό-
 στολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς;” “Ὁρα σοφίαν”
 (374) τὸν κορυφαῖον ὕστερον τέθεικε· τὸ γὰρ ἰσχυρότερον τῶν Ε
 κεφαλαίων τότε τίθεται. Οὐδὲ γὰρ οὕτω θαυμαστὸν ἦν δεῖξαι
 τοὺς ἄλλους ταῦτο ποιοῦντας, ὥς τὸν πρωτοστάτην, καὶ τὰς
 κλεῖς ἐμπιστευθέντα τῶν οὐρανῶν. Πλὴν οὐ μόνον τίθηται,
 ἀλλὰ πάντας, μονονουχὶ λέγων· ἂν τε καταδεστέρους ^eζητῆς,
 ἂν τε ὑπερέχοντας, “ἅπαντα κεῖται τὰ ὑποδείγματα. Καὶ
 γὰρ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ^bκυρίου τῆς προτέρας ἀπιστίας ἀπαλλα-
 γέντες, τῶν δοκίμων ἦσαν γεγενημένοι, εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς
 ἀποστόλους ἔφθανον. Διὸ δὴ καὶ μέσους αὐτοὺς τέθεικεν, ¹⁸²
 ἑκατέρωθεν τοὺς ἄκρους θεῖς. ⁹“Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας
 οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;” “Ὁρα τὴν ταπεινο-
 φροσύνην καὶ ⁱτὴν φθόου καθαρεύουσιν ψυχὴν, πῶς ὃν ἦδει
 κοινωνοῦντα αὐτῷ τῆς ἀκριβείας, οὐκ ἀπέκρυσεν. Εἰ γὰρ τὰ
 ἄλλα κοινὰ, πῶς τοῦτο οὐ κοινόν;” Ἀπόστολοι κάκεινοι καὶ
 ἡμεῖς, καὶ ἐλεύθεροι, ^kκαὶ τὸν Χριστὸν ἐωράκαμεν, καὶ τὰ τῶν
 ἀποστόλων ἐπεδειξάμεθα. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς ἐξουσίαν ἔχομεν
 καὶ ^lτοῦ ἀργοῦντες ζῆν, καὶ τοῦ τρέφεσθαι παρὰ τῶν μαθη-
 τευομένων.

¹⁰“Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ;” Ἐπειδὴ γὰρ, Β
 ὅπερ ἰσχυρότατον ἦν, ἐκ τῶν ἀποστόλων ἀπέδειξεν, ὅτι ἔξεστι
 τοῦτο ποιεῖν, ἐπὶ παραδείγματι λοιπὸν ἔρχεται καὶ τὴν κοινὴν
 συνήθειαν, ὅπερ ἔθος αὐτῷ ποιεῖν, “Τίς στρατεύεται ἰδίοις
 ὀψωνίοις,” λέγων. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς τὰ ὑποδείγματα
 σφόδρα ἀρμόδια τῇ προκειμένῃ ἡγαγεν ὑποθέσει, καὶ πῶς
^mπρῶτον μέμνηται τοῦ ἐπικινδύνου, ⁿστρατιᾶς καὶ ὅπλων καὶ
 πολέμων. Τοιούτον γὰρ ἡ ἀποστολὴ, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων
 πολλῶ μείζον. Οὐδὲ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ὁ πόλεμος
 ἦν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς δαίμονας, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων

⁸ 2 Cor. xi. 27.⁹ v. 6.¹⁰ v. 7.^b καὶ γὰρ] καὶ ἄκουε πῶς C. Aret.

Sed v. Tom. x. p. 613 D.

^c ἀλλὰ τί] ἀλλ' ὅτι F.^d ζητῆς ἂν τε] ζητήσῃς ἢ F.

C. Aret. etiam Reg. apud Montef. qui ita edidit.

^e πάντα F. ἀπάντων

C. Aret. etiam Reg. apud Montef. qui ita edidit.

^f Χριστοῦ F.^g καὶ τὰ τῶν α. ἐπ. καὶ

τὸν Χ. ἐωράκαμεν Edd. repugnantibus libris.

^h τοῦ] + μὴ F.ⁱ πρώτου Edd.^j στρατιᾶς A.C.D.E. στρατείας vulgo.

Post πολέμων

in marg. add. καὶ μάχης D.

^k δίψῃ (sic C.)] + ἐν ψύχει C. Aret.^d διετρίβωμεν F. διετρίβωμεν om. C. Aret.^e πάντα F. ἀπάντων^f Χριστοῦ F.^g καὶ τὰ τῶν α. ἐπ. καὶ

τὸν Χ. ἐωράκαμεν Edd. repugnantibus libris.

^h τοῦ] + μὴ F.ⁱ πρώτου Edd.^j στρατιᾶς A.C.D.E. στρατείας vulgo.

Post πολέμων

in marg. add. καὶ μάχης D.

Ὁ ἀρχηγὸν ἢ παράταξις. Ὁ τοίνυν φησί, τοῦτό ἐστιν ὅτι οὐδὲ οἱ ἔξωθεν ἄρχοντες ἀπαιτοῦσιν, οἱ ὧμοὶ καὶ ἄδικοι, στρατεύεσθαι καὶ κινδυνεύειν, καὶ οἴκοθεν τρέφεσθαι τοὺς στρατευομένους· πῶς οὖν ὁ Χριστὸς τοῦτό ποτε ἀπήτησεν αὐν; Καὶ οὐδὲ ἐν ἀρκείῃ παραδείγματι. Τὸν γὰρ ἀφελέστερον καὶ παχύτερον καὶ τοῦτο μάλιστα ἀναπαύειν εἴωθε, τὸ καὶ τὴν κοινὴν συνήθειαν ὁρᾶν ταῖς τοῦ θεοῦ νόμοις συμβαίνουσαν. Διὸ καὶ ἐφ' ἕτερον πρᾶξι, καὶ φησι· “Τίς φυτεῖ ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;” Δι' ἐκείνου μὲν γὰρ τοὺς κινδύνους, διὰ δὲ τούτου τὸν πόνον καὶ τὴν πολλὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐνέφηνε. Καὶ τρίτον πάλιν προστίθῃσιν ὑποδειγμα λέγων· “Τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ ἐσθίει;” τὴν κηδεμονίαν τὴν πολλὴν τὴν διδασκαλίαν πρέπουσαν περὶ τοὺς ἀρχομένους ἑπιδείκνυσθαι καὶ ἐκ ταύτων ἐμφαίνων. Καὶ γὰρ καὶ στρατιῶται καὶ γεωργοὶ καὶ ποιμένες ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, οὐ γῆς οὐδὲ ἀλόγων οὐδὲ πολέμων αἰσθητῶν, ἀλλὰ ψυχῶν λογικῶν καὶ τῆς πρὸς τοὺς δαίμονας παρατάξεως. Παρατηρητέον δὲ καὶ ἐκεῖνο, ὅπως πανταχοῦ τὴν συμμετρίαν ἐφύλαξε, τὸ χρειῶδες ζητῶν μόνον, οὐχὶ τὸ περιττόν. Οὐ γὰρ εἶπε, τίς στρατεύεται, καὶ οὐ πλουτεῖ; ἀλλὰ, “Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ;” οὐδὲ εἶπε, τίς φυτεῖ ἀμπελῶνα, καὶ οὐ συνάγει χρυσίον, ἢ τὸν καρπὸν ὀλόκληρον οὐ τρυγᾷ; ἀλλ', “ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;” οὐδὲ εἶπε, τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ οὐκ ἐμπορεύεται τοὺς ἄρνας; ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ ἐσθίει;” οὐκ ἐκ τῶν ἁρνῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ γάλακτος· δεικνύς ὅτι μικρὰ παραμυθία τὸν διδάσκαλον 183 ἀρκεῖσθαι δεῖ, καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ μόνῃ τροφῇ. Ταῦτα πρὸς τοὺς βουλομένους πάντα κατεσθίειν καὶ τὸν καρπὸν ὀλόκληρον τρυγᾶν. Οὕτω καὶ ὁ κύριος ἐνομοθέτησε, λέγων· “Ἄξιός ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν.” Οὐ τοῦτο δὲ μόνον διὰ τῶν ὑποδειγμάτων κατασκευάζει, ἀλλὰ καὶ δείκνυσιν ὅποιοι

11 Matth. x. 10.

ὅτι + ὁ C. Aret. ὅν ποτε C. Aret. α τοῦτό ποτε] Sic F. τοῦτο τότε E. ποτε τοῦτο inverso ord. Edd. ποτέ om. A.C. et a pr. man. D. καί, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus. προστ. ἵπ.] Sic A.C.E.F. ἵπ. προστίθῃσι Edd. ἐπιδείκνυσθαι C.E.F. ἐπιδείκνυται Edd. ostendit Aret. Statim haec καὶ ἐκ τούτων ἐμφαίνων, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus. quod ex his apparet Aret. ἦσαν οἱ ἀπ. Codices. οἱ ἀπ. ἦσαν Edd. Post γῆς plura folia desunt in Cod. D. usque ad v. Ἀντιοχείᾳ, p. 188 E. οὐδὲ ἀλόγων om. Veron. Statim pro πολέμων, ποιμνίων habet correctum ex ποιμένων A. Locum sic edidit Sav. οὐ γῆς, οὐδὲ πολέμων ἀλόγων, οὐδὲ ποιμνίων αἰσθητῶν. Neque aliter Morell. Codicum scripturam revocavit Montef. πῶς F. γ οὐ] οὐδὲ A.F. οὐ om. A.E. α αὐτῆς om. F. β οὐκ] καλῶς οὐκ C. Aret, qui post γαλακτὸς addunt εἶπεν. α τροφῇ om. F. δ κσ] δσ F. ε οἶον F.

εἶναι χρὴ τὸν ἱερέα. Καὶ γὰρ στρατιώτου ἀνδρείαν κεκτῆσθαι δεῖ, καὶ γεωργοῦ ἐπιμέλειαν, καὶ ποιμένος κηδεμονίαν, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα μὴδὲν πλέον τῶν ἀναγκαίων ζητεῖν.

Δείξας τοίνυν καὶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅτι οὐ κεκώλυται λαμβάνειν τὸν διδάσκαλον, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν βίον παρα-
 (375) δειγμάτων, καὶ ἐπὶ ἡ τρίτον κεφάλαιον ἔρχεται, οὕτω λέγων·
 12“ Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;” Ἐπειδὴ γὰρ τέως ἀπὸ γραφῶν οὐδὲν εἶπεν, B ἀλλὰ τὴν κοινὴν συνθήκειαν προεβάλετο, μὴ νομισθῇ με, φησὶ, τοῦτοις ἰσχυρίζεσθαι μόνοις, μὴδὲ ἀφ’ ὧν τοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ, ταῦτα νομοθετεῖν. Ἐχω γὰρ δεῖξαι, ὅτι καὶ ἰσχυρῶς ταῦτα δοκεῖ, καὶ παλαιὸν ἀναγινώσκω νόμον ταῦτα κελεύοντα. Διὸ καὶ κατ’ ἐρώτησιν προάγει τὸν λόγον, ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ὡμολογημένων γίνεται, οὕτω λέγων· “Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω;” τοῦτέστι, μὴ ἐξ ἀνθρωπίνων ἰμόνων παραδειγμάτων ἰσχυρίζομαι; “ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;” 13“ Ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωϋσέως γέγραπται· Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα.” Καὶ τίνος ἕνεκεν ἐμνήσθη τούτου, τὸ τῶν ἱερέων C ὑπόδειγμα ἔχων; Ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας αὐτὸ κατασκευάσαι βουλόμενος. Εἵτα, ἵνα μὴ τις λέγῃ, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς τὸ περὶ τῶν βοῶν εἰρημένον; ἐπεξεργάζεται αὐτὸ μετὰ ἀκριβείας λέγων· “Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;” Οὐ μέλει οὖν περὶ τῶν βοῶν, εἶπέ μοι, τῷ θεῷ; Μέλει μὲν οὖν, οὐχ οὕτω δέ, ὥς καὶ νόμον θεῖναι ὑπὲρ τούτου. Ὡστε εἰ μὴ μέγα τι ἠνίττετο, ἐγγυμνάζων τοῖς ἀλόγοις τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ εἶναι φιλανθρώπους, καὶ ἀπὸ τούτων καὶ περὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῖς διαλεγόμενος, οὐκ ἂν τοσαύτην ἐποιήσατο σπουδὴν, ὥς καὶ νόμον γράφαι ὑπὲρ τοῦ μὴ κημουσθαι τοὺς βοῦς. Ἐντεῦ- Dθεν καὶ ἕτερόν τι δείκνυσσι, πολὺν τὸν πόνον τῶν διδασκάλων καὶ ὄντα, καὶ εἶναι ὀφείλοντα καὶ ἕτερον πάλιν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι ὅσαπερ ἂν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀλόγων ἐπιμελείας παρὰ τῆς παλαιᾶς λέγεται, προηγουμένως εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων συντελεῖ διδασκαλίαν· ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, ὅτι περὶ ἱματίων ποικίλων, καὶ τὰ περὶ ἀμπελώνων καὶ σπερμάτων καὶ τοῦ μὴ 14 διάφορον ποιεῖν τὴν γῆν, τὰ περὶ λέπρας, καὶ τὰ

12 v. 8.

13 v. 9.

14 Deut. xxii. 9. LXX.

¹ τούτων πάντων C. Aret. ² τῶν om. C. ³ τέταρτον C. non Aret.
⁴ τῷ om. F. Statim τοῦτο pro ταῦτα id. ⁵ ὅπερ] + καὶ F. ⁶ μόνον C.E.F.
⁷ μόνων Edd. ⁸ ἰσχυρῶς ταῦτα ἰσχυρῶς, ex corr. A. ⁹ περὶ om. F. Cat. ¹⁰ οὖν
 om. F. Cat. ¹¹ τὰ οἷον τὰ C. Aret. Ita tacite Montef. ¹² καὶ om. F.
¹³ καὶ] + περὶ C.

Εἰς ἄλλα, *ὡς εἰπεῖν, ἅπαντα. Παχυτέροις γὰρ οὖσιν ἐντεῦθεν διελέγετο, κατὰ μικρὸν ἀναβιβάζων αὐτοὺς. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ οὐδὲ κατασκευάζει λοιπὸν, ἅτε φανερόν ὃν καὶ αὐτόθεν δῆλον. Εἰπὼν γάρ, “Μὴ τῶν βυῶν μέλει τῷ θεῷ;” ἐπήγαγεν, ¹⁵“Ἡ δὲ ἡμᾶς πάντως λέγει;” οὐδὲ τὸ, “πάντως,” ἀπλῶς προσθεῖς, ἀλλ’ ἵνα μὴ συγχωρήσῃ μηδ’ ὁτιοῦν ἀντειπεῖν τῷ ἀκροατῇ. Καὶ ἐπιμένει τῇ μεταφορᾷ λέγων καὶ ἀποφαινόμενος “Δὲ ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ’ ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάν” τουτέστιν, ὁ διδάσκαλος ὀφείλει τῶν πόνων τὰς ἀμοιβὰς ἔχειν “καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ¹⁸⁴μετέχειν ἐπ’ ἐλπίδι.” Καὶ θέα συνέσιν. Ἀπὸ γὰρ τοῦ σπόρου ἐπὶ τὴν ἄλω τὸ πρᾶγμα μετήνεγκε, πάλιν κἀνταῦθα τοὺς πολλοὺς ἰδρῶτας τῶν διδασκάλων ἐμφαίνων, ὅτι αὐτοὶ καὶ ἀροτριῶσι καὶ τὴν ἄλω τρίβουσι. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀροτριάν, ἐπειδὴ οὐδὲν ἦν καρπώσασθαι, ἀλλὰ πόνον ἴμόνον, τὴν ἐλπίδα τέθεικεν ἐπὶ δὲ τοῦ τρίβειν τὴν ἄλω, ἥδη τὴν ἀπόλαυσιν ἐχαρίσατο λέγων “Καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ὡς μετέχει.” Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃ τις, αὕτη οὖν ἡ *τῶν τοσοῦτων ἰδρώτων ἀμοιβή; προσέθηκεν, “ἐπ’ ἐλπίδι,” τουτέστι, τῇ μελλούσῃ. Β Οὐδὲν γοῦν ἕτερον τὸ στόμα ἀκήμωτον ὃν τοῦ ζώου τούτου βοῇ, ἢ ὅτι τοὺς διδασκάλους τοὺς πονοῦντας δεῖ καὶ ἀμοιβῆς ἀπολαύειν.

¹⁶“Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, ὡς μέγα, ¹⁶εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;” Ἰδοὺ καὶ τέταρτον προστίθησι λογισμὸν ὑπὲρ τοῦ δεῖν παρέχειν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀφωνίοις ποτέ;” καὶ, “τίς φυτεύει ἀμπελῶνα;” καὶ, “τίς ποιμαίνει ποίμνην;” καὶ παρήγαγε τὸν βούν τὸν ἀλοῶντα, δείκνυσι καὶ ἄλλην αἰτίαν εὐλογωτάτην, δι’ ἣν ἦσαν δίκαιοι λαβεῖν, ὡς πολλῶ μείζονα παρεσχηκότες, οὐκέτι ὡς ¹⁶καμόντες μόνον. Τίς οὖν ἐστίν; “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ ¹⁷πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;” Εἶδες δικαιοτάτην αἰτίαν καὶ τῶν προτέρων εὐλογωτέραν; Ἐκεῖ μὲν γάρ φησι, σαρκικὸς ὁ σπόρος, σαρκικὸς καὶ ὁ καρπός· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ’ ὁ μὲν σπόρος πνευματικὸς, ἡ δὲ ἀντίδοσις σαρκική. Ἰνα γὰρ μὴ μέγα φρονησιν οἱ (37) παρέχοντες τοῖς διδασκάλοις, ἔδειξεν ὅτι μείζονα λαμβάνουσιν,

15 v. 10.

16 v. 11.

* ὡς εἰπεῖν om. A.C. Aret. † αὐτοὶ καὶ] καὶ αὐτοὶ C. οἱ αὐτοὶ καὶ F.
 v μόνον om. a. pr. man. A. Excidit etiam apud Montef. w μετέχειν F.
 * τῶν om. C. γ οὖν et mox τούτου om. F. z μέγα] οὐ μέγα F. a εἰ]
 ζαν bis F. Mox θερίσωμεν bis A.F. Mosq. 7. b κάμνοντες A. Mox τίς οὖν
 C.E. τί οὖν Edd. c δ] καὶ δ C.

ἢ διδόναι. Οἱ μὲν γὰρ γεωργοί, ἅπερ ἂν κατασπείρωσι, ταῦτα καὶ λαμβάνουσιν· ἡμεῖς δὲ σπείροντες εἰς τὰς ὑμετέρας ψυχὰς πνευματικά, ^αθερίζομεν σαρκικά· τοιοῦτον γὰρ ἡ παρ' αὐτῶν διδομένη τροφή. Εἶτα καὶ ἐντρεπτικώτερον· ¹⁷ «Εἰ δ' ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ πολλῶ μάλλον ἡμεῖς;» Ἰδοὺ καὶ ἕτερος πάλιν λογισμὸς, καὶ αὐτὸς ἐκ παραδειγμάτων, ἀλλ' οὐχ ὁμοίων. Οὐδὲ γὰρ Πέτρον μέμνηται ἐνταῦθα, οὔτε τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' ἑτέρων τινῶν νόθων, πρὸς οὓς ὕστερον ἀποδύεται, ^εκαὶ περὶ ὧν φησιν· ¹⁸ «Εἰ τις ὑμᾶς κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, ^εεἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς ἐδέρει» καὶ τὸν πρὸς ἐκείνους ἤδη προανακρούεται πόλεμον. Διὸ οὐδὲ εἶπεν, εἰ ἄλλοι ^βλαμβάνουσι παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ δεικνύς αὐτῶν τὴν αὐθαδέαν καὶ τὴν τυραννίδα καὶ τὴν ἐμπορίαν, φησὶν· «Εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσι»· τουτέστι, ^εκρατοῦσιν ὑμῶν, ἐξουσιάζουσιν, ὥς οἰκέταις ἀποκέχρηται, οὐ λαμβάνοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ^γμετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας. Διὸ προσέθηκεν, «Οὐ πολλῶ μάλλον ἡμεῖς;» ὅπερ οὐκ ἂν, εἰ περὶ τῶν ἀποστόλων ὁ λόγος ἦν, εἶπεν ἂν. Ἀλλ' εὐδὴλον ὅτι τινὰς αἰνίττεται λυμεῶνας καὶ ἀπατῶντας αὐτοὺς. Ὡστε μετὰ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ^δνόμον τεθείκατε ὑπὲρ τοῦ δεῖν παρέχειν. Εἰπὼν δὲ, «Οὐ πολλῶ μάλλον ἡμεῖς;» οὐ κατασκευάζει διὰ τί οὐ πολλῶ μάλλον, ἀλλ' ¹⁸ ἀφίησιν αὐτῶν τῷ συνειδότη τὸν ἔλεγχον, ὁμοῦ καὶ φοβῆσαι βουλόμενος καὶ ἐντρέψαι μερίζων. «Ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ.» Τουτέστιν, οὐκ ἐλάβομεν. Ὅρᾳς διὰ πόσων κατασκευάσας πρότερον, ὅτι οὐ παράνομον τὸ λαμβάνειν, τότε εἶπεν, ὅτι οὐ λαμβάνομεν, ἵνα μὴ δόξη ὥς κεκωλυμένου ἀπέχεσθαι; Οὐ γὰρ, ἐπειδὴ μὴ ἔξεστι, φησὶν, οὐ λαμβάνω· ἔξεστι γὰρ, καὶ τοῦτο ἀπὸ πολλῶν ἀπεδείξαμεν, ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ἀπὸ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων, τοῦ στρατιώτου ^ικαὶ τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ ποιμένου, ἀπὸ τοῦ νόμου Μωϋσέως, ἀπ' ^καὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως, ὅτι ἐσπείραμεν ὑμῖν ^λπνευματικά, ἀφ' ὧν ὑμεῖς περὶ τοὺς ἄλλους πεποιθήκατε· ἀλλ' ὥσπερ, ^οἵνα μὴ δόξη κατασχύνειν τοὺς Β

17 v. 12.

18 2 Cor. xi. 20.

^α θερίζομεν] λαμβάνομεν F. ^ε καὶ περὶ ὧν] περὶ ὧν καὶ C. ^ε εἴ τις ἐπαίρεται om. A.C. Aret. ^ε δέρει C.E. δαίρει vulgo. διαίρει F. ^β λαμβ.] οὐ λαμβ. C.E. Aret. ^γ μετὰ πολλῆς τῆς αὐθ.] Sic A.F. τῆς om. Veron. Sav. Mor. μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ τῆς αὐθ. C.E. Aret. Ita edidit Montef. ^κ νόμον τεθείκατε] νουμοθετήκατε ex corr. A. pro νομοθετήκατε. ^ι καὶ, quod aberat, habent A.C.E. ^λ αὐτῆς] Sic libri omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur αὐτοῦ. ^ο τὰ πν. F. ^ο ἵνα] οὐχ ἵνα C.

TOM. II.

K k

Δημόσιο Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας

ἀποστόλους τοὺς λαμβάνοντας, ταῦτα τέθεικεν, ἵνα ἐντρέπων αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ κεκωλυμένου πράγματος ἀπέχεται· οὕτω πάλιν, ἵνα μὴ διὰ τῆς πολλῆς κατασκευῆς καὶ τῶν παραδειγμάτων [¶]καὶ τῶν λογισμῶν, δι' ὧν ἔδειξεν ὅτι δεῖ λαμβάνειν, δοξῇ ἐπιζητεῖν τὸ λαμβάνειν, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα λέγειν, ἥδη διορθοῦται αὐτό. Καὶ σαφέστερον [¶]μὲν ὕστερον αὐτὸ ποιεῖ, ὅταν λέγῃ· “Οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί” ἐνταῦθα δὲ φησιν, ὅτι “Οὐκ ἐχρη-
 C σάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ.” Καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἐν εὐρυχωρίᾳ ὄντες οὐκ [¶]ἐχρη-
 σάμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκης κατεπειγούσης οὐκ εἴξαμεν τῇ ἀνάγκῃ· ὃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν ¹⁹· “Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν [×]ὀψώνια πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν· καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός” καὶ ἐν ταύτῃ πάλιν· “Καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφίζόμεθα.” Καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὸ αὐτὸ αἰνίττεται λέγων, “Ἄλλὰ πάντα στέγομεν.” Εἰπὼν γάρ, ὅτι πάντα στέγομεν, καὶ λιμὸν αἰνίττεται καὶ στενοχωρίαν πολλὴν καὶ
 D τὰ ἄλλα πάντα. Ἄλλ’ οὐδὲ οὕτως ἠναγκάσθημεν, φησὶ, λῦσαι τὸν νόμον, ὃν ἑαυτοῖς τεθείκαμεν. Διὰ τί; “Ἴνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.” Ἐπειδὴ γάρ ἀσθενέστερον Κορίνθιοι [¶]διέκειντο, ἵνα μὴ πληξώμεν ὑμᾶς, φησὶ, λαμβάνοντες, εἰλόμεθα καὶ ὑπὲρ τὰ ἐπιτεταγμένα ποιῆσαι, ἢ ἐγκοπὴν τινα δοῦναι τῷ εὐαγγελίῳ, τουτέστι, τῇ κατη-
 χήσει ὑμῶν. Εἰ δὲ ἡμεῖς, καὶ ἐπιτετραμμένοι ἡμῖν, καὶ πολλὴν πάσχοντες βίαν, καὶ ἀποστόλους ἔχοντες ὑπόδειγμα, οὐκ ἐποιήσαμεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν δῶμεν· καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνατροπὴν, ἀλλ’, ἐγκοπὴν, καὶ ²οὐχ ἀπλῶς ἐγκοπὴν, ἀλλ’, “ἐγκοπὴν τινα”
 E ἵνα [¶]μηδὲ τὴν τυχούσαν, ὡς ἂν εἴποι τις, μέλλῃσιν καὶ ἀναβολὴν ἐμποιήσωμεν τῷ δρόμῳ τοῦ λόγου· εἰ τοίνυν ἡμεῖς τοσαύτῃ ἐχρησάμεθα τῇ σπουδῇ, φησὶ, πόσω μᾶλλον ὑμᾶς τοὺς καὶ πολὺ τῶν ἀποστόλων ἀποδέοντας, καὶ οὐδὲ νόμον ἔχοντας (3
 εἰπεῖν τὸν ἐπιτρέποντα, ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον τῶν κεκωλυμένων ἀπτομένους καὶ τῶν ἐπὶ βλάβῃ μεγάλῃ τοῦ εὐαγγελίου, οὐκ [¶]ἐπὶ ἐγκοπῇ μόνον, καὶ οὐδὲ ἀνάγκῃ ὀρῶντας ἐπικειμένην,

¹⁹ 2 Cor. xi. 8.

[¶] ἐντρέπων] ἀλλ’ ἐντρέπων C. Aret. [¶] καὶ τῶν λογισμῶν] Sic libri omnes cum Aret. τῶν πολλῶν Edd. ¹ τὸ] τοῦ C.E. et a pr. man. A. Ita est in Veron. ² μὲν om. F. ³ ποιεῖ] Sic libri omnes et Aret. τέθεικεν Edd. ⁴ οὕτω om. E. ⁵ ἐχρησάμεθα] + τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ F. ⁶ ὀψώνιον F. ⁷ διέκεισθε C. Aret. ⁸ οὐχ] οὐδὲ C. ⁹ μὴ F. ¹⁰ ἐπὶ ἐγκοπῇ μόνον καὶ] ἐπὶ τῷ μὴ ἐγκοπῇ μόνον δοῦναι ἀλλὰ C. Aret. etiam Reg. apud Montef. qui ita edidit, notans: “In Editis autem haec vitiosa sunt.”

ἀπέχεσθαι ^c δεῖ. Τούτον γὰρ ἅπαντα τὸν λόγον δι' ἐκείνους ἐκίνησε τοὺς διὰ τῆς βρώσεως τῶν εἰδωλοθύτων σκανδαλίζοντας τοὺς ^d ἀσθενεστέρους ἀδελφούς.

^e Ταῦτα ^f δὲ καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν, ἀγαπητοί· ἵνα μὴ κατα- 186
φρονῶμεν τῶν σκανδαλιζομένων, μηδὲ ἐγκοπὴν τινα ποιῶμεν
τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· ἵνα μὴ προδιδῶμεν τὴν ἡμετέραν
σωτηρίαν. Μὴ γάρ μοι λέγε, ὅταν σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός,
ὅτι οὐ κεκώλυται ^g τὸ ἐφ' ᾧ σκανδαλίζεται, καὶ ὅτι ^h ἐφέϊται.
Ἐγὼ γάρ σοι ⁱ μείζονα λέγω, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς
ἐπιτετραφὸς ἦ, ἴδης δὲ τινα βλαπτόμενον, ἐπίσχεσ, καὶ μὴ
χρήσῃ τῇ ἐπιτροπῇ. Τοῦτο γὰρ καὶ Παῦλος ἐποίησεν, ^k ἐξὼν
λαβεῖν Χριστοῦ συγχωρήσαντος, μὴ λαβών. Καὶ γὰρ φιλάν-
θρωπος ὢν ὁ δεσπότης, πολλὴν τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐκέραιεν ^B
ἡμερότητα τοῖς αὐτοῦ, ἵνα μὴ μόνον ἐξ ἐπιταγῆς, ἀλλὰ καὶ
ἐξ οἰκείας πολλὰ ποιῶμεν γνώμης. Καὶ γὰρ ἡδύνατο, εἰ μὴ
τοῦτο ἐβούλετο, μᾶλλον ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτάγματα, καὶ εἰπεῖν·
ὁ μὴ διόλου νηστεύων, κολαζέσθω· ὁ μὴ παρθενεύων, τιμω-
ρεῖσθω· ὁ μὴ πάντα ἀποδύόμενος τὰ ὄντα, δίκην διδῶτω τὴν
ἐσχάτην. Ἄλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, σοὶ παρέχων, εἰ βουλη-
θείης, φιλοτιμῆσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὅτε περὶ παρθενίας
διελέγετο, ἔλεγεν· ²⁰ “Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω” καὶ ἐπὶ
τοῦ πλουσίου τὰ μὲν ἐπέταξε, τὰ δὲ ἐπέτρεψε τῇ ἐξουσίᾳ τῆς
διανοίας. Οὐ γὰρ εἶπε, πώλησον τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ', “Εἰ ^C
θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησον.” Ἄλλ' ἡμεῖς οὐ μόνον οὐ
φιλοτιμούμεθα, οὐδὲ υπερβαίνομεν τὰ προστάγματα, ἀλλὰ καὶ
τοῦ μέτρου τῶν κελευσθέντων σφόδρα ἀπολιμπανόμεθα. Καὶ
Παῦλος μὲν ἐλίμωττεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τῷ εὐαγγελίῳ ^δ διφ'
ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῶν ἀποκειμένων ἡμῖν ἄψασθαι τολμῶμεν, μυρίας
ὀρώντες ἀνατρεπομένας ψυχάς. Τρωγέτω γὰρ, φησὶν, ὁ σῆς,
καὶ μὴ τρωγέτω ὁ πένης· κατεσθιέτω ὁ σκώληξ, καὶ μὴ ¹ περι-
βαλλέσθω ὁ γυμνός· ἀναλίσκῃτω πάντα τῷ χρόνῳ, καὶ μὴ
τρεφέσθω ὁ Χριστὸς, καὶ ταῦτα πεινῶν. Καὶ τίς ^m τοῦτο ^D
εἶπε, φησί; Τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφόδρα τὸ δεινόν, ὅτι οὐκ ἐν
τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πράγμασι ταῦτα ⁿ λέγεται. Καὶ
γὰρ ἦττον ἂν ἦν δεινόν ἐπὶ τῶν ῥημάτων λεγόμενον, ἢ ἐπὶ τῶν
ἔργων γινόμενον. ^o Ἡ οὐχὶ ταῦτα βοᾷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἡ

²⁰ Matth. xix. 12, 21.

^c ἔδει F. ^d ἀσθενεῖς F. ^e ἩΘΙΚΟΝ. “Ὅτι οὐ δεῖ καταφρονεῖν τῶν
σκανδαλιζομένων, ἀλλὰ πολυτρόπως αὐτοὺς ἀνακτᾶσθαι” καὶ περὶ ἐλεημοσύνης.
Veron. ^f δὲ C. ^g τὸ τῷ A. τοῦτο F. τὰ καὶ τὸ Edd. ^h ἐφέϊται
F. ἀφίεται (sic) A. ⁱ μείζον F. ^k ἐξὼν ἐξ ὧν A. ^l περιβαλλέτω A.
περιβαλέτω Veron. ^m ταῦτα F. ⁿ λέγετε ex corr. A. ^o ἡ οὐχὶ omnes.
ἡ γὰρ οὐ Edd.

ἀπάνθρωπος καὶ ὠμὴ ἢ καὶ τύραννος ἢ φιλαργυρία τοῖς αὐτῆς
 αἰχμαλώτοις; Προκείσθω καὶ συκοφάνταις καὶ λησταῖς καὶ
 ἐπιβούλοις πρὸς ἡ τρυφήν τὰ ὑμέτερα, καὶ μὴ τοῖς πεινώσι
 μηδὲ τοῖς δεομένοις διατροφή. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ποιεῖτε τοὺς
 ληστές; οὐ γὰρ ὑμεῖς τῷ πυρὶ τῶν βασκάνων παρέχετε
 τροφήν; οὐ γὰρ ὑμεῖς ποιεῖτε τοὺς δραπετάς καὶ τοὺς ἐπι-
 βούλους, καθάπερ δέλεαρ αὐτοῖς τὸν ὑμέτερον προτιθέντες
 Επλοῦτον; Τίς ἡ μανία αὕτη; Μανία γὰρ καὶ παραπληξία
 σαφὴς, τὰ μὲν κιβώτια μεστὰ ἱματίων ποιεῖν, τὸν δὲ κατ'
 εἰκόνα θεοῦ γενόμενον καὶ καθ' ὁμοίωσιν, γυμνὸν καὶ τρέμοντα
 ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ περιορᾶν, καὶ μόλις ὀρθούμενον. Ἄλλα προ-
 φασίζεσθαι, φησὶ, τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀσθένειαν. Εἴτα οὐ
 δέδοικας μὴ σκηπτὸς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ῥήματος ἀναφθεῖς τούτου
 κατενεχθῇ; Διαρρήγνυμαι γὰρ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ σύγγνωτε. Ὡς
 μὲν γαστριζόμενος καὶ πιαινόμενος, καὶ εἰς ἐστέραν βαθεῖαν τὸν
 187 πότον παραπεύων, καὶ μαλακοῖς ἐνθαπτόμενος στρώματιν,
 οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην, οὕτω παρὰ νόμους τοῖς τοῦ θεοῦ χρῶ-
 μενος δώροισ' οὐδὲ γὰρ ἵνα μεθύωμεν, ὁ οἶνος' οὐδ' ἵνα γαστρι-
 ζώμεθα, ἡ τροφή γέγονεν' οὐδ' ἵνα διασπώμεν τὴν γαστέρα,
 τὰ σιτία' τὸν δὲ πένητα, τὸν ἄθλιον, τὸν οὐδὲν ἄμεινον νεκροῦ
 διακείμενον, τοῦτον εὐθύνως ἀπαιτεῖς ἀκριβεῖς, καὶ οὐ δέδοικας
 τοῦ Χριστοῦ τὸ δικαστήριον τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ φοβερόν;
 Καὶ γὰρ εἰ ὑποκρίνεται, ἐξ ἀνάγκης ὑποκρίνεται καὶ ἐνδείας,
 διὰ τὴν ὁμότητα τὴν σὴν καὶ τὴν ἀπάνθρωπίαν τὴν τοιοῦτων
 Β δεομένην ὑποσώπειν, τὴν μὴ ἐπικλωμένην πρὸς ἔλεον. Τίς
 γὰρ οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὥς μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπι-
 κειμένης ὑπὲρ ἐνὸς ἄρτου τοιαῦτα ἀσχημονεῖν καὶ κόπτεσθαι,
 καὶ τοσαύτην ὑπομένειν δίκην; Ὡστε ἡ ὑπόκρισις ἢ ἐκείνου
 τῆς σῆς ἀπάνθρωπίας περιέρχεται γιγνομένη κήρυξ. Ἐπειδὴ (3
 γὰρ ἱκετεύων καὶ ἡ λιπαρὴ καὶ ἐλεεινὰ προϊέμενος ῥήματα καὶ
 ὀδυρόμενος καὶ δακρύων καὶ δι' ὅλης περιῶν τῆς ἡμέρας, οὐδὲ
 τῆς ἀναγκαίας εὐπορεῖ τροφῆς, ὥσως καὶ ταύτην ἐπενόησε τὴν
 μηχανὴν, οὐκ ἐκείνῳ τοσαύτην, ὅσῃ σοὶ, φέρουσιν τὴν ἀσχη-
 μοσύνην καὶ τὴν κατηγορίαν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐλεεῖσθαι

ἢ καὶ τύραννος] Sic C.F. Veron. καὶ τυραννίς (sic) E. τυραννίς A. Hoc edi-
 derunt Sav. Mor. Ben. Statim ἡ ante φιλαρ. om. F. Veron. ἡ τρυφήν C.
 et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ad delitias Aret. τροφήν vulgo. Ὡς
 μὲν] ὅτι σὺ μὲν C. Aret. σὺ μὲν γὰρ A. cum Editis. Mox παρασίτῳ pro
 παραπεύων habet Floril. p. 361. (Tom. xii. p. 594 B.) ἢ ἐνθαπτόμενος] Sic
 C.E. Flor. et ex corr. (pro ἐνθαπτόμενος) A. tanquam sepultus Aret. ἐνθαπτό-
 μενος Edd. ἡ τὴν accessit ex libris omnibus. ἢ παρὰ νόμους A. Statim
 τὴν μ. ἐ. π. ἔλεον om. idem. ἢ om. F. ἢ ἐκλειπαρὴν (sic) F. ὥσως
 κ. τ. ἐπ.] Sic C.E. ἐπ. κ. τ. ὥσως F. ἐπ. ὥσως κ. ταύτην Edd. ὥσως om. a pr.
 man. A.

δίκαιος, ὅτι εἰς τοσαύτην κατήλθεν ἀνάγκη· ἡμεῖς δὲ ^zμυρίων C
ἄξιοι τιμωριῶν, ὅτι τοὺς πένητας τοιαῦτα βιάζομεθα πάσχειν.
Εἰ γὰρ ἐξ εὐκολίας ^aἐπεκλώμεθα, οὐκ ἂν ποτε εἴλετο ἐκεῖνος
τοιαῦτα ὑπομένειν. Καὶ τί λέγω γύμνωσιν καὶ τρόμον; Τὸ
γὰρ τούτου φρικωδέστερον ἐρῶ, ὅτι καὶ παῖδας ἠναγκάστησαν
πληρῶσαι τινες ἄωρον ἄγοντας ἡλικίαν, ἵνα τῆς ἡμετέρας
ἀναισθησίας καθίκωνται. Ἐπειδὴ γὰρ βλέποντες καὶ γυμνοὶ
περιϋόντες, οὔτε ἀπὸ τῆς ἡλικίας οὔτε ἀπὸ τῆς συμφορᾶς
ἐπεσπάσαντο τοὺς ^bἀνηλεεῖς, προσέθηκαν τοῖς τοσαύτοις κακοῖς
ἐτέραν χαλεπωτέραν τραγωδίαν, ἵνα λύσωσι τὸν λιμὸν, κον-
φότερον εἶναι νομίζοντες ἀπεστερηθῆναι τοῦ κοινοῦ τούτου
φωτὸς καὶ τῆς πᾶσι ^cδεδομένης ἀκτίνας, ἢ λιμῷ παλαῖν D
διηκεῖ καὶ τὸν οἰκτιστὸν ὑπομένειν θάνατον. Ἐπειδὴ γὰρ
οὐ πενίαν ἐμάθετε ἐλεεῖν, ἀλλὰ ^dτέρπεσθαι συμφοραῖς, πλη-
ροῦσιν ὑμῶν τὴν ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν, καὶ ^eἑαυτοῖς καὶ ἡμῖν
χαλεπωτέραν τῆς γεέννης ἀνάπτοντες τὴν φλόγα.

Καὶ ἵνα μάθητε ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα γίνεται καὶ τὰ
τοιαῦτα, τεκμήριον ὑμῖν ὁμολογημένον ἐρῶ, πρὸς ὃ μηδεὶς
ἀντερεῖ. Εἰσὶν ἔτεροι πένητες κοῦφοι καὶ μετέωροι τὰς
ψυχὰς, καὶ οὐκ εἰδότες φέρειν λιμὸν, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ
τοῦτο ὑπομένοντες. Οὗτοι πολλάκις ^fἡμῖν ἐλεεινοῖς καὶ σχή-
μασι καὶ ῥήμασιν ἐντυχόντες, ἐπειδὴ οὐδὲν ᾔνησαν, τὰς ἱκετη- E
ρίας ἀφέντες ἐκεῖνας, τοὺς θαυμαστοποιούς ^gἡμῖν λοιπὸν πα-
ρήλασαν, οἱ μὲν δέρματα ὑποδημάτων μασώμενοι πεπονηκότων,
οἱ δὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἥλους ὀξεῖς διαπεύροντες, ἔτεροι
πεπηγόσιν ὕδασι ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ γυμνῇ τῇ γαστρὶ προσ-
ομιλοῦντες, ἄλλοι δὲ ^hτούτων ἕτερα ἀτοπώτερα ὑπομένοντες,
ἵνα τὸ πονηρὸν περιστήσωσι θέατρον. Σὺ δὲ τούτων γι-
νομένων ⁱἔστηκας γελῶν καὶ θαυμάζων καὶ ^jἐμπομπεύων τοῖς
ἐτέρων κακοῖς, τῆς κοινῆς φύσεως ἀσχημονούσης. Καὶ τί πλέον 188
ἂν ἐργάσαιτο τούτων δαίμων ἄγριος; Εἴτα ἵνα προθυμότερον
ποιήσῃ ταῦτα, δαψιλέστερον δίδως ἀργύριον. Καὶ τῷ μὲν
εὐχομένῳ καὶ τὸν θεὸν καλοῦντι καὶ μετ' ἐπιεικείας προσιόντι
οὐδὲ ^kἀποκρίνεσθαι ἀξιοῖς, οὐδὲ ἐμβλέψαι, ἀλλὰ καὶ τὰ φορ-
τικὰ ἐκεῖνα πρὸς αὐτὸν φθέγγῃ ῥήματα, ὅταν συνεχῶς ἐνο-
χλήσῃ τοῦτον ^lδὲ ζῆν, ἀναπνεῖν δὲ ὅλως, ^mἢ τὸν ἥλιον τοῦτον

^z μυρίων] + ἂν F. ^a ἐπεκλώμεθα F. ^b ἀνελεεῖς A. ^c δεδομένης E.
^d τέρπεσθε F. Ita Sav. ^e αὐτοῖς A.C. Statim καὶ ἡμῖν C.E. Aret. καὶ
ὑμῖν Edd. ^f ἡμῖν F. Aret. ὑμῖν vulgo. ^g ἡμῖν A.F. et ex corr. E. etiam
Aret. ὑμῖν Edd. ^h τούτων post ἀτοπώτερα vulgo legitur, reclamantibus
libris. ⁱ ἐμπομπεύων E. ^k ἀποκρίνασθαι C. ^l δὲ] Sic A.C.F.
δεῖ E. Veron. δεῖ Sav. Mor. Ben. Mox post ὁρᾶν, θέλω add. C. Aret.
θέμις E. ^m ἢ τὸν] τὸν δὲ F.

ὁρᾶν; πρὸς δὲ ἐκείνους ^ηφαιδρὸς καὶ φιλότιμος, ἅτε ἀγων-
 οθέτης τις ὢν τῆς καταγελιάστου καὶ Σατανικῆς ἀσχημοσύνης
 ἐκείνης. Διὸ καὶ εὐλογώτερον πρὸς τοὺς τιθέντας τοὺς ἀγῶνας
 Βτούτους, καὶ μὴ προιέμενους μηδὲν ἕως ἂν ἴδωσι κολαζομένους
 ἑτέρους, ταῦτα ἂν λεχθείη τὰ ῥήματα· ζῆν δὲ τούτους,
 ἀναπνεῖν δὲ ὅλως, τὸν δὲ ἥλιον τοῦτον ὁρᾶν, τοὺς εἰς τὴν
 κοινὴν ^οπαρανομοῦντας φύσιν, τοὺς εἰς τὸν θεὸν ὑβρίζοντας;
^ηΤοῦ μὲν θεοῦ λέγοντος, δὸς ἐλεημοσύνην, καὶ δίδωμί σοι
 βασιλείαν οὐρανῶν, οὐκ ἤκουσας· τοῦ διαβόλου δὲ κεφαλὴν
 καθηλωμένην δεικνύντος, ἐξαίφνης φιλότιμος γέγονας. Καὶ
 μᾶλλον ἐπέκαμψεν ἢ τοῦ πονηροῦ δαίμονος μηχανὴ τοσαύτην
 ἔχουσα βλάβην, ἢ ἢ τοῦ θεοῦ ὑπόσχεσις μυρία κομίζουσα τὰ
 ἀγαθά. Δέον, εἰ καὶ χρυσίον ^ηκαταβαλεῖν ἐχρὴν ὑπὲρ τοῦ
 C ταῦτα μὴ γίνεσθαι, μηδὲ γινόμενα ὁρᾶν, ^ηπάντα ποιεῖν καὶ
 ὑπομένειν, ὥστε ἀνελεῖν τὴν πολλὴν ταύτην μαρίαν· ὑμεῖς δὲ
 ὑπὲρ τοῦ ^ηκαὶ γίνεσθαι καὶ γινόμενα ὁρᾶν, πάντα ποιεῖτε
 καὶ πραγματεῦσθε. Ἔτι οὖν ἐρωτᾷς, εἰπέ μοι, διὰ τί γέεννα;
 Ἀλλὰ μηκέτι τοῦτο ἐρώτα, ἀλλὰ πῶς μία γέεννα μόνη.
 Πόσων γὰρ οὐκ ἄξιοι κολάσεων οὗτοι οἱ τὸ ὡμὸν τοῦτο καὶ
 ἀπηνὲς συγκροτοῦντες θέατρον, καὶ γελῶντες ἐφ' οἷς δακρύνει
 ἔδει κἀκείνους καὶ ὑμᾶς αὐτούς· μᾶλλον δὲ ὑμᾶς τοὺς ^ηταῦτα
 ἀναγκάζοντας ἀσχημονεῖν; Ἀλλ' οὐκ ἀναγκάζω, φησί. Πῶς
 οὐκ ἀναγκάζεις, εἰπέ μοι, τοῖς μὲν ἐπιεικεστέροις καὶ δακρύνουσι
 D καὶ ^ητὸν θεὸν παρακαλοῦσιν οὐδὲ προσέχουν ἀνεχόμενος· τού-
 τοις δὲ καὶ ἀργύριον παρέχων δαψιλές, καὶ πολλοὺς περιῡστων
 τοὺς θαυμάζοντας; Καὶ ὑποστῶμεν, φησὶν, ἐλεοῦντες αὐτούς;
 καὶ σὺ τοῦτο κελεύεις; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐλεεῖν, ἄνθρωπε, τὸ (379)
 τοσαύτην ἀπαιτεῖν δίκην ὑπὲρ ὀλίγων ὀβολῶν, τὸ κελεύειν ὑπὲρ
 ἀναγκαίας κατακόπτεσθαι τροφῆς, καὶ εἰς πολλὰ διατέμνειν
 τῆς κεφαλῆς τὴν δορὰν οὕτω πικρῶς καὶ ἐλεεινῶς. Εὐφήμει,
 φησὶν· οὐ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τὰς κεφαλὰς καθηλοῦντες ἐκείνας.
 E Εἶθε σύ· καὶ οὐκ ἦν οὕτω δεινὸν τὸ δεινόν. Ὁ γὰρ σφάττων
 τινὰ τοῦ κελεύοντος ἑαυτὸν σφάττει πολλῶ χαλεπώτερον
 ποιεῖ· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτων συμβαίνει. Καὶ γὰρ δριμυτέρας
 ὑπομένουσι τὰς ὀδύνας, ὅταν καὶ αὐτουργοὶ κελεύονται γίνεσθαι
 τῶν πονηρῶν τούτων ἐπιταγμάτων, καὶ ταῦτα ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν
 ἢ πρῶτον ἐχρημάτισαν Χριστιανοί, ἐν ἢ πάντων ἀνθρώπων
 ἡμερώτεροι ^ηγεγόνασιν, ἐν ἢ πολὺς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τὸ

^η φαιδρὸς] καὶ φαιδρὸς Edd. καὶ om. A.C.E.

νοῦντας A. ^η τοῦ μὲν] καὶ τοῦ μὲν C.

^η καταβαλεῖν F. ^η πάντα] καὶ πάντα F.

omnes. τὰ τοιαῦτα Edd. ^η τὸν θεὸν om. F.

^ο παρανομοῦντας] τυραν-

τοῦ μὲν γὰρ F. cum Editis.

^η καὶ om. A.F. ^η ταῦτα

^η γεγόνασιν] + ἄνθρωποι F.

παλαιὸν ἐκόμα καρπός. Οὐδὲ γὰρ τοῖς παροῦσι μόνον, ἀλλὰ
^xκαὶ τοῖς πόρρωθεν ἔπεμπον ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος, καὶ
 ταῦτα λιμοῦ προσδοκωμένον. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν, ^yφησί; Τῆς 189
 μὲν θηριωδίας ταύτης καθυφεῖναι, πείσαι δὲ τοὺς δεομένους
 ἅπαντας, ὅτι ταῦτα μὲν ποιοῦντες ^zοὐδὲν λήψονται, ἐπιεικῶς
 δὲ προσιόντες, πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς φιλοτιμίας. ^aΚὰν
 ταῦτα μάθωσι, καὶ πάντων ^bᾧσιν ἀθλιώτεροι, οὐχ αἰρήσονται
^cοὐδέποτε τοιαῦτα κολάζεσθαι, ^dἐγὼ ἐγγυῶμαι· ἀλλὰ καὶ
 χάριν ὑμῖν εἶσονται, ὅτι καὶ τοῦ γέλωτος καὶ τῆς οἰκνίας αὐτοῦς
 ἀπηλλάξατε ἐκείνης. Νῦν δὲ ὑπὲρ μὲν ἡμιόχων καὶ παῖδας
 ἂν ἐκδοίητε τοὺς ὑμετέρους, καὶ ὑπὲρ ὀρχηστῶν καὶ αὐτὰς
 ἂν πρόοισθε τὰς ψυχάς· ὑπὲρ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεινῶντος οὐδὲ B
 τὸ πολλοστὸν τῆς οὐσίας προῖεσθε μέρος, ἀλλὰ ἂν ὀλίγον
 ὥστε ἀργύριον, ὡς τὸ πᾶν ἐκτετικότες, οὕτω διάκεισθε, οὐκ
 εἰδότες ὅτι οὐ τὸ δοῦναι, ἀλλὰ τὸ μετὰ δαφιλείας δοῦναι,
 τοῦτο μάλιστα ἐστὶν ἐλεημοσύνη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης
 οὐ τοὺς διδόντας ἀπλῶς ἀνακηρύττει ^eκαὶ μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς
 ἀφθόγως ^fἐκχέοντας. ^gΟὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ἔδωκεν, ἀλλὰ
 πῶς; ²¹“Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι.” Τί γὰρ ὄφελος,
 ὅταν ^hπλουτῶν τοσούτον ὄψῃ, ὅσον ἂν τις ἀπὸ πελάγους
 κῆαθον ἰδῇ, καὶ μηδὲ χήρας γυναικὸς μεγαλοψυχίαν ζηλώσῃ;
 Πῶς δὲ ἐρεῖς, ²²“Κύριε, ἐλέησόν με κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, C
^kκαὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ
 ἀνόμημά μου” οὐ κατὰ τὸ μέγα ἔλεος αὐτὸς ἐλεῶν, τάχα
 δὲ οὐδὲ κατὰ τὸ μικρόν; Καὶ γὰρ σφόδρα αἰσχύνομαι, ὅταν
 ἴδω πολλοὺς τῶν πλουτούντων ἐφ’ ἵππων χρυσοχαλίνων φερο-
 μένους, καὶ οἰκέτας χρυσοφοροῦντας ἐπισυρομένους, καὶ κλίνας
 ἀργυρὰς ἔχοντας, καὶ ἐτέραν πλείονα φαντασίαν, καὶ ἡνίκα
 ἂν πένητι δέῃ παρασχεῖν, τῶν σφόδρα πενήτων πτωχοτέρους
 γινομένους.

¹Ἀλλὰ τίς ὁ πολὺς αὐτῶν λόγος; ²Ἐχει τὸ κοινὸν τῆς
 ἐκκλησίας, φησί. Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; Οὐδὲ γὰρ, ¹ἐὰν ἐγὼ D
 δῶ, σὺ διεσώθης· οὐδ’ ἂν ἡ ἐκκλησία παράσχη, σὺ τὰ ἡμαρ-

21 Psal. cxi. 9.

22 Psal. l. 3.

^x καὶ om. A.C.E. ^y φησί in marg. C. ^z οὐδὲν λήψονται F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. et recentiores. οὐδένα λ. D.E. et a pr. man. A. οὐδένα μισθὸν λ. C. Aret. οὐδένα λ. μισθὸν Veron. ^a καὶ] ἂν δὲ C. ἂν δὲ tacite Montef. ^b εἰσὶν C. ^c οὐδέποτε in marg. D. ^d ἐγγυῶμαι F. ἔχοντας

^e καὶ μακαρίζει in marg. D. ^f ἐκχέοντας] Sic F. ἔχοντας E. παρέχοντας (sic) D. Vulgatum παρέχοντας habent C. et ex corr. A. ἀφθόγως ἔχοντας a pr. man. A. elargientes Aret. ^g οὐδὲ pro οὐ omnes. ^h πλουτῶν C.E. Veron. ⁱ δῶ] A.C.D.E. δοῖν vulgo. ^k καὶ κατὰ — μου om. D. μου om. E. ¹ ἐὰν] ἂν D.F. Mox οὐδὲ ἐὰν F.

τῆματα ἐξήλειψας τὰ σά. ¹⁰Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο σὺ δίδως, ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία ὀφείλει δοῦναι τοῖς δεομένοις· ἐπειδὴ εὐχονται οἱ ἱερεῖς, σὺ οὐκ εὗξῃ ποτέ; καὶ ἐπειδὴ νηστεύουσιν ἕτεροι, ¹¹μεθυσθήσῃ διηνεκῶς; Οὐκ οἶσθα, ὅτι οὐχ οὕτω διὰ τοὺς πένητας ὅτ' ἀπερὶ ἐλεημοσύνης ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, ὥς δι' αὐτοὺς τοὺς παρέχοντας; Ἀλλ' ὑποπτεύεις τὸν ἱερέα; Μάλιστα μὲν χαλεπὴ καὶ τοῦτο ἁμαρτία· πλὴν οὐδὲν ἀκριβολογοῦμαι· διὰ σαιτοῦ πάντα ποιεῖ, καὶ διπλοῦν οὕτω καρπώσῃ τὸν μισθόν. Καὶ γὰρ ἅπερ ἡμεῖς ὑπὲρ ἐλεημοσύνης ῥεγόμεν, οὐχ ἵνα ἡμῖν προσαγάγῃς λέγομεν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς διὰ σαιτοῦ διακουῇς. Ἐμοὶ μὲν γὰρ προσφέρων, ἴσως καὶ κενοδοξία ἀλώσῃ, πολλάκις δὲ καὶ σκανδαλισθεὶς ἀπελεύσῃ τῷ πονηρᾷ ὑποπτεύσαι· ἂν δὲ δι' ἐαυτῶν πάντα ποιήτε, καὶ σκανδάλων ἀπαλλαγῆσθε καὶ ὑποψίας ἀτόπου, καὶ πλείων ὑμῖν ὁ μισθός. Οὐ τοίνυν ἐκβιάζομενος ὑμᾶς ἐνταῦθα κομίζειν τὰ χρήματα, ταῦτα λέγω, οὐδὲ ἀγανακτῶν ὑπὲρ τῶν κακῶς ἀκούοντων ἱερέων. Εἰ γὰρ ἀγανακτεῖν ¹²χρὴ καὶ ἀλγεῖν, ὑπὲρ ¹³190 ὑμῶν ἀλγεῖν δεῖ τῶν λεγόντων κακῶς. Τοῖς μὲν γὰρ ἀκούουσιν εἰκὴ ¹⁴καὶ μάτην κακῶς ὁ μισθὸς μείζων, τοῖς δὲ λέγουσι τὸ κρίμα καὶ ἡ τιμωρία βαρυτέρα. Οὐ τοίνυν ὑπὲρ ¹⁵αὐτῶν ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑμῶν κηδόμενος καὶ φροντίζων. Τί γὰρ θαυμαστόν, εἰ ἐπὶ τῆς γενεᾶς τινες ὑποπτεύονται τῆς ἡμετέρας, ὅπου ¹⁶1 γε ἐπὶ τῶν ἁγίων ἐκείνων τῶν τοὺς ἀγγέλους μιμησαμένων, (38) τῶν οὐδὲν ἴδιον κεκτημένων, τῶν ἀποστόλων λέγω, γογγυσμὸς ἦν ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν χερῶν, ὅτι παρεθεωροῦντο οἱ πένητες, ὅτε ¹⁷οὐδεὶς τῶν ὑπαρχόντων ¹⁸αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν Βαυτοῖς ἅπαντα κοινά; Μὴ δὲ ταύτας προβαλλώμεθα τὰς προσφάσεις, μηδὲ ἀπολογίαν εἶναι νομίζομεν τὸ τὴν ἐκκλησίαν πολλὰ κεκτῆσθαι. Ὅταν γὰρ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὸ μέγεθος ἴδῃς, ἐννόησον καὶ τῶν ἐγγεγραμμένων πενήτων τὰς ἀγέλας, τῶν ἀρρωστούντων τὰ πλήθη, τῶν μυρίων χορηγιῶν τὰς ὑποθέσεις· περιέργασαι, πολυπραγμώνησον, οὐδεὶς ὁ ¹⁹κωλύσων, ἀλλὰ καὶ ἔτοιμοι λόγον ὑμῖν παρασχεῖν. Πλὴν ὑπερβολὴν ποιήσασθαι βούλομαι. Ὅταν γὰρ παράσχωμεν τὰς εὐθύνας, καὶ δείξωμεν οὐκ ἐλάττονα τῆς προσόδου τὴν δαπάνην οὖσαν, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ πλείω, ἥδεως ἂν ὑμᾶς ²⁰2 ἐκείνο ἐροίμην· ἡνίκα ἂν ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, καὶ ²¹ἀκούσωμεν τοῦ

¹⁰ εἰ γὰρ, quod aberat, habent A.C.D.E.

¹¹ μεθ.] σὺ μεθ. C. Ita tacite

edidit Montef. ¹² τὰ pro τὸ omnes. ¹³ λέγομεν D. Μοχλέγωμεν C.D.E.

¹⁴ χρὴ] δεῖ F. ¹⁵ καὶ μάτην in marg. D. Max τὸ κρίμα καὶ om. Idem. ¹⁶ αὐτῶν]

+ἀλγῶν F. ¹⁷ γε]+καὶ C. ¹⁸ οὐδεὶς]+τι Sav. Mor. Ben. reclamantibus

libris. ¹⁹ αὐτῶν F. αὐτῷ om. D. post ἔλεγεν transp. A. ²⁰ κωλύων F.

²¹ ἀκούωμεν F.

Χριστοῦ λέγοντος, ²³ "Πεινῶντά με ²εἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε, γυμνόν, καὶ οὐ περιεβάλετε," τί ἐροῦμεν; τί ^aδὲ ἀπολογησόμεθα; Τὸν δεῖνα ^bκαὶ τὸν δεῖνα εἰς μέσον οἴσμεν τὸν παρακούσαντα τούτων, καὶ τινὰς τῶν ἱερέων τῶν ὑπάπτων; Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; Ἐγὼ γάρ σοι ἐγκαλῶ, φησὶν, ἅπερ ^cαὐτὸς ἡμαρτες· ἀπολογία δὲ τούτων τὸ τὰ οἰκεῖα ^dἀπολούσασθαι ἁμαρτήματα, οὐ τὸ δεῖξαι ἐτέρους τὰ αὐτά σοι πεπλημμεληκότας. Καὶ ^eγὰρ ἡ ἐκκλησία διὰ τὴν ὑμετέραν μικρολογίαν ἔχει ἀναγκάζεται ἅπερ ἔχει νῦν· ὥς εἶγε κατὰ τοὺς ἀποστολικούς πάντα ^fἐπραττον νόμους, πρόσδοον αὐτῆς ^gεἶναι ἐχρῆν τὴν ὑμετέραν γνώμην, ὃ καὶ ταμείον ἀσφαλές ^hἦν καὶ ἀνάλωτος θησαυρός. Νῦν δὲ ὅταν ὑμεῖς μὲν θησαυρίζετε ⁱἐπὶ γῆς, καὶ πάντα ἐν τοῖς ταμείοις ἀποκλείετε τοῖς ὑμετέροις, αὕτη δὲ ἀναγκάζεται δαπανᾶν χρηρῶν συλλόγοις, παρθένων χοροῖς, ξένων ἐπιδημίαις, ἀποδημούντων ταλαιπωρίαις, δεσμωτῶν συμφοραῖς, ἀρρωστούντων καὶ λελωβημένων ἀνάγκαις, ἐτέραις τοιαύταις προφάσεσι, τί δεῖ ποιεῖν; Ἀποστρέφεσθαι τούτους ἅπαντας, καὶ τοσούτους προσχῶσαι λιμέ- ^Eνας; Καὶ τίς ἂν τοῖς γινομένοις ναυαγίοις ἀρκέσειε; τοῖς ὀδυνμοῖς, τοῖς θρήνοις, ταῖς οἰμωγαῖς ταῖς πανταχόθεν φερομέναις; Μὴ τοίνυν ἀπλῶς τὸ ἐπιὸν φθεγγώμεθα. Νῦν μὲν γάρ, ἅπερ ^jἐφθην εἰπὼν, καὶ τὰς εὐθύνas παρασχεῖν ὑμῖν ἔτοιμοι· εἰ δὲ καὶ τούναντίον ἦν, καὶ διεφθαρμένους εἶχετε διδασκάλους καὶ πάντα ἀρπάζοντας καὶ πλεονεκτοῦντας, οὐδὲ οὕτως ὑμῖν ἀπολογία ^kἢ ἐκείνων πονηρία ἦν. Ὁ γὰρ φιλάνθρωπος καὶ πάνσοφος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ^lκαὶ πάντα ὁρῶν, καὶ εἰδὼς ὅτι συμβαίνει πολλοὺς ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ καὶ τῇ τοσαύτῃ οἰκου- ¹⁹¹μένῃ ἱερέας γενέσθαι διεφθαρμένους· ἵνα μὴ ^mτῶν ἀρχομένων ἢ ῥαθυμία ἐπιτείνηται διὰ τῆς ἐκείνων ὀλιγορίας, πᾶσαν ἀναιρῶν ἀπολογίαν ῥαθυμίας, ²⁴ "Ἐπὶ τῆς καθέδρας Μωϋσέως, φησὶν, ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε"· δεικνὺς ὅτι καὶ διδάσκαλον ⁿἔχης φαῦλον, οὐδὲν σε τοῦτο οἰνῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ προσέχῃς τοῖς λεγομένοις. Οὐ γὰρ ἀφ' ὧν ὁ διδάσκαλος ἔπραξεν, ἀλλὰ ἀφ' ὧν ἀκούσας

²³ Matth. xxv. 42.²⁴ Matth. xxiij. 2.

² εἶδετε D.F. ^a δὲ om. A. ^b καὶ] Sic C.E.F. ἢ vulgo. ^c αὐτὸς om. a pr. man. A. ^d ἀπολύσασθαι F. ἀπολύσασθαι Sav. marg. ^e γάρ] + καὶ F. ^f ἐπράττετο F. ^g ἦν] ἂν ἦν C. ^h ἐπὶ τῆς γῆς Edd. ad-
versantibus libris. ⁱ καὶ πάντα ὁρῶν καὶ εἰδὼς] ὁ πάντα ὁρῶν καὶ πρὸ γενέ-
σεως εἰδὼς C. qui omnia antequam facta sint cognovit, sciens Aret. καὶ τὰ
πάντα εἰδὼς καὶ ὁρῶν D. καὶ τὰ παρόντα ὁρῶν καὶ εἰδὼς E. ^k τῶν α. ἢ ρ.]
Sic omnes. ἡ τῶν α. ρ. Edd. ^l ἔχης] + ποτὲ F.

Β παρήκουσας, ἀπὸ τούτων σοι φέροι τὰς ψήφους ὁ θεός. Ὡστε εἴαν μὲν ποιῇς τὰ ἐπιτεταγμένα, μετὰ πολλῆς τότε στήσῃ τῆς παρησίας· ἂν δὲ ὁ παρακούσης τῶν λεγομένων, καὶ μυρίους ἱερέας διεφθαρμένους δείξῃς, οὐδὲν σου τοῦτο προστήσεται. Ἐπεὶ καὶ Ἰούδας ἀπόστολος ἦν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοῦτο ὑπὲρ τῶν ἱεροσύλων καὶ φιλαργύρων ἀπολογήσεται ποτε, οὐδὲ δυνήσεται τις ἐγκαλούμενος λέγειν ὅτι, καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος κλέπτης ἦν καὶ ἱερόσυλος καὶ προδότης· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἡμᾶς τιμωρήσεται καὶ κατακρινεῖ, ὅτι μὴδὲ τοῖς ἐτέρων κακοῖς ἐσωφρονίσθημεν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἀναγέγραπται ἐκεῖνα, ἵνα φύγωμεν αὐτῶν τὸν ζῆλον. Διὸ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα ἀφέντες, ἡμεῖς ἑαυτοῖς προσέχωμεν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. Ἰν' οὖν τὸν λόγον τοῦτον μετὰ καλῆς παράσχωμεν ἀπολογίας, τὸν ἑαυτῶν ῥυθμίσωμεν βίον, καὶ δαψιλῇ τὴν χεῖρα ἐκτείνωμεν τοῖς δεομένοις, εἰδότες ὅτι αὕτη μόνῃ ἡμῖν ἐστὶν ἀπολογία, τὸ δεῖξαι ἡμᾶς αὐτοὺς καταρθωκότας τὰ ἐπιτεταγμένα, ἐτέρα δὲ οὐδεμία. Καὶ ταύτην δυνήθωμεν παρασχεῖν, ὥς ἀφορήτους ἐκείνας ὀδύνας τῆς γεέννης διαφευξόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ.

¹ Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν· οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται· Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

Ε ΠΟΛΛΗΝ ποιεῖται ἁ σπουδὴν, ὥστε δεῖξαι μὴ κεκωλυμένον τὸ λαμβάνειν. Διόπερ τοσαῦτα εἰπὼν ἔμπροσθεν, οὐκ ἤρκεσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν νόμον χωρεῖ, οἰκειότερον τοῦ προτέρου παρέχων ὑπόδειγμα. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἴσον τοὺς βοῦς παραγα-

¹ CAP. IX. v. 13, 14.

^m Sic A.C.E. ut tacite correxit Montef. Legebatur παρακούση. ⁿ ὅτι καὶ γὰρ] καὶ γὰρ καὶ C. ^o αὐτῶν omnes. ἐκείνων Edd. ^p τὰς] καὶ τὰς F. ^q ἐπιτυχεῖν] ἀξιοθῆναι C. HOM. XXII. ^a τὴν σπουδὴν Edd. invitis libris. ^b τοὺς] Sic nostri omnes. τὰς vulgo.

γείν εἰς μέσον, καὶ ῥητῶς περὶ ἱερέων νόμον ἐπὶ τούτῳ κείμενον ἀναγνῶναι. Σκόπει δέ μοι καὶ τούτῳ ἁτὴν Παύλου σύνεσιν, πῶς μέμνηται τοῦ πράγματος μεγαλοπρεπῶς. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τῶν προσφερόντων λαμβάνουσιν· ἀλλὰ τί; “ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν” ἵνα μήτε οἱ 192 λαμβάνοντες ὀνειδίζωνται, μήτε οἱ παρέχοντες ἐπαίρωνται. Διὸ καὶ τὸ ἐξῆς οὕτω τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ “οὐδὲ ἐνταῦθα εἶπεν, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες ἀπὸ τῶν θούτων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ, “τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται.” Τὰ γὰρ προσενηχθέντα οὐκέτι λοιπὸν τῶν προσενηγκάτων ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι τὰ ἱερὰ λαμβάνουσιν, ἀλλ’, “ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσι,” δεικνὺς πάλιν τὴν συμμερίαν, καὶ ὅτι οὐ χρηματίζεσθαι δεῖ οὐδὲ πλουτεῖν. Εἰ δὲ λέγοι, ὅτι τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται, οὐ τὴν ἐξίσης διανομὴν λέγει, ἀλλὰ τὴν ἐξ ὀφειλῆς διδομένην αὐτοῖς B παραμυθίαν. Καίτοι τὰ τῶν ἀποστόλων πολλῶ μείζονα ἦν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τιμὴ ἦν ἡ ἱερωσύνη· ἐνταῦθα δὲ κίνδυνοι καὶ σφαγαὶ καὶ φόνοι. Διόπερ τῶν ἄλλων παραδειγμάτων ἀπάντων πολὺ μείζον ἦν τὸ λέγειν “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν.” Ὅταν γὰρ εἶπῃ, “ἐσπείραμεν,” τοὺς χειμῶνας, τοὺς κινδύνους, τὰς ἐπιβουλὰς, τὰ ἄφατα κακὰ ἐνδείκνυται, ἅπερ ὑπέμενον κηρύττοντες. Ἄλλ’ ὅμως καὶ τοσαύτης οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, οὐκ ἠθέλησεν οὔτε τὰ τῆς παλαιᾶς ταπεινώσαι, οὔτε τὰ ἑαυτοῦ ἐπάραι· ἀλλὰ καὶ τὰ ἑαυτοῦ συστέλλει, οὐκ ἀπὸ τῶν κινδύνων, ἀλλ’ ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς διδούσης τὴν ὑπεροχὴν· οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ ἐκινδυνεύσαμεν, εἰ παρεβουλευσάμεθα, ἀλλ’, “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν” καὶ τὰ τῶν ἱερέων, ὡς οἷόν τέ ἐστίν, ἐπαίρει λέγων, “οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι,” καὶ, “οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες,” τὴν διηνεκὴ δουλείαν αὐτῶν καὶ τὴν καρτερίαν διὰ τούτων ἐνδείξασθαι βουλόμενος. Καὶ εἰπὼν τοὺς ἱερέας τοὺς παρὰ Ἰουδαίοις, τοὺς τε Λευῖτας τοὺς τε ἀρχιερέας, ἑκάτερα τὰ τάγματα ἐδήλωσε, καὶ τὰ καταδέεστερα καὶ τὰ ὑπερέχοντα· τὰ μὲν διὰ τοῦ λέγειν, “οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι,” τὰ δὲ διὰ τοῦ εἰπεῖν, “οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες.” D

^a νόμον ἐπὶ τούτῳ κ. ἀναγνῶναι] Sic libri omnes et Aret. νόμον κ. εἰς μέσον ἀγαγεῖν Edd. ^d τὴν Π. σύνεσιν] Sic C.E. τὴν σ. τοῦ Π. D. τὴν σ. τὴν Π. A.F. τὴν σ. Π. Edd. ^c οὐδὲ om. F. Haec οὐδὲ ἐνταῦθα, quae aberant, addita sunt ex nostris omnibus. ^f πολλῶ μ. omnes. μείζονα πολλῶ Edd. ^e τοὺς χ. καὶ τοὺς κ. καὶ τὰς ἐ. καὶ τὰ ἄφατα Edd. Asyndeton est in libris omnibus. ^h ἑαυτοῦ] + μᾶλλον C. Aret. ⁱ εἰ] Sic A.C.D. E. Aret. ἡ vulgo. ^k ἐστὶν in marg. D. ^l ἐπαίρει] + ἐντεῦθεν C. ^m διηνεκῇ] + γὰρ C. ⁿ τὴν om. E. ^o καὶ εἰπὼν — ἀρχιερέας] οὕτως εἶπεν· μᾶλλον δὲ τοὺς παρὰ Ἰουδαίους ἱερέας, τῶν τε Λευιτῶν, τῶν τε ἀρχιερέων C. Aret. ^p ἑκάτερα] + γὰρ F.

Οὐδὲ γὰρ πᾶσιν ἐν ἐπιτεταγμένον ἔργον ἦν· ἀλλ' οἱ μὲν τὰ παχύτερα, οἱ δὲ τὰ ὑψηλότερα ἦσαν ἐγκεχειρισμένοι. Πάντας τοίνυν τούτους περιλαβὼν, ἵνα μὴ τις λέγῃ, τί τῆς παλαιᾶς ἡμῖν μέμνησαι; οὐκ οἶσθα ὅτι προσταγμάτων τελειότερων ἡμῖν ὁ καιρὸς; μετ' ἐκείνα πάντα τὸ πάντων ἰσχυρότερον ἡτέθεικεν εἰπὼν· “Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἀνθρώπων λέγει τρέφεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἱερέων, “ἐκ τοῦ ἱεροῦ,” καὶ, “ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου,” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “ἐκ τοῦ εὐαγγελίου,” φησί· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ, ἐσθλεῖν, οὕτως ἐνταῦθα, ζῆν, οὐκ ἐμπορεύεσθαι οὐδὲ θησαν-
 Ερίζειν. ² “Ἄξιός γάρ, φησὶν, ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.”
³ “Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ τούτων ἐχρησάμην.” Τί οὖν, εἰ μὴ ἐχρήσω, φησί, νῦν, πρὸς δὲ τὸ μέλλον χρήσασθαι βούλει, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα λέγεις; “Ἀπαγε· καὶ γὰρ ἡ διὰ τοῦτο ταχέως τῇ ἐπι-
 διορθώσει ἐχρήσατο, οὕτως εἰπὼν· “Οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί.” Καὶ ὅρα μεθ' ὅσης σφοδρότητος ἀρνείται καὶ διακρούεται τὸ πρᾶγμα. “Καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Καὶ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις κέχρηται τῇ ῥήσει
 193 ταύτῃ. Καὶ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν, “Οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ,” καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, “Εἰς τὸ μὴ καταχρησασθῆναι με τῇ ἐξουσίᾳ μου” καὶ ἐνταῦθα, “Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ τούτων ἐχρησάμην.” Τούτων, ποίων; Τῶν πολλῶν παραδειγμάτων. Πολλῶν γάρ μοι παρεχόντων ἐξουσίαν, τοῦ στρατιώτου, τοῦ γεωργοῦ, τοῦ ποιμένος, τῶν ἀποστόλων, τοῦ νόμου, τῶν παρ' ἡμῶν εἰς ὑμᾶς ἔγνομένων, τῶν παρ' ὑμῶν εἰς τοὺς ἄλλους, τῶν ἱερέων, τοῦ προσταγματος τοῦ Χριστοῦ, οὐδενὶ τούτων ἔπεισθην εἰς τὸ καταλύσαι τὸν ἐμὸν νόμον, καὶ λαβεῖν. Καὶ μὴ μοι τὰ παρελθόντα λέγε· “καίτοιγε ἔχω εἰπεῖν, ὅτι
 Βπολλὰ καὶ ἐν τοῖς παρελθούσιν ὑπέμεινα διὰ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐκείνοις ἰσχυρίζομαι μόνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὑπισχνούμαι, ὅτι αἰρούμαι μᾶλλον ἀποθανεῖν λιμῶ, ἢ τούτων ἀποστερηθῆναι τῶν στεφάνων. “Καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, φησὶν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Οὐκ εἶπεν, ἢ τὸν νόμον μου ἵνα τις καταλύσῃ, ἀλλὰ, “² τὸ

2 Matth. x. 10.

3 v. 15.

1 ἡτέθεικεν omnes. ἔθηκεν vulgo.

leguntur in libris omnibus et Interp.

idem.

2 ἔγνομένων D.

3 ἀνεπίσθην (sic) F.

4 Haec διὰ τοῦτο, quae vulgo absunt.

5 μᾶλλον] + φησὶν F. Mox ἵνα om.

6 καίτοιγε ἔχω] καίτοι

γάρ ἔχω C. Mox ἄλλ' om. idem.

7 εἶπεν ἢ] Sic omnes. εἶπε (sine ἢ)

Edd. 8 ἵνα om. E. ἵνα τις om. F. in marg. habet D.

9 τὸ om. F. et

casu, ut videtur, Ben.

καύχημα.” Ἰνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι ποιεῖ μὲν αὐτὸ, οὐ χαίρων δέ, ἀλλὰ στένων καὶ ὀδυνώμενος, τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς δεῖξαι θέλων καὶ τὴν περιουσίαν τῆς προθυμίας, ^aκαὶ καύχημα τὸ πρᾶγμα καλεῖ. ^bΤοσοῦτον ἀπείχεν ὀδυνᾶσθαι, ὅτι καὶ κανχᾶται, καὶ ἀποθανεῖν αἰρεῖται μᾶλλον, ἢ ἐκπεσεῖν τοῦ κανχήματος τούτου. Οὕτω καὶ ζωῆς ^cαὐτῷ γλυκύτερον ἢ τὸ γινόμενον.

Εἶτα καὶ ἐτέρωθεν ἐπαίρει αὐτὸ, καὶ δείκνυσσι μέγα ὄν, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν λαμπρὸν ἀποφῇνη· πόρρω γὰρ ^aτούτο ἐκείνου τοῦ ἡθους· ἀλλ’ ἵνα δείξῃ ὅτι χαίρει, καὶ τὴν ὑποψίαν ἐκ περιουσίας ἀνέλῃ. Διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔφθην εἰπὼν, καὶ καύχημα αὐτὸ ἐκάλεσε. Καὶ τί φησιν; ⁴“Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γὰρ μοι ἐπίκειται οὐαὶ δέ μοι ἔστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. Τίς οὖν ^cμοί ἐστιν ὁ μισθός; Ἰνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον ^Dθῶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.” Τί λέγεις, εἰπέ μοι; Ἐὰν εὐαγγελίξῃ, οὐκ ἔστι σοι καύχημα, ἀλλ’ ἐὰν ἀδάπανον θῇς τὸ εὐαγγέλιον; Οὐκοῦν τοῦτο μεῖζον ἐκείνου; Οὐδαμῶς· ἀλλ’ ἐτέρωθεν ἔχει ἔτι πλέον· ὅτι τὸ μὲν ἐστὶν ἐπίταγμα, τὸ δὲ τῆς ἐμῆς προαιρέσεως κατόρθωμα. Ἄ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὴν ἐντολὴν γίνεται, πολλὸν ἔχει ^bμισθὸν κατὰ τοῦτο· ἃ δὲ ἐν ἐντολῇ τάξει, οὐ τοσοῦτον. Ὡστε κατὰ τοῦτό φησι τοῦτο ἐκείνου πλέον εἶναι, οὐ κατ’ αὐτὴν τοῦ πράγματος τὴν φύσιν. Τί γὰρ τοῦ κηρύξαι ἴσον; Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους ^Eαὐτοὺς ἀμιλλᾶσθαι ποιεῖ· ἀλλ’ ὅμως ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐπίταγμα ἐστὶ καὶ ὀφειλὴ, τὸ δὲ προαιρέσεως φιλοτιμία, κατὰ τοῦτο ¹τοῦτο ἐκείνου πλέον. Διὸ φησι, ²“τὸ αὐτὸ ἐρμηνεύων, ὅπερ εἶπον νῦν· “Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι” τὸ ἐκὼν καὶ ἄκων ἐπὶ τοῦ ἐγκεχειρίσθαι καὶ μὴ ἐγκεχειρίσθαι λαμβάνων. Οὕτω καὶ τὸ, ³“Ἀνάγκη γάρ μοι ¹⁹⁴ἐπίκειται,” νοητέον, οὐχ ὡς ἄκοντός τι τούτων ποιούντος, μὴ γένοιτο, ἀλλ’ ὡς ὑπευθύνου ὄντος τοῖς ἐπιταχθεῖσι, καὶ πρὸς ¹τὴν ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐν ^mτῷ λαμβάνειν ⁿεἰρημένου. Διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν ὁ Χριστός· ⁵“Ὅταν

⁴ v. 16—18.

⁵ Luc. xvii. 10.

^a καὶ om. D. ^b τοσοῦτον] + γὰρ F. Statim ἀπείχεν E. ^c αὐτοῦ F. ^d τοῦτο C.D.E.F. et ex corr. (prius τούτος) A. Mox ἡθους omnes. Edebatur οὗτος et πάθος, invito etiam Interprete. ^e μου E. ^f μοι] + Παῦλε C. Aret. ^g εἰ] τὸ C. ^h τὸν μισθὸν Edd. repugnantibus libris. ⁱ τοῦτο om. C.D.E. et a pr. man. A. Excidit etiam apud Mor. et Ben. ^k τὸ] τοῦτο F. ^l τὴν, quod aberat, receptum ex C.D.E.F. ^m τῷ] + μὴ E. ⁿ εἰρημένου libri omnes et Aret. εἰρημένης Edd.

πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἄχραιοι δούλοι ἔσμεν· ἃ γὰρ ῥῶφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.” “Τίς οὖν μοι ἔστιν ὁ μισθός;” “Ἰνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον.” Τί οὖν, εἶπέ μοι; Πέτρος οὐκ ἔχει μισθόν; καὶ τίς ἂν σχοίη ἡ ποτὲ τοσοῦτον ὅσον ἐκεῖνος; τί δὲ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι;

Β Πῶς οὖν εἶπεν, “Εἰ ἤμεν ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθόν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι;” Ὁρᾶς κἀνταῦθα τὴν σύνεσιν; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰ δὲ ἄκων, οὐκ ἔχω μισθόν, ἀλλ’, “οἰκονομίαν πεπίστευμαι” δεικνὺς ὅτι καὶ οὕτως ἔχει μισθόν, ἀλλὰ τοιοῦτον, οἷον ὁ τὸ ἐπιταχθὲν ἐξανύσας, οὐχ οἷον ἐκεῖνος ὁ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ φιλοτιμησάμενος καὶ ὑπερβάς τὸ ἐπίταγμα. Τίς οὖν ἔστιν ὁ μισθός; “Ἰνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον, φησὶ, θήσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι ἡμετὴν ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.” Ὁρᾶς πῶς διόλου τῷ ὀνόματι τῆς ἐξουσίας κέχρηται, δεικνὺς τοῦτο, ὃ συνεχῶς εἶπον, ὅτι οὐδὲ οἱ λαμβάνοντες ἐγκλημάτων ἄξιοι;

Γ Προσέθηκε δὲ, “τῷ εὐαγγελίῳ,” ὁμοῦ μὲν τὸ εὐλόγον δηλῶν, ὁμοῦ δὲ κωλύων πανταχοῦ τὸ πρᾶγμα ἐξάγειν. Τὸν γὰρ διδάσκοντα χρὴ λαμβάνειν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἀργοῦντα ἀπλῶς.

⁶ “Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.” Πάλιν ἐνταῦθα ἄλλην τίθησιν ὑπερβολήν. Μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ μὴ λαβεῖν τοῦτο δέ, ὃ μέλλει λέγειν, πολλῶν πλεόν ἐκείνου. Τί δὲ ἔστιν ὃ φησιν; Οὐ μόνον οὐκ ἔλαβον, φησὶν, οὐδὲ μόνον οὐκ ἐχρησάμην τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ ἐδούλωσα ἑμαυτὸν, καὶ δουλείαν ποικίλην καὶ παντοδαπὴν. Οὐδὲ γὰρ ἐν χρήμασι μόνον, ἀλλ’ ὃ πολλῶν χρημάτων μεῖζον ἦν, ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ ποικίλοις τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπέδειξάμην. Καὶ ἐδούλωσα, οὐδενὶ ὑποκείμενος κατ’ αὐτὸν, οὐδὲ ἀνάγκην ἔχων τοῦτο γὰρ ἔστιν, “Ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων.” Καὶ οὐδὲ ἐνὶ ἐδούλωσα, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ πᾶσιν διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα.” Καὶ γὰρ κηρύττειν ἐπεταττόμενην καὶ ἀπαγγέλλειν τὰ ἐμπιστευθέντα· τὸ δὲ μυρία μηχανᾶσθαι καὶ ἐπινοεῖν, λοιπὸν τῆς ἐμῆς σπουδῆς ἦν. ^hΤοῦ γὰρ καταβαλεῖν τὸ Ἐαργύριον ὑπεύθυνος ἡμῖν μόνον· ἐγὼ δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀπαιτῆσαι

⁶ v. 19.

^o ὅτι om. C. ^p ῥῶφείλομεν C. ^q τοσοῦτον ποτε inverso ord. D.F. ^r μὲν] γὰρ D. ^s οὖν] +μοι F. ^t με om. F. ^v ὁρᾶς omnes. ὅρα Edd. ^w ἐξουσίας] +μου ἐν τῷ εὐαγ. F. ^x δεικνὺς] καὶ δεικνὺς F. ^y δὲ om. A.D.E.F. Statim τῷ δὲ εὐαγ. A.E. ἐν τῷ εὐαγ. F. ^z εὐλόγον] Sic solus F. Edebatur εὐαγγέλιον. ^a ἵνα τ. π. κερδήσω om. F. ^b μέλλω Veron. ^c φησὶν] λέγει C. ^d ἐδούλωσα] +ἑμαυτὸν C. Arel. ^e ἐστὶν] ἐστὶ τὸ C. ^f οὐδέ] οὐχ F. Statim ἐδούλωσα C.D.E.F. ἐδούλωσα Edd. ^g ἐπεταττόμενη] ἐπετάττει μόνον C. Arel. μὲν ἐπεταττόμενη F. ^h τοῦ γὰρ] ὥστε τοῦ C.

πάντα ἐποίουν πάλιν, πλέον τῶν ἑπιτεταγμένων ἐπιχειρῶν. Ἐπειδὴ γὰρ προαιρέσει καὶ προθυμίᾳ καὶ ἀγάπῃ τῇ εἰς Χριστὸν πάντα ἔπραττεν, ἀκόρεστον εἶχεν ἐπιθυμίαν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. Διὸ καὶ ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας ὑπερέβαινε τὰ σκάμματα, διὰ πάντων ὑπὲρ αὐτὸν πηδῶν τὸν οὐρανόν. Καὶ εἰπὼν τὴν δουλείαν, λέγει λοιπὸν τοὺς τρόπους αὐτῆς τοὺς ποικίλους. Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι; ⁷ καὶ ^κ 195 ἐγενόμην, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. Καὶ πῶς ἐγένετο τοῦτο; ¹ Ὅτε περιέτεμεν, ἵνα καθέλῃ περιτομήν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, Ἰουδαῖος, ἀλλ', "ὡς Ἰουδαῖος," ὅπερ οἰκονομία ἦν. Τί λέγεις; ὁ τῆς οἰκουμένης κήρυξ, καὶ τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἀψάμενος, καὶ τοσοῦτον ἐν τῇ χάριτι λάμβανας, οὗτος ἄθρόον καταβαίνει τοσοῦτον; Ναί· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀναβῆναι. Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴδῃς, ὅτι καταβαίνει, μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν κάτω κείμενον ἀνίστησι καὶ ἀνάγει πρὸς ἑαυτόν. "Τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὦν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ- B δῇσω." Ἡ ἐπεξήγησις τοῦ προτέρου ἐστίν, ἢ ἕτερόν τι αἰνίττεται παρὰ τὸ πρότερον· Ἰουδαίους μὲν λέγων τοὺς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιούτους ὄντας· ὑπὸ νόμον δὲ, "τοὺς προσελύτους, ἢ τοὺς ^ο πιστοὺς γενομένους καὶ ἔτι ἀντεχομένους τοῦ νόμου. Οὐκέτι γὰρ ἦσαν ὡς Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὑπὸ νόμον. Καὶ ^ρ πῶς ἐγένετο ὑπὸ νόμον; "Ὅτε ἐξυρᾶτο, ὅτε ^α ἔθθειν. Ἐγένετο δὲ ταῦτα, οὐ τῆς γνώμης αὐτῷ μεταβαλλομένης, ἐπεὶ κακία τὸ πρᾶγμα ἦν· ἀλλὰ τῆς ἀγάπης συγκαταβαινούσης. "ἵνα γὰρ τοὺς ὄντας ἀληθῶς ταῦτα μεταστήσῃ, ἐγένετο αὐτὸς οὐκ ἀληθῶς, ἐπιδεικνύμενος μόνον, ^σ οὐκ ὦν, οὐδὲ C ἐκ διανοίας ταῦτα πράττων οὕτως ἐχούσης. Πῶς γὰρ, ὁ καὶ ἑτέρους μεταθεῖναι σπεύδων, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα ποιῶν, ἵνα ἄλλους ποιοῦντας ἐλευθερώσῃ τῆς ταπεινότητος ἐκείνης; ⁸ "Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος." Οὗτοι οὔτε Ἰουδαῖοι ἦσαν, οὔτε Χριστιανοί, οὔτε Ἕλληνες, ἀλλ' ἐκτὸς νόμου ὄντες, οἷος ἦν ὁ Κορινθίος, καὶ εἴ τινες κατ' ἐκείνον. Καὶ γὰρ ^ω πρὸς ἐκείνους εἰσιὼν, πολλὰ ὑπεκρίνετο τῶν ἐκείνων. Τίνες δὲ φασὶ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ ἐν τῷ βιωμῷ διάλεξιν αὐτῷ γενομένην πρὸς Ἀθηναίους αἰνίττεσθαι, καὶ λέγειν, "Τοῖς ἀνόμοις ὡς D

7 v. 20.

8 v. 21.

¹ ἐπιταγμάτων D. ^κ καὶ om. F. ¹ ὅτε C.E.F. quando Aret. ὅτι vulgo. ^m καὶ] ὁ C. ⁿ τοὺς] ἢ τοὺς F. Cat. ^ο πιστοὺς γεν.] γεν. Χριστιανούς F. ^p πῶς] πότε C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^α ἔθθειν F. ^τ ταῦτα] εἰς ταῦτα Edd. et Codd. εἰς om. Cat. ^σ οὐκ ὦν] καὶ οὐκ ὦν C*. οὐκ ὦν δὲ Edd. repugnantibus libris. ^τ αὐτὰ A.C.*D.F. ταῦτα Edd. Vox deest in E. ^v ὄντες] ζῶντες F. Cat. ^ω πρὸς] εἰς Veron. et ante corr. D.

ἄνομος." Εἵτα ἵνα μὴ νομίσῃ τις μεταβολὴν γνώμης εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἐπήγαγε· "Μὴ ὦν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ." Τουτέστιν, οὐ μόνον ἄνομος οὐκ ὦν, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλῶς ἔννομος, ἀλλὰ τὸν πολλῶ τοῦ παλαιότερου νόμου ὑψηλότερον ἔχων, τουτέστι, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς χάριτος· διὸ καὶ ἐπήγαγε, "Χριστοῦ." Εἵτα ποιήσας περὶ τῆς γνώμης θαρρήσαι, καὶ τὸ κέρδος τίθησι πάλιν τῆς τοιαύτης συγκαταβάσεως, λέγων· "Ἴνα κερδήσω ἄνομους."

ΕΚαὶ πανταχοῦ τὴν αἰτίαν προβάλλεται τῆς συγκαταβάσεως. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀσθενέσι, φησὶν, ὡς ἀσθενής. ⁹ γ "Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω" τοῦτο λοιπὸν τὸ τούτων λέγων, δι' οὗ καὶ πάντα ταῦτα εἴρηται. Καίτοι ἐκεῖνα πολλῶ μείζονα ἦν, ἀλλὰ τοῦτο οἰκειότερον· ὅθεν καὶ ὕστερον αὐτὸ τέθεικεν. Ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὅτε περὶ βρωμάτων ἐνεκάλει, καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Εἵτα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον
196 ἅπαντα λέγων διατρίβῃ, φησί· "Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω." Ὁρᾷς τὴν ὑπερβολήν; Πᾶσι μὲν γέγονα πάντα, οὐ πάντας δὲ προσδοκῶν σώζειν, ἀλλ' ἵνα κἂν ὀλίγους σώσω. Καὶ τὴν μὲν σπουδὴν καὶ τὴν διακονίαν τοσαύτην ὑπέμεινα, ὅσῃν εἰκὸς τὸν ἅπαντας σώζοντα, οὐ μὴν ἐλπίζων ἀπάντων περιέσσεσθαι· ὁ πολὺ μέγα ἦν, καὶ προθυμίας ζεύσης. Ἐπεὶ καὶ ὁ σπείρων πανταχοῦ ἔσπειρε, καὶ οὐ τὸν πάντα σπόρον ¹⁰ διέσωσεν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἑαυτοῦ πεποίηκε. Καὶ εἰπὼν τὴν ὀλιγότητα τῶν σωζομένων, πάλιν τῶ, "πάντως,"

Β^ε προσθεῖναι, παρεμυθήσατο τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀλγοῦντας. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντα δυνατόν διασωθῆναι τὸν σπόρον, ἀλλ' ὅμως καὶ πάντα ἀμήχανον ἀπολέσθαι. Διὰ τοῦτο εἶπε, "πάντως," ὅτι ἀνάγκη πᾶσα οὕτω θερμῶς σπουδάζοντα καὶ ἐπιτυχεῖν.

¹⁰ "Πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνῶς αὐτοῦ γένωμαι." Τουτέστιν, ἵνα δόξω τι καὶ αὐτὸς συνεισεννοχῆναι οἴκοθεν, καὶ κοινωνήσω τῶν ἀποκειμένων στεφάνῳ τοῖς πιστοῖς. Ὡς περ γὰρ ἔλεγεν, "ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν," τουτέστιν, ἐκ τῶν πιστευόντων, οὕτω καὶ ¹¹ ἐνταῦθα, "συγκοινωνὸς γένωμαι τοῦ εὐαγγελίου," ἵνα δυνήθω κοινωνῆσαι τοῖς ἐν

⁹ v. 22.

¹⁰ v. 23.

^x νόμου C*.E.F. Edebatut νόμον. ^y Haec ἐγενόμην τοῖς ἀ. ὡς ἀ. leguntur in A.C*.D.E. non in Editis. In F. haec τοῖς ἀ. ὡς ἀ. ἵνα τ. ἀ. κερδήσω desunt. ^z τὰ πάντα E. Post σώζειν, φησὶν add. C. ^a ἅπαντα E. et a pr. man. A.

^b διέσωσεν et infra διασωθῆναι omnes. Legebatur ζῶσιν et σωθῆναι. ^c προσθεῖναι in marg. D. ^d ἐνταῦθα] + λέγων C. Aret. Iidem post πεπιστευκόσιν, δηλοῖ addunt.

τῷ εὐαγγελίῳ πεπιστευκόσιν. Εἶδες ταπεινοφροσύνην, πῶς ἐν τῇ τῶν μισθῶν ἀντιδόσει ἕνα τῶν πολλῶν ἑαυτὸν τίθησι, C πάντων πλεονεκτῆσας τοῖς πόνοις; "Οθεν δῆλον, ὅτι καὶ τοῖς ἐπάθλοις. Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐκ ἀξιῷ τῶν πρωτείων ἀπολαύειν, ἀλλ' ἀγαπᾷ, ἵνα μετὰ τῶν ἄλλων κοινωνήσῃ τῶν ἀποκειμένων στεφάνων. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπειδὴ μισθῷ τινι ταῦτα ἔπραττεν, ἀλλ' ἵνα ἐκείνους κἀντεῦθεν ἐπισπάσῃται, καὶ ταῖς ἐλπίσι ταύταις πείσῃ ὅπαντα ποιεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν. Εἶδες σύνεσιν; εἶδες ἀκριβείας ὑπεροχὴν; πῶς ὑπὲρ τὰ ἐπιτεταγμένα ἐποίησε, μὴ λαμβάνων, λαμβάνειν ἐξόν; Εἶδες συγκαταβάσεως ὑπερβολήν; πῶς ὁ ἔννομος Χριστοῦ καὶ D τὸν ἀνωτάτω τηρῶν νόμον, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος ἦν, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἐν ἑκατέροις ἄκρος φανείς καὶ πάντας νικήσας; Τοῦτο καὶ σὺ ποιεῖ, καὶ μὴ νόμιζε καταπίπτειν ἄκρος ὢν, εἴαν τι διὰ τὸν ἀδελφὸν ὑπομείνης ἡ τῶν ταπεινῶν οὐδὲ γὰρ καταπεσεῖν ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ καταβῆναι. Ὁ μὲν γὰρ πεσὼν, κείται μόλις ἀνιστάμενος· ὁ δὲ καταβάς, καὶ ἀναβήσεται μετὰ πολλοῦ τοῦ κέρδους. Καθάπερ καὶ Παῦλος κατῆι μὲν μόνος, ἀνίηι δὲ μετὰ τῆς οἰκουμένης, οὐχ ὑποκρινόμενος· οὐδὲ γὰρ ἂν τὸ κέρδος ἐζήτησε τῶν σωζομένων, εἴγε ὑπεκρίνετο. Τὴν γὰρ ἀπώλειαν ὁ ὑποκριτὴς ζητεῖ, καὶ ὥστε λαβεῖν, ὑποκρί- E νεται, οὐχ ὥστε δοῦναι. Ἀλλ' οὗτος οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ ἰατρός, ὥσπερ διδάσκαλος, ὥσπερ πατὴρ, ὁ μὲν τῷ κάμνοντι, ὁ δὲ τῷ μαθητῇ, ὁ δὲ τῷ παιδί ὁ συγκατιῶν, εἰς διόρθωσιν, οὐκ εἰς βλάβην· οὕτω καὶ οὗτος. Ὅτι γὰρ οὐχ ὑπόκρισις ἦν τὰ εἰρημένα, ὅταν μηδὲν τοιοῦτον ἀναγκάζεται ποιεῖν ἢ λέγειν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν παρρησίαν δείξαι ὡς βούληται, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· ἢ "Οὔτε ζῶν οὔτε θάνατος, οὔτε 197 ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστώτα οὔτε μέλ- (385) λοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις ἑτέρα κτίσις δυνήσεται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἡ τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν." Εἶδες ἀγάπην πυρὸς θερμότεραν; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσωμεν τὸν Χριστόν· καὶ γὰρ εὐκολον, ἂν βουλόμεθα. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος φύσει τοιοῦτος ἦν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰ πρότερα αὐτοῦ ἀνεγράφη τὰ ἐναντία τούτοις,

11 Rom. viii. 38, 39.

^e αὐτός, quod aberat, est in libris omnibus; sed αὐτὸν a pr. man. D.
^f εἴαν C.D.E.F. ἂν vulgo. ^g πάντα] ταῦτα F. πάντας a pr. man. A.
^h τὸν ταπεινὸν A.F. ⁱ κείται omnes. κείται Edd. ^k ὑπεκρίνατο D.
καὶ ὑπεκρίνετο A. ^l συγκατιῶν omnes. συγκαταβαίνει Edd. ^m βού-
λεται A.D. ⁿ τοῦ θεοῦ est in libris omnibus, non in Edd.

ἵνα μάθωμεν ὅτι προαιρέσεως τὸ ἔργον, καὶ βουλομένοις ἅπαντα εὐκόλα.

ο Μὴ τοίνυν ἀπογινῶμεν, ἀλλὰ, καὶν λοῖδορος ἦς, καὶν πλε-
 Βονέκτης, καὶν ὁτιοῦν, ἐννόησον ὅτι Παῦλος βλάσφημος ἦν, καὶ
 διώκτης, καὶ ὑβριστής, καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν πρῶτος, καὶ
 ἐξαίφνης πρὸς αὐτὴν ἀνέβη ἡ τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, καὶ
 οὐδὲν αὐτῷ κώλυμα τὰ ἡ πρότερα γέγονε. Καίτοιγε οὐδεὶς
 οὕτω μετὰ τοσαύτης μανίας ἔχεται κακίας, μεθ' ὅσης ἐκεῖνος
 τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν
 ἐπέδωκε τὴν ἑαυτοῦ τότε, καὶ ὅτι μὴ μυρίας εἶχε χεῖρας,
 ἵνα πάσαις ἑβάλλῃ τὸν Στέφανον, ἤλγει. Ὅμως δὲ καὶ οὕτως
 εὔρεν ὅπως πλείοσιν αὐτὸν βάλλῃ χερσὶ, ταῖς τῶν ψευδο-
 μαρτύρων, ὧν τὰ ἱμάτια ἐτήρει. Καὶ ἡνίκα δὲ εἰς τὰς οἰκίας
 Εἰσῆλθὲν, καθάπερ θηρίον οὕτως εἰσεπήδα, σύρων, σπαράττων
 ἄνδρας, γυναῖκας, θορύβου καὶ ταραχῆς καὶ μυρίων πολέμων
 πάντα πληρῶν. Οὕτω γοῦν καὶ φοβερός ἦν, ὥς τοὺς ἀπο-
 στόλους καὶ μετὰ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν μηδέπω τολμᾶν
 κολλᾶσθαι αὐτῷ. Ἄλλ' ὅμως μετὰ πάντα ἐκεῖνα γέγονε
 τοιοῦτος, οἷος γέγονεν· οὐδὲν γὰρ δεῖ πλέον εἰπεῖν. Ποῦ
 τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν τῆς εἰμαρμένης ἀνάγκην ἐπιτευχίζοντες
 τῇ τῆς προαιρέσεως ἐλευθερίᾳ; Ἀκουέτωσαν ταῦτα, καὶ ἐπι-
 στομιζέσθωσαν. Τὸν γὰρ βουλούμενον γενέσθαι ἀγαθὸν οὐδὲν
 Δέσσει τὸ κωλύον, καὶ τῶν πονηροτάτων ἔμπροσθεν ἔῃ. Καὶ γὰρ
 πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως μᾶλλον ἔχομεν, ὅσῳ καὶ κατὰ φύσιν
 ἔστιν ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, καὶ παρὰ φύσιν ἡ πονηρία, ὥσπερ οὖν τὸ
 νοσεῖν καὶ ὑγιαίνειν. Καὶ γὰρ ὀφθαλμοὺς ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς,
 οὐχ ἵνα ἀκολάστως βλέπωμεν, ἀλλ' ἵνα τὰ δημιουργήματα
 αὐτοῦ θαυμάζοντες, προσκυνῶμεν τὸν ποιήσαντα. Καὶ ὅτι
 αὕτη ἡ χρεια τῶν ὀφθαλμῶν, δῆλον ἐκ τῶν ὁρωμένων. Κάλλος
 μὲν γὰρ ἡλίου καὶ οὐρανοῦ ἐξ ἀπείρου βλέπομεν τοῦ διαστή-
 ματος· γυναικὸς δὲ εὐμορφίαν οὐκ ἂν τις ἐκ τοσούτου κατα-
 μάθοι. Ὅρας, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡμῖν μᾶλλον γεγενῆται ὁ
 Εὐὐφθαλμός; Πάλιν ἀκοὴν ἐποίησεν, οὐχ ἵνα βλάσφημα δεχώ-
 μεθα ῥήματα, ἀλλ' ἵνα σωτήρια δόγματα. Διὰ τοι τοῦτο,
 ὅταν μὲν ἀπηχῆς τι δέξεται, καὶ ναρκᾷ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα

ο ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι εὐκόλος ἡ ἀρετὴ, καὶ κατὰ φύσιν ἡμῖν ἐστὶ, διὸ καὶ ψευδὴς ὁ
 τῆς εἰμαρμένης λόγος· καὶ ὅτι ἀληθινὴν ἐκεῖνοι μόνοι ἠδονὴν καρποῦνται, οἱ
 ἀρετὴν μεταδιώκοντες. Veron. ὁ τῆς ἀρ. τὴν κ. inverso ord. C. E. ἡ πρό-
 τερον Δ. ἡ βάλλῃ A. C. D. E. βάλλῃ vulgo. ὁ οὐδὲ A. F. receptum a Sav.
 Mor. Ben. ἡ] Sic omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur ἡν. ὁ ὅσῳ
 A. C. E. F. ὅσον vulgo. ὁ ἐστὶν ἡμῖν omnes. ἡμῖν ἐστὶν Edd. * καὶ] + τὸ Α.
 ὁ αὐτοῦ om. F. ὁ ἐξ] καὶ ἐξ F. ὁ om. F.

^bδὲ αὐτό. 12 “Λαλιὰ γὰρ πολυλόκου ἀνορθώσει ^cτρίχας,” φησί. Κἂν ὥμῶν, κἂν ἀπηνές τι ἀκούσωμεν, πάλιν φρίττομεν· ἂν δὲ ἐμμελές τι καὶ φιλόανθρωπον, καὶ ^dγανίμεθα καὶ χαίρομεν. Καὶ τὸ στόμα δὲ ^eἡμῶν αἰσχροῦ φθεγγόμενον, αἰσχύνεσθαι καὶ ἐγκαλύπτεσθαι ποιεῖ· ἂν δὲ σεμνὰ, μετὰ ἀδείας προῖεται ταῦτα καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης. Τοῖς δὲ κατὰ φύσιν 198 οὐδεὶς ἂν αἰσχυρθεῖν, ἀλλὰ τοῖς παρὰ φύσιν. Καὶ χεῖρες ^fμὲν, ὅταν ἀρπάζωσι, κρύπτονται καὶ ἀπολογίας ἐπιζητοῦσιν· εἰ δὲ ἐλεημοσύνην δοῖεν, καὶ ἐγκαλλωπίζονται. “Ὡστε ἂν ἐθέλωμεν, πολλὴν ἔχομεν πάντοθεν πρὸς ἀρετὴν τὴν ῥοπήν. Εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν μοι λέγεις τὴν ἀπὸ τῆς κακίας, ἐννόησον ὅτι καὶ τοῦτο πλέον παρὰ τῆς ἀρετῆς καρπούμεθα. Καὶ γὰρ τὸ συνειδὸς ἔχειν ἀγαθόν, καὶ τὸ παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι, καὶ τὸ χρηστὰς ἀναμένειν ἐλπίδας, πάντων ἡδίων τῷ φύσιν ἡδονῆς ἐπεσκεμμένῳ· ὥσπερ οὖν τὰναντία ἐξάπάντων ὀδυνηρότερα τῷ λύπης εἶδὸς φύσιν, οἷον τὸ παρὰ πάντων ὀνειδίζεσθαι, τὸ B κατηγορεῖσθαι οἰκοθεν, τὸ τρέμειν καὶ δεδοικέναι καὶ τὰ μέλ- λοντα καὶ τὰ παρόντα.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, ὑποθώμεθα τῷ λόγῳ ἔχοντά τινα γυναῖκα, τὸν τοῦ πλησίον διορίττειν γάμον, καὶ ἡδεσθαι τῇ πονηρᾷ ταύτῃ κλοπῇ τῆς ἐρωμένης ἀπολαύοντα· εἴτα ἀντιθώμεν τούτῳ πάλιν ἕτερον τὸν τὴν ^hαὐτοῦ στέρ- γοντα. Καὶ ἵνα ⁱπλείων καὶ σαφεστέρα ἡ νίκη ^kγένηται, οὗτος ὁ τῆς ^lαὐτοῦ μόνης ἀπολαύων, ἐράτω μὲν καὶ ἐκείνης τῆς μοιχευομένης, κατεχέτω δὲ τοῦ ἔρωτος καὶ μηδὲν πραττέτω πονηρόν. Καίτοιγε οὐδὲ καθαρὰ τοῦτο σωφροσύνη ἐστί· πλὴν C (386) ἀλλ’ ἐκ περιουσίας, ἵνα μάθης πόση τῆς ἀρετῆς ἡ ἡδονὴ, διὰ τοῦτο οὕτω τὸ δῶμα ἐπλάσαμεν. Συνθέντες τοίνυν αὐτοὺς, οὕτως ^mἐρώμεθα ἀμφοτέρους, τίνος ἡδίων ὁ βίος. Καὶ ἀκούσῃ τοῦ μὲν καὶ ἐγκαλλωπιζομένου καὶ σκιρτῶντος ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ κατὰ τῆς ἐπιθυμίας· τούτου ⁿδέ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀναμείναι δεῖ τὸ παρ’ αὐτοῦ τι μαθεῖν· ὅψι γὰρ αὐτὸν, κἂν μυριάκις ἀρνήται, δεσμωτῶν ἀθλιώτερον διακείμενον. Καὶ γὰρ ἅπαντας δέδοικε καὶ ὑποπτεῖ, καὶ τὴν ^oαὐτοῦ γυναῖκα, καὶ τὸν τῆς

12 Sirac. xxvii. 14.

^b δὲ accessit ex libris omnibus. ^c τρίχα F. Mox κἂν ὥμῶν καὶ ἀπ. idem.
^d γανίμεθα C.E. et a pr. man. A. γαννίμεθα vulgo. ^e ἡμῶν F. ^f μὲν
^g ὅταν δὲ ὅταν μὲν F. ^h ἀπάντων C.E.F. πάντων Edd. ⁱ αὐτοῦ A.E.F.
^k αὐτοῦ Edd. ^l πλείων καὶ πλείων a pr. man. A. πλείων idem ex corr.
^m γίνηται A.C.E.F. γίνηται Edd. ⁿ αὐτοῦ A.F. αὐτοῦ vulgo. ^o ἐρώμεθα
^p D. et ex corr. C. ^q δὲ + καὶ αἰσχυρομένου καὶ ὑποπτεῖντος C. et Reg.
^r apud Montef. rubore perfusum et suspirantem (sic) Arct. ^s αὐτοῦ A.F.
^t αὐτοῦ Edd.

μοιχευομένης ἄνδρα, καὶ τὴν μοιχευομένην αὐτὴν, καὶ οἰκείους,
 D καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς, καὶ τοίχους, καὶ σκιάς, καὶ ἑαυτὸν·
 καὶ ἢ τὸ πάντων χαλεπώτερον, τὸ συνειδὸς ἔχει καταβοῶν,
 ὑλακτοῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἄν δὲ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
 δικαστήριον ἐννοήσῃ, οὐδὲ στήναι διηγήσεται. Καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ
 βραχεῖα, ἡ δὲ ἀπὸ ταύτης ὁδὴν διηγεῖται. Καὶ γὰρ καὶ ἐν
 ἑσπέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἐν πόλει, καὶ πανταχοῦ
 ἔπεται ὁ κατήγορος, ξίφος δεικνὺς ἡκονημένον, καὶ τὰς ἀφορή-
 λους κολάσεις, καὶ τῷ φόβῳ καταναλίσκων αὐτὸν καὶ δαπανῶν.
 Ὁ δὲ σῶφρων ἐκεῖνος πάντων τούτων ἀπήλλακται, καὶ ἔστιν ἐν
 E ἐλευθερίᾳ, καὶ μετὰ ἀδείας ὁρᾷ τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ, ἢ τὰ
 παῖδιά, τοὺς φίλους, καὶ ἐλευθέρους ἅπασιν ὀφθαλμοῖς ἅπαντά.
 Εἰ δὲ ὁ ἐρῶν μὲν, κρατῶν δὲ, τοσαύτης ἀπολαύσεται ἡδονῆς, ὃ
 *μηδὲ ἐρῶν, ἀλλὰ καθαρῶς σωφρονῶν, τίνος λιμένος, ποῖας
 γαλήνης οὐχ ἡδῶν καὶ ἡμερωτέραν κτήσεται ψυχὴν; Διὰ τοι
 τοῦτο ἵ τοὺς μοιχεύοντας μὲν ὀλίγους ἂν ᾗδεις, σωφρονούντας
 δὲ πλείους. Εἰ δὲ τοῦτο ἡδῶν, τοῦτο ἂν εἴλοντο οἱ πολλοί.
 Καὶ μὴ μοι λέγε τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον· οὐδὲ γὰρ οὗτός
 ἐστὶν αὐτοὺς ὁ κατέχων, ἀλλ' ἡ τῆς ἀτοπίας ὑπερβολή, καὶ τὸ
 199 πλείονα εἶναι τὰ λυπηρὰ τῶν ἡδέων, καὶ ἢ τοῦ συνειδότητος
 ψήφος. Καὶ ὁ μὲν μοιχὸς τοιοῦτος· εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸν
 πλεονέκτην εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἕτερον ἔρωτα πάλιν παρά-
 νομον ἀπογυμνούντες. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτον ὀφύμεθα τὰ αὐτὰ
 ᾗδοικότα, καὶ οὐ δυνάμενον καθαρὰς ἀπολαύειν ἡδονῆς. Καὶ
 *γὰρ τοὺς ἀδικουμένους ἐννοῶν, καὶ τοὺς συναλγούντας αὐτοῖς,
 καὶ τὴν κοινὴν ἀπάντων περὶ αὐτοῦ ψήφον, μυρία κύματα ἔχει.
 Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ χαλεπόν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ τῆς
 ἐρωμένης ἀπολαῦσαι ἔδύναται. Τοιοῦτος γὰρ ὁ τῶν φιλαργύ-
 B ῶν τρόπος· οὐχ ἵνα ἂ ἀπολαύωσιν ἔχουσιν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπο-
 λαύωσιν. Εἰ δὲ αἰνιγματῶς σοι τοῦτο εἶναι δοκεῖ, καὶ τὸ ἔτι
 τούτου χεῖρον καὶ ἀπορώτερον ἄκουε· ὅτι οὐ ταύτῃ μόνον
 ἐστέρηνται τῆς τῶν ὄντων ἡδονῆς, τῷ μὴ τολμᾶν αὐτοῖς χρῆ-
 σθαι, ὡς βούλονται, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδέποτε αὐτῶν ἐμπί-
 πλασθαι, ἀλλ' ἐν τῷ ὀδύσῃ εἶναι διηκεῖν· οὐ τί ἢ γένοιτ' ἂν
 χαλεπώτερον; Ἄλλ' οὐχ ὁ δίκαιος τοιοῦτος, ἀλλὰ ἢ καὶ τρόμου

ἢ τὸ om. F. ἢ τὰ] καὶ τὰ F. ἢ ἅπαντά] Sic E.F. et ex corr. A. ἅπαντά (sic) a pr. man. A. ἅπαντά (sic) C. ἅπαντα ὁρᾷ D. Veron. ἅπαντα (sine ὁρᾷ) ediderunt Sav. Mor. Ben. et liberis oculis omnes conspicit Aret. *μηδὲ] μὴ C.E. ἢ τοὺς om. C. ἢ ἡδῶν A.C.E. ἢ ἢ] + ἀπὸ C. *γὰρ] + καὶ A. receptum a Sav. Mor. Ben. ὅτι accessit ex E.F. Aret. ὅτι δυνάμενον A. ἢ ἀπολαύωσιν A.F. ὀδύσῃ D. ἢ γένοιτ' ἂν] ἢ γένοιτο A. ἢ γένοιτ' ἂν F. ἢ καὶ om. F.

καὶ μίσους καὶ φόβου καὶ τοῦ ἀνιάτου τούτου δι' ἑαυτοῦ ^α ἀπὴλ-
λακται· καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος πάντες ἐπαρῶνται, οὕτω ^β πάντες
τούτῳ συνεχονται· καὶ καθάπερ ἐκεῖνος οὐδένα κέκτηται φίλον,
οὕτως οὗτος οὐδένα ἐχθρόν.

Τί τοίνυν, τούτου ἑοῦτως ὁμολογημένων, ἡ κακίας ἀνδέ- C
στερον, ἡ ἀρετῆς ἥδιον γένοιτ' ἄν; μᾶλλον δέ, κἂν μυρία
εἴπωμεν, οὐδεὶς οὔτε ἐκείνης τὴν λύπην, οὔτε ταύτης τὴν ἡδονὴν
παραστήσαι δυνήσεται ^γ λόγος, ἕως ἂν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν.
Τότε γὰρ καὶ πικρότερον χολῆς εὐρήσομεν τὴν κακίαν, ὅταν
τοῦ-τῆς ἀρετῆς ἀπογευσώμεθα μέλιτος. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ
νῦν ἡδὴς καὶ φορτικὴ καὶ ἐπαχθὴς, καὶ ^δ πρὸς τοῦτο οὐδὲ αὐταὶ
οἱ θεραπεύοντες αὐτὴν ἀντεροῦσιν· ὅταν δὲ αὐτῆς ἀποστῶμεν,
τότε αὐτῆς ἀκριβέστερον αἰσθανόμεθα τῶν πικρῶν ἐπιτα-
γμάτων. Εἰ δὲ οἱ πολλοὶ πρὸς αὐτὴν τρέχουσι, θαυμαστὸν D
οὐδέν· ἐπεὶ καὶ παῖδες πολλάκις τὰ ἥττον ἡδέα ἐλόμενοι, τῶν
^ε μειζόνως εὐφραίνοντων καταφρονοῦσι· καὶ οἱ νοσοῦντες ὑπὲρ
προσκαίρου χάριτος τὴν διηνεκὴ καὶ ἀσφαλεστέραν εὐφροσύνην
ἀπώλεσαν. Τοῦτο δὲ τῆς τῶν ἐρώντων ἀσθενείας ^ς τε καὶ
ἀνοίας ἐστίν, οὐ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως. Ὁ γὰρ μεθ'
ἡδονῆς ζῶν, ὁ ἐν ἀρετῇ ἐστίν, ὁ πλουτῶν ὄντως, καὶ ^ζ ὄντως
ἐλεύθερος ὢν. Εἰ δέ τις τὰ μὲν ἄλλα συγχωροίῃ τῇ ἀρετῇ,
ἐλευθερίαν, ἄδειαν, τὸ φροντίδων ἀπηλλάχθαι, τὸ μηδένα δε-
δοικέναι, τὸ ^η μηδένα ὑποπτεύειν, τὴν δὲ ἡδονὴν μὴ συγχωροίῃ,
καὶ γελάσαι μοι λοιπὸν δαψιλὲς ἐνταῦθα ἐπέρχεται. Τί ^θ γὰρ E
ἕτερόν ἐστιν ἡδονή, ἢ τὸ ^ι φροντίδος ἀπηλλάχθαι καὶ φόβου
(387) καὶ ἀθυμίας, καὶ πᾶσιν ἀχειρωτὸν εἶναι; Τίς γὰρ ἐν ἡδονῇ,
^κ εἰπέ μοι, ὁ μαινόμενος καὶ σφαδάζων καὶ κειτούμενος ὑπὸ
ἐπιθυμιῶν πολλῶν, καὶ οὐδὲ ἐν ἑαυτῷ ὢν, ἢ ὁ τούτων πάντων
ἀπηλλαγμένος τῶν κυμάτων, καὶ ὥσπερ ἐν λιμένι ^λ τῇ φιλο-
σοφίᾳ καθήμενος; Οὐκ εὐδηλον ὅτι οὗτος; Ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς
^μ τοῦτο ἴδιον ἀνεφάνη. Ὡστε ἡ κακία ὄνομα μόνον ἡδονῆς
ἔχει, τοῦ δὲ πράγματός ἐστιν ἔρημος· καὶ πρὸ μὲν τῆς ἀπο-
λαύσεως μαρία ἐστίν, οὐχ ἡδονή, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλαυσιν εὐθέως
καὶ αὐτὴ σβέννυται. Εἰ τοίνυν οὔτε ἐν ἀρχῇ οὔτε μετὰ ταῦτα 200
ἐστὶν ἰδεῖν αὐτῆς τὴν ἡδονήν, ποῦ φανέται καὶ πότε; Ἰνα δὲ

^α ἀπὴλλεκται] ἐστέρηται D. ^β πάντες τούτῳ] Sic C.D.E.F. τούτῳ πάντες
Edd. ^γ οὕτως om. F. in marg. D. ^δ λόγος E.F. λόγος vulgo. ^ε πρὸς
τοῦτο] Sic C. ut sine monito ediderat Montef. Vulgo abest πρὸς. ^ς μειζό-
νων C. ^ζ τε om. C.D.E. ^η ὄντως om. F. ^θ μηδὲν F. ^ι γὰρ] + καὶ F.
^κ φροντίδων D. ^λ εἰπέ μοι in marg. D. ^μ τῆς φιλοσοφίας a pr. man. A.
^ν τοῦτο ἴδιον omnes. ἴδιον τοῦτο Edd. ^ξ ἀνεφάνη] Sic C.E. Edebat ἄν
ἐφάνη.

σαφέστερον, ὃ λέγω, μάθης, ἐπὶ ὑποδείγματος τὸν λόγον
 γυμνάσωμεν. Σκόπει δέ. Ἡράσθη τις γυναικὸς ὡραίας καὶ
 εὐμόρφου. Οὗτος ἕως μὲν ἂν μὴ ἐπιτύχη τοῦ ἔρωτος, τοῖς
 ἐξεστηκόσιν ἔοικε καὶ παραπαίουσιν· ἐπειδὴν δὲ ἐπιτύχη, ἔσβησε
 τὴν ἐπιθυμίαν. Εἰ τοίνυν μήτε ἐν ἀρχῇ ἡδεται· μανία γὰρ τὸ
 πρᾶγμα ἔστι· μήτε ἐν τῷ τέλει· καταλύνει γὰρ τῇ μίξει
 τὸν οἶστρον· ποῦ λοιπὸν αὐτὴν εὐρήσομεν; Ἄλλ' οὐ τὰ
 Β ἡμέτερα τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ ταραχῆς ἀπήλλακται
 πάσης, καὶ μέχρι τέλους ἀκμάζουσα μένει ἢ ἡδονή· μᾶλλον δὲ
 οὐδὲ ἔστι τέλος παρ' ἡμῖν ἡδονῆς, οὐδὲ ἔχει πέρας ἡμῶν τὰ
 ἀγαθὰ, οὐδὲ καταλύεται ἢ πω αὕτη ἢ ἡδονή. Ταῦτ' οὖν
 ἅπαντα ἐννοήσαντες, εἴγε ἡδονῆς ἐρώμεν, ἐπιλαβόμεθα ἀρετῆς,
 ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν·
 ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς *ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

C

ΛΟΓΟΣ ΚΓ.

ἸΟὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν,
 εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον;

ΔΕΙΞΑΣ ὅτι πολὺν χρήσιμον τὸ συγκαταβαίνειν, ἢ καὶ
 τοῦτο ἢ ἄκρα τελειότης, καὶ ὅτι αὐτὸς πάντων πλέον πρὸς
 τὸ τέλειον ἀναβάς, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερβάς αὐτὸ τῷ μὴ λαμ-
 βάνειν, πάντων πλέον κατέβη πάλιν, καὶ ἐκατέρων τούτων
 τοὺς καιροὺς γνωρίζοντας ποιήσας ἡμῖν ἢ καὶ τῆς τελειότητος
 Δ καὶ τῆς συγκαταβάσεως, πληκτικώτερον αὐτῶν καθικνεῖται
 λοιπὸν, αἰνιττόμενος ὅτι τοῦτο τὸ παρ' αὐτῶν γινόμενον, καὶ
 δοκοῦν εἶναι ἑτελειότητος, ματαιοπονία τίς ἐστι περιττή.
 Καὶ οὐ λέγει μὲν αὐτὸ οὕτω σαφῶς, ἵνα μὴ ἀπαναισχυρήσωσι·
 δι' ὧν δὲ κατασκευάζει, τοῦτο δηλοῖ. ὁ Καὶ εἰπὼν ὅτι εἰς τὸν
 Χριστὸν ἁμαρτάνουσι, ἑκαὶ τοὺς ἀδελφούς ἀπολλύουσι, καὶ
 οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος γίνεται ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς τελείας,
 εἰ μὴ ἀγάπη προσῇ, πάλιν ἐπὶ ἑκοινὸν ἔρχεται παράδειγμα,
 καὶ βφησιν· “Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες

1 CAP. IX. v. 24.

ἢ εὐρήσωμεν F. ἢ πω] που F. ποτε A. Hoc receperunt Sav. Mor. Ben.
 * ἐπιτυχεῖν] ἀξιοθῆναι C. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. E. HOM. XXIII. ἢ καὶ]
 + ὧς C. quasi Aret. ἢ καὶ τῆς τ.] τοὺς τῆς τ. λέγω C. ἑτελειότης F.
 ὁ καὶ εἰπὼν] εἰπὼν γὰρ C. ἑ καὶ] + ὅτι C. ἑκοινόν] τὸ κοινόν F. ἑ φησιν]
 + ὅτι F.

μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον;” Τοῦτο δὲ λέγει, οὐχ ὥς καὶ ἐνταῦθα ἐνὸς ἐκ πάντων μέλλοντος σῶζεσθαι, ἅπαγε, ἀλλ’ ὥς πολλὴν ὀφειλόντων ἡμῶν εἰσενεγκεῖν τὴν Ε σπουδὴν. “Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ κατιόντων πολλῶν εἰς τὸ στάδιον, οὐ στεφανοῦνται πολλοὶ, ἀλλ’ εἰς ἓνα τοῦτο περιῖσταται, καὶ οὐκ ἂν ἀρκεῖ τὸ καθεῖναι εἰς τὸν ἀγῶνα, οὔτε τὸ ἀλείψασθαι καὶ παλαῖσαι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐκ ἀρκεῖ τὸ πιστεῦσαι καὶ ὥς ἔτυχεν ἀγωνίσασθαι· ἀλλὰ ἂν μὴ οὕτω δράμωμεν, ὥς μέχρι τοῦ βραβεῖου, ^κοὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον. Εἰ γὰρ καὶ τέλειον νομίζεις εἶναι ^ισαντὸν κατὰ τὴν γνώσιν, ἀλλ’ οὐδέπω τοῦ παντός ^μἐπέληψαι· ^νὅπερ αἰνιττόμενος ^οἔλεγεν· “Οὕτω ²⁰¹ τρέχετε, ἵνα καταλάβητε.” Οὐκ ἄρα ^ρπου κατειληφότες ἦσαν. Καὶ εἰπὼν, “οὕτω,” καὶ τὸν τρόπον διδάσκει. ²“Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.” Τί ἐστι, “πάντα;” Οὐχὶ τοῦδε μὲν ^αἀπέχεται, ἐν ἐτέρῳ δὲ ^γδιαμαρτάνει, ἀλλὰ καὶ γαστριμαργίας καὶ λαγνείας καὶ μέθης καὶ πάντων ἀπλῶς ^βκρατεῖ τῶν παθῶν. Τοῦτο ^γγάρ, φησὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν ^δἀγώνων γίνεται. Οὐδὲ γὰρ μεθύειν ἔξεστι τοῖς ἀγωνιζομένοις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀγωνίας, οὐδὲ πορνεῖν, ἵνα μὴ τὴν δύναμιν ἐκλύσωσιν, ἀλλ’ οὐδὲ περὶ ἄλλο τι οὐδὲν ^εἡσυχάζειν, ἀλλὰ πάντων ἑαυτοὺς ^ςἅπαξ ἀποστήσαντες, τοῖς γυμνασίοις ^βμόνον προσέχουσιν. Εἰ δὲ ἐκεῖ ταῦτα, ὅπου ^κκαὶ εἰς ἓνα ὁ στέφανος, πολλῶ μᾶλλον ἐνταῦθα, ὅπου καὶ πλείων ἡ φιλοτιμία. Οὐδὲ γὰρ εἰς ὁ στεφανούμενος μόνος, καὶ τὰ ἔπαθλα δὲ πολλὰ τοὺς πόνους ρικᾷ. Διὸ καὶ ἐντρεπτικῶς αὐτὸ τίθησι λέγων· “Ἐκεῖνοι μὲν ^οοὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.”

³“Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὥς οὐκ ἀδήλως.” Ἐντρέψας ^γγὰρ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, καὶ ἑαυτὸν εἰς μέσον ἄγει λοιπὸν, ²ὅπερ ἄριστος τρόπος διδασκαλίας ἐστὶ. Διὸ καὶ πανταχοῦ φαίνεται τοῦτο ποιῶν. Τί δὲ ἐστίν, “οὐκ ἀδήλως;” Πρὸς ^ςσκοπὸν τινα ^αβλέπων, φησὶν, οὐκ εἰκὴ καὶ μάτην, καθάπερ ὑμεῖς. Τί γὰρ ὑμῖν γίνεται πλέον ἀπὸ τοῦ εἰς εἰδωλεία

2 v. 25.

3 v. 26.

^κ ἀρκεῖ] + ἀπλῶς C. tantum Aret. ^ι τοῦ accessit ex A.C.E.F. et Cat.
^κ οὐδὲ A. ^ι σαντὸν] + φησὶ C. Aret. ^μ ἐπέληψαι] Sic C. Aret. ἐπλήψη
Edd. ^ν ὅπερ] δ καὶ C. ^ο ἔλεγεν] ἐπήγαγεν C. Aret. ^ρ που] ποτε F.
^α ἀπέχεται A. Statim ἐν om. idem. ^γ δὲ ἀμαρτάνειν (sic) A. ἀμαρτάνει F.
^β ἀδιαφορεῖ C. et Reg. ap. Montef. se indifferenter habet Aret. ^ς κρατεῖν ex
corr. A. ^γ γάρ, φησὶ] δὲ πως C. Aret. ^ε ἀσχολεῖσθαι ex corr. A.
^κ καὶ om. F. ^ο οὖν om. Mosq. 7. et a pr. man. D. ^ς γάρ om. F.
² ὅπερ] + καὶ F. ^α βλέπω E.

εἰσέναι, καὶ τὴν τελειότητα δῆθεν ἑκείνην ἐπιδείκνυσθαι;
 Οὐδέν. Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ τοιοῦτος, ἀλλὰ πάντα, ἅπερ ποιῶ,
 ὑπὲρ τῆς τῶν πλησίων σωτηρίας ποιῶ. Κἀν τελειότητα
 ἐπιδείξωμαι, δι' αὐτούς· καὶ συγκατάβασιν, δι' αὐτούς· καὶ
 ὑπερβῶ Πέτρον ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι·
 καὶ καταβῶ πλέον πάντων, περιτεμνόμενος καὶ ξυρώμενος, ἵνα
 μὴ ὑποσκελισθῶσι. Τοῦτό ἐστιν, "οὐκ ἀδῆλως." Σὺ δὲ διὰ
 τί ἐσθλῆεις ἐν εἰδωλείοις, εἰπέ μοι; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν
 αἰτίαν εἰλογον οὐδεμίαν. "Βρῶμα γάρ σε οὐ παρίστησι τῷ
 θεῷ· καὶ οὔτε ἐὰν φάγῃς, περισσεύεις, οὔτε ἐὰν μὴ φάγῃς,
 ὕστερῃ." Οὐκοῦν ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχε τρέχεις. Τοῦτο
 γάρ ἐστιν, "ἀδῆλως." "Οὕτω πυκτεύω, ὥς οὐκ ἀέρα δέρων."
 Πάλιν τὸ εἰκὴ καὶ μάτην αἰνιττόμενος, ἐποῦτό φησιν. "Ἐχω
 γὰρ ὃν πλήξω, τουτέστι, τὸν διάβολον· σὺ δὲ αὐτὸν οὐ πλήτ-
 τεις, ἀλλ' ἀπλῶς ἑκχέεις σαυτοῦ τὴν ἰσχύιν. Τέως μὲν οὖν
 αὐτοὺς διαβαστάζων, οὕτω ἰλέγει. Ἐπειδὴ γὰρ σφοδρότερος
 ἐχρήσατο αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, πάλιν κατέχει τὴν
 ἐπιτίμησιν, τῷ τέλει τοῦ λόγου τηρῶν τὴν βαθεῖαν τομὴν.
 Ἐνταῦθα μὲν γὰρ φησιν, ὅτι εἰκὴ καὶ μάτην ποιοῦσιν· ὕστε-
 ρον δὲ δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ πολλῷ τῆς ἑαυτῶν
 κεφαλῆς, καὶ ὅτι καὶ χωρὶς τῆς βλάβης τῶν ἀδελφῶν, οὐδὲ
 αὐτοὶ ἀνεύθυνοι ταῦτα τολμῶντες. 4 "Ἄλλ' ὀψωπιάζω μου
 τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μὴ πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτοὺς ἀδόκι-
 202 μος γένωμαι." Ἐνταῦθα δείκνυσιν καὶ ὑπὸ ἐπιθυμίας γαστροῦς
 κατεχομένους, καὶ ἠανέντας αὐτῇ τὰς ἡνίας, καὶ προσχῆματι
 τελειότητος τὴν γαστριμαργίαν τὴν ἑαυτῶν πληροῦντας· ὃ καὶ
 ἄνωθεν ὥδινεν εἰπεῖν, ὅτε ἔλεγε, "Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ,
 καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν." Ἐπειδὴ γὰρ καὶ πορνείαν
 τρυφὴ ποιεῖ, καὶ εἰδωλολατρείαν τοῦτο ἔτεκεν, εἰκότως πολ-
 λαχοῦ καθικνεῖται τοῦ νοσήματος· καὶ δεικνὺς ὅσα ἔπαθε διὰ
 τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τοῦτο μετ' ἐκείνων τίθησιν. "Ὡς περ γὰρ,

4 v. 27.

^b ἐκείνην] ἐκείθεν C. ^c ὑστερήσαι E.F. et a pr. man. A. Ita etiam Veron.
^d ἀπλῶς] καὶ ἀπλῶς C. ^e οὕτω] καὶ οὕτω F. Mox δαίρων idem. ^f τὸ]
 +οὐκ F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^g ἐποῦτό φησιν—
 ἀλλ' ἀπλῶς] ἐπήγαγεν· ἔχω, φησιν, ὃν πλήξω μὲν ἐγὼ, τὸν διάβολον· σὺ δὲ οὐ
 μόνον αὐτὸν οὐ πλήττεις, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς C. Aret. ^h ἐκχέεις σαυτοῦ] Sic F.
 ἐκχέεισαυτοῦ (sic) C. ἐκχέεισαυτοῦ (sic) D. ἐκχέεις ἑαυτοῦ E. ἔχεις αὐτοῦ A.
 ἐκχέεις σαυτοῦ Veron. Sav. Mor. ἐκχέεις αὐτοῦ tacite edidit Montef. ⁱ λέγει
 omnes. φησιν vulgo. ^k ἐχρήσατο αὐτοῖς Codd. αὐτοῖς ἐχρήσατο Edd.
^l γὰρ φησιν] οὖν λέγει C. ^m καὶ om. F. ⁿ ταῦτα] τοιαῦτα F. ^o ὀψω-
 πιάζω A. Mosq. 7. ^p ἐφιέντας C. ^q εἰδωλολατρίαν A.C.E. et ex corr. D.
 Ita Veron. Infra p. 204 E. εἰδωλολατρίαν A.C.D.E. Veron. Et sic alibi.
^r γὰρ] οὖν C.

φησίν, ὑπερέβην τὰ προστάγματα, καὶ ταῦτα οὐ κούφου μοι τοῦ πράγματος ὄντος· καὶ γὰρ, “Πάντα στέγομεν,” φησίν· B οὕτω καὶ ἐνταῦθα πολὺν ὑπομένον πόνον, ὥστε σωφρónως ζῆν. Εἰ γὰρ καὶ ἔδυσενδοτος ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ τῆς γαστρος τυραννίς, ἀλλ’ ὅμως αὐτὴν χαλινῶ, καὶ οὐκ ἔκδίδωμι ἑμαυτὸν τῷ πάθει, ἀλλὰ πάντα ὑπομένον πόνον, ὥστε μὴ παρασυρῆναι. Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε ἀπραγμόνως με ταῦτα κατορθοῦν. Καὶ γὰρ δρόμος ἐστὶ καὶ παγκράτιον καὶ φύσεως τυραννίς, κατεξαισταμένη συνεχῶς καὶ ἐλευθεριάζειν βουλομένη· ἀλλ’ οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καταστέλλω καὶ ὑποτάττω μετὰ πολλῶν τῶν ἰδρώτων αὐτήν. Ταῦτα δὲ λέγει, ἵνα μηδεὶς ἀπογινώσκῃ τῶν ὑπὲρ ὑμῶν τῆς ἀγώνων, ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἐπίπονον. C Διὸ φησιν, “Ἐπιποπιάζω καὶ δουλαγωγῶ.” Οὐκ εἶπεν, ἀναιρῶ οὐδὲ κολάζω· οὐδὲ γὰρ ἐχθρὰ ἡ σάρξ· ἀλλ’, “ὑποπιάζω καὶ δουλαγωγῶ,” ὃ δεσπότης ἐστίν, οὐ πολεμίου· διδασκάλου, οὐκ ἐχθροῦ· παιδοτρίβου, οὐκ ἐναντίου. “Μὴ πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.” Εἰ δὲ Παῦλος τοῦτο δέδοικεν ὁ τοσοῦτος διδάξας, καὶ δέδοικε μετὰ τὸ κηρύξαι καὶ γενέσθαι ἄγγελος καὶ τῆς οἰκουμένης τὴν προστασίαν (389) ἐπιδείξασθαι, τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς; Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησίν, ἐπεὶ ἐπιστεύσατε, ὅτι ἀρκεῖ τοῦτο εἰς σωτηρίαν ὑμῶν. Εἰ γὰρ ἐμοὶ τὸ κηρύξαι, τὸ διδάξαι, τὸ μυρίους προσαγαγεῖν D οὐκ ἀρκεῖ εἰς σωτηρίαν, εἰ μὴ καὶ τὰ κατ’ ἑμαυτὸν παρασχυῖμην ἄληπτα, πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν.

Εἶτα ἐφ’ ἕτερα ὑποδείγματα ἔρχεται πάλιν· καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω τὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τὰ τῆς κοινῆς συνηθείας καὶ τὰ τῶν ἱερέων καὶ τὰ ἑαυτοῦ τέθεικεν οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ τὰ παρ’ ἑαυτοῦ θεῖς, πάλιν ἐπὶ βτὰς τῆς παλαιᾶς πρόεισιν ἱστορίας. Καὶ ἐπεὶ μέλλει φορτικώτερον ποιεῖν τὸν λόγον, κοινὴν ποιεῖται τὴν παραίνεσιν, καὶ οὐ περὶ τῶν προκειμένων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν παρὰ Κορινθίοις νοσημάτων διαλέγεται. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, “Οὐκ οἶδατε;” φησίν· ἐνταῦθα δὲ, E “Οὐ θέλω ὃ δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί.” Τοῦτο δὲ ἔλεγε, E δεικνύς ὅτι οὐ σφόδρα ἱταῦτα ἦσαν πεπαιδευμένοι. Καὶ τί

5 CAP. X. v. 1—5.

^a μοι] μὲν F. Statim τοῦ προστάγματος idem. ^t δυσέριτος Veron. ^v ταῦ-
την F. ^w ἐκδίδωμι C.E. ^x γὰρ δὴ] τοῖνον C. ^y τῆς ἀρετῆς E.F.
^z ἀγώνων] πόνων Veron. ^a ὑποπιάζω bis A. ἐποπιάζω bis F. Mosq. 7.
^b Haec οὐδὲ κολάζω accesserunt ex libris omnibus et Interp. ^c ἐπιδείξασθαι]
δέξασθαι C.E. et ex corr. D. ^d τὰ om. E. ^e κοινῆς συνηθείας] οἰκουμένης
θήσας F. ^f Ὀλυμπιακῶν F. ^g τὰς] τὰ F. ^h δὲ om. F. ⁱ ταῦτα
ἦσαν A.C.E.F. ἦσαν ταῦτα Edd.

τοῦτ' ἔστιν, ὅπερ οὐ θέλεις ἡμᾶς ἀγνοεῖν; "Ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ^κπάντες, φησὶν, ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ^ιἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, ^{ιι}καὶ τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Ἄλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν ^{ιιι}αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός." Καὶ τίνος ὅνεκεν ταῦτα λέγει; Ἰνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ²⁰³ἐκείνους οὐκ ὥνησε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι δωρεάς, οὕτως οὐδὲ ^{ιι}τούτους τὸ βαπτίσματος τυχεῖν καὶ μυστηρίων πνευματικῶν ἀπολαῦσαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἄξιον τῆς χάριτος ^{ιιι}ἐπιδεικνύσθαι βίον. Διὸ καὶ τοὺς τοῦ βαπτίσματος καὶ τοὺς τῶν μυστηρίων ^{ιιι}παράγει τύπους. Τί δέ ἐστιν, "εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο;" Καθάπερ ^ιἡμεῖς τῷ Χριστῷ πιστεύσαντες ^{ιι}καὶ τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ, βαπτίζόμεθα, ὥς καὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν ^{ιι}μυστηρίων κοινωνήσαντες· ^{ιι}"Βαπτίζόμεθα γὰρ, φησὶν, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν," τουτέστι, τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων· οὕτω καὶ ἐκεῖνοι θαρρήσαντες τῷ Μωϋσεῖ, τουτέστιν, ἰδόντες αὐτὸν ^Βδιαβάντα πρῶτον, κατετόλμησαν καὶ αὐτοὶ τῶν ὑδάτων. Ἄλλ' ἐπειδὴ βούλεται τὸν τύπον ἐγγὺς τῆς ἀληθείας ἀγαγεῖν, οὐ λέγει οὕτως, ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὀνόμασι κέχρηται καὶ ἐπὶ τοῦ τύπου. ^κΚαὶ τοῦτο μὲν τοῦ λουτροῦ σύμβολον· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, τῆς ἱερᾶς τραπέζης. Καθάπερ ^γγὰρ σὺ τὸ σῶμα ἐσθλὲις τὸ δεσποτικόν, οὕτως ἐκεῖνοι τὸ μάννα· καὶ ὥσπερ σὺ τὸ αἶμα πίνεις, ^ζοὕτως ἐκεῖνοι ὕδωρ ἐκ πέτρας. Εἰ γὰρ καὶ αἰσθητὰ ἦν τὰ ^ιδιδόμενα, ἀλλὰ πνευματικῶς παρείχετο, οὐ κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν, ἀλλὰ κατὰ δωρεάς χάριν, καὶ μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν ἔτρεφεν εἰς πίστιν ^Βἐνάγοντα. Διὰ τοι τοῦτο περὶ μὲν ^ιτῆς τροφῆς οὐδὲν εἶπεν· ἐξηλλαγμένη γὰρ ἦν, οὐ τῷ τρόπῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει· μάννα γὰρ ἦν· ἐπὶ δὲ τοῦ ποτοῦ, ἐπειδὴ ὁ τρόπος τῆς χορηγίας μόνος ἦν ^εὁ παράδοξος, καὶ κατασκευῆς ἐδεήθη. Διόπερ εἰπὼν, ὅτι τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ^ιἔπιον, ἐπήγαγεν· "Ἐπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας" καὶ

⁶ 1 Cor. xv. 29.

^κ πάντες om. Mosq. γ. πάντες φησὶν in marg. D. ^ι ἐν τῇ ν. καὶ ἐν τῇ θ. om. F. ^{ιι} καὶ] + πάντες D.F. Mosq. γ. ^{ιι} αὐτῶν om. F. ^{ιι} ὅνεκεν] + φησὶ C. ^ι τούτων C. ^ι ἀπολαῦσαι] + προστίθεται libri omnes. In Catena mendose legitur προστίθεται. ^ι δεῖκνυσθαι F. ^ι παρείσχει D. ^ι ἡμεῖς A.C. D.E. Cat. ἡμεῖς Veron. Sav. Mor. ^ι καὶ om. C. Aret. ^ι μυστηρίων om. F. Cat. ^ι καὶ] ἀλλὰ C. Aret. ^ι γὰρ om. A. Cat. ^ι οὕτως] + καὶ C.E. et supra scriptum D. ^ι διδόμενα C.E.F. Cat. Aret. γινόμενα Edd. ^ι τῆς om. F. ^ι δ erasum in A. Catena dat: οὐ μόνον ἦν παράδοξος, ἀλλὰ καὶ κ. ε. ^ι ἔπιον in marg. D.

προσέθηκεν, “Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.” Οὐ γὰρ ἡ τῆς πέτρας φύσις τὸ ὕδωρ ἡφίει, φησὶν· ἡ γὰρ αὖ καὶ πρὸ τούτου ἀνέβλυσεν, ἀλλ’ ἑτέρα τις πέτρα πνευματικὴ τὸ πᾶν εἰργάζετο, τούτέστιν, ὁ Χριστὸς ὁ παρὼν αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ πάντα θαυματοουργῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, “ἀκολουθήσας.” Εἶδες Παύλου σοφίαν, πῶς ἐκατέρων ἑαυτὸν ὄντα χορηγὸν D δαίκνυσσι, καὶ ταύτῃ τὸν τύπον ἐγγύς τῆς ἀληθείας ἠάγων; Ὁ γὰρ ἐκεῖνα παρασχὼν ἐκείνοις, φησὶν, οὗτος καὶ ταύτην ἰκατεσκεύασε τὴν τράπεζαν· καὶ ὁ αὐτὸς κἀκείνους διὰ τῆς θαλάττης, καὶ σὲ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἡγάγε· κἀκείνους μάννα καὶ ὕδωρ, καὶ σοὶ σῶμα καὶ αἷμα παρέσχε. Καὶ τὰ μὲν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοιαῦτα ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ σκοπήσωμεν, εἰ τῆς δωρεᾶς ἀναξίων φανέντων τούτων ἐφέισατο. Ἀλλ’ οὐκ αὖ ἔχοις τοῦτο εἰπεῖν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἀλλ’ οὐκ ἐν E τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός,” καίτοιγε τιμήσας αὐτοὺς τοσαύτῃ τιμῇ. Ἀλλ’ οὐδὲν αὐτοὺς τοῦτο ὤνησεν, ἀλλ’ οἱ πλείους ἀπώλοντο. Καὶ μὴν πάντες ἀπώλοντο· ἀλλ’ ἵνα μὴ δόξη καὶ τούτοις πανωλεθρίαν προφητεύειν, διὰ τοῦτο εἶπεν, “οἱ πλείους.” Καίτοιγε ἄπειροι ἦσαν, ἀλλ’ οὐδὲν τὸ πλῆθος ὠφέλησε· καὶ πάντα ἐκεῖνα ἀγάπης τεκμήρια ἦν, ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ὤνησεν, ἐπεὶ μηδὲ αὐτοὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἐπεδείκνυντο. Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς περὶ γεέννης λόγοις οἱ πολλοὶ διαπιστοῦσιν, ἅτε μὴ κ^κπαροῦσι μηδὲ φαινομένοις, ἀπὸ τῶν 204 ἤδη γεγενημένων δαίκνυσιν, ὅτι κολάζει τοὺς ἀμαρτάνοντας ὁ θεός, καὶ μυριάκις ¹εὐεργετικῶς ἤ. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖτε, φησὶν, ἀλλ’ οὐ δήπου καὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπιστήσετε. ^mΣκοπεῖτε γοῦν ἡλίκα εὐεργέτησε τούτους· Αἰγύπτου ⁿκαὶ τῆς ἐκεῖ δουλείας ἀπῆλλαξε, τὴν θάλασσαν ὑπεστόρεσεν, ἐξ οὐρανοῦ μάννα κατήνεγκε, κάτωθεν ὑδάτων πηγὰς ξένας καὶ παραδόξους ἀνῆκε, παρὴν αὐτοῖς πανταχοῦ θαυματοουργῶν, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς τειχίζων· ἀλλ’ ὅμως, ἐπειδὴ τῆς δωρεᾶς ταύτης οὐδὲν ἄξιον ἐπεδείξαντο, οὐκ ἐφέισατο αὐτῶν, ἀλλ’ ἀπώλεσεν ^oἅπαντας. “Κατεστρώθησαν γὰρ, φησὶν, ἐν B τῇ ἐρήμῳ” τὴν τε ὑθρόαν αὐτῶν ἀπώλειαν καὶ τὰς κολάσεις καὶ τὰς τιμωρίας τὰς θεηλάτους ἐμφαίνων διὰ τῆς λέξεως ταύτης, καὶ ὅτι οὐδὲ τῶν προκειμένων ἐπάθλων ἐπέτυχον.

^a ἀνέβλυσεν omnes. Edebatur ἀνέβλυξεν. ¹ πέτρα om. F. ^κ αὐτῶν F.
 et a pr. man. E. ^h συνάγων F. Cat. ^l παρεσκεύασε C. E. ^κ παρούσης
 et φαινομένης habet Cat. et ex corr. A. ¹ εὐεργετικῶς C. et a pr. man. A.
 εὐεργετικῶς ex corr. A. ^m σκοπεῖ F. ⁿ καὶ τῆς ἐκεῖ δ.] καὶ φαραῶ καὶ τῆς
 αὐτοῦ δ. F. ^o ἅπαντας. καὶ πῶς ἄκουε. κατεστρώθησαν, φησὶν, ἐν τῇ ἐρήμῳ.
 οὕτως εἶπεν, τὴν τε κ. τ. ε. C. Arct.

Οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ταῦτα ἑαυτοὺς εἰργάσατο, ἀλλ' ἔξω καὶ πόρρω πον καὶ μακρὰν τῆς χώρας ἐκείνης, διπλῇ τιμωρίᾳ κολάσας, καὶ τῷ μὴ συγχωρῆσαι τὴν γῆν ἰδεῖν, καὶ ταῦτα ἐπηγγελμένην αὐτοῖς, καὶ τῷ κολάσαι χαλεπῶς. Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ταῦτα, φησί; Πρὸς σὲ μὲν οὖν διό καὶ ἐπήγαγε· **C** 7· Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν." Ὡς περ ἡ γὰρ αἱ δωρεαὶ τύποι, οὕτω καὶ αἱ κολάσεις τύποι· καὶ ὥς περ τὸ βάπτισμα καὶ ἡ τράπεζα προδιεγράφετο, οὕτω διὰ τῶν μετὰ ταῦτα, ὅτι καὶ κολασθήσονται οἱ ταύτης ἀνάξιοι τῆς δωρεᾶς, προανεφωεῖτο δι' ἡμᾶς, ὥστε σωφρονεστέρους γενέσθαι τοῖς παραδείγμασιν ἐκείνοις. Διό καὶ ἐπήγαγεν· "Εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι ἐπεθύμησαν." Ὡς περ γὰρ ἐν ταῖς εὐεργεσίαις οἱ τύποι προέλαβον, καὶ ἡκολούθησεν ἡ ἀλήθεια, οὕτω καὶ ἐν ταῖς τιμωρίαις ἐψεται. Ὅρας πῶς **D** δείκνυσιν, οὐχ ὅτι κολασθήσονται μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ μειζρόνως ἢ ἐκεῖνοι; Εἰ γὰρ τὸ μὲν τύπος, τὸ δὲ ἀλήθεια, ἀνάγκη καὶ ἐν ταῖς τιμωρίαις πολλὴν εἶναι τὴν ὑπεροχὴν, ὥς περ καὶ ἐν ταῖς δωρεαῖς.

Καὶ σκόπει τίνων καθάπτεται πρῶτον τῶν ἐν τοῖς εἰδωλείοις ἐσθιόντων. Εἰπὼν γὰρ, "μὴ εἶναι ἐπιθυμητὰς κακῶν," ὅπερ ἦν καθολικόν, ἐπάγει καὶ τὸ κατ' εἶδος, δεικνύς ὅτι ἕκαστον τῶν ἁμαρτημάτων ἐκ ποιηρᾶς γέγονεν ἐπιθυμίας. Καὶ πρῶτον τοῦτο ἡ εἶφη· **8**· "Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥς περ γέγραπται· Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν." Ἐκούσας πῶς λοιπὸν καὶ εἰδωλολάτραις καλεῖ; ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἀποφαινόμενος, ὕστερον δὲ καὶ κατασκευάζων. Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ τέθεικε, δι' ἣν εἰς τὰς τραπέζας ἐκείνας ἔτρεχον· αὕτη δὲ ἦν ἡ γαστριμαργία. Διόπερ εἰπὼν, "Εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν," καὶ ἐπαγαγὼν, "μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθαι," τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης παρανομίας τίθησιν· αὕτη δὲ ἦν ἡ γαστριμαργία. "Ἐκάθισε γὰρ, φησὶν, ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν." Καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς τέλος προστίθησιν, ὅτι ἀνέστησαν παίζειν. Ὡς περ ἡ γὰρ ἐκεῖνοι, φησὶν, ἀπὸ τρυφῆς εἰς εἰδωλολατρείαν ἐξέβησαν· οὕτω δέος, μή καὶ ὑμεῖς ἐντεῦθεν ἐκεῖ πέσητε. Εἶδες πῶς ἔδειξε τοὺς δὴθεν **h** τελειότερους τούτους ἐκείνων ἀτελεστέρους, οὓς

7 v. 6.

8 v. 7.

^r αὐτοῖς F. Ita clam edidit Montef. ^a γὰρ] om. D. ^r εἰδωλοῖς A.
^a κακῶν] + καθάπερ καὶ ἐκεῖνοι F. ^t ὁ εἶφη] τίθησι C. Aret. ὁ, quod aberat, solus obtulit F. ^v ἡ γαστρ. Edd. ante Montef. inuitis libris. ^w εἰδωλολάτραι γίνεσθε C.F. Aret. ^x καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς] εἰτα τὸ αὐτῆς C. ^y ὅτι] λέγων ὅτι C. ^z γὰρ] οὖν C. ^a ἐντεῦθεν in marg. D. Statim ἐμπέσητε F. ^b τελειότερους C.D.E.F. τελείους vulgo.

ἔπληττον; οὐ τούτῳ μόνον τῷ ἁμὴ διαβαστάζειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς μὲν ἀπὸ ἀγνοίας, τοὺς δὲ ἀπὸ γαστριμαργίας ἁμαρτάνειν. Καὶ τῆς μὲν ἐκείνων ἀπωλείας τὴν κόλασιν τούτοις λογίζεται, τούτους δὲ "οὐκ ἀφίησιν εἰς ἕτερον ἀνευγε-
 (391) κεύ τῆς οἰκείας ἁμαρτίας τὴν πρόφασιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκεί-
 νων βλάβης καὶ τῆς ἑαυτῶν αὐτοὺς ὑπευθύνους ἀποφαίνει.
 9 "Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν." Τίνος
 ἕνεκεν τῆς πορνείας ἐνταῦθα μέμνηται πάλιν, τοσαῦτα περὶ
 αὐτῆς ἔμπροσθεν διαλεχθεῖς; Ἔθος αἰετῶ Παύλῳ, ὅταν ὑπὲρ
 πολλῶν ἁμαρτημάτων ἐγκαλῇ, καὶ τάξει αὐτὰ διατιθέναι,
 καὶ καθ' ἕκαστον ἐπιέναι τοῖς προκειμένοις, καὶ πάλιν ἐν τοῖς B
 περὶ ἐτέρων λόγοις καὶ τῶν προτέρων μεμνήσθαι ὃ δὴ καὶ
 ὁ θεὸς ἐποίει ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, καθ' ἕκαστον τῶν πεπλημμε-
 λημένων ἀναμνησκῶν τοῦ μόσχου τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν
 ἁμαρτίαν ἐκείνην εἰς μέσον ἄγων. Τοῦτο τοίνυν καὶ ὁ Παῦλος
 ἐνταῦθα ποιεῖ, ὁμοῦ τε ἐκείνης ἁυτοὺς ἀναμνησκῶν τῆς
 ἁμαρτίας, καὶ διδάσκων, ὅτι καὶ τοῦτο ἐνταῦθεν ἐτέχθη τὸ
 κακόν, ἀπὸ τρυφῆς καὶ γαστριμαργίας. Διὸ καὶ ἐπήγαγε
 "Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον
 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες." Καὶ διὰ τί μὴ τίθησι καὶ
 τὴν ἐπὶ τῆς εἰδωλολατρίας κόλασιν; Ἡ ἐπειδὴ δῆλον ἦν καὶ
 σαφέστερον ἢ ἐπειδὴ πληγὴ τοσαύτη οὐ γέγονε τότε, ὥστε C
 ἐπὶ τοῦ Βαλαάμ, ἡνίκα ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγὼρ, τῶν
 Μαδιανιτίδων γυναικῶν ἐπὶ τῆς παρατάξεως φανεισῶν καὶ
 ἐφελκυσταμένων αὐτοὺς εἰς ἀσελγείαν κατὰ τὴν συμβουλὴν
 Βαλαάμ. Ὅτι γὰρ τοῦ Βαλαάμ ἦν ἡ πονηρὰ αὕτη ἡ συμ-
 βουλή, δηλοῖ Μωϋσῆς μετὰ ταῦτα λέγων οὕτω πρὸς τῷ
 τέλει τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν 10 "Καὶ τὸν Βαλαάμ υἱὸν
 Βεὼρ ἀπέκτειναν ἐν τῷ πολέμῳ Μαδιάμ μετὰ τῶν τραυ-
 ματιῶν, καὶ ἤγαγον τὰ σκύλα. Καὶ ὠργίσθη Μωϋσῆς, καὶ
 εἶπεν ἵνα τί ἐξωγρήσατε πᾶν θῆλυ; Ἀὐταὶ γὰρ ἦσαν τοῖς
 υἱοῖς Ἰσραὴλ εἰς σκάνδαλον, κατὰ τὸ ῥῆμα Βαλαάμ, τοῦ
 ἀποστῆσαι καὶ ὑπεριδεῖν τὸ ῥῆμα κυρίου ἕνεκεν Φεγὼρ." D
 11 "Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν
 ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄψεων ἀπόλοντο." Διὰ τοῦτου πάλιν
 ἕτερον αἰνιττεται ἐγκλημα, ὃ καὶ πρὸς τῷ τέλει τίθησιν,

9 v. 8.

10 Num. xxxi. 8, 12, 14, 15, 16.

11 v. 9.

ἔπληττον F. ἔπληττεν vulgo. ἁμὴ om. A. in marg. habet D. οὐδὲ C.
 ἀποφαίνει omnes. ostendit Aret. Edebatur ἀποφαίνεται. πολλῶν in
 marg. D. αὐτοὺς om. A. E. ἐνταῦθεν est in C. E. F. et marg. D.
 non in Editis. σαφέστερον γνώριμον C. Aret. βουλή a pr. man. F.
 τραυματιῶν Sic libri omnes et Aret. γυναικῶν Edd. αὐταὶ E. εἰς
 om. F. Φογὼρ F.

ἐγκαλῶν αὐτοῖς, ὅτι περὶ σημείων ἐμάχοντο. Καὶ τῶν πειρασμῶν δὲ ἔνεκεν ⁹ἐξελύοντο λέγοντες, πότε ἤξει τὰ ἀγαθὰ, πότε τὰ ἔπαθλα; Διὸ καὶ ἐπάγει τούτων ἔνεκεν διορθούμενος αὐτοὺς καὶ φοβῶν. ¹²“Μηδὲ γογγύζετε, ¹καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.” ⁸Οὐδὲ γὰρ ¹τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον μόνον, τὸ πάσχειν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ γενναίως τὰ ἐπιόντα φέρειν, καὶ μεθ’ ἡδονῆς Εὐαπάσης. Τοῦτο γάρ ⁹ἐστὶν ὁ στέφανος ἅπας· ὥς ἂν μὴ τοῦτο ᾗ, καὶ κόλασις ἔψεται τοῖς δυσανασχετοῦσι. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι μαστιζόμενοι ἔχαιρον, καὶ Παῦλος ἐν τοῖς παθήμασιν ἐκαυχάτο.

¹³“Πάντα δὲ ταῦτα τυπικῶς ¹⁰συνέβαινεν ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων ²κατήντησε.” Πάλιν φοβεῖ ³τῷ τὰ τέλη λέγειν, καὶ μεῖζονα τῶν γεγεννημένων προσδοκᾶν παρασκευάζει. “Ὅτι μὲν γὰρ δώσομεν δίκην, ἀπὸ τῶν εἰρημένων ⁴δηλον, φησὶ, καὶ τοῖς ἀπιστοῦσι ²⁰⁶αὐτοῖς περὶ γέεννης λόγους· ὅτι δὲ καὶ χαλεπωτέραν, ἅψ’ ὧν πλείονων ἀπελαύσαμεν εὐεργεσιῶν, καὶ ἅψ’ ὧν ἐκεῖνα τύποι. Εἰ γὰρ ἐν ταῖς δωρεαῖς ὑπεροχῇ, εὐδελον ὅτι καὶ ἐν τῇ τιμωρίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ τύπους ἐκάλεσε, καὶ δι’ ἡμᾶς γεγράφθαι ἔφη, καὶ τέλους ἐμνημόνευσεν, ἵνα ἀναμνήσῃ τῆς συντελείας. Οὐ γὰρ τοιαῦται τότε αἱ τιμωρίαι, ὥς καὶ ⁵πέρας λαμβάνειν καὶ καταλίεσθαι, ἀλλ’ αἰώνιος ἡ κόλασις. “Ὡςπερ γὰρ αἱ ἐνταῦθα κολάσεις τῷ παρόντι συγκαταλίονται βίῳ, οὕτως αἱ ἐκεῖ διηλεκτῶς μένουσιν. “Ὅταν δὲ εἶπῃ, “τὰ τέλη τῶν αἰώνων,” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι ἐφῆστηκε λοιπὸν τὸ Βδικαστήριον τὸ φοβερόν. ¹⁴“Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.” Πάλιν αὐτῶν τὸν τύπον καθεῖλε τῶν ἐπὶ τῇ γνώσει μέγα φρονούντων. Εἰ γὰρ οἱ τοσούτων ἀπολαύσαντες τοιαῦτα ἔπαθον, καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ γογγυσμοῦ μόνον τοιαύτην ἔδοσαν δίκην, οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ πειράσαι, καὶ οὔτε τὸ πλῆθος ἐδυσώπησε τὸν θεόν, οὔτε τὸ ⁶τοιούτων ἐπιτυχεῖν πολλῷ μᾶλλον ἐφ’ ἡμῶν, ἂν μὴ νήφωμεν, τοῦτο ἔσται. Καὶ καλῶς εἶπεν, “ὁ δοκῶν ἐστάναι.” Τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐστάναι

12 v. 10.

13 v. 11.

14 v. 12.

⁹ ἐξελύοντο] Sic libri omnes cum Cat. et Aret. ἐγόγγυζον Edd. ¹ καθὼς] + καὶ Edd. καὶ om. C.D.E.F. et Mosqg. ⁸ οὐδὲ γὰρ—μόνον] οὐ μόνον γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ ζ. φησὶ C.

¹ τοῦτό ἐστι τὸ ζ. φησὶ C. ² τοῦτό ἐστι in libris omnibus, non in Edd. ³ ἐστὶν ὁ στέφ. omnes. ⁴ Edebatur ἐστὶ στέφ. ⁵ συνέβαινεν C.F. Mosqg. συνέβαινον Edd. ⁶ κατήντησαν A. ⁷ τῷ τὰ τ. λέγειν] Sic A.C. D.E. τὰ τέλη λέγων Edd.

⁸ δηλον, φησὶ] Sic omnes. φησὶ, δηλον Edd. ⁹ τῶν περὶ γ. λόγον D. ¹⁰ πέρας] τέλος F. ¹¹ τῶν τοιούτων F.

ἐστίν, ὡς ἐστάναι χρή, τὸ θαρρεῖν ἑαυτῷ ταχέως γὰρ ὁ
 τοιοῦτος πεσεῖται· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι, εἰ μὴ μέγα ἐφρόνησαν
 καὶ ἐθάρρησαν, ἀλλ' ἦσαν κατεσταλμένοι, οὐκ ἂν ταῦτα ἔπα- C
 (392) θον. "Ὅθεν δῆλον, ὅτι ἀλαζονεῖα μάλιστα καὶ ῥαθυμία, ¹ ἐξ ἧς
 καὶ ἡ γαστριμαργία, τούτων εἰσὶν αἱ πηγαὶ τῶν κακῶν. "Ὡστε
 εἰ καὶ ἔστηκας, φυλάττου τὸ μὴ πεσεῖν. Τὸ γὰρ ἐνταῦθα
 στήναι οὐκ ἔστιν ἐστάναι βεβαίως, ἕως ἂν ἀπαλλαγῶμεν τῶν
 κυμάτων τοῦ παρόντος βίου, καὶ πρὸς τὸν εὐδίων κατα-
 πλεύσωμεν λιμένα.

¹ Μὴ τοίνυν ἐπὶ τῇ στάσει φρόνει μέγα, ἀλλὰ φυλάττου
 τὴν πτώσιν. Εἰ γὰρ Παῦλος δέδοικεν ὁ πάντων στερρότερος,
 πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεδοικέναι χρή. Ὁ μὲν οὖν ἀπόστολος
 ἔλεγεν, "Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ" ἡμεῖς δὲ D
 οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα εἰπεῖν, πάντων, ὡς εἰπεῖν, πεπτωκότων καὶ
 κατεστρωμένων καὶ χαμαὶ κειμένων. Τίνι γὰρ εἶπω τοῦτο;
 Τῷ ἀρπάζοντι καθ' ἐκάστην ἡμέραν; ἀλλὰ κείται μέγα πῶμα
 πεσών. Ἀλλὰ τῷ πόρῳ; ἀλλὰ ἔρριπται χαμαί. Ἀλλὰ τῷ
 μεθύνοντι; ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κείται· καὶ οὐδὲ, ὅτι κείται, οἶδεν.
 "Ὡστε οὐ τοῦτου καιρὸς τοῦ ῥήματος, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ ἐπρο-
 φητικοῦ, ὃ καὶ πρὸς Ἰουδαίους ἔλεγε· ¹⁵ "Μὴ ὁ πίπτων οὐκ
 ἀνίσταται;" Καὶ γὰρ ἅπαντες κείνται, καὶ ἀναστῆναι οὐ
 βούλονται. "Ὡστε ἡ προτροπὴ ἡμῖν οὐχ ὑπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν,
 ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς κειμένους δινηθῆναι ἀναστῆναι. Ἀναστῶ- E
 μεν τοίνυν ὁφείβοι ποτε, ἀγαπητοί, ἀναστῶμεν, καὶ στῶμεν
 γενναίως. Μέχρι τίνος κείμεθα; μέχρι τίνος μεθύομεν, τῇ
 πολλῇ τῶν βιωτικῶν ¹ ἐπιθυμίᾳ κεκαρωμένοι; Εὐκαιρον καὶ νῦν
 εἰπεῖν· ¹⁶ "Πρὸς τίνα λαλήσω καὶ ἰδιαρτύρομαι;" οὕτω
 πάντες καὶ πρὸς αὐτὴν ^κ τῆς ἀρετῆς τὴν διδασκαλίαν εἰσὶ
 κεκωφωμένοι, καὶ πολλῶν ἐντεῦθεν ἐμπεπλησμένοι κακῶν. Καὶ
 εἰ τὰς ψυχὰς γυμνὰς ἦν ἰδεῖν, καθάπερ ἐπὶ τῶν στρατοπέδων
 τῆς συμβολῆς παρελθούσης τοὺς μὲν νεκροὺς ἔστι θεάσασθαι,
 τοὺς δὲ τετραυματισμένους, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ¹ εἰ-
 ὁδομεν ἄν. Διὸ δέομαι καὶ παρακαλῶ, χεῖρα ἀλλήλοις ὀρέξωμεν 207
 καὶ διαναστῶμεν. Καὶ ¹⁷ γὰρ ἐγὼ τῶν πεπληγόντων εἰμὶ, καὶ

15 Jer. viii. 4.

16 Ibid. vi. 10.

¹ ἐξ ἧς] Sic C. ἐξῆς (sic) D.E. Veron. et desidium et ab ea gulam Aret.
 Edebatur ἐξῆς. Mox καὶ ante ἔστηκας om. A. ^ε εὐδίων C.E.F. et ex corr.
 A. εὐδιων a pr. man. A. εὐδιων Edd. ¹ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μηδὲ τοὺς
 ἐστῶτας θαρρεῖν, μηδὲ ἀπογινώσκειν τοὺς πεπτωκότας, ὡς εὐχεροῦς καὶ πολυ-
 τρόπου οὐσης τῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπαπόδου· καὶ κατὰ φιλαργυρίας. Veron.
² προφῆτου F. Statim καὶ om. idem. ¹ ἐπιθυμίᾳ κεκ.] κεκαρωμένοι κρα-
 πάλη F. ¹ διααρτύρομαι C. ^κ τὴν διδ. τῆς ἀρετῆς inverso ord. A.D.E.F.
¹ ἴδομεν D.F. et a pr. man. A. ¹⁷ γὰρ] + καὶ Veron. Sav. invitis libris.

δεομένων τοῦ φάρμακα ἐπιθήσαντος. Ἄλλὰ μὴ ἀπογνῶτε διὰ τοῦτο· εἰ γὰρ καὶ χαλεπαὶ αἱ πληγαί, ἀλλ' οὐκ ἀνίατοι. Τοιοῦτος ἡμῶν ὁ ἱατρός· μόνον αἰσθόμεθα τῶν τραυμάτων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἔσχατον ἔλθωμεν τῆς κακίας, πολλὰς ὁδοὺς ἔτεμνε σωτηρίας ἡμῖν. Καὶ ὁ γὰρ τῷ πλησίον ἀφῆς ὀργήν, ἀφεθήσεται σοι πλημμελήματα. ¹⁷ Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησί, τοῖς ἀνθρώποις, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Καὶ ἐλεημοσύνην δῶς, συγχωρήσει σοι τὰ ἁμαρτήματα.

B ¹⁸ Τὰς γὰρ ῥανομίας σου, φησὶν, ἐν ἡλεημοσύναις λύτρωσαι. Καὶ εὗξεν σπουδαίως, ἀπολαύσεις ἀφέσεως. Καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἡ χήρα ἢ τὸν ὠμὸν ἐκείνον δικαστὴν ἐπικάμψασα τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως. Καὶ κατηγορήσης τῶν ἁμαρτημάτων, ἔχεις παραμυθίαν. ¹⁹ Λέγε γὰρ σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα ῥδικαιωθῇς. Καὶ σκυθρωπάσης ὑπὲρ τούτων, καὶ τοῦτό σοι φάρμακον ἔσται μέγιστον. ²⁰ Εἶδον γὰρ, φησὶν, ὅτι ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη στυγνός, καὶ ἰασάμην τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Καὶ κακὸν τι παθὼν, γενναίως ἐνέγκης, τὸ πᾶν ἀπεδύσω. Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τὸν πλούσιον ὁ Ἀβραάμ ἔλεγεν, ὅτι

C ἀπέλαβε Δάσκαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ, καὶ ἐνταῦθα παρακαλεῖται. Καὶ χήραν ἐλεήσης, πλύνεται σου τὰ ἁμαρτήματα. ²¹ Κρίνατε γὰρ, φησὶν, ὀρφανῶ, καὶ δικαιώσατε ἡ χήραν, καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος· καὶ ἐὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Οὐδὲ γὰρ οὐλὴν τῶν τραυμάτων ἀφήσει φανῆναί τινα. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνο ἔλθωμεν τὸ βάθος τῶν κακῶν, εἰς ὃ κατέπεσεν ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκὼς καὶ κεράτια ἐσθίων, καὶ μετανόησωμεν, σωζόμεθα πάντως. Καὶ μυρία τάλαντα ὀφείλωμεν, καὶ προσπέσωμεν καὶ μὴ μνησικακήσωμεν, πάντα ἡμῖν ἀφίεται. Καὶ ἐκείσε ἀποπλανηθῶμεν, οὐ τὸ πρόβατον ἀπεβουκολήθη, κἀκεῖθεν ἡμᾶς ἀνακτᾶται. Μόνον βουληθῶμεν, ἀγαπητοί· καὶ γὰρ φιλόανθρωπος ὁ θεός. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος τῇ προσπτώσει ἠρκεῖτο, καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ πατρῶα κατεδηδοκότος τῇ ἐπανάδῳ μόνῃ, καὶ ἐπὶ τοῦ προβάτου τῷ βουληθῆναι βαστα-

17 Matth. vi. 14.

18 Dan. iv. 24.

19 Esai. xliii. 26.

20 Ibid. lvii. 17, 18.

21 Ibid. i. 17, 18.

¹⁷ ἔτεμε C. Aret. ¹⁸ γὰρ om. C. ¹⁹ ἁμαρτίας D. ²⁰ ἐλεημοσύναις omnes. Edebat ἡλεημοσύνη. ²¹ δικαιοθῆς] + φησὶ C. Aret. ²² σοι A. ²³ χήρα P.

²⁴ διελεγχθῶμεν C. διελεχθῶμεν D. διελεχθῶμεν (sic) E. Cf. Annot. ad p. 464 E. ²⁵ ἐὰν δὲ—λευκανῶ om. C. D. F. Vertit ea Aret. ²⁶ καταναλωκὼς F. Idem infra καταναλωκότος. ²⁷ καὶ γὰρ φ.] Sic libri omnes, φιλόανθρωπος γὰρ Edd.

(393) χθῆναι. Ἐννοήσαντες τοίνυν τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας, ἐνταῦθα αὐτὸν ποιήσωμεν ὡς ἴλεον ἡμῖν, καὶ ²² "προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει," ἵνα μὴ ἀπελθόντες ἐντεῦθεν ἀναπολόγητοι, τὴν ἐσχάτην ὑπομείνωμεν τιμωρίαν. Ἄν μὲν γὰρ κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐπιδειξώμεθα σπουδὴν καὶ τὴν τυχούσαν, τὰ μέγιστα κερδανούμεν· ἂν δὲ ^a μὴδὲν ἐνταῦθα γενόμενοι βελτίους ἀπέλθωμεν, καὶ σφοδρότερον ἐκεῖ μετανοήσωμεν, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλεόν. Καὶ γὰρ ἔδει τῶν σκαμμάτων εἶσω μένοντα ἀγωνίσασθαι, οὐ μετὰ τὸ λυθῆναι τὸ θέατρον ὑποδύρεσθαι καὶ δακρύειν ἀνόνητα· ὅπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐποίει, θρηνῶν μὲν καὶ ὀλοφυρόμενος, εἰκὴ δὲ λοιπὸν καὶ μάτην, ἐπειδὴ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ταῦτα ^a ποιεῖν ἐχρῆν, ²⁰⁸ ὑπερεῖδεν. Οὐκ ἐκεῖνος δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἕτεροι κατ' ἐκείνον νῦν εἰσι πλούσιοι, χρημάτων μὲν οὐ βουλόμενοι καταφρονεῖν, ψυχῆς δὲ ἀντὶ χρημάτων καταφρονούντες· οὓς ἔμοιγε θαυμάζειν ἐπείσιν, ὅταν ἴδω τῷ μὲν θεῷ περὶ ἐλέου συνεχῶς ἐντυγχάνοντας, αὐτοὺς δὲ τὰ ἀνήκεστα ἑαυτοὺς διατιθέντας, καὶ ὥσπερ πολεμίας, οὕτω τῆς ἑαυτῶν ἀφειδούντας ψυχῆς.

Μὴ δὲ παίζωμεν, ἀγαπητοὶ, μὴ παίζωμεν, μηδὲ παραλογίζώμεθα ἑαυτοὺς, τὸν μὲν θεὸν ἀξιοῦντες ἡμᾶς ἐλεῆσαι, αὐτοὶ δὲ τοῦ ἑλέου τούτου καὶ χρήματα καὶ τρυφήν καὶ πάντα ^B ἀπλῶς προτιθέμεντες. Οὐδὲ γὰρ, εἴ τις σοι δίκην προσῆγε, καὶ κατηγαγὼν τοῦ δέινος ἔλεγεν, ὅτι μυρίους μέλλων ὑπομένειν θανάτους, καὶ κύριος ὢν λύσαι τὰς ψήφους χρήμασιν ὀλίγοις, εἴλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ ἑτῶν αὐτοῦ τι προέσθαι, ἐλέου τινὸς ἢ συγγνώμης ἡ ἔφης αὐτὸν ἄξιον εἶναι. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ σπαντοῦ λογίζου. Καὶ γὰρ ¹ καὶ ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν καταφρονούντες, τῶν χρημάτων φειδόμεθα. Πῶς οὖν τὸν θεὸν ἀξίοις σου ^k φείσασθαι, αὐτὸς ¹ σπαντοῦ οὕτως ἀφειδῶν, καὶ χρήματα προτιμῶν ψυχῆς; Διὸ καὶ σφόδρα ^C ^m ἐκπλήττομαι, πόσῃ τοῖς χρήμασιν ἐγκέκρυπται γοητεία, μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς χρήμασιν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀπατωμένων ψυχαῖς. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἱ καὶ σφόδρα τῆς μαγανείας ταύτης καταγελῶντες. Τί γὰρ καὶ ἱκανὸν ἡμᾶς τῶν ἐν αὐτοῖς

²² Psal. xciv. 2.

^z ἴλεω F. et a pr. man. A.

Mor. Ben. μηδὲ E. Veron. μη C. μηδὲ corr. ex μη D. ^a μηδὲν F. et ex corr. A. receptum a Sav.

^c ὀδυρόμενος F. ^a ποιεῖν ἐχρῆν] Sic libri omnes. ἐχρῆν ποιεῖν Edd. Statim

παρεῖδεν F. ^c ἑαυτοῖς E. Statim διατιθέντας Edd. ἴσ. διατιθέντας Sav.

marg. διατιθέντας est in nostris omnibus, etiam A. a Savilio tractato.

¹ ἐλέου A.E.F. ἐλέους vulgo. ^e τῶν αὐτοῦ τι] Sic Codices. τι τῶν αὐτοῦ

Edd. ^h ἔφης] + ἂν F. ¹ καὶ om. F. ^k φείσασθαι A.E.F. Edebatur

φείδασθαι. ¹ αὐτοῦ A.C. ^m ἐκπλήττομαι omnes. ἐκπλήττομαι Edd.

TOM. II.

O O

γοητεύσαι; Οὐχὶ ἄψυχός ἐστιν ἢ ὕλη, οὐχὶ ἐπὶ κηρός; οὐχὶ ἄπιστος αὐτῶν ἢ κτησίς; οὐ φόβων γέμει καὶ κινδύνων; οὐ φόνων καὶ ἐπιβουλῆς; οὐκ ἔχθρας καὶ μίσους; οὐ ῥαθυμίας καὶ κακίας πολλῆς; οὐ γῆ ἐστι καὶ σποδός; τίς ἢ μανία, τίς ἢ νόσος; ^ο Ἀλλὰ γὰρ οὐ κατηγορεῖν δεῖ μόνον τῶν νοσοῦντων τὰ **Δ** τοιαῦτα, φησὶν, ἀλλὰ καὶ καταλύειν τὸν ἔρωτα. Καὶ πῶς ἐτέρως καταλύσομεν, ἀλλ' ἢ δεικνύντες φαῦλον ὄντα καὶ μυρίων κακῶν ἀνάμεστον; Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εὐκόλον τὸν ἐρώοντα πείσαι περὶ τῶν παιδικῶν. Οὐκοῦν ἕτερον αὐτῷ κάλλος ἂντιστῆσαι δεῖ. Ἀλλὰ ἀσώματον οὐχ ὅρᾳ κάλλος, ἐτι νοσῶν. Οὐκοῦν σωματικὸν ἐπιδείξωμεν, καὶ εἴπωμεν πρὸς αὐτόν· ἐννόησον τοὺς λειμῶνας καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἄνθη, τὰ χρυσίου παντὸς φαιδρότερα, καὶ τῶν παντοδαπῶν χαριέστερα καὶ διανγέστερα λίθων· ἐννόησον τὰ διειδῆ τῶν πηγῶν ρεῖθρα, τοὺς ποταμοὺς τοὺς ἐλαίου δίκην ἀψοφητὴ ῥέοντας· ἂπὸ τῆς γῆς ἀνάβηθι πρὸς **Ε** τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδε τοῦ ἡλίου τὸ κάλλος, τῆς σελήνης τὴν εὐπρέπειαν, τῶν ἄστρων τὰ ἄνθη. Καὶ τί ταῦτο, φησὶν; οὐ γὰρ δὴ κεχρήμεθα αὐτοῖς ὡς τοῖς χρήμασι. Καὶ μὴν πλέον ἢ τοῖς χρήμασιν, ὅσῳ καὶ ἀναγκαιοτέρα αὐτῶν ἢ χρεῖα, καὶ ἀσφαλεστέρα ἢ ἀπολαυσις. Οὐδὲ γὰρ δέδοικας, μή τις, ὥσπερ τὰ χρήματα, αὐτὰ λαβὼν ἀπέλθῃ· ἀλλ' ἔξεστί σοι θαρρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διηνεκῶς, καὶ ταῦτα μὴ μεριμνῶντι μηδὲ φροντίζοντι. Εἰ δ', ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων ἀπολαύεις αὐτῶν, ἀλγεῖς, καὶ μὴ μόνος αὐτὰ κατέχεις, ὥσπερ τὰ χρήματα, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ πλεονεξίας μοι ^ςδοκεῖς ἔραν μόνῃς· ^ικαὶ οὐδὲ τὰ χρήματα ἐφίλησας ἂν, εἰ κοινὰ προύκειτο πᾶσιν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὴν **209** ἐρωμένην εὗρήκαμεν, τὴν πλεονεξίαν λέγω, φέρε σοι δεῖξω, πῶς σε μισεῖ ἡ αὐτὴ καὶ ἀποστρέφεται, πόσα θίγει κατὰ σοῦ ξίφη, πόσα ὀρύττει βάραθρα, πόσους ἀνάπτει βρόχους, πόσους παρασκευάζει κρημνοὺς· ἵνα καὶ οὕτω σβέσης τὸ φίλτρον. Πόθεν οὖν ἔστι ταῦτα ^ωεἰδέναι; Ἀπὸ τῶν ὁδῶν, ἀπὸ τῶν ^ςπολέμων, ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἀπὸ τῶν δικαστηρίων. Καὶ γὰρ καὶ τὸ πέλαγος αἱμάτων ἐνέπλησε, καὶ τὰ τῶν δικαστῶν φοινίσκει ξίφη παρανόμως πολλάκις, καὶ τοὺς ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύοντας νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὀπλίζει αὐτῇ, καὶ φύσιν ἀγνοῆσαι ἔπεισε, καὶ ^υπατραλοίας ἐποίησε καὶ μητραλοίας, **Β** καὶ πάντα ἐπεισέγαγε τῷ βίῳ ^ςτὰ κακά. Διὸ καὶ ρίζαν

^ο ἢ om. D.F.^α ἀλλὰ γὰρ οὐ] Sic A.D.E.F. ἀλλ' οὐ Edd. ^ρ ἀντιστῆσαι a m. man. A. idem ex corr. ἀντιθεῖναι.^ι ἀστέριον F. ^ς δοκεῖς] δοκεῖν σε D.^ι καὶ οὐδὲ] οὐδὲ γὰρ C. ^υ αὐτῇ A.E.^ω ἰδεῖν F.^ς πόλεων D.F. Vulgatum vertit Aret. ^υ πατρολοίας et μητρολοίας hic et alibi F.^ς τὰ om. F.

^aαὐτῶν ὁ Παῦλος ^bαὐτὴν καλεῖ. Αὕτη τοὺς αὐτῆς ἐραστὰς τῶν ^cτὰ μέταλλα ἐργαζομένων οὐδὲν ἄμεινον ἀφήσιν δια-
 κείσθαι. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι διηλεκτῶς ἐν σκότῳ κατακε-
 κλεισμένοι καὶ δεδεμένοι πονοῦσιν ἀνόνητα· οὕτω καὶ οὗτοι
 ἐν τοῖς σπηλαιοῖς τῆς φιλαργυρίας κατορωρυγμένοι, οὐδενὸς
 αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπιτιθέντος, αὐτόματοι τὴν κόλασιν ἐπισπῶν-
 ται, ^dἐαυτοῖς δεσμοὺς περιθέντες ἀλύτους. Καὶ οἱ μὲν κατὰ δι-
 κοι καὶ ἐσπέρας καταλαβούσης ἀνιένται τῶν μόχθων· οὗτοι δὲ
 καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ διορίττουσι τὰ πονηρὰ ταῦτα μέ-
 ταλλα· καὶ τοῖς μὲν μέτρον ἐστὶν ὠρισμένον τῆς μοχθηρίας· ^eἐργασίας
 ἐκείνης, οὗτοι δὲ μέτρον οὐδὲν ἴσασι, ἀλλ' ὅσον ἂν
 ὀρύξωσι, τοσούτῳ μείζονος ἐφίενται τλαιπωρίας. Εἰ δὲ
 ἐκεῖνοι μὲν ἄκουτες, οὗτοι δὲ ἐκόντες, τὸ χαλεπὸν μοι λέγεις
 τοῦ νοσήματος, ὅτι οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι ^fδύνανται, εἴγε μὴδὲ
 μισοῦσι τὴν κακοπάθειαν· ἀλλ' ὥσπερ ^gὅς ἐν βορβόρῳ, οὕτω καὶ
 οὗτοι ταῖς τῆς φιλαργυρίας δυσωδίαις ^hἐγκαλινδούμενοι ἡδονταί,
 χαλεπώτερα πάσχοντες τῶν καταδικῶν ἐκείνων. Ὅτι γὰρ ἐν
 χείροσιν εἰσιν, ἄκουσον τὰ ἐκείνων, καὶ τότε εἶση τὰ τούτων.
 Λέγεται τοίνυν ἡ χρυσίτις ἐκείνη γῇ χηραμοὺς καὶ καταδύσεις
 ἔχειν ἐν τοῖς ζοφεροῖς σπηλαιοῖς ἐκείνοις. Τὸν οὖν κακοῦργον ⁱτὸν
 τοῖς ἐκεῖ καταδικασθέντα μόχθοις, διὰ τοῦτο λύχρον
 λαμβάνοντα καὶ δικέλλαν, οὕτως εἰσιέναι ἔνδοθι, καὶ ληκύθιον
 ἐπιφέρεισθαι, ὥστε ἐπιστάζειν ἐντεῦθεν τῷ λύχνῳ τὸ ἔλαιον,
 διὰ τὸ σκότος εἶναι καὶ ἐν ἡμέρᾳ ^jἄφεγγές, ὥσπερ ἔφθην
 εἰπών. Εἰτα ἐπειδὴν ^kκαιρὸς ἐπὶ τὴν τλαιπώρον αὐτὸν ^lκαλῇ
 τροφῇ, αὐτὸν μὲν ἀγνοεῖν τὸν καιρὸν, τὸν δὲ δεσμοφύλακα
 τὸν ^mἐκείνου ἄνωθεν πατάξαντα σφοδρῶς τὸ σπήλαιον, διὰ τοῦ
 πατάγου καὶ τῆς φωνῆς ἐκείνης δηλοῦν τοῖς κάτω ἐργαζομένοις
 τῆς ἡμέρας τὸ τέλος. Ἄρ' οὐκ ἐφρίξατε ταῦτα ἀκούσαντες; ⁿΕ
 Ἰδωμεν τοίνυν, εἰ μὴ χαλεπώτερα τούτων πάσχουσιν οἱ φιλάρ-
 γυροι. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι βαρύτερον ἔχουσι δεσμοφύλακα
 τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τοσούτῳ βαρύτερον, ὅσῳ μετὰ τοῦ
 σώματος ^oκαὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς συνδεῖ. Καὶ τὸ σκότος δὲ
 τοῦτο ἐκείνου φρικωδέστερον. Οὐ γὰρ ἐστὶν αἰσθητὸν, ἀλλ'
 ἔνδοθεν αὐτὸ τίκτοντες, ^pὅπουπερ ἂν ἀπίωσι, πανταχοῦ μεθ'
 ἐαυτῶν περιφέρουσιν. Ἐσβεσται γὰρ αὐτοῖς ὁ τῆς ψυχῆς

^a αὐτῶν] τῶν κακῶν C. ^b αὐτὴν A.C.E.F. (sed καλεῖ αὐτὴν inverso ord.
 F.) ταύτην Edd. ^c τὰ om. F. ^d ἐαυτοῦς F. ^e δύνανται a pr. man. D.
^f ἐγκαλινδ. F. ἐκκλινδ. Veron. ^g ἀφεγγές] + τῷ καταδίκῳ C. ^h ὁ καιρὸς
 ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁱ καλεῖ A.D. et n pr. man. E.
^k ἐκείνων F. ^l καὶ om. F. Mox συνδεῖ C. Ita clam ediderunt Morell.
 Ben. Vulgo συνδεῖν. ^m καὶ ὅπουπερ C.

ὀφθαλμός. Διὸ καὶ μάλιστα πάντων αὐτοὺς ὁ Χριστὸς
 ταλανίζει λέγων· ²³· Εἰ δὲ ^ατὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ
 σκότος πόσον;· Κακέينوι μὲν καὶ λύχρον ἔχουσι φαίνοντα,
 210 οὗτοι δὲ καὶ ταύτης ἀπεστέρηται τῆς αὐγῆς· διὸ καὶ καθ'
 ἐκάστην ἡμέραν εἰς μυρία ἐμπίπτουσι βάραθρα. Καὶ οἱ μὲν
 κατὰδικοι, νυκτὸς ^οκαταλαμβάνουσης, ἀναπνέουσιν, εἰς τὴν
 κοινὴν τῶν δυσημερούντων καταπλεύσαντες γαλήνην, τὴν νύκτα
 λέγων· τοῖς δὲ φιλαργύροις καὶ τοῦτον ἡ πλεονεξία προσέχωσε
 τὸν λιμένα. Τοσαῦτα καὶ ἐν νυκτὶ φροντίζουν χαλεπῶς,
 ἅτε μηδεὶς ἐνοχλοῦντος μετὰ σχολῆς ἀπάσης κατακόπτοντες
 ἑαυτούς. Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ, ποῖος
 παραστήσει λόγος; τὰς καμίνοὺς τὰς ἀφορήτους, τοὺς πυρι-
 φλεγέθοντας ποταμούς, τοὺς βρυχομένους ὀδόντας, τὰ δεσμὰ
 B τὰ ἅλута, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, τὸ σκότος τὸ ἀφεγγές,
 τὰ μηδέποτε πέρας λαμβάνοντα κακά.

Φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, φοβηθῶμεν τὴν πηγὴν τῶν
 τοσούτων Ἑκατῶν καὶ τιμωριῶν, τὴν ἀκόρεστον μαρίαν, τὴν
 λύμην τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. Οὐ γὰρ ἔστιν ὁμοῦ καὶ
 ἀργύριον φιλεῖν, καὶ ψυχὴν. Μάθωμεν ὅτι γῆ καὶ σποδὸς
 τὰ χρήματα, ὅτι ἀπολιμπάνει ἡμᾶς ἀποδημούντας ἐντεῦθεν,
 μᾶλλον δὲ ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἀποδημίας πολλάκις ἡμῶν ἀποπηδᾷ,
 καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα παραβιάπτει, καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν
 ζοὴν. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς γέεννης καὶ πρὸ τῆς κολάσεως
 C ἐκείνης μυρίοις κἀνταῦθα ἡμᾶς περιβάλλει πολέμοις, καὶ στάσεις
 ἐγείρει καὶ μάχας. Οὐδὲν γὰρ οὕτω πολεμοποιὸν, ὥς φιλαρ-
 γυρία· οὐδὲν οὕτω πτωχοποιὸν, καὶ ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν πενίᾳ
 φανῇ. Φύεται γὰρ καὶ ἐν πενήτων ψυχαῖς τὸ χαλεπὸν τοῦτο
 νόσημα, καὶ πλέον αὐτῶν ἐπιτρίβει τὴν πενίαν. Καὶ εὖρεθῇ (395)
 πένης φιλάργυρος, οὐκ ἐν χρήμασιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐν λιμῷ
 δίδωσι δίκην. Οὐ γὰρ ἀνέχεται τῶν μετρίων αὐτῶν ἀπολαῦσαι
 μετὰ ἀδείας, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα λιμῷ κατατείνει, καὶ
 τὸ σῶμα ἅπαν γυμνότητι καὶ κρυμῷ τιμωρεῖται, καὶ τῶν
 D δεσμωτῶν μᾶλλον αὐχμῶν καὶ ῥυπῶν πανταχοῦ φαίνεται· καὶ
 αἰεὶ θρηνεῖ καὶ ὀδύρεται, ὥσπερ πάντων ὧν ἀθλιώτερος, καὶ
 μυρίους πενεστέρους ἔχει. Οὗτος καὶ εἰς ἀγορὰν ἑμβάλλῃ,
 πολλοὺς λαβὼν ἅπεισι μώλωπας· καὶ εἰς βαλανεῖον, καὶ εἰς θέα-

²³ Matth. vi. 23.

^α τὸ φῶς—σκότος] τὸ ἐν σοὶ φῶς σκότος ἐστὶ F.

C.E.F. et ex corr. D. Edebatur καταλαβοῦσης.

^ο καταλαμβάνουσης
 P Verba κακῶν καὶ, quae
 vulgo desunt, accesserunt ex C.E. Aret. κακῶν τε καὶ A.D. sed hic in
 margine, ille a manu recenti. ⁴ ἐμβάλλῃ D.E. Veron. Statim πολλοὺς καὶ
 λαβὼν F.

τρον, πλείονα λήψεται τραύματα, οὐκ ἀπὸ τῶν θεωρούντων
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἵαπὸ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅταν ἴδῃ πολλὰς τῶν
πορευομένων γυναικῶν χρυσίῳ καταλαμπομένης. Οὗτος κὰν
τὴν θάλατταν πλέῃ, τοὺς ἐμπόρους πάλιν καὶ τὰς μυριαγώγους
ναῦς ἐννοῶν καὶ τὰ ἄπειρα κέρδη, οὐδὲ ζῆν ἑαυτὸν ἡγήσεται
κὰν διὰ γῆς ὁδεύῃ, τοὺς ἀγρούς, τὰ προύσταια, τὰ καταλύματα,
τὰ βαλανεῖα, τὰς ἐκ τούτων προσόδους ἀναλογιζόμενος, ἀβίω-
τον ἑαυτῷ τὸν βίον ἡγήσεται εἶναι λοιπόν· κὰν οἴκοι δὲ E
κατακλείσῃς αὐτὸν, τὰ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τραύματα ἀναξαίων
καθ' ἑαυτὸν, μειζόνως λυμανεῖται τὴν ψυχὴν· καὶ μίαν οἶδε
παραμυθίαν ἴμόνην τῶν κατεχόντων αὐτὸν κακῶν, τὸν θάνατον
καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν. Ταῦτα δὲ οὐχ ὁ πένης μόνον,
ἀλλὰ καὶ ὁ πλούσιος ὁ τούτῳ περιπεσὼν τῷ νοσήματι
πέσεται, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τοῦ πένητος, ὅσῳ καὶ σφοδρο-
τέρα ἐπικείται τούτῳ ἢ τυραννίς, καὶ πλείων ἢ μέθη. Διὸ καὶ
πάντων πενέστερον ἑαυτὸν οὗτος ἡγήσεται, μᾶλλον δὲ καὶ ἔστι 211
πενέστερος. Οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῇ διαθέσει
τῆς γνώμης ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία ἵκρνονται· καὶ ἐκεῖνος
ᾠ μάλιστα ἔστιν ὁ πάντων πτωχότατος, ὁ αἰεὶ τοῦ πλείονος
ἐπιθυμῶν, καὶ μηδέποτε στῆσαι δυνάμενος τὴν πονηρὰν ταύτην
ἐπιθυμίαν. Διὰ δὴ ταῦτα πάντα φεύγωμεν τὴν φιλαργυρίαν,
τὴν πτωχοποιὸν, τὴν ψυχοφθόρον, τὴν γεέννης φίλην, τὴν
ἐχθρὰν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὴν μητέρα πάντων ὁμοῦ
τῶν κακῶν· καὶ καταφρονῶμεν χρημάτων, ἵνα ἀπολαύσωμεν
χρημάτων, καὶ ᾠ μετὰ χρημάτων ᾠ ἀπολαυσόμεθα καὶ τῶν B
ᾠ ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ᾠ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν,
χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾠ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ.

¹ Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος. Πιστὸς δὲ
ὁ θεός, ὃς οὐκ εἰσεί ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ
σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἑκβασιν τοῦ ᾠ δύνασθαι
ὑπενεγκεῖν.

^b ἘΠΕΙΔΗ γὰρ ἐφόβησεν αὐτοὺς ἱκανῶς, τὰ παλαιὰ C

¹ CAP. X. v. 13.

^r ἀπὸ in marg. D. ^s ὅταν μάλιστα ὅταν C. Aret. ^t μόνον C.D.E.F.
Legebatur μόνον. ^v κρίνεται D. ^w μάλιστα libri omnes. μᾶλλον Edd.
^x μετὰ τῶν χρ. C. ^y ἀπολαύσωμεν E. ἀπολαυσόμεθα ex corr. D. Statim καὶ
om. A. ^z ἀποκειμένων omnes. ἐπηγγελμένων Edd. Mox χάριτι καὶ φιλα-
θρωπία τοῦ κ. C.F. HOM. XXIV. ^a δύνασθαι + ὑμᾶς C.E. non Mosq.
^b ἐπειδὴ γὰρ ἐπειδήπερ C. Aret.

διηγησάμενος παραδείγματα, καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐνέβαλεν, εἰπὼν, “Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ,” ἦσαν δὲ καὶ πειρασμοὺς ἐνηνοχότες πολλοὺς, καὶ γυμνασάμενοι πολλάκις ἐν τοῖτοις. “Καὶ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ, φησὶ, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.” ἵνα μὴ λέγωσι, τί φοβεῖς ἡμᾶς καὶ δεδίττη; οὐκ ἐσμὲν τούτων ἀμελέτητοι τῶν κακῶν· καὶ γὰρ ἠλάθην καὶ ἐδιώχθημεν καὶ πολλοὺς καὶ συνεχεῖς ὑπεμείναμεν κινδύνους· καταστέλλων αὐτῶν πάλιν τὸ φύσημα, φησὶ, “Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ ἔληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος.”

Βτούτέστι, μικρὸς, βραχὺς, σύμμετρος. Τὸ γὰρ ἀνθρώπινον ἐπὶ τοῦ μικροῦ λέγει, ὡς ὅταν λέγῃ ² “Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν.” Μὴ τοίνυν μέγα φρονεῖτε, φησὶν, ὡς περιγενόμενοι τοῦ κλυδωνίου οὐδέποτε γὰρ εἶδετε κίνδυνον θάνατον ἀπειλοῦντα, οὐδὲ πειρασμὸν σφαγὴν ἐπανατεινόμενον· ὃ καὶ Ἑβραίοις ἔλεγεν ³ “Οὐπὼ μέχρῃς αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.” Εἵτα ἐπειδὴ ἐφόβησεν, ἦρα πῶς αὐτοὺς πάλιν ἀνίστησι, ⁴ καὶ ἀνίστησι μετὰ τοῦ πείσαι μετριάζειν, λέγων “Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ εἴσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.” Ἀρα Εἰσὶ πειρασμοὶ, οὓς οὐ δυνατόν ὑπενεγκεῖν. Καὶ τίνες οὗτοι; Πάντες, ὡς εἰπεῖν τὸ γὰρ δυνατόν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ῥοπῇ (396) κεῖται, ἣν διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιστώμεθα γνώμης. Διόπερ ἵνα μάθῃς ⁵ καὶ ἴδῃς, ὅτι οὐ μόνον ἐκείνους τοὺς ὑπερβαίνοντας ἡμῶν τὴν δύναμιν, ἀλλ’ οὐδὲ τοίτους τοὺς ἀνθρωπίνους ἐν χωρὶς τῆς ἐκείθεν βοήθειας ῥαδίως ἔνεγκεῖν, ἐπήγαγεν. “Ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.” Οὐδὲ γὰρ ἐκείνους τοὺς συμμέτρους, ὅπερ ἔφην, φησὶ, τῇ ἰδίᾳ δυνάμει διοίσομεν· ἀλλὰ κἀνταῦθα τῆς παρ’ αὐτοῦ δεόμεθα συμμαχίας, ὥστε αὐτοὺς ⁶ διεξελθεῖν, καὶ πρὶν ²¹² ⁷ διεξελθεῖν, ἐνεγκεῖν. Αὐτὸς γὰρ καὶ τὴν ὑπομονὴν δίδωσι, καὶ τὴν ταχείαν ἀπαλλαγὴν ἐπάγει, ὥστε καὶ ταύτη φορητὸν γενέσθαι τὸν πειρασμόν. Τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπὼν, “ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν” καὶ πάντα αὐτῷ ἀνατίθῃσι. ⁸ “Διόπερ, ἀδελφοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.” Πάλιν αὐτοὺς θεραπεύει τῷ τῆς συγγενείας ὀνόματι, καὶ μετὰ ⁹ πολλοῦ τοῦ τάχους ἐπείγει τῆς ἁμαρτίας

2 Rom. vi. 19.

3 Hebr. xii. 4.

4 v. 14.

⁵ αὐτοὺς πάλιν] Sic A.C.E.F. πάλιν αὐτοὺς Edd. ⁶ Verba καὶ ἀνίστησι, quae exciderant, obtulit noster E. ⁷ καὶ ἴδῃς] ἀκριβῶς C. Aret. καὶ εἴδῃς Cat. ⁸ διενεγκεῖν F. Cat. ⁹ ὑπενεγκεῖν] τί ἐστι τοῦτο; C. Utrumque vertit Aret. ¹⁰ καὶ διεξελθεῖν F. ¹¹ πολλοῦ τ, τ. ἐπείγει] πολλῆς ἐπ. τὴν ταχύτητος D.

ἀπαλλαγῆναι ταύτης. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀπόστητε, ἀπλῶς, ἀλλὰ, “φεύγετε” καὶ τὸ πρᾶγμα εἰδωλολατρείαν καλεῖ, ^kκαὶ οὐκέτι διὰ τὴν τοῦ πλησίον βλάβην ἀφίστασθαι μόνον κελεύει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ δείκνυσιν ἰκανὸν μεγάλην B ἐνεργεῖν λύμην. “Ὡς φρονίμοις λέγω” κρίνατε ὑμεῖς ὁ φημί.” Ἐπειδὴ ^lγὰρ μέγα ἐφθέγγετο, καὶ τὴν κατηγορίαν ἠύξησεν, εἰδωλολατρείαν καλέσας, ἵνα μὴ δόξη τραχύνειν αὐτοὺς καὶ φορτικὸν ποιεῖν τὸν λόγον, αὐτοῖς λοιπὸν ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν, καὶ μετ’ ἐγκωμίου καθίζει ^mτοὺς δικάζοντας. “Ὡς φρονίμοις γὰρ λέγω,” φησὶν ὑπερ σφόδρα θαρρύντός ἐστι τοῖς ⁿοικείοις δικαιώμασι, τὸ τὸν ἐγκαλούμενον αὐτὸν καθίσαι τῶν λεγομένων κριτὴν. Τοῦτο καὶ τὸν ἀκροατὴν αἶρει μειζώ- νως, ὅταν μὴ ὡς ἐπιτάττων, μηδὲ ὡς νομοθετῶν, ἀλλ’ ὡς συμβουλευνὸν καὶ παρ’ αὐτοῖς ἐκείνοις δικαζόμενος, οὕτω δια- C λέγηται. Ἰουδαίους μὲν γὰρ, ἅτε ἀνοητότερον διακειμένοις καὶ παιδικώτερον, οὐχ οὕτως ὁ θεὸς διελέγετο, “οὐδὲ πανταχοῦ τὰς αἰτίας αὐτοῖς ἔλεγε τῶν ἐπιταγμάτων, ἀλλ’ ἐκέλευε μόνον. Ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ πολλῆς ἐλευθερίας ἀπελαύσαμεν, καὶ ῥυμ- βουλῆς ἀπολαύομεν, καὶ ὡς φίλοις διαλέγεται, καὶ φησιν οὐ δέομαι ^oἐτέρων δικαστῶν αὐτοὶ μοι τὴν ψῆφον ὑμεῖς φέρετε ταύτην, ὑμᾶς λαμβάνω κριτάς.

^p“Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ ἐστί;” Τί λέγεις, ὦ μακάριε Παῦλε; Θέλων ἐντρέψαι τὸν ἀκροατὴν, καὶ μυστηρίων μεμνη- D μένος φρικτῶν, εὐλογίας ποτήριον καλεῖς τὸ ποτήριον τὸ φοβερόν καὶ φρικτωδέστατον ἐκεῖνο; Ναί, φησὶν οὐ γὰρ μικρὸν τὸ εἰρημένον. Εὐλογίαν γὰρ ὅταν εἶπω, ^qεὐχαριστίαν λέγω εὐχαριστίαν δὲ ὅταν εἶπω, πάντα ἀναπτύσσω τὸν τῆς εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ θησαυρὸν, καὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀναμιμνήσκω δωρεῶν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐπιλέγοντες τῷ ποτηρίῳ τὰς ἀφάτους εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ, καὶ ὅσων ἀπολαύ- καμεν, οὕτως ^rαὐτῷ προσάγομεν καὶ κοινωνοῦμεν, εὐχαρι- στοῦντες ὅτι τῆς πλάνης ἀπῆλλαξε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὅτι μακρὰν ὄντας, ἐγγὺς ἐποίησεν ὅτι ἐλπίδα μὴ ἔχοντας καὶ ἀθέους ἐν τῷ κόσμῳ, ἀδελφούς ἑαυτοῦ κατεσκεύασε καὶ E

b v. 15.

b v. 16.

^k καὶ] ὥστε C. Aret. ^l γὰρ in marg. C. ^m τοῖς] αὐτοῖς F. τοῖτοῖς ex corr. A. ⁿ οικείοις] ἰδίοις F. ^o οὐδὲ] + γὰρ C. Aret. ^p συμμιμνήσκω C. post ἀπολαύομεν addens λοιπόν. ^q ἐτέρων] καὶ ἐτέρων E. ^r χυ] κυ F. hic et infra his. ^s Haec εὐχαριστίαν λέγω, εὐχαριστίαν δὲ ὅταν εἶπω, quae desunt in Editis, leguntur in nostris C.E.F. (etiam D. in marg.) et Reg. apud Montef. Ita etiam Aret. ^t αὐτῷ A.C.D.E. Edebatur αὐτό. Statim προσάγομεθα ex corr. A. προσερχόμεθα C. Aret.

συγκληρονόμους. Ὑπὲρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων
 εὐχαριστοῦντες, οὕτω πρόσιμεν. Πῶς οὖν οὐκ ἐναντία ποιεῖτε,
 φησὶν, ὃ Κορίνθιοι, εὐλογοῦντες μὲν τὸν θεόν, ὅτι τῶν εἰδώλων
 ἡμᾶς ἀπήλλαξε, πάλιν δὲ ἐπὶ τὰς ἐκείνων τρέχοντες τραπέζας;
 “Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία
 τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστί;” Σφόδρα πιστῶς καὶ φοβερῶς
 εἶρηκεν. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν ὅτι τοῦτο τὸ ἐν τῷ
 213 ποτηρίῳ ὄν, ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ῥεῦσαν, καὶ
 ἐκεῖνον μετέχουμεν. Ποτήριον δὲ εὐλογίας ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ αὐτὸ
 μετὰ χειρᾶς ἔχοντες, οὕτως αὐτὸν ἀνυμνοῦμεν, θαυμάζοντες,
 ὡς ἐκπληττόμενοι τῆς ἀφάτου δωρεᾶς, εὐλογοῦντες ὅτι καὶ αὐτὸ
 τοῦτο ἐξέχεεν, ἵνα μὴ μείνωμεν ἐν τῇ πλάνῃ καὶ οὐ μόνον
 ἐξέχεεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἡμῖν αὐτοῦ μετέδωκεν. Ὡστε εἰ
 αἵματος ἐπιθυμοῖς, φησὶ, μὴ τὸν τῶν εἰδώλων βωμὸν τῷ (397)
 τῶν ἀλόγων φόνῳ, ἀλλὰ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐμὸν τῷ ἐμῷ
 φοίνισσε αἵματι. Τί τούτου φρικωδέστερον; τί δὲ φιλο-
 στοργότερον, εἰπέ μοι; Τοῦτο καὶ οἱ ἐρώντες ποιοῦσιν ὅταν
 Βῖδωσι τοὺς ἐρωμένους τῶν ἀλλοτρίων ὡς ἐφιεμένους καὶ τῶν
 οἰκείων καταφρονούντας, τὰ αὐτῶν διδόντες πείθουσιν ἀποστῆ-
 ναι τῶν ἐκείνων. Ἄλλ’ οἱ ἐρώντες μὲν ἔν χρημασι καὶ ἱματίοις
 καὶ κτήμασι ταύτην ἐπιδείκνυνται τὴν φιλοτιμίαν, ἐν αἵματι δὲ
 οὐδεὶς οὐδέποτε ὁ δὲ Χριστὸς καὶ ἐν τούτῳ τὴν κηδεμονίαν ἐπε-
 δείξατο καὶ τὴν θερμὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην. Καὶ ἐν μὲν
 τῇ παλαιᾷ, ἐπειδὴ ἀτελέστερον διέκειντο, ὁ τοῖς εἰδώλοις προσέ-
 φερον αἷμα, τοῦτο αὐτὸς ὑπέμεινε καταδέξασθαι, ἵνα ἀποστήσῃ
 ἐκείνων, ὁ καὶ αὐτὸ πάλιν ἀφάτου φιλοστοργίας ἦν ἐνταῦθα
 δὲ ἐπὶ τὸ πολλῷ φρικωδέστερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὴν
 C ἱερουργίαν ὡς μετεσκεύασε, καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἀμείψας, καὶ
 ἀντὶ τῆς ἁτῶν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν ὡς προσφέρειν κελεύσας.
 “Ὁ ἄρτος, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ
 ἐστί;” Διὰ τί μὴ εἶπε, μετοχή; Ὅτι πλέον τι δηλώσαι
 ἡβουλήθη, καὶ πολλὴν ἐνδείξασθαι τὴν ὁ συνάφειαν. Οὐ γὰρ
 τῷ μετέχειν μόνον καὶ μεταλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐνοῦσθαι
 κοινωνοῦμεν. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἡνωται τῷ Χρι-
 στῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτῷ διὰ τοῦ ἄρτου τούτου ἐνοούμεθα.
 Διὰ τί δὲ προσέθηκεν, “ὃν κλῶμεν;” Τοῦτο γὰρ ἐπὶ μὲν
 τῆς εὐχαριστίας ἐστὶν ἰδεῖν γινόμενον ἐπὶ δὲ τοῦ σταυροῦ

^u τῷ accessit ex libris omnibus. ^v καὶ ἐκπληττ. C. ^w ἐφιεμένους] Sic
 nostri omnes et Reg. ap. Montef. ἐπιθυμοῦντας Edd.

χρ. καὶ ἱματίοις Edd. contra consensum librorum.

^x κατεσκεύασε F.

^y τῶν est in A.C.E., non in Edd.

^z συμφωνίαν D.

^γ ἦν] + τεκμήριον E.

^δ φέρειν A.

οὐκέτι, ἀλλὰ καὶ τὸνναντίον τούτῳ· ⁷“Ὅστων γὰρ αὐτοῦ, ^D φησὶν, οὐ συντριβήσεται.” Ἀλλ’ ὅπερ οὐκ ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τοῦτο πάσχει ἐπὶ τῆς προσφορᾶς διὰ σέ, καὶ ἀνέχεται διακλώμενος, ἵνα πάντας ἐμπλήσῃ.

Εἴτα ἐπειδὴ εἶπε, “κοινωνία τοῦ σώματος,” τὸ δὲ κοινωνοῦν ἑτερόν ἐστιν ἐκείνου, οὐ κοινωνεῖ, καὶ ταύτην τὴν δοκοῦσαν εἶναι μικρὰν διαφορὰν ἀνείλεν. Εἰπὼν γὰρ, “κοινωνία τοῦ σώματος,” ἐζήτησε πάλιν ἐγγύτερόν τι εἰπεῖν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ⁸“Ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμά ἐσμεν οἱ πολλοί.” Τί γὰρ λέγω κοινωνίαν, φησὶν; αὐτό ἐσμεν ἐκεῖνο τὸ σῶμα. Τί γὰρ ἐστιν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμ- ^E βάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ· οὐχὶ σώματα πολλὰ, ἀλλὰ σῶμα ἓν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν συγκεῖμενος κόκκων ἦνται, ὡς μηδαμοῦ φαίνεσθαι τοὺς κόκκους, ἀλλ’ εἶναι μὲν αὐτοὺς, ἄδηλον δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν διαφορὰν τῇ συναφείᾳ· οὕτω καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ συναπτόμεθα. ⁹“Οὐδὲ γὰρ ἐξ ἑτέρου μὲν σώματος σὺ, ^eἐξ ἑτέρου δὲ ^fἐκεῖνος τρέφεται, ἀλλ’ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντες· διὸ καὶ ^gἐπήγαγεν· “Οἱ γὰρ ²¹⁴ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν.” Εἰ δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ γινόμεθα πάντες, διὰ τί μὴ καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἐπιδεικνύμεθα, καὶ γινόμεθα καὶ κατὰ τοῦτο ἓν; Καὶ γὰρ ^hκαὶ τὸ παλαιὸν ἐπὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων τοῦτο ἦν. ⁹“Τοῦ γὰρ πλήθους τῶν ἰπιστευσάντων, φησὶν, ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία.” Ἀλλ’ οὐχὶ νῦν, ἀλλὰ τὸνναντίον ἅπαν· πολλοὶ καὶ ποικίλοι μεταξὺ πάντων οἱ πόλεμοι, καὶ θηρίων χαλεπώτερον πρὸς τὰ ἀλλήλων διακείμεθα μέλη. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς τοσοῦτόν σε διεσθηκότα ἑαυτῷ ἠνώσκει· σὺ δὲ οὐδὲ τῷ ἀδελφῷ ἀξιοῖς ἠνωθῆναι μετὰ ἀκριβείας τῆς προσηκούσης, ^B ἀλλὰ ἀποσχίζεις ^kσεαυτὸν, τοσαύτης καὶ ἀγάπης καὶ ζωῆς ἀπολαύσας παρὰ τοῦ δεσπότου. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔδωκεν· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ προτέρα τῆς σαρκὸς φύσις ἡ ἀπὸ γῆς διαπλασθεῖσα, ^lἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔφθασε νεκρωθῆναι καὶ ζωῆς γενέσθαι ἔρημος, ἑτέραν, ὡς ἂν εἴποι τις, μᾶζαν καὶ ζύμην ἐπεισήγαγε, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, φύσει μὲν οὖσαν τὴν αὐτὴν, ἁμαρτίας δὲ ἀπηλλαγμένην καὶ ζωῆς γέμουσαν· καὶ πᾶσιν ἔδωκεν αὐτῆς μεταλαμβάνειν, ἵνα ταύτῃ τρεφόμενοι, καὶ τὴν

7 Joan. xix. 36.

8 v. 17.

9 Act. iv. 32.

^d οὐδὲ omnes. οὐ Edd. ^e ἐξ om. D. ^f ἐκεῖνος] ἄλλος A.D.F. ἑτέρος Sav. marg. ^g ἔλεγεν A.D.F. ^h καὶ om. F. ⁱ πιστευόντων F. ^k σεαυτὸν pro vulgato σεαυτὸν C.D.E.F. Statim καὶ ζωῆς καὶ ἀγάπης inverso ord. C.E. ^l ὑπὸ F.

Ἐπρωτέραν ἀποθέμενοι τὴν νεκρὰν, εἰς τὴν ¹⁰ζῶσαν καὶ ἀθά-
νατον διὰ τῆς τραπέζης ἀνακερασθῶμεν ταύτης.

¹⁰“Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθιόντες
τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶ;” Πάλιν ἀπὸ τῆς
παλαιᾶς καὶ εἰς τοῦτο ἐνάγει. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πολὺ τοῦ μεγέ-
θους τῶν λεχθέντων ἦσαν ταπεινότεροι, καὶ ἀπὸ τῶν προτέρων
αὐτοὺς καὶ συνήθων πείθει. Καὶ καλῶς, “κατὰ σάρκα,” φησὶν,
ὡς αὐτῶν κατὰ πνεῦμα ὄντων. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι
καὶ ἀπὸ τῶν παχυτέρων παιδεύητε, ὅτι οἱ ἐσθιόντες τὰς θυσίας
κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶν. Ὅρᾳς πῶς δείκνυσιν οὐκ
ἔχοντας γινῶσιν τελείαν τοὺς δοκοῦντας εἶναι τελείους, εἶγε
Διηδὲ τοῦτο ἴσασιν, ὅτι κοινωνία τις ἀπὸ τούτων ἔχει καὶ φίλια
πολλοῖς πολλάκις πρὸς δαίμονας γίνεται, κατὰ μικρὸν τῆς
συνηθείας αὐτοὺς ἐφελκομένης; Εἰ γὰρ ἐπ’ ἀνθρώπων τὸ κοινω-
νεῖν ἄλλων καὶ τραπέζης φιλίας ἀφορμὴ καὶ σύμβολον γίνεται,
ἐγχαυρεῖ καὶ ἐπὶ δαιμόνων τοῦτο συμβῆναι. Σὺ δέ μοι σκόπει,
πῶς ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων οὐκ εἶπεν, ὅτι τῷ θεῷ κοινωνοῦσιν,
ἀλλὰ, “κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶ;” καὶ γὰρ κατεκαίετο
τὸ ἁγισμένον· ἐπὶ δὲ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ οὐχ οὕτως;
Ἄλλὰ πῶς; “Κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ κυρίου ἐστίν.” Οὐ
γὰρ τῷ θυσιαστηρίῳ, ἀλλ’ αὐτῷ τῷ Χριστῷ κοινωνοὶ γι-
νόμεθα. Εἰπὼν ὁ δὲ, ὅτι κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶν, εἰτα
δείσας μὴ δόξη ὥσπερ ἰσχὺν ἐχόντων τῶν εἰδώλων διαλέγεσθαι
καὶ δυναμένων τι βλάψαι, ὅρα πῶς αὐτὰ καθαιρεῖ πάλιν
λέγων· ¹¹“Τί οὖν φημι; οὐχ ὅτι εἰδωλὸν τί ἐστίν· ἢ ὅτι
εἰδωλόθυτόν ἔστι;” Ταῦτα δὲ λέγω, φησὶ, καὶ ἀπάγω,
οὐχ ὡς δυναμένων βλάψαι τι τῶν εἰδώλων ἢ ἰσχὺν ἐχόντων·
οὐδὲν γὰρ ἐστίν· ἀλλὰ βούλομαι καταφρονεῖν αὐτῶν ὑμᾶς.
Καὶ εἰ βούλει καταφρονεῖν, φησὶ, τίνας ἔρεκεν μετὰ σπουδῆς
²¹⁵ αὐτῶν ἡμᾶς ἀπάγεις; Ὅτι οὐ προσάγεται τῷ δεσπότῃ τῷ
σῶ. ¹²“^a Ἄ γὰρ θύει, φησὶ, τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ
θεῷ.” Μὴ τοίνυν ^bτρέχετε ἐπὶ τὰ ἐναντία. Οὐδὲ γὰρ, εἰ

10 v. 18.

11 v. 19.

12 v. 20.

¹⁰ ζῶσαν καὶ ἀθ.] Sic C.E.F. et Reg. apud Montef. necnon Aret. ζῶν καὶ
ἀθάνατον A. ζῶν τὴν ἀθάνατον Edd. ¹¹ οὐχὶ F. Mosq. 7. ¹² πολλοὶ F.

καὶ φ. π. π. om. D. Mox haec κατὰ μικρὸν—ἐφελκομένης in marg. habet
idem. ¹³ τιθέμενον omnes. τεθεμένον Edd. ¹⁴ ἀλλὰ πῶς;] ἀλλ’ ἐτέρως

πῶς C. scilicet aliter; quomodo? Aret. ¹⁵ κυρίου ἐστίν] Χριστοῦ ἐστίν, φησὶ C.
Aret. ¹⁶ τῷ θυσιαστηρίῳ A.D.E.F. Statim ἀλλ’ αὐτῷ τῷ Χριστῷ solus F.

Edelatur τῷ θυσιαστηρίῳ, ἀλλ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. ¹⁷ ὥσπερ C.D. et ex
corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ¹⁸ οὐχ ὅτι] Sic nostri omnes et

Mosq. οὐχ aberat. ¹⁹ τι om. E. erasum in D. ²⁰ ἀπάγεις libri omnes et
Aret. Legebatur ἀπάγει. ²¹ ἀ] Sic C.D.F. Mosq. δ Edd. ²² τρέχε F.

βασιλέως υἱὸς ἦς, εἶτα τῆς πατρικῆς ἀπολαύων τραπέζης,
 ἀφείς ἐκείνην, τῆς τῶν καταδικῶν καὶ δεσμωτῶν ἠθέλησας
 κοινωνῆσαι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ἐπέτρεψεν ἂν ὁ πατήρ, ἀλλὰ
 καὶ μετὰ πολλῆς ἂν ἀπήγαγε τῆς σφοδρότητος, οὐχ ὥς
 δυναμένης τῆς τραπέζης βλάψαι, ἀλλ' ὥς καταεισχυνοῦσθης
 σου τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν τράπεζαν τὴν βασιλικήν. Καὶ γὰρ
 καὶ οὗτοι οἰκέται εἰσὶ προσκεκρουκότες, ἡτιμωμένοι, κατάδικοι, B
 δεσμῶται, ἀφορήτῳ κολάσει τηρούμενοι, μυρίοις ὑπεύθυνοι
 κακοῖς. Πῶς οὖν οὐκ αἰσχύνῃ κατὰ τοὺς λαιμάργους καὶ ἀνελευ-
 θέρους, ὅταν θῶσι τράπεζαν οἱ κατάδικοι οὗτοι, τρέχον ἐκεῖ καὶ
 μετέχων τῶν προκειμένων; Διὰ δὲ τοῦτο ἀπάγω. Ὁ γὰρ
 σκοπὸς τῶν θυνόντων καὶ τὸ πρόσωπον τῶν δεχομένων ἀκα-
 θαρτα ποιεῖ τὰ προκείμενα. “Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν
 δαιμονίων γίνεσθαι.” Εἶδες φιλίαν πατρὸς κηδεμονικοῦ; εἶδες
 καὶ αὐτὸ τὸ ῥῆμα πολλὴν ἔχον τὴν ἔμφασιν τῆς διαθέσεως;
 Οὐδὲν γὰρ βούλομαι κοινὸν ἔχειν ὑμᾶς πρὸς ἐκείνους, φησὶν.
 Εἶτα ἐπειδὴ ἐν τάξει παραινέσεως τὸν λόγον εἰσήγαγεν,
 ἵνα μὴ τις τῶν παχυτέρων καταφρονήσῃ, ὡς ἐξουσίαν ἔχων,
 ἐπειδὴ εἶπεν, “Οὐ θέλω,” καὶ, “Ὑμεῖς κρίνατε,” ἀποφαί- C
 νεται λοιπὸν καὶ νομοθετεῖ λέγων. ¹³ “Οὐ δύνασθε ποτήριον
 κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης
 κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων.” Καὶ ἀρκεῖται τοῖς
 ὀνόμασι μόνοις εἰς τὴν ἀπαγωγὴν. Εἶτα καὶ ἐντρεπτικῶς
¹⁴ “Ἡ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ
 ἔσμεν;” Τούτῃστι, ¹ πειράζομεν αὐτὸν, εἰ δύναται κολάσαι
 ἡμᾶς, καὶ παρακνίζομεν αὐτὸν, πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀποχω-
 ροῦντες, καὶ μετὰ τῶν αὐτοῦ πολεμίων ταττόμενοι; Τοῦτο δὲ
 εἶπε, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς παλαιᾶς ἱστορίας καὶ πατρικῆς D
 παρανομίας. Διὸ καὶ τῇ λέξει ταύτῃ κέχρηται, ἥ καὶ ² πρὸς
 Ἰουδαίους ὁ Μωϋσῆς ἐχρήσατό ποτε, ἐγκαλῶν ὑπὲρ εἰδωλολα-
 τρείας ¹ ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ. ¹⁵ ^m Αὐτοὶ γάρ, φησὶ,
 παρέζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεῷ, παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις
 αὐτῶν.” “Μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἔσμεν;” Εἶδες πῶς φοβερῶς,
 πῶς φρικτῶς ἐπέπληξεν, αὐτὰ διασείσας αὐτῶν τὰ νεῦρα, καὶ τῇ
 εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ σφόδρα αὐτῶν καθαψάμενος, καὶ κατε-

13 v. 21.

14 v. 22.

15 Deut. xxxii. 21.

^c ἦς Edd. ^d ἀπολαύων F. ^e Haec καταδικῶν καὶ δεσμῶν m-Edd.
 ante Benedictinam, repugnantibus libris. ^f θυνόντων] μεθύοντων m-Edd.
^g ἀπαγωγὴν E.F. Veron. ^h πειρ.] μὴ πειρ. D.F. ⁱ αὐτῶν F. et
 a pr. man. A. ^k πρὸς τοὺς Ἰουδ. F. ^l ἐκ] καὶ ἐκ A. ^m αὐτοὶ γάρ
 παρεζ. με γάρ φησιν ἐπ' οὐ θεῷ F.

νεγκὼν αὐτῶν τὸ φύσημα; Καὶ διὰ τί μὴ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα
τέθεικε, φησὶν, ἂ μάλιστα ἂν αὐτοὺς ἀπήγαγεν; Ὅτι ἔθος
Εαυτῷ διὰ πλειόνων ἂ βούλεται κατασκευάζειν, καὶ τὰ ἰσχυ-
ρότερα ὅσπερον τιθέναι, καὶ ἐκ περιουσίας νικᾶν. Διὰ δὲ
τοῦτο ἀπὸ τῶν καταδεστέρων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ κέφαλαιον (399)
ἦλθε τῶν κακῶν. Οὕτω γὰρ καὶ τοῦτο εὐπαράδεκτον μᾶλλον
ἐγίνετο, τοῖς προτέροις τῆς διανοίας αὐτῶν καταλεανθείσης.

16 ὅτι Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι
ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω,
ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. 17 Ὅρας σύνεσιν ἡκριβωμένην;
Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς λέγειν, ὅτι τέλειός εἰμι καὶ κύριος
ἑμαυτοῦ, καὶ οὐδὲν βλαπτόμενος ἀπογεύσασθαι τῶν προκειμένων.
216 ναί, φησὶ, τέλειος μὲν εἶ καὶ ἑαυτοῦ κύριος· ἀλλὰ μὴ τοῦτο
σκοπεῖ, ἀλλ' εἰ μὴ βλάβην ἔχει τὸ γινόμενον, ἀλλ' εἰ μὴ
καταστροφὴν. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρω εἶρηκεν, “Οὐ πάντα
συμφέρει, οὐ πάντα οἰκοδομεῖ,” λέγων, “καὶ τὸ μὲν ὑπὲρ
ἑαυτοῦ, τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τιθεῖς. Ὅτι μὲν γὰρ εἰπεῖν,
οὐ συμφέρει, τὴν ἐκείνου ἀπώλειαν αἰνιττομένου ἐστί· τὸ δὲ
εἰπεῖν, οὐκ οἰκοδομεῖ, τὸ τοῦ ἀδελφοῦ σκάνδαλον. Διὸ καὶ
ἐπήγαγε, “Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω” ὃ πανταχοῦ καὶ διὰ
πάσης κατασκευάζει ἐπιστολῆς, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ὡς
Βῆταν λέγει. 17 “Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσε” καὶ
πάλιν, “Καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἠρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ
ἑμαυτοῦ συμφέρον” καὶ ἐνταῦθα πάλιν· οὐ μὴν ἐπεξεργάζεται
αὐτὸ ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διὰ πολλῶν
αὐτὸ κατεσκεύασε, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι οὐδαμοῦ τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖ,
ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαῖος ἐγένετο, καὶ ἀνόμοις ὡς ἄνομος,
καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ ἑαυτοῦ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ οὐχ ἀπλῶς ἐχρή-
σατο, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι συμφέρον, δουλεύων ἅπασιν ὀλίγοις
ἀρκεσθεὶς ῥήμασιν ἐνταῦθα ἀπηλλάγη, εἰς μνήμην διὰ τῶν
ὀλίγων τούτων παραπέμπων τῶν εἰρημένων αὐτοὺς ἀπάντων.

C ὅτι Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, ἀγαπητοί, προνοῶμεν τῶν ἀδελ-
φῶν, καὶ τὴν ἐνότητά τὴν πρὸς αὐτοὺς διατηρῶμεν. Εἰς τοῦτο
γὰρ ἡμᾶς ἡ θυσία ἐκείνη ἐνάγει ἢ φοβερά καὶ φρικώδης, κελεύουσα
ἡμῖν μεθ' ὁμοιοῦς αὐτῇ μάλιστα προσιέναι καὶ θερμῆς ἀγάπης,
καὶ αἰετοὺς γενομένους ἐντεῦθεν, οὕτω πρὸς αὐτὸν ἵπτασθαι τὸν

10 v. 23, 24.

17 Rom. xiv. 3. 1 Cor. x. 33.

u ἂν om. F. o ὅσπερον F. p ὅρα F. q ἑαυτοῦ F. r ἑαυτοῦ F.

s καὶ om. C. t τῷ μὲν C.D.E. Mox τῷ δὲ C.E. y καὶ om. A.

w ἠρέσκων A. Mox τὸ ἑαυτοῦ a pr. man. idem. x HEBIKON. Περὶ ἀγάπης
τῆς εἰς τὸν πλησίον, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸ τοῦ κυρίου σῶμα καὶ ὅτι δεῖ ἐπι-
μελεῖσθαι καθαρότητος, καὶ προσιέναι τῇ ἀγλᾷ μεταλήψει.

οὐρανόν· ὑμᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν. ¹⁸ “Ὅπου γὰρ τὸ πτώμα, φησὶν, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί” πτώμα καλῶν τὸ σῶμα διὰ τὸν θάνατον. Εἰ μὴ γὰρ ²ἐκεῖνος ἔπεσεν, ἡμεῖς οὐκ ἂν ἀνέστημεν. Ἀετοὺς δὲ καλεῖ, δεικνύς ὅτι καὶ ὑψηλὸν εἶναι δεῖ τὸν προσιόντα τῷ σώματι τούτῳ, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν γῆν κοινὸν ἔχειν, μηδὲ κάτω σύρεσθαι καὶ ἔρπειν, ἀλλ’ ἄνω ³πέτασθαι ^Dδιηνεκῶς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐνορᾶν, καὶ ὀξυδερκὲς τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἔχειν· ἀετῶν γάρ, οὐ κολουῶν αὐτῇ ἢ τράπεζα. Οὗτοι καὶ τότε ἀπαντήσονται ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνοντι οἱ νῦν ἀξίως ἀπολαύοντες, ὥσπερ οὖν οἱ ἀναξίως τὰ ἔσχατα πείσονται. Εἰ γὰρ βασιλεύα τις οὐκ ἂν ἀπλῶς ⁴δέξαιτο· ⁵τί λέγω βασιλεύα; ἱματίου μὲν οὖν βασιλικοῦ οὐκ ἂν τις ἀπλῶς ἄψαιτο χερσὶν ἀκαθάρτοις, κἂν ἐπ’ ἐρημίας ᾗ, κἂν μόνος ᾗ, κἂν μηδεὶς ὁ παρών· καίτοιγε οὐδὲν ἕτερον ἐστὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ σκωλήκων νήματα ⁶καὶ σπητῶν. Εἰ δὲ τὴν βαφὴν ^E“θαυμάζεις, καὶ αὕτη νεκρωθέντος ἰχθύος ἐστὶν αἷμα” ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἂν τις ἔλοιτο ῥυτπαραῖς αὐτοῦ κατατολμῆσαι χερσίν. Εἰ δὲ ἀνθρωπίνου ἱματίου οὐκ ἂν τις τολμήσειεν ἀπλῶς θιγεῖν, πῶς τὸ σῶμα τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ, τὸ ἡμῶμον, τὸ καθαρὸν, τὸ τῇ θείᾳ ἐκείνῃ φύσει ὁμιλήσαν, ⁷δι’ ὃ ἐσμεν καὶ ζῶμεν, δι’ ὃ πύλαι θανάτου κατεκλάσθησαν καὶ οὐρανοῦ ἀψίδες ἀνεφύχθησαν, τοῦτο μετὰ τοσαύτης ὑβρεως ληψόμεθα; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ κατασφάξωμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀναισχυντίας, ἀλλὰ μετὰ φρίκης καὶ καθαρότητος ἀπάσης αὐτῷ προσίωμεν. Καὶ ὅταν αὐτὸ προ- ²¹⁷κείμενον ἴδῃς, λέγε πρὸς ⁸ἑαυτόν· διὰ τοῦτο τὸ σῶμα οὐκέτι γῇ καὶ σποδὸς ἐγώ, οὐκέτι αἰχμάλωτος, ἀλλ’ ἐλεύθερος· διὰ τοῦτο τοὺς οὐρανοὺς ἐλπίζω, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀπολήψεσθαι ἀγαθὰ, τὴν ἀθάνατον ζωὴν, τὴν ⁹ἀγγέλων λῆξιν, τὴν μετὰ Χριστοῦ ὁμιλίαν· τοῦτο τὸ σῶμα ¹προσηλούμενον, μαστιζόμενον οὐκ ἤνεγκεν ὁ θάνατος· τοῦτο τὸ σῶμα καὶ ἥλιος στᾶν-
 ρούμενον ἰδὼν, τὰς ἀκτῖνας ἀπέστρεψε· διὰ τοῦτο καὶ κατα-
 πέτασμα ἐσχίζετο τότε, καὶ πέτραι ἐρρήγνυντο, καὶ γῇ πᾶσα
 (400) ἐτινάσσετο· τοῦτο ἐκεῖνο τὸ σῶμά ἐστι τὸ ἡμαγμένον, τὸ ^Bλόγῃ πληγὲν, καὶ ¹⁰σωτηρίους πηγὰς ἀναβλύσαν, τὴν τοῦ

¹⁸ Matth. xxiv. 28.

¹ Haec m̃λλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Aret. ² ἐκεῖνο E.F. ³ πέτασθαι D.E.F. et a pr. man. A. πέτεσθαι vulgo. ⁴ δέξαιτο C.F. et ex corr. A. δέξοιτο Edd. ⁵ τί] καὶ τί D. Idem mox μὲν οὖν in marg. habet. ⁶ Haec καὶ σπητῶν leguntur in nostris omnibus et Reg. Montefalconi, non in Edd. ⁷ θαυμάζεις F. ⁸ δι’ ὃ] δι’ οὗ bis E. et ex corr. D. ⁹ ἐαυτόν E.F. Veron. ¹⁰ τῶν ἀγγέλων A.D. receptum a Sav. Mor. Ben. ¹ προσηλούμενον A. ² τὰς σωτηρίους Edd. τὰς om. C.E.

αἵματος, τὴν τοῦ ὕδατος τῇ οἰκουμένη πάσῃ. Βούλει καὶ ἐτέρωθεν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μαθεῖν; Ἐρώτησον τὴν αἰμορροῦσαν, τὴν οὐκ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ περικειμένου αὐτῷ ἱματίου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτου ὀλοκλήρου, ἀλλὰ τοῦ κρασπέδου ἀψαμένην ἑρώτησον τὴν θάλασσαν, τὴν ὑπὲρ τῶν νώτων ¹ αὐτὸ βαστάξασαν ἑρώτησον καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον, καὶ εἰπέ πόθεν ἔχεις τὴν πληγὴν τὴν ἀνίατον; πόθεν οὐκέτι ἰσχύεις οὐδέν; πόθεν ἐάλως; τίς κατεσχέθης φεύγων; καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸ σῶμα ἐρεῖ τὸ σταυρωθέν. Διὰ τούτου τὰ κέντρα αὐτοῦ κατεκλάσθη· διὰ τούτου ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ συνετρίβη· διὰ τούτου αἱ ² ἀρχαὶ καὶ ³ αἱ ἐξουσίαι ἐδειγματίσθησαν. ¹⁹ "Ἀπεκδυσάμενος γάρ, φησί, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγματίσεν, ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ." Ἐρώτησον καὶ τὸν θάνατον, καὶ εἰπέ· πόθεν ἀνῆρέθῃ σου τὸ κέντρον; πόθεν κατελύθῃ σου τὸ νίκος; πόθεν ἐξεκόπη σου τὰ νεῦρα; καὶ κόραις καὶ παιδίοις γέγονας καταγέλαστος, ὁ καὶ τυράννοισ καὶ δικαίοις ἅπασι ⁴ ὧν πρὸ τούτου φοβερός; καὶ τὸ σῶμα ⁵ Δαίτῃσεται τούτο. "Ὅτε γὰρ τούτο ἐσταυρούτο, τότε νεκροὶ ἀνέστησαν, ⁶ τότε τὸ δεσμοτήριον ἐκείνο ἐρράγη, καὶ αἱ χαλκαὶ ἐκλάσθησαν πύλαι, καὶ οἱ νεκροὶ ⁷ ἀφείθησαν, καὶ πυλωροὶ ἄδου πάντες ἔπτηξαν. Καίτοιγε εἰ τῶν πολλῶν εἰς ἦν, τοῦναντίον γενέσθαι ἔδει, τὸν θάνατον δυνατώτερον. Ἄλλ' οὐκ ἐγένετο· οὐδὲ γὰρ τῶν πολλῶν εἰς ἦν. Διὰ τούτο ἐξελύετο ἐκεῖνος. Καὶ ὥσπερ οἱ τροφὴν ⁸ λαβόντες, ἦν οὐκ εἰς ἴσιν δυνατοὶ κατασχεῖν, καὶ τὰ προαποκείμενα δι' ἐκείνην ἐμοῦσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου γέγονε· τὸ σῶμα, ὅπερ οὐκ ἦν ἱκανὸς ⁹ κατεργάζεσθαι, λαβὼν, κάκεινα ἐξέβαλεν ἅπερ ἔνδον εἶχε. Καὶ γὰρ ¹⁰ ὠδίνεν ἔχων αὐτὸν καὶ ἐθλίβετο, ἕως αὐτὸν ἤμεσε. Διὸ φησιν ὁ ἀπόστολος, ²⁰ "Δύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου." Οὐδεμία γὰρ γυνὴ παιδίον ¹¹ κύουσα οὕτως ὠδίνει, ὥς ἐκεῖνος, τὸ σῶμα ἔχων τὸ δεσποτικόν, διεκόπτετο διασπώμενος. Καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ δράκοντος γέγονε τοῦ Βαβυλωνίου, ¹² ὅτε λαβὼν τὴν τροφὴν διερράγη μέσος, τούτο καὶ ἐπὶ τούτου. Οὐ γὰρ διὰ τοῦ στόματος πάλιν ἐξῆλθεν ὁ Χριστὸς τοῦ θανάτου, ἀλλ'

¹⁹ Coloss. ii. 15.

²⁰ Act. ii. 24.

¹ τὴν om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. ² αὐτὸ] αὐτῶν F. Statim βαστάξασαν A.C.E.F. et ex corr. D. Neque aliter Veron. βαστάξασαν Sav. cet. ³ ἀρχαί] + αὐτοῦ C.E. et marg. D. ⁴ αἱ om. A.C. ⁵ αὐτοὺς C.D.E.F. et a pr. man. A. αὐτὰς Edd. ⁶ τότε om. F. ⁷ ἀφείθησαν nostri omnes et Reg. apud Montef. Legebatur ἀνέστησαν, surrexerunt Aret. ⁸ λαμβάνοντες D. ⁹ κατεργάζεσθαι F. et ex corr. A. ¹⁰ ἕως] + ἄν C. ¹¹ κυοῦσα C. ¹² ὅτε C.E. Ita tacite edidit Montef. ὅτι vulgo.

αὐτὴν μέσῃ διαρρήξας τὴν γαστέρα τοῦ δράκοντος καὶ ἀνα-
τεμὼν, οὕτως ἀπὸ τῶν ἀδύτων προήει μετὰ πολλῆς τῆς
λαμπρότητος, καὶ τὰς ἀκτῖνας ἀφίεις, οὐ μέχρι τούτου τοῦ ²¹⁸
οὐρανοῦ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν ἄνω θρόνον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸ καὶ
ἀνέγαγε.

Τοῦτο τὸ σῶμα ἔδωκεν ἡμῖν καὶ κατέχειν καὶ ἐσθίειν, ὅπερ
ἀγάπης ἐπιτεταμένης ἦν. Οὗς γὰρ ἂν ὕφιλῶμεν, καὶ δια-
δάκνομεν πολλάκις. Διὸ καὶ ὁ Ἰωβ τὸν ἔρωτα τῶν οἰκετῶν τὸν
περὶ αὐτὸν ἐνδεικνύμενος, ἔλεγεν ὅτι πολλάκις ἐκείνοι σφόδρα
αὐτὸν φιλοῦντες ἔλεγον, ²¹ "Τίς ἂν δῶῃ ἡμῖν τῶν σαρκῶν
αὐτοῦ πλησθῆναι;" Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τῶν σαρκῶν αὐτοῦ
ἔδωκεν ἡμῖν πλησθῆναι, εἰς φιλίαν πλείονα ἡμᾶς ἐπισπώμενος.
Προσῶμεν τοίνυν μετὰ θερμότητος αὐτῷ καὶ πεπυρωμένης ἀγά- B
πης, ² ἵνα μὴ χαλεπωτέραν ὑπομείνωμεν τιμωρίαν. "Ὅσῳ γὰρ
ἂν ὤμεν ἀνηργητημένοι μεγάλα, τοσοῦτ' ἄλλοις κολαζόμεθα
μειζόνως, ὅταν ἀνάξιοι τῆς ἐνεργεσίας φανῶμεν. Τούτα τὸ
σῶμα ³ καὶ ἐπὶ φάτνης κείμενον ἠδέσθησαν μάγοι καὶ ἄνδρες
ἄσεβεῖς καὶ βάρβαροι τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκίαν ἀφέντες, καὶ
ὁδὸν ἐστείλαντο μακρὰν, καὶ ἐλθόντες μετὰ φόβον καὶ τρόμον
⁴ πολλοῦ προσεκύνσαν. Μιμησώμεθα τοίνυν καὶ τοὺς βαρ-
βάρους ἡμεῖς οἱ τῶν οὐρανῶν πολῖται. Ἐκείνοι μὲν γὰρ C
καὶ ἐπὶ φάτνης ἰδόντες καὶ ἐν καλύβῃ, καὶ οὐδὲν τοιούτων
ἰδόντες οἷον σὺ νῦν, μετὰ πολλῆς τῆς φρίκης ⁵ προσήεσαν
σὺ δὲ οὐκ ἐν φάτνῃ ὄρῃς, ἀλλ' ἐν θυσιαστηρίῳ, αὐ γυναῖκα
κατέχουσιν, ἀλλ' ἱερέα παρεστῶτα, καὶ πνεῦμα μετὰ πολλῆς
τῆς δαφιλίας τοῖς προκειμένοις ἐφιπτάμενον. ⁶ Οὐχ ἀπλῶς
αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα ὄρῃς, ὥσπερ ἐκείνοι, ἀλλ' οἶσθα αὐτοῦ
καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἅπασαν, καὶ οὐδὲν ἀγνοεῖς
τῶν δι' αὐτοῦ τελεσθέντων, μετὰ ἀκριβείας μυσταγωγηθεῖς
ἅπαντα. Διαναστήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς καὶ φρίξωμεν, καὶ
πολλῷ τῶν βαρβάρων ἐκείνων πλείονα ἐπιδειξώμεθα τὴν ἐν-
λάβειαν, ἵνα μὴ ἀπλῶς ⁷ μηδὲ ὡς ἔτυχε προσελθόντες, πῦρ D
(401) ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν σωρεύσωμεν κεφαλὴν. Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ
ἵνα μὴ προσῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπλῶς προσῶμεν. "Ὡσπερ γὰρ
τὸ ὡς ἔτυχε προσιέναι, κίνδυνος, οὕτω τὸ μὴ κοινωνεῖν τῶν

²¹ Job. xxxi. 31.

² ὕφιλῶμεν] + σφοδρῶς A. et marg. D. receptum a Sav. Mor. Ben. * ἵνα
μὴ χαλεπωτέραν ὑπομ. τ.] Sic C.E.F. Aret. Verba ἵνα μὴ χαλεπωτέραν in
marg. habet D. In Veron. legitur tantum καὶ ὑπομείνωμεν τ. Ita etiam a pr.
man. A. sed ex corr. καὶ μὴ ὑπομ. τ. probantibus Sav. cet. qui ita ediderunt,
³ καὶ om. F. ⁴ πολλοῦ om. F. ⁵ προσήεσαν A.D.E. ⁶ οὐχ] καὶ οὐχ
D. et ex corr. A. Statim αὐτὸ om. F. ⁷ μηδὲ] καὶ D.F.

μυστικῶν δειπνῶν ἐκείνων, λιμὸς καὶ θάνατος. Αὕτη ἴγάρ ἡ τράπεζα τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰ νεῦρα, τῆς διανοίας ὁ σύνδεσμος, τῆς παρρησίας ἡ ὑπόθεσις, ἡ ἐλπίς, ἡ σωτηρία, τὸ φῶς, ἡ ζωή. Μετὰ ταύτης ἀπελθόντες ἐκεῖ τῆς θυσίας, ἐν παρρησίᾳ πολλῇ τῶν ἱερῶν ἐπιβησόμεθα προθύρων, ὥσπερ τισὶν ὄπλοις χρυσοῖς Ε^h πεφραγμένοι πάντοθεν. Καὶ τί λέγω τὰ μέλλοντα; Ἐνταῦθα γάρ σοι τὴν γῆν οὐρανὸν ποιεῖ τοῦτ' ὁ μυστήριον. Ἀναπέτασον γοῦν τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας, καὶ διάκυσσον μάλ-
λον δὲ οὐχὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ τότε ὄψει τὸ εἰρημένον. Τὸ γὰρ πάντων ἐκεῖ τιμιώτερον, τοῦτό σοι ἐπὶ τῆς γῆς δείξω κείμενον. Ὡςπερ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸ πάντων ἰσεμνότερον, οὐ ταῖχοι, οὐκ ὄροφος χρυσοῦς, ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν σῶμα τὸ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου· οὕτω καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα. Ἀλλὰ τοῦτό σοι νῦν ἔξεστιν ἐπὶ γῆς ἰδεῖν. Οὐ γὰρ ἀγγέλους, 219 οὐδὲ ἀρχαγγέλους, οὐδὲ οὐρανοὺς καὶ οὐρανοὺς οὐρανῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τούτων σοι δείκνυμι δεσπότην. Εἶδες πῶς τὸ πάντων τιμιώτερον ὁρᾷς ἐπὶ γῆς; καὶ οὐχ ὁρᾷς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄπτη; καὶ οὐχ ἄπτη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐσθλὴς, καὶ λαβὼν οἴκαδε ἀναχωρεῖς; Ἀπόσμηκε τοίνυν τὴν ψυχὴν, παρασκευάζε τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν τούτων ὑποδοχὴν τῶν μυστηρίων. Καὶ γὰρ εἰ παιδίον βασιλικὸν μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς αἰουργίδος καὶ τοῦ διαδήματος ἐνεχειρίσθης φέρειν, πάντα ἂν ἔρριψας τὰ ἐν ἱτῇ γῇ. Νυνὶ δὲ σὺ παιδίον ἀνθρώπου βασιλικόν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν μονογενῆ λαμβάνων τοῦ θεοῦ παῖδα, οὐ φρίττεις, Βεῖπέ μοι, καὶ πάντα τὸν τῶν βιωτικῶν ἐκβάλλεις ἔρωτα, καὶ τῷ κόσμῳ καλλωπίζῃ μόνον ἐκείνῳ, ἀλλ' ἔτι πρὸς τὴν γῆν ὁρᾷς, καὶ χρημάτων ἐρᾷς, καὶ πρὸς ^m χρυσὸν ἐπτόχῃ; Καὶ τίνα ἂν ⁿ σχολὴς συγγνώμῃ; ποῖαν ἀπολογίαν; Οὐκ οἶσθα πῶς ἄπα-
σαν τὴν βιωτικὴν πολυτέλειαν ἀποστρέφεται ^o σον ὁ δεσπότης; Οὐ διὰ τοῦτο ἐν φάτνῃ ἐτέθη τεχθεὶς, καὶ μητέρα ἔλαβεν εὐτελῆ; οὐ διὰ τοῦτο ἐκείνῳ τῷ πρὸς καπηλείαν βλέποντι ἔλεγεν· 22“ Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν ῥκλίνῃ;” Τί ^q δὲ οἱ μαθηταί; οὐ τὸν αὐτὸν ^r διετήρουν νόμον, εἰς τὰς τῶν πενήτων οἰκίας καταγόμενοι, καὶ ὁ μὲν πρὸς

22 Matth. viii. 20.

^r γὰρ om. C.
 invitis libris.

^s ἡμῶν] + ἡ ἰσχὺς C. Aret.

^h περιπεφραγμένοι Edd.

ⁱ σεμνότερον] τιμιώτερον D. Mox ἐπὶ τὸν θρόνον idem.

^k ὑποδ. τῶν μ.] Sic libri omnes. τῶν μ. ὑποδοχὴν Edd.

^l τῇ om. A.

^m χρυσίου C.

ⁿ ἔχους F.

^o σοι F.

^p κλίνα A.D.E.F.

^q δέ]

δαί C.E. et ex corr. D.

^r ἐτήρουν C.

βυρσέα, ὁ δὲ πρὸς σκηνορράφον κατέλυνον καὶ πρὸς τὴν ^απορ-
φυρόπωλιν; οὐ γὰρ οἰκίας περιφάνειαν, ἀλλὰ ψυχῶν ἁρετὰς
ἐπεζήτουν. Τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν· τὰ μὲν
κάλλη τῶν κιώνων καὶ τῶν μαρμάρων παρατρέχοντες, ζητοῦντες
δὲ τὰς ἄνω μονάς, καὶ πάντα ^ντῦφον τὸν ἐνταῦθα πατήσωμεν
μετὰ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας, καὶ ὑψηλὸν ^ωλάβωμεν
φρόνημα. ^αἌν γὰρ νήφωμεν, οὐδὲ ὁ κόσμος ἡμῶν οὗτος ἄξιος,
μήτι γε στοαὶ καὶ περίπατοι. Διὸ, παρακαλῶ, τὴν ^ςψυχὴν
τὴν ἑαυτῶν καλλωπίζωμεν, τὴν οἰκίαν ταύτην κατασκευάζωμεν,
ἣν καὶ λαβόντες ἀπελευσόμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ^δ
^υσκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ.

¹ Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας
διὰ τὴν συνείδησιν.

ΕΙΠΩΝ ὅτι ἀδύνατον ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον
δαιμονίων, καὶ καθάπαξ ἀπαγαγὼν τῶν τραπεζῶν ἐκείνων, ἀπὸ ^Ε
παραδειγμάτων Ἰουδαϊκῶν, ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἀπὸ
τῶν μυστηρίων τῶν φρικτῶν, ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ^αεἰδώλοις τελου-
μένων, καὶ πολὺν φόβον ἐνθεῖς αὐτοῖς· ἵνα μὴ τῷ φόβῳ τοῦτο
πάνιν εἰς ἑτέραν ἀμετρίαν αὐτοὺς ἐξωθήσῃ, καὶ ἀναγκασθῶσι
πλείονι περιεργίᾳ κεχρημένοι τοῦ δέοντος δεδοικέναι, μήποτε
καὶ ἀγνοούντων αὐτῶν ἐπισέλθῃ τι τοιοῦτον, ἢ ἐξ ἀγορᾶς
ἢ ἄλλοθεν ποθεν, ἀφιεῖς αὐτοὺς ταύτης τῆς ἀνάγκης, φησί·
(402) ^αΠᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας.” ²²⁰
^βἘὰν γὰρ ἀγνοῶν, φησί, φάγῃ καὶ μὴ ^ςεἰδῶς, οὐχ ὑπόκεισαι
^δτῇ τιμωρίᾳ· τῆς γὰρ ἀγνοίας λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, ^εοὐχὶ τῆς
λαιμαργίας. Καὶ οὐ ταύτης μόνον αὐτὸν ἀπαλλάττει τῆς
ἀγωνίας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας, πολλὴν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν αὐτοῖς
κατασκευάζων. Οὐδὲ γὰρ ἀνακρίνειν ἀφήσι, τουτέστιν, ἐξ-
ετάζειν καὶ πυνθάνεσθαι, εἴτε εἰδωλόθυτον εἴτε μὴ τοιοῦτον·

¹ CAP. X. v. 25.

^α πορφυρόπωλιν A.C.E. πορφυρόπολιν D.F. πορφυροπωλὶδα Edd. ^τ ἁρε-
τὴν D. ^ν τῦφον] τὸν τῦφον F. Veron. ^ω ἀναλάβωμεν D. ^ς ψυχὴν]
+ τε ex corr. A. Eadem manus post καλλωπίζωμεν add. καὶ τὸν νοῦν.
^υ σκηνῶν] Sic nostri omnes pro vulgato ἀγαθῶν. Solus A. σκηνῶν ante ἐπιτύ-
χωμεν in loco raso venditat. HOM. XXV. ^α εἰδωλίοις F. ^β γὰρ om. A.
^ς εἰδῶς F. Cat. ^δ τῇ om. Cat. et a pr. man. D. ^ε οὐχὶ] οὐ F. Cat.
^ι αὐτὸν om. F.

TOM. II.

Q q

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλ' ὥς ἐσθίειν ἅπαν τὸ ἐξ ἀγορᾶς, ἢ μὴδὲ τοῦ μανθάνειν, ὃ τι ποτέ ἐστι τὸ προκείμενον, αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμάς.
 Β' Ὡστε ἐστι καὶ φαγόντα ἀγνοοῦντα ἀπηλλάχθαι. Τοιαῦτα γὰρ τὰ μὴ ἰτῇ φύσει πονηρὰ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διανοίας ποιούμενα ἁκάθαρτον. Διὰ τοῦτό φησι, "μὴδὲν ἀνακρίνοντας." 2^α "Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς," 1 οὐχὶ τῶν δαιμονίων. Εἰ δὲ ἡ γῆ, καὶ οἱ καρποὶ ³καὶ τὰ ἄλογα. 4 "Εἰ δὲ αὐτοῦ πάντα, οὐδὲν ἁκάθαρτον· ἀλλ' ἐτέρως ἁκάθαρτον γίνεται, ἀπὸ τῆς διανοίας καὶ ὁ ἀπὸ τῆς παρακοῆς. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ, 3^α "Ἐάν τις ὑμᾶς, φησί, καλῇ τῶν ἀπίστων, καὶ ἠθέλητε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μὴδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνείδησιν." 4 "Ορα πάλιν τὴν συμμετρίαν. Οὐ γὰρ ἐπέταξε καὶ ἐνομοθέτησεν ἀπιέναι, ἀλλ' οὐκ ἐκώλυσεν ἀπελθόντας δὲ πάλιν ἀπαλλάττει πάσης ὑποψίας. Τί δήποτε; ἵνα μὴ δόξη φόβον τινὸς εἶναι ἢ τοσαύτη πολυπραγμοσύνη καὶ δειλίας. Ὁ μὲν γὰρ περιεργαζόμενος, ὡς δεδοικώς τοῦτο ποιεῖ· ὁ δὲ μετὰ τὸ ἀκοῦσαι ἀπεχόμενος, ὡς καταφρονῶν καὶ μισῶν ⁵καὶ ἀποστρεφόμενος, ἀπέχεται. Διόπερ ὁ Παῦλος ἀμφοτέρω βουλόμενος κατασκευάσαι φησί· "Πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε." 4^α "Ἄν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε διὰ τὸν μηνύσαντα." Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐχόντων ἰσχύν, ἀλλ' ὡς βδελυρῶν ἀπέχεσθαι κελεύει. Μῆτε τοίνυν ὡς δυνάμενα καταβλάψαι, φεύγετε· οὐδεμίαν γὰρ ἔχει ἰσχύν· μῆτε, ἐπειδὴ μηδεμίαν ἔχει ἰσχύν, ἀδιαφόρως μετέχετε· ἐχθρῶν γὰρ ἐστὶ καὶ ἡτιμωμένων ἢ τράπεζα. 5 Διὸ ἔλεγε, "Μὴ ἐσθίετε διὰ τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς." Ὁρᾶς πῶς καὶ ὅτε ἐσθίειν κελεύει, καὶ ὅτε ὁ ἀπέχεσθαι, τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν εἰς μέσον ἄγει; Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο κωλύω, φησὶν, ὡς ἄλλοις ἑβραίων ὄντων· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ· ἀλλὰ δι' ὅπερ εἶπον, διὰ τὴν συνείδησιν, τουτέστιν, ἵνα μὴ βλαβῇ. Οὐκοῦν ⁶δεῖ περιεργάζεσθαι; Οὐ, φησὶν· οὐδὲ γὰρ τὴν σὴν εἶπον συνεί-

2 v. 26.

3 v. 27.

4 v. 28.

Ἐ ἁπλῶς om. F. ¹ Vid. Annot. ¹ τῇ supra scriptum in D. ² ἀκάθαρτα F. τὸ ἁκάθαρτον D. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. Nobiscum facit Catena. ³ οὐχὶ] ἄρα οὐ C. Aret. Statim δαιμονίων A.D.E.F. Aret. δαιμόνων vulgo. ⁴ καὶ om. F. ⁵ Verba ei δέ, quae aberant, suppleta sunt ex C.E. Cat. et a pr. man. A. si igitur Aret. ⁶ ἀπὸ om. F. Cat. ⁷ θέλητε C.E. θέλετε Edd. Statim πορεύεσθε A. Mosq. 2. ⁸ οὐκ A.D.E. Cat. οὐδ' C. οὐδὲ Edd. ⁹ Incipit Codex B. ¹⁰ ἄν] ἐάν B. Mosq. 7. et a pr. man. D. ¹¹ διὰ] + καὶ C. ¹² ὅτε] τὸ A.F. Ita Veron. ¹³ ἀπέχεσθαι] δεῖ ἀπέχεσθαι Veron. δεῖ insertum manu rec. A. ἀπέχεσθαι δεῖ F. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. sed δεῖ inclusum a Sav. ¹⁴ δεῖ] οὐ δεῖ F.

οἷσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου. Προλαβὼν γὰρ ^εεἶπον, “διὰ τὸν
 μηνύσαντα” καὶ πάλιν, ⁵“Συνειδήσιν ὃ δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν
^εἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου.” Ἀλλ’ ἴσως εἴποι τις ἂν,
 ὅτι τῶν μὲν ἀδελφῶν εἰκότως φείδῃ, καὶ οὐκ ἔαυς ἡμᾶς ἀπογενέ-
 σθαι δι’ ἐκείνους, ἵνα μὴ ἡ συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα
 οἰκοδομηθῇ εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν· εἰ δὲ Ἕλλην τις
 εἴη, τί σοι ^βτούτου μέλει; Οὐ σὺ ἐλεγες, “Τί γάρ μοι καὶ ²²¹
 τοὺς ἔξω κρίνεις;” τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτῶν πάλιν φροντίζεις;
 Οὐκ ἐκείνου φροντίζω, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σοῦ. Διὸ
 καὶ ἐπήγαγεν· “Ἴνα τί γάρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
 ἑτέρας συνειδήσεως;” ἐλευθερίαν τὸ ἀπαρατήρητον καὶ ἀκώ-
 λυτον λέγων· τούτο γὰρ ἐλευθερία, Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένη
 δουλείας. Ὁ δὲ λέγει, τούτῳ ἐστὶν ἐλευθερὸν με ἐποίησεν
 ὁ θεός, καὶ πάσης βλάβης ἀνώτερον· ἀλλ’ οὐκ οἶδεν ὁ Ἕλλην
 δικάζειν τῇ ἐμῇ φιλοσοφίᾳ, οὐδὲ τὴν τοῦ δεσπότητος μου
^δφιλοτιμίαν συνοράν, ἀλλὰ καταγνώσεται καὶ ἐρεῖ πρὸς ἑαυτὸν·
 μῦθος τὰ Χριστιανῶν ἀπέχονται τῶν εἰδώλων, φεύγουσι ^β
 δαίμονας, καὶ τῶν ἐκείνοις προσαγομένων ἔχονται πολλὰ παρ’
 αὐτοῖς ἢ γαστριμαργία. Καὶ τί τούτου, φησί; ποῖον δὲ ἡμῖν
 βλάβος, ἂν κακῶς ἐκεῖνος κρίνῃ; Πόσω δὲ βέλτιον τὸ μηδὲ
 ὅλως κρίνειν αὐτῷ διδόναι; ἂν γὰρ ἀπέχῃ, οὐδὲ ταῦτα ἐρεῖ.
 Πῶς, φησὶν, οὐκ ἐρεῖ; Ὅταν γὰρ ἴδῃ μὴ ἰξετεάζοντα ταῦτα,
 μὴ ἐν μακέλλῳ, ^εμὴ ἐν συμποσίῳ, πῶς οὐκ ἐρεῖ καὶ καταγνώ-
 σεται, ὥς ἀδιαφόρως μου μετέχοντας; Οὐδαμῶς· ^βοὐ γὰρ
 ὥς εἰδωλοθύτων μετέχεις, ἀλλ’ ὥς καθαρῶν. Εἰ δὲ οὐ ^ιπεριερ-
 γάζῃ, ἵνα δείξῃς ὅτι οὐ δέδουκας τὰ προκείμενα. Διὰ γὰρ ^γ
 τούτο, καὶ εἰς Ἑλλήνων οἰκίαν εἰσέλθῃς, καὶ εἰς ἀγοράν
 ἐμβάλης, οὐκ ἀφίημί σε ἐρωτᾶν, ἵνα μὴ ψοφοδεὴς γένῃ, μηδὲ
 λινοπλήξῃ, μηδὲ περιττὰ ^εἑαυτῷ πράγματα παρέχῃς.

⁶“Εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ ^ιοὐ ἐγὼ
 εὐχαριστῶ;” ^βΤίνος μετέχεις χάριτι, εἰπέ μοι; Τῶν τοῦ
 θεοῦ ^δδωρεῶν. Ἡ γὰρ χάρις αὐτοῦ τοσαύτη, ὥς κατασκευάσαι
 μοι τὴν ψυχὴν ἀμόλυντον καὶ ἀνωτέραν πάσης κηλίδος. Καθά-
 περ γὰρ ἥλιος ἐπαφίει τὰς ἀκτίνας πολλαῖς κηλίδι, πάλιν
 αὐτὰς συστέλλει καθαράς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, καὶ πολλῶ πλεόν, ἐν ^δ

5 v. 29.

6 v. 30.

^ε εἶπεν F. ^γ δὲ accessit ex C.D.F. et Mosq. In E. folio exciso, desunt
 haec et seqq. ^δ ἑαυτοῦ C. Mosq. 2. ^α οἰκοδομηθῇ A.D.F. Cf. 1 Cor.
 viii. 10. Edebatut οἰκοδομηθῇ. ^β τούτου B. Statim μέλει B.D. ^γ ἑτέρας B.
^δ ἐτάρατα C. ^ε μὴ] καὶ B. ^ζ οὐ] οὐδὲ A. et ex corr. D. ^η περιεργάζῃ
 + διὰ τοῦτο οὐ περιεργάζῃ C. ^θ ἑαυτῷ C. ^ι οὐ] δ F. ^κ τίνος] +
 δὲ B.D.F. ^λ δωρεῶν C.F. et ex corr. D. δώρων Edd.

μέσω τῷ κόσμῳ στρεφόμενοι, καθαροὶ ὁ διαμένονες, ἂν ἐθέλω-
 μεν, ὅσῳ καὶ μείζονα δύναμιν ἔχομεν. Τί οὖν ἀπέχῃ, φησὶν;
 Οὐχ ὡς μέλλων ἀκάθαρτος ῥγίνεσθαι, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ
 τὸν ἀδελφόν, ἡ καὶ ἵνα μὴ κοινωνὸς γένωμαι δαιμονίων, καὶ
 ἵνα μὴ κρίνωμαι παρὰ τοῦ ἀπίστου. Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι
 λοιπὸν ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ παρακοὴ καὶ ἡ πρὸς δαίμονας φιλία
 ποιεῖ με ἀκάθαρτον, καὶ ἡ προαίρεσις τὸν ῥμολυσμὸν ἐργά-
 ζεται. Τί δέ ἐστι, "Τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχα-
 ριστῶ;" Ἐγὼ μὲν γάρ, φησὶν, εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτω
 με ὑψηλὸν ἐποίησε καὶ Ἰουδαϊκῆς ταπεινότητος ῥανώτερον, ὡς
 μηδαμῶθεν βλάπτεσθαι οἱ δὲ Ἕλληνες οὐκ εἰδότες μου τὴν
 φιλοσοφίαν, τὰναντία ὑποπτεύουσι, καὶ ἐροῦσιν, ὅτι Χρι-
 στιανοὶ τῶν ἡμετέρων ἐφίενται, καὶ ὑποκριταὶ τινὲς εἰσι,
 διαβάλλοντες μὲν δαίμονας καὶ ἀποστρεφόμενοι, ἐπὶ δὲ τὰς
 τραπέζας αὐτῶν τρέχοντες οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀναισθητότερον;
 Οὐκ ἄρα ἀληθείας ἔνεκεν, ἀλλὰ φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας
 222 ἐπὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἐληλύθασι. Πόσης οὖν ἀνοίας ἂν εἴη,
 ὑπὲρ ὧν οὕτως ῥεὺρηγετήθην, ὡς καὶ εὐχαριστεῖν, ὑπὲρ τούτου
 βλασφημίας ῥαῖτιος γίνεσθαι; Ἀλλὰ ταῦτα καὶ νῦν ἐρεῖ,
 φησὶν, ὁ Ἕλλην, ὅταν ἴδῃ μὴ περιεργαζόμενον; Οὐδαμῶς·
 οὐδὲ γὰρ πάντα εἰδωλοθύτων γέμει, ἵνα τοῦτο ὑποπτεύσῃ·
 οὐτε αὐτὸς ὡς εἰδωλοθύτων ἀπογενῇ. Μὴ τοίνυν περιεργάζου
 περιττὰ, μηδ' ῥαῖ πάλιν, λεγόντων τινῶν ὅτι εἰδωλοθύτὸν
 ἐστι, κοινωνεῖ. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς χάριν σοι ἔδωκε, καὶ
 ὑψηλὸν ῥσε ἐποίησε καὶ μείζονα τῆς ἐκείθεν βλάβης, οὐχ
 ἵνα κακῶς ῥακούσης, οὐδ' ἵνα, ὅθεν τοσαῦτα ἐκέρδανες ὡς
 Β καὶ εὐχαριστεῖν, ἐντεῦθεν οὕτω βλάβης ἐτέρους ὡς καὶ βλασφη-
 μεῖν. Διὰ τί γὰρ οὐ λέγω τῷ Ἕλληνι, φησὶν, ὅτι καὶ τρώγω
 καὶ οὐδὲν βλάπτομαι, καὶ ὅτι οὐχ ὡς φιλῶν τοὺς δαίμονας τοῦτο
 ποιῶ; Ὅτι οὐ δύνασαι πείσαι, κἂν μυριάκις λέγῃς· ἀσθενὴς
 γὰρ ἐστί, καὶ πολέμιος. Εἰ γὰρ τὸν ῥαδελφὸν οὐδέπω
 ἔπεισας, πολλῶ μᾶλλον τὸν ἐχθρὸν καὶ Ἕλληνα. Εἰ ἐκεῖνος
 ῥετὶ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδωλοθύτου κατέχεται, πολλῶ μᾶλλον
 ὁ ῥπιστος. Τί δὲ ἡμῖν καὶ πραγμάτων δεῖ τοσούτων; Τί
 οὖν; ῥεπειδὴ Χριστὸν ἔγνωμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν, βλασφη-

ο διαμένονες B. et ex corr. D. Mox ἔχωμεν B. et a pr. man. D. ῥ γενέ-
 σθαι B. ῥ καὶ om. C. Aret. ῥ μολυσμὸν] λογισμὸν D. λογισμῶν B.

ῥ ὑψηλότερον B. ῥ ὑποπτεύουσιν C. receptum a Sav. Mor. Ben. Alterum
 tuetur Cat. ῥ εὐεργετήθην F. ῥ αἷτιον Cat. et ex corr. A. Hoc prae-
 tulerunt Sav. cet. ῥ οὐδὲ omnes. Edebatur οὐ. ῥ οὐδὲ B. et ex corr. A.

οὐδὲ (sic) D. ῥ αῦ] ῥν F. ῥ σε om. F. ῥ ἀκούης F. Mox ἐκέρδανες
 idem. ῥ ἀδελφόν] + σου F. ῥ εἴτι F. ἐπὶ Edd. ῥ ἐπειδὴ] + καὶ F.

μοῦσι δὲ ἐκείνοι, διὰ τοῦτο ἀποστησόμεθα καὶ τούτους; Ἄπαγε C οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ πολὺ τὸ κέρδος ἐκ τοῦ φέρειν τὴν βλασφημίαν, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἔσται πλεον. Διὸ καὶ προλαβὼν ἔλεγεν “Οὐτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.” Καὶ χωρὶς τούτου δὲ φευκτὸν τὸ πρᾶγμα ἀπέφηνεν, ὥστε καὶ ἐτέρωθεν αὐτῶν ἀπέχεσθαι δεῖ, οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ^hκαὶ διὰ τὰς ἄλλας ἃς εἰρηνεν αἰτίας.

7 “Εἴτε οὖν ἰεσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.” Εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ προκειμένου ἐπὶ τὸ καθολικὸν ^kἐξήγαγε τὴν παραινέσιν, ἕνα κάλλιστον ὄρον ἡμῖν δοῦς, τὸ τὸν θεὸν διὰ πάντων δοξάζεσθαι; ⁸“Ἀπρόσ- D κοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Τούτέστι, μηδεμίαν παρέχετε λαβὴν μηδενί. Καὶ γὰρ ὁ ἀδελφὸς σκανδαλίζεται, καὶ ὁ Ἰουδαῖος μᾶλλον σε μισήσει καὶ καταγνώσεται σου, καὶ ὁ Ἕλλην ὁμοίως ὡς λαίμαργον οὕτω γελάσεται καὶ ὑποκριτὴν. Οὐ μόνον δὲ ἀδελφοὺς οὐ χρὴ πλήττειν, ἀλλ’ ἐν τοῖς δυνατοῖς οὐδὲ τοὺς ἐξῶθεν. Εἰ γὰρ φῶς ἐσμεν καὶ ζῆμη καὶ φωστῆρες καὶ ^mἄλλας, φωτίζεις, οὐ σκοτίζεις δεῖ σφίγγειν, οὐ παραλύειν. ⁿπρὸς ἑαυτοὺς ἐπι- (404) σπᾶσθαι τοὺς ἀπίστους, οὐ φυγαδεύειν. Τί τοίνυν διώκεις, Ε οὓς ἐφέλκεσθαι δεῖ; Καὶ γὰρ Ἕλληνες πλήττονται, ὅταν ἰδῶσι παλινδρομοῦντας ὁ ἡμᾶς εἰς τὰ τοιαῦτα τὴν γὰρ διάνοιαν οὐκ ἴσασιν, οὐδ’ ὅτι παντὸς αἰσθητοῦ μολυσμοῦ ἀνωτέρα γέγονεν ἡ ψυχὴ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν οἱ ἀσθενέστεροι τὰ αὐτὰ πείσονται. Εἶδες πόσας αἰτίας ἡτέθεικε, δι’ ἃς χρὴ τῶν εἰδωλοθύτων ἀπέχεσθαι; διὰ τὸ ἀνόνητον, διὰ τὸ περιττὸν, διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ βλάβην, διὰ τὴν τοῦ Ἰουδαίου βλασφημίαν, διὰ τὴν τοῦ Ἑλλήνος ἑκατηγορίαν, διὰ τὸ μὴ δεῖν δαίμοσι κοινωνεῖν, διὰ τὸ εἰδωλαλατρεῖαν τινὰ ²²³ εἶναι τὸ πρᾶγμα. Εἶτα, ἐπειδὴ εἶπεν, “Ἀπρόσκοποι γίνεσθε,” καὶ ὑπευθύνους αὐτοὺς ἐποίησε καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων βλάβης καὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ βαρὺ τὸ λεγόμενον ἦν, ὅρα πῶς αὐτὸ εὐπαράδεκτον καὶ κοῦφον ποιεῖ, τιθεὶς ἑαυτὸν

7 v. 31.

8 v. 32.

^f ὑστερούμεθα C.E.F. et ex corr. D. ὑστερούμεν vulgo. ^g τοῦτου δὲ] δεῖ τοῦτου E. et ex corr. C.D. δεῖ eras. in A. ^h καὶ om. F. ⁱ ἰεσθίετε et πίνετε F. ^k ἐξέβαλεν B. ^l ὄρον] τὸν ὄρον Edd. τὸν om. B.D.E.F. erasum in A. τοῦ τὸν ὄρον vel τοῦτον ὄρον C. ^m ἄλλας B. ἄλλας A.C.D.E. cum Veron. ἄλλας ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁿ πρὸς ἑ. ἑ. τ. ἀπίστους om. A.B. in marg. D. ^o ἡμᾶς F. Statim eis τοιαῦτα idem. Haec eis τὰ τοιαῦτα om. B.C.D. ^p οἱ om. C.F. ^q ἐπέθηκεν B.D. ^r κατηγορίαν A.B.D.

μέσον, καὶ λέγων· ⁹“Καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ⁸ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.”

Τοῦτο κανὼν Χριστιανισμοῦ ¹τοῦ τελειοτάτου, τοῦτο ὅρος Β ἡκριβωμένος, αὕτη ἡ κορυφή ἡ ἀνωτάτω, τὸ τὰ κοινῇ συμφέροντα ζητεῖν. “Ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἐπήγαγε· “καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.” Οὐδὲν γὰρ οὕτω δύναται ποιῆσαι μιμητὴν ¹τοῦ Χριστοῦ, ὥς τὸ κήδεσθαι τῶν πλησίον. Ἀλλὰ καὶ ^ωνηστεύσης, καὶ χαμευνήσης, καὶ ^χἀπαγχονίσης σαυτὸν, τοῦ δὲ πλησίον μὴ ^γπρονοῆς, οὐδὲν μέγα εἰργάσω, ἀλλ’ ἐτι ²πόρρω ταύτης ἑστηκας τῆς εἰκόνος ταῦτα ποιῶν. Καίτοι ἐνταῦθα μὲν καὶ αὐτὸ φύσει τὸ πρᾶγμα λυσιτελές ἐστι, τὸ ἀπέχεσθαι τῶν εἰδωλοθύτων· ἐγὼ δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἀσυμφόρων ἐποίησα, C φησὶν, οἶον, ὅτε περιέτεμον, ὅτε ἔθυσα. Ταῦτα “γὰρ εἴ τις καθ’ ἑαυτὰ ἐξετάσειε, καὶ ἀπόλλυσι τοὺς μετιόντας, καὶ τῆς σωτηρίας ἐκπίπτειν ποιεῖ· ἀλλ’ ὅμως ὑπέμεινα καὶ ταῦτα διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιούτου. Ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ προσῇ ἡ ὠφέλεια καὶ τὸ δι’ ἐτέρους ^βγενέσθαι, τότε βλάβος ^ετὸ πρᾶγμα γίνεται· ἐνταῦθα δὲ, καὶ μηδεὶς ὁ σκανδαλιζόμενος ᾗ, καὶ οὕτως ἀπέχεσθαι τῶν κεκλυμένων χρή. Οὐ μόνον δὲ βλαβερά, ἀλλὰ καὶ ἐπίπονα ὑπέμεινα. ¹⁰“Ἄλλας γὰρ ἐκκλησίας ἐσύλησα, φησὶ, λαβὼν ^δὀψώνιον” καὶ ἐξὸν ἐσθίειν καὶ μὴ ἐργάζεσθαι, οὐκ ἐζήτησα τοῦτο, ἀλλ’ εἰλόμην λιμῷ διαφθαρῆναι μᾶλλον ἢ σκανδαλίσαι ἕτερον.

D Διὰ τοῦτό φησι, “Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω.” Ἄν τε παράνομον, ἂν τε ἐπίπονον ^εκαὶ ἐπικίνδυνον δέη ποιῆσαι, πάντα εἰς τὸ ἐτέρων συμφέρον ^ιὑπομένω. Πάντων γοῦν ἀνώτερος ὢν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, πάντων κατώτερος γέγονε κατὰ τὴν συγκατά-
 βασιν.

⁸ Καὶ γὰρ οὐδὲν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναται· ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος ^κκαὶ εἰς ἐτέρους ^ιδιαδιδῶ. Καὶ δημοῖ ὁ τὸ ^κτάλαντον ὑγιές προσενεγκῶν, καὶ διχοτομηθεὶς ἐπειδὴ αὐτὸ οὐκ ἐπλεόνασε. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀδελφέ, καὶ ἄσπιτος ^ιμένης,

⁹ γ. 33. CAP. XI. v. 1.

10 2 Cor. xi. 8.

⁸ ἑαυτοῦ F. ¹ τοῦ om. C. ^γ τοῦ accessit ex libris omnibus. ^ω νη-
 στεύσης B.D. ^χ Sic A.C.F. (hiat B.) ἀπαγχονίσης Edd. Statim ἐαυτὸν F.
 σαυτὸν ex corr. E. ^γ προνοῇ B. ² πορρωτάτω B.D. Statim ἑστηκας τῆς
 εἰκ. A.B.C.E.F. τῆς εἰκ. ἑστηκας Edd. ^α γὰρ] γοῦν C. ^β γενέσθαι F. ^ε τὸ
 πρᾶγμα om. C. ^δ ὀψώνια C. ^ε καὶ ἐπικίνδυνον om. B. in marg. D. ^ι ὑπο-
 μένων F. ^ε ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι δεῖ πάντα ποιεῖν ἡμᾶς, οὐ πρὸς τὸ ἑαυτῶν, ἀλλὰ
 πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον” καὶ τούτου τύπος ἐστὶ Μωϋσῆς, καὶ Δαβὶδ, καὶ Παῦλος
 ὁ ἀπόστολος. Veron. ^κ καὶ om. F. ^ι διαδιδῶ C.D.E. et a pr. man. A.
 διαδιδῶται idem ex corr. Edd. ^κ τάλαντον] + λαβὼν καὶ B.D. ^ι δια-
 μένης E. Infra καὶ θρηνῆς C. Aret.

καὶ χαμαὶ καθεύδης, καὶ τέφραν ἐσθίης καὶ θρηνῆς διαπαντός, ἔ
καὶ μηδένα ἕτερον ὠφελῆς, οὐδὲν μέγα ἐργάσῃ. Καὶ γὰρ καὶ
τοῖς ἐν ἀρχῇ μεγάλοις καὶ γενναίοις ἐκείνοις ἀνδράσι τοῦτο
μάλιστα περισπούδαστον ἦν. Ἐξέτασον αὐτῶν μετὰ ἀκρι-
βείας τὸν βίον, καὶ ὄψει σαφῶς, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν τὰ ἑαυτοῦ
ποτε ἐσκόπησεν, ἀλλὰ ^mτὰ τοῦ πλησίον ἕκαστος ὅθεν καὶ
ἐλαμψαν μᾶλλον. Καὶ γὰρ ⁿκαὶ τῷ Μωϋσῇ πολλὰ καὶ μεγά-
λα εἰργάσθη θαύματα καὶ σημεία· ἀλλ' οὐδὲν οὕτως αὐτὸν
μέγαν ἐποίησεν, ὥς ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή, ἣν πρὸς τὸν θεὸν
ἀφῆκε, λέγων ¹¹ “Εἰ μὲν ῥά φῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες·
εἰ δὲ μὴ, καὶ ἐξάλειψον.” Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Δαυὶδ· διὸ καὶ ²²⁴
ἔλεγεν, ¹² “Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον, καὶ ἐγὼ ἑκακοποίησα, καὶ
οὗτοι τὸ ποίμνιον τί ἐποίησαν; Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ’ ἐμὲ,
καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.” Οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ οὐκ
ἐζήτηε τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν. Διὸ καὶ
κινδύνους ἑαυτὸν ἐξεδίδου, καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ τῶν οὐδὲν αὐτῷ
προσηκόντων παρεκάλει. ¹³ Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἐλαμψαν· οἱ
δὲ τὰ ἑαυτῶν ἐζητήσαντες σκόπει πῶς καὶ ἐβλάβησαν. Ὁ γοῦν
(405) ἀδελφιδοῦς ὁ τούτου, ἐπειδὴ ἤκουσεν, ¹³ “Εἰ σὺ εἰς ¹³δεξιᾷ, ἐγὼ B
εἰς ἀριστερᾷ,” καὶ τὴν αἵρεσιν λαβὼν, τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον
ἐζήτησεν, οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ εὔρεν· ἀλλ’ αὕτη μὲν ἐνεπυρίζετο ἡ
χώρα, ἐκείνη δὲ ἔμενεν ἀνέπαφος. Ὁ Ἰωάνης πάλιν οὐκ ἐζητήσας
τὸ τῶν πολλῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ, καὶ ἀπολέσθαι
ἐκινδύνευσεν· καὶ ἡ μὲν πόλις εἰστήκει, αὐτὸς δὲ ἐσαλεύετο· καὶ
ἐκλυδωνίζετο καὶ κατεποντίζετο. Ὅτε δὲ τὸ τῶν πολλῶν
συμφέρον ἐζήτησε, τότε καὶ τὸ ἑαυτοῦ εὔρεν. Οὕτω καὶ ὁ
Ἰακώβ ἐπὶ τῶν ποιμνίων μὴ ζητήσας τὸ οἰκεῖον κέρδος, τῆς
πολλῆς ¹⁴εὐπορίας ἀπέλυσεν. Καὶ ὁ Ἰωσήφ δὲ τὸ τῶν ἀδελ-
φῶν συμφέρον ζητήσας, εὔρε τὸ ἑαυτοῦ. Περμπόμενος ¹⁵γοῦν
παρὰ τοῦ πατρός, οὐκ εἶπε, τί τοῦτο; οὐκ ἤκουσας ὅτι ὑπὲρ C
ὑψέως καὶ ἐνυπνίων ¹⁶διασπᾶσαι με ἐπεχείρουν, καὶ ὀνειράτων
εὐθύνας ὑπέχον, καὶ τοῦ φιλεῖσθαι με παρὰ σοῦ δίδωμι δίκην;
τί ¹⁷οὐκ ἐργάζονται με λαβόντες εἰς μέσον; ¹⁸Οὐδὲν τούτων
¹⁹οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλὰ πάντων προτιμᾷ τὴν τῶν ἀδελ-

¹¹ Exod. xxxii. 32.¹² 2 Reg. xxiv. 17.¹³ Gen. xlii. 9.^m τὰ, quod aberat, est in libris omnibus.ⁿ καὶ om. B.D.^o οὕτως

αὐτῶν] Sic A.C.E.F. αὐτῶν οὕτως B. αὐτὸν οὕτως Edd. Statim μέγα B.

^p ἀφῆεις B. ἀφῆεις D. ^q καὶ] ἀλλ' C. ^r ζητούντες B. et a pr. man. D.^s δεξιᾷ et ἀριστερᾷ B. ^t διαίρεσιν B. ^v Haec καὶ ἐκλυδωνίζετο additasunt ex subsidii omnibus. ^w ἐμπορίας F. ^x γοῦν] γὰρ B. ^y δια-σπᾶσθαι F. καὶ διασπᾶσαι Edd. καὶ om. C.D.E.F. ^z οὐκ] τοῖνον C.^a οὐδὲν] οὐδὲν οὐκ C. ἀλλ' οὐδὲν E. ^b οὐκ εἶπεν] Sic F. οὐκ aberat. Cf.

infra p. 237 C.

φῶν θεραπείαν. Διὰ τοῦτο ^εκαὶ πάντων τῶν μετὰ ταῦτα ἀπέλυσεν ἀγαθῶν, ἃ καὶ σφόδρα λαμπρὸν αὐτὸν ^δἐποίησαν καὶ ^εἐνδοξον ἀπέφηναν. Οὕτω καὶ Μωϋσῆς· οὐδὲν γὰρ κωλύει ^εἐκ δευτέρου πάλιν αὐτοῦ μνησθῆναι, καὶ εἰδεῖν πῶς τὰ καθ' ἑαυτὸν ^βπαρεώρα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐξήτει. Οὗτος γὰρ ἐν βασιλείοις ^ιστρεφόμενος, ἐπειδὴ μείζονα πλοῦτον ἡγήσατο τῶν ^κΑιγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν ^ιτοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν ρίψας ἐκοινώνει τῶν κακῶν τοῖς Ἑβραίοις, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἐδουλώθη, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους δουλείας ἀπήλλαξε. Μεγάλα μὲν οὖν ταῦτα, καὶ ^μἀγγελικῆς ἄξια πολιτείας· τὸ δὲ τοῦ Παύλου πολλὴν ἔχει τὴν ὑπερβολήν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες τὰ αὐτῶν ἀφέντες ἀγαθὰ, τοῖς τῶν πλησίων εἵλοντο κοινωνεῖν κακοῖς· ὁ δὲ Παῦλος πολλῶ μείζον ἐποίησεν. **Ε**Οὐ ^νγὰρ ταῖς ἐτέρων ἠθέλησε κοινωνῆσαι συμφοραῖς, ἀλλ' εἴλετο αὐτὸς εἶναι ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἵνα ἕτεροι ^ογίνωνται ἐν ἀγαθοῖς. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον ὄντα ἐν τρυφῇ ρίψαι τρυφήν καὶ ῥακουχεῖσθαι, καὶ αὐτὸν μόνον κακουχούμενον ἐτέρους ποιῆσαι ^ρἐν ἀδείᾳ εἶναι καὶ τιμῇ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ εἰ καὶ μέγα τὸ ἀλλάξασθαι τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν διὰ τὸν πλησίον, ἀλλ' ὅμως φέρει τινὰ παραμυθίαν τὸ κοινωνοῦς ἔχειν τῆς δυσημερίας· τὸ δὲ αὐτὸν μόνον ἐθέλειν εἶναι ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἵνα ἕτεροι τῶν χρηστῶν ^ρἀπολαύωσι, τοῦτο πολλῶ νεανικωτέρας ψυχῆς **225** ^εκαὶ τοῦ Παύλου φρονήματος. Οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρα ὑπερβολὴ ^ιμείζονι νικᾷ τοὺς προειρημένους ἅπαντας. Ὁ μὲν γὰρ Ἀβραὰμ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες κινδύνοις ἑαυτοὺς περιέβαλον τοῖς ἐν τῇ παρούσῃ βίῳ, καὶ πάντες ἀπαξιαπλῶς ἐκείνοι τοῦτον ἦτουν τὸν θάνατον· ὁ δὲ Παῦλος τῆς δόξης τῆς μελλούσης ἠΐστατο ἐκπεσεῖν ὑπὲρ τῆς ^νἐτέρων σωτηρίας. Ἐχω καὶ τρίτην εἰπεῖν ὑπερβολήν. Ποίαν δὲ ταύτην; Ὅτι ἐκείνων μὲν ἔμιοι, εἰ καὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων προΐσταντο, ἀλλ' ὅμως ὦν τὴν δημαγωγίαν ἦσαν ἐγκεχειρισμένοι· καὶ ταῦτόν συνέβαιεν, Βοῖον ^ωἂν εἴ τις υἱοῦ προστατῇ φαύλου μὲν καὶ παρανόμου, υἱοῦ δὲ ὅμως· ὁ δὲ Παῦλος ὑπὲρ τούτων ἐβούλετο εἶναι ἀνάθεμα, ὦν

^ε καὶ] δὲ F. ^δ ἐποίησεν et ἀπέφηνεν F. ^ε ἐνδοξον] + ἄγαν B.D. ^ε ἐκ] καὶ ἐκ Edd. καὶ om. A.B.C.D.E. ^ε εἰδεῖν] εἰπεῖν F. ^β ὑπερόρα (sic) B. ^κ τρεφόμενος A.F. ^κ Αἰγύπτου] ἐν Αἰγύπτῳ B.D. ^ι Verba τοῦ Χριστοῦ sunt in libris omnibus, non in Edd. ^μ εὐαγγελικῆς B. ^ν γὰρ] + ἀπλῶς C. Aret. ^ο γίνονται B. Veron. γένονται C.F. ^ρ κακουχῶν B. Mox κακουχούμενον B.F. etiam A.D. ante corr. ^ρ ἐν ἀδ. εἶναι] Sic C.D.E. εἶναι om. A. Veron. supra script, in D. εἶναι ἐν ἀδείᾳ Sav. cet. ^ρ ἀπολαύωσι E. et ex corr. D. ^ε καὶ] + μόνον C. Aret. ^ι μείζονι νικᾷ τοὺς] μείζονι κατὰ τοὺς D.E. et a pr. man. A. μείζον ἢ κατὰ τοὺς ex corr. A. ^ν τῶν ἐτέρων Edd. τῶν om. C.D.E. ^ω ἂν εἴ τις υἱοῦ προστατῇ] Sic libri omnes. Edebatur ἂν τις προΐσταντο υἱοῦ.

οὐκ ἦν ἐμπεπιστευμένος τὴν προστασίαν· εἰς γὰρ τὰ ἔθνη ἦν ἀπεσταλμένος.

Εἶδες ψυχῆς μέγεθος καὶ φρονήματος ὕψος αὐτὸν ὑπερβαῖνον τὸν οὐρανόν; Τοῦτον ζήλωσον· εἰ δὲ οὐ δύνασαι, κἂν τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ λάμψαντας. Οὕτω γὰρ εὐρήσεις τὸ ^x σοὶ συμφέρον, ἂν τὸ τοῦ πλησίον ζητῇς. Ἄσπετε ὅταν ὁκνῆς ἐπιμελεῖσθαι ὕπαδελφου, ἐννοήσας ὅτι ^y οὐδὲ ἄλλως δυνήσῃ σωθῆναι, διὰ γοῦν σπαντὸν ἐκείνου πρόστηθι καὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων. Ἰκανὰ μὲν ^a γὰρ καὶ τὰ εἰρημένα πείσαι, ὅτι ἄλλως οὐκ ἔστι τὸ ἡμῖν συμφέρον εὐρεῖν. Εἰ δὲ βούλει καὶ ^b ἐκ τῶν ἐν συνηθείᾳ ^c παραδειγμάτων τοῦτο μαθεῖν, ἐννόησον εἰ συμβαίη πον ^d πῦρ ἀναφθῆναι ἐν οἰκίᾳ, εἰτά τινες τῶν πλησίον οἰκούντων, τὸ ἑαυτῶν σκοποῦντες μὴ ^e παρατάξωνται τοῖς κινδύνοις, ἁλλὰ κατακλείσαντες ἑαυτοὺς οἴκοι ^f μένωσι, δεδαικότες μὴ τις ἐπισελθὼν ὑφέληται τι τῶν ἔνδον, ὅσῃν ^g ὑποστήσονται ἱτιμωρίαν; Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ἐπελθὼν ἅπαντα καταφλέξει τὰ ἐκείνων· ^h καὶ ἐπειδὴ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον οὐκ εἶδον, καὶ τὸ ἑαυτῶν προσαπολλύουσι. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς βουλόμενος συνδῆσαι πάντας ἀλλήλοις, τοιαύτην τοῖς πράγμασιν ἐπέθηκεν ἀνάγκην, ὥς ἐν τῷ τοῦ πλησίον συμφέροντι τὸ ⁽⁴⁰⁶⁾ τοῦ ἐτέρου δεδέσθαι· καὶ ὁ κόσμος ἅπας οὕτω συνέστηκε. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐν πλοίῳ, εἰ χειμῶνος γενομένου ὁ κυβερνήτης ἀφείς τὸ τῶν ⁱ πολλῶν συμφέρον, τὸ ἑαυτοῦ ^j ζητοῖ μόνον, καὶ ἑαυτὸν ^k καὶ ἐκείνους καταδύσει ταχέως. Καὶ ἐκάστη δὲ τέχνη εἰ τὸ ^l ἑαυτῆς συμφέρον σκοποῖ μόνον, οὐκ ἂν ποτε ^m ὁ βίος σταίη, οὐδὲ ἡ τέχνη ἡ τοῦτο ζητοῦσα. Διὰ τοῦτο ⁿ ὁ γεωργὸς οὐ τοσοῦτον σπείρει σίτον, ὅσον ἀρκέσαι ἑαυτῷ· ἐπεὶ πάλαι καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλεσεν ἂν· ἁλλὰ ^o τὸ τῶν πολλῶν ζητεῖ· καὶ ὁ στρατιώτης, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν διασώσῃ παρατάττεται πρὸς κινδύνους, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰς πόλεις ἐν ^p ἀσφαλείᾳ καταστήσῃ· καὶ ὁ ἔμπορος οὐ τοσαῦτα κομίζει, ὅσα αὐτῷ μόνον ^q ἀρκέσαι, ^r ἀλλ' ὅσα καὶ ἑτέροις πολλοῖς. Εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι οὐχὶ τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστος σκοπῶν, ταῦτα ποιεῖ καὶ γὰρ χρήματα ἑαυτῷ ^s καὶ ἀσφάλειαν καὶ

^x σοὶ omnes. σὸν vulgo.

^y ὑπαδελφου A.C.E.F. τοῦ ἀδελφου Edd.

^z οὐδὲ] οὐκ B.D.

^a γὰρ] οὐν C.

^b ἐκ] ἀπὸ C.

^c πραγμάτων B.

^d πῦρ] F.

^e παρατάσσονται B.C. et ex corr. E.

^f ἀλλὰ] + καὶ A.B.

^g receptum a Sav. cet.

^h μένωσι D.

ⁱ ὑποστήσεται B. et a pr. man. A.D.

^j ἱτιμωρίαν] τὴν ζημίαν C. Aret.

^k καὶ] οὕτως C. Aret.

^l πολλῶν] + ζητεῖν F.

^m ζητήσει B. Statim μόνον καὶ ἑαυτὸν om. id.

ⁿ κακείνους B.F.

^o ἑαυτῷ F.

^p ὅ] οὕτε δ C.

^q Statim συνσταίη idem.

^r ὅ] καὶ δ B.

^s τὸ

^t τῶν πολλῶν] καὶ τὸ τῶν ἄλλων B.D.

^u ἀρκέσει C. et ex corr. A.

^v ἀλλ' ὅσα

^w ἀλλὰ B.D.

^x Sic libri omnes. καὶ δόξαν καὶ ἀσφάλειαν Edd.

δόξαν κτώμενος, ἅπαντα πραγματεύεται ταῦτα· ὥστε τὸ ἐμὸν
 ὡ συμφέρον ζητῶν, τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖ· τοῦτο καὶ ἐγὼ φημι, καὶ
 πάλαι ἀκοῦσαι ἐβουλόμην, καὶ ὑπὲρ τούτου πάντα τὸν λόγον
 226 ἐποίησάμην, ὥστε δείξαι, ὅτι τότε τὸ ἑαυτοῦ ὕψι ζητεῖ συμφέρον
 ὁ πλησίον, ὅταν τὸ σὸν σκοπήσῃ. Ἐπειδὴ γὰρ ἑτέρως οὐκ
 ἠνείχοντο ἄνθρωποι τὰ τοῦ πλησίον ζητεῖν, εἰ μὴ εἰς ταύτην
 κατασταίεν τὴν ἀνάγκην, διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὰ συνέζευξεν
 ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἀφήσι πρότερον ἐπὶ τὸ οἰκείον συμφέρον
 ἔλθειν, μὴ διὰ τῶν ἀλλοτρίων συμφερόντων ὀδεύσαντας. Τοῦτο
 μὲν οὖν ἀνθρώπινον, τὸ οὕτως ἐπὶ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον
 ἵεναι· δεῖ δὲ μὴ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων
 πείθεσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἐν σωθῆναι μὴ τοῦτο ἔχοντα· ἀλλὰ
 B καὶ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν ἡ ἀσκήσις, τῶν δὲ λοιπῶν ἀπολλυ-
 μένων ἀμελῆς, οὐδεμίαν κτήσῃ ἢ παρὰ θεῷ παρρησίαν. Πόθεν
 δῆλον; Ἀφ' ὧν ὁ μακάριος ἀπεφάνητο Παῦλος. 14 Ὁ ἑὸν
 γὰρ ψωμίσω μου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου,
 ἵνα ἁγιασθῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι," φησὶν.
 Ὁρᾷς πόσον ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν; Καίτοιγε ὁ
 ψωμίσας, οὐ τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἐζητήσεν. Ἀλλ'
 οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, φησὶ· μετὰ γὰρ γνησιότητος αὐτὸ
 βούλεται ἁγίνεσθαι καὶ συμπαθείας πολλῆς. Διὰ ἡ γὰρ τοῦτο
 καὶ ἐνομοθέτησεν αὐτὸ ὁ θεός, ἵνα ἕως συνδесμον ἀγάπης
 C ἀγάγῃ. Ὅταν οὖν ἐκεῖνος μὲν τοσοῦτον ἀπαιτῇ μέτρον, ἡμεῖς
 δὲ μηδὲ τὸ ἑλαττον παρέχωμεν, τίνος ἐσόμεθα ἄξιοι συγγνώ-
 μης; Καὶ πῶς, φησὶ, τῷ Ἀπὸ ἔλεγεν ὁ θεός διὰ τῶν ἀγ-
 γέλων, 15 "Σῶζων σῶζε τὴν ἡσσαντοῦ ψυχὴν;" Εἰπέ, πότε,
 καὶ διὰ τί. Ὅτε ἡ κόλασις ἐφέρετο, οὐχ ὅτε διορθοῦσθαι
 ἔδει, ἀλλ' ὅτε κατεγνωσμένοι ἦσαν καὶ ἀνίατα ἐνόσουν, καὶ
 πρὸς βῦται καὶ νέοι εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐξεπῆδησαν ἔρωτας, καὶ
 κατακαίεσθαι αὐτοὺς λοιπὸν ἐχρῆν, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτε
 οἱ κεραυνοὶ καταφέρεσθαι ἔμελλον. Ἄλλως δὲ οὐδὲ περὶ κακίας
 καὶ ἀρετῆς τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ περὶ τῆς θεηλότητος ἡ πληγῆς.
 D Τί γὰρ ἔδει ποιῆν, εἰπέ μοι; καθέζεσθαι καὶ δέχεσθαι τὴν
 τιμωρίαν, καὶ μηδὲν ἐκείνους ὠφελοῦντα κατακαίεσθαι; Ἀλλὰ
 ἀνοίας τοῦτο ἐσχίτης ἦν. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, ὅτι

14 1 Cor. xiii. 3.

15 Gen. xix. 22.

ὡ συμφ. ζ.] Sic A.C.D.E. ζητῶν συμφ. Edd.

x καὶ] τοῦτο C. Aret.

καὶ ὁ F.

y ζητεῖ σ. ὁ πλ.]

Sic A.C.E. σ. ζητεῖ ὁ πλ. B.D.F. σ. ὁ πλ.

ζητεῖ Edd.

z ἔχοντας F.

a ἀσκήσις] + μὲν αὐτὸς C.

b παρὰ θεῷ] πρὸς

θεῷ B.D.

c καθήσσωμαι F.

d γενέσθαι B.

e γὰρ] δὴ C.

f αὐτὰ

om. a pr. man. A.

g εἰς om. B.

supra script. in D.

h ἑαυτοῦ omnes.

ἑαυτοῦ Edd.

i καὶ om. C.

k πληγῆς] ὀργῆς A.

ἀπλῶς καὶ εἰκῇ ¹κολάζεσθαι δεῖ παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν· ἀλλ' ὅταν ἐν κακίᾳ ἄνθρωπος διατρίβῃ, τότε κελεύω μέσον ^mἑαυτὸν ἐμβαλόντα, διορθοῦν· εἰ μὲν βούλει, διὰ τὸ ⁿτοῦ πλησίον· εἰ δὲ μὴ, καὶν διὰ τὸ σοὶ λυσιτελοῦν. Τὸ μὲν ^oγὰρ βέλτιον ἐκεῖνο· εἰ δὲ μὴ ῥφθάνεις πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὕψος, καὶν διὰ τοῦτο ποίει. Καὶ μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἵνα τὸ ἑαυτοῦ εὖρῃ· καὶ ἐννοήσαντες, ὅτι οὔτε ἀκτημοσύνη, οὔτε μαρτύριον, οὔτε ἄλλο ^E οὐδὲν ἡμῶν προστῆναι δυνήσεται, ἂν μὴ τὴν ἄκραν ἀγάπην ἔχωμεν, ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων διατηρῶμεν, ἵνα καὶ τῶν ἄλλων δι' αὐτῆς ἐπιτύχωμεν, καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν ^qἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^rμετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KS.

227

¹Ἐπαινῶ δὲ ^aὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις, οὕτω κατέχετε.

(407) ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων λόγον, ὡς αὐτῷ προσῆκον ἦν, καὶ τελειότατον αὐτὸν ^bπάντων ἐργασάμενος, μέτεισιν ἐφ' ἕτερον· ὃ καὶ αὐτὸ μὲν ἐγκλημα ἦν, οὐ τοσοῦτον δέ. Ὅπερ γὰρ ^cκαὶ ἐφθην εἰπών, τοῦτο καὶ νῦν ^Bἔρῳ, ὅτι οὐ πάντα ἐφεξῆς τίθησι τὰ σφοδρὰ κατηγορήματα, ἀλλὰ διαθεῖς αὐτὰ κατὰ τάξιν τὴν προσήκουσαν, εἰς μέσον αὐτῶν παρεμβάλλει τὰ κουφότερα, παραμυθούμενος τὸ ἐπαχθές τοῦ λόγου τὸ ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιτιμῆσεως ἐγγινόμενον τοῖς ἀκούουσι. Διὸ καὶ τὸ πάντων σφοδρότερον ὕστερον τίθησι, τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως. Τέως δὲ ἐφ' ἕτερον χωρεῖ ^dκουφότερον λέγων· “Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε.” Ὅταν μὲν γὰρ ὁμολογημένον ᾖ τὸ ἀμάρτημα, καὶ κατηγορεῖ σφοδρῶς καὶ ἀπειλεῖ· ὅταν δὲ ἀμφιβαλλόμενον, ^eκατασκευάζει πρῶτον αὐτὸ, καὶ τότε ἐπιτιμᾷ· καὶ τὸ μὲν ὁμολογημένον ^C

CAP. XI. v. 2.

¹ κολ. δεῖ.] Sic omnes. δεῖ κολάζεσθαι Edd. ^m αὐτὸν B. σεαυτοῦ C.
ⁿ τοῦ] τῷ ex corr. A. ^o γὰρ] + διὰ τοῦτο F. ^p φθάνεις A.B.D. et a pr.
man. E. ^q ἐπηγ.] μελλόντων B. ^r μετασχεῖν C.D.E.F. ἐπιτυχεῖν Edd.
Hom. XXVI. ^a ὑμᾶς] + ἀδελφοὶ B.D. Mox οὕτω om. B.D. Mosq. 7. ^b διὰ
πάντων Edd. διὰ deest in omnibus. ^c καὶ om. C. et tacite exclusit Montef.
^d κουφότερον om. B. post ἕτερον transp. D. ^e κατασκευάζει C.E. et ex
corr. A.D. Mox post αὐτὸ add. τίθησι A.C.E. et marg. D.

ἐπαίρει, τὸ δὲ ἀμφισβητήσιμον δείκνυσιν ὁμολογημένον. Οἷον, ἢ πορνεία ὁμολογημένον ἦν· διόπερ οὐκ ἐδεήθη δείξαι, ὅτι ἀμάρτημα ἦν, ἀλλὰ τὸ μέγεθος ἐκεῖ κατεσκεύασε τοῦ πλημμελήματος, καὶ κατὰ σύγκρισιν προήγαγε τὸν λόγον. Πάλιν τὸ ἐφ' ἐτέρων δικάζεσθαι, ἀμάρτημα μὲν ἦν, οὐ τοσοῦτον δὲ διόπερ αὐτὸ καὶ παρενέθηκε, καὶ κατεσκεύασε. Τὸ τῶν ειδωλοθύτων πάλιν ἀμφεβάλλετο μὲν, ἦν δὲ μέγιστον κακόν· διὸ καὶ ἀποδείκνυσιν ἀμάρτημα ὄν, καὶ ἐπαίρει τῷ λόγῳ. Ὅταν δὲ τοῦτο ποιήσῃ, οὐκ ἀπάγει τῶν ἐγκλημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐναντία ἐνάγει. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ πορνεύειν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὴν ἀγιοσύνην ἐνδείκνυσθαι χρῆ. Διόπερ ἐπήγαγε· “Δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν.” Καὶ εἰπὼν πάλιν, ὅτι οὐ δεῖ σοφὸν εἶναι τὴν ἕξω σοφίαν, οὐκ ἀρκεῖται ἑαυτῷ, ἀλλὰ κελεύει καὶ μωρὸν γενέσθαι. Καὶ συμβουλεύων ἐπὶ τῶν ἕξω μὴ δικάζεσθαι, μηδὲ ἀδικεῖν, προῖόν καὶ αὐτὸ τὸ δικάζεσθαι ἀναιρεῖ, Ἐκαὶ συμβουλεύει οὐ μόνον μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀδικεῖσθαι. Καὶ περὶ τῶν ειδωλοθύτων διαλεγόμενος, οὐκ εἶπεν ὅτι τῶν κεκλυμένων ἀπέχεσθαι ἢ δεῖ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν συγκεχωρημένων, ὅταν σκάνδαλον ἰγίνηται· καὶ οὐχὶ τοὺς ἀδελφοὺς μόνον μὴ πλήττειν, ἀλλ' οὐδὲ Ἕλληνας οὐδὲ Ἰουδαίους. “Ἀπρόσκοποι γὰρ γίνεσθε, φησὶ, καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Πληρώσας τοίνυν ἅπαντα τὸν περὶ τούτων ἀπάντων λόγον, ἢ μετὰ ταῦτα καὶ ἐφ' ἕτερον ἐγκλημα πρόεισι λοιπόν. Τί ἰδὲ τοῦτο ἦν; Αἱ μὲν γυναῖκες ἠναγεκαλυμμέναι καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἤρχοντο καὶ προεφήτεον· καὶ γὰρ 228 προεφήτεον τότε γυναῖκες· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ ἐκόμων, ἅτε ἐν φιλοσοφίᾳ ἠδιατρίφαντες, καὶ ὁ περιεβάλλοντο τὰς κεφαλὰς εὐχόμενοι καὶ προφητεύοντες· ὅπερ ἐκάτερον Ἑλληνικοῦ νόμου ἦν. Ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ τούτων ἤδη παρήνεσε παρὼν, καὶ ἴσως οἱ μὲν ἤκουσαν, οἱ δὲ ἠπείθησαν, διὰ τοῦτο καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς πάλιν, ὥσπερ σοφὸς ἰατρός, ἐπαντλὼν τῷ λόγῳ διορθοῦται τὸ ἀμάρτημα. Ὅτι γὰρ παρήνεσεν ἤδη παρὼν, δῆλον ἐξ ὧν προοιμιάζεται. Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐδὲν εἰπὼν περὶ τούτου Ρουδάμου τῆς ἐπιστολῆς ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἀπὸ Β ἐγκλημάτων ἐτέρων ἐκβὰς, εὐθέως φησὶν· “Ἐπαινω δὲ ὑμᾶς, ὅτι ἅπαντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς

¹ τοῦτο A.B. Statim ἀλλὰ καὶ κελεύει καὶ μ. γ. A. ² οὐ omnes, μὴ Edd. praeter Ben. ubi haec μὴ μόνον casu exciderunt. ³ δεῖ om. F. ⁴ γίνηται F. ⁵ μετὰ] + δὲ F. ⁶ δε] δαί C.E. et ex corr. D. ⁷ ἀναγεκαλυμμένη B. ⁸ διατρίβοντες E. Veron. ⁹ περιεβάλλοντο A.E. ¹⁰ οὐδαμῶς A. ¹¹ πάντα] πάντοτε B.

παραδόσεις, οὕτω κατέχετε;" Ὁρᾷς ὅτι οἱ μὲν ἤκουσαν, οὓς ἐπαινεῖ, οἱ δὲ παρήκουσαν, οὓς διορθοῦνται διὰ τῶν ἐξῆς, λέγων· ²· "Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν;" Εἰ γὰρ τῶν μὲν "κατωρθωκότων, τῶν δὲ παρακουσάντων, πάντας ὑπέβαλε τῇ κατηγορίᾳ, ἐκείνους ἔτε θρασυτέρους ἐποίησε, καὶ τούτους ῥαθυμοτέρους ἂν εἰργάσατο· νῦν δὲ τοὺς μὲν ἐπαινέσας καὶ ἀποδεξάμενος, τοὺς δὲ κακίστας, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἤλειψε, καὶ τούτους καταδύεσθαι παρεσκεύασεν. Ἰκανὸν μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἡ κατηγορία C πληξῆαι· ὅταν δὲ πρὸς παράθεσιν ἐτέρων κατωρθωκότων καὶ ἐγκωμιαζομένων γίνηται, μεῖζον ἔχει τὸ κέντρον. Ἀλλὰ τέως οὐκ ἀπὸ κατηγορίας, ἀλλ' ἀπὸ ἐγκωμίων ἄρχεται, καὶ ἐγκωμίων μεγάλων, λέγων· "Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε."

- (408) Τοιοῦτον γὰρ τοῦ Παύλου τὸ ἔθος, καὶ ἐπὶ μικροῖς μεγάλους ἐπαίνους ὑφαίνει, οὐ κολυκεῖα τοῦτο ποιῶν, μὴ γένοιτο· πῶς γὰρ ὁ μὴδὲ χρημάτων ἐφίεμενος, μήτε δόξης, μήτε ἄλλου "μηδενὸς τῶν τοιούτων; ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν πάντα πραγματευόμενος. Διὸ καὶ ἐπαίρει τὸ ἐγκώμιον, λέγων· "Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε." Ποῖα πάντα; D Ὑπὲρ * γὰρ τοῦ μὴ κομᾶν μὴδὲ κατακαλύπτεσθαι τέως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ μόνον· ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ἐπιδαψιλεύεται τοῖς ἐγκωμίοις, προθυμοτέρους ποιῶν. Διὸ φησιν, "Ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις, οὕτω κατέχετε." Ἀρα καὶ ἀγράφως πολλὰ παρεδίδου τότε, ὃ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ δηλοῖ· ἀλλὰ τότε μὲν ὃ παρέδωκε μόνον, νῦν δὲ καὶ αἰτιολογίαν τίθησιν. Οὕτω γὰρ καὶ τούτους ἰσχυροτέρους ἐποίει τοὺς ὕπακούοντας, καὶ ἐκείνων κατέσπα τὸ φύσημα τῶν ἐναντιουμένων.

Εἰτα οὐ λέγει, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὑπηκούσατε, ἕτεροι δὲ παρήκουσαν, ἀλλὰ ἀνυπόπτως ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτὸ αἰνίττεται διὰ τῶν ἐξῆς, ³ οὕτω λέγων· "Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶ· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός." Ἡ μὲν ^b οὖν αἰτιολογία αὕτη τίθησι δὲ αὐτὴν, τοὺς ἀσθενεστέρους προσεκτικωτέρους ποιῶν. Ὁ μὲν ^c γὰρ πιστὸς, ὡς χρή, καὶ ἐρρωμένος οὐδὲ δεῖται λόγου ^d οὐδὲ αἰτίας, ὑπὲρ ὧν ἂν ἐπιταχθῇ, ἀλλ' ἀρκεῖται τῇ

² 1 Cor. xi. 16.

³ v. 3.

¹ οὕτω om. D. ² κατωρθωσάντων B.D. ³ τε] + ἂν B.F. ⁴ ἔθος] Sic A.C.D.E. ἔθος Edd. Statim καὶ om. C. ⁵ μηδενὸς] τινὸς B.D. ⁶ γὰρ om. A.B.D. et a pr. man. C. ⁷ παρέδωκα B. ⁸ ὑπακούοντας omnes. ἀκούοντας Edd. ⁹ λέγων οὕτως in verso ord. B.D. ¹⁰ οὖν est in A.B.C.D.E. non in Editis. ¹¹ γὰρ omnes. Edebatur οὖν. ¹² οὐδὲ] Sic libri omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur καὶ.

229 παραδόσει μόνῃ· ὁ δὲ ἀσθενέστερος, ὅταν καὶ τὴν αἰτίαν μάθῃ, τότε καὶ μετὰ πλείονος ἑτῆς σπουδῆς κατέχει τὸ λεχθέν, καὶ μετὰ ἱ πολλῆς ὑπακούει τῆς προθυμίας. Διόπερ οὐδὲ εἶπε τὴν αἰτίαν, ἕως ἔσπε παραβαينوμένην εἶδε τὴν ἐντολήν. Τίς οὖν ἡ αἰτία; “Παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστίν.” Ἀρ’ οὖν καὶ τοῦ Ἑλλήνος; Οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ σῶμά ἐσμεν τοῦ Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους, καὶ ταύτῃ ἐκεῖνος ἡμῶν κεφαλὴ, τῶν οὐκ ὄντων ἐν τῷ σώματι οὐδὲ εἰς μέλη τελούντων οὐκ ἂν εἴη κεφαλὴ· ὥστε ὅταν εἴπῃ, “παντὸς,” τοῦ πιστοῦ δεῖ προσυπακοῦν. Εἶδες πῶς πανταχοῦ ἀνωθεν ἐντρέπει τὸν Βάκροατὴν; Καὶ γὰρ ὅτε περὶ ἀγάπης διελέγετο, καὶ ὅτε περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅτε περὶ ἐλεημοσύνης, ἐκείθεν εἴλεκε ἡ τὰ παραδείγματα. “Κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός.” Ἐνταῦθα ἐπιτηδῶσιν ἡμῖν οἱ αἰρετικοί, ἐλάττωσιν τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπινοοῦντες τῷ υἱῷ· ἀλλ’ ἐαυτοῖς περιπίπτουσιν. Εἰ γὰρ κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, ὁμοούσιος δὲ ἡ κεφαλὴ τῷ σώματι, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός, ὁμοούσιος ὁ υἱὸς τῷ πατρί. Ἄλλ’ οὐ τὸ ἑτεροούσιον ἐντεῦθεν ἀποδείξει βουλόμεθα, ἀλλ’ ὅτι ἄρχεται, φησί. Τί οὖν πρὸς τοῦτο εἵπομεν ἂν; Ὅτι μάλιστα μὲν, ὅταν τι ταπεινὸν λέγεται μετὰ τῆς σαρκὸς ὄντος αὐτοῦ, οὐκ εὐτέλεια τῆς θεότητος ἔστι τὸ λεγόμενον, τῆς οἰκονομίας δεχομένης τὸ λεχθέν. Πλὴν ἀλλ’ εἶπέ, πῶς ἢ τοῦτο βούλει ἐκ τούτου κατασκευάσαι νῦν; Ὅτι ὥσπερ ἂν ἀνὴρ ἄρχῃ τῆς γυναικὸς, φησὶν, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Χριστοῦ. Οὐκοῦν καὶ ὥσπερ ὁ Χριστὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ· “Παντὸς γὰρ ἀνδρὸς, φησὶν, ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστίν.” Καὶ τίς ἂν ταῦτα καταδέξαιτό ποτε; Εἰ γὰρ ὅσον τὸ ὑπερέχον τοῦ υἱοῦ πρὸς ἡμᾶς, τοσοῦτον τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν, ἐνόησον εἰς ὅσῃν αὐτὸν ἄξεις τὴν εὐτέλειαν. Ὡστε οὐ πάντα ὁμοίως ἐξεταστέον ἐφ’ ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁμοίως λέγεται· ἀλλ’ ἀπονεμητέον τῷ θεῷ τινὰ ἰδιάζουσαν ὑπεροχὴν, καὶ τοσαύτην ὅσῃν θεῷ. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο συγχωρήσαιεν, πολλὰ ἔψεται τὰ ἄτοπα. Σκόπει δέ. Κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός, οὗτος δὲ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐκεῖνος τῆς γυναικὸς. Οὐκοῦν εἰ ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἐκλάβοιμεν τὴν κεφαλὴν,

^a τῆς om. B.D. ^b πολλῆς] πλείονος F. ^c ὅτε omnes. δτου Edd.
^d τὸ παράδειγμα B. ^e ἡμῖν om. F. Cat. ^f οὐ] οὐδὲ C. Statim τὸ ἑτεροούσιον A.D.E.F. Cat. et sic tacite dedit Montef. ἑτεροούσιον vulgo. ^g ἐστίν] ἦν B.D. ^h ταῦτα B.D. ⁱ ὁ ἀνὴρ C. et sic tacite Montef. ^j ἀνθρώπου] Sic libri omnes et Cat. Edebatur ἀνδρός; ^k φησὶν ἀνδρός inverso ord. B.D.F. ^l καταδέξαιτο B. Cat. ^m ἐπὶ accessit ex nostris omnibus. ⁿ αὐτὸς D.

τοσοῦτον ἔσται ὁ υἱὸς ἀφεστηκὸς τοῦ πατρὸς, ὅσον ἡμεῖς
 αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ τοσοῦτον ἡμῶν ἀποστήσεται, ὅσον
 ἡμεῖς τοῦ θεοῦ λόγου· καὶ ὕπερ ἔστιν ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα,
 τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν υἱόν, καὶ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα
 πάλιν. Καὶ τίς ταῦτα ἀνέξεται; Ἀλλ' ἐτέρως ἐκλαμβάνεις
 ἐπὶ γυναικὸς καὶ ἄνδρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐχ ὡς ἐπὶ τοῦ
 Χριστοῦ; Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ^νπατρὸς ἐτέρως ἐκλη- E
 πτέον ἡμῖν. ^ωΚαὶ πῶς ἐτέρως ἐκληπτέον, φησί; Κατὰ τὸ
 αἷτιον. Καὶ γὰρ εἴπερ ἀρχὴν ἐζητεῖ εἰπεῖν, ^ςὡς σὺ φῆς,
 (409) καὶ ὑποταγὴν ὁ Παῦλος, οὐκ ἂν γυναῖκα παρήγαγεν εἰς μέσον,
 ἀλλὰ δούλον μᾶλλον καὶ δεσπότην. Εἰ γὰρ καὶ ὑποτέτακται
 ἡμῖν ἡ γυνὴ, ἀλλ' ὡς γυνή, ὧς ἀλλ' ὡς ἐλευθέρη, ²καὶ ὡς ὁμό-
 τιμος. Καὶ ὁ υἱὸς δέ, εἰ καὶ ὑπήκουος γέγονε τῷ πατρὶ, ἀλλ'
 ὡς υἱὸς θεοῦ, ἀλλ' ὡς θεός. Ὡς περ γὰρ πλείων ἡ πειθὼ τῷ υἱῷ
 πρὸς τὸν πατέρα, ἢ τοῖς ἀνθρώποις πρὸς τοὺς γεγεννηκότας, 230
 οὕτω καὶ ἡ ἐλευθερία μείζων. Οὐ γὰρ δῆπου τὰ μὲν τοῦ υἱοῦ
 πρὸς τὸν πατέρα μείζονα τῶν ἀνθρώπων καὶ γνησιώτερα,
 τὰ δὲ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν ἐλάττονα. Εἰ γὰρ θαυμά-
 ζομεν τὸν υἱόν, ὅτι ὑπήκουσεν, ὡς καὶ μέχρι θανάτου ἐλθεῖν,
 καὶ θανάτου σταυροῦ, καὶ θαῦμα αὐτοῦ μέγα τιθέμεθα τοῦτο·
 θαυμάζωμεν δεῖ καὶ τὸν πατέρα, ὅτι τοιοῦτον ἐγέννησεν, οὐχ
 ὡς δούλον ἐπιταττόμενον, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερον ὑπακούοντα καὶ
^ασύμβουλον ὄντα· ὁ γὰρ σύμβουλος οὐ δούλος. Σύμβουλον
 δὲ ὅταν ἀκούσῃς πάλιν, μὴ ὡς τοῦ πατρὸς ἐνδεὶς ἔχοντος
 ἄκουε, ἀλλ' ὡς τοῦ παιδὸς ^βὁμοτίμως πρὸς τὸν γεγεννηκότα. B
 Μὴ τοίνυν εἰς πάντα ἔλκε τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνδρὸς καὶ
 τῆς γυναικὸς. Παρ' ἡμῖν ^εμὲν γὰρ εἰκότως ὑποτέτακται ἡ
 γυνὴ τῷ ἀνδρί· ἡ γὰρ ἰσοτιμία μάχην ποιεῖ· καὶ οὐ διὰ τοῦτο
 μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπάτην τὴν παρὰ τὴν ἀρχὴν ^δσυμ-
 βάσαν. Διὰ τοι τοῦτο γενομένη μὲν εὐθέως οὐχ ὑπετάγη·
^εοὐδὲ ὅτε αὐτὴν ἤγαγε πρὸς τὸν ἄνδρα, οὔτε αὐτὴ ἤκουσέ
 τι παρὰ τοῦ θεοῦ τοιοῦτον, οὔτε ὁ ἀνὴρ εἶπέ τι πρὸς αὐτὴν
 τοιοῦτον· ἀλλ' ὅτι μὲν ὅστων ἐκ τῶν ὁστών αὐτοῦ, καὶ σὰρξ
 ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἦν, εἶπεν· ἀρχῆς δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲ
 ὑποταγῆς ἐμνημόνευσε πρὸς αὐτήν. Ὅτε δὲ κακῶς ἐχρήσατο C

^τ οὐχ ὡς ἐτέρως B.

^ν τοῦ πατρὸς C. Ita tacite Montef.

^ω καὶ πῶς

— φησί in marg. C.

^ς Sic A.B.D.F. Cat. In Edd. verba ὡς σὺ φῆς

post Παῦλος leguntur.

² ἀλλ' om. B. et a pr. man. A. καὶ pro ἀλλ' ex

corr. A.

^ε καὶ ἀλλ' F. Cat. Ita edebatur ante Montef.

^α συμβ. ὄντα]

συμβουλευόντα B.

^β ὁμοτίμου A. receptum a Sav. Mor. Ben. ὁμοτίμως

(sic) E. ὁμοτίμως ἔχοντος Cat.

^ε μὲν om. B. et a pr. man. D. Mox τῷ

ἀνδρὶ ἡ γυνὴ inverso ord. Edd. repugnantibus libris.

^δ συμβαίνουσιν F.

^ε οὐδὲ ὅτε] Sic F. οὐδὲ ὅταν Cat. οὔτε ὅταν vulgo.

^ς τῆς σαρκὸς F. Cat.

τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ἡ γενομένη βοηθὸς ἐπίβουλος εὐρέθη, καὶ πάντα ἀπώλεσε, τότε ἀκούει δικαίως λοιπόν. ⁴“Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή ἡ σου.” Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἐκπολεμῶσαι τὸ γένος τὸ ἡμέτερον· οὐδὲ γὰρ ἂν ὦν ὡς τι εἰς εἰρήνην τὸ ἐξ αὐτοῦ γεγενῆσθαι, τούτου συμβάντος, ἀλλ’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καὶ τραχύτερον ἂν ἐποίησε τὸν ἄνδρα, τὸ μὴδὲ τοῦ οἰκείου φείσασθαι μέλους τὴν ἐξ αὐτοῦ ^κγενομένην. ¹συνιδὼν τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν ὁ θεὸς, ἐπετείχισε τοῦτ’ ἐπὶ τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς μέλλουσαν ἀπέχθειαν ἔσσεσθαι ^μδιὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀνείλε, καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐμφύτου, καθάπερ μεσότητον κατασπάσας τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας μνησικακίαν. Ἄλλ’ ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀκηράτου οὐσίας ἐκείνης οὐδὲν τοιούτων ἔστιν ὑποπτεῖσθαι. Μὴ τοίνυν κατὰ ^νπάντων δέχου τὰ παραδείγματα· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἐντεῦθεν ἀπαντήσῃ χαλεπὰ ἁμαρτήματα. Καὶ γὰρ καὶ ἐν προσιμίοις τῆς ἐπιστολῆς ἔλεγε· “Πάντα ὑμῶν ἔστιν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ.” Τί οὖν; ὁμοίως ἡμῶν τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις δῆλη ἡ διαφορὰ, εἰ καὶ ἡ αὐτὴ ῥῆσις ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν εἴρηται. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ κεφαλὴν εἰπὼν τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς, ^οἐπήγαγεν. ^δ“Ὡς περ καὶ ὁ Χριστὸς ^ρκεφαλὴ καὶ ^σσωτὴρ ἔστι τῆς ἐκκλησίας καὶ προστάτης, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τῆς αὐτοῦ γυναικὸς εἶναι.” Ἀρ’ οὖν ὁμοίως ἐκληψόμεθα τὸ εἰρημένον, καὶ τοῦτο καὶ τὰ μετὰ τούτου ἅπαντα Ἐφεσίοις ἐπεσταλμένα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης; Ἄπαγε· οὐδὲ γὰρ δυνατόν. Τὰ γὰρ αὐτὰ ῥήματα ²³λέγεται μὲν ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ^ςοὐκ ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν ἰσχύϊν ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ἀλλ’ ἐτέρως μὲν ἐκεῖνα νοητέον, ἐτέρως δὲ ταῦτα· οὐ μὴν πάλιν πάντα ἐξηλλαγμένως· ἐπεὶ πάλιν εἰκὴ καὶ μάτην παρειληφθαι δόξει, οὐδὲν ἀπ’ αὐτῶν καρπουμένον ἡμῶν. Ὡς περ γὰρ οὐ πάντα ὁμοίως ἐκληπτέον, οὕτως οὐδὲ πάντα ἀπλῶς ἐκβλητέον. Ἵνα δὲ ὁ λέγω, γένηται

⁴ Gen. iii. 16.

^δ Ephes. v. 23, 24.

^ς ἡ om. D.E.F. Cat. Veron. ^η σου] + καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει B.D. Aret. ¹ ἂν om. F. Cat. ^κ γενομένην] + γυναῖκα C. Aret. ¹ συνιδὼν] + τοιγαροῦν C. Aret. Statim legebatur τὴν τοῦ δ. κακουργίαν, in vitis libris. ^μ διὰ τῆς ἀποφάσεως — μνησικακίαν] καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐμφύτου διὰ τῆς ἀποφ. ταύτης ἀναιρῶν, καὶ καθάπερ μεσ. τὴν ἐκ τῆς ἀμ. μνησικ. κατασπῶν C. Aret. ^ν πάντα Cat. ^ο ἐπήγαγεν om. B. in marg. D. ^ρ κεφαλὴ — προστάτης] κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτὸς ἔστι σωτὴρ τοῦ σώματος C. Aret. ^σ σωτηρία ἡ πρ. man. A. ^τ τούτου] ταῦτα F. τοῦτο Cat. ^ς Haec οὐκ ἔχει δὲ — ἀνθρώπων, quae desunt in Editis, tuentur C.E.F. et marg. D. cum Catena et Interprete. Editores nihil monent.

σαφέστερον, ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὰ πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. Εἴρηται κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ὁ Χριστός. Ἄν μὴδὲν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου λάβω, τί μοι καὶ εἴρηται τοῦτο; Πάλιν ἂν ἅπαντα λάβω, πολλὴ ἔψεται ἡ ἄλογία· καὶ γὰρ ὁμοιοπαθὴς τῷ σώματι ἡ κεφαλὴ, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπεύθυνος. Β Τί οὖν δεῖ ἀφεῖναι, ἢ τί λαβεῖν; Ἀφεῖναι μὲν ταῦτα ἃ εἶπον, λαβεῖν δὲ ἔνωσιν ἀκριβῆ, καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τὴν πρώτην καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸ μείζον οἰκοθεν ἐπινόειν καὶ θεῷ πρέπον· καὶ γὰρ ἡ ἔνωσις ἀσφαλεστέρα, καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ κυριωτέρα. Πάλιν ἤκουσας υἱόν· μὴ πάντα μὴδὲ (410) ἐνταῦθα λάβης, ἀλλὰ μὴδὲ πάντα ἐκβάλῃς, ἀλλ' ὅσα θεῷ πρέπει δεξάμενος, ὅτι ὁμοούσιος, ὅτι ἐξ αὐτοῦ, τὰ ἅτοπα καὶ ἀσθενείας ὄντα ἀνθρωπίνης ἐπὶ τῆς γῆς ἔα. Εἴρηται φῶς ὁ θεὸς πάλιν· ἄρ' οὖν πάντα δεξόμεθα, ὅσα τοῦ φωτὸς τούτου; Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ ἔκει τῷ σκοτῷ τοῦτο, καὶ τόπῳ περι- C κλείεται, καὶ ὑφ' ἑτέρας κινεῖται δυνάμει, καὶ ἐπισκιάζεται ὧν οὐδὲν οὐδὲ ἔννοῆσαι θέμις ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης. Ἄλλ' οὐδὲ πάντα διὰ τοῦτο ἐκβαλοῦμεν, ἀλλὰ δρεψόμεθα τι καὶ χρήσιμον ἀπὸ τοῦ παραδείγματος, τὸν φωτισμὸν τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ γινόμενον ἡμῖν, τὴν τοῦ σκοτοῦς ἀπαλλαγὴν ἐκ τούτου συνάγοντες.

Καὶ τὰ μὲν πρὸς αἰρετικούς· ταῦτα· δεῖ δὲ καὶ ὁλοκλήρῳ λοιπὸν ἐπεξελεθῆναι τῷ χωρίῳ. Ἰσως γὰρ ἂν τις ἐνταῦθα καὶ διαπορήσειε, πρὸς ἑαυτὸν ζητῶν, ποῖον ἔγκλημα ἢ τὸ ἀνακαλύπτεσθαι τὰς γυναῖκας, ἢ τὸ καλύπτεσθαι τοὺς ἄνδρας; D Ποῖον οὖν ἔγκλημα τοῦτο, ἐντεῦθεν ἤδη μάνθανε. Σύμβολα δέδοται ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα, τῷ μὲν τῆς ἀρχῆς, τῇ δὲ τῆς ὑποταγῆς· μετὰ δὲ ἐκείνων καὶ τοῦτο, τὴν αὐτὴν μὲν καλύπτεσθαι, τοῦτον δὲ γυμνὴν ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Εἰ τοίνυν σύμβολα ταῦτά ἐστιν, ἀμφότεροι ἀμαρτάνουσι τὴν εὐταξίαν συγχέοντες, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ διαταγὴν καὶ τοὺς οἰκείους ὑπερβαίνοντες ὅρους, καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν ἐκείνης καταπίπτων εὐτέλειαν, ἡ δὲ ἐπανισταμένη τῷ ἀνδρὶ διὰ τοῦ σχήματος. Εἰ γὰρ ἰμάτιον ἐναλλάττειν οὐ θέμις, οὐδὲ ταύτην μὲν χλανίδα περικεῖσθαι, ἐκείνην δὲ φάρος ἢ καλύπτειν· ὅτι οὐκ ἔ

⁶ Dent. xxii. 5.

¹ εἶπον + δεῖ Edd. δεῖ om. C.E. crasum in D. ² κυριωτέρα A.C.D.E. Cat. Aret. Edebatur τιμωτέρα. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. p. 219 B. ³ εἶκει D. Veron. εἶκη (sic) B. Ceteri cum Cat. et Aret. ἐκεῖ, quod male praestulerunt Sav. Mor. Ben. veteri lectione ne memorata quidem. ⁴ σκοτῷ A.C.D.E. σκοτει vulgo. Statim τοῦτω pro τοῦτο B.D. ⁵ νοῆσαι B. Cat. ⁶ τοῦ] ἐκ τοῦ F. ⁷ ταῦτα A.C.E.F. τοιαῦτα D. τοσαῦτα Edd. ⁸ ἡ A.B.C.D.E. ἡν vulgo. ⁹ τῇ δὲ] Sic A.B.C.D. τὸ δὲ E. τῇ δὲ Veron. τῇ δὲ Sav. Mor. Ben. τῇ δὲ aut τῇ δὲ F.

ἔσται γὰρ, φησὶ, σκεῖν ἄνδρὸς ἐπὶ γυναικί, οὐδὲ ἐνδύεται
 ἡ ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν· πολλῶ μᾶλλον ταῦτα ἀνταλλάτ-
 τεσθαι οὐ δεῖ. Ταῦτα μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων νενομο-
 θέτηται, εἰ καὶ ὁ θεὸς ὕστερον αὐτὰ ἐκύρωσεν· ἑκείνο δὲ παρὰ
 τῆς φύσεως, τὸ καλύπτεσθαι λέγω, καὶ τὸ μὴ καλύπτεσθαι.
 Ὅταν δὲ εἴπω τὴν φύσιν, τὸν θεὸν λέγω· ὁ γὰρ τὴν φύσιν
 δημιουργήσας, ὁ αὐτός ἐστιν. Ὅταν οὖν τοὺς ὄρους ἀνατρέψῃς
 τούτους, ὅρα πόσα γίνεται τὰ ἐπιβλαβῆ. Καὶ μὴ μοι τοῦτο
 232 εἴπῃς, ὅτι μικρὸν τὸ ἁμαρτανόμενον. Μέγα μὲν γάρ ἐστι,
 καὶ καθ' ἑαυτό· παρακοὴ γάρ ἐστιν· εἰ δὲ καὶ μικρὸν ἦν, μέγα
 ἐγίνετο, ἐπειδὴ μεγάλων ἐστὶ σύμβολον πραγμάτων. Ὅτι
 δὲ καὶ μέγα ἐστὶ, δῆλον ἐξ ὧν τοσαύτην εὐταξίαν τῷ γένει
 παρέχει, τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν ἀρχόμενον ἐν κόσμῳ διατάττον.
 Ὡστε ὁ παραβαίνων, πάντα συγχέει, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ προδί-
 δωσι ὄθρον, καὶ τὴν ἀνωθεν αὐτῷ δοθεῖσαν τιμὴν χαμαὶ ῥίπτει,
 οὐχ ὁ ἀνὴρ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνή. Καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη
 τιμὴ μεγίστη τὸ τὴν οἰκείαν τάξιν διατηρεῖν, ὥσπερ οὖν καὶ
 αἰσχύνῃ τὸ στασιάζειν. Διόπερ ἐπ' ἀμφοτέρων αὐτὸ τέθεικεν,
 οὕτω λέγων· 7· «Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ
 B κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· πάντα δὲ γυνὴ
 προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ,
 καταισχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτῆς.» Ἦσαν γὰρ, ὅπερ ἔφη, καὶ
 ἡ ἀνδρες προφητεύοντες, καὶ γυναῖκες τὸ χάρισμα τοῦτο
 ἔχουσαι τότε, ὡς αἱ 1 τοῦ Φιλίππου θυγατέρες, ὡς ἕτεραι πρὸ
 ἐκείνων καὶ 2 μετ' ἐκείνας· περὶ ὧν καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν
 ἀνωθεν, ὅτι 3· «Προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες
 ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται.» Τὸν μὲν οὖν ἄνδρα οὐκ αἰεὶ ἀναγκάζει
 ἀκατακαλύπττον εἶναι, ἀλλ' ὅταν εὔχηται μόνον· «Πᾶς γὰρ
 C ἀνὴρ, φησὶ, προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων,
 καταισχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· τὴν δὲ γυναῖκα διαπαντὸς
 κατακαλύπτεσθαι κελεύει. Διὸ καὶ εἰπὼν, «Πᾶσα γυνὴ προσ-
 ευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ, καται-
 σχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτῆς,» οὐκ ἔσται μέχρι τούτου μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἐπεξηλθεν εἰπὼν· «Ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ
 ἐξυρμημένῃ.» Εἰ δὲ αἰεὶ ἐξυρῆσθαι αἰσχρὸν, εὐδελον ὅτι καὶ ἀκα-
 τακαλύπττον εἶναι αἰεὶ ὄνειδος.

7 v. 4, 5.

8 Joel. ii. 28.

d ὁ ἀνὴρ B.D.

e ἐκείνο] ἐκεῖ E.

f τὸ om. B. et a pr. man. D.

g αὐτὸς F. Cat.

h τὸ... δῶρον] Sic libri omnes. τὰ... δῶρα Edd.

i Vid. Annot.

k ἀνδρες] + καὶ γυναῖκες Edd. Haec verba expuncta in E.

l absunt a C.F. et Aret.

m τοῦ accessit ex C.E.

n μετ' ἐκείνων F.

o προσ-

φητεύουσιν C.D. et ante corr. E. προφητεύουσα Edd.

p ἀκατακαλύπτων

B. Statim τῇ κεφαλῇ om. B.D.

Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν προσέ-
 θηκεν εἰπὼν, ὅτι “Ὁφείλει ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡ
 (411) γυνὴ διὰ τοὺς ἀγγέλους” ἡ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τῷ καιρῷ τῆς
 εὐχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διηλεκτῶς ἐγκεκαλύφθαι δεῖ. Ἐπὶ δὲ D
 τοῦ ἀνδρὸς οὐκέτι τὸν τοῦ καλύμματος, ἀλλὰ τὸν τῆς κόμης
 οὕτω γυμνάζει λόγον. Καλύπτεσθαι μὲν γὰρ τότε μόνον
 κωλύει, ὅταν εὐχῆται, κομᾶν δὲ αἰεὶ ἀποτρέπει. Διὰ τοῦτο
 ὡς περ ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἶπεν, “Εἰ δὲ οὐ κατακαλύπτεται, καὶ
 κειράσθω” οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι “Ἐὰν κομᾶ, ἀτιμία
 αὐτῷ ἐστίν.” Οὐκ εἶπεν, εἰ καλύπτεται, ἀλλ’, “εἰ κομᾶ.”
 Διὸ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγε, “Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφη-
 τεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων.” Οὐκ εἶπε, κεκαλυμμένος, ἀλλὰ,
 “κατὰ κεφαλῆς ἔχων,” δεικνὺς ὅτι καὶ γυμνῇ εὐχῆται τῇ
 κεφαλῇ, κόμην δὲ ἔχει, ἴσος ἐστὶ τῷ κεκαλυμμένῳ. “Ἡ γὰρ
 κόμη, φησὶν, ἀντὶ περιβολαίου δέδοται.” Ἡ δὲ οὐ καλύ- E
 πτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ κείρασθαι ἢ
 ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.” Ἐν προοιμίῳ μὲν γὰρ τὸ μὴ
 γυμνῇ ἔχειν τὴν κεφαλὴν ὑάπαιτε· προῖον δὲ καὶ τὸ διηλεκτὸς
 αἰνιττεται λέγων, “Ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρηνμένῃ,”
 καὶ τὸ μετ’ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς ἀπάσης. Οὐδὲ γὰρ καλύ-
 πτεσθαι εἶπεν ἀπλῶς, ἀλλὰ κατακαλύπτεσθαι, ὥστε ἀκριβῶς
 πάντοθεν περιεστέλλθαι. Καὶ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ εντρέ-
 πει, σφοδρῶς καθαπτόμενος καὶ λέγων, “Εἰ δὲ οὐ κατακα- 233
 λύπτεται, καὶ κειράσθω.” Εἰ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ
 θεοῦ κάλυμμα τεθὲν ρίπτεις, φησί, καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως
 ρίψον. Εἰ δὲ λέγαι τις, καὶ πῶς ἂν εἴη αἰσχρὴν τοῦτο
 τῇ γυναικὶ, εἰ εἰς τὴν δόξαν ἀναβαίνει τοῦ ἀνδρός; ἐκεῖνο ἂν
 εἴπομεν, ὅτι οὐκ ἀναβαίνει, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπίπτει
 τιμῆς. Τὸ γὰρ μὴ εἶσω τῶν οἰκείων ὅρων μένειν καὶ τῶν
 τεθέντων παρὰ τοῦ θεοῦ νόμων, ἀλλ’ ὑπερβαίνειν, οὐκ ἐπί-
 δοσίς ἐστιν, ἀλλ’ ἐλάττωσις. Ὡς περ γὰρ ὁ τῶν ἀλλοτρίων
 ἐφίεμενος, καὶ ἀρπάζων τὰ μὴ ἑαυτοῦ, οὐ πλέον τι προσέλαβεν, B
 ἀλλ’ ἡλάττωται, καὶ ὃ εἶχεν ἀπολέσας, ὅπερ οὖν καὶ ἐν τῷ
 παραδείσῳ γέγονεν· οὕτω καὶ ἡ γυνὴ οὐ προσλαμβάνει τοῦ

9 γ. 6.

ἢ τοῦτο A.F. ἡ δεικνὺς] Sic F. δεικνυσαν Edd. δεικνυσαν οὖν B.D. δει-
 κνυσι γὰρ C. ἢ τότε κελεύει μόνον, ὅταν προσεῖχται B.D. ἢ ἔχει R.D.E.
 ἢ γὰρ κ. φησὶν] δεικνὺς ὅτι ἡ κόμη B. ἢ δὲ] γὰρ F. ἢ κείρασθαι D.E.
 κηρασθαι B.C. κειράσθαι F. Edebatut κείρεσθαι. ἢ γὰρ] οὖν C. ἢ ἀπῆται
 C.F. ἢ καλυπτέσθω et κατακαλυπτέσθω F. ἢ τὸ om. C.E. et ante corr. A.
 ἢ λέγει omnes. λέγει Edd. Mox αἰσχρὴν τοῦτο pro τοῦτο αἰσχρὴν omnes.
 c τῷ θεῷ a pr. man. A. ἢ δὲ] ἢ E. Statim ἀπόλεσε a pr. man. A. ὅπερ]
 ὡς περ E.

ἀνδρὸς τὴν εὐγένειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτῆς γυναικὸς ἀπόλλυσιν εὐσχημοσύνην. Καὶ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον αὐτῇ τὰ τῆς αἰσχύνης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Λαβὼν τοίνυν τὸ ὁμολογούμενον αἰσχρὸν, καὶ εἰπὼν, “Εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ ^hκεῖρασθαι ἢ ξυράσθαι,” τίθησι τὸ παρ’ ἑαυτοῦ λοιπὸν λέγων, “κατακαλυπτεσθω,” ἀμφότερα ταῦτα ἐν εἶναι νομοθετῶν, καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὰ κατασκευάζων, ἀπὸ τε τῶν νενομισμένων, ἀπὸ τε τῶν ἐναντίων. Τὴν τε γὰρ περιβολὴν καὶ τὴν κόμην ἐν εἶναί φησι τὴν τε ἐξυρηνμένην καὶ τὴν γυμνὴν ἔχουσαν ἰκεφαλὴν, τὸ αὐτὸ πάλιν. “^aΕἰ γὰρ ἐστι, φησί, καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρηνμένῃ.” Εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ πῶς ἐστὶν ἐν, εἴγε αὕτη μὲν τὸ κάλυμμα τῆς φύσεως ἔχει, ἐκείνη δὲ ἡ ἐξυρηνμένη οὐδὲ τοῦτο; ^kὅτι τῇ προαιρέσει καὶ ἐκεῖνο ἔρριψε, καὶ γυμνὴν ἔχει τὴν κεφαλὴν· εἰ δὲ μὴ γυμνὴν τῶν τριχῶν, τοῦτο τῆς φύσεως ἐστίν, οὐκ ἐκείνης. “Ὡστε καὶ ἡ ἐξυρηνμένη γυμνὴν ἔχει τὴν κεφαλὴν, ^mκαὶ αὕτη γυμνὴν ὁμοίως. Διὰ γὰρ τοῦτο τῇ φύσει ἐπέτρεψεν αὐτὴν ^Dσκεπασαί, ἵνα καὶ ἀπ’ ἐκείνης τοῦτο μαθοῦσα καλύπτηται.

Εἶτα αἰτίαν τίθησιν, ὅπερ ἔφην πολλαχού, καθάπερ ἐλευθέροις διαλεγόμενος. Τίς οὖν ἡ αἰτία; ¹⁰ “ⁿἌνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων.” Πάλιν ἑτέρα αὕτη αἰτία. Οὐδὲ γὰρ ὅτι κεφαλὴν ἔχει τὸν Χριστὸν μόνον οὐκ ὀφείλει καλύπτεσθαι, ^hφησί, τὴν κεφαλὴν, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἄρχει τῆς γυναικός. Τὸν γὰρ ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ προσιόντα τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ. “Ὡσπερ οὖν οὐδεὶς ^oτῶν ἀρχόντων χωρὶς ζώνης καὶ χλαυίδος τολμήσειεν ἂν φανῆναι τῷ τὰ διάδημα ἔχοντι· οὕτω μὴδὲ σύ ^Eχωρὶς τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ μὴ καλύπτεσθαι, προσεύχου τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ὑβρίζης καὶ σαυτὸν καὶ τὸν τιτιμυκτότα. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἶποι τις ἂν· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη ὑβρις τὸ μὴ ἔχειν τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς. “Τυχὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστίν.” “Ἄρα φυσικὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνδρός. Εἶτα ἐπειδὴ ἀπεφάνητο, καὶ λογισμοὺς καὶ αἰτίας τίθησι πάλιν ἑτέρας, ἐπὶ τὴν προτέραν σε ἄγων δημιουργίαν,

10 v. 7.

^f εὐγένειαν] + οὕτως F.^g τῆς γυναικός] ἰδίαν B.D.^h κεῖρασθαι

A.D.E.F. κείρεσθαι Edd.

ⁱ τὴν κεφαλὴν D.^k ὅτι] ἐροῦμεν ὅτιB.C.D. Aret. Ita clam edidit Montef. ^l καὶ] τῷ C. et ex corr. A. Statim

ἔχειν A.C. τῷ... ἔχειν ediderunt Sav. Mor. Ben. Nobiscum stant Veron.

Aret. ^m καὶ αὕτη γυμνὴν] Sic libri omnes (sed αὕτη F. et γυμνὴ B.) cumAret. καὶ ἐκείνη (om. γυμνὴν) Edd. ⁿ φησί om. B. et a pr. man. D. Statimτὴν κεφαλὴν om. F. ^o ζώνης χωρὶς καὶ χλ. τολμήσειεν ἂν τῶν ἀρχόντων φ.

hoc ordine B.D.

(412) Ἡ καὶ λέγων οὕτως· ¹¹ “Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.” Εἰ δὲ τὸ ἐκ τινος εἶναι, δόξα ἐκείνου ἐξ οὗ ἐστὶ, πολλῶ μᾶλλον τὸ εἰκόνα εἶναι. ¹² “Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλ’ ἡ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.” ²³⁴ Δευτέρα αὕτη ὑπεροχὴ πάλιν, μᾶλλον δὲ καὶ τρίτη καὶ τετάρτη. Πρώτη, ὅτι κεφαλὴ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, ἡμεῖς δὲ τῆς γυναικὸς· δευτέρα ³ δὲ, ὅτι ἡμεῖς δόξα θεοῦ, ἡμῶν δὲ ἡ γυνὴ· τρίτη, ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐκ τῆς γυναικὸς, ἀλλ’ ἐκείνη ἐξ ἡμῶν· τετάρτη, ὅτι οὐχ ἡμεῖς δι’ αὐτήν, ἀλλ’ ἐκείνη δι’ ἡμᾶς. ¹³ “Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς ‘κεφαλῆς.’” Διὰ τοῦτο, ποῖον, εἰπέ μοι; Διὰ ταῦτα τὰ εἰρημένα ἅπαντα, φησὶ, μᾶλλον δὲ οὐ διὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ, “Διὰ τοὺς ἀγγέλους.” Εἰ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς καταφρονεῖς, φησὶ, τοὺς Β ἀγγέλους αἰδέσθητι. Ἄρα τὸ καλύπτεσθαι, ὑποταγῆς καὶ ἐξουσίας· κάτω γὰρ νεύειν παρασκευάζει καὶ ἐντρέπεσθαι καὶ τὴν οἰκείαν διατηρεῖν ἀρετήν. Ἀρετὴ γὰρ ἀρχομένου καὶ τιμῇ τὸ μένειν ἐπὶ τῆς ὑπακοῆς. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ οὐκ ἀναγκάζεται τοῦτο ποιεῖν· τοῦ γὰρ δεσπότητος αὐτοῦ ἐστὶν εἰκὼν· ἡ γυνὴ δὲ εἰκότως. Ἐννόησον οὖν τῆς παρανομίας τὴν ὑπερβολὴν, ὅταν τοσαύτῃ τιμηθεὶς ἐξουσίᾳ σπαντὸν κατασχίνῃς, τὸ τῆς γυναικὸς ἀρπύζων σχῆμα. Καὶ ταυτὸν ¹⁴ “ποιεῖς, ὡς ἂν εἰ διάδημα λαβὼν, ⁵ ῥίψῃς τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀντὶ δὲ τοῦ διαδήματος C δουρικὸν λάβῃς ἱμάτιον.” ¹⁴ “Πλὴν οὕτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὐδὲ γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” Ἐπειδὴ γὰρ πολλὴν ὑπεροχὴν ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ, εἰπὼν ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἡ γυνὴ, ² καὶ δι’ αὐτὸν καὶ ὑπ’ αὐτόν· ἵνα μήτε τοὺς ἄνδρας ἐπάρῃ πλέον τοῦ δέοντος, μήτε ἐκείνας ταπεινώσῃ, ὅρα πῶς ἐπάγει τὴν διόρθωσιν, λέγων· “Πλὴν οὕτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὕτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” Μὴ γάρ ¹⁵ “μοι, φησὶ, τὰ πρῶτα ἐξετάζε μόνον, μηδὲ τὴν δημιουργίαν ἐκείνην. Ἄν γὰρ ¹⁶ τὰ μετὰ ταῦτα ζητῆς, ἐκάτερος ἐκατέρου αἵτιος, μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτως ἐκάτερος ἐκατέρου, ἀλλ’ ὁ θεὸς ἀπάντων. Διὸ φησιν, “Οὕτε D ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὕτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” ¹⁵ “Ὡςπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς.” Οὐκ εἶπεν, ἐκ τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ πάλιν, “ἐκ

11 v. 8.

12 v. 9.

13 v. 10.

14 v. 11.

15 v. 12.

¹ καὶ om. E. ² εἰκόνα C.D.E. et ex corr. A. necnon Reg. apud Montef. εἰκόνα B. et a pr. man. A. εἰκότα Edd. ³ ὁ om. B. Mosq. 7. Mox ἀλλὰ γυνὴ ἰdem. ⁴ δὲ assumptum ex A.C.D.E.F. ⁵ κεφαλῆς] + διὰ τοὺς ἀγγέλους C. ⁶ ἅπαντα om. F. ⁷ παῖς ex corr. E. ⁸ ῥίψας A. ῥίψεις B. ⁹ οὕτε A.F. ¹⁰ καὶ] + ὅτι C. ¹¹ μοι om. C. ¹² τὰ om. F. ¹³ ἐκατέρου om. F.

τοῦ ἀνδρός·” ἔτι γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἀκέραιον μένει παρὰ τῷ ἀνδρὶ. Ἀλλ’ οὐ τοῦ ἀνδρὸς ταῦτα τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ· διὸ καὶ ἐπήγαγε, “^d Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.” Εἰ τοίνυν τοῦ θεοῦ τὰ πάντα, αὐτὸς δὲ κελεύει ταῦτα, πείθου καὶ μὴ ἀντίλεγε.

- ¹⁶ “Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρόπον ἐστὶ “γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;” ^e Πάλιν αὐτοὺς καθίζει Ἐδικαστὰς τῶν λεγομένων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἐποίησε. Καὶ γὰρ ἐκεῖ φησι, “Κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι” καὶ ἑνταῦθα, “Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε.” Καὶ τι φοβερώτερον αἰνίσσεται ἑνταῦθα· τὴν γὰρ ὕβριν ἑνταῦθα εἰς τὸν θεόν φησι διαβαίνειν. Ἀλλ’ οὕτω μὲν οὐ φησιν, ἡμερώτερον δὲ πῶς καὶ αἰνιγματωδέστερον, λέγων “Πρόπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;” ¹⁷ “Ἡ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις ὑμᾶς διδύσκει, ὅτι ἀνὴρ ἢ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ· γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.” “Ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, κοινὸν λογισμὸν τιθεῖς, τοῦτο καὶ ἑνταῦθα ἐργάζεται, ἐπὶ τὴν κοινὴν συνήθειαν καταφεύγων, καὶ σφόδρα ἐντρέπων τοὺς ἀναμείνοντας ταῦτα μανθάνειν παρ’ αὐτοῦ, ἃ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας δυνατόν ^k ἦν μανθάνειν· τὰ γὰρ τοιαῦτα ὡςτε βαρβάροις ἄγνωστα. Καὶ ὅρα πῶς πανταχοῦ πληκτικῶς κέχρηται ταῖς ^m λέξεσι· “Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ⁿ κατακαλύπτων τὴν κεφαλὴν, κατασχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ” καὶ πάλιν, “Εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ ^o κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω” καὶ ἑνταῦθα πάλιν, “Ἀνὴρ ἢ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ· γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, ⁴¹ δόξα αὐτῇ ἐστίν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου ἡδέδοται.”
- B Καὶ εἰ ἀντὶ περιβολαίου δέδοται, φησὶ, τίνος ἕνεκεν δεῖ περιβολαῖον ἕτερον προστιθέναι; “Ὡστε μὴ ἀπὸ τῆς φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τὴν ὑποταγὴν ὁμολογεῖν. “Ὅτι γὰρ δεῖ σε καλύπτεσθαι, προλαβοῦσα καὶ ἡ φύσις ἐνομοθέτησε. Προστίθει τοίνυν καὶ τὰ παρὰ σαυτῆς, ἵνα μὴ δόξης καὶ ^s τοὺς τῆς φύσεως ἀνατρέπει νόμους· ὅπερ πολλῆς ἐστὶν ἰταμότητος, μὴ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει πυκτεύειν.

¹⁶ v. 13.¹⁷ v. 14, 15.

^a τὰ δὲ] ἀλλὰ Veron. Sav. Mor. invitis libris. ^e γυναῖκα B. ^f τῷ om. F. Mosq. 7. ^g πάλιν] πλήν B. ^h ἑνταῦθα] + πάλιν C. ⁱ μὲν om. C. ^k ἦν om. C.E. ^l οὐδὲ ex corr. A. ^m λέξεσι] + πᾶσα γυνὴ προσευχ. ἢ προσφ. ἀκατ. τῇ κεφ. κατασχύνει τὴν κ. αὐτῆς· καὶ πάλιν F. ⁿ κατακαλύπτων] + αὐτοῦ Edd. Abest ab A.C.E. κατακ. τὴν κεφ.] κατὰ κεφαλῆς ἔχων B. ^o κείρασθαι A.B.D.E.F. κείρεσθαι vulgo. ^p μὲν] + γάρ C. ^q δέδοται] + αὐτῇ F. ^r τῆς om. B. et a pr. man. D. ^s τοὺς] + στεφάνους F. ^t ἀνατρ. νόμους] θεσμούς ἀνατρέπειν B.D. ἀνατρέπειν καὶ τοὺς νόμους F.

Διὸ καὶ Ἰουδαίους ὁ θεὸς ἐγκαλῶν ἔλεγεν, ¹⁸ “Ἐσφαζας τοὺς υἱοὺς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου· τοῦτο παρὰ πάντα τὰ βδελύγματά σου.” Καὶ τοῖς παρὰ Ῥωμαίοις ἄσελγαίνουσι ^C πάλιν ὁ Παῦλος ἐπιτιμῶν, οὕτως αὖξει τὴν κατηγορίαν “λέγων, ὅτι οὐ παρὰ νόμον τὸν τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ φύσιν ἢ χρήσις ἦν. ¹⁹ “^x Ἐνῆλλαξαν γὰρ τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.” Διὰ τὴν δὲ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τοῦτον γυμνάζει τὸν λόγον, τοῦτό τε αὐτὸ δεικνύς, καὶ ὅτι οὐδὲν ξένον νομοθετεῖ, καὶ ²⁰ ὅτι παρ’ Ἑλληνσι τὰ τῆς καινοτομίας ἅπαντα τῆς παρὰ φύσιν. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοῦτο δεικνύς ἔλεγεν· ²⁰ “Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς” δηλῶν ὅτι οὐδὲν καινὸν ἐπεισάγει. ²¹ “Εἰ δέ ^D τις δοκεῖ φιλονεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.” Ἄρα φιλονεικίας τὸ ἀντιτείνειν τούτοις, καὶ οὐ λογισμοῦ. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω μεμετρημένην τὴν ἐπιτίμησιν ἐποίησε, πλείονα τὴν ἐντροπὴν “θεῖς” ὃ δὴ καὶ βαρύτερον ἐποίησε τὸν λόγον. Ἡμεῖς γάρ, φησὶ, τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, ὥστε φιλονεικεῖν καὶ ἐρίζειν καὶ ἀντιτάττεσθαι. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔσται, ἢ ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν, “οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ” ^c δεικνύς ὅτι πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἀντιπίπτουσι καὶ ἐναντιοῦνται, μὴ εἰκόντες. Ἄλλ’ εἰ καὶ τότε ἐφιλονεικούν οἱ Κορίνθιοι, νῦν πάσα ἡ οἰκουμένη τὸν νόμον τούτου καὶ κατεδέξατο καὶ ἐφύλαξε· τοσαύτη τοῦ στανρωθέντος ἡ δύναμις.

³⁾ ^d Ἀλλὰ δέδοικα, μήποτε τὸ σχῆμα καταδεξάμεναι, ἐπὶ τῶν ἔργων εἰρεθῶσιν ἀναισχυνοῦσθαι ἐνταῦθα τῶν γυναικῶν, καὶ ἀνακεκαλυμμέναι ἐτέρως. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ ἐγράψων οὐκ ἠρέκεσθαι τούτοις ὁ Παῦλος, ἀλλ’ ἕτερα προσέθηκεν εἰπὼν· ²² “Ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ ἰσωφροσύνης.” Εἰ γὰρ γυνὴν οὐ δεῖ τὴν κεφαλὴν ἔχειν, ἀλλὰ τῆς ἐξουσίας τὸ σύμβολον πανταχοῦ περιφέρειν, πολλῶ μᾶλλον διὰ τῶν πράξεων τοῦτο ἐπιδείκνυσθαι χρή. Οὕτω γοῦν καὶ αἱ ^h πρό- ²³⁶ τεραι γυναῖκες καὶ κυρίου τοὺς ἄνδρας ἐκάλουν, καὶ τῶν πρωτείων αὐτοῖς παρεχώρουν. Καὶ ἰγὰρ ἐκεῖνοι, φησὶ, τὰς

¹⁸ Ezech. xvi. 21.¹⁹ Rom. i. 26.²⁰ Matth. vii. 12.²¹ v. 16.²² 1 Tim. ii. 9.

^v ἀσελγοῦσιν B.D.F. ^w λέγων] δεικνύς C. ^x ἐνῆλλαξαν F. ^y δὴ om. E. ^z ὅτι]+οὐ B. ^a θεῖς A.B.C.D.E. ἐνθεῖς Edd. ^b ἀλλὰ καὶ] ἀλλ’ B.D. ^c δεικνύσιν B.C.D. ^d ἦΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ φέρειν τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, καὶ μὴ τύπτειν αὐτάς. Veron. ^e ἐγράψων] ἐπιστέλλων F. ^f ἰσωφροσύνης]+κοσμίῳ ἐαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ Edd. Absunt a posttris A.B.C.D.E. et Aret. ^g ἐξουσίας omnes. ὑποταγῆς Edd. ^h πρότερον B. ⁱ γὰρ]+καὶ C.

γυναῖκας ἡγάπων τὰς ἑαυτῶν. Οἶδα καὶ γὰρ, καὶ οὐκ ἀγνοῶ ἄλλ' ὅταν ὑπὲρ τῶν σοὶ προσηκόντων παραινῶμεν, μὴ τὰ ἐκείνων σκόπει. Καὶ γὰρ ὅταν παισὶ παραινῶμεν ὑπακούειν γονεῦσι λέγοντες, ὅτι γέγραπται, ²³ "Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν ^κμητέρα," λέγουσι πρὸς ἡμᾶς, εἰπὲ καὶ ¹τὸ ἐξῆς, ὅτι "Καὶ ὑμεῖς οἱ γονεῖς μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα." Καὶ τοῖς δούλοις ὅταν εἴπωμεν, ὅτι γέγραπται ὑπακούειν τοῖς κυρίοις, Β καὶ μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν δουλεῖν, καὶ αὐτοὶ πάλιν τὰ ἐξῆς ἡμᾶς ἀπαιτοῦσι, κελεύοντες καὶ τοῖς δεσπόταις τὰ αὐτὰ παραινείν. Καὶ γὰρ ³καὶ ἐκείνοις ὁ Παῦλος ἐκέλευσε, φησὶν, ²⁴ ἀνέειναι τὴν ἀπειλήν. Ἀλλὰ μὴ οὕτω ποιῶμεν, μηδὲ τὰ ἑτέροις ἐπιτεταγμένα ζητῶμεν, ὅταν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐγκαλώμεθα· οὐδὲ γὰρ, ἂν κοινωνὸν λάβῃς τῶν ἐγκλημάτων, ἀπαλλαγῇς τῆς αἰτίας· ἀλλ' ἐν σκόπῃ μόνον, ὅπως τὰ σὰ ἐγκλήματα ἀποδόσῃ. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐπὶ τὴν γυναῖκα τὴν αἰτίαν ἔφερε, καὶ αὕτη πάλιν ἐπὶ τὸν ὄφιν, ἀλλ' ²οὐδένα αὐτῶν C τοῦτο ἐξείλετο. Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ τοῦτο λέγε μοι νῦν, ἀλλὰ σπούδαζε μετὰ εὐγνωμοσύνης ἀπάσης παρέχειν, ⁴ἅπερ ὀφείλεις, τῷ ἀνδρὶ. Ἐπεὶ καὶ ὅταν τῷ ἀνδρὶ τῷ σὺ διαλέγωμαι, συμβουλεύων ⁵σε ἀγαπᾶν καὶ θεραπεύειν, οὐκ ἀφίημι αὐτὸν ⁶προενεγκεῖν εἰς μέσον τὸν τῇ γυναικὶ κείμενον νόμον, ἀλλὰ τὸν αὐτῷ γεγραμμένον ἀπαιτῶ. Καὶ σὺ τοίνυν τὰ σοὶ προσήκοντα περιεργάζου μόνα, καὶ παρέχε σπαντὴν εὐήνιον τῷ συνοικοῦντι. (41) Καὶ γὰρ εἰ διὰ τὸν θεὸν πείθη τῷ ἀνδρὶ, μὴ μοι πρόφερε τὰ ὀφείλοντα παρ' αὐτοῦ ⁷γίνεσθαι, ἀλλ' ὧν ὑπεύθυνόν σε ἐποίησεν ὁ νομοθέτης, ταῦτα ἄννε μετὰ ἀκριβείας. Τοῦτο D γὰρ ἐστὶ μάλιστα ⁸θεῷ πείθεσθαι, τὸ καὶ ἐναντία πάσχουσιν μὴ παρακινεῖν τὸν νόμον. Διὰ γὰρ τοῦτο ὁ μὲν τὸν φιλοῦντα φιλῶν, οὐδὲν δοκεῖ τι μέγα ποιεῖν· ὁ δὲ τὸν μισοῦντα θεραπεύων, οὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ στεφανούμενος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ σὺ λογίζου, ὅτι ἂν μὲν φορτικὸν ὦντα τὸν ἄνδρα ἐνέγκῃς, λαμπρὸν λήψῃ τὸν στέφανον· ἂν δὲ ἡμερον καὶ πρᾶον, ⁹τίνος σοι δώσει μισθόν ὁ θεός;

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ θρασύνεσθαι τοὺς ἄνδρας κελεύων, ἀλλὰ πείθων τὰς γυναῖκας καὶ θρασυνομένους φέρειν τοὺς ἄνδρας.

²³ Ephes. vi. 2, 4.

²⁴ Ibid. vi. 9.

^κ μητέρα] + σου Edd. σου om. A.C.E. et ex corr. D. ¹ τὸ B.C.D.E.F. τὰ vulgo. ³ καὶ om. F. ² οὐδένα αὐτῶν τοῦτο] Sic C.E.F. et Reg. apud Montef. οὐδὲν αὐτὸν τοῦτο B.D. οὐδὲν αὐτῶν τοῦτο a pr. man. A. οὐδὲν αὐτοῦ τοῦτο ex corr. idem. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. οὐδὲν αὐτῶν τοῦτο Veron. ⁴ ἐξείλετο B.F. et a pr. man. A. ⁵ ὑπὲρ C. ⁶ σε accessit ex nostris omnibus. ὥστε ante σε habet F. ⁷ προσενεγκεῖν E. ⁸ γερεσθαί F. ⁹ ἄννε mendose B.D. ¹⁰ τῷ θεῷ F. ¹¹ τίνα B.

"Όταν γὰρ ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ σπεύδῃ πληροῦν, ταχέως καὶ τὰ τοῦ πλησίον ^κἔλφεται. Οἶον, ὅταν ἡ γυνὴ καὶ τραχυνόμενον Ε παρεσκευασμένη ἢ φέρειν τὸν ἄνδρα, ὅταν ὁ ἄνὴρ ^κκαὶ χαλεπαίνουσιν αὐτὴν μὴ ὑβρίζῃ, τότε πάντα γαλήνη καὶ λιμὴν κυμάτων ἀπηλλαγμένοις. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐγένετο· τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος ἐπλήρου, οὐ τὰ τοῦ πλησίον ἀπῆτει. Σκόπει δέ. Ἐλαβε τὸν ἀδελφιδοῦν ὁ Ἀβραάμ· οὐκ ἐνεκάλεσεν ἡ γυνή. Ἐκέλευσεν αὐτὴν ὁδὸν ὁδεῦσαι μακράν· οὐκ ἀντείπεν οὐδὲ πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἠκολούθησε. Πάλιν μετὰ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας ἐκείνας καὶ τοὺς μόχθους καὶ τοὺς ἰδρώτας τῶν πάντων κύριος γενόμενος, παρεχώρησε τῶν πρωτείων τῷ Ἀβρ. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔδυσχέρανεν ἡ Σάρρα πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ ²³⁷ τὸ στόμα διήρην, οὐδὲ ἐφθέγγατο τι τοιοῦτον, οἷον πολλὰ τῶν γυναικῶν νῦν φθέγγονται, ὅταν ἴδωσιν ἐλαττουμένους ἐν ταῖς τοιαύταις μοίραις τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑαυτῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἐλαττόνων, ὀνειδίζουσιν καὶ μωροὺς καὶ ἀνοήτους καλοῦσιν καὶ ἀνάνδρους καὶ προδότας καὶ νωθεῖς. Ἄλλ' οὐδὲν ἐκείνη τοιοῦτον οὔτε εἶπεν οὔτε ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔσπερξεν ἅπαντα τὰ παρ' ἐκείνου ^αγενόμενα. Καὶ τὸ δὴ μείζον. Μετὰ γὰρ τὸ κύριον ἐκείνον γενέσθαι τῆς αἰρέσεως καὶ τὰ ἐλάττονα προσρῖψαι τῷ θεῷ, κίνδυνος αὐτὸν κατέλαβε χαλεπός· καὶ ^Β ἀκούσας ὁ πατριάρχης, πάντας καθώπλισε τοὺς ^βαὐτοῦ, καὶ πρὸς ὅλον τὸ τῶν ^γΠερσῶν παρεσκευάζετο στρατόπεδον μετὰ τῶν οἰκετῶν τῶν ἑαυτοῦ μόνος. Καὶ οὐδὲ τότε αὐτὸν κατέσχευεν ἐκείνη, οὐδὲ εἶπεν οἷα εἰκός· ἄνθρωπε, ^αποῖ φέρῃ, κατὰ κρημνίων ^εσεαυτὸν ὥθων καὶ τοσοῦτοις ἐκδιδοῦς κινδύνους, ὑπὲρ ἀνδρός ὑβρικότος σε καὶ τὰ σὰ ἡρπακότος ἅπαντα τὸ αἷμα ἐκχέων; Εἰ γὰρ καὶ σεαυτοῦ καταφρονεῖς, ἀλλ' ἐμὲ τὴν καταλιποῦσαν οἰκίαν καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ τοσαύτην ἀκολουθήσασάν σοι ἀποδημίαν ἐλέησον, καὶ μὴ περιβάλλῃς χρεῖα καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χρεῖας κακοῖς. Οὐδὲν τούτων ^κοὐκ ^Γεἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔφερε πάντα σιγῇ. Μετὰ ταῦτα τῆς γαστροῦ ἀγόνου μενούσης, αὕτη μὲν οὐ πάσχει τὰ τῶν γυναικῶν, οὐδὲ ἀποδύρεται· ἐκεῖνος δὲ θρηνεῖ, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ὅρα πῶς ἕκαστος τὸ προσῆκον διαφυλάττει. Οὔτε γὰρ ^βαὐτὸς κατεφρόνησε τῆς Σάρρας ὡς ἄπαιδος, οὔτε ὠνείδισε τι τοιοῦτον αὐτῇ· κἀκείνη

^κ ἔφεται B. ^γ ὅταν] Sic libri omnes. καὶ Edd. καὶ ὅταν ex corr. A.
^ε καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^α γενόμενα omnes, γινόμενα Edd.
^β αὐτοῦ F. fortasse alii. ἑαυτοῦ B.D. αὐτοῦ Edd. ^γ Περσῶν]
^δ ἐχθρῶν F. ^ε ποῦ F. ^ε ἑαυτὸν B. et a pr. man. D. ^ζ ὑπὲρ] καὶ
^η ὑπὲρ C. ^θ οὐκ om. B.D. ^ι οὗτος F.

πάλιν ἐσπούδασε τῆς ἀπαιδίας ἐπινοῆσαι παραμυθίαν αὐτῷ
 τινὰ ἀπὸ τῆς παιδείκης. Οὐδέπω γὰρ ταῦτα τότε κεκώλυτο,
 ἰκαθὰ νῦν. Νῦν γὰρ οὔτε γυναιξὶ τοιαῦτα ἀνδράσι χαρίζεσθαι
 θέμις, οὔτε ^κἐκείνοις, οὔτε εἰδυῶν οὔτε ἀγνοουσῶν τῶν γυναικῶν,
 Διοιῦταις μῆξεσιν ἐπιχειρεῖν, καὶ μυριάκις ἢ τῆς ἀπαιδίας ἐνο-
 χλῇ λύπῃ ἐπεὶ ἀκούσονται καὶ ^ιαὐτοί, ὅτι ²⁵···^ο σκώληξ
 αὐτῶν οὐ ^μτελευτήσῃ, καὶ τὸ ^ππῦρ οὐ σβεσθήσεται. Οὐ
 γὰρ ^οἐφείται νῦν, τότε δὲ οὐκ ἀπηγόρευτο. Διὸ καὶ ἡ γυνὴ
 τοῦτο ^ρἔπραττε, κακείνος ^ιὑπήκουε, καὶ οὐδὲ ^ροὕτω δι' ἡδονήν.
^ιἌλλ' ὅρα, φησὶ, πῶς αὐτὴν πάλιν ἐξέβαλε κελουούσης αὐτῆς.
 Καὶ γὰρ ^εἐγὼ τοῦτο βούλομαι δεῖξαι, ὅτι καὶ οὗτος ἐκείνη
 ἅπαντα ἐπέθετο, καὶ ἐκείνη τοῦτω. Πλὴν μὴ τοῖς τοῖς πρόσχε
 Εἰμόνον, ἀλλ' ἡ ταῦτα λέγουσα σὺ καὶ τὰ πρότερα ἐξέταξε,
 ὅτι ὕβριζεν ^ιεἰς αὐτήν, ὅτι κατηλαζονεύετο τῆς κυρίας, οὐ τί
 γένοιτ' ἂν ὀδυνηρότερον ἐλευθέρα γυναικὶ καὶ εὐσχήμονι;

Μὴ τοίνυν τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν ἀναμενέτω ἡ γυνή, καὶ
 τότε τὴν ^ιἑαυτῆς παρεχέτω· τοῦτο γὰρ οὐδὲν μέγα· μηδ'
 αὐτὴν πάλιν ὁ ἀνὴρ τὴν τῆς γυναικὸς εὐταξίαν, καὶ τότε φιλοσο-
 φείτω· οὐδὲ γὰρ τοῦτο λοιπὸν αὐτοῦ κατόρθωμα· ἀλλ' ^εκα- (415)
 στος, ὅπερ ἔφην, τὰ παρ' ἑαυτοῦ παρεχέτω πρότερος. Εἰ
 γὰρ τοῖς ἔξωθεν ραπίζουσι τὴν δεξιάν, δεῖ ^ωτὴν ἐτέραν ἐκδιδόναι
 σιαγῶνα, πολλῷ μᾶλλον ἄνδρα θρασυνόμενον δεῖ φέρειν. Καὶ
 238 οὐ τοῦτο λέγω, ὥστε τύπτεσθαι γυναῖκα, ἅπαγε· ἐσχάτη γὰρ
 τοῦτο ὕβρις, οὐ τῇ τυπτομένη, ἀλλὰ τῷ τύπτοντι· ^αἀλλὰ
 καὶ ἀπὸ περιστάσεώς τινος κληρωθῆς, ὃ γύναι, συνοίκοι τοι-
 οῦτω, μὴ ^ιδυσχεράνης, τὸν ἀποκείμενον ὑπὲρ τούτων ἐννοοῦσα
 μισθὸν καὶ τὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἔπαινον. Καὶ πρὸς ὑμᾶς
 δὲ τοὺς ἄνδρας ἐκείνῳ φημι· μηδὲν ἔστω τοιοῦτον ἀμάρτημα,
 ὥς εἰς ἀνάγκην ὑμᾶς ἄγειν ²τοῦ γυναῖκα τύπτειν. Καὶ τί
 λέγω γυναῖκα; οὐδὲ θεραπανίδα μὲν οὖν ἀνδρὶ τύπτειν ἐλευ-
 θέρω καὶ χεῖρας ἐπάγειν ἀνεκτὸν ἂν εἴη. Εἰ δὲ δούλην τυπτή-
 Βσαι ἀνδρὶ πολὺ τὸ ὄνειδος, πολλῷ μᾶλλον κατὰ τῆς ἐλευθέρως
 ἀνατείνειν τὴν δεξιάν. Καὶ τοῦτο ^ακαὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἂν
 τις ἴδοι νομοθετῶν, οἳ τὴν τὰ τοιαῦτα παθοῦσαν οὐκέτι ἀναγκά-
 ζουσι συνοικεῖν τῷ ^βτυπτήσαντι, ἅτε ἀναξίῳ ὄντι τῆς πρὸς

25 Marc. ix. 44.

^ι καθάπερ F. ^κ ἐκείνους F. ^ι οὗτος B.D. ^μ τελευτῇ B. ^π πῦρ]
 + αὐτῶν Edd. αὐτῶν om. C.E.F. ^ο ἐφείται C.D.E. ἐφίεται vulgo.
^ρ ἔπραττε A.B.C.E.F. fecit Aret. ἐπέταττε Edd. ^ι ὑπήκουσεν A.F. ^ρ οὕτως
 B.D. οὗτος F. ^ε ἐγὼ om. F. ^ω eis accessit ex libris omnibus. ^α ἑαυτῆς]
 ἀπ' αὐτῆς C. ^ω τὴν ἐτέραν] καὶ τὴν ἀριστεράν C. ^α ἀλλὰ] ἀλλ' ἵνα B.F.
^ι δυσχεράνης F. et ex corr. A. δυσχεράνε C. Edebatatur δυσχεράνης. ² τοῦ]
 τὴν C. ^α καὶ om. B.D. ^β πταίσαντι B. et a pr. man. D.

αὐτὴν ὁμιλίας. Καὶ γὰρ ἐσχάτης παρανομίας τὴν τοῦ βίου
κοινωνόν, τὴν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἁνωτάτῳ σοι συνεφα-
πτομένην, ταύτην ὡς ἀνδράποδον ἀτιμάζειν. Διὸ καὶ τὸν
τοιούτον ἄνδρα, εἶγε ἄνδρα αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ἀλλ' οὐχὶ θηρίον,
καὶ πατραλοῦ καὶ μητραλοῦ ἴσον εἶναι φαῖναι ἂν. Εἰ γὰρ
πατέρα καὶ μητέρα διὰ ταύτην ἀφείναι προσετάγημεν, οὐκ
ἀδικοῦντες ἐκείνους, ἀλλὰ νόμον θεῖον πληροῦντες, καὶ τοῖς C
γεγεννηκόσιν αὐτοῖς οὕτω ἑποθεινόν, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς κατα-
λιμπανομένους ἰ καὶ χάριν ἔχειν καὶ μετὰ πολλῆς ἀνείναι αὐτὸ
τῆς σπουδῆς· πῶς οὐκ ἐσχάτης βμανίας ταύτην ὑβρίζειν, δι'
ἣν καὶ τοὺς γεγεννηκότας ὁ θεὸς ἀφείναι ἐκέλευσεν; Ἄρ' ἂν
μαῖα μόνον τοῦτο; Τὴν δὲ αἰσχύνην, εἶπέ μοι, τίς οἶσει;
ποῖος δὲ αὐτὴν παραστῆσαι δυνήσεται λόγος, ὅταν ὁλοθυγαὶ
καὶ κωκυτοὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς φέρωνται, καὶ δρόμος ἐπὶ τὴν
οἰκίαν τοῦ ταῦτα ἀσχημονοῦντος καὶ τῶν γειτόνων καὶ τῶν
παριόντων, καθάπερ ἱ θηρίου τινὸς τὰ ἔνδον λυμαίνοντος;
Βέλτιον διαστῆναι τὴν γῆν τῷ τὰ τοιαῦτα ἑ παροινούντι, ἢ D
ἐπ' ἀγορᾶς αὐτὸν ὀφθῆναι λοιπόν. Ἀλλὰ θρασύνεται ἡ γυνή,
φησὶν. Ἄλλ' ἐννόησον ὅτι γυνή, τὸ ἀσθενὲς σκεῶς, σὺ δὲ
ἄνθρωπος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἄρχων ἔχειροτονήσῃς, καὶ ἐν τάξει
κεφαλῆς ἐδόθῃς, ἵνα φέρῃς τῆς ἀρχομένης τὴν ἀσθενείαν.
Ποίησον τοίνυν λαμπράν σοι τὴν ἀρχήν· ἔσται ἢ δὲ λαμπρά,
ὅταν τὸ ἀρχόμενον μὴ ἀτιμάζῃς. Καὶ καθάπερ ὁ βασιλεύων
ἢ τοσοῦτῳ σεμνότερος φανέται, ὅσῳ ἂν τὸν ὑπαρχον σεμνό-
τερον ἀποφῇ· ἂν δὲ ἀτιμάσῃ καὶ καταισχύῃ τῆς ἀξίας E
ἐκείνης τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης οὐκ ὀλίγον ὑποτέ-
μνεται μέρος· οὕτω καὶ σὺ ἂν τὴν μετὰ σε ἄρχουσαν ἀτιμάσῃς,
οὐχ ὡς ἔτυχε λυμανεῖς σου τῆς ἀρχῆς τὴν τιμὴν.

Ταῦτα τοίνυν λογιζόμενος ἅπαντα σωφρονέει, καὶ μετὰ
ἢ τούτων καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐννόει, καθ' ἣν καλέσας σε
ὁ πατήρ, ὥσπερ τινὰ σοι παρακαταθήκην τὴν θυγατέρα παρέ-
δωκε, καὶ πάντων ἀποστήσας, καὶ μητρὸς καὶ ἢ αὐτοῦ καὶ οἰκίας,
ὁλόκληρον αὐτῆς τὴν ἐπιτροπὴν ἔνεχειρίσέ σου τῇ δεξιᾷ.
Ἐννόησον ὅτι ἢ μετὰ τὸν θεὸν ἢ δι' αὐτὴν παιδας ἔχεις καὶ
πατὴρ γέγονας, καὶ γίνου καὶ ἐντεῦθεν ἡμέρος πρὸς αὐτήν. 239

^c ἁνωτάτοις A. ^d γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. A.B.C.E.F. ^e ποθεινόν] +
τοῦτο C. ^f καὶ om. B. et a pr. man. D. ^g βμανίας] ἀνοίας B.D. ^h οὐκ
οὐ C. Aret. ἢ erasum in A. ⁱ Sic A.B.C.E.F. τῶς θηρίου inverso ordine
Edd. ^k παροινούντι] + καὶ οὕτως εἰς τὴν σύνοικον ἐνυβρίζοντι B.D. ^l ἐχει-
ροτονήσῃς] + φησὶν B.D. ^m δε] + σοι B. ⁿ τοσοῦτον B. ^o τοῦτο B.
et a pr. man. D. ^p αὐτοῦ F. fortasse alii. αὐτοῦ Edd. ^q ἐνεχειρίσας A.B.
^r μετὰ τοῦ θεοῦ C. Aret. μετὰ θεοῦ B. et ante corr. D. ^s δι' αὐτήν A.C.E.F.
et ex corr. D. Edebatur δι' αὐτῆς.

Οὐχ ὁρᾷς τοὺς γεωργοὺς, πῶς τὴν ἄπαξ ὑποδεξαμένην τὰ σπέρματα γῆν θεραπεύουσι παντοδαπῇ θεραπείας τρόπῳ, κἂν μυρία ἐλαττώματα ἔχῃ, ¹οἷον κἂν ²λεπτόγαιος ᾦ, κἂν βοτάνας φέρῃ πονηράς, ³κἂν ὑπὸ ἐπομβρίας ἐπηρεάζεται ⁴τῇ φύσει τῆς θέσεως; Ὑποῦτο καὶ ⁵αὐτὸς ποιεῖ οὕτω γὰρ ⁶πρότερος ἀπολαύσῃ καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῆς γαλήνης. Καὶ γὰρ λιμὴν ἐστὶν ἡ γυνή, καὶ φάρμακον εὐθυμίας μέγιστον. ⁷Αν μὲν οὖν τὸν λιμένα πνευμάτων ἀπαλλάξῃς καὶ κυμάτων, ⁸μετὰ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἀδείας ἐξ ἀγορᾶς ἀνίων· ἂν δὲ θορύβῳ καὶ ταραχῇ ἐμπλήσῃς, ⁹σαντῷ χαλεπώτερον ¹⁰κατασκευάζεις τὸ ναυάγιον. ¹¹Ἰν' οὖν τοῦτο μὴ γίνηται, τοῦτο ὃ λέγω ¹²γενέσθω ὅταν τι συμβῇ λυπηρὸν κατὰ τὴν οἰκίαν, ἐκείνης ἁμαρτούσης, παραμυθοῦ καὶ μὴ ἐπίτεινε τὴν λύπην. Κἂν γὰρ ἅπαντα ἀποβάλλῃς, οὐδὲν ¹³λυπηρότερον τοῦ μὴ μετ' εὐνοίας ἔχειν γυναῖκα ἐνδον συνοικοῦσαν· κἂν ὅτιοις εἴπῃς (410) ἁμάρτημα, οὐδὲν οὕτως ¹⁴ᾠδυνηρὸν ἑρεῖς, οἷον ἐστὶ τὸ πρὸς ἐκείνην στασιάζειν. Ὡστε καὶ διὰ ταῦτα πάντων ἔστω τιμω-
¹⁵C τέρα ἡ ταύτης ἀγάπη. Εἰ γὰρ ἀλλήλων τὰ βάρη δεῖ βι-
 σταῖν, πολλῷ μᾶλλον τῆς γυναικός. Κἂν ¹⁶ἰπένῃς ᾦ, μὴ ὀνειδίσῃς· κἂν ἀνόητος ᾦ, μὴ ¹⁷ἐπέμβαίνῃς, ἀλλὰ ρύθμισον μᾶλλον· καὶ γὰρ μέλος ἐστὶ σὸν, καὶ σὰρξ ἐγένεσθε μία. Ἀλλὰ φλύαρός ἐστι, καὶ μέθυπος, καὶ ὀργίλη. Οὐκοῦν ἀλγεῖν ἐπὶ τούτοις, οὐκ ὀργίζεσθαι χρὴ, καὶ τὸν θεὸν παρακαλεῖν, καὶ παραινεῖν αὐτῇ καὶ συμβουλεύειν, καὶ πάντα ποιεῖν, ὥστε ἐκκόψαι τὸ πάθος. ¹⁸Αν δὲ τύπτῃς, ¹⁹καὶ ἐπιτρίβεις τὸ νόσημα. Θρασύτης γὰρ ἐπικεκῆται λύεται, οὐχ ἑτέρα θρασύτητι. Μετὰ τούτων καὶ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ μισθὸν ἐννόει. Ὅταν γὰρ, ἐξὸν σοι ἐκτεμεῖν αὐτὴν, μὴ ποιῇς τοῦτο διὰ τὸν τοῦ θεοῦ
 D φόβον, ἀλλὰ ²⁰φέρῃς ἐλαττώματα τούτῳ, δεδοικὼς τὸν ἐπὶ τούτοις κείμενον νόμον τὸν κωλύοντα ²¹ἐκβαλεῖν γυναῖκα, κἂν ὅτιοις ἔχῃ νόσημα, ἄφατον λήψῃ μισθόν. Καὶ πρὸ τῶν μισθῶν ²²δὲ τὰ μέγιστα κερδανεῖς, ἐκείνην τε εὐπειθεστέραν

¹ οἷον om. C. ² λεπτόγαιος A.D.E. λεπτόγειος B.C.F. λυπρόγειος Edd. ³ κἂν] καὶ F. Statim ἐξ pro ὑπὸ C. ⁴ τῇ θέσει τῆς φύσεως B.D. ⁵ τοῦτο] οὕτω B.D. ⁶ αὐτός omnes. σύ Edd. ⁷ πρότερος om. B. in marg. D. Statim ἀπολαύσεις Edd. repugnantibus libris. ⁸ μετὰ est in libris omnibus, non in Edd. ⁹ σαντὸν F. ¹⁰ κατασκευάζῃς B. et a pr. man. D. κατασκευάζεις C. ¹¹ γενέσθω C.D.E. γένηται B.F. γίνεσθω Edd. ¹² ἁμαρτανούσης B. ¹³ λυπηρὸν B.C.D.E. et a pr. man. A. ¹⁴ ᾠδυνηρὸν F. ᾠδυνηρότερον vulgo. ¹⁵ ἰπένῃς A.B.C.D.E. πένησαι Edd. ¹⁶ ἐπιβῇς C. ¹⁷ ὀργίλη C.E.F. ἔργη B.D. Edehatur ὀργίλος. ¹⁸ Vulgo legitur καὶ ἐπιτρίβῃς, τὸ νόσημα οὐ θεραπεύεται. Scripsimus ἐπιτρίβεις cum C.E. easque per abis Aret. Deinde verba οὐ θεραπεύεται desunt in subsidiis omnibus. ¹⁹ φέρεις A.B. C.E. ²⁰ ἐκβάλλειν D. ²¹ δὲ om. B.

κατασκευάζων, καὶ αὐτὸς ἐπιεικέστερος ταύτῃ γινόμενος. Λέ-
γεται ἡ γοῦν τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων μοχθηρὰν ἔχων
γυναικα καὶ φλύαρον καὶ πάροινον, πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, τίνος
ἐνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται, ἡ εἰπεῖν, ὥστε γυμνάσιον καὶ
παλαιστραν ἔχει φιλοσοφίας ἐπὶ τῆς οἰκίας. Ἔσομαι γὰρ
τοῖς λοιποῖς πραότερος, φησὶν, ἐν ταύτῃ καθ' ἐκάστην παιδευ-
όμενος τὴν ἡμέραν. Ἐβόησατε μεγάλα; Ἀλλ' ἐγὼ νῦν ἔ-
οδύρομαι μέγα, ὅταν Ἕλληνες ἡμῶν ὧσι φιλοσοφώτεροι,
ἡμῶν τῶν κελευσθέντων ἀγγέλους μιμῆσθαι, μᾶλλον δὲ τῶν
κελευσθέντων αὐτὸν τὸν θεὸν ζηλοῦν κατὰ τὸν τῆς ἐπιεικείας
λόγον. Ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος λέγεται διὰ τοῦτο πονηρὰν
ἔχων γυναικα μὴ ἐκβαλεῖν τινὲς δὲ καὶ διὰ τοῦτο ἀγαγέσθαι
αὐτὴν αὐτὸν λέγουσιν. Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀλογώτερόν εἰσι διακείμενοι, παραινῶ μὲν ἐξ ἀρχῆς πάντα 240
ποιεῖν καὶ σπουδάζειν, ὅπως εὐάρμοστον λάβοιεν σύνοικον καὶ
πάσης γέμουσαν ἀρετῆς· εἰ δὲ συμβαίῃ διαμαρτεῖν, καὶ μὴ
χρηστὴν μηδὲ ἀνεκτὴν νύμφην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, τότε
γοῦν τὸν φιλόσοφον τοῦτον ζηλοῦν, καὶ ῥυθμίζειν αὐτὴν ὡς πάν-
τοθεν, καὶ μηδὲν τούτων ἑπιτιθέσθαι. Ἐπεὶ καὶ ἔμπορος,
πρὶν ἢ πρὸς τὸν κοινωνὸν συνθήκας θέσθαι τὰς δουμένους
εἰρήνην πρυτανεύειν, οὐ πρότερον καθέλξει τὸ πλοῖον εἰς τὸ
πέλαγος, οὐδὲ τῆς ἄλλης ἄψεται ἐμπορίας. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν
πάντα πράττωμεν, ὥστε τὴν κοινωνὸν τῆς τοῦ βίου πραγμα-
τείας ἡμῖν καὶ τοῦ πλοίου τούτου μετὰ πάσης ἔνδον κατέχειν
τῆς εἰρήνης. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἡμῖν ἔσται
γαλήνη, καὶ μετὰ ἀδείας τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος 2 διαδρα-
μοῦμεν βίου. Τοῦτο καὶ πρὸ οἰκίας καὶ ἀνδραπόδων καὶ
χρημάτων καὶ ἀγρῶν καὶ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων
ἄγωμεν καὶ πάντων ἡμῖν προτιμότερον ἔστω τὸ τὴν μεθ'
ἡμῶν ἐπὶ τῶν 3 οἰάκων καθημένῃ μὴ στασιάζειν μηδὲ διχוסτα-
τεῖν πρὸς ἡμᾶς. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα 4 ἡμῖν κατὰ ῥῆσιν
ἤξει, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ πολλὴν ἔξομεν τὴν εὐκολίαν,
μετὰ ὁμονοίας τὸν ζυγὸν τοῦτον ἔλκοντες· καὶ πάντα κατορ-
θώσαντες, τῶν ἀποκειμένων 5 τευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

α οὖν F. ἔχοντα C. εἰπεῖν] + αὐτὸν E. F. Veron. ὅταν... ὧσι] ἅπ.,... εἰσι C. αὐτὴν αὐτὸν omnes. αὐτὸν αὐτὴν Edd. πάντοθεν omnes. πάντοτε vulgo. ἑπιτιθέσθαι A. C. E. F. Edebatur προστιθέσθαι. τὸ πέλαγος] τὴν θάλασσαν B. D. διαδραμοῦμεθα C. οἰάκων solus F. Edebatur οἰκων. ἡμῖν] πάντα B. τευξόμεθα B. C. E. F. ἐπιτευξόμεθα Edd.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ.

¹Τούτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἥττον συνέρχεσθε.

D ἈΝΑΓΚΑΙΟΝ καὶ τοῦ παρόντος ἐγκλήματος πρότερον τὴν αἰτίαν εἰπεῖν· οὕτω γὰρ ἡμῖν εὐμαθέστερος πάλιν ἔσται ὁ λόγος. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; Καθάπερ ἐπὶ τῶν τρισχιλίων τῶν ἐξ ἀρχῆς πιστευσάντων κοινῇ πάντες εἰστίωντο, καὶ κοινὰ πάντα ἐκέκτηντο· οὕτω καὶ τότε, ὅτε ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἀποστολος, ἐγένετο, οὐχ οὕτω μὲν μετὰ ἀκριβείας, ὥσπερ δέ τις ἀπόρροια τῆς κοινωνίας ἐκείνης ἐναπομείνασα, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα κατέβη. Καὶ ἐπειδὴ συνέβαινε τοὺς μὲν πένητας (417) εἶναι, τοὺς δὲ πλουσίους, τὰ μὲν ἑαυτῶν οὐ κατετίθεντο πάντα **E** εἰς μέσον, κοινὰς δὲ ἔποιοντο τὰς τραπέζας ἐν ἡμέραις νενομισμέναις, ὥς εἰκός, καὶ τῆς συνάξεως ἡ ἀπαρτισθείσης μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν ἐπὶ κοινὴν πάντες ἦσαν εὐωχίαν, τῶν μὲν πλουτούντων φερόντων τὰ ἐδέσματα, τῶν δὲ πενομένων καὶ οὐδὲν ἔχόντων ὑπ' αὐτῶν καλουμένων, καὶ κοινῇ πάντων ἐστιωμένων. Ἄλλ' ὕστερον καὶ τοῦτο διεφθάρη τὸ ἔθος. Τὸ δὲ αἴτιον ἐκ τοῦ ἐδισπᾶσθαι καὶ προσνέμειν ἑαυτοὺς, τοὺς μὲν τούτοις, τοὺς δὲ ἐκείνοις, καὶ λέγειν, ἐγὼ μὲν εἰμι τοῦ δεῖνος, ἐγὼ δὲ τοῦ δεῖνος· ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς ²⁴¹ διορθούμενος ἔλεγεν· “Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ.” Οὐκ ἐπειδὴ Παῦλος προσένεμον ἑαυτοὺς· οὐδὲ γὰρ αὖν ἠνέσχετο· ἀλλ' ἐκ περιουσίας πρόρριζον τὸ ἔθος ἀνασπᾶσαι βουλόμενος, ἑαυτὸν παρενέθηκε, δεικνύς ὅτι εἰ καὶ αὐτόν τις ἐπεγράφετο τοῦ κοινοῦ σώματος ἀπορρηγνύμενος, καὶ οὕτως αἰτοπον τὸ γινόμενον ἦν καὶ ἑπαρνομίας ἐσχάτης. **B** Εἰ δὲ ἐπὶ τούτου ἑπαρνομία, πολλῷ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνων τῶν καταδεεστέρων. Ἐπεὶ οὖν διεσπᾶσθαι τὸ ἔθος τοῦτο, ἔθος κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον· καὶ γὰρ ἀγάπης ὑπόθεσις ἦν, καὶ πενίας παραμυθία, καὶ πλούτου σωφρονισμός, καὶ φιλοσοφίας ἀφορμὴ τῆς μεγίστης, καὶ ταπεινοφροσύνης διδασκαλία·

¹ CAP. XI. v. 17.

Hom. XXVII. ^a ἐποίουν F. Cat. ^b ἀπαρτηθείσης A. ^c διασπᾶσθαι C. ^a αὐτοὺς A. ^e παρνομία ἐσχάτη F. ^f πανανομίας B. ^g Haec καὶ φιλοσ. ἀφ. τῆς μεγίστης deerant in Editis ante Ben. Leguntur in nostris omnibus et Interp.

ἐπεὶ οὖν εἶδε τοσαῦτα ἀγαθὰ διαφθειρόμενα, ¹πληκτικῶς εἰκό-
τως τῷ λόγῳ ¹κέχρηται, οὕτω λέγων· “Τοῦτο δὲ παραγγέλλων
οὐκ ἐπαινῶ.” Ἐν μὲν γὰρ τῷ προτέρῳ ἐγκλημάτι, ἅτε πολλῶν
ὄντων τῶν φυλαττόντων, ἐτέρως ἤρξατο, λέγων οὕτως· “Ἐπαι-
νῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε” ἐνταῦθα δὲ ἐναντίως, C
“Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ.” Διόπερ οὐδὲ μετὰ τὴν
ἐπιτίμησιν τὴν κατὰ τῶν τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθιονόντων ²αὐτὸ τέθει-
κεν· ἀλλ’ ἐπειδὴ τραχύτερον ἦν ἐκεῖνο, μέσον παρεμβαλὼν τὸν
περὶ τῆς κόμης λόγον, ἵνα μὴ ἐξ ἐγκλημάτων σφοδρῶν εἰς ³ἕτερα
πάλιν ἐπαχθῇ διαβαίνων τραχύτερος φαίνεται, τότε ἔρχεται
ἐπὶ τὸ σφοδρότερον πάλιν, καὶ φησι· “Τοῦτο δὲ παραγ-
γέλλων οὐκ ἐπαινῶ.” ⁴Τοῦτο· ποῖον; “Ὁ μέλλω λέγειν νῦν.
Τί ἐστὶ, “παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ;” Οὐκ ἀποδέχομαι ὑμᾶς,
φησὶν, ὅτι με εἰς ἀνάγκην κατεστήσατε συμβουλῆς· ⁵οὐκ D
ἐπαινῶ, ὅτι ἐδεήθητε διδασκαλίας εἰς τοῦτο, ὅτι χρεῖαν ὄχετε
τοῦ παραγγελθῆναι ὑπ’ ἐμοῦ. Εἶδες πῶς ἐκ προοιμιῶν ἐδειξε
σφόδρα ἄτοπον ὃν τὸ γινόμενον; “Ὅταν γὰρ μηδὲ παραγγε-
λίας ὀφείλῃ δεῖσθαι ὁ ἁμαρτάνων εἰς τὸ μὴ ἁμαρτεῖν, ἀσύγ-
γνωστον εἰκὸς εἶναι τὸ ἁμαρτανόμενον. Καὶ διὰ τί οὐκ
ἐπαινεῖς; “Ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ’ εἰς τὸ ἥττον
συνέρχεσθε,” φησί· τουτέστιν, ὅτι οὐ προβαίνετε εἰς ἀρετὴν.
Δέον γὰρ ἐπιδοῦναι καὶ πλείονα ⁶ἐγγενέσθαι τὴν φιλοτιμίαν,
ὑμεῖς ⁷δὲ καὶ τὸ ἤδη κρατῆσαν ἔθος ἡλαττώσατε, ⁸καὶ οὕτως
ἡλαττώσατε, ὥς καὶ παραγγελίας δεηθῆναι παρ’ ἐμοῦ, ἵνα ἐπὶ
τὴν προτέραν ἐπανέλθῃτε τάξιν. Εἴτα ἵνα μὴ δόξῃ διὰ τοὺς E
πένητας ταῦτα λέγειν μόνον, οὐκ εὐθέως εἰς τὸν περὶ ⁹τῶν
τραπεζῶν ¹⁰ἐμβάλλει λόγον, ὥστε μὴ εὐκαταφρόνητοι ¹¹ταύτη
ποιῆσαι τὴν ἐπιτίμησιν ἐκείνοις, ἀλλὰ ζητεῖ λέξιν πληκτικο-
τάτην καὶ πολλὴν ἔχουσαν τὸν φόβον. ¹²Τί γὰρ φησι;
¹³“Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω
σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν.” Καὶ οὐ λέγει, ἀκούω γὰρ μὴ
κοιῇ ὑμᾶς συνδειπνεῖν· ἀκούω γὰρ κατ’ ἰδίαν ὑμᾶς ἐστιασθαι,
καὶ ¹⁴μὴ μετὰ τῶν πενήτων· ἀλλ’ ὃ μάλιστα ἱκανὸν ἦν αὐτῶν
διασεῖσαι τὴν διάνοιαν, τοῦτο τέθεικε, τὸ τοῦ σχίσματος ¹⁵242
ὄνομα, ὃ καὶ τούτου ἦν αἴτιον, ¹⁶καὶ ἐκεῖνον πάλιν ἀνεμίμησκε

2 v. 18.

¹ πληκτικότερον (sic) B. ² ἐκεῖνον B.D. ³ ἕτερον B.D. ⁴ ἕτερον (sic Collator) C.E. ⁵ αὐτὰ B.
et a pr. man. D. ⁶ ποῖον; Edd. ⁷ οὐκ ἐπαινῶ om. B.D.
Cat. ⁸ ἔσχετε F. ⁹ ἐγγενέσθαι A.C.D.E.F. γενέσθαι Edd. γενέσθαι ex
ἐγγενέσθαι rasura factum B. ¹⁰ δὲ om. F. et a pr. man. D. ¹¹ καὶ οὕτως
ἡλαττώσατε om. C.E. Aret. ¹² τῶν om. B. et a pr. man. D. ¹³ ἐμβάλλει F.
¹⁴ ταύτην F. ¹⁵ τί γὰρ] διὸ καὶ C. Aret. ¹⁶ μὴ] οὐ C. ¹⁷ ἐκεῖνους B.

τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς εἰρημένου καὶ δηλωθέντος ὑπὸ τῶν Χλόης. “Καὶ μέρος τι πιστεύω.” Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν, εἰ ψεύδονται οἱ διαβάλλοντες; οὔτε ὅτι πιστεύω εἶπεν, ἵνα μὴ ἀναισχυνοτέρους ποιήσῃ, οὐδ’ αὖ πάλιν ὅτι ἀπιστῶ, ἵνα μὴ δόξῃ μάτην ἐπιτιμᾶν, ἀλλὰ, “μέρος τι καὶ πιστεύω,” φησί, τουτέστιν, ἐκ μέρους μικροῦ πιστεύω, ἐναγωνίους ποιῶν, καὶ εἰς Β τὴν τῆς διορθώσεως καλῶν ἐπάνοδον.

3 “Δεῖ γὰρ καὶ αἵρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ (418) γένωνται ἐν ὑμῖν.” αἵρέσεις ἐνταῦθα, οὐ ταύτας λέγων τὰς τῶν δογμάτων, ἀλλὰ τὰς τῶν σχισμάτων τούτων. Εἰ δὲ καὶ τὰς τῶν δογμάτων ἔλεγεν, οὐδὲ οὕτω λαβὴν ἐδίδου. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς φησιν, 4 “Ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,” οὐ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως λυμαινόμενος, οὐδὲ ἀνάγκην τινὰ καὶ βίαν ἐφίστὰς τῷ βίῳ, ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον ἐκ τῆς πονηρᾶς τῶν ἀνθρώπων γνώμης προλέγων, ὅπερ ἔμελλε γίνεσθαι, οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ πρόρρησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀνιάτως C ἐχόντων γνώμην. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ προεῖπε, ταῦτα ἐγίνετο, ἀλλ’ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλε γίνεσθαι, διὰ τοῦτο προεῖπεν. Ἐπεὶ, εἰ ἀνάγκης ἦν τὰ σκάνδαλα, καὶ μὴ γνώμης τῶν εἰσαγόντων αὐτὰ, περιττῶς ἔλεγεν, “Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι’ οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται.” Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐρύτερον ἐν αὐτῷ γενόμενοι τῷ χωρίῳ διελέχθημεν. ἄνδρ’ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἵεναι ἀνάγκη. Ὅτι γὰρ περὶ τῶν αἵρέσεων τούτων εἶπε τῶν κατὰ τὰς τραπέζας, καὶ τῆς φιλονεικίας ταύτης καὶ διαστάσεως, καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς δῆλον ἐποίησεν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι “ἂκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν,” οὐκ ἔστιν μέχρι τούτου, ἀλλὰ δεικνύς D ποῖα λέγει σχίσματα, προῖών φησιν, ὅτι “Ἐκαστος τὸ ἴδιον δεῖπνον λαμβάνει” καὶ πάλιν, “Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε;” Ἀλλ’ ὅτι μὲν περὶ τούτων εἶπε, δῆλον· εἰ δὲ σχίσματα αὐτὰ καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς· ὅπερ γὰρ ἔφην, τῇ λέξει καθικέσθαι αὐτῶν βούλεται. Εἰ δὲ δογμάτων ἦν τὰ σχίσματα, οὐκ ἂν οὕτως αὐτοῖς διελέχθη ἡμέρως. Ἀκουσον γοῦν ὅταν τι τοιοῦτον λέγῃ, πῶς ἐστὶ σφοδρὸς καὶ ἀσφαλιζόμενος καὶ ἐπιτιμῶν ἀσφαλιζόμενος μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ, 5 “Κάν’ ἀγγελος ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ’ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω” ἐπιτιμῶν δὲ, ὡς ὅταν λέγῃ, “Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χαρίτος ὁ ἐξεπέσετε.” Καὶ νῦν μὲν κύνας καλεῖ τοὺς διαφθεί-

3 v. 19.

4 Matth. xviii. 7.

5 Gal. i. 8. v. 4.

z τὸ σκάνδαλον C.E.F.

a οὐαὶ F.

b ἀκούω om. B.

c λαμβάνει F.

d ἐξεπέσετε B.F.

ροντας λέγων, ⁶ “Βλέπετε τοὺς κύνας” νῦν δὲ κεκατηρη-
σμένους τὴν συνείδησιν, καὶ ἀγγέλους διαβόλου πάλιν. Ἄλλ’
οὐκ ἐνταῦθα τοιοῦτον οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ’ ἡμέρως καὶ ὑφειμένως.
Τί δέ ἐστιν, “Ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν;” Ἵνα
λάμψωσι μεζώνως. Ὁ δὲ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτό ἐστιν, ὅτι
τοὺς ἀπεριτρεπτοὺς καὶ στερροὺς οὐ μόνον οὐδὲν ταῦτο παρ-
αβλάπτει, ἀλλὰ καὶ δέκνυσι μᾶλλον, καὶ λαμπροτέρους ἀπο-
φαίνει. Τὸ γὰρ “Ἵνα” τοῦτο, οὐ πανταχοῦ αἰτιολογίας ἐστίν, ²⁴³
ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως. Οὕτω καὶ
ὁ Χριστὸς αὐτὸ τίθησιν, ὅταν λέγῃ, ⁷ “Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον
εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, Ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ
οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.” οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος,
ὅταν περὶ τοῦ νόμου διαλεγόμενος γράφῃ, ⁸ “Νόμος δὲ παρεισ-
ῆλθεν, Ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα.” Ἄλλ’ οὔτε ὁ νόμος
διὰ τοῦτο ἐδόθη, Ἵνα αὐξηθῇ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Ἰουδαίων·
τοῦτο δὲ ἐξέβη· οὔτε ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ἦλθεν, Ἵνα οἱ
βλέποντες τυφλοὶ γένωνται, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐναντίον· συνέβη δὲ
ταῦτο. Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα νοητέον τὸ, “Ἵνα οἱ δόκιμοι B
φανεροὶ γένωνται.” Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ¹ ἐγένοντο αἱρέσεις,
Ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται, ἀλλὰ τῶν αἱρέσεων τοιούτων
γενομένων τοῦτο συνέβη. Ταῦτα δὲ εἶπε, τοὺς πένητας παρα-
μυθούμενος τοὺς γενναίως φέροντας τὴν τοιαύτην ὑπεροφίαν.
Διὸ οὐδὲ εἶπεν, Ἵνα δόκιμοι γένωνται, ² ἀλλ’ Ἵνα δόκιμοι ὄντες
φανεροὶ γένωνται, δηλῶν ὅτι καὶ πρὸ τούτου τοιοῦτοι ἦσαν,
ἀλλ’ ἀνεμίγνυντο τοῖς πολλοῖς, καὶ παραμυθίας ἀπολαύοντες
τῆς παρὰ τῶν πλουσίων, οὐ σφόδρα ἐφαινότο. Νυνὶ δὲ ἡ
στάσις αὕτη καὶ ἡ φιλονεικία δῆλους αὐτοὺς ἐποίησεν, ὥσπερ
τὸν κυβερνήτην ὁ χειμὼν δέκνυσι. Καὶ οὐκ εἶπεν, Ἵνα ὑμεῖς C
δόκιμοι φανῆτε, ἀλλ’, “Ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται,”
³ οἱ ἐν ὑμῖν τοιοῦτοι. Οὔτε γὰρ κατηγορῶν δῆλους ποιεῖ, ὥστε
μὴ ἀναισχυνοτέρους ποιῆσαι, οὔτε ἐγκωμιάζων, ὥστε μὴ χαν-
νοτέρους, ἀλλ’ ⁴ εἰς μετέωρον ἀφίησι τὸν λόγον καὶ τοῦτον
κἀκεῖνον, ⁵ ἐκάστου τῷ συνειδῶτι τὰ λεγόμενα ἀρμυζέειν παρέ-
χων. Οὐ τοὺς πένητας δὲ ἐνταῦθά μοι δοκεῖ παραμυθεῖσθαι
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸ ἔθος μὴ διαφθείροντας. Καὶ γὰρ
εἰκὸς εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς διατηροῦντας ⁶ αὐτό· διὸ καὶ

⁶ Philipp. iii. 2. ¹ Tim. iv. 2. ² Cor. xii. 7. ⁷ Joan. ix. 39. ⁸ Rom. v. 20.

³ οὐδὲν om. E. ⁴ ἐκείνους] κατάκριμα B. et ante corr. D. ⁵ οὔτε]
+ δὲ F. ⁶ ἐγένοντο et innox γενομένων F. ⁷ εἶπε] εἶρηκε F. Cat. ⁸ ἀλλ’
Ἵνα] ἀλλὰ D. Statim οἱ ante δόκιμοι in marg. a manu recent. A, unde edide-
runt Sav. Mor. Ben. ⁹ οἱ] τοιούτων οἱ C. Aret. Mox τοιοῦτοι om. iudem.
¹⁰ εἰς] ἀεὶ F. Cat. ¹¹ ἐκάστου F. ἑκάστου Cat. ¹² αὐτό] ἐν αὐτῷ F.

ἔλεγε, “Μέρος τι ὁ πιστεύω.” Εἰκότως τοῖνυν τούτους δοκί-
 D μους φησί, τοὺς μὴ μόνον μετὰ τῶν ἄλλων διατηρήσαντας τὸ (410)
 ἔθος, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐκείνων ἀκίνητον τὸν καλὸν τοῦτον φυλά-
 ξαντας νόμον. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἢ καὶ ἑτέρους καὶ τούτους διὰ
 τῶν τοιούτων ἐγκωμίων προθυμότερους ἐργάσασθαι σπεύδων.

Εἶτα λοιπὸν λέγει καὶ αὐτὸ τοῦ ἁμαρτήματος τὸ εἶδος. Τί
 δὲ τοῦτό ἐστι; ἢ “Συnerχομένων ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, φησὶν, οὐκ
 ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.” Ὅρᾳς ὅπως ἐντρεπτικῶς, καὶ ἐν
 τάξει διηγήσεως ἡδὴ τὴν συμβουλήν κατεσκεύασε; Τὸ μὲν γὰρ
 σχῆμα τῆς συνόδου, φησὶν, ἄλλο· ἀγάπης γάρ ἐστι καὶ
 φιλαδελφίας· εἰς γοῦν ὑμᾶς ἅπαντας δέχεται τόπος, καὶ ὁμοῦ
 συναγαλλάξεσθε· ἢ δὲ τράπεζα λοιπὸν οὐχ ὁμοία τῇ συνόδῳ.

E Καὶ οὐκ εἶπε, synerχομένων ὑμῶν οὐκ ἔστι κοινὴ φαγεῖν, οὐκ
 ἔστι μετ’ ἀλλήλων ἐστιαθῆναι, ἀλλὰ πάλιν ἑτέρως καὶ πολλῶ
 φοβερώτερον αὐτῶν καθάπτεται, λέγων, “Οὐκ ἔστι κυριακὸν
 δεῖπνον φαγεῖν,” ἐκείνῃ παραπέμπων αὐτοὺς ἐντεῦθεν ἡδὴ τῇ
 ἐσπέρᾳ, καθ’ ἣν τὰ φρικτὰ μυστήρια παρέδωκεν ὁ Χριστός.
 Διὰ τοῦτο καὶ δεῖπνον τὸ ἄριστον ἐκάλεσε· καὶ γὰρ ἐκεῖνο
 τὸ δεῖπνον κοινὴ πάντας εἶχε κατακεκλιμένους. Καίτοιγε οὐ
 τοσοῦτον τὸ μέσον τῶν πλουτούντων καὶ τῶν πεπομένων, ὅσον
 τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν· ἄπειρον γὰρ ἐκεῖνο. Καὶ τί
 244 λέγω τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν; Ἐννόησον τὸ μέσον
 τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ προδότου· ἀλλ’ ὅμως καὶ αὐτὸς μετ’
 αὐτῶν κατεκλίνετο, καὶ οὐδὲ τοῦτον ἐξέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἁλῶν
 αὐτῷ μετέδωκε, καὶ τῶν μυστηρίων κοινῶν ἐποίησεν. Εἶτα
 ἐρμηνεύει πῶς οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν. ¹⁰ “Ἐκαστος
 γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει, φησὶν, ἐν τῷ φαγεῖν· καὶ ὅς
 μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει.” Εἶδες πῶς ἔδειξεν αὐτοὺς κατα-
 B σχύνοντας ἑαυτοὺς μᾶλλον; Τὸ γὰρ κυριακὸν ἰδιωτικὸν ποι-
 οῦσιν· ὥστε αὐτοὶ πρῶτοί εἰσιν οἱ καθυβριζόμενοι, οἱ τῆς
 αὐτῶν τραπέζης τὸ μέγιστον ἀφαιροῦντες ἀξίωμα. Πῶς καὶ
 τίμῃ τρόπῳ; Ὅτι τὸ κυριακὸν δεῖπνον, τουτέστι, τὸ δεσπο-
 τικόν, ὀφείλει κοινὸν εἶναι. Τὰ γὰρ τοῦ δεσπότου οὐχὶ τοῦδε
 μὲν ἔστι τοῦ οἰκέτου, τοῦδε δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κοινὴ πάντων.
 Τὸ οὖν κυριακὸν ^u τοῦτό φησι τὸ κοινόν. ^x Εἰ γὰρ τοῦ δεσπότου
 σοῦ ἔστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, οὐκ ὀφείλεις ὡς ἴδια ἀποσπᾶν,
 C ἀλλ’ ὡς τοῦ κυρίου καὶ τοῦ δεσπότου ὄντα, κοινὴ πᾶσι προτι-

9 v. 20.

10 v. 21.

^u πιστεύω] + οὐ καθόλου πιστεύω F. Cat.

corr. A. receptum a Sav. Μοῖ, καὶ τούτους καὶ ἑτέρους B.D. et ex

^e λέγει om. B.^s πῶς] + καὶ F.^t ἅπαντας om. B. in marg. D.^v κοινῶν] + αὐτὸν B.^w τοῦτο om. E.^x εἰ γὰρ] εἴπερ B.

θῆναι. Τοῦτο γάρ ἐστι κυριακόν. Νῦν δὲ οὐκ ὑάφεις αὐτὸ εἶναι κυριακόν, μὴ ἀφείς εἶναι κοινόν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐστιώμενος. Διὸ ²καὶ ἐπάγει λέγων· “Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον ³προλαμβάνει.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀποσχίζει, ἀλλὰ, “προλαμβάνει,” ἡρέμα καὶ εἰς λαιμαργίαν αὐτοὺς ⁴καὶ προπέτειαν διαβάλλων. Τοῦτο γοῦν καὶ τὸ ἐξῆς δηλοῖ. Εἰπὼν γὰρ τοῦτο, ἐπήγαγε πάλιν· “Καὶ ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει” ἅπερ ἐκότερα ἀμετρίας ἦν, καὶ ἡ ἐνδεῖα καὶ ἡ ὑπερβολή. Ἰδοὺ καὶ δεύτερον ἔγκλημα πάλιν ⁵αὐτοὺς ἐκείνους καταβλάπτων. Πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ δεῖπνον αὐτῶν ἀτιμάζουσιν· δεύτερον ⁶δὲ, ὅτι γαστρίζονται καὶ μεθύουσιν· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ τῶν πεινῆτων πεινῶντων. ⁷Ἄ γὰρ ἔμελλε κοινῇ πᾶσι προκεῖσθαι, ταῦτα οὗτοι μόνοι σιτούμενοι, ⁸καὶ εἰς ἀπληστίαν καὶ ⁹εἰς μέθην ἐξέβαινον. Διὸ οὐδὲ εἶπεν, ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ κορέννυται, ἀλλὰ, “μεθύει.” Τούτων ἑδὲ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ μὲν κατηγορίας ἄξιον· καὶ γὰρ τὸ μεθύειν χωρὶς τοῦ παρορᾶν πένητας ἔγκλημα, καὶ τὸ παρορᾶν πένητας χωρὶς τοῦ μεθύειν κατηγορία· ὅταν δὲ καὶ ὁμοῦ συνημμένα ᾖ, ἐνόησαν ὅση ¹⁰ἡ ὑπερβολὴ τῆς παρανομίας.

Εἵτα δείξας τὴν ἀτοπίαν, μετὰ πολλοῦ λοιποῦ τοῦ θυμοῦ τὴν ἐπίπληξιν ἐπάγει, λέγων· ¹¹“Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὰ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ κατασχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας;” Ὁρᾷς πῶς ἀπὸ τῆς τῶν πεινῆτων ὕβρεως ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν μετήγαγε τὸ ἔγκλημα, ἵνα φορτικώτερον ποιήσῃ τὸν λόγον; Ἰδοὺ τοίνυν καὶ τετάρτη κατηγορία, ὅταν μὴ πένητες μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησία ὑβρίζεται. “Ὡςπερ γὰρ τὸ κυριακόν δεῖπνον ἰδιωτικὸν ποιεῖς, αὐτῷ (420) καὶ τὸν τόπον πάλιν, ὡς οἰκία τῇ ἐκκλησίᾳ κεχρημένος. Ἐκκλησία ¹²γὰρ γέγονεν, οὐχ ἵνα διηρημένοι ὦμεν οἱ συνελθόντες, ¹³ἀλλ' ἵνα οἱ διηρημένοι συνημμένοι· καὶ τοῦτο ἡ σύνοδος δείκνυσι. “Καὶ κατασχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας.” Οὐκ εἶπε, καὶ λιμοκτονεῖτε τοὺς μὴ ἔχοντας, ἀλλὰ πολὺ ἐντρεπτικώτερον, “¹⁴καὶ κατασχύνετε,” ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ ¹⁵τροφῆς αὐτῷ τασούτον μέλει, ὅσον τῆς ὕβρεως τῆς εἰς αὐτοὺς γινομένης. Ἰδοὺ καὶ πέμπτη κατηγορία, τὸ μὴ μόνοι πεινῶντας περιορᾶν, ἀλλὰ καὶ

11 v. 22.

¹ ἀφείς A.B.D.E.F. ἀφίεις Cat. Mox ἀφῆς E. et ex corr. A. ἀφίεις Cat.
² καὶ om. C. ³ προλαμβάνει] + φησὶν, ἐν τῷ φαγεῖν C. Aret. ⁴ καὶ] + εἰς
 Edd. εἰς om. B.C.E.F. ⁵ ἐκείνους αὐτοὺς inverso ord. C. ἐκείνους om. F.
⁶ δὲ om. F. ⁷ καὶ om. B. ⁸ εἰς om. A. Statim ἐξέβησαν B. ⁹ δὲ et
 p.p. μὲν om. F. ¹⁰ γὰρ om. B. ¹¹ καὶ accessit ex B.D.F. ¹² τροφῆς D.
 Mox γενομένης idem.

καταισχύνειν αὐτούς. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν σεμνοποιῶν τὰ κατὰ τοὺς πένητας, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐχ οὕτως ὑπὲρ τῆς γαστροῦς, ὡς ὑπὲρ τῆς αἰσχύνῃς ἀλγοῦσιν, ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς ἔλεον Β ἐπισπώμενος τὸν ἀκροατὴν. Τοσαῦτα τοίνυν δείξας τὰ ἄτοπα, ὕβριν εἰς τὸ δειπνόν, ὕβριν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν εἰς τοὺς πένητας ἱγινόμενῃ μέθην, ὑπεροψίαν, χαλᾶ πάλιν τῆς ἐπιτιμήσεως τὸν τόνον, ἀθρόον λέγων· “Ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ.” Ὁ καὶ μάλιστα ἂν τις αὐτοῦ θαυμάσειεν, ὅτι ἐπιπληξαι δέον σφοδρότερον μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν τοσούτων ἀμαρτημάτων καὶ καθάψασθαι, ὃ δὲ τοῦναντίον ποιεῖ, μᾶλλον ἀνίσχι καὶ ἀναπνεῦσαι δίδωσι. Τί ποτ’ οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; Φορτικώτερον αὐτῶν καθήψατο τὴν κατηγορίαν αὐξήσας, καὶ ἱατρὸς ὢν ἄριστος καταλλήλως τοῖς τραύμασι τὴν τομὴν ἐπάγει, οὔτε τὰ βαθείας δεόμενα ^μ πληγῆς C ἐξ ἐπιπολῆς τέμνων· ἤκουσας ^η γοῦν αὐτοῦ πῶς τὸν πεπορνευκότα παρ’ αὐτοῖς τοῖτοις ἀπέκοψεν· οὐτε τὰ προσηνεστέρων χρῆζοντα φαρμάκων ῥσιδερῶ παραδιδούς. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα πραότερον τῷ λόγῳ κέχρηται, καὶ ἄλλως δὲ ἡμέρους αὐτοὺς μάλιστα ἐσπούδακε καταστήσῃ τοῖς πένησι· διὸ καὶ ὑφειμένως διαλέγεται ^μ μᾶλλον.

Εἶτα θέλων αὐτοὺς καὶ ἐτέρωθεν ἐντρέψαι μειζόνως, ἀπὸ τῶν κυριωτέρων τὸν λόγον ὑφαίνει πάλιν. ¹²· Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, φησὶν, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν· ὅτι ὁ D κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· ῥάβετε, φάγετε· τοῦτό μοῦ ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· ³ τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.” Τίνος ἔνεκεν ἐνταῦθα τῶν μυστηρίων μέμνηται; Ὅτι σφόδρα ἀναγκαῖος εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν ὁ λόγος ἦν οὗτος αὐτῷ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης σου, φησὶ, τῆς αὐτῆς ἅπαντας ἠξίωσε τραπέζης, καίτοι σφόδρα φρικωδεστάτης οὐσης, καὶ πολὺ τὴν ἀπάντων ὑπερβαίνουσας ἄξιαν· σὺ δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς σῆς ἀναξίους ¹ εἶναι ἡγῇ, τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ εὐτελοῦς, καὶ ἐν τοῖς ² πνευματικοῖς οὐδὲν αὐτῶν ^ω σε πλεονεκτούντων, ἀρπάζεις αὐτοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὐδὲ γὰρ ταῦτα

¹² v. 23, 24.

¹ γενομένην D. Statim μέθην, quod aberat, est in libris omnibus. Solus C. dat μέθην τε καὶ ὑπεροψίαν. ^μ τῆς πληγῆς B. et u pr. man. D. ^η γοῦν A.C.E.F. γὰρ vulgo. ³ οὔτε τὰ] οὐτ’ αὐτὰ (pro οὐτ’ αὐτὰ?) B. Mox τῶν φαρμάκων Edd. τῶν om. C.E.F. eras. in D. ^ρ σιδερῶ A.C.E.F. Cf. infra p. 275 B. Edebatur σιδερῶ. ^μ μᾶλλον]+αὐτοῖς (ex corr. pro αὐτοῖς) A. receptum a Sav. Mor. Ben. ¹ ῥάβετε, φάγετε om. F. ² Α τοῦτο ποιεῖτε omnia omissa in B. usque ad κλώμενον p. 246 C. ^ω εἶναι in marg. D. ^ν πνευματικοῖς]+δὲ F. ^ω σε] Sic libri omnes. σου Edd.

σά. Ἄλλ' οὕτω μὲν οὐ λέγει, ὥστε μὴ γενέσθαι τραχὺν τὸν λόγον· ἡμερώτερον δὲ αὐτὸν κατασκευάζει λέγων· “Ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ²ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδото, ἔλαβεν ἄρτον.” Καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦ καιροῦ ἡμᾶς ἀναμνήσκει, καὶ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης καὶ τῆς προδοσίας; Οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἄνευ λόγου τινὸς, ἀλλ' ἵνα μεθ' ὑπερβολῆς κατανύξῃ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ. Καὶ γὰρ αὐτόλιθος ἦ τις, ἐννοήσας ἐκείνην τὴν νύκτα, πῶς ἦν μετὰ τῶν μαθητῶν ἀδελφῶν, πῶς παρεδόθη, πῶς ἐδέθη, πῶς ἀπήχθη, ²⁴⁶ πῶς ἐδικάσθη, πῶς τὰ ἐξῆς ἔπαθεν ἅπαντα, κηροῦ ³γίνεται ἀπαλώτερος, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττεται καὶ τῆς ἐνταῦθα φαντασίας ἀπάσης. Διὰ τοῦτο πάντων ἐκείνων εἰς μνήμην ἡμᾶς ἄγει, διὰ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς τραπέζης καὶ τῆς προδοσίας ἐντρέπων καὶ λέγων, ὅτι ὁ μὲν δεσπότης σου καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ σου· σὺ δὲ τῷ ἀδελφῷ οὐδὲ σιτίων μεταδίδως ὑπὲρ σου; Πῶς δὲ φησι παρὰ ²τοῦ κυρίου παρειληφέναι; οὐδὲ γὰρ παρὴν τότε, ἀλλὰ τῶν διωκόντων ἦν. Ἴνα μάθῃς ὅτι οὐδὲν πλέον ἔχει ἐκείνη ἢ τράπεζα τῆς μετὰ ταῦτα. Καὶ γὰρ B καὶ σήμερον αὐτὸς ἐστὶν ὁ πάντα ἐργαζόμενος καὶ παραδίδως, ὥσπερ καὶ τότε. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον τῆς νυκτὸς ἀναμνήσκει ἐκείνης, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐτέρως ἡμᾶς κατανύξῃ. “Ὅσπερ γὰρ ἐκείνων μάλιστα μεμνήμεθα τῶν ῥημάτων, ὧν ἂν τελευταῖον παρὰ τῶν ἀπιόντων ἀκούσωμεν, καὶ πρὸς τοὺς κληρονόμους ⁴τοὺς ἐκείνων, εἰ τολμήσαιεν αὐτῶν παραβῆναι τὰς ἐντολάς, ἐντρέποντες αὐτοὺς λέγομεν, ἐννοήσατε ὅτι ταύτην ὑστέραν ἀφῆκε πρὸς ὑμᾶς τὴν φωνὴν ὁ πατήρ, καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας ⁽⁴²¹⁾ ἧς ἔμελλεν ἐκπνεῖν, ταῦτα ἐπέσκηπτεν· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἐντεῦθεν φρικτὸν ποιῆσαι τὸν λόγον βουλόμενος, ἀναμνή- C σθητε, φησὶν, ὅτι ταύτην ἐσχάτην ὑμῖν ⁵ἔδωκε τὴν μυσταγωγίαν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ, ἣ ⁶καὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν ἔμελλε, ταῦτα ἐνετέλλετο, καὶ ⁷παραδούς ἡμῖν τὸ δεῖπνον ἐκεῖνο, μετ' ἐκεῖνο οὐκέτι προσέθηκεν ἕτερον. Εἰτα καὶ αὐτὰ λοιπὸν διηγείται τὰ γεγενημένα, λέγων ὅτι “Ἐλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ⁸κλῶμενον.” Εἰ τοίνυν ἐπ' εὐχαριστίᾳ προσέρχῃ ⁹καὶ σὺ, μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖς τῆς εὐχαριστίας, μηδὲ καταίσχυε τὸν ἀδελφόν, μηδὲ περιόρα πεινῶντα, ¹⁰μὴ μέθυσαι, μὴ ὑβρίζεις τὴν ἐκκλησίαν. Προσέρχῃ γὰρ εὐχα- D ριστῶν ὑπὲρ ὧν ἀπήλαυσας. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς ἀμοιβὴν

² ἐν om. F. ³ γίνεται] + παντός F. Cut. ⁴ τοῦ om. F. ⁵ τοὺς om. C. ⁶ ἔδωκε A.C.E.F. δέδωκε vulgo. ⁷ καὶ om. F. et a pr. man. A.D. ⁸ παραδούς F. παραδίδους vulgo. ⁹ κλῶμενον] + εἰς ἀφῆσιν ἁμαρτιῶν B. ¹⁰ εὐχαριστίας F. ¹¹ καὶ om. B. ¹² μὴ μ. μὴ] μηδὲ μέθυσαι καὶ C.

ἀποδίδου, καὶ μὴ ἀπόσχιζε ἰσεαυτὸν τοῦ πλησίον. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς πᾶσιν ἐξίσης ἔδωκε λέγων, “Λάβετε, φάγετε.”^κ Ἐκεῖνος τὸ σῶμα ἐξίσης ἔδωκε, σὺ δὲ οὐδὲ τὸν κοινὸν ἄρτον δίδως ἐξίσης; Καὶ γὰρ ὑπὲρ ἀπάντων ὁμοίως ἐκλάσθη, καὶ σῶμα γέγονεν ὑπὲρ ἀπάντων ἐξίσης.

13^α “Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη^μ ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡς ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.” Τί λέγεις; ἀνάμνησιν τοῦ Χριστοῦ ποιεῖς, καὶ πένητας παρορᾷς, καὶ οὐ φρίττεται; Ἄλλ’ εἰ μὲν υἱοῦ ἢ ἀδελφοῦ τετελευτηκότος ἀνάμνησιν ποιεῖς, ἐπλήγης ἂν ὑπὸ τοῦ συνειδότος, εἰ μὴ τὸ ἔθος ἐπλήρωσας, καὶ πένητας ἐκάλεσας· τὴν δὲ τοῦ δεσπότου σου ποιῶν ἀνάμνησιν, οὐδὲ τραπέζης ἀπλῶς μεταδίδως; Τί δὲ ἐστὶν ὃ φησιν, ὅτι τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν; Ἦν γὰρ καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ποτήριον, αἱ σπονδαὶ καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων· καὶ γὰρ μετὰ τὸ θῆσαι ποτηρίῳ καὶ φιάλῃ τὸ αἷμα δεχόμενοι οὕτως ἔσπενδον. Ἐπεὶ οὖν
247 ἀντὶ αἵματος ἀλόγων αἷμα εἰσήγαγε τὸ αὐτοῦ, ἵνα μὴ τις θορυβηθῇ τοῦτο ἀκούων, ἀνέμνησε τῆς παλαιᾶς θυσίας ἐκείνης. Εἶτα εἰπὼν περὶ τοῦ δείπνου ἐκείνου, συνάπτει τὰ παρόντα τοῖς τότε, ἵνα, ὡς ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἑσπέρᾳ, καὶ ἐπ’ αὐτῆς κείμενοι τῆς στιβάδος, καὶ παρ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λαμβάνοντες τὴν θυσίαν ταύτην, οὕτω καὶ νῦν διακέωνται, καὶ φησιν·
14^α “Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρι οὗ ἂν ἔλθῃ.” Ὡσπερ γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου, “Εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν τοῦτο
B ποιεῖτε,”^ν εἶπε, τὴν αἰτίαν ἐκκαλύπτων ἡμῖν τῆς τοῦ μυστηρίου δόσεως, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταύτην εἶναι λέγων ἀκούσαν ἡμῖν εἰς εὐλαβείας ὑπόθεσιν· ὅταν γὰρ ἐννοήσης τί πέπουθεν ὁ δεσπότης διὰ σέ, φιλοσοφώτερος ἔσῃ· οὕτω καὶ αὐτὸς πάλιν φησὶν· “Ὅσάκις ἂν ἐσθίητε, τὸν θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλετε,” καὶ τοῦτο ἐκεῖνο τὸ δείπνόν ἐστιν. Εἶτα δεικνύς, ὅτι ἕως τῆς συντελείας αὐτὸ μένει, φησὶν, “ἕως ἂν ἔλθῃ.”
15^α “Ὡστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον

13 v. 25.

14 v. 26.

15 v. 27.

¹ σπαντὸν B.D. ^κ ἐκεῖνο C.E. ille Aret. ¹ ὁμοίως] + καὶ F. ^μ ἐστὶν om. B. Mosq. 7. et a pr. man. A.D. Mox ὡσάκις ἂν πίνετε om. B. ^ν τὸ τοῦ A. et ex corr. D. Mox φιάλας (h. e. φιάλαις) B. ^ο ἐαυτοῦ F. αὐτοῦ Edd. ^ν ἂν om. B. Mosq. 7. superscript. in D. ^ρ χσ] κσ F. ^ς καὶ necessit ex B.C.D.E.F. et ex corr. A. ^π ἐπὶ om. F. ^τ τοῦτο π. A.B.D.F. ποιεῖτε τοῦτο Edd. ^ν εἶπεν omnes. ἔφη Edd. ^ω δεσπότης] + σου Edd. σου om. A.B.C.E.F. ^ς αὐτὸς πάλιν] Sic libri omnes et Aret. ^δ Παῦλος ἐνταῦθα Edd.

τοῦ κυρίου ὡς ἀναξίως, ἐνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου." Τί δὴ ποτε; "Ὅτι ἐξέχεεν αὐτὸ, καὶ σφαγὴν τὰ πρᾶγμα ἀπέφηεν, ² οὐκέτι θυσίαν. "Ὡς περ οὖν καὶ τότε C οἱ κεντήσαντες οὐχ ἵνα πίωσιν ἐκέντησαν, ἀλλ' ἵνα ἐκχέωσιν οὕτω καὶ ὁ ἀναξίως ἁμετιῶν, καὶ μηδὲν ἐντεῦθεν καρποῦμενος. Εἶδες πῶς φοβερὸν τὸν λόγον ἐποίησε, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς αὐτῶν καθήλυσεν πάσης, δεικνύς ὅτι εἰ οὕτω μέλλοιεν πίνειν, ἀναξίως μετέχουσι τῶν προκειμένων; Πῶς γὰρ οὐκ ἀναξίως, ¹ ὁ περιορῶν πεινῶντα; ὁ κατασχύνων πρὸς τῷ περιῦδῃν; Εἰ γὰρ τὸ μὴ δοῦναι πένησιν ἐκβάλλει τῆς βασιλείας, καὶ παρθένοσ ἢ τις, μᾶλλον δὲ τὸ μὴ δαψιλῶς δοῦναι D καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖναι ἔλαιον εἶχον, ἀλλὰ δαψιλῆς οὐκ εἶχον τὸ καὶ τοσαῦτα ἄτοπα ἐργάσασθαι, ἐννόησον ἡλικὸν ἔσται κακόν. Ποῖα ἄτοπα, φησί; Τί λέγεις, ποῖα ἄτοπα; Τραπεζῆς ἑμετέσχεσ τοιαύτης, καὶ πάντων ὀφείλων ἡμερώτερος εἶναι καὶ τῶν ἀγγέλων ἴσος, πάντων ὠμότερος γέγονας· αἵματος ἐγείσω δεσποτικῶν, καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐδὲ οὕτως ἠέπιγνώσκεις· καὶ ποίας ἄξιος εἰ συγγνώμης; Καίτοι εἰ καὶ πρὸ τούτου ἡγνῶεις, ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτὸν ἐπιγνῶναι ἐχρῆν· νῦν δὲ (422) καὶ αὐτὴν ἀτιμάζεις τὴν τράπεζαν, τὸν ἐκείνης καταξιοθέντα E μέτοχον εἶναι, τῶν σῶν οὐχ ἡγούμενος ἄξιον εἶναι σιτίων. Οὐκ ἤκουσας πόσα ἔπαθεν ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτῶν; πῶς δωρεὰν ἐξενεχθεῖσαν ἄκυρον ἐποίησεν; Οὐκ ἐννοεῖς τίς ὢν B τίς γέγονας; οὐκ ἀναμνησθεὶς σπαντὸν, ὅτι τούτου τοῦ πένητος ἐν χρήμασι πολὺ πτωχότερος ἢς ἐν κατορθώμασι, μυρίων ¹ γέμων ἀμαρτημάτων; Ἄλλ' ὅμως πάντων σε ἐκείνων ἀπῆλλαξεν ὁ θεὸς, καὶ τραπέζης ἡξίωσε τοιαύτης· σὺ δὲ οὐδὲ οὕτω φιλανθρωπότερος ἵγινῃ. Οὐκοῦν οὐδὲν ἕτερον λείπεται, ἢ καὶ τό σε ¹ παραδοθῆναι τοῖς βασανισταῖς.

¹ Τούτων καὶ ἡμεῖς ¹ ἀκούσωμεν τῶν ῥημάτων πάντες, ὅσοι 248 ἐνταῦθα μὲν μετὰ ¹ πεινήτων προστερχόμεθα τῇ ἱερᾷ ² ταύτῃ τραπέζῃ· ἐξεληθόντες δὲ ἔξω, οὐδὲ ἐωρακέναι δοκοῦμεν αὐτοὺς, ἀλλὰ ¹ καὶ μεθύομεν καὶ πεινῶντας ² παρατρέχομεν· ἃ καὶ Κορίνθιοι τότε ἐνεκαλοῦντο. Καὶ πότε τοῦτο γίνεται, φησὶν; Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐορταῖς, ὅτε μάλιστα γίνεσθαι οὐκ

¹ ἀναξίως] + τοῦ κυρίου B.D. ² οὐκέτι] οὐ μόνον C. Aret. ³ μετέχων C. Aret. ⁴ ὁ περιορῶν—περιῦδῃν] περιορῶντες τοὺς πένητας, καὶ πρὸς τῷ περιῦδῃν κατασχύνοντες C. Aret. ⁵ μετέχεις F. ⁶ γινώσκεις F. ⁷ εἶναι om. F. ⁸ ἐξενεχθεῖσαν] + μυρίων τάλαντων B.D. ⁹ τί F. ¹⁰ γέμων] + αὐτὸς D. ¹¹ γίνῃ] + εἰς τὸν ἀδελφὸν ἐπικαμπτόμενος B.D. ¹² παραδοῦναι B.D. ¹³ HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ τρυφᾶν ἐν ἐορταῖς, ἀλλὰ περὶ πτωχοῦς διαπαν. Veron. ¹⁴ ἀκούσωμεν C. Aret. ¹⁵ τῶν πεινήτων C. ¹⁶ ταύτῃ τρ. omnes. τρ. ταύτῃ Edd. ¹⁷ καὶ om. F. ¹⁸ παρατρέχομεν] + αὐτοὺς B.D.

ἐχρῆν. Καὶ γὰρ τότε μετὰ τὴν κοινωνίαν εὐθέως μέθη διαδέχεται, καὶ πενήτων ὑπεροψία· καὶ τοῦ αἵματος μεταλαβίων, ὅτε νηστείας σοι καιρὸς καὶ νήψεως, παροινεῖς καὶ κωμάζεις.

B Καὶ μὲν ἴτι χρυστὸν τύχης ἡρισθηκὼς, φυλάττεις σαυτὸν, ὥστε μὴ ἐτέρῳ ἐδέσματι πονηρῷ λυμῆνασθαι τὸ πρότερον· πνεῦμα δὲ ἐστιαθεὶς Σατανικὴν ἐπεισάγεις ⁸τρυφήν. Ἐνόησον, ὅτε μετέλαβον οἱ ἀπόστολοι τῶν ἱερῶν δείπνων ἐκείνων, τί ἐποίησαν; οὐχὶ εἰς εὐχὰς ἐτράπησαν καὶ ὑμνωδίας; οὐχὶ εἰς παννυχίδας ἱεράς; οὐχὶ εἰς διδασκαλίαν τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ πολλῆς γέμουσαν φιλοσοφίας; Τὰ γὰρ μεγάλα καὶ παράδοξα τότε αὐτοῖς διηγείτο καὶ παρήγγελλεν, ἀπελθόντος τοῦ Ἰούδα κυλέσαι τοὺς μέλλοντας αὐτὸν σταυροῦν. Οὐκ ἤκουσας πῶς καὶ

C οἱ τρισχίλιοι ⁴οἱ τῆς κοινωνίας ἀπολαύοντες διαπαντὸς ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, οὐ μέθαις καὶ κύμοις; Σὺ δὲ πρὶν ἢ μὲν μεταλαβεῖν, νηστεύεις, ἵνα ὅπως-δήποτε ἄξιος φανῇς τῆς κοινωνίας· ὅταν δὲ μεταλάβῃς, δέον σε ἐπιτείνειν τὴν σωφροσύνην, πάντα ἀπολλύεις. Καίτοι γε οὐκ ἔστιν ἴσον πρὸ τούτου νήφειν, καὶ μετὰ ταῦτα. ⁵Δεῖ μὲν γὰρ ἐν ἐκατέρῳ σωφρονεῖν, ⁶μάλιστα δὲ μετὰ τὸ δεῖξασθαι τὸν νυμφίον πρὸ τούτου ἔμην, ἵνα ἄξιος γένῃ τοῦ λαβεῖν,

D μετὰ δὲ ταῦτα, ἵνα μὴ ἀνάξιος φανῇς ὧν ἔλαβες. Τί οὖν; νηστεύειν δεῖ μετὰ τὸ ²μεταλαβεῖν; Οὐ λέγω τοῦτο, οὐδὲ καταναγκάζω. Καλὸν ³μὲν γὰρ καὶ τοῦτο· πλὴν οὐ βιάζομαι ^bτοῦτο, ἀλλὰ παραινῶ μὴ τρυφᾶν ^cεἰς ἀπληστίαν. Εἰ γὰρ οὐδέποτε χρὴ τρυφᾶν, καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπὼν ὅτι, 16· “Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθηκε,” πολλῶ μᾶλλον τότε τεθνήξεται. Εἰ ^dγὰρ γυναικὶ ἡ τρυφὴ θάνατος, πολλῶ μᾶλλον ἀνδρί· καὶ εἰ ἐν ἄλλῳ καιρῷ τοῦτο γινόμενον ἀπόλλυσι, πολλῶ μᾶλλον μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν. Σὺ δὲ ἄρτον

E ζῶης λαβὼν, πρᾶγμα θανάτου ποιεῖς, καὶ οὐ φρίττεις; Οὐκ οἶσθα ὅσα ἀπὸ τρυφῆς ^eἐπεισέρχεται κακὰ; γέλως ἄκαιρος, ῥήματα ἄτακτα, εὐτραπελία ὀλέθρου γέμουσα, φλυαρία ἀνόνητος, τὰ ἅλλα ἃ μὴδὲ εἰπεῖν καλόν. Καὶ ταῦτα ποιεῖς τραπέζης ἀπολαύσας Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ’ ἣν ἄψασθαι διὰ γλώττης τῶν σαρκῶν αὐτοῦ κατηξιώθης. ^fΠῶς

16 1 Tim. γ. 6.

^r τί] τοι F. ^s τρυφήν B. ^t οἱ am. A. ^v δεῖ] μὴ δεῖ B.D. ^w ἐκατέρῳ] + τῷ καιρῷ F. ^x μάλιστα—νυμφίον om. B. ^y μὲν] + γὰρ B.D. ^z μεταλαβεῖν A.D.E.F. Edebatur λαβεῖν. ^a μὲν om. B.D. ^b τοῦτο om. C. ^c εἰς ἀπληστίαν om. B.D.F. in marg. a manu recenti A. unde inclusit Sav. ^d γὰρ] δὲ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^e συνεισέρχεται B. ^f πῶς] Sic libri omnes et Aret. Edebatur πᾶς.

οὖν, ἵνα ταῦτα μὴ γίνηται; Ἐκατάμαθέ σου τὴν δεξιάν, τὴν
 γλῶτταν, τὰ χεῖλη, ἅπερ ἐγένετο πρόθυρα τῇ ἐπιβάσει τοῦ
 Χριστοῦ. Ἡ Ἐννόησον τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἰπροσῆεις, καὶ
 τράπεζαν παραθεῖς αἰσθητὴν, πρὸς ἐκείνην τὴν τράπεζαν τὸν
 νοῦν ἀνάτεινον, πρὸς τὸ δεῖπνον τὸ κυριακόν, πρὸς τὴν ἀγρυ-
 πνίαν τῶν μαθητῶν τὴν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν ἱεράν. 249
 Μᾶλλον δέ, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ τὰ παρόντα νύξ.
 Γρηγορῶμεν τοίνυν μετὰ τοῦ δεσπότου, κατανογῶμεν μετὰ
 τῶν μαθητῶν. Εὐχῶν ὁ καιρὸς, οὐ μέθης, ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ
 ἐν ἑορτῇ. Ἑορτὴ γὰρ διὰ τοῦτο γίνεται, οὐχ ἵνα ἀσχημο-
 νῶμεν, ^κοὐχ ἵνα ἀμαρτήματα συνάγωμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ ὄντα
 ἡ ἀναιρῶμεν. Καὶ οἶδα μὲν ^ωεἰκὴ ταῦτα λέγων, ^αἀλλ' οὐ
 παύσομαι λέγων. Κἂν γὰρ μὴ πάντες ὑπακούσητε, ἀλλ' οὐδὲ
 πάντες παρακούσεσθε, μᾶλλον δέ, κἂν πάντες παρακούσητε,
 ἐμοὶ μὲν μείζων ὁ μισθὸς, ὑμῖν δὲ πλεόν τὸ κρίμα. ^βἸν' οὖν μὴ B
 (423) γένηται πλεόν, διὰ τοῦτο οὐ παύσομαι λέγων· ἴσως γὰρ, ἴσως
 τῇ συνεχείᾳ καθάψομαι. Διὸ παρακαλῶ, ἵνα μὴ εἰς κρίμα
 ὁ ταῦτα ποιῶμεν, θρέψωμεν τὸν Χριστὸν, ποτίσωμεν, ἐνδύ-
 σωμεν. Ταῦτα τῆς τραπέζης ἐκείνης ἄξια. Ἡκουσας ὕμνων
 ἱερῶν; εἶδες γάμον πνευματικόν; ἀπέλυσας τραπέζης βασι-
 λικῆς; ἐνεπλήσθης πνεύματος ἁγίου; συνεχόρευσας τοῖς Σερα-
 φίμ; κοινωνὸς ἐγένου τῶν ἄνω δυνάμεων; Μὴ ῥίψης χαρὰν
 τσαύτην, ἢ μὴ ἐκχέῃς τὸν θησαυρὸν, μὴ ἡπεισαγάγῃς μέθην
 τῇ τῆς ἁθυμίας μητέρα, τὴν τοῦ διαβόλου χαρὰν, τὴν μυρία
 τίκτουσαν κακά. Καὶ γὰρ ὕπνος θανάτῳ εὐκίως ἐντεῦθεν, καὶ C
 καρῆβαρται, καὶ νόσοι, καὶ λήθη, καὶ νεκρότητος εἰκὼν. Εἴτα
 φίλῳ μὲν οὐκ ἂν ἔλοιτο συντυχεῖν ^αοἰνωμένους, τὸν δὲ Χριστὸν
 ἐνδον ἔχων τολμᾷς, εἰπέ μοι, τσαύτην ἔπεμβαλεῖν μέθην;
 Ἀλλὰ τρυφῆς ἐρᾷς; Οὐκοῦν διὰ τοῦτο παῦσαι μεθύων. Καὶ
 γὰρ ἐγὼ σε βούλομαι τρυφᾶν, ἀλλὰ τὴν ὄντως τρυφήν, τὴν
 οὐδέποτε μαραινομένην. Τίς οὖν ἡ ὄντως τρυφή καὶ διηνεκῶς
 ἀνθοῦσα; Κάλεσον ἐπ' ἄριστον τὸν Χριστὸν, μετάδος αὐτῷ
 τῶν σῶν, μᾶλλον δὲ τῶν αὐτοῦ τοῦτο τὴν ἡδουὴν ἀπέραντον D
 ἔχει καὶ ἀκμάζουσιν διηνεκῶς. Ἀλλ' οὐ τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα,
 ἀλλ' ὁμοῦ τε ἐφάνη καὶ ἡφανίσθη, ^γκαὶ ὁ τρυφῆσας οὐδὲν

^κ κατάμαθε omnes. considera Aret. καθάγριζε Edd. ^β Verba ἐννόησον—
 προσῆεις, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Interprete.

^λ προσῆεις D.E. προσείης B. προσέρχῃ C. accedis Aret. ^κ οὐχ] οὐδ' C.E.

et ex corr. D. ^α ἀναιρῶμεν omnes. ἀνέλωμεν Edd. ^ω εἰκὴ π. λέγων] Sic

A.C.D.E.F. ὅτι εἰκὴ τ. λέγων Edd. ^α ἀλλ'] καὶ C. ^α ταῦτα omnes.

Edebatatur τοῦτο. ^β μηδὲ C. ^γ ἡπεισαγάγῃς A.C.E.F. et ex corr. D.

ἡπεισαγάγῃς soloece Edd. ^δ ἀθυμίας B. ^ε οἰνωμένος ex corr. A. receptum

^α Sav. Mor. Ben. ^β ἐμβαλεῖν C.F. ^γ καὶ] διὰ καὶ B.D.

ἄμεινον διακίσεται τοῦ μὴ τρυφήσαντος, μᾶλλον δὲ καὶ χεῖρον. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐν λιμένι κάθηται, οὗτος δὲ χειμάρρουν τινὰ καὶ πολιορκίαν νοσημάτων ^αδεξιόμενος, οὐδὲ ἐνεγκεῖν τὴν ζάλην ταύτην δύναται. Ἰν' οὖν μὴ ταῦτα γίνηται, τὴν συμμετρίαν διώκωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ σῶμα εὖ διακισσόμεθα, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσομεν, καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἀπαλλαγῇσόμεθα κακῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπαλλαγέντας, τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν, Ἐσχάρτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

250

ΛΟΓΟΣ ΚΗ.

¹ Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ^αἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

ΤΙ βούλεται ταῦτα τὰ ῥήματα, ἐτέρας ὑποθέσεως τῆς προκειμένης οὔσης; Ἔθος τοῦτο τῷ Παύλῳ, ὥσπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔφθην εἰπὼν, μὴ μόνον ^βἐκεῖνα ἐργάζεσθαι, ἀπερ ^βἐστὶν αὐτῷ προκειμένα, ἀλλὰ καὶ ἄλλος παρεμπέση λόγος τῇ ὑποθέσει, καὶ ^γτούτῳ μετὰ πολλῆς ἐπεξίειναι τῆς σπουδῆς, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ σφόδρα ἀναγκαίων καὶ κατεπειγόντων ᾖ. Καὶ γὰρ ὅτε τοῖς γεγαμηκόσι διελέγετο, καὶ ὁ τῶν οἰκετῶν αὐτῷ παρενέπεσε λόγος, ^δσφόδρα γενναίως καὶ διὰ πολλῶν αὐτὸν κατεσκεύασε· καὶ ὅτε περὶ τοῦ μὴ δεῖν κρίνεσθαι ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἔλεγε, ^εκαὶ τότε εἰς τὴν περὶ πλεονεξίας ἐμπροσθεν νοουθεσίαν, πολλὰ καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς ὑποθέσεως· ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ τῆς τῶν μυστηρίων ἐδεήθη μνήμης, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνόμισεν ἐπεξελεῖν ^ζτῇ ὑποθέσει· οὐδὲ γὰρ ἡ τυχούσα ἦν. Διὸ καὶ σφόδρα φοβερῶς περὶ αὐτῆς διελέχθη, τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν κατασκευάζων, τὸ μετὰ καθυροῦ προσιεῖναι συνειδότης αὐτοῖς. Ὅθεν ἰούτε τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένους ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ^ηταῦτα προστίθησι λέγων· “Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν” ὁ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν· ^θ“Ἐαυτοὺς πειράζετε,

¹ CAP. XI. v. 28.² 2 Cor. xiii. 5.^α καὶ accessit ex B.D.F.^β δεξιόμενος] Sic omnes. ἐδέξατο καὶ Edd.^γ γίνηται B.C.E. et ex corr. D. γέννηται Edd. Hom. XXVIII. ^α ἐκ, quod aberat, est in libris omnibus.^δ ἐκεῖνα ἐργάζεσθαι] ἐπεξεργάζεσθαι ex corr. in loco raso A. ^ε ἐστὶν] + ἐκεῖνα B. ἀπερ αὐτῷ pr. ἐστὶν Edd. repugnantes libris.^ζ τούτῳ] τούτῳ C.E.F. τούτο B. et ex corr. D. ^η σφόδρα] καὶ σφόδρα B. ^θ πολλῶν] πλειόνων F. ^ι καὶ τότε] πάλιν C. Aret. ^κ αὐτε B.C.D.E.F. et a pr. man. A. οὐδὲ Edd.^κ ταῦτα] τὰ παρόντα F.

ἐαυτοὺς δοκιμάζετε" οὐ καθάπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν νῦν, καιρῷ
 προσιόντες μᾶλλον, ἢ σπουδῇ γνώμης. Οὐ γὰρ ὅπως παρε-
 σκευασμένοι καὶ τὰ κακὰ ἐαυτῶν ἐκαθάραντες, ¹κατανύξως
 πληρωθέντες προσέλθοιμεν σκοποῦμεν, ἀλλ' ὅπως ἐν ἑορταῖς,
 καὶ ἡνίκα ἂν ᾤπαντες. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ὁ Παῦλος ἐκέλευεν, ^D
 ἀλλ' ἓνα καιρὸν οἶδε ^mπροσόδου καὶ κοινωνίας, τοῦ συνειδότης
 τὴν καθαρότητα. Εἰ γὰρ αἰσθητῆς οὐκ ἂν ποτε μεταλάβοιμεν
 τραπέζης πυρέττοντες καὶ χυμῶν γέμοντες ποτηρίων, ὥστε μὴ
 ἀπολέσθαι· πολλῷ μᾶλλον ταύτης ἄπτεσθαι ἡμῖν οὐ θέμις
 μετὰ ἐπιθυμιῶν ἀτόπων, αἱ ⁿπυρέτων εἰσι χαλεπώτεραι. "Ὅταν
 (424) δὲ ἐπιθυμίας ἀτόπους εἶπω, καὶ τὰς τῶν σωμάτων λέγω, καὶ
 τὰς τῶν χρημάτων, καὶ τὰς τῆς ὀργῆς, καὶ τὰς τῆς μνησι-
 κακίας, καὶ πάσας ἀπλῶς τὰς ἀτόπους. Καὶ δεῖ τὸν προσ-
 ιόντα, πάντα ἐξαντλήσαντα ταῦτα, οὕτω τῆς καθαρᾶς ἐκείνης
 ἄπτεσθαι θυσίας· καὶ μήτε ῥαθύμως διακείμενον καὶ ταλαι-
 πώρως, ἀναγκάζεσθαι διὰ τὴν ἑορτὴν προσιέναι, μήτε αἰ κατα- ^E
 νυγέιντα καὶ ^oπαρασκευασμένον, κωλύεσθαι διὰ τὸ μὴ εἶναι
 ἑορτήν. Ἑορτὴ γὰρ ἔργων ἀγαθῶν ἐστὶν ἐπίδειξις, καὶ ψυχῆς
 εὐλάβεια, καὶ πολιτείας ῥακρίβεια· καὶ ταῦτα ἔχης, διαπαντὸς
 ἑορτάζειν δυνήσῃ, καὶ διαπαντὸς προσιέναι. Διὰ τοῦτο φησι,
 "Δοκιμάζετε δὲ ἐαυτὸν ἕκαστος," καὶ ¹τότε προσίτω. ^rΚαὶ
 οὐχ ἕτερον ἑτέρῳ κελεύει "δοκιμάσαι, ἀλλ' ^tαὐτὸν ἐαυτὸν,
 ἀδημοσιεύτον ποιῶν τὸ δικαστήριον, ἀμάρτυρον τὸν ἔλεγχον.
³"Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ κυρίου, κρίμα ἐαυτῷ ²⁵¹
 ἐσθίει καὶ πίνει." Τί λέγεις, εἰπέ μοι; Ἡ τοσοῦτων ἀγαθῶν
 αἰτία, καὶ ^vζῶν βρύουσα τράπεζα, αὕτη κρίμα γίνεται; ^wΟὐ
 παρὰ τὴν αὐτῆς φύσιν, φησὶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ προσιόντος
 προαίρεσιν. "Ὡς περ γὰρ ἡ παρουσία αὐτοῦ, ἡ τὰ μεγάλα
 ἐκεῖνα καὶ ἀπόρρητα κομίσασα ἡμῖν ἀγαθὰ, τοὺς μὴ δεξαμένους
 αὐτὴν μᾶλλον κατέκρινεν· οὕτω καὶ τὰ μυστήρια μεζύκωνος
 ἐφόδια κολάσεως γίνεται τοῖς ἀναξίως μετέχουσι. ^xΔιὰ τί δὲ
 κρίμα ἐαυτῷ ἐσθίει; ^yΜὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου"
 ταυτέστι, μὴ ἐξετάζων, μὴ ἐννοῶν, ὡς χρὴ, τὸ μέγεθος τῶν
 προκειμένων, μὴ λογιζόμενος τὸν ὄγκον τῆς δωρεᾶς. Εἰ γὰρ ^B
 μάθοις ἀκριβῶς τίς ποτέ ἐστιν ὁ προκείμενος, καὶ τίς ὢν τίνι

³ v. 29.

¹ καὶ κατανύξως C. Ita ediderunt Mor. Ben. Mox προσέλθοιμεν B.D.
^m προσόδου F. Statim καὶ om. B.F. ⁿ πυρέττων E. ^o παρασκευασ-
 μένον F. ^p ἀκρίβεια om. F. Statim ἂν pro καὶ B.F. ^q τότε προσίτω
 οὕτως ἐσθιέτω C. Arel. ^r καὶ om. C.E. Arel. ^s δοκιμάζειν C.D.E.
^t αὐτὸν] ἕκαστος F. Statim ἐαυτῷ B. ^v ζῶν nostri omnes et Reg. apud
 Montef. qui ita edidit. ζῶν Edd. vett. ^w οὐ] ναί' οὐ C. ^x διὰ τί—
 ἐσθίει:] καὶ δηλῶν πῶς κρ. ἐαυτῷ ἐσθίει, φησὶ C. ^y μὴ om. C.

ἐαυτὸν δίδωσιν, οὐδενὸς ἑτέρου δεῖσθαι λόγου, ἀλλ' ἄρκει σοι τοῦτο εἰς ἅπασαν νῆψιν, εἰ μὴ σφόδρα^α εἴης ἀναπεπτωκός.

⁴“Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.” Ἐνταῦθα λοιπὸν οὐκέτι ἀπὸ ἑτέρων τὰ παραδείγματα φέρει, ὥσπερ ἐπὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἐποίησε, τὰς παλαιὰς διηγούμενος ἱστορίας καὶ τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ πληγὰς, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν^β τῶν Κορινθίων, ὅπερ καὶ πληκτικώτερον^γ ἐποίει τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγε, “κρίμα ἐαυτῷ ἐσθίει.”^δ Καὶ, “ἐνοχός ἐστιν,” ἵνα μὴ δοκῇ ῥήματα λέγειν, καὶ ἔργα δείκνυσι, καὶ μάρτυρας αὐτοὺς καλεῖ, ὅπερ μᾶλλον τοῦ ἀπειλῆσαι καθικνεῖται, ^δτῷ δεῖξαι εἰς ἔργον τὴν ἀπειλὴν ἐξεληθούσαν. Οὐ μὴν τοῖς ἡκέσθῃ μόνοις, ἀλλ' ἀπὸ τούτων καὶ τὸν περὶ τῆς γεέννης^ε εἰσήγαγε καὶ ἐπιστώσατο ἴσχυρος, ἀμφοτέρωθεν φοβῶν, καὶ ζήτημα πανταχοῦ περιφερόμενον λύων. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀποροῦσι, πόθεν οἱ ἄωροι θάνατοι, πόθεν αἱ μακραὶ νόσοι, λέγει ὅτι ἐξ ἁμαρτημάτων πολλὰ τούτων τῶν ἀδοκίμων τὴν ὑπόθεσιν ἔχει. Τί οὖν; οἱ ὑγιαίνοντες, φησὶ, διηνεκῶς, καὶ εἰς γῆρας ἐρχόμενοι λιπαρὸν, οὐχ ἁμαρτάνουσι; Καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; Πῶς οὖν, φησὶν, οὐκ εἰς δόξαν δίκην; Ὅτι ἐκεῖ δώσουσι χαλεπωτέραν. Ἡμεῖς δὲ, εἰ ἐβουλόμεθα, οὐδ' ἂν ἐνταῦθα, οὐδ' ἂν^ζ ἐκεῖσε ἐδώκαμεν. ^η“Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, ἴφησιν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.”^θ Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ ἐκολάζομεν ἑαυτοὺς, εἰ ἐτιμωρούμεθα, ἀλλ' εἰ μόνον ἐπιγινῶναι τὰ ἁμαρτήματα ἐβουλήθημεν, εἰ καταδικάσαι ἑαυτοὺς, εἰ καταγινῶναι τῶν^ι πεπλημμελημένων, ἀπηλλάγημεν ἂν καὶ τῆς^κ ἐνταῦθα καὶ τῆς ἐκεῖσε τιμωρίας. Ὁ γὰρ^λ καταγινῶν ἑαυτοῦ, διπλῇ τὸν θεὸν ἐξίλεσθαι, καὶ τῷ ἐπιγινῶναι^μ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ^ν τῷ πρὸς τὸ μέλλον ὀκνηρότερος γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ κοῦφον βουλόμεθα ποιεῖν, ὥς χρὴ ποιεῖν, οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς μετὰ τῆς οἰκουμένης κολάζειν ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ οὕτω φείδεται, ἐνταῦθα δίκην ἀπαιτῶν, οὐδ' πρόσκαιρος ἡ τιμωρία, καὶ πολλὴ ἡ παραμυθία, καὶ ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ τὸ γινόμενον, καὶ χρηστὴ τῶν μελλόντων^ξ ἐλπίς κουφίζουσα τὰ παρόντα. Ταῦτα δὲ λέγει, ὁμοῦ μὲν

^α v. 30.^β v. 31.

^α ἀρκέσει C. Aret. ^β ἦν B. ^γ τῶν assumptum ex C.D.E.F. Sic tacite Montef. ^δ ἐποίησεν B. ^ε τῷ F. ^ζ ἐπεισήγαγε E.F. ^η τὸν λόγον B.D. ^θ εἴποι A.C.D.E.F. εἴπη vulgo. ^ι ἐκεῖσε C.E. et ex corr. D. ἐκεῖ Edd. Statim ἔδομεν F. ^κ φησὶν om. C. Aret. ^λ καὶ om. C. Aret. ^μ ἀλλ' εἰ μόνον] Sic A.B.D.E. ἀλλ' εἰ μόνον εἰ F. ἀλλὰ μόνον εἰ Edd. ἀλλ' εἰ ἐκρίνομεν, τοῦτέστιν, εἰ μόνον C. Aret. ^ν πεπλημ. ἁμαρτημάτων B. ^ξ ἐν-τεῦθεν F. Statim ἐκεῖ pro ἐκεῖσε idem. ^ο τὸ ἁμαρτήμα F. ^π τῷ om. B. Mox γίνεται pro γίνεσθαι idem. ^ρ ἀλλὰ κ. οὕτω φ. om. B. ^σ καὶ] + γὰρ C. Aret. receptum a Montef. ex Regio. ^τ ἡ ἐλπίς F.

παραμυθούμενος τοὺς ἀρρώστους, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἄλλους σπου-
 δαιότερους ποιῶν. Διό φησι· ⁶“Νυνὶ δὲ κρινόμενοι, ὑπὸ ²⁵²
 (425) κυρίου παιδευόμεθα.” Οὐκ εἶπε, καλαζόμεθα, οὐκ εἶπε, τιμω-
 ρούμεθα, ἀλλὰ, “παιδευόμεθα.” ¹Νουθεσίας γὰρ μᾶλλον
 ἐστὶν ἢ καταδικῆς τὸ γινόμενον, ἰατρείας ἢ τιμωρίας, διορθώ-
 σεως ἢ κολάσεως. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀπειλῇ
 τοῦ μείζονος κούφον ^νποιεῖ τὸ παρόν, λέγων· “Ἴνα μὴ σὺν
 τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.” Εἶδες πῶς καὶ τὴν γέενναν ἐπέστησέ,
 καὶ τὸ φρικτὸν ἐκείνο δικαστήριον, καὶ ^ωἀναγκαίαν ἔδειξε καὶ
 πάντως ἐσομένην τὴν ἐξέτασιν ^εἐκείνην καὶ τὴν τιμωρίαν; Εἰ
 γὰρ οἱ πιστοὶ καὶ τῷ θεῷ περισπούδαστοι οὐκ ^αἀτιμωρητὶ B
 διαφεύγουσιν ἐν οἷς ἂν πλημμελήσωσι, καὶ δῆλον ἐκ τῶν
 παρόντων, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ τὰ ἀνήκεστα
 καὶ ἀνιάτα ^αἀμαρτόντες.

⁷“Ὡστε συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.”
 Ἔτι ^αγὰρ ἀκμάζοντος αὐτοῖς τοῦ φόβου, καὶ τοῦ τρόμου
 μένοντος ^βτοῦ τῆς γέεννης, βούλεται πάλιν ^εκαὶ ὑπὲρ τῶν
 πενήτων εἰσαγαγεῖν παραίνεσιν, δι’ ἣν ἅπαντα ταῦτα εἶρηκε,
 δεικνύς ὅτι τοῦτο μὴ ποιῶντας ἀναξίως ἐστὶ μεταλαμβάνειν.
 Εἰ δὲ τὸ μὴ ^αμεταδοῦναι τῶν ὄντων εἶργει τῆς τραπεζῆς
 ἐκείνης, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἀρπάζειν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὥστε
 συνερχόμενοι μετάδοτε τοῖς δεομένοις, ἀλλ’ ὃ σπουδότερον ἦν,
 “ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.” Τοῦτο γὰρ καὶ ἐκεῖνο κατεσκεύαζε C
 καὶ ἡνίττετο, καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος τὴν παραίνεσιν
^εεἰσήγαγεν. Εἶτα λοιπὸν ^εἐντρεπτικῶς· ⁸“Εἰ δέ τις πεινᾷ,
 ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω.” Ἐπιτρέψας ἐκόλυσε, καὶ σφοδρότερον
 ἢ ^βεἰ ἀπηγόρευσε. Τῆς γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν ἐξήγαγε, καὶ
 εἰς τὴν οἰκίαν παρέπεμψε, ταύτῃ καθαπτόμενος σφοδρῶς, καὶ
 κωμωδῶν αὐτοὺς ὡς δούλους γαστρὸς καὶ ἀκαρτερήτους. Οὐδὲ
 γὰρ εἶπεν, εἴ τις ὑπερορᾷ τῶν πενήτων, ἀλλ’, “εἴ τις πεινᾷ,”
 ὡς πρὸς παιδία δυσανασχετοῦντα διαλεγόμενος, ὡς πρὸς ἄλογα D
 γαστρὶ δουλεύοντα. Καὶ γὰρ πολὺς ὁ γέλως, εἰ διὰ τὸ
 πεινῆν ἔμελλον οἴκοι ἐσθίειν. ^hἈλλ’ οὐκ ἠρκέσθη ταύτῃ, ἀλλὰ
 καὶ ἐπήγαγεν ἕτερον φοβεριώτερον, λέγων· “Ἴνα μὴ εἰς κρίμα

⁶ γ. 32.⁷ γ. 33.⁸ γ. 34.

¹ νουθεσίας γὰρ] δεικνύς ὡς νουθεσίας C. Aret. γὰρ om. F. ^ν ποιεῖ τὸ
 παρόν] Sic A.C.F. et ex corr. D. ποιεῖ τὸ γινόμενον B. τὸ παρόν ποιεῖ Edd.
^ω ἀναγκαίον A.C.D.E. ^ε ἐκείνην] ἐκεῖ C. ^α ἀτιμώρητοι B. ^α ἀμαρ-
 τάνοντες A.B.D.F. ^h γὰρ om. C. Statim ἐνακμάζοντος idem. ^h τοῦ
 om. F. ^ε καὶ om. F. τὴν pro καὶ C. Ita tacite Montef. ^α μεταδοῦναι
 B.D. ^ε εἰσήγεν C.F. ^ε ἐντρεπτικῶς A.B.C. verecunde Aret. Edebatur
 ἐπιτρεπτικῶς ante Montef. qui tacite correxit. ^ε εἰ om. B.F. et a pr. man. D.
^h ἀλλ’] καὶ C. Aret.

συνέρχῃσθε" ἵνα μὴ εἰς κόλασιν, ἵνα μὴ εἰς τιμωρίαν, τὴν ἐκκλησίαν ὑβρίζοντες, τὸν ἀδελφὸν κατασχίνοντες. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο συνέρχεσθε, φησὶν, ἵνα σπέργητε ἀλλήλους, ἵνα ὠφελῆσθε, ἵνα ὠφελήτε· εἰ δὲ τοῦναντίον γίνεται, βέλτιον ὑμᾶς οἴκοι σιτεῖσθαι. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα ἐφελκύσθαι πλέον. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ βλάβος ἔδειξε τὸ ἐντεῦθεν. **Ε**καὶ κρίμα ἔφησεν εἶναι οὐ μικρὸν, καὶ πανταχόθεν ἐφύβησεν, ἵνα ἀπὸ τῶν μυστηρίων, ἀπὸ τῶν ἀρρώστων, ἀπὸ τῶν τετελευτηκότων, ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. Εἵτα καὶ ἑτέρως πάλιν φοβεῖ, λέγων· "Τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι." ἢ εἰς ἑτερά τινα, ἢ εἰς αὐτὸ τοῦτο. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ^κκαὶ αἰτίας λέγειν τινὰς, καὶ οὐκ ἐνῆν πάντα διὰ γραμμάτων κατορθοῦν, ἃ μὲν παρήνευσα, ^νφυλαττέσθω τέως, φησὶν· εἰ δέ τι ἕτερον ἔχοιτε λέγειν, ἐκεῖνο τῇ παρουσίᾳ τηρεῖσθω τῇ ἐμῇ· ἢ περὶ τούτου τοῦ πράγματος λέγων, ὡς ἔφην, ἢ περὶ ἑτέρων τινῶν οὐ σφόδρα κατεπειγόντων. **253** Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα κἀντεῦθεν σπουδαιοτέρους ἐργάσθαι· μεριμνῶντες γὰρ αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, ἔμελλον διορθοῦν τὸ ἡμαρτημένον. Οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν ἡ Παύλου ἐπιδημία· καὶ τοῦτο δεικνύς ἔλεγεν, "Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες" καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, ⁹"Μὴ ὡς ^οἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε." Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς ἐπηγγέιλαιτο ἥξειν, ἵνα μὴ ἀπιστήσωσι καὶ ῥαθυμότεροι ^ιγίνωνται, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν τίθησι τῇ ἐπιδημίᾳ ἀναγκαίαν, λέγων, ὅτι "Τὰ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, **Β** διατάξομαι" δεικνύς ὅτι ἡ τῶν ^ιλειπόντων διόρθωσις, εἰ καὶ μὴ ἐσπουδάκει πάντως, αὐτὸν εἴλκεν ἐκείσε.

⁵Ταῦτα τοίνυν ἀκούοντες ἅπαντα, καὶ τῶν πενήτων πολλὴν ποιῶμεθα σπουδὴν, καὶ γαστροὺς κατέχωμεν, καὶ μέθης ἀπυλαττώμεθα, καὶ ^ιμυστηρίων ἀξίως σπουδαίζομεν μεταλαμβάνειν, καὶ ἐφ' οἷς ἂν πάθωμεν, μὴ ἀλγῶμεν, μήτε ἐφ' ἑαυτοῖς, μήτε ἐφ' ἑτέροις· οἷον ὅταν ^νἄωροι γίνωνται θάνατοι, ὅταν ἀρρω-

⁹ Philipp. ii, 12.

¹ ἵνα] τουτέστιν, ἵνα C. Aret. ^κ ἀπὸ] καὶ ἀπὸ F. ^ι ἢ καὶ ἑτερά τινα, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο αἰνιττόμενος. ἐπειδὴ C. Aret. ^κ καὶ αἰτίας λέγειν] Sic omnes. λέγειν καὶ αἰτίας Edd. ^ν φυλαττέσθω] κατορθοῦσθω B.D. ^ο ἐν, quod aberat, est in C.E. ^ι ἀλλὰ] + καὶ E. ^ι γίνονται B. γίνονται Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^ι λειπόντων A.C.D.E. et Sav. marg. λειπόντων Edd. ⁵ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς ὑπομονῆς ἰδὲ, καὶ περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτούντας, ἢ δυσχεραίνειν ἐπὶ ἀρρωστίας καὶ ζημίας· καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν δίκαιον ἰδὲ. Veron. ^ι τῶν μυστηρίων Edd. τῶν om. A.B.D.E.F. ^ν αἱ ἄωροι Edd. οἱ om. C. erasum in E.

θωσις, τοῦτο νοουθεσία ἀρίστη. Τίς ταῦτά φησιν; Ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα. Ἄλλ' ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω πολλαὶ τῶν γυναικῶν ^wἀναισθήτως διάκεινται, ὥς καὶ τοὺς ἀπίστους παρατρέχειν τῇ τοῦ πένθους ὑπερβολῇ. Καὶ αἱ μὲν ὑπὸ τοῦ πάθους ^xἐσκοτωμέναι τοῦτο ποιοῦσιν, αἱ δὲ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ὑπὲρ τοῦ τὰ τῶν ἔξωθεν διαφεύγειν ἐγκλήματα, ἃς μάλιστα πάσης συγγνώμης ἀπεστερησθαι φημι. Ἵνα γὰρ μὴ ὁ δεῖνα ἐγκαλέσῃ, φησὶν, ἐγκαλείτω ὁ θεός· Ἵνα μὴ ἄνθρωποι τῶν ἀλόγων ἀνοητότεροι καταγινῶσιν, ὁ τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων πατείσθω νόμος. Καὶ πάσων ^yοὐκ ἄξια ταῦτα σκηπτῶν; Καὶ ^zμὲν εἰς ^aπερίδειπνόν σε τις ^bκαλέσῃ μετὰ τὸ πένθος, οὐδεὶς ὁ ^cἀντερῶν, ἐπειδὴ νόμος ἀνθρώπων ^dἔστιν ὁ ταῦτα κελεύων· θεοῦ δὲ νομοθετοῦντος μὴ πενθεῖν, οὕτω πάντες ἀντιφθέγγονται. Οὐκ ἐννοεῖς τὸν Ἰωβ, ὃ γίναῖ; Οὐκ ἀναμνήσκῃ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν παίδων, ἃ μυρίων στεφάνων μᾶλλον ἀνέδησε τὴν ἀγίαν ^eκεφαλὴν ἐκείνην, καὶ σαλπύγγων πολλῶν λαμπρότερον ἀνεκήρυξεν; Οὐ λογίζῃ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, καὶ τὸ καινὸν ἐκείνο νανάγιον, καὶ τὴν ξένην καὶ παράδοξον τραγωδίαν; Σὺ μὲν γὰρ ^fἴσως ἓνα ἀπώλεσας, ἢ δεύτερον, ἢ τρίτον· ἐκεῖνος δὲ τοσοῦτους καὶ τοσαύτας, καὶ ὁ πολὺπαις ἐξαίφνης ἅπαις ^gἐγένετο· καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν αὐτῷ τὰ σπλάγχχνα ἀνηλίσκετο, ^hἄλλ' ἀθρόον ἅπας ὁ καρπὸς ἀνηρπάζετο· καὶ οὐδὲ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ, οὐδὲ εἰς γῆρας ἐλθόντες, ἀλλὰ ⁱκαὶ ἄωρον καὶ βιαίῳ θανάτῳ, καὶ πάντες ὁμοῦ· καὶ οὐδὲ παρόντος οὐδὲ παρακαθημένου, ἵνα καὶ ἐσχάτων ἀκούσας ῥημάτων ἔχῃ τινὰ παρமுθυίαν τῆς οὕτω πικρᾶς τελευτῆς, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν, καὶ μηδὲν τῶν γινομένων εἰδότος, ἀθρόον ἅπαντες κατεχώννυντο, καὶ ἡ οἰκία τάφος αὐτοῖς ἐγένετο καὶ παγίς. ^kΟὐκ ἄωρος θάνατος μόνον, ἀλλὰ ^lκαὶ πολλὰ μετὰ τούτου ^m254 τὰ λυποῦντα ἦν, ⁿοἷον τὸ ἐν ἀκμῇ πάντας εἶναι, τὸ ἐναρέτους πάντας, τὸ φιλικούς, τὸ πάντας ὁμοῦ, τὸ τῆς φύσεως ἐκατέρως, ^oτὸ μηδὲ ἓνα περιλειφθῆναι, τὸ μὴ τῷ κοινῷ νόμῳ τῆς

^w ἀνοήτως F. ^x ἐσκοτισμέναι B. ^y οὐκ om. B. ^z μὲν om. E.
^a περίδειπνον] δείπνον B.C.D. Veron. ^b καλῇ D. καλεῖ B.F. ^c ἀνταί-
 ρων F. Veron. ^d ἐκείνην κεφαλὴν inverso ord. B.D.F. ^e ἴσως om. B. et
 ante corr. D. ^f ἐγένετο B.C.D.E.F. Flor. ἐγένετο Edd. ^g καὶ om. B.D.
 καὶ ante πάντες om. F. ^h οὐκ ἄωρος θ. μόνον] οὐκ ἄρα ὁ θ. μόνον F. οὐκ
 ἄωρος θ. μόνον δὲ C. οὐ γὰρ ἄ. θ. μόνον Floril. p. 309. (Tom. xii. p. 572 C.) οὐκ
 ἄωρος οὐν μόνος θ. Veron. καὶ οὐκ ἄ. μόνον θ. Sav. Mor. Ben. ⁱ καὶ] +
 ἄλλα C. Statim μετὰ τούτου B. et a pr. man. D. ^k οἷον—εἶναι om. E.
^l τῆς om. Floril. erasum in A. ^m τὸ μηδὲ ἓνα A.B.C.E. τὸ μηδένα F.
 Eddebatur μηδ' ἓνα sine articulo. Statim περιλειφθῆναι C. supererat Aret.
 Eddebatur παραλειφθῆναι.

φύσεως, τὸ μετὰ τοσαύτην ζημίαν, τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα
 πονηρὸν μηδὲ ἐκείνοις ταῦτα παθεῖν. Τούτων γὰρ ἕκαστον
 ἱκανὸν μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἠθορυβῆσαι· ὅταν δὲ καὶ ὁμοῦ φαί-
 νηται συντρέχοντα, ἐννόησον ὅσον τῶν κυμάτων τὸ ὕψος, ὅση
 τοῦ χειμῶνος ἢ ὑπερβολή. Καὶ τὸ δὴ μείζον καὶ τοῦ πένθους
 B χεῖρον, ὅτι οὐδὲ ἤδει τίνος ἕνεκεν ταῦτα ἐγένετο. Διὰ δὴ
 τοῦτο, οὐκ ἔχων οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπιθεῖναι τῇ συμφορᾷ, ἐπὶ
 τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ἀναβαίνει, καὶ φησιν· ¹⁰· Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ
 κύριος ἁφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη
 τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας." Καὶ ταῦτα
 ἔλεγει, ἑαυτὸν μὲν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντα ὀρῶν τὸν πᾶσαν
 ἐπελθόντα ἀρετὴν, πονηροὺς δὲ ἀνθρώπους καὶ γόητας εὐμε-
 ροῦντας, τρυφῶντας, κομῶντας πάντοθεν. Καὶ οὐκ εἶπεν
 οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον εἰκός τις αὖ τῶν ἀσθενεστέρων εἰπεῖν·
 ἐπὶ τοῖς ἔθρεψα τοὺς παῖδας, καὶ μετὰ ἀκριβείας ἡσκησα
 ἀπάσης; ἐπὶ τοῖς ἁνέφεξα τὴν οἰκίαν τοῖς παριδύσιν, ἵνα
 C μετὰ τοὺς πολλοὺς δρόμους ἐκείνους τοὺς ὑπὲρ τῶν δεομένων,
 τοὺς ὑπὲρ τῶν γυμνῶν, τοὺς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν, ταύτας
 ἀπολάβω τὰς ἀμοιβάς; Ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰ πάσης θυσίας
 κρείττονα ῥήματα ἀνήνεγκεν ἐκεῖνα, λέγων· ⁸· Αὐτὸς γυμνὸς
 ἐξηλθὼν ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι." Εἰ
 δὲ διέρρηξε τὰ ἱμάτια, καὶ τὴν κόμην ἀπεκείρατο, μὴ θαυμάσης·
 πατὴρ γὰρ ἦν, καὶ πατὴρ φιλόστοργος, καὶ ἔδει καὶ τὴν τῆς
 φύσεως δειχθῆναι συμπάθειαν, καὶ τὴν τῆς γνώμης φιλοσοφίαν.
 Ἐἰ γὰρ μηδὲ τοῦτο ἐποίησε, τάχα καὶ ἁναίσθησίαν ἐνόμισεν
 ἂν τις εἶναι τὴν φιλοσοφίαν ταύτην. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ
 D σπλάγχχνα δείκνυσι καὶ τῆς εὐσεβείας τὴν ἀκρίβειαν, καὶ
 ἀλγῆσας οὐ περιετράπη· ἄλλὰ καὶ περαιτέρω προϊόντος
 αὐτοῦ τοῦ ἀγωνῶντος, πάλιν ἐτέρους ἀναδείτῃ στεφάνους ἐκ τῶν
 πρὸς τὴν γυναῖκα ῥημάτων, ὕλεγων· ¹¹· Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδε-
 ξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑπόισομεν;" Καὶ γὰρ ἡ
 γυνὴ μόνη λοιπὸν ὑπελείφθη, πάντων ἁφανισθέντων αὐτῷ,
 καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν κτημάτων καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος,

¹⁰ Job. i. 21.¹¹ Ibid. ii. 10.

⁸ ἠθορυβῆσαι libri omnes cum Flor. ἠθορυβεῖν Edd. ⁹ ὅσον accessit ex uno Cod. F. Habet, sed post κυμάτων, Flor. ¹⁰ ἢ ἦν ἢ F. ¹¹ ἁφείλετο B. F. ¹² ἁνέφεξα C. D. E. Flor. ἡνέφεξα Edd. ¹³ αὐτὸς accessit ex libris omnibus. ¹⁴ εἰ γὰρ μηδὲ Sic A. C. E. F. Flor. εἰ δὲ γὰρ μηδὲ B. D. (sed de erasmo in D.) εἰ δὲ μὴ Edd. ¹⁵ ἁναίσθησίαν E. et ex corr. D. Statim ἐνόμισεν est in nostris omnibus et Cat. ἐνόμιζεν in Edd. ¹⁶ εὐσεβείας] φιλοσοφίας C. E. et ex corr. D. sapientiae Aret. ¹⁷ ἀλλὰ] + μᾶλλον C. ¹⁸ ὕλεγων] + ὅτι C. ¹⁹ τὰ μὲν ἀγαθὰ E. F. et ex corr. D. Mox τὰ δὲ κακὰ A. et ex corr. D. ²⁰ ἁφανισθέντων B.

(427) καὶ αὕτη πρὸς πείραν καὶ ἐπιβουλὴν. Διὰ τοῦτο ἡ αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων οὐκ ἠφάνισεν ὁ διάβολος, οὐδὲ ἤτησεν αὐτῆς τὴν σφαγὴν, ἐπειδὴ προσεδόκησε μεγάλα αὐτῷ συντελεῖν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ ἁγίου τούτου. Διὰ τοῦτο ὥσπερ τι μέγιστον ὄπλον αὐτὴν αὐτῷ κατέλιπεν. Εἰ γὰρ παραδείσου, φησὶ, δι' αὐτῆς ἐξέβαλον, πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ κοπρίας ὑποσκελίσαι δυνήσομαι. Καὶ θεά τὴν ἐκακουργίαν. Οὐδὲ γὰρ τῶν βοῶν ἁπολομένων προσήγαγε τὸ μηχανήμα τοῦτο, οὐδὲ τῶν ὄνων, οὐδὲ τῶν καμήλων, ἀλλ' οὐδὲ τῆς οἰκίας κατενεχθείσης, οὐδὲ τῶν παίδων καταχωσθέντων, ἀλλὰ ἑσιγᾷ τέως, καὶ ἡσυχάζειν ἔῃ τὸν ἀθλητὴν ὄρων. Ὅτε δὲ τῶν σκολήκων ἀνέβλυσεν ἡ 255 πηγὴ, καὶ σηπόμενον τὸ δέρμα κατέρρει, καὶ δαπανώμενοι αἱ σάρκες ἰχώρα πολλῆς γέμοντα δυσωδίας ἐποιοῦν, καὶ τηγάνιον καὶ καμίνων καὶ πάσης φλογὸς ὀδυνηρότερον αὐτὸν ἢ τοῦ διαβόλου κατανήλισκε χεῖρ, θηρίου παντὸς χαλεπώτερον διατρώγουσα πάντοθεν καὶ κατεσθίουσα τὸ σῶμα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ συμφορᾷ πολὺς προῆλθε χρόνος, τότε αὐτὴν προσάγει ἡδὴ τεταριχευμένῃ καὶ κατεργασθέντι. Εἰ γὰρ παρὰ τὰ προοίμια προσῆλθε τῆς συμφορᾶς, οὐδ' ἂν ἐκείνων εὔρεν οὕτως ἐκνευρισμένον, οὐδ' ἂν ἡ αὐτὴ τὴν συμφορὰν ἔσχεν ἐξογκῶσαι B οὕτω καὶ ἐπάραι τῷ λόγῳ· νυνὶ δὲ ὅτε αὐτὸν εἶδε διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου διψῶντα ἀπαλλαγῆς, καὶ ἐπιθυμοῦντα τῆς τῶν ἐπικειμένων λύσεως, σφοδρῶς τότε προσέρχεται. Ὅτι γὰρ σφόδρα κατεργασμένος ἦν, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῖν λοιπὸν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἐπεθύμει, ἄκουσον τί φησιν· “Εἰ γὰρ δυναίμην ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ ἰδεθῆναι ἐτέρου, καὶ ἡ ποιήσει μοι τοῦτο.”

Καὶ θεά μοι τὴν κακουργίαν τῆς γυναικὸς, ἵπóθεν εὐθέως προοιμιάζεται, ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ χρόνου, ¹² “Μέχρι τίνος καρτερήσεις;” λέγουσα. Εἰ δὲ πολλάκις καὶ πραγμάτων οὐκ ὄντων λόγοι μόνον ἰσχυσαν μαλάξαι, ἐνόησον τί τότε πά-C σchein αὐτὸν εἰκὸς ἦν, μετὰ τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τῶν πραγμάτων ὀδυνόντων αὐτόν. Καὶ τὸ δὴ πάντων χεῖρον, ὅτι καὶ γυνὴ ὥς ταῦτα λέγουσα ἦν, Ἡ καὶ γυνὴ ἀναπεσούσα καὶ

¹² Job. ii. 9.

^b καὶ αὐτὴν Edd. καὶ om. B.C.D.E.F. ^c ἐαυτῷ F. sibi Aret. ^d ἀπὸ] ἐπὶ Flor. et Edd. praelet Sav. ^e κακουργίαν B.C.D.E.F. Flor. πανουργίαν Edd. ^f ἀπολομένων A.C.E. et ex corr. D. ἀπωλούμενων F. ἀπὸλλυμένων B. Edd. ^g σιγᾷ C.E. Flor. Aret. σιγᾷ Edd. Statim καὶ ἡσυχάζει πρὸς τὸν ἀθ. ὄρων C. Aret. ^h αὐτὴ F. ⁱ ἰδεθῆναι] + γε F. ^k ποιήσει μοι] Sic libri omnes et Flor. Edebatat ποιῆσαι. ^l ὅθεν B. ^m μόνον C.F. ⁿ αὐτὸν om. A. ^o ἡ, quod aberat, est in C.F. ^p καὶ om. C.

ἡ ἀπαγορεύουσα, καὶ διὰ τοῦτο σπουδάζουσα καὶ αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν. Πλὴν ἀλλ' ἵνα σαφέστερον ἴδωμεν τὸ μηχανήμα ἡ τῷ ἀδαμαντίνῳ τοῦτῳ προσαγόμενον τείχει, καὶ αὐτῶν ἀκούσωμεν τῶν ῥημάτων. Τίνα οὖν ἑταυτὰ ἐστὶ;
 13 “Μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων· ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου;”
 14 Ἠλεγξε γάρ σου, φησὶ, ἡ τὰ ῥήματα ὁ χρόνος, μακρότερος μὲν γινόμενος, λύσιν δὲ οὐδεμίαν ἐμφαίνων. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐμβάλλουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζουσα καὶ κωμικοῦσα. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐνοχλοῦσαν αἰεὶ παραμιθούμενος καὶ διακρουόμενος τοιαῦτα ἐφθέγγετο· ἀνάμεινον ἔτι μικρὸν, καὶ ταχέως ἔσται τούτων τὸ τέλος. Ὀνειδίζουσα τοίνυν αὐτὸν, φησὶ· μὴ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ἐρεῖς; πολὺς γὰρ ἤδη χρόνος παρέδραμε, καὶ τέλος τούτων οὐδὲν ἀνεφάνη. Καὶ θεὰ τὴν κακουργίαν. Οὐδὲ γὰρ μέμνηται τῶν βοῶν, οὐδὲ τῶν προβάτων, οὐδὲ τῶν καμήλων· ἥδει γὰρ οὐ σφόδρα αὐτὸν E^d τούτοις δακνόμενον· ἀλλ' ἐπὶ τὴν φύσιν εὐθέως ἔρχεται, καὶ τῶν παίδων ἀναμιμνήσκει· ἐπ' αὐτοῖς γὰρ εἶδεν καὶ τὴν ἐσθλὴτα διαρρήξαντα, καὶ τὴν κόμην ἀποκειράμενον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπώλετό σου τὰ παιδία, ἀλλὰ σφόδρα περιπαθῶς· “Ἡφάνισταί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς,” δι' ὃ καὶ τὰ παιδία ποθεινά. Εἰ γὰρ καὶ νῦν, ἀναστάσεως φανείσης, ἐντεῦθεν ἔστι τὰ παιδία ἐπέραστα, ἀπὸ τοῦ τὴν μνήμην τῶν
 256 ἀπελθόντων διατηρεῖν, πολλῷ μᾶλλον τότε. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀρὰ ἐντεῦθεν γίνεται πικροτέρα. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ, τὰ παιδία, ὁ ἐπαρώμενος εἶπεν, ἐξολοθρευθεῖη, ἀλλὰ, 14 “Τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς.” “Οἱ υἱοὶ σου καὶ αἱ θυγατέρες σου.” Εἰποῦσα γὰρ, “τὸ μνημόσυνον,” μετὰ ἀκριβείας πάλιν ἐκατέρας τῆς φύσεως μέμνηται. 15 Εἰ δέ σοι, φησὶν, οὐ μέλει τούτων, καὶ τὸ ἐμὸν σκόπει. “Τῆς ἐμῆς κοιλίας ὠδίνες καὶ πόνοι, οὓς εἰς τὸ κενὸν ἐκοπίασα μετὰ μόχθων.” 16 Ὁ δὲ λέγει,

13 Job. ii. 9. in Graeco.

14 Job. xviii. 17.

ἡ ἀπαγορεύουσα F. ἡ τῷ] τὸ τῷ Edd. τὸ deest in omnibus. ἑστὶ ταῦτα inverso ord. C. E. ἡλεγξε—φησὶ] ὥστε ἔλεγεν, ἡλεγξέ σου C. Aret. ἡ τῶν ῥημάτων B. αὐτὸν om. F. δακνόμενος a pr. man. A. δακνόμενον ex corr. idem. καὶ διακρουόμενος om. B. ἔσται A. C. Flor. εὐθείσεται F. ἔσται B. D. E. Veron. Sav. ἔσται tacite Mor. Ben. αὐτὸν C. E. Flor. et ex corr. D. αὐτὸ B. αὐτῷ vulgo. γὰρ om. C. οὐδὲ A. B. D. F. οὐ B. τούτοις] ἐν τούτοις B. εἶδεν] + αὐτὸν Edd. etiam C. in marg. in ceteris deest. Post ἐσθλὴτα, τούτων add. B. γῆς] + τοῦτο ἀνιπτόμενος C. Aret. σου om. F. γὰρ om. a pr. man. C. 15 εἰ δέ σοι, φησὶν] συλλογιζομένη αὐτὸν ἐντεῦθεν, καὶ λέγουσα, εἰ σοι C. quasi dicat, si tibi Aret.

^k τοῦτο ἐστίν· ἢ τὸ πλέον ἐνεγκοῦσα ἡδίκημαι διὰ σέ, ^l καὶ τοὺς
 (428) μὲν πόνοὺς ὑπέστην, τῶν δὲ καρπῶν ἀπεστέρημαι. Καὶ ὅρα B
 πῶς οὔτε τίθησι τὴν ζημίαν τῶν χρημάτων, οὔτε σιγᾷ αὐτὴν
 καὶ παρατρέχει, ἀλλ' ὥς ἐνὴν καὶ περιπαθῶς αὐτὴν ἀπαγγεῖλαι,
^m οὕτως αἰνίττεται. "Ὅταν γὰρ εἴπῃ, "Κἀγὼ πλανήτης καὶ
 λάτρης, τόπον ἐκ τόπου "καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας περιερχομένη,"
 καὶ τὴν ζημίαν αἰνίττεται, καὶ πολλὴν τὴν ὀδυρομένην δει-
 κνυσι. Καὶ γὰρ καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ ἱκαναὶ ἐπ' αὐτῇ τὴν
 συμφορὰν ἐπὶ ^p γὰρ τὰς ἐτέρων ἔρχομαι θύρας, φησίν. Οὐδὲ
 γὰρ προσαιτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλανῶμαι, καὶ δουλεύω δουλείαν
 ξένην καὶ καινὴν, πανταχοῦ περιιούσα, καὶ τὰ σύμβολα τῆς
 συμφορᾶς περιφέρουσα, καὶ πάντας διδάσκουσα τὰ ἐμὰ κακά· ^o
 πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον, τὸ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν. Καὶ
 οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστι τῶν θρήνων, ἀλλ' ἐπήγαγε λέγουσα· "Προσ-
 δεχομένη τὸν ἥλιον πότε ^q δύσει, καὶ ἀναπαύσομαι τῶν μόχθων
^r μου καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν, αἱ με νῦν συνέχουσιν."
^s "Ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἡδὺ, φησὶ, τὸ τὴν ἀκτὶνα ὁρᾶν,
 τοῦτο ἐμοὶ βαρὺ· ^t ποθεῖν δὲ ἢ νύξ καὶ τὸ σκότος. Αὕτη
 γὰρ με ἀναπαύει τῶν ἰδρώτων μόνη, αὕτη μοι παραμυθία
 γίνεται τῶν ^v κακῶν. "Ἀλλ' εἰπὸν τι ῥῆμα πρὸς κύριον, καὶ
 τελεύτα." Εἶδες κἀνταῦθα τὴν κακουργίαν; πῶς οὐδὲ ἐν αὐτῇ
 τῇ συμβουλῇ εὐθέως εἰσήγαγε τὴν ὀλεθρίαν παραίνεσιν, ἀλλὰ ^u
 διηγησαμένη πρῶτον ἐλεεινῶς τὰς συμφορὰς, καὶ ἐκτείνασα τὴν
 τραγωδίαν, ἐν βραχεὶ ^w τίθησι τὴν παραίνεσιν, καὶ οὐδὲ ἐμ-
 φαίνει σαφῶς αὐτὴν, ἀλλὰ ^x συσκόσασα ἐκείνην, τὴν ἀπαλ-
 λαγὴν αὐτῇ προτείνει τὴν μάλιστα ποθεινὴν, καὶ ἐπαγγέλλεται
 τελευτὴν, ὃ μάλιστα ἐπεθύμει; Καὶ σκόπει κἀντεῦθεν τοῦ δια-
 βόλου τὴν κακουργίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἤδει τὸν πόθον τοῦ Ἰωβ
 τὸν ^y περὶ τὸν θεόν, οὐκ ἀφίησι τὴν γυναῖκα κατηγορῆσαι τοῦ
 θεοῦ, ἵνα μὴ ὥς ἐχθρὰν εὐθέως ἀποστραφῇ. Διὰ τοῦτο αὐτοῦ
 μὲν οὐδαμοῦ μέμνηται, τὰ δὲ συμβάντα ἄνω καὶ κάτω στρέφει. E
 Σὺ δὲ μετὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι ^z καὶ γυνὴ ἦν ἡ ταῦτα συμ-
 βουλευούσα, προστίθει, δεινὸς καταγοητεῦσαι ῥήτωρ τοὺς μὴ
 προσέχοντας. Πολλοὶ γοῦν καὶ χωρὶς συμφορῶν ἀπὸ ^a γυναι-
 κῶν συμβουλῆς κατηνέχθησαν μόνης. Τί οὖν ὁ μακάριος οὗτος,

^k τοιούτων B.D. ^l καὶ] + γὰρ C. ^m οὕτως] + ἀκριβῶς B.D. οὕτως αἰ-
 νίττεται] μᾶλλον διέξευσεν C. ⁿ καὶ est in libris omnibus, non in Edd.
^o περιπαθείαν B.C.E.F. et ex corr. A. vehementem dolorem Aret. Edebat
 προσπαθείαν. ^p γὰρ om. B.C. ^q δύση A.D. δύση B. ^r μου om. F.
^s ὁ γὰρ] ὑπερ C. ^t ποθεῖν (sic) F. ^v κακῶν] + μόνη F. ^w τίθησι τὴν
 παραίνεσιν] τὴν συμβουλὴν τίθησι F. ^x συσκόσας A.E. et ex corr. D.
^y περὶ] πρὸς F. ^z καὶ om. F. ^a γυναικός B.D.

καὶ ἀδάμαντος στερρότερος; Βλέψας εἰς αὐτὴν πικρὸν, ¹καὶ
 πρὸ τῆς φωνῆς ἀπὸ τῆς ὄψεως διεκρούσατο τὰ μηχανήματα.
 Ἐκείνη μὲν γὰρ προσεδόκησε δακρύων κινήσειν πηγὰς· οὗτος δὲ
 λέοντος σφοδρότερος γέγονε, θυμοῦ πληρωθεὶς καὶ ἄγανακτή-
 σεως, οὐχ ὑπὲρ ὧν ἔπασχεν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐκείνη διαβολικῶς
 257^a συνεβούλευε, καὶ τῷ βλέμματι τὸν θυμὸν ἐνδείξάμενος, μεμε-
 τρημένην ποιεῖται τὴν ἐπιτίμησιν· καὶ γὰρ καὶ ἐν συμφοραῖς
 σώφρων ἦν. Καὶ τί φησιν; ¹⁵“Ἴνα τί ὥσπερ μία τῶν
 ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας;” Οὐχ οὕτω σε ἐπαίδευσα, φησὶν,
 οὐχ οὕτω σε ἔθρεψα· ὅθεν οὐδὲ ἐπιγινώσκω τὴν σύνοικον τὴν
 ἐμήν. Τὰ γὰρ ῥήματα ταῦτα ἀνοήτου γυναικὸς καὶ παρα-
 παιούσης ἢ συμβουλῆ. Εἶδες ἔτομὴν σύμμετρον, καὶ πληγὴν
 ἱκανὴν διορθῶσαι τὸ νόσημα; Εἶτα μετὰ τὴν ἐπίπληξιν καὶ
 συμβουλὴν εἰσάγει πάλιν ἀρκοῦσαν αὐτὴν παραμυθῆσασθαι καὶ
 πολὺ τὸ εὐλογον ἔχουσιν, ¹⁶“Εἰ ἰτὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα
 B¹ παρὰ κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑπόισομεν;” Ἀναμνήσθητι γὰρ,
 φησὶ, τῶν προτέρων ἐκείνων, καὶ λογίζου τὸν αἴτιον, καὶ οἴσεις
 καὶ ἰταῦτα γενναίως. Εἶδες μετριοφροσύνην ἀνδρός; Οὐδὲ
 γὰρ τῇ ἀνδρείᾳ αὐτοῦ λογίζεται τὴν ὑπομονήν, ἀλλὰ τῆς τῶν
 πραγμάτων ἀκολουθίας αὐτὴν εἶναι φησιν. Ἀντὶ τίνων γὰρ
 ἐκεῖνα ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεός; ποῖαν ἐκτινύς ἀμοιβήν; Οὐδεμίαν
 ἀλλ' ἐξ ἀγαθότητος μόνης. Δωρεὰ γὰρ ἦν, οὐκ ἀμοιβή, καὶ
 χάρις, οὐκ ἀντίδοσις. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα φέρωμεν γενναίως.
 Τοῦτον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τὸν λόγον ἀνάγραφτον ἔχωμεν,
 C καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐγκολάψωμεν τῇ διανοίᾳ, ¹⁷καὶ ταῦτα
 καὶ τὰ πρὸ τούτων· καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τῶν παθημάτων
 καθάπερ εἰκόνα ἐπὶ τῆς διανοίας υπογράψαντες, τὴν ζημίαν
 λέγω τῶν χρημάτων, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ¹⁸παιδῶν, τὴν πληγὴν
 τοῦ σώματος, τὰ ὀνείδη, τὰς χλευασίας, τὰς τῆς γυναικὸς
 μηχανὰς, τὴν τοῦ διαβόλου ἐπιβουλὴν, πάντα ἀπλῶς μετὰ
 ἀκριβείας τὰ ¹⁹πάθη τοῦ δικαίου, λιμένα κατασκευάσωμεν μέ-
 γιστον ἡμῖν ἵνα ²⁰ἅπαντα γενναίως καὶ εὐχαρίστως φέροντες,
 καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ πᾶσαν ²¹ὑποκρουσώμεθα ἀθυμίαν, καὶ

15 Job. ii. 10.

^a Sic A.B.E.F. Flor. ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ πρὸ τῆς φωνῆς inverso ord. Edd.
^b ἀγανακτήσεως] ἀγανακτήσας C. ἀγανακτήσας καὶ E. Vulgatum habet Flor.
^c συνεβούλευε C.D.E.F. συνεβούλευσε vulgo. ^d καὶ om. A.D. ^e ἢ om.
^f B. et ante corr. D. ^g τιμὴν B. et a pr. man. A. etiam Veron. ^h λέγων]
 ποῖαν δὴ ταύτην; C. quodnam? Aret. ⁱ τὰ μὲν ἀγαθὰ B.D.E.F. Mos τὰ
 δὲ κακὰ B.D.E. ^k παρὰ] ἐκ χειρὸς B.D. Flor. ^l ταῦτα] τὰ δεινὰ F.
^m καὶ ταῦτα] μᾶλλον δὲ C. Aret. ⁿ παιδῶν F. ^o παθήματα F. ^p ἅπαντα
 A.D.F. πάντα vulgo. ^q διακρουσώμεθα F.

τὸς περὶ τῆς εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα D εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(429)

ΛΟΓΟΣ ΚΘ.

¹ Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. Οἴδατε, ^a ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.

ΤΟΥΤΟ ἅπαν τὸ χωρίον σφόδρα ἐστὶν ἀσαφές· τὴν δὲ E ἀσάφειαν ἢ τῶν πραγμάτων ἄγνοιά τε καὶ ἑλλειψις ποιεῖ τῶν τότε μὲν ^b συμβαινόντων, νῦν δὲ οὐ γινομένων. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ γίνεται νῦν; Ἰδοὺ ^c γὰρ καὶ ἡ αἰτία πάλιν τῆς ἀσαφείας ἕτερον ἡμῖν ζήτημα ἔτεκε. Τί δήποτε γὰρ τότε μὲν ἐγίνετο, νῦν δὲ οὐκέτι; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς αὐθις ^d ἀναβαλούμεθα, τέως δὲ τὰ συμβαίνοντα τότε ^e λέγωμεν. Τί οὖν τότε συνέβαινεν; Εἴ τις ἐβαπτίσατο, γλώσσαις εὐθέως ἐλάλει, καὶ οὐ γλώσσαις μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ προεφήτευσεν, τινὲς δὲ καὶ ἑτέρας πλείους δυνάμεις ἐπεδείκνυντο. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ²⁵⁸ τῶν εἰδῶλων ^f προσιόντες, οὐδὲν εἰδότες ^g σαφῶς, οὐδὲ ταῖς παλαιαῖς ἐντραφέντες βίβλοις, βαπτισθέντες εὐθέως πνεῦμα ἐλάμβανον, τὸ δὲ πνεῦμα οὐχ ἐώρων· ἀόρατον γὰρ ἐστίν· ^h αἰσθητόν τινα ἔλεγχον ἐδίδου τῆς ἐνεργείας ἐκείνης ἢ χάρις· καὶ ὁ μὲν τῇ Περσῶν, ὁ δὲ τῇ Ῥωμαίων, ὁ δὲ τῇ Ἰνδῶν, ὁ δὲ ἑτέρα τιμὴ τοιαύτη ⁱ εὐθέως ἐφθέγγετο γλῶσση· καὶ τοῦτο ἐφανέρου τοῖς ἔξωθεν, ὅτι πνεῦμά ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ φθεγγομένῳ. Διὸ καὶ οὕτως αὐτὸ καλεῖ ^k λέγων· “Ἐκάστῳ δὲ ἢ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον” τὰ B χαρίσματα φανέρωσιν πνεύματος ὀνομάζων. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦτο πρῶτον σημεῖον ἔλαβον, καὶ οἱ ¹ πιστοὶ τοῦτο ἐλάμβανον τὸ τῶν γλωσσῶν, καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλείω. Καὶ γὰρ καὶ νεκροὺς ἡγειρον πολλοί, καὶ δαίμονας ἤλανον, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐθαυματούργουν· καὶ χαρίσματα δὲ εἶχον, οἱ μὲν ἐλάττονα, οἱ δὲ ^m μέζονα. Πλέον δὲ πάντων τὸ τῶν γλωσσῶν ἦν παρ’ αὐ-

I COR. XII. v. 1, 2.

^r Vid. Annot. HOM. XXIX. ^a ὅτι om. F. ^b συμβάντων B. ^c γὰρ om. C. ^d Sic B.D.F. et ex corr. A. ἀναβαλόμεθα Edd. ^e λέγομεν B. et ex corr. D. [^f προσιόντες] Sic Edd. προσήεσαν libri omnes (προσεΐσαν B. et ante corr. A.) cum Catena. ^g σαφές F. ^h αἰσθητόν [+δὲ E. et ex corr. A.C.] ⁱ εὐθέως om. E. in marg. C. ^k λέγων om. F. ¹ ἀπιστοὶ B.D. ^m μέζονα omnes. πλείω Edd.

τοῖς χάρισμα· καὶ τοῦτο αἴτιον σχίσματος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐ
 παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν
 C εἰληφόντων. Οἱ τε γὰρ τὰ μείζονα ἔχοντες ¹ἐπύρνοντο κατὰ
 τῶν τὰ ἐλάττωνα κεκτημένων· οὗτοι δ' αὖ πάλιν ἤλγον, καὶ
 τοῖς τὰ μείζονα ἔχουσιν ἐφθόουν. ²Πλέον δὲ πάντων τὸ τῶν
 γλωσσῶν ἦν παρ' αὐτοῖς χάρισμα. ³Καὶ τοῦτο προῖόν δει-
 κνυσιν αὐτὸς ὁ Παῦλος. Ἐπεὶ οὖν ἐντεῦθεν καιρίαν ἐλάβανον
⁴πληγὴν, διαλυομένης αὐτοῖς τῆς ἀγάπης, πολλὴν σπουδὴν
 ποιεῖται, ὥστε αὐτὸ διορθῶσαι. Συνέβη μὲν γὰρ τοῦτο καὶ ἐν
 τῇ Ῥώμῃ, ἀλλ' οὐχ οὕτω. Διόπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους
 ἐπιστολῇ κινεῖ μὲν αὐτὸ, συνεσκιασμένως δὲ καὶ ἐν βραχεῖ, λέ-
 γων οὕτω· ²“Καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν,
 D τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει ῥαξίν· οὕτως οἱ πολλοὶ
 ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἰς, ἀλλήλων μέλη. Ἐχον-
 τες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα,
 εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· εἴτε δια-
 κονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.”
 “Ὅτι δὲ καὶ ἐκεῖνοι εἰς ἀπόνοιαν ἐντεῦθεν ⁵ἐνέπιπτον, ἀρχόμενος
 ἡνίξατο τοῦτο, οὕτως εἰπών· ³“Δέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος
 τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ
 δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστην ὡς ὁ θεὸς
 ἐμέρισε μέτρον πίστεως.” Ἐκείνοις μὲν οὖν· οὐδὲ γὰρ πολὺ τὸ
 E νόσημα ἦν τῆς διαστάσεως· καὶ ἀπονοίας· οὕτω διελέκται·
 ἐνταῦθα δὲ μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· καὶ γὰρ σφοδρὰ τοῦ
 πάθους ἦν ἡ νομή. Καὶ οὐδὲ τοῦτο ἴδιον αὐτοὺς ἐθορύβει,
 ἀλλὰ καὶ μάντεις ἦσαν αὐτόθι πολλοὶ, ἅτε Ἑλληνικώτερον τῆς
 πόλεως διακειμένης, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο αὐτοὺς
⁶ὑπεσκέλιζε καὶ ἐτάραττε. Διὸ καὶ ἀρχόμενος, πρῶτον τὸ
 μέσον μαντείας καὶ προφητείας τίθησι. Διὰ τοῦτο καὶ δια-
 κρίσεις ⁷ἐλάβον πνευμάτων, ὥστε διακρίνειν καὶ εἰδέναι, τίς μὲν
 ὁ πνεύματι φθεγγόμενος καθαρῷ, τίς δὲ ὁ ἀκαθάρτῳ. Ἐπειδὴ
 259 γὰρ αὐτόθεν οὐκ ἦν παρασχεῖν τῶν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν· (430)
 προφητεία γὰρ οὐκ ἐν τῷ καιρῷ, ⁸ᾧ λέγεται, ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ
 τῆς ἐκβάσεως παρέχεται τῆς οἰκείας ἀληθείας τὸν ἔλεγχον· καὶ

2 Rom. xii. 4—7.

3 Ibid. v. 3.

¹ ἐπαίροντο B.F. ἐπείροντο a pr. man. A. ἐπειρώντο Cat. Mox τὰ om. B.F. et a pr. man. D.
² πλέον δὲ] ὅτι δὲ πλέον C. Aret. Clausula πλέον δὲ
 — χάρισμα, erasa in A. inclusa a Sav. Mor. et tacite omisssa a Montef.
 p καὶ superscript. in C. ³ τὴν πληγὴν A.C. ⁴ τὰξιν B.D. ⁵ ἐπιστον C.
⁶ καὶ] + τῆς B.D. ⁷ μόνον om. A. ⁸ ὑπεσκέλιζε B. ⁹ ἐλάβανον C.
 γ καὶ οὐκ ἦν εὐκολον αὐτὴν] οὐτε μὴν εὐκολον προσῆν C. αὐτὴν om. Cat.

οὐκ ἦν εὐκολον αὐτὴν διαγινῶναι, ^zτίς μὲν ὁ προφητεύων, τίς δὲ ὁ ψευδόμενος· καὶ γὰρ μιὰς ὧν ὁ διάβολος ἐπεισθεῖ τοῖς προφητεύουσι, ψευδοπροφήτας εἰσάγων ^aὡς ἄθην τὰ μέλλοντα προλέγοντας καὶ αὐτοὺς· εἶτα ^bἐπειδὴ τέως ἀνεύθυνα ἦν τὰ λεγόμενα, οὕτω τῶν πραγμάτων ^cἐκβάτων περὶ ὧν προελέγετο, καὶ ῥαδίως παρεκρούετο· τὸν γὰρ ψευδόμενον καὶ τὸν ἀληθεύοντα τὸ τέλος ἤλεγχε· ^dἵνα δὲ μηδὲ πρὸ τοῦ τέλους B ἀπατῶνται οἱ ἀκροαταί, δίδωσιν αὐτοῖς σημεῖον, ὃ καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως ἐδείκνυ τούτον κἀκείνον· καὶ ἐντεῦθεν λαβὼν ἀκολουθίαν καὶ ἀρχήν, οὕτω καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν χαρισμάτων ἐκβαίνει λόγον, καὶ τὴν φιλονεικίαν διορθοῦται τὴν ^eκαὶ ἐντεῦθεν γινομένην. Τέως μέντοι τοῦ περὶ τῶν μάντεων ἄρχεται λόγου οὕτω λέγων· “Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί” πνευματικὰ τὰ σημεῖα καλῶν, ὅτι ^fμάλιστα ταῦτα ἔργα τοῦ πνεύματος μόνου, οὐδὲν ἀνθρωπίνης ἐπισφαιρούσης σπουδῆς εἰς τὸ τὰ τοιαῦτα θαυματουργεῖν. Καὶ μέλλων περὶ C αὐτῶν διαλέγεσθαι, πρότερον, ὅπερ ἔφημ, ἐτὴν διαφορὰν τῆς μαντείας καὶ τῆς προφητείας τίθησιν, ^gοὕτω λέγων· “Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.” ^hὉ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐν τοῖς εἰδώλοις, φησὶν, εἴποτε κατεσχέθη τις ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ ἐμαντεύετο, ὥσπερ ἀπαγόμενος, οὕτως εἴλκετο ὑπὸ τοῦ πνεύματος δεδεμένος, οὐδὲν εἰδὼς ὧν λέγει. Τοῦτο γὰρ μάντεως ἴδιον, τὸ ἐξεστηκέναι, τὸ ἀνάγκην ὑπομένειν, τὸ ὠθεῖσθαι, τὸ ἔλκεσθαι, τὸ σύρεσθαι ὥσπερ μαινόμενον. Ὁ δὲ προφήτης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ διανοίας νηφούσης, ⁱκαὶ σωφροσύνης καὶ D καταστάσεως, καὶ εἰδὼς ἃ φθέγγεται, ^kἅπαντὰ φησιν. “Ὡστε καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως κἀντεῦθεν ^lγνώριζε τὸν μάντιν καὶ τὸν προφήτην.

Καὶ σκόπει πῶς ἀνύποπτον ποιεῖ τὸν λόγον· αὐτοὺς μάρτυρας καλεῖ τοὺς ἐν τῇ πείρᾳ τοῦ πράγματος ^mγενομένους. “Ὅτι γὰρ οὐ ψεύδομαι, φησὶν, οὐδὲ ἀπλῶς διασύρω τὰ τῶν ἐθνῶν, ὡς ἐχθρὸς πλάττων, αὐτοὶ ὑμεῖς ⁿμοι μαρτυρήσατε.

^z τίς] καὶ τίς Edd. καὶ deest in omnibus. ^a ὡς om. C. ^b ἐπειδὴ] + πάλιν C. ^c ἐκβαίνοντων C. ^d ἵνα δὲ μηδὲ] Sic B.D.E. et a pr. man. A. ἵνα δὲ μηδὲ C. ἵνα δὲ μὴ F. ἵνα μηδὲ Edd. ^e καὶ om. F. Statim ἐγγινώσκον Cat. ^f μάλιστα, quod aberat, est in libris omnibus et Cat. ^g Sic omnes. τῆς μαντείας τὴν διαφ. inverso ord. Edd. ^h οὕτω om. B. ⁱ καὶ σωφροσύνης καὶ καταστάσεως] Sic Cat. καὶ σωφροσύνης καὶ καταστάσεως A. C.D.E. καὶ σωφροσύνης καταστάσεως B.F. Hoc edebatur. ^k ἅπαντὰ φησιν] Sic A.D.E. Edebatur φησὶν ἅπαντα. ἅπαντα, ὡς εἰκός C. Aret. ἅπαντα ἅπερ φησιν Cat. φησὶν ἅπαντα ἅπερ φησιν B.F. ^l γνώριζε C. et ex corr. A. ^m γενομένους F. ⁿ μοι B.D.E. μοι crasum in A. μάρτυρες ἵστε pro μαρτυρήσατε F. testes estis Aret.

Καὶ γὰρ οἴδατε, ὅτε Ἕλληνες ἦτε, πῶς ἀπήγεσθε ἐλκόμενοι τότε. Εἰ δέ τις καὶ τούτους ὡς πιστοὺς ὑπόπτους εἶναι φαίη, Εφῆρε καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἵτούτο ὑμῖν ποιήσω φανερόν. Ἄκουσον γοῦν Πλάτωνος λέγοντος οὕτως· “Ὡςπερ οἱ χρησμφοδοὶ καὶ οἱ θεομάντεις λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὦν λέγουσιν.” Ἄκουσον ἡγοῦν καὶ ἐτέρου ποιητοῦ ἱταῦτα αὐτὰ ἐνδεικνυμένων. Ἐπειδὴ γὰρ τελεταῖς τισι καὶ μαγγανείαις κατέδησε δαίμονά τις εἰς ἄνθρωπον, καὶ ἐμαντεύετο ἐκεῖνος, καὶ μαντευόμενος ἑρριπτεῖτο καὶ ἑσπαράττετο, καὶ 260 ἐνέγκειν τοῦ δαίμονος τὴν ὁρμὴν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ’ ἐμελλε διασπώμενος οὕτως ἀπόλλυσθαι, τοῖς τὰ τοιαῦτα μαγγανεύουσι φησι·

Λύσατε λοιπὸν, ἄνακτα βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ
καὶ πάλιν,

Λύσατέ μοι στεφάνους, καὶ μεν πόδας ὕδατι λευκῷ
ῥάνατε, καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε, καὶ γε μολοῖμι.

Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ γὰρ ἔστι πολλῶν πλείονα Β εἰπεῖν· ἀμφοτέρω ταῦτα ἡμῖν ἐνδείκνυται, καὶ τὴν ἀνάγκην ἣν κατεχόμενοι δουλεύουσιν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν βίαν ἣν ὑπομένοντες οἱ καθάπαξ ἑαυτοὺς ἐκδόντες αὐτοῖς, καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐξίστανται φρενῶν. Καὶ ἡ Πυθία δὲ ἀναγκάζομαι γὰρ καὶ ἐτέραν αὐτῶν ἀσχημοσύνην ἐκπομπεῦσαι νῦν, ἣν καλὸν μὲν ἦν ἁ παρὰθεῖναι διὰ τὸ ἡμῖν ἀπρεπὲς εἶναι τὰ τοιαῦτα λέγειν· ὥστε δὲ ἁ σαφέστερον αὐτῶν μαθεῖν τὴν αἰσχύνην, ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἵνα κἀντεῦθεν μάθητε τὴν παράνοϊαν καὶ τὸν πολλὴν γέλωτα τῶν τοῖς μάντεσι κεχρημένων. Λέγεται τοίνυν αὕτη C ἡ Πυθία γυνὴ τις οὕσα ἐπικαθῆσθαι τῷ τρίποδι ποτε τοῦ Ἀπόλλωνος, διαιροῦσα τὰ σκέλη· εἴθ’ οὕτω ἁ πνεῦμα πονηρὸν κάτωθεν ἀναδιδόμενον, καὶ διὰ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ἁ διαδύμενον μορίων, πληροῦν τὴν γυναικα τῆς μανίας, καὶ ταύτην τὰς τρίχας λύουσιν λοιπὸν ἐκβακχεύεσθαι τε, καὶ ἀφρὸν ἐκ (431) τοῦ στόματος ἀφιέναι, καὶ οὕτως ἐν παροιμίᾳ γενομένην τὰ τῆς μανίας φθέγγεσθαι ῥήματα. Ἔοῖδα ὅτι ἡσχύνθητε καὶ

ὅτε] ὅτι F. ὅτι ὅτε B.D. ὅ μιν τοῦτο inverso ord. B.D.F. ἡ γοῦν] δὲ C. ἡ ταῦτα αὐτὰ] Sic B.D.E. et a pr. man. A. ταῦτα αὐτῶ ex corr. A. τὰ αὐτὰ ταῦτα F. πάλιν τὰ αὐτὰ C. τὰ αὐτὰ Edd. καὶ] εἴτα C. ἑρριπτεῖτο B. et ante corr. D. ἐρίπτετο F. ἑσπαράττετο B. γὰρ om. B. * καὶ γὰρ ἔστι] ἔτι δὲ καὶ ἄλλα C. γ καὶ om. B. ἣν om. B. et a pr. man. D. ἁ παρὰθεῖναι B.C.D.E. et ex corr. A. (prius παρὰθεῖν) praetermitti Aret. παρελθεῖν Edd. ἁ σαφ. αὐτῶν μαθεῖν] μαθεῖν αὐτῶν B.D. σαφέστερον in marg. D. ἁ ἀσχημοσύνην B. et ex corr. A. ἁ Folium desideratur in D. usque ad ἁζιον δὲ p. 261 C. ἁ διαδιδόμενον B. διαλύμενον Catena in Act. Apost. p. 269. καὶ ταύτην] ταύτην δὲ C. ἔοῖδα ὅτι om. B. post ἀκούσαντες addens οἶδα καγώ.

ἠρυθρίασατε ταῦτα ἀκούσαντες· ἀλλ' ἐκείνοι ¹καὶ μέγα φρο-
 νοῦσι καὶ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ διὰ τὴν μαρίαν ταύτην.
 Ταῦτα οὖν καὶ τὰ ἰτοιαῦτα ὁ Παῦλος ἅπαντα ²ἀνακινῶν ἔλε-
 γεν· “Οἴδατε, ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα,
 ὡς ἂν ἡγεσθε, ἀπαγόμενοι.” Καὶ ἐπειδὴ πρὸς εἰδότας διε-
 λέγετο, οὐ τίθησι πάντα μετὰ ἀκριβείας, μὴ βουλόμενος αὐτοῖς
 ἐνοχλεῖν, ἀλλ' ἀναμνήσας μόνον καὶ εἰς ἔννοιαν ἀπάντων αὐτοῦς
³ἡγαγὼν, ἀπαλλάττεται ταχέως, πρὸς τὸ προκείμενον ἐπει-
 γόμενος. Τί δέ ἐστι, “πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα;” Οὗτοι οἱ
 μάντις πρὸς ἐκεῖνα ἡγοντο ἐλκόμενοι. Εἰ δὲ αὐτὰ ἄφωνα, πῶς
⁴μέτεροις ἔχρα; τίνος δὲ ἔνεκεν τοῖς ξοάνοις αὐτοῦς προσῆγεν ὁ
 δαίμων; Ὡς αἰχμαλώτους καὶ δεσμίους· ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν πλάνην Ε
 πιθανὴν ἐργαζόμενος. Ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ ὁ λίθος ἄφωνος εἶναι,
⁵ἑσπούδαζον τοῖς εἰδώλοις προσηλαῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τὰ
 αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιγράφηται. Ἄλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα.
 Ἄλλ' οὐκ ἔθηκε τὰ ἡμέτερα, τὰ τῶν προφητῶν λέγω· καὶ γὰρ ²⁶¹
 δηλὰ ἦν αὐτοῖς ὅ᾽ ἅπασι, καὶ ἐν αὐτοῖς προεφήτευσεν, ὡς
 αὐτοῖς πρόπον ἦν, μετὰ συνέσεως καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης.
 Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ Ρεῖπειν καὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν ἦσαν
 κύριοι· οὐ γὰρ ἀνάγκη κατέχοντο, ἀλλ' ἐξουσία ἦσαν τετι-
 μημένοι. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωᾶς ἔφυγε, διὰ τοῦτο καὶ Ἰεζεκιήλ
⁶ἀνεβάλλετο, διὰ τοῦτο καὶ Ἰερεμίας παρητεῖτο. Ὁ δὲ θεὸς
 οὐ μετὰ ἀνάγκης αὐτοὺς ὥθει, ἀλλὰ συμβουλευόμενος, παραινῶν,
 ἀπειλῶν, οὐ σκοτῶν τὴν διάνοιαν. Δαίμονος ἔμεν γὰρ ἴδιον,
 τὸ θόρυβον καὶ μαρίαν ποιεῖν, καὶ πολὺν τὸν ζόφον· θεοῦ δὲ,
 τὸ φωτίζειν, καὶ μετὰ συνέσεως διδάσκειν τὰ δέοντα. B

Πρώτη μὲν οὖν ⁷αὕτη διαφορὰ μάντεως καὶ προφήτου·
 δευτέρα δὲ ἑτέρα, ἣν ἐφεξῆς τίθησι, λέγων· “Διὸ γνωρίζω
 ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν.”
 Εἶτα καὶ ἑτέραν· “Καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν,
 εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ.” Ὅταν ⁸οὖν ἴδῃς, φησὶ, τινὰ ⁹μὴ
 φθεγγόμενον αὐτοῦ τὸ ὄνομα, ἢ καὶ ἀναθεματίζοντα, ¹⁰νόησον
 ὅτι μάντις ἐστί. Πάλιν, ὅταν ἴδῃς ἕτερον μετὰ τοῦ ὀνόματος
 αὐτοῦ πάντα φθεγγόμενον, νόησον ὅτι πνευματικός ἐστι. Τί

4 v. 3.

¹ καὶ om. B.² τοιαῦτα] + εἰδῶς ex corr. A.³ ἀναμνήσκων B.

ἅπαντα om. C. Aret.

⁴ ἄγων B.E. et a pr. man. A.⁵ Vid. Annot.⁶ ἑσπούδαζεν F. et ex corr. A. Ita clam edidit Montef. Alterum tumentur Cat.Aret. Mox τὰ αὐτοῦ ex corr. A. ⁷ ὅ ἅπασιν omnes. ἅπαντα Edd. ⁸ ἰδεῖν B.⁹ ἀνεβάλλετο A.B.C.E. Vulgatum est in Catena. ¹⁰ μέν om. B.F.¹¹ αὕτη δ. omnes. δ. αὕτη Edd. ¹² ἑτέραν B.C.E. Cat. ἑτέρα vulgo. ¹³ οὖνaccessit ex omnibus. ¹⁴ μὴδὲ F. Cat. Mox τὸ ὄνομα αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ τὸὄνομα Codd. ¹⁵ Verba νόησον ὅτι, quae aberant, in subsidiis omnibus

leguntur.

οὖν, φησὶ, περὶ τῶν κατηχομένων ἂν εἴποιμεν; Εἰ γὰρ αὐδεῖς
 C δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ, τί
 ἂν εἴποιμεν περὶ τούτων, ὀνομαζόντων μὲν αὐτοῦ τὸ ὄνομα,
 πνεύματος δὲ ἀπεστερημένων; Ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος
 αὐτῷ ἡν' οὐ γὰρ ἦσαν κατηχούμενοι τότε· ἀλλὰ περὶ πιστῶν
 καὶ ἀπίστων. Τί οὖν; οὐδεὶς δαίμων ὀνομάζει τὸν ὕθρον;
 οὐχὶ οἱ δαιμονῶντες ἔλεγον, ⁵ "Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ;" οὐχὶ Παῦλος ἔλεγον, "Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ
 τοῦ ὑψίστου εἰσὶν;" Ἀλλὰ μαστιζόμενοι, ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι
 ἐκόντες δὲ καὶ μὴ ² μαστιγούμενοι, οὐδαμοῦ. Ἀξίον δὲ ἐνταῦθα
 ζητῆσαι, διὰ τί καὶ ὁ δαίμων ταῦτα ἐφθέγγετο, καὶ Παῦλος
 ἐπετίμησε. Τὸν διδάσκαλον ³ τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος· καὶ γὰρ
 D ⁴ καὶ ὁ Χριστὸς ἐπετίμησεν· οὐδὲ γὰρ ἐβούλετο παρ' ἐκείνων
 τὴν μαρτυρίαν ἔχειν. Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ὁ δαίμων ἐποίει
 τοῦτο; Βουλόμενος συγχεῖν τῶν πραγμάτων τὴν τάξιν, καὶ
 ἀρπάσαι τῶν ἀποστόλων τὸ ἀξίωμα, καὶ πείσαι πολλοὺς
 προσέχειν ⁵ αὐτοῖς· ὅπερ εἰ ἐγεγόνει, ῥαδίως ἂν ἐντεῦθεν ἀξιό-
 πιστοι φανέντες, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπεισήγαγον ἂν. Ἰν'
 οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μηδὲ ἀρχὴν ἢ ἀπάτην λάβῃ, καὶ τὰ
 ἀληθῆ λέγοντας ἐπιστομίζει, ὥστε ἐν τοῖς ψευδέσι μὴδ' ὅλως
 τινὰ αὐτοῖς προσέχειν, ⁶ ἀλλὰ καθόλου πρὸς τὰ λεγόμενα παρ'
 E αὐτῶν ἀποφράττει τὰς ἀκοάς. Δήλους τοίνυν ποιήσας τοὺς
 μάντις καὶ τοὺς ⁷ προφῆτας ἀπὸ τε τοῦ προτέρου καὶ τοῦ
 δευτέρου σημείου, λοιπὸν περὶ τῶν θαυμάτων διαλέγεται, οὐχ
 ἀπλῶς εἰς τοῦτον ⁸ προελθὼν τὸν λόγον, ἀλλ' ὥστε τὴν ἐντεῦ-
 θεν ⁹ γενομένην διάστασιν ἀνελεῖν, καὶ πείσαι καὶ τοὺς τὸ
 ἔλαττον ἔχοντας μὴ ἀλγεῖν, καὶ τοὺς τὰ μείζονα κεκτη-
 μένους μὴ ἐπαίρεσθαι. Διὸ καὶ οὕτως ἤρξατο· ¹⁰ "Διαιρέσεις
 δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα" καὶ ¹¹ θεραπεύων
 πρῶτον τὸν τὸ ἔλαττον ἔχοντα χάρισμα, καὶ διὰ τοῦτο (432)
 ἀλγοῦντα. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, φησὶν, ἀθυμεῖς; ¹² ὅτι οὐκ ἔλαβες
 262 ὅσον ἕτερος; Ἀλλ' ἐνόησον ὅτι ¹³ ἡ χάρισμα ἐστὶ, καὶ οὐκ
 ὀφειλὴ, καὶ παραμυθήσῃ τὴν οὐδύνην. Διὰ τοῦτο εὐθέως ¹⁴ οὕτως
 εἶπε· "Διαιρέσεις ¹⁵ δὲ χαρισμάτων εἰσὶ." Καὶ οὐκ εἶπε,

5 Marc. i. 24. Act. xvi. 17.

6 v. 4.

ὑ θεῶν] ἡν F. Cat. ² μαστιζόμενοι F. Post οὐδαμοῦ, παντελῶς add. B.
³ τὸν om. F. ⁴ καὶ om. A.C.F. ⁵ οὐδὲ] οὐ B. et a pr. man. D. ⁶ αὐτῷ
 ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁷ ἀλλὰ] + καὶ F. ⁸ ψευδοπρο-
 φήτας ex corr. A. Mox ἀπὸ τε τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πρώτου σ. B. ⁹ παρελ-
 θὼν C. Ita tacite mutavit Montef. ¹⁰ γενομένην F. ¹¹ θεραπεύει B. et ex
 corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Statim πρότερον B.D. ¹² ὅτι om. F.
¹³ χάρισμα E. Aret. etiam C. a pr. manu. ¹⁴ οὕτως εἶπεν Codd. εἶπεν
 οὕτω Edd. ¹⁵ δὲ om. A.

σημείων, οὐδὲ θαυμάτων, ἀλλὰ, “χαρισμάτων,” τῷ ὀνόματι τῆς
 δωρεᾶς πείθων αὐτὸν μὴ μόνον ἀλγεῖν, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰδέναι.
 Καὶ μετὰ τούτου κάκεινο λογίζου, ῥησὶν, ὅτι εἰ καὶ τῷ
 μέτρῳ ἡλάττωσαι τοῦ δοθέντος, τῷ καταξιωθῆναι λαβεῖν ἐκεί-
 θεν, ὅθεν καὶ ὁ τὸ πλεόν λαβὼν, ἡτὴν ἴσῃ ἔχει τιμὴν. Οὐ
 γὰρ δῆπου ἔχοις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἐκείνῳ μὲν “τὸ πνεῦμα ἐχαρί-
 σατο, σοὶ δὲ ἄγγελος” καὶ γὰρ καὶ σοὶ κάκεινῳ τὸ πνεῦμα. B
 Διὸ ἐπήγαγε, “τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.” Ὡστε εἰ καὶ ἐν τῇ δόσει
 διαφορὰ, ἀλλ’ οὐκ ἐν τῷ δεδομένῳ “διαφορὰ” ἀπὸ γὰρ τῆς
 αὐτῆς πηγῆς καὶ σὺ κάκεινος ἀρύεσθε. “Καὶ διαιρέσεις δια-
 κοιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος.” Λιπαίνων γὰρ τὴν παραμυ-
 θίαν, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα προστίθησι. Καὶ ἐτέρῳ
 πάλιν ὀνόματι καλεῖ τὰς δωρεὰς ταύτας, πλείονα κἀντεῦθεν
 παραμυθίαν ἐπινοῶν διὸ καὶ οὕτως εἶπε, “Διαιρέσεις ὅδε
 διακοιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος.” Ὁ μὲν γὰρ χάρισμα C
 ἀκούσας, καὶ ἔλαττον λαβὼν, ἴσως ἂν ἀλγήσει· ὁ δὲ διακοιῶν,
 οὐχ ὁμοίως· πόνου γὰρ ἐνδεικτικὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ἰδρωτός.
 Τί τοίνυν ἄλλοις, φησὶν, εἰ ἕτερον πλείονα *πυκνῶσαι ἐκέλευσε,
 σοὺ φεισάμενος; 8 “Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ
 αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. 9 Ἐκάστῳ δὲ
 δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.” Καὶ
 τί ἐστὶν ἐνέργημα; 2 τί δὲ χάρισμα, φησί; τί δὲ διακοιῶν;
 Ὁνομάτων διαφοραὶ μόνον, ἐπεὶ πράγματα τὰ αὐτά. Ὁ γὰρ
 ἐστὶ χάρισμα, τοῦτο 3 διακοιῶν, τοῦτο καὶ ἐνέργειαν 4 λέγει.
 5 “Τὴν γὰρ διακοιῶν σου, φησί, πληροφόρησον” καὶ, “Τὴν D
 διακοιῶν μου δοξάζω.” Καὶ Τιμοθέῳ γράφων φησί· “Δι’
 ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε 6 ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ
 θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοί” καὶ Γαλάταις πάλιν ἐπιστέλλων
 ἔλεγεν· “Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς 7 ἀποστολὴν, ἐνῆρ-
 γησε καὶ μοι εἰς τὰ ἔθνη.” Ὅρᾳς ὅτι οὐδεμίαν διαφορὰν
 δείκνυσιν ἐν ταῖς δωρεαῖς πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ 8 πνεύματος
 ἁγίου; οὐ τὰς ὑποστάσεις συναλείφω, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τῆς
 οὐσίας τὴν ὁμοτιμίαν ἐμφαίνων. Ὅπερ γὰρ τὸ πνεῦμα

7 v. 5. 8 v. 6, 7. 9 2 Tim. iv. 5. Rom. xi. 13. 2 Tim. i. 6. Gal. ii. 8.

9 αὐτὸν est in libris omnibus, non in Edd. 7 φησὶν] πάλιν C. 8 τὴν
 om. F. Statim ἔχει B. et ante corr. D. 7 τὸ πν. ἐχαρίσατο pro ἐχαρίσατο
 τὸ πν. omnes. 8 ἡ διαφορὰ B. 7 γὰρ om. C. 9 δὲ om. C. F. Ita
 Montef. 8 ἂν om. F. Statim ἀλγήσει B. C. E. et a pr. man. A. ἀλγήσει
 Edd. 8 πυκνῶσαι A. C. D. E. πυκνῶσαι vulgo. 9 ἐκάστῳ—συμφέρον
 om. F. 2 τί δὲ om. B. in marg. D. δαί pro δὲ his C. E. 8 διακοιῶν
 E. Post διακοιῶν addunt καὶ 8 φησὶν διακοιῶν F. Cat. 8 λέγει] καλεῖ D.
 8 ἀναζωπυρεῖν]+φησὶ E. 8 ἀποστολὴν]+τῆς περιτομῆς F. 8 ἁγίου
 πνεύματος inverso ord. A. B. D.

Εχαρίζεται, τοῦτο καὶ τὸν θεὸν ἐνεργεῖν, τοῦτο καὶ τὸν υἱὸν διατάττειν καὶ παρέχειν φησί. Καίτοιγε εἰ ἔλαττον ἦν τοῦτο ἐκείνου, ἢ ἐκείνο τούτου, οὐκ ἂν οὕτως αὐτὸ τέθεικεν, οὐδ' ἂν ἐταύτη παρεμυθήσατο τὸν ἀλγοῦντα. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἐτέρῳ τινὶ τρόπῳ αὐτὸν παρακαλεῖ, ¹τῷ καὶ συμφέρειν αὐτῷ τὸ ἰδοθῆν μέτρον, ²εἰ καὶ ἔλαττον εἴη. Εἰπὼν γάρ, ἵστι τὸ αὐτὸ πνεῦμα, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος, καὶ ὁ αὐτὸς θεός, καὶ ταύτη αὐτὸν ἀνακτησάμενος, ἐπάγει πάλιν ἐτέραν παράκλησιν, οὕτω λέγων· “Ἐκάστῳ δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον.” Ἴνα γάρ μὴ λέγῃ τις, τί γάρ, εἰ καὶ ³ὁ αὐτὸς κύριος, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, καὶ ὁ αὐτὸς θεός, ἀλλ' ἐγὼ ⁴ἔλαττον ἢ ἔλαβον; φησὶν, ὅτι οὕτω συνέφερε. Φανέρωσιν δὲ πνεύματος τὰ σημεῖα καλεῖ, εἰκότως. Ἐμοὶ μὲν γὰρ τῷ πιστῷ δηλὸς ὁ πνεῦμα ἔχων ἀπὸ τοῦ βαπτισθῆναι· τῷ δὲ ἀπίστῳ οὐδαμῶθεν ἔσται τοῦτο καταφανές, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῶν σημεῖων· ὥστε κἀντεῦθεν πάλιν οὐ μικρὰ παραμυθία. Εἰ γὰρ καὶ ⁵τὰ χαρίσματα διάφορα, ἀλλ' ἡ ἐνδειξις μία· κἀν γὰρ πολὺ ἔχεις, κἀν ὀλίγον, ὁμοίως εἰ δηλὸς. Ὡστε εἰ τοῦτο σπουδαίεις ἐπιδείξασθαι, ὅτι πνεῦμα ἔχεις, ἀρκούσαν ἔχεις τὴν ⁶ἀπόδειξιν. Ὅταν οὖν καὶ εἰς ὁ δὲ δωκὼς ἦ, καὶ χάρισμα τὸ δοθῆν, καὶ ἡ φανέρωσις κἀντεῦθεν ⁷γίνηται, καὶ τοῦτο μᾶλλον σοι συμφέρῃ, μὴ ἄλγει ὡς καταφρονηθεῖς. Οὐ γὰρ ἀτιμάζων ⁸σε, οὐδὲ καταδέεστερον ἐτέρον ἀποφαίνων ἐποίησεν, ἀλλὰ φειδόμενός σου, καὶ τὸ λυσιτελές σοι σκοπῶν. Τὸ γὰρ μείζον λαβεῖν ⁹τὸν οὐ δυνάμενον ἐνεγκεῖν, τοῦτο καὶ ἀσύμφορον καὶ βλάβην ἔχον καὶ ἀθυμίας ἄξιον.

¹⁰“Ὡς μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ¹¹ἐτέρῳ δὲ (433) πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.” Ὅρῃς πῶς πανταχοῦ ταύτην ποιεῖται τὴν προσθήκην, “ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι,” λέγων, καὶ “κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα;” Οἶδε γὰρ μεγάλην οὔσαν τὴν ἐντεῦθεν παράκλησιν. ¹²“Ἄλλῳ ¹³δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ ¹⁴προφητεῖαι, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἐτέρῳ δὲ γένη

10 v. 8, 9.

11 v. 10.

¹ ἐκείνο τούτου] δεύτερον τοῦτο ἐκείνο B. ² εἰ καὶ εἴη] κἀν εἴη B. ³ ὅτι om. B.D. ⁴ ὅτι om. A.B.D. et a pr. man. E. ⁵ ἔλαβον F. ⁶ τὰ om. B.D. ⁷ γίνηται Veron. Sav. ⁸ γίνηται Sav. marg. ⁹ γίνηται C.E. et ex corr. A. receptum a Montef. ¹⁰ Mox συμφέρειν B. et a pr. man. A. ¹¹ σε] + ὁ θεός Edd. repugnantis libris. ¹² τὸν om. C.E.F. ¹³ Mox τοῦτο καὶ βλ. ἔχει καὶ ἀσύμφορον καὶ ἀθ. ἄξιον B. ¹⁴ ἐτέρῳ δὲ π. ἐν τῷ αὐτῷ πν. om. B.D. Mosq. 7. ¹⁵ ὅρα F. ¹⁶ δὲ] + καὶ F. ¹⁷ προφητεῖαι hic et alibi F. Mosq. 7.

γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν.” Ἐπειδὴ * γὰρ ἐν τούτῳ μέγα ἐφρόνουν, διὰ τοῦτο αὐτὸ ὕστερον τέθεικε, καὶ ἐπήγαγε. ¹² “ Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ὁ θεὸς καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Τὸ φάρμακον τὸ καθολικὸν τῆς παραμυθίας, τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης, ἐκ τῶν αὐτῶν θησαυρῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν ναμάτων πάντα λαμβάνειν. Διὸ καὶ συνεχῶς ἐπαντλῶν D τῷ ῥήματι τούτῳ, τὴν δοκοῦσαν ἀνωμαλίαν εἶναι ἐξισοῖ καὶ παραμυθεῖται. Καὶ ἀνωτέρω μὲν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα δείκνυσιν χορηγοῦντα τὰ χαρίσματα· ἐνταῦθα δὲ τὸ πνεῦμα εἰπὼν ἠρκέσθη, ἵνα μάθῃς κἀντεῦθεν πάλιν τὴν αὐτὴν ἀξίαν οὔσαν. Τί δὲ ἐστὶ, “ λόγος σοφίας; ” Ὁν εἶχεν ὁ Παῦλος, ὃν εἶχεν Ἰωάννης ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς. Τί δὲ, “ λόγος γνώσεως; ” Ὁν εἶχον οἱ πολλοὶ τῶν πιστῶν, γνώσιν μὲν ἔχοντες, διδάσκειν δὲ οὕτως οὐ δυνάμενοι, οὐδὲ εἰς ἕτερον εὐκόλως ἐξενεγκεῖν, ἅπερ ᾔδεσαν. “ Ἐτέρω δὲ πίστις ” πίστις E οὐ ταύτην λέγων τὴν τῶν δογμάτων, ἀλλὰ τὴν τῶν σημείων, περὶ ἧς αἶψιν ¹³ “ Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, εἰρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, ἢ μετὰβηθι, καὶ μεταβήσεται.” Καὶ οἱ ἀπόστολοι δὲ περὶ αὐτῆς ἠξίουσαν λέγοντες, “ Πρόσθετε ἡμῖν πίστιν.” Αὕτη γὰρ μήτηρ τῶν σημείων ἐστίν. Ἐνεργήματα δὲ δυνάμεων “ κεκτῆσθαι, καὶ χαρίσματα ἰαμάτων, οὐκ ἐστὶ ταῦτόν. Ὁ μὲν γὰρ ἔχων ἡ χάρισμα ἰαμάτων, ἐθεράπευε μόνον· ὁ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων κεκτῆμένος, καὶ ἐτιμωρεῖτο. Δύναμις γὰρ ἐστὶν οὐ τὸ ἰάσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κολάσαι, ὥσπερ ὁ Παῦλος ἐπῆρωσεν, ὥσπερ ὁ Πέτρος ἀνέειλεν. ²⁶⁴ “ Ἄλλω δὲ προφητεῖαι, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων.” Τί ἐστὶ, “ διακρίσεις πνευμάτων; ” Τὸ εἶδέναι τίς ὁ πνευματικὸς, καὶ τίς ὁ μὴ πνευματικὸς· τίς ὁ προφήτης, καὶ τίς ὁ ἀπατεῶν· ὃ ¹ καὶ Θεσσαλονικεῦσιν ἔλεγε, ¹⁴ “ Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε πάντα δὲ βδοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.” Καὶ γὰρ πολλὴ τότε τῶν ψευδοπροφητῶν ἦν ἢ φορὰ, τοῦ διαβόλου φιλονεικοῦντος παρυνποστῆσαι τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος. “ Ἄλλω δὲ γένῃ γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν.” Ὁ μὲν γὰρ ᾔδει ἰπὸ τί ἔλεγεν αὐτὸς, ἐτέρω δὲ ἐρμηνεύσαι οὐκ ἠδύνατο· B ὁ δὲ καὶ ἀμφοτέρω ταῦτα ἐκέκρητο, ἢ τούτων θάτερον. Ἐδδο-

¹² v. 11.¹³ Matth. xvii. 20. Luc. xvii. 5.¹⁴ 1 Thess. v. 20, 21.

* γὰρ om. C. Aret. Statim μέγα ἐν τούτῳ hoc ordine C.E. γὰρ τὸ ἐν B. ² λέγω C.E. Aret. ³ φησὶν, ἐὰν ἔχητε ὁ Χριστὸς, ἐὰν ἔχητε, φησὶν C. Aret. In vulgata lectione ὁ Χριστὸς ante φησὶν clam invexit Montef. repugnantibus libris. ⁴ μετὰβηθι· ἐντεῦθεν B.D. ⁵ κεκτῆσθαι om. F. ⁶ ταῦτον omnes. τὸ αὐτὸ Edd. ⁷ χαρίσματα B.D.F. ⁸ καὶ, quod aberat, est in B.C.D.F. ⁹ δοκιμάζετε C.E.F. et a pr. man. A. δοκιμάζοντες Edd. ¹⁰ Vid. Annot. ¹¹ τὸ om. F.

κει δὲ τοῦτο χάρισμα μέγα εἶναι, ἐπειδὴ καὶ πρῶτον αὐτὸ ἔλαβον οἱ ἀπόστολοι, καὶ παρὰ Κορινθίους οἱ πλείους τοῦτο ἐκέκτηντο· ὁ δὲ τῆς διδασκαλίας λόγος οὐχ οὕτω, ¹⁵ Διὸ ἐκεῖνο μὲν πρῶτον τίθησι, τοῦτο δὲ ἔσχατον. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δι' ἐκεῖνο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, καὶ προφητεῖαι, καὶ ἐνεργήματα δυνάμεων, καὶ γένη γλωσσῶν, καὶ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν. Οὐδὲν γὰρ ¹⁶ τούτου ἴσον διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹⁵ “Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ¹⁷ ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Καὶ τῷ ¹⁸ Τιμοθέῳ ἐπέστελλε λέγων· “Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ· μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος.” Ὁρᾷς πῶς καὶ χάρισμα αὐτὸ καλεῖ; Εἴτα ἦν ¹⁹ ἀνωτέρω τέθεικε παραμυθίαν εἰπὼν, “τὸ αὐτὸ πνεῦμα,” ταύτην ²⁰ καὶ ἐνταῦθα τίθησι λέγων· “Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται.” Οὐ παραμυθεῖται δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιστομίζει τὸν ἀντιλέγοντα ²¹ ἐνταῦθα λέγων, “διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται.” Δεῖ γὰρ καὶ ἐπιστύφειν, οὐχὶ θεραπεύειν μόνον, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ποιεῖ, ὅταν ²² Διέγῃ· “Σὺ τίς εἰ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ;” Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται.” Καὶ ὁ τοῦ πατρὸς ἦν, τοῦτο καὶ τοῦ πνεύματος ἔδειξεν ἄν. Ὡς περ γὰρ περὶ αὐτοῦ φησιν, “Ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάσιν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ πνεύματος· Πάντα ²³ δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Ἀλλ' ἐνεργοῦμενον, φησὶν, ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἀλλ' οὐδαμοῦ τοῦτο εἶρηκεν, ἀλλὰ ²⁴ ἐν πλάττεις. Ὅταν γὰρ λέγῃ, “ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάσι,” περὶ (434) ἀνθρώπων ²⁵ λέγει· οὐ ²⁶ δήπου μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πνεῦμα ²⁷ ἀριθμεῖ, καὶ μυριάκις ἢ παραπαίων, καὶ μυριάκις ἑμαινόμενος. Ἐπειδὴ ²⁸ γὰρ εἶπε, “διὰ τοῦ πνεύματος,” ἵνα τὸ, διὰ, τοῦτο μὴ νομίσης ἐλαττώσεως εἶναι, μηδὲ τοῦ ἐνεργεῖσθαι, ἐπήγαγεν, ²⁹ ὅτι ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα, οὐκ ἐνεργεῖται, καὶ ³⁰ ἐνεργεῖ ὥς βούλεται, οὐ καθὼς κελεύεται. Καθάπερ γὰρ περὶ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς λέγει, ³¹ ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ὁμοίως καὶ περὶ εαυτοῦ, ὅτι οὗς θέλει ζωοποιεῖ· οὕτω καὶ περὶ

15 1 Tim. v. 17. 16 1 Tim. iv. 13, 14.

16 Rom. ix. 20.

17 Joan. v. 21.

¹⁵ διὰ] + καὶ A. ¹⁶ τοῦτο δὲ ἔσχατον] Sic omnes. ὕστερον δὲ τοῦτο Edd. ¹⁷ τοῦτον a pr. man. B. τοῦτων A.C.D.E. his Aret. ¹⁸ Τιμοθέῳ] + δὲ F. Statim ἐπιστέλλων ἔλεγεν B. ¹⁹ ἀνω F. ²⁰ καὶ om. F. ²¹ ἐνταῦθα] + δὲ (ex corr. δη) A. ²² δὲ om. E. ²³ ἐν] τὸ ἐν B.D. et ex corr. A. ²⁴ ἐν] + τοῦτο Edd. τοῦτο om. B.C.D.E.F. ²⁵ λέγει] τοῦτο λέγει Edd. τοῦτο deest in omnibus. ²⁶ δήπου] + δὲ C.F. ²⁷ ἀριθμεῖ B. Aret. ἀριθμήσεις F. ²⁸ γὰρ] δὲ C. ²⁹ ὅτι om. B.D. ³⁰ ἐνεργεῖ om. F.

τοῦ πνεύματος, ἀλλαχοῦ ἢ μὲν ὅτι μετ' ἐξουσίας πάντα ἐργάζεται, καὶ τὸ κωλύον οὐδέν· τὸ γὰρ, ¹⁸ "Ὁπου θέλει πνεῖ," εἰ καὶ περὶ τοῦ ἀνέμου εἴρηται, ¹⁹ "τοῦτον ἐστὶ κατασκευαστικόν" ²⁰ ἐνταῦθα δὲ, ὅτι πάντα ἐνεργεῖ καθὼς βούλεται. Καὶ ἐτέρωθεν δὲ ὅτι οὐχὶ τῶν ἐνεργουμένων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ἐνεργούντων, μάνθανε. "Τίς γὰρ οἶδε, φησὶ, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ." "Ὅτι δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστιν, ἡ ψυχὴ, οὐ δεῖται ἐνεργείας, ἵνα εἰδῇ τὰ ἐαυτῆς, παντί που δῆλον. Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα εἰδῇ τὰ τοῦ θεοῦ. Οὕτω γὰρ, φησὶ, τὰ τοῦ θεοῦ οἶδεν ἀπόρρητα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἀπόρρητα τὰ ἐαυτῆς. Εἰ δὲ ἢ εἰς τοῦτο οὐκ ἐνεργεῖται, B πολλῶ μᾶλλον τὸ ἐπιστάμενον τοῦ θεοῦ τὰ βάθη, καὶ οὐκ ἐνεργοῦμενον εἰς τοῦτο, εἰς τὸ δοῦναι χαρίσματα τοῖς ἀποστόλοις ἐνεργείας οὐκ ἂν ἐδεήθη. Χωρὶς δὲ τούτων κἀκεῖνο, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐρῶ καὶ νῦν. Ποῖον δὲ τοῦτο; "Ὅτι εἰ ἔλαττον τὸ πνεῦμα καὶ ἐτέρας οὐσίας, ²¹ οὐδὲν ὠνησεν ἡ παραμυθία, οὐδὲ τὸ ἀκοῦσαι, "τὸ αὐτὸ πνεῦμα." Ὁ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν μεγίστην ἂν ταύτην σχοίη παραμυθίαν, ὅτι αὐτὸς ²² αὐτῷ ἔδωκεν· ὁ δὲ παρὰ τοῦ δούλου, τότε μᾶλλον ἀλγεῖ, ὅταν τοῦτό τις αὐτῷ ²³ προενέγκῃ. "Ὡστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ τῆς δουλικῆς, ἀλλὰ τῆς βασιλικῆς C οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ²⁴ Διὸ καθάπερ αὐτοὺς παρεμυθήσατο εἰπὼν, ὅτι "Διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων, ὁ δὲ αὐτὸς θεός·" οὕτω καὶ ἀνωτέρω εἰπὼν, "Διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα" καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν εἰπὼν, "Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ²⁵ ῥὲν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδία ἐκάστῳ καθὼς βούλεται."

²⁶ Μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ²⁷ φησὶ, μηδὲ ἀλγῶμεν λέγοντες, διὰ τί τὸ ἔλαβον καὶ τὸ οὐκ ἔλαβον; μηδὲ εὐθύνας ἀπαιτῶμεν τὸ

¹⁸ Ibid. iii. 8.

^b μὲν] + οὐν καὶ C. ^c ἐργάζεται Codd. ποιεῖ Edd. Post ἐργάζεται add. φησὶ C. ^d τοῦτον ἐστὶ] τουτέστιν B.D. et a pr. man. A. ἀλλὰ ἐστιν ex corr. A. ^e φησὶ om. F. ^f ἰδῇ bis E. ^g ἵνα εἰδῇ] ἐνεργείας χρῆζει πρὸς τὸ εἰδέναι C. Aret. ^h εἰς erasum in A. Post ἐνεργεῖται, ψυχὴ add. F. ⁱ εἰς τοῦτο om. C. Ita tacite Montef. ^k οὐδέν] + ἂν ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^l τὸ om. D.E. et a pr. man. A. οὐδὲ vel οὐδέ τὸ eras. in B. ^m αὐτὸ B.D. ⁿ Vid. Annot. ^o διὸ καθάπερ] Sic Codd. διόπερ καθὰ Veron. διόπερ καθάπερ Sav. Mor. Ben. Statim παρεμυθήσατο αὐτοὺς inverso ord. Edd. repugnantibus libris. ^p ἔν] τὸ ἐν F. et ex corr. A. ^q ΗΘΙΚΟΝ. "Ὅτι οὐ δεῖ ἐπιζητεῖν, τίνας ἐνεκεν οἱ μὲν πλουτοῦσιν, οἱ δὲ πένονται, ἀλλ' ἀποδιδόναι τὰ τοιαῦτα τῷ ἀκαταλήπτῳ καὶ τῇ κρίσει τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιλέγειν ἐπὶ πάσι, τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ ἄβυσσος πολλή, Veron. ^r φησὶ] καὶ ἡμεῖς C.

Δπνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ γὰρ οἶδας, ὅτι ἀπὸ κηδεμονίας ἐχαρί-
 σατο, ἔννοήσας ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς κηδεμονίας καὶ τὸ μέτρον
 ἔδωκε, στέργε καὶ χαίρε ὑπὲρ ὧν ἔλαβες· ¹καὶ μὴ δυσχεραίνε
 ὑπὲρ ὧν οὐκ εἵληφας, ἀλλὰ καὶ ὁμολόγει χάριν, ὅτι μὴ μεῖζονα
 ἔλαβες τῆς δυνάμεως τῆς σῆς. Εἰ δὲ ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐ
 χρη περιεργάζεσθαι, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς σαρκικοῖς, ἀλλ'
 ἡσυχάζειν, καὶ μὴ ἠλύειν, διὰ τί ὁ θεῖνα πλούσιος, ²καὶ ὁ
 θεῖνα πένης. Μάλιστα μὲν γὰρ οὐχ ἕκαστος ἀπὸ θεοῦ
 Επλουτεῖ, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς καὶ πλεο-
 νεξίας. Ὁ γὰρ κελεύσας μὴ πλουτεῖν, πῶς ἂν ἔδωκεν ὕπερ
 ἐκώλυσεν ἢ μὴ λαβεῖν; Ἰνα δὲ ἐκ πλείονος ἐπιστομίσω τῆς
 περιουσίας τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀντιλέγοντας ἡμῖν, φέρε ἄνωτέρω
 τὸν λόγον ἀγάγωμεν, ἥνικα παρὰ τοῦ θεοῦ ὁ πλοῦτος ἐδίδοτο,
 καὶ ἀπόκριναί μοι· τίνας ἔνεκεν ὁ Ἀβραάμ ἐπλούτει, ὁ δὲ
 Ἰακώβ ³καὶ ἄρτου ἐδεῖτο; Οὐχὶ δίκαιος καὶ οὗτος ἦν, καὶ
 ἐκεῖνος; οὐχὶ ὁμοίως περὶ τῶν τριῶν φησιν, “Ἐγὼ ὁ θεὸς
 Ἀβραάμ ⁴καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ; Διὰ τί τοίνυν ὁ μὲν
 266 ἐπλούτει, ὁ δὲ ἐθήτερε; μᾶλλον δὲ διὰ τί ὁ μὲν Ἡσαῦ
 ἐπλούτει ἄδικος ὧν καὶ ἀδελφοκτόνος, οὗτος δὲ ἐν δουλείᾳ
 ἦν χρόνον τοσοῦτον; Διὰ τί πάλιν ὁ μὲν Ἰσαὰκ μετὰ ἀδείας
 ἔζησε τὸν ἅπαντα χρόνον, ὁ δὲ Ἰαβώβ ἐν μόχθοις καὶ ταλαι-
 πωρίαις διὸ καὶ ἔλεγε, ²⁰“Μικραὶ καὶ πονηραὶ αἱ ἡμέραι
 μου.” Διὰ τί ὁ μὲν Δαυὶδ προφήτης ὧν καὶ βασιλεὺς,
 καὶ αὐτὸς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν πόνοις ἔζησεν, ὁ δὲ Σο-
 λωμὼν ὁ υἱὸς ⁵ὁ τούτου τεσσαράκοντα ἔτη πάντων ἀνθρώ-
 πων ἀδεέστερον ⁶διήγεν, εἰρήνης ἀπολαύων βαθείας, δόξης,
 τιμῆς, καὶ τρυφῆς ἅπαν ⁷ἐπιὼν εἶδος; Τί ⁸ἐδήποτε καὶ ἐν τοῖς
 Βπροφήταις ὁ μὲν μεζόνως, ὁ δὲ ⁹ἐλαττόνως ἐθλίβετο; Ὅτι
 ἐκάστω οὕτω συμφέρον ἦν. Διὸ καὶ ἐκάστω ἐπιλέγειν χρῆ, (435)
 21“Τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή.” Εἰ γὰρ τοὺς μεγάλους
 ἐκείνους καὶ θαυμαστοὺς οὐχ ὁμοίως ἐγύμναζεν ὁ θεὸς, ἀλλὰ τὸν
 μὲν διὰ πείας, τὸν δὲ διὰ πλούτου, καὶ τὸν μὲν δι’ ἀνέσεως,
 τὸν δὲ διὰ θλίψεως, πολλῶ μᾶλλον ¹⁰ἐνὺν ταῦτα ἐννοεῖν χρῆ.
 Μετὰ δὲ τούτου κάκεινο λογίζεσθαι ¹¹δεῖ, ὅτι πολλὰ τῶν

19 Exod. iii. 6.

20 Gen. xlvii. 9.

21 Psal. xxxiv. 7.

¹ ἐννοήσας] καὶ ἐροήσας (sic) F. ² καὶ om. B. et a pr. man. D. ³ ὁμο-
 λόγει B.C.D.E. ὁμολόγει Edd. μὴ post ὅτι om. A.B. ⁴ ἠλύειν] πολυ-
 πραγμονεῖν C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ⁵ καὶ ὁ θεῖνα] Sic C.E.
 ὁ θεῖνα F. ὁ θεῖνα δὲ Edd. ⁶ μὴ om. F. ⁷ καὶ om. E. ⁸ καὶ ὁ θεός
 Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεός Ἰακώβ C.E. et ex corr. D. ⁹ ὁ om. C. αὐτοῦ pro ὁ
 τούτου B. ¹⁰ διήγαγεν F. ἡγαγεν B. et a pr. man. D. ¹¹ μετῴν C.E.
 ἐδήποτε] + οὐν C. ¹² ἐλαττον F. ¹³ ἐνὺν om. B.C.D. Post ἐννοεῖν, ἀπρίως
 addunt B.D. ¹⁴ δεῖ] χρῆ A.D. In B. haec μετὰ δὲ — δεῖ (vel χρῆ) absunt.

συμβαίνοντων αὐτὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ γίνεται γνώμην, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κακίας. Μὴ τοίνυν λέγε, διὰ τί ὁ μὲν πλούσιος φαῦλος ὢν, ὁ δὲ πένης δίκαιος ὢν; Μάλιστα μὲν γὰρ καὶ C τούτων ἔστι δοῦναί λόγον, καὶ εἰπεῖν, ὅτι οὔτε ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς πενίας ἔχει ¹τι βλάβος, ἀλλὰ ²καὶ μείζονα προσθήκην ³εὐδοκμήσεως, καὶ ὁ ⁴κακὸς ἐφ' ὅδιον τιμωρίας τὸν πλούτον, ἂν μὴ μεταβάληται, ⁵κέκτῃται καὶ πρὸ τῆς κολάσεως δὲ πολλακίς κακῶν αἴτιος αὐτῷ γέγονεν ὁ πλούτος πολλῶν, καὶ εἰς μυρία ἤγαγε βάραθρα. Ὁ δὲ θεὸς ἀφήσιν, ὁμοῦ τε δεικνὺς τὸ αὐτεξούσιον τῆς προαιρέσεως, ὁμοῦ τε τοὺς ἄλλους παιδεύων μὴ μαίνεσθαι μηδὲ λυττᾶν περὶ τὰ χρήματα. Τί οὖν, ὅταν πονηρὸς τις ὢν πλουτῇ, καὶ μηδὲν πάσχει δεινόν, φησὶν; Ἄν μὲν γὰρ ἀγαθὸς ὢν πλουτῇ, δικάως ἂν δὲ D πονηρὸς, τί ἐροῦμεν; Ὅτι καὶ ταύτῃ ἐλεεινός. Πλούτος γὰρ πονηρίᾳ ⁶προσγενόμενος ἐπιτρίβει τὸ πάθος. Ἄλλ' ἀγαθὸς ἔστι, καὶ πένεται. Ἄλλ' οὐδὲν βλάπτεται. Ἀλλὰ πονηρὸς ἔστι, καὶ πένεται. Οὐκοῦν δικάως καὶ κατ' ἀξίαν, μᾶλλον δὲ καὶ χρησίμως αὐτῷ. Ἄλλ' ὁ δεῖνα, φησὶ, παρὰ προγόνων ἐδέξατο ⁷πλούτον, καὶ σκορπίζει τούτον εἰς πόρνas καὶ παρασίτους, καὶ οὐδὲν πάσχει δεινόν. ⁸Τί φῆς; πορνεύει, καὶ λέγεις, οὐδὲν πάσχει δεινόν; μεθύει, καὶ νομίζεις αὐτὸν τρυφᾶν; εἰς οὐδὲν δέον δαπανᾷ, καὶ ζηλωτὸν ⁹αὐτὸν εἶναι φῆς; E καὶ τί χεῖρον γένοιτ' ἂν ¹⁰τούτου τοῦ τὴν ψυχὴν λυμαινομένου; Σὺ ¹¹δὲ, εἰ μὲν τὸ σῶμα διέστραπτο καὶ πεπήρωτο, μυρίων ἂν ἔφης ἄξιον ¹²αὐτὸν εἶναι δακρύων τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ πᾶσαν πεπηρωμένην ὀρών, καὶ ¹³μακάριον νομίζεις; Ἄλλ' οὐκ αἰσθάνεται, φησὶ. Καὶ ¹⁴ἰδὲ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο πάλιν ἐλεεινός, ὥσπερ οἱ παραπαίοντες. Ὁ μὲν γὰρ εἶδός, ὅτι νοσεῖ, καὶ τὸν ἱατρὸν ἐπιζητήσει πάντως, καὶ φαρμάκων ἀνέξεται ὁ δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δυνήσεται. Τούτον οὖν μακαρίζεις, εἰπέ μοι; Ἄλλ' οὐδὲν θαυμαστόν· φιλοσοφίας γὰρ οἱ πλείους ἄπειροι. Διὰ τοῦτο τὴν ἐσχάτην ¹⁵τίνομεν ¹⁶267 δίκην, κολαζόμενοι, καὶ οὐδὲ ἀπαλλαττόμενοι ¹⁷τῆς τιμωρίας διὰ τοῦτο θυμοὶ καὶ ἀθυμίαι καὶ θόρυβοι διηνεκεῖς, ἐπειδὴ

¹ τι om. A. ² καὶ om. F. ³ εὐδοκ.] ἀπὸ τῆς εὐδοκ. C.E. et in marg. D. ex probatione Aret. ⁴ κακός] ἄδικος B. ⁵ κέκτῃται] ἂ κέκτῃται A.B.C. D.E. Aret. Ita edebatur ante Sav. qui tacite correxit. ⁶ πονηρὸς] κακὸς B.D. ⁷ προσγενόμενος A.C.D.E.F. προσγενόμενος Edd. ⁸ τὸν πλούτον E. ⁹ τί φῆς]—δεινόν; om. B.F. et a pr. man. D. ¹⁰ αὐτὸν om. B.D. ζηλωτὸν — φῆς] νομίζεις αὐτὸν ζηλωτὸν εἶναι Edd. repugnantibus libris. ¹¹ τοῦτου τοῦ οὗτω F. ¹² δέ] μὲν C. ¹³ αὐτὸν ante ἄξιον transp. B. ante ἔφης Edd. ¹⁴ μακάριον] + εἶναι B.D. ¹⁵ ἰδὲ αὐτὸ] διὰ τοῦτο B.F. ¹⁶ τίνομεν E. et a pr. man. A. ¹⁷ τῆς om. E.

βίον ἄλυπον δείξαντος ἡμῖν τοῦ θεοῦ, τὸν τῆς ἀρετῆς, ἡμεῖς ταύτην ἀφέντες, ἑτέραν τέμνομεν ὁδὸν τὴν τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν χρημάτων, τὴν μυρίων γέμουσαν κακῶν. Καὶ ταυτὸν ποιούμεν, ὥσπερ ἂν εἴ τις σωματίων οὐκ εἰδὼς διακρίνειν κάλλος, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῖς ἱματίοις τιθέμενος καὶ τῷ περικειμένῳ κόσμῳ, τὴν μὲν ὥραϊαν γυναῖκα καὶ φυσικὸν κάλλος κεκτημένην Βιδῶν παραδράμοι· τὴν δὲ αἰσχροὺς καὶ δυσειδῆ καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρον, καλὰ ἱμάτια ἔχουσαν θεασάμενος, γυναῖκα ὁ ἀγάγοιτο. Τοιοῦτόν τι καὶ νῦν περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν πάσχουσιν οἱ πολλοί, τὴν μὲν αἰσχροὺς φύσει προσέμενοι διὰ τὸν ἔξωθεν αὐτῆς κόσμον, τὴν δὲ ὥραϊαν καὶ εὐμορφον ἀποστρεφόμενοι διὰ τὸ γυμνὸν αὐτῆς κάλλος, ὃ δὲ ὁ μάλιστα αὐτὴν ἐλέσθαι ἐχρῆν.

Διὰ τοῦτο αἰσχύνομαι, ὅτι παρ' Ἑλλήσι μὲν τοῖς ἀνόητοις εἰσὶν οἱ ταῦτα φιλοσοφούντες, εἰ καὶ μὴ πράγμασιν, ἀλλὰ C τῇ γνώμῃ γοῦν τέως, καὶ εἰδότες τὸ τῶν παρόντων ἐπικηρὸν παρ' ἡμῖν ἰδεῖν οὐδὲ ταῦτα ἐπίστανται, ἀλλὰ καὶ τὴν κρίσιν αὐτὴν διεφθαρμένην ἔχουσι, καὶ ταῦτα ἄνω καὶ κάτω τῆς γραφῆς ἐπαδούσης ἡμῖν καὶ λεγούσης· ²² “Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν κύριον δοξάζει.” “Φόβος κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέβαλε.” “Τὸν θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος.” “Μὴ παραζήλου ^β ἐν πονηρευομένοις.” “Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος.” “Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου.” Ταῦτα γὰρ καὶ D τὰ τοιαῦτα καθ' ἑκάστην ἀκούοντες τὴν ἡμέραν, ἔτι τῇ γῇ ἡ προσηλωμέθα. Καὶ καθάπερ παιδία ἀμαθῆ συνεχῶς τὰ στοιχεῖα μανθάνοντα, ἐπειδὴν διεσπαρμένως ἐξετάζεται περὶ τῆς ἐκείνων τάξεως, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρου λέγοντα πολὺν κινεῖ τὸν γέλωτα· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ^κ μὲν ἐνταῦθα κατὰ τάξιν (436) αὐτὰ ὑμῖν καταλέξωμεν, ὅπως οὐδέποτε παρακολουθεῖτε· ὅταν δὲ ἔξω διεσπαρμένως ὑμᾶς ἐρωτήσωμεν, ποῖα μὲν πρῶτα, ποῖα δὲ ^μ δεύτερα τῶν πραγμάτων τάττειν ἄξιον, καὶ τίνα μετὰ τίνα, οὐκ εἰδότες εἰπεῖν, καταγέλαστοι γίνεσθε. Ἡ οὐ πολλοῦ γέλωτος, εἰπέ μοι, ἀθανασίαν ^ν προσδοκῶντας, καὶ τὰ ἀγαθὰ,

²² Psal. xiv. 4. Sirac. xxv. 14. Eccl. xli. 13. Psal. xxxvi. 1. xlviii. 17. Esai. xl. 6.

^β ἀγοιτο B.D.F. ^γ τὴν om. F. ^δ δι' δ] + καὶ B. ^ε παρόντων] πραγμάτων Veron. ^ς δε, quod aberat, est in A.C.D.E.F. Statim ἐνιοι οὐδὲ om. E. ^ζ ἐν τοῖς ποι. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Statim μηδὲ φοβοῦ C.E. et ex corr. D. ^η Sic A.B.C.D.E. προσηλωμέθα vulgo. ^θ ἐτέρου B.C.D.E. et a pr. man. A. Ita etiam Veron. ἐτέρων Sav. cet. ^κ μὲν, quod aberat, est in C.E.F. μέν] + γάρ C. ^λ ὑμῖν, quod vulgo abest, receptum ex omnibus. ^μ ὅτερα F. ^ν προσδοκῶντες F. et ante corr. A.

ἂ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν Ἐ
 ἀνθρώπου ἀνέβη, περὶ τῶν ἐνταῦθα μενόντων φιλονεικεῖν, καὶ
 ζηλωτὰ αὐτὰ εἶναι νομίζειν; Εἰ γὰρ ἔτι ταῦτα χρεῖαν ἔχεις
 μανθάνειν, ὅτι οὐδὲν μέγα Ῥπλούτος, ὅτι σκιὰ τὰ παρόντα
 καὶ ὄναρ, ὅτι καπνοῦ δίκην διαλύεται καὶ ἀφίπταται, ἔξω τῶν
 ἀδύτων στῆθι τέως, ἐν τοῖς Ἀπροπυλαίοις μένε· οὕτω γὰρ
 τῆς εἰσόδου τῆς πρὸς τὰ ἄνω βασιλεία ἄξιος γέγονας. Εἰ
 γὰρ τὴν φύσιν αὐτῶν διακρίνειν οὐκ οἶσθα τὴν ἄσφατον καὶ
 διηλεκτὴν ῥέουσιν, πότε αὐτῶν ὑπεριδεῖν δυνήσῃ; Εἰ δὲ ῥέγεις
 εἰδέναι, παῦσαι πολυπραγμονῶν καὶ περιεργαζόμενος, τί δήποτε
 ὁ δεῖνα πλούσιος, καὶ ὁ δεῖνα πένης. Ταῦτ' οὖν ποιεῖς ταῦτα
 ἐρωτῶν, ὡς ἂν εἰ περιῶν ἐπυνθάνου, τί δήποτε ὁ δεῖνα λευκὸς καὶ 268
 ὁ δεῖνα μέλας, ἢ ὁ δεῖνα γρυπὸς καὶ ὁ δεῖνα σιμός. Ὡς περ
 γὰρ οὐδὲν ταῦτα ἡμῖν διαφέρει, ἂν τε οὕτως ἂν τε ἐκείνως ἔχῃ,
 οὕτως οὐδὲ ἵκνεσθαι καὶ πλουτεῖν, καὶ πολλῶ μᾶλλον ἢ
 ἐκεῖνα· ἀλλὰ τὸ πᾶν παρὰ τὸν τῆς χρήσεως γίνεται τρόπον.
 Κἂν πένης ᾦς, ἵκνεσθαι μετὰ εὐθυμίας ζῆν φιλοσοφῶν· κἂν
 πλούσιος ᾦς, πάντων ἀθλιώτερος ἢ εἰ φεύγων ἀρετὴν. Τὰ γὰρ
 διαφέροντα ἡμῖν ταῦτα, τὰ τῆς ἀρετῆς· κἂν ταῦτα μὴ προσῇ,
 τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ πυκναὶ αὐταὶ
 ἐρωτήσεις, ὅτι τὰ μὲν ἀδιάφορα διαφέρειν αὐτοῖς νομίζουσιν οἱ Β
 πολλοὶ, τῶν δὲ διαφερόντων οὐδὲνα ποιοῦνται λόγον. Τὸ
 γὰρ ὡ διαφέρουν ἡμῖν, ἀρετὴ καὶ φιλοσοφία. Ἐπεὶ οὖν ὡ ταύτης
 πόρρω που καὶ μακρὰν ὑέσκηνονται, διὰ τοῦτο θόρυβος τῶν
 λογισμῶν, διὰ τοῦτο ὡ τὰ πολλὰ κύματα, διὰ τοῦτο ἢ ζάλη.
 Ὅταν γὰρ τῆς ἄνω δόξης ἐκπέσωσι καὶ τοῦ τῶν οὐρανῶν
 ἔρωτος, τῆς παρουσίας ἐφίενται, καὶ γίνονται δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.
 Καὶ πόθεν ταύτης ἐφίεμεθα, φησὶν; Ἀπὸ τοῦ μὴ
 σφόδρα ἐκείνης ἐφίεσθαι. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πόθεν συμβαίνει;
 Ἀπὸ ῥαθυμίας. Ἡ δὲ ῥαθυμία πόθεν; Ἀπὸ καταφρονήσεως. C
 Ἡ δὲ καταφρόνησις πόθεν; Ἐξ ἀνοίας καὶ ὡ τοῖς παροῦσι
 προστετηκέναι, καὶ μὴ βούλεσθαι τῶν πραγμάτων ἐξετάζειν
 μετὰ ἀκριβείας τὴν φύσιν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πόθεν συμβαίνει
 πάλιν; Ἐκ τοῦ μήτε γραφῶν ἀναγινώσκει προσέχειν, μήτε
 ἀνδράσι συγγίνεσθαι ἀγίοις, καὶ τοὺς τῶν πονηρῶν συλλόγους
 δώκειν. Ἰν' οὖν ἢ μὴ αἰεὶ τοῦτο γίνηται, καὶ κύματα ἐκ κυμάτων

α αὐτὰ om. B. et a pr. man. D. Ῥ ὁ πλούτος F. Ἀ προπύλαις F.
 ῥ λέγοις F. ὡ τὸ πένεσθαι C. F. receptum a Montef. ἔ δυνήσῃ F. ἢ εἰ]
 ἢς B. ἔσῃ F. ὡ διάφορον B. D. ὡ ταύτης] πάντως F. ὡ ἐσκηνώνται
 C. E. et ex corr. D. ἐσκηνώνται F. absint Arel. Edebatur ἐσκήκατε. ὡ τὰ
 om. F. ὡ τοῦ] τῷ C. D. τὸ F. et a pr. man. A. necnon ex corr. E. ἢ μὴ
 αἰεὶ τοῦτο] μηδὲν τούτων F.

ἡμᾶς ^αδεχόμενα εἰς τὸ πέλαγος ^δἀπαγάγη τῶν κακῶν, καὶ καταπνίξῃ καὶ ἀπολέσῃ πάντα, ἕως ἐστὶ καιρὸς, ἀνεγέκωμεν, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας στάντες, τῶν τοῦ θεοῦ δογμάτων λέγω
 D καὶ λόγων, κατὶδόμεν τὸν σάλον τοῦ παρόντος βίου. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῦτον διαφενξόμεθα, καὶ ἐτέρους ναυαγούντας ἀνιμῆσάμενοι, τῶν μελλόντων ἐπιτενξόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Α.

¹Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶ, καὶ μέλη ^αἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ ^βσώματος πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστὶ σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός.

E ΠΑΡΑΜΥΘΗΣΑΜΕΝΟΣ ἐκ ^ατοῦ χάρισμα εἶναι τὸ δίδόμενον, ἐκ τοῦ ^απάντας ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος λαμβάνειν, ἐκ τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον δίδοσθαι, ἐκ ^ατοῦ διὰ τῶν ἐλαττόνων φανέρωσιν γίνεσθαι, καὶ μετὰ ^ατούτων καὶ ἐπιστομίσας ἐκ τοῦ δεῖν παραχωρεῖν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πνεύματος· “Πάντα γὰρ ταῦτα, φησὶν, ἐνεργεῖ ^αἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται” διὸ οὐδὲ περιεργάζεσθαι θέμις· καὶ ἐξ ἐτέρου λοιπὸν αὐτοὺς παραμυθεῖται κοινῶν (437) παραδείγματος, καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτὴν καταφεύγει, ὕπερ
 269 ἔθος αὐτῷ ποιεῖν. Καὶ γὰρ ἡνίκα περὶ τῆς κόμης διελέγετο τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, μετὰ τὰ ἄλλα καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ^αἐπαίδευσε, λέγων· “^αἩ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις ἡμᾶς διδάσκει, ὅτι ἀνὴρ μὲν εἰς κομᾶ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ, γυνὴ δὲ εἰς κομᾶ, δόξα ^ααὐτῆς ἐστὶ;” Καὶ ὅτε περὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἔλεγεν, ἀπαγορεύων αὐτῶν ἄπτεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν παραδειγμάτων ^αἐπεχείρει τῷ λόγῳ, Ὀλυμπικῶν τε ἀγῶνων μεμνημένος, καὶ λέγων, ὅτι “Οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον” καὶ ἀπὸ ποιμένων B καὶ στρατιωτῶν καὶ γεωργῶν ταῦτα κατασκευάζων. Διὸ δὴ

¹ CAP. XII. v. 12.

^α δεχόμενα] + ἀεὶ C.E. ^δ ἀπαγάγη A.C.E.F. ἀπάγει B.D. ἀπάγη Edd. HOM. XXX. ^α ἔχει om. B. Mosq. 7. in marg. D. ^β σώματος] + τοῦ ἐνδὸς F. ^α τοῦ] + εἰπεῖν C. ^δ πάντας C.E.F. πάντα vulgo. ^ε τοῦ] + καὶ E. ^α τοῦτο B. ^ε τὸ ἐν B.D.F. ^α ἐπαίδευεν F. Statim ἢ om. B. et a pr. man. D. ^α αὐτῇ F. ^α ἐπιχείρει (sic) F. ^α Ὀλυμπιακῶν A. et ex corr. E. Statim τε om. B. et a pr. man. D.

καὶ ἐνταῦθα κοινὸν ὑπόδειγμα εἰς μέσον φέρει, ^m δι' οὗ βιάζεται καὶ φιλονεικεῖ δεῖξαι οὐδένα ἡλαττωμένον, ὃ καὶ θαυμαστὸν ἦν καὶ παράδοξον δυνήσθαι κατασκευάσαι, καὶ τοὺς ἠαφελεστέρους ἰκανὸν ἀνακτήσασθαι, τὸ τοῦ σώματος λέγω. Τὸν γὰρ μικρόνυχον καὶ ἡλαττωμένον οὐδὲν οὕτω παραμυθείται καὶ πείθει ὁ μὴ ἀλγεῖν, ὥς τὸ μαθεῖν ὅτι οὐκ ἡλάττωται. Διόπερ καὶ αὐτὸς κατασκευάζων αὐτὸ, οὕτω φησί· “Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἐστίν, καὶ μέλη ἔχει πολλά.” Εἶδες σύνεσιν ἡκριβωμένην; Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν καὶ πολλά ῥα δέκνυσσι. Διὸ καὶ ἐπάγει, μειζόνως ἐπαγωνιζόμενος τῷ προκειμένῳ· “Πάντα δι' ^C τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνὸς πολλά ὄντα, ἐν ἐστίν σῶμα.” Οὐκ εἶπε, πολλά ὄντα τοῦ ἐνὸς ἐστίν σώματος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐν σῶμα πολλά ἐστίν, κακεῖνα τὰ πολλά μέλη τοῦτο ἐστίν τὸ ἐν. Εἰ τοίνυν ἐν ἐστίν τὰ πολλά, καὶ τὸ ἐν πολλά, ποῦ ἡ διαφορά; ποῦ τὸ ὑπερέχον; ποῦ τὸ ἡλαττον; Πάντα γὰρ, φησὶν, ἐν ἐστίν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐν, ἀλλὰ κατὰ τὸ κυριώτερον ἐξεταζόμενα, ^κ κατὰ τὸ σῶμα εἶναι, πάντα εὑρίσκεται ἐν ὄντα. “Ὅταν δὲ ^τ τὸ κατὰ μέρος, τότε ἡ διαφορά, καὶ ἡ διαφορά ἐν πᾶσιν ὁμοίως. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν καθ' ἑαυτὸ σῶμα ^D δύναται ποιεῖν, ἀλλ' ὁμοίως ἕκαστον λείπεται εἰς τὸ ποιεῖν σῶμα, καὶ δεῖ τῆς συνόδου. “Ὅταν γὰρ τὰ πολλά ἐν γίνηται, τότε ἐστὶν ἐν σῶμα. Διὸ καὶ ^{αὐτὸ} τοῦτο αἰνιττάμενος, ἔλεγε· “Πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ ^σ σώματος πολλά ὄντα, ἐν ἐστίν σῶμα.” Καὶ οὐκ εἶπε, τὰ ὑπερέχοντα καὶ τὰ ἐλάττονα, ἀλλὰ, “πολλά ὄντα,” ὃ κοινὸν πᾶσιν ἐστίν. Καὶ πῶς δυνατόν ἐν εἶναι; “Ὅταν τὴν διαφορὰν ἐκβαλὼν τῶν μελῶν, τὸ σῶμα ἐξετάζῃς. “Ὅπερ γὰρ ἐστίν ὀφθαλμὸς, τοῦτο καὶ ποὺς, κατὰ τὸ μέλος ^{εἶναι} καὶ σῶμα ποιεῖν· οὐδεμία γὰρ ἐνταῦθα δια- ^E φορά. Οὐδ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τὸ μὲν τῶν μελῶν ^{ποιεῖ} σῶμα καθ' ἑαυτὸ, τὸ δὲ οὐ ποιεῖ πάντα γὰρ ἰσάζει ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ καὶ πάντα ἐν ἐστίν σῶμα. Εἰπὼν δὲ τοῦτο, καὶ ἀποδείξας σαφῶς ἀπὸ τῆς κοινῆς ἀπάντων ψήφου, ἐπήγαγεν· “Οὕτω καὶ ὁ Χριστός.” Καὶ δεόν εἰπεῖν, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία· τοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν· τοῦτο μὲν οὐ φησὶν, ἀντ' ἐκείνης

^m δι' οὗ] διὸ οὐ Veron. Sav. Mor. ἴσ. δι' οὗ Sav. marg. Ita tacite edidit Montef. δι' οὗ est in nostris omnibus, praeter A. qui διὸ οὐδὲ dat. ⁿ ἀφελεστέρους F. ^o μὴ] μηδὲν B.D. ^p δέκνυσιν] +δν B.F. ^q ἐν, quod olim aberat, est in C.E.F. et ex corr. D. Recepit Montef. ex Regio. ^r ἐν ἐστίν τὰ π.] ἐστὶν τὸ ἐν πολλά B. καὶ τὸ ἐν π.] καὶ τὰ πολλά ἐν B.D. ^s κατὰ] +γάρ C. Mox πάντα εὑρίσκεται omnes. εὑρίσκεται πάντα inverso ord. Edd. ^t τὸ om. B.D. ^v αὐτὸς F. ^w σώματος] +τοῦ ἐνὸς E. ^x εἶναι om. B. et a pr. man. D. ^y ὅτι om. B. et a pr. man. D. ^z ποιεῖν B. Statim σῶμα καὶ καθ' ἑ. C.

270 δὲ τὸν Χριστὸν τίθησιν, εἰς ὕψος ἀνάγων τὸν λόγον, καὶ μερίζωνς τὸν ἀκροατὴν ἐντρέπων. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. Καθάπερ γὰρ ^aκαὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἰς ἐστὶν ἄνθρωπος, ^bοὕτω τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἔφηνεν εἶναι. Διὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας τέθεικε, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων. Ὡς περ οὖν, φησὶν, ἐν τι ἐστὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα, εἰ καὶ ἐκ πολλῶν σύγκειται· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τι πάντες ἐσμέν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν αὕτη σύγκειται μελῶν, Β ἀλλὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐν γίνεται σῶμα.

Ἀνακτησάμενος τοίνυν καὶ ἀναγαγὼν τὸν δοκοῦντα ἡλατ-
τῶσθαι ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τούτου παραδείγματος, πάλιν τὴν
κοινὴν συνήθειαν ἀφίησι, καὶ ἐφ' ἕτερον ἔρχεται κεφάλαιον
πνευματικὸν μερίζον· φέρον παράκλησιν, καὶ πολλῆς ἰσο-
τιμίας ἐνδεικτικόν. Ποῖον δὲ τοῦτο; ² “Καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ
πνεύματι, φησὶ, πάντες ἡμεῖς εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε
Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δούλοι εἴτε ἐλεύθεροι.” Ὁ δὲ
λέγει, τοῦτό ἐστι· τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς σῶμα γενέσθαι, καὶ
ἀναγεννῆσαν ἡμᾶς, ἐν ἐστὶ πνεῦμα· οὐ γὰρ ἐν ἄλλῳ μὲν οὗτος,
ἐν ἄλλῳ δὲ ὁ ἕτερος ἐβαπτίσθη πνεύματι. Οὐ μόνον δὲ τὸ
βαπτίσαν ἡμᾶς ἐν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ ἐβάπτισεν, τουτέστιν, ἐφ' ᾧ
ἐβάπτισεν, ἐν. Οὐ γὰρ ἵνα διάφορα ἐγένηται σώματα, ἀλλ'
ἵνα πάντες τὴν ἐνὸς σώματος ἀκρίβειαν πρὸς ἀλλήλους δι-
σώζωμεν, ἐβαπτίσθημεν· τουτέστιν, ἵνα πάντες ἐν σῶμα ὦμεν, (438)
^bεἰς τοῦτο ἐβαπτίσθημεν, ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθη-
μεν. Ὡς τε καὶ ὁ κατασκευάσας, εἰς, καὶ εἰς ὃ κατασκευάσεν,
ἐν. Καὶ οὐκ εἶπε, τοῦ αὐτοῦ σώματος ἵνα γενώμεθα, ἀλλ',
“ἵνα ἐν σῶμα πάντες”· αἰ γὰρ φιλονεικεῖ τὰς ἐμφαντικω-
τέρας λέξεις τιθέναι. Καὶ καλῶς εἶπε, “πάντες ἡμεῖς,” καὶ
Διέαντὸν προστιθεῖς. ¹Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ὁ ἀπόστολος σοῦ τι πλεον
ἔχω κατὰ τοῦτο, φησὶ. Καὶ γὰρ σὺ σῶμα εἰ καθάπερ ἐγώ, καὶ
ἐγὼ καθάπερ σὺ, καὶ τὴν αὐτὴν ἅπαντες ἔχομεν κεφαλὴν, καὶ
τὰς αὐτὰς ἐλύσαμεν ὡδίνας· διὸ καὶ τὸ αὐτὸ σῶμά ἐσμεν. Καὶ
τί λέγω, φησὶν, Ἰουδαίους; τοὺς γὰρ τοσούτον ἀφεστηκότας

² v. 13.

^a καὶ om. C. τὸ pro καὶ F. ^b οὕτως] + καὶ B. ^c φέρον π.] φέροντα π.
a pr. man. A. φέρον τὴν π. ex corr. idem. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.
τὴν erasum in E. ^d ἰσοτιμίας] + ἐν C. Ita claim edidit Montef. ^e σῶμα]
ἐν σῶμα Edd. ἐν deest in omnibus. Etiam σῶμα om. F. ^f τὸ πνεῦμα F.
πνεῦμα om. A. ^g γίνηται F. ^h εἰς τοῦτο] + γὰρ C. Mox verba ἐπὶ τὸ
γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν, quae desunt in Editis, leguntur in libris ad
unum omnibus. ⁱ ἵνα] εἰς F. ^k ἐμφαντικ. A. F. ^l οὐδὲν F. Statim
ἐγὼ in marg. C.

ἡμῶν Ἑλλήνας εἰς ἓν σῶματος ἀκρίβειαν ἤγαγε. ^m Διὸ εἰπὼν, “ἡμεῖς πάντες,” οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλ’ ἐπήγαγεν· “Εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δούλοι εἴτε ἐλεύθεροι.” Εἰ ⁿ δὲ πρὸ τούτου τοσοῦτον ἀφεστηκότες ἠνώθημεν καὶ ἐγενόμεθα ἓν, πολλῶ μᾶλλον μετὰ τὸ γενέσθαι ἓν, οὐκ ἂν εἴμεν δίκαιοι λυπεῖσθαι καὶ ἀθυμεῖν· οὐδὲ γὰρ ἔχει χώραν ἡ διαφορά. Εἰ γὰρ Ἑλλήνας καὶ Ἰουδαίους τῶν αὐτῶν ἡξίωσε, καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους, πῶς μετὰ τὸ ἡξιώσαι διίστησιν, ὅτε πλείονα ἐκ τῆς τῶν χαρισμάτων χορηγίας τῆς ἐνώσεως τὴν ἀκρίβειαν ἐχαρίσατο; “Καὶ πάντες ^o ἐν πνεύμα ἐποτίσθημεν.” ³ Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.” Τουτέστι, πρὸς τὴν αὐτὴν ἤλθομεν μυσταγωγίαν, τῆς αὐτῆς ἀπολαύομεν τραπεζῆς. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπε, ὅτι αὐτὸ σῶμα τρεφόμεθα, καὶ τὸ αὐτὸ αἷμα πίνομεν; Ὅτι πνεῦμα εἰπὼν, ἀμφοτέρω ^q γὰρ πνεῦμα ποτιζόμεθα. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ νῦν ἐκείνην λέγειν τοῦ πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν, τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ ^r πρὸ τῶν μυστηρίων ἐγγινομένην ἡμῖν. “Ἐποτίσθημεν” δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ ἡ μεταφορά τῆς λέξεως σφόδρα ἀρμόδιος αὐτῷ πρὸς τὴν ^s προκειμένην ὑπόθεσιν. Ὡς ἂν εἰ ἐπὶ φυτῶν καὶ παραδείσου ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς πάντα τὰ δένδρα ἄρδεται, ἢ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐπίομεν ἅπαντες, τῆς αὐτῆς ἀπελαύσαμεν χάριτος, φησὶν. Εἰ τοίνυν ^v καὶ ἐν πνεύμα ἡμᾶς κατεσκεύασε, καὶ εἰς ἓν σῶμα ἅπαντας ^B ἡμᾶς συνήγαγε· τοῦτο γὰρ ἔστιν, “εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν” καὶ μίαν τράπεζαν ἐχαρίσατο, καὶ τὴν αὐτὴν ἄρδειαν ἅπασιν ἔδωκε· τοῦτο γὰρ ἔστιν, “^w εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν” καὶ τοσοῦτον διεστῶτας ἥνωσε, καὶ τὰ ^x πολλὰ τότε γίνεται σῶμα, ὅταν γένηται ἓν· τί μοι τὴν διαφορὰν ἄνω καὶ κάτω στρέφεις; Εἰ δὲ ^y λέγοις, ὅτι πολλά ἐστί τὰ μέλη καὶ διάφορα, μάθε ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστι τὸ θαυμαστὸν, καὶ τοῦ σώματος τὸ ἐξαίρετον, ὅταν τὰ πολλὰ καὶ διάφορα ἐν ποιῇ. Εἰ δὲ μὴ ἦν πολλά, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν ^z ἦν καὶ παράδοξον τὸ ἐν εἶναι σῶμα· μᾶλλον δὲ οὐδ’ ἂν ἦν σῶμα. Ἀλλὰ

3 γ. 14.

^m διὸ] + καὶ B. et a pr. man. D. ⁿ δὲ] οὖν F. ^o ἐν] εἰς ἐν E. F. non Mosq. Haec καὶ γὰρ—πολλά om. F. ^p τὸ αὐτὸ—πίνομεν] τὸ αὐτὸ αἷμα πίνομεν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ἐσθίομεν C. ^q γὰρ] + ἐν Edd. ἐν deest in omnibus. δὲ ἄμφ. γὰρ καὶ τρεφόμεθα καὶ ποτιζόμεθα C. ^r πρὸ om. B. D. ^s προκειμένην] ὑποκειμένην B. D. κειμένην F. Mox ὡς γὰρ ἂν εἰ C. ^t ἀπὸ] ὅτι ἀπὸ Edd. repugnantibus libris. ^v καὶ om. F. ^w εἰς] πάντες C. ^x πολλὰ] + μέλη F. Post τότε deest folium in Cod. E. ^y λέγοις omnes, λέγεις Edd. ^z ἦν om. F.

τοῦτα μὲν ὕστερον τίθησι· τέως δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ μέλη χωρεῖ, λέγων οὕτως· ⁴“Ἐὰν εἴπῃ ὁ ποῦς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεῖρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; ⁵Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;” Εἰ γὰρ τὸ τὸν μὲν ⁶ἡλαττώσθαι, τὸν δὲ ὑπερέχειν, οὐκ ἀφήσιν εἶναι ἐκ τοῦ σώματος, τὸ πᾶν ἀνήρηται. Μὴ τοίνυν ⁷εἴπῃς, ὅτι οὐκ εἰμὶ σῶμα, ἐπεὶ ἐλάττων εἰμὶ· καὶ γὰρ ὁ ποῦς τὴν ἐλάττωνα τάξιν ἔχει, ἀλλὰ τοῦ σώματος ἔστι. Τὸ γὰρ ἐκ τοῦ σώματος ⁸εἶναι καὶ μὴ εἶναι, οὐκ ἀπὸ τοῦ τὸν μὲν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, τὸν δὲ ἐν τῷδε κείσθαι· τοῦτο γὰρ τόπου ποιεῖ διαφορὰν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ συνῆφθαι ἢ ⁹ἀπεσχίσθαι. Τὸ γὰρ ¹⁰εἶναι ἢ μὴ εἶναι σῶμα, ἐκ τοῦ ἡνώσθαι ἢ μὴ ἡνώσθαι γίνεται. Σὺ δέ μοι σκόπει τὴν σύνεσιν, πῶς αὐτῶν τὰ ῥήματα τοῖς μέλεσι περιτίθησι τοῖς ἡμετέροις. “Ὡς περ γὰρ ἀνωτέρω ἔλεγε, “Ταῦτα μετεσχημάτισα εἰς ἐμάντων καὶ Ἀπολλῶ,” οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὥστε ἀνεπαχθῇ ποιῆσαι τὸν λόγον καὶ εὐπαράδεκτον, τὰ μέλη εἰσαγαγεῖ φθεγγόμενα· ἴν', ὅταν ἀκούσωσι τῆς φύσεως αὐτοῖς ἀποκρινομένης, ¹¹ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς ἐλεγχόμενοι καὶ τῆς ¹²κοινῆς ψήφου, μηδὲν λοιπὸν ἀντιλέγειν ἔχωσι. Καὶ ¹³γὰρ λέγητε, φησὶ, τοῦτο αὐτὸ, καὶ γογγύζετε, οὐ δύνασθε ἐκτός εἶναι τοῦ σώματος. “Ὡς περ γὰρ ὁ τῆς φύσεως νόμος, οὕτω καὶ (439) πολλῶ πλεον ἢ τῆς χάριτος δύναμις φυλάττει πάντα καὶ διατηρεῖ. Καὶ βρα πῶς ἐφίλαξε τὸ ἀπέριπτον, οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν μελῶν τὸν λόγον γυμνάζων, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἰμόνων, καὶ τούτων τῶν ἄκρων. Καὶ γὰρ τὸ πάντων ¹⁴τιμιώτερον τέθεικε, τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ τὸ πάντων εὐτελέστερον, τοὺς πόδας. ¹⁵Καὶ οὐ ποιεῖ τὸν πόδα τῷ ὀφθαλμῷ διαλεγόμενον, ἀλλὰ τῇ ὀλίγον ἀναβεβηκυῖα χειρὶ, τὴν δὲ ἀκοὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐπειδὴ ¹⁶γὰρ οὐ τοῖς σφόδρα ὑπερέχουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀλίγον ἀναβεβηκόσι φθονεῖν εἰώθαμεν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὕτω ποιεῖται τὴν σύγκρισιν.

¹⁷“Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσφρησις;” Ἐπειδὴ ¹⁸γὰρ εἰς τὴν τῶν μελῶν ἐμπεσῶν

⁴ v. 15, 16.

⁵ v. 17.

⁶ οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔ. ε. τ. σώματος om. A.C. Mosq. 2.

⁷ καὶ ἐὰν—

οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος om. B.D. Mosq. 7.

⁸ οὐκ ὅτι οὐκ Edd. ὅτι om.

C.F. Mosq. 2. ⁹ ἡλαττώσθαι A. ἡλαττωσθαι D.

¹⁰ εἶναι] μὴ εἶναι F.

Idem post σώματος add. ἐπεὶ. ¹¹ εἴπῃς omnes. ¹² εἴποις Edd. ¹³ ἀπεσχίσθαι]

Sic B.F. ¹⁴ avulsam Interp. vet. ἀπέχεσθαι Edd. ¹⁵ εἶναι ἢ om. F. ¹⁶ ἀπὸ]

ὑπὸ F. ¹⁷ γὰρ om. F. ¹⁸ ἰμόνων B. ¹⁹ κυριώτερον B.D. ²⁰ γὰρ om. F.

²¹ γὰρ om. C. Mox ἐμπεσῶν om. F.

διαφορὰν, καὶ εἰπὼν πόδας καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα, εἰς ἔννοιαν αὐτοὺς τῆς ἐλαττώσεως καὶ τῆς ὑπεροχῆς ἡγαγεν· ὅρα πῶς πάλιν αὐτοὺς παραμυθεῖται, δεικνύς ὅτι οὕτω συμφέρον ἦν, καὶ τὸ πολλοὺς εἶναι καὶ διαφόρους, τοῦτο μάλιστα B ποιεῖ σῶμα εἶναι. Εἰ δὲ ἐν ἦσαν οἱ πάντες, οὐκ ἦσαν σῶμα. Διό φησιν, “Εἰ δὲ ἦν ὅτι πάντα ἐν μέλος, τοῦ τὸ σῶμα;” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον λέγει· ἐνταῦθα δὲ τι ἡ καὶ πλεον δεῖκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον σῶμα εἶναι οὐκ ἔγχωρεῖ, ἀλλ’ οὐδὲ εἶναι τοὺς λοιποὺς. “Εἰ ὅλον γὰρ ἦν ἡ ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσφρησις;” φησὶν. Εἰτα ἐπειδὴ ἔτι καὶ οὕτως ἐθορυβοῦντο, ὕπερ ἀνωτέρω ἐποίησε, τοῦτο καὶ νῦν ποιεῖ. “Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ διὰ τοῦ συμφέροντος παρακαλέσας, ὕστερον ἡ καὶ ἐπεστόμισε σφοδρῶς, C εἰπὼν· “Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται” οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ λογισμοὺς θεῖς, ἡ καθ’ οὓς ἔδειξε συμφέρον ὃν οὕτω γενέσθαι πάντα, πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ βουλὴν ἀνάγει τὸ πᾶν λέγων· “Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἡθέλησεν.” “Ὡς περ περὶ τοῦ πνεύματος εἶπε, “καθὼς βούλεται,” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “καθὼς ἡθέλησε.” Μὴ τοίνυν ἐξέταζε λοιπὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τί οὕτω, καὶ διὰ τί οὐχ οὕτω. Κἂν γὰρ μυρίους λόγους ἔχωμεν εἰπεῖν, οὐχ οὕτω δυνασόμεθα δεῖξαι ὅτι καλῶς, ὡς ὅταν εἰπωμεν, ὅτι ὡς ὁ ἀριστο- D τέχνης ἡθέλησεν, οὕτω γέγονεν. Ὡς γὰρ συμφέρον ἐστίν, οὕτω βούλεται. Εἰ δὲ ἐν τῷ σώματι τοῦτω οὐ περιεργαζόμεθα τὰ μέλη, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὴν σύνεσιν. Οὐ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως τίθησι διαφορὰν, οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν τόπων. “Νυνὶ γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἡθέλησε.” Καὶ καλῶς εἶπεν, “ἡ ἐκάστον,” ἐπὶ πάντων τὸ λυσιτελὲς ἐνδεικνύμενος. Οὐ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μὲν αὐτὸς ἔταξεν, ἐκεῖνο δὲ οὐχί· ἀλλ’ ἐκάστον κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὕτω κείται. “Ὡς τε καὶ τῷ E ποδὶ συμφέρει τὸ οὕτω τετάχθαι, οὐχί τῇ κεφαλῇ μόνον· κἂν ἀνταλλάξῃ τὴν τάξιν, καὶ τὴν οἰκίαν χώραν ἀφείς, ἐφ’ ἐτέραν ἔλθῃ, κἂν ἐπὶ μείζονα δοκῇ ἐληλυθέναι, τὸ πᾶν ἀπώλεσε καὶ διέφθειρε· τῆς τε γὰρ οἰκείας ἐκπίπτει, καὶ τῆς ἐτέρας οὐκ

B v. 18.

ἢ τὰ om. F. ἡ καὶ om. B. et a pr. man. D. ἡ ἔχωρεῖ F. ἡ ἀκοή F.
 τὸ τοῦτο καὶ νῦν] Sic B.D.F. τοῦτο νῦν A. καὶ νῦν τοῦτο Edd. ἡ καὶ om.
 B.D. ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ] τὸ F. ἡ λογισμοὺς] + ἰκανοὺς F. ἡ καθ’ οὓς
 om. F. Mox γίνεσθαι πάντα καὶ πάλιν idem. ὅτι om. F. ἡ ἐκάστον]
 ἐν ἐκάστῳ F. Statim ἐπὶ πᾶσιν B.

ἐπιτυγχάνει. ⁷ “Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;
^b Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα.” Ἐπιστομίσας γὰρ
 αὐτοὺς ἱκανῶς ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ διατάξεως, πάλιν λογισμοὺς
 273 τίθησι· καὶ οὔτε τοῦτο αἰεὶ ποιεῖ, οὔτε ἐκεῖνο, ἀλλ’ ἐναλλάσσων
 ποικίλλει τὸν λόγον. ^c “Ὁ τε γὰρ ἐπιστομίζων μόνον, τὸν
 ἄκροατὴν θορυβεῖ, ὃ τε ^d δὲ ἐθίζων αὐτὸν πάντων αἰτίας ἀπαι-
 τεῖν, εἰς τὸν τῆς πίστεως αὐτὸν παραβιάπτει λόγον. Διὰ δὲ
 τοῦτο ^e καὶ τοῦτο κάκεῖνο συνεχῶς ὁ Παῦλος ποιεῖ, ἵνα καὶ
 ἴπιστεύσωσι καὶ μὴ θορυβῶνται· καὶ μετὰ τὸ ἐπιστομίσαι
 πάλιν καὶ λόγον παρέχει. Καὶ σκόπει τὴν φιλονεικίαν, καὶ
 τὴν περιουσίαν τῆς νίκης. Ἀφ’ ὧν γὰρ ἐνόμιζον οὐκ εἶναι
 ἰσότιμοι, ^f τοῦ πολλὴν ἐν αὐτοῖς εἶναι τὴν διαφορὰν, ἀπὸ
^h τούτου δείκνυσιν, ὅτι δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἰσότιμοι. Πῶς,
 ἐγὼ λέγω. “Εἰ ἦν τὰ πάντα, φησὶν, ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;”
 B^o ὁ δὲ λέγει, ⁱ τοῦτό ἐστιν· εἰ μὴ ἦν, φησὶν, ἐν ὑμῖν πολλή
 ἡ διαφορὰ, οὐκ ἂν ἦτε ^k σῶμα· σῶμα δὲ οὐκ ὄντες, ^l οὐκ ἂν ἦτε
 ἐν· ἐν δὲ οὐκ ὄντες, οὐκ ἂν ἦτε ἰσότιμοι. “Ὡστε ^m οὖν εἰ πάντες (440)
 ἰσότιμοι ἦτε, οὐκ ἂν ἦτε σῶμα· οὐκ ὄντες δὲ σῶμα, οὐκ ἂν ἦτε
 ἐν· οὐκ ὄντες δὲ ἐν, ⁿ πῶς ἦτε ἰσότιμοι; Νῦν μέντοι, ἐπειδὴ οὐκ
 ἐστὲ πάντες ἐν τι χάρισμα ἔχοντες, διὰ τοῦτο σῶμά ἐστε·
 σῶμα δὲ ὄντες, πάντες ἐστὲ ἐν, καὶ οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρετε
 κατὰ τὸ σῶμα εἶναι. “Ὡστε ἡ διαφορὰ αὕτη μάλιστα ἐστὶν ἡ
 ποιούσα τὴν ἰσοτιμίαν. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Νῦν δὲ πολλὰ μὲν
 μέλη, ἐν δὲ σῶμα.”
 C^o Ταῦτ’ οὖν ἐννοοῦντες καὶ ἡμεῖς πᾶσαν βασκανίαν ἐκβά-
 λωμεν, καὶ μήτε ^p φθονῶμεν τοῖς μείζονα χαρίσματα ἔχουσι,
 μήτε καταφρονῶμεν ^q τῶν τὰ ἐλάττωνα κεκτημένων· οὕτω γὰρ
 ὁ θεὸς ἠθέλησε. Μὴ τοίνυν ἀντιτασσώμεθα. Εἰ δὲ ἔτι
 θορυβῇ, ἐννόησον ὅτι τὸ σὸν ἔργον ^r ἐκεῖνος οὐ δύναται πολ-
 λάκις ἀνέειν. “Ὡστε καὶ ἐλάττων ἦς, τούτῳ πλεονεκτεῖς· καὶ
 μείζων ἐκεῖνος ἦ, ἐλαττοῦται ^s τούτῳ, καὶ οὕτως ἰσότης γίνεται.

7 v. 19, 20.

^b νῦν A.C.E.F. νυνὶ vulgo. ^c ὁ τε] οὔτε bis B.C.D.E.F. et Interp. ^d δὲ
 om. A.E.F. ^e καὶ τοῦτο om. B. Idem casu evenit apud Mor. et Ben.
^f πιστεύωσι F. ^g τοῦ B.C.D.F. τῷ A. et ex corr. E. τῷ ediderunt Sav.
 Mor. Ben. Veron. pro τοῦ vel τῷ dat ἀλλά. ^h τούτου omnes. τούτων Edd.
ⁱ τοιούτων B.D. ^k σῶμα] ἐν σῶμα B.D. σῶμα ἐν A.C.E.F. Vulgatum tu-
 etur Interp. ^l οὐκ ἂν ἦτε—ὄντες om. B. et a pr. man. D. ^m οὖν om.
 C.F. οὖν a manu recenti in loco raso A. ⁿ πῶς ἂν ἦτε Edd. ἂν deest in
 omnibus. ^o ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον εἰς τὰς πενιχρὰς χήρας τὰς προσεδρευού-
 σας ταῖς ἐκκλησίαις· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς πενίαν δεδοικέναι, ἀρετῆς καταφρονεῖν.
 Veron. ^p φθονῶμεν post ἔχουσι transp. Edd. refragantibus libris. ^q τοῖς
 τὰ ἐ. κεκτημένοις B. ^r Sic nostri omnes. Legebatur οὐ δύναται ἐκεῖνος.
^s ἐν τούτῳ Edd. ἐν inclusum a Savilio, abest ab omnibus.

Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ σώματι καὶ τὰ μικρὰ οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μεγάλοις λυμαίνεται πολλάκις, ὅταν ὑποστῇ. Τί γὰρ τριχῶν εὐτελέστερον ἐν τῷ σώματι; ἡ ἀλλὰ τὰς εὐτελεῖς ταύτας ἂν ἀνέλῃς ἀπὸ τῶν ὀφθρῶν καὶ τῶν βλε- D φάρων, ὅλην ἡφάνισας τῆς ὄψεως τὴν ὥραν, καὶ ὀφθαλμὸς οὐκέτι ὁμοίως ὡς φανέται καλός. Καίτοιγε περὶ τὸ τυχόν ἐστὶν ἡ ζῆμια, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω πάντα διεφθάρη ἡ εὐμορφία οὐχ ἡ εὐμορφία ὡς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς πολὺ τῆς χρείας τῶν ὀφθαλμῶν. Τῶν γὰρ μελῶν ἡμῶν ἕκαστον καὶ ἰδίαν ἐνέργειαν ἔχει καὶ κοινὴν, καὶ κάλλος ὁμοίως καὶ ἴδιον καὶ κοινόν ἐστὶν ἐν ἡμῖν καὶ δοκεῖ μὲν διηρησθαι ταῦτα, συμπέπλεκται δὲ ὑκριβῶς, καὶ θατέρου διαφθαρέντος καὶ τὸ ἕτερον συναπόλλυται. Σκό- E πει δέ. Ὑποστῶσαν ὀφθαλμοὶ λάμποντες, καὶ παρειὰ μειδιδῶσα, καὶ χεῖλος ἐρυθρόν, καὶ ῥίς εὐθεῖα, καὶ ὀφρὺς ἐκτεταμένη· ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ τυχόν ἐκ τούτων ὡς λυμήνη, τῷ κοινῷ πάντων ἐλυμήνω ὡς κάλλει, καὶ πάντα κατηφέας μεστὰ, καὶ πάντα αἰσχροῦ φανέται τὰ πρὸ τούτου καλὰ. Ἄν γὰρ τὸ ἄκρον μόνον τῆς ῥινὸς συντρίψῃς, πάντων πολλὴν ὡς κατέχευας τὴν εὐμορφίαν, καίτοιγε ἐνὸς μέλους ὡς ἐστὶν ἡ πῆρσις· καὶ ἐπὶ χεῖρὸς ὁμοίως, ὡς ἐνὸς δακτύλου τὸν ὄνυχον ἐξέλῃς, τὸ αὐτὸ γινώμενον ὡς φεῖ. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ ἐνεργείας βουληθείης τὸ αὐτὸ 274 συμβαίνειν ἰδεῖν, ἀνελε δάκτυλον ἓνα, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀργότερους ὡς φεῖ, καὶ οὐκέτι τὰ αὐτῶν ποιοῦντας ὁμοίως. Ὑποστῶσαν κοινὸν αἰσχος ἡ τοῦ μέλους ζῆμια, καὶ κοινὸν κάλλος ἡ σωτηρία, μὴ ἐπαιρώμεθα, μηδὲ ἐπεμβαίνωμεν ὡς τοῖς πλησίον. Διὰ γὰρ ἐκεῖνο τὸ μικρὸν μέλος καὶ τὸ μέγα ἐστὶ καλὸν καὶ ὠραῖον, καὶ διὰ τῶν βλεφαρίδων ὡς ὀφθαλμὸς καλλωπίζεται. Ὡστε ἐαυτῷ ὡς πολεμεῖ ὁ τῷ ἀδελφῷ πολεμῶν· οὐ γὰρ μέχρις ἐκείνου τὰ τῆς βλάβης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐ μικρὰν ὑποστήσεται ζῆμian. Ἰν' οὖν μὴ τοῦτο γίνηται, ὡς ἐαυτῶν, οὕτω καὶ τῶν πλησίον φρον- B τίζωμεν, καὶ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ σώματος ὡς καὶ νῦν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν μεταγάγωμεν, καὶ προνοῶμεν ὡς πάντων ὡς μελῶν οἰκείων. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέλη πολλὰ καὶ διάφορα· καὶ τὰ μὲν τιμιώτερα, τὰ δὲ καταδεέστερα· οἷον, εἰς παρθένων χοροὶ, εἰς χηρῶν σύλλογοι, εἰς τῶν ἐν γάμῳ σῶφρονι λαμπόντων ὡς φρατρίαι, καὶ πολλοὶ τῆς ἀρετῆς οἱ βαθμοί. Καὶ

ἡ ἀλλὰ τ. ε. ταύτας] ἀλλ' αὐτὰς B. ὡς φαίνεται F. ὡς δὲ om. B. * πολὺ τῆς χρ.-] πολλὴ χρεία B. et a pr. man. D. ὡς ὁμοίως—ἐν ἡμῖν] ὁμοίον ἴδιον ἐστὶν καὶ κοινὸν ἐν ἡμῖν B. D. ὡς λυμήνη A. C. E. F. λυμήνη B. Edobatur λυμήνη. ὡς κάλλει om. B. ὡς κατέχευας B. καταχέεις F. ὡς ἐστὶν om. F. ὡς ἐνὸς δακτύλου F. ὡς τοῖς τοῦ B. ὡς ὀφθ. B. D. ὡς πολεμεῖ ὡς πολεμεῖς F. ὡς καὶ] λέγω C. ὡς πάντων] ἐκάστων D. ὡς φρατρίαι E. Veron.

ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης πάλιν ὁμοίως. ¹Οἱ μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐκένωσαν, οἱ δὲ τῆς αὐταρκείας ἐπιμελοῦνται μόνῃς, καὶ πλέον τῆς χρείας οὐδὲν ζητοῦσιν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ περισσεύματος ἔδωκαν· **Ὡς** ὅμως οὗτοι πάντες ἀλλήλους κοσμοῦσι, καὶ ἐξουθενήσῃ τὸν ἐλάττωνα ὁ μείζων, ἑαυτὸν τὰ μέγιστα ἐβλάψεν. ²Ἡ τε γὰρ παρθένος, ἂν ὑβρίσῃ τὴν ³ἐν γάμῳ, οὐ μικρὸν ὑπετέμετο τοῦ μισθοῦ· ὃ τε ⁴τὰ πάντα κενώσας, ἂν ὀνειδίσῃ τῷ μὴ τοῦτο πεποιηκότι, πολὺ τῶν αὐτοῦ πόνων ἐκένωσε. Καὶ τί λέγω παρθένους καὶ χήρας καὶ ἀκτήμονας ἄνδρας; Τί γὰρ ⁵τῶν προσαιτούντων εὐτελέστερον; ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι χρεῖαν πληροῦσι μεγίστην ἐν ἐκκλησίᾳ, προσηλωμένοι ταῖς θύραις τοῦ ναοῦ, καὶ κόσμον ⁶παρέχοντες μέγιστον, καὶ τούτων ⁷ἄνευ οὐκ ἂν ἀπαρτισθεῖν τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. ⁸Ὅπερ οὖν καὶ οἱ ἀπόστολοι ⁹συνιδόντες ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθέτησαν, ὥσπερ τὰ ἄλλα πάντα, οὕτω καὶ τὸ χήρας εἶναι καὶ τοσαύτην ἐποιήσαντο περὶ ¹⁰τὸ πρᾶγμα σπουδῇ, ὥς καὶ ⁽⁴⁴¹⁾διακόνους αὐταῖς ἐπιστήσαι ἐπτά. Ὡς περ γὰρ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ παρθένους καὶ ἐγκρατειομένους ἀριθμῶ, τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας καταλέγων, οὕτω καὶ χήρας. Οὐδὲ γὰρ τὴν τυχοῦσαν χρεῖαν αὐταὶ πληροῦσι. Σὺ μὲν γὰρ ὅτε βούλει, παραγέγονας· αὐταὶ δὲ καὶ ¹¹ἡμέραν καὶ νύκτα **Ε**ψάλλουσι καὶ πάρεισιν, οὐ τῆς ἐλεημοσύνης ¹²ἕνεκεν μόνῃς τοῦτο ποιοῦσαι· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἐβούλοντο, ἐξῆν κατὰ τὴν ἀγορὰν βαδίζειν, καὶ ἐν τοῖς στενωποῖς προσαιτεῖν· ἀλλ' ἔχουσί τι καὶ εὐλαβείας οὐ μικρόν. Ὅρα γοῦν ἐν ὅσῃ καμίνῳ ¹³πείνας εἰσὶ καὶ βλασφημιουσῶν οὐκ ἂν ποτε αὐτῶν ἀκούσης, οὐδὲ ἀποδυσπετουσῶν, ¹⁴ἅπερ πολλαὶ τῶν ¹⁵πλουτούντων ποι-οῦσιν. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν ¹⁶πεινῶσαι ἐκοιμήθησαν πολλάκις, αἱ δὲ καὶ διηνεκῶς ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ πηγνύμεναι διατελοῦσι, καὶ ὅμως ἐν εὐχαριστίᾳ καὶ δοξολογίᾳ ¹⁷διάγουσι. Καὶ ὁβολὸν δῶς, εὐχαριστοῦσι καὶ ἐπεύχονται μυρία τῷ δεδωκότι· καὶ μηδὲν δῶς, οὐ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως εὐλογοῦσι, καὶ ²⁷⁵ἀγαπῶσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς ἀπολαύουσαι. Καὶ γὰρ μὴ βούλωνται, φησὶν, ἀνάγκη φέρειν αὐτάς. Διὰ τί, εἶπέ μοι; τίνος ἕνεκεν τὸ πικρὸν τοῦτο ἐφθέγγω ῥῆμα; Οὐκ εἰσὶ τέχνα

¹ οἱ μὲν . . ἐκένωσαν omnes. Edebatur ὁ μὲν . . ἐκένωσεν. ^m γὰρ om. B.
ⁿ ἐν γάμῳ A.C.D.E. ἔγγαμον (sic) B. ἔγγαμον Edd. ^o τοῦ μισθοῦ τῆς
 σπουδῆς Veron. ^p τὰ om. C.F. Mox ὀνειδίσῃς, αὐτοῦ et ἐκένωσας B.
^q τῶν om. B. ^r παρέχουσι A. ^s συνειδότες B. ^t τοῦ πράγματος B.
^v ἡμέρα B.F. ^w ἕνεκεν μόνῃς] μόνον ἕνεκεν B. et a pr. man. D. μόνῃς ἕνε-
 κεν F. et corr. D. ^x παρθενίας A. ^y ὅπερ D.F. ^z Vid. Annot.
^a πεινῶσαι A.B.C.D.E. πεινούσαι Edd. ante Ben. ^b διατελοῦσιν F.

αἰσχροί, καὶ τοῖς γεγηρακόσι κέρδος ἔχουσαι καὶ ταῖς γεγη-
ρακυῖαις; Οὐκ ἠδύνατο, εἴπερ ἐβούλοντο τοῦ ζῆν ἐπικῶς
ἀμελεῖν, ^ακακέιθεν μετὰ πολλῆς ἀποτρέφεισθαι τῆς περιουσίας;
Οὐχ ὁρᾷ πόσοι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ^δμαστροποὶ καὶ προα-
γωγοὶ γινόμενοι, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἅττα διακονούμενοι, καὶ
τρέφονται καὶ τρυφῶσιν; Ἀλλ' οὐχ οὗτοι, ἀλλ' αἰρούνται
λιμῷ διαφθείρεσθαι μᾶλλον, ἢ καταισχύναι τὴν ^εαὐτῶν ζωὴν ^Β
καὶ προδοῦναι ^ιτὴν σωτηρίαν καὶ κάθηνται δι' ἡμέρας ὅλης
φάρμακόν σοι κατασκευάζοντες σωτηρίας. Οὐ γὰρ οὕτως
ιατρὸς, χεῖρα ἐκτείνων καὶ σιδήριον ἐπάγων, ἐκτέμνει τὰ ^εσεση-
πότα τῶν τραυμάτων, ὡς πένης, δεξιᾶν ἐκτείνων καὶ ἐλεημο-
σύνην λαμβάνων, περιαιρεῖ τῶν τραυμάτων τοὺς μώλωπας. Καὶ
τὸ δὴ θαυμαστὸν, ^βὅτι χωρὶς ἀλγυδόνος καὶ ὀδύνης τὴν καλὴν
ταύτην ἐργάζονται ἰατροί. Καὶ ἡμῶν τῶν τοῦ λαοῦ προ-
καθημένων καὶ παραινούντων ὑμῖν τὰ συμφέροντα, οὐκ ἔλαττον
ἐκεῖνος διαλέγεται ὁ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας καθήμενος,
διὰ τῆς σιγῆς καὶ τῆς ὄψεως. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ταῦτα καθ' ^Γ
ἐκάστην ^ιἐνηχοῦμεν ὑμῖν τὴν ἡμέραν, λέγοντες, μὴ μέγα φρόνει,
^κἄνθρωπε· ὀξύρροπον καὶ εὐμετάπτωτον τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις·
ἡ νεότης πρὸς γῆρας ἐπείγεται, τὸ κάλλος πρὸς ἀμορφίαν, ἡ
ἰσχύς πρὸς ἀσθένειαν, ἡ ὑγεία ^ιπρὸς ἀρρωστίαν μεταπίπτει, ἡ
δόξα πρὸς εὐτέλειαν, ὁ πλοῦτος πρὸς πενίαν, ^μἡ τιμὴ πρὸς
καταφρόνησιν· ρεύματι σφοδρῷ τὰ ἡμέτερα ἔοικεν οὐδαμοῦ
ἵστασθαι βουλομένῳ, ἀλλ' ἐπειγομένῳ πρὸς τὸ κάταντες. Τὰ ^Δ
αὐτὰ καὶ ἐκεῖνοι, καὶ πλείονα τούτων διὰ τῆς ὄψεως συμβου-
λεύουσι, καὶ διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, ἥτις καὶ σαφεστέρα ἐστὶ
παράινεσις. Πόσοι γοῦν τῶν ^νἔξω καθημένων νῦν ἤκμασαν ἐν
νεότητι, καὶ μεγάλα ἐργάσαντο; πόσοι τῶν εἰδεχθῶν ^οτούτων
καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ἰσχύϊ καὶ ἐπὶ τῇ τῆς ὄψεως ὥρᾳ πολ-
λοὺς παρήλασαν; Ἀλλὰ μὴ ἀπιστεῖτε, μηδὲ χλευάζετε· καὶ
γὰρ μυρίων γέμει τοιούτων ὑποδειγμάτων ὁ βίος. Εἰ γὰρ
βασιλεῖς ἐξ εὐτελῶν καὶ ταπεινῶν πολλοὶ πολλάκις ἐγένοντο,
τί θαυμαστὸν, εἰ ἐκ μεγάλων καὶ ἐνδόξων ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς
κατέστησαν; Καὶ γὰρ τὸ πολλῷ παραδοξότερον ἐκεῖνό ἐστι· ^Ε
τοῦτο δὲ τῶν αἰὲ συμβαινόντων. Ὡστε οὐ χρὴ διαπιστεῖν, εἴ
τινες τούτων καὶ ἐν τέχναις καὶ ἐν στρατείαις ἠνθισαν καὶ ἐν

^α κακέιθεν C.E. ἐκέιθεν Edd. ^δ μαστροποὶ E. et ex corr. D. ^ε αὐτῶν] οἰκείαν C. ^ι τὴν] + αὐτῶν C.E. et ex corr. D. ^κ σεσηπότα] + μέλη B. ^β ὅτι] + καὶ F. ^ι Sic A.B.C.D.E. ὑμῖν ἐνηχοῦμεν invertebo ord. Edd. ^κ ὁ ἄνθρωπε vulgo. ὁ om. A.B.C.E.F. ^ι πρὸς] εἰς D.E. ^μ Haec ἡ τιμὴ πρὸς κ. vulgo leguntur post ἀσθένειαν. Nobiscum faciunt A.B.C.E.F. et Interp. ^ν ἔξωθεν E. ^ο τούτων] + πολλοὺς πολλῶν διαφερόντας C.

χρημάτων περιουσίαις, ἀλλὰ καὶ ἐλεεῖν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς τῆς συμπαθείας, καὶ ὑπὲρ ἐαυτῶν δεδοικέναι, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ πάθωμεν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ τὴν ὀξύρροπον ταύτην κείμεθα μεταβολήν.

Ἀλλ' ἴσως τῶν ἀγνωμόνων τις καὶ σκόπτειν εἰωθότων καὶ ῥεπτικήνῃ τοῖς εἰρημένοις, καὶ κωμωδῇσι πάντως ἡμᾶς λέγων· μέχρι τίνος οὐ παύσῃ πένητας αἰεὶ καὶ πτωχοὺς ἐν τοῖς λόγοις εἰσάγων, καὶ συμφορὰς ἡμῖν προφητεύων, καὶ πενίαν προανα-
 276 φωνῶν, καὶ πτωχοὺς ποιῆσαι σπουδάζων; Οὐ πτωχοὺς ἡμᾶς ποιῆσαι σπουδάζων, ἄνθρωπε, ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τὸν πλοῦτον ὑμῖν ἀνοίξει σπεύδων. Ἐπεὶ καὶ πρὸς τὸν ὑγιαίνοντα ὁ τῶν ἀρρωστούντων μεμνημένος καὶ τὰς ἐκείνων διηγουμένους ὁδύνας, οὐχ ἵνα ἐπίνοσον ποιήσῃ, λέγει, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τῆς ὑγείας διατηρήσῃ, τῷ φόβῳ τῶν ἐκείνοις συμβαινόντων τὴν τούτου ῥαθυμίαν ἐκκόπτων. Φοβερόν ὑμῖν ἡ πενία εἶναι δοκεῖ, καὶ φρικτὸν καὶ μέχρι προσηγορίας αὐτῆς. Διὰ γὰρ τοῦτο πένητές ἐσμεν, ὅτι πενίαν δεδοίκαμεν, κἂν μυρία ἔχωμεν τάλαντα. Οὐ γὰρ ὁ μηδὲν ἔχων, πένης, ἀλλ' ὁ πενίαν φρίττων. Ἐπεὶ
 B καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς οὐ τοὺς τὰ μεγάλα πάσχοντας *κακὰ δακρύομεν καὶ ἀθλίους ἡγοῦμεθα, ἀλλὰ τοὺς οὐκ εἰδότας αὐτὰ φέρειν, κἂν μικρὰ ὄντα τύχη· ὥς ὃ γε φέρειν εἰδὼς καὶ ἐπαίνων ἄξιός τε στεφάνων. Καὶ ὅτι τοῦτο τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἐν τοῖς ἀγῶσι τίνας ἐπαινοῦμεν; τοὺς πολλὰ τυπτομένους καὶ μὴ ἀλγοῦντας, ἀλλ' ὑψηλὸν τὸν αὐχένα ἔχοντας, ἢ τοὺς ἀπὸ τῶν πρώτων φεύγοντας πληγῶν; Οὐχὶ ἐκείνους μὲν καὶ στεφανοῦμεν, ὥς ἀνδρείους καὶ γενναίους, τούτους δὲ καὶ γελῶμεν, ὥς ἀνάνδρους καὶ δειλοὺς; Οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ βίου
 C πραγμάτων ποιῶμεν· τὸν μὲν εὐκόλως ἅπαντα φέροντα *στεφανώσωμεν, καθάπερ ἐκείνους τὸν γενναῖον παγκρατιαστήν· τοῦτον δὲ *δακρύομεν τὸν δεδοικότα καὶ τρέμοντα τὰ δεινὰ, καὶ πρὶν ἢ δεξασθαι πληγὴν ἀποτεθνηκότα τῷ δέει. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγώνων εἴ τις, πρὶν ἢ χεῖρας ἀντάραι, τὸν ἀντίπαλον ἰδὼν τὴν δεξιάν τείνοντα μόνον ἀποφύγοι, κἂν μὴ δέξηται πληγὴν, καταγέλαστος ἔσται, ὥς ὕψις καὶ μαλακὸς καὶ πόνων ἄπειρος τοιούτων. *Οἶον καὶ ἐπὶ τοιούτων συμβαίνει τῶν

ῥ ἐπισκώψει Veron. ἡ Sic A.B.D.E.F. ἡμᾶς σπ. ποιῆσαι Edd. ποιῆσαι ἡμᾶς σπ. C. ἡ διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐγὼ φημι ὅτι πένητές ἐσμεν, κἂν μ. ἔ. τάλαντα, ὅτι π. δεδοίκαμεν C. ἡ κακὰ δακρ.] καταδακρύομεν B, κακὰ om. F. ἡ ὄντα τύχη omnes. τύχη ὄντα Edd. ἡ τὸν] καὶ τὸν C. Statim μὲν om. F. ἡ στεφανώμεν C. Statim καθ. τινὰ γεν. π. idem. ἡ δακρύομεν C.E. et a pr. man. A. δακρῶμεν B.D. δακρύομεν (sic) F. δακρύνωμεν Edd. ἡ ὕψις omnes. ἡ πόνων Edd. ἡ οἶον] τοιούτων δη τι C.

πενίαν δεδοκότων, καὶ οὐδὲ τὴν προσδοκίαν αὐτῆς ἐνεγκεῖν δυναμένων. Οὐκ ἄρα ἡμεῖς ποιούμεν ὑμᾶς ἀθλίους, ἀλλ' ὑμεῖς D εἰναιτούς. Πῶς γὰρ οὐ ἡ καταπαίχεται σου λοιπὸν ὁ διάβολος, καὶ πρὸ τῆς πληγῆς τὴν ἀπειλὴν ὀρῶν δεδοκίота καὶ τρέμοντα; Μᾶλλον δέ, ὅταν ἀπειλὴν τοῦτο νομίζης, οὐ δεῖσται λοιπὸν οὐδὲ πληῆσαι, ἀλλ' ἀφείς ἔχειν τὸν πλοῦτον, τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀφαιρέσεως κηροῦ παντὸς μαλακώτερόν σε ἐργάσεται. Καὶ γὰρ πεφύκαμεν, ὡς ^bεἰπεῖν, ἅπερ δεδοίκαμεν, μετὰ τὸ παθεῖν οὐχ οὕτω νομίζειν εἶναι φοβερά, ὥσπερ ἔμπροσθεν καὶ πρὸ τῆς πείρας. Ἰν' οὖν μηδὲ ταύτην κτήσῃ τὴν ἀρετὴν, ἐν ἀκμᾷζοντί σε κατέχει φόβος, πρὸ τῆς πείρας τῷ φόβῳ τῆς πενίας ὥσπερ κηρὸν πυρὶ κατατήκων. Καὶ γὰρ κηροῦ παντὸς μαλακώτερος E ὁ τοιοῦτος, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κάιν ἀθλιώτερον βίον ζῶν, ὑπὲρ μὲν ὧν πλεονεκτεῖ δεδοικώς, ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ ἔχει ἀλγῶν· καὶ ὑπὲρ ὧν ἔχει τρέμων πάλιν, ἅτε δραπέτην ἀγνώμονα κατέχων ἔνδον τὸν πλοῦτον, καὶ ποικίλοις τισὶ καὶ ἀτόποις πολιορκούμενος πάθῃσι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἄτοπος, καὶ φόβος πολυειδής, καὶ ἀγωνία καὶ τρόμος πανταχόθεν αὐτοὺς χειμάζουσι· καὶ εἰκόσι πλοῖφ πάντοθεν ἐναντίος ἀνέμοις ἐλαυνόμενός, καὶ πολλὰς ὑπο-277 μένουσι τὰς τρικυμίας. Καὶ πόσῳ βέλτιον τὸν τοιοῦτον ἀπελθεῖν, ἢ διηνεκὴ φέρειν χειμῶνα; ἐπεὶ καὶ τὸν Κάιν ἀνεκτότερον ἦν ἀποθανεῖν, ἢ διαπαντὸς τρέμειν. Ἰν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς ταῦτα ^cπάσχωμεν, καταγελάσωμεν τῆς τοῦ διαβόλου μηχανῆς, διαρρήξωμεν ^dαὐτοῦ τὰ σχοινία, διακόψωμεν τοῦ ^eχαλεποῦ δόρατος τὴν αἰχμὴν, καὶ πᾶσαν ἔφοδον ἀποτειχίσωμεν. Ἄν γὰρ χρημάτων καταγελάσης, οὐκ ἔχει πού πληῆσαι, οὐκ ἔχει πόθεν ἐπιλάβηται· τὴν γὰρ ρίζαν ἰανέσπασας τῶν κακίων· ρίζης δὲ B οὐκ οὔσης, οὐδὲ καρπὸς βλαστήσει ^fπονηρός. Ταῦτα ^hλέγομεν μὲν αἰεὶ, καὶ λέγοντες οὐ ⁱπανόμεθα· εἰ δέ τι λέγοντες ἀνύσμεν, ἢ ἡμέρα δείξει ἐκείνη ἢ ἐν πυρὶ ἀποκαλυπτομένη, ἢ τὸ ἐκάστου ἔργον δοκιμάζουσα, ἢ τὰς λαμπάδας δεικνύουσα τὰς λαμπρὰς καὶ τὰς οὐ τοιαύτας. Τότε καὶ ὁ ἔχων τὸ ἔλαιον, καὶ ὁ μὴ ἔχων, δηλὸς ἔσται. Ἀλλὰ μηδένα γένοιτο τότε εἰρεθῆναι ταύτης ἔρημον τῆς παραμυθίας, ἀλλὰ πάντας δαψιλῇ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιφερομένους, καὶ παιδρὰς ^kἔχοντας τὰς λαμπάδας, συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ· ὡς οὐδὲν τῆς φωνῆς ἐκείνης

^a καταπαίχεται C.E. καταπέζεται (sic) A. καταπαίχεται Edd. Statim ὁ δ. λοιπὸν in verso ord. C.E. ^b εἰπεῖν] + οἱ ἄνθρωποι C. ^c πάθωμεν C.

^d αὐτοῦ om. D. ^e χαλκοῦ F. ^f ἀνέσπασε B. et a pr. man. A. ^g πονηρός] πατὲρ F. ^h λέγομεν C.D.E. et Interp. λέγωμεν vulgo. λέγω a pr. man. A. Statim μὲν om. B.D.

ⁱ πανόμεθα E. et Interp. πανώμεθα F. πανώμεθα vulgo. ^k ἔχοντας om. B.

Ο φοβερώτερον καὶ ὀδυνηρότερον, ἢν οἱ χωρὶς ἐλεημοσύνης δαψι-
λοὺς ἀπιόντες τότε ἀκούσονται τοῦ νυμφίου λέγοντος, ⁸“Οὐκ
οἶδα ὑμᾶς.” Ἀλλὰ μήποτε ταύτης ἀκούσασιν τῆς φωνῆς,
ἀλλὰ τῆς ἡδίστης ⁹ἐκείνης καὶ ποθεινοτάτης, “Δεῦτε οἱ εὐλο-
γημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην (443)
ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.” Οὕτω γὰρ ¹⁰καὶ τὸν
μακάριον ζησόμεθα βίον, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαυσόμεθα πάν-
των τῶν καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντων ἀνθρώπων· ὧν γένοιτο πάντας
ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

D

ΛΟΓΟΣ ΛΑ.

¹Οὐ δύναται ^aδὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρεῖαν σου οὐκ
ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

ΚΑΤΑΣΤΕΙΛΑΣ τῶν ἐλαττόνων τὸν φθόνον, καὶ τὴν
ἀθυμίαν αὐτῶν ἐξελών, ἢν εἰκὸς ἔχειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ μειζόνων
ἐτέρους κατηξιῶσθαι χαρισμάτων, ταπεινοὶ καὶ τούτων τὸν
τύφον τῶν τὰ μείζονα εἰληφότων χαρίσματα· ποιήσας μὲν
Εαὐτὸ καὶ ἐν οἷς πρὸς ἐκείνους διελέγετο· τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι
χάρισμά ἐστι, καὶ οὐ κατόρθωμα, τοῦτο ἐμφαίνοντος ἢν· ἰνὴ
δὲ αὐτὸ ^bκαὶ σφοδρότερον πάλιν ποιεῖ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένων
εἰκότος. Ἀπὸ γὰρ τοῦ σώματος λοιπὸν καὶ ^cτῆς ἐκείθεν
ἐνότητος ἐπ’ αὐτὴν τῶν μελῶν χωρεῖ τὴν σύγκρισιν· ὃ μάλιστα
ἔχουσιν ἐκεῖνοι μαθεῖν· ἐπειδὴ οὐχ οὕτως ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς
παραμυθῆσθαι τὸ πάντας ἐν σώμα εἶναι, ὥς τὸ μαθεῖν ὅτι
καὶ ἐν αὐτοῖς, οἷς εἶχον, οὐδὲν μέγα ἡλαττοῦντο. Καὶ φησιν·
“Οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρεῖαν σου οὐκ
²⁷⁸ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.” Εἰ
γὰρ καὶ ἔλαττον τὸ χάρισμα, ἀλλ’ ἀναγκαῖον· καὶ ὥσπερ οὐκ
ὄντος ἐκείνου πολλὰ ἐμποδίζεται, οὕτω καὶ τούτου χωρὶς χω-
λεῦει τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐρεῖ,
ἀλλ’ ὅτι οὐ δύναται εἰπεῖν. Ὡστε καὶ θέλη, καὶ λέγει, οὐκ
ἐνδέχεται, οὐδὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα ^dφύσιν. Διὰ τοῦτο λαβὼν
ἐκάτερα τὰ ἄκρα, ἐν αὐτοῖς γυμνάζει τὸν λόγον, πρῶτον μὲν
ἐπὶ χειρὸς καὶ ὀφθαλμοῦ, δεύτερον δὲ ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ποδῶν,

⁸ Matth. xxv. 12, 34.¹ CAP. XII. v. 21.

¹ ἡδεῖας F. ^m ἐκείνης καὶ π.] φωνῆς καὶ π. ἐκείνης B. ⁿ καὶ accessit ex C.F. HOM. XXXI. ^a δὲ om. hic et infra B.F. ^b καὶ om. B. ^c τῆς ἐνότητος τῆς ἐκείθεν B.D. ^d τὴν φύσιν Edd. τὴν inclusum a Sav. abest a libris omnibus.

αὔξων τὸ παράδειγμα. Τί γάρ ^εποδῶν εὐτελέστερον, ^ιἢ τί κεφαλῆς τιμιώτερον καὶ ἀναγκαϊότερον; τοῦτο γάρ μάλιστα Β ἐστὶν ἄνθρωπος, ἡ κεφαλὴ. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐστὶν ἀντάρκης, οὐδὲ τὰ πάντα ^εαὐτῇ δύναιτ' ἂν ἀνείναι· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, περιττῶς ἡμῖν οἱ πόδες προσέκειντο. Καὶ οὐδὲ ἔσται μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ὑπερβολὴν ζητεῖ· ὅπερ αἱ ^ηποιεῖν εἶωθεν, οὐ μέχρι τοῦ ἴσου φιλονεικῶν, ἀλλὰ ^ικαὶ περαιτέρω προβαίνων. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ²“Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ ^αδοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· ^κκαὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει” πανταχοῦ τὴν τοῦ C σώματος προσθήκην τιθεῖς, καὶ ταύτῃ κἀκεῖνον παραμυθούμενος καὶ τοῦτον καταστέλλων. Οὐ γὰρ τοῦτο ^ιλέγω, φησὶν, ὅτι οὐ μόνον χρεῖαν ἔχει τὰ μείζονα τῶν ἐλαττόνων, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὴν χρεῖαν ^μἔχει. Εἴ τι γὰρ ἀσθενὲς ἐν ἡμῖν, εἴ τι ἄτιμον, τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον καὶ τιμῆς ἀπολαύει ^ηπλείονος. Καὶ καλῶς εἶπε, “τὰ δοκοῦντα,” καὶ, “^αδοκοῦμεν,” δεικνὺς ὅτι οὐ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῆς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἡ ψήφος. Οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἄτιμον· θεοῦ γὰρ ἔργον ἐστί. Τί γὰρ τῶν μορίων τῶν γεννητικῶν ἀτιμότερον ἐν ἡμῖν εἶναι δοκεῖ; D Ἀλλ' ὅμως πλείονος ἀπολαύει τιμῆς· καὶ οἱ σφόδρα πένητες, καὶ τὸ λοιπὸν γυμνὸν ἔχουσι σῶμα, οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἐκεῖνα τὰ μέλη δεῖξαι γυμνά. Καίτοιγε οὐχ αὕτη τῶν ἀτίμων ἡ τάξις, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἄλλων καταφρονεῖσθαι ἔδει. Καὶ γὰρ ἐν οἰκίᾳ ὁ ἡτιμωμένος οἰκέτης οὐ μόνον οὐκ ἀπολαύει πλείονος θεραπείας, ἀλλ' οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦται. Ὡστε εἰ καὶ τοῦτο ἄτιμον ἦν, οὐ μόνον μειζόνων ἀπολαύειν οὐκ ἔδει, ἀλλ' οὐδὲ τῶν αὐτῶν· νυνὶ δὲ πλείονος ἀπολαύει τιμῆς, καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἐργασαμένης. Τοῖς μὲν γὰρ ἐν E

(444) τῇ φύσει τὸ μὴ δεῖσθαι ἔδωκε· τοῖς δὲ, ἐπειδὴ ἐν τῇ φύσει οὐκ ἔδωκεν, ἡμᾶς παρέχειν ἡνάγκασεν. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτιμα· ἐπεὶ καὶ τὰ ζῶα ἐν τῇ φύσει τὸ ἀνεκδοὲς ἔχει, καὶ οὔτε ἱματίων δεῖται οὔτε ὑποδημάτων οὔτε ὀρόφου τὰ πλείονα αὐτῶν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀτιμότερον αὐτῶν τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, ἐπειδὴ πάντων δεῖται τούτων. Καὶ γὰρ εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ αὐτῇ τῇ φύσει τίμιά τε καὶ ἀναγκαῖά ἐστιν. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς

² v. 22, 23.

^ε ποδῶν omnes. ποδός Edd. ^ι ἢ om. F. ^η αὕτη F. ^η ποιεῖν εἶωθεν omnes. ποιεῖ vulgo. ^ι καὶ om. B. ^κ καὶ τὰ ἀσχήμονα—ἔχει om. F. ^ι λέγω φ. [ὅτι οὐ μόνον] μόνον λέγω, φησὶν, ὅτι B.D. ^μ ἔχει om. F. ^η πλείονος omnes. Edebatur μείζονος.

279 ἡνίξατο, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιμελείας καὶ τοῦ πλείονος ἀπολαβεῖν τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως αὐτοῖς ψηφισάμενος. ^οΔιὸ, ὅταν μὲν ἀσθενῇ λέγη καὶ ἥτιμα “τὰ δοκοῦντα,” λέγει· ὅταν δὲ ἀναγκαῖα, οὐκέτι προστίθῃσι, τὰ δοκοῦντα, ἀλλ’ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων, ὅτι ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ μάλα εἰκότως. Καὶ γὰρ πρὸς παιδοποιεῖν καὶ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν διαδοχὴν χρήσιμα. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νομοθέται Ῥωμαίων τοὺς ^ρταῦτα ἀκρωτηριάζοντας τὰ μέλη καὶ ποιούντας εὐνούχους κολάζουσιν, ἅτε τῷ κοινῷ γένει λυμαινο-
B μένους, καὶ αὐτῇ ἐπηρεάζοντας τῇ φύσει. Ἄλλ’ ἀπόλοιτο οἱ ἀκόλαστοι, οἱ τοῦ θεοῦ τὰ δημιουργήματα διαβάλλοντες. Ὡς περ γὰρ τῷ οἴνῳ πολλοὶ διὰ τοὺς μεθύοντας κατηράσαντο, καὶ τῇ φύσει τῶν γυναικῶν διὰ τὰς μοιχευομένας· οὕτω καὶ τὰ μέλη ταῦτα αἰσχροῖς εἶναι ^εἐνόμισαν διὰ τοὺς οὐκ εἰς δέον αὐτοῖς χρωμένους. Ἄλλ’ οὐκ ἔχρην· οὐ γὰρ τῇ φύσει τοῦ πράγματος ἡ ἀμαρτία συγκεκλήρωται, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τίκτεται τοῦ ^ττολμῶντος τὸ πλημμέλημα. Τινες δὲ τὰ ἀσθενέστερα καὶ ἥτιμα καὶ ἀναγκαῖα καὶ τιμῆς ἀπολαύοντα πλείονος περὶ
C ὀφθαλμῶν καὶ ποδῶν εἰρῆσθαι τῷ Παύλῳ νομίζουσι, καὶ ^σἀσθε-
νέστερα καὶ ἀναγκαῖα τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγειν, ὅτι ἐλαττούμενοι τῇ δυνάμει, πλεονεκτοῦσι τῇ χρείᾳ, τὰ δὲ ἀτιμότερα τοὺς πόδας· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πολλῆς ἀπολαύουσι προνοίας.

Εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ἄλλην ὑπερβολὴν ἐργάσῃται, φησί· ³ “Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει.” Ἴνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ ποῖος οὗτος ^τλόγος; τῶν μὲν τιμῶν καταφρονεῖν, τοῖς δὲ ^υἀτίμοις προσεδρεύειν; οὐχὶ καταφρονούντες τοῦτο ποιοῦμεν, φησὶν, ἀλλ’ ἐπειδὴ αὐτὰ οὐ δεῖται. Καὶ ὅρα ἡλίκον ἐγκώμιον
D ἐν βραχεὶ θεὸς παρέδραμε, συμφερόντως τοῦτο καὶ χρησίμως ποιῶν. Καὶ οὐδὲ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν προστίθῃσι λέγων· “Ἄλλ’ ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοῦς τιμὴν, ⁴ ἵνα μὴ σχίσμα ᾖ ἐν τῷ σώματι.” Εἰ δὲ συνεκέρασεν, οὐκ ἀφῆκε τὸ ἀτιμότερον φαίνεσθαι. Τὸ γὰρ κρινώμενον ἐν γίνεται, καὶ οὐ φαίνεται τί πρὸ τούτου ἦν· ἐπεὶ οὐδ’ ἂν κεκῶσθαι αὐτὸ φαίμεν ἂν. Καὶ ὅρα πῶς ^ωσυνε-
τῶς τὰ ἐλαττώματα παρατρέχει λέγων, “τῷ ὑστεροῦντι.” Οὐκ
E εἶπε, τῷ ἀτίμῳ, τῷ ἀσχήμονι, ἀλλὰ, “τῷ ὑστεροῦντι.” Ὑστε-
ροῦντι, πῶς; Κατὰ φύσιν. “Περισσοτέραν δοῦς τιμὴν.” ^zΚαὶ

³ v. 24.⁴ v. 25.

^ο διὸ] + καὶ B. ^ρ ταῦτα] τὰ τοιαῦτα F. ^ε ἐνόμισαν] δοκεῖ B. ^τ τολμή-
σαντος B. ^σ ἀσθενέστερα] + μὲν F. ^υ ἀτίμοις B. ^ω ἀτίμοις omnes.
ἀτιμότεροις vulgo. ^ω συνετῶς B.F. pulchre Interp. Legebatur συνεχῶς.
^z καὶ om. F.

διὰ τί; “Ἰνα μὴ ᾗ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.” Ἐπειδὴ γὰρ μυρίας παραμυθίας ἀπολαύοντες ἤλγον ὕμνος, ἅτε ἐλάττωνα λαβόντες, δείκνυσιν ὅτι μᾶλλον ἐτιμήθησαν. “Τῷ γὰρ ὑστεροῦντι, φησί, περισσοτέραν δὸς τιμὴν.” Εἶτα καὶ τὸν λόγον ἐπάγει, δείκνυς ὅτι συμφερόντως καὶ ὑστερεῖν ἐποίησε, καὶ μειζόνως ἐτίμησε. Τίς δὲ ὁ λόγος; “Ἰνα μὴ ᾗ σχίσμα, φησὶν, ἐν τῷ σώματι.” ^a Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν τοῖς μέλεσιν, ἀλλ’, “ἐν τῷ σώματι.” Καὶ γὰρ πολλὴ ἔμελλεν ἡ πλεονεξία εἶναι, ^b εἰ τὰ μὲν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ²⁸⁰ ἐθεραπεύετο προνοίας, τὰ δὲ οὐδὲ ἐτέρωθεν καὶ ἀπεσχίσθη ἂν ἀλλήλων, οὐ δυνάμενα φέρειν τὸν σύνδεσμον ἀποσχισθέντων δὲ τούτων, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγίνετο βλάβη. Εἶδες πῶς ἔδειξεν ἀναγκαίως μεῖζονα τῷ ὑστεροῦντι ^d δεδομένην τιμὴν; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο γέγονε, κοινὴ πάντων ἂν ἡ λύμη γεγόνει, φησί. Καὶ γὰρ εἰ μὴ πολλῆς ταῦτα παρ’ ἡμῶν ἀπέλαυσε προνοίας, ἐπηρεάσθη ἂν μὴ ἔχοντα τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως βοήθειαν ἐπηρεασθέντα δὲ, ἀπώλετο ἂν ἀπολόμενα δὲ, ἔσχισεν ἂν τὸ σῶμα ^B σχισθέντος δὲ τοῦ σώματος, καὶ τὰ λοιπὰ ἂν ἀπώλετο τὰ πολλῷ μεῖζονα τούτων. Ὅρᾷς ὅτι καὶ τῆς ἐκείνων προνοίας ⁽⁴⁴⁵⁾ ἔχεται ἡ τούτων ἐπιμέλεια; Οὐ γὰρ οὕτως ἐν τῇ οἰκίᾳ φύσει τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὥς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἔν. Διὰ δὲ τοῦτο, ἂν μὲν τὸ σῶμα ἀπόληται, οὐδὲν αὐτοῖς κέρδος τῆς καθ’ ἑκαστον ὑγείας· ἀλλ’, ἂν τε ὀφθαλμὸς ^e μένη, ἂν τε ῥίς διατηρῶσα τὸ οἰκεῖον, τοῦ συνδέσμου λυθέντος, ὄφελος οὐδὲν ἔσται λοιπόν· ἂν δὲ, τούτου μένοντος, ἐκεῖνα βλαβῇ, καὶ διαβαστάζεται καὶ πρὸς ὑγίαν ἐπάνεισι ταχέως. Ἄλλ’ ἴσως εἴποι τις ⁸ ἂν ^C τοῦτο μὲν ἐν τῷ σώματι λόγον ἔχει, ὅτι τὸ ὑστεροῦν περισσοτέραν ἔλαβε τιμὴν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων πῶς ἂν τοῦτο φανείη; Ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων μὲν οὐκ μάλιστα ^h ἂν ἴδοις τοῦτο συμβαῖνον. Καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, πρῶτοι τὸν μισθὸν ἔλαβον· καὶ τὸ πλανηθὲν πρόβατον ἔπεισε τὸν ποιμένα τὰ ἐνενηκονταενέα καταλιπεῖν, καὶ ἐπ’ αὐτὸ δραμεῖν, καὶ εὐρηθὲν ἐβαστάζετο, οὐκ ἠλαύνετο· καὶ ὁ ἄσωτος υἱὸς πλείονος τοῦ εὐδοκιμηκότος τῆς τιμῆς ^k ἀπέλαυσε· καὶ ὁ ληστὴς πρὸ τῶν ἀποστόλων ἐστεφανοῦτο καὶ ἀνεκηρύττετο. Καὶ ἐπὶ τῶν ^D ταλάντων δὲ τοῦτο ἴδοις ἂν γινόμενον. Καὶ γὰρ ὁ τὰ πέντε

^y ὁμοίως F.

μένειν p. 281 A.

inclusit Sav.

^z Ἀν ἐτιμήθησαν solum deest in C, usque ad τὰ πολλὰ

^a καὶ οὐκ εἶπεν—σώματι om. a pr. man. A. Itaque

^b εἰ τὰ] εἶτα εἰ τὰ E. ^c θεραπεύετε a pr. man. A. θερα-

πεύετε F. ^d δεδομένην B.F. ^e ἂν om. B. Mox γεγόνει E.F. et a pr.

man. A. ἐγγόνει vulgō. ^f μένη] μὲν ἢ E.F. Ita edebatur ante Sav. ^g ἂν

+ ὅτι B.D. ^h ἂν ἴδοις] ἴδοις ἂν Edd. repugnantibus libris. ⁱ ἐνενηκ.

Sic B.D.E. et a pr. man. A. ἐνενηκ. Edd. ^k ἀπῆλθεν F.

τάλαντα λαβὼν καὶ ὁ ¹τὰ δύο, τῶν αὐτῶν ἡξιώθησαν, καὶ αὐτῷ
τῷ τὰ δύο λαβεῖν πολλῆς ἀπέλαυσε μάλλον τῆς προνοίας.
Εἰ γὰρ τὰ πέντε ἐνεχειρίσθη, μὴ δυνάμενος, τοῦ παντὸς ἂν
ἐξέπεσε· δεξιόμενος δὲ τὰ δύο, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πληρώσας,
τῶν αὐτῶν ἡξιώθη τῷ τὰ πέντε ἐργασαμένῳ, τοσούτῳ πλεονε-
κτήσας, ὅσῳ ἀπ' ἐλαττόνων πόνων τῶν αὐτῶν ἐπέτυχε στεφάνων.
^m Καίτοι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἦν, ὥσπερ ὁ τὰ πέντε· ἀλλ' ὅμως
Εὐοδὲν πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης ἀκριβολογεῖται, οὐδὲ ἀναγκάζει
τὰ αὐτὰ ⁿ ποιεῖν τῷ συνδούλῳ, οὐδὲ λέγει, διὰ τί μὴ δύνασαι
^o τὰ πέντε ἐργάσασθαι; δικαίως ἂν εἰπὼν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸν
^p ἐστεφάνου.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ ἐπεμβαινέτε τοῖς ἐλάττοσιν οἱ μείζους,
ἵνα μὴ πρὸ ἐκείνων ἑαυτοὺς βλάβητε· ἀποσχιζομένων γὰρ
αὐτῶν, τὸ πᾶν διαφθείρεται σῶμα. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ σῶμα,
ἢ τὸ πολλὰ εἶναι μέλη; καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν, ὅτι “Τὸ σῶμα
²⁸¹ οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.” Εἰ τοίνυν τοῦτο ἐστὶ
σῶμα, φροντίζωμεν τοῦ τὰ πολλὰ μένειν πολλά· ὥς ἐὰν μὴ
τοῦτο διασώζηται, περὶ τὰ καίρια ἢ πληγὴ γίνεται. Διὸ καὶ
αὐτὸς οὐ τοῦτο μόνον ἀπαιτεῖ, τὸ μὴ ἀποσχιζεσθαι ἀλλήλων,
ἀλλὰ καὶ τὸ σφόδρα συνῆφθαι. Εἰπὼν γοῦν, “Ἴνα μὴ ἡ
σχίσμα ἐν τῷ σώματι,” οὐκ ἠρέσθη τούτῳ, ἀλλ' ἐπήγαγεν
“Ἴνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη” ἐτέραν καὶ
ταύτην αἰτίαν προστιθεὶς τοῦ τὰ ἐλάττονα πλείονος ἀπολαύειν
τιμῆς. Οὐ γὰρ ἵνα μὴ ἀποσχιζῇται μόνον ἀλλήλων, οὕτως
^B ὠκονόμησεν ὁ θεός, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀγάπῃ ἡ πολλὴ καὶ ὁμόνοια.
Εἰ ^q γὰρ ἐν τῇ τοῦ πλησίον σωτηρίᾳ τὸ εἶναι ἐκάστῳ, μὴ μοι
τὸ ἔλαττον καὶ τὸ πλεον εἴη; ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ἔστι πλεον
καὶ ἔλαττον. Μένοντος ^s γὰρ τοῦ σώματος, δυνατόν καὶ τὴν
διαφορὰν ἰδεῖν· ἁπολλυμένου δέ, οὐκέτι· ἀπολείται δέ, ἂν μὴ
καὶ τὰ ἐλάττονα μένῃ. Εἰ τοίνυν καὶ τὰ μεγάλα ἀπολείται
τῶν μικρῶν ἀπορραγόντων, ὁμοίως ὀφείλει ταῦτα τῶν μικρῶν
φροντίζειν, καὶ οὕτως ὡς ἑαυτῶν, ἅτε ἐν τῇ ταύτων σωτηρίᾳ
^C καὶ τῶν μεζόνων μενόντων. Ὡστε καὶ μυριάκις λέγῃς, ^v ὅτι
ἄτιμον τὸ μέλος καὶ ἔλαττον, ἀλλ' ἐὰν μὴ ὁμοίως προνοῇς, ὡς
καὶ σαντοῦ, ἀλλ' ὡς ἐλάττονος ἀμελῇς, ἢ βλάβῃ εἰς σέ διαβή-
σεται. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ^w ἵνα ὑπὲρ ἀλλήλων μόνον μερι-
μνῶσι τὰ μέλη, ἀλλὰ προσέθηκεν, “ἵνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων
μεριμνῶσι,” τουτέστιν, ^x ὁμοίως, καὶ τῆς αὐτῆς τῷ μεγάλῳ καὶ

¹ τὰ accessit ex libris omnibus. ^m καίτοιγε B.D. ⁿ ποιεῖν A. Sav. marg.
receptum a Montef. ^o τὰ om. A.F. ^p στεφανοῖ F. ^q γὰρ] δέ C. ^r οὐκ
ἔστι] οὐκέτι F. ^s γὰρ] μὲν γὰρ F. ^t ἀπολλυμένου F. ^v ὅτι] + καὶ F.
^w ἵνα] + μὴ B.D. ^x ὁμοίως omnes. ὁμοίως Edd.

ὁ μικρὸς ἀπολαύη προνοίας. Μὴ τοίνυν εἴπῃς, ὅτι ὁ δεῖνα ὁ
 τυχὼν ἐστίν, ἀλλ' ἐνόησον ὅτι μέλος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ σώματος
 τοῦ τὸ πᾶν ὕσσυκροτοῦντος· καὶ ὥσπερ ² ὁ ὀφθαλμὸς, οὕτω
 καὶ οὗτος ποιεῖ τὸ σῶμα εἶναι σῶμα. Ἐνθα γὰρ ἂν τὸ σῶμα
 οἰκοδομῇται, οὐδεὶς οὐδὲν τοῦ πλησίον ἔχει πλεόν. Οὐδὲ γὰρ D
 τοῦτο ποιεῖ σῶμα, τὸ εἶναι τὰ μὲν μείζον, τὸ δὲ ἐλάττω, ἀλλὰ
 τὸ πολλὰ εἶναι καὶ διάφορα. Ὡσπερ γὰρ σὺ, ἐπειδὴ μείζων
 εἶ, τὸ σῶμα συνέστησας, οὕτω καὶ οὗτος, ἐπειδὴ ἐλάττω.
 Ὡστε ἡ ἐλάττωσις αὐτοῦ, ὅταν δέῃ τὸ σῶμα οἰκοδομεῖν, ἰσό-
 τιμός σοι γίνεται εἰς τὸν καλὸν τοῦτον ἔρανον· τὸ γὰρ αὐτό
 σοι δύναται· καὶ δῆλον ἐκείθεν. Μὴ ἔστω ἐλάττω τι καὶ
 μείζον μέλος, μηδὲ τίμιον καὶ ἀτιμότερον, ἀλλ' ἔστω πάντα
 (446) ὀφθαλμοὶ, ἢ πάντα κεφαλὴ· οὐκ ἀπολείται τὸ σῶμα; Παντί E
 που δῆλον. Πάλιν ἂν πάντα ἐλάττωνα ἦ, τὸ αὐτὸ συμβή-
 σεται· ὥστε καὶ ταύτῃ ἰσοῦται τὰ ἐλάττω. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ
 πλεόν εἰπεῖν, ἵνα μὲν σῶμα, ἐλάττων ἐστὶν ὁ ἐλάττων· ὥστε
 διὰ σέ ἐστιν ἐλάττων, ἵνα σὺ μένης μέγας ὢν. Διὰ τοῦτο καὶ
 τὴν αὐτὴν ἀπαιτεῖ παρὰ πάντων πρόνοια. Καὶ εἰπὼν, ^b Τὸ
 αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι ^c τὰ μέλη, ἑρμηνεύει, “τὸ αὐτὸ,”
 τοῦτο πάλιν, λέγων· “Καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει
 πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ^d ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα
 τὰ μέλη.” Διὰ γὰρ τοῦτο, φησὶ, καὶ τὴν πρόνοιαν κοινὴν ²⁸²
 ἐποίησεν, ἐν τοσαύτῃ διαφορᾷ κατασκευάσας ἔνωσιν, ἵνα καὶ
 τῶν ἀποβαινόντων πολλὴ ἡ κοινωνία ἦ. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ πλησίον
 πρόνοια σωτηρία κοινὴ ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν
 ἀθυμίαν εἶναι κοινήν. Τρία τοίνυν ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ· τὸ μὴ
 σχίζεσθαι, ἀλλ' ἡνώσθαι μετὰ ἀκριβείας, τὸ προνοεῖν ὁμοίως
 ἀλλήλων, τὸ κοινὰ τὰ συμβαίνοντα ἡγεῖσθαι. Καὶ ἀνωτέρω
 μὲν φησιν, ὅτι περισσοτέραν ἔδωκε τιμὴν τῷ ὑστεροῦντι διὰ τὸ
 δεῖσθαι, δεικνύς ὅτι αὐτὸ τὸ ἡλαττώσθαι μείζονος τιμῆς πρόξε-
 νον γέγονεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆς προνοίας ἐξισοῖ B
 λόγον αὐτὰ τῆς ὑπ' ἀλλήλων γινομένης. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ
 μείζονος ἐποίησεν ἀπολαῦσαι τιμῆς, φησὶν, ἵνα μὴ ἐλάττωνος
 ἀπολαύῃ προνοίας. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
 συμβαινόντων ^e λυπηρῶν καὶ χρηστῶν ἀλλήλοις συνδέεται τὰ
 μέλη. Καὶ γὰρ τῇ πτέρνῃ πολλάκις προσπαγείσης ἀκάνθης,

⁵ v. 26.

¹ ὕσσυκροτοῦντος solus F. συγκρατοῦντος vulgo. Vid. Annot. ² ὁ om. B. F.

^a τὸ σ. εἶναι σ.] σ. εἶναι τὸ σῶμα A. Hoc praetulerunt Sav. Mor. Ben.

^b τὸ] ἵνα τὸ C. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. ^c τὰ μέλη om. F.

^d ἐν μέλος om. B. Mosq. 7. in marg. D. ^e λ. καὶ χρ.] Sic omnes. χρ. καὶ
 λυπηρῶν Edd.

ὄλον τὸ σῶμα αἰσθάνεται καὶ μεριμνᾷ· καὶ νῶτος κάμπτεται, καὶ γαστήρ καὶ μηροὶ συστέλλονται, καὶ χεῖρες, καθάπερ δορυφόροι καὶ ὑπηρεταὶ ἑπρόσιοντες ἀνέλκουσι τὸ παγὲν, καὶ κεφαλὴ ἐπικύπτει, καὶ ὀφθαλμοὶ μετὰ πολλῆς ὀρώσι τῆς C φροντίδος. Ὡστε εἰ καὶ ἔλαττον ἔχει τῷ μὴ δύνασθαι ἀνελθεῖν ὁ ποῦς, ἀλλὰ τῷ τὴν κεφαλὴν ἡ καταγαγεῖν τὸ ἴσον ἔσχε, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπέλαυσε τιμῆς, καὶ μάλιστα ὅταν μὴ χάριτι καταφέρωσιν αὐτὴν οἱ πόδες, ἀλλ' ὀφειλῇ. Ὡστε εἰ τῷ τιμιωτέρα εἶναι πλεονεκτεῖ, ἡ τῷ καὶ τοιαύτῃ οὕσα τῷ ἐλάττονι τὴν τιμὴν ὀφείλει καὶ τὴν κηδεμονίαν, καὶ ἡ τῷ ὁμοίως ἑαυτῷ συναλγεῖν, ἰσότητά δαίкуνσι πολλήν. Τί γὰρ πτέρυγος εὐτελέστερον; τί ὁ δὲ κεφαλῆς τιμιώτερον; Ἀλλὰ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο βαδίζει τὸ μέλος, καὶ πάντα μεθ' ἑαυτῆς συγκινεῖ. Πάλιν ἂν ὀφθαλμοὶ ἡ τι πάθωσι, πάντα ἀλγεῖ, καὶ πάντα ἐν D ἄργίᾳ· καὶ οὔτε πόδες βαδίζουσιν, οὔτε χεῖρες ἐργάζονται, οὔτε γαστήρ ἀπολαύει τῶν εἰσθότων· καίτοι τὸ πάθος τῶν ὀφθαλμῶν ἐστίν. Τί τήκει τὴν γαστέρα; τί κατέχει τοὺς πόδας; τί δεσμεύει τὰς χεῖρας; Ὅτι ἐκείνοις συνδέεται, καὶ ἀρρήτως τὸ πᾶν πάσχει σῶμα. Εἰ γὰρ μὴ συνέπασχεν, οὐδ' ἂν ἠνέσχετο κοινωνεῖν τῆς προνοίας. Διόπερ εἰπὼν, "Ἴνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη," ἐπήγαγεν· "Ἐἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει ἡ πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται E ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη." Καὶ πῶς συγχαίρει, φησί; Στεφανοῦται ἡ κεφαλὴ, καὶ ἡ ἅπας ὁ ἄνθρωπος δοξάζεται· λέγει τὸ στόμα, καὶ γελῶσιν ὀφθαλμοὶ καὶ εὐφραίνονται· καίτοι οὐ τοῦ κάλλους τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ τῆς γλώττης ἡ εὐδοκίμησης. Πάλιν ὀφθαλμῶν ἡ καλῶν φαινομένων, ἡ πᾶσα γυνὴ καλλωπίζεται· ὥσπερ οὖν καὶ οὗτοι, καὶ ῥινὸς εὐθείας καὶ ἀνχένος ὀρθοῦ καὶ ἐτέρων μελῶν ἐγκωμιαζομένων, γεγῆθαι καὶ φαιδροὶ γίνονται· καὶ δακρύουσι πάλιν μετὰ πολλῆς τῆς δαφιλείας ἐν ταῖς οἰκταῖς αὐτῶν καὶ ταῖς συμφοραῖς, καὶ ἂσινεῖς αὐτοὶ διαμένωσι.

283 Ὡταῦτ' οὖν ἡ ἅπαντα ἐννοήσαντες, μιμησώμεθα τὴν ἀγάπην τῶν μελῶν τούτων, ἡ μὴδὲ τὰναντία ποιῶμεν, ἐπεμβαινόντες τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς, καὶ φθονοῦντες τοῖς τοῦ πλησίον ἀγαθοῖς· μαινομένων γὰρ τοῦτο καὶ ἐξεστηκότων. Καὶ γὰρ ὁ τὸν

¹ Sic F. προΐοντες Edd. ² εἰ καὶ] καὶ B. ³ κατὰγειν A. ⁴ τῷ] τὸ D.E. ⁵ τῷ C. τὸ vulgo. ⁶ αὐτῷ F. solus. ὁσαύτως Edd. ⁷ δαί C.E. et ex corr. D. δὲ om. F. ⁸ τι om. B. ⁹ ἀργίᾳ] + ἡν B. ¹⁰ εἴτε] καὶ εἴτε B.D. ¹¹ πάντα] ὅλα B. ¹² ἡ κεφαλὴ] Edd. Articulus deest in nostris omnibus. ¹³ ἅπας] ὅλος D. ὅλος B. ¹⁴ καλῶν om. E. ¹⁵ ἡ οἰκία. Κατὰ φθονοῦντων. Veron. ¹⁶ ἅπαντα omnes. ἅπαντες vulgo. Statim ἐννοοῦντες F. ¹⁷ μὴδὲ] καὶ μὴ B.D. ¹⁸ τοῖς τοῦ πλησίον] πάλιν τοῖς B.D.

ὀφθαλμὸν ἐξορύττων, παραφροσύνης μέγιστον δείγμα ἐξήνεγκε καὶ ὁ τὴν χεῖρα κατεσθίων, λαμπρὰς μανίας παρέχεται ἡ λέγον. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ὁμοίως γινόμενον παραφροσύνης περιτίθησι δόξαν, καὶ βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει. Ἔως μὲν γὰρ ἂν ἐκεῖνος λάμπῃ, καὶ ἡ σὴ εὐμορφία φαίνεται, καὶ ὅλον καλλωπίζεται τὸ σῶμα· οὐδὲ (447) γὰρ εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ κάλλος περιίστησιν, ἀλλὰ καὶ σοὶ B δίδωσι σεμνύνεσθαι. Ἄν δὲ κατασβέσῃς αὐτόν, ὅλῳ τῷ σώματι κοινὸν τὸ σκότος εἰργάσω, καὶ πᾶσι τοῖς μέλεσι τὴν συμφορὰν ἐπήγαγες· ὥσπερ οὖν ἐὰν διατηρῇς λάμποντα, ὁλοκλήρῳ τῷ σώματι τὴν ὥραν διατηρεῖς. Οὐδεὶς γὰρ φησιν, ὅτι καλὸς ὁ ὀφθαλμὸς, ἀλλὰ, τί καλὴ ἡ δείνα; ἂν δὲ καὶ αὐτὸς ἐπαινῇται, μετὰ τὸ κοινὸν ἐγκώμιον ἐπαινεῖται. Οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαίνει· ἂν γὰρ ὥστί τινες οἱ εὐδοκιοῦντες, τὸ κοινὸν καρποῦται τὴν εὐφημίαν. Οἱ γὰρ ἐχθροὶ οὐ διαιροῦσι τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ συνάπτουσι. Κἂν ἢ τις ἐν τῷ λέγειν λάμπων, οὐκ αὐτὸν ἐγκωμιάζουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἅπασαν. Οὐδὲ γὰρ φησι, τί θαυμαστὸς ὁ δείνα, μόνον, ἀλλὰ, τί θαυμαστὸν ἔχουσι διδάσκαλον Ἑχριστιανοί; καὶ κοινὸν τὸ κτῆμα ποιοῦσιν. Εἰτα Ἑλληνες μὲν συνάπτουσι, σὺ δὲ διαιρεῖς, καὶ πολεμεῖς τῷ σαντοῦ σώματι, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἴστασαι μελῶν; Οὐκ οἶσθα, ὅτι τοῦτο πάντα ἀνατρέπει; καὶ ἡ γὰρ Βασιλεία, φησὶν, ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα οὐ σταθῇσεται. Οὐδὲν ἰδὲ οὕτω μερίζει καὶ διίστησιν, ὥς φθόνος καὶ βασκανία, τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα, καὶ πάσης ἀπεστερημένον συγγνώμης, καὶ τῆς τῶν κακῶν ῥίξης κατὰ τι χαλεπώτερον. Ὁ δὲ μὲν γὰρ φιλάργυρος τότε ἡδεται, ὅταν αὐτὸς λάβῃ· ὁ δὲ βύσκανος τότε ἡδεται, ὅταν ἕτερος μὴ λάβῃ, οὐχ ὅταν αὐτὸς λάβῃ. Εὐεργεσίαν γὰρ οἰκείαν νομίζει τὴν ἐτέρων κακοπραγίαν, οὐ τὴν οἰκείαν εὐημερίαν, κοινός τις ἐχθρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων περιερχόμενος φύσεως, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη τύπτων· οὐ τί γένοιτ' ἂν μανικώτερον; Ὁ δαίμων φθονεῖ μὲν, ἀλλ' ἀνθρώποις, δαίμονι δὲ οὐδενί· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώποις φθονεῖς, καὶ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἴστασαι καὶ ὁμογενές, ὅπερ οὐδὲ ὁ δαίμων ποιεῖ. Καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης, ποίας δὲ ἀπολογίας, ὅταν ἴδῃς ἀδελφὸν εὐημεροῦντα τρέμων καὶ

⁶ Matth. xii. 25.

² ἐλεγκτὸν F. ^a καλλωπίζει F. ^b ὅλον F. ^c διατηρήσης B. ^d ἂν] ἐάν C.E. ^e οὐδὲ] οὐ B. et ante corr. D. ^f τί omnes cum Veron. ὅτι Sav. Mor. Ben. ^g οἱ Χρ. Sav. cet. οἱ om. C.D.E. et a pr. man. A. ^h γὰρ] +καὶ Edd. in vitis libris. ⁱ δὲ om. F. ^k οὐχ om. F. οὐχ—λάβῃ om. B.D. et Flor. p. 241 (Tom. xii. p. 543 D). ^l ἀνθρώπων F.

ὠχρίων, στεφανοῦσθαι δέον καὶ χαίρειν καὶ ἠγαλλεσθαι; Εἰ δὲ καὶ ζηλοῦν ἐθέλεις, οὐ κωλύω· ζήλωσον, ἀλλ' ἵνα κατ' ἐκείνον γένῃ τὸν εὐδοκιμοῦντα· μὴ ἵνα αὐτὸν καταβιβάσῃς, ἀλλ' ἵνα πρὸς τὴν αὐτὴν φθάσῃς κορυφὴν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἐπιδείξῃ. Τοῦτο ζήλος καλὸς, "τὸ μιμεῖσθαι καὶ μὴ πολεμεῖν, τὸ μὴ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς ἐτέρων ἀγαθοῖς, ἀλλὰ δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς οἰκείοις κακοῖς" οὐ τὸ ἐναντίον ὁ φθόνος παιεῖ· τῶν γὰρ οἰκείων
284 κακῶν ἀμελῶν, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τήκεται καλοῖς. Καὶ γὰρ ὁ πένις οὐχ οὕτω τῇ οἰκείᾳ δάκνεται πένι, ὥς τῇ τοῦ πλησίον εὐπορίᾳ, οὐ τί γένοιτ' αὖ χαλεπώτερον; Οὗτος γὰρ κατὰ τοῦτο, ὡς περ ἐφθην εἰπὼν, καὶ τοῦ πλεονέκτου χείρων. Ὁ μὲν γὰρ ὅταν αὐτὸς τι λάβῃ, χαίρει· ὁ δὲ, ὅταν ἕτερος μὴ λάβῃ, τότε εὐφραίνεται.

Διὸ παρακαλῶ τὴν πονηρὰν ταύτην ῥαφέντας ὁδὸν, καὶ μεταβαλόντας πρὸς ζῆλον καλόν· καὶ γὰρ ἐστὶ σφοδρόν καὶ πυρὸς ἅπαντὸς θερμότερον ὁ ζήλος ὁ τοιοῦτος· ῥεγάλα ἐντεῦθεν καρπώσασθαι ἀγαθὰ. Οὕτω καὶ Παῦλος τοὺς ἀπὸ Ἰουδαίων ἐπὶ τὴν πίστιν ἔχειραγωγῶν, λέγων· 7· "Εἰ πως Β παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν." Ὁ γὰρ οὕτω ζηλῶν, ὥς ἐκείνος ἐβούλετο, οὐ τήκεται ὅταν τὸν ἕτερον εὐδοκιμοῦντα ἴδῃ, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν ἀπολιμπανόμενον. Ὁ δὲ φθονερός οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅταν ἕτερον εἰδὲν πράττοντα ἴδῃ· καὶ καθάπερ κηφὴν τίς ἐστὶ τοῖς ἀλλοτρίοις λυμαινόμενος πόνους, καὶ αὐτὸς μὲν οὐδέποτε ἀναστῆναι σπουδάζων, δακρύων δὲ ὅταν ἕτερον ἀναστάντα ἴδῃ, καὶ πάντα ποιῶν ὥστε αὐτὸν καταβαλεῖν. Τίνι οὖν ἂν τις τοῦτο παραβάλῃ τὸ πάθος; Ὅμοιον εἶναι μοι δοκεῖ τοῦτο, οἷον ἂν εἰ νωθὴς ἄνθρωπος καὶ πολυσαρκίᾳ βεβαρημένος ἵππῳ πτηνῷ συνεζευγμένος, μήτε αὐτὸς διανίστασθαι βούλοιτο, καὶ ἐκείνον τῷ βάρει τῶν σαρκῶν καθέλκειν ἐπιχειροῖ. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος, ὅπως μὲν ἑαυτὸς ἀπαλλαγῇ τοῦ βαθέος ὕπνου τούτου, οὐδὲν οὔτε ἐννοεῖ, οὔτε σπουδάζει· πάντα δὲ ποιεῖ ὥστε τὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἰπτάμενον ὑποσκελίσαι καὶ καταβαλεῖν, ἀκριβὴς τοῦ διαβόλου ζηλωτὴς ἡγνόμενος. Καὶ γὰρ ἐκείνος ὁρῶν τὸν ἄνθρωπον ἐν παραδείσῳ, οὐκ αὐτὸς ἑσπούδασε μεταβαλέσθαι,

7 Rom. xi. 14.

^m ἠγαλλῆσθαι F. ⁿ τὸ μ. καὶ μὴ π. om. E. ^o ὡς περ A.C.E.F. ὅπερ vulgo. ^p ἀφέντες B.F. et a pr. man. A. ^q παντὸς om. F. Statim θερμότερος C. ^r τὰ μεγάλα F. ^s ἀπὸ τῶν I. Edd. τῶν δεest in omnibus. ^t χειραγωγῇ B.F. ^v ἕτερον om. F. ^w ἂν om. B. et a pr. man. D. ^x ἄνθρωπος] υἱὸς mendose B. ^y αὐτὸς in marg. D. Statim ἀπαλλαγῇ B. et a pr. man. D. ^z ἡγνόμενος B.F. ^a ἑσπούδασε A.D.F. et ex corr. E. Edebatur ἐσπούδαζε.

ἄλλ' ἐκείνον ἐκβαλεῖν τοῦ παραδείσου. Καὶ πάλιν ἰδὼν αὐτὸν
 ἐν οὐρανῷ καθήμενον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπείγομένους ἐκεῖ, τῆς
 αὐτῆς ἔχεται μελέτης, τοὺς ἐκεῖ σπεύδοντας ὑποσκελίζων, καὶ
 (448) ^hπλείονα ἐντεῦθεν ἑαυτῷ σωρεύων τὴν κάμινον. Καὶ γὰρ
 ἀπανταχοῦ τοῦτο συμβαίνει· ^cὁ μὲν φθονούμενος, ἂν νῆφῃ, D
 λαμπρότερος γίνεται· ὁ δὲ βασκαίνων πλείονα ἑαυτῷ συνάγει
 κακά. Οὕτω καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο λαμπρός· οὕτως Ἀαρὼν ὁ
 ἱερεὺς· ἡ γὰρ τῶν φθονούντων ἐπιβουλὴ καὶ ἄπαξ καὶ δις
 ψιφίσασθαι ^aαὐτῷ τὸν θεὸν ἐποίησε, καὶ τὴν ράβδον βλα-
 στήσαι παρεσκεύασεν. Οὕτως ὁ Ἰακώβ τῆς πολλῆς εὐπορίας
 ἀπέλαυσε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Οὕτως οἱ βασκαίνοντες
 μυρίοις ἑαυτοὺς περιέπειραν κακοῖς. Ἀπερ εἰδότες ἅπαντα,
 φύγωμεν τὸν ^eτοιούτον ζῆλον. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, εἰπέ μοι,
 φθονεῖς; ὅτι χάριν ἔλαβε πνευματικὴν ὁ ἀδελφός; Καὶ παρὰ
 τίνος ἔλαβεν, εἰπέ μοι; οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ; Οὐκοῦν πρὸς E
 ἐκείνον τὴν ἀπέχθειαν ἀναδέχῃ τὸν δεδοκότα τὴν δωρεάν.
 Εἶδες ^fποῖ τὸ κακὸν ἔρπει, καὶ οἷον ^eτῶν ἀμαρτημάτων τὸν
 καλοφθῶνα ἐπάγει, καὶ ὅσον ἀνορύττει βάραθρον τιμωρίας;
^hΦεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, καὶ μήτε φθονῶμεν, ⁱκαὶ τῶν
 φθονούντων ὑπερευχόμεθα, καὶ πάντα ποιῶμεν ὥστε αὐτῶν
 κατασβέσαι τὸ πάθος· ἀλλὰ μὴ τὰ τῶν ἀνοήτων πάσχωμεν,
 οἳ, βουλόμενοι δίκην αὐτοὺς ἀπαιτῆσαι, πάντα ποιῶσιν ὥστε
 αὐτῶν ^kἀναλῆψαι τὴν φλόγα. Ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς οὕτως, ἀλλὰ
 δακρύωμεν αὐτοὺς καὶ θρηνῶμεν. Αὐτοὶ γὰρ εἰσιν οἱ ἡδίκη- 285
 μένοι, σκώληκα ἔχοντες διηλεκτὴ διατρώγοντα αὐτῶν τὴν καρ-
 δίαν, καὶ πηγὴν ἰοῦ συνάγοντες πάσης χολῆς πικροτέραν.
 Παρακαλῶμεν τοίνυν τὸν φιλόανθρωπον θεὸν καὶ ἐκείνοις τὸ
 πάθος μεταβαλεῖν, καὶ ἡμᾶς μήποτε ἐμπεσεῖν τῷ νοσήμει.
 Καὶ γὰρ ἄβατος ὁ οὐρανὸς τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν τηκεδόναν·
 καὶ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ δὲ καὶ ὁ παρὼν βίος ἀβίωτος. Οὐδὲ γὰρ
 οὕτω ξύλον καὶ ἔριον σῆς ἐγκαθήμενος καὶ σκώληξ διατρώγειν
 εἴωθεν, ὡς ὁ τῆς βασκανίας πυρετὸς αὐτὰ κατεσθίει τὰ ὀστέα
 τῶν βασκαίνοντων, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν σωφροσύνην λυμαίνεται. B
 Ἰν' οὖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἐτέρους τῶν μυρίων ἀπαλλάξωμεν
 κακῶν, ἀπελάσσωμεν τὸν πονηρὸν ταῦτον ἐξ ἡμῶν πυρετὸν, ⁱτὸν
 πάσης τηκεδόνης χαλεπώτερον· ἵνα πνευματικὴν ἀναλαβόντες
 ἰσχὺν, καὶ τὸν παρόντα διανύσωμεν ἀγῶνα, καὶ τῶν μελλόντων

^h πλείονα] πλείον ἂν B.
 receperunt Sav. Mor. Ben.

B. D.

ⁱ ποῖ] οἷον F.

^h φύγωμεν B.

^k ἀναλῆψαι F.

^c ὁ μὲν] καὶ ὁ μὲν B. D.

^d αὐτῷ omnes. αὐτὸν Edid.

^e τοιούτου om.

^f Sic Codd. τὸν κ. τῶν ἀμ. Inverso ord. Edid.

^g καὶ] ἀλλὰ καὶ C.

^h τὸν π. τ. χαλεπώτερον om. B. et a pr. man. D.

^πἐπιτύχωμεν στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

C

ΛΟΓΟΣ ΛΒ.

¹ Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

ἼΝΑ γὰρ μή τις λέγῃ, ^ακαὶ τί πρὸς ἡμᾶς τοῦ σώματος τὸ ὑπόδειγμα; ἐκεῖνο μὲν γὰρ φύσει δουλεύει, τὰ δὲ ἡμέτερα προ-
αιρέσεώς ἐστι ^βκατορθώματα· ^γπροσάγων αὐτὸ τοῖς καθ' ἡμᾶς
πράγμασι, καὶ δεικνὺς ὅτι τοσαύτην ἀπὸ γνώμης ὀφείλομεν
ἔχειν ὁμόνοιαν, ὅσῃν ἀπὸ φύσεως ἐκεῖνα, φησὶν, “Ὑμεῖς δέ
ἐστε σῶμα Χριστοῦ.” Εἰ δὲ τὸ ἡμέτερον οὐ δεῖ στασιάζειν
σῶμα, ^δπολλῷ μᾶλλον τὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοσοῦτῃ μᾶλλον,
D ὅσῃ φύσεως χάρις ^εδυνατωτέρα. “Καὶ μέλη ἐκ μέρους.” Οὐ
γὰρ δὴ σῶμα μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσμέν. Περὶ γὰρ
ἀμφοτέρων τούτων ἀνωτέρω διελέχθη, τοὺς πολλοὺς εἰς ἓν
ἵσυναγαγὼν, καὶ δεικνὺς ἅπαντας ἓν τι κατὰ τὴν τοῦ σώματος
εἰκόνα γινομένους, καὶ τὸ ἓν τοῦτο διὰ τῶν πολλῶν συ-
στάμενον, καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς ὄν, καὶ τὰ πολλὰ ἐκ τούτων
συνεχόμενα καὶ δυνάμενα εἶναι πολλά. Τί δέ ἐστι τὸ, “ἐκ
μέρους;” Τὸ ἔγχε εἰς ὑμᾶς ἦκον, καὶ ὅσον εἰκὸς ἐξ ὑμῶν οἰ-
κοδομηθῆναι ^ημέρος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “σῶμα,” τὸ δὲ πᾶν
E σῶμα ἦν, οὐχὶ ἡ παρὰ Κορινθίοις ἐκκλησία, ἀλλ' ἡ πανταχοῦ
τῆς οἰκουμένης, διὰ τοῦτο ἔφησεν, “ἐκ μέρους” τουτέστιν, ὅτι
ἡ ἐκκλησία ἡ παρ' ὑμῖν μέρος ἐστὶ τῆς πανταχοῦ κειμένης
ἐκκλησίας, καὶ τοῦ σώματος τοῦ διὰ πασῶν συνισταμένου τῶν
ἐκκλησιῶν ὥστε οὐχὶ πρὸς ἀλλήλους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
πᾶσαν τὴν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν εἰρηνεύειν αὐ εἶητε
δίκαιοι, εἶγε ^κπαντός ἐστε μέλη τοῦ σώματος.

² “Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον (449)
286 ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα

¹ CAP. XII. v. 27.

² v. 28.

^α ἀξιωθῶμεν C. HOM. XXXII. ^α καὶ accessit ex C.F. ^β τὰ κατορ-
θώματα B. ^γ προσάγων (pro vulgato προάγων) F. Ita conjecerat Sav.
^δ πολὺ F. ^ε δυνατώτερον F. ^ς συναγαγὼν A.B.D.F. Edebatur συνάγων.
ε γε] τε Cat. et a pr. man. A. ^η μέρος] + φησιν C. ^ι ἡ ἐκ. ἡ παρ' ὑμῖν
ἡ παρὰ Κορινθίοις ἐκκλησία D. ἡ ἐκκλησία (om. ἡ παρ' ὑμῖν) B.C. ^κ πάντως
B. et ante corr. D.

δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.” Ὅπερ ^m γὰρ ἔφθην εἰπὼν, τοῦτο καὶ νῦν ⁿ ποιεῖ· ἐπειδὴ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ ταῖς γλώτταις, ἐσχατον αὐτὸ τίθησι πανταχοῦ. Τὸ γὰρ πρῶτον ἐνταῦθα καὶ δεύτερον οὐχ ἀπλῶς εἶρηκεν, ἀλλ’ ὑποτάττων, τὸ προτιμότερον καὶ τὸ καταδεέστερον δεικνύς. Διὸ καὶ τοὺς ἀποστόλους προύθηκεν, οἳ πάντα ἐν ἑαυτοῖς εἶχον τὰ χαρίσματα. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι οὗς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστόλους, ἀπλῶς, ἢ προφήτας, ἀλλὰ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον τίθησι, B τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, ἡμφαίνων. “Δεύτερον προφήτας.” Προεφήτευσεν γὰρ, ὡς αἱ θυγατέρες Φιλίππου, ὡς ὁ Ἀγαβος, ὡς αὐτοὶ οὗτοι οἱ παρὰ Κορινθίους, περὶ ὧν φησι, ³ “Προφητῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν.” Καὶ Τιμοθέῳ δὲ γράφων ἔλεγε, “Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας.” Καὶ πολλῶ πλείους τότε ἦσαν, ἢ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς. Οὐ γὰρ εἰς δέκα καὶ εἴκοσι καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν περιεστήκει τὸ χάρισμα, ἀλλ’ ἐξεχεῖτο δαψιλῶς ἡ χάρις αὕτη, καὶ ἐκάστη ἐκκλησία πολλοὺς εἶχε τοὺς προφητεύοντας. Εἰ δὲ φησιν ὁ Χριστὸς, ὅτι ⁴ “Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου,” περὶ ἐκείνων φησὶ τῶν προφητῶν C τῶν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ προαναφωνησάντων. “Τρίτον διδασκάλους.” Ὁ μὲν ⁵ γὰρ προφητεύων, πάντα ἀπὸ τοῦ πνεύματος φθέγγεται· ὁ δὲ διδάσκων, ἔστιν ὅπου καὶ ἐξ οἰκείας ¹ διανοίας διαλέγεται. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ⁵ “Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, ἡ μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Ὁ δὲ πνεύματι πάντα φθεγγόμενος, οὐ κοπιᾷ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν προφήτην αὐτὸν θέθεικεν ὅτι τὸ μὲν ὅλον ἐστὶ χάρισμα, τὰ δὲ καὶ ἀνθρώπινος πόνοτος. Καὶ γὰρ ^w καὶ οἴκοθεν πολλὰ φθέγγεται, συμβαίνοντα ^x μέντοι ταῖς θείαις γραφαῖς. “Ἐπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων.” Ὅρας πῶς πάλιν διαιρεῖ τὰ ἰάματα ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐποίησεν; ἢ γὰρ δύναμις πλεον τῆς ἰάσεως. Ὁ μὲν γὰρ δύναμιν ἔχων, καὶ κολάζει καὶ ἰᾶται· ὁ δὲ χάρισμα ^y ἰαμάτων, θερα-

³ 1 Cor. xiv. 29. 1 Tim. iv. 14.⁴ Matth. xi. 13.⁵ 1 Tim. v. 17.

¹ ἔπειτα om. hic et infra F. ^m γὰρ om. a pr. man. C. ⁿ ποιεῖ λέγω ὅτι C. ^o ἀλλ’ ὑποτάττων B.C.D.F. et a pr. man. A. ἀλλὰ προτάττων E. Cat. receptum a Sav. Mor. Ben. ἀλλὰ προτάττων καὶ υποτάττων ex corr. recent. A. ^p ὅτι est in A.B.C.D.E. non in Edd. ^q ἡμφαίνων] + δι’ ὃ καὶ ἐπὶ τοῖς προφήταις ἐλθὼν προσέθηκεν F. ^r προεφήτευσεν γὰρ ὡς] προφήτας τοὺς τότε φησὶ πολλοὶ γὰρ προεφήτευσεν καὶ τότε, ὡς C. ^s γὰρ] αὖν C. ^t ἐν-νοίας F. Cat. ^v μάλιστα] + δὲ Edd. repugnantibus libris. ^w καὶ om. F. Statim πολλὰ om. a pr. man. A. ^x μέντοι] μὲν F. ^y ἰαμάτων] + ἔχων F.

πένει μόνον. Καὶ ὅρα πῶς ἀρίστη κέχρηται τῇ τάξει, τὴν προφητείαν τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἱαμάτων προτιθεῖς. Ἀνω-
 Ετέρω μὲν γὰρ, ἔνθα ἔλεγεν, ὅτι “Τῷ μὲν διὰ τοῦ πνεύματος
 δίδεται λόγος σοφίας, καὶ ἄλλω λόγος γνώσεως,” οὐ κατὰ
 τάξιν τιθεῖς ἔλεγεν, ² ἀλλ’ ἀδιαφόρως· ἐνταῦθα μέντοι προτί-
 θησι καὶ ὑποτάττει. ³ Τίνος οὖν ἕνεκεν τὴν προφητείαν
 προτίθην; Ὅτι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ταύτην ἔχει τὸ πρᾶγμα
 τὴν τάξιν. Ὅτε γοῦν ὁ Ἡσαΐας πρὸς Ἰουδαίους διελέγετο,
 καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως παρείχεν ἀπόδειξιν, καὶ τῆς τῶν
 δαιμόνων εὐτελείας τὸν ἔλεγχον ⁴ παρήγεν εἰς μέσον, καὶ τοῦτο
 τῆς θεϊότητος αὐτοῦ ἔφησεν εἶναι δεῖγμα μέγιστον, τὸ λέγειν
 τὰ μέλλοντα. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τοσαῦτα σημεῖα ποιήσας, οὐ
 μικρὸν τοῦτό φησιν αὐτοῦ τῆς θεϊότητος εἶναι σημεῖον· καὶ
 287 ἐπιλέγει συνεχῶς, ⁵ “Ταῦτα δὲ εἶρηκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν γένηται,
 πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι.” Ἀλλὰ προφητείας μὲν εἰκότως τὰ
 χαρίσματα τῶν ἱαμάτων δεύτερα· διὰ τί δὲ καὶ διδασκαλίας;
 Ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον, λόγον καταγγέλλειν κηρύγματος καὶ
 σπείρειν τὴν εὐσέβειαν εἰς τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς, καὶ
 δυνάμεις ποιεῖν· ἐπεὶ καὶ αὗται ⁶ δι’ ἐκεῖνον γίνονται. Ὅταν
 οὖν τις καὶ λόγῳ παιδεύῃ καὶ βίῳ, πάντων ἐστὶ μείζων.
 B Διδασκάλους γὰρ τούτους φησὶ, τοὺς καὶ τοῖς ἔργοις ⁷ διδά-
 σκοντας καὶ τῷ λόγῳ παιδεύοντας. Τοῦτο γοῦν καὶ τοὺς
 ἀποστόλους, ἀποστόλους εἶναι ἐποίησε. Κακεῖνα μὲν καὶ
 ἕτεροί ⁸ τινες οὐ πολλοῦ ἄξιοι παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰλήφασιν,
 ὥς ἐκεῖνοι οἱ εἰρηκότες, ⁹ “Κύριε, οὐχὶ σὺ ὀνόματι προε-
 φητεύσαμεν, καὶ δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;” καὶ μετὰ
 ταῦτα ἀκούσαντες, “Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς πορεύεσθε ἀπ’
 ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.” Τὸν δὲ τῆς διδασκαλίας
 λόγον τὸν διπλοῦν τοῦτον, τὸν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων,
 οὐκ ἂν ¹⁰ ἀναδέξαιτό ποτε πονηρὸς ἄνθρωπος. Εἰ δὲ τοὺς
 C προφήτας προτίθην, μὴ θαυμάσης· οὐ γὰρ ἀπλῶς προφήτας
 λέγει, ἀλλὰ τοὺς διὰ τῆς προφητείας ¹¹ καὶ διδάσκοντας καὶ εἰς
 τὸ κοινῇ συμφέρον ἅπαντα λέγοντας· ὅπερ προῖον σαφέστερον (45^ο)
 ἡμῖν ποιεῖ. “Ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις.” ¹² Τί ἐστίν, “ἀντι-
 λήψεις;” Ὡστε ἀντέχεσθαι τῶν ἀσθενῶν. Τοῦτο οὖν χά-
 ρισμα, εἶπέ μοι; Μάλιστα μὲν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ δωρεάς,

⁵ Joan. xiii. 19.

⁷ Matth. vii. 22, 23.

² ἀλλὰ διαφόρως B. et a pr. man. A. ³ τίνος] καὶ τίνος D. Statim οὖν
 om. B. et a pr. man. D. ⁴ παρήγαγεν A.B.D. ⁵ θεότητος bis B.F. Cat.
⁶ δι’ ἐκεῖνων C. Veron. ⁷ παιδεύοντας καὶ τῷ λόγῳ διδάσκοντας B. ⁸ τινές]
 πολλοὶ B. ⁹ τῷ ὀνόματί σου B.D. ¹⁰ ἀνεδέξατο A. ¹¹ καὶ om. F.
¹² τί ἐστίν, ἀντιλήψεις] ἐν τῶν χαρισμάτων καὶ τοῦτο ὡς ἐδίδωτο C.

τὸ ¹προστατικὸν εἶναι, τὸ πράγματα οἰκονομεῖν πνευματικὰ ἄλλως ^m δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων κατορθωμάτων χαρίσματα καλεῖ, οὐκ ἀναπίπτειν ἡμᾶς βουλόμενος, ἀλλὰ δεικνύς ὅτι ⁿ τῆς τοῦ θεοῦ πανταχοῦ δεόμεθα βοηθείας, καὶ παρασκευάζων εὐχαρίστους εἶναι, καὶ προθυμότερους ταύτῃ ποιῶν, καὶ διεγείρων ^D αὐτῶν τὰ φρονήματα. “Γένη γλωσσῶν.” Εἶδες ποῦ τέθεικε τούτῃ τὸ χάρισμα, καὶ πῶς πανταχοῦ τὴν ἐσχάτην αὐτῷ νέμει τάξιν;

Εἶτα ἐπειδὴ πάλιν ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου πολλὴν ἔδειξε διαφορὰν, καὶ τὸ νόσημα ἐκείνο διήγειρε τὰ τῶν ἐλάττονα ἔχόντων χαρίσματα· λοιπὸν μετὰ πολλῆς αὐτοῖς ἐπιπηδᾷ τῆς σφοδρότητος, διὰ τὸ πολλὰς αὐτοῖς παρασχεῖν τὰς ἀποδείξεις τοῦ μὴ σφόδρα ἐλαττωσθαι αὐτοὺς. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν ταῦτα ἀκούσαντας αὐτοὺς λέγειν· καὶ διὰ τί μὴ πάντες ἀπὸστολοι ἐγενόμεθα; ἀνωτέρω ^o μὲν παρακλητικωτέρῳ λόγῳ κέ-^E χρηται, διὰ πολλῶν ἀποδεκνύς ἀναγκαίως τοῦτο ^p γενόμενον, ^q καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος εἰκότος· “Τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐν μέλος” καὶ πάλιν, “Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;” καὶ ἀπὸ τοῦ συμφερόντως δεδοσθαι· “Ἐκάστῳ γὰρ, φησὶν, ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον” ^r καὶ ἀπὸ τοῦ πάντας ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἀρύεσθαι τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ χάρισμα εἶναι τὸ διδόμενον, ἀλλὰ μὴ ὀφειλὴν· “Διαιρέσεις ^s γὰρ, φησὶ, χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα” καὶ ἀπὸ τοῦ φανέρωσιν ὁμοίως γίνεσθαι ^t διὰ πάντων τοῦ πνεύματος· “Ἐκάστῳ γὰρ ^u ἡ φανέρωσις, φησὶ, δίδεται διὰ τοῦ πνεύματος” καὶ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ πνεύματι καὶ τῷ θεῷ ταῦτα τετυπῶσθαι· “Πάντα γὰρ ταῦτα, φησὶν, ^v 288 ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται” ^w καὶ, “Ἐθετο ὁ θεὸς τὰ μέλη ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησε” καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι καὶ τὰ ἐλάττονα· “Τὰ γὰρ δοκοῦντα, φησὶν, ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστιν” ^x ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῷ ὁμοίως τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι· “Τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλλὰ πολλά” ἀπὸ τοῦ καὶ τὰ μείζονα τῶν ἐλαττόνων δεῖσθαι· “Οὐ δύναται γὰρ, ^y φησὶν, ἡ

¹ προστατικὸν E. ^m δὲ] τε δὲ Edd. τε om. A.B.C.D.E. δὲ om. Cat. καὶ post πολλὰ om. B. et a pr. man. D. ⁿ τῆς τ. θ. πανταχοῦ] Sic omnes. πανταχοῦ τῆς τ. θ. Edd. ^o μὲν] + καὶ C. ^p γενόμενον A.B.C.D.E. γινόμενον vulgo. ^q καὶ] οἷον C. ^r καὶ] ἐτι τε C. ^s γὰρ, φησὶ] δὲ B. φησὶ om. a pr. man. C.D. post εἰσὶ transp. F. ^t διὰ πάντων] πάντων διὰ C. ^u ἡ φ. φησὶ] φησὶ, ἡ φ. C.E. ^w καὶ] + πάλιν C. ^x Vid. Annot. ^y φησὶν om. B. et a pr. man. D. Statim ἡ κ. τ. π. εἰπὲν hoc ordine omnes. εἰπὲν ἡ κ. τ. π. Edd.

Β κεφαλὴ τοῖς ποσὶν εἰπεῖν, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω” ἀπὸ τοῦ ^zκαὶ πλείονος ταῦτα ἀπολαύειν τιμῆς· “Τῷ γὰρ ὑστεροῦντι, φησί, περισσοτέραν ἔδωκε τιμὴν” ἀπὸ τοῦ κοινὴν αὐτῶν εἶναι τὴν φροντίδα καὶ ἴσιν· “Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι ^aπάντα τὰ μέλη” καὶ ἀπὸ τοῦ μίαν εἶναι τὴν ^bδόξαν καὶ τὴν ἀλγηδὸνα αὐτῶν ἀπάντων· “Εἴτε γὰρ πάσχει, φησὶν, ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγκαίρει πάντα τὰ μέλη.” Ἀνωτέρω μὲν οὖν παρεκάλεσε διὰ τούτων· ἐνταῦθα δὲ καταφορικῶς καὶ ἐπιτιμητικῶς κέχρηται

Στῷ λόγῳ λοιπὸν. “Ὅπερ γὰρ ἔφην, οὔτε αἰὶ παρακαλεῖν δεῖ, οὔτε ἐπιστομίζειν αἰεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴ διὰ πολλῶν αὐτοὺς παρεκάλεσε, σφοδρῶς λοιπὸν ἐπιτίθεται, λέγων· ⁸“Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἱαμάτων;” Καὶ οὐχ ἴσταιται μέχρι τοῦ πρώτου καὶ ^dτοῦ δευτέρου χαρίσματος, ἀλλὰ μέχρι ἐσχάτων πρόεισιν· ἢ τοῦτο λέγων, ὅτι οὐ δυνατόν πάντας εἶναι πάντα· ὥσπερ ἐκεῖ φησιν, “Εἰ ἦν ^eτὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;” ἢ καὶ ἕτερόν τι μετὰ ^fτούτων κατασκευάζων εἰς παραμυθίας

Δλόγον πάλιν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Τὸ δεῖξαι καὶ τὰ ἐλάττονα ὁμοίως τοῖς μείζονσι περιμάχητα, ἐκ τοῦ μηδὲ ταῦτα ἀπλῶς πᾶσι δεδόσθαι. Τί γὰρ, φησὶν, ἀλγεῖς, ὅτι οὐκ ἔχεις χαρίσματα ἱαμάτων; Ἐννόησον ὅτι ὅπερ ἔχεις σὺ, καὶ ἐλάττον ἢ, πολλάκις ὁ τὸ μείζον ἔχων οὐκ ἔχει. Διὰ τοῦτο φησι· “Μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;” Ὡςπερ ^gγὰρ τὰ μεγάλα οὐ πᾶσιν ἐχαρίσατο ὁ θεὸς πάντα, ἀλλὰ τοῖς μὲν τοῦτο, τοῖς δὲ ἐκείνο· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων ἐποίησεν, οὐδὲ ταῦτα πᾶσι προθεῖς. Ἐποίησε

Ε δὲ τοῦτο, πολλὴν ἐκ τούτου τὴν συμφωνίαν καὶ τὴν ἀγάπην (45¹) ^hοικονομῶν, ἵνα ἕκαστος τοῦ πλησίον δεόμενος ⁱσυναγῇ πρὸς τὸν ἀδελφόν. Τοῦτο καὶ ἐν ταῖς τέχναις ὥκονόμησε, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, ^kκαὶ ἐν τοῖς μέλεσι τοῖς ἡμετέροις, καὶ ^lἐν πᾶσιν ἀπλῶς.

Εἶτα ἐπάγει λοιπὸν τὴν κυριωτάτην παραμυθίαν, ^mκαὶ ἱκανὴν αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι καὶ ἀναπαῦσαι τὴν ⁿὀδυνωμένην ψυχὴν. Τίς δὲ αὕτη ἐστί; ⁹“Ζηλοῦτε, φησί, τὰ χαρίσματα τὰ

⁸ v. 29, 30.

⁹ v. 31.

^z καὶ om. A.F. ^a πάντα om. F. ^b δόξαν] τάξιν B. ^c Sic E.F. οὔτε αἰεὶ παρακαλεῖν, οὔτε ἐπιστομίζειν αἰεὶ δεῖ C. Sic, sed χρὴ pro δεῖ, B.D. cum Editis. οὔτε αἰεὶ παρακαλεῖ, οὔτε ἐπιστομίζει αἰεὶ A. ^d τοῦ om. E. ^e τὰ om. C.E. ^f τούτων F. Statim κατασκευάζων om. B. ^g γὰρ om. F. ^h οἰκονομῶν F. Edebatur οἰκοδομῶν. ⁱ συναγῇ B. et ante corr. D. ^k καὶ] τοῦτο καὶ F. ^l ἐν, quod vulgo abest, habent A.C.E. ἐν τοῖς πᾶσιν B.D. ^m καὶ ἱκανῇ] ἱκανῇ οὖσαν C. ⁿ ὀδυνωμένην A.B.D. etiam Veron.

κρείττονα, καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὁμῖν δέικνυμι." Τοῦτο δὲ εἰπὼν ἡρέμα ἠνέξατο αἰτίους ὄντας τοῦ τὰ ἐλάττονα λαμβάνειν, καὶ κυρίους, εἰ βούλονται, τοῦ τὰ ῥμείζονα λαβεῖν. "Ὅταν γὰρ εἶπῃ, "καὶ ζηλοῦτε," τὴν παρ' ἐκείνων σπουδὴν 289 ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν "περὶ τὰ πνευματικά. Καὶ οὐκ εἶπε, τὰ μεῖζονα, ἀλλὰ, "τὰ κρείττονα," "τουτέστι, τὰ χρησιμώτερα, τὰ συμφέροντα. "Ὁ δὲ λέγει, "τοῦτό ἐστι" μένετε ἐπιθυμοῦντες χαρισμάτων, καὶ δέικνυμι ὧς πηγὴν χαρισμάτων ὑμῖν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, χάρισμα, ἀλλ', ὁδὸν, ἵνα μεζόνως ἐπάρῃ τοῦτο, ὃ μέλλει λέγειν. "Οὐ γὰρ ἐν καὶ δύο καὶ τρία *δέικνυμι χαρίσματα, ἀλλ' ὁδὸν μίαν τὴν ἐπὶ πάντα ταῦτα φέρουσιν καὶ οὐχ ἀπλῶς ὁδὸν, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ κοινῇ πᾶσι προκειμένην. Οὐ γὰρ ὥσπερ τὰ χαρίσματα B τοῖς μὲν ταῦτα, τοῖς δὲ ἐκεῖνα, ἀλλ' οὐ πᾶσι πάντα δέδοται, οὕτω καὶ τοῦτο· ἀλλὰ καθολικὸν δῶρόν ἐστι. Διὸ καὶ ὕπαντας εἰς τοῦτο καλεῖ. "Ζηλοῦτε γὰρ, φησὶ, τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δέικνυμι" τὴν ἀγάπην λέγων τὴν πρὸς τὸν πλησίον. Εἶτα μέλλων ἐμβαίνειν εἰς τὸν περὶ αὐτῆς λόγον καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ κατορθώματος τούτου, πρῶτον καθαιρεῖ ταῦτα τῇ πρὸς ἐκείνην συγκρίσει, οὐδὲν ὄντα δεικνὺς ταύτης χωρὶς, σφόδρα συνετῶς. Εἰ γὰρ εὐθέως περὶ ἀγάπης διελέχθη, καὶ εἰπὼν, ὁδὸν ὑμῖν δέικνυμι, C ἐπήγαγεν, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, *καὶ μὴ κατὰ σύγκρισιν τὸν λόγον προήγαγε, καὶ ἐμυκτήρισάν τινες τὸ λεχθὲν, οὐκ εἰδότες σαφῶς τοῦ πράγματος τὴν ἰσχὴν, ἀλλ' ἔτι πρὸς ταῦτα κεχηνότες. Διόπερ οὐκ εὐθέως αὐτὴν ἀνακαλύπτει, ἀλλὰ πρῶτον τῇ ἐπαγγελίᾳ τὸν ἀκροατὴν ἐπάραις, καὶ ὡς εἰπὼν, "καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δέικνυμι," καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ὡς αὐτὸν ἀγαγὼν, οὐδὲ οὕτως εὐθέως εἰς αὐτὴν ἐμβαίνει, ἀλλ' αὖξων ἔτι καὶ ἐπιτείνων τὴν ἐπιθυμίαν ὡς αὐτῶν, περὶ τούτων ὡς αὐτῶν διαλέγεται πρῶτον, καὶ δέικνυσιν ἐκείνης οὐκ οὔσης οὐδὲν ὥς αὐτὰ, εἰς D μεγίστην αὐτοὺς ἀνάγκην τοῦ φιλεῖν ἀλλήλους καθιστάς· ἐπειδὴ καὶ ἐκ τοῦ ταύτην ἡμελησθαι ἡ αἰτία τῶν κακῶν ἀπάντων ἦν. Ὡστε καὶ κατὰ τοῦτο εἰκότως ἂν μεγάλη φανεῖν, εἴγε τὰ μὲν

^o ὑμῖν δέικνυμι] Sic libri omnes, hic et infra bis, δέικνυμι ὑμῖν Edd.
^p μεῖζον A.B. ^q καὶ accessit ex A.B.D.F. ^r περὶ] ἐπὶ B. ^s τουτέστι] δηλῶν ὅτι C. ^t τοιοῦτον B.D.F. ^v πηγὴν] Sic B.C.D.E.F. Veron. et Interp. In A. haec καὶ δέικνυμι π. χαρισμάτων adscripta in marg. manu recenti, et ὁδὸν ex corr. pro πηγῇ. Hinc ὁδὸν summ. sumisit Savilius, quem secuti sunt Mor. Ben. ^w οὐ omnes. οὐδὲ vulgo. ^x δέικνυμι χ.] Sic libri omnes. χ. δέικνυμι ὑμῖν Edd. ^y πάντα B.D. ^z καὶ] + εἰ A.B. ^a εἰπὼν] τῷ εἰπεῖν C. ^b αὐτοῦς F. ^c αὐτῶν] αὐτῶ καὶ B. τὴν ἐπ. αὐτῶν] Sic A.C.E.F. αὐτῶν τὴν ἐπ. Edd. ^d αὐτῶν om. B.D. ^e αὐτὰ] + ἐκεῖνα C.

χαρίσματα οὐ μόνον αὐτοὺς οὐ συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ ἠνωμένους διέστησεν· αὕτη δὲ τοὺς ἰδιὸς ἐκείνων διαστάντας δι' εαυτῆς ἔμελλοι συνάγειν καὶ σῶμα ποιεῖν ἔν. Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως, ἀλλ' ὁ μάλιστα ἐπόθουν, τοῦτο τίθησιν· οἶον ὅτι χάρισμα τὸ πρᾶγμά ἐστι, καὶ τῶν χαρισμάτων ἀπάντων ὁδὸς ἐμεθ' ὑπερβολῆς. Ὡστε εἰ καὶ ἢ μὴ διὰ τὸ φιλεῖν βούλει τὸν ἀδελφὸν ἀγαπᾶν, διὰ τὸ κρείττονος ἐπιλαμβάνεσθαι σημείου καὶ χαρίσματος θαυματοῦς καταδέξει τὴν ἀγάπην.

Καὶ ὅρα πόθεν ἄρχεται· πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἑθνασμοῦ δοκοῦντος εἶναι παρ' αὐτοῖς καὶ μεγάλου, τῶν γλώσσων. Καὶ ἀγαγὼν εἰς μέσον τὸ χάρισμα, οὐ τοσοῦτον τίθησιν, ὅσον εἶχον, ἀλλὰ πολλῶ πλεον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰς γλώσσας λαλῶ, ἀλλ', ¹⁰ "Ἐάν ταῖς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων λαλῶ." Τί ἐστι, "τῶν ἀνθρώπων;" Ἰ πάντων τῶν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν. Καὶ οὐδὲ ταύτη ἠρκέσθη τῇ ὑπερβολῇ, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν πολλῶ μείζονα τίθησιν, ἐπάγων καὶ λέγων, "Καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον." Εἶδες ποῦ τὸ χάρισμα ἐπάρας, ποῦ καθεῖλεν αὐτὸ καὶ κατέρρηξεν; Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι οὐδὲν εἰμι, ἀλλ' ὅτι "γέγονα χαλκὸς ἡχῶν," ἀναίσθητόν τι καὶ ἄψυχον. Πῶς δὲ χαλκὸς ἡχῶν; Φωνὴν μὲν ἀφιεῖς, εἰκὴ δὲ καὶ μάτην, καὶ εἰς οὐδὲν δέον. Πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν ἀνέιν, καὶ παρενοχλεῖν δοκῶ, καὶ φορτικός τις εἶναι καὶ ἐπαχθὴς τοῖς πολλοῖς. Ὅρας πῶς ὁ ἀγάπης ἀπεστερημένος τοῖς ἀψύχοις προσέειπε καὶ ἀναισθήτοις; Γλῶτταν δὲ ἀγγέλων ἐνταυθα φησιν, οὐχὶ σῶμα (452) B περιτιθεῖς ἀγγέλοις, ἀλλ' ὁ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· κἂν οὕτω φθέγγωμαι, ὥς ἀγγέλοις νόμος πρὸς ἅλλήλους διαλέγεσθαι, ταύτης ἄνευ οὐδὲν εἰμι, ἀλλὰ καὶ ἐπαχθὴς καὶ φορτικός. Οὕτω γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ ὅταν λέγῃ, ὅτι ¹¹ "Αὐτῷ κάμψαι πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων," οὐ γόνυα καὶ ὁστὰ περιτιθεῖς τοῖς ἀγγέλοις ταῦτα λέγει, ἅπαγε, ἀλλὰ τὴν ἐπιτεταμένην προσκύνῃσιν διὰ τοῦ παρ' ἡμῖν σχήματος αἰνίσασθαι βούλεται. Οὕτω καὶ ἐνταυθα γλῶσσαν ἐκάλεσεν, οὐ παρκὸς ὄργανον δηλῶν, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ὁμιλίαν τῷ C γνωρίμῳ παρ' ἡμῖν τρόπῳ ¹² ἐνδείξασθαι βουλόμενος. Εἴτα

¹⁰ Cap. XIII. c. 1.

¹¹ Philipp. ii. 10.

¹ δι' ἐκείνων E. δι' ἐκείνης D. ² μελλοι συναγαγεῖν F. Mox σῶμα ποιεῖν (pro ποιεῖν σῶμα) A. B. C. E. F. ³ μὴ διὰ τὸ διὰ μὴ τὸ F. ⁴ φιλεῖν] Sic libri omnes. amoris gratia Interp. Edebatur ὀφείλειν. Post φιλεῖν, αὐτῶν add. F. ⁵ θαυμαστοῦ] θαύματος τοῦ (mox eras, καὶ) A. ⁶ πάντων] + φησὶ C. ⁷ κατέρρηξεν A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁸ ἀναίσθητον—ἡχῶν om. F. ⁹ καὶ om. F. εἰς om. B. ¹⁰ ἀλλήλους (pro πρὸς ἀλλήλους?) F. ¹¹ ἐνδείξασθαι omnes. Edebatur αἰνίσασθαι.

ὥστε εὐπαράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον, οὐ μέχρι τῶν γλωσσῶν ἴσταται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ πρόεισι χαρίσματα, καὶ πάντα τῇ αὐτῆς ἀπουσίᾳ καθελὼν, τότε αὐτῆς ὑπογράφει τὴν εἰκόνα. Καὶ ἐπειδὴ αὖξῃσιν ποιῆσαι ^απροήρηται τοῦ λόγου, ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἀρχόμενος ἀνείσιν ἐπὶ τὰ μείζω. Ὅπερ γάρ, ἡνίκα τὴν τάξιν αὐτῶν ἐνέφηνεν, ὕστερον τέθεικε τὸ τῶν γλωσσῶν, τοῦτο πρῶτον ἀριθμεῖ νῦν, κατὰ μικρὸν, ὅπερ ἔφην, ἐπὶ τὰ μείζονα ἀναβαίνων. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῶν γλωσσῶν, ἐπὶ τὴν προφητείαν εὐθέως ἐκβαίνει, καὶ φησι ¹²· Καὶ εἰ ἔχω προφητείαν· καὶ ταύτην πάλιν μεθ' ὑπερβολῆς. Ὡς περ ^D γάρ ἐκεῖ οὐ γλώσσας ἔθηκεν, ἀλλὰ τὰς πάντων ^ατῶν ἀνθρώπων γλώσσας, καὶ προῖον τὰς τῶν ἀγγέλων, καὶ τότε ἔδειξεν οὐδὲν ὄν τὸ χάρισμα ἀγάπης χωρὶς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ ἔτι προφητείαν τίθησι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψηλοτάτην προφητείαν. Εἰπὼν ^αγάρ, “Ἐὰν ἔχω προφητείαν,” ἐπήγαγε· “Καὶ εἰδὼ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν” μετ' ἐπιτάσεως τιθεὶς καὶ τοῦτο τὸ χάρισμα. Εἶτα μετὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ χαρίσματα προβαίνει. Καὶ ἵνα μὴ ^ακαθ' ἕκαστον αὐτῶν λέγων δοκῇ πάλιν ἐνοχλεῖν, τὴν μητέρα καὶ πηγὴν ^E ἀπάντων τίθησι, καὶ αὐτὴν πάλιν μεθ' ὑπερβολῆς, οὕτω λέγων· “Καὶ εἰ ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν.” Καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὡς μέγιστον εἶπεν ὁ Χριστὸς, καὶ τοῦτο προσέθηκεν εἰπὼν· “Ὡστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.” Καὶ σκόπει πῶς πάλιν κἀνταῦθα καθαιρεῖ τῶν γλωσσῶν τὸ ἀξίωμα. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς προφητείας δείκνυσι πολὺ τὸ κέρδος τὸ ἀπ' αὐτῆς, τὸ εἰδέναι τὰ μυστήρια καὶ τὴν γνῶσιν ἔχειν ^βπᾶσαν, καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως ἔργον οὐ μικρὸν, τὸ τὰ ὅρη μεθιστάνειν· ἐπὶ δὲ τῶν γλωσσῶν αὐτὸ μόνον εἰπὼν τὸ χάρισμα, ἀνεχώρησε. Σὺ δὲ μοι κἀκεῖνο σκό- ²⁹¹ πει, πῶς ἐν βραχεὶ πάντα περιέλαβε τὰ χαρίσματα, προφητείαν εἰπὼν καὶ πίστιν. Ἡ γὰρ ἐν λόγοις, ἢ ἐν ἔργοις ἐστὶ τὰ θαύματα. Καὶ πῶς ὁ Χριστὸς φησιν ἐλάχιστον μέρος τῆς πίστεως εἶναι τὸ ^γδυνάμενον ὅρος μεταστῆσαι· ὡς γὰρ ἐλάχιστον λέγων, οὕτως ἔθηκεν εἰπὼν, ¹³· “Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται” ὁ δὲ Παῦλος πᾶσαν τὴν πίστιν ταύτην εἶναι ^δφησι;

12 v. 2.

13 Matth. xvii. 20.

¹ ταύτης F. ² προείρηται F. et a pr. man. A. προήρ. ποιῆσαι inverso ord. B.C.D. ³ ἐνέφανεν F. ⁴ ἔφθην B.D. ⁵ τέθεικεν F. ⁶ τῶν om. A.E. τῶν ἀνθρώπων om. F. ⁷ τὴν om. F. ⁸ γάρ]—ὅτι B.D. Mox ἐπήγαγε om. B.C. in marg. D. ⁹ τὸ καθ' ἑκ. C. Mox παρενοχλεῖν B.D. ¹⁰ πᾶσαν C. Infra κἀκεῖνο om. F. ¹¹ δυνάμενον omnes. δύνασθαι Edd. ¹² φησι] λέγει C. εἶναι φησι ταύτην hoc ord. B.D.

Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; Ἐπειδὴ μέγα ἦν τοῦτο, τὸ ὅρος μετα-
 Βστησαι, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοῦ ἐμνημόνευσεν, οὐχ ὥς τοῦτο ἴδιον
 δυναμένης πάσης τῆς πίστεως, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μέγα εἶναι
 ἐδόκει τοῖς παχυτέροις διὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν
 ἐπαίρει τὸ προκείμενον. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· εἰ ἔχω
 πᾶσαν τὴν πίστιν, καὶ εἰ δύνωμαι ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ
 μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.

¹⁴ “Καὶ εἰ ἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, ¹καὶ παραδῶ
 τὸ σῶμά μου ἵνα ²καυθίσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε-
 λούμαι.” Βαβαὶ τῆς ὑπερβολῆς· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μετὰ
 προσθήκης ἐτέρας τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ δὴ ³πένησι τὴν
 C ἡμίσειαν μοῖραν τῶν ὄντων, ἢ τὰς δύο ¹ἢ τὰς τρεῖς μοῖρας,
 ἀλλ', “εἰ πάντα μου τὰ ὑπάρχοντα.” Καὶ οὐκ εἶπε, δῶ,
 ἀλλὰ, “ψωμίσω,” ὥς ²προσκειῖσθαι τῇ δαπάνῃ καὶ τὴν δια-
 κονίαν τὴν μετ' ἐπιμελείας ἀπάσης. “Καὶ εἰ ἂν παραδῶ τὸ
 σῶμά μου ἵνα ¹καυθίσωμαι.” Οὐκ εἶπεν, εἰ ἂν ἀποθάνω, ἀλλὰ
 καὶ τοῦτο μετ' ὑπερβολῆς. Τὸν γὰρ πάντων χαλεπώτερον
 θάνατον θεῖς, τὸ ζῶντα κατακαῆναι, καὶ τοῦτον χωρὶς ἀγάπης (4)
 οὐδὲν μέγα ἔφησεν εἶναι. Ἐπήγαγε ³μοῦν, “οὐδὲν ὠφελοῦ-
 μαι.” Ἀλλ' οὐδέπω τὴν πᾶσαν ὑπερβολὴν ἔδειξα, ἕως αὖ τοῦ
 Χριστοῦ τὰς μαρτυρίας τὰς περὶ ἐλεημοσύνης καὶ θανάτου
 D εἰρημένης εἰς μέσον ἀγάγω. Τίνες οὖν εἰσιν αἱ μαρτυρίαι; Τῷ
 πλουσίῳ φησὶν, ¹⁵ “Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ
 ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι” καὶ
²περὶ ἀγάπης δὲ διαλεγόμενος τῆς εἰς τὸν πλησίον φησὶ,
 “Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.” Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ θεοῦ
 τοῦτο πάντων μέγιστόν ἐστιν. Ἀλλ' ἐγὼ λέγω, φησὶν ὁ
 Παῦλος, κἀν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ θῶμεν αὐτήν, ³καὶ μηδὲ ἀπλῶς
 θῶμεν, ἀλλ' ὥστε καὶ ἐμπρησθῆναι τοῦτο γάρ ἐστιν, “Ἐὰν
 παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα ¹καυθίσωμαι” οὐ μέγα ἔσται κέρδος
 ἡμῖν τὸν πλησίον οὐκ ἀγαπῶσι. Τὸ μὲν οὖν λέγειν τὰ χαρί-
 Εσματα ὅτι οὐδὲν μέγα ὠφελεῖν ἀπουσίας ἀγάπης, θαυμαστὸν οὐδὲν

¹⁴ v. 3.¹⁵ Matth. xix. 21. Joann. xv. 13.

¹ ἴδιον] μόνης Edd. ἴσ. μόνον Sav. marg. μόνον habet F. ² καὶ] + εἰ
 Edd. repugnantibus libris. ³ καυθίσωμαι (pro καυθήσωμαι) C. Mosq. 2 et
 ex corr. E. Ita Veron. Cf. Tom. vii. p. 749 A. ⁴ τοῖς πένησι Edd. in vitiis
 libris. ⁵ ἢ τὰς τρεῖς om. C.F. ⁶ προσκειῖσθαι] + δηλῶν C. ⁷ καυθή-
 σωμαι A.B.C. Mosq. 2. et ex corr. E. ἵνα καυθ. om. F. ⁸ μοῦν] + ὅτι A.
 et ex corr. D. γὰρ pro γοῦν B.D. ⁹ περὶ ἀγάπης δὲ] τοῖς μαθηταῖς δὲ περὶ
 ἀγάπης C. ¹⁰ ἐπὶ τοῦ θ. Edd. Articulus deest in omnibus. ¹¹ καὶ om. B.D.
¹² καυθίσωμαι B.C. Mosq. 2. Ita a pr. man. A. et ex corr. E. ¹³ μηδὲν F.
 Mox edebatur ἀγάπης ἀπουσίας, repugnantibus libris.

ἐπεὶ καὶ τοῦ βίου δεύτερά ἐστι τὰ χαρίσματα. Πολλοὶ γοῦν χαρίσματα ἐπιδειξάμενοι, ἐπειδὴ φαῦλοι γεγόνασιν, ἐκολάσθησαν, ὡς ἐκεῖνοι οἱ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προφητεύσαντες καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐκβαλόντες καὶ δυνάμεις πολλὰς ποιήσαντες, ὡς Ἰούδας ὁ προδότης· ἕτεροι δὲ βίον παρασχόμενοι πιστοὶ καθαρὸν, οὐθενὸς ἐδείχθησαν ἐτέρου πρὸς τὸ σωθῆναι. Τὸ μὲν οὖν τὰ χαρίσματα, ὅπερ ἔφην, δεῖσθαι ταύτης, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ καὶ βίον ἡκριβωμένον *μηδὲν ἰσχύειν ταύτης ἀνευ, τοῦτο ἐστὶ τὸ τὴν ὑπερβολὴν ἐμφαίνειν καὶ πολλὴν ποιοῦν τὴν ²⁹² ἀπορίαν, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Χριστὸς ἀμφοτέροις τούτοις τὰ μεγάλα φαίνεται ψηφίζόμενος, τῇ τε ἀκτημοσύνῃ λέγω, καὶ τοῖς τοῦ μαρτυρίου κινδύνοις. Καὶ γὰρ τῷ πλουσίῳ φησὶν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, “Εἰ θέλεις τέλειος ^vεἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, ^wκαὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι” καὶ τοῖς μαθηταῖς περὶ μαρτυρίου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ¹⁶“Ὅς ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρήσει αὐτήν” καί, ^a“Ὅς ^xἐὰν ὁμολογήσῃ με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ^{ἐν οὐρα-}Β νοῖς.” Καὶ γὰρ πολὺς ὁ τοῦ κατορθώματος τούτου πόνος, καὶ αὐτὴν σχεδὸν ὑπερβαίνων τὴν φύσιν· καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ καταξιωθέντες τῶν στεφάνων τούτων καλῶς· λόγος γὰρ οὐδεὶς αὐτὸ παραστήσαι δυνήσεται. Οὕτω γενναίας τὸ πρᾶγμα ἐστὶ ψυχῆς, καὶ μεθ’ ὑπερβολῆς θαυμαστὸν. Ἄλλ’ ὅμως τὸ θαυμαστὸν τοῦτο οὐδὲν μέγα ἔφησεν ὠφελεῖν ἀγάπης χωρὶς ὁ Παῦλος, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην συνεζευγμένην ἔχη. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως εἶρηκε; Τοῦτο ἤδη δεῖξαι πειράσομαι, πρότερον ἐκείνο ζητήσας, πῶς ὁ τὰ ὑπάρχοντα ψωμίζων πάντα δύναται μὴ ἔχειν ἀγάπην. Τὸν μὲν γὰρ ἔτοιμον ὄντα καῆναι ²καὶ τὰ C χαρίσματα ἔχοντα ἐγχωρεῖ ἴσως καὶ μὴ αγαπῆσαι· ὁ δὲ μὴ μόνον ^aδιδούς τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ καὶ ψωμίζων, πῶς οὐκ ἀγαπᾷ; Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; ^bἩ ὅτι τὸ οὐκ ὄν ὡς ὄν ὑπέθετο, ὅπερ αἰεὶ φιλεῖ ποιεῖν, ὅταν ὑπερβολὴν παραστήσῃ βουληθῇ· ὡς ^bὅταν Γαλάταις γράφων λέγῃ· ¹⁷“Ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ’ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.” Καίτοι οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄγγελος ἔμελλε τοῦτο ποιεῖν· ἀλλ’ ἵνα δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ μὴ ὅλως ἐσόμενον τέθεικε. Καὶ πάλιν ὅταν Ῥωμαίοις ἐπιστέλλῃ D

16 Matth. xvi. 25. x. 32.

17 Gal. i. 8.

* οὐδὲν A. † ἔφην B.D. ‡ εἶναι] + ἵπαγε C.E. et ex corr. D. * καὶ δ. d. μοι om. F. x ὄν C.E. † ἐν τοῖς οὐρ. Edd. τοῖς om. A.B.D.E. Floril. p. 17. (Tom. xii. p. 439 D.) * καὶ] + τὸν C. Statim τὰ om. B. et a pr. man. D. ^a διδούς omnes cum Flor. Edebatur δούς. ^b ὅταν] + μὲν F.

καὶ λέγει, ¹⁸ “Οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄρχαί, οὔτε δυνάμεις δυνή-
 σονται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ ἰεροῦ.” Οὐδὲ γὰρ
 τοῦτο ἐμελλον ποιεῖν ἄγγελοι, ἀλλὰ κἀνταῦθα τὸ μὴ ὄν ὑποτί-
 θεται, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἐξῆς λέγων, “οὔτε κτίσις ἑτέρα.”
 Καίτοιγε ἑτέρα οὐκ ἔστι κτίσις· πᾶσαν γὰρ αὐτὴν περιέλαβε,
 καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω ἑπάντα εἰπὼν· ἀλλ’ ὅμως κἀνταῦθα τὸ
 μὴ ὄν καθ’ ὑπόθεσιν τίθηναι, ὥστε δεῖξαι τὸν μετ’ ὑπερβολῆς
 αὐτοῦ πόθον. ¹⁹ “Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι κἀν πάντα
 ἐν τῷ ὄντι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχῃ, οὐδὲν ὠφελεῖται. ²⁰ “Ἡ τοῦτο οὖν
 ἔστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι βούλεται τοὺς παρέχοντας καὶ συγκεκολ-
 λῆσθαι τοῖς λαμβάνουσιν, καὶ μὴ ἀπλῶς διδόναι ἀσυμπαῶς,
 ἀλλ’ ἐλεοῦντας καὶ κατακαμπτομένους, ἐπικλωμένους καὶ συναλ-
 γοῦντας τοῖς δεομένοις.

²¹ “Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ τοῦ θεοῦ νενομο- (451)
 θέτῃται. ²² “Καὶ γὰρ ἡ δύνατο τοὺς πένητας διατρέφειν ὁ θεὸς
 καὶ χωρὶς τούτου, ἀλλ’ ἵνα ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγάπην συνδήσῃ, καὶ
 ἵνα διαθερμαίνωμεθα πρὸς ἀλλήλους, παρ’ ἡμῶν αὐτοὺς ἐκέλευσε
 τρέφεσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀλλαχού φησι ¹⁹ “Κρείσσων
²⁹³ λόγος ἀγαθὸς, ἢ δύοσις” καὶ, “Ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἁγα-
 θόν.” Καὶ αὐτὸς φησιν, ²⁰ “Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.”
 Ἐπειδὴ γὰρ ἔθος τοὺς τε εὐεργετούμενους φιλεῖν, τοὺς τε εὖ
 πάσχοντας πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας οἰκειότερον διακεῖσθαι,
 σύνδεσμον φιλίας ποιῶν, τοῦτο ἐνομοθέτησεν. Ἀλλὰ τὸ
 ζητούμενον ἐκείνῳ ἔστι, πῶς, τοῦ Χριστοῦ ἀμφοτέρα ταῦτα
 τελειότητος εἶναι φήσαντος, οὗτος χωρὶς ἀγάπης ἀτελὴ ταῦτα
 εἶναι φησιν. Οὐκ ἀντιφθεγγόμενος αὐτῷ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ
 καὶ σφόδρα αὐτῷ συναδόν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλουσίου οὐχ
 ἀπλῶς ἔπε, “Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς.”
 Βάλλ’ ἐπήγαγε, “καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.” Ἡ δὲ ἀκολου-
 θησις αὐτοῦ, οὐδὲν οὕτω μαθητὴν ἀποδείκνυσιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς
 τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ²¹ “Ἐν γὰρ τούτῳ γινώσκονται πάντες,
 φησὶν, ὅτι μαθηταὶ μου ἐστέ, ἐὰν ἀγαπάτε ἀλλήλους.” Καὶ

¹⁸ Rom. viii. 39. ¹⁹ Sirac. xviii. 16, 17. ²⁰ Matth. ix. 13. ²¹ Joan. xiii. 35.

^a ἀρχαί] ἀρχάγγελοι F. οὔτε δυνάμεις οὔτε ἀρχαί inverso ord. B.D. ^d θεοῦ]
 Χριστοῦ A.B.D. Flor. ^e πάντα om. F. et a pr. man. A. Includit Sav.
 Post εἰπὼν, οὕτως add. C. ^f τοὺς λαμβάνοντας F. ^g ΗΘΕΙΚΟΝ. Ἐγκώ-
 μιον διὰ πλειόνων εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀγαπᾶν ἡμᾶς
 ἀλλήλους ἐκέλευσεν ὁ θεὸς γενέσθαι τὴν ἐλεημοσύνην. Veron. ^h καὶ γὰρ
 ἡ δύνατο] οὐχ ὅτι αὐτὸς οὐ δύναται· ἡ δύνατο γὰρ C. ⁱ καὶ] μάλλον δὲ C.
^k διατρέφεσθαι B.D. ^l ἀλλαχού] τις συφός C. ^m ἀγαθόν A.B.C.D.E.
 Flor. ἀγαθὸς Edd. ⁿ αὐτὸς φησιν] ὁ Χριστὸς πάλιν C. ^o εὐεργετοῦντας F.
 Pro φιλεῖν, habet A. ex corr. recent. ὑπὸ τῶν εὐεργετοῦντων φιλεῖσθαι.
^p Vid. Annot.

ὅταν δὲ λέγῃ, “Ὁς ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν” καὶ, “Ὁς ἂν ὁμολογήσῃ ἡμεῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω ἡμεῖς αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς” οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐ δεῖ ἀγαπᾶν, ἀλλὰ τὸν μισθὸν τὸν ἀποκείμενον τοῖς πόνοις τούτοις δηλοῖ. Ἐπεὶ ὅτι μετὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦτο ζητεῖ, ἀλλαχού σφόδρα αὐτὸ ἠνέξατο, οὕτως εἰπὼν ²² “Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε” τουτέστι, μαρτυρήσετε, σφαγήσεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ “τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐνύμων” οὐχ ὥς τινων καθήμενων ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐνύμων, ἀλλὰ τὴν ἀνωτάτω λέγων προεδρίαν τε καὶ τιμὴν “οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, φησὶν, ἀλλ’ οἷς ἡτοίμασται.” Εἴτα δεικνὺς τίσιν ἡτοίμασται, καλέσας αὐτοὺς φησιν ²³ “Ὁς εἰν θέλῃ ἐν ἐμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ὑμῶν διάκονος” ταπεινοφροσύνην δηλῶν καὶ ἀγάπην. Ἀγάπην δὲ ἐπιτεταμένην ἀπαιτεῖ. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μέχρι τούτου ἔσται, ²⁴ “ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν” “Ὡς περ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν” δεικνὺς ὅτι οὕτω δεῖ φιλεῖν, ὥς καὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων * τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτὸν ἔστι φιλεῖν. Διὸ καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶν, ²⁴ “Εἰ φιλεῖς με, παίμειναι τὰ πρόβατά μου.” Καὶ ἵνα ὁ μάθητε ὅσον ἔστι τὸ κατόρθωμα, υπογράψωμεν αὐτὴν τῷ λόγῳ, ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν αὐτὴν οὐχ ὁρῶμεν πονοφαινομένην, καὶ ἐννοήσωμεν, ² εἰ πανταχοῦ μετὰ δαψιλείας ἦν αὕτη, πόσα ἂν ἐγένετο ἀγαθά. Οὔτε γὰρ νόμων οὔτε δικαστηρίων ἔδει, οὐ κολάσεων, οὐ τιμωριῶν, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδενός. Εἰ γὰρ ἅπαντες ἡγάπων καὶ ἡγαπῶντο, οὐδὲν ἂν ἡδίκησεν οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ φόνοι καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι καὶ στάσεις καὶ ἀρπαγαὶ καὶ πλεονεξίαι καὶ πάντα ἂν ἐκποδὼν ἐγεγονέει τὰ πονηρὰ, καὶ μέχρις ὀνόματος ἂν ἡγνοήθη ἡ κακία. Τὰ μέντοι σημεῖα οὐκ ἂν τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ εἰς κενοδοξίαν ἐπαίρει τοὺς μὴ προσέχοντας καὶ ἀπόνοιαν.

²² Matth. xx. 23.²³ Ibid. v. 26, 28.²⁴ Joan. xxi. 16.

¹ ἡ με om. E. Clausulae ἔμπροσθεν τ. α. et ἔμπροσθεν τ. π. μ. τ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς non leguntur in F. ² αὐτὸν καὶ ἡμεῖς inverso ord. E. F. ³ τοῖς om. E. et a pr. man. D. ⁴ οὐ δεῖ ἀγαπᾶν] Sic F. οὐ δεῖ ἀγαπᾶν vulgo. ⁵ δεῖ] + οὐχ ἀπλῶς ἀλλ' C. ⁶ ἀλλὰ καὶ ἐπ.] Sic omnes. ἀλλ' ἐπ. Edd. Post ἐπήγαγε, λέγων add. C. ⁷ τοῦτο C. ⁸ μάθης B. D. ⁹ εἰ] ὥς ei Edd. ὥς abesse jubent nostri omnes et Flor. ¹⁰ οὔτε] οὐ F. ¹¹ οὐδὲν] in. οὐδένα Sav. marg. Hoc sine libris edidit Montef. οὐδένα habent F. et ex corr. recent. A. οὐδεὶς ἂν ἡδ. οὐδὲν B. Vulgatum tuetur Flor. ¹² φόνοι F.

Καὶ τὸ δὴ θανασπὸν τῆς ἀγάπης, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀγαθὰ
 294 ἔχει παρεξευγμένα ^ακακά· οἷον ὁ ἀκτῆμων φυσᾶται πολλάκις
 διὰ τοῦτο, ὁ λέγειν εἰδὼς καὶ δοξομανίαν νοσεῖ, ὁ ταπεινόφρων
 δι' αὐτὸ τοῦτο πολλάκις κατὰ ^βτὸ συνειδὸς μέγα φρονεῖ· ἡ
 δὲ ἀγάπη πάσης τῆς τοιαύτης ἀπήλλακται λύμης· κατὰ γὰρ
 τοῦ ἀγαπωμένου οὐκ ἂν τις ἔπαρθείη ποτέ. Καὶ μὴ μοι
 θῆς ἓνα ἀγαπῶντα, ἀλλὰ πάντας ὁμοίως, καὶ τότε αὐτῆς
 ὄψει τὴν ἀρετὴν· μᾶλλον δὲ, εἰ βούλει, πρῶτον ἓνα ἀγαπώ-
 μενον καὶ ἓνα φιλοῦντα τίθει, φιλοῦντα μέντοι, ὡς φιλεῖν
 ἄξιον. Τὴν γὰρ γῆν οὗτος ὡς τὸν οὐρανὸν οἰκῆσει, πανταχοῦ
 γαλήνης ἀπολαύων, καὶ μυρίους ἑαυτῷ πλέκων στεφάνους. Ὁ
 Β γὰρ τοιοῦτος καὶ φθόνου καὶ ὀργῆς καὶ βασκαίνιας ^βκαὶ ἀπα-
 νοίας καὶ κενοδοξίας καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ἱπαντὸς ἔρωτος
 ἀτόπου καὶ παντὸς νοσήματος καθαρεύουσιν διατηρήσει τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν. Ὡς περ γὰρ ^γἑαυτὸν οὐκ ἂν τις ἐργάσαιτό
 τι κακόν, οὕτως οὐδὲ τοὺς πλησίον οὗτος. Τοιοῦτος δὲ ὢν,
 μετ' αὐτοῦ στήσεται τοῦ Γαβριὴλ ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζων. (455)
 Καὶ ὁ μὲν ἀγάπην ἔχων τοιοῦτος· ὁ δὲ σημεῖα ποιῶν καὶ
 γινώσκων ἔχων ἀπηρτισμένην, ταύτης ἄνευ, κἂν μυρίους ἐγείρῃ
 νεκροὺς, οὐδὲν μέγα ὀνήσει, πάντων ἀπερρηγμένους καὶ οὐδενὶ
 C τῶν συνδούλων ἀναμιγνύναι ἑαυτὸν ἀνεχόμενος. Διὰ δὲ τοῦτο
 καὶ ὁ Χριστὸς τῆς εἰς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἀγάπης σημεῖον ἔφησεν
 εἶναι, τὸ τὸν πλησίον φιλεῖν. “Εἰ γὰρ φιλεῖς με, φησὶν,
 ὦ Πέτρε, τούτων πλέον, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” Εἶδες
 πῶς καὶ ἐντεῦθεν ἄλλιν ἠνίξατο, ὅτι μαρτυρίον μεῖζον τοῦτο;
 Καὶ γὰρ εἰ παῖδά τις εἶχεν ἀγαπητὸν, καὶ ὑπὲρ οὗ καὶ τὴν
 ψυχὴν ἂν ἑπέδωκεν, εἰτά τις τὸν μὲν πατέρα ἐφίλει, τῷ δὲ
 παιδί μὴδ' ὅλως προσεῖχε, ^δσφόδρα ἂν παρῴζυνε τὸν πατέρα,
 καὶ οὐκ ἂν ᾔσθετο τῆς οἰκείας ἀγάπης διὰ τὴν τοῦ παιδὸς
 ὑπεροψίαν. Εἰ δὲ ἐπὶ πατρὸς ^εκαὶ παιδὸς τοῦτο συμβαίνει,
 D πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ πατέρων
 ἀπάντων ^ςἐστὶ φιλοστοργότερος ὁ θεός. Διὰ δὲ τοῦτο εἰπὼν,
 25 “Πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν
 σου,” ἐπήγαγε, “Δευτέρα δέ,” καὶ οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέ-
 θηκεν, “Ὁμοία αὐτῆς, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.”

25 Matth. xxii. 38.

^α τὰ κακά Edd. et Flor. τὰ δεest in nostris omnibus. ^β τὸ om. A.D.
^γ ἐπαρθῇ B. et a pr. man. D. ^δ οὗτος D.E. οὕτως Edd. ^ε καὶ κενόδ. καὶ
ἀπονοίας inverso ord. C.E. ^ς παντὸς om. B.D. ^κ ἑαυτῷ C.D.E. Flor.
Veron. ἑαυτὸν τις οὐκ ἐργάσεται τι κ. B. ^λ ἔδωκεν F. ^μ σφόδρα] οὐ
σφόδρα B. et a pr. man. D. ^ν καὶ ἐπὶ παιδὸς B. et a pr. man. D. ^ξ ἐστὶ
om. F. ^ο ὁμοίαν B. Statim αὐτῇ A.C. sed ex corr. unctione. ^π ἑαυτὸν
bis C. et ex corr. A.

Καὶ ὅρα πῶς μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ὑπερβολῆς ἀπαιτεῖ καὶ ταύτην. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ φησιν, “ἐξ ὅλης καρδίας σου” περὶ δὲ τοῦ “πλησίον,” ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ, “ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου.” Καὶ γὰρ εἰ μετὰ ἀκριβείας τοῦτο ἐφυλάττετο, οὐ δούλος, οὐκ ἐλεύθερος ἦν, οὐκ ἄρχων, οὐκ ἄρχόμενος, οὐ πλούσιος, οὐ πένης, οὐ μικρὸς, οὐ μέγας, οὐ ἑ διάβολος ἂν ἐγνώσθη ποτέ· οὐ λέγω, οὗτος, ἀλλ’ εἰ καὶ ἕτερος τοιούτος, μᾶλλον δὲ εἰ καὶ ἑκατὸν καὶ μυριοί τοιοῦτοι ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἴσχυσαν ἐκείνης οὔσης. Μᾶλλον “γὰρ χάρις ἡνεγκε πυρὸς ἐπαγωγὴν, ἢ φλόγα ἀγάπης” διάβολος. Αὕτη τείχους ἰσχυροτέρα, αὕτη ἀδάμαντος στερροτέρα· καὶ ἑτέραν ταύτης ἰσχυροτέραν εἴπης ὕλην, πάντα ὑπερβάλλει τῆς ἀγάπης ἢ στερρότης. Ταύτην οὐ πλοῦτος, οὐ πενία νικᾷ· μᾶλλον δὲ οὐδ’ ἂν ἦν πενία, οὐκ ἀμετρία πλούτου, εἰ ἀγάπη ἦν, ἀλλὰ 295 τὰ ἐξ ἑκατέρων ἀγαθὰ μόνον. Καὶ γὰρ τὴν ἐξ ἐκείνου ἀφθονίαν ἐκαρπώσαμεθα ἂν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀμεριμνίαν καὶ οὔτε τοῦ πλούτου τὰς φροντίδας, οὔτε τῆς πενίας τὸ δέος ὑπερμενίναμεν ἂν. Καὶ τί λέγω τὰ ἐξ αὐτῆς κέρδη; Αὐτὸ γὰρ καθ’ ἑαυτὸ τὸ φιλεῖν ἐννόησον ἡλίκον ἐστὶ, πόσῃ φέρει τὴν εὐφροσύνην, ἐν πόσῃ καθίστησι χάριτι τὴν ψυχὴν, ὃ μάλιστα αὐτῆς ἐστὶν ἐξαίρετον. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς ἀρετῆς μέρη συνεζευγμένον ἔχει τὸν πόνον, οἷον νηστεία, σωφροσύνη, ἀγρυπνία, βασκανία, ἐπιθυμία, ὑπεροψία· ἢ δὲ ἀγάπη μετὰ Β τοῦ κέρδους πολλὴν ἔχει καὶ τὴν ἡδονήν, καὶ πόνον οὐδένα· καὶ καθάπερ μέλιττα ἀγαθῇ, τὰ πανταχόθεν ἀναγάγουσα ἀγαθὰ, εἰς τὴν τοῦ φιλοῦντος κατατίθεται ψυχὴν. Καὶ δουλεύῃ τις, ἡδὴ τῆς ἐλευθερίας ἀποφαίνει τὴν δουλείαν. Ὁ γὰρ φιλῶν οὐχ οὕτως ἐπιτάττων, ὥς ἐπιταττόμενος χαίρει. Καίτοιγε τὸ ἐπιτάττειν ἡδύ· ἀλλὰ μετατίθουσιν αὕτη τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, καὶ πάντα ἐν χερσὶν ἔχουσα παραγίνεται τὰ ἀγαθὰ, πάσης μητρὸς ἡπιωτέρα, πάσης βασιλίδος εὐπορωτέρα, καὶ τὰ ἐπίπονα κοῦφα καὶ ῥᾶστα ποιεῖ, τὴν μὲν C ἀρετὴν εὐκόλον, τὴν δὲ κακίαν πικροτάτην ἡμῖν ἀποφαίνουσα.

^τ τῆς καρδίας Flor. ^π πλησίον] + σου Edd. σου om. C.E. ^{τῷ} τὸ D. τῷ om. B.C.E.F. Habet Flor. ^{εἰ} εἰ om. F. καὶ εἰ pro εἰ καὶ B.D. ^{γὰρ} γὰρ] + ἂν B.C.D.F. et ex corr. A. ^ὅ ὅ διάβ. Edd. invitis libris. ^{αὐτῆς} αὐτῆς B.D. Flor. Mox εἴπης pro εἰποῖς omnes. ^δ δσιν C. ^{ἀρετῆς} ἀρετῆς] + καὶ τῆς κακίας C. ^β βασκανία, ἐπιθυμία, ὑπεροψία A.B.C.D.E. Tria haec verba punctis notata in A. Cum Editis facit Interpres. ^{καὶ} καὶ om. B.D. ^{ἀναγ.} ἀναγ.] κατὰ ἀναγούσα F. ^{μετατίθεται} μετατίθεται C. ^{ἡδὴ} ἡδὴ τῆς] ἡδιώτης (sic) F. ἡδιώτης Flor. et a pr. man. A. Idem in suo habuit Interp. ἡδιώτης ἐλευθ.] ἡδιώτης ἐλευθερίας κρείττονα C. ἡδιώτης ἐλευθερίας ἡδὴ E. ^{βασιλείας} βασιλείας F. Mox κ. ποιεῖ καὶ ῥᾶστα hoc ordine C.

Σκόπει δέ. Τὸ δαπανᾶν λυπηρὸν εἶναι δοκεῖ, ^hκαὶ ποιεῖ αὐτὸ αὕτη ἡδὺ τὸ λαμβάνειν τὰ ἐτέρων ἡδὺ, ⁱκαὶ οὐκ ἀφήσιν αὐτὸ φαίνεσθαι ἡδὺ, ἀλλὰ φεύγειν ὡς μοχθηρὸν παρασκευάζει. Πάλιν τὸ κακῶς λέγειν, γλυκὺ πᾶσιν εἶναι δοκεῖ. ^kαὕτη τοῦτο μὲν πικρὸν ἀποφαίνει, τὸ δὲ καλῶς λέγειν, ἡδὺ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς ^lτὸ τὸν φιλούμενον ἐγκωμιάζειν, ἡμῖν ἡδὺ. Πάλιν ὁ θυμὸς ἔχει τινὰ ἡδονήν, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκέτι, ἀλλὰ πάντα Δαυτοῦ τὰ νεῦρα ἀνήρηται· καὶ λυπήσῃ τὸν φιλοῦντα ὁ ἀγαπώμενος, θυμὸς μὲν οὐδαμοῦ φαίνεται, δάκρυα δὲ καὶ παρακλήσεις καὶ ἱκετηρία· τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ παροξυνθῆναι. Καὶ ἴδῃ ^mἀμαρτάνοντα, πενθεῖ καὶ ὀδυνᾷται· ἀλλὰ καὶ ἡ ὀδύνη αὕτη ἡδονὴν φέρει. Τῆς γὰρ ἀγάπης καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἡ λύπη γέλωτος παντὸς ἡδίστω καὶ χαρᾷ. Οὐχ οὕτω γοῦν ἀναπαύονται οἱ γελῶντες, ὡς οἱ ὑπὲρ φίλων κλαίοντες· καὶ ἀπιστῆς, ἐπίσχες αὐτῶν τὰ δάκρυα, καὶ ὡς τὰ ἀνέκιστα παθόντες, οὕτω δυσχεραίνουσιν.

Ἄλλ' ἡδονὴν ἔχει, φησὶν, ἄτοπον τὸ φιλεῖν. Ἄπαγε, ^Eκαὶ εὐφύμει, ἄνθρωπε. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδονῆς καθαρεύει (456) τοιαύτης, ὡς ἀγάπη γνησία. Μὴ γάρ μοι ταύτην εἴπῃς τὴν δημώδη καὶ ἀγοραῖον, καὶ νόσον μᾶλλον ἢ ἀγάπην οἶσαν, ἀλλὰ ταύτην ^oἣν ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ, τὴν τὸ συμφέρον τῶν ἀγαπωμένων σκοποῦσαν, καὶ ὅψῃ ὅτι πατέρων οὗτοι φιλοστοργότεροι. Καὶ ὥσπερ οἱ χρήματα φιλοῦντες οὐκ ἂν ἔλοιτο δαπανῆσαι χρήματα, ἀλλ' ἡδίστον ἂν ἐν στενοχωρίᾳ ^pγένοιτο, ἢ ἐκεῖνα ἴδοιεν ἐλαττούμενα· οὕτω καὶ ^qὁ πρὸς τινὰ ἡδέως ἔχων, μυρία ἂν ἔλοιτο παθεῖν, ἢ τὸν ἀγαπώμενον καταβλαπτόμενον ἰδεῖν. Πῶς οὖν, φησὶ, τὸν Ἰωσήφ ἢ Αἰγυπτία φιλοῦσα 296 καθυβρίσαι ἠθέλησεν; Ὅτι ταύτην ἐφίλει τὴν ἀγάπην τὴν διαβολικὴν. Ὁ μέντοι Ἰωσήφ οὐ ταύτην, ἀλλ' ἣν ὁ Παῦλος ^rἐζητεῖ. Ἐννόησον ^sγοῦν ὅσης ἀγάπης αὐτοῦ τὰ ῥήματα ἦν, καὶ τὰ ^tπράγματα. Ἐκείνη ἔλεγε· καθύβρισόν με καὶ ποιήσον μοιχαλίδα, καὶ τὸν ἄνδρα ἀδίκησον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνέτρεψον ἅπασαν, καὶ σαντὸν τῆς πρὸς τὸν θεὸν ^vἐκβαλε παρρησίας· ἅπερ οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτὴν φιλοῦσης ἦν. Ὁὗτος δὲ ἐπειδὴ γνησίως ἐφίλει, τούτων πάντων ἀπῆγε. Καὶ ἵνα

^h καὶ] ἀλλὰ C. ⁱ καὶ] ἀλλ' C. Mox ἀλλὰ καὶ φεύγειν idem. ^k αὕτη] ἀλλ' αὕτη C. ^l τὸ om. A.C.D.E. Flor. Omisit etiam Montef. sed casu, ut videtur. ^m ἀμαρτάνοντα B.F. ⁿ καὶ om. C. ^o ἣν] οὖν B. ^p γένοιτο A.C.D.E.F. Flor. γένοιτο (sic) B. Paullo post ἴδοιεν omnes. γενέσθαι ἢ ἐκεῖνα ἰδεῖν Edd. ^q ὁ om. B. Flor. ^r ἐζητεῖ omnes. ζητεῖ vulgo. ζητεῖ (sic) Veron. ^s γοῦν vel γ' οὖν omnes. οὖν Edd. ^t πράγματα] + ἡ Α. receptum a Sav. Mor. Ben. Plena post πράγματα distinctio nobis debetur. ^v ἐκβαλλε B.F.

μάθης, ὅτι αὐτῆς ἐκίδητο, ἐκ τῆς παραίνεσως ^W αὐτὸ κατὰμαθε. Οὐ γὰρ ἀπόστατο μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν εἰσέγαγε. ^H ²⁶ Εἰ γὰρ ὁ κύριός μου, ²⁶ Εἰ γὰρ ὁ κύριός μου, φησὶν, οὐ γινώσκει δι' ἐμέ οὐδὲν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ." Εὐθέως αὐτὴν ἀνέμνησε τοῦ ἀνδρός, ἵνα ἐντρέψῃ. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ ἀνὴρ σου, ἀλλ' "ὁ κύριός μου," ὃ μᾶλλον ἱκανὸν ἦν αὐτὴν κατασχεῖν, καὶ πείσαι ἐννοῆσαι τίς οὕσα τίνος ἐρῇ, ὅτι δέσποινα οὕσα, δούλου. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος κύριος, καὶ σὺ κυρία. Αἰσχύνομητι τοίνυν τὴν πρὸς τὸν δούλον ὀμιλίαν, καὶ ἐννόησον τίνος οὕσα γυνή, τίμι βούλει συμπλακῆναι, καὶ περὶ τίνα ἀχάριστος γίνῃ καὶ ἀγνώμων, καὶ ὅτι ἐγὼ πλείονα αὐτῷ ἀπονέμω εὐνοίαν. Καὶ ὅρα πῶς ἐπαίρει αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας. ^C Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν ἐννοῆσαι ἠδύνατο ἢ βάρβαρος ἐκείνη καὶ ἀκόλαστος, ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτὴν ἐντρέπει λέγων, "Οὐ γινώσκει δι' ἐμέ οὐδέν" τουτέστιν, ²⁷ εὐεργετήμαι μεγάλα, καὶ οὐ δύναμαι τὸν προστάτην ἐν τοῖς καιρίοις πληῆσαι. Ἐμὲ δεύτερον ἐποίησε δεσπότην τῆς οἰκίας, καὶ "οὐδεὶς ²⁸ ὑπεξήρηταί μου πλὴν σοῦ." Ἐνταῦθα ²⁹ ἐπαίρει αὐτῆς τὸ φρόνημα, ἵνα καὶ οὕτως αἰσχυνομένη ³⁰ παρασκευάσῃ, καὶ δείξῃ μεγάλην οὕσαν τὴν τιμὴν. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔσται, ἀλλὰ καὶ ^D ἐπήγαγεν ὄνομα ἱκανὸν αὐτὴν κατασχεῖν, λέγων, "Διὰ τό σε γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ ποιηρὸν τοῦτο;" Ἀλλὰ τί λέγεις; ³¹ ὅτι οὐ πάρεστιν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲ οὐδὲν ὅτι ἀδικεῖται; Ἀλλ' ὁ θεὸς ἐπόψεται. Ἀλλ' οὐκ ἐκέρδανεν οὐδὲν ἀπὸ τῆς ³² συμβουλῆς ἐκείνη, ἀλλ' ἐπιστάτατο αὐτόν. Τὴν γὰρ οἰκίαν μανίαν πληρῶσαι βουλομένη, οὐ φιλοῦσα τὸν Ἰωσήφ, ταῦτα ἔπραττε καὶ ἄλλον ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἐποίησε. Καὶ γὰρ δικαστήριον καθίζεις, καὶ κατηγορίαν εἰσάγει, καὶ τὰ ψευδῇ καταμαρτυρεῖ, καὶ ἐκδίδωσι θηρίῳ τὸν ^E οὐδὲν ἡδικοκότητα, καὶ εἰς δεσμοτήριον ἐμβάλλει· μᾶλλον δὲ, τό γε αὐτῆς μέρος, καὶ ἀνείλεν· οὕτω τὸν δικαστὴν καθώπλισε. Τί οὖν; ἄρα καὶ ὁ Ἰωσήφ τοιοῦτος; Τοῦναντίον μὲν οὖν ἅπαν' οὕτε γὰρ ἀντεῖπεν, οὕτε κατηγορήσε τῆς γυναικός. ³³ Ἐπιστήθη γὰρ αὐν, φησί. Καὶ μὴν σφόδρα ἐφιλείτο, καὶ ὄλον οὐκ ἀπὸ τῆς ³⁴ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους. Εἰ γὰρ

26 Gen. xxxix. 8.

^W αὐτοῦ ex corr. A. ^x πᾶσαν vulgo post σβέσαι legitur, contra fidem librorum. ^y εὐεργετήμαι vel εὐεργετήμαι B.C.D.F. et ex corr. A. εὐεργετή με Edd. ^z ὑπεξαιρέται F. ²⁶ ἐπαίρει C. ²⁷ παρασκευάσῃ + ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν ὄνομα ἱκανὸν αὐτὴν ἐπάσαι F. ²⁸ ἱκανὸν δύνατον B. ²⁹ ὅτι om. F. ³⁰ συμβολῆς A. Statim ἐκείνης F. ³¹ ὁ accessit ex B.C.D.E. ³² Ἐπιστήθη γὰρ αὐν ἀλλ' εἰ κατηγορήσεν, ἐπιστήθη αὐν C. ³³ ἀρχῆς + μόνον Edd. repugnantiibus libris.

μὴ σφόδρα αὐτὸν ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος ἐφίλει, καὶ ἀπέκτεινε
 σιγῶντα καὶ οὐδὲν ἀντιλέγοντα. Καὶ γὰρ Αἰγύπτιος ἦν,
 297 καὶ ἄρχων, καὶ περὶ εὐνὴν ἡδικομένους, ὡς ἐνόμιζε, καὶ παρὰ
 οἰκέτου, καὶ οἰκέτου τοιαῦτα εὐεργετηθέντος. Ἄλλ' ἐνίκησε
 ταῦτα πάντα ὁ πόθος καὶ ἡ χάρις, ἦν ὁ θεὸς αὐτοῦ κατέχευε.
 Μετὰ δὲ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης ταύτης καὶ τεκμήρια
 εἶχεν οὐ μικρά, εἰ δικαιολογεῖσθαι ἐβούλετο, αὐτὰ τὰ ἱμάτια.
 Εἰ γὰρ αὐτὴ ἦν ἡ βιασθεῖσα, τὸν χιτῶνα αὐτῆς περιερρήχθαι
 ἔδει, τὴν ὄψιν κατεσπαράχθαι, οὐ τὰ ἐκείνου κατέχειν ἱμάτια.
 27 "Ἄλλ' ἤκουσε, φησὶν, ὅτι ὕψιστα τὴν φωνὴν, καὶ καταλιπὼν
 τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀπῆλθε." Τίνος ἰὸν ἔνεκεν καὶ ἀπέδυσας;
 Τῇ γὰρ παθούσῃ βίαν ἀγαπητὸν ἦν τὸ ἀπαλλαγῆναι τοῦ
 Βένεοχλουντος. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
 μετὰ ταῦτα δείξαι δυνήσομαι αὐτοῦ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἀγάπην.
 Καὶ γὰρ ὅτε εἰς ἀνάγκην ἐνέπεσε τοῦ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν τοῦ (457)
 δεσμοτηρίου καὶ τῆς ἐκεῖ διατριβῆς, οὐδὲ τότε ἐξείπε τὸ δῶμα,
 ἀλλὰ τί φησι; 28 "Καὶ ἐγὼ οὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλὰ κλοπῇ
 ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων" καὶ οὐδαμοῦ μέμνηται τῆς μοιχαλί-
 δος, οὐδὲ καλλωπίζεται ἐπὶ τῷ πράγματι, ὃ πᾶς τις ἰὸν
 ἂν ἔπαθεν, εἰ καὶ μὴ φιλοτιμίας ἔνεκεν, ἀλλ' ὥστε μὴ δόξαι
 πονηρῶς ἔνεκεν αἰτίας εἰς τὸ οἶκημα ὀμβεβλήσθαι ἐκεῖνο. Εἰ
 γὰρ καὶ ἀμαρτάνοντες ἄνθρωποι, οὐδὲ οὕτως ἀπέχονται τοῦ
 ταῦτα ἐκλαλεῖν, καίτοιγε αἰσχύνῃ τοῦ πράγματος φέροντος,
 πῶς οὐκ ἄξιον θαυμάσαι ἐκεῖνον, ὅτι καὶ καθαρὸς ὢν οὐκ εἶπε
 τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς, οὐδὲ ἐξεπόμεπυσε τὴν ἀμαρτίαν, οὐδὲ
 ἡνίκα ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνέβη, καὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἐγένετο
 βασιλεὺς, ἐμνησικακήσε τῇ γυναικί, οὐδὲ ἀπήτησε δίκην;
 Εἶδες πῶς αὐτὸς μὲν ἐκήδετο, ἐκείνη δὲ οὐκ ἐφίλει, ἀλλ'
 ἐμαίνετο; Οὐ γὰρ τὸν Ἰωσήφ ἐφίλει, ἀλλὰ τὴν ἀκολασίαν
 πληρῶσαι ἐβούλετο. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ῥήματα εἴ τις ἐξετάσειεν
 ἀκριβῶς, μεστὰ θυμοῦ καὶ πολλοῦ φόνου. Τί γάρ φησιν;
 D 29 "Ἐισήγαγε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαΐζειν ἡμῖν," οὐκ ἐδίδουσα
 τὴν εὐεργεσίαν τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ ἱμάτια ἔπεδεῖκνεν, θηρίου
 παντὸς ἀγριωτέρα γενομένη. Ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτω. Καὶ
 τί λέγω τὴν πρὸς ταύτην εὐνοίαν, ὅπου γε καὶ πρὸς τοὺς

27 Gen. xxxix. 15.

28 Ibid. xl. 15.

29 Ibid. xxxix. 17.

καὶ οἰκέτου om. F.

ὁ θεὸς αὐτοῦ αὐτῷ ὁ θεὸς F.

ἰὸν om. C.

m βία F. et ex corr. D.

n οὐν ἂν] Sic A.B.C.E.F. οὐν (sic) D. Vulgo abest

οὐν.

o ἐμβληθῆναι A.

p ἐκλαλεῖν F. ἐγκαλεῖν Edd.

q οὗτος F.

r ἡγάπα pro ἐφίλει, aut hic, aut paullo post F.

s μεστὰ ex corr. rec. A.

Edebatur μετὰ. Post θυμοῦ, εὐρήσει add. C.

t εἰσήγαγε] + ἡμῖν F.

v ἐπε-

δείκνυν B.

w γενομένη B.F.

ἀνελόντας ἀδελφούς τοιοῦτος ἦν, καὶ οὐδὲ περὶ ἐκείνων οὐδὲν
^xποτε εἶπε δυσχερές, οὐκ ἔνδον, οὐκ ἔξω; Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος
 τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ταύτην εἶναι φησι, καὶ
 σημείων καὶ τῶν ἄλλων χαρισμάτων προτίθησιν. Ὡς περ
 γὰρ χρυσῶν μὲν ἱματίων ὄντων καὶ ὑποδημάτων, θεόμεθα καὶ
 ἑτέρου τινός ἑνδείγματος, ὥστε τὸν βασιλέα μαθεῖν ἂν δὲ τὴν E
 ἀλουργίδα ἴδωμεν καὶ τὸ διάδημα, οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητοῦμεν τῆς
 βασιλείας ἰδεῖν σημεῖον· οὕτω δὲ καὶ ἐν ταῦθα· ὅταν τὸ τῆς
 ἀγάπης ἐπικείται διάδημα, ἀρκεῖ δεῖξαι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀκρι-
 βῆ μαθητὴν, οὐχ ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις. ³⁰ “Ἐν
 τοῖς γὰρ, φησί, γινώσκονται ^z πάντες, ὅτι μαθηταί μου ἐστέ,
 εἰς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.” Ὡς τε ^aσημεῖον τοῦτο ^bσημείων
 ἀπάντων μεζών, εἶγε ἐν αὐτῷ γνωρίζεται ὁ μαθητής. Καὶ
 γὰρ μυρία ποιῶσι τινες σημεῖα, στασιάζουσι δὲ πρὸς ἀλλήλους,
 καταγέλαστοι ^cπαρὰ τοῖς ἀπίστοις ἔσονται· ὥς περ καὶ μηδὲν 298
 ποιῶσι σημεῖον, ἀγαπῶσι δὲ ἀλλήλους ἀκριβῶς, καὶ αἰδέσιμοι
 καὶ ἀχείρωτοι πᾶσιν ὄντες διαμένουσιν. Ἐπεὶ καὶ Παῦλον διὰ
 τοῦτο θαυμάζομεν, οὐ διὰ τοὺς νεκροὺς οὐς ἤγειρεν, οὐδὲ διὰ
 τοὺς λεπροὺς οὓς ἐκαθάρισεν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἔλεγε, ³¹ “Τίς ἀσθε-
 νεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;”
 Καὶ γὰρ μυρία πρὸς ταῦτα θῆς σημεῖα, οὐδὲν ἴσον ἔρεῖς. Ἐπεὶ
 καὶ αὐτὸς μισθὸν ἀποκεῖσθαι ^dμέγα ἐφησεν αὐτῷ, οὐκ ἐπειδὴ
 σημεῖα ἐποίει, ἀλλ’ ἐπειδὴ τοῖς ^eἀσθενούσι γέγονεν ὡς ἀσθενής.
³² “Τίς γὰρ μου ἐστὶ, φησὶν, ὁ μισθός;” Ἰνα εὐαγγελιζόμενος B
 ἡδύπαντον θήσω τὸ εὐαγγέλιον.” Καὶ ὅταν τῶν ἀποστόλων
 ἑαυτὸν προτιθῇ, οὐ λέγει, περισσώτερα αὐτῶν σημεῖα ἐποίησα·
 ἀλλὰ, ³³ “Περὶ σφόδρα ἐκὸς πᾶσι.” Καὶ λιμῷ δὲ διὰ
 τοῦτο ἐβούλετο ἀποθανεῖν, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν.
 “Καλὸν γὰρ μοι, ^fφησὶ, μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καυχῆμαί
 μου ἵνα τις κενώσῃ” οὐκ ἐπειδὴ ἐκαυχᾶτο αὐτὸς, ἀλλ’ ἵνα
 μὴ δόξῃ ὀνειδίζειν αὐτοῖς. Οὐδαμοῦ γὰρ οἶδε καυχᾶσθαι ἐπὶ
 τοῖς αὐτοῦ κατορθώμασι, μὴ καλοῦντος καιροῦ· ἀλλὰ καὶ ἀναγ-
 κασθῇ, ἄφρονα ἑαυτὸν καλεῖ. Εἰ δὲ ποτε ^hκαὶ καυχᾶται, ἐν
 ἀσθενείαις, ἐν ὑβρεσιν, ἐν τῷ σφοδρῶς συναλγεῖν τοῖς ἐπη-C

³⁰ Joan. xlii. 35. ³¹ 2 Cor. xi. 29. ³² 1 Cor. ix. 18. ³³ Ibid. xv. 10. ix. 15.

^x ποτε] οὐδέποτε F. ^y ἐνδείγματος C. ἐνδύματος vulgo. ^z πάντες
 om. B.D. Statim ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε iidem. ^a τὸ σημεῖον Sav. Mor. Ben.
 repugnantiibus libris. ^b σημείων] σημείων A.B.D. καὶ σημείων C. ^c παρὰ,
 quod aberat, est in libris omnibus. ^d μέγα B. et a pr. mun. D. μέγα post
 ἐφησεν habet F. ^e ἀσθενέσι F. Statim ὡς om. B.D. ^f αὐτῶν] + πᾶντων F.
^g φησὶ, μᾶλλον] Sic A.D.E.F. μᾶλλον, φησὶν Edd. μᾶλλον om. B.C. ^h καί,
 quod vulgo abest, obtulit C.

ρεαζομένοις ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθά φησι, “Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;” Ταῦτα καὶ κινδύνων μείζω τὰ ῥήματα διὸ καὶ ὕστερον αὐτὰ τίθησιν, αὔξων τὸν λόγον. Τίνος οὖν ἂν εἶημεν ἄξιοι πρὸς ἐκεῖνον ἐξεταζόμενοι ἡμεῖς, οἱ μήτε χρημάτων καταφρονοῦντες δι’ ἡμᾶς αὐτοὺς, μήτε τὰ περιττὰ προϊέμενοι τῶν ὄντων; Ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐπεδίδον, ἵνα οἱ λιθάσαντες αὐτὸν καὶ ῥαπίσαντες βασιλείας ἐπιτύχωσιν. Οὕτω γάρ με, φησὶν, ἀγαπᾶν ἐδίδαξεν.

Δὲ Χριστὸς, ὁ τὴν καινὴν ἐντολὴν ^kκαταλιπὼν τὴν περὶ τῆς ἀγάπης, ^lκαὶ ἦν αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρωσε. Καὶ γὰρ βασιλεὺς τῶν ὅλων τυγχάνων, καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης φύσεως ὢν, ἀνθρώπους, οὓς ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησε, καὶ οὓς μυρία εὐηργέτησε, τούτους ὑβρίζοντας καὶ διαπτύοντας οὐκ ἀπεστράφη, ⁽⁴⁵⁸⁾ ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἐγένετο δι’ αὐτοὺς, καὶ συνανεστράφη πόρναις καὶ τελώναις, ^mκαὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἀνέστησε, καὶ τοὺς δαιμονῶντας ἰάσατο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐπηγγείλατο. Καὶ μετὰ ταῦτα πάντα λαβόντες αὐτὸν ἐρράπισαν, ἔδησαν, ἐμαστίγωσαν, κατεγέλασαν, τέλος ἐσταύρωσαν. ⁿΚαὶ οὐδὲ οὕτως ^Eἀπεστρέφετο, ἀλλὰ καὶ ἄνω ὢν ἐν τῷ σταυρῷ, φησί ³⁴ “Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν.” Τὸν δὲ πρὸ τούτου κατηγοροῦντα ληστὴν καὶ εἰς παράδεισον εἰσήγαγε, καὶ τὸν ^oδιώκτην Παῦλον ἀπόστολον ἐποίησε, καὶ τοὺς οἰκείους ^pτοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνακειμένους αὐτῷ μαθητὰς εἰς θάνατον ἐξεδίδον διὰ τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν Ἰουδαίους. Ταῦτ’ οὖν ἅπαντα παρ’ ἑαυτοῖς συλλέγοντες, τὰ τοῦ θεοῦ, τὰ τῶν ἀνθρώπων, ζηλώσωμεν, ἡμιμνησώμεθα ταῦτα τὰ κατορθώματα, καὶ ^rτὴν χαρισμάτων ἀπάντων ἀνωτέραν κτησώμεθα ἀγάπην, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ²⁹⁹ ἡμᾶς ^sἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

34 Luc. xxiii. 34.

ⁱ ἡμεῖς post ἄξιοι transp. Edd. adversantibus libris. ^k καταλιπὼν] εἰσαγαγὼν C. ^l καὶ om. F. ^m Verba καὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἀνέστησεν, quae desunt in Editis, solus servavit F. ⁿ καὶ] ὁ δὲ F. καὶ om. B. ^o διώκοντα F. ^p τοὺς om. B. ^q μνησώμεθα est in libris omnibus, non in Edd. ^r τὴν] τῶν vel τὴν τῶν F. ^s μετασχεῖν C.

ΛΟΓΟΣ ΔΓ.

¹ Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

^a ἘΠΕΙΔΗ γὰρ ἀπεφάνητο, ὅτι καὶ πίστεως καὶ γνώσεως καὶ προφητείας καὶ γλωσσῶν καὶ χαρισμάτων καὶ ἰαμάτων καὶ βίου ἄκρου καὶ μαρτυρίου ταύτης ἀπουσίας οὐδὲν ^b μέγα ὄφελος, ἀναγκαίως λοιπὸν ὑπογράφει τὸ κάλλος αὐτῆς τὸ ἀμήχανον, καθάπερ τισὶ χρώμασι τοῖς μέρεσι τῆς ἀρετῆς τὴν εἰκόνα αὐτῆς κατακοσμῶν, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς συντιθεῖς μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα. Ἀλλὰ μὴ παραδράμης, ἀγαπητέ, τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν μετὰ ^c πολλῆς ἐξέταζε τῆς ἐπιμελείας, ἵνα καὶ τοῦ πράγματος ^d ἴδῃς τὸν θησαυρὸν, καὶ τοῦ ζωγράφου τὴν τέχνην. Σκόπει γοῦν πόθεν εὐθέως ἤρξατο, καὶ τί τέθεικε πρῶτον· τὸ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; ^e Μακροθυμία. Αὕτη τῆς φιλοσοφίας ἡ ρίζα πάσης. Διὸ καὶ τις σοφὸς ἔλεγε· ² “Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων.” Καὶ πόλει δὲ παραβαλὼν ^f αὐτὴν ἰσχυρῇ, ἀσφαλεστέραν αὐτὴν ἔφησεν ἐκείνης εἶναι. Καὶ γὰρ ὅπλον ἐστὶν ἄμαχον, καὶ πύργος ἔτις ἀρραγῆς, πάντα διακρουομένη ῥαδίως ^h τὰ λυπηρά. Καὶ καθάπερ εἰς ἄβυσσον σπινθὴρ ⁱ ἐμπεσὼν ἐκείνην μὲν οὐδὲν ^k παρέβλαψεν, αὐτὸς δὲ ^l ἐσβέσθη ῥαδίως· οὕτως εἰς μακρόθυμον ψυχὴν ὅπερ ἂν ἐμπέσῃ τῶν ἀδοκίμων, τοῦτο μὲν ἀφανίζεται ῥαδίως, ἐκείνη δὲ οὐ ταραττεῖ. Καὶ γὰρ πάντων στερρότερον μακροθυμία· ^m κἂν στρατόπεδα εἴπῃς, κἂν χρήματα, κἂν ἵππους, κἂν τείχη, κἂν ὅπλα, κἂν ὅτιοῦν, οὐδὲν ἴσον μακροθυμίας ἐρεῖς. Ὁ μὲν γὰρ ἐκεῖνα περιβεβλημένος, ὑπὸ θυμοῦ κρατηθεὶς πολλάκις, καθάπερ μεῖράκιον εὐτελὲς, περιτρέπεται, καὶ πάντα θορύβου πληροῖ καὶ ζάλης· οὗτος δὲ ὥσπερ ἐν λιμένι καθημένος, βαθείας ἀπολαύει γαλήνης. Κἂν ζημίᾳ περιβάλῃς, οὐκ ⁿ ἐκίνησας τὴν πέτραν, κἂν ὕβριν ἐπαγάγῃς, οὐκ ἔσεισας τὸν πύργον, κἂν πληγὰς

¹ CAP. XIII. v. 4.² Prov. xiv. 29.

HOM. XXXIII. ^a ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδήπερ F. γὰρ om. C. et a pr. man. D.
^b μέγα ὄφ.] Sic A.B.D.E.F. μέγα om. C. ὄφ. μέγα inverso ord. Edd.
^c πολλῆς] πάσης B.D. ^d ἴδῃς D.E.F. et a pr. man. A. εἶδῃς vulgo. ^e ἰσχυρὸς A.D.E.F. ^f αὐτὴν] αὐτῇ E. καὶ αὐτῇ C. ^g τις] + ἐστὶν C. Statim ἀρρηκτος B.D. ^h τὰ] + λυπηρά τε καὶ D. in marg. ⁱ πεσὼν F. ^k παρέβλαψεν A.B.C.E.F. ^l ἐβλαψεν Edd. ^m ἐκίνησε et mov. ἔσεισε B. et a pr. man. D.

"προστρίψῃ, οὐκ ἔπληξας τὸν ἀδάμαντα. Καὶ γὰρ μακρό-
 θυμος διὰ τοῦτο λέγεται, ἐπειδὴ μακράν τινα καὶ μεγάλην ἔχει
 Εὐψυχίαν· τὸ γὰρ μακρὸν, καὶ μέγα λέγεται. Ὁ Ἄλλὰ τοῦτο τὸ
 καλὸν ἀπὸ τῆς ἀγάπης φύεται, καὶ τοῖς κεκτημένοις καὶ τοῖς
 ἀπολαύουσι πολλὴν παρέχον τὴν ὠφέλειαν. Μὴ γὰρ μοι τοὺς
 ἀπεγνωσμένους εἴπῃς, οἱ ποιοῦντες κακῶς καὶ μὴ πάσχοντες
 κακῶς, χείρους γίνονται. Ἐνταῦθα γὰρ οὐ παρὰ τὴν μακρο-
 θυμίαν ἱούτου, ἀλλὰ παρ' *ἐκείνους τοὺς οὐκ εἰς δέον αὐτῇ
 χρωμένους τοῦτο συμβαίνει. Μὴ τοίνυν μοι ἡτούτους εἴπῃς,
 ἀλλὰ τοὺς ἐπικειστέρας, οἱ μεγάλα ἐντεῦθεν κερδαίνουσιν.
 "Ὅταν γὰρ κακῶς ποιήσαντες μὴ πάθωσι κακῶς, τὴν πρᾶττητα
 300 τοῦ παθόντος θαυμάσαντες, μεγίστην ἐντεῦθεν καρποῦνται φι-
 λοσοφίας διδασκαλίαν. Αὐτὸς δὲ οὐδὲ μέχρι τούτου ἴσταται, (459)
 ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα αὐτῆς ἐπάγει κατορθώματα, λέγων· "Χρη-
 στεύεται." Ἐπειδὴ γὰρ τινὲς εἰσιν, αἱ τῇ μακροθυμίᾳ οὐκ εἰς
 τὴν οἰκίαν κέχρηται φιλοσοφίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἄμυναν τῶν
 παροξυνάντων, διαρρηγύντες ἑαυτοὺς, φησὶν ὅτι οὐδὲ τοῦτο
 ἔχει τὸ ἐλάττωμα. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, "χρηστεύεται." *Οὐ
 γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν φλόγα ἀνάψαι τῶν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐκκαιομένων
 ἠθικώτερον αὐτοῖς κέχρηται, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καταπραῦνα καὶ
 κατασβέσαι· καὶ οὐ μόνον τῷ φέρειν γενναίως, ἀλλὰ καὶ τῷ
 Β θεραπεύειν καὶ παρακαλεῖν τὸ ἔλκος ἰῶνται, καὶ τὸ τραῦμα
 θεραπεύουσι τοῦ θυμοῦ. "Οὐ ζῆλοί." Ἔστι γὰρ καὶ μακρό-
 θυμόν τινα εἶναι καὶ βάσκανον, καὶ τούτῳ ἐκεῖνο διαφθείρεται
 τὸ κατόρθωμα. Ἄλλ' αὕτη καὶ τοῦτο διέφυγεν. "Οὐ περπε-
 ρεῦται." Τούτέστιν, οὐ προπετεύεται· καὶ γὰρ συνετὸν ἐργά-
 ζεται τὸν ἀγαπῶντα, καὶ ὡς βαρὺν καὶ βεβηκότα. Τῶν μὲν γὰρ
 αἰσχροῦς φιλοῦντων ἴδιον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο· ὁ δὲ ταύτην
 εἰδὼς τὴν ἀγάπην, τούτων μάλιστα πάντων ἀπήλλακται.
 "Ὅταν γὰρ θυμὸς ἔνδον μὴ ἦ, καὶ προπέτεια πᾶσα ἀνήρηται
 καὶ ὕβρις. Καὶ γὰρ καθάπερ τις ἄριστος γεωργὸς ἔνδον
 C ἐγκαθημένη τῇ ψυχῇ ἢ ἀγάπῃ, οὐκ ἀφίσιν οὐδὲν τούτων
 βλαστῆσαι τῶν ἀκανθῶν. "Οὐ φυσιοῦται." Καὶ γὰρ ὁρῶμεν
 πολλοὺς ἐπ' αὐτοῖς ὡς τούτοις τοῖς κατορθώμασι μέγα φρονούν-
 τας, οἷον ὅτι μὴ ἔστι βάσκανος, μηδὲ πονηρὸς, μηδὲ ὀλιγό-
 ψυχος, μηδὲ προπετής. Οὐδὲ γὰρ πλούτῳ καὶ πεινᾷ παρυ-
 φέστηκε τὰ κακὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς φύσει

ἢ προστρίψῃ C.E.F. Edebatur προστρίψῃς. ὁ ἄλλ' + καὶ F. ὁ τοῦτο
 B. * Hic desinit Codex B. ἡ τοῦτο F. et a pr. man. D. ἑαυτοὺς
 A.C.D.E. * οὐ pro οὐδὲ omnes. Mox ἐπὶ τῷ his C.E. ἑ καὶ τούτῳ
 ἐκεῖνο διαφθ.] εἰ δὲ ἔστιν βάσκανος, καὶ τοῦτο ἐκεῖνο φθείρεται F. ὡς βαρὺν
 ἀβαρῆ F. ὡς τοῖς om. C.

καλοῖς. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη μετὰ ἀκριβείας ἐκκαθαίρει πάντα. Σκόπει δέ. Ὁ μακρόθυμος οὐ πάντως καὶ χρηστός· ἂν δὲ μὴ ἡ χρηστός, πονηρία τὸ πρᾶγμα γίνεται, καὶ κινδυνεύει εἰς μνησικακίαν ἐμπεσεῖν. Διὰ τοῦτο αὕτη τὸ φάρμακον δοῦσα, D τὴν χρηστότητα λέγω, καθαρὰν διατηρεῖ τὴν ἀρετὴν. Πάλιν ὁ χρηστός πολλάκις *εὐκολος γίνεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὕτη διορθοῦται. “Ἡ ἀγάπη γὰρ, φησὶν, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.” Ὁ χρηστός καὶ μακρόθυμος ἀλαζονεύεται πολλάκις· ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν κακίαν. Καὶ θέα πῶς αὐτὴν οὐκ ἀφ’ ὧν ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ’ ὧν οὐκ ἔχει, κοσμεῖ. Καὶ γὰρ ἀρετὴν ὕπεισάγει, καὶ κακίαν ἐκκόπτει, ²φησὶ, μᾶλλον δὲ ³οὐδὲ ἀφήσιν φῦναι τὴν ἀρχήν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, ζηλοὶ μὲν, περιγίνεται δὲ τοῦ φθόνου, οὐδ’ ὅτι ἀπονοεῖται μὲν, κολλάζει E δὲ τὸ πάθος, ἀλλ’ ὅτι “οὐ ζηλοὶ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται” ὃ δὴ μάλιστα ἐστὶ θαυμαστὸν, ὅτι καὶ χωρὶς πόνων κατορθοῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ χωρὶς πολέμου καὶ παρατάξεως τὸ τρόπαιον ἵστησιν. Οὐ γὰρ ἀφήσιν ἰδρῶσαι τὸν ἔχοντα, καὶ οὕτω τὸν στέφανον λαβεῖν, ἀλλ’ ἀπονητὶ κομίζει τὸ βραβεῖον αὐτῷ. Ἐνθα γὰρ οὐκ ἔστιν ἀντίπαλον ^bπάθος τῷ σόφρονι λογισμῷ, τίς ἂν γένοιτο πόνος;

³ “Οὐκ ἀσχημονεῖ.” Τί γὰρ λέγω, φησὶν, ὅτι οὐ φυσιοῦται, ³⁰¹ ὅπου γε τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ πάθους, ὅτι καὶ τὰ αἰσχίστα παθοῦσα διὰ τὸν ἀγαπώμενον, οὐδὲ ἀσχημοσύνην τὸ πρᾶγμα νομίζει; Οὐκ εἶπε πάλιν, ὅτι ἀσχημονεῖ μὲν, φέρει δὲ τὴν αἰσχύνην γενναίως, ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ αἰσθησὶν τινα λαμβάνει τῆς αἰσχύνης. Εἰ γὰρ οἱ φιλοχρήματοι πάντα ὑπομένοντες τὰ ἐπονείδιστα τῆς καπηλείας ^dἔνεκεν ἐκείνης, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλύπτονται, ἀλλὰ καὶ ἀγάλλονται, πολλῷ μᾶλλον ὃ τὴν ἐπαινετὴν ταύτην ἔχων ἀγάπην, ὑπὲρ τῆς τῶν φιλουμένων ἀσφαλείας οὐδὲν ὀτιοῦν παραιτήσεται, ^eκαὶ οὐ μόνον οὐ παραιτήσεται, B ἀλλ’ οὐδὲ πάσχων ^fαἰσχύνεται. Ἄλλ’ ἵνα μὴ ^gἑαπὸ πονηροῦ πράγματος τὸ παράδειγμα φέρωμεν, ἐξετάσωμεν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο αὐτὸ, καὶ τότε ὀψόμεθα τοῦ λεχθέντος τὴν δύναμιν. Ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ^hὁ Χριστὸς καὶ ἐνεπτύετο καὶ ἐρραπίζετο παρὰ ἀνδραπόδων οἰκτρῶν· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐνόμιζεν ἀσχημονεῖν, ἀλλὰ καὶ ἠγάλλετο, καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα

³ v. 5.

* ἐκλυτος D. ὕ ὑπεισάγει A.C.D.F. et ex corr. E. Μοχ ἐκκόπτει omnes. Edebatur ὑπεισάγειν et ἐκκόπτειν. ² φησὶ] ἐντεῦθεν C. ^a οὐκ F. ^b τὸ πάθος F. ^c αἰσχίστα F. Cat. Legebatur ἔσχατα. ^d ἔνεκεν om. F. ^e Haec καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτήσεται, quae aberant, assumpta sunt ex C.E.F. et marg. D. ^f αἰσχύνεται C. ^g ἑαπὸ τοῦ πονηροῦ C. ^h ὁ accessit ex D.E.F. et a pr. man. A.

ἐκάλει· καὶ ληστὴν καὶ ἀνδροφόνον μεθ' ἑαυτοῦ πρὸ τῶν ἄλλων
 εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγων, καὶ πόρνην διαλεγόμενος, καὶ ταῦτα
 τῶν περιστάσεων ἀπάντων ἐγκαλούντων, οὐκ ἐνόμιζε τὸ πρᾶγμα
 εἶναι αἰσχρὸν, ἀλλὰ καὶ φιλεῖν αὐτῇ τοὺς πόδας παρείχε τοὺς
 ἑαυτοῦ, καὶ βρέχειν τὸ σῶμα τοῖς δάκρυσι, καὶ ἀπομάσσειν
 ταῖς θριξί· καὶ ταῦτα ἐν μέσῳ θεάτρῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολε-
 μίων. ¹ Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ πατέρες,
 καὶ ἀπάντων ὧσι φιλοσοφώτεροι καὶ ῥητορικώτεροι, οὐκ αἰσχύ-
 νονται τοῖς παισὶ συμφελλίζοντες· καὶ οὐδεὶς ἐγκαλεῖ τῶν (460)
 ὀρώντων, ἀλλ' οὕτω καλὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, ὥς καὶ εὐχῆς
 ἄξιον εἶναι. Καὶ πονηροὶ γένωνται πάλιν, οὗτοι μένουσι διορ-
 θοῦντες, ² ἐπιμελούμενοι, συστέλλοντες αὐτῶν τὰ ὀνειδή, καὶ οὐκ
 αἰσχύνονται. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ, ἀλλὰ καθάπερ
 χρυσαῖς τισι πτέρυξι συγκαλύπτει πάντα τὰ ἁμαρτήματα τῶν
 ἀγαπωμένων. Οὕτω καὶ τὸν Δαυὶδ ὁ Ἰωάνθαν ἐφίλει, καὶ
 ἀκούων τοῦ πατρὸς λέγοντος, ⁴ “Υἱὲ κορασίῳ αὐτομολούν-
 των, ⁵ γυναικοπραφῇ,” οὐκ ἡσχύνετο, καίτοιγε πολλῆς αἰσχρό-
 τητος τὰ ῥήματα γέμει. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν· υἱὲ
 πορνιδίων ἐπιμαυνομένων ἀνδράσιν, ἐπιτρεχόντων τοῖς παρι-
 οῦσιν, ἐκνευρισμένε καὶ μαλακὲ καὶ μηδὲν ἔχων ἀνδρὸς, ἀλλ'
 ἐπ' αἰσχύνῃ σου καὶ τῆς τεκούσης σε μητρὸς ζῶν. Τί οὖν;
 ἤλγησεν ἐπὶ τούτοις καὶ ⁶ ἐνεκαλύψατο, καὶ ἀπέστη τοῦ φιλου-
 μένου; Τούναντίον μὲν οὖν ἅπαν, καὶ ἐκαλλωπίζετο τῷ φίλτρῳ·
 καίτοιγε ὁ μὲν βασιλεὺς ἦν τότε, καὶ βασιλέως υἱὸς ὁ Ἰωάνθαν,
 ὁ δὲ φεγγὰς καὶ ἀλήτης ὁ Δαυίδ. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ἡσχύνετο
 αὐτοῦ τῇ φιλίᾳ· ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. Καὶ γὰρ τὸ
 θαυμαστὸν αὐτῆς τοῦτό ἐστιν, ὅτι τὸν ὑβριζόμενον οὐ μόνον
 οὐκ ἀφίησιν ἀλγεῖν οὐδὲ δάκνεσθαι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν παρα-
 σκευάζει. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος μετὰ ταῦτα ἅπαντα,
⁷ ὥσπερ στέφανον περικείμενος, οὕτως ἀπελθὼν περιεχύθη τῷ
 Δαυίδ. Οὐ γὰρ οἶδε τί ποτέ ἐστιν αἰσχύνῃ ἢ ἀγάπῃ· διὰ
 302 τοῦτο καὶ φιλοτιμεῖται, ἐφ' οἷς ἕτερος ἐγκαλύπτεται. Αἰσχύνῃ
⁸ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι φιλεῖν, οὐ τὸ φιλοῦντα κινδυνεύειν καὶ
 πάντα ὑπομένειν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων. Πάντα δὲ ὅταν εἴπω,
 μὴ νομίσῃς καὶ τὰ ἐπιβλαβῇ λέγειν, οἷον εἴ τις λέγοι νέφ
 συμπράττειν εἰς ἐρωμένην, ⁹ εἴ τις ἕτερόν τι ἐπιβλαβὲς ἄξιον

4 1 Reg. xx. 30.

¹ ἡ ἀγάπη, φησὶν, οὐκ ἀσχ. C. ² Sic omnes. ἐπιμελούμενοι Edd. ³ ἀλλὰ
 + καὶ F. ⁴ αὐτομολουσῶν A.F. et ex corr. E. receptum a Sav. Mor. Ben.
⁵ γυναικοπραφῇ vel -φῇ C.E.F. et a pr. man. A. γυναικοπραφέες vulgo. Vid.
 Annot. ⁶ ἐνεκαλύπτετο A. ⁷ αὐτῆς in marg. D. ⁸ ὥσπερ + δὴ Edd.
 repugnantibus libris. ⁹ γὰρ] μὲν γὰρ C. ¹⁰ εἴ] ἢ εἴ Sav. Mor. Ben. ἢ
 om. A.C.E.F. ¹¹ ἕτερος D.F.

διανένειν. Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ φιλεῖ καὶ τοῦτο πρῶτον ὑμῖν
 εἶδειξαι ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας γυναικός. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος μόνος
 ἐστὶν ὁ φιλῶν, ὃ τὰ συμφέροντα ζητῶν τῷ φιλουμένῳ ὡς
 εἴ τις τοῦτο μὴ θηρεύει τὸ καλὸν, καὶ μυριάκις λέγει φιλεῖν,
 ἐχθρῶν ἐστὶ πολειμώτερος πάντων. Οὕτω καὶ ἡ Ῥεβέκκα
 ποτὲ, ἐπεὶ σφόδρα ἐξήρτητο τοῦ παιδός, καὶ κλοπὴν εἰργά- B
 ζετο, καὶ οὐκ ἡσχύνετο μὴ ἀλφῶ, οὐδὲ ἐδεδοίκε· καὶ γὰρ *καὶ
 κίνδυνος ἦν οὐχ ὁ τυχῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδός ἀκριβολογου-
 μένου πρὸς αὐτήν, ⁵“Ἐπ’ ἐμὲ ἡ κατὰρα σου, τέκνον,” ἔλεγεν.
 Εἶδες καὶ ἐν γυναικὶ ψυχὴν ἀποστολικήν; *Καθάπερ γὰρ ὁ
 Παῦλος εἶλετο, ὡς ἂν εἰ μεγάλῃ τις μικρὸν παραβάλοι, ὑπὲρ
 Ἰουδαίων ἀνάθεμα γενέσθαι, οὕτω καὶ αὕτη, ἵνα ὁ παῖς εὐλο-
 γηθῇ, καὶ καταραθῇ εἶλετο. Καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν ἐκείνῳ
 παρεχόμεν· οὐ γὰρ δὴ μετ’ ἐκείνου εὐλογεῖσθαι ἔμελλε· τὰ δὲ C
 κακὰ ἡ αὐτὴ μόνῃ παρεσκευάζετο ὑπομένειν· *καὶ ὅμως ἔχαιρέ
 καὶ ἡπέιγετο, καὶ ταῦτα κινδύνου τοσούτου προκειμένου, καὶ
 τῇ μελλήσει τῶν πραγμάτων ἐδυσχέρανε. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκε
 μὴ προλαβὼν ὁ Ἡσαὺ ματαίαν αὐτῆς ποιῆσθαι τὴν σοφίαν.
 Διὸ καὶ συντέμνει τὰ ῥήματα, καὶ ἐπείγει τὸν νεανίσκον, καὶ
 ἀφείσα ἀντειπεῖν πρὸς τὰ εἰρημένα, λογισμὸν ἱκανὸν ὁ αὐτὸν
 πείσαι λέγει. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰκὴ ταῦτα λέγεις καὶ μάτην
 δέδοικας, τοῦ πατρός σου γεγηρακός καὶ τὸ τρανὸν τῆς
 αἰσθήσεως ἁφρημένον, ἀλλὰ τί; “Ἐπ’ ἐμὲ ἡ κατὰρα σου,
 τέκνον” μόνον σὺ μὴ διαφθείρης τὸ δράμα, μηδὲ ἀπολέσης τὸ D
 θήραμα, μηδὲ τὸν θησαυρὸν προδόξ. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Ἰακώβ
 οὐχὶ ἐθήτευσεν παρὰ τῷ συγγενεῖ δις ὀλίγα ἔτη; οὐχὶ μετὰ τῆς
 δουλείας καὶ γέλωτα ὤφληεν ὑπὲρ τῆς ἀπάτης ἐκείνης; Τί
 οὖν; ἄρα ἥσθετο τοῦ γέλωτος; ἄρα ἀσχημονεῖν ἐνόμιζεν, ὅτι
 ἐλευθέρους ὦν καὶ ἐξ ἐλευθέρων καὶ τραφεὶς εὐγενῶς, τὰ τῶν
 δούλων ὑπέμεινε παρὰ τοῖς προσήκουσιν; ὁ μάλιστα δάκνειν
 εἶωθεν, ὅταν παρὰ τοῖς γνωρίμοις τις τὰ ἐπονείδιστα πάσχη.
 Οὐδαμῶς· τὸ δὲ αἷτιον ἡ ἀγάπη, ἡ καὶ τὸν χρόνον πολὺν ὄντα
 ὀλίγον ἀπέφηνεν. ⁶“Ἦσαν γὰρ, φησὶν, ἐνώπιον αὐτοῦ ὥστε E
 ἡμέραι ὀλίγαι.” Τοσούτον ἠάπειχε τοῦ δάκνεσθαι καὶ ἐρυ-
 θριᾶν ἐπὶ τῇ δουλείᾳ ταύτῃ. Εἰκότως ἔαρε ἔλεγεν ὁ μακά-
 ριος Παῦλος, “Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ.”

5 Gen. xxvii. 13.

6 Ibid. xxi. 20.

ὁ] καὶ C. * καὶ om. D. Statim ἦν om. A. * καθάπερ] ὥστε C.E.
 ὡς αὕτη E.F. Veron. * καὶ ὅμως pro ἀλλ’ ὅμως A.C.D.E. καὶ ὁμοίως F.
 ἡπέιγετο C. Μοχ τοσούτου κινδύνου Edd. in vltis libris. ὁ αὐτὸν πείσαι
 omnes. πείσαι αὐτὸν vulgo. ἁφρημένον F. ὀλίγα ἔτη pro ἔτη ἔτη
 omnes. ὥστε] ὡς A.F. ἠάπειχον F. ἔαρε omnes. οὖν vulgo.

“Οὐ ζητεῖ ^hτὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται.” Εἰπὼν γὰρ, ὅτι οὐκ ἀσχημονεῖ, δείκνυσι καὶ τὸν τρόπον, δι’ ὃν οὐκ ἀσχημονεῖ. Τίς δὲ ὁ τρόπος; “Ὅτι οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς. Τὸν γὰρ ἀγα- (461) πώμενον πάντα εἶναι νομίζει, καὶ τότε ἀσχημονεῖ, ὅταν μὴ δυνηθῇ ὑπαλλάξαι ἐκείνον ἀσχημονοῦντα ὥς εἰν ἐξῇ διὰ τῆς 303 ἀσχημοσύνης τῆς ἑαυτοῦ τὸν ἀγαπώμενον ὠφελῆσαι, οὐδὲ ἀσχημοσύνην τὸ πρᾶγμα εἶναι νομίζει· ἐκείνος γὰρ αὐτός ἐστι λοιπόν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλία, μηκέτι εἶναι τὸν φιλοῦντα καὶ τὸν φιλούμενον δύο διηρημένους, ἀλλὰ ἓνα τινὰ ἄνθρωπον ὅπερ οὐδαμόθεν, ἀλλ’ ἢ ἀπὸ τῆς ἀγάπης γίνεται. Μὴ τοίνυν ζητεῖ τὸ σὸν, ἵνα εὖρῃς τὸ σόν. Ὁ γὰρ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ, οὐχ εὑρίσκει τὸ ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ ^kὁ Παῦλος ἔλεγε, ⁷“Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος.” Τὸ γὰρ οἰκεῖον συμφέρον ^lἐν τῷ συμφέροντι κεῖται τοῦ πλησίον, καὶ τὸ ἐκείνου ἐν τούτῳ. Ὡς περ οὖν ^mεἰ τις χρυσίον ἴδιον ἐν Βτῇ οἰκίᾳ ⁿτῇ τοῦ πλησίον κατωρυγμένον εἰ παραιτοῖτο ἐλθὼν ἐκεῖ ζητεῖν καὶ ἀνορύττειν, οὐδέποτε αὐτὸ ὄψεται· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ μὴ βουλόμενος ^oκαὶ ἐν τῇ τοῦ πλησίον ὠφελείᾳ τὸ οἰκεῖον συμφέρον ζητεῖν, οὐκ ἐπιτεύξεται τῶν ὑπὲρ τούτου στεφάνων. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὸ κατέθηκεν, ἵνα ὦμεν ἀλλήλοις συνδεδεμένοι. Καὶ ὥς περ τις παιδίον ὑπνῆλὸν διεγείρων ^pτῷ ἀδελφῷ κατακολουθεῖν, ὅταν οἴκοθεν μὴ ^qβούληται, τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτῷ καὶ ἐπέραστον ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ, ἵνα ἐπιθυμία τοῦ λαβεῖν καταδιώκῃ τὸν κατέχοντα, ὃ δὴ καὶ γίνεται· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐκάστω συμφέρον τῷ πλησίον ἔδωκεν, ἵνα ἀλλήλων ἐντεῦθεν κατατρέχωμεν, καὶ μὴ C ὤμεν διεσπασμένοι. Καὶ εἰ βούλει, τοῦτο καὶ ἐφ’ ἡμῶν ἰδὲ τῶν λεγόντων· τὸ γὰρ ἐμοὶ συμφέρον ἐν σοὶ κεῖται, καὶ τὸ σοὶ λυσιτελοῦν ἐν ἐμοί. Καὶ γὰρ σοὶ συμφέρει τὸ διδάσκεισθαι τὰ τῷ θεῷ δοκοῦντα, ἀλλὰ τοῦτο ἐπιστεύθην ἐγὼ, ἵνα παρ’ ἐμοῦ ^rαὐτὸ λάβῃς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκασθῇς δράμειν ἐπ’ ἐμέ· καὶ ἐμοὶ συμφέρει, τὸ σὲ βελτίω γενέσθαι· μισθὸν γὰρ ^sτούτου λήψομαι πολὺν· ἀλλὰ τοῦτο πάλιν κεῖται ἐν σοὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαι σε καταδιώκειν, ἵνα σὺ ^tἡς βελτίων, καὶ τὸ ἐμοὶ συμφέρον παρὰ σοῦ λαμβάνω. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, ⁸“Τίς γάρ μου ἐστὶν ἡ ἐλπίς; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;”

7 1 Cor. x. 24.

8 1 Thess. ii. 19, 20.

^h τὰ hic et paullo post C.E.F. Mosq. Edebatur τὸ. ⁱ ἀσχημονεῖν F.
^k ὁ om. C.E. ^l Sic Codd. ἐν τῷ τοῦ πλ. συμ. κεῖται Edd. ^m εἰ om. F.
ⁿ τῇ om. D.E. ἐν τῇ τοῦ πλ. κατωρ. οἰκίᾳ C. ^o καὶ accessit ex C.D.E.F.
^p τῷ ἀδελφῷ his F. et a pr. man. A. ^q βούληται omnes. βούλοιο Edd.
^r αὐτὸ] τὸ αὐτὸ F. σὺ αὐτὸ Edd. invitis libris. ^s τούτο F. ^t ἡς] γένη F.

καὶ πάλιν, “Ἡ ἐλπίς μου, καὶ ἡ χαρά μου, καὶ ὁ στέφανος D
τῆς καυχήσεώς μου.” Ὡστε ἡ Παύλου χαρὰ οἱ μαθηταὶ ἦσαν,
καὶ τὴν ἐκείνου χαρὰν ἑκείνοι εἶχον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδάκρυεν,
εἰ ποτε εἶδεν ἀπολλυμένους. Πάλιν τὸ ἐκείνων συμφέρον ἐν
τῷ Παύλῳ ἦν· διὸ ^Wκαὶ ἔλεγεν, ⁹“Ὑπὲρ τῆς ἐλπίδος τοῦ
Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περίκειμαι” καὶ πάλιν, “Ταῦτα
^{*}πάσχω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα ζωῆς αἰωνίου τύχωσι.” Τοῦτο
καὶ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν ἴδοι τις ἂν. “Ἡ γὰρ γυνή, φησὶ,
τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, οὐδὲ ὁ ἀνὴρ, ἀλλ’ ἡ γυνή
τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ ἀνὴρ ὑποῦ τῆς γυναίκος.” Οὕτω καὶ ἡμεῖς
ὅταν ²τινὰς συνδῆσαι θελήσωμεν, τοῦτο ³ποιούμεν· οὐδένα δὲ
ἑαυτοῦ κύριον ἀφίμεν, ἀλλὰ μέσσην ἄλυσιν ἐκτείνοντες, τοῦτον
ὑπ’ ἐκείνου καὶ ἐκείνον ὑπὸ τούτου κρατεῖσθαι παρασκευάζομεν.
Βούλει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τοῦτο ἰδεῖν; Ὁ δικάζων οὐχ
ἑαυτῷ κάθηται κρίνων, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον ζητῶν.
^bΟἱ ἀρχόμενοι πάλιν τὸ τῷ ἄρχοντι συμφέρον ζητοῦσι διὰ
τῆς θεραπείας, διὰ τῆς διακονίας, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Οἱ
στρατιῶται ὑπὲρ ἡμῶν ὅπλα ^cτίθενται δι’ ἡμᾶς γὰρ κινδυνεύουσιν· ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνων ταλαιπωρούμεθα· παρ’ ἡμῶν γὰρ
αὐτοῖς αἱ τροφαί. Εἰ δὲ ^dλέγεις, ὅτι τὸ οἰκεῖον ζητῶν ἕκα- 304
στος τοῦτο ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἐγὼ λέγω, ^eἀλλ’ ὅτι διὰ τοῦ
ἁλλοτρίου τὸ οἰκεῖον εὐρίσκεται. Ὁ τε γὰρ στρατιώτης, εἰ
μὴ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῶν τρεφόντων, οὐκ ἔχει τὸν εἰς τοῦτο
διακονούμενον· αὐτὸς τε οὗτος πάλιν, εἰ μὴ θρέψῃ τὸν στρα-
τιώτην, οὐκ ἔχει τὸν ὑπερασπίζοντα.

Εἶδες τὴν ἀγάπην πανταχοῦ διατεταμένην καὶ πάντα οἰκονο-
μοῦσαν; Ἀλλὰ μὴ ἀποκάμης, ἕως ἂν ὁλόκληρον τὴν χρυσὴν
ταύτην σειρὰν καταμάθῃς. Εἰπὼν γὰρ, “Οὐ ζητεῖ ^fτὰ ἑαυ-
τῆς,” λέγει πάλιν τὰ ἐκ τούτου τικτόμενα ἀγαθὰ. Τίνα B
δὲ ταῦτά ἐστιν; “Οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.”
“Ὅρα πάλιν οὐ ^hκρατοῦσαν τῆς κακίας μόνον, ἀλλ’ οὐδὲ ⁱἀφριέ-
σαν αὐτὴν στήναι τὴν ἀρχήν. Οὐ γὰρ εἶπε, παροξύνεται μὲν,
περιγίνεται δέ, ἀλλ’ οὐδὲ παροξύνεται· καὶ οὐκ εἶπεν, ^kοὐκ
(462) ἐργάζεται τὸ κακόν, ἀλλ’ οὐδὲ λογίζεται. Ἰοῦδὲν γὰρ πονη-
ρὸν οὐ μόνον οὐ κατασκευάζει, ἀλλ’ οὐδὲ ὑποπτείνει κατὰ τοῦ

⁹ Act. xxviii. 20. ² Tim. ii. 10.

^v ἐκείνοι· οἱ μαθηταὶ D. ^w καὶ assumptum ex C.D.E. ^{*} πάσχω] πάντα F.
^x τοῦ additum ex C.E.F. ^z τινα C.E.F. ^a ποιούμεν C.E.F. et ex corr. D.
Edebatur ποιούμεν. ^b ὁ ἀρχόμενος... ζητεῖ D. ^c περιτίθεται ex corr. A.
Statim δι’ ἡμᾶς γὰρ καὶ κινδ. F. ^d λέγοις F. et ex corr. D. ^e ἀλλ’ οὐ, F.
^f ὁ τε] οὔτε F. ^g τὰ C.E.F. τὸ vulgo. ^h κρατοῦσαν om. F. Idem post μόνον
addit ἀπάγων. ⁱ ἀφρίσιν A.D.F. Statim συστήναι F. ^k οὐ κατεργάζεται F.
^l οὐδὲν γὰρ] οὐδὲ F. Aut sic, aut πονηρὸν inserit ante ὑποπτείνει.

φιλουμένου. Πῶς οὖν ἂν ἐργάσαιο, ἢ πῶς ἂν παροξυνθείῃ ἢ μηδὲ ὑπόνοιαν πονηρὰν ^mκαταδέξασθαι ἀνεχομένη; ὅθεν ἡ πηγὴ τῆς ὀργῆς. ¹⁰“Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ.” Τούτέστιν, οὐκ ἐφίεσται τοῖς κακῶς ῥάσχουσιν καὶ οὐ τοῦτο μόνον. Ὡς καὶ, ὁ πολλὸς μείζων ἐστὶ, “^qΣυγχαίρει τῇ ἀληθείᾳ.” Συνήδεται, φησὶ, τοῖς εὐδοκίμουσιν· ὁ λέγει Παῦλος. ¹¹“Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιώντων.” Ἐντεῦθεν οὐ ζηλοῖ, ἐντεῦθεν οὐ φησιούται· καὶ γὰρ ^aοἰκεία τὰ ἀλλότρια νομίζει καλὰ. Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν ἄγγελον ποιεῖ τὸν αὐτῆς τρόφιμον ἢ ἀγάπῃ; Ὅταν γὰρ ἀόργητος ᾖ, καὶ βασκανίας καθαρὸς, καὶ παιτὸς τυραννικοῦ πάθους ἐλεύθερος, ἐννόησον ὅτι καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπηλλάγῃ φύσεως λοιπὸν, καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν ἀγγέλων τὴν ἀπάθειαν μεθωρμίσατο. Ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἀρκεῖται τούτοις, ἀλλ’ ἔχει τι ^wκαὶ τούτων πλεῖον εἰπεῖν· τὰ γὰρ ^Dἰσχυρότερα ὕστερον τίθησι. Διὸ φησι, ¹²“Πάντα στέγει.” Ἀπὸ τῆς μακροθυμίας, ἀπὸ τῆς χρηστότητος, ^kκαὶ φορτικὰ ᾖ, καὶ ἐπαχθῇ, καὶ ὕβρεις, καὶ πληγαί, καὶ θάνατος, καὶ ὀπίου. Καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ συνιδεῖν δυνατόν. Τί γὰρ φορτικώτερον τοῦ υἱὸν ἰδεῖν ἐπανιστάμενον, καὶ τυραννίδος ἐφίεμενον, καὶ αἵματος διψῶντα πατρίον; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔστεγεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ οὐδὲ οὕτως ἡνέχετο πικρὰν ῥῆμα ἐκβαλεῖν κατὰ τοῦ πατραλοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς στρατηγοῖς πάντα τὰ ἄλλα ἀφείδ, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἐπέσκη- ^Eπτεν. Ἰσχυρὰ γὰρ ὤν ἡ τῆς ἀγάπης κρηπίς· διὰ καὶ ²πάντα στέγει. Καὶ τὴν μὲν δύναμιν αὐτῆς ἐντεῦθεν αἰνύττεται, τὴν δὲ ἀγαθότητα διὰ τῶν ἐξῆς. “^aΠάντα γὰρ ἐλπίζει, φησὶ, πάντα πιστεύει, πάντα ὑπομένει.” Τί ἐστὶ, “Πάντα ἐλπίζει;” Πάντα τὰ χρηστὰ, φησὶν. Οὐκ ἀπογινώσκει τοῦ ἀγαπωμένου, ἀλλὰ καὶ φαῦλος ᾖ, παραμένει διορθουμένη, προνοοῦσα, ^bἐπιμελουμένη. “Πάντα πιστεύει.” Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐλπίζει, φησὶν, ἀλλὰ καὶ πιστεύει ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν. Καὶ μὴ ἐκβαλεῖν κατὰ τὴν ἐλπίδα τὰ χρηστὰ ταῦτα, ἀλλ’ ἔτι φορτικώτερος

¹⁰ v. 6.¹¹ Rom. xii. 15.¹² v. 7.

^m καταδέξασθαι omnes. δέξασθαι vulgo. ⁿ ὀργῆς] Sic F. Edebatur ατοργῆς. Interp. vertit: aut undenam, obsecro, scaturiat ira? ^o ἐφίεσται A. Post h. v. erasum aliquid in hoc Codice, ἐπὶ, ut videtur. ^p πρῶτοντοι D. ^q συγχαίρει] + δὲ C.E. ^r Παῦλος] καὶ ἀλλαχοῦ C. ^s οἰκεία τὰ] Sic Edd. et Interp. τὰ οἰκεία est in libris omnibus. ^t κακὰ F. Veron. ^v Sic A.C.E.F. φύσεως ἀπηλλάγῃ in verso ord. Edd. ^w καὶ om. A. Statim τούτων πλεῖον Codd. πλεον τούτων Edd. ^x Haec καὶ φ. ἡ, καὶ ἐπαχθῆς, quae aliant, leguntur in libris omnibus et Sav. marg. Vertit ea Interp. ^y ἡν] ἐστὶν F. ^z πάντα στέγει. καὶ τὴν μὲν δύναμιν] ὁ Παῦλος, πάντα, φησὶν, στέγει, τὴν μὲν οὖν δύναμιν C. ^a πάντα γὰρ ἐλπίζει, φησὶ] ἐπάγει γὰρ, πάντα ἐλπίζει C. ^b Sic omnes. ἐπιμελουμένη Edd. ^c καὶ om. E.

ἐκείνος ἦ, καὶ ταῦτα φέρει. “Πάντα γὰρ, φησὶν, ὑπομένει.” 305
 13 “Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.” Εἶδες τὴν κορωνίδα πότε
 ἔθηκε, καὶ ὃ μάλιστα ἐστὶν ἐξαίρετον τούτου τοῦ δόγματος; Τί
 γὰρ ἐστὶν, “οὐκ ἐκπίπτει;” ὅπου διαλύεται, οὐ διακόπτεται
 τῷ φέρειν· στέργει γὰρ πάντα. Ὁ γὰρ φιλῶν οὐδέποτε
 μισῆται δύναται, καὶ ὅτι οὐ γένηται· τούτο γὰρ βαυτῆς τὸ
 μέγιστον ἀγαθόν. Τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος· διὸ καὶ ἔλεγεν,
 14 “Εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα,” καὶ ἔμενε ἐλπίζων.
 Καὶ Τιμοθέῳ παρήγει λέγων· “Δουλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μά-
 χεσθαι, ἀλλ’ ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας, ἐν πραύτητι παιδεύοντα
 τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπίγνωσιν B
 ἀληθείας.”

15 “Τί οὖν, φησὶν, ἂν ἐχθροὶ ᾧσι καὶ Ἕλληνες, οὐ δεῖ μισεῖν;
 Μισεῖν μὲν, οὐκ ἐκείνους δὲ, ἀλλὰ τὸ δόγμα, οὐ τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλὰ τὴν πονηρὰν πράξιν, τὴν διεφθαρμένην γνώμην. Ὁ μὲν
 γὰρ ἄνθρωπος ἔργον θεοῦ, ἡ δὲ πλάνη ἔργον διαβόλου. Μὴ
 τοίνυν ἀναμίξης τὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τοῦ διαβόλου. Ἐπεὶ καὶ
 Ἰουδαῖοι καὶ βλάσφημοι ἦσαν καὶ διώκται καὶ ὑβρίζται, καὶ
 μυρία τὸν Χριστὸν ἔλεγον κακὰ· ἄρ’ οὖν ἐμίσει αὐτοὺς Παῦλος,
 ὁ μάλιστα πάντων τὸν Χριστὸν φιλῶν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ
 ἐφίλει, καὶ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν ἔπραττε· καὶ νῦν μὲν φησιν, C

15 “Ἡ μὲν εὐδοκία καὶ ἡ δέησίς μου πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν
 ἐστὶν εἰς σωτηρίαν” νῦν δὲ, “Ἡ ἐλπίς μου ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ
 Χριστοῦ ὑπὲρ αὐτῶν.” Οὕτω καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὁρῶν αὐτοὺς
 σφραζομένους ἔλεγεν· 16 “Οἱμοι, κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τοὺς
 καταλοίπους τοῦ Ἰσραὴλ;” καὶ ὁ Μωϋσῆς, “Εἰ μὲν ἀφῆς
 αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες.” 17 “Τί οὖν φησὶν ὁ Δαυὶδ,
 17 “Τοὺς μισοῦντάς σε, κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς
 σου ἐξετηκόμην” τέλειον μίσος ἐμίσησαν αὐτούς;” Μάλιστα μὲν
 οὐ πάντα τὰ ἐν τοῖς ψαλμοῖς ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ εἰρημένα, ἐκ
 προσώπου τοῦ Δαυὶδ εἴρηται. Καὶ γὰρ αὐτὸς 18 οὕτως φησι,

(463) 18 “Κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κυδάρ” καὶ, “Ἐπὶ D
 τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν.”

13 v. 8. 14 Rom. xii. 24. 2 Tim. ii. 24, 25. 15 Rom. x. i. ix. 3. 16 Ezech. ix. 8.
 Exod. xxxiii. 31. 17 Psal. cxxxviii. 21, 22. 18 Ibid. cxix. 5. cxxxvi. 1.

α γὰρ] δὲ C. ε οὐ διακόπ. οὐ διαλύεται Edd. repugnantibus libris. Statim
 τὸ φέρειν A.E. γ γὰρ supra script. in C. ε αὐτῆς] + ἐστὶν F. η ΠΘΙΚΟΝ.
 Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην διὰ πλειόνων· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς οὐδὲ ἀσεβεῖς οὐδὲ
 ἀμαρτωλοὺς μισεῖν, ἀλλ’ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ μετὰ πραότητος νοουθετεῖν.
 Veron. ι τοῦ διαβόλου Edd. et Floril. p. 24. (Tom. xii. p. 442 B.) τοῦ οὐ.
 A.D.F. κ τί οὖν—τοὺς] πᾶς οὖν, φησὶν, ὁ Δαυὶδ λέγει, οὐκ αὐτοὺς C. οὐκ
 τοὺς habet etiam D. ι τοὺς ἐχθροὺς C. ιι οὕτως] οὕτω C. ιι καὶ om.
 A. Veron.

οὔτε ὁ δὲ Βαβυλῶνα εἶδεν, οὔτε τὰ σκηνώματα Κηδάρ. Ἄλλως δέ, καὶ πλείονα νῦν ἀπαιτούμεθα φιλοσοφίαν. Διὸ καὶ τῶν μαθητῶν ἀξιούντων κατενεχθῆναι πῦρ, ὡς ἐπὶ Ἡλίου, ¹⁹ "Οὐκ οἶδατε," φησὶν ὁ Χριστὸς, "ποίου πνεύματός ἐστε." Τότε μὲν γὰρ οὐχὶ τὴν ἀσέβειαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας αὐτοὺς μισεῖν ἐκελεύοντο, ἵνα μὴ ἡ φιλία ἀφορμὴ γένηται παρανομίας αὐτοῖς· διὰ τοῦτο καὶ τὰς συγγενείας διέκοψε, καὶ τὰς ἐπιμιξίας, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς ἀπετείχιζε· νῦν δέ, ἐπειδὴ πρὸς μείζονα ἡμᾶς ἤγαγε φιλοσοφίαν, καὶ ὑψηλοτέρους τῆς βλάβης ἐκείνης ἐποίησε, καὶ προσίσσθαι καὶ παρακαλεῖν κελεύει. Οὐ γὰρ ἡμῖν ἐξ ἐκείνων βλάβη, ἀλλ' ἐκείνοις ἐξ ἡμῶν ὠφέλεια γίνεται. ἩΤί οὖν, φησὶν; οὐ δεῖ μισεῖν; Οὐ μισεῖν, ἀλλ' ἐλεεῖν. Ἄν γὰρ μισήσης, πῶς ἑπιστρέψεις ῥαδίως τὸν πλανώμενον; πῶς εὗξῃ ὑπὲρ τοῦ ἀπίστου; Ὅτι γὰρ εὐχεσθαι δεῖ, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. ²⁰ Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιῆσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων." Ὅτι δὲ πάντες τότε οὐκ ἦσαν πιστοί, παντί που δῆλον. Καὶ πάλιν, "Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων." Ὅτι δὲ οὗτοι ἀσεβεῖς ἦσαν καὶ παράνομοι, καὶ τοῦτο δῆλον ὁμοίως. Εἵτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγων τῆς εὐχῆς, ἐπάγει· "Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν." Διὰ τοῦτο ²¹ καὶ Ἑλληνίδα εὐρὴ γυναῖκα συνοικοῦσαν πιστῷ, οὐ διαζεύγνυσι τὸν γάμον. Καίτοιγε τί οἰκειότερον ἀνδρὸς γυναικί; ²² "Ἔσονται ἡ γὰρ Βοὶ δύο εἰς σάρκα μίαν" καὶ πολὺ τὸ φίλτρον ἐκεῖ, καὶ θερμὸς ὁ πόθος. Εἰ δὲ μέλλοιμεν ἀσεβεῖς μισεῖν καὶ παρανομοῦντας, προϊόντες καὶ ἁμαρτωλοὺς μισήσομεν, καὶ οὕτως ὁδὸν προβαίνον καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀπορραγίστη τῶν πλειόνων, μᾶλλον δὲ πάντων. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἁμαρτίας χωρὶς. Εἰ γὰρ δεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ μισεῖν, οὐχὶ ἀσεβεῖς δεῖ μισεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλοὺς· καὶ οὕτως ἐσόμεθα θηρίων χείρους, πάντας ἀποστρεφόμενοι, καὶ ἀπονομῖα φυσώμενοι, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος ἐκείνος. Ἄλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐκέλευσεν, ἀλλὰ πῶς; ²² "Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγο-

19 Luc. ix. 55.

20 1 Tim. ii. 1-4.

21 Gen. ii. 24.

22 1 Thess. v. 14.

ο δὲ om. F. ¹⁹ νῦν] νυνὶ F. ²⁰ Edebatur τί οὖν φησιν; οὐ δεῖ μισεῖν, ἀλλ' ἐλεεῖν. Post μισεῖν, verba οὐ δεῖ repetuntur in F. Pro lix οὐ μισεῖν dat. E. ut nos edidimus. ²¹ ἑπιστρέψεις D.E. et a pr. man. A. ῥαδίως om. C.E. Statim τὸν πεπλανημένον F. ²² καὶ pro ἡν omnes. Statim εὐρὴ γυναῖκα A.D. F. γυναῖκα εὐρὴ Edd. ²³ γὰρ] + φησὶν F. φησὶν post σάρκα add. C. ²⁴ οὐχὶ] οὐκ F.

ψυχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας." C
 Τί οὖν, ^w ὅταν λέγῃ, φησὶν, ²³ "Εἴ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ
 ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ^x τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμί-
 γνυσθε αὐτῷ;" Μάλιστα μὲν περὶ ἀδελφῶν τοῦτο εἴρηται, πλὴν
 οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ^y τοῦτο μετὰ ἡμερότητος. Μὴ γὰρ
 δὴ περικόλῃς τὰ ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα προστίθει. Καὶ
 γὰρ εἰπὼν, "Μὴ συναναμίγνυσθε," ἐπήγαγε, "Καὶ μὴ ὡς
 ἐχθρὸν ἡγείσθε, ἀλλὰ νοθεύετε ὡς ἀδελφόν."

Ὅρᾳς πῶς τὸ ἔργον μισεῖν τὸ φαῦλον, ^z οὐ τὸν ἄνθρωπον
 ἐκέλευσε; Καὶ γὰρ ἔργον τοῦ διαβόλου τὸ διασπᾶν ἡμᾶς ἀπ'
 ἀλλήλων, καὶ σφόδρα ἐσπούδακεν ἀνελεῖν τὴν ἀγάπην, ἵνα D
 ἐκκόλῃ τῆς διορθώσεως τὴν ὁδόν, καὶ κατὰσχῃ ἐκείνον μὲν ἐν
 πλάνῃ, σὲ δὲ ἐν ἀπεχθείᾳ, εἴθ' οὕτως ἀποτερίχῃ τῆς ἐκείνου
 σωτηρίας τὴν ὁδόν. Ὅταν γὰρ καὶ ὁ ἱατρὸς μισῇ τὸν κά-
 μνοντα καὶ φεύγῃ, καὶ ὁ κάμνων τὸν ἱατρὸν ἀποστρέφῃται,
 πότε ἀναστήσεται ὁ νοσῶν, ὅταν μήτε ἐκείνος ^a πρὸς αὐτὸν
 καλῇ, μήτε οὗτος πρὸς αὐτὸν ἀπῇ; Τίνος δὲ ἔνεκεν, εἶπέ μοι,
 καὶ ἀποστρέφῃ καὶ φεύγεις αὐτόν; ὅτι ἀσεβής ἐστιν; Οὐκοῦν
 διὰ τοῦτο δεῖ προσεῖσθαι καὶ θεραπεῖν, ἵνα ἀναστήσῃς νο-
 σοῦντα. Εἰ δὲ ἀνίατα νοσεῖ, ἀλλὰ σὺ τὸ σανατοῦ ποιεῖν
 ἐκελεύσθης. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰούδας ἀνίατα ἐνόσει, καὶ οὐ διελίπεν E
^b αὐτὸν ὁ θεὸς θεραπεύων. ^c Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ἀποκάμῃς.
 Κἂν γὰρ πολλὰ σπουδάσας μὴ ἀπαλλάξῃς τῆς ἀσεβείας αὐτόν,
^d καὶ τοῦ ἀπαλλάξαντος λήψῃ τὸν μισθόν, καὶ παρασκευάσεις
 αὐτὸν θαυμάζειν σου τὴν ἡμερότητα, καὶ οὕτως εἰς τὸν θεὸν ἡ
 δόξα ^e ἅπαντα διαβήσεται. Κἂν γὰρ θαύματα ποιῇς, κἂν
 νεκροὺς ἐγείρῃς, κἂν ὅτιοῦν ἐργάσῃ, οὐδέποτε σε οὕτω θαυμά-
 σονται Ἕλληνες, ὡς ὅταν ἴδωσι πρᾶον καὶ ἡμερον καὶ γλυκὺν 307
 παρεχόμενον τρόπον. Οὐ μικρὸν ^f δὲ καὶ τοῦτο κατόρθωμα·
 πολλοὶ γὰρ καὶ τέλεον ἀπαλλαγῇσονται τοῦ κακοῦ. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτως ἐπισπάσασθαι δύναται, ὡς ἀγάπη. Ἐπ' ἐκείνοισ
 (464) μὲν γάρ σε καὶ ζηλοτυπήσουσι, τοῖς σημείοις λέγω καὶ ^g τοῖς
 θαύμασιν, ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ θαυμάσονται καὶ φιλήσουσι· φι-
 λούντες δὲ καὶ τῆς ἀληθείας ἐπιλήφονται ὁδῷ προβαίνοντες.

²³ 2 Thess. iii. 14, 15.

^w ὅταν λέγῃ, φησὶν] Sic omnes cum Floril. φησὶν, ὅταν λέγῃ Edd.
^x τοῦτο F. cum hoc ordine, τοῦτο σ. διὰ τῆς ἐπ. ^y τοῦτο] αὐτὸ C. τοῦτο
 om. F. ^z οὐ] οὐχὶ C.E. καὶ οὐ ediderunt Sav. Mor. Ben. sine libris.
^a πρὸς om. Flor. Mox αὐτὸς pro οὗτος F. ^b αὐτὸν ὁ θ. omnes. ὁ θ. αὐτὸν
 Edd. ^c Sequentia desunt in D. cujus unum tantum folium superest, quod
 incipit a verbis, οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον p. 312 E. ^d καὶ] ὁμοῦς καὶ C. ^e ἅπα-
 σα] αὕτη ἅπαντα E. ἅπαντα αὕτη Edd. et Flor. αὕτη om. A.C.F. ^f δὲ] γὰρ F.
^g τοῖς accessit ex C.E.F. et Flor.

Εἰ δὲ οὐκ εὐθέως γίνεται πιστός, μὴ θαύμαζε, ἢ μηδὲ ἐπείγου, μηδὲ ἅπαντα ὁμοῦ ζῆτει, ἀλλ' εἰσον αὐτὸν τέως ἐπαινεῖν, φιλεῖν, καὶ εἰς τοῦτο ὁδῶ προῖων ἦξει. Καὶ ἵνα μάθῃς σαφῶς Β ἡλικὸν τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον πῶς καὶ Παῦλος πρὸς δικαστὴν εἰσιὼν ἄπιστον ἀπελογεῖτο; ²⁴ "Μακάριον γάρ, φησὶν, ἡγημαὶ ἑμαυτὸν, μέλλον ἐπὶ σοῦ κρίνεσθαι." Ταῦτα ἰδὲ ἔλεγεν, οὐ κολακεύων αὐτὸν, ἄπαγε, ἀλλὰ διὰ τῆς ἡμερότητος κερδᾶναι ^κ βουλόμενος. Καὶ ἐκ μέρους ἐκέρδανε, ¹ καὶ τὸν δικαστὴν εἶλεν ὁ τέως κατὰδικος εἶναι νομιζόμενος, καὶ τὴν νίκην αὐτὸς ὁ χειρωθεὶς ὁμολογεῖ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ παρόντων ἀπάντων λέγων, ²⁵ "Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι." Τί οὖν ὁ Παῦλος; ^μ Ἐπὶ πλέον ἀπλοῖ τὴν σαγήνην, καὶ φησιν ²⁶ "Εὐξαίμην ἂν ἔγωγε μὴ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας ^ν τοῦτο γενέσθαι ὅπερ ἐγὼ, ἄνευ τῶν δεσμῶν τούτων." Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; ἄνευ τῶν δεσμῶν; Καὶ ποῖα σοι λοιπὸν παρρησία, εἰ ταῦτα αἰσχύνῃ καὶ φεύγεις, καὶ ταῦτα ἐπὶ δήμου τοσοῦτου; Οὐ πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν ἐπὶ τῷ πράγματι τοῦτῳ ^ο κανχᾶσαι, καὶ δέσμιον σεαυτὸν καλεῖς, καὶ τὴν Ῥᾶλυσιν ἡμῖν ἀντὶ διαδήματος πανταχοῦ περιφέρεις; Τί τοίνυν γέγονε νῦν, ὅτι ἀπεύχῃ τὰ δεσμὰ; Οὐκ αὐτὸς ἀπεύχομαι, φησὶν, οὐδὲ αἰσχύνομαι, ἀλλ' ἐκείνων τῇ ἀσθενείᾳ ^ρ συγκαταβαίνω· οὕτω ^Δ γὰρ χωροῦσι δέξασθαι τὸ καῖχημα τὸ ἐμόν. Ἐμαθον δὲ παρὰ τοῦ δεσπότη μου ²⁷ μὴ ἐπιβάλλειν ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· διὰ τοῦτο οὕτως εἶπον. Καὶ γὰρ διαβέβληνται πρὸς τὸ δόγμα ^ς τέως τὸ ἡμέτερον, καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀπεχθῶς ἔχουσιν. Ἄν τοίνυν καὶ τὰ δεσμὰ προσθῶ, μείζον τὸ μῖσος γίνεται. Διὰ τοῦτο ἀνείλον ταῦτα, ἵνα ἐκεῖνο εὐπαράδεκτον γένηται. Καὶ γὰρ ἐπονείδιστον αὐτοῖς εἶναι ^δ δοκεῖ τὸ δεδέσθαι, ^ε ἐπειδὴ μηδέπω τῆς παρ' ἡμῖν ἐγεύσαντο δόξης. Δεῖ τοίνυν συγκαταβαίνειν. Ὅταν γὰρ μάθωσι ^Ε φιλοσοφεῖν, τότε εἰσονται καὶ τοῦ σιδήρου τούτου τὸ κάλλος, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν περιφάνειαν. Ἄλλοις γοῦν διαλεγόμενος, καὶ χάριν τὸ πρᾶγμα καλεῖ λέγων, ὅτι ²⁸ "Ἐδόθη ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν." ^ν Τὸ δὲ τέως ἀγαπητὸν ἦν τὸ τὸν

24 Act. xxvi. 2.

25 Ibid. v. 28.

26 Ibid. v. 29.

27 Matth. ix. 16.

28 Philipp. i. 29.

^η μηδὲ] μὴ F. ^ι δὲ om. F. ^κ βουλόμενος] + ὁ καὶ γέγονε C. + διὰ Flor. p. 2. (Tom. xii. p. 433 A.) ¹ καὶ] + γὰρ C. ^μ ἐπιπλεῖον F. ^ν τοῦτο] οὕτω C.E. ^ο κανχῶ A. ^ρ Mos εαυτὸν A.E. ^ς ἄλυσιν] + τινὲς Edd. repugnantibus libris. ^δ συγκαταβαίνων F. ^ε Sic omnes. ^ς τέως post διαβέβληνται transp. Edd. ^ν εἰδοκεῖ F. ^ε ἐπειδὴ A.E.F. ^ε ἐπεὶ vulgo. ^ν τῷ] τότε C.

σταυρὸν τοὺς ἀκούοντας μὴ ἐπαισχυθῆναι. Διὰ τοῦτο ὁδῶ
 πρόεισιν. Οὐδὲ γὰρ εἰς ^w βασιλείαν τις εἰσάγων τινὰ, πρὶν ἢ
 τὰ προπιλῆλαι θεύσασθαι ἔξω ἐστῶτα, ἀναγκάζει κατοπτεῦειν
 τὰ ἔνδον· οὕτω γὰρ οὐδὲ θαυμαστὰ φανείται, ἂν μὴ τις ἔνδον
 γενόμενος ἅπαντα ^xκαταμάθῃ.

Οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῖς Ἑλλήνων παισὶ ^yπροσβάλλωμεν, ³⁰⁸
 μετὰ συγκαταβάσεως, μετὰ ἀγάπης. Μεγάλη γὰρ αὕτη διδά-
 σκαλος, καὶ ἱκανὴ καὶ πλάνης ἀπαγαγεῖν, καὶ τρόπον μεταρ-
 ρυθμίσαι, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν χειραγωγῆσαι, καὶ ἀπὸ λίθων
 ἀνθρώπους ἐργάσασθαι. Καὶ εἰ βούλει μαθεῖν αὐτῆς τὴν δύνα-
 μιν, ἄγε μοι ἄνδρα δειλὸν καὶ ψοφοδεῆ καὶ τὰς σκιὰς τρέ-
 μοντα, καὶ ὀργίλον καὶ τραχὺν, καὶ θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον,
 καὶ λάγνον καὶ ἀσελγῆ, καὶ πᾶσαν ἔχοντα κακίαν, καὶ παράδος
 αὐτὸν ταῖς τῆς ἀγάπης χερσὶ, καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον εἰσάγαγε
 τοῦτο, καὶ ὅψιει ταχέως τὸν δειλὸν ἐκείνον καὶ ἄτολμον, ἀν- B
 δρεῖον καὶ μεγαλόψυχον γινόμενον καὶ πάντα τολμῶντα
 ῥαδίως. Καὶ τὸ ^zδὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὐ τῆς φύσεως αὐτοῦ
 μεταβληθείσης ταῦτα γίνεται, ^aἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ δειλῇ ψυχῇ
 τὴν ἐαυτοῦ ^bἐνδείκνυται δύναμιν ἢ ἀγάπην· καὶ ταῦτόν γίνεται,
 οἷον ἂν εἴ τις μάχαιραν ^cμολυβδίνην ^dτὰ σιδήρου ἐργάζεσθαι
^eπαρασκευάζῃ, οὐ σιδηρῶν ποιήσας, ἀλλὰ μένουσαν ἐπὶ τῆς τοῦ
 μολύβδου φύσεως. Σκόπει δέ. Ὁ Ἰακώβ ἄπλαστος ἦν,
 οἰκῶν οἰκίαν, καὶ πόνων ἀμελέτητος καὶ κινδύνων, ἀνειμένον τινὰ
 βίον ζῶν καὶ ἐλεύθερον, ^eκαὶ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ,
 οὕτω καὶ αὐτός ἔνδον καθήμενος τὰ ^bπλείονα οἰκουρεῖν ἡνάγ- C
 κάζετο, ἀγορᾶς μὲν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς θορύβων καὶ πάντων
 τῶν ταιούτων ἀπηλλαγμένος, διαπαντὸς δὲ ἐν ἀδείᾳ καὶ ἡσυχίᾳ
 μένων. ⁱΤί οὖν; ^jἘπειδὴ αὐτὸν ὁ πυρσὸς τῆς ἀγάπης ἀνῆλθε,
 τὸν ἄπλαστον τοῦτον καὶ οἰκοῦντα οἰκίαν ὅρα πῶς ἐποίησε
 καρτερικὸν καὶ φιλόπονον. Καὶ ταῦτα μὴ παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ
 παρ' αὐτοῦ ἄκουε τοῦ πατριάρχου. Ἐγκαλῶν γὰρ τῷ κηδε-
 (465) στῇ, φησὶ, ²⁹ «Ταῦτά μοι εἰκοσιν ἔτη ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ.»

²⁹ Gen. xxxi. 38, 40.

^w βασιλείαν F. Mox τινὰ om. A.E. ^x καταμάθῃ F. καταμάθοι vulgo.
^y προσβάλλωμεν A.E.F. προσβάλλωμεν C. προσβάλλομεν Veron. Sav. Mor.
 προσβάλλωμεν Montef. ^z δὴ A.C.E. δὲ Edd. ^a Haec ἀλλ' ἐν αὐτῇ—
 ταῦτόν γίνεται deorant in A. sed leguntur in marg. a manu recenti adscripta.
^b ἐνδείκνυται E.F. et marg. A. ἐνδείκνυσσι Edd. ^c μολυβδίνην (i pro i) et
 μολύβδου C.E. ^d Verba τὰ σιδήρου ἐργ. παρ. vulgo leguntur post φύσεως,
 repugnantibus libris. ^e Sic C.E. παρασκευάζει A. —ζοι F. —ση Edd.
^f φύσεως] + οὕτω μεταβληθείσης ταῦτα γίνεσθαι οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δειλῇ ψυχῇ
 τὴν ἐαυτοῦ ἐνδείκνυται δύναμιν ἢ ἀγάπην A.E. ^g καὶ] + γὰρ C. Mox οὕτως
 οὗτος (om. καὶ) idem. ^h πλείω F. ⁱ τί οὖν; ^j ἐπειδὴ αὐτὸν ὁ π. ἀλλ' ὅμως
 ἐπειδὴ σφοδρῶς ἢ π. C. Idem post ἐποίησε add. καὶ αὐτόν.

Καὶ πῶς τὰ εἴκοσιν ἔτη ^κἐγένου; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προσηύθει.
 “Συγκαίόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
 Δυνκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.”
 Ταῦτα ὁ ἄπλαστος καὶ οἰκῶν οἰκίαν καὶ τὸν ἀνειμένον βίον
 ζῶν. “Οτι δὲ καὶ δειλὸς ἦν, δηλὸν ἐξ ὧν τὸν Ἡσαῦ προσδοκῶν
 ὤψεσθαι, ^μἀπετεθνήκει τῷ δέει. Ἄλλ’ ὅρα πῶς πάλιν οὗτος
 ὁ δειλὸς ὑπὸ τῆς ἀγάπης λέοντος θρασύτερος γέγονε. Καθά-
 περ γάρ τινα πρόβουλον ἑαυτὸν πρὸ τῶν ἄλλων τάξας ἀπάν-
 των, ἑτοιμος ἦν τὸν ἄγριον ἐκείναι καὶ ὁφόνου πνέοντα, καθὼς
 ᾤετο, δέξασθαι πρῶτος, καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι ταῖς γυναῖξιν
 τὴν ἀσφάλειαν κατασκευάσαι· καὶ ὃν ἐδεδοίκει καὶ ῥέφριττε,
 Επρῶτος ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρατάξεως ἐπεθύμει. Τοῦ γὰρ φόβου
 τούτου δυνατώτερος ἦν ὁ τῶν γυναικῶν πόθος. Εἶδες πῶς
 δειλὸς ὢν, τολμητὴς γέγονεν ἀθρόον, οὐ τὴν ἕξιν μεταβαλὼν,
 ἀλλ’ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ^κκρατηθεῖς; “Οτι γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα
 δειλὸς ἦν, δηλὸν ἐξ ὧν τόπους ἐκ τόπων ἀμείβει. Ἀλλὰ μηδεὶς
 νομίζετω κατηγορίαν εἶναι τοῦ δικαίου τὰ εἰρημένα. Οὐ γὰρ
 τὸ δειλὸν εἶναι, ἐγκλημα· τοῦτο γὰρ φύσεως· ἀλλὰ τὸ διὰ
 δειλίαν ποιεῖν τι τῶν μὴ προσηκόντων. “Εστι γὰρ καὶ δειλὸν
 ὄντα τῇ φύσει, ἀνδρείον γενέσθαι ὑπὸ τῆς εὐλαβείας. Τί ^δδὲ
 ὁ Μωϋσῆς; οὐχὶ ἕνα Αἰγύπτιον φοβηθεὶς ἔφυγε, καὶ πρὸς τὴν
 309 ὑπερορίαν μετέστη; Ἄλλ’ ὅμως ὁ φυγὰς οὗτος, καὶ ἐνὸς ἀν-
 δρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐνεγκὼν, ἐπειδὴ ἐγείσατο τοῦ μέλιτος τῆς
 ἀγάπης, καλῶς καὶ μηδενὸς καταναγκάζοντος συναπολέσθαι
 τοῖς ἀγαπωμένοις ἠπείγετο. ³⁰ “Εἰ μὲν γὰρ ἀφῆς αὐτοῖς τὴν
 ἁμαρτίαν, “φησὶν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς
^ββίβλου ἧς ἔγραψας.” “Οτι δὲ καὶ τὸν θρασὺν ἐπιεικῇ, καὶ
 τὸν ἀσελγῇ σώφρονα ποιεῖ τὸ φιλεῖν, οὐδὲ παραδειγματίων
 ἡμῖν ἐνταῦθα χρεῖα λοιπόν· πᾶσι γὰρ τοῦτο δηλόν· ^γκἂν
 θηρίου παντὸς τις ἀγριώτερος ἢ, προβάτου παντὸς ἡμερώτερος
 ἀπὸ τοῦ φιλεῖν γίνεται. Τί γὰρ τοῦ Σαουλ ἀγριώτερον ἦν
 καὶ ματικώτερον; Ἄλλ’ ἡνίκα τὸν ἐχθρὸν ἀπέλυσεν ἡ θυγάτηρ,
 Βοῦδὲ ῥήμα πρὸς αὐτὴν ἐξέβαλε πικράν. Καὶ ὁ τοὺς ἱερέας
 ἄρδην ἅπαντας κατασφάζας διὰ τὸν Δαυὶδ, τὴν θυγατέρα ὀρῶν
 ἐκ τῆς οἰκίας αὐτὸν ἀφείσαν, οὐδὲ μέχρι λόγου πρὸς αὐτὴν

³⁰ Exod. xxxii. 31.

^κ ἐγένου. καὶ γὰρ καὶ] διεγένετο. ἔτι καὶ C. ^ι μου] + φησὶν C. ^μ ἀπε-
 τεθνήκει C.E.F. αποθνήσκει A. ἐτεθνήκει Edd. ^ν Sic omnes. πάλιν πῶς
 et p.p. λέοντος θρ. ὑπὸ τῆς ἀγάπης inverso ordine Edd. ^ο φθόνου C.E.
 ν ῥέφριττε] ἔτρεψε C.E. ^κ κρατηθεῖς ex corr. A. receptum a Sav. Mor.
 Ben. coactus Interp. ^γ γὰρ] δὲ F. ^δ ποιεῖν τι omnes. τι ποιεῖν Edd.
^δ δὲ] δαὶ C.E. ^ε ἀναγκάζοντος C.E. ^ς φησὶν om. F. ^β βίβλου] + σου
 Edd. σου om. C.E.F. ^γ κἂν] + γὰρ C.

ἡγανάκτησε, καὶ ταῦτα ἀπάτης τοσαύτης ἔπ' αὐτὸν συντε-
θείσης· δυνατωτέρῳ γὰρ χαλινῷ τῷ τῆς ἀγάπης κατείχεται.
Ὡς περ δὲ ἐπικεῖς, οὕτω καὶ σώφρονας οἶδεν αὕτη ποιεῖν.
Καὶ τὴν ἑαυτοῦ τις ἀγαπᾷ γυναῖκα οὕτως, ὡς ἀγαπᾶν δεῖ,
καὶ μυριάκις ἀσελγῆς ἥ, οὐκ ἀνέξεται ἑτέραν ἰδεῖν διὰ τὸν
πρὸς ἐκείνην πόθον. ³¹“Κραταῖα γάρ, φησὶν, ὡς θάνατος, ἢ ἡ
ἀγάπη.” Ὡς τε οὐδαμόθεν ἄλλοθεν τὸ ἀσελγαίνειν γίνεται, ^C
ἢ ἐκ τοῦ μὴ φιλεῖν. Ἐπεὶ οὖν δημιουργὸς ἀρετῆς ἀπάσης ἡ
ἀγάπη, μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης ἐν ταῖς ἑαυτῶν καταφυτεύσωμεν
αὐτὴν ψυχαῖς, ἵνα ἡμῖν πολλὰ κομίση τὰ ἀγαθὰ, καὶ βρύοντα
αὐτῆς διηνεκῶς τὸν καρπὸν ἔχωμεν, τὸν αἰεὶ τεθιλότα καὶ
οὐδέποτε μαραινόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἐπι-
τευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ
πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ.

¹ Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι,
παύσονται· εἴτε γινῶσις, καταργηθήσεται.

ΔΕΙΞΑΣ τῆς ἀγάπης τὴν ὑπεροχὴν ἐκ τοῦ καὶ τὰ χαρί-
σματα καὶ τὰ τοῦ βίου κατορθώματα, αὐτῆς δεῖσθαι, ἐκ τοῦ τὰς
ἀρετῶν αὐτῆς ἀριθμῆσαι πάσας, καὶ φιλοσοφίας ἀκριβοὺς ὑπό-
θεσιν ἀποφῆναι, ^a ἔξ ἑτέρου πάλιν τρίτου κεφαλαίου δαίκνυσιν
αὐτῆς τὴν ἀξίαν. Καὶ ταῦτα ποιεῖ, τοὺς τε ἡλαττώσθαι ^E
δοκοῦντας πείσαι θέλων, ὅτι ἔξεστιν αὐτοῖς τὸ κεφάλαιον τῶν
σημείων ἔχειν, ^b καὶ οὐδὲν ἑλαττον ἔξουσιν τῶν ἐχόντων τὰ
χαρίσματα, εἰ ταύτην ἔχοιεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον· ^c τοὺς
(466) τε ἔχοντας τὰ μεγάλα χαρίσματα ^d πάλιν, καὶ ἐντεῦθεν ἐπαι-
ρομένους, ταπεινῶσαι σπουδάζων, καὶ δεῖξαι μηδὲν ἔχοντας, ἐὰν
μὴ ταύτην ἔχωσιν. Οὕτω γὰρ ἐμελλόν τε ἀλλήλους ἀγαπᾶν,
βασκανίας ^e τε καὶ ἀπονοίας ἐντεῦθεν ἀναιρουμένης, ἀγαπῶντές
τε πάλιν πορρωτέρω ταῦτα ἐξώριζον τὰ πάθη. “Ἡ γὰρ

³¹ Cant. viii. 6.

1 CAP. XIII. v. 8.

^a ἐπ' αὐτῷ C.E. ^b αὐτοῦ F. ^c ἢ om. F. ^d μετασχέιν C. HOM.
XXXIV. ^e ἔξ] καὶ ἐξ C. ^f καὶ] + γὰρ C. ^g τοὺς τε] Sic C. τε om. A.E.
ἢ τοὺς F. καὶ τοὺς Edd. ^h πάλιν καὶ] καὶ δὴ πάλιν C. ⁱ τε om. C.

310 ὁ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ φυσιοῦται.” Ὡστε πανταχόθεν τείχος αὐτοῖς ἀρραγὲς περιέβαλε, καὶ πολὺπλοκον ὁμόνοιαν, ἀναιρουσάν τε τὰ νοσήματα ἅπαντα, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ἰσχυροτέραν γινομένην. Διὰ τοῦτο καὶ μυρίους ἐκίνησε λογισμοὺς τοὺς δυναμένους αὐτῶν παραμυθίσασθαι τὴν ἀθυμίαν. Καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ πνεῦμα δίδωσι, φησὶ, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον δίδωσι, καὶ ὡς βούλεται διαιρεῖ, καὶ χαρίζομενον, οὐκ ὀφείλον διαιρεῖ· καὶ μικρὸν λάβης, ὁμοίως εἰς τὸ σῶμα τελεῖς, καὶ πολλῆς καὶ
 Β οὕτως ἀπολαύεις τιμῆς· καὶ ὁ τὸ μείζον ἔχων, σοῦ τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος δεῖται· καὶ ὅτι τὸ μέγιστον χάρισμα καὶ ἡ κατ’ ὑπερβολὴν ὁδὸς ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, διπλῇ περισφίγγων αὐτοὺς ἀλλήλοις, τῷ τε μὴ νομίζειν ἡλαττωθῆναι ταύτης παρουσίας, καὶ τῷ ἐπιδραμόντας αὐτῇ καὶ ἐλόντας, μηδὲν πάσχειν λοιπὸν ἀνθρώπινον, καὶ ὡς τὴν ῥίζαν ἔχοντας τῶν χαρισμάτων, καὶ ὡς οὐκέτι δυναμένους, οὐδὲ εἰ μηδὲν εἶχον, Ἐφιλονεικεῖν. Ὁ γὰρ ἀλὸς ἀπαξ ὑπὸ τῆς ἀγάπης, φιλονεικίας ἠπῆλλακτο. Διὸ καὶ δεικνύς αὐτοῖς, ὅσα ἐντεῦθεν καρπώ-
 C σονται ἡ τὰ ἀγαθὰ, τοὺς καρποὺς αὐτῆς ὑπέγραψε, διὰ τῶν ἐγκωμίων αὐτῆς τὰ ἐκείνων νοσήματα καταστέλλων. Καὶ γὰρ τῶν εἰρημένων ἕκαστον φάρμακον ἱκανὸν ἦν τοῖς ἐκείνων τραύμασιν ἀρκέσαι. Διὸ καὶ ἔλεγε, “μακροθυμεῖ,” πρὸς τοὺς ἀλλήλοις φιλονεικούντας· “χρηστεύεται,” πρὸς τοὺς διεστῶτας καὶ ὑποούλους· “οὐ ζηλοῖ,” πρὸς τοὺς βασκαίνοντας τοῖς ὑπερέχουσιν· “οὐ περπερεύεται,” πρὸς τοὺς διασπασθέντας· “οὐ φυσιοῦται,” πρὸς τοὺς καταλαζονενομένους αὐτῶν· “οὐκ ἀσχημονεῖ,” πρὸς τοὺς οὐκ ὀφείλοντας συγκαταβαίνειν· “οὐ ζητεῖ” τὸ ἑαυτῆς, πρὸς τοὺς ὑπερορῶντας τῶν λοιπῶν· “οὐ
 D παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν,” πρὸς τοὺς ὑβρίζομένους· “οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ,” πρὸς τοὺς βασκαίνοντας πάλιν· “πάντα στέγει,” πρὸς τοὺς ἐπιβουλενομένους· “πάντα ὀελπίζει,” πρὸς τοὺς ἀπογινώσκοντας· “πάντα ὑπομένει, οὐδέποτε ἐκπίπτει,” πρὸς τοὺς εὐκόλως διίσταμένους. Ἐπεὶ οὖν πανταχόθεν αὐτὴν μεγάλην ἔδειξε μεθ’ ὑπερβολῆς ἀπάσης, πάλιν ἐξ ἑτέρου κεφαλαίου μεγίστου τοῦτο ποιεῖ, κατὰ σύγκρισιν ἑτέραν ἐπαίρων αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ λέγων οὕτως· “Εἴτε δὲ προφητεῖται, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται.” Εἰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα τῆς

¹ ἡλαττωθῆναι F. ² φιλονεικον C. et a pr. man. A. ³ ἡπῆλλακτο C.F. et ante corr. E. ἡπῆλλακται Edd. ⁴ αὐτοῖς om. E. ⁵ τὰ om. E. ⁶ οὐκ om. F. ⁷ τῷ τὰ F. ⁸ ἐπιβουλενομένους A.C.E. Ita tacite edidit Montef. ad conjecturam Savillii. ἐπιβουλομένους vulgo. ⁹ ὀελπίζει + πάντα πιστεύει F. ¹⁰ τοῦτο] τὸ αὐτὸ τοῦτο C.

πίστεως ἔνεκεν εἰσενήνκεται, ταύτης πανταχοῦ διασπαρείσθης, περιττῇ τούτων ἢ χρεῖα λοιπόν. Ἄλλ' οὐ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλή-
λους παυθήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιδώσει μερίζοντες, καὶ ἐνταῦθα καὶ
κατὰ τὸ μέλλον, καὶ τότε μᾶλλον ἢ νῦν. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ
πολλὰ τὰ χαννοῦντα τὴν ἀγάπην, χρήματα, πράγματα, πάθη
σωμάτων, νοσήματα ψυχῆς· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τούτων. Ἀλλὰ τὸ
μὲν προφητείας καταργεῖσθαι καὶ γλώσσας, θαυμαστὸν οὐδέν·
τὸ δὲ γινῶσιν καταργεῖσθαι, τοῦτό ἐστι τὸ τὴν ἀπορίαν ποιοῦν.
Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προσέθηκεν εἰπὼν, “Εἴτε γινῶσις, καταργη-
θήσεται.” Τί οὖν; ἢ ἐν ἀγνωσίᾳ μέλλομεν ζῆν τότε; Ἀπαγε
καὶ γὰρ τότε μάλιστα ἐπιταθῆναι εἰκὸς τὴν γινῶσιν. Διὸ ³¹¹
καὶ ἔλεγε, “Τότε ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.” Διὰ
τοιοῦτο, ἵνα μὴ ὁμοίως τῇ προφητείᾳ καὶ ταῖς γλώσσαις καὶ
ταύτην καταργεῖσθαι νομίσης, εἰπὼν, “εἴτε γινῶσις, καταργη-
θήσεται,” οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλ' ἐπήγαγε καὶ τὸν τρόπον τῆς
καταργήσεως, ταχέως προσθεῖς τὸ, ² “Ἐκ μέρους γινώσκουμεν,
καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε
τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.” Οὐκ ἄρα ἡ γινῶσις καταρ-
γεῖται, ἀλλὰ τὸ μερικὴ εἶναι γινῶσις· οὐκέτι γὰρ τοσαῦτα
εἰσόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πλεονα. ³ ἵνα δὲ καὶ ἐπὶ
ὑποδείγματος αὐτὸ ποιήσω φανερόν, νῦν ἴσμεν ὅτι πανταχοῦ B
ἐστὶν ὁ θεὸς, ἀλλὰ πῶς, οὐκ ἴσμεν· ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων τὰ ὄντα
(467) ἐποίησεν, ἴσμεν, τὸν δὲ τρόπον ἀγνοοῦμεν· ὅτι ἐκ παρθένου
ἔτέχθη, πῶς δὲ, οὐκέτι. Τότε δὲ εἰσόμεθά τι πλεον καὶ
σαφέστερον περὶ τούτων.

Εἴτα δέκνυνσι καὶ τὸ μέσον ὅσον, καὶ ὅτι οὐ μικρὸν τὸ
λειπόμενον, λέγων ³⁴ “Ὅτε ἡμῖν νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς
νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμεν· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ,
τὰ τοῦ νηπίου κατήργηκα.” Καὶ δι' ἑτέρου δὲ παραδείγματος
τὸ αὐτὸ πάλιν δηλοῖ λέγων ⁴ “Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσό-
πτρου.” Εἴτα ἐπειδὴ τὸ ἔσοπτρον παρίστησι τὸ ὁρώμενον C
ὁπωσδήποτε, ἐπήγαγεν, “Ἐν αἰνίγματι,” μεθ' ὑπερβολῆς
δεικνὺς μερικωτάτην τὴν παροῦσαν γινῶσιν. “Τότε δὲ πρόσω-
πον πρὸς πρόσωπον” οὐχ ὡς πρόσωπον * τοῦ θεοῦ ἔχοντος,
ἀλλ' ἵνα εἴπῃ σαφέστερον καὶ τρανότερον. Ὅρᾳς κατ' ἐπίδοσιν
πάντα μαθάνοντας; “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπι-
γνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.” Εἶδες πῶς διπλῇ τὸ φύσημα
αὐτῶν κατέσπασεν; ὅτι καὶ μερικὴ ἡ γινῶσις, καὶ οὐδὲ ταύτην

2 v. 9, 10.

3 v. 11.

4 v. 12.

¹ ἐν] καὶ ἐν Α. [†] τότε om. C. ³ ἵνα δὲ καὶ] καὶ ὅτι πλεον C. [†] ἴσμεν
om. A.E. [†] ἐτέχθη] + ἴσμεν F. ^ω ὅτε δὲ — κατήργηκα om. F. ^{*} τοῦ
θ. ἔχοντος pro ἔχοντος τοῦ θεοῦ omnes.

οἰκοθεν ἔχουσιν. Ὁὐ γὰρ ἐγὼ αὐτὸν ἔγνω, ἀλλ' αὐτὸς με
 D ἐγνώρισε, φησὶν. Ὡς περ οὖν αὐτὸς με ἔγνω πρότερος νῦν, καὶ
 αὐτὸς μοι ἐπέδραμεν, οὕτως ἐγὼ αὐτῷ ἐπιδραμοῦμαι τότε
 πολλῶ μειζρόνως, ἢ νῦν. Καὶ γὰρ ὁ ἐν σκότῳ καθήμενος, ὥς
 μὲν ἂν μὴ βλέπῃ τὸν ἥλιον, οὐκ αὐτὸς ἐπιτρέχει τῷ κάλλει τῆς
 ἀκτίνος, ἀλλ' ἐκεῖνη δέκνυσιν ἑαυτήν, ἐπειδὴν λάμψῃ· ὅταν δὲ
 αὐτῆς δέξεται τὴν ἡμέραν, τότε καὶ αὐτὸς λοιπὸν διώκει τὸ
 φῶς. Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ, "καθὼς ^aκαὶ ἐπεγνώσθην" οὐχ ὅτι
 οὕτως αὐτὸν εἰσόμεθα, ^bὥς αὐτὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὥς περ αὐτὸς
 ἡμῖν ἐπέδραμε νῦν, οὕτως ἡμεῖς ἀνθεξόμεθα αὐτοῦ τότε, καὶ
 πολλὰ τῶν νῦν ἀπορρήτων εἰσόμεθα, καὶ τῆς μακαριωτάτης
 E ἐκείνης ἀπολαύσομεν ὁμιλίας καὶ σοφίας. Εἰ γὰρ ὁ τοσαῦτα
 εἰδὼς Παῦλος νήπιος, ἐννόησον ἡλίκᾳ ἐκεῖνα· εἰ ταῦτα ἔσοπτρον
 καὶ αἰνίγμα, λογίζου μοι πάλιν ἐντεῦθεν τὸ "πρόσωπον ἡλίκον
 ἐστίν." Ἴνα δέ σοι μικρόν "τι παρανοίξω τῆς διαφορᾶς ταύτης,
 καὶ ἀκτίνᾳ τινα ἀμυδρὰν τοῦ νοήματος ἐναφῶ σου τῇ ψυχῇ
 τούτου, ἀναμνήσθητί μοι τῶν ἐν τῷ νόμῳ νῦν, ἡνίκα ἡ χάρις
 ἔλαμψε. Καὶ γὰρ ἐκεῖνα πρὸ τῆς χάριτος μεγάλα τινὰ καὶ
 312 θαυμαστὰ ἐφαίνετο· ἀλλ' ὅμως ἀκουσον τί φησι περὶ αὐτῶν
 μετὰ τὴν χάριν ὁ Παῦλος· ^d"Ὅτι οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξα-
 σμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης."
 Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, ἐφ' ενός τινος τῶν
 τότε τελουμένων τὸν λόγον μεταχειρίσωμεν, καὶ τότε ὄψῃ τὸ
 μέσον ὅσον. Καὶ, εἰ βούλει, τὸ πᾶσχα εἰς μέσον ἀγάγωμεν
 ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ τότε εἴσῃ τὴν ὑπεροχὴν. Ἐπετέλουν μὲν
 γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι, ἐπετέλουν δὲ οὕτως, ὥς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν
 αἰνίγματι· τὰ δὲ ἀπόρρητα ταῦτα μυστήρια οὐδὲ εἰς νοῦν ποτε
 ἔλαβον, οὐδὲ τίνα ἦν, ἃ ἐκεῖνα προανεφώνει· ἀλλὰ πρόβατον
 B ἐώρων σφαττόμενον, καὶ αἷμα ἀλόγον, καὶ θύρας χρισμένας
 τούτῳ· ὅτι δὲ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ σαρκωθείς σφαγῆσεται, καὶ τὴν
 αἰκουμένην ἐλευθερώσει πᾶσαν, καὶ δώσει καὶ Ἕλλησι καὶ βαρ-
 βάρους τοῦ αἵματος ἀπογεύσασθαι τούτου, καὶ τὸν οὐρανὸν
 αἰοίξει πᾶσι, καὶ τὰ ἐκεῖ προθήσει τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, καὶ
 τὴν αἰμαχθεῖσαν σάρκα λαβὼν, ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν
 οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσας ἀπλῶς τὰς ἄνω τῶν ἀγγέλων
 καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων στρατιᾶς ἀναβιβάσει,
 καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς

^d 2 Cor. iii. 10.

γ οὐ] οὐδέ F. ^z αὐγὴν] ἀγάπην A. ^a καὶ om. F. Cat. ^b ὡς]
 Sic A.E.F. Cat. καθὼς Edd. ^c οὕτως] Sic omnes. οὕτω καὶ vulgo.
^a πρόσωπον] + πρὸς πρόσωπον F. ^e τ] καὶ F. ^f ἐν om. A. ^g οὐδέ]

+ ἡδυσαν C.

αὐτὴν καθιεῖ δόξη λάμπουσιν ἀρρήτως ταῦτα ^h ὅθι οὔτε ἐκείνων ^E
ⁱ τις, οὔτε τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὔτε προέγνω οὔτε εἰς
 νοῦν ἠδυνήθη βαλέσθαι ποτέ. Ἀλλὰ τί φασιν οἱ πάντα
 τολμηροί; Τὸ, “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους,” περὶ οἰκονομιῶν
^k εἰρήσθαι τὴν γὰρ περὶ τοῦ θεοῦ γνῶσιν ἀπηρτισμένην αὐτὸν
 ἔχειν. Καὶ πῶς νήπιον ἑαυτὸν καλεῖ; πῶς δὲ ἐσόπτρου βλέπει,
 πῶς ἐν αἰνίγματι, εἰ τὸ πᾶν ^l ἔχει τῆς γνώσεως; τί δὲ ὥσπερ
 ἐξαίρετον ἀνατίθουσιν αὐτὸ τῷ πνεύματι, καὶ οὐδεμίᾳ ἄλλῃ
 δυνάμει τῆς κτίσεως, λέγων “Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου,
 (468) εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ ^D
 θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.” Καὶ ὁ Χριστὸς
 πάλιν ἑαυτοῦ ^m μόνου τοῦτο εἶναι φησιν, οὕτω λέγων ⁿ “Ὁὐχ
 ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος
 ἑώρακε τὸν πατέρα” ὁρασιν τὴν γνῶσιν λέγων τὴν σαφεινότη-
 την καὶ ἀπηρτισμένην. Πῶς δὲ ὁ τὴν οὐσίαν εἰδώς, ^o τας οἰκο-
 νομίας ἀγνοήσει; ἐκείνη γὰρ μέζων ταύτης ἡ γνῶσις. Ἀγνο-
 οῦμεν οὖν, φησὶ, τὸν θεόν; “Ἀπαγε· ἀλλ’ ὅτι μὲν ἔστιν, ἴσμεν,
 τί ποτε δὲ ἔστι τὴν οὐσίαν, οὐκ ἔτι. Καὶ ἵνα γνῶς ὅτι οὐ περὶ
 τῶν οἰκονομιῶν εἴρηκε τὸ, “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους,” ἄκουσον
 τῶν ἐξῆς· ἐπήγαγε γοῦν “Τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ^E
 ἐπεγνώσθην.” Οὐ δῆπου δὲ ὑπὸ τῶν οἰκονομιῶν ἐπεγνώσθη,
 ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Μηδεὶς τοίνυν μικρὰν μηδὲ ἀπλὴν νομι-
 ζέτω εἶναι ταύτην τὴν παρανομίαν, ἀλλὰ καὶ διπλὴν καὶ τρι-
 πλὴν καὶ πολλαπλασίονα. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ
 ἄτοπον, ὅτι ταῦτα ἀλαζονεύονται εἰδέναι, ἃ τοῦ πνεύματος
 ἐστὶ ^p μόνου, καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἀλλ’ ὅτι καὶ
 Παύλου οὐδὲ τὸ μερικὸν τοῦτο τῆς γνώσεως ἄνευ τῆς ἠνωθεν
 ἀποκαλύψεως δυνήθεντος μαθεῖν, αὐτοὶ τὸ πᾶν ἐκ τῶν οικείων
 λογισμῶν κατεληφέναι φασίν. Οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν οὐδαμῶς τὴν ³¹³
 γραφὴν περὶ τούτων ἡμῖν διειλεγμένην δεῖξαι. Ἀλλὰ γὰρ τὴν
 μαρίαν αὐτῶν ἀφέντες, τῶν ἐξῆς ἐχώμεθα ^r περὶ τῆς ἀγάπης
 λόγων. ^s Οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἐπάγει πάλιν λέγων
^t “Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μέζων
 δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.” Ἡ μὲν γὰρ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς, τῶν
 πιστευθέντων καὶ τῶν ἐλπισθέντων παραγενομένων ἀγαθῶν,

^h Joan. vi. 46.⁷ v. 13.

^h δῆ] δὲ E. et ex corr. A. ⁱ τις et p.p. τῶν om. F. ^k εἰρήσθαι]
 -φρῆσιν F. ^l ἔχει] ἐκεῖ tacite edidit Sav. ^m μόνου A. ⁿ οὐχ
 ὅτι—ἑώρακεν] οὐδεὶς ἑώρακε τὸν πατέρα C. Mox αὐτῶν pro τὸν πατέρα idem.
^o τὴν οἰκονομίαν F. ^p ἄκουε A.F. Mox ἐπήγαγε γοῦν F. ἐπήγαγε οὖν Edd.
^q μόνου F. ^r περὶ om. D. ^s οὐδὲ γὰρ omnes. οὐ γὰρ Edd. Mox
 πάλιν om. C.E.

παύεται. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ⁸“Ἐλπίς ἔγάρ
B βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;”
⁹“Ἐστὶ δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων
ἐλεγχος οὐ βλεπομένων.” Ὡστε αὐταὶ μὲν παύονται ¹⁰“φαινέ-
τιον ἐκείνων” ἡ δὲ ἀγάπη τότε μάλιστα αἴρεται, καὶ γίνεται
σφοδρότερα. ¹¹“Ἐτερον πάλιν ἐγκώμιον τῆς ἀγάπης· οὐδὲ γὰρ
ἀρκεῖται τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο φιλονεικεῖ πάλιν
εὐρεῖν. Σκόπει δέ. Εἶπεν αὐτὴν χάρισμα εἶναι μέγα καὶ ὁδὸν
τούτων καθ’ ὑπερβολὴν· εἶπε χωρὶς αὐτῆς μηδὲν μέγα ὠφελεῖν
τὰ χαρίσματα· ὑπέγραψεν αὐτῆς διὰ πολλῶν τὴν εἰκόνα· βού-
C λεται πάλιν καὶ ἑτέρως αὐτὴν ἐπᾶραι, καὶ δεῖξαι μεγάλην οὐσίαν
ἐκ τοῦ διαμένειν. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς,
ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.” ¹²Πῶς
οὖν μείζων ἡ ἀγάπη; ¹³Τῷ ἐκεῖ διαβαίνειν. Εἰ τοίνυν τοσαύτη
¹⁴ἡ ἰσχύς τῆς ἀγάπης, εἰκότως ἐπάγει λέγων, “Διώκετε τὴν
ἀγάπην.”

¹⁵Καὶ γὰρ διώξεις χρειὰ καὶ δρόμου· σφοδροῦ τινος ἐπ’
αὐτὴν· οὕτως ἡμῶν ἀπέπτυ, καὶ τοσαῦτα τὰ ὑποσκελίζοντα
τὸν ἐκεῖσε δρόμον. Διὸ ¹⁶καὶ πολλῆς ἡμῖν “δεῖ τῆς σφοδρό-
τητος, ὥστε αὐτὴν καταλαβεῖν. “Ὅπερ ἐνδεκνύμενος ὁ Παῦλος
D οὐκ εἶπεν, ἀκολουθεῖτε τῇ ἀγάπῃ, ἀλλὰ, διώκετε αὐτὴν, διε-
γείρων ἡμᾶς καὶ ἀνάπτων πρὸς τὴν ἐκείνης ἀντίληψιν. Καὶ
γὰρ ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς μυρία ὑπὲρ τοῦ ταύτην ἡμῖν ἐμφυτεῦσαι
ἐμψυχήσατο. Καὶ γὰρ μίαν ἅπασιν ἔδωκε κεφαλὴν, τὸν
Ἀδάμ. Διὰ τί γὰρ μὴ ἐκ γῆς γινόμεθα πάντες; διὰ τί
μὴ τέλειοι, ὥς ἐκεῖνος; ἵνα καὶ οἱ τύκοι, καὶ αἱ παιδοτροφίαι,
καὶ τὸ ἐξ ἀλλήλων φύεσθαι, ἐσυνδήσῃ πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς.
Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν γυναῖκα ἐποίησεν ἀπὸ γῆς. Ἐπειδὴ γὰρ
οὐκ ἔρκει δυσωπῆσαι πρὸς ὁμόνοιαν ἡμᾶς ὁμοίως, τὸ τῆς αὐτῆς
E οὐσίας εἶναι, εἰ μὴ καὶ τὸν αὐτὸν ἔχοιμεν πρόγονον, καὶ τοῦτο
κατεσκευάσεν. Εἰ γὰρ νῦν τόποις διεστηκότες μόνοις, ἄλλο-
τρίους εἶναι νομίζομεν ἑαυτοὺς ἀλλήλων, εἰ δύο τὸ γένος ἡμῶν
ἔσχεν ἀρχὰς, πολλῶ μᾶλλον ¹⁷ἂν τοῦτο ἐγένετο. Διὰ δὲ
τοῦτο, ὥσπερ ἀπὸ τινος μιᾶς κεφαλῆς, τὸ πᾶν ¹⁸ἔδησε σῶμα

⁸ Rom. viii. 24. Heb. xi. 1.

τ γάρ] δὲ F. ⁹ πάλιν] καὶ πάλιν C. ¹⁰ φαινέντων] παραγενομένων D.
¹¹ ἑτερον] ὅρα καὶ ἑτερον C. ¹² πῶς οὖν μ. ἡ α. om. F. ¹³ τῷ] τὸ D. F.
Statim ἐκεῖ F. ἐκεῖνα Edd. ¹⁴ ἡ om. A. C. E. εἰ τοίνυν—ἀγάπης om. F.
¹⁵ ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ ὅτι οὐ πάντα πλοῦτον οὐδὲ πᾶσαν
πενίαν ὁ θεὸς διδῶσιν. Veron. ¹⁶ σφ. τινος πρὸ τινὸς σφοδροῦ omnes. Sta-
tim ἐπ’ αὐτῇ F. ¹⁷ καὶ om. F. ¹⁸ δεῖ] Sic C. D. E. F. Legebatur δεῖ.
Deinde post σφοδρότητος vulgo addunt δεῖ, quod habet etiam A. sed a manu
recenti insertum. ¹⁹ ὥσπερ F. ²⁰ ἐσυνδήσῃ omnes. ἐσυνδήσασιν vulgo.
²¹ ἂν om. F. ²² ἐψυσε F.

τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. Καὶ ἐπειδήπερ ἐξ ἀρχῆς δύο ^κτινὲς εἶναι ἐδόκουν, ὅρα πῶς αὐτοὺς συγκολλᾷ πάλιν καὶ εἰς ἓν συνάγει διὰ τοῦ γάμου. ⁹ “Ἀντὶ τούτου γὰρ καταλείψει, φησὶν, ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ^μμητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς ³¹⁴ σάρκα μίαν.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ γυνή, ἀλλ’, ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ καὶ μείζων ἢ ἐπιθυμία ἐν ^κἐκείνῳ. Καὶ γὰρ καὶ μείζονα αὐτὴν (469) διὰ τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα τὸ ὑπερέχον κατακάμψῃ τῇ τυραννίδι τούτου τοῦ ἔρωτος, καὶ ὑποτάξῃ τῷ ἀσθενεστερῷ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γάμον ἔδει εἰσαχθῆναι, τὸν ἐξ οὗ γέγονε, τοῦτον ἄνδρα ἐποίησε τῇ γυναικί. Πάντα γὰρ ἀγάπης τῷ θεῷ δεύτερα. Εἰ γὰρ οὕτω γενομένων ὁ πρῶτος εὐθέως οὕτως ἐμάνη, καὶ τοσαύτην μάχην ὁ διάβολος καὶ βασκανίαν ἐνέσπειρε, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο, εἰ μὴ ἀπὸ μιᾶς ρίζης ἐβλάστησαν; Εἴτα ἵνα τὸ B μὲν ὑποτάττηται, τὸ δὲ ἀρχὴ τὸ γὰρ ὁμότιμον οἶδε πολλάκις μάχην εἰσάγειν· οὐκ ἀφῆκε δημοκρατίαν ^νεἶναι, ἀλλὰ βασιλείαν, καὶ καθάπερ ἐν στρατοπέδῳ, ταύτην ἂν τις ἴδοι τὴν διάταξιν καθ’ ἐκάστην οἰκίαν. “Ἔστι γοῦν ἐν τάξει μὲν βασιλείᾳ ὁ ἀνὴρ, ἐν τάξει δὲ ὑπάρχου ^κκαὶ στρατηγοῦ ἡ γυνή· καὶ οἱ παῖδες δὲ ἀρχὴν κεκλήρονται τρίτην. Εἴτα μετὰ ταῦτα ἀρχὴ τετάρτη ἢ τῶν οἰκετῶν· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι κρατοῦσι τῶν ἐλαττόνων, καὶ εἰς τις πολλάκις τοῖς πᾶσιν ἐφέστηκε, τὴν τοῦ δεσπότου τάξιν διατηρῶν, πλὴν ὡς οἰκέτης. Καὶ μετὰ ταύτης ἑτέρα πάλιν C ἀρχὴ ^κκαὶ ἐν αὐτοῖς, ἡ τῶν γυναικῶν, ἡ τῶν παίδων· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς παισὶ πάλιν ἑτέρα κατὰ τὴν ἡλικίαν ^κκαὶ τὴν φύσιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις ὁμοίως τὸ θῆλυ κρατεῖ. Καὶ πανταχοῦ δι’ ὀλίγου καὶ πυκνὰς ἐποίησε τὰς ἀρχάς ὁ θεός, ἵνα πάντα ἐν ὁμοιοῖα μένῃ καὶ εὐταξίᾳ πολλῇ. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν εἰς πληθος ἐξερεχθῆναι τὸ γένος, δύο μόνων ὄντων τῶν πρώτων, τῷ μὲν ἀρχεῖν, τῇ δὲ ἀρχεσθαι ἐκέλευσε. Καὶ ἵνα μὴ ὡς ἐλάττονος καταφρονῇ πάλιν καὶ ἀποσχίζηται, ὅρα πῶς αὐτὴν ἐτίμησέ τε καὶ ἤνωσε ^κκαὶ πρὸ τῆς δημιουργίας. ¹⁰ “Ποιήσωμεν γὰρ ^ναὐτῷ βοηθόν” δεικνύς ὅτι εἰς χρείαν αὐτοῦ γέγονε, καὶ D

⁹ Gen. ii. 24.¹⁰ Ibid. ii. 18.

^κ τινὲς C.E. et a pr. man. A. ut videtur. Statim εἶναι ἐδόκουν pro ἐδ. εἶναι omnes. ¹ καταλείψει ἄνθρωπος. His verbis finem facit Codex D. ^μ μητέρα] + αὐτοῦ F. ^ν ἐκείνῳ] + ἦν F. ^ο οὕτως om. A. Μὴ καὶ βασκανίαν ὁ διάβολος inverso ord. C.E. ^π εἶναι om. F. ^κ καὶ στρ. ἡ γυνή] Sic C.E.F. καὶ στρ. ὁ ἀνὴρ mendose Veron. ἡ γυνὴ καὶ στρατηγοῦ hoc ordine ex A. edidit Sav. ^ν καὶ ἐν αὐτοῖς — ἡ τῶν παίδων desunt in A. cujus auctoritate ea omiserunt Sav. Mor. Ben. ^κ καὶ κατὰ τὴν φ. Edd. κατὰ om. omnes. Statim οὐδὲ γὰρ pro οὐ γὰρ iidem. ^κ καὶ om. E. ^ν αὐτῷ] + φησὶ Edd. repugnantibus libris.

ταύτῃ συνάγων αὐτὸν πρὸς τὴν δι' αὐτὸν γεγεννημένην. Καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα οἰκειότερον διακείμεθα τὰ δι' ἡμᾶς πραχθέντα. Ἴνα δὲ μὴ ἐπαίρηται πάλιν ἐκείνη, ὥς εἰς βοήθειαν αὐτῇ δοθεῖσα, καὶ τὸν δεσμὸν ἀπορρήξῃ ^ω τοῦτον, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτὴν ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι μέρος τοῦ παντός ἐστιν αὕτη ^ς τοῦ σώματος. Ἴνα δὲ μηδὲ ὁ ἀνὴρ ἐντεῦθεν ἐπαίρηται, οὐκέτι ἀφήσιν εἶναι μόνου, ὃ μόνου τὸ πρότερον ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐποίησε τούτῳ, τὴν παιδοποιίαν εἰσαγαγὼν, καὶ τούτῳ προτιμήσας μὲν τὸν ἄνδρα, οὐ μὴν τὸ πᾶν ἀφείει εἶναι αὐτοῦ.

- Ε Εἶδες πόσους συνδέσμους ἀγάπης ὁ θεὸς εἰργάσατο; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς φύσεως κατέθηκε τῇ ὁμοιοῖα τὰ ἐνέχυρα. Καὶ γὰρ τὸ τῆς αὐτῆς οὐσίας εἶναι, εἰς τοῦτο ἄγει· πᾶν γὰρ ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτοῦ· καὶ τὸ ἐξ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα εἶναι, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων πάλιν τοὺς παῖδας. Ὅθεν καὶ πολλοὶ φύονται διαθέσεως τρόποι. Τὸν μὲν γὰρ ὥς πατέρα ἀγαπῶμεν, τὸν δὲ ὥς πάππον· καὶ τὴν μὲν ὥς μητέρα, τὴν δὲ ὥς τιθηνόν· καὶ τὸν μὲν ὥς υἱὸν καὶ ἔγγονον καὶ ἐξ ἐγγόνων πάλιν, τὴν δὲ ὥς θυγατέρα καὶ θυγατριδὴν· καὶ τὸν μὲν ὥς 315 ἀδελφόν, τὸν δὲ ὥς ἀδελφιδούν· καὶ τὴν μὲν ὥς ἀδελφὴν, τὴν δὲ ὥς ἀδελφιδὴν. Καὶ τί ^ς γὰρ δεῖ πάντα καταλέγειν τὰ τῆς συγγενείας ὀνόματα; Ἐπειόησε ^α δὲ καὶ ἐτέραν διαθέσεως ὑπόθεσιν. Ἀπαγορεύσας γὰρ τοὺς τῶν συγγενῶν γάμους, ἐπ' ἄλλοτρίους ἡμᾶς ἐξήγαγε, κακείνους πάλιν πρὸς ἡμᾶς εἰλκυσεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς φυσικῆς ταύτης συγγενείας οὐκ ἦν ἐκείνους ἡμῖν συναφθῆναι, ἀπὸ τοῦ γάμου πάλιν συνῆλκεν, ὁλοκλήρους οἰκίας διὰ τῆς μιᾶς νύμφης συνάγων, καὶ γένη γένεσιν ^β ἅλα ἀναμινγνύς. ¹¹ Μὴ γάμει γὰρ, φησὶ, τὴν ἀδελφὴν τὴν σὴν, Β μηδὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, μηδὲ ἄλλην κόρην τὴν τοιαύτην συγγένειαν πρὸς σέ κεκτημένην, ἣ διακωλύει τὸν γάμον, ^ς ὀνόματι θεῖς τῶν τοιοῦτων συγγενῶν τὰ εἶδη. Ἀρκεῖ σοι πρὸς τὴν ἐκείνων διάθεσιν τὸ λύσαι τὰς αὐτὰς ὠδύνας, τὸ ἐτέρως σοι προσήκειν τὰς ἄλλας. Τί στενοχωρεῖς τῆς ἀγάπης τὸ πλάτος; τί περιττῶς ὑπόθεσιν ἀναλίσκεις εἰς αὐτὴν ^α φιλίας, δι' ἧς δύνασαι καὶ ἐτέραν πορίσασθαι ^ς φιλίας ἀφορμὴν, ἐξωθεν γυναῖκα ἀγαγὼν, καὶ δι' ἐκείνης ^ς ὄρμαθὸν συγγενῶν, καὶ μητέρα, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφούς, καὶ τοὺς τούτων ἐπιτηδείους; Εἶδες

11 Levit. xviii, 6, sqq.

^ω τοῦτον om. F. ^ς τοῦ σώματος A.C.E. Articulus aberat. ^γ αὐτοῦ omnes. αὐτῷ Edd. ^ς γὰρ om. C. ^α δὲ om. C.F. ^β ἅλα] καὶ ἅλα C. ^ς ὀνομαστέ F. Cf. p. 600 D. ^α φιλίας] + δίδωμί σοι ἀδελφὴν C. Statim δινήσῃ pro δύνασαι idem. ^ς φιλιοσφίας F. ^ς ὄρμαθὸν συγγενῶν omnes. Edebatur συγ. ὄρμαθόν.

πότοις τρόποις ἡμᾶς συνέδησεν; Ἄλλ' ὅμως οὐδὲ ταῦτα αὐτῷ
 ἤρκεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων χρῆζειν κατασκευάσεν, ἵνα καὶ C
 οὕτως ἡμᾶς συναγάγῃ, ἐπειδὴ μάλιστα ἡ τὰς φιλίας αἱ χρεῖαι
 ποιούσι. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ πάντα ἀφῆκε πανταχοῦ γίνεσθαι,
 (470) ἵνα κἀντεῦθεν ἀλλήλοις ἀναμίγνυσθαι ἀναγκάσῃ. Καταστήσας
 δὲ ἡμᾶς ἐν χρεῖαι ἀλλήλων, εὐκόλον πάλιν τὴν ἐπιμίξιαν ἐποίησεν
 ἵ ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, εἰς ἑτέραν ἡ ἀηδίαν τὸ πρᾶγμα περίσταντο
 καὶ δυσχέρειαν. Εἰ γὰρ ἱατροῦ δεόμενον ἢ τέκτανος ἢ ἑτέρου
 δημιουργοῦ, μακρὰν ἔδει στέλλεσθαι ἀποδημίαν, τὸ πᾶν ἁπο-
 λώλει. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ πόλεις κατασκευάσε, καὶ πάντας
 ὁμοῦ συνήγαγεν. Ἴνα ἡ δὲ καὶ τοῖς πόρρωθεν ῥαδίως ἐπιχωρι- D
 αῖζωμεν, θάλατταν εἰς μέσον ἤπλωσε, καὶ ἀνέμων ταχύτητα
 ἔδωκε, ἡ ῥαδίας ἐντεῦθεν τὰς ἀποδημίας ποίων. Παρὰ δὲ τὴν
 ἀρχὴν καὶ ἐν ἐνὶ ὅσας συνήγαγε χωρίῳ, καὶ οὐ πρότερον
 διέσπειρεν, ἕως εἰς κακὸν ἐχρήσαντο τῇ ὁμονοίᾳ οἱ πρῶτοι
 λαβάντες τὸ δῶρον· ἀλλὰ πάντοθεν ἡμᾶς συνήγαγε, καὶ ἀπὸ
 φύσεως, καὶ ἀπὸ συγγενείας, καὶ ἀπὸ γλώττης, καὶ ἀπὸ τόπου.
 Καὶ ὥσπερ οὐκ ἐβούλετο ἐκπεσεῖν ἡμᾶς τοῦ παραδείσου· εἰ
 γὰρ ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἐκεῖ κατέθετο ὃν ἐποίησεν ἄνθρωπον τὴν
 ἀρχὴν· ἀλλ' ὁ παρακούσας αἴτιος· οὕτως οὐδὲ ἀλλογλώσσους
 εἶναι ἠθέλησεν· ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐποίησε· νῦν δὲ, E
 12 " Πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἐν ἦν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι." Διὰ δὲ
 τοῦτο οὐδὲ ἡνίκα τὴν γῆν ἀφανισθῆναι ἔδει, οὐδὲ τότε ἡ ἐξ ἄλλης
 ἡμᾶς ἐποίησεν ὕλης, οὐδὲ μετέθηκε τὸν δίκαιον, ἀλλ' ἀφεί-
 αὐτὸν ἐν μέσῳ τῷ κλυδιονίῳ, ὥσπερ τινὰ σπινθῆρα τῆς οἰκου-
 μένης, ἀνῆψε πάλιν ἡμῶν τὸ γένος ἐκείθεν ἀπὸ τοῦ μακαρίου
 Νῶε. Καὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν μίαν ἐποίησεν ἀρχὴν, τὸν ἄνδρα
 ἐπιστήσας τῇ γυναικί· ἐπειδὴ δὲ εἰς πολλὴν ἐξώκειλεν ἀταξίαν
 τὸ γένος ἡ ἡμῶν, καὶ ἑτέρας ἡ κατέστησε, τὰς τῶν δεσποτῶν, τὰς 316
 τῶν ἀρχόντων· καὶ τοῦτο δὲ δι' ἀγάπην. Ἐπειδὴ ἡ γὰρ ἡ
 κακία διαλυτικὸν καὶ ἀναιρετικὸν ἡμῶν τοῦ γένους, ὥσπερ τινὰς
 ἱατροὺς ἐν μέσαις ἡ ταῖς πόλεσιν ἐκάθισε τοὺς δικάζοντας, ἵνα
 ὥσπερ τινὰ λοιμὸν τῆς ἀγάπης τὴν κακίαν ἀπελαίνοντες, πάντας
 εἰς ἓν ἡ συναγάγωσιν. Ἴνα δὲ μὴ μόνον ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ
 καὶ ἐν ἐκάστη οἰκίᾳ πολλὴ ἡ ὁμόνοια ᾖ, τὸν μὲν ἄνδρα τῇ ἀρχῇ
 καὶ τῇ ὑπεροχῇ τιμήσας, τὴν δὲ γυναῖκα τῇ ἐπιθυμίᾳ καθοπλίσας,

12 Gen. xi. 1.

ἡ κατασκευάσεν omnes. παρεσκευάσεν vulgo. ἡ τὰς] τὰ τῆς F. ἡ ἐπεὶ]
 ἡ τα F. ἡ κηδίων C. ἡ ἀπολώλει A.C. Veron. ἡ δὲ E. et ex corr. A.
 δὴ vulgo. ἡ ῥαδίας C. ἡ πάντως F. ἡ ἐξ ἄλλης ἡμᾶς omnes. ἡμᾶς
 ἐξ ἄλλης Edd. ἡ ἡμῶν om. F. ἡ κατέστησε] + ἀρχάς E. ἡ γὰρ] δὲ F.
 ἡ ταῖς om. F. ἡ συναγάγωσιν C.E.F. συνήγαγωσιν Edd.

καὶ τὸ τῆς παιδοποιΐας δὲ δῶρον εἰς μέσον ἀμφοτέροις καταθεῖν.
 B καὶ ἕτερα μετὰ τούτων συναγωγὰ τῆς ἀγάπης *κατεσκεύασεν.
 Οὔτε γὰρ πάντα ἐπέτρεψε τῷ ἀνδρὶ, οὔτε πάντα τῇ γυναικί,
 ἀλλὰ καὶ ὕταῦτα διείλεν ἐκάστω, τῇ μὲν τὴν οἰκίαν, τῷ δὲ τὴν
 ἀγορὰν ἐγχειρίσας, καὶ τῷ μὲν τὸ τρέφειν, γεωργεῖ γάρ· τῇ δὲ
 τὸ περιβάλλειν, ἰστὸς γὰρ καὶ ἡλακότης τῆς γυναικὸς· αὐτὸς
 γὰρ ἔδωκε ἡ γυναικὶ ὑφάσματος σοφίαν. Ἄλλ' ἀπόλοιτο ἡ
 φιλαργυρία, οὐκ ἀφιείσα ταύτην φαίνεσθαι τὴν διάκρισιν.
 Ἡ γὰρ βλακεία τῶν πολλῶν καὶ τοὺς ἄνδρας εἰς τοὺς ἰστούς
 *εἰσήγαγε, καὶ κερκίδας αὐτοῖς ἐνεχείρισε, καὶ κρόκην καὶ στή-
 C μονας. Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτω διαλάμπει τῆς θείας οἰκονομίας ἡ
 πρόνοια. Καὶ γὰρ ^bκαὶ τῆς γυναικὸς ἐν ἄλλοις ἀναγκαιοτέροις
 σφόδρα δεόμεθα, καὶ τῶν ἐλαττόνων ἐν τοῖς συνέχουσι τὸν βίον
 ἡμῶν χρήζομεν. Καὶ τοσαύτη τῆς χρείας ἐστὶν ἡ ἀνάγκη, ὅτι
 καὶ πάντων ἀνθρώπων πλουσιώτερος ἢ τις, οὐδὲ οὕτω ταύτης
 ἀπηλλακται τῆς συναφείας, καὶ τοῦ δεῖσθαι τοῦ καταδεεστέρου.
 Οὐ γὰρ δὴ τῶν πλουσίων οἱ πένητες δεόνται μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ
 πλούσιοι τῶν πενήτων, καὶ οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι
 τούτων.

Καὶ ἵνα τοῦτο σαφέστερον ἴδῃς, ποιήσωμεν, εἰ δοκεῖ, δύο
 D πόλεις, τὴν μὲν πλουσίων μόνον, τὴν δὲ πενήτων· καὶ μήτε ἐν
 τῇ τῶν πλουτούντων ἔστω τις πένης, μήτε ἐν τῇ τῶν πενήτων
 ἔστω τις πλούσιος ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκκαθάρωμεν ἀκριβῶς ἐκατέρας,
 καὶ ἴδωμεν ποία μᾶλλον ἀρκέσαι ἑαυτῇ δυνήσεται. Ἐὰν γὰρ
 εὕρωμεν τὴν τῶν πενήτων δυναμένην, εὐδὴλον ὅτι οἱ πλούσιοι
 τούτων μᾶλλον δεήσονται. Οὐκοῦν ἐν μὲν ἐκείνῃ, τῇ τῶν
 εὐπόρων, οὐδεὶς ἔσται δημιουργὸς, οὐκ οἰκοδόμος, οὐ τέκτων,
 οὐχ ὑποδηματορράφος, οὐκ ἀρτοποιὸς, οὐ γεωργὸς, οὐ χαλκο-
 τύπος, οὐ σχοινοστρόφος, οὐκ ἄλλα τῶν τοιούτων οὐδέν. Τίς
 γὰρ ἂν ἔλοιτο τῶν πλουτούντων ^bταῦτα μετιέναι ποτὲ, ὅπου
 E γε καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα μεταχειρίζοντες, ὅταν εὐπορήσωσιν, οὐκ
 ἀνέχονται τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων τούτων ταλαιπωρίας; Πῶς οὖν
^cἡ πόλις ἡμῖν στήσεται αὕτη; Δόντες, φησὶν, ἀργύριον οἱ
 πλουτοῦντες, ταῦτα ὠνήσονται παρὰ τῶν πενήτων. Οὐκοῦν
 οὐκ ἀρκέσουσιν ἑαυτοῖς, εἴγε ἐκείνων δεόνται. Πῶς δὲ οἰκίας (47)
^dοικοδομήσονται; ἢ καὶ τοῦτο ὠνήσονται; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχου
 τοῦτο φύσιν. Οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς τεχνίτας ἐκεῖ καλεῖν, καὶ

* ἕτερα] + μυρία C.

* κατασκεύασας C. Statim γὰρ om. idem.

† ταύτῃ F. ^z τῇ, quod aberat, est in C.E. ^a εἰσήγαγε omnes. ἐπισήγαγε

Edd. ^b καὶ om. A. ^c οὗτος F. ^d ταῦτα] + καὶ F. Mox ἔπειτα pro

ἔπειτα idem. ^e ἡ πόλις ἡμῖν] Sic C. ἡ π. ἡμῶν B.F. ἡμῖν ἡ π. Edd. ἡμῖν

post στήσεται transp. Floril. p. 170. (Tom. xii. p. 505 E). ^f οικοδομήσουσαν

F.

διαφθείρειν τὸν νόμον, ὃν ἐθήκαμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκίζοντες· ἐμνήσθητε γάρ· ὅτε ἐλέγομεν, μηδεὶς ἔστω πένης ἔνδον. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ χρεία, καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν, ἐκάλεσεν αὐτοὺς 317 καὶ εἰσήγαγεν. Ὅθεν δῆλον, ὡς ἀδύνατον χωρὶς πενήτων συστήναι πόλιν. Εἰ γὰρ μένοι ἡ πόλις μηδένα παραδεχομένη τούτων, οὐκέτι ἔσται πόλις, ἀλλ' ἀπολείται. Οὐκοῦν οὐκ ἀρκέσει ἑαυτῇ, εἰ μὴ καθάπερ τινὰς σωτῆρας τοὺς πένητας παρ' ἑαυτῇ συναγάγοι. Ἰδόμεν ὅν καὶ τὴν τῶν πενήτων πόλιν, εἰ καὶ αὕτη ὁμοίως ἐνδεῶς διακείσεται τῶν πλουτούντων ἐστερημένη. Καὶ πρότερον διακαθάρωμεν τῷ λόγῳ τὸν πλοῦτον, καὶ δείξωμεν αὐτὸν σαφῶς. Τί ποτ' οὖν ἐστὶ πλοῦτος; Χρυσὸς, ἄργυρος, καὶ λίθοι τίμιοι, καὶ ἱμάτια σηρικὰ καὶ ἀλουργὰ καὶ B διάχρυσα. Ἐπεὶ οὖν ἐφάνη τί ποτέ ἐστιν ὁ πλοῦτος, ἀπελάσσωμεν αὐτὸν τῆς τῶν πενήτων πόλεως, εἰ μέλλοιμεν καθαρῶς πόλιν πενήτων ποιεῖν, καὶ μηδὲ ὄναρ ἐκεῖ φαιnéσθω χρυσίου, μηδὲ ἱμάτια τοιαῦτα· εἰ δὲ βούλει, μηδὲ ἄργυρος, μηδὲ τὰ ἐξ ἀργύρου σκεύη. Τί οὖν παρὰ τοῦτο ἐνδεῶς ^mσχήσει τὰ τῆς πόλεως ταύτης, εἶπέ μοι; Οὐδέν. Ἄν τε γὰρ οἰκοδομεῖν ⁿδέη, οὐ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δεῖ καὶ μαργαριτῶν, ἀλλὰ τέχνης καὶ χειρῶν, χειρῶν δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τετυλωμένων, καὶ δακτύλων ἀπεσκληρότων, καὶ ἰσχύος πολλῆς, καὶ ξύλων καὶ λίθων· ἂν τε ὑφαίνειν ^oπάλιν ἱμάτιον, οὐ χρυσοῦ πάλιν ἡμῖν δεῖ καὶ ἀργύρου, C ἀλλὰ χειρῶν πάλιν καὶ τέχνης καὶ γυναικῶν ἐργαζομένων. Τί δὲ, εἰαν γεωργεῖν δέη καὶ σκάπτειν τὴν γῆν; πλουτούντων ἢ πενομένων χρεία; Παντί που δῆλον, ὅτι πενήτων. Καὶ σίδηρον δὲ ὅταν δέη χαλκεύειν, καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ποιεῖν, τοῦ δήμου τούτου μάλιστα ἡμῖν δεῖ. Πού οὖν δεησόμεθα τῶν πλουτούντων λοιπὸν, πλὴν εἰ μὴ καθελεῖν δεοὶ τὴν πόλιν ταύτην; Εἰ γὰρ ἐπεισελθόντων ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ χρυσοῦ καὶ τὴν τῶν μαργαριτῶν ἐμπέσοιεν ἐπιθυμίαν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι· φιλοσόφους γὰρ ἐγὼ καλῶ τοὺς οὐδὲν περιττὸν D ἐπιζητούντας· ἀργία δόντες ἑαυτοὺς καὶ τρυφῇ, πάντα ἀπολῶσι λοιπόν. Καὶ εἰ μὴ χρήσιμος ὁ πλοῦτος, φησὶ, τίνας ἔνεκεν δέδοται ^aπαρὰ θεοῦ; Καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ τὸ πλουτεῖν; Ἡ γραφὴ φησιν, ^{13a} Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, καὶ ὧς εἰαν ^rθέλω, δώσω αὐτό." Ἐνταῦθα

¹³ Agg. ii. 8.

^ε μνήσθημεθα F. ^h ἐστίν F. Mox οὐκ ἀρκέσειεν αὐτῇ et p.p. παρ' ἑαυτῇν idem. ⁱ οὖν omnes. δέ Edd. ^k καὶ ἄργυρος Edd. καὶ om. E.F. ^l καὶ assumptum ex C.E.F. Idem minus apte φαίνεσθαι pro φαιnéσθω. ^m σχήσει C.F. Flor. σχήσεται A.E. ζήσεται Edd. ⁿ δέη C.E.F. Flor. Edebatatur δεοί. ^o πάλιν om. F. ^p ζῶγε F. ^a παρὰ τοῦ θ. Edd. τοῦ om. C.E. ^r θέλω omnes. βούλομαι Edd.

εἰ μὴ πρᾶγμα ἐποίουν αἰσχρὸν, κὰν ἐγέλασα νῦν πλατύν
 γέλωτα, τῶν ταῦτα λεγόντων καταγελῶν, ὅτι καθάπερ παιδία
 μικρὰ τραπέζης ἀπολαύοντα βασιλικῆς, μετ' ἐκείνης τῆς τροφῆς
 Ε^ς καὶ τὸ προστυχὸν ἅπαν ἐπεμβάλλουσι τῇ στόματι· οὕτω καὶ
 οὗτοι μετὰ τῶν θείων γραφῶν καὶ τὰ παρ' ἐαυτῶν συνεισάγουσι.
 Τὸ μὲν γάρ, “Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον,” οἶδα
 εἰρημένον τῷ προφήτῃ· τὸ δέ, “ὧ ἐὰν θέλω, δώσω αὐτό,”
 οὐκέτι προσκείμενον, ἀλλὰ παρὰ τῶν συρφετῶν τούτων ἐπείσε-
 νηγεμένον. Καὶ ἐκεῖνο δὲ τίνος ἔνεκεν εἴρηται, ἐρῶ. Ὁ γὰρ
 προφήτης Ἀγγαῖος ἐπειδὴ συνεχῶς ἐπηγγέλλετο τοῖς Ἰουδαίοις
 μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν ἐκ Βαβυλῶνος τὸν ναὸν δεῖξεν ἐπὶ τοῦ
 σχήματος τοῦ προτέρου, καὶ ἠπίσταντο τῷ λεγομένῳ τινες, καὶ
 σχεδὸν ἀδύνατον εἶναι ἐνόμιζον, εἰ μετὰ τὴν τέφραν καὶ τὴν
 318 κόνιν τοιοῦτος πάλιν φανεῖται ὁ οἶκος ἐκεῖνος, ἐκλύων αὐτῶν τὴν
 ἀπιστίαν, ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ ταῦτα λέγει, ὡς ἂν εἰ ἔλεγε
 τί δεδοίκατε; τί δὲ ἀπιστεῖτε; “Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν
 τὸ χρυσίον,” καὶ οὐ δέομαι παρ' ἐτέρων δανεισάμενος, οὕτω καλ-
 λωπίσαι τὸν οἶκον. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ἐπήγαγε, 14^α Καὶ
 ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν.¹⁷
 Μὴ τοίνυν ἀραχνῶν ὑφάσματα ὡς ἐισάγωμεν τῷ πέπλῳ τῷ
 βασιλικῷ. Εἰ γὰρ, ἐν ἀλουργίδι εἴ τις ἀλοῖη κρόκην παρά-
 σημον ἐμπλέκων, τὴν ἐσχάτην δώσει δίκην, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ
 τῶν πνευματικῶν· οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἐντεῦθεν ἁμάρτημα
 Β γίνεται. Καὶ τί λέγω παρὰ προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν; παρὰ
 στιγμὴν ὡς μόνην, καὶ παρὰ ὑπόκρισιν μόνην ἀναγνώσεως, πολλὰ
 πολλάκις ἄτοπα ἐτέχθη νοήματα.

Πόθεν οὖν οἱ πλουτοῦντες, φησί; καὶ γὰρ εἴρηται,
 15^α Πλοῦτος ὃ δὲ καὶ πενία παρὰ κυρίου.” Ἐρώμεθα οὖν τοὺς
 ταῦτα ἡμῖν ἀνθυποφέροντας, ἄρα πᾶς πλοῦτος καὶ πᾶσα πενία
 παρὰ κυρίου; Καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; Καὶ γὰρ ὁρῶμεν, καὶ (472)
 ἐξ ἀρπαγῆς, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τάφους κακουργίας, καὶ ἀπὸ
 γοιτείας, καὶ ἐξ ἐτέρων τοιούτων προφάσεων πολὺν πολλοῖς
 συναγόμενον πλοῦτον, καὶ τοὺς ἔχοντας οὐδὲ ζῆν ἀξίους ὄντας.

Γ Τί οὖν, εἰπέ μοι; τοῦτον παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν πλοῦτον εἶναι
 φάμεν; Ἀπαγε. Ἀλλὰ πόθεν; Ἐξ ἁμαρτίας. Καὶ γὰρ ἡ
 πόρνη τὸ σῶμα ἐνυβρίσασα πλουτεῖ, καὶ εἰμορφος νέος πολ-
 λάκις τὴν ὥραν ἀποδόμενος μετ' ἀσχημοσύνης κέκτῃται

14 Ibid. v. 9.

15 Sirac. xi. 14.

^α καὶ est in C.E.F. non in Edd. Statim τὸ προσήκον F. ^τ ἔλεγε] ταῦτα λέγων C. ^ν ἔμπροσθεν C.E.F. Edebatur πρώτῃ. ^ω ἐπείσαγαμεν F. ^ς μόνον A.E. ^γ δὲ assumptum ex E.F. ^ς κυρίου] θεοῦ F. ^α ἀποδό-
 μενος] + μόνος F.

χρυσίον, καὶ ὁ τυμβωρύχος τοὺς τάφους ἀναρρήξας συνήγαγε πλοῦτον ἄδικον, καὶ ^bὁ ληστής τοὺς τοίχους διορύξας. Οὐκοῦν οὐκ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὁ πλοῦτος ἅπας. Τί οὖν, φησὶν, ἐροῦμεν πρὸς τὴν ῥῆσιν ταύτην; Μάθε ^dπρῶτον καὶ πενίαν οὐκ ἀπὸ θεοῦ γινομένην, καὶ τότε καὶ ἐπὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν βαδισάμεθα. D
 "Ὅταν γάρ τις ἄσωτος ὢν νέος, ἢ εἰς πόρνας ἀναλώσῃ τὸν πλοῦτον, ἢ εἰς γόητας, ἢ εἰς ἐτέρας ^eτινάς τοιαύτας ἐπιθυμίας, καὶ γένηται πένης, οὐκ εὔδηλον, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ θεοῦ γέγονε τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀσωτίας; Πάλιν εἴ τις ὑπὸ ἀργίας ^eγένοιτο πένης, εἴ τις ὑπὸ ἀνοίας εἰς πτωχείαν κατενεχθεῖ, εἴ τις ἐπικινδύνους καὶ παρανόμοις ἐπιχειρῶν πράγμασιν, οὐκ εὔδηλον ^hπάλιν, ὅτι οὐδὲ τούτων τις καὶ τῶν τοιούτων εἰς τὴν πτωχείαν ⁱταύτην ἀπὸ θεοῦ κατηνέχθη; Ψεύδεται οὖν ἡ γραφή; E
 Μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἀνοηταίνουσιν οἱ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας ἐξετάζοντες τὰ γεγραμμένα ἅπαντα. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ὠμολόγηται, ὅτι ἄψευδής ἡ γραφή, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη, ὅτι οὐ πᾶς πλοῦτος παρὰ θεοῦ, τῆς τῶν ἀπερισκέπτως ἀναγιγνωσκόντων ^kταῦτα ἰσθερείας ἢ ἀπορίας. Καὶ ἔδει μὲν ^lὑμᾶς ἀφείναι ἐν τούτῳ, ἀπαλλάξαντα τὴν γραφὴν τῶν ἐγκλημάτων, ἵνα ταύτην ἡμῖν δίκην δώτε τῆς περὶ τὰς γραφὰς ῥαθυμίας· ἀλλ' ἐπειδὴ φείδομαι σφόδρα ^mὑμῶν, καὶ οὐ δύναμαι ἐπιπλέον θορυβουμένους ἰδεῖν καὶ διαταραττομένους, φέρε καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγωμεν, πρότερον τὸν εἰρηκότα εἰπόντες, καὶ πότε εἴρηται, 319 καὶ πρὸς τίνας. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ἅπασιν ὁ θεὸς διαλέγεται, ὥσπερ οὐδὲ ἡμεῖς παιδίους καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως κεχρήμεθα. Πότε οὖν εἴρηται, καὶ ὑπὸ ⁿτίνων, καὶ πρὸς τίνας; Ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ^oπρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς οὐδὲν ἕτερον εἰδότες ἢ τὰ αἰσθητὰ, καὶ ἀπὸ τούτων τοῦ θεοῦ δοκιμάζοντας τὴν ἰσχύν. Οἱτοὶ γὰρ ^pεἰσιν οἱ λέγοντες· ¹⁶ "Μὴ καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι;" καὶ, "Τί σημεῖον δεῖκνύεις ἡμῖν;" "Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ" "Ὁν ὁ θεὸς ἡ κοιλία." Ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐδοκίμαζον, λέγει πρὸς αὐτοὺς, δυνατόν καὶ τοῦτο τῷ θεῷ, καὶ πλουσίους ποιῆσαι καὶ B

16 Psal. lxxvii. 20. Matth. xii. 38. Joan. vi. 31. Phillpp. iii. 19.

^b ὁ aberat, repugnantibus libris. τοὺς ante τοίχους om. F. ^c οὐκ accessit ex C.E.F. οὐκοῦν pro οὐκοῦν ex corr. A. Negativam expressit Interp. Mox ὁ πλ. ἅπας pro ἅπας ὁ πλ. omnes. ^d πρῶτον] πλοῦτον A. ^e ἢ] καὶ F, ^f τινὰς om. F. ^g γένηται C. ^h πάλιν omnes. Legebatur πάντα. ⁱ ταύτην] Sic F. αὐτὴν vulgo. Statim ἀπὸ τοῦ θεοῦ F. ^k ταῦτα, quod aberat, receptum ex libris omnibus. ^l ὑμᾶς C.E. Veron. Mox ἀπαλλάξαντα C.E.F. Veron. ἡμᾶς et ἀπαλλάξαντας ex Cod. suo [nobis A.] primus edidit Sav. quem secuti sunt Mor. Ben. ^m ὑμῶν om. F. ⁿ τίνων A.C.E. τίνος vulgo, ὑπὸ τίνας οὖν εἴρηται, καὶ πότε, καὶ πρὸς τίνας; F. ^o πρὸς] καὶ πρὸς C. Proximum τοὺς om. F. ^p εἰσιν οἱ λ. omnes. οἱ λ. εἰσι Edd.

πένητας· οὐχ ὅτι πάντως αὐτὸς ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι δύναται, ὅταν θέλῃ· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, ¹⁷· Ὁ ἀπειλῶν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ξηραίνων αὐτήν, καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξηρημῶν· καίτοι τοῦτο οὐδέποτε ἡγέγονε. Πῶς οὖν αὐτὸ ὁ προφήτης φησὶν; Οὐχ ὡς γινόμενον αἰεὶ, ἀλλ' ὡς δυνατόν αὐτῷ ποιῆσαι. Ποίαν οὖν πενίαν δίδωσι, καὶ ποῖον πλοῦτον; Ἀναμνήσθητι τοῦ πατριάρχου, καὶ εἶση τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ διδόμενον πλοῦτον. Καὶ γὰρ τὸν Ἀβραὰμ αὐτὸς πλούσιον ἔποίησε, καὶ μετ' ἐκείνων τὸν Ἰωβ, καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν· ¹⁸· Εἰ τὰ ^ς μὲν Ὑπερβαλὼν ἐδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ δὲ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;¹⁹· Καὶ ὁ μετὰ ταῦτα δὲ ὁ διπλασίον αὐτοῦ δωρὸν ἔστι. Καὶ ὁ τοῦ Ἰακώβ ^π πλοῦτος ἐκείθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν. Ἔστι δὲ καὶ πενία παρ' αὐτοῦ ἡ ἐπαινετή, ^ς οἷαν προεξέειπε τότε τῷ πλουσίῳ ἐκείνῳ, λέγων· ¹⁹· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι· καὶ τοῖς μαθηταῖς πάλιν νομοθετῶν καὶ λέγων, “Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας.” Μὴ τοῖνυν λέγε, ὅτι πάντα πλοῦτον αὐτὸς δίδωσι· καὶ γὰρ ἐδείχθη καὶ ἀπὸ φόνων καὶ ἀπὸ ἀρπαγῆς καὶ ἀπὸ μυρίων ἐτέρων προφάσεων συλλεγόμενος οὗτος.

D Ἀλλὰ πάλιν εἰς τὸ πρότερον ἡμῖν ὁ λόγος περιίσταται ζήτημα. Εἰ γὰρ μηδὲν ἡμῖν ὕψιστοι οἱ πλουτοῦντες, διὰ τί γεγένηνται; Τί οὖν ἂν εἴποιμεν; Ὅτι οὗτοι ^ς οὐ χρήσιμοι, οἱ ἑαυτοὺς οὕτω ποιοῦντες πλουσίους· ὡς αἱ γε παρὰ τοῦ θεοῦ γενόμενοι, καὶ σφόδρα χρήσιμοι. Καὶ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν παρ' ἐκείνων ^ς γενομένων μάθανε. Καὶ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τὸν πλοῦτον ἐκέκτητο. Ὁ γὰρ τριῶν παραγενομένων, ὡς ἐνόμιζεν, ἀνθρώπων, μύσχον θύσας, καὶ τρία μέτρα σεμιδάλεως φυράσας, καὶ πρὸς τῇ θύρᾳ (473) καθήμενος ἐν καιρῷ ^ς μεσημβρίας, ἐνόησον μεθ' ὅσης δαφνι-
Ελείας καὶ προθυμίας τὰ αὐτοῦ πᾶσιν ἀνῆλiske, ^ς μετὰ τῶν χρημάτων καὶ τὴν τοῦ σώματος παρεχόμενος ὑπηρεσίαν, καὶ ταῦτα ἐν γήρᾳ τοσούτῳ, καὶ λιμὴν τῶν ξένων καὶ τῶν ἐν ^ς χρεῖαις καθεστηκότων ὄν, καὶ οὐδὲν ἴδιον κεκτημένος, οὐδὲ αὐτὸν τὸν υἱόν. Καὶ γὰρ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος, καὶ τοῦτον

17 Nahum. i. 4.

18 Job. ii. 10.

19 Matth. xix. 21, x. 9, 10.

^ς γίνεται F. ^ς ἐποίησε om. F. ^ς μὲν et mox δὲ om. C. ^ς Haec καὶ ὁ μετὰ ταῦτα—δωρὸν ἔστι, nunc primum textui accedunt, consentientibus libris omnibus et Interp. ^ς ὁ διπλασίον C. ὁ διπλασίον A. F. ^ς πλοῦτος δὲ C. ^ς οἷον F. Mox τότε post πλουσίῳ transp. C. E. ^ς χρήσιμον E. ^ς οὐ οἱ C. et a pr. man. A. ^ς γενομένων pro γιν. A. C. E. ^ς μεσημβρινῶ F. Mox τὰ αὐτοῦ C. E. F. τὰ αὐτοῦ Edd. ^ς μετὰ τὴν τῶν χρ. C. E. et a pr. man. A. ^ς χρεῖα C. E.

ἔπέδωκε· μετὰ δὲ τοῦ υἱοῦ καὶ ἑαυτὸν ἔπέδωκε καὶ τὴν οἰκίαν ἅπασαν, ἥνικα τὸν ἀδελφιδοῦν ἐξαρπάσαι ἔσπευδε. Καὶ ταῦτα οὐ χρημάτων ἕνεκεν ἐποίει, ἀλλὰ φιланθρωπίας ὁμιλίας. Ὅτε γοῦν τῶν λαφύρων αὐτὸν ἐποίουν κύριον οἱ δι' αὐτοῦ σωθέντες, ²⁰μέχρι σπαρτίου καὶ σφαιρωτῆρος ἅπαντα διεκρούσατο. Τοι- ³²⁰οῦτος καὶ ὁ μακάριος ἦν Ἰώβ. Καὶ γὰρ ²¹“Ἡ θύρα μου, φησὶ, παντὶ ἐλθόντι ἀνέφεκτο. Ἐγὼ ἤμην ὀφθαλμὸς τυφλῶν, ποὺς δὲ χωλῶν· ἐγὼ ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων· ἔξω δὲ οὐκ ἠυλίζετο ξένος· ἀδύνατοι δὲ ἤν ποτε χρεῖαν εἶχον, οὐκ ἀπέτυχον, οὐδὲ εἴσα ἐξελθεῖν ἀδύνατον τὴν θύραν μου κόλῳ κενῷ.” Καὶ πολλῶ πλείονα ¹δὲ τούτων, ἵνα μὴ ^κπάντα καταλέγωμεν νῦν, διετέλει πράττων, εἰς τοὺς δεομένους ἅπαντα τὸν πλοῦτον καταναλίσκων. Βούλει καὶ τοὺς οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ γινομένους πλουσίους ἰδεῖν, ἵνα μάθῃς πῶς κέχρηται τῷ πλούτῳ; Ὅρα Β τὸν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, τὸν οὐδὲ τῶν ψυχίων μεταδιδόντα· ὅρα τὸν Ἀχαάβ τὸν καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἀρπάζοντα· ὅρα τὸν Γιεζῆ, ὅρα τοὺς τοιοῦτους ἅπαντας. Οἱ μὲν γὰρ δικαίως κεκτημένοι, ἅτε παρὰ τοῦ θεοῦ λαβόντες, εἰς τὰ τοῦ θεοῦ προστάγματα ἀναλίσκουσιν· οἱ δὲ ἐν τῷ κτᾶσθαι προσ- κρούσαντες τῷ θεῷ, καὶ ἐν τῷ δαναπᾶν τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν, εἰς πόρνας καὶ παρασίτους ἀναλίσκοντες, ἢ κατορύττοντες καὶ ἀποκλείοντες, εἰς ^μπτωχὸν δὲ οὐδὲν δαπανῶντες. Καὶ τίνας ἕνεκεν, φησὶν, ὁ θεὸς ἀφίησι πλουτεῖν ^ντούτους; Ὅτι μακρό- θυμὸς ἐστίν, ὅτι βούλεται ἡμᾶς εἰς μετάνοιαν ἐπαναγαγεῖν, ὅτι γένειναν ἡτοίμασεν, ὅτι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ἣ μέλλει κρίνειν C τὴν οἰκουμένην. Εἰ δὲ εὐθέως τοὺς πλουτοῦντας κακῶς ἐκό- λαζεν, οὐκ ἂν ὁ Ζακχαῖος ἔσχε προθεσμίαν μετανοίας, ὥστε καὶ τετραπλασίονα ἀποδοῦναι, ἅπερ ἤρπασε, καὶ τὰ ἡμίση προσθεῖναι τῶν αὐτοῦ· οὐκ ἂν ὁ Ματθαῖος ἠμεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι ἀπόστολος, προαναρπαγείς τοῦ προσήκοντος και- ροῦ· οὐκ ἂν ἕτεροι πολλοὶ τοιοῦτοι. Διὰ ταῦτα ἀνέχεται, εἰς μετάνοιαν καλῶν ἅπαντας. Εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν, ἀκούσονται τοῦ Παύλου λέγοντος, ὅτι ²²“Κατὰ τὴν σκληρότητα αὐτῶν καὶ ἀμετανόητον καρδίαν D θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως

²⁰ Gen. xiv. 23. ²¹ Job. xxxi. 32. xxxi. 15, 16. xxxi. 32, 16, 34. ²² Rom. ii. 5.

^ε ἐπέδωκε om. F. ^τ καὶ om. F. ^ε ἀνέφεκτο C.E.F. Edebatur ἡνέφεκτο.

^h ἦν] ὦν ex corr. A. ¹ δέ] + ἕτερα F. δέ om. Veron. πολλῶ πλείονα δέ (sic) E. ^κ πάντα om. C. ¹ τοῦ accessit ex omnibus. ^μ πτωχοὺς C.E. ^ν τούτους omnes. τοὺς τοιοῦτους Edd. ^ο ἡμᾶς post μετάνοιαν vulgo legitur, refragantibus libris. Statim ἐπαναγαγεῖν A.C.E. ἐπαναγεῖν F. Edebatur εἰγαγεῖν. ^ρ αὐτοῦ omnes. ἑαυτοῦ Edd. ^α μεταβαλέσθαι] + ἡδονήθη F.

καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.” Ἦντινα ὀργὴν ἵνα φύγωμεν, πλουτῶμεν τὸν τῶν οὐρανῶν πλοῦτον, καὶ τὴν ἐπαινετὴν διώκωμεν πενίαν. Οὕτω ὁ γὰρ καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΔΕ.

Ε ¹ Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά· μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

ἘΠΕΙΔΗ ὁ γὰρ μετὰ ἀκριβείας τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς κατέλεξεν ἅπασαν τῆς ἀγάπης, καὶ παραινεί λοιπὸν μετὰ προθυμίας αὐτῆς ἀντέχεσθαι· διὸ καὶ ἔλεγε, “ Διώκετε.” Ὁ γὰρ διώκων ἐκεῖνο μόνον ὀρᾷ τὸ διωκόμενον, καὶ πρὸς ἐκεῖνο τέταται, καὶ οὐκ ἀφίσταται ἕως ἂν λάβῃ. Ὁ διώκων ὅταν δι’ ἑαυτοῦ μὴ ³²¹ δυνηθῇ, διὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ κατέχει τὸν φεύγοντα, τοὺς ἐγγύς ὄντας μετὰ πολλῆς παρακαλῶν τῆς σπουδῆς κατέχειν καὶ τηρεῖν αὐτῷ κατασχεθέντα, ἕως ἂν φθάσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ὅταν αὐτοὶ μὴ φθάνωμεν τὴν ἀγάπην, τοὺς ἐγγύς ὄντας αὐτῆς κελεύωμεν κατέχειν αὐτήν, ἕως ἂν φθάσωμεν πρὸς αὐτήν· εἴτα ἐπειδὴν ἐπιλαβόμεθα, ἔμμηκέτ’ ἀφῶμεν αὐτήν, ἵνα μὴ πάλιν ἡμᾶς διαφύγῃ. Συνεχῶς γὰρ ἡμῶν ἀποπηδᾷ, ἐπειδὴ ⁽⁴⁷⁴⁾ οὐκ εἰς δέον αὐτῇ κεκρήμεθα, ἀλλὰ πάντα αὐτῆς προτιμῶμεν. Διὰ τοῦτο πάντα χρὴ ποιεῖν, ὥστε αὐτήν μετὰ ἀκριβείας ^B κατασχεῖν. Ἐὰν γὰρ τοῦτο γένηται, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ πόνου· λοιπὸν ἡμῖν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τρυφῶντες καὶ πανηγυρίζοντες τὴν στενὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν βαδιούμεθα. Διὸ φησι, “ Διώκετε καὶ αὐτήν.” Εἴτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο τὸν τῆς ἀγάπης εἰσήγαγε λόγον, ἵνα σβέσῃ τὰ χαρίσματα, ἐπάγει λέγων· “ Ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσει, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παρά-

¹ CAP. XIV. v. 1.

² v. 2, 3.

³ τῶν οὐρανῶν omnes. τοῦ οὐρανοῦ vulgo. ⁴ γὰρ om. F. HOM. XXXV. ^a γὰρ om. C. Mox τῆς ἀγάπης om. F. ^b καὶ, quod aberat, est in E. F. et, ut videtur, a pr. man. A. ^c ἔλεγε] οὕτως εἶπεν C. ^d κατέχει omnes. καταλαμβάνει Edd. ^e αὐτῷ] αὐτό C. αὐτὸν E. αὐτῷ τὰ F. ^f σὺν Interp. ^g καὶ ὅταν C. ^h μμηκέτι ἀφ. A. Mox ἵνα om. F. ⁱ κατέχειν F. ^j λοιπὸν ἡμῖν omnes. ἡμῖν λοιπὸν Edd. ^k αὐτῇ] τὴν ἀγάπην C. ^l τῷ θεῷ Edd. in vitis libris.

κλησιν καὶ παραμυθίαν." Σύγκρισιν ἐνταῦθα λοιπὸν ποιεῖται τῶν χαρισμάτων, καὶ καθαιρεῖ τὸ τῶν γλωσσῶν, οὔτε πάντῃ C ἄχρηστον δεκνὺς, οὔτε σφόδρα ὠφέλιμον καθ' ἑαυτό. Καὶ γὰρ σφόδρα ἐπὶ τούτῳ ἐφυσῶντο, ἐπεὶ καὶ μέγα ^μ ἐνομίζετο εἶναι τὸ χάρισμα. Ἐνομίζετο δὲ ^ε εἶναι μέγα διὰ τὸ πρῶτον αὐτὸ τοὺς ἀποστόλους εἰληφέναι, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιδείξεως. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων προτιμότερον ἦν. Τίνος οὖν ἔνεκεν πρὸ τῶν ἄλλων ἔλαβον αὐτὸ οἱ ἀπόστολοι; Ἐπεὶ δὲ πανταχοῦ ^ο διέρχεσθαι ἔμελλον. Καὶ ὥσπερ ^ρ ἐν καιρῷ τῆς πυργοποιίας ἡ μία γλῶττα εἰς πολλὰς διετεμένετο· οὕτω τότε αἱ ^δ πολλαὶ ἠγλῶσσαι πολλάκις εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἤσαν, καὶ ^ο αὐτὸς καὶ τῇ Περσῶν καὶ τῇ Ῥωμαίων καὶ τῇ Ἰνδῶν καὶ ἑτέροις πολλαῖς διελέγετο γλώτταις, τοῦ πνεύματος ἐνηχοῦντος αὐτῷ· καὶ τὸ χάρισμα ἐκαλεῖτο χάρισμα γλωττῶν, ἐπεὶ δὲ ^δ πολλαῖς ἀθρόον ἠδύνατο λαλεῖν φωναίς. "Ὁρα τοίνυν πῶς αὐτὸ καὶ καθαιρεῖ, καὶ ἐπαίρει. Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, "Ὁ λαλῶν γλώσσαις, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει," καθεῖλε, δείξας οὐ πολὺ ^τ τὸ χρήσιμον ὂν τῷ δὲ ^ε ἐπάγειν, ὅτι πνεύματι λαλεῖ μυστήρια, πάλιν ἐπῆρεν, ἵνα μὴ περιττὸν εἶναι δόξη καὶ ἄχρηστον καὶ εἰκὴ δεδαμένον. "Ὁ δὲ ^ε προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν." Εἶδες ἴσθαι τὸ ἐξαιρετικὸν δείκνυσαι τοῦ χαρίσματος τούτου, ἀπὸ τοῦ κοινῇ συμφέροντος· καὶ πῶς πανταχοῦ τοῦτο προτιμᾷ τὸ εἰς τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν γινόμενον; Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἀνθρώποις λαλοῦσιν, εἰπέ μοι; Ἄλλ' οὐ τοιαύτην οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. "Ὡστε τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ^κ κατέχεσθαι, ἀμφοτέροις κοινόν, καὶ ³²² τῷ προφητεύοντι καὶ τῷ γλώσσαις λαλοῦντι· ταύτῃ δὲ αὐτὸς, ὁ προφητεύων λέγω, πλεονεκτεῖ, τῷ ^ω καὶ χρήσιμος εἶναι τοῖς ἀκούουσι. Τῶν γὰρ γλώσσαις λαλούντων οὐκ ἤκουον οἱ τὸ χάρισμα ^ο οὐκ ἔχοντες. Τί οὖν; οὐδένα ὠκοδόμουν ἐκεῖνοι; Ναί, φησὶν, ἑαυτοὺς μόνους. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ³ "Ὁ λαλῶν γλώσση, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ." Καὶ πῶς, εἰ μὴ οἶδεν ἂ λέγει; ^γ Ἀλλὰ τέως περὶ τῶν ^ε εἰδῶτων ἂ λέγουσι διαλέγεται, εἰδῶτων μὲν αὐτῶν, οὐκ ἐπισταμένων δὲ εἰς ἑτέρους ἐξενεγκεῖν. "Ὁ δὲ ^β

3 v. 4.

^μ ἐνομίζετο post χάρισμα vulgo legitur, contra fidem librorum. ^ε εἶναι μ. pro μ. εἶναι omnes. ^ο ἐρχεσθαι F. ^ρ ἐν τῷ καιρῷ C. ^η γλώσσαις, quod aberat, est in nostris omnibus. ^τ τὸ εἶναι. in A. ^ω ἐπαγαγεῖν F. ^γ ἴσθαι] πῶς C. ^κ κατέχεσθαι E. et a pr. man. A. ^ω καὶ om. F. ^ο οὐκ] μὴ E. ^γ ἀλλὰ om. C. ^ε εἰδῶτων] + μὲν αὐτῶν (om. p.p. εἰδῶτων μὲν αὐτῶν) F.

προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ." "Ὅσον ἂν τὸ μέσον ἐνὸς καὶ ἐκκλησίας, τοσοῦτον ἢ τὸ διάφορον τούτου κύκειναι.

Εἶδες αὐτοῦ τὴν σοφίαν, πῶς οὐκ εἰς τὸ μηδὲν ἐξωθεῖ τὸ χάρισμα, ἀλλὰ δείκνυσιν ἔχον μὲν κέρδος, μικρὸν δὲ, καὶ ὅσον τῷ κεκτημένῳ μόνον ἀρκεσαι; Εἶτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι βασκαίνων αὐτοῖς καθαιρεῖ τὰς γλώσσας· καὶ γὰρ οἱ πλείους εἶχον τὸ χάρισμα τούτο· διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν φησι· ⁴ "Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ C ἵνα προφητεύητε. Μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ ⁵ διερμηνεύει, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῇ λάβῃ." Τὸ δὲ μᾶλλον καὶ μείζων οὐ τῶν ἐναντίων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρχόντων. "Ὡστε κἀντεῦθεν δηλον, ὅτι οὐ διαβάλλει τὸ χάρισμα, ἀλλ' ἐπὶ τὰ βελτίονα αὐτοὺς ἄγει, τὴν τε περὶ αὐτοὺς κηδεμονίαν, καὶ τὴν φθόρου παντὸς ἀπηλλαγμένην ψυχὴν ἐπιδεικνύς. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ, "πάντας ὑμᾶς θέλω γλώσσαις λαλεῖν" καὶ οὐ τούτο μόνον, D ἀλλὰ καὶ προφητεύειν καὶ τούτο μᾶλλον, ἢ ἐκείνο· "Μείζων (475) γὰρ ὁ προφητεύων." Ἐπειδὴ γὰρ κατεσκεύασεν αὐτὸ καὶ ἠπέδειξε, τότε λοιπὸν καὶ ἀποφαίνεται, οὐ μὴν ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης· ἐπήγαγε γὰρ, "Ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει" ὥς ἐὰν δύνηται τούτο, εἰς τὸ διερμηνεύειν λέγω, ἵσος γέγονε τῷ προφῆτῃ, φησὶν, ἐπειδὴ πολλοὶ οἱ τὴν ὀφέλειαν καρποῦμενοι· ὁ χρὴ μάλιστα παρατηρεῖν, πῶς διὰ πάντων τούτο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπιζητεῖ. ⁵ "Νυνὶ δὲ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω E ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;" Καὶ τί λέγω, φησὶ, τοὺς ἄλλους; Ἐστω ἡ γὰρ Παῦλος ὁ φθεγγόμενος γλώσσαις· οὐδὲ γὰρ οὕτως ἔσται τι πλεον τοῖς ἀκούουσι. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνύς ὅτι τὸ ἐκείνοις συμφέρον ζητεῖ, οὐ πρὸς ταὺς τὸ χάρισμα ἔχοντας ἀπεχθῶς ἔχει, ὅπου γε οὐδὲ ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου παραιτεῖται δεῖξαι τὸ ἀνωφελές. Καὶ αἰεὶ δὲ τὰ φορτικὰ ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου γυμνάζει, ὥς καὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς ἔλεγε· "Τίς ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς; τίς δὲ Κηφᾶς;" Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι οὐδὲ ἐγὼ ὑμᾶς ὠφελήσω, "ἐὰν μὴ ^m ὑμῖν 323 λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν

4 v. 5.

5 v. 6.

^a δι' om. C. ^b τὸ accessit ex C, E. ^c διερμηνεύη A, E. non Mosq. ^d ἐναντίων] ἐλαττόνων F. ^e γὰρ om. C. ^f ἀπέδειξε] + μείζων F. ^g τὸ καὶ τὸ E. et a pr. man. A. καὶ pro τούτο, ut videtur, F. Statim λέγων E. ^h γὰρ om. C. Statim ὁ Παῦλος F. Vulgo Παῦλος post γλώσσαις legitur, repugnantibus libris. ⁱ ἐστὶ A. ^k ἐκείνων F. ^l καὶ assumptum ex omnibus, ^m ὑμῖν om. F.

διδάχῃ." "Ο δὲ λέγει, "τοῦτό ἐστιν· εἰ μὴ τι εἶπω δυνάμενον ὑμῶν εὐληπτον γενέσθαι, ὅτ' οὐκ ἐν δυνάμενον εἶναι σαφές, ἀλλ' ὅτι ἐπι-
δείξωμαι μόνον, ὅτι γλωττῶν ἔχω χάρισμα, γλωττῶν ἴδω οὐκ
ἀκούετε, οὐδὲν κερδάναντες ἀπελεύσεσθε. Πῶς γὰρ, ἀπὸ φω-
νῆς, ἥς οὐ συνίετε; ⁶"Ομως τὰ ἀψύχα φωνὴν δίδοντα, εἴτε
αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἂν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς
γνωσθήσεται τὸ "αὐλούμενον;" Καὶ τί λέγω, φησὶν, ὅτι ἐφ'
ἡμῶν τοῦτο μὲν ἀκερδὲς, ὠφέλιμον δὲ τὸ σαφές καὶ εὐληπτον
τοῖς ἀκούουσι; Καὶ γὰρ ⁷καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις ὄργανοις τῆς
μουσικῆς τοῦτο ἴδοι τις ἂν. Εἴτε γὰρ αὐλὸς, εἴτε κιθάρα ^B
εἴη, καὶ ⁸μὴ ῥυθμῷ μηδὲ ἁρμονίᾳ τῇ προσηκούσῃ, ἀλλὰ συγκε-
χυμένως καὶ ἀπλῶς κρούοιτο καὶ ἐμπνέοιτο, οὐδένα ψυχαγα-
γῆσει τῶν ἀκονόντων. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀνάρθροις ἐκείνοις δεῖ
τινος σαφηνείας· καὶ μὴ κατὰ τέχνην κρούσης, καὶ ἐμπνέσης
τῷ αὐλῷ, οὐδὲν ἐποίησας. Εἰ δὲ παρὰ τῶν ἀψύχων τοσαύτην
ἀπαιτοῦμεν σαφήνειαν καὶ ἁρμονίαν καὶ διάκρισιν, καὶ ἐν τοῖς
ἡσυχίοις ἐκείνοις φθόγγοις βιαζόμεθα καὶ φιλονεικοῦμεν πολλὴν
ἐπιθεῖναι τὴν σημασίαν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ^C
λογικοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς χάρισμασι τὸ
εὐσημον δίδκειν δεῖ. ⁷"Καὶ γὰρ εἰ μὴ ἄδηλον φωνὴν σάλπιγγος
δῶ, τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον;" Ἀπὸ γὰρ τῶν περιττῶν
ἐπὶ τὰ ἀναγκαιότερα καὶ χρησιμώτερα τὸν λόγον ἄγει, καὶ
φησιν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τῆς κιθάρας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς σάλ-
πιγγος τοῦτο συμβαίνει ἴδοι τις ἂν. Εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ
ῥυθμοὶ, καὶ ἐνδείκνυνται ποτὲ μὲν πολεμικὴν ἡχὴν, ποτὲ δὲ οὐ
τοιαύτην· καὶ ποτὲ μὲν εἰς παράταξιν ⁸ἐξάγει, ποτὲ δὲ ἐπα-
νάγει· καὶ μὴ τοῦτό τις εἰδῇ, περὶ τῶν ἐσχάτων ὁ κίνδυνος. ^D
"Ὁ δὲ δηλῶν καὶ τὴν βλάβην ἐμφαίνων φησὶ, "Τίς παρα-
σκευάζεται εἰς πόλεμον;" "Ὡστε ἂν μὴ τοῦτο ἔχῃ, τὸ πᾶν
ἀπώλεσε.

Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ταῦτα, φησὶ; Πρὸς ὑμᾶς μὲν οὐκ ἐπι-
λιστα, διὸ καὶ ἐπάγει· ⁸"Οὕτω καὶ ὑμεῖς, εἰ μὴ εὐσημον
λόγον ⁹διὰ τῆς γλώττης δώτε, ¹⁰ἔσεσθε εἰς αἴρα λαλοῦντες.
Τοῦτέστιν, οὐδενὶ φθεγγόμενοι, πρὸς οὐδένα λαλοῦντες. Καὶ

6 v. 7.

7 v. 8.

8 v. 9.

⁶ τοιοῦτον F. Mox εἶπω τὸ δυνάμ. idem. ⁷ τὸ pro καὶ omnes. ⁸ ἐπι-
δείξωμαι C.E. ἐπιδείξομαι Edd. ⁹ ἴδω οὐκ ἀκούετε? Sic nostri omnes et
Interp. Edebat ἴδω ἀκούσαντες. Statim οὐδὲ κ. τι ἀπλ. C. ¹⁰ εἰ μὴ F.
¹¹ αὐλούμενον] + τὸ κιθαριζόμενον Edd. Haec praetermittunt A.C.E. et Mosq.
¹² καὶ accessit ex C.E. ¹³ μὴ pro μηδὲ omnes. ¹⁴ ἐνθεῖναι F. ¹⁵ ἐπάγει F.
De sequentibus vid. Annot. ¹⁶ ἴδω F. ¹⁷ Sic omnes. δῶτε διὰ τῆς γ.
inverso ord. Edd. ¹⁸ ἔσεσθε? Sic A.E.F. Mosq. 7. Vulgo legitur, ut in
Biblijs, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γάρ.

πανταχοῦ τὸ ἀνωφελὲς δείκνυσιν. Καὶ εἰ ἀνωφελές, διὰ τί ἐδόθη, φησὶν; "Ὡστε ἐκείνῳ χρήσιμον εἶναι τῷ λαβόντι" εἰ
 Εδὲ καὶ ἑτέροις ^hμέλλει γίνεσθαι, ἐρμηνείαν δεῖ προσεῖναι.
 Ταῦτα δὲ λέγει, συνάγων αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἵνα καὶ
 αὐτοὺς μὴ ἔχη τὸ χάρισμα τοῦ ἐρμηνεύειν, ἕτερον προσλαβὼν
 τὸν τοῦτο ἔχοντα, ὠφέλιμον τὸ αὐτοῦ δι' ἐκείνου ποιήσῃ.
 Διὸ πανταχοῦ δείκνυσιν ἀτελὲς ὄν, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς συν-
 δῇσιν. Ὡς ὁ γε νομίζων ἀρκεῖν ^aαὐτὸ ἑαυτῷ, οὐχ οὕτως αὐτὸ
 ἐγκωμιάζει, ὥς καθαιρεῖ, οὐκ ^eἀφίεις αὐτὸ λάμψαι καλῶς διὰ (47^h)
 τῆς ἐρμηνείας. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀναγκαῖον τὸ χάρισμα,
 324 ἀλλ' ὅταν ἔχη τὸν σαφηνίζοντα τὰ λεγόμενα. Ἐπεὶ καὶ
 ὁ δάκτυλος ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν ὑποστήσῃ τῶν λοι-
 πῶν, ^hοὐχ ὁμοίως ἔσται χρήσιμος· καὶ ἡ σάλπιγξ ἀναγκαία,
 ἀλλ' ὅταν ἀπλῶς ἡχῇ, καὶ ἐπαχθῇς. Οὔτε γὰρ τέχνη φανεί-
 ται, μὴ ὑποκειμένης ὕλης, οὔτε ὕλη μορφοῦται, μὴ ἐπιτεθει-
 μένου τοῦ εἶδους. Τίθει τοίνυν τὴν μὲν φωνὴν ὡς ὑποκείμενον,
 τὴν δὲ σαφηνείαν ὡς εἶδος, οὐ μὴ παρόντος οὐδὲν ὄφελος τοῦ
 ὑποκειμένου. 9 "Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν
 κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον." Τουτέστι, τοσαῦτα
 Β γλῶσσαι, τοσαῦτα φωναί, Σκυθῶν, Θρακῶν, Ῥωμαίων, Περ-
 σῶν, Μαύρων, Ἰνδῶν, Αἰγυπτίων, ἑτέρων μυρίων ἐθνῶν.
 10 "Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ
 λαλοῦντι βάρβαρος." Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, ὅτι ἐφ' ἡμῶν
 τοῦτο μόνον συμβαίνει, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τοῦτο
 γινόμενον ἴδοι τις ἂν. "Ὡστε οὐ διαβάλλων τὴν φωνὴν ταῦτα
 λέγω, ἀλλὰ δεικνύς, ὅτι ἐμοὶ ἀνωφελές, ὥς ἂν ᾖ ἀσαφές.
 C Εἰτα ἵνα μὴ ἐπαχθῇ ποιήσῃ τὴν κατηγορίαν, ἐξισάζει τὸ
 ἔγκλημα, λέγων· "Ἐκεῖνος ἐμοὶ βάρβαρος, καὶ γὰρ ἐκείνῳ" οὐ
 παρὰ τὴν φύσιν τῆς φωνῆς, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν.
 Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸ συγγενὲς ἤγαγεν; ὅπερ ἔθος
 αὐτῷ ποιεῖν, πόρρωθεν ἔλκειν τὰ ὑποδείγματα, καὶ πρὸς τὸ
 οἰκειότερον τῷ ὑποκειμένῳ τελευτᾷ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε ¹περὶ
 αὐλοῦ καὶ κιθάρας, εἶθα πολὺ τὸ ὑποδεῖν ἦν καὶ ἀνόνητον,
 ἔρχεται ἐπὶ τὴν σάλπιγγα, τὸ χρησιμώτερον, εἶτα ἐκείθεν καὶ
 ἐπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν φωνήν. Οὕτω καὶ ἔμπροσθεν ὅτε περὶ
 τοῦ δεῖξαι μὴ κεκωλυμένον τὸ λαμβάνειν τοὺς ἀποστόλους
 D διελέγετο, ἀρξάμενος πρῶτον ἀπὸ γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ

9 v. 10.

10 v. 11.

^h μέλλει A.C.E. μέλλοι vulgo. ^c αὐτοῦ πρὸ ἑαυτοῦ omnes. Mox ποιήσει
 C.E. ^a αὐτὸς F. ^e ἀφίεις F. ¹ τὰ λεγόμενα om. a pr. man. A.
^h ἀποστήσῃς C.E.F. ἀποστήσειας vulgo. ^h οὐχ] οὐκέτι F. ¹ ἐπιτεθε-
 μένου F. ^k Haec καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον om. F. ¹ περὶ] τὸ περὶ F.

στρατιωτῶν, τότε καὶ ἐπὶ τὸ ἐγγύτερον τῷ προκειμένῳ τὸν λόγον ἤγαγε, τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς πανταχοῦ ἐσπούδακεν ἀπαλλάξαι τὸ χάρισμα κατηγορίας, καὶ περιστῆσαι τὸ ἔγκλημα εἰς τοὺς εἰληφότας. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἔσομαι βάρβαρος, ἀλλὰ, “τῷ λαλοῦντι βάρβαρος.” Καὶ πάλιν οὐκ εἶπεν, ὁ λαλῶν βάρβαρος, ἀλλ’, “ὁ ἐμοὶ λαλῶν βάρβαρος.” Τί οὖν δεῖ γενέσθαι, φησὶν; Οὐ γὰρ μόνον διαβάλλειν χρή, ἀλλὰ καὶ παραινεῖν καὶ διδάσκειν. ^Ε ¹¹Τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐνεκάλεσε καὶ ἐπετίμησε καὶ τὸ ἀνωφελὲς ἔδειξε, “καὶ συμβουλεύει λοιπὸν λέγων·” ¹²“Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταὶ ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.” Εἶδες αὐτοῦ τὸν σκοπὸν πανταχοῦ, πῶς πρὸς ἐν ὁρᾷ διηλεκτῶς καὶ διὰ πάντων, ^οτὸ τοῖς πολλοῖς χρήσιμον, τὸ τὴν ἐκκλησίαν ὠφελοῦν, ὥσπερ τινα κανόνα ^ρτοῦτον τιθεῖς; Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα κτήσῃσθε τὰ χαρίσματα, ἀλλ’, “ἵνα ⁹καὶ περισσεύητε,” τουτέστιν, ἵνα καὶ μετὰ δαψιλείας ^ταὐτὰ πολλῆς ἔχητε. Τοῦτο γὰρ ἀπέχω τοῦ μὴ βούλεσθαι ἔχειν ὑμᾶς αὐτὰ, ὅτι καὶ ³²⁵περισσεύειν ὑμᾶς ἐν αὐτοῖς βούλομαι, μόνον ἂν εἰς τὸ κοινῇ συμφέρον αὐτὰ μεταχειρίζητε.

Καὶ πῶς ^ααὐτὸ τοῦτο γένοιτο, φησί; ¹Τοῦτο καὶ ἐπάγει λέγων· ¹²“Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσση, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ ^νπροσεύξωμαι τῇ γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. Τί οὖν ἐστι; Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοί· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοί.” Ἐνταῦθα δείκνυσιν ἐν αὐτοῖς ὃν τὸ λαβεῖν τὸ χάρισμα. Προσευχέσθω γὰρ, φησί, τουτέστι, τὰ παρ’ ἑαυτοῦ ^ωεἰσαγέτω. Καὶ γὰρ εἰς σπουδαίως αἰτήσης, ^Βλήψῃ. Αἵτει τοίνυν μὴ γλώττης ἔχειν χάρισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνείας, ἵνα πᾶσιν ὠφέλιμος γένη, καὶ μὴ ἐν σεαυτῷ μόνῳ κατακλείσῃ τὸ χάρισμα. “Ἐὰν γὰρ προσεύξωμαι τῇ γλώττῃ, φησί, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν.” Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν τὸν λόγον ἀνάγων δείκνυσιν, ⁽⁴⁷⁷⁾ ὅτι οὐκ ἄλλοις ἄχρηστος μόνον ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ, εἶγε ὁ νοῦς αὐτῷ ἄκαρπος; Ἄν γὰρ τις φθέγγηται μόνον τῇ Περσῶν γλώσσῃ, ἢ ἐτέρᾳ τινὶ ἀλλοτρίᾳ, μὴ εἰδῇ δὲ ἃ λέγει,

11 v. 12.

12 v. 13—15.

¹¹ τοῦτο pro ὅ omnes. ^ο τὸ om. F. et a pr. man. E.¹² καὶ accessit ex C.E.F. et a pr. man. A. ^ρ τοῦτον A.C.E. Veron. τοῦτο vulgo. ⁹ καὶ accessit ex omnibus. ^τ αὐτὰ πολλῆς omnes. πολλῆς αὐτὰ Edd. ^α αὐτὸ τ. γένοιτο] ἂν γένοιτο τοῦτο F. ¹ τοῦτο, quod aberat, debetur nostris A.F. ^ω εἰσαγέτω omnes. ^Β Legebatur εἰσαγέτω sine monito.

ἄρα καὶ ἑαυτῷ λοιπὸν ἔσται βάρβαρος, οὐχ ἑτέρῳ μόνον, διὰ
 C τὸ μὴ εἶδέναι τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς. Καὶ γὰρ ἦσαν τὸ πα-
 λαιὸν καὶ χάρισμα εὐχῆς ἔχοντες πολλοὶ μετὰ γλώττης· καὶ
 ἤρχοντο μὲν, καὶ ἡ γλώττα ἐφθέγγετο, ἢ τῇ Περσῶν ἢ τῇ
 Ῥωμαίων φωνῇ εὐχομένη, ὁ νοῦς δὲ οὐκ ᾔδει τὸ λεγόμενον.
 Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ἐὰν προσεύξωμαι τῇ γλώττῃ, τὸ πνεῦμά
 μου προσεύχεται,” τούτέστι, τὸ χάρισμα τὸ δοθὲν μοι καὶ
 κινεῖ τὴν γλώτταν, “ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαρπὸς ἐστί.” Τί ποτ’
 οὖν τὸ ἄριστον *καὶ ὠφέλιμον; καὶ πῶς χρὴ ποιεῖν, ἢ τί αἰτεῖν
 παρὰ τοῦ θεοῦ; Τὸ καὶ τῷ πνεύματι, τούτέστι, τῷ χαρίσματι,
 καὶ τῇ διανοίᾳ προσεύχεσθαι. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Προσεύξομαι
 D τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι,
 ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ.” Τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ, ἵνα
 ἢ καὶ ἡ γλώττα φθέγγηται, καὶ ὁ νοῦς μὴ ἀγνοῇ τὰ λεγόμενα.
 Ἄν γὰρ μὴ τοῦτο ἦ, καὶ ἑτέρα σύγχυσις ἔσται. ¹³ “Καὶ γὰρ
 εἰς εὐλογίης, φησὶ, τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον
 τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί
 λέγεις οὐκ οἶδε; Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ’ ὁ ἕτερος
 οὐκ οἰκοδομεῖται.” Σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν
 ἑσπάρτον τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς
 ἐκκλησίας. Ἰδιώτῃ δὲ τὸν λαϊκὸν λέγει, καὶ δείκνυσιν αὐτὸν
 E οὐ μικρὰν ὑπομένοντα τὴν ζημίαν, ὅταν τὸ ἀμὴν εἰπεῖν μὴ δύνῃ-
 ται. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἂν εὐλογίης τῇ τῶν βαρβά-
 ρων φωνῇ, οὐκ εἰδὼς τί λέγεις, οὐδὲ ἐρμηνεύσαι δυνάμενος, οὐ
 δύναται ὑποφωνῆσαι τὸ ἀμὴν ὁ λαϊκός. “Οὐ γὰρ ἀκούων τὸ,
 “εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,” ὅπερ ἐστὶ τέλος, οὐ λέγει τὸ,
 “Ἀμήν.” Εἵτα πάλιν παραμυθούμενος ¹⁴ τοῦτο, ἵνα μὴ δόξη
 σφόδρα ἐξευτελίζειν τὸ χάρισμα, ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι
 λαλεῖ μυστήρια, καὶ θεῷ λαλεῖ, καὶ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, καὶ ὅτι
 τῷ πνεύματι προσεύχεται, παραμυθίαν ἐπινοῶν οὐ μικρὰν ¹⁵ ἐκ
 326 τούτων, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, λέγων· “Σὺ μὲν γὰρ καλῶς
 εὐχαριστεῖς” πνεύματι γὰρ κινούμενος φθέγγῃ· ἀλλ’ ἐκεῖνος
 οὐδὲν ἀκούων, οὐδὲ εἰδὼς τὰ λεγόμενα, ἔστηκεν οὐ πολλὴν δεχό-
 μενος τὴν ὠφέλειαν.

Εἵτα ἐπειδὴ κατέδραμε τῶν τὸ χάρισμα τοῦτο ἐχόντων, ὥς
 οὐδὲν μέγα ¹⁶ κεκτημένων, ἵνα μὴ δόξη ὥς ἀπεστερημένους αὐτοῦ
 ἐξευτελίζειν αὐτοὺς, ὅρα τί φησιν· ¹⁴ “Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ,
 πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.” Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα-

¹³ v. 16, 17.

¹⁴ v. 18.

* καὶ τὸ ὦφ, Edd. τὸ om. C.E.F. Cat. et a pr, man, A.

γ καὶ om. F.

¹⁶ σπάρτον C.E.F. σπάρτην vulgo. ¹⁵ οὐ γὰρ] ὁ γὰρ μὴ F.

¹⁴ τούτων F.

¹⁵ ἐκ τούτων] τούτῳ F. ¹⁶ κεκτημένων omnes. ἐχόντων Edd.

χοῦ ποιεῖ. Μέλλον γὰρ καθαιρεῖν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ τὰ πλεονεκτήματα, καὶ δεικνύειν λοιπὸν οὐδὲν ὄντα, πρότερον αὐτὸν ταῦτα ἐσχηκότα δείκνυσιν, καὶ μετὰ πλείονος ὑπερβολῆς, καὶ B τότε ζημίαν αὐτὰ καλεῖ, οὕτω λέγων· ¹⁵ “Εἴ τις δοκεῖ πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον. Περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.” Καὶ τότε ὅτε ἔδειξε πάντων αὐτὸν πλεονεκτοῦντα, φησὶν, “Ἀλλ’ ἀτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν.” Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, “Πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις ¹⁶ λαλῶν.” Μὴ τοίνυν μέγα φρονεῖτε, ὡς μόνοι τὸ χάρισμα ἔχοντες· καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ κέκτημαι, καὶ ὑμῶν πλέον. ¹⁶ “Ἀλλὰ θέλω πέντε λόγους ἐν ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους C κατηχήσω.” Τί ἐστι, “Διὰ τοῦ νοός μου ἰλαῆσαι, ¹⁷ ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω;” Νοῶν ἂ λέγω, καὶ ἂν δύνωμαι καὶ ἐτέροις ἐρμηνεύσαι, καὶ μετὰ συνέσεως εἰπεῖν, καὶ διδάξαι τοὺς ἀκούοντας. “Ἡ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.” Διὰ τί; “Ἰνα ¹⁸ κατηχήσω ἄλλους,” φησί. Τὸ μὲν γὰρ καὶ ἐπίδειξιν ἔχει μόνον, τὸ δὲ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὃ πανταχοῦ ζητεῖ, τὸ κοινῇ συμφέρον. ¹⁹ Καίτοιγε ξένον τὸ (478) χάρισμα ἦν τὸ τῶν γλωσσῶν, τὸ δὲ τῆς προφητείας σύνθεός τε καὶ παλαιὸν καὶ πολλοῖς ἤδη δοθέν, τοῦτο δὲ τότε πρῶτον D ἄλλ’ ὅμως οὐ σφόδρα ἦν αὐτῷ περισπούδαστον. Διόπερ οὐδὲ ἐκέχρητο αὐτῷ, οὐ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ παρὰ τὸ τὰ χρησιμώτερα ζητεῖν. Καὶ γὰρ ἦν πάσης κενοδοξίας ἀπηλλαγμένος, καὶ ἐν μόνον σκοπῶν, ὅπως βελτίους ἐργάσῃται τοὺς ἀκούοντας. Διὸ καὶ τὸ χρησίμον καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύνατο βλέπειν, ἐπειδὴ τῆς κενῆς δόξης ἀπήλλακτο· ὡς ὃ γε ἐκείνη καταδουλωθεὶς, οὐ τὸ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλ’ οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ δυνήσεται κατιδεῖν συμφέρον. Τοιοῦτος ἦν ὁ Σίμων, ὃς ἐπειδὴ πρὸς δόξαν εἶδε κενὴν, οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ χρησίμον εἶδε· τοιοῦτοι E καὶ Ἰουδαῖοι, οἱ διὰ ταύτην τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκείαν ὁ προσέπιον σωτηρίαν. Ἐντεῦθεν καὶ εἰδῶλα ἐτέχθη, καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι ἐπὶ τὰ πονηρὰ δόγματα ἐκ ταύτης ὁ παροξυνθέντες ἐξέκειλαν τῆς ἡμαίνιας. Καὶ ὅρα τὴν διαστροφὴν τοῦ πάθους.

¹⁵ Philpp. iii. 4—7.¹⁶ γ. 19.^a αὐτὸν pro ἐάντων omnes.¹ αὐτὸ E.² αὐτὸν omnes. Edebatur^b ἐαυτὸν.¹ λαλῶ F.¹ λαλῆσαι om. A.² ἵνα κ. ἀ. κατηχήσω] ἀντὶ

τοῦ C.

¹ ἂν δύνωμαι] Sic C.E. et ex corr. (pro ἂν δύναμαι) A. ἂ δύναμαι

Edd.

¹ κατ. ἄλλους] καὶ ἄλλους κατ. C. Mox καὶ ante ἐπίδειξιν om. idem.ⁿ καίτοι F.¹ προσέτιν] προσένειμον (sic) F.¹ παροξυνθέντες C.F.

παροξυνάντες Edd.

¹ μανίας] βασκανίας F.

Διὰ γὰρ ταύτην κακέινων ἔνιοι πένητες ἐγένοντο, καὶ ἕτεροι
περὶ πλοῦτον ἐσπούδασαν. Τοσαύτη αὐτῆς ἡ τυραννίς, ὥς καὶ
327 ἐν τοῖς ἐναντίοις κρατεῖν. Καὶ γὰρ ἐπὶ σωφροσύνῃ τις κενο-
δοξεῖ, καὶ ἐπὶ μοιχείᾳ πάλιν ἄλλος, καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ οὗτος,
καὶ ἐπὶ ἀδικίᾳ ἕτερος, καὶ ἐπὶ τρυφῇ, καὶ ἐπὶ νηστείᾳ, καὶ ἐπὶ
ἐπιεικειᾷ, καὶ ἐπὶ θρασύτητι, καὶ ἐπὶ πλούτῳ, καὶ ἐπὶ πενίᾳ.
Καὶ γὰρ ἔνιοι τῶν ἔξωθεν, παρὸν λαβεῖν, διὰ τὸ θαυμάζεσθαι
οὐκ ἐλάμβανον. Ἀλλ' οὐχ οἱ ἀπόστολοι οὕτως. "Οτι ἡ γὰρ
καθαροὶ δόξης ἦσαν, ἐδήλωσαν δὲ ὧν ἐποίησαν. Καὶ γὰρ ὅτε
θεοὺς αὐτοὺς ἐκύλουν, καὶ θύειν αὐτοῖς ἦσαν παρεσκευασμένοι
ταύρους ἐστεμμένους, οὐχ ἀπλῶς ἀπηγόρευσαν τὸ γινόμενον
Βμόνον, ἀλλὰ καὶ διέρρηξαν αὐτῶν τὰ ἱμάτια. Καὶ ὅτε τὸν
χωλὸν διώρθωσαν, πάντων πρὸς αὐτοὺς κεκνητότων ἔλεγον,
17 "Τι ἡμῖν ἀτενίζετε, ὥς ἰδίᾳ δυνάμει πεποικηκόσι τοῦ περι-
πατεῖν ⁸ τοῦτον;" Κακέينوι μὲν ἐν ἀνδράσι θαυμάζουσι πενίαν,
τὰ τῆς πενίας ἡρουντο· οὗτοι δὲ ἐν ἀνθρώποις καταφρονοῦσι
πενίας καὶ ἐπαινοῦσι πλοῦτον. Καὶ οὗτοι μὲν, εἴ τι ἔλαβον,
τοῖς δεομένοις ἐπῆρκον· ⁹ οὕτως οὐ διὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ
φιλανθρωπίαν ἅπαντα ἔπραττον· ἐκεῖνοι δὲ τουναντίον ἅπαν,
ὥσπερ ἐχθροὶ καὶ λυμεῶνες τῆς κοινῆς φύσεως ὄντες, οὕτω καὶ
C ταῦτα ἐποίουν. Ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν ἡ τὰ αὐτοῦ κατε-
πόντιζεν ἅπαντα εἰκὴ καὶ μάτην, τοὺς παραπαίοντας καὶ μαινο-
μένους μιμούμενος· ὁ δὲ μηλόβοτον τὴν αὐτοῦ χώραν πᾶσαν
ἀνῆκεν. Οὕτω πάντα πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν. Ἀλλ' οὐχ
οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἐδέχοντο τὰ διδόμενα, καὶ διένεμον τοῖς δεο-
μένοις μετὰ τοσαύτης ἐλευθερίας, ὥς καὶ λιμῷ διηνεκεῖ συζῆν.
Εἰ ¹⁰ δὲ δόξης ἤρων, οὐκ ἂν τοῦτο ¹¹ ἐποίησαν, τὸ ὕλαμβάνειν καὶ
διανέμειν, δεδοκότες μὴ τις ὑποψία γένηται κατ' αὐτῶν. Ὁ
γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ρίψας διὰ δόξαν, πολλῶ μάλλον τὰ ἐτέρων οὐ
D λήψεται, ὥστε μὴ δοκεῖν ἐτέρων δεῖσθαι, μηδὲ ὑποπτέυσθαι.
Τούτους δὲ ὁρᾷς καὶ διακονουμένους, καὶ προσαιτοῦντας αὐτοὺς
ὑπὲρ τῶν δεομένων· οὕτω πατέρων ἦσαν ¹² πάντων φιλοστορ-
γότεροι. Θεὰ δὲ καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν συμμέτρους, καὶ κενο-
δοξίας ἀπηλλαγμένους. ¹³ "Ἐχοντες γὰρ, φησὶ, ἁσκεπά-
σματα καὶ τροφὰς, τούτοις ἀρκεσθισόμεθα." Οὐ καθάπερ ὁ
Σινωπεὺς ἐκεῖνος ὁ ῥάκια περιβεβλημένος καὶ πίθον αἰκῶν εἰς
οὐδὲν δέον, ἐξέπληξε μὲν πολλοὺς, ἀφέλησε δὲ οὐδένα. Ὁ δὲ

17 Act. iii. 12.

18 1 Tim. vi. 8.

¹ γὰρ] δὲ F. ⁸ τοῦτον] αὐτὸν C.E. ⁹ οὕτως] καὶ οὕτως C.E. ¹⁰ τὰ
αὐτοῦ om. F. ¹¹ δὲ] + καὶ a pr. man. A. ¹² ἐποίησαν omnes. Edebatur
ἐποίουν. ¹³ ὕλαμβάνειν] + λέγω C. ¹⁴ πάντων om. F. πάντων ἦσαν in verso
ord. ante corr. C. ¹⁵ σκ. καὶ τρ.] τρ. καὶ σκ. C.E.

Παῦλος τούτων μὲν οὐδὲν ἐποίει· οὐδὲ γὰρ πρὸς φιλοτιμίαν ἐβλεπεν, ἀλλὰ καὶ ἱμάτια περιεβέβλητο μετὰ εὐσχημοσύνης ἐπάσης, καὶ οἰκίαν ὀφείκει διηνεκῶς, καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἀπασαν ἐπὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπεδείκνυτο, ἥς ὁ Κυνικός κατεφρόνει, ζῶν ἡσυχῶς, καὶ δημοσίᾳ ἀσχημονῶν, καὶ ὑπὸ τῆς περὶ τὴν δόξαν ματίας συρόμενος. Ἄν γὰρ ἔρηται τις τῆς τοῦ πίθου οἰκήσεως τὴν αἰτίαν, οὐδεμίαν ἑτέραν εὐρήσει, ἀλλ' ἢ κεινοδοξίαν μόνην. Ὁ δὲ Παῦλος καὶ μισθὸν παρείχε τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ κατέμενεν ἐν 328 τῇ Ῥώμῃ. Καίτοιγε ὁ τὰ πολλῶ εὐτονώτερος δυνήθεις, πολλῶ μᾶλλον τοῦτο ἴσχυσε ἄν. Ἄλλ' οὐχ ἐώρα πρὸς δόξαν, τὸ χαλεπὸν θηρίον, τὸν δαίμονα τὸν δεινόν, τὴν λύμην τῆς αἰκουμένης, τὴν ἔχιν τὴν ἰοβόλον. Καθάπερ γὰρ τὸ θηρίον ἐκείνο τὴν νηδὺν τῆς τεκούσης διαρρήγνυσι τοῖς ὄνυξιν, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ πάθος τὸν τίκοντα διασπαράττει.

(479) Πόθεν οὖν ἂν τις εὖροι τῷ ποικίλῳ τούτῳ νοσήματι φάρμακον; Εἰ τοὺς καταπατήσαντας αὐτὸ εἰς μέσον ἀγάγοι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων εἰκόνα βλέπων, οὕτω τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν κατενόησει. Καὶ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ· ἀλλὰ μηδεὶς ἐγκα- B λείτω ταυτολογίαν, εἰ πολλακίς αὐτοῦ μνημονεύομεν, καὶ ἐπὶ πάντων. Τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐστὶν ὃ κακίονον θαυμαστὸν ἀποφαίνει, καὶ τοὺς μὴ ζηλοῦντας αὐτὸν πάσης ἀποστερεῖ συγγνώμης. Εἰ μὲν γὰρ μέρος μὲν τι αὐτοῦ, μέρος δὲ ἕτερον καταρωθώκοτας ἐπιδείκνυμεν, εἶπεν ἂν τις καὶ δυσκατόρθωτον εἶναι τὴν ἀρετὴν· οὐδὲ γὰρ εἶναι εὐκόλον ἐνὶ πάντα ὁμοῦ κατορθοῦν, ὡς μέρος ἕκαστος τῶν ἁγίων ἤνυσεν. Ὅταν δὲ εὐρίσκηται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τὰ πάντα ἔχων, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν, οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν τοῖς πρὸ τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος εἰς τὸ αὐτὸ μὴ δυνάμενοι μέτρον φθάσαι; Ὡς C οὖν οὗτος ὁ πατριάρχης τοῦ θηρίου τούτου περιεγέμετο καὶ ἐκράτησεν; Ἡνίκα πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν ἀμφισβήτησιν εἶχε. Καὶ γὰρ ἐλαττωθεὶς, καὶ τῶν πρωτείων ἀποτυχῶν, οὐκ ἤλγησεν. Ἰστε δὲ ὅτι ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἡ αἰσχύνῃ τῆς ζημίας χείρων τοῖς μικροψύχοις, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸς ἀπάντων κύριος ᾖ, καθάπερ ἐκείνος τότε, καὶ τῆς τιμῆς πρότερος ἄρξας, μὴ ἀντιτιμῶτο. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐκείνον ἔδακνεν, ἀλλὰ καὶ τὰ κδεύτερα ἔχων ἔσπεργε, καὶ ἀδικηθεὶς παρὰ τοῦ νέου ὁ D πρεσβύτης, καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφιδοῦ ὁ θεὸς οὐκ ἠγανάκτει οὐδὲ

^b εὐρήσειεν F. ^c ὄνυξιν] ὀδοῦσιν ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. ^d τοῦτον] τοιοῦτον A.C.E. ^e καταρωθώκοτας F, et ex corr. A. receptum a Sav. cet. Statim ἐπιδείκνυμεν F. ^f ἐνὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ^g μὴ δ. μέτρον omnes. Edebatur μέτρον μὴ δ. ^h πῶς] πότε C. Statim οὗτος om. F. ⁱ ἀπάντων] ὁ τοῦ παντός F. ^k δευτέρῃ (sic) F.

ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ καὶ ἐφίλει ὁμοίως καὶ ἐθεράπευε. Πάλιν νικήσας τὸν πόλεμον ἐκείνον τὸν μέγαν καὶ φοβερὸν, καὶ τοὺς βαρβάρους κατὰ κράτος ἐλάσας, οὐκ ἐμπομπέει τῇ νίκῃ, οὐδὲ τρόπαιον ἴσθισι· σῶσαι γὰρ ἐβούλετο μόνον, οὐκ ἐπιδείξασθαι. Ξένους ἐδέχετο πάλιν, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἐκενοδόξει, ἀλλ' αὐτὸς καὶ προσέτρεχε καὶ προσεκύνει, οὐχ ὥς εἰ ποίων, ἀλλ' ὥς εὖ

Εὐπάσχων, καὶ κυρίου καλεῖ, οὐδὲ εἰδὸς τίνες ποτέ εἰσιν οἱ παραγεύομενοι, καὶ παρίστησι τὴν γυναῖκα ἐν τάξει θεραπαίνιδος. Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πρὸ τούτου θανατασθὸς οὕτω φανείς, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν γυναῖκα ἀπολαβὼν, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας τιμῆς, πρὸς οὐδὲνα ἐπιδείκνυται· ἀλλ' οἱ μὲν ἐγχαώριοι καὶ βασιλεῖα αὐτὸν ἐκάλουν, αὐτὸς δὲ καὶ τιμὴν κατέβαλε τοῦ τάφου. Καὶ ἡνίκα δὲ ἔπεμπε μνηστευσόμενος, οὐδὲν ἐκέλευσε μέγα περὶ αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν εἰπεῖν τῷ παιδί, ἀλλ' ἀπλῶς ἀγαγεῖν τὴν νύμφην. Βούλει ¹καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς χάριτος

329 ἐξετάσαι, ὅτε πολλὴ πανταχόθεν αὐτοὺς περιέρρει τῆς διδασκαλίας ἡ δόξα, ²καὶ ἰδεῖν καὶ τότε τοῦτα τὸ πάθος ἐκβεβλημένον; Ἐννόησόν μοι τοῦτον αὐτὸν τὸν ταῦτα λέγοντα, πῶς αἰεὶ τὸ πᾶν ἀνατίθῃσι τῷ θεῷ, πῶς τῶν μὲν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ μέμνηται συνεχῶς, τῶν δὲ κατορθωμάτων οὐκέτι, πλὴν εἰ ποτέ μαθητὰς ἐπανορθῶσαι θέοι· ³καὶ ἀναγκασθῇ ποιῆσαι τοῦτο, ἀφροσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖ, καὶ τῶν πρωτείων τῷ Πέτρῳ παραχωρεῖ, καὶ οὐκ αἰσχύνεται ἐργαζόμενος παρὰ Πρισκίλλῃ καὶ Ἀκύλᾳ, καὶ πανταχοῦ ⁴ταπεινὸν ἑαυτὸν ἐσπούδακε δεικνύναι, οὐ σοβῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, οὐδὲ ὄχλους περιφέρων, ἀλλ' ἐν τοῖς

Βασίμοις κατατάττων ἑαυτόν. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹⁹· Ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, τούτέστιν, εὐκαταφρόνητος καὶ οὐδὲν ἔχουσα κομψόν· καὶ πάλιν, “Εὐχόμεαι ὑμᾶς μὴ ποιῆσαι κακὸν μηδὲν, ἵνα μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανώμεν.” Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ δόξης καταφρονεῖ ταύτης; Ὁ ⁵γὰρ τῆς ἁπλῆς δόξης καταφρονῶν καὶ βασιλείας καὶ γεέννης διὰ τὸ τῷ ⁶Χριστῷ δοκοῦν· καὶ γὰρ ἀνάθεμα εὐχεται εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης· καὶ γὰρ ὑπὲρ Ἰουδαίων ⁷λέγει τοῦτο βούλεσθαι πάσχειν, διὰ τοῦτο λέγει, ἵνα μὴ δόξη τις τῶν ἀνοήτων ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν πρὸς

330 αὐτοὺς γεγενημένων· εἰ τοίνυν ἐκεῖνα παραδραμεῖν ἔτοιμος, τί θαυμάζεις, εἰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ; Ἀλλὰ τοὺς νῦν ⁸ἅπαντα

19 2 Cor. x. 10. xiii. 7.

¹ καὶ] δὲ καὶ F. ² καὶ] + ἦν A. ³ καὶ] + εἰ F. ⁴ ταπεινῶν F.
⁵ οὐδὲνα F. Statim κομψὸν obtulerunt C.E. οὐδὲν ἔχουσα κόμπον Edd. *fastum*
ignorans Interp. ⁶ γὰρ eras, in A. ⁷ Χριστῷ] θεῷ F. ⁸ λέγει τοῦτο
Codd. τοῦτο λέγει Edd. ⁹ ἅπαντας A.F.

βαπτίζει, οὐ δόξης ἐπιθυμία μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸνναντίον ὕβρις, καὶ ἀτιμίας δέος. Ἄν τε γὰρ ἐπαινέσῃ τις, ἔφυσήθησαν, ἂν τε ψέξῃ, κατηνέχθησαν. Καὶ καθάπερ τὰ ἀσθενῆ σώματα καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐπηρεάζεται, οὕτω καὶ αἱ χαμαίζηλοι ψυχαί. Τοὺς γὰρ τοιοῦτους οὐ πενία μόνον, ἀλλὰ καὶ πλοῦτος ἀπολλυσιν, οὐ λύπη μόνον, ἀλλὰ καὶ χαρὰ, καὶ τὰ χρηστὰ μᾶλλον, ἢ τὰ λυπηρά. Ἡ μὲν γὰρ πενία ^ωκαὶ σφρονεῖν ἀναγκάζει, ὁ δὲ πλοῦτος καὶ εἰς κακόν τι μέγα ἐξάγει πολλάκις. Καὶ ὥσπερ ^Dοἱ πυρέττοντες πρὸς πάντα εἰσὶ δυσάρεστοι, οὕτω καὶ οἱ διεφθαρμένοι τὴν ψυχὴν πάντοθεν πλήττονται.

^xΤαῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ πενίαν φεύγωμεν, μὴ πλοῦτον θαυμάζωμεν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν πρὸς πάντα ἱκανὴν κατασκευάζωμεν. Καὶ γὰρ οἰκίαν τις οἰκοδομοῦμενος, οὐ τοῦτο σκοπεῖ ὅπως μήτε ὑετὸς ἐπ' αὐτὴν κατενεχθεῖη, μήτε ἀκτὺς ἔλθοι τοῦτο γὰρ ἀμήχανον· ἀλλ' ὅπως αὐτὴ ἱκανὴ γένοιτο πάντα φέρειν. Καὶ ὁ πλοῖον δὲ τεκταινόμενος, οὐχ ὅπως μὴ κύματα αὐτῷ ^υπροσ-Ε ρήξειε, μηδὲ χειμῶν ἀρθείη θαλάσσης, ποιεῖ τι καὶ μηχανάται· καὶ γὰρ ²καὶ τοῦτο ἀμήχανον· ἀλλ' ὅπως οἱ τοῖχοι τῆς νεὸς πρὸς ἅπαντα εἶεν ἐπιτήδαιοι. Καὶ ὁ σώματος φροντίζων πάλιν οὐ τοῦτο σκοπεῖ, ^aπῶς μὴ ἀνωμαλία ἀέρων γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸ σῶμα ἅπαντα ταῦτα ^bεὐκόλως φέροι. Οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ποιῶμεν, καὶ μὴ ὅπως φεύγωμεν πενίαν, μηδὲ ὅπως ^cγενώμεθα πλούσιοι σπουδάζωμεν, ἀλλ' ὅπως πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν ἕκαστον τούτων μεταχειρίσωμεν. Διὸ ³³⁰ταῦτα ἀφέντες, κατασκευάζωμεν τὴν ψυχὴν καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ ἐπιτηδεύειν. Κἂν γὰρ μηδὲν ἀνθρώπινον ^dσυμβαίνει, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ ἀδύνατον, καὶ οὕτω βελτίων ὁ μὴ πλοῦτον ζητῶν, ἀλλ' εἰδὼς πάντα φέρειν εὐκόλως, τοῦ διαπαντός πλουτοῦντος. Τί δήποτε; ^eΠρῶτον ὅτι οὗτος μὲν οἰκοθεν ἔχει τὸ ἀσφαλές, ἐκεῖνος δὲ ἔξωθεν. Καὶ ὥσπερ ^fστρατιώτης βελτίων ὁ τῷ σώματι θαρσύνων καὶ τῇ τέχνῃ τοῦ πολεμεῖν, τοῦ τὴν ἰσχὺν ἐν ^Bτοῖς ὅπλοις ἔχοντος μόνον· οὕτω ^gτοῦ χρήμασι θαρροῦντος ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς πεφραγμένος ἀμείνων. Δεύτερον, ὅτι κἂν εἰς

¹ ^v Sic F. Legebatur ἐφυσήθη, ἂν τε ψέξῃ, κατηνέχθη ἂν (ἂν om. C.). Neque aliter Interpres. ^w καὶ om. F. ^x ΗΘΙΚΟΝ. ^y ὅτι δὲ κατασκευάζειν ἡμᾶς αὐτοὺς πενίαν φέρειν γενναίως, ἵνα συμβάσῃς ἡμῖν πενίας, μὴ θαυμάζωμεθα· καὶ κατὰ πλουτουμένων. Veron. ^z πρὸς ῥήξειε (sic) C.E. προσήξει a pr. man. A. ² καὶ om. F. ^a πῶς pro ὅπως A.C.E. Statim μὴ post ἀέρων transp. C.E. ^b Sic omnes. εὐκόλως post σῶμα vulgo legitur. ^c γενώμεθα Edd. γενοίμεθα Codd. ^d συμβαίνει A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^e πρῶτον ὅτι οὗτος μὲν] Sic F. π. μὲν ὁ τοιοῦτος Edd. π. μὲν γὰρ ὁ τοιοῦτος C. π. μὲν ὁ τοιοῦτος μὲν E. π. μὲν ὅτι οὗτος ὁ τοιοῦτος ex corr. A. Erat a pr. man. π. μὲν ὁ τοιοῦτος ὁ τοιοῦτος μὲν. ^f ὁ στρ. A. Mox θαρσύνων pro θαρρῶν omnes. ^g τοῦ] τοῖς A.

πεινάν μὴ καταπέσῃ, ^hἀδύνατον αὐτὸν ἀτάραχον εἶναι· καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχει κλύδωνας ὁ πλοῦτος καὶ ταραχάς. Ἄλλ' οὐχ ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' ἡδονὴν μόνον καὶ ἀσφάλειαν. Καὶ γὰρ ἀχείρωτον ποιεῖ τοῖς ἐπιβουλεύουσιν· ὁ δὲ πλοῦτος τοῖναντίον ἅπαν, εὐεπιχείρητον καὶ ἀλώσιμον. Καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις ἔλαφοι καὶ λαγωὶ μάλιστα πάντων εἰσὶν ἐυχείρωτοι διὰ τὴν C ἐν τῇ φύσει δειλίαν, ὅς δὲ ἄγριος καὶ ταῦρος καὶ λέων οὐδ' ἂν ἐμπέσοιεν ῥαδίως τοῖς ἐπιβουλεύουσιν· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πλουτούντων, καὶ ἐν πεινᾷ ζώντων ἐκόντων ἔστιν ἰδεῖν. Ὁ μὲν γὰρ τῷ λέοντι καὶ τῷ ταύρῳ ἔοικεν, ὁ δὲ τῇ ἐλάφῳ καὶ τῷ λαγῶ. Τίνα γὰρ αὐτῷ δέδοικεν ὁ πλοῦτος; οὐχὶ ληστὰς; οὐχὶ δυνάστας; ^kοὐ βασκάνους; οὐ σκυοφάντας; Καὶ τί λέγω ληστὰς καὶ σκυοφάντας, ὅπου γε καὶ τοὺς οἰκέτας ^lαὐτοὺς ὑποπτέει; Καὶ τί λέγω ζῶν; ^mοὐδὲ τελευτήσας τῆς τῶν ληστευόντων κακουργίας ἀπήλλακται, οὐδὲ ἰσχύει ὁ θάνατος ἐν D ἀσφαλείᾳ αὐτὸν ⁿτηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν ὄντα συλῶσιν οἱ κακουργοῦντες· οὕτω πρᾶγμα ἐπισφαλές ὁ πλοῦτος. Οὐ γὰρ δὴ οἰκίαι διορύττονται μόνον, ἀλλὰ καὶ τάφοι ἀναρρήγνυνται καὶ θῆκαι. Τί οὖν ἀθλιώτερον τούτου γένοιτ' ἂν, ὅταν μὴδὲ θάνατος ^oαὐτῷ παρέχῃ τὴν ἄδειαν ταύτην, ἀλλὰ τὸ δέλαιον ^pσῶμα ἐκεῖνο οὐδὲ ζῶης ἀποστερηθὲν ἀπήλλακται τῶν ἐν τῇ ζωῇ κακῶν, τῶν τὰ τοιαῦτα κακουργοῦντων καὶ πρὸς κόνιν καὶ τέφραν ἐπειγομένων πολεμεῖν, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον, ἢ ἦν ἡ ἐξῆς; Τότε μὲν γὰρ εἰς ^qταμιεῖον εἰσιόντες, τὰ κιβώτια E μὲν ^rἐκίνουν, τοῦ σώματος δὲ ἀπείχοντο, καὶ οὐκ ἂν τοσαῦτα ἔλαβον, ὥς καὶ αὐτὸ γυμνῶσαι τὸ σῶμα· νυνὶ δὲ οὐδὲ ^sτούτων ἀπέχονται αἱ μιαιναὶ τῶν τυμβωρύχων χεῖρες, ἀλλὰ κινουσί· αὐτὰ καὶ περιστρέφουσι, καὶ μετὰ πολλῆς ὀμότητος ἐνυβρίζουσι. Μετὰ γὰρ τὸ παραδοθῆναι τῇ γῇ, γυμνὸν καὶ τῆς ἐκείθεν περιβολῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων ποιήσαντες, οὕτως ἀφιασιν ἐρριφθαι. Τίς οὖν οὕτω πολέμιος, ὥς ὁ πλοῦτος, ζώντων μὲν καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολλύς, τελευτησάντων δὲ καὶ τὸ σῶμα ἐνυβρίζων, καὶ οὐδὲ τῇ γῇ κρύπτεσθαι συγχωρῶν; ἢ 331 κοινὸν καὶ τῶν καταδίκων ἔστί, καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἐαλωκότων. Ἐκείνους μὲν γὰρ τοῦ θανάτου τὴν δίκην ἀπαιτήσαντες οἱ νομοθέται, οὐδὲν περαιτέρω περιεργάζονται· τού-

^h ἀδύνατον F. δυνατόν C.E. Veron. οὐ δυνατόν A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁱ ἀχείρωτος (sic) E. ^k οὐ A.C.E. οὐχὶ Edd. Statim οὐχὶ σκυ. F. ^l αὐτοὺς om. F. ^m οὐδὲ] + γὰρ F. ⁿ τηρῆσαι omnes. καταστήσαι Edd. Mox συλαῶσιν F. ^o αὐτῷ] αὐτὸς F. ^p σῶμα ἐκεῖνο pro ἐκεῖνο σῶμα omnes. σῶμα ἐκεῖνον Floril. p. 174. (Tom. xii. p. 507 C.) ^q ταμιεῖον omnes. ταμιεῖον vulgo. ^r ἐκένουν Flor. evacuabant Interp. ^s τούτου Flor.

τους δὲ ὁ πλοῦτος καὶ μετὰ θάνατον πικροτάτην ἀπαιτεῖ δίκην,
 (48r) γυμνοὺς [†]προτιθεῖς καὶ ἀτάφους, θέαμα δεινὸν καὶ ἐλεεινόν.
 Καὶ γὰρ τῶν ἀπὸ ψήφου τοῦτο πασχόντων καὶ θυμοῦ δικαστι-
 κοῦ χαλεπώτερα οὗτοι πάσχουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὕμῃαν
 τὴν πρώτην ἡμέραν ἢ καὶ δευτέραν μέιναντες ἀταφοί, τῇ γῇ
 παραδίδονται· οὗτοι δὲ ὅταν παραδοθῶσι τῇ γῇ, τότε
 γυμνοῦνται καὶ ^κὑβρίζονται. Εἰ δὲ μὴ καὶ τὴν θήκην λαβόντες
 ἀπέρχονται οἱ λησταί, οὐκέτι τῷ πλούτῳ χάρις, ἀλλὰ τῇ B
 πενίᾳ κἀνταῦθα· αὕτη γὰρ αὐτὴν φυλάττει· ὥς εἶγε καὶ ταύτην
 ἐνεχειρίσαμεν τῷ πλούτῳ, καὶ ἀφέντες ἀπὸ λίθου κατασκευάζειν
 αὐτήν, ἐχαλκεύσαμεν ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ ταύτην ἂν ἀπωλέσαμεν.
 Οὕτως ἄπιστον πρᾶγμα ὁ πλοῦτος, καὶ οὐ τῶν ἐχόντων
 τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον τῶν ἀρπάζειν ἐπιχειρούντων. Ὡστε
 περιττὸς ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁ σπουδάζων δεικνύειν ὅτι δυσχερῶσαν
 ὁ πλοῦτος, ὅπου οὐδὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς τελευταίας τυγχάνουσιν
 ἀσφαλείας οἱ τοῦτο ἔχοντες. Καίτοιγε τίς πρὸς τὸν ἀπελ-
 θόντα οὐ καταλλάττεται, κἂν θηρίον ἦ, κἂν δαίμων, κἂν
 ὅστισούν; Καὶ γὰρ ἡ θεὰ ἱκανὴ καὶ τὸν σφόδρα σιδηροῦν καὶ C
 ἀνάλγητον ἐπικάμψαι. Διὰ τοι τοῦτο, ὅταν τις ἴδῃ νεκρὸν,
 κἂν ἐχθρὸν ἴδῃ, κἂν πολέμιον, μετὰ τῶν φιλάτων δακρύνει
 καὶ ἡ μὲν ὀργὴ μετὰ τῆς ζωῆς σβέννυται, ὁ δὲ ἔλεος ἐπεισά-
 γεται. Καὶ οὐκ ἂν τις ἐπὶ κήδους καὶ ἐκφορᾶς διαγνοίῃ τὸν
 ἐχθρὸν, καὶ ^zτὸν οὐ τοιοῦτον· οὕτως ἅπαντες τὴν κοινὴν
 αἰδοῦνται φύσιν, καὶ τοὺς ^aπερὶ αὐτὴν εἰσενεχθέντας νόμους.
 Ἄλλ' ὁ πλοῦτος, οὐδὲ ^bτούτου τυχὼν, ἀφίησι τὴν ὀργὴν τοῖς
 κτησαμένοις αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδὲν ἡδικομένους τοῦ τετε- D
 λευτηκότος ἐχθροὺς καθίστησιν, εἶγε τὸ νεκρὸν σῶμα ^cγυμνοῦν,
 τῶν σφόδρα ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ἐστί. Καὶ ἡ μὲν φύσις καὶ
 τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ καταλλάττει τότε, ὁ δὲ πλοῦτος καὶ τοὺς
 οὐδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν ἐκπολεμοί, καὶ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ τὸ
 σῶμα αἰκίζεται. Καίτοι πολλὰ ἐκεῖ τὰ δυνάμενα ἐπισπά-
 σασθαι πρὸς οἶκτον, αὐτὸ τὸ νεκρὸν εἶναι, τὸ ἀκίνητον, τὸ
 πρὸς γῆν ὀδεύειν καὶ ^dτέφραν, τὸ μηδένα παρεῖναι τὸν βοηθή-
 σοντα. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων κατακλᾷ τοῖς μιαρὸν ἐκείνους διὰ E
 τὴν ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας τυραννίδα. Ὁ γὰρ τῆς
 φιλοχρηματίας ἔρω, καθάπερ τις τύραννος ἀπηνῆς, ἐφέστηκεν
 ἐγκαλεινόμενος τὰ ἀπάνθρωπα ἐπιτάγματα ἐκεῖνα, καὶ ἰθὺρία

[†] προστιθεῖς F. ^v μίαν om. Flor. p. 173. Statim τὴν πρ. ἡμ. ἢ καὶ δ. F.
 In ceteris ἢ abest. Edebatur τὴν πρ. καὶ δευτ. ἡμέραν, repugnanti-
 bus libris. ^w ὅταν] ἐπειδὴν F. ^x ἐνυβρίζονται F. καθυβρ. Flor. ^y αὐτὴν om. F.
^z τὸν om. E. ^a περὶ αὐτὴν] παρ' αὐτῆς F. ^b τούτου] ἐν τούτῳ (et om.
 τυχῶν) F. ^c γυμνοῦν τῶν] γυμνοῦντων A.E. ^d τέφραν omnes. Ede-
 batur φθοράν. ^e ἐγκαλεινόμενος αὐτοῖς Edd. αὐτοῖς ἐγκαλεινόμενος A.C.E.
 αὐτοῖς om. F. ^f ἰθὺρία] μυρία F.

ποιήσας, οὕτως ἐπὶ τὰς θήκας ἄγει. Καθάπερ γὰρ θηρία τοῖς τετελευτηκόσιν ἐπιτιθέμενοι, οὐδ' ἂν τῶν σαρκῶν ἀπέσχοντο, εἶγε που χρήσιμα ἦν αὐτοῖς τὰ μέλη. Τοιαῦτα ἀπολαύοντες τοῦ πλούτου, καὶ μετὰ τελευτὴν ὑβρίζοντες, καὶ ταφῆς ἀποστερούμενοι, ἥς καὶ οἱ τὰ ἀνήκεστα τετολμηκότες ἀπολαύουσιν.

332 Ἐτι οὖν, εἰπέ μοι, στέρξομεν αὐτὸν τὸν οὕτω πολέμιον; Μὴ παρακαλῶ, μὴ, ἀδελφοί, ἀλλὰ φεύγωμεν ἀμεταστρεπτί· κἂν εἰς χεῖρας ἔλθῃ τὰς ἡμέτερας, μὴ κατέχωμεν ἔνδον, ἀλλὰ δῆσωμεν αὐτὸν ταῖς τῶν πενήτων χερσί. Ταῦτα γὰρ αὐτὸν δύναται μᾶλλον τὰ δεσμὰ ἑκατέχειν, καὶ ἐκ τῶν ταμιείων ἐκείνων οὐδέποτε διαφεύγεται, καὶ ὁ ἄπιστος οὗτος μένει λοιπὸν πιστὸς, χειροθήης, ἡμερος, τῇ τῆς ἐλεημοσύνης δεξιᾷ ταῦτα γενόμενος.

Ἄν μὲν οὖν παραγένηται ποτε ἡμῖν, ταύτη παραδῶμεν αὐτόν· ἂν δὲ μὴ παραγένηται, μὴ ζητῶμεν, μηδὲ ἀγχωμεν ἑαυτοὺς, Βμῆδὲ τοὺς ἔχοντας μακαρίζομεν. Ποῖος γὰρ οὗτος μακαρισμός;

^h πλὴν εἰ μὴ καὶ τοὺς θηριομάχους ζηλωτοὺς εἶναι φαίης, ὅτι τὰ πολυτίμητα ἐκεῖνα θηρία κατακλείσαντες ἑαυτοῖς φυλάττουσιν οἱ τοὺς τοιοῦτους τιθέντες ἀγῶνας, αὐτοὶ ⁱ μὲν οὐ προσελθεῖν, οὐχ ἄψασθαι τολμῶντες, ἀλλ' ἀγωνιῶντες αὐτὰ καὶ τρέμοντες, ^k ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες. Τοιοῦτον γὰρ τι καὶ οἱ πλουτοῦντες πάσχουσιν, ὥσπερ θηρίον ἀπηνὲς ἐν τοῖς ταμιείοις ^l κατακλείσαντες τὸν πλοῦτον, καὶ καθ' ἐκάστην ^m μυρία παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμέραν δεχόμενοι ⁿ τραύματα, ἀπειναντίας τοῖς θηρίοις. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὅταν ἐξαγάγῃς, τότε λυμαίνεται τοῖς ἀπαντῶσιν· οὗτος δὲ ὅταν συγκεκλεισμένος ᾖ καὶ φυλαττόμενος, τότε ἀπόλλυσι τοὺς κεκτημένους αὐτὸν καὶ φυλάττοντας. Ἄλλ' ἡμεῖς τὸ θηρίον τοῦτο ποιήσωμεν ἡμερον.

Ἔσται δὲ ἡμερον, ἂν μὴ κατακλείωμεν αὐτό, ἀλλὰ ταῖς ἀπάντων τῶν δεομένων προσάγωμεν χερσίν. Οὕτω καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα ἀγαθὰ, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ μετὰ ἀσφαλείας καὶ χρηστῆς ζῶντες ἐλπίδος, καὶ κατὰ τὴν Δμέλλουσιν ἡμέραν μετὰ παρρησίας ἰστάμενοι· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

^h κατασχεῖν F.

omnes. μέντοι Edd.

absunt, obtulit noster F.

Sic C.E. παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμ. μυρία Edd.

ⁿ τὰ τραύματα Edd. invitis libris.

^h πλὴν, quod aberat, est in libris omnibus.

^k Verba ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες, quae vulgo

^l ἀποκλείσαντες F.

^m μυρία παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμ.]

ἡμέραν μυρία (om. παρ' αὐτοῦ τὴν) F.

(482)

ΛΟΓΟΣ ΔΣ.

Ἰ' Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ
νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

ΕΙΚΟΤΩΣ μετὰ τὴν πολλὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ἀπόδειξιν, σφοδρότερον κέχρηται τῷ λόγῳ, καὶ πολλῇ τῇ ἐπιτιμῇ, καὶ Ε παραδείγματος μέμνηται καταλλήλου τῷ ὑποκειμένῳ. Καὶ γὰρ τὰ παιδία πρὸς μὲν τὰ μικρὰ κέχνηε καὶ ἐπτόηται, τῶν δὲ σφύδρα μεγάλων οὐ τοσοῦτον ἔχει θαῦμα. Ἐπεὶ οὖν καὶ οὗτοι γλωσσῶν ἔχοντες χάρισμα, τὸ πᾶν ἔχειν ἐνόμιζον, ὅπερ τῶν ἄλλων ἔσχατον ἦν, διὰ τοῦτό φησι, “Μὴ παιδία γίνεσθε,” τουτέστι, μὴ ἀνόητοι, ἐνθα συνετοὺς εἶναι χρὴ, ἀλλ’ ἐκεῖ νήπιοι καὶ ἀφελεῖς, ἐνθα ἀδικία, ἐνθα κενοδοξία, ἐνθα φύσημα τὸν γὰρ τῇ κακίᾳ νηπιάζοντα καὶ φρόνιμον εἶναι δεῖ. Ὡς περ γὰρ φρόνησις μετὰ κακουργίας οὐκ ἂν εἴη φρόνησις, οὕτω καὶ ἀφέλεια μετὰ ἀνοίας οὐκ ἂν εἴη ἀφέλεια. ³³³ Καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀφελείᾳ τὴν ἀνοίαν φεύγειν δεῖ, καὶ ἐν τῇ φρονήσει τὴν πονηρίαν. Καθάπερ γὰρ οὔτε τὰ πικρὰ φάρμακα πέρα τοῦ δέοντος, οὔτε τὰ γλυκέα ὀνίνησιν, οὕτως οὐδὲ ἀφέλεια καθ’ ἑαυτήν, οὐδὲ φρόνησις. Διόπερ ἀμφότερα ^α κατακεράσαι κελεύων ὁ Χριστὸς ἔλεγε, ²⁴ “Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς ^δ οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστέραί.” Τί δέ ^ε ἐστὶ νήπιον εἶναι κακία; Τὸ ^μ μὴ δὲ εἰδέναι τί ποτὲ ἐστὶ κακία. Τοιοῦτους γὰρ αὐτοὺς εἶναι ἐβούλετο. Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία.” Οὐκ εἶπε, τολμᾶται, ἀλλ’, “ἀκούεται.” Ἰστε γὰρ ὅλως τὸ πρᾶγμα, φησὶν, ἠκούσατε γὰρ αὐτό ποτε. Καὶ γὰρ ἐβούλετο Β καὶ ἄνδρας αὐτοὺς εἶναι καὶ παῖδας, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν τῇ κακίᾳ, τὸ δὲ ἐν τῇ φρονήσει. Οὕτω γὰρ καὶ ²⁵ ὁ ἀνὴρ γένοιτο’ ἂν ἀνὴρ, ἐὰν καὶ παιδίον ᾖ· ^β ὡς ἐὰν μὴ παιδίον ᾖ τῇ πονηρίᾳ, οὐδὲ ἀνὴρ ἔσται. Ὁ γὰρ κακοῦργος οὐκ ἔσται τέλειος, ἀλλ’ ἀνόητος. ³⁴ “Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ’ οὕτως εἰσακούσονται μου, ¹ λέγει κύριος.” Καίτοιγε οὐδαμοῦ ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ἀλλ’, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, πᾶσαν τὴν παλαιὰν C

1 CAP. XIV. v. 20.

2 Matth. x. 16.

3 v. 21.

HOM. XXXVI. ^α ἐνοίας ex corr. E. ^β καὶ γὰρ—δεῖ] οὐκοῦν τὴν ἀνοίαν φεύγειν δεῖ ἐν τῇ ἀφελείᾳ F. ^γ κατακεράσαι F. ^δ οἱ ὄφεις pro οἱ ὄφεις C.E.F. et ex corr. A. οἱ ὄφεις tacite dederunt Mor. Ben. ^ε ἐστὶ]+τὸ C.E. ^μ μὴ δέ] μὴ C. ^β ὡς om. C. ¹ ὡς εἰπὼν] Sic F. Ceteri cum Veron. ὡς ἂν. ὡς δὲ ἂν ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ¹ λέγει κύριος om. F.

αἰ νόμον καλεῖ, καὶ τοὺς προφήτας καὶ τὰς ἱστορίας. Παράγει ^k δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ Ἡσαίου τοῦ προφήτου, πάλιν ὑποτεμνόμενος τοῦ χαρίσματος τὴν δόξαν πρὸς τὰ ἐκείνων χρήσιμον. Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτω μετ' ἐγκωμίου τίθησιν αὐτό. Τὸ γάρ, "οὐδὲ οὕτω," δεικνύντος ἦν, ὅτι ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς ἐκπληῆσαι τὸ θαῦμα· εἰ δὲ οὐκ ἐπέισθησαν, ἐκείνων τὸ ἐγκλημα. Καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸ ἐποίησεν ὁ θεὸς, εἰ μὴ ἔμελλον πείθεσθαι; Ἵνα τὰ αὐτοῦ πανταχοῦ φαίνηται ποιῶν. Δείξας τοίνυν καὶ ἀπὸ τῆς προφητείας, ὅτι οὐ σφόδρα χρήσιμον τὸ σημεῖον. Δεήγαγεν ⁴ "Ὅστε αἱ γλώσσαι εἰς σημεῖον εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δὲ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ^m ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων· καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπυγγέλλων ὅτι "ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστί."

Πολλὴν ὀνταυθα ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἐπαπόρησιν ἴδοι τις Ἐάν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀπίστοις σημεῖον εἰσιν αἱ γλώσσαι, πῶς λέγει, ἐὰν ἴδωσιν ὑμᾶς γλώσσαις λαλοῦντας οἱ ἄπιστοι, ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; καὶ εἰ ἡ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσι, πῶς καὶ οἱ ἄπιστοι ἐξ αὐτῆς ῥκερδανούσιν; "Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ, φησὶν, ἄπιστος προφητευόντων ὑμῶν, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, καὶ ἀνακρίνεται." Οὐχ αὕτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην δευτέρα ἐτέρα ζήτησις ἐντεῦθεν φύεται· φανέται γὰρ ἡ γλώττα ^r μείζων πάλιν τῆς προφητείας. Εἰ γὰρ αἱ γλώσσαι εἰς σημεῖον τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία τοῖς 334 πιστοῖς, τὸ τοῖς ἄλλοτρίους ἐφελκόμενον καὶ οἰκειοῦν, μερίζον τοῦ ῥυθμίζοντος τοὺς οἰκείους. Τί οὖν ἐστί τὸ εἰρημένοι; Οὐδὲν δύσκολον οὐδὲ ἀσαφές, οὐδὲ ἐναντίον τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαῖνον, ἐὰν προσέχωμεν. Ἡ μὲν γὰρ προφητεία ἀμφοτέροις ἐπιτήδειος, ἡ δὲ γλώττα οὐκέτι. Διόπερ ^s ἐπὶ μὲν τῆς γλώττης εἰπὼν, "Εἰς σημεῖον ἐστί," προσέθηκεν, "οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ

4 v. 22—25.

^k δέ] + καὶ F. ¹ τὸ ἐκείνων] ἐκείνοις F. ^m ἀνακρ. ὑπὸ πάντων in marg. habent C.E. ⁿ ὁ assumptum ex C.E. et Mosq. 2. ^o ἐντεῦθεν F. ^p κερδαινουσιν F. ^q ταύτην] + καὶ F. Statim ἐτέρα om. Cat. post ζήτησις transp. C. ^r μείζων π. τῆς πρ.] Sic A.E.F. μείζων om. C. πάλιν τῆς πρ. μείζων Edd. πάλιν μείζων τῆς πρ. Cat. ^s ἐπὶ μὲν τῆς γλ. εἰπὼν] Sic omnes pro vulgato εἰπὼν ἐπὶ τῆς γλώττης. Post εἰπὼν add. ὅτι C.

τοῖς ἀπίστοις," [†]καὶ τοῦτοις εἰς σημεῖον, τουτέστιν, εἰς ἐκ-
 πληξιν, οὐκ εἰς κατήχησιν τοσοῦτον. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς
 προφητείας, φησὶ, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, εἰπὼν, "Ἡ δὲ
 προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν." Οὐδὲ B
 γὰρ χρεῖαν ἔχει ὁ πιστὸς σημεῖον ἰδεῖν, ἀλλὰ διδασκαλίας
 δεῖται μόνον καὶ κατηχήσεως. Πῶς ^νοὖν λέγεις, φησὶν, ἀμ-
 φοτέροις χρήσιμον εἶναι τὴν προφητείαν, αὐτοῦ λέγοντος,
 "οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν;" Ἐὰν ἀκριβῶς
 ἐξετάσῃς, εἴσῃ τὸ λεγόμενον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστι
 χρήσιμος ἡ προφητεία τοῖς ἀπίστοις, ἀλλ', οὐκ ἔστιν εἰς ση-
 μεῖον, ὡς ἡ γλῶττα, ἀνωφελὲς ^ωδηλονότι. Οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις
 τι χρήσιμον ἡ γλῶττα· ἐν γὰρ αὐτῆς ἔστι τὸ ἔργον, τὸ
 ἐκπληῖξαι μόνον καὶ θορυβῆσαι. Τὸ γὰρ σημεῖον τῶν μέσων
 ἐστίν· ὡς ὅταν λέγῃ, ⁵"Ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον," καὶ C
 προστίθῃσιν, "εἰς ἀγαθόν" καὶ πάλιν, "Ἐγενήθη ὡσεὶ τέρας
 τοῖς πολλοῖς," τουτέστιν, ^εεἰς σημεῖον. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι
 τὸ σημεῖον ἐνταῦθα οὐχ ὡς ^νπάντως χρήσιμόν τι ποιοῦν παρή-
 γαγεν, ἐπήγαγε τὸ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον. Τί ²δὲ ἦν τοῦτο;
 "Ἐροῦσι, φησὶν, ὅτι μαίνεσθε." Τοῦτο δὲ οὐ παρὰ τὴν
 τοῦ σημείου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἄνοιαν ἐκείνων. Ἀπίστοις
 δὲ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ τοὺς αὐτοὺς πανταχοῦ νόμιζε λέγεσθαι,
 ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοὺς ^ατὰ ἀνίατα νοσοῦντας καὶ ἀδιορθώτους
 μένοντας, ποτὲ δὲ τοὺς καὶ μεταβαλέσθαι δυναμένους, οἳ ἦσαν D
 ἐπὶ τῶν ἀποστόλων οἱ θαυμάζοντες τὰ λεγόμενα τοῦ θεοῦ
 μεγαλεῖα· οἳ ἐπὶ τοῦ Κορινθίου. Ὁ τοίνυν λέγει, τοῦτό
 ἐστίν· ὅτι ἡ μὲν προφητεία καὶ ἐν τοῖς ἀπίστοις καὶ ἐν τοῖς
 πιστοῖς ἰσχύει· τὴν δὲ γλῶτταν ἀκούοντες οἱ ἄπιστοι καὶ
 ἀνόητοι, οὐ μόνον οὐ κερδαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ καταγελῶσιν, ὡς
 μαινομένων, τῶν φθεγγομένων. Καὶ γὰρ εἰς σημεῖόν ἐστιν
 αὐτοῖς μόνον· τουτέστιν, εἰς τὸ ἐκπλήττεσθαι ἀπλῶς· ὡς οἱ γε
 νοῦν ἔχοντες καὶ ἐκέρδαινον· διὸ ^βκαὶ ἐδόθη τὸ σημεῖον. ^οΟὐδὲ
 γὰρ μόνοι οἱ μέθην αὐτῶν κατηγοροῦντες ἦσαν τότε, ἀλλὰ E
 πολλοὶ καὶ ἐθαύμαζον αὐτοὺς, ὡς τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ διη-
 γουμένους· ὥστε οἱ γελῶντες, οἱ ἀνόητοι ἦσαν. Διὸ καὶ
 Παῦλος οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, "Ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε," ἀλλὰ
 προσέθηκεν, "ἰδιῶται καὶ ἄπιστοι." Ἡ δὲ προφητεία οὐκ εἰς

⁵ Psal. lxxxv. 17, lxx. 7.

[†] καὶ τοῦτοις εἰς σημεῖον om. C. ^ν οὖν] + σὺ C. ^ω δηλονότι] δηλῶν
 ὅτι C.E. ^ε εἰς om. F. ^ν πάντως omnes cum Cat. ² πάντῃ Edd. ² δὲ]
 δαι C.E. ^α τὰ om. F. Cat. Mox μεταβάλλεσθαι A. Cat. ^β καὶ, quod
 aberat, assumptum ex F. et Cat. ^ο οὐδὲ γὰρ μόνοι] Sic omnes. οὐ γὰρ
 μόνον vulgo.

σημείον ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς πίστιν καὶ εἰς ὠφέλειαν ἀμφοτέροις ἐπιτηδεῖα καὶ χρῆσιμος. Καὶ ταῦτο εἰ καὶ μὴ εὐθέως, ¹ ἀλλὰ διὰ τῶν ἐξῆς σαφέστερον ἡρμήνευσεν, εἰπὼν ² "Ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων." ³ Ἐὰν γὰρ πάντες προφητεύωσι, φησὶν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ⁴ ὁ θεὸς ὄντως ἐν ἡμῖν ἐστίν." Ὡστε οὐ τοῦτο μόνον μεῖζον ἢ προφητεία τῷ ἐν ἐκατέροις ἰσχύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῖς ἀναισχυνοτέροις τῶν ἀπίστων ἐφέλκεσθαι. Οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτὸ θαῦμα ἦν, ὅτε τὴν Σάπφειραν ἤλεγξεν, ὅπερ προφητείας ἦν, καὶ ὅτε ⁵ γλώσσαις ἐλάλει Πέτρος· ἀλλὰ τότε μὲν πάντες συνεστάλησαν, ὅτε δὲ γλώσσαις ἐλάλει, καὶ παραπαίοντος ⁶ ἔλαβε δόξαν.

Εἰπὼν τοίνυν, ὅτι οὐκ ὠφέλησε γλῶττα, καὶ ὑποτερόμενος πάλιν αὐτὸ τοῦτο ⁷ τῷ τὸ ἔγκλημα εἰς τοὺς Ἰουδαίους περιτρέψαι, προῶν δείκνυσιν ὅτι καὶ βλάπτει. Καὶ ⁸ τίνος ἔνεκεν ἐδόθη; "Ἵνα μετὰ ἐρμηνείας προῆ" ὡς τοῦτον χωρὶς, καὶ τὸνναντίον ἐκβαίνει παρὰ τοῖς ἀνοήτοις. "Ἐὰν γὰρ, φησὶ, γλώσσαις πάντες λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἄπιστοι ἢ ἰδιῶται, ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε" καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἀπόστολοι μεθύνωντων ἐλάμβανον ὑπόνοιαν ⁹ "Οὔτοι γὰρ, φησὶ, γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσίν." Ἄλλ' οὐ τοῦ σημείου κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ¹⁰ C ἐκείνων ἰδιωτείας. Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, "ἰδιῶται καὶ ἄπιστοι," ὥστε τῆς ἐκείνων ἀπειρίας ἢ ὑπόληψις καὶ ¹¹ τῆς ἀπιστίας. ¹² "Ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, οὐκ ἐν τοῖς διαβεβλημένοις, ἀλλ' ἐν τοῖς ¹³ οὐ σφόδρα ὠφελοῦσι σπουδάζει ¹⁴ κατατάξαι τὸ χάρισμα, καὶ τοῦτο, ὥστε καταστεῖλαι αὐτοὺς, καὶ εἰς ἀνάγκην ἀγαγεῖν τοῦ τὸν ἐρμηνεύοντα ἐπιζητεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐ πρὸς τοῦτο ἐώρων, ῥαλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν αὐτῷ καὶ φιλοτιμίαν ἐκέχρητο οἱ πολλοί, ἀπὸ τούτου μάλιστα ἀπάγει, δεικνὺς ὅτι εἰς δόξαν παραβλάπτονται, μανίας ὑπόληψιν κτῶμενοι. Καὶ ¹⁵ D τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὃ συνεχῶς ἐπιχειρεῖ κατασκευάζειν ὁ Παῦλος, ὅταν ¹⁶ ἁτινὸς ἀπάγειν βούληται, εἰς αὐτὰ ἃ ἐπιθυμῇ ¹⁷ δείκνυσιν αὐτὸν παραβλαπτόμενον. Καὶ σὺ τοίνυν οὕτω ποιεῖ ¹⁸ ἂν ἡδονῆς ἀπαγάγῃς, δεῖξον ὅτι τὸ πρᾶγμα

⁶ Act. ii. 13.

¹ ἀλλὰ] + καὶ F. ² Haec ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων usque ad ἡ ἰδιώτης desunt in F. Cat. ³ ὁ receptum ex C.E. ⁴ γλώσση F. Cat. ⁵ ἔλαβον F. ⁶ τῷ om. F. Idem mox περιτρέψαι. ⁷ τίνος] + φησὶν C. φησὶν post ἐδόθη habet F. ⁸ τῆς accessit ex A.C.E. ⁹ ὥσπερ E. ¹⁰ οὐ om. F. ¹¹ γάται C. ¹² ἀλλὰ] + καὶ F. ¹³ τινὰ F. Statim ἀπαγαγεῖν idem. ¹⁴ δεικνὺς C. ¹⁵ ἂν] καὶ ἂν C. Statim ἀπάγῃς F. et ex corr. A.

¹πικρόν· ἂν κενοδοξίας ἀφέλκης, δείξον ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀτιμίας γέμον. Οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίει. Καὶ ὡς γὰρ πλουσίους ἀποσπῶν τοῦ περὶ τὰ χρήματα ἔρωτος, οὐκ εἶπεν ὅτι βλαβερὸν ὁ πλοῦτος μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς πειρασμοὺς ἐμβάλλει. ⁷“Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν, φησὶν, ἐμπέπτουσιν εἰς πειρασμόν.” Ἐπειδὴ γὰρ ^xδοκεῖ πειρασμῶν Ἐ ἀπαλλάττειν, τούναντίον αὐτῷ περιέθηκεν οὐπὲρ ἐνόμιζον οἱ πλουτοῦντες. Εἵχοντο πάλιν τῆς σοφίας τῆς ἔξωθεν ἔτεροι, ὡς ταύτη τὸ δόγμα ἰστώντες· ἔδειξεν ὅτι οὐ μόνον οὐ βοηθεῖ τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ὅτι καὶ κenoὶ αὐτόν. Εἵχοντο τοῦ δικάζεσθαι παρ' ἐτέροις, ἀνάξιον ἡγούμενοι παρὰ τοῖς οἰκείοις, ὡς τῶν ἔξωθεν σοφωτέρων ὄντων· δείκνυσιν ὅτι τὸ ἔξω δικάζεσθαι, αἰσχροῦν. Εἵχοντο τῶν εἰδωλοθύτων, ὡς τελείαν γινώσκιν ἐπιδεικνύμενοι· ἔδειξεν ὅτι τοῦτο γνώσεως ἀτελοῦς, τὸ μὴ εἰδέναι οἰκονομεῖν τὰ τῶν πλησίων. ⁹Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἐπτά-336 ηντο περὶ τὸ χάρισμα τοῦτο τὸ τῶν γλωσσῶν, δόξης ἐρῶντες, δείκνυσιν ὅτι τοῦτο μὲν ²οὐκ αὐτοὺς μάλιστα κατασχύνει, οὐ μόνον δόξης ἀποστεροῦν, ἀλλὰ καὶ μανίας ὑπολήψει περιβάλλων. Ἄλλ' οὐκ εὐθέως τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ μυρία πρότερον εἰπὼν, ὅτε εὐπαράδεκτον τὸν λόγον ἐποίησε, τότε τὸ σφόδρα παράδοξον ἐπάγει. Καὶ τοῦτο δὲ ^bαὐτῷ τὸ θεῶρημα σίνηθες. Τὸν γὰρ μέλλοντα διασαλεύειν δόξαν πεπηγυῖαν καὶ εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπειν, οὐκ εὐθέως ^cτάναντία λέγειν δεῖ· ἐπεὶ B καταγέλαστος ἔσται παρὰ τοῖς προκατελημμένοις ὑπὸ τῆς ἐναντίας ψήφου. ^dἐπειδὴ τὸ σφόδρα παράδοξον οὐκ ἂν γένοιτο ἐκ προουμιῶν εὐπαράδεκτον· ἀλλὰ χρὴ πρότερον ὑπορῖζαντα καλῶς δι' ἐτέρων, τότε εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπειν. Οὕτω γοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου διαλεγόμενος ἐποίησεν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ προσείχον ὡς ἄνεσιν ἔχοντι τῷ πράγματι, αὐτὸς δὲ ἐβούλετο δείξαι, ὅτι τὸ μὴ γαμεῖν ἄνεσις, εἰ μὲν εὐθέως τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν οὕτως εὐπαράδεκτον ^eαὐτὸ πεποίηκε· νυνὶ δὲ μετὰ C πολλὰ αὐτὸ θεῖς, καὶ εὐκαίρως ^fεἰσάγων, σφόδρα καθίκετο τῶν ακουόντων. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ^gπαρθένου πεποίηκε. Καὶ γὰρ πρὸ ^hτοῦ πολλὰ εἰπὼν, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, τότε φησὶν, ὅτι “Ὑμῶν φεῖδομαι,” καὶ, “Ἰθέλω ὑμᾶς ἀμερίμους εἶναι.” Τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ τῶν γλωττῶν ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον

7 1 Tim. vi. 9.

^t μικρόν E. et a pr. man. A. ^v ὅτι om. F. ^w γὰρ] + καὶ F. ^x δοκεῖ] + καὶ F. ^y οὕτω] + δὴ F. ^z οὐκ] γοῦν F. Statim αὐτοὺς μάλ. pro μαλ. αὐτοὺς A.E.F. ^a ὑπολήψει F. ^b αὐτῷ A.C.E. Edebatur αὐτό. αὐτὸ pro αὐτῷ τὸ F. ^c τάναντία pro τὰ ἐναντία A.C.F. ^d ἐπειδὴ] καὶ γὰρ C. ^e αὐτόν E. et a pr. man. A. Ita etiam Veron. ^f εἰσαγαγὼν C.F. ^g παρθένου omnes. παρθενίας Edd. ^h τοῦ] τοῦτου C.E.F. ⁱ δελω] + πάντας F.

ἀποστερεῖ δόξης, ἀλλὰ καὶ κατασχίνει τοὺς ἔχοντας παρὰ τοῖς ἀπίστοις. Ἡ δὲ προφητεία τοῦναντίον καὶ αἰσχύνῃς ἀπήλ-
 λاکται τῆς παρὰ τοῖς ἀπίστοις, καὶ δόξαν ἔχει μεγίστην καὶ
 Δωφέλειαν. Οὐ γὰρ ἐρεῖ τις ἐπὶ τῆς προφητείας, ὅτι μαίνονται,
 οὐδὲ καταγελάσεται τῶν προφητευόντων, ἀλλὰ τοῦναντίον
 ἐκπλαγίσεται καὶ θαυμάσεται τούτους. “Ἐλέγχεται γὰρ
 ὑπὸ *πάντων” τουτέστιν, ἃ ἐπὶ καρδίας ἔχει, ταῦτα εἰς μέσον
 ἄγεται καὶ δείκνυται πᾶσιν. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον εἰσελθόντα
 τινὰ ἰδεῖν τὸν μὲν Περσιστὶ, τὸν δὲ Συριστὶ φθεγγόμενον,
 καὶ εἰσελθόντα ἀκοῦσαι τὰ ἀπόρρητα τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ
 εἴτε πειράζων καὶ μετὰ πονηρᾶς γνώμης, εἴτε ὑγιῶς εἰσελήλυθε
 καὶ ὅτι τὸ καὶ τὸ αὐτῷ πέπρακται, καὶ τὸ βεβούλευται· πολὺ
 Ε γὰρ τοῦτο ἐκείνου φρικωδέστερον καὶ χρησιμώτερον. Διὰ δὲ
 τοῦτο, ἐπὶ μὲν τῶν γλωσσῶν φησιν, ὅτι μαίνεσθε· ἀλλ’ οὐκ
 οἴκοθεν τοῦτο ἀποφαίνεται, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ἐκείνων κρίσεως.
 “Ἐροῦσι γὰρ, φησὶν, ὅτι μαίνεσθε.” Ἐνταῦθα δὲ καὶ τῇ
 τῶν πραγμάτων κέχρηται ψήφῳ, καὶ τῇ τῶν ὠφελουμένων.
 “Ἐλέγχεται γὰρ, φησὶν, ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων” (485)
¹καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ
 οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλον
 337 ὅτι ²ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστίν.” Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἀναμ-
 φισβήτητον; Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφιβάλλεται τὸ γινόμενον, καὶ
 μανίαν ἂν τις αἰτιάσαιτο τῶν ἀπίστων· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιού-
 τον ἔσται, ἀλλὰ καὶ θαυμάσεται καὶ προσκυνήσει, διὰ τῶν
 ἔργων πρότερον ὁμολογῶν, εἴτα καὶ διὰ τῶν ῥημάτων. Οὕτω
 καὶ Ναβουχοδονόσορ τὸν θεὸν προσεκύνησε λέγων, ⁸“Ἐπ’
 ἀληθείας ὁ θεὸς ὑμῶν αὐτός ἐστι θεὸς ἀποκαλύπτων μυστήρια,
 ὅτι ἡδυνήθης ἀποκαλύψαι τὸ μυστήριον τοῦτο.” Εἶδες τῆς
 προφητείας τὴν ἰσχύν, πῶς τὸν ἄγριον ἐκείνον μετέβαλε καὶ
 κατήχησε καὶ εἰς πίστιν ἤγαγε; ⁹“Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί;
 Β Ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, ¹⁰διδαχὴν ἔχει,
 γλῶσσαν ἔχει, [ἀποκάλυψιν ἔχει,] ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς
 οἰκοδομὴν γινέσθω.” Ὁρᾷς τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν κρηπίδα καὶ
 τὸν κανόνα; Ὡσπερ γὰρ τεχνίτου ἔργον ¹¹τὸ οἰκοδομεῖν, οὕτω
 καὶ τοῦ Χριστιανοῦ τὸ τοὺς πλησίον διὰ πάντων ὠφελεῖν.
 Ἐπειδὴ δὲ σφόδρα κατέδραμε τοῦ χαρίσματος, ἵνα μὴ δόξη
 περιττὸν εἶναι· τὸν γὰρ τύπον ¹²αὐτῶν κατασπάσαι βουλόμενος

⁸ Dan. ii. 47.

⁹ v. 26.

* πάντων] + ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων F. ¹ καὶ οὕτω om. F. ¹⁰ ὁ recep-
 tum ex C.E. ¹¹ Haec διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει om.
 A.C.E. Posteriora ἀποκάλυψιν ἔχει desunt etiam in F. et Mosq. Cf. supra
 p. 9 E. ¹² τὸ om. F. ¹³ αὐτῶν C.E.

μόνον τοῦτο πεποιήκε· πάλιν ἀριθμεί ἡμετὰ τῶν ἄλλων αὐτὸ, λέγων· “Ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει.” Καὶ γὰρ ψαλμοὺς τὸ παλαιὸν ἐποιοῦν ἀπὸ χαρίσματος, καὶ ἐδιδάσκον ἀπὸ χαρίσματος. Ἄλλ’ ὅμως ἅπαντα ταῦτα πρὸς ἔν βλεπέτω, φησί, τὴν τοῦ πλησίον διάρθρωσιν μηδὲν ἀπλῶς γινέσθω. Εἰ γὰρ μὴ παραγίνη τὸν ἀδελφὸν οἰκοδομήσων, τί καὶ παραγίνη; Οὐ[†] δὴ πολὺς μοι λόγος τῆς τῶν χαρισμάτων διαφορᾶς· ἐνὸς ἐμοὶ μέλει μόνον, καὶ τὸ σπουδαζόμενόν μοι ἐν, τὸ πρὸς οἰκοδομὴν ἅπαντα ποιεῖν. Οὕτω καὶ ὁ τὸ μικρὸν ἔχων χάρισμα, τὸν^β τὸ μέγα παραδραμεῖται, ἐὰν τοῦτο προσῇ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ χαρίσματα, ἵνα οἰκοδομηταὶ ἕκαστος· ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ἴγνηται, καὶ εἰς κρίμα ἔσται τὸ χάρισμα τῷ λαβόντι. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, ὄφελος τοῦ προφητεῦν, τί^δ ὃ[†] ὄφελος τοῦ νεκροῦς ἐγείρειν, ὅταν μηδεὶς ὁ κερδαίνων ᾖ; Εἰ δὲ τοῦτο τῶν χαρισμάτων τὸ τέλος, ἔξεστι δὲ αὐτὸ καὶ ἑτέρῳ κατασκευάζειν τρόπῳ χαρισμάτων χωρὶς, μὴ μέγα ἐπὶ τοῖς σημείοις φρόνει, μηδὲ ταλάνιζε σαντὸν ὁ τῶν χαρισμάτων ἐστερημένος.

¹⁰ “Εἴτε δὲ γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλείστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἰς διερμηνεύτω. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγᾶτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.” Τί λέγεις, “εἰπέ μοι; τοσαῦτα εἰπὼν περὶ γλωσσῶν, ἕ[†] ὅτι ἀνόνητον, ὅτι περιττὸν, ἐὰν μὴ ἐρμηνεύα ἔχη, κελεύεις πάλιν γλώσσῃς λαλεῖν; Οὐ κελεύω, φησὶν, ἀλλ’ οὐδὲ^κ κωλύω· ὡς ὅταν λέγη, “Εἴ τις ὑμᾶς καλεῖ τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε ὑπορεῦσθαι,” οὐχὶ νομοθετῶν^β τὸ πορεῦσθαι^λ λέγει, ἀλλ’ οὐκ ἐπέχων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “Ἐαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.” Εἰ μὴ καρτερεῖ σιγᾶν, φησὶν, ἀλλ’ οὕτως ἐστὶ φιλότιμος καὶ κενόδοξος, καθ’ ἑαυτὸν φθεγγέσθω. Ὡστε^β αὐτῷ τοῦτω μάλιστα τῷ οὕτως ἐπιτρέψαι ἐκώλυεν ἐντρέψας· ὃ³³⁸ καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖ περὶ τῆς πρὸς γυναῖκα^ε διαλεγόμενος ὁμιλίας, καὶ λέγων· “Τοῦτο δὲ λέγω διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.” Ἄλλ’ οὐχ ὅτε περὶ προφητείας ἔλεγεν, οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; Ἐπιτακτικῶς καὶ^δ νομοθετικῶς· “Προφηῇται δὲ δύο ἢ

10 v. 27, 28.

[†] ἡ μετὰ τῶν ἄ. αὐτῶ] Sic omnes. αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων Edd. [†] δὴ] + γὰρ F. ^β τὸ μέγα] μέγαν F. τὸ μέγα ἔχοντα Edd. Sed ἔχοντα om. A. E. F. [†] γίνηται F. ^γ δε] δαὶ C. E. ^δ εἰπέ μοι] ὁ Παῦλε Ὁ. ^ε κωλύω] + ταῦτα δὲ ἀλλαχοῦ ποιεῖ C. ^ζ πορεῦεσθε C. E. ^η ite Interp. ^θ τὸ] τοῦ C. E. et a pr. man. A. etiam Veron. ^ι λέγει—τῷ θεῷ] ἅπασι· ἀλλ’ οὐδὲ ἐπέχων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ κελεύει, ἀλλ’ οὐδὲ κωλύει. τί ἐστίν, ἑαυτῷ καὶ τῷ θεῷ; C. ^κ αὐτὸ ταῦτα μ. τῷ F. ^λ διαλεγ. ὁμ. omnes. ὁμ. διαλεγ. vulgo. ^μ νομοθετικῶς ex corr. recent. A.

τρεῖς "λαλείτωσαν." Καὶ οὐδαμοῦ τὸν ἑρμηνέα ἐνταῦθα ζητεῖ, οὐδὲ ἐπιστομίζει τὸν προφητεύοντα, καθάπερ ἐκεῖ λέγων, "Ἐὰν μὴ ἡ διερμηνευτὴς, σιγάτω." Οὐδὲ γὰρ αὐτάρκης ὁ τῇ γλώττῃ λαλῶν. Διόπερ εἰ μὲν τις ἡμιφρότερα ἔχει τὰ Β χαρίσματα, λαλείτω· εἰ δὲ οὐκ ἔχει, θέλει δὲ φθέγγεσθαι, μετὰ τοῦ ἑρμηνεύοντος τοῦτο ποιεῖτω. Καὶ γὰρ ὁ προφήτης ἑρμηνευτὴς ἔστιν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, σὺ δὲ τοῦ ἀνθρώπου. "Ἐὰν δὲ μὴ ἡ ἰδιερμηνευτὴς, σιγάτω." Οὐδὲν γὰρ δεῖ περιττῶς γίνεσθαι, ^κοὐδὲ πρὸς φιλοτιμίαν. "Ἐαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ" τουτέστι, κατὰ διάνοιαν, ἢ ἡρέμα καὶ ἀψοφητῇ, εἵγε βούλεται. Οὐ γὰρ δὴ νομοθετοῦντος τοῦτο ἔστιν, ἀλλὰ τάχα (480) καὶ ἐντρέποντος μᾶλλον διὰ τῆς συγχωρήσεως, ὥσπερ ὅταν λέγῃ, "Εἰ δὲ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω" καὶ δοκῶν συγχωρεῖν, δριμύτερον ἑαυτῷ τούτῳ καθάπτεται. ^μΟὐ γὰρ διὰ τοῦτο συνέρχεσθε, φησὶν, ἵνα δείξητε ὅτι χάρισμα ἔχετε, ἀλλ' ὅτινα οἰκοδομήτε τοὺς ἀκούοντας· ὅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπε, "Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω."

¹¹ "Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν." Οὐδαμοῦ τὸ πλεῖστον προσέθηκε καθάπερ ἐπὶ τῶν γλωττῶν. Καὶ τί τοῦτο; φησὶν. Οὐδὲ γὰρ τὴν προφητείαν αὐτάρκη δείκνυσιν, εἵγε ἄλλοις ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν. Σφόδρα μὲν οὖν αὐτάρκης. Οὐδὲ γὰρ ἐπεστόμισεν αὐτὸν καθάπερ ἐκείνον, οὐκ ὄντος ἑρμηνεύοντος· οὐδὲ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνου εἶπεν, "Ἐὰν μὴ ἡ ὁ διερμηνευτὴς, σιγάτω," οὕτω καὶ ἐπὶ D τούτου, εἰ μὴ ἡ ὁ διακρίνων, μὴ προφητεύετω, ἀλλ' ἡσφά- λισατο μόνον τὸν ἀκροατὴν. Πρὸς γὰρ τὴν τῶν ἀκούοντων πληροφορίαν τοῦτο εἶρηκεν, ὥστε μὴ παρεμπεσεῖν μεταξὺ μάντιν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἀρχόμενος φυλάττεσθαι ἐκέλευεν, ὅτε μαντείας καὶ προφητείας διαίρεσιν εἰσῆγαγε, καὶ νῦν αὐτὸ διακρίνειν κελεύει καὶ σκοπεῖν, ὥστε "μὴ παρεισδύναι διδάσκαλον διαβολικόν." ¹² "Ἐὰν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μαρθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται." Τί ποτὲ ἐστὶ τοῦτο τὸ εἰρημένον; Εἰ προφητεύοντός σου, φησὶ, καὶ E φθειρομένου, τὸ πνεῦμα τοῦ ἐτέρου ¹ διεγείρειεν αὐτὸν, σίγα

11 v. 29.

12 v. 30, 31.

^α λαλήσάτωσαν hic et infra F. ¹ ἀμφ. ἔχει] ἔχει ἀμφ. (om. τὰ χαρίσματα) F. ἔχει etiam A. ^ε ἔχοι A.C.E. Statim θέλοι A. ¹¹ ἐστίν] + φησὶν F. ¹ ἑρμηνευτὴς E. ^κ οὐδὲ omnes. οὐδὲν Edd. ¹ αὐτῷ] αὐτῶν E.F. [Itu etiam A. sed ὁ eraso et rescripto, ut videtur. ^μ οὐδὲ γὰρ F. ¹² ὁ om. F. ¹ μὴ παρ. διδάσκαλον διαβ.] Sic libri omnes et Interpretes. Edebatur μὴ τι παρεισδύναι διαβολικόν. ¹ διεγείρειεν E.

λοιπόν. "Ὅπερ γὰρ εἶπεν ἐπὶ τῶν γλωττῶν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ, τὸ ἀνὰ μέρος, ἀλλὰ θειότερον ἐνταῦθα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀνὰ μέρος, ἀλλ', "ἐὰν ἄλλω ἀποκαλυφθῇ." Τί γὰρ ἐχρῆν λοιπόν, τούτου κινουμένου πρὸς προφητείαν, ἐκεῖνον λέγειν; Ἄλλ' ἀμφοτέρους ἐχρῆν; Ἄλλ' ἄτοπον, καὶ σύγχυσιν ἔχον. Ἀλλὰ τὸν πρότερον; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἄτοπον. Διὰ γὰρ τοῦτο, λέγοντος ἐκείνου, τοῦτον ἐκίνει τὸ πνεῦμα, ἵνα τι καὶ οὗτος εἴπῃ. Εἶτα παραμυθούμενος τὸν ἐπιστομισθέντα, φησί: "Δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεῖν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται." Ὅρᾳς πῶς πάλιν τὴν αἰτίαν τίθησι, δι' ἣν πάντα ποιεῖ; Ἐἰ γὰρ τὸν γλώσσαις 339 λαλοῦντα καθόλου κωλύει λέγειν, ὅταν ἐρμηνεῖα μὴ ἔχῃ, διὰ τὸ ἀνωφελές, εἰκότως καὶ προφητείαν, ἃν μὴ τοῦτο ἔχῃ, ἀλλὰ σύγχυσιν ποιῇ καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον ἄκαιρον, κατέχειν κελεύει. 13 "Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται." Εἶδες πῶς ἐνέτρεψεν αὐτὸν εὐτόνως καὶ φοβερῶς; Ἰνα γὰρ μὴ φιλονεικῇ, μηδὲ στασιάζῃ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ χάρισμα δέκνυσιν ὑποτασσόμενον· πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειαν λέγει. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ὑποτάσσεται, πολλῶ μάλλον σὺ ὁ κεκτημένος οὐκ ἂν εἴης δίκαιος φιλονεικεῖν. Εἶτα B δέκνυσιν ὅτι καὶ τῷ θεῷ τοῦτο δοκεῖ, ἐπάγων καὶ λέγων· 14 "Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὥς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων διδάσκω." Εἶδες δι' ὧν ἡγαγεν αὐτὸν εἰς σιγὴν, καὶ παρεμυθήσατο θατέρῳ παραχωροῦντα; Δι' ἐνὸς μὲν καὶ πρώτου, τοῦ μὴ ἐγκλείεσθαι τοῦτου γινομένου· "Δύνασθε γὰρ, φησί, καθ' ἓνα πάντες προφητεῖν." δι' ἐτέρου δὲ "τοῦ καὶ τῷ πνεύματι τοῦτο δοκεῖν· Πνεύματα γὰρ προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται" πρὸς τοῦτοις *τῷ κατὰ γνώμην τοῦ θεοῦ τοῦτο εἶναι· "Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας, φησὶν, ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης" καὶ τετάρτῳ, τῷ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὅτι τὸν νόμον τοῦτον κρατεῖν, καὶ C μὴδὲν ξένον *αὐτοῖς ἐπιτάττεσθαι· "Οὕτω γὰρ ἐν πάσαις, φησί, ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων διδάσκω."

^a Τί τοίνυν φρικωδέστερον τούτων γένοιτ' ἂν τῶν πρα-

13 v. 32.

14 v. 33.

^a ἀλλὰ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^τ εἰ] καὶ C. ^δ διδάσκω om. F. ^ε παραχωρήσας C.E. ^ν ἐγκλείεσθαι] Sic C.F. prohiberi Interp. ἐκκλῦεσθαι corr. ex ἐκκλῖεσθαι A. ἐκλῦεσθαι Edd. ^ω τοῦ] τὸ F. ^z τῷ] τὸ omnes. τοῦ Veron. τῷ ex ingenio, ut videtur, edidit Sav. ^υ τὸν υ. τ. κρατεῖν] Sic omnes. Edebatur τοῦτον κρ. τὸν υ. ^z αὐτοῖς F. ^h HOI-KON. ^o ὅτι τύπου ἐν νῦν μόνον σώζομεν τῆς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίας· καὶ ἐν μὲθ' ἡσυχίας, καὶ θορύβου παντὸς ἀνευ δεῖ ἡμᾶς συνίρχεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Veron.

γμάτων; Καὶ γὰρ οὐρανὸς ^b ἢ ἐκκλησία τότε, τοῦ πνεύματος ^(*) πάντα δημαγωγούντος καὶ τῶν προεστώτων ἕκαστον κινούντος, καὶ ἔνθον ποιούντος. Ἀλλὰ νῦν τὰ σύμβολα κατέχομεν τῶν χαρισμάτων ἐκείνων μόνον. Καὶ γὰρ καὶ νῦν δύο ἢ τρεῖς λέγομεν, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ ἑτέρου σιγῶντος ἕτερος ἀρχεται. Διὸ ἀλλὰ σημεία ταῦτα μόνον ἐστὶν ἐκείνων καὶ ὑπομνήματα. Διὸ ἐπειδὴν ἀρξώμεθα λέγειν, ὁ λαὸς ἀντιφθέγγεται, “Τῷ πνεύματί σου;” δεικνύς ὅτι τὸ παλαιὸν οὕτως ἔλεγον, οὐκ οἰκεία σοφία, ἀλλὰ “τῷ πνεύματι κινούμενοι. Ἀλλ’ οὐχὶ νῦν τὸ ἔμμαντοῦ λέγω πῶς; ἀλλ’ ὅσιν ἡ ἐκκλησία νῦν γυναικὶ τῆς παλαιᾶς εὐημερίας ἐκπεσοῦση, καὶ τὰ σύμβολα κατεχούση πολλαχοῦ μόνον τῆς ἀρχαίας εὐπραγίας ἐκείνης, ^d καὶ τὰς μὲν Εὐθίκας τῶν χρυσίων ἐπιδεικνυμένη καὶ τὰ κιβώτια, τὸν δὲ πλοῦτον ἀφρημένη; ταύτη προσέοικεν ἡ ἐκκλησία νῦν. Καὶ οὐ χαρισμάτων ἕνεκεν τοῦτο λέγω· οὐδὲ γὰρ ἦν δεινόν, εἰ τοῦτο ἦν μόνον· ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἀρετῆς. Καὶ γὰρ ὁ τῶν χηρῶν ἀριθμὸς, καὶ ὁ τῶν παρθένων χορὸς τότε μὲν ^e εἶχε κόσμον ταῖς ἐκκλησίαις πολύν· νῦν δὲ ἡρήμωται καὶ κεκένωται, καὶ τὰ σύμβολα μένει μόνον. Εἰσὶ μὲν γὰρ χῆραι καὶ νῦν, εἰσὶ καὶ παρθένοι, ἀλλ’ οὐκ ἔχουσιν αὐταὶ τὸν κόσμον ἐκείνον, ^f ὅν τὰς ἀποδυσταμένας πρὸς τὰ τοιαῦτα παλαίσματα ἔχειν χρή. Καὶ 340 γὰρ τῆς παρθένου τὸ ἐξαίρετον γνῶρισμα, τὸ τὰ τοῦ θεοῦ μεριμνᾶν μόνον, καὶ τὸ ^g εὐπρόσεδρον ἀπερισπάστως καὶ τῆς χήρας οὐχ οὕτω τὸ μὴ δευτέροις ὁμιλῆσαι γάμοις δεῖγμα γένοιτ’ αὖν, ὥς ^h τὰ ἄλλα, τὰ τῆς φιλοξενίας, τὰ τῆς φιλοπρωχίας, τὰ τῆς ⁱ φιλοκαρτερίας τῆς ἐν εὐχαίς, πάντα τὰ ἄλλα, ἀ μετὰ πολλῆς ἀπαιτεῖ ^j τῆς ἀκριβείας ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ γράφων. Ἰδοὺ τις αὖν καὶ τὰς ἐν γάμῳ πολλὴν ἐπιδεικνυμένας παρ’ ἡμῖν τὴν κοσμιότητα. Ἀλλ’ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ^k ἀλλ’ ἡ περὶ τοὺς δεομένους μετὰ σπουδῆς θεραπείαι, δι’ ἧς αἱ ἀρχαῖαι μάλιστα ἀπέλαμπον γυναῖκες, οὐχ ὥς αἱ Β παλλαὶ τῶν νῦν. Τότε μὲν γὰρ ἀντὶ χρυσοῦ τὸν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης περιέκειντο καλλωπισμόν· νυνὶ δὲ ἀφείσται τοῦτο, σχοινία χρυσᾶ ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῶν ἀμαρτιῶν πεπλεγμένα πανταχόθεν περίκεινται. Εἴπω καὶ ἄλλην θήκην κεκενωμένην τοῦ πατρῷου κόσμου; Συνήσαν τὸ παλαιὸν ἅπαντες, καὶ ^l ὑπέψαλλον κοινῇ. Τοῦτο ποιοῦμεν καὶ νῦν· ἀλλὰ τότε μὲν

^b ἢ] ἦν ἡ F. ^c τῷ om. F. ^d καὶ om. C. ^e ἕνεκα F. ^f παρέιχε F.
^g ὅν] ὁ ante corr. A. ὥς E. ^h εὐπρόσεδρον] + καὶ τὸ C. ⁱ τὰ ἄλλα pro
τῶν C.E.F. Statim τὰ τῆς φιλοξ. om. F. Habent ea, sed post φιλοπρω-
χίας Edd. ^k καρτερίας C. ^l τῆς om. F. ^m ἀλλ’ ἢ] ἀλλὰ καὶ ἡ C.
ⁿ ὑπέψαλλον C.E. ἐπέψαλλον Veron. ὑπέψαλλον A.F. receptum a Sav. Mor.
Ben.

ὅ ἐν ᾧ πασι μία ψυχὴ ἦν καὶ καρδία μία^ο νυνὶ δὲ οὐδὲ ἐν μιᾷ
 ψυχῇ τὴν ὁμόνοιαν ἐκείνην ἴδοι τις ἂν, ἀλλὰ πολὺς ὁ πόλεμος
 πανταχοῦ. Εἰρήνην ῥκοιῇ πᾶσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς
 ἐπέυχεται καὶ νῦν, ὡς εἰς πατρώαν οἰκίαν εἰσιών^ρ ἀλλὰ τῆς
 εἰρήνης ταύτης τὸ μὲν ὄνομα πολὺ, τὸ δὲ πρᾶγμα σῦδαμοῦ.
 Τότε καὶ αἱ οἰκίαι ἐκκλησίαι ἦσαν νυνὶ δὲ καὶ ἡ ἐκκλησία οἰκία,
 μᾶλλον δὲ καὶ οἰκίας πάσης χείρων. Ἐν οἰκίᾳ μὲν γὰρ πολλήν
^ικαὶ εὐταξίαν ἴδοι τις ἂν καὶ γὰρ ἡ κυρία τῆς οἰκίας ἐπὶ τοῦ
 θρόνου κάθεται ^ιμετὰ εὐσχημοσύνης ἀπάσης, καὶ αἱ θεραπει-
 νίδες ^ρμετὰ ἡσυχίας ὑφαίνουσι, καὶ τῶν οἰκετῶν ἕκαστος τὰ
^ιἐπιταχθέν μετὰ χείρας ἔχει. Ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ θόρυβος,
 πολλή ἡ σύγχυσις, καὶ κατηλείου οὐδὲν διενήνοχε τὰ παρ' ἡμῖν
 τοσοῦτος ὁ γέλως, τοσαύτη ἡ ταραχὴ, ^ικαθάπερ ἐν βαλανεῖοις,
 καθάπερ ἐν ἀγοραῖς κρᾶζόντων, θορυβούντων ἀπάντων. Καὶ D
 ταῦτα ἐνταῦθα μόνον^ω ὡς ἄλλαχού οὐδὲ προσεῖπεν τὸν πλη-
 σίον ἔξεστιν^ε ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ χρόνιον τις ἀπολάβῃ τὸν φίλον,
 ἀλλ' ἐξω ταῦτα γίνεται, καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ γὰρ κουρεῖον,
 οὐδὲ μυροπώλειον ἡ ἐκκλησία, οὐδὲ ἐργαστήριον ἕτερον τῶν ἐπ'
 ἀγορᾶς, ἀλλὰ τόπος ἀγγέλων, τόπος ἀρχαγγέλων, ^ιβασιλεία
 θεοῦ, αὐτὸς ὁ οὐρανός. Ὡς περ οὖν εἴ τις τὸν οὐρανὸν δια-
 στεilas ἐκεῖ σε εἰσῆγαγε, καὶ τὸν πατέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν
 εἶδες, οὐκ ἂν ἐτόλμησας φθέγγεσθαι^ι οὕτως οὐδὲ ἐνταῦθα E
 ἕτερόν τι πλὴν τῶν πνευματικῶν φθέγγεσθαι εἶδει. Καὶ γὰρ
 καὶ τὰ ἐνταῦθα οὐρανός. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἴδε πρὸς ^εταυτηνὴν
 τὴν τράπεζαν, ἀναμνήσθητι τίνος ἔνεκεν ἔστηκε, καὶ διὰ τί
 ἐννόησον τίς ὁ προβαίνων ἐνταῦθα, φρίζον^α καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ.
 Καὶ ^βγὰρ θρόνον τις ἰδὼν μόνον βασιλέως, ἀνίσταται τῇ ψυχῇ,
 προσδοκῶν τὴν ἐξοδὸν τοῦ βασιλέως. Καὶ σὺ τοίνυν καὶ πρὸ
 τοῦ καιροῦ τοῦ ^εφρικώδους ἐκείνου, διανίστηθι, καὶ πρὶν ἰδεῖν
 τὰ παραπετάσματα ἀναστελλόμενα καὶ τὸν χορὸν τῶν ἀγγέ-
 λων προβαίνοντα, ^δπρὸς αὐτὸν ἀνάβαινε τὸν οὐρανόν. Ἄλλ' 341
 ἀγνοεῖ ταῦτα ὁ ἀμύητος^ο οὐκοῦν ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ἐκείνον
 εἰπεῖν ἕτερα. Οὐδὲ γὰρ πρὸς τοῦτον ἀπορήσομεν τῶν δυνα-
 μέων αὐτὸν διαναστῆσαι καὶ πείσαι πέτεσθαι. ^εΣὺ τοίνυν
 ὁ ταῦτα ἀγνοῶν, ὅταν ἀκούσης τοῦ προφήτου λέγοντος, ^εΤὰδε
 λέγει κύριος, ἀπόστηθι τῆς γῆς, ἀνάβηθι καὶ αὐτὸς εἰς τὸν
 οὐρανόν, ἐννόησον τίς ἐστὶν ὁ δι' ἐκείνου σοι διαλεγόμενος. Νῦν

^ο ἐν om. F. ^ρ Vid. Annot. ^ι καὶ om. F. eras. in A. ^ε μετὰ] καὶ
 μετ' F. ^ε μετὰ τῆς ἡσ. Edd. τῆς om. F. ^ι ἐπιταγὴν C.E. ^ν καὶ καθά-
 περ F. ^ω ἄλλαχού] + γε F. ^ε ἐν] ὡς ἐν F. ^ν Deest folium in E.
^ε ταυτην F. ^α καὶ om. F. ^β γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. C.F. ^ε φρικώ-
 δους] + φρίζον Edd. Verbum inopportunitate damnat noster F. ^δ πρὸς] καὶ
 πρὸς ex corr. A. ^ε σὺ] καὶ σὺ C.

δὲ, μίμου μὲν ¹γελωτοποιούντος, καὶ πορνευομένης γυναικὸς
²ἄσχημονούσης, θέατρον τοσοῦτον κάθηται, πολλὴν παρέχον
 B ^hτὴν ἡσυχίαν τοῖς λεγομένοις, καὶ ταῦτα οὐδενὸς κελεύοντος
 σιγᾶν, καὶ οὔτε θόρυβος οὔτε κραυγῇ, οὐχ ὁ τυχὼν θροῦς· θεοῦ
 δὲ ἐκ ¹τῶν οὐρανῶν φθεγγομένου περὶ φρικτῶν οὕτω πραγμά-
 των, κυνῶν ἀναισχυντότερον διακείμεθα, οὐδὲ ²ᾧσιν ταῖς πόρνοις
 γυναιξί, τοσαύτην τῷ θεῷ παρέχοντες τὴν αἰδῶ.

Ἐφρίζατε ταῦτα ¹ἀκούσαντες; Οὐκοῦν πολλῶ ^mμᾶλλον
 ποιούντες φρίζατε. ⁿΟ περὶ τῶν ὑπερορίωντων τοὺς πένητας
 εἶπεν ὁ Παῦλος, καὶ μόνων ἐστιωμένων· “Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ
 ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ
 C καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας;” δότε ^oκαὶ
 ἐμοὶ περὶ τῶν θορυβοῦντων ἐνταῦθα καὶ διαλεγόμενων εἰπεῖν·
 μὴ γὰρ οὐκ ἔχετε οἰκίας εἰς τὸ φλυαρεῖν; ἢ τῆς ἐκκλησίας
 τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ διαφθείρετε καὶ τοὺς σωφρονεῖν καὶ
 ἡσυχάζειν βουλομένους; Ἄλλα ἡδὺν καὶ φίλον ὑμῖν τοῖς γνω-
 ρίμοις διαλέγεσθαι; Οὐ κωλύω τοῦτο, ἀλλ’ ἐν οἰκίᾳ, ῥᾶλλ’ ἐν
 ἀγορᾷ, ἀλλ’ ἐν βαλανείοις γινέσθω· ἢ γὰρ ἐκκλησία οὐ δια-
 λέξεως, ἀλλὰ διδασκαλίας χωρίον ἔστί. Nunti δὲ τῆς ἀγορᾶς
 οὐδὲν διενήνοχεν· εἰ δὲ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, τάχα οὐδὲ τῆς
 σκηνῆς· οὕτω τῶν ἐκεῖ πορνευομένων γυναικῶν ἀσελγέστερον
 D αἱ ἐνταῦθα συλλεγόμεναι ¹καλλωπίζονται. Διὸ δὴ πολλοὺς
 καὶ ἐνταῦθα ἐφέλκονται τῶν ἀκολάστων· καὶ ἂν τε ²πειρᾶν τις
 βούληται γυναῖκα καὶ διαφθεῖρειν, οὐδεὶς οἶμαι τῆς ἐκκλησίας
 ἐπιτηδεύειν αὐτῷ τόπος εἶναι δοκεῖ· ἂν ³τε ὠνήσασθαι τι
 καὶ πρίασθαι δέη, μᾶλλον τῆς ἀγορᾶς χρήσιμος ἢ ἐκκλησία
 φαίνεται. Ἐνταῦθα γὰρ καὶ περὶ τούτων πλείους γίνονται
 λόγοι, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐργαστηρίοις. Ἄν τε κακῶς εἰπεῖν καὶ
 ἀκοῦσαι βούλωνται τινες, καὶ τοῦτο ⁴ἐνταῦθα ὄψει μᾶλλον ἢ
 ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἔξω συμβαῖνον. Κἂν τῶν ⁵πολιτικῶν τι
 βουλευθῆς ἀκοῦσαι πραγμάτων, κἂν τῶν ἐν οἰκίαις, κἂν τῶν ἐν
 E στρατοπέδῳ, μὴ βαδίσῃς εἰς δικαστήριον, ⁶μηδὲ καθίσῃς ἐν
 ἰατρείῳ. Εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα, εἰσὶν οἱ πάντων ἀκριβέστερον
 ταῦτα ἅπαντα ⁷ἀπαγγέλλοντες, καὶ πάντα μᾶλλον ἐστὶ τὰ
 ἐνταῦθα, ⁸ἢ ἐκκλησία. Τάχα σφόδρα καθηψάμην ὑμῶν. Οὐκ

¹ γελωτοπ.] γελωτας F. ² καὶ ἀσχημ. Edd. καὶ om. F. ^h τὴν om. C.
¹ τοῦ οὐρανοῦ F. ^k ᾧσιν F. ¹ ἀκούοντες F. ^m μᾶλλον] + ταῦτα Edd.
 repugnantibus libris. ⁿ ὅ] + καὶ F. ^o καὶ ἐμοὶ pro καὶ omnes. ^p εἰ
 om. F. ^q ἐστὶ] + καὶ προσευχῆς F. ^r καλλωπίζονται] + γυναῖκες C. F.
^s Vid. Annot. ^t τε] + γὰρ F. Statim τε καὶ πρίασθαι om. idem. ^v ἐν-
 ταῦθα ὄψει omnes. ὄψει ἐνταῦθα Edd. ^w πολεμικῶν F. ^x μὴ E.
^y ἀπαγγέλλοντες omnes. Edebatur καταγγέλλοντες. Statim πάντων pro πάν-
 τα C. ^z ἢ] ἢ E. Veron. τη F.

ἔγωγε οἶμαι. Ὅταν γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένητε, πόθεν εἰσομαι, ὅτι καθίκετο ὑμῶν τὰ εἰρημένα; Οὐκοῦν τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖον ἄψασθαι ^aπάλιν. Ταῦτα οὖν ἀνεκτά; ταῦτα φορητά; Κοπτόμεθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ διασπώμεθα, ἵνα τι χρήσιμον μαθόντες ἀπέλθῃτε· καὶ οὐδεὶς ὑμῶν ἔτι κερδάνας ἄπεισιν, ἀλλὰ ³⁴² καὶ βλαβεῖς μεζόνως. Καὶ γὰρ εἰς κρίμα συνέρχεσθε, πρόσφασιν οὐκέτι περὶ τῆς ἀμαρτίας ἔχοντες, καὶ τοὺς ἐπιεικεστέρους ἐκκρούετε, ταῖς ὑμετέραις φλυαρίαις ἐνοχλοῦντες πάντοθεν. Ἀλλὰ τίς ὁ τῶν πολλῶν λόγος; Οὐκ ἀκούω τῶν ἀναγινωσκομένων, φησὶν, οὐδὲ οἶδα τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ θορυβεῖς, ἐπειδὴ ταρασσεῖς, ἐπειδὴ μετὰ ψυχῆς εὐλάβειαν ἐχούσης οὐ παραγίνῃ. Τί φῆς; οὐκ οἶδας τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα; Δι' αὐτὸ μὲν ^dοὖν τοῦτο προσέχειν ἐχρῆν. Εἰ δὲ οὐδὲ τὸ ἀσαφὲς διεγείρει σου τὴν ψυχὴν, πολλῷ μᾶλλον, εἰ σαφῇ ᾖ, ^eπαρέδραμες. Διὰ γὰρ τοῦτο οὔτε σαφῇ πάντα ^B ἐστίν, ἵνα μὴ ῥαθυμῆσῃς, οὔτε ἀσαφῇ, ἵνα μὴ ἀπογνῶς. Καὶ ὁ μὲν εὐνοῦχος ἐκείνος καὶ βάρβαρος οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτων πραγμάτων ὄχλῳ κυκλοῦμενος, καὶ ἐν ὁδῷ ὢν, βιβλίον μετὰ χειρὸς εἶχε καὶ ἀνεγίνωσκεν, οὐκ εἰδὼς ἄπερ ἀνεγίνωσκε· σὺ δὲ καὶ ἐν διδασκάλων εὐτορία ὢν, καὶ ἑτέρους ἔχων τοὺς ὑπαναγινώσκοντας, σκήψῃς προβάλλῃ μοι καὶ πρόσφασεις. Οὐκ οἶστα τὰ λεγόμενα; Οὐκοῦν εἴδει ἵνα μάθῃς· μᾶλλον δὲ ἀμήχανον πάντα ἀγνοεῖν. Καὶ γὰρ πολλὰ αὐτόθεν ἐστὶ κατὰδηλα καὶ σαφῇ· μᾶλλον δὲ, κἂν ἅπαντα ἀγνοῆς, καὶ ^C (489) οὕτως ἡσυχάζειν ^hεἶδει, ἵνα μὴ τοὺς προσέχοντας ἐκκρούσῃς, ἵνα σου τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν αἰδῶ ἀποδεξάμενος ὁ θεὸς, καὶ τὰ ἀσαφῆ ποιήσῃ δῆλα. Ἀλλ' οὐ δύνασαι σιγᾶν; Οὐκοῦν ἔξιθι, ἵνα μὴ καὶ ἑτέροις γένη βλάβη. Καὶ γὰρ μίαν ἐν ἐκκλησίᾳ δεῖ φωνὴν εἶναι αἰεὶ, καθάπερ ἐνὸς ὄντος σώματος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀναγινώσκων μόνος φθέγγεται· καὶ αὐτὸς ὁ τὴν ἐπισκοπὴν ἔχων ἀνέχεται σιγῇ καθήμενος· καὶ ὁ ψάλλον ψάλλει μόνος· ⁱκἂν πάντες ὑπηχώσιν, ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ἡ φωνὴ ^D φέρεται· καὶ ὁ ὁμιλῶν ὁμιλεῖ μόνος. Ὅταν δὲ πολλοὶ καὶ πολλὰ καὶ διάφορα διαλέγωνται, τίνος ἕνεκεν ἐνοχλοῦμεν ἡμεῖς εἰκῇ; Οὐδὲ γὰρ εἰ μὴ ^kεἰκῇ ἐνοχλεῖν ἡμᾶς ἡγείσθε, περὶ τηλικούτων φθεγγομένων ἡμῶν, περὶ τῶν οὐδὲν προσηκόντων

^a πάλιν] + μόνον F. ^b τι accessit ex F. Idem tacite assumit Montef.

^c οἶδας omnes. οἶδα Sav. Mor. Ben. In Veron. et Commel. omnia ab ἐπειδὴ θορυβεῖς usque ad τὰ λεγόμενα desunt. ^d οὖν om. F. ^e παρέδραμες]

+ ἄν F. ^f ῥαθυμῆς F. ^g Haec οὐκ εἰδὼς ἄπερ ἀνεγίνωσκε, quae vulgo desunt, recepta ex C. E. F. et Interp. In A. eadem adscripta sunt manu antiqua in folii calce.

^h εἶδεν C. ⁱ κἂν] καὶ F. Idem p.p. καὶ ὡς ἐξ. ^k εἰκῇ om. F. ^l οὐδὲν] + ἄν Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris.

ὑμεῖς διελέγεσθε. Διὰ ταῦτα οὐκ ἐν τῷ βίῳ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ ψήφῳ πολλὴ ἡ διαστροφή· καὶ περὶ ^mτὰ περιττὰ κεχῆνατε, καὶ τὴν ἀλήθειαν Εὐαφέντες, τὰς σκιάς καὶ τὰ ὀνειράτα διώκετε. Ἡ οὐ σκιά καὶ ὀνειράτα τὰ παρόντα ἅπαντα, καὶ σκιάς χεῖρων; Καὶ γὰρ πρὶν ἢ φανῆναι, ⁿἀφίσταται, καὶ πρὶν ἀποπτῆναι, πολὺν παρέχει τὸν θόρυβον καὶ πλείονα τῆς ἡδονῆς. Κἂν μυρία τις ἐνταῦθα λαβὼν κατορίξῃ χρήματα, τῆς νυκτὸς παρελθούσης, γυμνὸς ἅπεισιν ἐντεύθεν, καὶ μάλα εἰκότως· ἐπεὶ καὶ οἱ ὄναρ πλουτοῦντες, ἀναστάντες ἀπὸ τῆς εὐνῆς, οὐδὲν ἔχουσιν ὧν ἔχειν ἐδόκουν καθεύδοντες. Οὕτω καὶ οἱ πλεονεκτοῦντες· μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ^oκαὶ πολλῷ χεῖρον. Ὁ μὲν γὰρ 343 ὄναρ πλουτῶν, οὔτε τὰ χρήματα ἔχει, ἅπερ ἐφантаζέτο ἔχειν, οὔτε ἄλλο τι ῥυακὸν ἀπὸ τῆς φαντασίας ταύτης λαβὼν ἀνίσταται· οὗτος δὲ τῶν μὲν χρημάτων ἐστέρηται, τῶν δὲ ἀμαρτημάτων τῶν ἐκ τῶν χρημάτων ἐμπλησθεὶς ἅπεισι· καὶ ἐν τῷ πλούτῳ φαντασθεὶς, τὰ ἐκ τοῦ πλούτου κακὰ οὐχ ὁρᾷ ἐν φαντασίᾳ λαιπὸν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ ἀληθείᾳ. Καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ γέγονεν ἐν ὀνείροις, ἡ δὲ ἐκ τῆς ἡδονῆς κόλασις οὐκέτι ὄναρ συμβαίνει, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ πείρᾳ· Β μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐκείνης καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐσχάτην τίνει δίκην, ἐν αὐτῷ τῷ συλλέγειν μυρίας προστριβόμενος ἀθυρίας, φροντίδας, κατηγορίας, διαβολὰς, θορύβους, παραχὰς. Ἰν' οὖν καὶ τῶν ὀνειράτων ἀπαλλαγῶμεν καὶ τῶν κακῶν τῶν οὐκ ἐν ὀνείροις, ἀντὶ πλεονεξίας ἐλεημοσύνην ἐλώμεθα, ἀντὶ ἀρπαγῆς φιланθρωπίαν. Οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ.

C¹ Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. Οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς ^aκαὶ ὁ νόμος λέγει.

ΠΕΡΙΚΟΨΑΣ τὸν θόρυβον ^bτὸν ἀπὸ τῶν γλωσσῶν, καὶ

¹ CAP. XIV. v. 34.

^m τὰ] + ὄντως C. ⁿ ἀφίσταται Veron. Mox ἀποπτῆναι F. ^o καὶ accessit ex libris omnibus. ^p καλὸν Veron. ^q τῶν παρόντων] τὸν παρόντα μεθ' ἡδονῆς διανύσωμεν βίον F. HOM. XXXVII. ^a καὶ om. E. ^b τὸν om. F. Veron.

τὸν ἀπὸ τῶν προφητειῶν, καὶ νομοθετήσας, ὥστε μὴ σύγχυσιν
 γίνεσθαι, τοὺς τε γλώσσαις λαλοῦντας ἀνὰ μέρος τοῦτο
 ποιεῖν, τοὺς τε προφητεύοντας ἀρξαμένου ἑτέρου σιγᾶν, λοιπὸν
 καὶ ἐπὶ τὴν ταραχὴν τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν γινομένην ὁδῶ D
 πρόεισι, τὴν ἄκαιρον αὐτῶν ἐκκόπτων παρρησίαν, καὶ σφόδρα
 εὐκαίρως. Εἰ γὰρ τοῖς ^ατὰ χαρίσματα ἔχουσιν ἀπλῶς οὐκ
 ἐφέειται λαλεῖν, οὐδ' ὅτε βούλονται, καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ
 πνεύματος κινουμένοις, πολλῶ μᾶλλον ἐκείναις εἰκὴ φλυαρούσαις
 καὶ μάτην. ^βΔιὰ τοῦτο καὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας
 ἐπιστομίζει τὴν φλυαρίαν αὐτῶν, καὶ τὸν νόμον μεθ' ἑαυτοῦ
 λαβὼν, οὕτως αὐτῶν ἀπορράπτει τὰ στόματα. Οὐ γὰρ πα-
 ραινεῖ μόνον ἐνταῦθα, οὐδὲ συμβουλεύει, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάττει
 σφοδρῶς, παλαιὸν ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκων νόμον. Εἰπὼν
 γὰρ ὅτι "Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν," E
¹καὶ, "Οὐκ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι,"
 ἐπήγαγε, "Καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει." Καὶ τοῦ τοῦτο ¹λέγει
 (490) ὁ νόμος; ²"Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτὸς
 σου κυριεύσει." Εἶδες Παύλου σοφίαν, ἡλικὴν παρήγαγε μαρ-
 τυρίαν, οὐ σιγᾶν αὐταῖς κελεύουσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ
 φόβου σιγᾶν, καὶ μετὰ φόβου τοσοῦτον, μεθ' ὅσου τὴν δούλην
 ἡσυχάζειν χρή; Διὸ καὶ αὐτὸς εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἐπιτέτραπται
 αὐταῖς λαλεῖν, οὐκ ἐπήγαγεν, ἀλλὰ σιγᾶν, ^κἀλλ' ἀντὶ τοῦ 344
 σιγᾶν τὸ πλεον τέθεικε, τὸ ὑποτάττεσθαι. Εἰ δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν
 τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ ¹τῶν διδασκάλων καὶ πατέρων καὶ
 τοῦ κοινῶ τῆς ἐκκλησίας συλλόγου. Καὶ εἰ ^μμηδὲν φθέγγον-
 ται, φησὶ, μηδὲ ἐρωτήσουσι, τίνας ἔνεκεν καὶ παρέσονται; "Ἵνα
 ἀκούωσι μὲν ^α χρή, τὰ δὲ ἀμφιβαλλόμενα παρὰ τῶν ἀνδρῶν
 οἴκοι ^βμανθάνωσι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν. ³"Εἰ δέ τι μαθεῖν
 θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτᾶτωσαν." Οὐ γὰρ
 δὴ μόνον λαλεῖν αὐταῖς οὐκ ἐφέειται, φησὶν, ἀπλῶς, ἀλλ' οὐδὲ
 ἐρωτᾶν τι ἐν ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ ἐρωτᾶν οὐ χρή, πολλῶ μᾶλλον
 ἀπλῶς λαλεῖν οὐ θέμις. Καὶ τί δήποτε ἐν τοσαύτῃ κατέστησεν B
 αὐτὰς ὑποταγῇ; "Ὅτι ἀσθενέστερόν πως ἐστὶν ἡ γυνὴ καὶ
 εὐρίπιστον καὶ κούφον. Διὰ δὴ τοῦτο τοὺς ἄνδρας αὐταῖς
 ἐπέστησε διδασκάλους, ἀμφοτέρους ὠφελῶν. Ἐκείνας τε γὰρ
 κοσμίας κατεσκεύασε, τούτους τε ἐναγωνίους ἐποίησεν, ἅτε

2 Gen. iii. 16.

3 v. 35.

^ε γενέσθαι E. ^α τὰ om. F. ^ο ἐφέειται C.E. ἐφέειται vulgo. ^ε τοῦ
 om. F. ^ε διὰ] + τοι F. ^η καὶ οὐκ ἐπ.] οὐ γὰρ ἐπ. C. ¹ λέγει δ v.
 A.E.F. δ v. λέγει Edd. ^κ Sic nostri omnes. Edebatur ἀλλὰ τὸ πλεον
 ἀντὶ τοῦ σιγᾶν τέθεικε, τὸ ὑ. ¹ τῶν, quod aberat, est in libris omnibus.
^μ μηδὲν E.F. μηδὲ vulgo. ^β μανθάνωσιν F. μάθωσι C. μανθανέτωσαν
 vulgo. ^ο ἐφέειται C.E. ἐφέειται Edd.

μέλλοντας ὥσπερ ἤκουσαν μετὰ πολλῆς ἰσχύος ἀκριβείας ταῖς
 γυναιξὶ παρακατατίθεσθαι. Εἶτα ἐπειδὴ καλλωπίζεσθαι ἐντεθ-
 θεν ἐνόμιζον ἐκ τοῦ φθέγγεσθαι δημοσίᾳ, πάλιν εἰς τὸ ἐναντίον
 περιάγει τὸν λόγον, λέγων· “Αἰσχροὶ γὰρ ἐστί ἡ γυναιξὶν ἐν
 ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.” Πρῶτον μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦτο
 Σκατεσκεύασε τοῦ θεοῦ, ἔπειτα ἀπὸ τοῦ κοινου λογισμοῦ καὶ
 τῆς συνηθείας, ὥσπερ καὶ ἡνίκα περὶ κόμης αὐταῖς διελέγετο,
 ἔλεγεν· “Ἡ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις ὑμᾶς διδάσκει;” Καὶ πανταχοῦ
 τοιοῦτον εὖροις ἂν αὐτοῦ τὸν τρόπον ὄντα, οὐκ ἀπὸ τῶν θείων
 γραφῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας ἐντρέπονται.
 Πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ ἀπὸ τῶν πᾶσι δοκούντων καὶ πανταχοῦ
 τυπωθέντων ἐντρέπει, ὃ καὶ ἐνταῦθα τέθεικεν εἰπών· “Ἡ
 ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήν-
 τησε;” Καὶ γὰρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας παρήγαγε τοῦτον
 τηρούσας τὸν νόμον, καὶ ἀπὸ τῆς καινοτομίας τὸν θόρυβον
 δύποτεμνόμενος, καὶ τῇ τῶν πολλῶν ψήφῳ τὸν λόγον ποιῶν
 εὐπαράδεκτον. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν· “Ὅς ὑμᾶς ἀναμνήσει
 τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσαις ταῖς
 ἐκκλησίαις διδάσκω” καὶ πάλιν, “Ὁ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας
 ὁ θεός, ἀλλ’ εἰρήνης, καθὼς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν
 ἁγίων” καὶ ἐνταῦθα, “Ἡ ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν,
 ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησε;” Ταυτέστιν, οὔτε πρῶτοι οὔτε
 μόνοι ὑμεῖς πιστοί, ἀλλ’ ἡ οἰκουμένη πᾶσα· ὃ καὶ πρὸς Κολασ-
 σαεῖς γράφων ἔλεγε, “Καθὼς ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ
 Εὐαγγελιζόμενον ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ,” περὶ τοῦ εὐαγγελίου λέγων.
 Ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ἐτέρως εἰς προτροπὴν τῶν ἀκουόντων, ὡς
 ὅταν λέγῃ τὰ αὐτῶν πρῶτα εἶναι, καὶ πᾶσιν εἶναι κατὰ δῆλα.
 Θεσσαλονικεῦσι γὰρ ἐπιστέλλων ἔλεγεν· “Ἀφ’ ὑμῶν γὰρ
 ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν
 ἢ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελέλυθε” καὶ Ῥωμαίοις δὲ πάλιν, “Ὅτι ἡ
 πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.” Ἀμφότερα
 γὰρ ἱκανὰ προτρέψαι καὶ διεγείρειν, καὶ τὸ παρ’ ἐτέρων ἐπαι-
 νεῖσθαι, καὶ τὸ “καὶ ἐτέροισι ἔχειν κοινωνοὺς τῆς γνώμης. Διὸ
 καὶ ἐνταῦθά φησιν· “Ἡ ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν,
 345 ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;” Οὔτε γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοιτε
 εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ἡμεῖς τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἐγενόμεθα, καὶ
 οὐκ ἂν εἴημεν δίκαιοι παρ’ ἐτέρων μαθάνειν· οὔτε ὅτι ἐνταῦθα

4 v. 36.

5 Coloss. i. 6.

6 1 Thess. i. 8.

7 Rom. i. 8.

P Sic omnes. Edebatur μετὰ π. τ. ἀκρ. ἄπερ ἤκουσαν.

1 τῆς om. F.

r γυναιξὶν nostri omnes et Mosq. γυναικὶ vulgo.

2 τοῦ assumptum ex C.E.F.

t πρὸς δὲ τοῖς Codd. πρὸς τοῖς δὲ Edd.

v καθὼς] + καὶ Edd. repug-

nantibus libris. Infra Κολοσσ. F.

w καὶ accessit ex C.E.

x ἔχοιτε]

ἔχοι τις F.

ἔστη τὰ τῆς πίστεως μόνον, καὶ οὐ χρὴ ἡτὰ παρ' ἐτέρων παραδείγματα δέχεσθαι. Ὁρᾷς διὰ πόσων ἐνέτρεψε; Τὸν νόμον παρήγαγε, τὸ αἰσχρὸν τοῦ πράγματος ἔδειξε, τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας εἰς μέσον τέθεικεν.

Εἶτα τὸ πάντων ἰσχυρότερον ὕστερον τίθησι, λέγων, ὅτι ὁ θεὸς ταῦτα καὶ νῦν ἐπιτάττει δι' ἐμοῦ. ⁸“Εἰ γάρ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, γνωσκέτω ταῦτα ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν αἱ ἐντολαί. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.” Καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐπήγαγε; Δεικνύς ὅτι οὐ ⁽⁴⁹¹⁾βιάζεται, οὐδὲ φιλονεικεῖ, ὅπερ σημειῶν ἐστὶ τῶν οὐ τὰ ἑαυτῶν βουλομένων ἰστᾶν, ἀλλὰ τὸ ἐτέροις συμφέρον σκοπούντων. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· “Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν.” Ἄλλ' οὐ πανταχοῦ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἔνθα ἂν μὴ σφόδρα μεγάλα τὰ ἁμαρτανόμενα ἦ, καὶ τότε ἐντρέπων μᾶλλον ἐπεὶ ὅταν περὶ ἐτέρων διαλέγεται, οὐ λέγει οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Μὴ πλανᾶσθε οὔτε πόρνοι, οὔτε μαλακοὶ βασιλείαν θεοῦ οὐκ κληρονομήσουσι.” καὶ πάλιν, ⁹“Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰ ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.” Ἐνταῦθα δέ, ἐπειδὴ περὶ σιγῆς ἦν αὐτῷ ὁ λόγος, οὐ σφόδρα εὐτόνως ἐπιτίθεται, αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπισπώμενος. Εἶτα ὕπερ αἱ ποιεῖν εἴωθεν, ἐπὶ τὴν προτέραν ὑπόθεσιν, ὅθεν ταῦτα εἰπεῖν ἐξέβη, ἐπανάγει τὸν λόγον λέγων· ¹⁰“Ὡστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεῦν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.” Καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ τοῦτο, μὴ τὸ προκείμενον ἐργάζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ δοκοῦν αὐτῷ συγγενὲς ὅπωςδὴποτε εἶναι ^Dδιορθοῦν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ πρότερον ἐπανιέναι, ὥστε μὴ δοκεῖν τῆς ὑποθέσεως ἐκπίπτειν. Καὶ γὰρ ὅτε περὶ τῆς ἐν ταῖς τραπέζαις διελέγετο συμφωνίας, ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τὴν ἐν τοῖς μυστηρίοις ἐκβάς, κἀκεῖθεν ἐντρέψας, εἰς τὰ πρότερα ἐπάνεισι πάλιν, λέγων· “Ὡστε συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.” Καὶ ἐνταῦθα τοῖνυν περὶ τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασιν εὐταξίας διαλεχθεὶς, καὶ τοῦ μὴ δεῖν μήτε ἀλύνειν ^Hἐν τοῖς ἐλάττοσι, μήτε φυᾶσθαι ἐπὶ τοῖς μέζουσιν, εἶτα ἐπὶ τὴν γυναιξὶ πρέπουσαν ἐξελθὼν εὐκοσμίαν ἐντεῦθεν, καὶ κατασκευάσας αὐτήν, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπάνεισι λέγων πάλιν· ^E

⁸ v. 37, 38.⁹ Gal. v. 2.¹⁰ v. 39.

^Y τὰ παρ' ἐτ.] παρ' ἐτ. τὰ F. ^κ ταῦτα καὶ νῦν] τοῦτο καὶ τὰ νῦν F. καὶ νῦν post ἐπιτάττει transp. C.E. ^α αἱ οἱ. F. Mox. γ. ^β αὐτῶν F. ^γ δοκεῖ φ. εἶναι] Sic A.E.F. φ. εἶναι δοκεῖ C. φιλόνηκος ἐστὶν Edh. ^δ οὐ, quod aberat, habent E.F. ^ε αὐτῷ τούτῳ pro τούτῳ αὐτῷ omnes. ^ς εἰπὼν F. Mox ἐπανάγει pro vulgato ἐπάγει idem. ^η ἐπανιέναι F. ^θ ἐν] ἐπὶ C. Mox ἐν pro ἐπὶ F.

“Ὡστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.” Εἶδες πῶς μέχρι τέλους τὴν διαφορὰν ἐφύλαξε, καὶ πῶς ἔδειξε τὸ μὲν σφόδρα ἀναγκαῖον ὄν, τὸ δὲ οὐχ οὕτω; Διὸ ἐπ’ ἐκείνου μὲν φησι, “ζηλοῦτε,” ἐπὶ τούτου δὲ, “μὴ κωλύετε.” Εἶτα ὡς ἐν κεφαλαίῳ τὰ πάντα διορθούμενος ἐπάγει λέγων· ¹¹⁶ Πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τὰξιν γινέσθω· πάλιν πλήττων τοὺς εἰκῇ βουλομένους ἀσχημονεῖν, 346 καὶ μανίας δόξαν λαμβάνειν, καὶ τὴν οἰκείαν μὴ φυλάττοντας τάξιν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως οἰκοδομεῖ, ὡς εὐταξία, ὡς εἰρήνη, ὡς ἀγάπη, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἐναντία διαλύει. Οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῦτο ἴδοι τις ἂν. Ἄν τε γὰρ ἐν χορῷ, ἂν τε ἐν πλοίῳ, ἂν τε ἐν ἄρματι, ἂν τε ἐν στρατοπέδῳ τὴν τάξιν συγχέης, καὶ τὰ μείζονα τῆς οἰκείας χώρας ἐκβαλὼν, τὰ ἐλάττωνα εἰσαγάγῃ· εἰς τὴν ἐκείνων τάξιν, πάντα διέφθειας, καὶ οὕτω τὰ ἄνω κάτω γίνεται.

B ¹Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τὴν τάξιν διαφθείρωμεν, μηδὲ τὴν κεφαλὴν κάτω ποιῶμεν, καὶ τοὺς πόδας ἄνω. Τοῦτο ¹¹⁷δὲ γίνεται, ὅταν τὸν μὲν ὀρθὸν λογισμόν κάτω ρίψωμεν, τὰς δὲ ἐπιθυμίας, τὸν ¹¹⁸θυμὸν, καὶ τὴν ἡδονὴν ἐπιστήσωμεν τῷ λογικῷ· ὅθεν πολὺς ὁ κλύδων, καὶ πολλή ἡ ταραχὴ, καὶ ἀφόρητος ἡ ζάλη, πάντων σκότῳ κατεχομένων. Καί, εἰ βούλει, τὴν ἀσχημοσύνην τὴν ἐντεῦθεν ¹¹⁹γινομένην πρῶτον ἐξετάσωμεν, καὶ τότε τὴν ¹²⁰ζημίαν. Πῶς οὖν ἔσται τοῦτο σαφὲς ἡμῖν καὶ σφόδρα γνώριμον; Παραγάγωμεν εἰς μέσον ἄνθρωπον οὕτω διακείμενον, πόρνης ἐρῶντα, καὶ ὑπὸ ἐπιθυμίας ἀτόπου κρατού- **C** μενον, καὶ τότε ὀψόμεθα τὸν γέλωτα τούτου. Τί γὰρ ἂν γένοιτο αἰσχρότερον τοῦ θυραυλοῦντος πρὸ τῶν πορνικῶν οἰκημάτων, καὶ ραπίζομένου παρὰ πόρνης γυναικὸς, καὶ κλαίοντος καὶ ὀδυρομένου, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατασχύνοντος δόξαν; Εἰ δὲ βούλει καὶ τὴν ζημίαν ἰδεῖν, ἐννόει μοι τῶν χρημάτων τὴν δαπάνην, τοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνους, τὸν πρὸς τοὺς ἀντεραστὰς πόλεμον, τὰ τραύματα, τὰς πληγὰς τὰς ἐκ τῶν τοιούτων παρατάξεων. Τοιοῦτοι καὶ οἱ χρημάτων ἐπιθυμία **D** κατεχόμενοι· μᾶλλον δὲ ¹²¹ο μείζονα ἀσχημονοῦσιν. Οὗτοι μὲν γὰρ περὶ ἓν εἰσιν ἡσυχολημένοι σῶμα· οἱ δὲ φιλάργυροι τὰς

Π γ. 40.

¹ ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ὁ μὲν σώφρων ἐν ἡδονῇ καὶ εὐφροσύνῃ ἐστὶ διηνεκὲς· ὁ δὲ ἀσελγαίνων, καὶ πρὸ τῆς μίξεως καὶ μετὰ τὴν μίξιν, ὑπὸ ἀδυναμίας κατέχεται. Veron.
¹¹⁷ δὲ] γὰρ E.F. ¹¹⁸ θυμὸν] + καὶ τὴν ὀργὴν Edd. Omissa haec in C.E.F.
¹¹⁹ γινομένην] + ἰδεῖν A.C.E. Statim πρῶτον τὸ πρᾶγμα ἐξετάσωμεν C. πρ. ἐξ-
ταύτην ex corr. A. ¹²⁰ ζημίαν] + ὀψόμεθα C. ¹²¹ ο μείζονα] + τοιούτων C.

(492) πάντων οὐσίας ὁμοίως περιεργάζονται, καὶ πενήτων καὶ πλου-
 τούντων, καὶ τῶν οὐκ ὄντων πραγμάτων ἐρῶσιν, ὃ μάλιστα τῆς
 τοῦ πάθους ἀτοπίας σημεῖον ἐστίν. Οὐ γὰρ λέγουσιν ὅτι τὴν
 τοῦ δεινός ἐβουλόμην οὐσίαν ἔχειν καὶ τὴν τοῦ δεινός μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ὅρη χρυσίον εἶναι βούλονται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ
 τὰ ὁρώμενα πάντα, καὶ ἐφ' ἑτερον προβαίνουνσι κόσμον· καὶ
 τοῦτο ἐπ' ἀπειρον πάσχουσι, καὶ οὐδαμοῦ τῆς ἐπιθυμίας λή-
 γουσι. Ἡ Τίς ἂν παραστήσειε λόγος τὸν χειμῶνα τῶν λογι-Ε
 σμῶν ἐκείνων, τὰ κύματα, τὸν ζόφον; ὅπου δὲ κύματα καὶ
 χειμῶν τοσοῦτος, ποία γένοιτ' ἂν ἡδονή; Οὐκ ἔστιν οὐδεμία,
 ἀλλὰ θόρυβος καὶ ὀδύνη καὶ νεφέλαι ζοφώδεις ἀντὶ ὑδάτων
 πολλὴν φέρουσαι τὴν ἀθυμίαν· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἐρώντων
 ἁλλοτρίου κάλλους συμβαίνειν εἶωθε. Διὰ τοι τοῦτο οἱ μὴδ'
 ὅλως ἐρῶντες, τῶν ἐρώντων ἐν πλειονί εἰσιν ἡδονῇ. Ἀλλὰ
 πρὸς τοῦτο μὲν οὐδεὶς ἀντίποι· ἐγὼ δὲ καὶ τὸν ἐρώντα μὲν,
 κατέχοντα δὲ *τῆς ἐπιθυμίας, μᾶλλον ἂν φαίην τρυφᾶν τοῦ
 συνεχῶς τῆς πόρνῃς ἀπολαύοντος. Εἰ γὰρ καὶ δυσκολωτέρα ἢ
 ἀπόδειξις, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἀναγκαῖον κατατολμῆσαι τοῦ 347
 λόγου. Καὶ *γὰρ δυσκολωτέρα γίνεται, οὐ παρὰ τὴν φύσιν
 τοῦ πράγματος, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ εἶναι τῆς φιλοσοφίας
 ταύτης ἀκροατὰς ἀξίους. Τί γὰρ ἡδίων, εἰπέ μοι, τῷ ἐρώντι,
 τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐρωμένης, ἢ τὸ τιμαῖσθαι καὶ ὕπερ-
 ορᾶν; Εὐδηλον ὅτι τοῦτο. Τίνα οὖν, εἰπέ μοι, τιμήσει πλέον
 ἢ πόρνη, τὸν δουλεύοντα αὐτῇ καὶ αἰχμάλωτον ὑπ' αὐτῆς ἡδὴ
 γενόμενον, ἢ τὸν ἀνώτερον τῶν ἐκείνης δικτύων, καὶ *ὑψηλότερα
 τῶν καλάμων αὐτῆς πετόμενον; Παντί που δῆλον, ὅτι τοῦτον.
 Περὶ τίνα δὲ σπουδάσει πλέον, τὸν πεπτωκότα, ἢ τὸν οὐδέπω; Β
 Τὸν οὐδέπω πάντως. Τίς δὲ ἔσται ποθεινότερος, ὁ κατειργα-
 σμένος, ἢ ὁ μὴδέπω ἀλούς; Ὁ *μὴδέπω τέως ἀλούς. Εἰ δὲ
 ἀπιστεῖτε, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων παρέξω τὴν ἀπόδειξιν. Τίνος
 γὰρ ἂν *μᾶλλον τις ἐρασθεῖη γυναῖκος, τῆς εὐκόλως ὑποκατα-
 κλινομένης αὐτῷ καὶ ἐκδιδομένης, ἢ τῆς ἀρνούμενης καὶ πράγματα
 αὐτῷ παρεχούσης; Εὐδηλον ὅτι ταύτης· καὶ γὰρ μερίζων
 ἐντεῦθεν ὁ πόθος ἀνάπτεται. Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τῆς γυναῖκος τὸ
 αὐτὸ δὴ τοῦτο ἔσται· καὶ τοῦτον τιμήσουσι καὶ θαυμάσονται
 πλέον τὸν ὑπερορῶντα αὐτῶν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, κάκεινα C
 ὁμοίως, τὸ ἐν μερίζοντι εἶναι ἡδονῇ τὸν μᾶλλον τιμώμενον καὶ

^ν χρυσὸν F. ^ι τίς] + οὖν F. ^τ οὐδεὶς] + ἂν F. ^θ τῆς ἐπιθυμίας C.F.
 et a pr. man. A. τὴν ἐπιθυμίαν Edd. ^κ γὰρ] + εἰ καὶ F. ^ν γὰρ] τοῖνυν (et
 ἴδιον mendose pro ἡδίων) C. ^ω ὑπερεῖσθαι ex corr. A. ^ξ ὑψηλότερα
 A.C.F. ὑψηλότερον vulgo. ^ζ ἐστὶ F. ^ε μὴδέπω τέως] μὴδέποτε F.
^α μᾶλλον τις pro τις μᾶλλον omnes.

ἀγαπώμενον. Ἐπεὶ καὶ στρατηγὸς πόλιν τὴν μὲν καθάπαξ ἀλοῦσαν ἀφίησι, τῇ δὲ ἐστηκυία καὶ φιλονεικούσῃ προσεδρεύει μετὰ σπουδῆς ἀπάσης· καὶ θηρευτὴς τὸ μὲν ^βχειρωθὲν ζῶον ἐν σκότῳ κατακλείσας ἔχει, καθάπερ ἡ πόρις τὸν ἐραστὴν, τὸ δὲ φεῦγον διώκει. Ἄλλ' ἀπολαύει τῆς ἐπιθυμίας ἐκεῖνος, φησὶν, οὗτος δὲ οὐκ ἀπολαύει. Τὸ δὲ μὴ κατασχίνεσθαι, μηδὲ δουλεύειν ταῖς τυραννικαῖς αὐτῆς ἐπιταγαῖς, μηδὲ ὡς ἀνδράποδον ἄγεσθαι ^επαρ' αὐτῆς καὶ περιάγεσθαι, βραπίζόμενον, **Δ**εμπτυόμενον, ἐπὶ κεφαλῇς ὠθούμενον, μικρὰν ἡδονὴν εἶναι νομίζεις, εἰπέ μοι; Εἰ γάρ τις ταῦτα ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ δυνηθεῖ τὰς ὕβρεις αὐτῶν συναγαγεῖν, τὰ ἐγκλήματα, τὰς συνεχεῖς ὀργὰς, τὰς ἀπὸ ψυχῆς, τὰς ἀπὸ τοῦ θρύπτεσθαι γινόμενας, τὰς ἀπεχθείας, τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ οἱ πύσχοντες ἴσασι ^δμόνοι, πάντα πόλεμον εὐρήσει πλείους ἔχοντα ^ετὰς ἀνακωχὰς τῆς ἀθλίας τούτων ζωῆς. Ποῖαν οὖν λέγεις ἡδονὴν, εἰπέ μοι; τὴν ἀπὸ τῆς μίξεως, τὴν πρόσκαιρον καὶ βραχεῖαν; Ἄλλ' εὐθέως ταύτην πόλεμος ἐπικαταλαμβάνει, καὶ κύματα, **Ε**καὶ λύττα, καὶ μανία πάλιν ἡ αὐτή. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται, ὥς ἂν τις νέοις διαλεγόμενος ἀκολάστοις εἴποι, οὐ σφόδρα ἀνεχομένοις τῶν περὶ βασιλείας καὶ γεέννης ἀκοῦσαι λόγων· ὅταν δὲ καὶ ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν, οὐδὲ ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅση τῶν σωφρονούντων ἡ ἡδονή, ὅταν ἀναπλάτῃ παρ' ἑαυτῷ τοὺς στεφάνους, τὰ βραβεῖα, τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων 348 ὁμιλίαν, τὴν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ^εἀνάρρησιν, τὴν παρρησίαν, τὰς χρηστὰς καὶ ἀθανάτους ἐλπίδας ἐκεῖνας.

Ἄλλ' ἡ μίξις ἔχει τινὰ ἡδονὴν· τοῦτο γὰρ συνεχῶς περι-
στρέφουσιν· ὁ δὲ σωφρονῶν ^εοδυνάται διηλεκτῶς μαχόμενος τῇ τῆς φύσεως τυραννίδι. Τοῦναντίον μὲν οὖν εὖροι τις ἂν· ἡ γὰρ βία αὕτη ^βκαὶ ταραχὴ παρὰ τῷ πορνεύοντι μᾶλλον ἐστὶ. Καὶ γὰρ κλόνος ἐν τῷ σώματι πολὺς, καὶ πάσης θαλάττης κυμα-
τουμένης χαλεπώτερον οὗτος διάκειται, οὐδέποτε πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ἰστάμενος, ἀλλ' αἰεὶ βαλλόμενος ὑπ' αὐτῆς, ὥσπερ οἱ δαιμονῶντες, καὶ συνεχῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν καταρρηγνύμενοι **Β**πνευμάτων. Ὁ δὲ σώφρων καθάπερ ἀριστεὺς γενναῖος συνεχῶς (49)
αὐτὴν βάλλων, τὴν ἀρίστην καὶ μυρίων τοιούτων ἡδίων καρ-
ποῦται ἡδονὴν, τῇ νίκῃ ταύτῃ καὶ τῷ χρηστῷ συνειδότι καὶ τοῖς λαμπροῖς τροπαίοις καλλωπίζόμενος διηλεκτῶς. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ὁμιλίαν ἀναπαύεται μικρὰν ἐκεῖνος, οὐδὲν τοῦτο ἂν εἴη· πάλιν γὰρ ὁ χειμὼν ἔπεισι, καὶ πάλιν κύματα. Ὁ δὲ φιλο-

^β χειρωθὲν omnes. θηρευθὲν Edd. ^ε παρ' αὐτῆς omnes. Edebatur ὑπ' αὐτῆς. ^δ μόνοι F. ^ε τὰς om. F. ^ε ἀνάρρησιν Edd. ἀνακίρυξω Codd. ^ε οδυνάται] Sic E.F. οὐ δύναται Edd. ^β καὶ ἡ ταραχὴ F.

σοφῶν οὐδὲ ἀρχὴν ἀφίησι ταύτην λαβεῖν τὴν ἑταραχὴν, οὐδὲ διαναστῆναι τὸ πέλαγος, οὐδὲ βοῆσαι τὸ θηρίον. Εἰ δὲ τινα βίαν ὑπομένοντες κατέχωμεν τὴν τοιαύτην ὁρμὴν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος C συνεχῶς βαλλόμενος καὶ κεντούμενος καὶ τὸν οἶστρον οὐ φέρον· καὶ παρόμοιον γίνεται, ὥσπερ ἂν κ' εἰ ἵππον ἄγριον μαινόμενον καὶ ἀντιτείνοντα ἀνέχοι τῷ χαλινῷ, καὶ κατέχοι μετὰ τέχνης ἀπάσης· ὁ δὲ ἐνδοῦς, ὥστε τὸν πόνον τοῦτον φυγεῖν, συρόμενος ὑπ' αὐτοῦ πανταχοῦ ἑφέροτο. Ταῦτα εἰ καὶ σαφέστερον τοῦ δέοντος εἴρηται, μηδεὶς ἐγκαλείτω· οὐ γὰρ λόγων σεμνότητι καλλωπίζεσθαι βούλομαι, ἀλλὰ ποιῆσαι σεμνοῦς τοὺς ἀκούοντας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ προφῆται οὐδεὶς τῶν τοιοῦτων φείδονται ῥημάτων, τὴν ἀκολασίαν τῶν Ἰουδαίων ἐκκόψαι βουλόμενοι, ἀλλὰ καὶ γυμνότερον αὐτῶν καθικονοῦνται, D ἢ ἡμεῖς νῦν ἐφ' οἷς εἰρήκαμεν. Καὶ γὰρ ἰατρὸς σηπεδόνα ἐκβαλεῖν βουλόμενος, οὐ σκοπεῖ πῶς καθαρὰς διατηρήσει τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξει τῆς σηπεδόνης· καὶ ὁ τὸν ταπεινὸν ὑψηλὸν ποιῆσαι θέλων, αὐτὸς ταπεινοῦται ἢ πρότερος· καὶ ὁ σφάζει τὸν ἐπιβουλεύοντα σπουδάζων, καὶ ἑαυτὸν αἰμάσσει μετ' ἐκεῖνου, καὶ αὐτοῦτο αὐτὸν ποιεῖ λαμπρότερον. Ἐπεὶ καὶ στρατιώτην ἐπανερχόμενον ἀπὸ τοῦ πολέμου ἂν ἴδῃ τις ἰχθῶρι καὶ αἵματι καὶ ἐγκεφάλῳ ἑμεμολυσμένον, οὐ μισήσει οὐδὲ ἀποστραφήσεται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ θαυμάσεται μᾶλλον. E Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ὅταν ἴδωμέν τινα μετὰ τὸ κατασφάζει τὴν ἐπιθυμίαν ἡμαγμένον ἐπαινῶντα, μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζωμεν, καὶ κοινωνῶμεν τῆς μάχης καὶ τῆς νίκης αὐτῷ, καὶ πρὸς τοὺς ἐρῶντας λέγωμεν, δείξατε ἡμῖν τὴν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονήν· ὁ μὲν γὰρ σώφρων τὴν ἀπὸ τῆς νίκης ἔχει, σὺ δὲ οὐδαμόθεν. Εἰ δὲ ὑμεῖς τὴν ἐκ τῆς ὁμιλίας λέγοιτε, ἀλλ' ἐκεῖνη σαφεστέρα καὶ διαρκεστέρα. Ὡς γὰρ ἔχεις ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως βραχὺ καὶ μηδὲ ἑφαινόμενον, ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ τοῦ συνειδότος καὶ μείζονα καὶ διηκεῖ καὶ γλυκυτέραν ἔχει τὴν 349 εὐφροσύνην. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ὁμιλία γυναικὸς, ὥς φιλοσοφία ἀταραχὸν δύναται ἑτηρῆσαι ψυχὴν καὶ πτερῶσαι. Οὗτος μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, σαφῶς οὕτω δεικνυσιν ἡμῖν τὴν ἡδονήν· ἐπὶ δὲ σοῦ τὴν μὲν ἀπὸ τῆς ἡττης ἀθυμίαν ὁρῶ, τὴν δὲ ἡδονὴν βουλόμενος ἰδεῖν, οὐχ εὐρίσκω. Ποῖον γὰρ βούλει καιρὸν ἡδονῆς εἶναι; τὸν πρὸ τῆς μίξεως; Ἀλλ' οὐκ ἔστι· μανίας γάρ

¹ ταραχὴν] ἀρχὴν π pr. man. A. ^κ εἰ, quod aberat, obtulit C. Etiam ἂν om. F. ¹ φέροισ' ἂν ex corr. A. ^μ ἐφ' οἷς om. F. Statim γὰρ om. idem. ^α πρότερος omnes. πρότερον vulgo. ^ο ταύτῃ F. ^ν τοῦ om. F. ^ι ἴδῃ E.F. ἴδοι vulgo. ^ι μεμολυμένον A. μεμολυμένον F. ^ς σὺ] + μὲν C. ^ι φαι- νόμενον] + τὸ ἡδονὴν C. ^ν διατηρῆσαι F. ^ω ὥσπερ omnes. ὥπερ Edd.

ἔστι καὶ παραφορᾶς καὶ ἐκστάσεως. Τὸ γὰρ τοὺς ὀδόντας
 Β τρίζειν καὶ ἐξίστασθαι, οὐχ ἡδονῆς· εἰ δὲ ἡδονῆς ἦν, οὐκ ἂν
 ἂ ταῦτά σε εἰργάσατο, ἃ οἱ ὑαλοῦντες ὑπομένουσιν. Καὶ γὰρ
 οἱ πυκτεύοντες καὶ πληττόμενοι τοὺς ὀδόντας τρίζουσι, καὶ αἱ
 ὠδίνουσαι γυναῖκες διασπώμεναι τοῖς πόνοις, τὸ αὐτὸ τοῦτο
 ποιοῦσιν. Ὡστε οὐχ ἡδονὴ τοῦτο, ἀλλ' ἐκστασις μᾶλλον καὶ
 θόρυβος καὶ ταραχή. Ἄλλ' ὁ μετὰ ταῦτα καιρὸς; Ἄλλ'
 οὐδὲ οὗτος· οὐδὲ γὰρ τὴν τεκοῦσαν ἐν ἡδονῇ εἴποιμεν ἂν εἶναι,
 ἀλλ' ἐν ἀπαλλαγῇ πόνων. Οὐ πάντως δὲ τοῦτο ἡδονή, ἀλλ'
 ἀσθένεια μᾶλλον καὶ ἔκλυσις· πολὺ δὲ τὸ μέσον ἐκατέρων
 C τούτων ἐστὶ. Ποῖος οὖν τῆς ἡδονῆς καιρὸς, εἰπέ μοι; Οὐκ
 ἔστιν οὐδεὶς· εἰ δὲ καὶ ἔστιν, οὕτω βραχύς ἐστιν, ὥς μηδὲ
 φαίνεσθαι. Μυρία οὖν φιλονεικίσαντες φωρᾶσαι αὐτὸν καὶ
 κατασχεῖν, οὐκ ἡδυνήθημεν. Ἄλλ' οὐχ ὁ τοῦ σώφρονος τοιοῦ-
 τος, ἀλλὰ πλατὺς, καὶ πᾶσι κατάδηλος· μᾶλλον δὲ ἅπας ὁ
 βίος ἐν ἡδονῇ, τοῦ συνειδότος αὐτῷ στεφανουμένου, τῶν κυμάτων
 ἐστορεσμένων, οὐδενὸς οὐδαμῶθεν ἐγγινομένου θορύβου. Ἐπεὶ
 οὖν οὗτος μᾶλλον ἐν ἡδονῇ, ὁ δὲ φιλήδονος ἐν ἀθυμίᾳ καὶ
 θορύβοις, φεύγωμεν ἀκολασίαν, ἀντεχωμέθα σωφροσύνης, ἵνα
 D καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας
 ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ.

(494)

Ἰ γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην
 ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, δι' οὗ καὶ σώ-
 ζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.

Ε ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν πνευματικῶν λόγον, ἐπὶ τὸ
 πάντων ἀναγκαιότατον μεθίσταται, τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως
 ὑπόθεσιν· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ σφόδρα ἐνόσουν. Καὶ καθάπερ
 ἐπὶ τῶν σωμάτων, ὅταν αὐτῶν ἀψῆται^β λοιπὸν τῶν στερεῶν ὁ
 πυρετὸς, ἐνέυρων λέγω καὶ φλεβῶν καὶ τῶν πρώτων στοιχείων,
 ἀνίατον γίνεται τὸ κακὸν, ἂν μὴ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἐπιμε-
 λείας· οὕτω δὴ καὶ τότε γενέσθαι ἐκινδύνευεν. Ἐπὶ γὰρ αὐτὰ
 τῆς εὐσεβείας τὰ στοιχεῖα τὸ κακὸν ἐβάδιζε. Διὸ καὶ πολλῇ

1 CAP. XV. v. 1, 2.

^x ταῦτα pro αὐτὰ omnes. Statim σε om. F. ^y ἀλογοῦντες a pr. man. A.
^z εἴποιμ' ἂν F. ^a ὁ καιρὸς F. ^b καὶ om. F. HOM. XXXVIII.
^a τούτῳ] αὐτῷ F. ^b λοιπὸν est in libris omnibus, non in Edd. ^c νεύρων
 λέγω καὶ φλ.] Sic C.E.F. v. καὶ φλ. λέγω A. λέγω τῶν v. καὶ τῶν φλ. Edd.

τῇ σπουδῇ κέχρηται ὁ Παῦλος. Οὐδὲ γὰρ περὶ βίου ^αλοιπὸν 350
 ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, οὐδ' ὅτι ὁ μὲν ἐπόρνευεν, ὁ δὲ ἐπλεονέκτει, ὁ
 δὲ ὅτι κεκαλυμμένην εἶχε τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ περὶ αὐτὸ τῶν
 ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον· περὶ γὰρ τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν ἐστα-
 σιάζον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ πᾶσα ἡμῶν ἐλπίς αὕτη, πρὸς τοῦτο
 σφοδρῶς ἵστατο ὁ διάβολος, καὶ ποτὲ μὲν ἀνῆρει καθάπαξ
 αὐτὴν, ποτὲ δὲ ἔλεγεν ἤδη γεγονέναι· ὁ καὶ Τιμοθέῳ γράφων
 ὁ Παῦλος γάγγραιναν ἐκάλει τὸ πονηρὸν τοῦτο δόγμα, καὶ
 τοὺς εἰσάγοντας αὐτὸ ἔστιζε λέγων· ²· Ὡς ἐστὶν Ὑμέταις καὶ
 Φιλητὸς, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡσυχῆσαν, λέγοντες τὴν
 ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τιμὴν πίστιν.” B
 Ποτὲ μὲν οὖν τοῦτο ἔλεγον, ποτὲ δὲ ὅτι Ἐτὸ σῶμα οὐκ ἀνί-
 σταται, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ὁ καθαριμὸς ἐστὶν ἡ ἀνάστασις. Ταῦτα
 δὲ ἔπειθε λέγειν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκείνος, οὗ τὴν ἀνάστασιν
 ἀνατρέψαι βουλόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν γεγόμενα
 ἅπαντα δεῖξαι μῦθον ὄντα. Εἰ γὰρ ἐπέσθησαν μὴ εἶναι
 σωμάτων ἀνάστασιν, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἔπειθε μὴδὲ Χριστὸν
 ἐγγιγέρθαι· ἀπὸ δὲ τούτου ἀκείνῳ εἰσῆγεν ὁδῷ βαδίζων, τὸ μὴ
 παραγεγονέναι, μὴδὲ πεποιηκέναι ἅπερ ἐποίησε. Τοιαύτη γὰρ C
 ἡ τοῦ διαβόλου κακουργία. Διὸ καὶ μεθοδείαν αὐτὴν καλεῖ ὁ
 Παῦλος, ὅτι οὐκ ἐξ εὐθείας ὁ βούλεται κατασκευάσαι δέικνυσιν,
 ὥστε μὴ γενέσθαι κατάφωρος, ἀλλ' ἕτερον ἑαυτῷ ἰπεριτιθεῖς
 προσωπεῖον, ἕτερα τεκταίνει, ^κκαὶ καθάπερ πολέμιος καὶ
 κακοῦργος πόλει προσβαλὼν καὶ τείχεσι, κατωθεν ὑπορύττει
 λανθάνων, ὥστε ταύτη γενέσθαι δυσφύλακτος, καὶ κατορθῶσαι
 ἅπερ ἐσπούδακε. Διόπερ αἰετὰς τοιαύτας αὐτοῦ πάγας εὐρί-
 σκων, καὶ τοὺς πονηροὺς τούτους ^ιλόχους θηρῶν ὁ θαυμαστὸς
 οὗτος καὶ μέγας ἀνὴρ, ἔλεγεν· ³· Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα D
 ἀγνοοῦμεν.” Καὶ γὰρ ^μκαὶ ἐνταῦθα ὁλόκληρον ἀνακαλύπτει
 τὸν δόλον αὐτοῦ, καὶ πάντα δέικνυσιν τὰ μηχανήματα, καὶ ὅσα
 βούλεται κατασκευάσαι προτίθησιν εἰς μέσον, μετὰ πολλῆς
 ἀκριβείας ἅπασιν ἐπιών. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὕστερον τέθεικε
 τοῦτ' ὃ κεφάλαιον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖο-
 τατον ἦν, καὶ τὰ ἡμέτερα συνέχον ἅπαντα. Καὶ σκόπει σύνεσιν.
 Πρῶτερον γὰρ τοὺς οἰκείους ἀσφαλισάμενος, τότε ἐπεξέρχεται
 καὶ περαιτέρω τῷ λόγῳ, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἐκ περιουσίας ἐπι- E
 στομίζει. Ἀσφαλίζεται δὲ τοὺς οἰκείους, οὐκ ἀπὸ λογισμῶν,

² 2 Tim. ii. 17, 18.³ 2 Cor. ii. 11.

^α λοιπὸν om. F. ^ε αὐτὴν om. C. ^ι ἐκάλει om. F. ^κ τὸ σῶμα τὰ
 σώματα F. ^η ἡ ἀνάστασις Edd. ἡ deest in omnibus. ^ι περιθεῖς F.
^κ καὶ eras. in A. ^ι λόχους (λόγους F.) θηρῶν pro vulgato θηρῶν λόχους
 omnes. ^μ καὶ accessit ex omnibus.

ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἥδη ἡγεγενημένων, καὶ ἅπερ αὐτοὶ κατεδέξαντο καὶ ἐπίστευσαν γεγενῆσθαι· ὃ μάλιστα ἦν ἐντρεπτικόν, καὶ ἱκανὸν αὐτοὺς κατασχεῖν. Εἰ γὰρ ἡβουλήθησαν ἀπιστῆσαι μετὰ ταῦτα, οὐκέτι λοιπὸν τῷ Παύλῳ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἔμελλον ἀπιστεῖν· ὅπερ κατηγορία ἑκείνων ἦν τῶν ἅπαξ καταδεξαμένων καὶ ῥεταθεμένων. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, δεκνὺς ὅτι οὐκ ἄλλων δεῖται μαρτύρων εἰς τὸ δεῖξαι, ὅτι τάλιθῃ λέγει, ἀλλ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἡπατημένων.

- 35¹ Ἴνα δὲ ὃ λέγω σαφέστερον γένηται, αὐτῶν λοιπὸν ἀναγκαῖον ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων. Τίνα οὖν ταῦτά ἐστι; “Γνωρίζω ὑμῖν, ἀδελφοί, φησὶ, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.”
 Ἐἶδες μεθ' ὅσης ἐπιεικείας ἄρχεται; εἶδες πῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (495)
 ἔδειξεν, ὅτι οὐδὲν καινὸν εἰσάγει, οὐδὲ ξένον; Ὁ γὰρ γνωρίζων, τὸ ἥδη γνωσθὲν, εἶτα εἰς λήθην ἐμπεσόν, γνωρίζει, πάλιν εἰς μνήμην ἄγων. Καλέσας δὲ ἀδελφούς, οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν
 ἡ προκατεβάλετο τῶν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν. Ἀδελφοί γὰρ οὐδαμῶθεν ἐγενόμεθα, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ
 Β Χριστοῦ οἰκονομίας. Διὸ δὲ καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐκάλεσεν, ὁμοῦ μὲν καταπραΰνων καὶ θεραπεύων, ὁμοῦ δὲ τῶν μυρίων ἀγαθῶν ἀναμιμνήσκων. Καὶ τὸ ἐξῆς πάλιν τὸ αὐτοῦ κατασκευαστικόν. Ποῖον δὲ τοῦτο; Τὸ εὐαγγέλιον. Τῶν γὰρ εὐαγγελίων τὸ κεφάλαιον ἐντεῦθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τοῦ τὸν θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ ἀναστῆναι. Τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ εὐηγγελίζετο τῇ παρθένῳ, τοῦτο καὶ οἱ προφῆται τῇ οἰκουμένῃ, τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ἅπαντες. “Ὁ εὐηγγελισάμην, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε”
 C ἐκτός εἰ μὴ εἰκὴ ἐπιστεύσατε.” Εἶδες πῶς αὐτοὺς καλεῖ μάρτυρας τῶν εἰρημένων; Καὶ οὐ λέγει, ὃ ἠκούσατε, ἀλλ', “ὃ παρελάβετε,” ὥσπερ τινὰ παρακαταθήκην αὐτοὺς ἀπαιτῶν, καὶ
 * δηλῶν ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων καὶ σημείων καὶ θαυμάτων αὐτὸ παρέλαβον, καὶ ἵνα κατέχωσι μετὰ ἀσφαλείας.
 Εἶτα ἐπειδὴ τὰ παλαιὰ ἔλεγε, καὶ τὸν παρόντα ἐπέστησε χρόνον εἰπὼν, “ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε,” προκαταλαμβάνων αὐτοὺς, ὥς μηδέ, εἰ σφόδρα βουλευθεῖεν, ἀρνήσασθαι δυνηθῆναι. Διὸ
 D καὶ ἀρχόμενος οὐκ εἶπε, διδάσκω ὑμᾶς, ἀλλὰ, “γνωρίζω ὑμῖν,” τὸ ἥδη δῆλον ὡς γενόμενον. Καὶ πῶς τοὺς σαλευομένους ἐστάναι

¹ γενομένων F. Post γεγενημένων, δεκνὺς add. C. ὃ ἐκείνων ἦν pro ἡν ἐκείνων omnes. ῥεταθεμένων F. ἡμῖν] δὲ ὑμῖν F. Post εἶδες, πῶς superscript. in C. ἡ προκατεβάλλετο B. τὴν om. F. τοῦ] τὸ A.E. τὴν παρθένον et τὴν οἰκουμένην F. et a pr. man. A. * δηλῶν omnes, ut tacite correxit Morell. δῆλον Veron. Sav. ὡς γενόμενον] + φησὶ C. Mox λέγει pro φησὶ idem.

φησί; Προσποιείται ἄγνοιαν συμφερόντως· ὅπερ καὶ ἐπὶ Γαλατῶν ποιεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἦν ἄγνοιαν ἐκεῖ προσποιήσασθαι, ἑτέρως μεθοδεύει τὸν λόγον λέγων, ⁴“ Πέποιθα δὲ εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐφρονήσατε, ἐπειδὴ ὁμολογημένον ἦν αὐτῶν τὸ παράπτωμα καὶ κατὰ δὴλον, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἐγγυᾶται· καίτοι καὶ τοῦτο ἄδηλον· ἄλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐφελκῇ σῇται μερίζοντας. Ἐνταῦθα μέντοι καὶ προσποιεῖται ἄγνοιαν E λέγων, “ ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε.” Εἵτα τὸ κέρδος· “ Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.” Ὡστε ὁ σαφηνείας ἐστὶν ἡ διδασκαλία αὐτῇ ἢ νῦν, καὶ ἐρμηνείας. Οὐ γὰρ αὐτὸ δεῖσθε τὸ δόγμα, φησί, μαθεῖν, ἀλλ' ὑπομνησθῆναι καὶ διορθωθῆναι. Ταῦτα δὲ λέγει, οὐκ ἀφίεις αὐτοὺς ἀναισχυρτῆσαι καθάπαξ. Τί δὲ ἐστὶ, “ Τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν;” Ποῖω τρόπῳ εἶπον, φησί, τὴν ἀνάστασιν γίνεσθαι. “ Ὅτι μὲν γὰρ ἐστὶν ἀνάστασις, οὐκ ἂν φαίην ὑμᾶς ἀμφιβάλλειν· ζητεῖτε δὲ ἴσως μαθεῖν σαφέστερον τὸ εἰρημένον. Τοῦτο δὲ καὶ 352 ποιήσω· καὶ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι τὸ δόγμα κατέχετε. Εἵτα ἐπειδὴ ἀποφαινόμενος ἔλεγεν, “ ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε,” ἵνα μὴ ταύτῃ ῥαθυμότερους ποιήσῃ, φοβεῖ πάλιν ὁ οὕτω λέγων· “ Εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκὴ ἐπιστεύσατε” δεικνύς ὅτι περὶ τὸ κεφάλαιον ἢ πληγῇ, καὶ οὐχ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ὁ ἀγών, ἀλλ' ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς πίστεως. Καὶ νῦν μὲν ὑπεσταλμένως αὐτὸ φησι, προῖὼν δὲ καὶ διαθερμαινόμενος, γυμνῇ λοιπὸν τῇ κεφαλῇ βοᾷ καὶ λέγει· “ Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν B ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.” Ἀλλ' ἐν προσιμίῳ οὐχ οὕτως· οὕτω γὰρ χρήσιμον ἦν ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν προϊέναι.

⁵“ Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον.” Οὐ λέγει οὐδὲ ἐνταῦθα ὅτι εἶπον ὑμῖν, οὐδὲ ἐδίδαξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ κέχρηται λέξει πάλιν, “ παρέδωκα ὑμῖν,” λέγων. “ Ὁ καὶ παρέλαβον.” Ὁ δὲ ἐνταῦθα ἐμὲ διδαχθῆναι φησιν, ἀλλὰ, “ παρέλαβον,” δύο ταῦτα κατασκευάζων, ὅτι τε οὐδὲν οἴκοθεν ἐπεισάγειν δεῖ, καὶ ὅτι μετὰ ἀποδείξεως τῆς διὰ τῶν ἔργων C ἐπληροφορήθησαν, οὐ λόγοις ψιλοῖς. Καὶ κατὰ μικρὸν ἀξιόπιστον ἵποιων τὸν λόγον, τὸ πᾶν εἰς τὸν Χριστὸν ἀνάγει, καὶ

4 Gal. v. 10.

5 v. 3.

² ἄλλο om. F. ³ ἄλλ' καὶ C. ⁴ σαφηνεία ut mox ἐρμηνεία F.
⁵ ὑμῖν accessit ex O.E.F. ⁶ οὕτω omnes. αὐτοὺς Edd. ⁷ οὐδὲ ἐνταῦθα
 —παρέλαβον· τοῦτο τε αὐτὸ δηλῶν, καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτῶν χρὴ διδαχθῆναι· πῶς
 γὰρ, παραδοὺς δὲ καὶ παρέλαβε; τοῦτο δὲ λέγει C. ⁸ ἵποιων τὸν λ. pro τὸν λ.
 ποιῶν omnes.

Ἐδείκνυσιν οὐδέν τούτων ἀνθρώπινον ὡς τῶν δογμάτων. Τί δὲ ἐστὶ, “^h Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις,” ¹φησὶν; Ἐξ ἀρχῆς οὐ νῦν. Ταῦτα ^k δὲ λέγει καὶ τὸν χρόνον ^lπαράγων μάρτυρα, καὶ ὅτι ἐσχάτης αἰσχύνῃς ἦν τοσοῦτον χρόνον πεισθέντας νῦν μετατίθεσθαι καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἀναγκαῖον τὸ ^(49^b) δόγμα διὸ καὶ ἐν πρώτοις παρεδόθη, καὶ ἐκ προοιμίων εὐθέως.

D Καὶ τί παρέδωκας, εἶπέ μοι; Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως, ἀλλὰ πρῶτον, ὅτι παρέλαβον. Καὶ τί παρέλαβες; “Ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.” Οὐκ εἶπεν εὐθέως, ὅτι ἀνάστασις ⁿἐστὶ σωμάτων, ἀλλ’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κατασκευάζει, πόρρωθεν δὲ καὶ ^oδι’ ἐτέρων, λέγων ὅτι Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ μεγάλην τινὰ κρηπίδα καὶ θεμέλιον ἀρραγῇ προκαταβαλλόμενος ^pτοῦ περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγου. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, καίτοι καὶ τοῦτο ἀρκούν δηλῶσαι τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ὅτι Χριστὸς Εἰ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Πρῶτον δὲ ἄξιον ἀκοῦσαι τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ τὰ Μανιχαίων νοσοῦντες, καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, καὶ τῇ οἰκείᾳ πολεμοῦντες σωτηρίᾳ. Τί οὖν οὗτοι λέγουσι; Θάνατον ἐνταῦθα, φησὶν, οὐδὲν ἄλλο λέγει ὁ Παῦλος, ἢ τὸ ἐν ἁμαρτίᾳ γενέσθαι, καὶ ἀνάστασιν τὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγῆναι. Εἶδες πῶς οὐδὲν πλάνης ἀσθενέστερον; καὶ πῶς τοῖς οἰκείοις ἀλίσκεται πτεροῖς, καὶ οὐ δέεται τῆς ἔξωθεν μάχης, ἀλλ’ ἐαυτῇ περιπίρεται; Σκόπει γοῦν καὶ οὗτοι πῶς ἐαυτοὺς διέπειρον, δι’ ὧν εἰρήκασιν. Εἰ γὰρ τοῦτο θάνατος, σῶμα δὲ οὐκ ^qἀνέλαβε καθ’ ὑμᾶς ὁ ^rΧριστὸς, ἀπέθανε 353 δὲ, ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ’ ὑμᾶς. Ἐγὼ μὲν γὰρ ^sλέγων ὅτι σῶμα ἀνέλαβε, καὶ τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς εἶναι φημι· σὺ δὲ τοῦτο ἀρνούμενος, ἐκεῖνο ἀναγκασθήσῃ λέγειν. Εἰ δὲ ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο, πῶς φησι, “Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;” καὶ, “Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν,” καὶ πάλιν, “Οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην;” Πῶς δὲ ὅλως ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπέθανεν, εἴγε αὐτὸς ἐν ^tἁμαρτίᾳ ἦν; Τὸν γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν ἀναμάρτητον ^vεἶναι δεῖ ἐπεὶ εἰ καὶ

^h Joann. viii. 46. xiv. 30. Matth. iii. 15.

^h δεικνυσιν] + ἐντεῦθεν λοιπὸν C. ^h παρέδωκα γὰρ ὑμῖν om. F. ¹ φησὶν] ἀπὸ τοῦ C. ^k δὲ om. C. Statim καὶ ante τὸν χρόνον, quod vulgo abest, agnoscunt libri omnes. ^l παράγει C. ^m καὶ] δευτέρως C. Mox αἰσχ. ἦν A.F. αἰσχ. ἐστὶ C. ἦν αἰσχύνῃς Edd. ⁿ ἐστὶ (ἐσται C.) σωμάτων] Sic omnes. ἐστὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν Edd. ^o δι’ ἐτέρου F. ^p τοὺς π. α. λόγους C. ^q ἀνέλαβε omnes. ἔλαβε vulgo. ^r χριστὸς] θεός F. ^s λέγων F. λέγω Edd. ^t ἁμαρτίᾳ omnes. ἁμαρτίας Edd. ^v εἶναι δεῖ pro δεῖ εἶναι C.E.F.

αὐτὸς ἁμαρτάνοι, πῶς ὑπὲρ ἄλλων ἁμαρτωλῶν ἀποθανεῖται; B
 Εἰ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἄλλων ἀπέθανεν, ἀναμάρτητος ὢν ἀπέ-
 θανεν. Εἰ δὲ ἀναμάρτητος ὢν ἀπέθανεν, οὐ τὸν τῆς ἁμαρτίας
 θάνατον· πῶς γάρ, ὃ γε ἀναμάρτητος; ἀλλὰ τὸν τοῦ σώματος.
 * Εἰ δὲ τοῦτον ἀπέθανε τὸν θάνατον, καὶ ταύτην ἀνέστη τὴν
 ἀνάστασιν, τὴν τοῦ σώματος. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος οὐχ ἀπλῶς
 εἶπεν, “ἀπέθανεν,” ἀλλὰ προσέθηκεν, “ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν
 ἡμῶν” καὶ ἄκοντας ἐκείνους ἐμβάλλων εἰς τὸ ὁμολογῆσαι τὸν
 σωματικὸν θάνατον, καὶ δεικνὺς διὰ τούτου, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ
 θανάτου ἀναμάρτητος ἦν. Τὸν γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἀλλοτρίων C
 ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν ἀναμάρτητον εἶναι ἀκόλουθον. Καὶ οὐδὲ
 τοῦτο ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἐπήγαγε, “Κατὰ τὰς γραφάς” καὶ ἐντεῦθεν
 ἀξιόπιστον πάλιν ποίῳ τὸν λόγον, καὶ δηλῶν ποῖον θάνατον
 ἔλεγε. Καὶ γὰρ αἱ γραφαὶ τὸν τοῦ σώματος ἀναγορεύουσι
 πανταχοῦ. 7 “Ὠρυσαν γὰρ μου χεῖρας καὶ πόδας,” φησί· καί,
 “Ὀφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.” Καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα, ἵνα μὴ
 πάντα * καθ’ ἓν λέγωμεν, τὰ μὲν διὰ ῥημάτων, τὰ δὲ διὰ τύπων
 ἐστὶν ἐν αὐταῖς κείμενα ἰδεῖν δηλοῦντα τῆς σαρκὸς τὴν σφαγὴν, D
 καὶ ὅτι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἔσφάγη. 8 “Ἀπὸ γὰρ τῶν
 ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ μου, φησὶν, ἦκει εἰς θάνατον” καί, “Κύριος
 παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν” καί, “Ἐτραυματίσθη
 διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.” Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχη τῆς παλαιᾶς, ἄκουσαν
 Ἰωάννου βοῶντος, καὶ ἀμφοτέρα δηλοῦντος, καὶ τὴν τοῦ σώ-
 ματος σφαγὴν καὶ τὴν αἰτίαν· 9 “Ἴδε γὰρ, φησὶν, ὁ ἁμὸς
 τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου” καὶ Παύλου
 λέγοντος, 10 “Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν
 ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα θεοῦ δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ” E
 καὶ πάλιν, “Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ
 νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα” καὶ πάλιν, “Ἀπεκδυ-
 σάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισε θριαμβεύσας”
 καὶ μυρία ἕτερα ἡ πλείονα δηλοῦντα ἡ τὰ κατὰ τὴν σφαγὴν τοῦ
 σώματος γενόμενα, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. * Καὶ γὰρ
 αὐτὸς φησιν, 11 “Ὑπὲρ ὑμῶν ἀγιάζω ἑμαυτὸν” καί, “Ἡ’ Ὁ

7 Psal. xxi. 17. Zach. xii. 10. 8 Esai. liii. 8, 6, 5. 9 Joan. i. 29. 10 2 Cor.
 v. 21. Galat. iii. 13. Coloss. ii. 15. 11 Joan. xvii. 19. xvi. 11.

* ἁμαρτάνοι omnes. Edebatur ἁμαρτάνει. Statim ὑπὲρ τῶν ἄλλων F.
 x Haec εἰ δὲ τοῦτον—τὴν (τὴν om. Sav. marg.) τοῦ σώματος, quae vulgo
 desunt, leguntur in nostris omnibus et Sav. marg. Neque aliter Interpretes.
 y ἐμβάλλων F. ἐμβαλὼν Edd. 2 καθ’ ἓν λ.] καταλέγωμεν F. 3 ἐσφάγη]
 + ἰδωμεν δὲ λοιπὸν καὶ ποῦ ἢ πῶς ὅτι ἐτάφη C. 4 ἀπὸ omnes. ὑπὲρ vulgo.
 Statim γὰρ om. C. 5 ἀνομιῶν F. 6 πλείονα] ἐστὶν εὐρεῖν C. 7 τὰ
 κατὰ—γενόμενα] καὶ τὴν γενόμενὴν τοῦ σώματος σφαγὴν F. 8 καὶ om. U.
 9 καὶ γὰρ αὐτὸς φησὶ καὶ αὐτὸς δὲ λέγων ὁ Χριστὸς C. 10 ὁ ἀρχων—κατα-
 κέριται νῦν] νῦν ὁ ἀρχων τ. κ. τ. κέριται· τοῦτο λέγει C.

ἀρχων τοῦ κόσμου τούτου κατακέκριται νῦν," δηλῶν ὅτι οὐκ ἔχων ἁμαρτίαν ἐσφάγη.

12 "Καὶ ὅτι ἐτάφη." Καὶ τοῦτο ἰδὲ τῶν προτέρων κατασκευαστικόν· τὸ γὰρ θαπτόμενον, πάντως σῶμά ἐστι. ^κΚαὶ ἐνταῦθα οὐκέτι προστίθῃσι, "κατὰ τὰς γραφάς." Εἶχε μὲν 354 ἡ γὰρ, πλὴν οὐ προστίθῃσι. Τίνος ἕνεκεν; Ἡ ὅτι ὁ τάφος (397) ἅπασιν ὁμολογῶν καὶ τότε καὶ νῦν· ἢ ὅτι κατὰ κοινὸν κεῖται τὸ, "κατὰ τὰς γραφάς." ^αΤίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα ὁ προστίθῃσι, "κατὰ τὰς γραφάς," "Καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς," καὶ οὐκ ἀρκεῖται τῷ προτέρῳ τῷ κατὰ κοινὸν εἰρημένῳ; Ὅτι καὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς ἄδελφον ἦν. Διὸ κἀνταῦθα τὰς γραφάς παράγει ῥεμπνευσθεῖς, τοῦτο ἐννοήσας τὸ σοφὸν καὶ θεῖον νόημα. Πῶς οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου ἂν αὐτὸ ποιεῖ; Ὅτι κακεῖ ὁ μὲν σταυρὸς πᾶσι καταδελος ἦν, ^ικαὶ B πάντων ὁρώντων ἀνεσκολοπίζετο· ἢ δὲ αἰτία, οὐκέτι ὁμοίως. Ὅτι μὲν γὰρ ἀπέθανε, πάντες ἤδεσαν· ὅτι δὲ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῆς οἰκουμένης τοῦτο ἔπαθεν, οὐκέτι ὁμοίως ἠπίσταντο οἱ πολλοί. Διὸ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρίαν παράγει. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἱκανῶς ἀποδέδεικται διὰ τῶν εἰρημένων ἡμῖν· ποῦ δὲ ὅτι ἐτάφη, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται εἰρήκασιν αἱ γραφαί; Διὰ τοῦ κατὰ τὸν Ἰωάνν. τύπου, ὃν καὶ αὐτὸς παράγει λέγων· 13 "Ὡς περ ἦν Ἰωάννης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας." ^σΔιὰ τοῦ C βάτου τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖνος ἐκαίετο, καὶ οὐ κατεκαίετο, οὕτω καὶ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἀπέθανε μὲν, οὐ κατεσχέθη δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου διηνεκῶς. Καθὰ περ ^ιγὰρ ἐκεῖνος λαβὼν τὴν τροφήν, ἣν ἔδωκεν ὁ προφήτης, μέσος ἐρράγη· οὕτω καὶ ὁ ἄδης, καταπιὼν τὸ σῶμα ἐκεῖνο, διεσχίσθη, τοῦ σώματος αὐτοῦ διατεμόντος ^ναὐτῷ τὴν νηδὺν, καὶ ἀναστάντος. Εἰ δὲ καὶ διὰ ῥημάτων θέλεις ἀκούσαι ταῦτα, ἃ διὰ τῶν τύπων εἶδες, ἀκουσαν τοῦ Ἡσαΐου λέγοντος, 14 "Ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ D αὐτοῦ" καὶ, "Ὁ Κύριος βούλεται καθαρῶς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ^ππληγῆς, δεῖξαι αὐτῷ φῶς" καὶ τοῦ Δαυὶδ πρὸ ἐκείνου,

12 v. 4.

13 Matth. xiii. 40.

14 Esai. liii. 8, 10, 11.

^ι δὲ om. C. ^κ καὶ om. C. ^ι γὰρ om. C. ^α καὶ om. F. ^α τίνος οὖν ἕνεκεν—ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς] καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς. τίνος οὖν (οὖν om. C.) ἕνεκεν ἐνταῦθα προστίθῃσι, κατὰ τὰς γραφάς; C.F. Verba biblica καὶ ὅτι ἐγήγερται κ. τ. ε. iterum in marg. habet C. ^ν ἐμπνευσθεῖς]+καὶ A. Haec ἐμπνευσθεῖς—πῶς οὖν desunt in F. ^ι τὸ om. F. ^ι καὶ]+γὰρ C. ^σ διὰ] καὶ διὰ E. Cat. ^ι γὰρ om. E. et ante corr. A. ^ν αὐτοῦ C. Cat. ^ω κύριος] ὁ κύριος C.F. ^π πληγῆς] γῆς A.

15. "Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ὕμνην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν." Διὰ τοῦτό σε καὶ ὁ Παῦλος παραπέμπει εἰς τὰς γραφάς, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκῇ ταῦτα ζεγγεῖτο· πῶς γάρ, τοσούτων προφητῶν προδιαγραφόντων αὐτὰ καὶ ἀνακηρυττόντων; "καὶ ὅτι οὐδαμοῦ ἡ γραφὴ τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον λέγει, τοῦ δεσποτικοῦ μεμνημένη θανάτου, ἀλλὰ τὸν σωματικόν, καὶ ταφήν καὶ ἀνάστασιν τοιαύτην.

16 “Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ.” Εὐθέως τὸν πάντων ἄξιον-Ε
πιστότερον τίθησιν. “Ἐπειτα τοῖς δώδεκα” 17 ἔπειτα ὤφθη
ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μέ-
νουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν· ἔπειτα Ἰακώβω,
εἴτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ἔσχατον δὲ ἅπαντων, ὥσπερ εἰ τῷ
ἐκτρώματι, ὤφθη κάμοι.” Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν
ἀποδείξειν εἶπε, προστίθησι καὶ τὴν διὰ τῶν πραγμάτων, μάρ-
τυρας παράγων τῆς ἀναστάσεως μετὰ τοὺς προφήτας τοὺς 355
ἀποστόλους καὶ ἑτέροους πιστοὺς ἀνθρώπους. Εἰ δὲ τὴν
ἀνάστασιν ἐκείνην ἔλεγε τὴν τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγὴν, περι-
τῶς ἔλεγεν, ὡφθη τῷ δεῖν καὶ τῷ δεῖν. Τοῦτο γὰρ πιστου-
μένου τὴν τοῦ σώματος ἀνάστασιν ἐστίν, οὐχ ἁμαρτημάτων
ἀπαλλαγὴν αἰνιττομένου. Διὸ οὐδὲ ἅπαξ εἶπε τὸ, “ὡφθη,”
καίτοιγε ἤρκει κατὰ κοινὸν θέντα τὴν ἁλῆξιν· νῦν δὲ καὶ δις καὶ
τρὶς καὶ ἐφ’ ἐκάστῳ σχεδὸν τῶν ἐωρακότων αὐτὴν τίθησιν.
18 Ὁφθη γὰρ Κηφᾶ, ὡφθη, φησὶν, ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελ-
φοῖς, ὡφθη κάμοι. Καὶ μὴν τὸ εὐαγγέλιον τοῦναντίον λέγει, Β
ὅτι τῇ Μαρίᾳ πρῶτῃ. Ἄλλ’ ἐν ἀνδράσι τούτῳ πρῶτῳ, τῷ
μάλιστα αὐτὸν ποθοῦντι ἰδεῖν. 8 Ποίους δὲ δώδεκα ἐνταυθα
φησιν ἀποστόλους; μετὰ γὰρ τὴν ἀνάληψιν ὁ Ματθαῖος
κατελέγη, οὐ μετὰ τὴν ἀνάστασιν εὐθέως. Ἄλλ’ εἰκὸς αὐτὸν
καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν ὡφθαι. Αὐτὸς γοῦν ἡ οὗτος ὁ ἀπό-
στολος μετὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἐκλήθη, καὶ εἶδεν αὐτόν. Διὰ
τοῦτο οὐδὲ τὸν καιρὸν τίθησιν, ἀλλ’ ἀπλῶς καὶ ἁδιορίστως
καταλέγει τὰς ὄψεις. Καὶ γὰρ εἰκὸς πολλὰς γενεὴν θῆναι διὸ
καὶ ὁ Ἰωάννης ἔλεγε, 18 “Τρίτον τοῦτο ἐνεφάνισεν ἑαυτόν.”
(498) “Ἐπειτα ὡφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς.” Τινὲς τὸ Ε

15 Psal. xv. 10.

16 v. 5.

17 v. 6—8.

18 *Joan.* xxi. 1.

^γ ἄδου C. ἄδου^{ην} (sic) E. ^z εἴνετο F. ^a καὶ ὅτι] Sic C. Copula vulgo
 abest. ὅτι eras. in A. ^b πάντων om. C.E. ^c γὰρ om. C. ^d λέξιν
 + ἀρεσκέναι πάντη F. Statim νυνὶ δὲ E.F. ^e ὥσθι—φησὶν] Sic omnes.
 ὥσθι γὰρ, φησὶ, Κηφῶ, ὥσθι Edd. ^f πρώτῳ] + ὥσθι F. ^g ποίους . . .
 ἀποστάλους] Sic omnes. Edebatur ποίους . . . ἀποστάλους. ^h αἴτος om. E.

ἐπάνω, ¹τὸ ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν εἶναί φασιν. Οὐ γὰρ ^κἐπὶ γῆς βαδίζων, ἀλλ' ἄνω καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτοῖς ὤφθη. Καὶ γὰρ οὐχὶ τὴν ἀνάστασιν πιστώσασθαι ἐβούλετο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάληψιν. Τινὲς δὲ λέγουσι τὸ, "ἐπάνω πεντακοσίοις," ¹τὸ πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις. "Ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι." Εἰ γὰρ καὶ παλαιὰ διηγοῦμαι πράγματα, φησὶν, ἀλλ' ἔχω μάρτυρας ἔτι ζῶντας. "Τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν." Οὐκ εἶπεν, ἀπέθανον, ἀλλ', "ἐκοιμήθησαν," καὶ ταύτῃ τῇ λέξει πάλιν τὴν ἀνάστασιν βεβαιῶν. "Ἐπειτα ^Δὤφθη Ἰακώβω." Ἐμοὶ δοκεῖ, τῷ ἀδελφῷ τῷ ἑαυτοῦ. Αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται κεχειροτονηκέναι, καὶ ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον. "Εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν." ^κἮσαν γὰρ καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι, ὡς οἱ ἐβδομήκοντα. "Ἐσχατον δὲ πάντων, ὡς περὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κύμοι." Τοῦτο μετριοφροσύνης μᾶλλον ἐστὶ τὸ ῥῆμα. Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ ^μἐλάχιστος ἦν, διὰ τοῦτο μετὰ τοὺς ἄλλους αὐτῷ ὤφθη. ^νἐπεὶ καὶ ἔσχατον ἐκάλεσε, πολλῶν τῶν πρὸ ^ααὐτοῦ, μᾶλλον ^Εδὲ πάντων λαμπρότερος ὤφθη. ^ρκαὶ οἱ πεντακόσιοι δὲ ἀδελφοὶ οὐ δῆπου Ἰακώβου βελτίους ἦσαν, ἐπειδὴ πρὸ ἐκείνου αὐτοῖς ὤφθη. Καὶ διὰ τί οὐχ ὁμοῦ πᾶσιν ἐωράτο; ^ρἵνα προκαταβάλλῃ τῆς πίστεως τὰ σπέρματα. Ὁ γὰρ πρῶτος ἰδὼν καὶ ἀκριβῶς πληροφορηθεὶς, τοῖς ἄλλοις ^ρἀπήγγελλεν" εἶτα ὁ λόγος προφθάνων, ἐν προσδοκίᾳ καθίστη τοῦ μεγάλου τούτου θαύματος τὸν ἀκούοντα, καὶ προωδοποιεῖ τῇ τῆς ὀψέως πίστει. Διὰ τοῦτο ^ροὔτε ὁμοῦ πᾶσιν ὤφθη, οὔτε ἐν ἀρχῇ πλείοσιν, ἀλλ' ἐνὶ μόνῳ πρῶτον, καὶ τούτῳ τῷ κορυφαίῳ πάντων καὶ ³⁵⁶πιστοτάτῳ. Καὶ γὰρ πιστοτάτης ^σσφόδρα ἔδει ψυχῆς τῆς πρώτης δεχομένης ταύτην τὴν ὄψιν. Οἱ μὲν γὰρ μετὰ τὸ ἐτέρους ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι παρ' αὐτῶν βλέποντες, εἶχον οὐ μικρὰν συντελοῦσαν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῖς τὴν ἐκείνων μαρτυρίαν, καὶ προπαρασκευάζουσιν αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ὁ δὲ πρῶτος καταξιωθείς τούτον ἰδεῖν, πολλῆς, ὅπερ ^τἔφη, ἐδέετο τῆς πίστεως, ὥστε μὴ θορυβηθῆναι τῷ παραδόξῳ τῆς θέας. Διὰ τοῦτο Πέτρῳ φαίνεται ^νπρώτῳ. Ὁ γὰρ ^ππρῶτος αὐτὸν ^Βὀμολογήσας Χριστὸν, εἰκότως καὶ τὴν ἀνάστασιν ^κἠξιώθη

¹ τὸ ἄνωθεν] Sic libri omnes et Cat. Edebatur ἄνω sine articulo. ^κ ἐπὶ τῆς γῆς F. ¹ τὸ πλείοσιν] Sic Cat. τοῖς πλείοσιν Edd. ἢ τοῖς πλ. F. δηλοῦν ὅτι πλ. C. ^μ ἔσχατος F. ^ν ἐπεὶ καὶ—πολλῶν] ἐπεὶ εἰ καὶ ἔσχατον ἑαυτοῦ ἐκάλεσε, καὶ πολλῶν F. Pro καὶ, καὶ ἄν a pr. man. A. ut videtur, ὁ ἑαυτοῦ C. ^ρ καὶ om. C. Statim δὲ om. a pr. man. Δ. ^ρ ἀπήγγελλεν C. ^τ οὐδὲ F. ^σ σφ. ἔδει ψ. F. Sic C.E. ἔδει σφ. ψ. F. ἔδει ψ. σφόδρα Edd. ^τ ἔφη] Sic omnes. ἔφην εἰπὼν Edd. ^ν πρώτῳ A.C.F. πρῶτον vulgo. ^π πρώτως ex coit. E. ^κ κατηξιώθη F. Statim πρώτως E.

πρώτος ἰδεῖν. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ φαίνεται πρώτῳ ὁ μόνον, ἀλλ', ἐπειδὴ καὶ ἄρνησάμενος ἦν, ἐκ ^απεριουσίας αὐτὸν παρακαλῶν καὶ δεικνύς ὅτι οὐκ ἀπέγνωσται, πρὸ τῶν ἄλλων ^βτῆς ὀψέως αὐτὸν ταύτης κατηξίωσε, καὶ πρώτῳ τὰ πρόβατα ἐνεχείρισε. Διὰ τοῦτο καὶ γυναιξὶν ἐφάνη πρώταις, ἐπειδὴ τὸ γένος ἡλάττωτο τοῦτο· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ^γγενέσει καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει πρώτη ^δαὐτὴ αἰσθάνεται τῆς χάριτος. Μετὰ δὲ ^εΠέτρον καὶ διεσπαρμένως ἐκάστῳ φαίνεται, καὶ ποτὲ μὲν ἐλάττωσι, ποτὲ δὲ πλείουσιν, ἀλλήλων αὐτοὺς μάρτυρας καὶ διδασκάλους ἐν τούτῳ ποιῶν, καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀξιολύστους ^ς κατασκευάζων, ἐν οἷς ἔλεγον. “^αἘσχατον δὲ πάντων, ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι, ὥφθη καί μοι.” Τί βούλεται αὐτῷ ἐνταῦθα τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ ῥήματα, ἢ ποῖον ἔχει καιρὸν; Εἰ γὰρ ἀξιόπιστον ἑαυτὸν ἀποφῆναι βούλεται, καὶ ἐγκαταλέξει τοῖς μάρτυσι τῆς ἀναστάσεως, τὸναντίον ^βἢ βούλεται ποιεῖ ἐπ' αὐτοῦ γὰρ ἑαυτὸν εἶδει καὶ δεῖξαι μέγαν ὄντα, ὃ πολλαχούτοις ποιεῖ καιροῦ καλοῦντος αὐτόν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐνταῦθα μετριάξει, ἐπειδὴ τοῦτο μέλλει ποιεῖν· ἀλλ' οὐκ εὐθέως, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῷ προπορεύσεως συνέσεως. Πρότερον γὰρ μετριάσας, καὶ κατηγορίας ἑαυτοῦ συμφορήσας πολλὰς, τότε τὰ ^δ καθ' ἑαυτὸν σεμνύνει. Τί δὴ ποτε; “^αἸν', ὅταν τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐκείνο περὶ ἑαυτοῦ φθέγγηται, τὸ, “Περισσότερον ^βαὐτῶν πάντων ἐκοπίασα,” εὐπαραδέκτος ὁ λόγος ^γἡ γένηται ταύτῃ, καὶ ^δτῷ ὡς ἐξ ἀκολουθίας τινὸς, ἀλλὰ μὴ προηγουμένως εἰρησθαι. Διὰ τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ γράφων, ^εκαὶ μέλλων μεγάλα λέγειν περὶ ἑαυτοῦ, πρότερον τὰ κατηγορήματα αὐτοῦ τίθησι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν περὶ ἄλλων τι μέγα λέγων, ἀδελφὸς φθέγγεται καὶ μετὰ παρησίας· ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀναγκαζόμενος ἐπαινεῖν, καὶ μάλιστα ὅταν καὶ μάρτυρα ἑαυτὸν καλῇ, αἰσχύνεται καὶ ἐρυθριᾷ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος οὗτος πρότερον ἑαυτὸν ταλανίζει, καὶ τότε τὸ μέγα ἐκείνο φθέγγεται. Ποιεῖ ^δδὲ τοῦτο, τό τε ἐπαχθὲς τῆς ^επεριαιτολογίας ὑποτεινόμενος, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ῥηθησόμενα ἀξιόπιστα (499) ἐντεῦθεν ποιῶν. Ὁ γὰρ μετὰ ἀληθείας τὰ ἐπονείδιστα θεῖς, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀποκρυψάμενος, αἶον ὅτι τὴν ἐκκλησίαν

^α μόνον C.F. μόνον Edd. ^β περιουσίας] + οὐδὲν C. ^γ τῆς] καὶ τῆς A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^δ γενέσει omnes. γενήσεται Edd. ^ε αὐτῇ F. ^ς Πέτρον F. ^δ Vid. Annot. ^ε αὐτὸν omnes. αὐτὸ Edd. ^ς αὐτῶν, quod aberat, est in nostris omnibus. ^γ γένηται] δόξα C. ^δ τῷ om. C.F. ^ε καὶ μέλλων] ἐπεὶ ἐμελλε C. ^ς Stillm μεγάλα λ. A.C. μέγα λ. F. λέγειν μεγάλα vulgo. ^δ δὲ A.C.E. δὴ Edd. ^ε περιαιτολογίας E. et a pr. man. A. ταυτολογίας Veron.

ἐδίδωξεν, ὅτι τὴν πίστιν ἐπόρθησε, καὶ τὰ σεμνὰ ἐντεῦθεν ἀνύποπτα ποιεῖ.

- 357 Καὶ σκόπει ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν. Εἰπὼν ἡ γὰρ, "Ἐσχατον δὲ πάντων ἐμοὶ ὄφθη," οὐκ ἠρέεσθη τούτῳ. 19 "Πολλοὶ ὡ γὰρ ἔσχατοι πρῶτοι, φησὶ, καὶ πρῶτοι ἔσχατοι." Ἡ Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, "ὥσπερ εἰ τῷ ἐκτρώματι." Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ ἡ καὶ τὴν οἰκείαν κρίσιν προστίθῃσι καὶ μετὰ αἰτίας λέγων. 20 "Ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν." Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν δώδεκα ἁμόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ταῦτα ἡ δὲ ὁμοῦ μὲν μετριάζων Β ἔλεγεν, ὁμοῦ δὲ καὶ οὕτω διακείμενος, ὅπερ ἔφη, καὶ τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι προδιοικούμενος καὶ εὐπαράδεκτον μᾶλλον ποιῶν. Εἰ μὲν γὰρ παρελθὼν εἶπεν, ὀφείλετέ μοι πιστεῦσαι, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστός· εἶδον γὰρ αὐτόν, καὶ πάντων ἀξιοπιστότερός εἰμι, ἅτε πλέον καμῶν· καὶ προσέστη τοῖς ἀκούουσι τὸ λεγόμενον· νυνὶ δὲ τοῖς ταπεινοῖς ἐνδιατρίψας ἡ πρῶτον καὶ τοῖς κατηγορίαν ἔχουσι, ἡ τό τε τραχὺ τῆς τοιαύτης διηγήσεως ἡ ὑπετέμνετο, καὶ τῇ πίστει τῆς μαρτυρίας προωδοποίησε. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς, ὅπερ ἔφη, ἀποφαίνεται ἔσχατον ἑαυτὸν C εἶναι, καὶ τῆς προσηγορίας τῶν ἀποστόλων ἀνάξιον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν τίθῃσι λέγων, "ὅτι ἐδίωξα τὴν ἑκκλησίαν." Καὶ μὴν ἀφείθη πάντα ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐδέποτε αὐτῶν ἐπιλέλησται, τὸ μέγεθος τῆς χάριτος δεῖξαι βουλόμενος. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων, 21 "Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι." Εἶδες πάλιν ἐτέρας ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν; Τὰ μὲν γὰρ ἐλαττώματα ἑαυτῷ λογίζεται· τῶν δὲ κατορθωμάτων οὐδέν, ἀλλὰ πάντα ἀνατίθῃσι τῷ θεῷ. Εἶτα, ἵνα μὴ τὸν ἀκροατὴν ἐντεῦθεν ὑπτιον ποιήσῃ, φησὶ, "Καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ γέγονε." D Καὶ τοῦτο πάλιν ὑπεσταλμένος. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀξίαν τῆς χάριτος ἐπεδειξάμην σπουδὴν, ἀλλ' ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν. "Ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα." Οὐκ εἶπεν, ἐτιμήθην, ἀλλ', 22 "ἐκοπίασα," καὶ κινδύνους καὶ θανάτους ἔχων εἰπεῖν, τῷ ὀνόματι τοῦ κόπου πάλιν ὑποτέμνεται τὸ εἰρημένον. Εἶτα πάλιν τῇ συνήθει κεχρημένος ταπεινοφροσύνη, καὶ τοῦτο

19 Matth. xix. 30.

20 v. 9.

21 v. 10.

¹⁹ γὰρ] ὅτι C. ²⁰ γὰρ] καίτοι C. Idem mox om. φησὶ, et post ἔσχατοι add. ὅτι. ²¹ διὰ τοῦτο] ἀλλὰ καὶ C. ²² καὶ] πάλιν C. ²³ ὅτι] διὰ F. Idem cum C. in marg. et Editis post ἐκκλησίαν add. τοῦ θεοῦ. ²⁴ ἁμόνον pro μόνων omnes. ²⁵ δέ] + πάντα Edd. repugnātibz libris. ²⁶ πρῶτοι F. ²⁷ τὸ τε] τότε τὸ E. ²⁸ ὑπετέμνετο C. F. ²⁹ ἐκκλησίαν] + τοῦ θεοῦ C. in marg. ³⁰ ἐκοπίασα] + οὐκ εἶπεν, κατάρθωσα, ἀλλ' ἐκοπίασα F.

ταχέως παρέδραμε, καὶ τὸ πᾶν ἀνέθηκε τῷ θεῷ λέγων· “Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ’ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.” Τί ταύτης θαυμαστότερον γένοιτ’ ἂν τῆς ψυχῆς; Διὰ γὰρ τοσούτων ἑαυτὸν καθελὼν, καὶ ἔν τι μόνον ὑψηλὸν φθεγγάμενος, οὐδὲ τοῦτο Ε^{αὐτοῦ} φησιν εἶναι, πανταχόθεν περιστέλλον, ἀπὸ τε τῶν ἔμπροσθεν, ἀπὸ τε τῶν μετὰ ταῦτα, τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ῥήμα, καὶ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐλθὼν ἐπ’ αὐτό. Σκόπει δὲ πῶς ἐπιδαψιλεύεται τοῖς τῆς ταπεινοφροσύνης ῥήμασι. Καὶ γὰρ “Ἐσχάτω μοι ὥφθη ^hπάντων,” φησί· διὸ οὐδὲ μεθ’ ἑαυτοῦ τινα ἄλλον τίθησι καὶ, “ὥσπερ ἐκ τρώματι,” καὶ ἐλάχιστον ἑαυτὸν τῶν ἀποστόλων εἶναι φησι, καὶ οὐδὲ τῆς προσηγορίας ταύτης ἄξιον. Καὶ οὐδὲ τοῦτοις ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἵνα μὴ δόξῃ ῥήμασι ταπεινοφρονεῖν, καὶ αἰτίας τίθησι καὶ ἀποδείξεις, τοῦ μὲν 358 ἔκτρωμα εἶναι τὸ ὕστερον αὐτὸν ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν, τοῦ δὲ καὶ τῆς προσηγορίας ἀνάξιον εἶναι τῶν ἀποστόλων τὸ διῶξαι τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ μὲν γὰρ ἀπλῶς ταπεινοφρονῶν, τοῦτο οὐ ποιεῖ· ὁ δὲ καὶ τὰς αἰτίας τιθεῖς, ἀπὸ συντετριμμένης διανοίας ἅπαντα φθέγγεται. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν αὐτῶν τούτων μέμνηται, λέγων· 22 “Χάριν ^eδὲ ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν.” Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἐφθέγγετο, τὸ, “Περισ-Β σότερον αὐτῶν ἐκοπίασα;” Τὸν καιρὸν ἑώρα καταναγκάζοντα. Εἰ ^εγὰρ μὴ τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ μόνον ἑαυτὸν ἐξηντέλισε, πῶς ἠδύνατο μετὰ παρρησίας εἰς μαρτυρίαν ἑαυτὸν καλεῖν, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀριθμεῖν καὶ λέγειν, “Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν;” Τὸν γὰρ μάρτυρα ἀξιώπιστον εἶναι δεῖ καὶ μέγαν. Πῶς δὲ καὶ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασεν, εἰδείξεν (500) ἀνωτέρω, λέγων· “^aΗ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ^hτοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι;” καὶ πάλιν, “Ἐγενόμην τοῖς ἀνόμοις ὥς ἄνομος.” Καὶ γὰρ ὅπου ἀκρίβειαν ἐπι-^c δείξασθαι ἔδει, πάντας ὑπερηκόντισε· καὶ ὅπου συγκαταβῆναι ἐχρῆν, τὴν αὐτὴν πάλιν ὑπερβολὴν ἐπεδείξατο. Τινὲς δὲ φασὶ τὸ εἰς ἔθνη ἀπεστάλθαι καὶ τὸ πλεῖον τῆς οἰκουμένης μέρος ἐπιδραμεῖν. Ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ πλείονος ἀπέλαυσε χάριτος. Εἰ ^kγὰρ πλεῖον ἐκοπίασε, πλείων ἦν καὶ ἡ χάρις· πλείονος

22 1 Tim. I. 12.

^a αὐτοῦ pro αὐτοῦ E.F. fortasse alii. ^h πάντων om. Veron. in marg. habet C. Haec καὶ γὰρ—φησι, διὸ om. F. deinde pergit, οὐδὲ μεθ’ ἑαυτοῦ ἄλλον τ. ^c ἑαυτοῦ] + πάντων C.E. ^d ἀνάξιος E. ^e δὲ om. F. ^f τὸν] τὸ F. ^g γὰρ μὴ] μὴ γὰρ C.E. Mox ἐξεντ. A.E. ^h τοῦ om. C.F. ⁱ τῷ] ὅτι τὸ C. τῷ ex corr. bis E. ^k γὰρ] + καὶ E.

δὲ ἀπέλαυσε χάριτος, ἐπεὶ καὶ πλείονα ἐπεδείξατο σπουδὴν. Εἶδες πῶς καὶ δι' ὧν φιλονεικεῖ καὶ βιάζεται συσκιαίνει τὰ Δ' καθ' ἑαυτὸν, πάντων δείκνυται πρῶτος ὧν;

¹ Ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἀκούοντες, τὰ μὲν ἐλαττώματα ἡμῶν ἐκπομπεύμεν, τὰ δὲ κατορθώματα σιγῶμεν· καὶ καιρὸς καταναγκάζει, συνεσταλμένως αὐτὰ λέγωμεν, καὶ τὸ πᾶν τῇ χάριτι λογιζόμεθα· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ, ἄνω καὶ κάτω τὸν μὲν πρῶτον αὐτοῦ στίζων βίον, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τῇ χάριτι λογιζόμενος, ἵνα τοῦ θεοῦ δείξῃ τὴν φιланθρωπίαν πάντοθεν, ὅτι τοιοῦτον ὄντα ἔσωσε, καὶ σωθέντα πάλιν τοιοῦτον εἰργάσατο. Μηδεὶς τοίνυν τῶν ἐν κακίᾳ ὄντων ἀπογινωσκέτω, μηδεὶς τῶν ἐν ἀρετῇ θαρρείτω, ἀλλὰ κακείνος ἔστω περιδεής, καὶ οὗτος πρόθυμος. Οὔτε γὰρ ¹¹ ῥαθυμῶν τις ἱκανὸς ἔσται μέναι ἐν ἀρετῇ, οὔτε σπουδάζων, ἀσθενὴς πρὸς τὸ διαφυγεῖν κακίαν. ¹² Καὶ τούτων ἀμφοτέρων ὑπόδειγμα ὁ μακάριος Δαυὶδ, ἥνικα μικρὸν ἐνύσταξε, καταπεσὼν μέγα· καὶ ἥνικα κατενύγη, πάλιν πρὸς τὸ πρότερον ὕψος ἀναδραμών. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρα ἐξ ¹³ Ἰσῆς κακὰ, καὶ τὸ ἀπογινώσκειν καὶ τὸ ῥαθυμεῖν· τὸ μὲν γὰρ καθαιρεῖ ταχέως ἀπ' αὐτῆς τῶν οὐρανῶν τῆς ἀψίδος, τὸ δὲ ἀναστῆναι τὸν κείμενον οὐκ ἀφίησι. Διὸ πρὸς ¹⁴ ἐκείνον μὲν ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ²³ "Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ" πρὸς δὲ ¹⁵ τοῦτον, "Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν" καὶ πάλιν, "Τὰς παρεμείνας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε." Καὶ τὸν πεπορνευκότα ¹⁶ δὲ μετανοήσαντα, διὰ τοῦτο ἀνακτᾶται ταχέως, ²⁴ "Ἴνα μὴ τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος." Τί τοίνυν ἐπὶ ταῖς ἄλλοις ἀθυμίαις, ὦ ἄνθρωπε; Εἰ γὰρ ἐπὶ ¹⁷ Β' ἀμαρτίμασιν, ἔνθα χρήσιμον ἢ λύπη μόνον, ἢ ἀμετρία πολλὴν ἐργάζεται βλάβην, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἄλλοις. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀλγεῖς; ὅτι χρήματα ἀπώλεσας; Ἄλλ' ἐνόησον τοὺς οὐδὲ ἄρτου κυρεννυμένους, καὶ ταχίστην λήψῃ παραμυθίαν. Καὶ ἐφ' ἐκάστῳ δὲ τῶν δεινῶν μὴ τὰ συμβάντα θρήνῃ, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν μὴ συμβάντων χαλεπῶν εὐχαρίσται. "Ἐσυχες" χρήματα, καὶ ἀπέβαλες; Μὴ δακρύσης ὑπὲρ τῆς ζημίας, ἀλλ' εὐχαρίστησον ὑπὲρ τοῦ χρόνου, οὗ ταῦτα ἐκαρπώσω. Εἰπέτε κατὰ τὸν ¹⁸ Ἰωβ, ²⁵ "Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ

²³ 1 Cor. x. 12. Psal. xciv. 8. Hebr. xii. 12. ²⁴ 2 Cor. ii. 7. ²⁵ Job. ii. 10.

¹ ΗΘΙΚΟΝ. "Ὅτι οὐδὲ ὁ πλοῦτος ἡδονῆς, οὔτε πενία ἀθυρίας ὑπόθεσις· καὶ ὅτι διημεκῶν δεῖ εὐθυμεῖν, καὶ μὴ λυπεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἐφ' ἁμαρτίαις. Veron. ¹¹ ἀθυμῶν A.E. *dejecti animi* Interp. ¹² καὶ om. C, ¹³ ἐκείνο C, ¹⁴ τοῦτον] + ὁ δ' αὖ E. ¹⁵ δὲ μετ.] μὲν, μετανοήσαντα βε E. ¹⁶ ῥήμα E. et a pr. man. A. ¹⁷ Ἰωβ] + καὶ σὺ C. ¹⁸ τὰ μὲν ἀγαθὰ et τὰ δὲ κακὰ Edd. μὲν om. C.E. δὲ om. A.C.E.

κακὰ οὐχ ὑποίσομεν· Μετὰ δὲ τούτου κακέϊνο λογίζου, ὅτι C
 εἰ καὶ χρήματα ἀπέβαλες, ἀλλὰ τὸ σῶμά σου τέως ὑγιὲς
 ἔχεις, καὶ οὐ θρηγνείς μετὰ τῆς πενίας καὶ τὴν τούτου πύρρῳσιν.
 Ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμά σου λώβην τινὰ ὑπέμεινεν; Ἀλλ' οὐχ
 οὗτος τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν ὁ πυθμὴν, ἀλλ' ἐν τῇ μέσῳ
 τοῦ πίθου φέρῃ τέως. Πολλοὶ γὰρ μετὰ πενίας καὶ λώβης,
 καὶ δαίμονι παλαίουσι, καὶ ἐν ἐρήμοις πλανῶνται· ἄλλοι πάλιν
 τούτων ἕτερα χαλεπώτερα ὑπομένουσι. Μὴ γὰρ δὴ γένοιτο
 ἡμᾶς πάντα παθεῖν, ὅσα δυνατὸν ἐνεγκεῖν. Ταῦτ' οὖν αἰεὶ D
 λογιζόμενος, τοὺς τὰ χαλεπώτερα πάσχοντας ἐννόει, καὶ μηδεὶ
 τούτων ἄλγει· ἀλλ' ὅταν ἀμαρτίας, τότε μόνον στέναξον, τότε
 δάκρυσον· οὐ κωλύω, ἀλλὰ καὶ προτρέπομαι μᾶλλον· καὶ
 τότε δὲ μετὰ συμμετρίας, ἐννοῶν ὅτι ἐστὶν ἐπάναδος, ἐστι
 καταλλαγή. Ἀλλ' ὁρᾷς ὕψιφῶντας ἐτέρους, σαυτὸν δὲ ἐν
 πενίᾳ, καὶ ἕτερον ἐν λαμπροῖς ἱματίοις καὶ ἐν περιφανείᾳ;
 Ἀλλὰ μὴ ταῦτα μόνον σκόπει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τούτων λυπηρά.
 Καὶ ἐπὶ τῆς πενίας δὲ μὴ τὴν πτωχείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ἐντεῦθεν ἡδονὴν ἀναλογίζου. Ὁ μὲν γὰρ πλοῦτος τὸ μὲν
 προσωπεῖον ἔχει φαιδρὸν, τὰ δὲ ἔνδον ζόφου γέμοντα· ἡ δὲ E
 πενία τούναντίον. Κανὶ τὸ ἐκάστου συνειδὸς ἀναπτύξης, ἐν μὲν
 τῇ τοῦ πένιτος ψυχῇ πολλὴν τὴν ἄδειαν ὄψει καὶ τὴν ἐλευ-
 θερίαν· ἐν δὲ τῇ τοῦ πλουτοῦντος θορύβους, ταραχάς, κύματα.
 (501) Εἰ δὲ ἀλγείς ὁρῶν αὐτὸν πλουτοῦντα, κακέϊνος πολλῶ σου
 πλέον ἀλγεί τὸν αὐτοῦ πλουσιώτερον θεώμενος· καὶ καθάπερ
 σὺ τοῦτον δέδοικας, οὕτως ἐκείνος ἄλλον, καὶ οὐδὲν σου πλε-
 νεκτεῖ κατὰ τοῦτο. Ἀλλ' ἄρχοντα ὁρῶν ἀλγείς, ὅτι ιδιώτης
 σὺ, καὶ τῶν ἀρχομένων. Ἀλλ' ἐννόει καὶ τῆς διαδοχῆς τὴν
 ἡμέραν, καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας δὲ ἐκείνης τοὺς ἀφόβους, τοὺς
 κινδύνους, τοὺς πόνους, τὰς κολακείας, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς 360
 τλαιπωρίας πάσας. Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς οὐκ ἐθέλοντας
 φιλοσοφεῖν λέγομεν· ὡς εἰς τούτο εἰδῆς, ἀφ' ἐτέρων σε
 μειζόνων δυνάμεθα παρακαλέσαι· τέως δὲ ἀπὸ τῶν παχυτέρων
 ἀνάγκῃ πρὸς σὲ διαλέγεσθαι. Ὅταν τοῖνυν ἰδῇς πλουτοῦντα,
 τὸν ἐκείνου πλουσιώτερον ἐννόει, καὶ ὄψει τούτον ἐν οἷς καὶ
 σὺ. Μετὰ δὲ ἐξοῦτον καὶ τὸν σαντοῦ πενέστερον σκόπει,
 καὶ πόσοι πεινῶντες ἐκοιμήθησαν, καὶ οὐσίας πατρῴας ἀπέ-

* σου om. F. Mox οὐ θρηγνῆσεις idem. * οὕτως E. et a pr. man. A. * προ-
 τρέπομαι C.E. προτρέπω Edd. * ὕψιφ. ἐτέρους omnes, ἐτέρους τρυφῶντας Edd.
 * καὶ ἐν περιφανείᾳ] σαυτὸν δὲ ἐν εὐτελείᾳ C. * οὕτως ἐκείνος pro οὕτω
 κακέϊνος omnes. * ἄρχοντας F. * καὶ τῶν ἀρχομένων. ἀλλ' ἐννόει] ἀλλὰ
 καὶ πρὸ τῶν ἀρχόντων ἐννόει F. * φόβους omnes. Edehatur θορύβους.
 * ἰδῇς, ἀμφοτέρων σε μειζόνως δ. F. * τοῖνυν] οὖν C. * τοῦτον F.

βαλον, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, καὶ θάνατον καθ' ἐκάστην
 Βεῦχονται τὴν ἡμέραν. Οὔτε γὰρ ἀθυμίαν πενία, οὔτε ἡδονὴν
 τίκτει πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κακεῖνο λογισμὸς ἡμῖν ἐμποιεῖν
 εἴωθε. Σκόπει δὲ ἀρχόμενος κάτωθεν. Ὁ κοπρώνης ἀλγεί καὶ
 ὀδυνάται, ὅτι μὴ ἀπήλλακται τοῦ ταλαιπώρου καὶ ἐπονειδίστου
 εἶναι δοκοῦντος ἐπιτηδεύματος τούτου· ἀλλ' ἂν ἀπαλλάξῃς αὐτὸν
 τούτου, καὶ ποιήσῃς μετὰ ἀδείας τῶν ἀναγκαίων εὐπορεῖν, ἀλγήσει
 πάλιν ὅτι μὴ πλείω τῆς χρείας κέκτηται· καὶ πλείω ἢ παρέχῃς,
 βουλῆσεται αὐτὰ διπλασίονα εἶναι πάλιν, καὶ διὰ τοῦτο ὀδυνηθή-
 Cσεται οὐχ ἥττον, ἢ πρότερον· καὶ διπλασίονα, καὶ τριπλασίονα
 δῶς, ἀθυμήσει πάλιν, ὅτι μὴ πολιτεύεται· καὶ τοῦτο παρέχῃς
 αὐτῷ, ἀθλιὸν ἐάντὸν ἡγήσεται, ὅτι μὴ τῶν τὰ πρῶτα πολιτευ-
 ομένων ἐστί· καὶ ταύτης ἰδὲ ἐπιλαβόμενος τῆς τιμῆς, θρηνήσει,
 ὅτι μὴ ἄρχει· ὅταν δὲ ἄρξῃ, ὅτι μὴ ἔθνους ὀλοκλήρουν· ὅταν δὲ
 ἢ καὶ ἔθνους ὀλοκλήρουν, ὅτι μὴ ἔθνων πολλῶν· ὅταν ἔθνων
 πολλῶν, ἢ ὅτι μὴ πάντων· ὅταν ὑπαρχος γένηται, λυπηθήσεται
 πάλιν, ὅτι μὴ καὶ βασιλεὺς· ἢ καὶ βασιλεὺς, ὅτι μὴ μόνος· καὶ
 Δμόνος, ὅτι μὴ καὶ βαρβάρων· ἢ καὶ βαρβάρων, ὅτι μὴ καὶ τῆς
 οἰκουμένης ἀπάσης· ἢ καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, διὰ τί μὴ ἢ καὶ
 ἑτέρου κόσμου; Καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον ἢ προῖων ὁ λογισμὸς,
 οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἡσθῆναί ποτε.

Εἶδες πῶς καὶ ἐξ εὐτελοῦς καὶ πτωχοῦ ὁ βασιλεὺς ποιήσῃς,
 οὐκ ἀναιρεῖς τὴν ἀθυμίαν, ἢ λογισμὸν τὸν πλεονεξίας ἐρῶντα μὴ
 διορθωσάμενος πρότερον; Φέρε σοι καὶ τοῦναντίον δείξω, ὅτι
 καὶ ἄνωθεν κάτω ἢ καταγάγῃς τὸν σύνεσιν ἔχοντα, οὐκ ἐμβαλεῖς
 εἰς ἀθυμίαν καὶ λύπην. Καί, εἰ βούλει, τὴν αὐτὴν κλίμακα
 καταβαίνωμεν, καὶ τὸν ὑπαρχον ἀπὸ τοῦ θρόνου ἢ τῷ λόγῳ
 Εκαταβιβάσας ἀποστέρει τῆς ἀξίας ἐκείνης. Ὅυδὲν γὰρ οὗτος
 ἐντεῦθεν, ἂν ἐθέλῃ ταῦτα ἐννοεῖν, ἢ περ εἶπον, ἀλγήσει. Οὐδὲ
 γὰρ ἢ περ ἀφήρηται, λογιεῖται, ἀλλ' ἢ περ ἔχει τέως, τὴν δόξαν
 τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἄν δὲ καὶ ταύτην ἀφέλῃς, λογιεῖται τοὺς
 ιδιώτας καὶ οὐδέποτε τοιαύτης ἐπιβάντας ἀρχῆς, καὶ ἀρκέσει εἰς
 παραμυθίαν ὁ πλοῦτος αὐτῷ· ἂν δὲ καὶ τούτου πάλιν ἐκβάλῃς,
 ὃ σκοπήσει τοὺς τὰ σύμμετρα ἔχοντας· ἂν δὲ καὶ τὰ σύμμετρα
 ἀφέλῃς, καὶ τῆς ἀναγκαίας μόνης μεταδῶς τροφῆς, δυνήσεται

^h παρὰσχῃς hic et infra C. ⁱ δὲ om. F. ^k καὶ om. F. ^l ὅταν] + δὲ C.F. ^m ὅτι] + καὶ F. ⁿ καὶ βασιλεὺς om. F. ^o καὶ βαρβάρων, quod vulgo abest, ex F. receptum. ^p καὶ] Sic A.C.F. ὅταν καὶ Edd. In E. haec καὶ τῆς οἰκ. ἀπάσης excidit. ^q καὶ om. F. ^r πρ. ὁ λ.] Sic A.C.E. ὁ λ. προῖων vulgo. ^s βασ.] καὶ βασ. F. ^t λογισμῶν] τὸν λόγον F. ^v κατὰ-γάγῃς] + καὶ δεσμωτὴν ποιήσῃς F. ^w τῷ λ. καταβ. omnes. καταβ. τῷ λ. Edd. ^x οὐδὲ C. ^y σκόπει F.

ἐννοεῖν τοὺς οὐδὲ ταύτης μετέχοντας, ἀλλὰ λιμῶ παλαίοντας³⁶¹
 διηκεῖ, καὶ ²εἰς δεσμωτήριον οἰκοῦντας. Εἰ δὲ καὶ εἰς τὸ
 αἶκμα εἰσαγάγοις ἐκεῖνο, τοὺς ἐν νόσοις ἀνιάτοις ὄντας, τοὺς
 ἐν ὀδύναις ἀνηκέστοις ἐνθυμούμενος, ὄψεται ἑαυτὸν ἐν πολλῶ
 βελτίωσιν ὄντα. Καὶ ὥσπερ ὁ κοπρώνης ἐκεῖνος οὐδὲ βασιλεὺς
 γενόμενος εὐθυμίαν καρπώσεται, οὕτως οὗτος οὐδὲ δεσμώτης
 καταστὰς ἀλγήσει ποτέ. Οὐκ ἄρα πλούτος ἡδονῆς, οὔτε
 πενία ἀθυμίας ὑπόθεσις, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα γνώμη, καὶ τὸ τὰ
 ὅμματα τῆς διανοίας ἡμῶν μὴ εἶναι καθαρὰ, μηδὲ ἐστάναι πον
 καὶ μένειν, ἀλλ' ἀπέραντα ^επέτασθαι. Καὶ καθάπερ τὰ μὲν B
 ὑγιεινὰ τῶν σωμάτων, κὰν ἄρτι τρέφεται ^αμόνῳ, εὐπαθεῖ
 καὶ σφριγᾷ· τὰ δὲ ἐπίνοσα, κὰν δαψιλοῦς καὶ ποικίλης ἀπο-
 λαύῃ τραπέζης, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀσθενέστερα γίνεται· οὕτω
 καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς συμβαίνειν εἶωθεν· οἱ μὲν μικρόψυχοι, οὐδὲ
 ἐν διαδήματι καὶ τιμαῖς ἀφάτοις δύναιντ' ἂν εὐθυμεῖν· οἱ δὲ
 φιλόσοφοι καὶ ἐν δεσμοῖς καὶ ἐν αἰλύσει καὶ ἐν πενίᾳ καθαρῶς
 (502) ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, πρὸς τοὺς κατα-
 δεσπότερους αἰεὶ βλέπωμεν. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἑτέρα παρα-
 μυθία, ^εἀλλὰ φιλόσοφος καὶ τῶν πολλῶν ὑπερβαίνουσα τὴν C
 παχύτητα. Ποία αὕτη; Ὅτι οὐδὲν πλούτος, οὐδὲν πενία,
 οὐδὲν ἀτιμία, οὐδὲν τιμή, ^εἀλλ' ἐν χρόνῳ βραχεὶ καὶ ῥήμασι
 διεστήκασιν μόνον ἀλλήλων. Μετὰ δὲ ^εταύτης καὶ ἑτέρα
 ἡ ταύτης μείζων, τὸ τὰ μέλλοντα ἐννοεῖν· καὶ κακὰ καὶ ἀγαθὰ,
 τὰ ὄντως κακὰ καὶ ὄντως ἀγαθὰ, καὶ ἀπ' ἐκείνων παρακαλεῖ-
 σθαι. Ἀλλ' ἐπεὶ πολλοὶ τούτων, ὅπερ ἔφη, πόρρω τῶν
 λόγων ἐστήκασιν, διὰ τοῦτο ἐκείνοις ἠναγκάσθημεν ^εἐνδια-
 τρήσαι τοῖς λόγοις, ἵνα ὁδῶ καὶ ἐπὶ ταύτους ἀγάγωμεν τοὺς
 καταδεξαμένους ἐκεῖνα. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζάμενοι, πάν-
 τοθεν ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τῶν ἁδοκῆτων D
 τούτων ἀλγήσωμεν. Οὐδὲ γὰρ, εἰ ἐν εἰκόνι πλουσίους ἴδοιμεν,
 ζηλωτοὺς εἶναι φαίμεν αὖν, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς πτωχοὺς ἐκεῖ
 γεγραμμένους, ἀθλίους καὶ ἐλεεινοὺς· καίτοι γε ἐκεῖνοι τῶν παρ'
 ἡμῶν πλουτούντων μονιμώτεροι· μᾶλλον γὰρ ἐν τῇ γραφῇ
 μένει πλούσιος, ἢ ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει. Ὁ μὲν
 γὰρ καὶ εἰς ἔτη πολλάκις ἑκατὸν ἤρκεσεν οὕτω φαινόμενος,
 οὗτος δὲ ἔστιν ὅτε οὐδὲ εἰς ἑναυτὸν ἐντροφήσας τοῖς οὖσι,
 πάντων ^εἁθρόον ἐγυμνώθη. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, E

² εἰς accessit ex A.C.E.³ οὐδὲ F.⁴ ἡμῶν omnes. ἡμῶν Edd.^ε πέτασθαι C.F.^α μόνον F.^ε ἀλλὰ in marg. C.^ε ἀλλ' ἐν

χρόνῳ—ἀλλήλων om. C. Idem infra post μείζων addit, χρόνῳ βραχεὶ καὶ ῥήμασι μόνον διεστήκασιν ἀλλήλων.

^ε ταύτην F.^ε ταύτης om. C.^ε καὶ om. F.^ε ἐνδιατρήσαι F. Edebatur διατρήσαι.^ε ἁθρόως C.

πανταχόθεν ἐπιτειχίσωμεν εὐθυμίαν κατὰ τῆς ἀλογίστου λύπης, ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον μεθ' ἡδονῆς ^m διάγωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

362

ΛΟΓΟΣ ΔΘ.

¹ Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

ἘΠΑΡΑΣ τοὺς ἀποστόλους καὶ καθελὼν ἑαυτὸν, εἶτα πάλιν ὑπὲρ ἐκείνους ἐπάρας, ἵνα ἰσότητα ἐργάσθαι καὶ γὰρ ἰσότητα ἐποίησε, δείξας ἑαυτὸν καὶ πλεονεκτοῦντα καὶ πλεονεκτούμενον· καὶ ταύτῃ ἀξιόπιστον ἑαυτὸν κατασκευάσας, οὐδὲ βούτως αὐτοὺς ἀφίησιν, ἀλλὰ πάλιν ἑαυτὸν ἐκείνοις συντάττει, τὴν κατὰ Χριστὸν ἐνδεικνύμενος ὁμόνοιαν. Οὐ μὴν οὕτως αὐτὸ ποιεῖ, ὥς δόξαι προσερρίφθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ὥς καὶ αὐτὸν ἐν τῇ αὐτῇ φαίνεσθαι τάξει· οὕτω γὰρ τῷ κηρύγματι συμφέρον ἦν. Διὸ καὶ ἀμφοτέρα ὁμοίως ἐσπούδακε, καὶ τὸ μὴ δοκεῖν αὐτῶν ὑπερορᾶν, καὶ τὸ μὴ διὰ τὴν εἰς ἐκείνους τιμὴν ἐξευτελιζέσθαι παρὰ τῶν ἀρχομένων. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐξισάζει πάλιν λέγων· “Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν.” Παρ' ^C οὗ, φησὶ, βούλεσθε μαθεῖν, μάθετε· οὐδὲν ^a διαφέρομαι. ^b Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι εἰ μὴ θέλετε ἐμοὶ πεισθῆναι, ἐκείνοις πείσθητε, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀξιόπιστον ποιεῖ, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀρκεῖν φησι, καὶ ἐκείνους καθ' ἑαυτούς. Οὐδὲν γὰρ ἡ τῶν προσώπων ^c ἐποίει διαφορὰ, τῶν ἀξιομάτων ἴσων ὄντων. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας δὲ τοῦτο ποιεῖ, προσλαμβάνων αὐτοὺς, οὐχ ὥς δεόμενος, ἀλλ' ἀρκεῖν μὲν λέγων καὶ ἑαυτόν· ² “Ἐμοὶ γάρ, φησὶν, οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο”· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω διώκω αὐτῶν τὴν ὁμόνοιαν· “Δεξιὰς γὰρ ἔδωκάν ^d μοι,” φησὶν. Εἰ ^D γὰρ ἔμελλεν αἰεὶ τὸ ἀξιόπιστον Παύλου ἐν ἐτέροις εἶναι, καὶ τῇ παρ' ἐτέρων μαρτυρίᾳ βεβαιουῖσθαι, μυρία ἂν ἐβλάβησαν ἐντεῦθεν οἱ μαθηταί. Οὐ τοίνυν ἑαυτὸν ἐπαίρων τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου δεδοικώς. Διὸ καὶ ἐνταυθα φησιν, ἐξισάζων ἑαυτόν· “^e Εἴτε ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν.” Καλῶς εἶπε, “κηρύσσομεν,” τὴν πολλὴν παρρησίαν ἐνδεικνύ-

¹ CAP. XV. v. 11.² Gal. ii. 6, 9.^m διάγωμεν A.E.F. διαγάγωμεν C. διάζωμεν Edd.

HOM. XXXIX.

^a διαφέρομαι omnes. Edebatur διαφέρομεν.^b καὶ om. C.^c ποιεῖ F.^d μοι am. F.^e εἴτε] + οὖν Edd. invitis libris.

μενος. Οὐ γὰρ λάθρα οὐδὲ ἐν παραβύστω, ἀλλὰ ἰσάλπιγγος
λαμπροτέραν ἀφίμεν φωνήν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκηρύξαμεν,
ἐλλά καὶ νῦν οὕτω κηρύττομεν. “Καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.”
Ἐνταῦθα οὐκ εἶπε, πιστεύετε, ἀλλ’, “ἐπιστεύσατε.” Ἐπειδὴ
ἐσαλεύοντο, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοὺς ἄνω χρόνους ἀνέδραμε, καὶ τὴν Ε
παρ’ αὐτῶν ἐκείνων λοιπὸν μαρτυρίαν προστίθησιν.

(503) 3“Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς
λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;”
Ἡ Ὁρᾷς πῶς ἄριστα συλλογίζεται, καὶ ἀποδείκνυσιν τὴν ἀνά-
στασιν ἐκ τοῦ τὸν Χριστὸν ἐγηγέρθαι, πρότερον ἐκείνο πολ-
λαχόθεν κατασκευάσας; Καὶ γὰρ ἰκαὶ οἱ προφῆται εἶπον
τοῦτο, φησὶ, καὶ αὐτὸς ἔδειξε διὰ τῆς ὄψεως, καὶ ἡμεῖς κη-
ρύσσομεν, καὶ ὑμεῖς ἐπιστεύσατε, τετραπλὴν τὴν μαρτυρίαν 363
πλέκων, τὴν διὰ τῶν προφητῶν, τὴν διὰ τῆς τῶν πραγμάτων
ἐκβάσεως, τὴν διὰ τῶν ἀποστόλων, τὴν διὰ τῶν μαθητῶν
μᾶλλον δὲ καὶ πενταπλὴν. Καὶ γὰρ καὶ ἡ αἰτία δεί-
κνυσιν τὴν ἀνάστασιν, τὸ ὑπὲρ ἁλλοτρίων ἁμαρτιῶν ἀποθανεῖν.
Εἰ τοίνυν τοῦτο ἀποδέδεικται, εὐδὴλον ὅτι καὶ τὸ ἕτερον
ἔπεται, τὸ ἰκαὶ τοὺς λοιποὺς ἐγείρεσθαι νεκροὺς. Διὸ καὶ ὡς
ἐπὶ ὁμολογημένου ἐγκαλεῖ καὶ ἐπαπορεῖ, λέγων “Εἰ δὲ
Χριστὸς ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις Β
νεκρῶν οὐκ ἔστι;” καὶ ταύτῃ πάλιν ὑποτεμνόμενος τὴν θρα-
σύτητα τῶν ἀντιλεγόντων. Οὐ γὰρ εἶπε, πῶς λέγετε ὑμεῖς,
ἀλλὰ, “πῶς ὡς τινες λέγουσιν ἐν ὑμῖν” καὶ οὔτε πάντων ποι-
εῖται ὅτῃν κατηγορίαν, οὔτε αὐτοὺς τούτους, οὓς αἰτιάται,
δήλους καθίστησιν, ὥστε μὴ ποιῆσαι ἀναισχυνοτέρους, οὐδ’ αὖ
πάλιν ἀποκρύπτεται καθόλου, ὥστε αὐτοὺς διορθῶσαι. Διὰ
δὲ τοῦτο ῥκαὶ ἀποσχίσας αὐτοὺς τοῦ πλήθους, πρὸς αὐτοὺς
ἀποδύεται, ταύτῃ τε ἀσθενεστέρους ποιῶν καὶ καταπλήττων,
καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι κατέχων ἡ τε C
ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἀσφαλέστερον, καὶ οὐκ ἰάφεις αὐτομολῆσαι
πρὸς τοὺς διαφθεῖρειν αὐτοὺς ἐσπουδακότας. Καὶ γὰρ κατα-
φορικῶς παρεσκευάζεται χρήσασθαι τῷ λόγῳ. Εἶτα ἵνα μὴ
λέγωσιν, ὅτι τοῦτο μὲν σαφὲς καὶ δῆλον ἄπασιν, τὸ τὸν
Χριστὸν ἐγηγέρθαι, καὶ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει· οὐ μὴν τοῦτο καὶ

3 v. 12.

ἰσάλπιγγος] + φησὶ C. ἢ ἀλλὰ—κηρύττομεν] ἀλλὰ κηρύσσομεν δὴλῶν
ὅτι καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ποιεῖ C. ἢ ὅρα F. ἰκαὶ om. C. et casu, ut videtur,
Montef. καὶ αὐτῇ C. αὐτῇ vulgo. ἰκαὶ om. F. ὁμολογημένου
omnes. Edebatur ὁμολογημένου. Mox καὶ ἀπορεῖ F. ὡς τινες λέγουσιν
omnes. λέγουσιν τινες Edd. ὡς τινες, quod aberat, est in libris omnibus.
ῥκαὶ ὁ ἀποσχ. C. ἡ τε accessit ex omnibus. Statim ἐπὶ τῆς ἀλ. ἀσφ.
omnes. Edebatur ἀσφ. ἐπὶ τῆς ἀληθείας, inverso ordine. ἰάφεις C.

τὸ ἕτερον συναναγκάζει, τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάστασιν· τὸ μὲν γὰρ καὶ προανεφωνήθη καὶ ἐξέβη καὶ ἐμαρτυρήθη διὰ τῆς ὄψεως, τὸ τῆς ⁵ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως· τὸ δὲ ἔτι ἐν ἐλπίσιν Δέστί, τὸ ἡμέτερον· ὅρα τί ποιεῖ ¹ ἐκ θατέρου μέρους πάλιν αὐτὸ κατασκευάζει, ὅπερ πολλῆς δυνάμεως ἦν. Τί γὰρ λέγουσιν ² τινες, φησί, ὅτι οὐκ ἔστι νεκρῶν ἀνάστασις; Οὐκοῦν καὶ ³ ἐκεῖνο πάλιν ἐκ τούτου ἀνήρηται, τὸ τὸν Χριστὸν ἐγήγερθαι. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ⁴ “Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.” Εἶδες τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν Παύλου τὴν ἄμαχον, πῶς οὐκ ἐκ τοῦ δήλου μόνον τὸ ἀμφιβαλλόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀμφιβαλλομένου τοῖς ἀντιλέγουσι τέως ἐκεῖνο τὸ δῆλον πειράται ἀποδεικνύει; οὐκ ἐπειδὴ ἐδεῖτο ἀποδείξεως τὸ ἤδη γεγενημένον, ἀλλ’ ἵνα δείξῃ Ε τοῦτο ὁμοίως ἐκείνῳ πιστὸν ὄν. Καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία, φησί; Τὸ μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ μὴ ἐγερθέντος, μηδὲ ἄλλους ἐγείρεσθαι, ἀκόλουθον· τὸ δὲ, εἰ ἄλλοι μὴ ἐγερθεῖεν, μηδὲ τοῦτον ἐγήγερθαι, πῶς ἂν ἔχει λόγον τινά; Ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐ σφόδρα ἐδόκει λόγον ἔχειν, ὅρα πῶς ⁵ αὐτὸ ἐργάζεται σοφῶς, ἀνωθεν ³⁶⁴ τὰ σπέρματα προκαταβάλλων ἀπ’ αὐτῆς τοῦ κηρύγματος τῆς ὑποθέσεως, οἷον ὅτι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀποθανὼν ἐγήγερται, καὶ ὅτι ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐστίν. ⁶ Ἡ γὰρ ἀπαρχὴ τίνος ἂν εἴη ἀπαρχή, εἰ μὴ τῶν ἐγειρομένων; πῶς δ’ ἂν ⁷ εἴη ἀπαρχή, οὐκ ἐγειρομένων ἐκείνων ὧν ἐστὶν ἀπαρχή; πῶς οὖν οὐκ ἐγείρονται; Εἰ δὲ οὐκ ἐγείρονται, διὰ τί ἡγέρθη ὁ Χριστὸς; διὰ τί ἦλθε; διὰ τί σάρκα ἀνέλαβεν, εἰ μὴ ἐμελλεν ἀναστήσειν σάρκα; οὐ γὰρ ἐδεῖτο αὐτός, ἀλλὰ δι’ ἡμᾶς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον τίθησι προῦν, τέως δὲ φησιν· “Εἰ νεκροὶ Β οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται” ὥς ἐκείνου τούτῳ συνημμένον. Εἰ γὰρ μὴ ἐμελλεν ἀνίστασθαι, οὐδ’ ἂν ἐκεῖνο ἐποίησεν. Εἶδες κατὰ μικρὸν ὅλην τὴν οἰκονομίαν ἀνατρεπομένην ἐκ τῶν ἐκείνων ῥημάτων καὶ τῆς περὶ τὴν ἀνάστασιν ἀπιστίας; Ἀλλὰ τέως οὐδὲν περὶ τῆς σαρκώσεως λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως. Οὐ γὰρ ⁸ τῷ σαρκωθῆναι, ἀλλὰ τῷ ἀποθανεῖν τὸν θάνατον ἔλυσεν· ἐπεὶ σάρκα ἔχοντας, ἔτι ἐκράτει ⁹ Ἡ τυραννὶς ¹⁰ ἐκεῖνου.

⁵ “Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα

⁴ v. 13.

⁵ v. 14.

¹ τοῦ om. E. ² ἐκ θατέρου] ἐκατέρου (an ἐξ ἐκατέρου?) F. ³ τινες, φησί pro φησί, τινες omnes. ⁴ ἐκεῖ E. ⁵ αὐτὸ ἐργ. σοφῶς] Sic libri omnes. ἐργ. αὐτὸ σφαιρῶς Edd. ⁶ ἡ] εἰ F. et fortasse Interp. ⁷ εἴη] καὶ εἴη C. ⁸ τῷ σαρκ. E. et a pr. man. A. ⁹ Μοx τῷ ἀποθανεῖν C.F. τῷ pro τῷ bis Edd. ¹⁰ ἡ om. C.E.

(504) ἡμῶν." Καίτοιγε ἀκολουθοῦν ἦν εἰπεῖν, εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, τοῖς φανεροῖς μάχεσθε. καὶ προφήταις τοσαύτοις, καὶ πραγμάτων ἀληθείᾳ· ἀλλὰ τὸ πολλῶ φοβεριώτερον αὐτοῖς τίθησι. "Κεὶν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν." Κατασεῖσαι γὰρ αὐτῶν τὴν διάνοιαν βούλεται. Τὸ πᾶν ἀπωλέσαμεν, φησὶν, ἅπαντα οἴχεται, εἰ μὴ ἡγέρθη. Εἶδες ὅσον τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον; Εἰ γὰρ ἀποθανὼν οὐκ ἴσχυεν ἀναστῆναι, οὔτε ἡ ἁμαρτία λέλυται, οὔτε ὁ θάνατος καθήρηται, οὔτε ἡ κατὰρα ἀνήρηται. Καὶ οὐχ ἡμεῖς δὲ μόνον D κενὰ ἐκηρύξαμεν, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς κενὰ ἐπιστεύσατε. Καὶ οὐ ταύτῃ μόνον δείκνυσι τὴν ἀτοπίαν τούτων τῶν πονηρῶν δογμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπαγωνίζεται λέγων· ⁶ "Εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατ' αὐτοῦ, ὅτι ἡγείρεται τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἡγείρειν, εἰπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται." Εἰ δὲ ἀτοπον τοῦτο, κατηγορία θεοῦ καὶ συκοφαντία, καὶ οὐκ ἡγείρειν, ὥς φατε, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἔψεται ἄτοπα. Καὶ πάλιν αὐτὰ κατασκευάζει, καὶ ἀναλαμβάνει λέγων· ⁷ "Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ E Χριστὸς ἐγήγερται." Εἰ γὰρ μὴ ἐμελλε τοῦτο ποιεῖν, οὐδ' ἂν παρεγένετο. ^d "Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τέλος, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, δι' αὐτῆς ἵπαντα ἔλκων." ⁸ "Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν." Τῷ σαφεῖ καὶ ὁμολογημένῳ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ συνεχῶς περιτίθησιν, ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τὸ ἀσθενὲς εἶναι δοκοῦν καὶ ἀμφιβολοῦν εἰςχυρὸν ποιῶν καὶ σαφές. "Ἐτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν." Εἰ γὰρ οὐκ ἡγέρθη, οὐδὲ ἀπέθανεν· ^h εἰ δὲ οὐκ ἀπέθανεν, οὐδὲ τὴν ἁμαρτίαν ἔλυσεν· ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ, ³⁶⁵ τῆς ἁμαρτίας λύσις. ⁹ "Ἴδε γὰρ, φησὶν, ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου." Πῶς δὲ αἴρων; Τῷ θανάτῳ. Διὸ καὶ ἀμνὸν ἐκάλεσεν, ὥς σφαττόμενον. Εἰ δὲ οὐκ ἀνέστη, οὐδὲ ἐσφάγη· εἰ δὲ οὐκ ἐσφάγη, οὐδὲ ἡ ἁμαρτία ἐλύθη· εἰ δὲ οὐκ ἐλύθη, ἐν αὐτῇ ἐστε· εἰ δὲ ἐν αὐτῇ ἐστε, εἰκὴ ἐκηρύξαμεν· εἰ δὲ εἰκὴ ἐκηρύξαμεν, εἰκὴ ἐπιστεύσατε, ἵδιον ἀπῆλλάγητε. "Ἄλλως δὲ καὶ ὁ θάνατος ἀθάνατος μένει, εἰ μὴ ἀνέστη. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ ἔλυσεν αὐτοῦ τὰς ὠδύνας, πῶς πάντας τοὺς ἄλλους ἀπῆλλαξεν ἔτι αὐτὸς

B v. 15.

7 v. 16.

8 v. 17.

9 Joan. i. 29.

^c κατηγορία] Sic A.C.E. καὶ κατηγορία F. κατηγορία γὰρ Edd. ^a ἄλλ' οὐ] Sic omnes. Legebatur καὶ οὐ, ^e ἀλλὰ] + καὶ F. ^f πάντα F. per quam caetera omnia comprehendit Interp. Edebatur πάντας. ^g ἰσχυρότερον F. ^h εἰ δὲ οὐκ ἀπέθ. om. E. in marg. C. ⁱ Πᾶς ὅτι ἀπῆλλάγητε, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Interp.

TOM. II.

3 R

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν

Βκατεχόμενος; Διὸ καὶ ἐπάγει· ¹⁰“Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο.” Καὶ τί λέγω περὶ ὑμῶν, φησὶν, ὅπου γε καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀπολώλασιν, οἱ τὸ πᾶν διανύσαντες, καὶ οὐχ ὑποκείμενοι λοιπὸν τῇ ἀδελφίᾳ τοῦ μέλλοντος; Τὸ δὲ, “ἐν Χριστῷ,” ^κἢ τὸ ἐν τῇ πίστει φησὶν, ἢ οἱ δι’ αὐτὸν ἀποθανόντες, οἱ πολλοὺς ὑπομείναντες κινδύνους, οἱ ¹πολλὰς ταλαιπωρίας, οἱ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ βαδίσαντες. Ποῦ νῦν ^μεῖσι τὰ πονηρὰ τῶν Μανιχαίων στόματα, τῶν λεγόντων C ἀνάστασιν αὐτὸν ἐνταῦθα λέγειν τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀπαλλαγὴν; Οἱ γὰρ πυκνοὶ οὗτοι καὶ συνεχεῖς συλλογισμοὶ καὶ ἀντιστρέφοντες, οὐδὲν τούτων ἐμφαίνουσιν ὧν ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ’ ὅπερ ἡμεῖς φάμεν. Καὶ γὰρ ἀνάστασις τοῦ πεπτωκότος λέγεται. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς ^νἐπιλέγει οὐ τὸ ἐγγεγέρθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ νεκρῶν προστιθείς. Καὶ Κορίνθιοι δὲ οὐ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων ἀμφέβαλλον, ἀλλὰ περὶ σωμάτων ἀναστάσεως. Ποία δὲ ὅλως ἀνάγκη, εἰ μὴ ἀναμάρτητοι εἶεν ^οοἱ ἄνθρωποι, ^ρτὸ μὴδὲ τὸν Χριστὸν τοῦτο εἶναι; ⁹Εἰ γὰρ μὴ ἔμελλεν ἐγείρειν, ἀκόλουθον τὸ D λέγειν, τίνος ἕνεκεν ἦλθε, καὶ σάρκα ἔλαβε, καὶ ἀνέστη; τὸ δὲ ὑμέτερον οὐκέτι. Καὶ γὰρ ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων καὶ μὴ ἁμαρτανόντων, αἰὶ ^συνέστηκε τῷ θεῷ τὸ ἀναμάρτητον, καὶ οὐχ ἔπεται τὸ ^τἡμέτερον ἐκείνῳ, οὐδὲ ἀντιστρέφει τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, ὥσπερ ἐπὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως.

¹¹“Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπικότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ ^νμόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.” Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; πῶς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μόνον ἡλπικότες ἐσμέν, εἰ σώματα οὐκ E ἐγείρεται, τῆς ψυχῆς μενούσης καὶ ἀθανάτου οὔσης; Ὅτι καὶ μὲν ἡ ψυχὴ, καὶ μυριάκις ἀθάνατος ἦ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, τῆς (507) σαρκὸς χωρὶς οὐκ ἀπολήφεται τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ὥσπερ ^ωοὖν οὐδὲ κολασθήσεται. ¹²“Πάντα γὰρ ^φφανερωθήσεται ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἕκαστος κομίσῃται τὰ διὰ τοῦ σώματος, ^ςπρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ εἴτε κακά.” Διὰ τοῦτό φησιν· “Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπικότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ²ἐσμέν ἀνθρώπων.” 366 Εἰ γὰρ οὐκ ἀνίσταται τὸ σῶμα, ἀστεφάνωτος ἡ ψυχὴ μένει ἔξω τῆς ^αμακαριότητος ἐκείνης τῆς ἐν οὐρανοῖς· εἰ δὲ ^βτοῦτο,

¹⁰ v. 18.¹¹ v. 19.¹² 2 Cor. v. 10.^κ ἢ τὸ] ἦται F.¹ πολλὰς] + τὰς F.^μ ἔστιν F.^ν ἐπιλέγεται F.^ο οἱ om. E.^ρ τὸ assumptum ex omnibus.⁹ εἰ] + μέν F.^τ ἀνέλαβε F.^σ συνέστηκε F. συνέστι vulgo.^τ ὑμέτερον F.^ω μόνον post ταύτη transp.

C. E. Mosq. 2.

^ω οὖν om. F.^φ φανερωθήσεται] δεῖ φανερωθῆναι C.^ς πρὸς ᾧ] Sic C. E. ὅσα F. ἃ vulgo.² ἐσμέν ἂν. pro ἂν. ἐσμέν omnes.^α μακαριότητος] + πάσης F.^β τοῦτο] + ἔστι F.

οὐδενὸς ἀπολαυσόμεθα τότε καθόλου· εἰ δὲ οὐδενὸς, ἐν τῷ παρόντι τὰ τῶν ἀμοιβῶν. Τί οὖν ἡμῶν κατὰ τοῦτο ἀθλιώτερον γένοιτ' ἂν, φησί; Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁμοῦ μὲν εἰς τὸν ^απερὶ ἀναστάσεως τῶν σωμάτων στηρίζων αὐτοὺς λόγον, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς ἐκείνης πείθων, ἵνα μὴ εἰς τὸ παρὸν νομίζωσι τὰ ἡμέτερα καταλύειν πάντα. Κατασκευάσας γὰρ ἱκανῶς διὰ τῶν ἐμπροσθεν, ὅπερ ἐβούλετο, καὶ εἰπὼν, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ^βἤγέρθη, ἀπολώμεθα, καὶ ἔτι ἐσμὲν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις· πάλιν καὶ τοῦτο ἐπάγει, κατασεῖων αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν. Καὶ γὰρ ὅταν μέλλῃ τι τῶν ἀναγκαίων εἰσάγειν δογματῶν, τῷ φόβῳ τὴν πώρωσιν αὐτῶν διασαλεύει πρῶτον. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐποίησεν, ἀνωτέρω τε αὐτὰ διασπείρας, καὶ ἐναγωνίους καταστήσας αὐτοὺς, ὡς τοῦ παντὸς ἐκπεσόντας· καὶ νῦν πάλιν ἐτέρως, καὶ ὡς ἂν μάλιστα ἤλγησαν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῶν, καὶ λέγων· “Ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμὲν,” εἰ μετὰ τοσοῦτους πολέμους καὶ θανάτους καὶ τὰ μυρία δεινὰ, τοσοῦτων ^γἐμῶν ἐκπίπτειν ἀγαθῶν, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος τὰ ἡμέτερα ἔστηκε. Καὶ γὰρ πάντα τῆς ἀναστάσεως ἥρτηται. Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ περὶ ἁμαρτημάτων ὁ λόγος αὐτῷ ἦν, ἀλλὰ περὶ σωμάτων ἀναστάσεως, καὶ ζωῆς τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης.

13. Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.” Δείξας ὅσα ἐκ τοῦ μὴ πιστεῦσθαι τὴν ἀνάστασιν τίκτεται ἱκακὰ, ἀναλαμβάνει τὸν λόγον πάλιν, καὶ φησι· “Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν” συνεχῶς τὸ “ἐκ νεκρῶν” προστιθεὶς, ὥστε ἀπορράψαι τῶν αἰρετικῶν τὰ στόματα. “Ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.” Εἰ δὲ ἀπαρχή, ^δκαὶ τούτους ἀναστῆναι δεῖ. Εἰ δὲ ἀνάστασιν τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγὴν ἔλεγεν, οὐδεὶς δὲ ἁμαρτίας ἐκτός· καὶ γὰρ Παῦλος λέγει, “Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύννοια, ἀλλ’ οὐκ ἐν τούτῳ δεικνύωμαι.” πῶς ἔσονται τινες ^εοἱ ἀνιστάμενοι καθ’ ὑμᾶς; Ὅρῃς ὅτι περὶ σωμάτων ὁ λόγος αὐτῷ ἦν; Καὶ ἵνα ἀξιόπιστον αὐτὸ ποιήσῃ, συνεχῶς τὸν Χριστὸν εἰς τὸ μέσον ^ςπροφέρει, τὸν ἀναστάντα ἐν σαρκί. Εἶτα καὶ αἰτιολογεῖ. Ὅπερ ^ζγὰρ ἔφη, ὅταν ἀποφαίνηται μὲν, τὴν δὲ αἰτίαν μὴ λέγει, οὐχ οὕτως εὐπαρά- ^ε

13 v. 20.

^ε δὲ] + τότε Edd. repugnantibus libris. ^α περὶ τῆς ἀν. F. Statim στηρίζων τῶν σ. inverso ord. Edd. contra fidem librorum. ^ς ἐγήγερται F. ^ι ταῖς om. F. ^ε μέλλομεν C. ^η ἀλλὰ] + καὶ F. ^ι τὰ κακὰ Edd. τὰ inclusit Sav. et damnant omnes. ^κ ἀπαλλαγὴν, quod vulgo abest, est in libris omnibus et Interp. ^λ οἱ om. C. ^μ περιφέρει F. Idem statim καὶ (vel καὶ τὸν?) ἀναστάντα. ^ν γὰρ] καὶ (vel γὰρ καὶ) F.

- δεκτος ὁ λόγος γίνεται τοῖς πολλοῖς. Τίς οὖν ἡ αἰτία;
 14“ Ἐπειδὴ γὰρ δι’ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι’ ἀνθρώπου ἡ
 ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.” Εἰ δὲ δι’ ἀνθρώπου, σῶμα πάντως
 ἔχοντος. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, πῶς καὶ ἐτέρως ἀναγκαῖον
 ποιεῖ τὸν λόγον. Τὸν γὰρ ἡττηθέντα, φησὶν, “αὐτὸν καὶ
 ἀναμαχέσασθαι δεῖ, τὴν καταβληθεῖσαν φύσιν αὐτὴν καὶ
 νικῆσαι· οὕτω γὰρ τὸ ὄνειδος ἀπετρίβετο. “Ἰδωμεν δὲ ποῖον
 φησι θάνατον. 15“ Ὡςπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνή-
 σκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.”
- 367 Τί οὖν; πάντες, εἰπέ μοι, ἀπέθανον τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον
 ἐν τῷ Ἀδὰμ; Πῶς οὖν Νῶε δίκαιος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ; πῶς
 δὲ Ἀβραάμ; πῶς δὲ Ἰώβ; πῶς δὲ οἱ ἄλλοι ἅπαντες; Τί ἔδὲ,
 εἰπέ μοι, πάντες ζωοποιηθήσονται ἐν τῷ Χριστῷ; Καὶ ποῦ οἱ
 εἰς γένναν ἀπαγόμενοι; Ἄν μὲν ὅτι γὰρ περὶ σώματος εἰρημένον
 ἢ τοῦτο, ἔστηκεν ὁ λόγος· εἰ δὲ περὶ δικαιοσύνης καὶ
 ἁμαρτίας, οὐκέτι. Εἴτα, ἵνα μὴ τὴν ζωοποίησιν κοινὴν ἀκούσας,
 καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς νομίσης σώζεσθαι, ἐπήγαγεν· 16“ Ἐκα-
 στος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι.” Μὴ ὅτι γὰρ, ἐπειδὴ ἀνάστασιν
 B ἤκουσας, νόμιζε πάντας τῶν αὐτῶν ἀπολαβεῖν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς
 τιμωρίας οὐ πάντες τὰ αὐτὰ πείσονται, ἀλλὰ πολλὴ ἡ διαφορὰ, (500)
 πολλῷ μᾶλλον, ἔνθα ἁμαρτωλοὶ καὶ δίκαιοι, πλείων ἢ διάστασις
 ἔσται. “Ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ “Χριστοῦ”
 τουτέστιν, οἱ πιστοὶ καὶ οἱ εὐδοκιμηκότες. 17“ Εἴτα τὸ τέλος.”
 “Ὅταν γὰρ ἀναστῶσιν ἐκεῖνοι, τὰ πράγματα ἅπαντα λήψεται
 τέλος, οὐ καθάπερ νῦν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ τὰ πράγματα
 ἔστηκεν ἔτι μετέωρα. Διὸ προσέθηκεν, “Ἐν τῇ παρουσίᾳ
 αὐτοῦ,” ἵνα μάθῃς ὅτι περὶ ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαλέγεται.
- C “Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν
 καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.”
 Ἐνταῦθά μοι προσέχετε μετὰ ἀκριβείας, καὶ ὁράτε μὴ τι
 διαφύγῃ τῶν λεγομένων ὑμᾶς· καὶ γὰρ πρὸς ἐχθροὺς ἡμῖν ἡ
 μάχη. Διὸ πρότερον τὴν εἰς αἰτοπον ἀπαγωγὴν δεῖ *γυμνάζειν,
 ὃ καὶ Παῦλος πολλάκις ποιεῖ· οὕτω γὰρ μάλιστα ἂ λέγουσιν,
 εὐφώρατα ἡμῖν φανεῖται. Ὑπερώμεθα οὖν αὐτοὺς πρῶτον, 2 τί
 ἐστὶ τὸ εἰρημένον, “Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ
 πατρί;” Εἰ γὰρ ἀπλῶς ἐκλάβοιμεν τοῦτο, καὶ μὴ θεοπρεπῶς,

14 v. 21.

15 v. 22.

16 v. 23.

17 v. 24.

ο αὐτὸν καὶ] οὐκ αὐτὸν F. Mox ἔδει idem. ὁ αὐτὴν omnes, αὐτὸν vulgo.
 Vid. Annot. ὁ εἰπέ μοι om. F. Statim legebatur ἀπέθανον ἐν τῷ Ἀ. τὸν τ.
 ἁ. θάνατον, repugnantiū libris et Cat. ὁ δὲ] δαὶ C.E. ὁ γὰρ om. E.
 ὁ εἰν pro ἦν omnes. ὁ γὰρ] + δὲ F. Cat. ὁ Χριστοῦ] + ἐν τῇ παρουσίᾳ
 αὐτοῦ C. Mosq. 2. ὁ γυμνάσαι C. ὁ ἐρώμεθα ex corr. C. Statim ἡμεῖς
 pro αὐτοῦ F. ὁ τί] + αὐτὸν E.

οὐκ ἔσται μετὰ ταῦτα ἔχων αὐτήν· ὁ γὰρ παραδοὺς ἑτέρῳ, D
 παύεται λοιπὸν τοῦ κατέχειν αὐτός. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον
 ἔσται τὸ ἄτοπον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος ὁ παραλαβὼν εὐρεθή-
 σεται πρὶν ἢ παραλαβεῖν ἔχων. Οὐκοῦν κατ' ἐκείνους οὔτε ὁ
 πατήρ βασιλεὺς ἦν ἔμπροσθεν, καὶ διόκει τὰ ἡμέτερα, οὔτε ὁ
 υἱὸς μετὰ ταῦτα φανεῖται βασιλεὺς ὢν. Πῶς οὖν περὶ μὲν τοῦ
 πατρὸς φησιν αὐτός, ὅτι ¹⁸ "Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται,
 καὶ γὼ ἐργάζομαι;" περὶ δὲ αὐτοῦ ὁ Δανιὴλ, ὅτι "Ἡ βασιλεία
 αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται;" Εἶδες πόσα
 ἄτοπα τίκεται, καὶ μαχόμενα ταῖς γραφαῖς, ὅταν ἀνθρωπίνως
 ἐκλαμβάνῃ τις τὰ λεγόμενα; Ποίαν δὲ καὶ ἀρχὴν ἄρα ἐνταῦθα E
 φησι καταργεῖν; τὴν τῶν ἀγγέλων; ὦ Ἀπαγε. Ἀλλὰ τὴν
 τῶν πιστῶν; Οὐδὲ τοῦτο. Ἀλλὰ ποίαν; Τὴν τῶν δαιμόνων,
 περὶ ἧς φησὶν, ¹⁹ "Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ
 σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς
 κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου." Νῦν μὲν γὰρ
 ἀνδρῶν κατήργηται τέλειον· ἐνεργούσι γὰρ πολλαχοῦ· τότε
 δὲ παύσονται. ²⁰ "Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ
 πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ." Πάλιν κἀντεῦθεν ³⁶⁸
 ἕτερον ἄτοπον τίκεται, ἂν μὴ καὶ τοῦτο θεοπρεπῶς ἐκλάβωμεν.
 Τὸ γὰρ, "ἄχρις," τέλους ἐστὶ καὶ διορισμοῦ· ἐπὶ δὲ ὁ θεὸς
 τοῦτο οὐκ ἔστιν. ²¹ "Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος."
 Πῶς ἔσχατος; Μετὰ πάντας, μετὰ τὸν διάβολον, μετὰ τὰ
 ἄλλα ἅπαντα. Καὶ γὰρ καὶ ἐν ἀρχῇ ἔσχατος εἰσῆλθε.
 Πρότερον γὰρ ἡ συμβουλὴ τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ παρακοή, καὶ
 τότε ὁ θάνατος. Τῇ μὲν οὖν δυνάμει καὶ νῦν κατήργηται, τῇ
 δὲ ἐνεργείᾳ τότε. ²² "Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ." Ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλὸν ὅτι
 ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ¹⁹ Ὅταν δὲ ὑποταγῇ B
 αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτός ὁ υἱὸς ὑποταγίσεται τῷ
 ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ ἅπαντα." Καὶ μὴν ἔμπροσθεν οὐ τὸν
 πατέρα ἔλεγεν εἶναι τὸν ὑποτάξαντα, ἀλλ' αὐτὸν καταργοῦντα.
 "Ὅταν γὰρ καταργήσῃ, φησὶ, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν"
 καὶ πάλιν, "Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας
 τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ." Πῶς οὖν ἐνταῦθα τὸν
 πατέρα φησὶ; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δοκοῦν ἄπορον
 εἶναι, ἀλλ' ὅτι καὶ δέδοικε δέος σφόδρα ἄτοπον, καὶ κέχρηται

¹⁸ Joan. v. 17. Dan. ii. 44. ¹⁹ Ephes. vi. 12. ²⁰ v. 25. ²¹ v. 26. ²² v. 27, 28.

^a παρελεύσεται] διαφθαρήσεται C. ^b ἄπαγε om. a pr. man. A. ^c ἡμῶν
 om. F. ^d θεοῦ] τοῦ θεοῦ C. ^e ὅτι est in libris omnibus, non in Edd.
^f ὅταν δὲ—τὰ πάντα om. E. et a pr. man. A. ^g πάντα] + ἵνα ἢ ὁ θεὸς τὰ
 πάντα ἐν πᾶσι C. Musq. 2.

C ἐπιδιορθώσει λέγων, “ Ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα,” ὡς τινων ὑποπτευόντων, μήποτε καὶ ὁ πατὴρ ὑποταγῇ τῷ υἱῷ· οὐ τί γένοιτ’ ἂν ἀλογώτερον; Ἀλλ’ ὅμως αὐτὸ δέδωκε. Τί οὖν ἐστὶ; καὶ γὰρ πολλὰ τὰ ἡ^h ζητήματα ἐφεξῆς κείται· ἀλλὰ συντείναντέ μοι τὴν διάνοιαν. Καὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἡμῖν πρῶτον ἰ Παύλου τὸν σκοπὸν εἰπεῖν καὶ τὴν γνώμην, ἣν πανταχοῦ τις ἂν εὔροι διαλάμπουσαν, καὶ τότε τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν· καὶ γὰρ ^kκαὶ τοῦτο πρὸς τὴν λύσιν ἡμῖν συντελεῖ. Τίς οὖν ἡ Παύλου γνώμη, καὶ τί τὸ ἔθος; Ἀλλως, ὅταν περὶ τῆς (5)
 D θεότητος ἰ διαλέγεται μόνης, φθέγγεται, καὶ ἑτέρως, ὅταν εἰς τὸν τῆς οἰκονομίας ἐμπέσῃ λόγον. Ὅταν γὰρ ἐπιλάβηται τῆς σαρκὸς, ἀδεῶς ἅπαντα λοιπὰν λέγει τὰ ταπεινὰ, θαρρῶν ὡς οὔσης ^mτῆς δεξομένης τὰ λεγόμενα. Ἰδωμεν ⁿτοίνυν καὶ ἐνταῦθα πότερον περὶ γυμνῆς τῆς θεότητος ὁ λόγος αὐτῷ, ἢ μετὰ τῆς οἰκονομίας ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ἅπερ φησὶ· μᾶλλον δὲ πρότερον δεῖξωμεν, ποῦ τοῦτο ἐποίησεν ὅπερ εἶπον. Ποῦ τοίνυν τοῦτο ἐποίησε; Φιλιππησίους γράφων φησὶν· ²³^aὉς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα
 E θεῷ, ἀλλ’ ἐαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι ἐυθεῖς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ὑπὴκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερέψωσεν.” Εἶδες πῶς, ὅτε μὲν περὶ τῆς θεότητος διελέγετο μόνης, τὰ μεγάλα ἐκεῖνα εἴρηκε, τὸ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχειν, καὶ τὸ εἶναι ἴσα τῷ γεγεννηκότι, καὶ αὐτῷ τὸ πᾶν ἀνατίθηναι· ἐπειδὴ δὲ ἔδειξεν αὐτὸν σοι σαρκωθέντα, κατεβίβασε πάλιν τὸν λόγον; Εἰ γὰρ μὴ
^oταῦτα διέλαις, πολλὴ ἡ μάχη τῶν εἰρημένων. ^pΚαὶ γὰρ εἰ ἴσα
 369 θεῷ ἦν, πῶς τὸν ἴσον ἑαυτῷ ὑπερέψωσεν; εἰ ἐν μορφῇ θεοῦ ἦν, πῶς ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα; Ὁ γὰρ χαριζόμενος, τῷ μὴ ἔχοντι χαρίζεται, καὶ ὁ ὑψῶν, τὸν ἐμπροσθεν ταπεινὸν ὄντα ὑψοῖ. Εὐρεθήσεται ἄρα ἀτελής ὢν καὶ ἐνδεὴς ἔχων, πρὶν ἢ λαβεῖν τὸ ὕψος καὶ τὸ ὄνομα· καὶ μυρία ἕτερα λήμματα ἐντεύθεν ἔψεται ἄτοπα. Ἀλλ’ ἐὰν τὴν οἰκονομίαν προσθῇς, οὐχ ἁμαρτήσῃ ταῦτα λέγων. Ταῦτα δὲ καὶ ἐνταῦθα λογιζομαι, καὶ μετὰ τῆς γνώμης ἐκδέχου ^qταύτης τὰ εἰρημένα.

23 Philipp. ii. 6—9.

^h ζητούμενα F. ⁱ Παύλου τ. σ. εἰπεῖν] Sic libri omnes et Cat. Edebatur τὸν σ. εἰπεῖν Παύλου. (nam καὶ σκ. pro τὸν σκ. est vitium Morelli a Benedictinis propagatum.) Mox τις ἂν εὔροι pro εὔροι τις ἂν omnes. ^k καὶ αὐτ. F. ^l διαλ. μόνης pro μόνης διαλ. omnes. ^m τῆς δεξομένης] Sic C.E.F. Cat. δεξομένης sine articulo A. Sav. marg. Edebatur ἱκανῶς δεξασθαι. ⁿ τοίνυν] οὖν C.E. ^o ταῦτα] + οὕτως F. Cat. ^p καὶ γὰρ εἰ] εἰ γὰρ A. ^q ταύτης] ante ἐκδέχου transp. F. Cat.

Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἑτέρας αἰτίας ἐροῦμεν τοῦ οὗτω
 συγκεῖσθαι ταυτηνὴ τὴν περικοπὴν τῆς γραφῆς. Τέως δὲ
 ἐκεῖνο ἀναγκαῖον εἶπεν, ὅτι καὶ ⁸περὶ ἀναστάσεως ὁ λόγος ἦν **B**
 τῷ Παύλῳ, πράγματος ἀδυνάτου δοκοῦντος εἶναι καὶ σφόδρα
 ἀπιστουμένου· καὶ πρὸς Κορινθίους ἐπέστελλεν, ἔνθα πλείους
 οἱ φιλόσοφοι οἱ τὰ τοιαῦτα κωμωδοῦντες αἰεί. Καὶ γὰρ ἐν
 τοῖς ἄλλοις ἀλλήλοις συρρηγνύμενοι, ἐν τούτῳ πάντες ἅτε ἐξ
 ἑνὸς στόματος συνέπνευσαν, δογματίζοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν.
⁹ Ἀγωνιζόμενος τοίνυν ὑπὲρ τοιαύτης ὑποθέσεως οὕτως ἀπιστου-
 μένης καὶ καταγελωμένης, καὶ διὰ τὴν πρόληψιν τὴν γεγενη-
 μένην καὶ διὰ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, καὶ βουλόμενος
 κατασκευάσαι τὸ δυνατόν, πρῶτον ἐκ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
 Χριστοῦ τοῦτο ἐργάζεται· καὶ ἀποδείξας αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῶν **C**
 προφητῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἑωρακῶτων, καὶ ἀπὸ τῶν πιστευσάντων,
 ἐπειδὴ ¹⁰ἔλαβεν ὡμολογημένην τὴν εἰς αἴτοπον ἀπαγωγὴν, καὶ
 τὴν τῶν ἀνθρώπων κατασκευάζει λοιπόν. “Εἰ γὰρ νεκροὶ
 οὐκ ἐγείρονται, φησὶν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.” Εἴτα
 συνεχῶς ταῦτα ἀντιστρέψας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐτέρως πάλιν
 ἐπιχειρεῖ, ἀπαρχὴν αὐτὸν καλῶν, καὶ δεικνὺς καταργοῦντα πᾶσαν
 ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, ¹¹καὶ θάνατον ἔσχατον. Πῶς
 οὖν καταργηθεῖη, φησὶν, ἐὰν μὴ πρότερον, ἅπερ εἶχεν, ἀποβάλλῃ
 σώματα; ¹²Ἐπεὶ οὖν μεγάλα περὶ τοῦ μονογενοῦς ἐφθέγγετο, **D**
 ὅτι παραδίδωσι τὴν βασιλείαν, τούτέστιν, ὅτι αὐτὸς ἀνίει
 ταῦτα, καὶ αὐτὸς τὸν πόλεμον νικᾷ, καὶ πάντα τίθησιν ὑπὸ
 τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐπήγαγε, τὴν ἀπιστίαν τῶν πολλῶν διορθοῦ-
 μενος· “Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῖν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας
 τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.” Οὐ τέλος ἐπιτιθεῖς τῇ
 βασιλείᾳ ¹³τὸ, “ἄχρις,” ἀλλ’ ἀξιόπιστον ποιῶν τὸ εἰρημένον,
 καὶ θαρρεῖν παρασκευάζων. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ ἤκουσας, φησὶν,
 ὅτι καταργήσει πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, καὶ τὸν
 διάβολον, καὶ τὰς τῶν δαιμόνων φάλαγγας τὰς τοσαύτας, καὶ **E**
 τῶν ἀπίστων τὰ πλήθη, καὶ τοῦ θανάτου τὴν τυραννίδα, καὶ τὰ
 κακὰ ἅπαντα, φοβηθῆς ὡς ἀπονοῦντος αὐτοῦ· ἔως ἂν γὰρ
 ποιήσῃ ταῦτα πάντα, δεῖ βασιλεῦν αὐτόν· οὐ τοῦτο λέγων,
 ὅτι μετὰ τὸ ποιῆσαι οὐ βασιλεύει, ἀλλ’ ἐκεῖνο κατασκευάζων,
 ὅτι καὶ μὴ νῦν γέννηται, πάντως ἔσται. Οὐ γὰρ διακόπτεται
 αὐτοῦ ἡ βασιλεία· κρατεῖ ¹⁴γὰρ καὶ ἰσχύει καὶ μένει, ἔως ἂν

⁸ τοῦ] Sic F. Cat. τῷ A. τὸ C.E. Haec autem τοῦ οὗτω—τῆς γραφῆς,
 quae nunc primum edita sunt, praeter libros omnes agnoscunt Interp. et Cat.
⁹ περὶ τῆς ἀν. F. ¹⁰ εἶναι in marg. C. ¹¹ ἔλαβεν] + αἰτίαν F. Statim τῇ
 εἰς ἁ. ἀπαγωγῇ idem. ¹² καὶ τὸν θ. F. ¹³ τὸ ἄχρις] Sic E.F. Cat. διὰ τοῦ
 ἄχρις C. τὸ ἄχρις εἶπεν vulgo. ¹⁴ ἦν γὰρ A.C.E. γὰρ ἂν vulgo. ¹⁵ γὰρ]
 + καὶ βασιλεύει C. γὰρ om. F.

πάντα κατορθώσῃ. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθος καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ εὔροι
 τις αὖν, ὡς ὅταν λέγῃ, ²⁴“Τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου ἄ μένει εἰς τὸν
 370 αἰῶνα” ¹καὶ, “Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλεί-
 ψουσι.” Ταῦτα δὲ λέγει ὁ προφήτης καὶ “τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴν
 περὶ πραγμάτων διηγῆται μακρῷ χρόνῳ κατορθουμένων καὶ (5)
 παντὶς ἐσομένων, τὴν δειλίαν τῶν παχυτέρων ἀκροατῶν ἐκβάλ-
 λων. “Ὅτι δὲ τὸ ἄχρις, ἐπὶ θεοῦ λεγόμενον, ²καὶ ἕως, οὐκ ἔστι
 τέλους, ³ἄκουσον τί φησιν” ²⁵“Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ
 αἰῶνος σὺ εἶ” καὶ πάλιν, “Ἐγὼ εἰμι, Ἐγὼ εἰμι” καὶ, “Ἐως
 αὖν καταγῆράσῃτε, ἐγὼ εἰμι.” Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἔσχατον
 τίθησι τὸν θάνατον, ἵνα ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων ὕλης καὶ τοῦτο
 Βεῦπαράδεκτον γένηται τῷ ἀπιστοῦντι. “Ὅταν γὰρ τὸν διάβολον
 Ἐάνελῃ τὸν εἰσαγαγόντα τὸν θάνατον, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἔργον
 τὸ ἐκείνου καταλύσει.

Ἐπεὶ οὖν πάντα αὐτῷ ἀνατέθεικε, τὸ καταργεῖν τὰς ἀρχάς,
 τὰς ἐξουσίας, τὸ κατορθῶσαι τὴν βασιλείαν, λέγω δὲ τῶν
 πιστῶν τὴν σωτηρίαν, τὴν τῆς οἰκουμένης εἰρήνην, τὴν τῶν
 κακῶν ἀναίρεσιν· τοῦτο γὰρ ἔστι τὴν βασιλείαν κατορθῶσαι·
 τὸ καταλύσαι τὸν θάνατον· καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ πατήρ δι'
 αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς καταργήσῃ, καὶ αὐτὸς θήσει ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ, καὶ οὐδαμοῦ τοῦ γεγεννηκότος ἐμνημόνευσεν· ἐφοβήθη
 Cλοιπὸν, μὴ διὰ τοῦτο δόξῃ παρά τισι τῶν ἀλογωτέρων ⁴ἢ
 μείζων εἶναι τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, ἢ ἑτέρα τις ἀρχὴ ἀγέννητος.
 Καὶ διὰ τοῦτο ἡρέμα ἀσφαλιζόμενος παραμυθεῖται τὸν ὄγκον
 τῶν εἰρημένων, λέγων· “Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ” πάλιν τῷ πατρὶ τὰ κατορθώματα ἀνατιθεὶς, οὐχ ὡς
 ἀπονοούντος τοῦ παιδὸς· πῶς γὰρ, ᾧ τοσαῦτα ἐμαρτύρησεν
 ἔμπροσθεν, καὶ πάντα ἀνέθηκε τὰ εἰρημένα; ἀλλὰ διὰ τὴν
 αἰτίαν ἣν εἶπον, καὶ ἵνα δείξῃ κοινὰ ἱπατρὶ καὶ υἱῷ τὰ ὑπὲρ
 ἡμῶν γενόμενα ἅπαντα. “Ὅτι ⁵γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἥρκεσεν εἰς
 τὸ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα, ἄκουσον πάλιν ⁶Παύλου
 Dλέγοντος· ²⁶“Ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως
 ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐταῦ,
 κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ
 τὰ πάντα.” Εἰτα καὶ ἐπιδιορθώσει κέχρηται λέγων· “Ὅταν

²⁴ Esai. xl. 8. Psal. ci. 28.

²⁵ Psal. lxxxix. 2. Exod. iii. 14. Esai. xlv. 4.

²⁶ Philipp. iii. 21.

¹ μένει om. A. post αἰῶνα transp. F. ² καὶ] + πάλιν C. ³ τὰ om. E.
⁴ καὶ τὸ ἕως F. et ex corr. A. τὸ ἄχρις καὶ ἕως ἐπὶ θ. λεγόμενον mutato ordine
 C. ⁵ ἄκουσον] παραστατικὸν C. ⁶ Alterum ἐγὼ εἰμι omiserunt Sav. Mor.
 Ben. repugnantibus libris et Cat. ⁷ Ἐάνελ] ἐλῃ F. Cat. ⁸ ἢ om. F.
⁹ πατρὸς καὶ υἱοῦ F. Cat. ¹⁰ γὰρ] + καὶ F. ¹¹ ἑαυτῷ F. Cat. ¹² Παύλου]
 + ἀλλαχοῦ C.

δὲ εἶπεν, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑπο-
τάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα, οὐ μικρὰν κἀντεῦθεν τῷ μονογενεῖ
μαρτυρῶν δόξαν. Εἰ γὰρ ἐλάττων ἦν καὶ ὁ πολὺ καταδε-
έστερος, οὐκ ἂν τοῦτο ἐφαιβήθη ἵπποτε τὸ δέος. Καὶ οὐδὲ
τούτῳ ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προστίθῃσι λέγων. Ἵνα
γὰρ μὴ τις ὑποπτεύῃ καὶ λέγῃ, τί γὰρ, εἰ καὶ μὴ ὑποτέτακται
ὁ πατήρ; οὐδὲν τοῦτο κωλύει ἰσχυρότερον εἶναι τὸν υἱόν· δει-
σας τὴν ἀσεβῆ ταύτην ὑπόνοιαν, ἔπειδὴ ἐκεῖνο οὐκ ἤρει καὶ
τοῦτο δεῖξαι, προσέθηκεν ἐκ περιουσίας πολλῆς. “Ὅταν δὲ
ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγή-
σεται” τὴν πολλὴν πρὸς τὸν πατέρα ὁμόνοιαν δεικνύς, καὶ
ὅτι οὗτος ἀρχὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αἰτία πρώτη, ὁ τὸν
τοσαῦτα δυνάμενον καὶ κατορθοῦντα γεγεννηκώς. Εἰ δὲ πλεον³⁷
εἶρηκεν ἡ ἀπῆται τοῦ πράγματος ἢ ὑπόθεσις, μὴ θαυμάσῃς·
τὸν γὰρ διδάσκαλον τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος, ταῦτα ποιῇ.
Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁμόνοιαν δεῖξαι βουλόμενος πρὸς τὸν γεγεννη-
κότα, καὶ ὅτι οὐ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἀφίκεται, τοσοῦτον κατα-
βαίνει, οὐχ ὅσον ἀπῆται τῆς ὁμονομίας ἢ ἀποδείξεις, ἀλλ’ ὅσον
εἶδετο τῶν παρόντων ἡ ἀσθένεια. Εὐχεται γὰρ τῷ γεγεννη-
κῷ δι’ οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τοῦτο, καὶ τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησιν,
27 “Ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειлас.” Τοῦτον οὖν
μιμούμενος καὶ ἐνταῦθα ἐκ περιουσίας τῇ λέξει κέχρηται, οὐχ
ἵνα δουλείαν κατηναγκασμένην ὑποπτεύσης, ἀπαγε, ἀλλ’ ἵνα τὰ
ἄτοπα ἐκεῖνα δόγματα ἐκ περιουσίας ἐκβάλῃ. Καὶ γὰρ ὅταν β
βούληται τι πρόρριζον ἀνασπάσαι, πολλῇ κέχρηται τῇ περι-
ουσίᾳ. Οὕτω γοῦν καὶ περὶ γυναικὸς πιστῆς λέγων καὶ ἀνδρὸς
2 ἀπίστου ὁμιλοῦντων ἀλλήλοις νόμῳ γάμου, ἵνα μὴ νομίσῃ ἡ
γυνὴ μολυνεσθαι ἀπὸ τῆς μίξεως καὶ τῶν περιπλοκῶν τῶν
α περὶ τὸν ἀπίστον, οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος ἡ γυνή,
οὐδ’, ὅτι οὐδὲν βλάπτεται παρὰ τοῦ ἀπίστου, ἀλλ’, ὃ πολλῷ
πλεον ἦν, ὅτι καὶ ὁ ἀπίστος ἡγίασται δι’ αὐτῆς, οὐ τοῦτο
δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι ὁ Ἕλλην ἅγιος ἐγένετο ἐξ ἐκείνης,
ἀλλὰ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ῥήματος τὸν φόβον αὐτῆς ἐκλῦσαι C
σπεύδων. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῇ περιουσίᾳ τῆς λέξεως τὸ
ἀσεβὲς ἐκεῖνο δόγμα ἀνελεῖν ἐσπουδακώς, εἶπεν ὅπερ εἶρηκεν.

27 Joann. xi. 42.

ⁿ ὅτι, quod aberat, est in libris omnibus. ὅτι τὰ πάντα C.E. ^o πολὺ] κατά τι C. ^p ποτε τὸ δ. pro τὸ δ. ποτε omnes. ^q ἕτερον] τοῦτο F.
^r ἐπειδὴ ἐκεῖνο] Sic A.F. Cat. ἐπειδὴ δι’ ἐκεῖνον C. ἐπεὶ δι’ ἐκεῖνον E. Hoc
debatur ante Sav. ^s καὶ ὅτι] ὅτι καὶ C. ^t ἀπατρεῖ F. ^v τοῦτο F. Cat.
^w παρόντων] πραγμάτων F. ^x πιστεύσωσιν C.F. Cat. πιστεύωσιν Edd.
^y καὶ om. F. ^z ἀπίστου] πιστοῦ C.E. et a pr. man. A. ^a περὶ] πρὸς F.
Cat. ^b ὅτι] + καὶ F.

"Ὡς περ ἔγὰρ ἀσθενῇ τὸν υἱὸν ὑποπτεῦν, τῆς ἐσχάτης παρανομίας ἐστὶ· διόπερ αὐτὸ διορθοῦται λέγων, ὅτι πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ θήσει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· οὕτω ^ατούτου ἀσεβέστερον πάλιν τὸ ἐλάττωνα νομίζειν τὸν πατέρα· διὸ καὶ αὐτὸ μετὰ πολλῆς ἀναιρεῖ τῆς ὑπερβολῆς. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, "ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος," ἀπλῶς, ἀλλὰ, "δῆλον ὅτι." Εἰ ἔγὰρ καὶ ὁμολόγηται, φησὶν, ἀλλ' ὁμῶς ἀσφαλίζομαι. ^εΚαὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν εἰρημένων, ἐκεῖνο ἂν σε ἐροίμην· ἄρα προσθήκη γίνεται ὑποταγῆς τότε τῷ υἱῷ; Καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον καὶ θεοῦ ἀνάξιον; Ἡ γὰρ μεγίστη ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ αὕτη, τὸ ἵνα τὸν θεὸν ὄντα δούλου μορφὴν λαβεῖν. Πῶς οὖν τότε ὑποταγήσεται; Ὅρας ὅτι τὴν ἄτοπον ὑποψίαν ἀναιρῶν, τοῦτο τέθεικε; καὶ τοῦτο δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπονοίας. Ὡς γὰρ υἱὸς προσῆκε καὶ θεῷ, οὕτως ὑπακούει, οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλ' ἐλευθεριάζων καὶ ἐξουσίαν πᾶσαν ἔχων. Ἐπεὶ πῶς σύνθρονος; πῶς ἕως ὁ πατὴρ ἐγείρει, οὕτω καὶ αὐτὸς οὐς θέλει; πῶς τὰ τοῦ πατρὸς, αὐτοῦ πάντα, καὶ τὰ αὐτοῦ, τοῦ πατρὸς; Ταῦτα γὰρ ἐξουσίαν ἀπηκριβωμένην πρὸς τὸν γεγεννηκότα ἡμῖν ἐνδείκνυται.

Τί δέ ἐστι, "ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν;" Βασιλείας τοῦ θεοῦ δύο οἶδεν ἡ γραφή, τὴν μὲν κατ' οἰκείωσιν, τὴν δὲ κατὰ δημιουργίαν. Βασιλεύει μὲν ^κγὰρ ἀπάντων, καὶ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ δαιμόνων καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων, κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον· βασιλεύει δὲ τῶν πιστῶν καὶ ἐκόντων καὶ ὑποτεταγμένων, κατὰ τὸν τῆς οἰκειώσεως. Αὕτη ἡ βασιλεία καὶ ἀρχὴν ἔχειν λέγεται. Περὶ γὰρ ταύτης φησὶ καὶ ἐν τῷ 372 δευτέρῳ ψαλμῷ, ²⁸ "Ἀἴτησαι παρ' ἑμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου" περὶ ταύτης καὶ αὐτὸς εἶρηκε τοῖς μαθηταῖς, ²⁹ "Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου," τῷ γεγεννηκότι ἅπαντα ἀνατιθεῖς, οὐχ ὥς αὐτὸς οὐκ ἀρκῶν, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι υἱὸς ἐστι, καὶ οὐχὶ ἀγέννητος. Ταύτην οὖν παραδίδωσι, τουτέστι, ^ακατορθοί. Τί ^οδή ποτ' οὖν περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, οὐδὲν εἶρηκεν; "Ὅτι οὐ περὶ τούτου ὁ λόγος αὐτῷ ἦν νῦν, οὐδὲ ὁμοῦ πάντα συγχεῖ. Ἐπεὶ καὶ ἔταν λέγει,

28 Psal. ii. 8.

29 Matth. xxviii. 18.

^ε γὰρ] οὖν F. ^α τούτω Cat. τούτω F. Edebatur οὕτω πάλιν ἀσεβ. τούτω, contra fidem Codicum. ^κ γὰρ om. F. ^ε καὶ om. F. ^ε υἱῷ] Χριστῷ F. ^ι τὸν eras. in A. ^ι ἡμῖν in marg. C. ^κ γὰρ om. C. ^ι ἐμοί E. et a pr. man. A. ^ι ὑπὸ τοῦ π. μου] ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς C. Paullo ante πᾶσα om. F. Cat. ^α κατορθοί] + ἵνα ἡ ὁ θ. τὰ π. ἐν πᾶσι F. ^ο δή ποτ' C. F. Cat. δηλ. alerat.

“Εἰς θεὸς ὁ πατήρ, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς,” οὐ πάντως ἐλατ-
 τον ἀφείς εἶναι τὸ πνεῦμα, διὰ τοῦτο σιγᾷ, ἀλλ’ ἐπειδὴ τέως B
 οὐ κατήπειγε, τοῦτο εἶπεν. Οἶδε γὰρ καὶ τοῦ πατρὸς μεμνη-
 σθαι μόνου, καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὸν υἱὸν ἐκβαλοῦμεν· οἶδε καὶ τοῦ
 υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος μόνου, καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὸν πατέρα
 ἀθετήσομεν. Τί δέ ἐστιν, “Ἰνα ἡ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πάσιν;”
 “Ἰνα ἅπαντα εἰς αὐτὸν ἀνηρητμένα ἦ, ἵνα μὴ δύο τις ἀρχὰς
 ἀνάρχους ὑποπτεύῃ, μηδὲ ἐτέραν βασιλείαν ἀπεσχισμένην· ἵνα
 μηδὲν αὐτοῦ ἀνηρητμένον ἦ. “Οταν γὰρ οἱ μὲν ἐχθροὶ ὑπὸ
 τοὺς πόδας ὧσι κείμενοι τοῦ παιδός, ὁ δὲ ἔχων αὐτοὺς ὑπὸ
 πόδας ἐρριμμένους μὴ στασιάζῃ πρὸς τὸν γεγεννηκότα, ἀλλ’
 ὁμονοῇ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, αὐτὸς ἐστὶ τὰ πάντα ἐν C
 πᾶσι. Τινὲς δὲ καὶ τῆς κακίας τὴν ἀναίρεσιν δηλοῦντα τοῦτο
 φασιν αὐτὸν εἰρηκέναι, ὡς πάντων εἰκόντων λοιπὸν καὶ οὐδενὸς
 ἀνθισταμένου οὐδὲ πονηρομένου. “Οταν γὰρ ἀμαρτία μὴ ἦ,
 εὐδὴλον ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ τὰ πάντα ἐν πάσιν. Εἰ δὲ μὴ
 ἀνίστανται τὰ σώματα, πῶς ταῦτα ἀληθῆ; ὁ γὰρ χαλε-
 πώτατος ἐχθρὸς ἀπάντων θάνατος μένει ἀνύσας ὑπὲρ ἡθέλη-
 σεν. Οὐχί, φησὶν· οὐδὲ γὰρ ἀμαρτήσονται λοιπὸν, φησί.
 Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ περὶ τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
 περὶ τοῦ σωματικοῦ διαλέγεται ἐνταῦθα. Πῶς οὖν καταρ-
 γεῖται; Νίκη γὰρ τοῦτο ἐστὶ, τὸ τὰ ἀφαιρεθέντα καὶ κατε- D
 χόμενα λαβεῖν. Εἰ δὲ μέλλοι κατέχεσθαι ἐν τῇ γῇ τὰ
 σώματα, ἄρα μένει αὐτοῦ ἡ τυραννὶς, τούτων μὲν κατεχομένων,
 ἐτέρου δὲ οὐκ ὄντος σώματος εἴθις ἡττηθήσεται. “Αν δὲ τοῦτο,
 ὅπερ εἶπεν ὁ Παῦλος, γένηται, ὥσπερ οὖν καὶ γενήσεται, καὶ
 λαμπρὰ ἡ νίκη φανεῖται, τοῦ θεοῦ δυναθέντος ἀναστῆσαι τὰ
 κατασχεθέντα ὑπ’ αὐτοῦ σώματα. Ἐπεὶ καὶ πολέμιον τότε
 τις νικᾷ, ὅταν λάβῃ τὰ σκῦλα, οὐχ ὅταν ἀφῇ παρ’ αὐτῷ
 μένειν· εἰ δὲ μή τις πολυμῶς τὰ αὐτοῦ λαβεῖν, πῶς ἂν φαίμεν
 αὐτὸν ἡττησθαι; Τοῦτον καὶ ὁ Χριστὸς τῆς νίκης τὸν τρόπον E
 ἐν τοῖς εὐαγγελίοις νενικηκέναι φησὶν, οὕτω λέγων· ³⁰ “Οταν
 δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, τότε καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσει.”
 Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο, οὐδὲ νίκη σαφὴς ἂν εἴη. “Ὡσπερ

³⁰ Matth. xii. 29.

^p ὁ θεὸς Edd. ὁ deest in omnibus. ^q ἀνηρητισμένον C.F. Glossam ἀνηλ-
 λοτριωμένον habet Cat. Haec autem ἵνα μηδὲν αὐτοῦ ἀπ. ἦ, quae desunt in
 Editis, leguntur in libris omnibus et Cat. ne quid omnino ab ipso non pendens
 exstet Interp. ^r γὰρ] μὲν γὰρ A. ^s ὑπὸ τοῦ π. F. ^t καὶ accessit ex
 libris omnibus et Cat. ^v Sic A.C.E. Vulgo φασὶν post εἰρηκέναι legunt.
^w ἀνίσταται F. Cat. ^x ὁ θάνατος C. ^y φησὶ om. Cat. erasum in A.
^z μέλλοι pro μέλλει omnes. ^a τότε om. F. ^b πολυμῶς F. ^c ἡττησθαι
 A.C.E. ἡττωσθαι F. ἡττηθῆναι Edd. ^d καὶ om. F.

γὰρ ἐπὶ τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐκ ἂν εἴποιμεν τοῦτο νίκην εἶναι· ἐκείνος γὰρ ἔστιν ὁ νενικηκώς, οὐχ ὁ μὴ προσθεὶς τοῖς κακοῖς, ἀλλ' (51) ὁ τὴν ἤδη γεγεννημένην τῶν παθῶν αἰχμαλωσίαν διαλύσας· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐ τὸ στήναι τὸν θάνατον ἐπινεμόμενον τὰ σώματα φαίνειν ἂν εἶναι νίκην λαμπράν, ἀλλὰ τὸ τὰ κατασχεθέντα ἤδη ἀποσπασθῆναι παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔτι φιλονε-
 373 κοῖεν¹ καὶ λέγοιεν περὶ τοῦ ψυχικοῦ θανάτου ταῦτα εἰρησθαι, πῶς ἔσχατος καταργεῖται οὗτος; καὶ γὰρ ἐφ' ἑκάστῳ βαπτιζομένῳ κατηργήθη τέλεον. Ἄν μέντοι περὶ σώματος λέγῃς, ἔχει χώραν τὸ εἰρημένον, οἷον ὅτι ἔσχατος καταργεῖται. Εἰ δέ τις² διαποροίη τίνος ἕνεκεν περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενος, οὐ παρήγαγεν εἰς μέσον τὰ ἀναστάντα σώματα ἐπὶ τοῦ κυρίου, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως εἰπεῖν. Τὸ γὰρ τοὺς ἀναστάντας δείξαι πάλιν ἀποθνήσκοντας, οὐκ ἦν ἀποδεικνύντος ὅτι εἰς τέλος καταργεῖται ὁ θάνατος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔσχατον³ αὐτὸν εἶπε καταργεῖσθαι, ἵνα
 B μηκέτι ὑποπτεύσῃς αὐτὸν ἀνίστασθαι. Τῆς γὰρ κακίας ἀναιρεθείσης, πολλῶ μᾶλλον ὁ θάνατος παύσεται. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, τῆς πηγῆς ξηραυομένης, τὸν ἐξ αὐτῆς συνεστάναι ποταμόν, καὶ τῆς ρίζης ἀφανιζομένης, τὸν καρπὸν μένειν.

⁴Ἐπεὶ οὖν¹ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ οἱ ἐχθροὶ καταργοῦνται τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων, μὴ ἀσπᾶλλωμεν ἐπὶ τοῖς εὐημεροῦσιν ἐχθροῖς τοῦ θεοῦ. ³¹4 Οἱ γὰρ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι ἐκλείποντες, ὥσπερ καπνὸς ἐξέλιπον.⁵ Ὅταν ἴδῃς⁶ τινὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ θεοῦ πλουτοῦντα, δορυφορούμενον, κόλακας
 C ἔχοντα πολλοὺς, μὴ καταπέσῃς, ἀλλὰ στενάξῃς, δάκρυσον, παρακάλεσον τὸν θεόν, ὥστε αὐτὸν εἰς τοὺς φίλους κατατάξαι καὶ ὅσῳ ἂν εὖ πράττῃ ἐχθρὸς ὢν, τοσοῦτῳ αὐτὸν μᾶλλον πένθησον. Ταῦς γὰρ ἁμαρτωλοὺς αἰεὶ μὲν θρηνεῖν δεῖ, μάλιστα δὲ ὅταν καὶ πλούτου καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃς εὐημερίας, καθάπερ τοὺς νοσοῦντας, ὅταν γαστρίζωνται καὶ μεθύωσιν. Ἄλλ' εἰσὶ τινες, οἱ καὶ τούτων ἀκούοντες τῶν ῥημάτων, οὕτως ἀθλίως διάκεινται, ὥς στενάξειν ὅεφ' ἑαυτοῖς πικρὸν καὶ λέγειν,

31 Psal. xxxvi. 20.

¹ Sic omnes. παρ' αὐτοῦ ἀποσπ. in verso ordine Edd. ² καὶ λέγοιεν om. F. ³ ἔχει] καὶ ἔχει C. ⁴ διαποροίη omnes. ἀποροίη Edd. ⁵ αὐτὸν om. F. ⁶ HΘΙΚΟΝ. Ὅτι πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀφορῶντας, οὐ δεῖ πλοῦτον ἀγαπᾶν ἢ πέναν δεδοικέναι· καὶ κατὰ τρυφασῶν γυναικῶν. Veron. ⁷ ἐν om. A. ⁸ ὅταν] + οὖν F. ⁹ τινὰ τῶν ἐχθρῶν] Sic omnes. τινὰ ἐχθρῶν Veron. τινὰ ἐχθρῶν Sav. Mor. Tandem τινὰ ἐχθρῶν revocavit Montef. ¹⁰ ὅεφ' ἑαυτοῖς C.E. Legebatur ἐπ' αὐτοῖς. ἐφ' ἑαυτοῖς om. F.

ὅτι δακρύων ἄξιος ἐγὼ ὁ μὴδὲν ἔχων. Καλῶς εἶπες, ὁ μὴδὲν D
 ἔχων, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ ἔχεις ἄπερ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐπειδὴ μακαριστὸν
 τὸ πρᾶγμα νομίζεις· διὸ καὶ μυρίων ἄξιος ἂν εἴης θρήνων.
 Καὶ γὰρ εἴ τις ἐν υἰεῖα ζῶν ἡμακαρίζοι τὸν ἀρρωστοῦντα καὶ
 ἐν μαλακῇ στρωμνῇ κατακείμενον, ἐκεῖνου πολλῶν ταλαιπω-
 ρώτερος καὶ ἀθλιώτερος οὗτος, ὅτι τῶν οἰκείων ἀγαθῶν οὐδεμίαν
 αἰσθῆσιν ἔχει. Ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ἔστιν ἰδεῖν συμβαῖνον·
 ὅθεν καὶ ὁ ἡβίος ἅπας συγκέχεται καὶ τετάραται. Ταῦτα
 γὰρ τὰ ῥήματα μυρίου ἀπώλεσε, καὶ τῷ διαβόλῳ ἑπρόεπε, καὶ
 τῶν λιμῶν τηκομένων ἐλεεινότερους ἐποίησεν. Ὅτι γὰρ οἱ τοῦ E
 πλείονος ἐφιέμενοι, οὗτοι καὶ τῶν προσαιτούντων εἰσὶν ἀθλιώ-
 τεροι, ἅτε καὶ μείζονι καὶ ὀδριμντέρῳ ἀθυμίᾳ τούτων κατε-
 χόμενοι, ὅλην ἐντεῦθεν. Ἀνχμὸς κατέλαβέ ποτε τὴν πόλιν
 τὴν ἡμετέραν, καὶ πάντες ἔτρεμον ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων, καὶ τὸν
 θεὸν παρεκάλουν λύσαι τοῦτ' ὁ δέος. Καὶ ἦν ἰδεῖν τοῦτο
 τὸ ὑπὸ Μωϋσέως εἰρημένον, ³² χαλκοῦν τὸν οὐρανὸν γεγε-
 νημένον, καὶ θάνατον τῶν ἀπάντων θανάτων χαλεπώτερον καθ'
 ἐκάστην προσδοκώμενον τὴν ἡμέραν. Ἀλλ' ὕστερον, ἡδόξαν
 τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ, παρ' ἐλπίδα ἅπασαν ἡκατεφέρετο πολὺς
 καὶ ἄπειρος ἄνωθεν ὑετός, καὶ πάντες ἐν πανηγύρει καὶ εὐροτῇ
 λοιπόν, ἅτε ἐξ αὐτῶν ἡαναβάιντες τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν. 374
 Ἀλλ' ἐν τοσοῦτοις ἀγαθοῖς καὶ τῇ κοινῇ πάντων εὐφροσύνῃ,
 τῶν ἡζαπλούτων τις τούτων στυγνός, ἡκατηφής, ἀποτεθνηκώς
 ὑπὸ τῆς ἀθυμίας περιήει, καὶ πολλῶν τὴν αἰτίαν πυνθανομένων,
 δι' ἣν ἐν τῇ κοινῇ πάντων ἀνθρώπων ἡδονῇ μόνος ἀλγεῖ, οὐδὲ
 κατασχεῖν ἐνδον ἴσχυσε τὸ χαλεπὸν αὐτοῦ πάθος, ἀλλ' ὑπὸ
 τῆς τυραννίδος τοῦ νοσήματος κεντούμενος, εἰς μέσον ἐξήνεγκε
 τὴν αἰτίαν. Μυρία γὰρ μέτρα σίτου κεκτημένος, φησὶν, οὐκ B
 ἔχω πῶς διάθωμαι ταῦτα λοιπόν. Ἀρ' οὖν τοῦτον μακα-
 ριοῦμεν, εἰπέ μοι, ὑπὲρ τούτων τῶν ῥημάτων, ὑπὲρ ὧν ἡκαὶ
 καταλείεσθαι αὐτὸν ἔδει, τὸν θηρίου παντός ὠμότερον, τὸν
 κοινὸν ἐχθρόν; Τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἀλγεῖς ὅτι μὴ ἡπάντες
 ἀπώλονται, ἵνα σὺ συναγάγῃς χρυσίον; Οὐκ ἡκουσας τί φησιν
 ὁ Σολομὼν, ³³ Ὁ τιμιουλκὼν σίτον, δημοκατάρατος· ἀλλὰ

32 Deut. xxviii. 23.

33 Prov. xi. 26.

¹ ἡμακαρίζει F. ² ἡβίος] + ἡμῶν Edd. ἡμῶν om. C.E. Interp. ³ ἡπρόεπε] Sic F. et a pr. man. A. ἡπρόεπε ex corr. A. ἡπρόεπε ex corr. C. ἡπροσέριψε E. Denique ἡπροέδωκε Edd. ⁴ ἡδρ. ἀθυμία τ. κατεχόμενοι] ἡδριμντέρῳ κατε-
 χόμενοι τούτων F. ⁵ τοῦτο omnes. τότε Edd. ⁶ ἡδόξα E. ⁷ ἡκατεφέ-
 ρεται F. πολὺς κατεφέρετο inverso ord. Edd. ⁸ ἡαναβαίνοντες F. ⁹ ἡζα-
 πλούτων A.C.E. πλουτούντων F. Floril. p. 222 (Tom. xii. p. 535 E.) ἡζαπλου-
 τούντων Edd. ¹⁰ καὶ κατηφής Edd. Copula deest in omnibus. ¹¹ ταῦτ' F.
¹² καὶ accessit ex F. Idem habet καταδύεσθαι. ¹³ πάντες om. C. Mox σὺ,
 quod aberat, est in C.E.F. Flor.

περιέρχη κοινὸς ἐχθρὸς τῶν τῆς οἰκουμένης ἀγαθῶν, καὶ τῇ (51)
 φιλοτιμίᾳ τοῦ δεσπότητος τῆς οἰκουμένης πολέμιος, καὶ τοῦ
 μαμωνᾶ φίλος, μᾶλλον δὲ δούλος; Οὐ γὰρ ἐκκοπῆναι τὴν
 C γλῶτταν ἐκείνην ἔδει; οὐ γὰρ σβεσθῆναι τὴν καρδίαν τὴν
 ταῦτα τεκοῦσαν τὰ ῥήματα; Εἶδες πῶς οὐκ ἀφήσιν ἀνθρώ-
 πους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους τὸ χρυσίον, ἀλλὰ θηρία καὶ δαί-
 μονας; Τί γὰρ ἂν τούτου γένοιτ' ἂν ἐλεεινότερον τοῦ
 πλουσίου, τοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐχομένου γενέσθαι λιμὸν,
 ἵνα αὐτῷ γένηται χρυσίον; Καὶ γὰρ εἰς τοίναντίον αὐτῷ
 τὸ πάθος περιίσταται λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ χαίρει τῇ ἀφθονίᾳ
 τῆς τῶν καρπῶν κτήσεως, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν αὖν τοῦτο ἀλγεί
 λοιπὸν, ὅτι ἄπειρα κέκτηται. Καίτοι τὸν πολλὰ κεκτημένον
 χαίρειν ἔδει· οὗτος δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀθυμεῖ. Ὅρας ὅτι,
 D ὅπερ ἔλεγον, οὐ τοσαύτην ἀπὸ τῶν παρόντων καρποῦνται τὴν
 ἡδονὴν οἱ πλουτοῦντες, ὅσην ἀπὸ τῶν μηδέπω ἑπροσγενομένων
 ὑπομένουσιν τὴν ἀθυμίαν; Ὁ γὰρ σίτου μυριάδας ἀπείρους
 κεκτημένος τοῦ πεινῶντος μᾶλλον ἡλγεί καὶ ἔστανε· καὶ ὁ μὲν τὴν
 ἀναγκαίαν ἔχων τροφήν, ἔστεφανοῦτο καὶ ἐσκήρτα καὶ ἠὺχαρίσκει
 τῷ θεῷ· ὁ δὲ τοσοῦτον κεκτημένος ἐδυσχέρανε καὶ ἀπολωλέναι
 ἐνόμιζεν. Οὐκ ἄρα περιουσία ἐστὶν ἢ τὴν ἡδονὴν ποιούσα,
 ἀλλὰ γνώμη φιλόσοφος· ὥς ταύτης ἄνευ, καὶ τὰ πάντα τις
 λαβὼν ἔχη, ὥς πάντων ἐστερημένος οὕτω διακίεσται καὶ
 E θρηνηήσει. Ἐπεὶ καὶ οὗτος, περὶ οὗ νῦν ἑὸ λόγος ἡμῖν, εἰ
 καὶ τοσαύτης ἀπέδοτο τιμῆς ἥπερ εἶχεν, ὅσης ἐβούλετο, πάλιν
 ἂν ἡλγησεν ὅτι μὴ πλείονος· καὶ εἰ πλείονος ἴσχυσε, πάλιν
 ἂν ἑτέραν ἐζήτησεν ὑπερβολήν· καὶ εἰ τὸ μέδιμνον ἐνὸς χρυσίου
 διέθετο, κἂν ταῦθα διεκόπτετο πάλιν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ὅτι
 μὴ τὸ ἡμιμέδιμνον ἡ τοσοῦτου ἦν. Εἰ δὲ μὴ παρὰ τὴν ἀρχὴν
 τοσοῦτου ἢ τιμῇ, μὴ θαυμάσης· ἐπεὶ καὶ οἱ μεθύοντες οὐκ
 ἐξ ἀρχῆς ἐμπίπρυνται, ἀλλ' ὅταν πολλοῦ τοῦ ἀκράτου ἐμφο-
 ρηθῶσι, τότε χαλεπωτέραν ἀνάπτουσιν τὴν φλόγα. Καὶ οὗτοι
 τοίνυν ὅσω ἂν πλείονα ἑπεριβάλλωνται, τοσοῦτω ἐν μείζονι
 ἐνδείᾳ καθίστανται, καὶ οἱ πλείονα κερδαίνοντες, αὐτοὶ μάλιστα
 375 εἰσιν οἱ πενόμενοι. Ταῦτα δὲ μοι οὐ πρὸς τοῦτον εἴρηται
 μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν τὰ ταιῶτα νοσοῦντων,
 καὶ τὴν τῶν ὠνίων τιμὴν ἐπιτεινόντων, καὶ τῶν πλησίον τὴν
 πενίαν πραγματευομένων. Φιλανθρωπίας μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδα-
 μού λόγος· πανταχοῦ δὲ ὁ τῆς πλεονεξίας ἔρως ἐπὶ ἑαυτοῦ
 καιροῦ τῆς πράξεως πολλοὺς ἐξάγει· καὶ σίτον καὶ αἶνον ὁ

^a αὖν om. A. ^c δεῖ F. ^f προσγενομένων omnes. Edebatur προσγε-
 γνημένων. * ὁ λ. ἡμῖν πρὸ ἡμῖν ὁ λ. omnes. ^h τοσαῦτο et mox τοσοῦτον F.
ⁱ περιβάλλονται A. ^k τοὺς καιροὺς F.

μὲν θάττον, ὁ δὲ βραδύτερον ἀπέδοτο, ἰουδέτερος μέντοι ἀπὸ
 κηδεμονίας, ἀλλ' ὁ μὲν, ἵνα πλείονα λάβῃ, ὁ δὲ ἵνα μὴ ⁱⁱⁱ ἔλατ-
 τον, τραπέντος ⁱⁱ αὐτῷ τοῦ καρποῦ. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πλείους οὐ
 πολὺν τῶν τοῦ θεοῦ νόμων παιούμενοι λόγον, πάντα ἔδον B
 κατακλείσαντες ἔχουσιν, ἐτέρως αὐτοὺς εἰς φιλανθρωπίαν ἐξά-
 γων ὁ θεὸς, ἵνα καὶ ἀνάγκη τι ποιήσωσι χρηστὸν, μερίζοντες
 ζημίας ἐνέβαλε δέος, οὐκ ἀφίεις εἰς πολὺν διαρκεῖν χρόνον
 τῆς γῆς τοὺς καρποὺς, ἵνα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φθορᾶς δεδοικότες
 βλάβην, ⁱπροθῶσι τοῖς δεομένοις καὶ ἄκοντες, ἅπερ οἰκοι
 κατορύξαντες τηροῦσι κακῶς. Ἀλλὰ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα
 οὕτω τινές εἰσιν ἄπληστοι, ὥς μηδὲ ἐντεῦθεν παιδεύεσθαι.
 Πολλοὶ γοῦν καὶ πίθους ὀλοκλήρους ^vἐκένωσαν, πένητι μὲν
 οὐδὲ κύαθον δόντες, οὐδὲ ἀργυρίου τοῖς δεομένοις, ὀξίνην δὲ
 γινόμενον εἰς τὴν γῆν ^{vi}ρίψαντες ἅπαντα, καὶ τοὺς πίθους C
^{vii}αὐτῶν προσδιαφθείραντες τῷ καρπῷ. Ἔτεροι ^{viii}δὲ πάλιν
 οὐδὲ μάζης μιᾶς τῷ πεινῶντι μεταδόντες, ὀλόκληρα σιτοδοχεῖα
 εἰς ^{ix}ποταμὸν ἔρριψαν· καὶ ἐπειδὴ τοῦ θεοῦ κελεύοντος διδόναι
 τοῖς δεομένοις οὐκ ἤκουσαν, τοῦ σιτοῦς ἐπιτάττοντος καὶ ^xἄκον-
 τες τὸ ἔδον ἅπαν ἐξήντησαν εἰς ἀπώλειαν καὶ φθοράν
 ἐσχάτην, πολὺν μὲν τὸν γέλωτα, πολλὰς δὲ τὰς ἡρᾶς κατὰ
 τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς μετὰ τῆς ζημίας ἐπισπασάμενοι ταύτης.
 Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα, τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ, τίς παραστήσει
 λόγος; Ὡς περ γὰρ οὗτοι τὸν σιτοῦς ἐνταῦθα σῖτον
 ἄχρηστον γενόμενον εἰς ποταμοὺς ^{xi}ρίπτουσιν, οὕτω τοὺς ταῦτα D
 ἐργασαμένους δι' αὐτὸ τοῦτο ἀχρήστους γενομένους εἰς τὸν
 τοῦ πυρὸς ^{xii}ρίπτει ποταμὸν ὁ θεός. Καθάπερ γὰρ τὸν σῖτον
 ὁ σῆς καὶ ὁ σκώληξ, οὕτω τὰς τούτων ψυχὰς ἡ ὤμότης καὶ
 ἡ ἀπανθρωπία διέφαγε. Τούτων δὲ αἴτιον, τὸ τοῖς παροῦσι
 προσηλωσθαι, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ταύτην κεχρῆναι μόνον· ὃθεν
 (512) καὶ μυρίας ἀθυμίας μεστοὶ γίνονται οἱ τοιοῦτοι. Καὶ γὰρ
 ὅτι οὐκ εἴπῃς ἡδὺν, πάντα ἱκανός ἐστιν ἀφανίσαι τῆς τελευτῆς
 ὁ φόβος, καὶ τέθηκεν ὁ τοιοῦτος ἔτι ζῶν. Καὶ τὸ μὲν τοὺς
 ἀπίστους ταῦτα πάσχειν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὅταν δὲ οἱ τοσού- E
 των μυστηρίων ἀπολελευκότες, καὶ τοσαῦτα περὶ τῶν μελλόν-
 των φιλοσοφήσαντες, τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρῶσι, τίνας ἂν
 εἰεν ἄξιοι συγγνώμης;

Πόθεν οὖν γίνεται τὸ τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρεῖν; Ἀπὸ

ⁱ οὐθ' ἕτερος E.F. ⁱⁱⁱ ἔλαττον A.C.E. ἔλάττω Edd. ^v αὐτῷ pro αὐτοῦ
 C.E. et ex corr. A. ⁱⁱ προθῶσι C.E.F. Ita tacite Montef. Edebatur προσ-
 θῶσι. ^{vi} ἀπεκένωσαν F. ^{vii} αὐτῷ F. ^{viii} δὲ om. F. Mox μεταδιδόντες A.
^{ix} ποταμοὺς F. Post ἔρριψαν magna lacuna est in C. usque ad p. 404 A.
^x ἀκούοντες F.

τοῦ τρυφῇ προσέχειν, καὶ λιπαίνειν τὴν σάρκα, καὶ θρύπτειν τὴν ψυχὴν, καὶ βαρὺ τὸ φορτίον ἐργάζεσθαι, καὶ πολὺ τὸ σκότος, καὶ παχὺ τὸ παραπέτασμα. Ἐν γὰρ τῇ τρυφῇ τὸ μὲν κρεῖττον δουλοῦται, τὸ δὲ χεῖρον κρατεῖ καὶ τὸ μὲν
 376 τυφλοῦται πάντοθεν καὶ σύρεται ὑπεπρωμένον, τὸ δὲ ἄγει καὶ περιάγει πανταχοῦ, ἐν τῇ τῶν ἀγομένων ὀφείλον κεῖσθαι τάξει. Καὶ γὰρ πολὺς ὁ σύνδεσμος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, τοῦτο τοῦ δημιουργοῦ μηχανησαμένου, ἵνα μὴ ὡς ἀλλότριον αὐτὸ πείθωσί τινες μισεῖν. Ὁ μὲν ὦ γὰρ θεὸς ἡ τοὺς ἐχθροὺς ἐκέλευσε φιλεῖν ὁ δὲ διάβολος τοσοῦτον ἰσχυρεῖ, ὡς καὶ τὸ οἰκείον σῶμα ὑπείσαι τινος μισεῖν. Ὅταν γὰρ εἴπῃ, ὅτι τοῦ διαβόλου ἐστίν, οὐδὲν ἄλλο κατασκευάζει, ἢ τοῦτο ὅπερ Βέσχάτης ληρωδίας ἐστίν. Εἰ γὰρ τοῦ διαβόλου ἐστὶ, τίς ἢ τασαύτη συμφωνία, ὡς ἐπιτήδειον αὐτὸ πάντοθεν εἰς τὰς τῆς φιλοσόφου ψυχῆς ἐνεργείας κατασκευάσαι; Καὶ εἰ ἐπιτήδειον, φησὶ, πῶς αὐτὴν τυφλοῖ; Οὐχὶ τὸ σῶμά ἐστι τὸ τυφλοῦν τὴν ψυχὴν, ἅπαγε, ἄνθρωπε, ἀλλ' ἡ τρυφή. Τῆς δὲ τρυφῆς πόθεν ἐφίεμεθα; Οὐ παρὰ τὸ σῶμα ἔχειν, οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρὰ προαίρεσιν πονηράν. Τὸ γὰρ σῶμα τροφῆς δεῖται, οὐ τρυφῆς, τὸ ἡ σῶμα τοῦ τρέφεσθαι χρῆζει, οὐχὶ τοῦ διακόπτεσθαι καὶ διαρρεῖν. Οὐδὲ γὰρ ψυχῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι τῷ τρεφομένῳ πολέμιον ἡ τρυφή. Καὶ γὰρ
 C αὐθενέστερον ἀντὶ ἰσχυροῦ γίνεται, καὶ μαλακώτερον ἀντὶ στερροῦ, καὶ ἐπίνοσον ἀντὶ ὑγιεινοῦ, καὶ βαρύτερον ἀντὶ κούφου, καὶ ἀραιότερον ἀντὶ πυκνοῦ, καὶ αἰσχροὺ ἀντὶ ὡραίου, καὶ ἁδυσωδέστερον ἀντὶ εὐώδους, καὶ ἀκάθαρτον ἀντὶ καθαροῦ, καὶ περιώδυνον ἀντὶ ἀνειμένου, καὶ ἄχρηστον ἀντὶ χρησίμου, καὶ παλαιὸν ἀντὶ νέου, καὶ σαθρὸν ἀντὶ ἰσχυροῦ, καὶ βραδὺ καὶ νωθρὸν ἀντὶ ταχείας, καὶ χολὸν ἀντὶ ἀρτίου. Καίτοι εἰ τοῦ διαβόλου ἦν, οὐκ ἐχρὴν ὑπὸ ἡ τῶν οἰκείων αὐτὸ παραβλάπτεσθαι, τῆς κακίας λέγω. Ἀλλ' οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε τὰ σιτία, τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ἡ τρυφή μόνη. Διὰ γὰρ ταύτης τὰ μυρία
 D ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκείνος ἀνίει κακά. Οὕτω δῆμον ὀλόκληρον ἐξετραχίλισεν.³⁴ Ἐλιπάνθη γὰρ, φησὶ, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἐπλατύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος. Καὶ Σοδόμοις δὲ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῶν κεραυνῶν ἐκείνων ἐγένετο. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Ἰεζεκιὴλ ἔλεγε.³⁵ Πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων,

34 Deut. xxxii. 15.

35 Ezech. xvi. 48.

ὑπεπρωμένον A.E. ὦ γὰρ] + φησὶν A.F. φησὶ post θεὸς add. E. ἡ τοὺς] καὶ τοὺς F. ὑπείσαι τινος] τινὰς πείσαι A.E. ἡ σῶμα] + τοῦτο F. ἁδυσωδέστερον F. ἡ τῶν οἰκείων αὐτῷ] Sic nostri omnes. τῶν οἰκείων αὐτῷ Sav. marg. Edebat τῶν αὐτοῦ. ἐγένετο E.

ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίαις ἐσπα-
τάλων." Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ³⁶ "Ἡ δὲ σπατα-
λῶσα, ζῶσα τέθνηκε." Τί δήποτε; Ὅτι ὥσπερ τάφον τὸ
σῶμα περιφέρει μυρίοις συνδεδεμένον κακοῖς. Εἰ δὲ τὸ σῶμα
οὕτως ἀπόλλυται, πῶς ἡ ψυχὴ διακίεσται, πόσον θορύβου, Ε
πόσων κυμάτων, πόσης ζάλης ἀνάπλεως ἔσται; Διὰ τοι τοῦτο
πρὸς πάντα ἄχρηστος γίνεται, καὶ οὔτε εἰπεῖν, οὔτε ἀκοῦσαι,
οὔτε βουλευσασθαι, οὔτε ^aπρᾶξαι τι τῶν δεόντων ῥηδίως δινή-
σεται· ἀλλ' ὥσπερ κυβερνήτης, χειμῶνος κρατήσαντος τῆς
τέχνης, αὐτῷ τῷ πλοίῳ καὶ τοῖς ἐπιβάταις ὑποβρίχιος γίνεται,
οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν χαλεπὴν τῆς
ἀναισθησίας καταποντίζεται ἄβυσσον. Καὶ γὰρ καθάπερ
μύλην τινὰ τὴν γαστέρα ἡμῖν ἐνέθηκεν ὁ θεὸς, σύμμετρον αὐτῇ
δύναμιν δοὺς, καὶ τάξας μέτρον ῥήτῳ, ὅπερ αὐτὴν ὑλεῖν δεῖ
καθ' ἐκάστην ἡμέραν. ³⁷⁷ "Ἄν οὖν τις ἐπιβάλη πλείονα, ἀκατέρ-
γαστα ^eγεγόμενα τῷ παντὶ λυμαίνεται. Ἐντεῦθεν νόσοι
καὶ ἀσθενεῖαι καὶ ἀμορφίαι· καὶ γὰρ οὐκ ἐπίνοσον μόνον, ἀλλὰ
καὶ αἰσχροὺς ποιεῖ ἡ τρυφή τὴν καλήν. "Ὅταν γὰρ ἐρεΐγηται
συνεχῶς ἀηδὴ, καὶ σεσηπότος οἴνου πνέη, καὶ πλέον τοῦ δέοντος
ἐρυθθαίνεται, καὶ τὸν προσήκοντα γυναικὶ ῥυθμὸν διαφθεῖρη, καὶ
τὴν εὐκοσμίαν ἀπολέσῃ πᾶσαν, καὶ ἱππαστὰς μὲν ἡ σὰρξ
γίνεται, ὕφαιμοι δὲ καὶ διατεταμέναι αἱ βλεφαρίδες, καὶ πάχος
πλέον τοῦ δέοντος, καὶ πολυσαρκία περιττὴ, ἐνόησον πόση
(513) γίνεται ἐντεῦθεν ἁηδία. Ἐγὼ δὲ καὶ ἰατρῶν ἤκουσα λεγόν-
των, ὅτι ^bπολλαῖς καὶ πρὸς ὕψους ἀναδραμεῖν ἡ τρυφή μάλιστα
ἐνεπόδισε. Τοῦ γὰρ πνεύματος ἐγκοπτομένου τῷ πλήθει τῶν B
καταβαλλομένων, καὶ περὶ τὴν τούτων ἐργασίαν ἀσχολουμένου,
ὑπερ εἰς αὔξησιν ἔδει προχωρεῖν, τοῦτο δαπανᾶται εἰς τὴν τῶν
περιττῶν ἐργασίαν. Τί ἂν τις εἴποι τὰς ποδαλγίας, τὸ
ῥεῦμα τὸ πανταχοῦ πλανώμενον, τὰς ἄλλας νόσους τὰς ἐντεῦ-
θεν, τὴν βδελυρίαν ἅπασαν; Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀηδὲς, ὥς γυνὴ
πολλὰ σιτουμένη. Διὰ τοῦτο ἐν ^cταῖς πνευστέραις πλείονα
τὴν εὐμορφίαν ἴδοι τις ἂν, τῶν περιττωμάτων ἀναλίσκουμένων
καὶ οὐχὶ προσπεπλασμένων ^dαὐταῖς, πληοῦ τινος περιττοῦ
δικῆν, εἰκὴ καὶ μάτην. Ἡ γὰρ καθημερινὴ γυμνασία, καὶ οἱ C
πόνοι, καὶ αἱ τλαιτωρίαι, καὶ ἡ σύμμετρος τράπεζα, καὶ ἡ

36 1 Tim. v. 6.

^a πρᾶξαι τι pro τι πρᾶξαι omnes. ^e γεγόμενα E.F. ^f βλασφάμα vitiose
F. et a pr. man. A. ^g ἀηδία] ἡ ἀηδεία F. ^h πολλαῖς] Sic E. et ex corr.
pro πολλοῖς A. πολλοῖς F. πολλὰς Sav. marg. πολλοῖς Edd. ⁱ ἐνεπόδισε
omnes (non ἐνεπόδισε ut Sav. in marg. dedit). ἐκώλυσε Edd. ^k ταῖς πνευ-
στέραις E.F. et ex corr. pro τοῖς πνευστέροις A. Edebatur ταῖς πνευστέροις.
^l αὐτοῖς hic et infra a pr. man. A.

λιτὴ δίαίτα πολλὴν μὲν αὐταῖς τὴν εὐεξίαν, πολλὴν δὲ ἐντεῦθεν καὶ τὴν ὥραν παρέχουσιν. Εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν τῆς τρυφῆς λέγοις, μέχρι τῆς φάρυγγος αὐτὴν εὐρήσεις μόνον. Ὁμοῦ τε γὰρ τὴν γλῶτταν παρήλθε καὶ ἀπέπτυ, πολλὰς ἐναυφιέσα τὰς ἀηδίας. Μὴ γάρ μοι κατακειμένους μόνον τοὺς τρυφῶντας ἴδῃς, ἀλλ' ὅταν αὐτοὺς ἀναστάντας ἴδῃς, τότε παρακολούθησον, καὶ ὅψει θηρίων μᾶλλον καὶ ἀλόγων, ἢ ἀνθρώπων σώματα.

D¹ Ὅψει γὰρ καρηβαροῦντας, διατεινομένους, συνδεδεμένους, κλίνης δεομένους καὶ στρωμνῆς καὶ ἡσυχίας πολλῆς, καὶ καθάπερ ἐν κλυδωνίῳ πολλῶν παραττομένους, καὶ τῶν διασωζόντων δεομένους, καὶ ἐπιθυμοῦντας τῆς καταστάσεως ἐκείνης, ἐν ᾗ πρὶν ἢ διαρραγῆναι ἦσαν. Καθάπερ γὰρ αἱ κύουσai τῶν γυναικῶν, οὕτω βαροῦμενοι τὰς γαστέρας περιφέρονται, καὶ μόλις ἐπιβαίνουσι, καὶ μόλις βλέπουσι, καὶ μόλις φθέγγονται, καὶ πάντα μόλις. Ἄν^m δὲ μικρὸν αὐτοὺς τύχη καταδαρθεῖν, ὀνεί-
 Ερατα πάλιν ἄτοπα καὶ μυρίων γέμοντα φαντασιῶν ὀρώσι. Τί ἂν τις εἴποι τὴν ἑτέραν τούτων μανίαν, τὴν τῶν ἀφροδισίων λέγω; Καὶ γὰρ καὶ αὕτη τὰς πηγὰς ἐντεῦθεν ἔχει· καὶ καθάπερ ἵπποι θηλυμανεῖς, οὕτω τῷ οἴστρῳ τῆς μέθης κεντούμενοι, πᾶσιν ἐπιπηδῶσιν, ἀλογώτερον καὶ μανικώτερον ἐκείνων σκιρτῶντες, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀσχημονοῦντες, ἃ μὴδὲ εἰπεῖν θέμις. Οὐδὲ γὰρ ἴσασι λοιπὸν οὔτε ἃ πάσχουσιν, οὔτε ἃ πράττουσιν. Ἄλλ' οὐχ ὁ μὴ τρυφῶν τοιοῦτος· ἀλλ' ἐν λιμένι κάθηται τὰ ἐτέρων ὁρῶν ναυάγια, καὶ ἡδονῆς ἀπολαύει καθαρᾶς καὶ διαρκούς, τὴν ἐλευθέρῳ προσήκουσαν ζωὴν μετιών. Ταῦτ' οὖν
 378 εἰδότες, φύγωμεν τὰ πονηρὰ τῆς τρυφῆς συμπόσια, καὶ λιτῆς ἀντεχώμεθα τραπέζης, ἵνα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα εὖ διακέμενοι, πᾶσάν τε ἐργασώμεθα ἀρετὴν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Μ.

B¹ Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ^a ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

Ἐτέρῳ πάλιν ἐπιχειρεῖ κεφαλαίῳ, ποτὲ μὲν ἐξ ὧν ὁ θεὸς

1 CAR. XV. v. 29.

^m δέ] + καὶ F. Idem p.p. αὐτοῖς. ^a ὁρῶν v.] v. καθορῶν F. HOM. XL.
^a ὅλως om. F. Mox καὶ post τί om. idem.

ποιεῖ, ποτὲ δὲ ἐξ αὐτῶν ὦν πράττουσι, τὰ λεγόμενα κατασκευάζων. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο εἰς συνηγορίαν δικαίωμα, ὅταν τοὺς ἀντιλέγοντας αὐτοὺς μάρτυρας ^h παραγάγῃ, δι' ὧν ποιούσι, τῶν λεγομένων. Τί οὖν ἐστὶν ^e ὃ φησιν; ἢ βούλεσθε πρῶτον εἶπω, πῶς παραποιούσι τὴν ῥῆσιν ταύτην οἱ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες; Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολὺν κινήσω γέλωτα, πλὴν ἀλλὰ C καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐρῶ, ἵνα μεϊζόνως αὐτῶν φύγητε τὴν νόσον. Ἐπειδὴν γάρ τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῖς, ^d τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τετελευτηκότος κρίψαντες, προσίασι τῷ νεκρῷ, καὶ διαλέγονται, καὶ πυνθάνονται, εἰ βούλοιο λαβεῖν τὸ βάπτισμα· εἶτα ἐκείνου μηδὲν ἀποκρινομένου, ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶν, ὅτι δὴ βούλοιο (514) βαπτισθῆναι· καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος, καθάπερ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παίζοντες· τοσοῦτον ^e ἴσχυσεν ἐν ταῖς τῶν ραθύμων ψυχαῖς ὁ διάβολος. Εἶτα ἐγκαλούμενοι, τουτὶ D παραγοῦσι τὸ ῥῆμα λέγοντες, ὅτι καὶ ὁ ἀπόστολος εἴρηκεν, “Οἱ βαπτίζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν.” Εἶδες τὸν καταγέλωτα τὸν πολύν; Ἀρ' οὖν πρὸς ταῦτα ἀντειπεῖν ἄξιον; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι· πλὴν εἰ μὴ ^e καὶ τοῖς μαινομένοις, ὑπὲρ ὧν παραπαίοντες φθέγγονται, διαλέγεσθαι δεῖ. Ἴνα δὲ μηδεὶς τῶν σφόδρα ἀφελεστέρων ἀλφ, ἀναγκαῖον ^h ὑπομείναι καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀντίρρησιν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἔλεγε Παῦλος, τίνος ἕνεκεν ἠπέλθῃεν ὁ θεὸς τῷ μὴ βαπτιζομένῳ; Οὐ γὰρ ἔστι τινα μὴ βαπτισθῆναι λοιπὸν ἐπινοηθέντος τούτου· ἄλλως δὲ τὸ ἐγκλημα οὐκέτι παρὰ τὸν ἀπελθόντα γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τὸν ζῶντα. Τίσι δὲ ἔλεγεν, ² “Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα, καὶ πίνητέ E μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς;” τοῖς ζῶσιν, ἢ τοῖς τετελευτηκόσιν, εἶπέ μοι; καὶ πάλιν, “Ἐὰν μὴ τις ἀναγεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;” Εἰ γὰρ τοῦτο ^k ἐφείται, καὶ οὐ χρεῖα γνώμης τῆς τοῦ λαμβάνοντος, οὐδὲ συγκαταθέσεως τῆς ἐν τῷ ζῆν, τί κωλύει καὶ Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους οὕτω γενέσθαι πιστοὺς, ἐτέρων μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνων ὑπὲρ ἐκείνων ταῦτα ποιούντων; Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπιπλέον τὰ ^l ἄραχνιδια διακόπτοντες ματαιοπονωῶμεν, φέρε τῆς ῥήσεως ταύτης τὴν δύναμιν ὑμῖν ἀναπτύξωμεν. 379

Τί οὖν φησιν ὁ Παῦλος; ^m Πρῶτον ἀναμνησαί βούλομαι

² Joan. vi. 53. iii. 5.

^b παράγει F. ^c ὁ om. A.E. quid igitur est, inquis Interp. ^d τὸν eras. in A. ^e ἴσχυσεν ἐν ταῖς F. Edebatur ἴσχυσε ταῖς. ^f εἴρηκεν] + ἐπεὶ τί ποιήσουσι F. ^g καὶ accessit ex A.E. ^h ὑπομνήσαι F. ⁱ ἔαν pro ἂν omnes. ^k ἐφείται Cat. ^l ἄραχνια F. Cat. ^m πρῶτον] πρῶτον δ' ex corr. A. editum a Sav. πρῶτον δὲ Mor. Ben.

τοὺς μεμνημένους ὑμᾶς ¹μιᾶς ῥήσεως, ἣν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οἱ μυσταγωγοῦντες ὑμᾶς λέγειν κελεύουσι, καὶ τότε ἐρῶ καὶ τὸ τοῦ Παύλου· οὕτω γὰρ ὑμῖν καὶ τοῦτο ἔσται σαφέστερον. Μετὰ γὰρ τὰ ἄλλα πάντα τοῦτο προστίθεμεν, ὃ ὡν ὁ Παῦλος λέγει. Καὶ βούλομαι μὲν ²αὐτὸ σαφῶς εἰπεῖν, οὐ τολμῶ δὲ διὰ τοὺς ἀμνήτους· οὗτοι γὰρ δυσκολωτέραν ἡμῖν ποιούσι τὴν ἐξήγησιν, ἀναγκάζοντες ἢ μὴ λέγειν σαφῶς, ἢ εἰς Β αὐτοὺς ἐκφέρειν τὰ ἀπόρρητα. Πλὴν ἀλλ' ὥς ἂν οἷός τε ὦ, συνεσκιασμένως ἐρῶ. Μετὰ γὰρ τὴν Ῥάπαγγελίαν τῶν μυστικῶν ῥημάτων ἐκείνων καὶ φραβερῶν, καὶ τοὺς ³φρικτοὺς κανόνας τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθέντων δογμάτων, καὶ τοῦτο πρὸς τῇ τέλει προστίθεμεν, ὅταν μέλλωμεν βαπτίζειν, κελεύοντες λέγειν, ὅτι πιστεύω εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν· καὶ ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ βαπτίζομεθα. Μετὰ γὰρ τὸ ὁμολογῆσαι τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, τότε καθιέμεθα εἰς τὴν πηγὴν τῶν ἱερῶν ναμάτων ἐκείνων. Τοῦτο τοίνυν ἀναμιμνήσκων ὁ Παῦλος ⁴ἔλεγεν· “Εἰ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, τί καὶ βαπτίξῃ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;” τοιού- C τέστι, τῶν σωμάτων. Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτῳ βαπτίξῃ, ⁵τῇ τοῦ νεκροῦ σώματος ἀναστάσει, πιστεύων ὅτι οὐκέτι μένει νεκρὸν. Καὶ σὺ μὲν διὰ τῶν ῥημάτων λέγεις νεκρῶν ἀνάστασιν· ὁ δὲ ἱερεὺς, ὥσπερ ἐν εἰκόνι τινὶ, ἄπερ ἐπίστευσας καὶ διὰ τῶν ῥημάτων ὡμολόγησας, δείκνυσί σοι καὶ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ὅταν χωρὶς σημείου ⁶πιστεύσης, τότε σοι καὶ τὸ σημεῖον παρέχει· ὅταν τὰ σαυτοῦ ποιήσης, τότε καὶ ὁ θεὸς σε πληροφορεῖ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Διὰ τοῦ ὕδατος. Τὸ γὰρ βαπτίζεσθαι καὶ καταδύεσθαι, εἰτα ἀνανεῦν, τῆς εἰς ζῆδου ⁷καταβάσεώς ἐστι σύμβολον καὶ τῆς ἐκείθεν ἀνόδου. Διὸ καὶ D τὰ φων τὸ βάπτισμα ὁ Παῦλος καλεῖ λέγων, ⁸“Συνεταάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.” Ἀπὸ τούτου καὶ τὸ μέλλον ἀξιόπιστον ποιεῖ, τῶν σωμάτων λέγω τὴν ἀνάστασιν. Τοῦ γὰρ σῶμα ἀναστῆσαι πολλῷ μείζον τὰ ἁμαρτήματα ἀφανίσαι. Καὶ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἀποφαινόμενος ἔλεγε· ⁹“Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;” Τὸ μὲν δυσκολώτερον ἐκείνο, φησὶν· ἐπειδὴ δὲ ἀπιστεῖτε ἅτε ἀδύλῳ ὄντι, καὶ τὸ εὐκολώτερον ἀντὶ δυσκόλου ποιείσθε τῆς

3 Rom. vi. 4.

4 Matth. ix. 5, 6.

¹ μιᾶς, quod aberat, obtulerunt F. Cat.A.E. ² ἐπαγγελίαν E. Cat.³ φρικτοὺς om. F. ⁴ ἔλεγεν] σε λέγει F.⁵ τῇ τοῦ ν. σ. ἀναστάσει] Sic F. Cat. Legebatur et distinguebatur, τοῦ ν. σ. ἀνάστασιν πιστεύων, ὅτι κ. τ. εἰ.⁶ πιστεύσης E.F. πιστεύης vulgo.⁷ καταρείσεως F.

ἐμῆς δυνάμεως ἀποδείξιν, οὐδὲ τοῦτο παραιτήσομαι παρασχεῖν Ε
 ὑμῖν τὸ *δείγμα. “Τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς
 ἄρον τὴν κλίνην σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.” Καὶ πῶς
 τοῦτο δύσκολον, φησὶν, ὅταν καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι
 δυνατόν ᾖ; καὶ γὰρ μοιχοὺς καὶ ἀνδροφόνους ἀφιάσιν ἐκεῖνοι.
 Παίξεις, ἄνθρωπε, ταῦτα λέγων. Ἀμαρτήματα μὲν γὰρ
 *ἀφείναι μόνῃ θεῷ δυνατόν· ἄρχοντες δὲ καὶ βασιλεῖς, καὶ
 μοιχοὺς, καὶ ἀνδροφόνους ἀφῶσι, τῆς μὲν κολάσεως τῆς παρού-
 (515) σης ἀπαλλάττουσι, τὴν δὲ ἀμαρτίαν αὐτῶν οὐκ ἐκκαθαίρουσι. 380
 καὶ εἰς ἀρχὰς ἀγάγωσι τοὺς ἀφεθέντας, καὶ αὐτὴν περιβάλλωσι
 τὴν ἀλουργίδα, καὶ τὸ διάδημα ἐπιθῶσιν· ἀλλὰ βασιλέας μὲν
 ἐποίησαν οὕτω, τῆς δὲ ἀμαρτίας οὐκ ἠλευθέρωσαν· θεὸς γὰρ
 μόνος τοῦτο ποιεῖ. “Ὁ δὲ καὶ ἐν τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας
 ἐργάζεται· αὐτῆς γὰρ ἄπτεται τῆς ψυχῆς ἡ χάρις, κἀκεῖθεν
 πρόρριζον ἀνασπᾷ τὴν ἀμαρτίαν. Διὰ δὲ τοῦτο τοῦ μὲν ὕπὸ
 βασιλέως ἀφεθέντος ρυπῶσαν τὴν ψυχὴν ἔστιν ἰδεῖν, τὴν δὲ τοῦ
 βαπτισθέντος οὐκέτι, ἀλλ’ αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθαρῶ-
 τέραν, καὶ οἷα ἐξ ἀρχῆς γεννηθεῖσα ἦν, μάλλον δὲ καὶ ἐκείνης Β
 ἀμείνω πολλῷ. Πνεύματος γὰρ ἀπολαύει τοῦ πανταχόθεν
 αὐτὴν πυροῦντος καὶ τὴν ἀγιοσύνην ἐπιτείνοντος. Καὶ ὥσπερ
 σίδηρον ἢ χρυσὸν ἀναχωνεύων, καθαρὸν καὶ καινὸν ἄνωθεν ποιεῖ·
 οὕτω δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὥσπερ ἐν χωνευτηρίῳ τῷ
 βαπτίσματι ἀναχωνεύον αὐτὴν, καὶ δαπανῶν τὰ ἀμαρτήματα,
 χρυσοῦ παντὸς καθαρῷ καθαρώτερον ἀποστίλβειν παρασκευ-
 αζει. Καὶ τὴν ἡτῶν σωμάτων δὲ ἀνάστασιν ἀξιοπίστον
 κἀντεῦθεν σοι πάλιν δείκνυσιν οὖσαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἡ ἀμαρτία
 τὸν θάνατον εἰσήγαγε, τῆς ρίζης ξηρανθείσης, οὐδὲν δεῖ λοιπὸν C
 ἀμφιβάλλειν ὑπὲρ τῆς τοῦ καρποῦ ἀπωλείας. Διὰ τοῦτο
 πρότερον εἰπὼν ἀμαρτιῶν ἄφεσιν, τότε ὁμολογεῖ καὶ νεκρῶν
 ἀνάστασιν, ἐντεῦθεν καὶ εἰς ἐκεῖνο χειραγωγούμενος. Εἴτα
 ἐπειδὴ οὐκ ἀρκεῖ τὸ ὄνομα τῆς ἀναστάσεως δεῖξαι τὰ πᾶν
 πολλοὶ γὰρ ἀναστάντες πάλιν ἀπῆλθον, ὡς οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ,
 ὡς Λάζαρος, ὡς οἱ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σταυροῦ κελεύει λέγειν,
 καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα μηκέτι θάνατον ὑποπτεύσῃ τις μετὰ
 τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην. Τούτων τοίνυν τῶν ῥημάτων ἀναμνή-
 σκων ὁ Παῦλος φησὶ· “Τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ
 τῶν νεκρῶν;” Εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, φησὶ, σκηνή τὰ D
 ῥήματα ταῦτα. Εἰ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, πῶς αὐτοὺς πείθομεν
 πιστεύειν, ἅπερ οὐ διδόμεν; ὥσπερ ἂν εἴ τις κελεύων γραμ-

* ὑποδείγμα Ε. * ἀφείναι F. γ καὶ] καὶ F. * ἐποίησαν ἢν οὕτω εἰ
 μοχ οὐκ ἂν ἦλ. Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ὕπὸ τοῦ β. F.
 ὡν om. F. ὡς om. F. ὁμολογεῖ F. Μοχ εἰς ἐκεῖνα idem.

ματεῖον ἐκθέσθαι ὅτι τὸ καὶ τὸ ἔλαβε, μηκέτι δὴ τὰ ἐγγρα-
φέντα, εἶτα μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτοῖ τὰ ἐγγεγραμμένα.
Τί γὰρ ποιήσει λοιπὸν ὁ ὑπογράψας, ὑπεύθυνον μὲν ἑαυτὸν
ποιήσας, οὐ λαβὼν δὲ ἄπερ ὁμολόγησεν εἰληφέναι; Τοῦτο γὰρ
καὶ ἐνταῦθα λέγει περὶ τῶν βαπτιζομένων. Τί ποιήσουσιν οἱ
Εὐβαπτίζοντες, φησὶν, ὑπογράψαντες μὲν ἀνάστασιν σωμάτων
νεκρῶν, οὐ λαμβάνοντες δὲ, ἀλλ' ἀπατῶμενοι; Τί δὲ ὅλως καὶ
τῆς ὁμολογίας ταύτης ἔδει, εἰ τὸ ἔργον μὴ εἶπετο;

5. "Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; Καθ' ἡμέραν
ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ
εἰς Ἰησοῦν." "Οὐρα πάλιν πόθεν ἐπιχειρεῖ κατασκευάσαι τὸ δόγμα,
ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, μᾶλλον δὲ οὐ ἵτης αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο, τὸ
τοὺς διδασκάλους εἰσάγειν σφόδρα πεπληροφημένους, καὶ
τοῦτο δεκνύντας οὐ διὰ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν
πραγμάτων. Διὰ δὴ τοῦτο οὐ λέγει ἀπλῶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς
381 πεπεῖσμεθα· οὐδὲ γὰρ ἥρκει τοῦτο πείσαι μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν
διὰ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παρέχεται· ὥς ἂν εἰ ἔλεγε, "τὸ
μὲν ῥήμασι ταῦτα ὁμολογεῖν οὐδὲν ἴσως ὑμῖν δοκεῖ θαυμαστὸν
εἶναι· εἰ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑμῖν παράσχοιμεν φωνήν,
τί πρὸς τοῦτο ἔχοιτε ἀντειπεῖν; Ἀκούσατε τοίνυν, πῶς καὶ διὰ
τῶν κινδύνων "ταῦτα καθ' ἐκάστην ὁμολογοῦμεν τὴν ἡμέραν.
Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγὼ, ἀλλ', "ἡμεῖς," παραλαμβάνων πάντας ὁμοῦ
τοὺς ἀποστόλους, καὶ ταύτῃ μετριάζων τε καὶ ἀξιόπιστον ποιῶν
τὸν λόγον. Τί γὰρ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν; ὅτι ἀπατῶμεν ὑμᾶς
ταῦτα κηρύττοντες, καὶ κενοδοξίας ἕνεκεν δογματίζομεν; Ἀλλ'
οὐκ ἔωσι ταῦτα ψηφίζεσθαι οἱ κίνδυνοι. Τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο κιν-
δυνεύειν διηλεκτῶς εἰκὴ καὶ μάτην; Διὸ καὶ ἔλεγε, "Τί καὶ ἡμεῖς
κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;" Εἰ γὰρ καὶ ἔλοιτό τις ἰδιὰ κενο-
δοξίαν, ἅπαξ καὶ δεύτερον ἵ τοῦτο αἰρήσεται, οὐχὶ πάντα τὸν
βίον, καθάπερ ἡμεῖς· ἡμεῖς γὰρ τὴν ζωὴν ἅπασαν εἰς τοῦτο
κατεστησάμεθα. "Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν
καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ" καύχησιν ἐνταῦθα τὴν
αὐτῶν προκοπὴν λέγων. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὺς ἔδειξε τοὺς
κινδύνους ὄντας, ἵνα μὴ ἰδόξῃ ὡς ἀποδυρόμενος ταῦτα λέγειν, οὐ
μόνον οὐκ ἀλγῶ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ καυχῶμαι τῷ ταῦτα πάσχειν
εὐπὲρ ὑμῶν. Διπλῇ δὲ ἐναβρίνεσθαι φησὶ, καὶ τῷ δι' αὐτοὺς
κινδυνεύειν, καὶ τῷ ὁρᾶν αὐτοὺς ἐπιιδόντας. Εἶτα τὸ αὐτῷ

§ v. 30, 31.

εἰς Ἰησοῦν] + τῷ κῶ ἡμῶν F. ἵ τῆς] Sic omnes. Edebatur τῶν. ἵσ. τῆς Sav.
marg. τῆς tacite recepit Montef. εἰς Sic F. Vulgo abest τὸ μὲν. ἡ ταῦ-
τα] ταύτην F. ἵ διὰ om. F. κ ταῦτα E. ἵ δείξῃ F.

σύνηθες ποιῶν, ἐπεὶδὴ μεγάλη ἐφθέγγετο, ἀμφότερα ἀνατίθησι τῷ Χριστῷ. Πῶς δὲ ἀποθνήσκει καθ' ἐκάστην ἡμέραν; Τῇ προθυμίᾳ καὶ τῷ παρεσκευάσθαι πρὸς τοῦτο. Καὶ τίνας ἔνεκεν ταῦτα λέγει; Πάλιν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ διὰ τούτων κατασκευάζων λόγον. Τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο, ^ἢ φησί, τοσούτους ὑπομένειν θανάτους, ἀναστάσεως οὐκ αἴσης οὐδὲ ζωῆς μετὰ ταῦτα; Εἰ γὰρ οἱ πιστεύοντες τῇ ἀναστάσει, μόλις ἂν ὑπὲρ αὐτῆς κινδυνεύσαιεν, εἰ μὴ σφόδρα εἴεν γενναῖοι· πολλῷ μᾶλλον ὁ μὴ πιστεύων, φησὶν, οὐκ ἂν ἔλοιτο τοσούτους ὑπο- D μείναι θανάτους, καὶ οὕτω χαλεπούς. Καὶ γὰρ κατὰ μικρὸν ὅρα ὅπόσῃ ποιεῖται τὴν αὔξησιν. Εἶπεν, ὅτι κινδυνεύομεν, προσέθηκεν, ὅτι πᾶσαν ὥραν, εἴτα, ὅτι καθ' ἡμέραν, εἴτα, ὅτι οὐ κινδυνεύω μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκω. Δείκνυσι δὴ λοιπὸν καὶ ποταποὺς θανάτους, οὕτω λέγων· ^ἢ “Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος;” Τί ἐστίν, “Εἰ κατὰ ἄνθρωπον;” Ὅσον τὸ εἰς ἀνθρώπους ἦκον, ἐθριομάχησα. Τί γὰρ, εἰ ὁ θεὸς ἐξήρπασέ με τῶν κινδύνων; Ὡστε ὁ μάλιστα ὑπὲρ τούτων ὀφείλων μεριμνᾶν, ἐγὼ εἰμι, ὁ E τοσούτους κινδύνους ὑπομένων, καὶ μηδεμίαν μηδέπω λαβὼν ἀμοιβήν. Εἰ γὰρ μὴ παραγίνεται ὁ τῆς ἀντιδόσεως καιρὸς, ἀλλὰ μέχρι τοῦ παρόντος τὰ ἡμέτερα συγκέκλεισται, ἡμεῖς ἐν μείζονι ζημία ἐσμέν. Ὑμεῖς ἄμὲν γὰρ ἀκινδύνως ἐπιστεύσατε, ἡμεῖς δὲ καθ' ἐκάστην σφαττόμεθα τὴν ἡμέραν. Ταῦτα δὲ ἅπαντα ἔλεγεν, οὐκ ἐπεὶδὴ οὐκ εἶχεν ὄφελος καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀσθένειαν, καὶ ὥστε αὐτοὺς εἰς τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως στηρίζαι λόγον· οὐκ ἐπεὶδὴ αὐτὸς ἐπὶ μισθῷ ἔτρεχεν· ἀρκοῦσα γὰρ ἦν αὐτῷ ἀντίδοσις τὸ ποιῆσαι 382 τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ. Ὡστε καὶ ὅταν λέγῃ, “Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν,” κακεὶ πάλιν δι' ἐκείνους, ὥστε τῷ φόβῳ τῆς ἀθλιότητος ταύτης διασεῖσαι αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν συγκαταβαίνων, οὕτω φησί. Καὶ γὰρ ὁ μέγας μισθὸς, τὸ ἀρέσκειν διαπαντὸς τῷ Χριστῷ· καὶ χωρὶς τῆς ἀντιδόσεως, μεγίστη ἀμοιβὴ τὸ δι' αὐτὸν κινδυνεύειν.

“Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.” Τοῦτο λοιπὸν τὸ ῥῆμα καὶ κωμφοδούντος B ἐστίν. Διὸ οὐδὲ οἴκοθεν αὐτὸ παρήγαγεν, ἀλλὰ τὸν προφήτην

⁶ v. 32.

^ἢ φησί] + τῶν πολλῶν F. ^ἢ ὑπομείναι omnes, ὑπομένειν vulgo. ^ἢ ὅσῃ E. ^ἢ ὅτι οὐ] οὐχ ὅτι F. ^ἢ μὲν om. F. ^ἢ πῶς] + οὐκ E. ^ἢ διασεῖσαι omnes. Edebatur κατασεῖσαι. ^ἢ καὶ accessit ex libris omnibus.

ἐπέστησε τὸν μεγαλοφρονότατον Ἡσαΐαν, ὃς περὶ τινων ὑψηλ-
 γηκότων διαλεγόμενος ^v καὶ ἀπεγνωσμένων, ἔλεγε ταυτὶ τὰ
 ῥήματα· ⁷ “Οἱ σφάζοντες μόσχους καὶ θύοντες πρόβατα,
 ὥστε φαγεῖν κρέα καὶ πιεῖν οἶνον· οἱ λέγοντες, φάγωμεν καὶ
 πῶμεν· αὐριοὶ γὰρ ἀποθνήσκομεν. Ἀνακεκαλυμμένα ταῦτά
 ἐστὶν εἰς τὰ ὅτα κυρίου Σαβαώθ· καὶ οὐκ ἀφεθήσεται ὑμῖν
 ἡ ἁμαρτία αὕτη, ἕως ἂν ἀποθάνητε.” Εἰ δὲ τότε συγγνώμης
 C ᾗσαν ἀπεστερημένοι οἱ ταῦτα λέγοντες, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς
 χάριτος. Εἶτα ἵνα μὴ τραχύτερον ποιήσῃ τὸν λόγον, οὐκ ἐπὶ
 πολὺ τῇ εἰς αὐτοὺς ἀπαγωγῇ ἐπιμένει, ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ παραί-
 νεσιν τρέπει τὸν λόγον, λέγων· ⁸ “Μὴ πλανᾶσθε· φθέρουσιν
 ἦθη χρηστὰ ὁμιλίας κακαί.” Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν αὐτῶν
 καθαπτόμενος ὡς ἀνοήτων· χρηστὰ γὰρ ἐνταῦθα ^w ἦθη εὐφρήμους
 τὰ εὐεξαπύτητα ἐκάλεσεν· ὁμοῦ δὲ, ὡς οἷόν τε ἐστὶ, καὶ συγ-
 γνώμης ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῖς μεταδιδόνς ^x εἰς τὸ ἀνευγε-
 κεῖν, καὶ τὸ πλεόν τῶν ἐγκλημάτων ἀποσκευάζόμενος ἀπ’ ἐκεί-
 D νων καὶ εἰς ἑτέρους μετατιθεῖς, ὥστε καὶ ταύτῃ εἰς μετάνοιαν
 αὐτοὺς ἐφελέκυσσασθαι. ⁹ “Ὁ καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ
 ποιεῖ λέγων· ⁹ “Ὁ δὲ τὰ ῥάπισον ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα,
 ὅστις ἂν ᾖ.” ¹⁰ “Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε” ^z ὡς
 πρὸς μεθύοντας καὶ μαινομένους. Τὸ γὰρ ἀθρώον πάντα ἀπὸ
 τῶν χειρῶν ῥίψαι, μεθύοντων καὶ μαινομένων ἦν, τῷ μηκέτι
 ὁρᾶν ἃ εἴρων, μηδὲ πιστεῦν οἷς ἔμπροσθεν ὡμολόγησαν. Τί
 δὲ ἐστὶ, “δικαίως;” Ἐπὶ συμφέροντι καὶ χρησίμῳ. Ἔστι
 γὰρ ἀδίκως νήφειν, ὅταν ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς διεγ-
 γερμένος τις ᾖ. Καλῶς δὲ καὶ τὸ, “μὴ ἁμαρτάνετε,” προσέ-
 E θηκε, δεικνὺς ὅτι ἐντεῦθεν αὐτοῖς τὰ σπέρματα τῆς ἀπιστίας.
 Καὶ πολλαχοῦ τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι βίος διεφθαρμένος πο-
 νηρὰ τίκτει δόγματα· ὡς ὅταν λέγῃ, ¹¹ “Ῥίζα πάντων τῶν
 κακῶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν τῆς
 πίστεως.” Καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν πονηρὰ συνειδόντων ἑαυτοῖς,
 καὶ οὐ βουλομένων δοῦναι δίκην, ἀπὸ τοῦ φόβου τούτου καὶ
 εἰς τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως παραβλάπτονται πίστιν· ὥσπερ
 οὖν οἱ μεγάλα κατορθούντες ^a καὶ καθ’ ἐκάστην αὐτὴν ἐπιθυ-
 μοῦσι τὴν ἡμέραν ἰδεῖν. “Ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι·
 πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.” Ὅρα πῶς πάλιν μετατίθῃσι τὰ
 ἐγκλήματα εἰς ἑτέρους. Οὐ γὰρ εἶπεν, ^b ὅτι ἀγνωσίαν ἔχετε,

⁷ Esai. xxii. 13, 14.⁸ v. 33.⁹ Gal. v. 10.¹⁰ v. 34.¹¹ 1 Tim. vi. 10.^v καὶ om. F.^w ἦθη, quod aberat, est in nostris omnibus et Interp.^x Haec εἰς τὸ ἀνευγεκεῖν (ἐνευγεκεῖν F.) leguntur in libris omnibus, non in Edd. ut resipiscant Interp.^y ὑμᾶς] + αὐτὸς F. Mox ὅστις ἂν εἴη idem.^z ὡς πρὸς] ὥσπερ F.^a καὶ om. F.^b ὅτι om. F.

ἀλλ', "ἀγνωσίαν τινές ἔχουσι." Τὸ γὰρ τῇ ἀναστάσει δια-383
πιστεῖν, οὐ σφόδρα εἰδότος ἐστὶ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν τὴν
ἁμαχον καὶ πρὸς πάντα ἀρκοῦσαν. Εἰ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων τὰ
ὄντα ἐποίησε, πολλῶ μάλλον τὰ διαλυθέντα δυνήσεται ἀνα-
στήσαι. Καὶ ἐπειδὴ σφόδρα αὐτῶν καθήψατο, καὶ μεθ'
ὑπερβολῆς ἐκωμώδησεν, εἰς γαστριμαργίαν, εἰς ἄνοιαν, εἰς
παραπληξίαν ^d διαβάλλων, παραμυθούμενος τὰ εἰρημένα, φησί·
"Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω," τουτέστιν, ὥστε διορθῶσαι,
ὥστε ἐπαναγαγεῖν, ὥστε αἰσχυνθέντας ὑμᾶς γενέσθαι βελτίους.
Δέδοικε γὰρ μὴ πέρα τοῦ δέοντος τεμῶν, ἀποσκιρτήσαι
ποιήσῃ.

^e Ταῦτα δὲ μὴ πρὸς ἐκείνους εἰρῆσθαι νομίζωμεν μόνον, ἀλλὰ B
καὶ νῦν εἰρῆσθαι πρὸς ἅπαντας τοὺς τὰ αὐτὰ νοσοῦντας, καὶ
τοὺς βίον διεφθαρμένον ἔχοντας. Καὶ γὰρ οὐχὶ οἱ τὰ πονηρὰ
δόγματα ἔχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑαμαρτίαις κατεχόμενοι
χαλεπαῖς, μεθούσι τε καὶ παραπαίουσι. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς
ἂν λεχθεῖν δικαίως τὸ, "Ἐκνήψατε," καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς
τῷ κάρῳ τῆς πλεονεξίας βεβαρημένους, τοὺς κακῶς ἀρπάζοντας.
Ἔστι γὰρ ἀρπαγὴ καλὴ ἢ τῶν οὐρανῶν ἀρπαγὴ, ἢ μηδὲν
βλάπτουσα. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς χρήμασιν οὐκ ἔστιν ἕτερον
γενέσθαι πλούσιον, μὴ ἑτέρου πρότερον γενομένου πένητος· C
ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐκ ἐνι τοῦτο, ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαν,
οὐκ ἔστι τινα γενέσθαι πλούσιον, μὴ ἕτερον ποιήσαντα εὐ-
πορον· ἂν γὰρ μηδὲνα ὠφελήσῃς, οὐ δυνήσῃ γενέσθαι εὐπορος.
Ἐν μὲν γὰρ τοῖς σωματικοῖς ἢ μετὰδοσις μείωσιν ποιεῖ· ἐν δὲ
τοῖς πνευματικοῖς ἢ μετὰδοσις πλεονασμὸν ἐργάζεται, καὶ τὸ
μὴ μεταδοῦναι, τοῦτο πολλὴν πενίαν κατασκευάζει, καὶ κόλασιν
ἐσχάτην ἐπάγει. Καὶ δείκνυσιν τοῦτο ὁ τὸ τάλαντον κατο-
ρύξας. Καὶ γὰρ ὁ λόγον ἔχων σοφίας, ⁱ μεταδούς ἐτέρῳ,
ἠύξησε τὴν περιουσίαν, πολλοὺς ποιήσας τοὺς σοφοὺς· οἱκοι
δὲ κατακρίψας, ἀπεστέρησεν ἑαυτὸν τῆς περιουσίας, οὐ κτησά- D
μενος τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν. Πάλιν ὁ χαρίσματα ἔχων
ἕτερα, πολλοὺς ἱσάμενος ἐξέτεινε τὴν δωρεάν· καὶ οὔτε αὐτὸς
ἐξεκενώθη τῇ μεταδόσει, καὶ πολλοὺς ἐτέρους ἐνέπλησε τῆς
πνευματικῆς δωρεάς. Καὶ ἐπὶ πάντων τῶν πνευματικῶν ἀκίνη-
τος οὗτος ὁ κανὼν διαμένει. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας,
ὁ μὲν κοινωνοὺς πολλοὺς κατασκευάζων ἑαυτῷ τῆς βασιλείας,
ταύτῃ μειζόνως αὐτῆς ἀπολαύσεται πάλιν· ὁ δὲ μηδὲνα σπου-

^c ὄντα] πάντα E. ^d διαβαλὼν F. ^e ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ κτᾶσθαι
πολλοὺς οἰκέτας, ἀλλ' ἕνα ἢ δύο· καὶ κατὰ ὑπερηφάνων. Veron. ⁱ οὐχὶ pro
οὐχ A.E. ^h ἢ om. F. ^l μετιδούς]
+ μείν F. Mox πλείους pro πολλοὺς idem.

δαζων λαβεῖν κοινωνόν, καὶ αὐτὸς ἐκπεσεῖται τῶν πολλῶν
 Εὐαγαθῶν ἐκείνων. Εἰ γὰρ ἡ σοφία ἡ αἰσθητὴ οὐ δαπανᾷται,
 μυρίων ἀρπαζόντων, οὔτε ὁ τεχνίτης πολλοὺς τοὺς τεχνίτας
 ποιῶν ἀπόλλυσι τὴν τέχνην, πολλῶ μᾶλλον ὁ τὴν βασιλείαν
 ἀρπάζων ἐλάττονα οὐκ ἐργάζεται, ἀλλὰ τότε ^κπλείων ἔσται ὁ
 πλοῦτος ἡμῖν, ὅταν πολλοὺς ἐπὶ τοῦτο καλῶμεν. Ἀρπά-
 σωμεν τοίνυν τὰ μὴ ἀναλίσκόμενα, ἀλλὰ πλεονάζοντα ἐν τῷ
 ἀρπάζεσθαι· ἀρπάσωμεν τὰ μηδένα ἔχοντα συκοφάντην, ^μμηδὲ
 βιάσκον. Καὶ γὰρ εἰ χρυσίου τόπος ἦν πηγὴν ἔχων ἀναβλύ-
 ζουσιν ^αἀένναον, καὶ τοσοῦτῳ πλεον ἐπέρρει, ὅσῳ πλεον ἐξη-
 τλείτο, ἕτερος δὲ τόπος ^οἦν θησαυρὸν ἔχων κατορωρυγμένον,
 384 πόθεν ἂν ἠθέλησας πλουτεῖν; Ροῦχί ἐκείθεν, ὅθεν πολλὴ ἡ
 ἐπιρροὴ καὶ οὐδεὶς ὁ φθόνος; Παντί που δηλον. Ἄλλ' ἵνα μὴ
 λόγῳ τοῦτο μόνον ^αἀναπλάσωμεν, λογίσασθε ἐπὶ τοῦ αἴρος
 τὰ εἰρημένον καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου· ταῦτα γὰρ ἀρπάζεται παρὰ
 πάντων, καὶ πάντας πληροῖ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καὶ ἀπο-
 λαυόντων καὶ μὴ ἀπολαυόντων, ὅμοια μένει μὴ ἐλαττούμενα·
 ὃ δὲ ἐγὼ εἶπον, πολλῶ μείζον ἔστιν. Οὐ γὰρ ὅμοια μένει ἡ
 πνευματικὴ σοφία διαδιδομένη ^εκαὶ μὴ διαδιδομένη, ἀλλ' αὖ-
 ξεται μᾶλλον διαδιδομένη. Εἰ δέ τις οὐκ ἀνέχεται τῶν εἰρη-
 385 Β μένων, ἀλλ' ἔτι τῇ τῶν βιωτικῶν προστέθηκε πεινὰ ἀρπάζων
 τὰ ἐλαττούμενα, κἀν τούτῳ πάλιν ἀναμνησκέσθω τῆς τροφῆς
 τοῦ μάννα, καὶ φοβεῖσθω τὸ παράδειγμα τῆς κολάσεως. Ὅπερ
 γὰρ ἐπ' ἐκείνης συνέβαινε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πλεονεκτούντων
 νῦν ἐκβαῖνον ἔστιν ἰδεῖν. Τί ^δδὲ τότε συνέβαινε; Σκώληκες
 ἔβρυν ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Τοῦτο καὶ νῦν γίνεται ἐπὶ τούτων.
 Τὸ μὲν γὰρ μέτρον τῆς τροφῆς τὸ αὐτὸ ἅπασιν· μίαν γὰρ
 πληροῦμεν γαστέρα· ἡ δὲ κόπρος παρὰ σοὶ πλείων τῷ τρυ-
 φῶντι. Καὶ καθάπερ ἐκεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις οἱ τὸ ^νπλεον τοῦ
 νενομισμένου συλλέγοντες, οὐ μάννα συνήγον, ἀλλὰ σκώληκας
 386 C πλείους καὶ ^ωσηπεδόνα· οὕτω δὴ καὶ ἐν τῇ τρυφῇ καὶ ἐν τῇ
 πλεονεξίᾳ, οὐ τρυφὴν πλείονα, ἀλλὰ φθορὰν πλείονα συνά-
 γουσιν οἱ γαστριζόμενοι καὶ μεθύοντες. Ἄλλ' ὅμως τοσοῦτῳ
 χείρους ἐκείνων οἱ νῦν, ὅσῳ ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ παθόντες τοῦτο,
 ἐσωφρονίσθησαν· οὗτοι δὲ καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὸν σκώληκα
 τοῦτον ἐκείνου πολλῶ χαλεπώτερον εἰς τὰς οἰκίας τὰς ἐαυτῶν
 εἰσάγοντες, οὔτε αἰσθάνονται, οὔτε κορέννυνται. Ὅτι γὰρ

^κ πλεον F. ¹ τούτῳ E. et a pr. man. A. ^μ μηδὲ omnes. μηδένα Edd.

^α ἀένναον E. et a pr. man. A. ^ο ἦν om. F. ^ρ οὐχὶ ἐκείθεν—δηλον E.]

Sic F. Legebatur οὐχὶ ἐκείθεν; δηλον. ^α ἀναπλάσωμεν A. E. ἀναπλάσ-

σωμεν vulgo. ¹ τοῦ om. F. ^ε καὶ] ἡ καὶ F. ^δ δέ] δα E. ^ν πλείων

E. ^ω σηπεδόνας A.

ταῦτα ἐκείνοις ἔοικε κατὰ τὸν τῆς ματαιοπονίας λόγον· τῇ γὰρ τιμωρίᾳ πολλῶ ταῦτα χαλεπώτερα· ἐντεῦθεν σκύπει. Τίνι γὰρ διαφέρει ὁ πλούσιος τοῦ πένητος; Οὐχ ἓν σῶμα περιβάλλει; οὐ μίαν τρέφει γαστέρα; τίνι οὖν πλεονεκτεῖ; Ταῖς φροντίσι, τῷ δαπανᾶσθαι, τῷ παρακούειν θεοῦ, τῷ διαφθεῖρειν τὴν σάρκα, τῷ λυμαίνεσθαι τὴν ψυχὴν. Ταῦτα γὰρ ἐστίν, οἷς πλεονεκτεῖ τὸν πένητα· ὥς εἶγε πολλὰς ἐπλήρου γαστέρας, τάχα τι καὶ λέγειν ἔχον, οἷον ὅτι πλείων ἢ χρεία, καὶ μείζων ἢ τῆς δαπάνης ἀνάγκη. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔχουσι, φησὶν, εἰπεῖν, ὅτι πολλὰς πληροῦσι, τὰς τῶν οἰκετῶν, τὰς τῶν θεραπεινίδων. Ἀλλ' οὐ χρείας ἔνεκεν, οὐδὲ φιλανθρωπίας τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ τύφου μόνον· ὅθεν οὐδ' ἂν ἀνάσχοιτό τις τῆς ἀπολογίας αὐτῶν. E
Διὰ τί γὰρ πολλοὺς ἔχεις οἰκέτας; Ὡς περ γὰρ ἐν ἱματίοις τὴν χρεῖαν διώκειν δεῖ μόνον, καὶ ἐν τραπέζῃ, οὕτω καὶ ἐν οἰκέταις. Τίς οὖν ἡ χρεία; Οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Καὶ γὰρ ἐνὶ τὸν ἓνα χρῆσθαι δεσπότην οἰκέτῃ μόνον ἐχρῆν· μᾶλλον δὲ καὶ δύο καὶ τρεῖς δεσπότας ἐνὶ οἰκῇ. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο, ἐννόησον τοὺς οὐδὲ ἓνα ἔχοντας, καὶ εὐκολωτέρας ἀπολαύοντας θεραπείας. Καὶ γὰρ αὐτάρκεις τῇ διακονίᾳ τῇ ἑαυτῶν ἐποίησεν ὁ θεός, μᾶλλον δὲ καὶ τῇ τοῦ πλησίον. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἄκουε 385
Παύλου λέγοντος· ¹² “Ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ’ ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες αὐται.” Εἶτα ὁ μὲν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος καὶ τῶν οὐρανῶν ἄξιος, οὐκ ἡσχύνετο μυρίοις ὑπηρετῶν· σὺ δὲ, εἰ μὴ πολλὰς ^a περιφέροισ ἀνδραπόδων ἀγέλας, αἰσχρὸν εἶναι νομίζεις, οὐκ εἰδὼς ὅτι τοῦτο μὲν οὖν μάλιστά ἐστὶ ^b σε τὸ καταισχύνον; Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ χεῖρας ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς καὶ πόδας, ἵνα μὴ δεώμεθα οἰκετῶν. Οὐδὲ γὰρ χρείας ἔνεκεν τὸ τῶν δούλων ἐπεισέχθη γένος, ἐπεὶ μετὰ τοῦ Ἀδὰμ ἐπλάσθη ἂν καὶ δούλος· ἀλλ’ ἀμαρτίας ἐστὶ B
τὸ ἐπιτίμιον, καὶ τῆς παρακοῆς ἡ κόλασις. Ὁ δὲ Χριστὸς παραγενόμενος καὶ τοῦτο ἔλυσεν· ¹³ “Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ^c ἔστι δούλος, οὐκ ἐλεύθερος.” Ὡστε οὐκ ἀναγκαῖον τὸ δούλον ἔχειν· εἰ δὲ καὶ ἀναγκαῖον, ἓνα που μόνον, ἢ τὸ πολὺ δεύτερον. Τί βούλεται τὰ σμήνη τῶν οἰκετῶν; Καθάπερ γὰρ οἱ προβατοποῶναι καὶ οἱ σωματοκάπηλοι, οὕτως ἐν βαλανεῖῳ, οὕτως ἐν ἀγορᾷ περιΐασιν οἱ πλουτοῦντες. Πλὴν ἀλλ’ οὐδὲν ἀκριβολογοῦμαι· ἔστω σοι καὶ δεύτερος οἰκέτης· εἰ δὲ πολλοὺς

¹² Act. xx. 34.¹³ Galat. iii. 28.

^x ἔχον omnes. ἔχεν Edd. ^y ἔχεις libri omnes et Floril. p. 168 (Tom. xii. p. 505 A.) ἔχει vulgo. ^z οὐδὲ ἓνα A.E. οὐδένα vulgo. ^a περιφέροισ pro περιφέρεισ omnes. ^b σε τὸ κ. omnes. τὸ καταισχύνόν σε Edd. ^c ἔστι] ἔστιν οὐ F. ^d οὐκ pro οὐδὲ omnes.

συνάγεις, οὐ φιλανθρωπίας ἔνεκεν τοῦτο ποιεῖς, ἀλλὰ θρυπτό-
 C μενος. Ἐπει, εἰ κηδόμενος, μηδένα εἰς διακονίαν ἀπασχολήσης
 τὴν σὴν, ἀλλ' ἀγοράσας, καὶ τέχνας ^ε διδάξας ὥστε ἀρκεῖν
 ἑαυτοῖς, ἄφες ἐλευθέρους. Ὅταν δὲ μαστίξῃς, ὅταν δεσμεύῃς,
 οὐκέτι φιλανθρωπίας τὸ ἔργον. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι φορτικός
 εἰμι τοῖς ἀκούουσιν· ἀλλὰ τί πάθω; Εἰς τοῦτο κείμει, καὶ οὐ
 παύσομαι ταῦτα λέγων, ἂν τε ^ε γένηται τι πλεόν, ἂν τε μηδέν.
 Τί γάρ σοι βούλεται τὸ σοβεῖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; Μὴ γὰρ
 μεταξύ θηρίων περιπατεῖς, ὅτι ἀπελαύνεις τοὺς ἐντυγχάνοντας;
 Μὴ φοβηθῇς· οὐδεὶς δάκνει τῶν προσιόντων, καὶ πλησίον σοι
 D βαδίζόντων. Ἀλλ' ὕβριν ἡγῇ τὸ μετὰ πάντων συμβαδίζειν;
 Καὶ πόσης ταῦτα μανίας, πόσης τερατωδείας, τὸν μὲν ἵππον
 πλησίον ἐπόμενον μὴ νομίζειν φέρειν ὕβριν, ἄνθρωπον δὲ, εἰ μὴ
 ἀπὸ μυρίων ἐλαύνοιτο σταδίων, καταισχύνειν ἡγεῖσθαι; Τί δὲ
 καὶ παῖδας ῥαβδούχους ἔχεις, ^h ὥς δούλοις κεχρημένος τοῖς ἐλευ-
 θέροις, μᾶλλον δὲ αὐτὸς παντὸς ἀτιμότερον οἰκέτου ζῶν; Καὶ
 γὰρ παντὸς εὐτελέστερος οἰκέτου ὁ τοσοῦτον περιφέρων τύφον.
 Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὄψονται τὴν ὄντως ἐλευθερίαν οἱ τῷ χαλεπῷ
 τοῦτῳ καταδουλώσαντες ἑαυτοὺς πάθει. Εἰ γὰρ ἀπελαύνει
 βούλει καὶ σοβεῖν, μὴ τοὺς προσιόντας, ἀλλὰ τὸν τύφον ἀπέ-
 E λασον· μὴ διὰ τοῦ παιδὸς, ἀλλὰ διὰ ἱσαντοῦ· μὴ τῇ μαστιγι-
 ταύτῃ, ἀλλὰ τῇ πνευματικῇ. Νῦν μὲν γὰρ σου ὁ παῖς ἀπε-
 λαύνει τοὺς συμβαδίζοντας, σὲ δὲ ἄνωθεν ἡ ἀπόνοια αἰσχρό-
 τερον, ἢ ^k οἰκέτης τοὺς πλησίον. Ἄν ^l δὲ ἀπὸ τοῦ ἵππου
 καταβῇς, ἐλάσης αὐτὴν διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὑψηλότερον
 καθέδῃ καὶ ἐν μείζονι σαντὸν καταστήσεις τιμῇ, οὐδὲν τοῦ
 παιδὸς εἰς τοῦτο δεόμενος. Ὅταν γὰρ μέτριος γενόμενος
 χαμαὶ βαδίζῃς, ἐπὶ τοῦ ὀχήματος καθέδῃ τῆς ταπεινοφροσύνης
 τοῦ μέχρι τῶν οὐρανῶν σε ^m ἀνάγοντος, τοῦ πτηνοῦς ἔχοντος
 386 ἵππου· ἂν δὲ ἀποπεσὼν ἐκείνου, εἰς τὸ τῆς ἀλαζονείας μετα-
 βῇς, τῶν χαμαὶ συρομένων ⁿ ἐπαιτῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκεισαι,
 ἀλλὰ καὶ ὑβλιώτερον πολλῶ καὶ ἐλεεινότερον. Ὅταὺς μὲν γὰρ
 ἡ τοῦ σώματος πῆρωσις οὕτω καταναγκάζει σύρεσθαι, σὲ δὲ ἡ
 τῆς ἀλαζονείας νόσος. ¹⁴ «Καὶ γὰρ πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν, φησὶ
 ταπεινωθήσεται.» Ὅν οὖν μὴ ταπεινωθῶμεν, ἀλλὰ ὑψωθῶμεν,
 ἐπὶ τὸ ὕψος ἔλθωμεν ἐκείνο. Οὕτω γὰρ καὶ ἀνάπανσιν εὐρή-

14 Matth. xxiii. 12.

^ε διδάξας] παιδεύσας F. ^l οὐκέτι] οὐκ ἔστι ex corr. A. ^ε γίνηται F.
^h ὥς] + ἂν F. ^l σαντοῦ omnes. σαντοῦ vulgo. ^k ὁ accessit ex F, et
 corr. A. Statim τοὺς πλ. E. τοῦ πλ. F. et a pr. man. A. etiam Veron. τὸν
 πλ. ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^l δέ] τε F. ^m ἀναγόντος E.
ⁿ ἐπαιτῶν] Sic in rasura F. Edebatur ἐρεπῶν. ^o τοὺς] τὰ ex corr. A.

σομεν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατὰ τὸν θεῖον χρησμὸν, καὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ ὑψηλοτάτης ἐπιτευξόμεθα τιμῆς· ἥς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ.

B

Ἄλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποῖφ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον, σὺ ὁ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

ἩΜΕΡΟΣ ὦν σφόδρα καὶ ταπεινὸς ὁ ἀπόστολος πανταχοῦ, ἐνταῦθα καὶ πληκτικώτερον τῷ λόγῳ κέχρηται διὰ τὴν ἀτοπίαν τῶν ἀντιλεγόντων. Οὐ μὴν ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς καὶ παραδείγματα τίθησι, καὶ τὸν σφόδρα φιλόνεικον ταύτῃ χειρούμενος. Καὶ ἀνωτέρω μὲν φησιν, “Ἐπειδὴ δι’ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι’ ἀνθρώπου ἡ ἀνάστασις” ἐνταῦθα δὲ ἀντίθεσιν λύει παρ’ Ἑλλήνων εἰσαγομένην. Καὶ ὅρα πῶς πάλιν ὑποτέμνεται τὸ σφοδρὸν τῆς διαβολῆς. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀλλ’ ἴσως ἐρεῖτε, ἀλλ’ ἀδιόριστον τέθεικε τὸν ἀντιλέγοντα, ἵνα μετὰ ἀδείας ^b καταφορικῶ χρώμενος τῷ λόγῳ, μὴ σφόδρα πλήξῃ τοὺς ἀκούοντας. Καὶ τίθησι δύο τὰς ἐπαπορήσεις, τοῦ τρόπου τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ποιότητος τῶν σωμάτων. Καὶ γὰρ περὶ ἀμφοτέρων ἠπόρουν λέγοντες, πῶς D ἐγείρεται τὸ διαλυθέν; καί, “ποῖφ σώματι ἔρχονται;” Τί δέ ἐστι, “ποῖφ σώματι;” Οἶον τούτῳ τῷ φθαρέντι, τῷ ἀπολωλότι, ἢ ἐτέρῳ τινί; Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐ τὰ ἀμφιβαλλόμενα ζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰ ὁμολογημένα, εὐθέως πληκτικώτερον ^a ἀπαντᾷ λέγων· “Ἄφρον, σὺ ὁ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.” Ὅπερ καὶ ἡμεῖς εἰώθαμεν ποιεῖν ἐπὶ τῶν τοῖς ὁμολογημένοις ἀντιλεγόντων. Καὶ τίνος ἕνεκεν ⁱ οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ^κ κατέφυγεν; Ὅτι ἀπίστοις διαλέγεται. Ὅταν ^h μὲν γὰρ πρὸς πιστοὺς αὐτῷ ὁ λόγος ^η, οὐ σφόδρα δεῖται λογισμῶν. Διόπερ εἰπὼν ἀλλαχοῦ, ὅτι E ² “Μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ (520) γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ,” καὶ πλεον

1 Cor. XV. γ. 35, 36.

2 Philipp. iii. 21.

HOM. XLI. ^a ὁ om. A.E. ^b καταφορικῶς F. ^c διαφθαρέντι E. ^d ὁμολογούμενα et mox ὁμολογουμένοις F. ^e ἀπαντα a pr. man. A. ^f οὐκ εὐθέως om. F. ^g ἐφυγεν A. Mox διελέγετο idem. ^h μὲν om. F. ⁱ ἡμῶν F.

τι τῆς ἀναστάσεως ^kἐνδείξαμενος, οὐ τέθεικε παραδείγματα, ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἀποδείξεως τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν εἰς μέσον ἤγαγε, προσθεὶς καὶ εἰπὼν, “Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν ^lκαὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.” Ἐνταῦθα δὲ καὶ λογισμοὺς κινεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτὸ κατεσκεύασε, καὶ ταῦτα προστίθῃσιν ἐκ περιουσίας λοιπὸν πρὸς τοὺς οὐ πειθομένους ταῖς γραφαῖς, καὶ φησιν, “^mΑφρον, σὺ ὃ ⁿσπείρεις.” Τοντέστι, παρὰ σαντοῦ τὴν ἀπόδειξιν ἔχεις τούτων, δι’ ὧν πράττεις καθ’ ἐκάστην ἡμέραν, καὶ ἀμφιβάλλεις ἔτι; Διὰ ταῦτά σε ἄφρονα καλῶ, ὅτι τὰ καθ’ ἡμέραν ὑπὸ σοῦ γινόμενα ἀγνοεῖς, καὶ αὐτὸς δημιουργὸς ἀναστάσεως ὧν περὶ θεοῦ ἀμφιβάλλεις. Διὸ σφόδρα ^mἐμφατικῶς εἶπε, “Σὺ ὃ σπείρεις,” σὺ ὁ θνητὸς καὶ ἀπολλύμενος. Καὶ ὅρα πῶς ταῖς λέξεσιν οἰκείως τῇ ὑποκειμένη κέχρηται ὑποθέσει. “Οὐ ζωοποιεῖται γὰρ, φησὶν, εἰ μὴ ἀποθάνῃ.” Τὰς γὰρ οἰκείας λέξεις τῶν σπερμάτων ἀφῆς, οἷον τὸ βλαστάνει, καὶ φύεται, καὶ σήπεται, ^Bκαὶ διαλύεται, τὰς καταλλήλους ἤρμοσε τῇ σαρκὶ τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ “ζωοποιεῖται” καὶ “ἀποθάνῃ,” ὅπερ οὐ σπερμάτων κυρίως ἐστὶν, ἀλλὰ σωμάτων. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ζῇ, ἀλλ’, ὃ μείζον ἐστίν, ὅτι διὰ τοῦτο ζῇ, ἐπειδὴ ἀποθνήσκει. Ὅρᾳς ὅτι, ὅπερ αἰεὶ λέγω, εἰς τὸναντίον αἰεὶ περιτρέπει τὸν λόγον. ^oὉ γὰρ ⁿἐποιοῦντο ἐκεῖνοι τεκμήριον τοῦ μὴ ἀνίστασθαι, τοῦτο τοῦ ἀνίστασθαι ποιεῖται ἀπόδειξιν καὶ γὰρ ἔλεγον, οὐκ ^oἀνίσταται, ἐπειδὴ ἀπέθανε. Τί οὖν αὐτὸς ἀντιστρέψας φησί; Καὶ μὴν εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν ἀνέστη. ^pΚαὶ διὰ τοῦτο ἀνίσταται, ἐπειδὴ ἀπέθανε. Καθίπερ ^qγὰρ ὁ ^CΧριστὸς σαφέστερον αὐτὸ τοῦτο ^rἐνδείκνυται λέγων, ³⁴“Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, εἰ μὴ πεσὼν εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· εἰ δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει” ἐκείθεν καὶ ὁ Παῦλος τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐλκύσας, οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ ζῇ, ἀλλ’, “οὐ ζωοποιεῖται,” πάλιν τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν παραλαμβάνων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐχ ἡ τῆς γῆς φύσις, ἀλλ’ αὐτὸς τὸ πᾶν ἐργάζεται. Καὶ τί δήποτε οὐχ ὅπερ οἰκειότερον ἦν, τοῦτο ἤγαγεν εἰς μέσον, τὸ σπέρμα λέγω τὸ ^sἀνθρώπινον; Καὶ γὰρ καὶ ἡ ἡμετέρα ^tγέννησις ἀπὸ φθορᾶς ἄρχεται, ὥσπερ ^Dἡ τοῦ σίτου. “Ὅτι οὐκ ἦν ἴσον, ἀλλὰ τοῦτο πλέον. Ὁλόκλη-

³ Joan. xii, 24.

^k αἰνιζόμενος F. Cf. Var. Lect. ad p. 290 B. ^m ἐμφατικῶς libri omnes et Cat. ⁿ ἐποιοῦν F. ^o ἀνίσταται F. ἀνίστασθαι Edd. ^p καὶ om. E. ^q γὰρ] καὶ F. ^r ἐνδείκνυται omnes. Edebatur δείκνυται. ^s ἀνθρώπινον F. ἀνθρώπιον Λ. ^t γένεσις F. Cat.

^l καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^m ἐμφατικῶς libri omnes et Cat. ⁿ ἐμφατικῶς vulgo. ^p καὶ om. E. ^q γὰρ] καὶ F. ^r ἐνδείκνυται omnes. Edebatur δείκνυται. ^s ἀνθρώπινον F. ἀνθρώπιον Λ. ^t γένεσις F. Cat.

ρον γάρ ὅτι ζητεῖ φθειρόμενον, ἐκείνο δὲ μέρος ἦν· διόπερ τοῦτο εἰς μέσον ἄγει. Ἄλλως δὲ, ἐκείνο μὲν καὶ ἀπὸ ζῶντος πρόεισι, καὶ εἰς ζῶσαν ἐμπίπτει γαστέρα· ἐνταῦθα δὲ οὐκ εἰς σάρκα, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν ὁ σπόρος καταβάλλεται, καὶ εἰς αὐτὴν διαλύεται, καθάπερ τὸ σῶμα τὸ τεθνηκός. Διὸ καὶ ταύτη οἰκειότερον ἦν τὸ ὑπόδειγμα.

⁴“Καὶ ὁ σπείρων, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρει.” Τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν εἰρημένα, πρὸς τὸ λέγειν πῶς ἐγείρονται· τοῦτο δὲ, πρὸς τὸ διαπορεῖν ποίῳ σώματι ἔρχονται. **E** Τί δὲ ἐστίν, “Οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις;” Οὐ στάχυν ὁλόκληρον, οὐδὲ σίτον νέον. Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι πρὸς τὴν ἀνάστασιν ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀναστάσεως, ^αποταπὸν τὸ σῶμα τὸ μέλλον ἀνίστασθαι, οἷον εἰ τοιοῦτον, ἢ βέλτιον καὶ λαμπρότερον· καὶ ἀμφοτέρω ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑποδείγματος λαμβάνει, δεικνύς ὅτι πολλῷ βέλτιον. Ἄλλ' οἱ αἰρετικοὶ μηδὲν τούτων συνιέντες ἐπιπηδῶσι, καὶ λέγουσιν, ὅτι ἕτερον ^βσῶμα πίπτει, καὶ ἕτερον σῶμα ἀνίσταται. Πῶς οὖν ἀνάστασις ^γἂν εἴη; τοῦ γὰρ πεσόντος ἐστὶν ^δἡ ἀνάστασις. Πού δὲ τὸ θαυμαστόν καὶ παράδοξον κατὰ τοῦ θανάτου ³⁸⁸ νικητήριον, εἰ ἄλλο πίπτει, καὶ ἄλλο ἀνίσταται; οὐκέτι γὰρ φανήσεται ἐκεῖνος ἀποδούς, ὅπερ ἔλαβεν αἰχμάλωτον. Πῶς δὲ τὸ ὑπόδειγμα ἀρμόσειεν ἂν τοῖς εἰρημένοις; οὐ γὰρ ἄλλη μὲν οὐσία σπείρεται, ἄλλη δὲ ἐγείρεται, ἀλλ' ἡ αὐτὴ βελτίων. Ἔσται δὲ οὐδὲ ὁ Χριστὸς τὸ αὐτὸ σῶμα ἀνελήφως, ἀπαρχὴ τῶν ἀνισταμένων γενόμενος· ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἐκείνο μὲν ἔρριψε, καίτοιγε οὐδὲν ἡμαρτηκός, ἕτερον δὲ ἔλαβεν. Πάθεν ἄρα τὸ ἕτερον; τοῦτο μὲν γὰρ ἐκ παρθένου, ἐκείνο δὲ πόθεν; Ὅρας **B** εἰς ὅσῃν ἀτοπίαν ὁ λόγος ἐξεκυλίσθη; Διὰ τί γὰρ καὶ τοὺς τύπους δείκνυσιν τῶν ἡλῶν; οὐχὶ τοῦτο ἀποδείξει θέλων, ὅτι αὐτὸ ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀνασκολοπισθὲν, καὶ αὐτὸ πάλιν ἀνέστη; ⁽⁵²¹⁾ Τί δὲ ^εαὐτῷ καὶ ὁ τύπος βούλεται ὁ τοῦ Ἰωάν· οὐ γὰρ δῆπου ἄλλος μὲν κατεπόθη, ἄλλος δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξηνέχθη Ἰωάν. Τί δὲ ^ςκαὶ ἔλεγε, ⁵“Ἀύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν;” τὸν γὰρ λυόμενον δηλονότι τοῦτον ^δκαὶ ἀνίστη. Διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι “Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.” Τί οὖν φησιν,

4 v. 37.

5 Joann. iii. 19, 21.

^γ τις F. ^ω ὁ σπείρων] ὁ σπείρεις Mosq. 2. et p.p. σπείρεις pro σπείρει.
^α ποταπὸν σῶμα τὸ μέλλον σῶμα ἀνίστασθαι F. ^γ σῶμα om. E. ^ς Verba
^β ἂν εἴη, quae aberant, leguntur in libris omnibus. ^δ ἡ om. F. ^ε αὐτῷ
vulgo legitur post βούλεται, repugnantibus libris. ^ς καὶ om. E. ^δ καὶ
ἀνίστη] ἀνίστησιν F.

C "Οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον σπείρεις;" Τουτέστιν, οὐ τὸν ἄσταχυν· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐστὶ, καὶ οὐκ αὐτός· αὐτὸς μὲν, ὅτι αὐτὴ ἡ οὐσία· οὐκ αὐτὸς δέ, ὅτι βελτίων οὗτος, τῆς μὲν αὐτῆς οὐσίας μενούσης, μεΐζονος δὲ τῆς εὐπρεπειᾶς γινομένης, καὶ καινοῦ τοῦ αὐτοῦ ἀνισταμένου· ἔπειδ' εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲ ἀναστάσεως ἔδει, εἰ μὴ βέλτιον ἀνίστασθαι ἔμελλε. Τί γὰρ καὶ καθήρει τὴν οἰκίαν, εἰ μὴ λαμπροτέραν ἔμελλεν οἰκοδομεῖν; Τοῦτο τοίνυν πρὸς τοὺς νομίζοντας τὴν αὐτὴν εἶναι φθορὰν εἶπεν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἄλλο τις πάλιν ὑποπτεύσῃ σῶμα ἐντεῦθεν εἰρησθαι, παραμυθεῖται τὸ αἰνίγμα, καὶ αὐτὸς ἐρμηνεύει τὸ

D εἰρημένον, μὴ συγχωρῶν τῷ ἁκροατῇ ἀλλαχοῦ περιάγειν τὴν ἔννοιαν τὴν ἐντεῦθεν. Τί τοίνυν δεῖ τῶν ἡμετέρων λόγων; "Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος καὶ ἐρμηνεύοντος τί ἐστὶν, "Οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον σπείρεις." Εὐθέως γὰρ ἐπήγαγεν, "Ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινος τῶν τοιούτων σπερμάτων." Τουτέστιν, "οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον" ἡ οἶον οὐχ οὕτω περιβεβλημένον, οὐδὲ καλὰ μὴν ἔχοντα καὶ ἀνέρικας, "ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινος τῶν

E τοιούτων." "Καὶ ὁ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἡθέλησε." Ναί, φησὶν, ἀλλ' ἐκεῖ τῆς φύσεως τὸ ἔργον ἐστί. Ποίας φύσεως, εἶπέ μοι; Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ πᾶν ὁ θεὸς ἐργάζεται, οὐχ ἡ φύσις, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ ὁ ὑετός. Διόπερ καὶ αὐτὸς ταῦτα δηλῶν, καὶ γῆν καὶ ὑετὸν καὶ ἀέρα καὶ ἥλιον καὶ χεῖρας γεωργικὰς ἀφείδ, ἐπήγαγεν, ὅτι "Ὁ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἡθέλησε." Μὴ τοίνυν περιεργάζον μὴδὲ πολυπραγμονεῖ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, ὅταν θεοῦ δύναμιν καὶ θέλημα ἀκούσης. "Καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον ἰσῶμα." Πού τοίνυν τὸ ἀλλότριον; τὸ γὰρ ἴδιον δίδωσιν. "Ὡστε ὅταν λέγῃ, "Οὐ τὸ γεννησόμενον σπείρεις," οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ἄλλη ἂντ' ἄλλης οὐσίας ἀνίσταται, ἀλλ' ὅτι βελτίων, ὅτι

389 λαμπροτέρα. "Ἐκάστῳ γὰρ, φησί, τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα."

Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τὴν διαφορὰν εἰσάγει τῆς τότε ἐσομένης ἀναστάσεως. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ σῖτος σπείρεται καὶ πάντες στάχυες ἀνέρχονται, διὰ τοῦτο νομίσῃς καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἰσοτιμίαν εἶναι. Μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ ἐν τοῖς σπέρμασι μία τάξις, ἀλλὰ τὰ μὲν τιμιώτερα, τὰ δὲ κατα-

6 v. 38.

^c καὶ καινοῦ] κάκεινον F. ^f ἐπεὶ F. ^e καὶ ἐρμ. τί ἐστίν] τίς (τί ex coit. A.) ἐστὶ καὶ ἐρμηνεύοντος A. E. ^h οἶονεὶ F. ⁱ ἔχον F. (non Cat.) ^k καὶ τὸ θελ. F. ^l σῶμα] + πλὴν οὐκ ἀρκεῖται E. ^m ἂντ' ἄλλης pro ἀντὶ ἄλλης E. Cat.

δεέστερα. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἐκάστῳ τὸ ἴδιον σῶμα.”
 ἢ Πλὴν οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλ’ ἐτέραν ζητεῖ διαφορὰν μεῖζονα
 καὶ σαφεστέραν. Ἰνα γὰρ μὴ ἀκούσας, ὑπερ ἔφην, ὅτι πάντες
 ἀνίστανται, πάντας τῶν αὐτῶν ἀπολαύειν νομίσης, ὁ προκατε- B
 βάλετο μὲν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῆς ἐννοίας ταύτης τὰ
 σπέρματα, εἰπὼν, “Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι” ἐργάζε-
 ται δὲ αὐτὸ σαφέστερον καὶ ἐνταῦθα πάλιν λέγων, “Οὐ πᾶσα
 σὰρξ ἡ αὐτή.” Τί λέγω γάρ, φησὶν, ἐπὶ τῶν σπερμάτων;
 ἐπὶ τῶν σωμάτων γυμνᾶσθωμεν αὐτὸ τοῦτο, περὶ ὧν ὁ λόγος
 ἡμῖν νῦν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων, “Ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη
 δὲ σὰρξ κτηνῶν, καὶ ἄλλη πτηνῶν, καὶ ἄλλη ἰχθύων. ⁸Καὶ
 σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἄλλ’ ἐτέρα μὲν ἢ τῶν C
 ἐπουρανίων δόξα, ἐτέρα δὲ ἢ τῶν ἐπιγείων. Ἄλλη δόξα ἡλίου,
 καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ
 ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.” Καὶ τί βούλεται αὐτῷ ταυτὶ τὰ
 ῥήματα; Τίνος ἕνεκεν ἐκ τῆς ἀναστάσεως τῆς τῶν σωμάτων εἰς
 τὸν περὶ ἀστέρων καὶ ἡλίου λόγον ἐξέπεσεν; Οὐκ ἐξέπεσεν,
 οὐδὲ ἀπερράγη τῆς ὑποθέσεως, ἀπαγε, ἀλλ’ ἔτι αὐτῆς ἔχεται.
 (522) Ἐπειδὴ γὰρ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως κατεσκεύασε λόγον,
 δείκνυσιν λοιπὸν ὅτι πολλὴ τῆς δόξης τότε ἡ διαφορὰ, εἰ καὶ ἡ
 ἀνάστασις μία. Καὶ διαιρεῖ εἰς δύο τὸ πᾶν τέως, εἰς τὰ
 ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. Ὅτι μὲν γὰρ τὰ σώματα ἀνί-
 σταται, ἔδειξε διὰ τοῦ σίτου· ὅτι δὲ οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ δόξῃ D
 πάντα, δείκνυσιν ἐνταῦθεν. Ὡς περ γὰρ τὸ ἀπιστεῖν τῇ ἀνα-
 στάσει, ὑπτίους ποιεῖ, οὕτω πάλιν ῥαθύμους τὸ νομίζειν πάντας
 τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι. Διόπερ ἀμφοτέρω διορθοῦται. Καὶ
 τὰ μὲν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπῆρτισε, τούτου δὲ ἄρχεται νῦν.
 Καὶ ποιήσας δύο τάγματα δικαίων ἅτε καὶ ἀμαρτωλῶν, αὐτὰ
 τὰ δύο ταῦτα εἰς πολλὰ πάλιν κατατέμνει μέρη, δεικνύς ὅτι
 οὔτε δίκαιοι καὶ ἀμαρτωλοὶ τῶν αὐτῶν τεύχονται, οὔτε δίκαιοι
⁸δικαίοις πάντες ὁμοίως, οὔτε ἀμαρτωλοὶ ἀμαρτωλοῖς. Ποιεῖ
 τοίνυν ἑπῶτον μίαν τομὴν δικαίων καὶ ἀμαρτωλῶν λέγων,
 “Σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια” διὰ μὲν τῶν ἐπιγείων E
 τούτους αἰνιττόμενος, διὰ δὲ τῶν ἐπουρανίων ἐκείνους. Ἐἵτα
 λοιπὸν τῶν ἀμαρτωλῶν διαφορὰν πρὸς ἀμαρτωλοὺς εἰσάγει,
 λέγων, “Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σὰρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἰχθύων,
 ἄλλη δὲ πτηνῶν καὶ κτηνῶν.” Καίτοι πάντα σώματα, ἀλλὰ τὰ

7 v. 39.

8 v. 40, 41.

ⁿ πλὴν] + ἀλλ' E. ^o προκατεβάλλετο E. ^v αὐτῇ] + σὰρξ Edd. σὰρξ
 om. E. et a pr. man. A. cum Mosquensi utroque. ⁹ Enclitica accessit ex
 nostris omnibus. ^t ὅτι] ὡς F. ⁸ δικαίοις πάντες pro πάντες δικαίοις
 omnes. ^t πρώτων F. πρώτων Edd.

TOM. II.

3 X

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲν ἐν πλείονι, τὰ δὲ ἐν ἐλάττωι εὐτελεία· καὶ ἐν ζωῇ δὲ
 390 ομοίως, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κατασκευῇ. Καὶ εἰπὼν τοῦτο, ἀνα-
 βαίνει πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων· “Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ
 ἄλλη δόξα σελήνης.” Ὡς περ γὰρ ἐν τοῖς ἐπιγείοις σώμασι
 διαφορὰ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ διαφορὰ, οὐχ ἡ τυ-
 χούσα, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων. Οὐ γὰρ ἡλίῳ πρὸς
 σελήνῃ, οὐδὲ σελήνῃ πρὸς ἡστέρας διαφορὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ
 ἀστράσι πρὸς ἡστέρας. Εἰ γὰρ καὶ πάντα ἐν οὐρανῷ, ἀλλὰ τὰ
 μὲν πλείονος, τὰ δὲ ἐλάττωος μετέχει δόξης. Τί τοίνυν ἐντεῦθεν
 καταμανθάνομεν; “Ὅτι εἰ καὶ ἐν βασιλείᾳ πάντες, οὐ πάντες τῶν
 αὐτῶν ἀπολαύσονται· καὶ εἰ πάντες ἐν γενέσει οἱ ἁμαρτωλοὶ, οὐ
 B πάντες τὰ αὐτὰ ὑπομενοῦσι. Διὸ “καὶ ἐπήγαγεν” 9· “Ὅτω καὶ
 ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.” Οὕτω, πῶς; Ἐν διαφορᾷ πολλῇ.

Εἰτα ἁφείς τοῦτον τὸν λόγον ὡς ἀρκούντως ἀπαδειχθέντα,
 πάλιν ἐπ’ αὐτὴν τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀποδείξιν καὶ τὸν τρόπον
 ἔρχεται, λέγων· “Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.”
 Καὶ θεὰ συνέειπεν. Ἐπὶ μὲν τῶν σπερμάτων τῶ τῶν σωμάτων
 ἐχρήσατο ὀνόματι λέγων, “Οὐ ζωοποιεῖται, εἰ μὴ ἀποθάνῃ”
 ἐπὶ δὲ τῶν σωμάτων τῇ τῶν σπερμάτων προσηγορίᾳ, λέγων,
 “Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.” Οὐκ εἶπε,
 φύεται, ἵνα μὴ τῆς γῆς ἔργον νομίσης, ἀλλ’, “ἐγείρεται.”
 C Σπορὰν δὲ ἐνταῦθα, οὐ τὴν γενέσειν ἡμῶν λέγει τὴν *ἐν μήτρᾳ,
 ἀλλὰ τὴν ταφὴν τὴν ἐν τῇ γῇ, τῶν τετελευτηκότων σωμάτων
 τὴν διάλυσιν, τὴν τέφραν. Διὸ εἰπὼν, “Σπείρεται ἐν φθορᾷ,
 ὁ ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ,” ἐπήγαγε 10· “Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ.”
 Τί γὰρ εἰδεχθέστερον νεκροῦ διαρρύνετος; “Ἐγείρεται ἐν
 δόξῃ” σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ. Οὕτω γὰρ ἡμέραι τριάκοντα,
 καὶ τὸ πᾶν ἀπώλετο· καὶ κατασχεῖν ἑαυτὴν ἡ σὰρξ οὐ δύναται,
 οὐδὲ πρὸς μίαν ἀρκέσαι ἡμέραν. “Ἐγείρεται ἐν δυνάμει.”
 Τότε γὰρ 2 οὐδὲν αὐτοῦ περίεσται λοιπόν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ
 ἐκεῖνων ἐδεήθη τῶν ὑποδειγμάτων, ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες
 D πολλοὶ, ὅτι ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ δόξῃ καὶ δυνάμει ἐγείρονται,
 νομίσωσι μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῶν ἀνισταμένων. Πάντες
 μὲν γὰρ ἀνίστανται, καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἐν
 δόξῃ ταύτῃ τῇ τῆς ἀφθαρσίας· οὐ μέντοι τῆς τιμῆς 3 τῆς αὐτῆς
 οὐδὲ τῆς ἀσφαλείας πάντες. 11· “Σπείρεται σῶμα ψυχικόν,
 ἐγείρεται σῶμα 4 πνευματικόν.” Τί λέγεις; τοῦτο δὲ οὐ πνευ-

9 v. 42.

10 v. 43.

11 v. 44.

v ἡστέρας] τὰ ἡστέρα F.

w καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus.

x ἐν τῇ μήτρᾳ A.

y ἐγ. ἐν ἀφθ. ἐπήγαγε] ἐπήγαγεν, ἐγ. ἐν ἀφθ. F.

z οὐδὲν

αὐτοῦ omnes. αὐτοῦ οὐδὲν Edd.

a τῆς αὐτῆς om. E. τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς]

μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς F.

b πνευματικόν] + ἔστι σῶμα ψ. καὶ ἔστι σ. πνευμα-

τικόν Edd. contra fidem librorum omnium.

ματικόν; ^cΠνευματικὸν μὲν, ἀλλ' ἐκεῖνο πολλῶ πλέον. Νῦν μὲν γὰρ καὶ ἀφίπταται τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πολλάκις ἡ πολλὴ χάρις, ἁμαρτανόντων μεγάλα τινῶν, καὶ τοῦ πνεύματος δὲ παρόντος ^dτῆς ψυχῆς ἡ ζωὴ τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ τοιοῦτο ^Eκενὸν ἔστι τούτου χωρὶς· τότε δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διηνεκῶς (523) παραμένει τῇ σαρκὶ τῶν δικαίων, καὶ αὐτοῦ ἔσται τὸ κράτος παρούσης καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ γάρ τι τοιοῦτον ἠνίξατο, εἰπὼν, “πνευματικόν,” ἢ ὅτι κουφότερον ἔσται καὶ λεπτότερον, καὶ οἶον καὶ ἐπ' αἵματος ὀχεῖσθαι, μᾶλλον δὲ ἀμφοτέρα. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς τῷ λόγῳ, ὅρα τὰ ἐπουράνια σώματα τὰ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαρκῆ τέως καὶ ἐν ^eἀγῆρατῳ λήξει μένοντα, καὶ πιστευσον ἐντεῦθεν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ποιῆσαι καὶ ταῦτα τὰ φθαρτὰ ἀφθαρτα καὶ πολλῶ βελτίω τῶν ὁρωμένων. 391

¹²“Οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν.” Καίτοι τὸ μὲν γέγραπται, τὸ δὲ οὐ γέγραπται· πῶς οὖν εἶπεν, ὅτι γέγραπται; Ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ μετέφρασεν· ὑπερ ἔθος αὐτῷ συνεχῶς ποιεῖν. Καὶ γὰρ ἔθος τοῦτο ^fπροφητικόν. Καὶ γὰρ τὴν Ἱερουσαλὴμ ¹³πόλιν δικαιοσύνης ἔφησεν ὁ προφήτης κληθήσεσθαι, καὶ οὐκ ἐκλήθη. Τί οὖν; ἐψεύσατο ὁ προφήτης; Οὐδαμῶς· τὴν γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων ἐκβασιν λέγει. Καὶ τὸν Χριστὸν δὲ ^BἘμμανουήλ· καὶ οὐδὲ αὐτὸς οὕτω κέκληται, ἀλλὰ τὰ πράγματα ταύτην ἀφίησι τὴν φωνήν. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “Ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν.” Ταῦτα δὲ εἶπεν, ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης τὰ σύμβολα ἤδη καὶ τὰ ἐνέχυρα ἔφθασε, τῆς μὲν ^hπαρούσης ὁ Ἀδὰμ, τῆς δὲ μελλούσης ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ χρηστότερα ἐν ἐλπίσι τίθησι, δείκνυσιν τὴν ἀρχὴν ἤδη ἐκβεβηκυῖαν, καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὴν πηγὴν φανείσαν. Εἰ δὲ ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ πᾶσι καταδήλος, οὐδὲν δεῖ περὶ τῶν καρπῶν ἀμφιβάλλειν. Διὸ λέγει, “Ὁ ^Cἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν” καὶ ἀλλαχοῦ ¹⁴ἰδὲ, “Ζωοποιήσει τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.” Ἄρα τοῦ πνεύματος τὸ ζωοποιεῖν. Ἔτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ, διὰ τί πρεσβύτερα τὰ χεῖρονα, καὶ τὰ μὲν ὅλα ἐξέβη ^kτὰ ψυχικὰ, οὐ μέχρι τῆς ἀπαρχῆς, τὰ δὲ ἕως τῆς ἀπαρχῆς μόνον; δείκνυσιν ὅτι καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐκατέρων οὕτω

12 v. 45.

13 Esai. i. 26.

14 Rom. viii. 11.

^c πνευματικὸν μὲν om. F. Habet Cat. Statim μένοντα omnes. διαμένοντα Edd. ^d γέγραπται om. F. ^e ἀγῆρατῳ F. ^f προφητικὸν omnes. προφήτου Edd. ^h παρούσης] + ζωῆς F. ⁱ δε om. F. ^k τὰ δε ψ. F.

^d Vid. Annot.^e ἀγῆρατῳ F.^f γέγραπται om. F.^h παρούσης]ⁱ δε om. F.

διετάγησαν. ¹⁵“ Οὐ γὰρ πρῶτον, φησὶ, τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.” Καὶ οὐ λέγει, διὰ τί, ἀλλ’ ἀρκεῖται τῇ τοῦ θεοῦ διατάξει, τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων D ψῆφον ἔχων μαρτυροῦσαν τῇ ἀρίστῃ τοῦ θεοῦ οἰκονομίᾳ, καὶ δεικνὺς ὅτι ἐπὶ τὸ βέλτιον αἰετὰ τὰ ἡμέτερα πρόεισιν, ἅμα κἀν-
τεῦθεν πιστούμενος τὸν λόγον. Εἰ γὰρ τὰ ἐλάττωνα ἐξέβη, πολλῶ μᾶλλον τὰ βελτίω προσδοκᾷ χρή.

¹Ἐπεὶ οὖν τοιούτων μέλλομεν ὑπολαβεῖν ἀγαθῶν, εἰς ταύτην ἑαυτοὺς κατατάζομεν τὴν τάξιν, ^mτὴν κατὰ τὸν ἥλιον λάμπουσαν καὶ μὴ κλαίωμεν τοὺς ἀπιόντας, ἀλλὰ τοὺς κακῶς τὸν βίον καταλύνοντας. Ἐπεὶ καὶ γεωργὸς, ὅταν ἴδῃ τὸν σῖτον διαλυόμενον, οὐ θρηνεῖ· ἀλλ’ ἕως μὲν ἂν βλέπῃ στερεὸν ἐν τῇ E γῇ μένοντα, δέδοικε καὶ τρέμει· ἐπειδὰν δὲ ἴδῃ διαλυθέντα, χαίρει. Ἀρχὴ γὰρ τῆς μελλούσης σπορᾶς ἡ διάλυσις. Οὕτω καὶ ἡμεῖς τότε χαίρωμεν, ὅταν πέσῃ ἡ οἰκία ἡ φθαρτή, ὅταν σπαρῇ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ σποράν τὴν ταφὴν ἐκάλεσε· καὶ γὰρ αὕτη βελτίων ἡ σπορά. Ἐκείνη μὲν γὰρ διαδέχονται θάνατοι καὶ πόνοι καὶ κίνδυνοι καὶ φροντίδες, ταύτην δὲ, ἂν ὀρθῶς βιωμεν, στέφανοι καὶ βραβεῖαι· καὶ τὴν μὲν 392 φθορὰ καὶ θάνατος, τὴν δὲ ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία καὶ τὰ μυρία ἀγαθά. Ἐπ’ ἐκείνης τῆς σπορᾶς συμπλοκαὶ καὶ ἡδοναὶ καὶ ὕπνος, ἐπὶ ταύτης δὲ φωνὴ μόνον ἐκ τῶν αἰρανῶν καταβαίνουσα, καὶ πάντα ἀθρώως τελεσφορεῖται. Καὶ ὁ ἀνιστάμενος οὐκέτι λοιπὸν ἐπὶ βίον ἄγεται πολύμοχθον, ἀλλ’ εἴθα ἀπέδρα ὁδὴν ⁿκαὶ λύπην καὶ στεναγμόν. Εἰ ^oδὲ καὶ προστασίαν ἐπιζητεῖς, καὶ διὰ τοῦτο θρηνεῖς τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὸν κοινὸν πάντων προστάτην καὶ σωτῆρα καὶ εὐεργέτην κατάφυγε τὸν θεόν, ἐπὶ τὴν ἄμαχον συμμαχίαν, ἐπὶ τὴν εὐκολον βοήθειαν, ἐπὶ B τὴν διαρκῆ σκέπην τὴν πανταχοῦ παροῦσαν καὶ ^pπανταχόθεν ἡμᾶς τειχίζουσαν. Ἄλλ’ ἡ συνήθεια ποθεῖν καὶ ἐπέραστον. Οἶδα κἀγὼ· ἀλλ’ ἂν ἐπιτρέψῃς τῷ λογισμῷ τὸ πάθος, καὶ λογίσῃ πρὸς ἑαυτὴν τίς ὁ λαβὼν, καὶ ὅτι γενναίως ^qἐνεγκὼν θυσίαν τὴν γνώμην ἀναφέρεις τῷ θεῷ, καὶ τοῦτο τὸ κῆμα δυνήσῃ διαδραμεῖν, καὶ ὅπερ ὁ χρόνος ^rἐργάζεται, τοῦτο ἡ φιλοσοφία ποιήσει· ἂν δὲ καταμαλακισθῇς, λήξει μὲν τῷ χρόνῳ τὸ πάθος, σοὶ δὲ οὐδὲνα τὸν μισθὸν οἴσει. Μετὰ δὲ τῶν

¹⁵ v. 46.

¹ HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτῶντας, ἀλλὰ μνήμας καὶ προσευχὰς καὶ ἐλεημοσύνας ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, εἶγε βουλοίμεθα τοὺς τοὺς ὀφειλῆσαι. Veron. ^m Haec τὴν κατὰ τὸν ἥλιον λάμπουσαν, quae vulgo absunt, accesserunt ex libris omnibus et Interp. ⁿ καὶ λύπην om. F. Sed cf. Esai. xxxv. 10. ^o δὲ assumptum ex omnibus. ^p πάντοθεν F. ^q ἐνεγκούσα F. Vulgatum tuetur Eclog. (Tom. xii. p. 761 B.) ^r οὐκ ἐργάζεται Eclog.

λογισμῶν τούτων καὶ παραδείγματα σύλλεγε, τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς. Ἐνόησον ὅτι ὁ Ἀβραὰμ C κατέσφαξε τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὔτε ἐδάκρυσεν, οὔτε πικρὸν ῥῆμα ἐξέβαλεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος Ἀβραὰμ, φησὶν, ἦν. Καὶ μὴν σὺ ἐπὶ μείζονα ἐκλήθης σκάμματα. Ὁ δὲ Ἰωβ ἠλγησε μὲν, τοσοῦτον δέ, ὅσον εἰς πατέρα φιλόπαιδα καὶ σφόδρα κηδόμενον τῶν ἀπελθόντων ὡς ἂν γε νῦν ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐχθρῶν καὶ πολέμιων ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ, εἴ τινος εἰς βασιλεία ἀπενεχθέντος καὶ στεφανωθέντος, ἔκοπτες σαντὸν καὶ ἐθρήνεις, φίλον ἂν σε τοῦ στεφανωθέντος ἔφην εἶναι, ἀλλ' ἐχθρὸν σφόδρα καὶ πολέμιον. Ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἐκεῖνον θρηνῶ, φησὶν, ἀλλ' ἑμαυτόν. D Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φιλοῦντος, τὸ θέλειν ἔτι ἐναγώνιον εἶναι ἐκεῖνον διὰ σαντὸν, καὶ ὑποκεῖσθαι τῇ ἀδελφῇ τοῦ μέλλοντος, παρὸν στεφανοῦσθαι καὶ προσαρμεῖν, ἢ πελάγιον σαλεύειν, ἔξον ἐν λιμένι εἶναι. Ἀλλ' οὐκ οἶδα ἔπου κεχώρηκε, φησί. Διὰ τί οὐκ οἶδας, εἶπέ μοι; Εἴτε γὰρ ὀρθῶς ἐβίου εἴτε ἐτέρως, δῆλον πού χωρήσει. Δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτα κόπτομαι, φησὶν, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε. Σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἁπελθόντα ἐθρήνεις, ζῶντα ἠπλάσαι ἐχρῆν καὶ ῥυθμίσαι ἄλλα τὰ σαντοῦ σὺ πανταχοῦ σκοπεῖς, οὐ τὰ ἐκεῖνου. E Εἰ δὲ καὶ ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ χαίρειν, ὅτι ἐνεκόπη τὰ ἁμαρτήματα, καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ, καὶ βοηθεῖν, ὡς ἂν οἷόν τε ἦ, οὐ δάκρυσιν, ἀλλ' εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις καὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσφοραῖς. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ταῦτα ἐπινενόηται, οὐδὲ εἰκὴ μνήμην ποιούμεθα τῶν ἀπελθόντων ἐπὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἠπρόσιμεν, δεόμενοι τοῦ ἁγίου τοῦ κειμένου τοῦ λαβόντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τις ἂν αὐτοῖς ἐντεῦθεν γένηται παραμυθία. Οὐδὲ μάτην ὁ παρεστὼς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελουμένων βοᾷ 393 ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελούντων. Εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτῶν αἱ μνεῖαι ἐγίνοντο, οὐδ' ἂν ταῦτα ἐλέχθη. Οὐ γὰρ ἐστὶ σκηνὴ τὰ ἡμέτερα, μὴ γένοιτο· πνεύματος γὰρ διατάξει ταῦτα ἡγίνεται. Βοηθῶμεν τοίνυν αὐτοῖς, καὶ μνείαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελῶμεν. Εἰ γὰρ τοὺς παῖδας τοῦ Ἰωβ ἐκάθαιρεν ἢ τοῦ πατρὸς θυσία, τί ἀμφιβάλλεις, εἰ καὶ ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων προσφερόντων γίνεται τις αὐτοῖς παραμυθία; Εἴωθε γὰρ ὁ θεὸς καὶ ἐτέροις

^a ἑαυτοῦ pro αὐτοῦ omnes. ^t πού omnes. ποῖ vulgo. ^x τὸν ἀπελθόντα Eclog. ^w πλάσαι] Sic A.F. formare Interp. μεταπλάσαι vulgo. διαπλάσαι Eclog. ^z καὶ om. F. ^y οὐ δάκρυσιν] Sic F. et Floril. p. 552. (Tom. xii. p. 676 C.) secundum conjecturam Savilii. non lacrymis Interp. Edebatur οὐ δακρύνειν. In Eclog. exstat οὐ τῷ δακρύνειν. ^z προσίμεν A.E. Eclog. ^a αὐτοῖς ἐντεῦθεν pro ἐντεῦθεν αὐτοῖς omnes. ^b γίνεται] τελείται F.

Βὺντὲρ ἑτέρων χαρίζεσθαι. Καὶ τοῦτο ἑδείκιν ὁ Παῦλος λέγων,
 16. "ἵνα ἔν πολλῶ προσώπῳ τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν
 εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν." Μὴ δὲ ἀποκάμωμεν τοῖς ἀπελθοῦσι
 βοηθοῦντες, καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἀξιοῦντες εὐχὰς
 ὑπὲρ αὐτῶν τελείσθαι. Καὶ γὰρ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης
 κείται καθάρσιον. Διὰ τοῦτο θαρροῦντες ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης
 δεόμεθα τότε, καὶ μετὰ μαρτύρων αὐτοὺς καλοῦμεν, μετὰ ὁμο-
 λογητῶν, μετὰ ἱερέων. Καὶ γὰρ ἐν σώμα ἔσμεν ἅπαντες, καὶ
 λαμπρότερα μέλη μελῶν καὶ δυνατὸν πάντοθεν συγγνώμην
 C αὐτοῖς συναγαγεῖν, ἀπὸ τῶν εὐχῶν, ἀπὸ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν δώρων,
 ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῶν καλουμένων. Τί τοίνυν ἀλλαγίς, τί δὲ θρη-
 νεῖς, ὅποτε τοσαύτην δυνατὸν συγγνώμην συναγαγεῖν τῷ
 ἀπελθόντι; Ἄλλ' ὅτι σὺ γέγονας ἔρημος, καὶ προστάτην
 ἀπώλεσας; Ἀλλὰ μηδέποτε τοῦτο εἶπες· οὐδὲ γὰρ τὸν θεὸν
 ἀπώλεσας. Ὡστε ἕως ἂν τοῦτον ἔχῃς, καὶ ἀνδρὸς ἡ αὐτὸς ἔσται
 σοι μεῖζων, καὶ πατὴρ, καὶ παιδὸς, καὶ κηδεστοῦ· καὶ γὰρ καὶ
 ζώντων ἐκείνων, οὗτος ἦν ὁ τὰ πάντα ποιῶν. Ταῦτα τοίνυν
 ἐννόει, καὶ λέγε κατὰ τὸν Δαυὶδ, 17. "Κύριος φωτισμός μου καὶ
 D σωτὴρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;" Εἰπέ, σὺ εἰ ὁ πατὴρ τῶν ὀρ-
 φανῶν, καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν· καὶ ἐτίσπασαι αὐτοῦ τὴν
 βοήθειαν, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἔξεις νῦν προνοοῦντα ἢ πρότερον,
 ὅσον ἐν μεῖζονι κατέστης ἀπορία. Ἀλλὰ παιδίον ἀπώλεσας;
 Οὐκ ἀπώλεσας, μὴ λέγε· ὕπνος τὸ πρᾶγμα ἔστιν, οὐ θάνατος,
 μετὰστασις, οὐκ ἀπώλεια, ἀποδημία ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ
 τὰ βελτίω. Μὴ δὲ παρόξυνε τὸν θεόν, ἀλλ' ἴλω ποιεῖ. Ἄν
 γὰρ ἐνέγκῃς γενναίως, ἔσται τις κἀντεῦθεν τῷ ἀπελθόντι καὶ
 σοι παραμυθία· ἂν δὲ τοῦναντίον ποιῇς, μᾶλλον ἐξάπτεις τὴν
 E ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Καὶ γὰρ εἰ παιδὸς μαστιχθέντος ὑπὸ δεσπό-
 του, σὺ παρεστὼς ἔδυσχέρανας, μεζόνως ἂν παρώξυνας κατὰ
 ὁσεαυτοῦ τὸν δεσπότην. Μὴ δὲ ποιεῖ τοῦτο, ἀλλ' εὐχαρίστει,
 ἵνα σοι καὶ ταύτη σκεδασθῇ τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας. Εἰπέ κατὰ
 τὸν μακάριον ἐκείνον, 18. "Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο."
 Ἐννόησον ὅσοι μᾶλλον ἴσου εὐαρεστοῦντες οὐδὲ ἔλαβον τὴν
 ἀρχὴν παῖδας, οὐδὲ πατέρες ἐκλήθησαν. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, φησὶν,
 ἐβουλόμην· καὶ γὰρ βέλτιον ἦν μὴδὲ πείραν σχεῖν, ἢ μετὰ τὸ
 γεύσασθαι τῆς ἡδονῆς ἐκπεσεῖν. Μὴ, παρακαλῶ, μὴ λέγε

16 2 Cor. i. 11.

17 Psal. xxvi. 1.

18 Job. i. 21.

c δείκνυσιν F. d ἐκ πολλῶν προσώπων F. e Vid. Annot. f κἀν] εἰ
 καὶ F. g ὅποτε τ. δυνατὸν] τοσαύτην δυνατὸς ὢν F. h οὗτος F. i καὶ
 om. E. Mox τὰ om. F. k ἐπὶ] πρὸς F. l ἴλω] Eclog. et ex corr. A.
 m ποιῇς aberat, inuitis libris et Eclog. n ἔδυσχέρανες F. Mox παρώξυνες
 A. F. o σεαυτοῦ E. Eclog. p σου, quod vulgo abest, habent A. E. Eclog.

ταῦτα, μὴ παροργίσῃς καὶ ταύτη τὸν δεσπότην· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν
 ὧν ἔλαβες, εὐχαρίστησον· ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ εἰς τέλος ἔχεις,
 δόξαζε. Οὐκ εἶπεν ὁ Ἰωβ, ὅτι βέλτιον ἦν μὴ λαβεῖν, τοῦτο ὁ 394
 σὺ λέγεις ἀγνωμόνως, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἡχαρίσται λέγων,
 “Ὁ κύριος ἔδωκε,” καὶ ὑπὲρ τούτων ἡλόγει λέγων, “Ὁ κύριος
 ἀφείλετο” εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον ἕως τῶν αἰῶνας.”
 Καὶ τὴν γυναῖκα οὕτως ἐπεστώμιζε δικαιολογούμενος πρὸς
 αὐτήν, καὶ τὰ θαυμαστὰ ἐκεῖνα φθεγγόμενος ῥήματα· 19 “Εἰ
 τὰ μὲν ἀγαθὰ ἔδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ δὲ κακὰ οὐχ ὑποίσο-
 μεν;” Καίτοιγε μετὰ ταῦτα χαλεπώτερος γέγονεν ὁ πειρα· B
 σμός· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲ οὕτως ἐξελύετο, ἀλλ' ὁμοίως ἔφερε
 γενναίως, καὶ ἐδόξαζε. Τοῦτο καὶ σὺ ποιεῖ, καὶ λογίζου πρὸς
 ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ἔλαβεν, ἀλλ' ὁ θεός· ὁ θεὸς ὁ
 ποιήσας, ὁ μᾶλλον σου κηδόμενος, καὶ τὸ συμφέρον εἰδὼς, οὐ
 πολέμιός τις οὐδὲ ἐπίβουλος. “Οἶρα πόσοι ζῶντες ἀβίωτον τὸν
 βίον τοῖς γονεῦσιν ἐποίησαν. Τοὺς δὲ γενναίους οὐχ ὀρᾷς;
 φησὶν. Ὁρῶ καὶ τούτους, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀσφαλέστερα τὰ
 κατὰ τὸν παῖδα τὸν σόν. Εἰ γὰρ καὶ εὐδοκιμοῦσιν, ἀλλ' ἐν
 ἀδῆλῳ τὰ τοῦ τέλους αὐτῶν· ὑπὲρ δὲ ἐκείνου λοιπὸν οὐ δέδοικας C
 οὐδὲ τρέμεις μή τι πάθῃ, ἢ μεταβολὴν τινα δέξηται. Ταῦτα
 καὶ ἐπὶ γυναικὸς λογίζου καλῆς καὶ οἰκουροῦ, καὶ ὑπὲρ πάντων
 εὐχαρίσται τῷ θεῷ, καὶ ἀπολέσῃς γυναῖκα, ὁ δόξαζε. Ἴσως σε
 εἰς ἐγκράτειαν ὡς ἀγαγεῖν βούλεται ὁ θεός, ἐπὶ μείζονα καλεῖ
 σκάμματα, ἐλευθερώσαι σε τοῦ δεσμοῦ ἠθέλησεν. Ἄν οὕτω
 φιλοσοφῶμεν, καὶ ὡς τὴν παρούσαν κερδανούμεν εὐθυμίαν, καὶ
 τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ὡς στεφάνων, ὧν γένοιτο πάντας
 ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ MB.

1^ο Ο πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ D
 κύριος ἐξ οὐρανοῦ.

^a Ἐπειδὴ ψυχικὸν εἶπε πρῶτον καὶ πνευματικὸν δεύτερον,

19 Joh. ii. 10.

1 Cor. XV. v. 47.

^q εἰς τοὺς αἰῶνας] ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα F. ὁ δὲ om. F. Eclog.
^{*} ἑαυτὸν πρὸ σεαυτοῦ A.E. Eclog. ὁ θεός om. F. Eclog. Idem casu ac-
 cidit apud Mor. Ben. ὁ δόξαζε] Sic libri omnes et Eclog. εὐχαρίσται Edd.
^w ἀναγαγεῖν Eclog. ἀγαγεῖν post βούλεται transp. A. post θεός F. ὡς τὴν π.
 κερδανούμεν εὐθυμίαν] τῆς παρούσης περιεσόμεθα ἀθυμίας F. τὴν π. εὐθ. κερδα-
 νοῦμεν Edd. ὡς στεφάνων] ἀγαθῶν E. HOM. XLII. ὁ ἐπειδὴ] ἀλλ'
 ἐπειδὴ F.

πάλιν ἄλλην τίθησι διαφορὰν, χοῖκὸν λέγων καὶ ἐπουράνιον.
 Ἡ μὲν γὰρ πρώτη τοῦ παρόντος ἦν βίου καὶ τοῦ μέλλοντος·
 αὕτη δὲ τοῦ πρὸ τῆς χάριτος καὶ τοῦ μετὰ τὴν χάριν. Τέθεικε
 δὲ αὐτὴν εἰς πολιτείαν ἀρίστην ¹λέγων. Ἵνα γὰρ, ὅπερ
 ἔφην, μὴ τῇ ἀναστάσει θαρροῦντες ἀμελῶσι βίου καὶ ἀκριβείας.
 Εἰς πάλιν καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιεῖ, καὶ παρακαλεῖ εἰς
 ἀρετὴν, λέγων. “Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοῖκός, ὁ δεύτερος
 ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ,” τὸ πᾶν ἄνθρωπον καλῶν, καὶ
 τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ κρείττονος, τὸν δὲ ἀπὸ τοῦ χείρονος ὀνομάζων.
 2 “Ὅσος ὁ χοῖκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοῖκοί.” οὕτως ἀπολοῦνται καὶ
 τελευτήσουσιν. “Ὅσος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουρά-
 νιοι” οὕτω μενοῦσιν ἀθάνατοι καὶ λάμποντες. Τί οὖν; οὐχὶ
 καὶ οὗτος ἀπέθανεν; Ἀπέθανε μὲν, ἀλλ’ οὐδὲν ἐντεῦθεν παρε-
 βλάβη, ἀλλὰ καὶ ταύτη τὸν θάνατον κατέλυσεν. Εἶδες πῶς
 κἀντεῦθεν τῷ θανάτῳ τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως συνέστησε δόγμα;
 395 Ἐχων γὰρ, ὅπερ ἔφην εἰπὼν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν κεφαλὴν,
 φησί, μὴ ἀμφίβαλλε περὶ τοῦ σώματος παντός. Πλὴν καὶ τὴν
 περὶ πολιτείας ἀρίστης ἐντεῦθεν γυμνάζει παραίνεσιν, ὑποδεί-
 γματα ὑψηλοῦ καὶ φιλοσόφου βίου, καὶ οὐ τοιούτου τιθείς, καὶ
 τούτων ἀμφοτέρων παράγων τὰς ἀρχάς, τοῦ μὲν τὸν Χριστὸν,
 τοῦ δὲ τὸν Ἀδάμ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς εἶπεν, “ἐκ γῆς,”
 ἀλλὰ, “χοῖκός,” τουτέστι, παχὺς, τοῖς παροῦσι προσηλωμένος·
 καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τουναντίον, “ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.”
 Εἰ δὲ λέγοιεν τινες διὰ ταῦτο μὴ ἔχειν τὸν κύριον σῶμα, διὰ
 B τὸ, “ἐξ οὐρανοῦ,” εἰρησθαι, ἱκανὰ μὲν καὶ τὰ εἰρημένα πάλαι
 ἐμφράξαι αὐτῶν τὰ στόματα, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἐντεῦθεν
 αὐτοὺς ἐπιστομίσαι. Τί γάρ ἐστιν, “ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ;”
 τὴν φύσιν λέγει, ἢ τὴν ἀρίστην πολιτείαν; Παντί που δῆλον,
 ὅτι τὴν πολιτείαν. Διὸ καὶ ἐπάγει, 3 “Καθὼς ἐφορέσαμεν
 τὴν εἰκόνα τοῦ χοῖκοῦ” τουτέστι, καθὼς φαῦλα ἐπράξαμεν
 “φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουραίνου” τουτέστιν, ἀρίστα
 πράξωμεν. Χωρὶς δὲ τούτων, κάκεινό σε ἡδέως ἂν ἐροίμην
 περὶ φύσεως εἰρηται, “ὁ ἐκ γῆς χοῖκός,” καί, “ὁ κύριος ἐξ
 4 οὐρανοῦ;” Ναί, φησί. Τί οὖν; χοῖκός μόνον ἦν ὁ Ἀδάμ, ἢ
 C καὶ ἄλλην τινὰ εἶχεν οὐσίαν συγγενῇ τοῖς ἄνω καὶ τοῖς ἀσωμά-
 τοις, ἢ ψυχὴν καλεῖ ἢ γραφὴ καὶ πνεῦμα; Παντί που δῆλον,
 ὅτι καὶ ταύτην. Οὐκοῦν οὐδὲ ὁ κύριος ἄνωθεν ἦν μόνον, εἰ καὶ
 ἐξ οὐρανοῦ λέγοιτο, ἀλλὰ καὶ σάρκα ἀνειλίσφει. Ὁ δὲ λέγει,

2 v. 48.

3 v. 49.

¹ λέγων] ἐνάγων F. Gal.
 ἀρίστης). ἀρίστην vulgo.
 ἀνωθεν E. ἦν ἂν, μόνον Edd.

² ἀρίστης F. (sed minus apte πλήν καὶ τῆς π. π.
³ οὐρανῶν F. ⁴ ἀνωθεν ἦν μ. A.F. ἦν μόνον

τοιούτον ἐστὶ. “Καθὼς ἐφარέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκου,” τὰς πονηρὰς πράξεις, “φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου,” τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ δὲ περὶ φύσεως ἦν ὁ λόγος, οὐ παρακλήσεως ἐδεῖτο τὸ πρᾶγμα οὐδὲ συμβουλῆς ὥστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι περὶ πολιτείας τὸ ἡλεγόμενον. Διὸ καὶ συμβουλευτικῶς εἰσάγει τὸν λόγον, καὶ ^D εἰκόνα καλεῖ, καὶ ταύτῃ πάλιν δηλῶν ὅτι περὶ πράξεως, οὐ περὶ φύσεως λέγει. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγενόμεθα χοῦκοι, ἐπειδὴ πονηρὰ ἐπράξαμεν οὐκ ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς χοῦκοὶ διεπλάσθημεν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡμάρτομεν. Καὶ γὰρ ἡ ἀμαρτία πρῶτον, καὶ τότε ὁ θάνατος, καὶ τὸ, ⁴ “Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ” ἔσθ’ οὗτο καὶ ὁ τῶν παθῶν εἰσῆλθεν ἐσμός. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἐκ γῆς γεγενῆσθαι, ποιεῖ χοῦκὸν ἀπλῶς, ἐπεὶ καὶ ὁ κύριος ἀπὸ τῆς ⁵ μᾶζης καὶ τοῦ φυράματος τούτου ἦν, ἀλλὰ τὸ γῆνα πράττειν ὥσπερ οὐ καὶ ἐπουράνιον τὸ ἄξια τῶν οὐρανῶν ἐπιδείξασθαι. Ἀλλὰ ^E γὰρ τί χρὴ περιττὰ ποιεῖν τοῦτο κατασκευάζοντα; Προῖὼν γὰρ αὐτὸς ἡμῖν ἐκκαλύπτει τὸ νόημα, λέγων οὕτω. ⁶ “Τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.” Εἶδες πῶς ἑαυτὸν ἐρμηνεύει πάλιν, ἀπαλλάττων ἡμᾶς πραγμάτων; ὁ πολλαχοῦ ποιεῖ. Σάρκα γὰρ ἐνταῦθα τὰς πονηρὰς πράξεις καλεῖ, ὃ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ πεποιήκεν, οἷον ὡς ὅταν λέγῃ. ⁷ “Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί” καὶ πάλιν, “Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.” Ὡστε ὅταν ³⁹⁶ λέγῃ, “Τοῦτο δὲ φημι,” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα εἶπον, ἵνα μάθῃς ὅτι πονηραὶ πράξεις εἰς βασιλείαν οὐκ εἰσάγουσιν. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἀναστάσεως εὐθέως καὶ τὸν τῆς βασιλείας εἰσῆγαγε λόγον διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ” τουτέστιν, ἡ κακία τὴν δόξαν ἐκείνην καὶ τὴν τῶν ἀφθάρτων πραγμάτων ἀπόλυσιν. Καὶ γὰρ πολλαχοῦ πάλιν τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ τὴν κακίαν ἐκάλεσεν εἰπὼν. ⁷ “Ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν.” Εἰ δὲ περὶ σώματος ἔλεγεν, ἀλλ’ οὐ περὶ πονηρᾶς ^B πράξεως, οὐκ ἂν εἶπε φθοράν· οὐδαμῶς γὰρ τὸ σῶμα φθοράν καλεῖ· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ φθορὰ, ἀλλὰ φθαρτὸν. Διὸ προῖὼν καὶ περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενος, οὐκ εἶπεν αὐτὸ φθοράν, ἀλλὰ φθαρτὸν, λέγων “Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν.”

Εἶτα τὴν περὶ πολιτείας πληρώσας παραίνεσιν, ὅπερ αἰ

⁴ Gen. iii. 19.

⁵ v. 50.

⁶ Rom. vii. 9, 8.

⁷ Gal. vi. 8.

¹ λεγόμενον] + ἐστὶ E. ² τότε καὶ] καὶ τότε F. ³ μᾶζης] ζῆμης ex corr. recent. A. ⁴ αὐτὸς ἡμῖν pro ἡμῖν αὐτὸς omnes. Mox λέγων οὕτως pro οὕτω A. A. F. ⁵ αὐτῷ E. αὐτὸ om. F.

ποιεῖ, ὑπόθεσιν ὑποθέσει συνεχῶς ἀναμινγνύς, εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως πάλιν τῶν σωμάτων ἐκβαίνει λόγον, οὕτω λέγων·
 C⁸· “Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω.” Φρικτὸν τι καὶ ἀπόρρητον, καὶ ὃ μὴ πάντες ἴσασι, μέλλει λέγειν· ὃ καὶ πολλὴν ἐνδείκνυται τὴν εἰς αὐτοὺς τιμὴν, τὸ τὰ ἀπόρρητα λέγειν αὐτοῖς. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; “Πάντες μὲν οὐ¹ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἄλλα-
 γησόμεθα.” Ὁ δὲ λέγει τοῦτό ἐστιν· οὐ πάντες μὲν ἀποθα-
 νούμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, καὶ οἱ μὴ ἀποθνήσκοντες·
 θνητοὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι. Μὴ τοῖνον, ἐπειδὴ ἀποθνήσκεις, διὰ τοῦτο
 δείξης, φησὶν, ὡς οὐκ ἀναστησόμενος. Εἰσὶ γὰρ τινες, εἰσὶν,
 οἱ καὶ τοῦτο διαφεύξονται· καὶ ὅμως οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο αὐτοῖς εἰς
 D τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην, ἀλλὰ δεῖ καὶ ἐκεῖνα τὰ σώματα τὰ μὴ
 ἀποθνήσκοντα ἀλλαγῆναι, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν μεταπεσεῖν.
 9· “Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.”
 “Ὅτε πολλὰ περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, τότε εὐκαίρως καὶ τὸ
 πολὺ παράδοξον αὐτῆς δείκνυσιν. Οὐ γὰρ τοῦτο θαυμαστὸν
 μόνον, ὅτι σήπεται πρῶτον τὰ σώματα, καὶ τότε ἀνίσταται,
 φησὶν, οὐδ’ ὅτι βελτίονα τῶν νῦν τὰ ἐκ τῶν σηπομένων ἀνιστά-
 μενα, οὐδ’ ὅτι ἐπὶ πολλῷ μείζονα λήξιν μεταβαίνει, οὐδ’ ὅτι
 ἕκαστος τὸ ἴδιον ἀπολαμβάνει καὶ οὐδεὶς τὸ ἑτέρου, ἀλλ’ ὅτι
 E τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα καὶ ^m πάντα λογισμὸν καὶ νοῦν
 ὑπερβαίνοντα ἐν ἀτόμῳ γίνεται, τουτέστιν, ἐν ἀκαριαίῳ χρόνῳ.
 Καὶ δηλὼν σαφέστερον τοῦτο, “ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ,” φησὶν,
 ὅσον μῦσαι βλέφαρον. Εἴτα ἐπειδὴ μέγα εἶπε καὶ ἐκστάσεως
 γέμον, εἰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πράγματα οὕτω ⁿ γίνεται
 ταχέως, ἐπάγει εἰς ἀπόδειξιν τὸ ἀξιόπιστον τοῦ ἐργαζομένου,
 λέγων· “Σαλπίζει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ^o ἐγερθήσονται ἀφθαρτοί,
 καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα” τὸ, “ἡμεῖς,” οὐ περὶ ἑαυτοῦ ^p λέγων,
 ἀλλὰ περὶ ^q τῶν τότε ζώντων εὐρισκομένων. ¹⁰· “Δεῖ γὰρ τὸ
 φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν.” “Ἰνα γὰρ μὴ ἀκούσας
¹ τις, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσει, ^{νο-}
 397 μίση τὰ σώματα μὴ ἀνίστασθαι, ἐπήγαγεν, ὅτι “Δεῖ τὸ
 φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο
 ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.” Φθαρτὸν ^t δὲ τὸ σῶμα, καὶ θνητὸν τὸ
 σῶμα. “Ὡστε τὸ μὲν σῶμα μένει· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ ἐνδύο-
 μενον· ἡ δὲ θνητότης καὶ ἡ φθορὰ ἀφανίζεται, ἀθανασίας καὶ

8 v. 51.

9 v. 52.

10 v. 53.

¹ κοιμηθησόμεθα] + φησὶν F. ^m πάντα libri omnes et Cat. πάντων vulgo.
ⁿ γίνεται A.E. Cat. Edebatur γίνεται. ^o ἀναστήσονται F. Mox τὸ καὶ ἡμεῖς
 οὐ περὶ αὐτοῦ idem. ^p λέγων pro λέγει omnes. ^q τῶν τότε ζ. εὐρ.] Sic
 E.F. Cat. τῶν ζ. τότε εὐρ. A. τῶν ζ. τῶν τότε εὐρ. Edd. ¹ τις am. F.
^o νομίσεις F. νομίσαι A.E. ^t δε] τε F. Proximum τὸ σῶμα om. idem.

ἀφθαρσίας ἐπιούσης αὐτῷ. Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε λοιπὸν πῶς
 ἄπειρον ζήσεται ζωὴν, ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἀφθαρτον γίνεται.
 11. "Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ
 θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ
 γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος." Ἐπειδὴ γὰρ
 μεγάλα καὶ ἀπόρρητα εἶπε, πάλιν ἀπὸ προφητείας πιστοῦται ὁ
 τὸν λόγον. "Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος" τουτέστιν, εἰς
 τέλος· οὐδὲ λείψανον αὐτοῦ μένει, οὐδὲ ὑποστροφῆς ἐλπίς, τῆς
 ἀφθαρσίας τὴν φθορὰν ἀναλωσάσης.

12. "Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἤδη, τὸ νίκος;"
 Εἶδες ψυχὴν γενναίαν; Καὶ γὰρ ὡς νικητήρια θύων, καὶ ἔνθους
 γενόμενος, καὶ ὀρῶν ἤδη ὡς γεγενημένα τὰ μέλλοντα, ἐνάλ-
 λεται καὶ ἐπεμβαίνει τῷ θανάτῳ κειμένῳ, καὶ τὴν ἐπινίκιον
 ἀλαλάζει φωνὴν κατὰ τῆς τούτου κεφαλῆς κειμένης, μεγάλα
 βοῶν καὶ λέγων· "Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ὁ
 νίκος;" Οἴχεται καὶ ἀπόλωλε καὶ ἡφάνισται παντε-
 λῶς, καὶ εἰκὴ πάντα ἐκεῖνα ἐποίησας. Οὐδὲ γὰρ ἀφώπλισε
 μόνον αὐτὸν, οὐδ' ἐνίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσε, καὶ εἰς τὸ
 ἡμῶν εἶναι κατέστησε. 13. "Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου
 ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος." Ὁρᾷς πῶς
 περὶ θανάτου σωματικοῦ ὁ λόγος; Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀναστά-
 σεως σωματικῆς. Εἰ γὰρ μὴ ἀνίσταται ταῦτα, πῶς κατεπόθη
 ὁ θάνατος; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ πῶς δύναμις τῆς
 ἁμαρτίας ὁ νόμος; "Ὅτι μὲν γὰρ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ
 ἁμαρτία, καὶ χαλεπωτέρα ἐκείνου, καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ἰσχύϊν ὁ
 οὗτος ἔχει, ὁ δὲ καὶ ταύτης δύναμις ὁ νόμος; "Ὅτι
 χωρὶς αὐτοῦ ἀσθενὴς ἦν, πραττομένη μὲν, οὐ δυναμένη δὲ οὕτω
 καταδικάσαι. Τὸ μὲν γὰρ κακὸν ἐγίνετο, σαφῶς δὲ οὐκ
 ἐδείκνυτο οὕτως. "Ὡστε οὐ μικρὸν εἰσήνεγκεν ὁ νόμος, τὸ καὶ
 γνωρίσαι τὴν ἁμαρτίαν μᾶλλον, καὶ ἐπιτείνειν τὴν κόλασιν,
 (528) Εἰ δὲ βουλόμενος κωλύσαι χαλεπωτέραν ἀπέφηεν, οὐ παρὰ
 τὸν ἱατρὸν τὸ ἐγκλημα, ἀλλὰ παρὰ τὸν κακῶς τῷ φαρμάκῳ
 χρησάμενον. Ἐπεὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον
 ἐβάρυνε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο αὐτῇ ἐγκαλέσομεν,
 ἀλλὰ ταύτην μὲν καὶ θαυμασόμεθα, ἐκείνους δὲ μειζώνως μισή-
 σομεν βλαβέντας δι' ὧν ὠφελεῖσθαι ἔδει. "Ὅτι γὰρ οὐκ αὐτὸς
 τὴν ἁμαρτίαν ἐδυνάμωσεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἐπλήρωσεν ἅπαν-
 τα, καὶ ἁμαρτίας ἐκτὸς ἦν. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς καὶ ἐντεῦθεν

11 v. 54.

12 v. 55.

13 v. 56.

γ γὰρ οἱ F.

μὴδ' ὅπως A.E. μὴδὲ ὅπως Edd.

αὐτῇ] ταύτῃ F.

γ καταδικασθῆναι E.

α ταύτῃ A.

α ἐδυνάμωσεν F.

τὴν ἀνάστασιν πιστοῦται. Εἰ γὰρ ὁ τοῦτο θανάτου αἴτιον τὸ
 ἀμαρτάνειν, ὁ δὲ Χριστὸς ἐλθὼν ἔλυσε τὴν ἀμαρτίαν, καὶ
 398^c ἡμᾶς αὐτῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπήλλαξε, καὶ μετὰ τῆς
 ἀμαρτίας καὶ τὸν νόμον ἔπαυσε, οὐ παραβαινομένου αὐτῆ
 ὁ συνίστατο, τί λοιπὸν ἀμφιβάλλεις ἐπεὶ τῆς ἀναστάσεως;
 Πόθεν γὰρ λοιπὸν ὁ θάνατος κρατήσῃ; Ἀπὸ τοῦ νόμου;
 Ἄλλ' ἐλύθη οὗτος. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας; Ἄλλ' ἀνῆρέθη
 αὐτῆ. ¹⁴ “Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ ἰδιδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τὸ μὲν γὰρ τρόπαιον ἑαυτὸς
 ἔστησε, τῶν δὲ στεφάνων καὶ ἡμᾶς ἀπολαύσαι ἐποίησε, καὶ
 τοῦτο οὐκ ἐξ ὀφειλῆς, ἀλλ' ἀπὸ φιλανθρωπίας μόνης. ¹⁵ “Ἀρα
 οὖν, ἀδελφοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι.” Δικαία λοιπὸν
 Βκαὶ εὐκαιρος ἡ παραίνεσις. Οὐδὲν γὰρ οὕτω σαλεύει, ὥς τὸ
 εἰκὴ νομίζειν κόπτεσθαι καὶ μάτην. “Περιστεύοντες ἐν τῷ
 ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε” τουτέστιν, ἐν τῷ βίῳ τῷ καθαρῷ.
 Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐργαζόμενοι ἰτὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ, “περιστεύ-
 οντες,” ἵνα μετὰ περιουσίας αὐτὸ ποιῶμεν, καὶ τὰ σκάμματα
 ὑπερβαίνωμεν. “Εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς
 ἐν κυρίῳ.” Τί λέγεις; πάλιν κόπος; Ἀλλὰ στεφάνους ἔχων,
 καὶ ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν. Ὁ μὲν γὰρ πρότερος ὁ μετὰ τὸν
 παράδεισον, κόλασις τῶν ἀμαρτηθέντων· οὗτος δὲ ὑπόθεσις
 C τῶν μελλόντων βραβείων. “Ὡστε οὐδ' ἂν εἴη κόπος, ταύτη
 τε καὶ τῷ πολλῇ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύειν βοηθείας· διὸ καὶ
 ἐπήγαγεν, “ἐν κυρίῳ.” Ὁ μὲν γὰρ πρότερος, ἵνα δίκην δῶμεν
 οὗτος δὲ, ἵνα τῶν μελλόντων τύχωμεν ἀγαθῶν.

^k Μὴ τοίνυν καθεύδωμεν, ἀγαπητοί. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ
 ἔστι ῥαθυμούντα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, οὐδέ
 τρυφῶντας καὶ μαλακισσομένους. Ἀγαπητὸν γὰρ κατατει-
 νομένους καὶ ὑποπιέζοντας τὸ σῶμα, καὶ μυρία ὑπομένοντας
 ἐπίπονα, δυνήσθαι τυχεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων. Ἡ οὐχ ὁρᾷτε
 D τουτὶ τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν ὅσον ἐστὶ, καὶ
 ἡλικὸς ὁ πολέμος ἐφέστηκε, καὶ πῶς ὀξύρροπον ἄνθρωπος
 πρὸς τὴν κακίαν, καὶ πῶς εὐπερίστατον ἡ ἀμαρτία, καὶ ὅσαι ἐν
 μέσῳ παγίδες; Τί τοίνυν τοσαύτας ἐπισυρόμεθα φροντίδας

¹⁴ v. 57.¹⁵ v. 58.^b τοῦτο] τοῦ F. Mox τὸ ἀμαρτεῖν idem.

c ἡμᾶς pro ἡμῶν A.E. Ita

tacite Montef. Statim αὐτοὺς F. αἰτοὺς ex corr. pro αὐτοῦ, ut videtur, A.

^d συνίστατο E.F. subsistebat Interp. Edebatur συνίσταται. ^e ἐπεὶ ὑπὲρF. ^f ἰδιδόντι] Sic nostri omnes. δόντι Edd. Post νίκος add. τοῦ θανάτου F.^g αὐτοὺς] ἐκείνους A. ^h πάντοτε om. F. ⁱ τὰ ἀγαθὰ F. ^k ΗΘΙΚΟΝ.^l ὅτι δεῖ ἡμᾶς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτῶν ἐνταῦθα, ὥς ἐκεῖ μηδὲν ἡμῶν ὀφελή-

σθῆναι δυναμένων, μηδὲ ἀπὸ φίλων, μηδὲ ἀπὸ συγγενῶν, κἂν ὥσι μεγάλοι παρὰ

θεῷ. Veron. ^m ὑποπιέζοντας A.F. ὑποπιέζοντας vulgo. Cf. supra p. 114 D.ⁿ πολέμος F. ^o φροντίδας] + ἄς F.

ἐκτὸς τῶν φυσικῶν, καὶ πλείονα παρέχομεν ἑαυτοῖς πράγματα, καὶ ὁ μείζον ποιοῦμεν τὸ φορτίον; Οὐκ ἀρκεῖ τὸ ὑπὲρ γαστροῦ φροντίζειν καὶ ἱματίων καὶ οὐκίας; οὐκ ἀρκεῖ ἡ μερίμνα τῶν ἀναγκαίων; Καίτοιγε καὶ τούτων ἀπήγαγεν ὁ Χριστὸς, λέγων·¹⁶ “Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθητε.” Εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς Ε καὶ περιβολῆς μεριμνᾶν οὐ χρὴ, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, οἱ τὸν τοσοῦτον φορὸν ἐπεισάγοντες, καὶ καταχωνιόντες ἑαυτοὺς, πότε δυνήσονται ἀνανεῦσαι; Οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος,¹⁷ “Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις;” Ἡμεῖς δὲ καὶ τρυφῶμεν καὶ γαστριζόμεθα καὶ μεθύομεν, καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν ἔξω κοπτόμεθα πραγμάτων, ἐν δὲ τοῖς ἡτοῦ οὐρανοῦ μαλακίζόμεθα. Οὐκ ἴστε, ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ ἐπαγγελία; Οὐκ ἔστι χαμαὶ βαδίζοντα τῶν οὐρανίων ἀψίδων ἐπιβῆναι. Ἡμεῖς δὲ οὐ κατὰ ἄνθρωπον³⁹⁹ σπουδάζομεν ζῆν, ἁλλὰ ἀλόγων ἐγενόμεθα χεῖρους. Οὐκ ἴστε ποίῳ παραστησόμεθα βήματι; οὐκ ἐννοεῖτε, ὅτι καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων ἀπαιτούμεθα δίκας, καὶ οὐδὲ πραγμάτων φροντίζομεν;¹⁸ “Ὁ γὰρ ἐμβλέψας γυναικί, φησὶν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν.” Ἀλλ’ ὅμως οἱ καὶ ὕψους περιέργου λόγον ὑπέχοντες, οὐ παραιτοῦνται καὶ αὐτῇ ἐνσῆπessθαι τῇ ἀμαρτίᾳ. Ὁ λέγων τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρὲ, εἰς τὴν γένναν (529) ἐμπεσεῖται· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τοῦ μυρίοις αὐτοὺς καταισχύειν οὐκ εἶδεν καὶ ποικίλως ἐπιβουλεύειν ἀφιστάμεθα. Ὁ τὸν φιλοῦντα φιλῶν, οὐδὲν ἔχει τοῦ ἐθνικοῦ πλέον· ἡμεῖς δὲ καὶ Β τοῖτοις βασκαίνομεν. Τίνα οὖν ἔχομεν συγγνώμην, ὅταν, ὑπερβῆναι τὰ παλαιὰ κελευόμενοι σκάμματα, καὶ ἐλάττονα ἐκείνου τοῦ μέτρου τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν ὑφαίνωμεν; Τίς ἡμᾶς ἐξαίρησεται λόγος; τίς παραστήσεται καὶ βοηθήσει κολαζομένοις; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ἀλλ’ ἀνάγκη πάντα οἰμώζοντας, ὀδυρομένους, βρύχοντας τοὺς ὀδόντας, στρεβλουμένους εἰς τὸ σκότος ἀπάγεσθαι τὸ ἀφεγγές ἐκεῖνο, εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ὀδύνας, εἰς τὰς ἀνηκέστους τιμωρίας. Διὸ δέομαι καὶ παρακαλῶ, καὶ αὐτῶν ἄπτομαι τῶν γονάτων, ἕως ἂν ἔχωμεν τὸ C μικρὸν τοῦτο τῆς ζωῆς ἐφόδιον, κατανυγῆναι τοῖς εἰρημένοις, ἐπιστραφῆναι, βελτίους γενέσθαι, ἵνα μὴ κατὰ τὸν πλούσιον

¹⁶ Matth. vi. 25.¹⁷ 2 Tim. ii. 4.¹⁸ Matth. v. 28.

⁹ μείζον E.F. et ex corr. A. Mox τὸ φορτίον omnes. Edebatur μείζονα π. τὰ φορτία. Ὡς πραγματείας omnes. μερίμνας Edd. ἡ τοῦ οὐρανοῦ] οὐρανίους E. οὐρανοῦ sine artic. A. τὸν οὐρανὸν F. ἡ ἀλλὰ] + καὶ Edd. repugnantibus libris. φησὶν] + πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς Edd. Nobis-
hum faciunt Codd. et Interp.

ἐκείνον ἀνήνυτα ἐκεῖ θρηνῶμεν ἀπελθόντες, καὶ ἀνίατα λοιπὸν ὁδυνώμεθα. Καὶ γὰρ πατέρα ἔχης, καὶ υἱὸν, καὶ φίλον, καὶ ὄντιναοῦν παρρησίαν ἔχοντα πρὸς τὸν θεόν, οὐδεὶς σε ἵποτέ ἐξαιρήσεται τούτων ὑπὸ τῶν οἰκείων ἔργων προδιδόμενον. Τοιοῦτον γὰρ ἐκείνο τὸ δικαστήριον· ἀπὸ τῶν πράξεων δικάζει ὁ μόνων, καὶ ἄλλως ἐκεῖ σωθῆναι οὐκ ἔστι. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα λυπήσω, οὐδ' ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλω, ἀλλ' ἵνα μὴ **Δ**υματαίαις μηδὲ ψυχραῖς ἐλπίσι τρεφόμενοι, καὶ εἰς τὸν δεῖνα καὶ εἰς τὸν δεῖνα θαρροῦντες, τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἀμελήσωμεν ἀρετῆς. Ἄν μὲν γὰρ ῥαθυμήσωμεν, οὐ δίκαιος, οὐ προφήτης, οὐκ ἀπόστολος, ^ωοὐδεὶς ἡμῖν ^κπαραστήσεται· ἂν δὲ σπουδάσωμεν, ἀρκούσαν τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων συνηγορίαν ἔχοντες, μετὰ παρρησίας ^γἀπελευσόμεθα, καὶ τῶν ἀγαθῶν ^εἐπιτευξόμεθα τῶν ἀποκειμένων τοῖς τὸν θεὸν ἀγαπῶσιν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ.

Ε¹ Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν δογμάτων λόγον, καὶ μέλων εἰς τὸν ἠθικώτερον ἐμβαίνειν, πάντα τὰ ἄλλα ἀφείς, ἐπὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν χωρεῖ, ^ατὸν περὶ ἐλεημοσύνης ποιούμενος λόγον. ^βΚαὶ οὐ πάντα προστίθῃσι τὸν ἠθικὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ τούτου μόνου διαλεχθεῖς, ἀπαλλάττεται· καίτοι γε **400** οὐδαμῶς τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ ^γκαὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ σωφροσύνης, καὶ περὶ πραότητος, καὶ περὶ μακροθυμίας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων διαλέγεται ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστολαῖς τελευτῶν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα πρὸ τοῦ ἠθικοῦ τοῦτο μόνον γυμνάζει τὸ μέρος; Ὅτι καὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων τὰ πλείονα ἠθικώτερα ἦν, δι' ὧν τὸν πόρνον ἐκόλασε, δι' ὧν τοὺς ἔξω δικάζομένους ἐσωφρόνιζε, δι' ὧν τοὺς μεθύοντας καὶ

¹ CAP. XVI. v. 1.

¹ ποτέ] τότε F. Mox προδεδομένον idem. ^ν μόνων E.F. ^ω οὐδεὶς om. F. ^κ προστίθεται Δ. ^γ ἀπελευσόμεθα A.F. ἀπολαυσόμεθα vulgo. ^ε ἐπιτευξόμεθα est in libris omnibus, non in Edd. HOM. XLIII. ^α τὸν, quod aberat, est in nostris omnibus. ^β Vid. Annot. ^γ καὶ assumptum ex omnibus.

γαστριζομένους ἐφόβησε, δι' ὧν τοὺς στασιάζοντας καὶ φιλο-
νεικοῦντας καὶ φιλαρχοῦντας κατεδίδασκε, δι' ὧν τοὺς ἀναξίως
τοῖς μυστηρίοις προσιόντας τῇ ἀφορήτῳ δίκῃ ἐκείνῃ παρέδωκε, B
δι' ὧν περὶ ἀγάπης διελέχθη. Διὰ δὲ τοῦτο, οὐ μάλιστα
αὐτῷ ἔδει, τῆς εἰς τοὺς ἀγίους ἐπικουρίας, τοῦτου μέμνηται
μόνου. Καὶ θεὰ τὴν σύνεσιν. "Ὅτε αὐτοὺς περὶ ἀναστάσεως
ἔπεισε, καὶ προθυμοτέρους ἐποίησε, τότε λοιπὸν καὶ περὶ
τούτου διαλέγεται. Καίτοιγε καὶ ὑπὲρ τούτων διελέχθη πρὸς
αὐτοὺς ἔμπροσθεν, ὅτε ἔλεγεν· "Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ
ἐσπείραμεν, ἡ μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;" καί,
"Τίς φυτεῖει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;"
'Αλλ' ἐπειδὴ ἦδει τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος, οὐ παραι-
τεῖται καὶ τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς αὐτὸ προσθεῖναι. Λογίαν C
δὲ τὴν συλλογὴν καλεῖ, ἐκ προοιμίων εὐθέως κοῦφον τὸ πρᾶγμα
ποιῶν· ὅταν γὰρ ἐξ ἀπάντων συνεισφέρηται, ἐκάστῳ κοῦφον
γίνεται τὸ ἐπίταγμα. Εἰπὼν δὲ περὶ τῆς συλλογῆς, οὐκ
εὐθέως εἶπεν, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθῆτω θησαυρίζων
καίτοιγε τὸ ἀκόλουθον τοῦτο ἦν· ἀλλὰ πρῶτον εἰπὼν, "Καθὼς
(530) διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας," τότε τοῦτο ἐπήγαγεν,
εἰς ζῆλον αὐτοὺς τῇ διηγῆσει τῶν ἐτέροις κατορθουμένων ἄγων,
καὶ ἐν τάξει διηγήματος αὐτὸ θεῖς· ὃ καὶ Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων
ἐποίησε. Καὶ γὰρ ἐκείνοις δοκῶν διηγείσθαι τὴν πρόφασιν D
τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀποδημίας, οὕτω τὸν περὶ ἐλεημοσύνης
ἐμβάλλει λόγον, λέγων· ²"Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱεροσόλυμα
διακονῶν τοῖς ἀγίοις. Εὐδόκησε γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα
κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων."
'Αλλ' ἐκείνους μὲν διὰ Μακεδόνων καὶ Κορινθίων, τούτους
δὲ διὰ Γαλατῶν προτρέπει. "Καθὼς διέταξα γὰρ, φησὶ,
ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε."
Καὶ γὰρ ἡσχύνοντο λοιπὸν ἐλάττους Γαλατῶν φανῆναι.
Καὶ οὐκ εἶπε, παρήνευσα καὶ συνεβούλευσα, ἀλλὰ, "διέταξα," E
ὑπερ αὐθεντικώτερον. Καὶ οὐ παράγει μίαν πόλιν καὶ δύο
καὶ τρεῖς, ἀλλ' ὁλόκληρον ἔθνος· ὑπερ καὶ ἐπὶ τῶν δογμά-
των ποιεῖ, λέγων, "Καθὼς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις
τῶν ἁγίων." Εἰ γὰρ πρὸς δογμάτων πίστιν τοῦτο ἰσχυρὸν,
πολλῶ μᾶλλον πρὸς ἔργων μίμησιν.

Τί οὖν διέταξας, εἶπέ μοι; ³"Κατὰ μίαν ἰσαββάτου,"
τουτέστι, κυριακὴν, "ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθῆτω θησαυ-
ρίζων ὃ τι ἂν εὐδῶται." "Ὅρα πῶς καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ προτρέ-

² Rom. xv. 25, 26.

³ v. 2.

¹ μέγα εἶ] οὐ μέγα εἰν F. ² οὕτω καὶ] οὕτως F. ³ ἰσαββάτων F. Mosq. 2.
Statim τουτέστι κατὰ κυρ. F.

πει. Καὶ γὰρ ἡ ἡμέρα ἱκανὴ ἦν ἐναγαγεῖν εἰς ἐλεημοσύνην. Ἀναμνήσθητε γὰρ, φησί, τίνων ἐτύχετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. 401 Τὰ γὰρ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας ^h ἐν ταύτῃ γέγονεν. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον ἐπιτήδειος ὁ καιρὸς εἰς προθυμίαν φιλανθρωπίας, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄνεσιν ἔχει καὶ πόνων ἀτέλειαν. Ψυχὴ γὰρ ἀφιεμένη μόχθων, εὐκολωτέρα καὶ ἐπιτηδαιοτέρα πρὸς τὸ ἐλεεῖν γίνεται. Μετὰ δὲ τούτων καὶ ⁱ τὸ μυστηρίων ἐν αὐτῇ κοινωνεῖν οὕτω φρικτῶν καὶ ἀθανάτων πολλὴν ἐντίθησι προθυμίαν. Ἐν αὐτῇ τοίνυν “ἐκαστος ὑμῶν,” οὐχ ἀπλῶς ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' εἰς ἐκαστος, καὶν πένης ἦ, καὶν πλούσιος, καὶν γυνή, καὶν ἀνὴρ, καὶν δούλος, καὶν ἐλεύθερος, “παρ' Βεαντῷ τιθέτω θησαυρίζων.” Οὐκ εἶπεν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν φερέτω, ἵνα μὴ διὰ τὸ μικρὸν αἰσχύνωνται, ἀλλὰ ταῖς ^k κατ' ὀλίγον συναγωγαῖς αὐξήσας τὴν εἰσφορὰν, τότε δεικνύτω ἐμοῦ παραγενομένου. Τέως δὲ παρὰ στυγρῶ τίθει, φησί, ^l καὶ ποιήσόν σου τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν, ^m τὸ κιβώτιον γαζοφυλάκιον. Γενοῦ φύλαξ χρημάτων ἱερῶν, αὐτοχειροτόνητος οἰκονόμος πενήτων. Ἡ φιλανθρωπία ταύτην σοι δίδωσι τὴν ἱερωσύνην. Τούτου σύμβολόν ἐστι καὶ τὸ γαζοφυλάκιον νῦν· ἀλλὰ τὸ μὲν σύμβολον μένει, τὸ δὲ ἔργον οὐδαμοῦ. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ C τῶν συνεδρευόντων πάλιν ἡμῖν ἐγκαλέσουσιν, ὅταν ὑπὲρ τούτων διαλεγώμεθα, λέγοντες· μὴ, παρακαλῶ, μὴ γίνου φορτικὸς καὶ ἐπαχθὴς τοῖς ἀκούουσιν· ἐπίτρεψον τῇ προαιρέσει, δὸς τῇ γνώμῃ τῶν ἀκούοντων· ὥς νῦν γε καταισχύρεις ἡμᾶς, ἐρυθριᾷν ⁿ ποιεῖς· ἀλλ' οὐκ ἀνέχομαι τούτων τῶν λόγων. Οὐδὲ γὰρ Παῦλος ἡσχύνητο ὑπὲρ τοιούτων συνεχῶς ἐνοχλῶν, καὶ προσαιτούντων φθεγγόμενος ῥήματα. Εἰ μὲν γὰρ τοῦτο ἔλεγον, ὅτι ἐμοὶ δὸς, καὶ εἰς τὴν ἐμὴν κατάθεσις οἰκίαν, ἴσως ἂν αἰσχύνῃς D ἦν τὸ λεγόμενον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ^o τότε· “Οἱ γὰρ τῷ θυσιαστηρίῳ, φησί, προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται” πλὴν ἀλλ' ἴσως ἂν τις ἐπετίμησεν, ὥς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ^p ποιουμένου τὸν λόγον· Ἄνυν δὲ ὑπὲρ τῶν δεομένων τὴν ἱκετηρίαν τίθῃμι, μᾶλλον δὲ οὐχ' ὑπὲρ τῶν δεομένων, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν τῶν παρεχόντων· διὸ καὶ παρρησιάζομαι. Ποία γὰρ αἰσχύνῃ εἰπεῖν, δὸς τῷ κυρίῳ πευῶντι, ἐνδυσον αὐτὸν γυμνὸν ^r περιούντα, ὑπόδεξαι ξένον ὄντα; Ὁ δεσπότης σου οὐκ αἰσχύνεται ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ταῦτα λέγων, ^s ^t Ἐπεῖνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι

⁴ Matth. xxv. 42.

^g ἐναγαγεῖν pro ἀγαγεῖν omnes. ^h ἐν om. E. et a pr. man. A. ⁱ τὸ] τῶν F. ^k κατ' ὀλίγον] κατὰ λόγον F. ^l καὶ om. F. ^m τὸ] ποιήσον τὸ A.E. ⁿ ποιήσεις F. ^o τότε] τοῦτο E. ^p ποιουμένου omnes. Ede-batur ποιουμένη. ^q νυνὶ F. ^r προσιόντα F.

φαγεῖν," ὁ ἀνενδεὴς καὶ μηδενὸς χρήζων· καὶ ἐγὼ ^ααἰσχυνοῦμαι Ε καὶ ὀκνήσω; "Ἀπαγε· διαβολικῆς ἐπιβουλῆς αὕτη ἡ αἰσχύνῃ. Οὐ τοίνυν αἰσχυνθήσομαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ παρρησίας ἐρῶ, ὅτε τοῖς δεομένοις, καὶ μετὰ πλείονος, ἢ οἱ δεόμενοι, φωνῆς. Εἰ μὲν γὰρ ἔχει τις δεῖξαι καὶ ἐλέγχει, ὅτι ταῦτα λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς ὑμᾶς ἔλκομεν, καὶ προσχίματι τῶν πεινῶν αὐτοὶ κερδαίνομεν, οὐκ αἰσχύνῃς ἄξια ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίων κεραυνῶν, καὶ οὐδὲ ζῆν ἄξιον τοὺς τὰ τοιαῦτα (531) ποιούντας. Εἰ δὲ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι οὐδὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐνοχλοῦμεν, ἀλλ' ἀδάπανον ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον ἐθήκαμεν, ποιοῦντες μὲν οὐδαμῶς καθάπερ Παῦλος, τοῖς δὲ οἰκείοις ἀρκούν- 402 μενοι, μετὰ πάσης ἐρῶ τῆς παρρησίας, ὅτε τοῖς δεομένοις, καὶ οὐ παύσομαι τοῦτο λέγων, καὶ μὴ διδόντων ἔσομαι χαλεπὸς κατήγορος. Καὶ γὰρ εἰ στρατηγὸς ἤμην καὶ στρατιώτης εἶχον, οὐκ ἂν ἡσχύνθην τοῖς στρατιώταις τροφὰς αἰτῶν. Σφόδρα γὰρ ἐρῶ τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας. Ἄλλ' ἵνα καὶ ἐνεργέστερος ὁ λόγος γένηται καὶ δραστήριος μᾶλλον, Παῦλον παραστάτην λαβὼν, μετ' ἐκείνου διαλέξομαι λέγων· "Ἐκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὃ τι ἂν εὐδοῦται." Β Σκόπει γὰρ αὐτοῦ κἀντεῦθεν τὸ ἀνεπαχθές. Οὐκ εἶπε, τοσόνδε καὶ τοσόνδε, ἀλλ', "ὃ τι ἂν εὐδοῦται," εἴτε πολὺ, εἴτε ὀλίγον· καὶ οὐκ εἶπεν, ὃ τι ἂν τις κερδάνῃ, ἀλλ' ὃ τι ἂν "εὐδοθῇ," δεικνύς ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ἡ χορηγία. Οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ ἐν ἐνὶ χρόνῳ τὸ πᾶν κελεύσai καταβαλεῖν, ῥαδίαν ποιεῖ τὴν συμβουλήν· τῷ γὰρ κατὰ μικρὸν συλλέγεσθαι ^ωἀνεπαίσθητος ἡ λειτουργία καὶ ἡ δαπάνη. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ εὐθέως κελεύει εἰς μέσον ^αἀγαγεῖν, ἀλλὰ πολλὴν δίδωσι τὴν προθεσίμian, καὶ τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησιν· "Ἰνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται" τουτέστιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ C καιρῷ τῆς εἰσφορᾶς, τότε ἀναγκάζησθε ^γσυνάγειν. Καὶ ²τούτῳ δὲ οὐχ ὥς ἔτυχεν αὐτοὺς πάλιν προέτρεψεν· ἡ γὰρ προσδοκία Παύλου προθυμότερους αὐτοὺς ἐποίει.

⁵"Ὅταν δὲ ἔλθω, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν ^αεἰς Ἱερουσαλὴμ." Οὐκ εἶπεν, ^βὃ δεῖνα καὶ ὃ δεῖνα, ἀλλ', "οὓς ἐὰν ὑμεῖς δοκιμάσητε," οὓς ἐὰν ἔλθῃτε, ὥστε ἀνύπακτον ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν. ^γΔιὸ

δ ν. β.

^α αἰσχυνομαι Ε. αἰσχύνομαι Veron. ^τ τῆς om. Α. Edebatur μετὰ παρρησίας πάσης ἐρῶ, reclamantibus libris. ^υ καὶ] Sic omnes. ἢ Edd. ^ω ἀνεπ.] τὴν F. ² ἀγειν F. Statim ἀλλὰ ὁ πολλὴν idem. ^γ συνάγειν nostri omnes et Cat. συλλέγειν Edd. ^δ τούτῳ Α. Ε. τοῦτο vulgo. ^ε εἰς Ἱερ. om. F. ^β τὸν δ. καὶ τὸν δ. Ε. ^γ διὸ] δι' F. Statim ποιεῖ Α. Ε. ποιεῖται vulgo.

Δ αὐτῶν ποιεῖ τὴν ψῆφον τῆς τῶν ἀποκομιζόντων αἰρέσεως.
 Οὐ γὰρ δῆπου, φησὶν, ἡ μὲν εἰσφορὰ ὑμῶν, ἡ δὲ ἐξουσία τῆς
 ἐκλογῆς τῶν ἀποκομιζόντων, οὐχ ὑμῶν. Εἶτα ἵνα ^δ μὴ αὐτοὺς
 ἀπολιμπάνεσθαι δόξῃ, τὰ γράμματα προστίθῃσι, λέγων, “Οὐδε
 εἰς δοκιμάσῃτε, δι’ ἐπιστολῶν πέμψω” ὥς ἂν εἰ ἔλεγεν, ὅτι
 καὶ γὰρ συνέσομαι αὐτοῖς, καὶ κοινωνήσω τῆς λειτουργίας, διὰ
 τῶν γραμμάτων. Καὶ οὐκ εἶπε, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν
 τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, ἀλλὰ, “τὴν χάριν ὑμῶν,” ἵνα δείξῃ
 μεγάλα ἐργαζομένους, ἵνα δείξῃ αὐτοὺς κερδαίνοντας. Ἀλλα-
 χοῦ δὲ καὶ εὐλογίαν καὶ κοινωνίαν καλεῖ, τὸ μὲν, ἵνα μὴ ῥαθυ-
 Ε μοτέρους ποιήσῃ, τὸ δὲ, ἵνα μὴ ἐπάρῃ οὐδαμοῦ ἐμέντοιγε
 ἐλεημοσύνην ὠνόμασεν. ⁶ “Ἐὰν δὲ ἡ ἄξιον τοῦ καὶ με πορευ-
 εσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται.” Ἐνταῦθα πάλιν εἰς θαψίλειαν
 αὐτοὺς προτρέπει. Ἐὰν γὰρ τοσοῦτον ἦ, φησὶν, ὥς καὶ τῆς
 ἐμῆς δεῖσθαι παρουσίας, οὐδὲ τοῦτο παραιτήσομαι. Ἀλλ’
 εὐθέως μὲν τοῦτο οὐκ ἐπηγγείλατο, οὐδὲ εἶπεν, ἐπειδὴν παρα-
 γένωμαι, ἐγὼ ἀποκομίζω· οὐδὲ γὰρ ἂν ^ε οὕτως αὐτὸ ἠΐξῃσεν,
 εἰ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ τέθεικεν· ὥστερον μέντοι καλῶς καὶ εὐκαίρως
 403 αὐτὸ προστίθῃσι. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ εὐθέως ὑπέσχετο, οὔτε
 καθάπαξ ^β αὐτὸ ἀπεσιώπησεν, ἀλλ’ εἰπὼν ὅτι πέμψω, τότε
 καὶ ἐαυτὸν προστίθῃσι. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν κυρίους αὐτοὺς
 ἐποίησεν ἐν τῷ εἰπεῖν, “Ἐὰν ἡ ἄξιον τοῦ καὶ με πορευέσθαι”
 τοῦτο δὲ ἐπ’ ἐκείνοις ἔκειτο, ^γ τὸ πολὺ ποιῆσαι τὸ συλλε-
 γόμενον, καὶ τοσοῦτον, ὥς δυσωπῆσαι καὶ αὐτὸν ἀναστήναι.
 7 “Ἐλευσόμεαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, φησὶν, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω.”
 Εἶπε καὶ ἀνωτέρω τοῦτο, ἀλλὰ τότε μὲν μετὰ θυμοῦ προσέ-
 θηκε ^δ γοῦν, “Καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυστωμένων,
 Β ἀλλὰ τὴν δύναμιν” ἐνταῦθα ^ε δὲ προσηνέστερον, ἵνα καὶ ποθή-
 σωσιν αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν,
 Μακεδόνας ἡμῶν προτιμᾷς; οὐκ εἶπεν, ἐπειδὴν ἀπέλθω, ἀλλ’
 “ἐπειδὴν διέλθω Μακεδονίαν.” “Μακεδονίαν γὰρ διελεύσομαι.”
 8 Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω. ⁹ Οὐ
 γὰρ ὁδοῦ βούλομαι ποιήσασθαι πέραργον ὑμᾶς, ἀλλ’ ἐνδιατρί-
 ψαι καὶ ^μ μέναι. “Ὅτε γὰρ ταῦτα ἐπέστελλεν, ἐν Ἐφέσῳ ἦν·
 χειμῶνος ὄντος. Λέγει τοίνυν, ὅτι ^ν ἕως πεντηκοστῆς ἐν Ἐφέσῳ
 ἐπιμενῶ μετὰ δὲ ταῦτα ἀπελεύσομαι εἰς Μακεδονίαν, ^ο καὶ (5)

6 v. 4.

7 v. 5.

8 v. 6.

^δ μὴ] μηδὲ F. Statim αὐτοῖς receptum ex hoc Codice pro vulgato αὐτοῖς (αὐτῆς Veron.)
^ε μέντοι, absente γε, F. ^ε οὕτως om. F. ^ε αὐτὰ F. ^η τὸ] Sic A. E. τῷ Veron. Sav. Mor. τὸ clam edidit Montef. ^ι γοῦν om. F.
^κ δὲ] + καὶ F. Statim ἵνα καὶ—παρουσίαν om. a. pr. man. A. ^λ οὐ omnes. οὐδὲ vulgo. ^μ μέναι omnes. παραμεῖναι Edd. ^ν ἕως] + μὲν F. ^ο καὶ om. F.

διελθὼν αὐτήν, ἤξω πρὸς ὑμᾶς τοῦ θέρους· πολλάκις δὲ καὶ τὸν χειμῶνα πρὸς ὑμᾶς ποιήσω. Τίνος δὲ ἕνεκεν εἶπε, “τυχὸν,” C καὶ οὐκ ἀπεφήνατο; “Ὅτι οὐ πάντα προῆδαι Παῦλος, καὶ συμφερόντως. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς ἀποσφαίνεται, ἵνα, καὶ μὴ γένηται, ἔχη καταφυγὴν, ἵτό τε ἀδιορίστως προειπεῖν, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐξουσίαν ἄγουσαν αὐτόν, ἵδπουπερ ἐβούλετο, οὐκ ἔνθα αὐτὸς ἐπεθύμει ὁ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τίθησιν ἐπιστολῇ, τῆς μελλήσεως ἕνεκεν ἀπολογούμενος, καὶ λέγων· 9“ Ἡ ἃ βουλευόμαι, κατὰ σάρκα βουλευόμαι, ἵνα ἡ παρ’ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὐ οὐ.” “Ἴνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὐ εἰς πορεύωμαι.” Καὶ τοῦτο ἀγάπης καὶ φιλοστοργίας πολλῆς. 10“ Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν ἐλπίζω γάρ τινα χρόνον ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἕάν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ.” Ταῦτα ἔδεδεικνεν, ὁμοῦ μὲν τὴν ἀγάπην ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἀμαρτάνοντας φοβῶν, οὐ μὴν ἐκκεκαλυμμένως, ἀλλὰ προσχήματι φιλίας. 11“ Ἐπιμενὼ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.” Εἰκότως ἀκριβῶς αὐτοῖς ἅπαντα λέγει, καθάπερ φίλοις δηλῶν. Καὶ γὰρ τοῦτο φιλίας, τὸ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι’ ἣν οὐ παρεγένετο, δι’ ἣν μέλλει, καὶ ποῦ ὡς διατρίβει. 12“ Θύρα γάρ μοι ἀνέφγε μεγάλη καὶ ἐνεργῆς, καὶ ἀντικείμενοι E πολλοί.” Καὶ εἰ μεγάλη, πῶς ἀντικείμενοι; Δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο οἱ ἀντικείμενοι πολλοί, ἐπειδὴ μεγάλη ἡ πίστις, ἐπειδὴ μεγάλη καὶ εὐεργεία ἡ εἰσοδος. Τί δὲ ἐστὶ, “θύρα μεγάλη;” Πολλοὶ εἰσιν οἱ παρεσκευασμένοι τὴν πίστιν δέξασθαι, πολλοὶ ἔτοιμοι προσελθεῖν καὶ ἐπιστρέψαι· εὐρύχωρός μοι 2 ἡ εἰσοδος, ἀκμαζούσης λοιπὸν τῆς τῶν προσιόντων διανοίας εἰς τὴν τῆς πίστεως ὑπακοήν. Διὰ τοῦτο σφοδρῶς ὁ 404 διάβολος ἔπνει, ἐπειδὴ πολλοὺς ἑώρα ἀφισταμένους αὐτοῦ. Διὸ δὴ καὶ ἀμφοτέρων ἕνεκεν μεῖναι ἐχρὴν, καὶ ἐπειδὴ μέγα τὸ κέρδος, καὶ ὁ πολὺς ὁ ἀγών. Καὶ τούτῳ δὲ αὐτοὺς παρ-θάρρυνε τῷ εἰπεῖν, ὅτι πανταχοῦ λοιπὸν ὁ λόγος ἐνεργεῖται, καὶ βλαστάνει ραδίως. Εἰ δὲ πολλοὶ οἱ ἐπιβουλευόντες, καὶ τοῦτο σημεῖον τῆς τοῦ εὐαγγελίου προκοπῆς. Οὐδέποτε γὰρ ὁ πονηρὸς *δαίμων ἐκεῖνος ἀγριαίνει, ἀλλ’ ἢ ὅταν πολλὰ τῶν σκευῶν αὐτοῦ ἀρπαζόμενα ἴδῃ.

9 2 Cor. i. 17.

10 v. 7.

11 v. 8.

12 v. 9.

τὸ τε] + μὴ E.F. + τὰ ex corr. in loco raso A. τῷ pro τὸ τε Cat. Vulgatum tuctur Interp. ὅπερ E. ὅπερ Cat. ἵμᾶς ἄρτι pro ἄρτι ὑμᾶς A.F. Mosq. ἕάν ὁ κ. ἐπ. om. F. t δὲ om. a pr. mau. A. * ἐνδεικνύμενος omnes. δεκνύμενος Edd. w διατρίβειν F. x οὖν accessit ex nostris omnibus. γ εὐρύχωρος F. z ἡ om. E. u πολλὸς] Sic A.E. ὅτι πολλὸς Edd. ἐπειδὴ μέγας F. * Hic rursus prosequitur Codex C.

ἐπέλθῃ ἡ τῶν ἀδοκῆτων, τῶν ἐπιταγμάτων ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ
 θεοῦ διηκεῶς, καὶ πειθώμεθα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, καὶ κιβώτιον
 πενήτων ποιῶμεν ἐπὶ τῆς οἰκίας, καὶ παρὰ τὸν τόπον, ὃν ἔστη-
 κας εὐχόμενος, ἐκεῖ κείσθω, καὶ ὁσάκις ἂν εἰσέλθῃς εἴξασθαι,
 Ἐκατάθες πρῶτον τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τότε ἀνάπεμπε εὐχήν·
 καὶ ὥσπερ οὐκ ἂν ἔλοιτο χερσὶν ἀνίπτοις εἴξασθαι, οὕτω μηδὲ
 ἐλεημοσύνης χωρὶς. Καὶ γὰρ ὡς οὐκ ἔλαττον τοῦ εὐαγγελίου
 κρέμασθαι παρὰ τὴν κλίνην τὸ ἐλεημοσύνην κείσθαι. Εὐαγ-
 γέλιον μὲν γὰρ εἶναι κρεμάσης μηδὲν ποιῶν, οὐδὲν τοσοῦτον
 ὠφελήθησιν· τοῦτο δὲ ἔχων τὸ κιβώτιον, ὅπλον ἔχεις κατὰ
 τοῦ διαβόλου, τὴν εὐχήν ὑπόπτερον ποιεῖς, ἀγίαν κατα-
 σκευάζεις τὴν οἰκίαν, τροφὰς ἔνδον ἔχων ἀποκειμένας ὑποῦ
 406 βασιλέως. Παρὰ τοῦτο καὶ ἡ κλίνη κείσθω τὸ κιβώτιον,
 καὶ ἄφαντασίστος ἔσται ἡ νύξ· μόνον μηδὲν ἐξ ἀδικίας
 ἐκεῖ βαλλέσθω. Ἐλεημοσύνη γὰρ τὸ πρῶτόν ἐστιν· ἐλε-
 μοσύνην δὲ ἀπὸ ὠμότητος οὐκ ἐνὶ βλαστήσῃ ποτε. Βού-
 λεσθε καὶ τὰς ἀφορμὰς, ὅθεν δεῖ καταβάλλειν, εἴπω, ὥστε
 καὶ ταύτη ποιήσαι εὐκόλον τὴν τοιαύτην ἄφορμάν; Ὁ χειρο-
 τέχνης, οἷον ὁ ὑποδηματορράφος, ἢ ὁ σκυτοτόμος, ἢ ὁ χαλκο-
 τύπος, ἢ ἕτερος ὅστις οὖν δημιουργὸς, ἐπειδὴν πωλήσῃ τι τῶν
 ἀπὸ τῆς τέχνης, ἀπαρχέσθω τῆς τιμῆς τῷ θεῷ, ἢ καταβαλλέτω
 Β μικρὸν μέρος αὐτόθι, καὶ μερίζεσθω πρὸς τὸν θεὸν ἐξ ἐλάττονος
 μοίρας. Οὐδὲ γὰρ μέγα τι αἰτῶ, ἄλλα τοσοῦτον ὅσον ἂν Ἰου-
 δαίων οἱ νῆπιοι, καὶ μυρίων γέμοντες κακῶν, τοσοῦτον οἱ τὸν
 οὐρανὸν προσδοκῶντες ἡμεῖς βάλλωμεν. Ταῦτα δὲ οὐ νομο- (534)
 θετῶν, οὐδὲ κωλύων τὸ πλεόν λέγω, ἀλλ' ἀξίων μὴ ἔλαττον τῆς
 δεκάτης μοίρας καταθεῖναι. Τοῦτο δὲ μὴ ἔπωλὼν μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ἀγοράζων ποιεῖ, καὶ μισθὸν κομιζόμενος. Τοῦτον καὶ οἱ
 τοὺς ἀγροὺς κεκτημένοι τηρεῖτωσαν τὸν νόμον ἐν ταῖς προσό-
 δοις· τοῦτον πάντες οἱ τοὺς δικαίους συλλέγοντες πόρους.
 C Πρὸς γὰρ τοὺς τόκους ἀπαιτοῦντας οὐδεὶς μοι λόγος, οὐδὲ πρὸς
 στρατιώτας ἑτοὺς διασεύοντας ἄλλους, καὶ πραγματευομένους
 ἄλλοτριᾶς συμφορὰς· ἢ οὐδὲν γὰρ ἐκεῖθεν βούλεται δέχεσθαι ὁ
 θεός· ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐκ δικαίων πόρων συλλέγοντας τὰ ὄντα,
 ταῦτα λέγω. Καὶ γὰρ εἰ ἐν τοιαύτῃ συνθηκῇ καταστήσωμεν
 ἑαυτοὺς, ὑπὸ τοῦ συνειδύτος κεντούμεθα λοιπὸν, ἂν ποτε τοῦτον

^v Vid. Annot.

^w Verba οὐκ ἔλαττον vulgo post κλίνην leguntur, repug-

nantibus libris. ^x ἔχων om. F.

^y τοῦ] τὰς τοῦ F.

^z ἡ κλίνη] Sic libri

omnes. τῇ κλίνῃ Edd.

^a εἰσφορὰν C. F. Cf. p. 600 D.

^b καὶ καταβ.

μικρὸν τι μέρος F.

^c ἀλλ' ὅσον (om. τοσοῦτον) C.

^d Ἰουδαίων] οἱ Ἰου-

δαῖοι F.

^e ὁ πωλῶν... ἀγοράζων... καὶ ὁ μισθὸν κομ.

F. ^f Haec καὶ

μισθὸν κομιζόμενος, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus. et aliis

operantibus Interp.

^g τοὺς διασεύοντας F. Articulus vulgo abest.

^h οὐδὲ F.

ἀπολίπωμεν τὸν νόμον, καὶ οὐδὲ βαρὺ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἡγησόμεθα, καὶ κατὰ μικρὸν ἑπὶ τὰ μείζονα ἤξομεν· καὶ μελετήσαντες χρημάτων καταφρονεῖν, καὶ τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν ἀνασπάσαντες, τὸν τε ἐνταῦθα μετὰ ἀδείας βιωσόμεθα βίον, καὶ τῆς μελλούσης τευξόμεθα ζωῆς, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ.

Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος πρὸς ὑμᾶς, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται ^α πρὸς ὑμᾶς.

Τάχα τις ἡγείται ἄναξιον εἶναι τῆς ἀνδρείας τῆς Τιμοθέου τὴν παράκλησιν ταύτην· ἀλλ' οὐ Τιμοθέου ἔνεκεν τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ τῶν ἀκουόντων, ἵνα μὴ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς ἑαυτοὺς ^α καταβλάψωσιν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ αἰεὶ πρὸς κινδύνους ἦν ^ε παρεμβεβλημένος. ^{2α} Ὡς γὰρ πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, φησὶν. Ἄλλ' ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς εἰς τὸν μαθητὴν θρασύτητος, καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον προέλθωσι, καὶ χεῖρους γένωνται, πόρρωθεν αὐτοὺς καταστέλλει λέγων, “Ἴνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς” τουτέστιν, ἵνα μὴ τις αὐτοῦ ^ε κατεξανιστῇται τῶν ἀπεγνωσμένων ἐκείνων. Καὶ γὰρ ἔμελλεν αὐτοῖς ἴσως ἐπιτιμᾶν, ὑπὲρ ὧν καὶ Παῦλος ἐπέστειλε· ^β καὶ γὰρ ἐπηγγείλατο δι' αὐτὸ τοῦτο πέμπειν αὐτόν. “Ἐπεμψα γὰρ ⁴⁰⁷ Τιμόθεον ὑμῖν, φησὶν, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκει.” Ἰν' οὖν μὴ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ τῇ τοῦ δήμου συστάσει καὶ τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ ^ι θαρροῦντες ἐπίθωνται καὶ ^κ διαπτύωσι καὶ ἐπιβουλεύσωσιν, ἀλγοῦντες τοῖς ἐλέγχοις τοῖς παρ' αὐτοῦ, ἢ ὑπὲρ ὧν ὁ διδάσκαλος ἐπετίμησε, δίκην αὐτὸν ἀπαιτήσωσιν ἐκείνον ἀμυνόμενοι, διὰ τοῦτό ^ι φησιν, “Ἴνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς.” Μὴ γάρ μοι τοὺς ἔξωθεν εἶπες τοὺς Ἑλλήνας καὶ ^μ ἀπίστους· τὰ παρ' ὑμῶν ἀπαιτῶ, ὑπὲρ ὧν καὶ ἡ ἐπιστολὴ ^β ἅπαντα συνετέθη, οὓς καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ προοιμίῳ ἐφόβησε. Διὰ τοῦτο εἶπε, “πρὸς ὑμᾶς.” Εἴτα ἀπὸ τῆς διακονίας

¹ Cor. XVI. v. 10.

² Philipp. ii. 22.

¹ ἐπὶ καὶ ἐπὶ F. HOM. XLIV. ^α πρὸς ὑμᾶς om. F. Mosq. 7. ^β ἀναξίαν E. Statim εἶναι τῆς Τιμοθέου ἀνδρείας C. E. ^ε εἴρηκεν F. ^δ καταβλάψωμεν F. ^ε παρεμβεβλημένος ex coit. A. ^ι ἀλλ' ἵνα ἴν' οὖν C. ^κ κατεξανιστῇται E. κατεξανιστῇ C. Cat. κατεξανιστῇται vulgo. ^λ καὶ γὰρ ὅς καὶ C. ^μ θαρροῦντες A. E. φρονούντες C. sublati Interp. ^ν διαπτύωσι E. ^ι φησὶν σὺν ἀσφαλίζεται καὶ λέγει, βλέπετε C. Interp. ^κ ἀπιστοῦντας F.

ἀξιόπιστον αὐτὸν ποιῇ λέγων· “Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται.” Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἰδῆς, φησὶν, εἰ μὴ πλούσιος, ὁ εἰ μὴ εὐπαίδευτος, μηδὲ πρεσβύτερος, ἀλλὰ τί ἐπιτέτακται καὶ ἀνύει; “Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται.” Τοῦτο δὲ ἀντὶ πάσης αὐτῷ καὶ εὐγενείας καὶ πλούτου καὶ ἡλικίας καὶ σοφίας ἀπόχρη. Καὶ οὐκ ἠρκέσθη τοῦτω, ἡ ἀλλὰ προσέθηκε· “Καθὼς καὶ ἐγώ” καὶ ἀνωτέρω, “Ὅς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ.” αὐτὸς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ.” Ἐπεὶ οὖν καὶ νέος ἦν, καὶ μόνος ἐνεχειρίσθη ὁ δῆμου τοσοῦτου διόρθωσιν, ἀμφοτέρω δὲ εἰς καταφρόνησιν ἦγεν, εἰκότως ἐπάγει· “Μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ.” Καὶ οὐ τοῦτο ἀπαιτεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμὴν πλείονα· διὸ καὶ φησι, “Προπέμψατε ἰδὲ αὐτὸν μετ’ εἰρήνης” τουτέστιν, ἀφόβως, μὴ μάχας καὶ φιλονεικίας ἐμποιοῦντες, μὴ ἔχθρας καὶ ἀπεχθείας, ἀλλ’ ὑποταγὴν ἅπασαν ὡς διδασκάλῳ παρέχοντες. “Ἴνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.” Καὶ τοῦτο φοβούντος αὐτοὺς ἦν. “Ἴνα γὰρ εἰδότες, ὅτι πάντα γειρήσεται πρὸς αὐτὸν ἅπερ ἂν πάθῃ, ἐπικεικότεροι γίνονται, διὰ τοῦτο προσέθηκεν· “Ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν.” Ἄλλως δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἀξιόπιστον ποιῇ, εἴγε μέλλων ἐξιέναι, αὐτὸν περιμένει, καὶ τὴν εἰς ἐκείνους δαίκνυσιν ἀγάπην, ὅταν τὸν οὕτω χρήσιμον δι’ αὐτοὺς φαίνεται πέμψας.

“Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς.” Οὗτος καὶ εὐπαίδευτος ὁδοῦ εἶναι, καὶ πρεσβύτερος τοῦ Τιμοθέου. “Ἰν’ οὖν μὴ λέγωσι, τί δήποτε τὸν μὲν ἄνδρα οὐκ ἀπέστειλε, τὸν δὲ νέον ἀντ’ ἐκείνου; ὁρα καὶ τοῦτο πῶς παραμυθῆται, ἀδελφόν τε αὐτὸν καλῶν, καὶ πολλὰ παρακεκληκέναι λέγων. “Ἴνα γὰρ μὴ δόξῃ προτετιμη- ἐκέναι αὐτοῦ τὸν Τιμόθεον, καὶ μᾶλλον αὐτὸν σεμνύνειν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀπεσταλκέναι, καὶ πλείονα ἐκκαύσῃ τὸν φθόνον, ἐπήγαγε, “Πολλὰ αὐτὸν παρεκάλεσα, ἵνα ἔλθῃ.” Τί οὖν, οὐκ εἶξεν ἐκεῖνος οὐδὲ ἐπένευσεν, ἀλλ’ ἀντέστη καὶ ἐφιλονεικήσεν; Οὐ λέγει τοῦτο, ἀλλ’ ἵνα μήτε ἐκείνον ἡ διαβάλλῃ, καὶ ὑπὲρ

3 v. 11.

4 v. 13.

^a ἰδῆτε F. ^o εἰ μὴ] μηδὲ F. ^p ἀλλὰ] + καὶ F. ^q Haec καὶ πιστὸν, quae aherant, recepta ex omnibus. ^r αὐτὸς] ὁ F. ^s δῆμον τοσοῦτου omnes. τοσοῦτου δῆμου Edd. ^t δὲ om. A. ^v ἅπασαν] Sic nostri omnes. καὶ τιμὴν Edd. ^w παρέχοντες F. obtemperantes Interp. Legebatur προσέ- χοντες. ^x μετὰ τῶν ἀδελφῶν om. F. ^y εἰρήσεται] εἰρεῖ F. ^z ὑμᾶς] + μετὰ τῶν ἀδελφῶν Edd. repugnantibus libris. ^a ἐδόκει C.F. ^b μὲν om. F. Mox ἀπέστειλας idem. ^c ὁρα] + δὲ Edd. δὲ om. C.F. ^d ἵνα γὰρ] εἰτα ἵνα C. ^e Haec καὶ μᾶλλον αὐτὸν σεμνύνειν (σεμνύνει F.) quae desunt in Editis, tumentur libri omnes cum Interp. ^f μηδὲ C.E. ^g ἀλλ’ om. a pr- man. A. ^h διαβάλλῃ A.F.

ἑαυτοῦ ἀπολογήσεται, φησί· “Καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ.” Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις, ἐπήγαγεν· “Ἐλεύσεται δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν εὐκαιρήσῃ.” Τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ἀπελογήσατο, καὶ αὐτοὺς ἐπιποθοῦντας αὐτὸν ἀνέπαυσε τῇ ἐλπίδι τῆς παρουσίας. Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τοῖς διδασκάλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς 408 ὀφείλουσι τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας, φησί· 5 “Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει” οὐκ ἐν τῇ σοφίᾳ τῇ ἔξω. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ ἐστάναι, ἀλλὰ φέρεσθαι ὥσπερ οὖν ἐν τῇ πίστει ἐστάναι. “Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. 6 Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.” Ταῦτα δὲ λέγων, δοκεῖ μὲν παραινεῖν, καθάπτεται δὲ αὐτῶν ὡς ραθυμούντων. Διὸ λέγει “Γρηγορεῖτε,” ὡς καθενδόντων· “Στήκετε,” ὡς σαλευομένων· “Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε,” ὡς μαλακίζομένων· “Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω,” ὡς στασιαζόντων. Καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς ἀπατῶντας, τὸ “Γρηγορεῖτε, στήκετε” τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας, τὸ B “Ἀνδρίζεσθε” τὸ δὲ πρὸς τοὺς στασιάζοντας καὶ διασπᾶν ἐπιχειροῦντας, τὸ “Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω,” ὅπερ σύνδεσμός ἐστι τελειότητος, καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν. Τί δὲ ἐστὶ, τὸ “Πάντα ἐν ἀγάπῃ;” Εἴτε ἐπιτιμᾷ τις, φησὶν, εἴτε ἄρχει, εἴτε ἄρχεται, εἴτε μανθάνει, εἴτε διδάσκει, πάντα μετὰ ἀγάπης· ἐπειδὴ καὶ τὰ εἰρημένα ἅπαντα ἐκ τοῦ ταύτην ἡμελησθαι ἐγένετο. Εἰ γὰρ αὕτη μὴ ἡμελήθη, οὐκ ἂν ἐφυσήθησαν, οὐκ ἂν εἶπον, “Ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παῦλον, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶν.” C εἰ αὕτη ἦν, οὐκ ἂν ἔξω ἐδικάσαντο, μάλλον δὲ 7 οὐδ’ ἂν ἐδικάσαντο· εἰ αὕτη ἦν, οὐκ ἂν ἐκεῖνος τοῦ πατρὸς τὴν γυναῖκα ἔλαβεν, οὐκ ἂν τῶν ἀσθενούντων ἀδελφῶν κατεφρόνησαν, οὐκ ἂν αἰρέσεις εἶχον, οὐκ ἂν ἐκενοδόξησαν ἐπὶ τοῖς χαρίσμασι. Διὰ τοῦτό φησι, “Πάντα μετὰ ἀγάπης γινέσθω.” 7 “Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.” Καὶ ἀρχόμενος τούτου μέμνηται λέγων, “Ἐβάπτισα δὲ 8 καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον” καὶ νῦν D ἀπαρχὴν αὐτὸν οὐχὶ τῆς Κορίνθου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος φησὶν. Οὐ μικρὸν δὲ 9 καὶ τοῦτο ἐγκώμιον, τὸ πρῶτον τῷ Χριστῷ προσελθεῖν. Διὸ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ ἐντεῦθεν ἐγκωμιάζων τινὰς ἔλεγεν, 8 “Οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι πρῶτοι

5 v. 13.

6 v. 14.

7 v. 15.

8 Rom. xvi. 7.

1 ἀνέπαυσε post παρουσίας transp. Edd. in vitis libris. 6 ἐγένετο omnes, ἐγένετο Edd. 1 αὕτη hic et infra A.F. 7 οὐδ’ οὐκ A. 8 παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί om. F. 9 καὶ om. F. 10 καὶ om. F.

ἐπίστευσαν, ἀλλὰ ἀπαρχὴ ἐγένοντο, δεικνὺς ὅτι μετὰ τῆς πίστεως καὶ βίον ἄριστον ἐπέδειξαντο, ὥσπερ ἐπὶ καρπῶν, πάντοθεν ἑαυτοὺς ἀξίους ἡπαρέχοντες. Καὶ γὰρ τὴν ἀπαρχὴν ^Ε ἀμείνω τῶν λοιπῶν εἶναι χρή, ὣν ἐστὶν ἀπαρχή· ὃ δὴ καὶ τοῦτο δια τῆς ῥήσεως ταύτης ἔπεμαρτύρησεν ὁ Παῦλος. Οὐδὲ γὰρ ἐπίστευσαν μόνον γνησίως, ὅπερ ἔφην, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἐπέδειξαντο τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἀκμάζουσιν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν ^Ε ἐν ἐλεημοσύναις φιλοτιμίαν. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν αὐτῶν τὴν εὐλάβειαν ^Δ δείκνυσιν, ἐκ τοῦ καὶ τὴν οἰκίαν ἄπασαν εὐσεβείας πληρῶσαι. "Ὅτι δὲ καὶ ἐν ἔργοις ἐκόμωον ἀγαθοῖς, δηλοῖ διὰ τῶν ἐξῆς λέγων· "Εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτοὺς." Ἠκούσατε ἡλίκα τῆς φιλοξενίας τὰ ἐγκώμια; 409 Ὁὐ γὰρ εἶπε, διακονοῦσιν, ἀλλ', "ἔταξαν ἑαυτοὺς"· ^Β τοῦτον τὸν βίον εἵλοντο ^Χ διαπαντὸς, ταύτην μελετῶσι τὴν μελέτην. ^Δ "Ἰνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις." Τουτέστιν, ἵνα συναντιλαμβάνησθε καὶ εἰς δαπάνην χρημάτων καὶ εἰς σώματος διακονίαν, ὥστε κοινωνήτε. Καὶ γὰρ ἐκείνοις ὁ κόπος ἔσται κοῦφος, ὅταν ἔχωσι συμμάχους, καὶ τὰ τῆς εὐεργεσίας εἰς πλείονας διαβήσεται. Καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, συνεργεῖτε, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς αὐτὸν κελεύει πείθεσθε, ^Ζ τὴν ἐπιτεταμένην ὑπακοὴν ἐνδεικνύμενος. Καὶ ἵνα μὴ δόξη αὐτοῖς χαρίζεσθαι, προσβέθηκε· "Καὶ παντὶ τῷ κοπιῶντι καὶ συνεργοῦντι." Κοινὸς ^Α ἔστω, φησὶν, ὁ νόμος οὗτος. Οὐδὲ γὰρ ἰδιαζόντως περὶ ἐκείνων λέγω, ἀλλ' εἴ τις κατ' ἐκείνους, καὶ οὗτος ἀπολαύτω τούτων. Διὰ τοῦτο καὶ ^Β ἀρχόμενος συνιστᾶν, αὐτοὺς μάρτυρας καλεῖ, λέγων· "Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανάου." Ἰστε γὰρ, φησὶ, καὶ ὑμεῖς πῶς κάμνουσι, καὶ οὐ παρ' ἡμῶν δεῖσθε μαθεῖν.

¹⁰ "Ἐχάρην δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανάου καὶ Φουρτονάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν· ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν." Ἐπειδὴ ^Ε γὰρ ^Σ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐξηγριῶσθαι πρὸς τούτους· οὗτοι γὰρ οἱ ἐλθόντες εἰσὶ καὶ δηλώσαντες αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν στάσιν· ^Δ δι' αὐτῶν γὰρ καὶ ἔγραψαν τὰ περὶ τῶν παρθένων, ^Ε τὰ περὶ τῶν γεγαμηκότων· ὅρα πῶς αὐτοὺς κατεπράυνεν, ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς

9 v. 16.

10 v. 17, 18.

⁹ παρασχοίντες F. ¹ ἐμαρτύρησεν E, F. ² ἐν om. E. et a pr. man. A. ³ δεικνύντων F. ⁴ οὐδὲ γὰρ εἶπε F. οὐκ εἶπε δὲ C. ⁵ τοῦτον] δηλῶν ὅτι τοῦτον C. Interp. ⁶ ἀπρεκῶς F. ⁷ ἵνα] + καὶ F. ⁸ τὴν ἐπιτεταμένην] τοῦτο γὰρ νῦν ἐστὶ τὸ ὑποτάσσεσθε· ἐπιτεταμένην C. Interp. ⁹ ἔστω φησὶν omnes. φησὶν ἔστω Edd. Statim οὗτος ὁ νόμος C, E. ¹⁰ ἀρχόμενος] + αὐτοὺς F. ¹¹ γὰρ om. C. Statim αὐτοῖς pro αὐτοῖς F. ¹² δι' αὐτῶν γὰρ] αὐτῶν, δι' ὧν F. non Cnt. ¹³ τὰ περὶ] καὶ F.

ἐπιστολῆς εἰπὼν, “Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ὑπὸ τῶν Χλόης,” καὶ τούτους κρύψας, κακείνους εἰς μέσον ἀγαγὼν· εἰκὸς γὰρ ἐκείνους διὰ τούτων δηλῶσαι· ἐνταῦθα δέ, “Τὸ ὑμῶν ὑστέρημα ἀνεπλήρωσαν, καὶ ἀνέπαυσαν τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν” δεικνὺς ἀντὶ πάντων ἐλθόντας, καὶ ἐλομένους ἀποδημίαν στείλασθαι τοσαύτην ὑπὲρ αὐτῶν. Πῶς οὖν ἵνα τοῦτο τὸ ἴδιον κοινὸν γένηται; ⁸ Εἰ τὸ ὑστέρημα παραμυθήσεσθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς εἰς αὐτούς· εἴαν τιμήσητε, εἴαν ἀποδέξησθε αὐτούς, εἴαν τῇ εὐποιᾷ κοινωνήσητε. Διό ⁹ φησιν, “Ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.” Καὶ ἐπαινῶν ¹⁰ τοὺς ἐλθόντας, συμπλέκει καὶ ἐκείνους τῷ ἐγκωμίῳ, τοῖς ἀπεσταλμένοις τοὺς ἀπεσταλκώτας, λέγων, ὅτι “ἀνέπαυσαν τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν.” ¹¹ Ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους,” ὅτι δι’ ὑμᾶς πατρίδα καὶ οἰκίαν κατέλιπον. ¹² Εἶδες σύνεσιν; πῶς δεικνύουσιν οὐ Παῦλον μᾶλλον ἢ ἐκείνοις αὐτοὺς χαρισαμένους, τῷ τὴν πόλιν ἅπασαν ἐν αὐτοῖς περιφέρειν· ὃ καὶ τούτους ἀξιοπίστους ἐποίει, καὶ ἐκείνους οὐκ ἠφίει τούτων ἀποσχίζεσθαι, ἅτε δι’ αὐτῶν παραστάντας τῷ Παύλῳ.”

¹¹ “Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Ἀσίας.” Ἀεὶ συνάγει καὶ συγκολλᾷ τὰ μέλη διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ. “Ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα.” Παρ’ αὐτοῖς γὰρ ἔμενε, σκηνοποιὸς ὢν. “Σὺν τῇ κατ’ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.” Καὶ τοῦτο οὐ μικρὰ ἀρετὴ, τὸ καὶ τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν ποιῆσαι. ¹² “Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ¹³ Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.” Ταύτην τὴν τοῦ ⁴¹⁰ ἀγίου φιλήματος ἐνταῦθα μόνον τίθησι προσθήκην. Τί δήποτε; Σφόδρα διεστήκεσαν ἀλλήλων τῷ λέγειν, “Ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ” τῷ τὸν μὲν πεινᾶν, τὸν δὲ μεθύειν· τῷ μάχας καὶ ζηλοτυπίας καὶ κρίματα ἔχειν. Καὶ ἀπὸ τῶν ¹⁴ χαρισμάτων πολὺς ὁ φθόνος ⁽⁵³⁷⁾ ἦν, πολλὴ ἡ ὑπερηφανία. Ἐπεὶ οὖν αὐτοὺς συνῆψε διὰ τῆς παραιnéσεως, εἰκότως κελεύει καὶ διὰ τοῦ φιλήματος τοῦ ἀγίου συνάπτεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἐνοί, καὶ ἐν τίκτει σῶμα· τοῦτο ¹⁵ ἅγιόν ἐστι, ¹⁶ τὸ μὴ μετὰ δόλου καὶ ὑποκρίσεως.

¹³ “Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου.” Δείκνυστι μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν ἐπιστολὴν συντεθείσαν· διὸ καὶ τοῦτο

11 v. 19.

12 v. 20.

13 v. 21.

¹ ἵνα, quod aberat, obtulit F. ² εἰ τὸ ὑ. παραμυθήσεσθε] καὶ τὸ ὑ. παραμυθῶνται F. Cat. ³ φησιν] καὶ ἐπάγει C. ⁴ οὖν om. F. ⁵ τοὺς] + οὖν F. ⁶ Mox ἐτέρους pro ἐκείνους idem. ⁷ ἐπ. οὖν τοὺς τοιούτους] τουτέστιν ἐπιγινώσκετε C. Interp. ⁸ Vid. Annot. ⁹ ἀποσχίζεσθαι] + εἶπεν C. ¹⁰ ἀσπάσασθε A.E. Mosq. 2. ¹¹ χαρισμάτων] + δέ C. ¹² τὸ μὴ] οὐ τὸ F.

προσέθηκεν. ¹⁴“ Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα.” Δι’ ἐνὸς τούτου ῥήματος πάντας ἐφόβησε, τοὺς τὰ μέλη αὐτῶν ποιοῦντας πόρνης μέλη, τοὺς σκανδαλίζοντας τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τῶν εἰδωλοθύτων, τοὺς ἀπ’ Ἀνθρώπων ὀνομαζομένους, τοὺς τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντας. Οὐκ ἐφόβησε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔδειξε τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, καὶ τῆς κακίας τὴν πηγὴν. Ὡς περὶ γὰρ σφοδρὰ περὶ αὐτὸν ἡ ἀγάπη ⁸ γινομένη, πάντα τῶν ἀμαρτημάτων τὰ εἶδη κατασβέννυσι καὶ ἐξωθεῖ· οὕτως ὅταν ἀσθενεστέρα ᾖ, βλαστάνει ταῦτα ποιεῖ. “Μαραναθά.” Τίνος ἕνεκεν τοῦτο εἰρηται; τί δῆποτε καὶ Ἑβραῖδι φωνῇ; Ἐπειδὴ πάντων τῶν κακῶν ὁ τύφος ¹ αἴτιος ἦν, τοῦτον δὲ τὸν τύφον ἡ ἐξωθεν σοφία ἐποίει, καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν ἦν, ὃ μάλιστα τὴν Κόρινθον διέσπασε· καταστέλλων ⁹ αὐτὴν οὐδὲ Ἑλλάδι κέχρηται ¹⁰ τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ τῇ Ἑβραῖδι, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον ¹¹ οὐκ αἰσχύ-
νεται τὴν ἰδιωτείαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς ἀσπάζεται τῆς θερμότητος. Τί δέ ἐστι “Μαραναθά;” Ὁ κύριος ἡμῶν ἦλθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτὸ τοῦτό φησι; Τὸν τῆς οἰκονομίας βεβαιῶν λόγον, ἐξ ¹² ὧν μάλιστα τὰ σπέρματα τῆς ἀναστάσεως συντέθεικεν· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἐντρέπων, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ὁ κοινὸς πάντων δεσπότης καταβῆναι τοσοῦτον κατηξίωσε, καὶ ὑμεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐστε, καὶ ἐπιμένετε ἀμαρτάνοντες, καὶ οὐ φρίττετε τῆς ἀγάπης τὴν ὑπερβολὴν, τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον; Ἐννόησον γὰρ τοῦτο μόνον, φησὶ, καὶ ἀρκέσει σοι εἰς πάσης ἀρετῆς προκοπὴν, καὶ πᾶσαν δυνήσῃ κατασβέσαι Ἐάμαρτίαν.

¹⁵“ Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ’ ὑμῶν.” Τοῦτο διδασκάλου, τὸ μὴ μόνον συμβουλαῖς, ἀλλὰ καὶ εὐχαῖς βοηθεῖν. ¹⁶“ Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ ¹⁷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.” Ἰνα γὰρ μὴ νομίσωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτοὺς εἰς τοῦτο κατέληξε, φησὶν, “ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” ¹⁸ Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον ἔχει οὐδὲ σαρκικόν, ἀλλὰ πνευματικὴ τις ἐστὶ· διὸ ¹⁹ καὶ σφόδρα γνησία. ²⁰ Καὶ γὰρ σφόδρα ἐρῶντος

14 v. 22.

15 v. 23.

16 v. 24.

¹ γὰρ] + καὶ F. Statim περὶ αὐτοὺς idem. περὶ αὐτῶν Cat. ⁸ γινομένη pro γενομένη omnes. ⁹ αἴτιος ἦν] ἦν αἴτιος A.C.E. ¹⁰ αὐτὴν] Sic C.E.F. Cat. Interp. αὐτὸν ex corr. pro αὐτῶν A. Edebatur αὐτῶν τὸν τύφον. ¹¹ τῇ accessit ex A.C.E. ¹² οὐ κατασχύνεται F. ¹³ ἡμῶν om. F. ¹⁴ οὐ Cat. ¹⁵ Ἰησοῦ om. F. Idem post ἀμήν haec subiungit: ἐπειδὴ γὰρ σφοδρῶς αὐτῶν καθήλωτο καὶ φορτικῶς κατηγορήσεν, θεραπεύει λοιπὸν λέγων, ἡ ἀγάπη μου ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ. Eadem fere leguntur in Cat. ¹⁶ οὐδὲν γὰρ] δεικνὺς ὅτι οὐδὲν C. Interp. ¹⁷ καὶ assumptum ex C.F. ¹⁸ καὶ γὰρ] ὅρα δὲ πῶς C. Interp.

τὸ ῥῆμα ἦν. Καὶ γὰρ ἐπειδὴ διειστῆκει τῷ τόπῳ, καθάπερ δεξιᾶς τινος ἐκτάσει, ταῖς τῆς ἀγάπης αὐτοὺς χερσὶ περιλαμβάνει λέγων, “Ἡ ἀγάπη μου μεθ’ ὑμῶν,” ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, 411 μετὰ πάντων ὑμῶν ἐγώ. Δι’ ὧν δείκνυσιν, ὅτι οὐ θυμοῦ οὐδὲ ὀργῆς ἦν τὰ γραφέντα, ἀλλὰ κηδεμονίας, ὅπου γε μετὰ τούτης κατηγορίας οὐκ ἀποστρέφεται, ἀλλὰ καὶ φιλεῖ καὶ περιλαμβάνει πόρρωθεν αὐτοὺς ὄντας, διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν γραμμάτων τούτων αὐτοῖς περιχυθεῖς. Οὕτω γὰρ τὸν διορθοῦντα δεῖ ποιεῖν ὡς ὁ γε ὀργῇ μόνον παιῶν, οἰκεῖον πάθος πληροῖ· ὁ δὲ μετὰ τὸ διορθῶσαι τὸν ἀμαρτάνοντα, καὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἐπιδεικνύμενος, δείκνυσιν ὅτι κακεῖνα φιλοστοργίας ἦν, ἅπερ ἐπιπλήττων ἔλεγεν.

1 Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἀλλήλους παιδεύωμεν, καὶ μήτε ὁ ἐλέγχων B ὀργιζέσθω· οὐ γὰρ διορθώσεως τοῦτο, ἀλλὰ πάθους· μήτε ὁ ἐλεγχόμενος δυσχεραίνετω· ἰατρεία γὰρ τὸ γινόμενον, οὐκ ἀπέχθεια. Εἰ ἰδὲ ἰατρῶν παῖδες καίουσιν καὶ οὐκ ἐγκαλοῦνται, πολλάκις καὶ διαμαρτάνοντες τοῦ τέλους, ἀλλὰ καὶ ἀλγούντες οἱ καίόμενοι καὶ τεμνόμενοι, εὐεργέτας εἶναι νομίζουσιν τοὺς τὴν ἀλγυδῶνα 2 ταύτην διεγείροντας· πολλῇ μᾶλλον τὸν δεχόμενον ἔλεγχον οὕτω διακεῖσθαι χρή, καὶ ὡς ἰατρῷ προσέχειν τῷ διορθοῦντι, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἐχθρῷ. Καὶ ἡμεῖς δὲ οἱ ἐπιτιμῶντες 1 οὕτω προσίωμεν, μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος, μετὰ πολλῆς C τῆς συνέσεως. Κἀν ἴδῃς τὸν ἀδελφὸν πλημμελοῦντα, ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε, μὴ δημοσίευσεν τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ 3 μόνου, οὐκ ὀνειδίζων, οὐδὲ ἐπεμβαίνων κειμένῳ, (538) 4 ἀλλὰ ἀλγῶν καὶ τηκόμενος· καὶ ἔτοιμον σαυτὸν παρέχε 5 καὶ πρὸς τὸ ἐλέγχεσθαι, εἴ τι διαμαρτάνοις. “Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ὁ λέγων γένηται, καθ’ ὑπόθεσιν τὸν λόγον γυμνάσωμεν· μὴ γὰρ δὴ γένοιτο 6 ἐπὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς εὐπορῆσαι παραδείγματος τοιούτου. “Ἐστω 7 τις ἀδελφὸς παρθένῳ συνοικῶν, D κόσμιος μὲν καὶ σώφρων, πλὴν ἀλλὰ μὴδὲ οὕτω ἰδιαφευγέτω τὴν πονηρὰν δόξαν. 8 Ἄν τοίνυν ἀκούσης 9 θρυλουμένην τὴν συνοίκησιν ταύτην, μὴ καταφρονήσης, μὴδὲ ἔπης· αὐτὸς γὰρ οὐ κέκτηται νοῦν; αὐτὸς γὰρ οὐκ οἶδε τί τὸ συμφέρον; εἰκὴ φιλοῦ, καὶ μὴ μισοῦ εἰκῇ· τί γὰρ μοι μέλει ἔχθραν ἀναδέξασθαι περιτ-

5 καὶ φιλεῖ] καταφιλεῖ F. 6 ὀργῇ] δι’ ὀργὴν F. 7 ἅπερ omnes. don Edd.

8 ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι δεῖ ἡμᾶς παραυνεῖν τοὺς ἀδελφοὺς μετὰ πραΰτητος καὶ ἀγάπης, ἐπειδὴν βλέπωμεν αὐτοὺς ἀποπνίγειν τὴν ἀγάπην, ὡς τὸ γὰρ μὴ τοῦτο ποιεῖν ἁμαρτία καὶ ἀπανθρωπία ἐστίν. Veron. 1 δὲ] οὐκ C. 2 αὐτὴν A.C.

3 οὕτω vel οὕτως est in libris omnibus, non in Edd. 4 μόνου] + τοῦτο παῖς, καὶ πείσον ὅτι φιλῶν λέγεις ἂν λέγεις F. 5 ἀλλὰ] + καὶ E. 6 καὶ om. F.

7 Hic desinit Codex E. 8 τις] + τοίνυν F. 9 διαφευγέτω F. 10 θρυλουμένην A.C. διαθρυλουμένην F. θρυλουμένην vulgo.

τήν; ⁵Ταῦτα ληρώδη ῥήματα τῶν θηρίων, μᾶλλον δὲ τῶν δαιμόνων. Οὐ γὰρ ἔστιν εἰκὴ μισεῖσθαι τὸν ἐπὶ διορθώσει τοῦτο ¹ποιούντα, ²ἀλλ' ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς καὶ στεφάνοις ἀπορρή-
 Εῖς τοις. Εἰ δὲ λέγοις, τί γὰρ, αὐτὸς οὐκ ἔχει νοῦν; ἀκούσῃ παρ' ἡμῶν, ὅτι οὐκ ἔχει· μεθύει γὰρ τῷ πάθει. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων οἱ ἀδικούμενοι οὐκ ἂν δύναιντο εἰπεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν ζέοντες τῇ ὀργῇ, καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἔγκλημα ἢ συμπάθεια αὐτῇ· ³πόσῳ μᾶλλον οἱ συνηθεία πονηρᾷ κατεχόμενοι. Διὰ τοῦτο λέγω, ὅτι καὶ μυριάκις ἢ φρόνιμος, οὐκ ἔχει νοῦν ἐγρηγορότα. Τί γὰρ τοῦ Δαυὶδ συνετώτερον ἦν, ἀνθρώπου λέγοντος, ¹⁷“Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδῆλωσάς μοι;” Ἀλλ' ὅτε τὴν τοῦ στρατιώτου γυναῖκα εἶδεν ὀφθαλ-
 412 μοῖς ἀδίκους, τότε, ὅπερ ἐπὶ τῆς θαλάττης τῆς μαινομένης τοὺς ἐμπλέοντας ⁴πάσχειν ἔλεγε, ¹⁸“Πᾶσα ἡ σοφία αὐτοῦ κατεπόθη” καὶ ἐτέρων ἐδεῖτο τῶν διορθωσόντων, καὶ οὐδὲ ἡσθάνετο οἷων κακῶν ἦν ἐντός. Διὸ καὶ θρηνῶν τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ, ἔλεγεν· ¹⁹“Ὅσκι φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· προσώξεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου.” Οὐ τοίνυν ἔχει νοῦν ὁ ἁμαρτάνων· μεθύει γὰρ καὶ ἐσκότῳται. Μὴ δὴ ταῦτα λέγε, μηδὲ προστίθει ἐκεῖνο, ὅτι οὐδὲν μοι μέλει· ²⁰“Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.” Καὶ γὰρ καὶ Β σοὶ μέγιστον ἔγκλημα φύεται, ὅτι πεπλανημένος ἰδὼν οὐκ ἠνέστησας. Εἰ γὰρ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὸν Ἰουδαίων νόμον παρορᾶν οὐ χρή, ὁ μὴ ὑποζύγιον μηδὲ ἐχθροῦ ψυχὴν ἀπολλυμένην περιορῶν, ἀλλὰ φίλου, ποῖαν ἔξει συγγνώμην; Οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαὶν ἡμῖν τὸ νοῦν ἔχειν ἐκεῖνον· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς πολλὰ ⁵πολλάκις παραινέσαντες, ἑαυτοῖς οὐκ ἠρκέσαμεν οὐδὲ ἐγενόμεθα χρήσιμοι. Τοῦτο τοίνυν καὶ περὶ ἐκεῖνου σκόπει τοῦ πλημμελοῦντος, ὅτι εἰκὸς αὐτὸν παρὰ σοῦ μᾶλλον, ἢ παρ' ἑαυτοῦ δέξασθαι ⁶συμβουλίαν ἀρίστην, καὶ μὴ C λέγε, τί δέ μοι μέλει τούτων; Φοβήθητι τὸν πρῶτον εἰρηκότα τοῦτο τὸ ῥήμα. Τὸ γὰρ, ²¹“Μὴ φύλαξ εἰμί τοῦ ἀδελφοῦ μου;” εἰς ταυτὸν φέρει τούτῳ. Ἐντεῦθεν τὰ κακὰ τίκτεται πάντα, ὅτι τὰ τοῦ σώματος τοῦ ἡμετέρου ἀλλότρια ἡγούμεθα εἶναι. Τί φῆς; οὐδὲν σοι μέλει ⁷τοῦ ἀδελφοῦ; Ἀλλὰ τίτι

17 Psal. i. 8.

18 Ibid. evi. 27.

19 Ibid. xxxvii. 5, 6.

20 Gal. vi. 5.

21 Gen. iv. 9.

⁵ ταῦτα λ. ῥ. τὰ τῶν θ. Α. ταῦτα τὰ λ. ρ. τῶν θ. Γ. ταῦτα λ. τὰ ῥήματα, ταῦτα θ. μᾶλλον δὲ δ. C. ¹ ποιούντα] ὑπομένοντα Γ. ² ἀλλ' ἐπὶ—ἀπορρήτοις] ἀλλ' ὡς ἐπὶ μεγάλοις ἐπάθλοις καὶ στεφανοῦσθαι καὶ κηρύττεσθαι C. Interp. ³ πολλῶ Γ. ⁴ πάσχειν ἔλεγε] πάσχειν εἰκὸς, ἐπαθε διὸ καὶ ἔλεγε C. Interp. ⁵ πάσχειν ἔλεγεν, τοῦτο αὐτὸς ἐπαθεν Γ. ⁶ ἀνέστησας] ἐπέστρεψας Γ. ⁷ πολλάκις] + ἐτέροις Γ. ⁸ συμβουλήν Γ. ⁹ τὰδελφοῦ Α.

μελήσει; Τῷ ἀπίστω, τῷ ἐπιχαίροντι καὶ ὀνειδίζοντι καὶ ἐναλ-
 λομένῳ; Ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ, τῷ ὠθοῦντι καὶ ὑποσκελίζοντι;
 Καὶ πόθεν τοῦτο, ὅτι ἀνύω, φησὶ, λέγων καὶ συμβουλευῶν τὰ
 δεόντα; Πόθεν δὲ δῆλον ὅτι οὐκ ἀνύσεις; Καὶ γὰρ τοῦτο
 πάλιν ἐσχάτης ἀνοίας, ἐν ἀδύλῳ τοῦ τέλους κειμένον, ῥαθυμίας D
 ὁμολογημένης ἐγκλήματα ἀναδέχεται. Καίτοι ὁ θεὸς τὰ
 μέλλοντα προειδώς, πολλάκις εἶπε, καὶ οὐκ ἤνυσεν, καὶ οὐδὲ
 οὕτως ἀπέστη, καὶ ταῦτα εἰδώς, ὅτι οὐ μέλλει πείθην. Εἰ δὲ
 ὁ προειδώς ὅτι οὐδὲν πλεον ποιήσει, τοῦ διορθοῦν οὐκ ἀφί-
 σταται, τίνα ἔξεις ἀπολογία ὁ ἀγνοῶν τὸ μέλλον παντελῶς,
 καὶ ἐκλυόμενος καὶ ναρκῶν; Καὶ γὰρ πολλάκις ἐπιχειρή-
 σαντες ἤνυσαν πολλοί· καὶ ὅτε μάλιστα ἀπέγνωσαν, τότε
 μάλιστα ἐπέτυχον. Εἴαν δὲ καὶ μηδὲν ποιήσης πλεον,
 τὸ σαυτοῦ πεποιήκας. Μὴ τοίνυν ἀπάνθρωπος γίνου, μήτε E
 ἀνηλεὲς ἢ μήτε ὀλίγωρος. Ὅτι γὰρ ὁμότητος ταῦτα τὰ
 ῥήματα καὶ ῥαθυμίας, δῆλον ἐκείθεν. Τίνος γὰρ ἔνεκεν,
 ἐνὸς τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου κάμνοντος, οὐ λέγεις,
 τί μοι μέλει; καὶ, πόθεν δῆλον, ὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνει,
 ὑγιαίνει; ἀλλὰ πάντα ποιεῖς, ἵνα καὶ μηδὲν ὠφελήσης, μὴ
 ἔχῃς ἐγκαλεῖν σεαυτῷ, ὅτι τῶν ἀφειλότων γενέσθαι τι παρε-
 λείφθῃ. Εἴτα τῶν μὲν τοῦ σώματος οὕτω φροντιοῦμεν μελῶν,
 τῶν δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀμελήσομεν; καὶ τοῦ ταῦτα συγγνώμης 413
 (539) ἄξια; ^κΕἰ γὰρ σε μὴ κατακάμπτω λέγων, ὅτι τοῦ μέλους
 σου φρόντισον, ἵνα καὶ τῷ φόβῳ γένη βελτίων, τοῦ σώματος
 ἀναμιμνήσκω σε τοῦ Χριστοῦ. Πῶς γὰρ οὐ φρίκης ἄξιον σηπο-
 μένην αὐτοῦ τὴν σάρκα ὁρᾶν, καὶ περιορᾶν; Καὶ εἰ μὲν οἰκέτην
 ἔχοις ἢ ὄνον σηπεδόνα ἔχοντα, οὐκ ἂν ἀνάσχοιο περιῶδεν τὸ
 δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ψώρας ^μὁρᾶν ἐμπεπλησμένον, παρα-
 τρέχεις; καὶ οὐχ ἡγῇ ταῦτα μυρίων ἄξια εἶναι κεραυνῶν; Διὰ
 τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονε, διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν
 ταύτην, διὰ τὴν ῥαθυμίαν.

Διὸ δὴ, παρακαλῶ, ταύτην ἐκβάλλωμεν τὴν ὁμότητα. Πρόσ- B
 ελθε ἐκείνῳ τῷ συνοικούντι τῇ παρθένῳ, καὶ εἰπὲ μικρὸν
 ἐγκώμιον ^ητῷ ἀδελφῷ, ἀπὸ τῶν ἄλλων ὧν ἔχει πλεονεκτη-
 μάτων ^θαὐτὸ συντιθεῖς· καὶ ὥσπερ ὕδατι θερμῷ περικλίζων
 τοῖς ἐπαίνοις, οὕτω χάλασον αὐτοῦ τὸν ὄγκον τοῦ τραύματος.
 Ταλάνισον καὶ σαυτὸν, κατηγόρησον τοῦ κοινῷ τῶν ἀνθρώπων
 γένους, δείξον ὅτι πάντες ἐν ἁμαρτήμασι τυγχάνομεν, αἴτησον

^ο τοῦτο] δῆλον F. ^α δὲ om. A. ^ε ἐγκλημα F. Statim ἀναδέχεται pro
 δέχεται omnes. ^ζ ἡνίσθη F. ^ε εἰαν omnes. ἂν vulgo. ^η μήτε] καὶ F.
^ι Vid. Annot. ^κ εἰ γὰρ σε] ἐπεὶ σὲ C. ^λ ἔχεις C. ^μ ὁρῶν] ἰδὼν F.
^η τῷ ἀδελφῷ pro τοῦ ἀδελφοῦ omnes. ^ο αὐτοῦ F.

συγγνώμην εἰπὼν, ὅτι μίζοσι σαντοῦ πράγμασιν ἐπιχειρεῖς,
 C ἄλλ' ἡ ἀγάπη πάντα πείθει τολμᾶν. Εἵτα συμβουλευων, μὴ
 ἐπιτακτικῶς, ἀλλ' ἀδελφικῶς τοῦτο ποιεῖ καὶ τούτοις πᾶσι
 χαλάσας τὴν φλεγμονήν, καὶ παραμυθησάμενος τὴν ἀλγυδὸνα
 τὴν ἐκ τῆς τομῆς συμβαίνουσαν τοῦ μέλλοντος ἐλέγχου ὅτι γίνε-
 σθαι, καὶ πολλάκις τῇ παραιτήσῃ χρησάμενος, καὶ παρακα-
 λῶν μὴ ὀργισθῆναι ὅταν αὐτὸν καταδῆσῃς τούτοις, τότε
 ἔπαγε τὴν πληγὴν, μήτε ὁδεσμῶν τὸ πρᾶγμα, μήτε ἐκλύων,
 ἵνα μήτε ἐκείθεν ἀποπηδήσῃ, μήτε ἐντεύθεν καταφρονήσῃ.
 Ἄν ὅτε γὰρ μὴ καιρίαν δῶς, οὐδὲν εἰργάσω πλέον ἢ ἂν δὲ
 D σφοδρῶς πλήξῃς, ἀποσκιρτήσαι ἐποίησας. Διὸ δὴ καὶ μετὰ
 ταῦτα πάντα ἐλέγχειν μέλλον, ἀνάμιξον πάλιν ἐγκώμιον τοῖς
 ἐλέγχοις καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ ἑκαθ' ἑαυτὸ τὸ γινόμενον οὐ δύναται
 εἶναι ἐγκώμιον· οὐ γὰρ ἄξιον ἐπαίνου τὸ κόρη συνοικεῖν παρ-
 θένω· ἀπὸ τῆς γνώμης τοῦ συνοικοῦντος τοῦτο ἐργάζου, καὶ
 εἰπέ, ὅτι οἶδα μὲν ὅτι διὰ τὸν θεὸν σὺ ποιεῖς, καὶ τὴν ἐρημίαν
 καὶ τὸ ἀπροστάτευτον τῆς ὑθλίας ἐκείνης ἰδὼν ἡ χεῖρα ὤρεξας.
 Κἂν μὴ ταύτη ποιῇ τῇ γνώμῃ, σὺ οὕτω λέγε, καὶ μετὰ τοῦτο
 προστίθει καὶ ταῦτα, πάλιν παραιτήσῃ χρώμενος καὶ λέγων,
 E ὅτι οὐκ ἐπιτάττω, ἀλλ' ὑπομιμνήσκων ταῦτά φημι διὰ τὸν
 θεὸν σὺ ποιεῖς, οἶδα καὶ γὰρ ἄλλ' ἰδωμεν μὴ τι ἔκτικται ἐκ
 τούτου κακὸν ἕτερον· κἂν ὅ μὲν μηδὲν ᾔ, κατέχευ' ἔνδον, καὶ ἔχου τῆς
 καλῆς ταύτης σπουδῆς, ὁ κωλύων οὐδεὶς· ἂν δὲ βλάβῃ τις ἐντεύθεν
 γίνηται τοῦ κέρδους μείζων, φυλαξώμεθα, παρακαλῶ, μὴ σπεύ-
 δοντες μίαν ἄναπαῦσαι ψυχὴν, μυρίας σκανδαλίσωμεν. Καὶ
 μὴ προσθῇς εὐθέως τὰ κείμενα τοῖς σκανδαλίζουσι κολαστήρια,
 414 ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ προσλάμβανε μαρτυρίαν, λέγων· οὐ χρεῖαν
 ἔχεις μαθεῖν ταῦτα παρ' ἐμοῦ, οἶδας καὶ αὐτὸς ὅτι ἐάν τις ἕνα
 τῶν μικρῶν τούτων σκανδαλίσῃ, πόση ἡπίλῃται δίκη· καὶ
 οὕτως ἡδύνας τὸν λόγον, καὶ λεάνας τὴν ὀργήν, ἐπιτίθει τὸ
 φάρμακον τῆς διορθώσεως. Εἰ δὲ προφασίζοιτο πάλιν τὴν
 ἐρημίαν αὐτῆς, μηδὲ οὕτως ἐλέγξῃς τὴν σκῆψιν, ἀλλ' εἰπέ πρὸς
 ἂ αὐτόν· μηδὲν σε τούτων φοβεῖται, ἂ ἀπολογίαν ἔξεις ἀκούσαν,
 τὸ ἐτέρων σκάνδαλον· οὐδὲ γὰρ διὰ ῥαθυμίαν, ἀλλ' ἐκείνων
 B κηδόμενος, ταύτης ἀπέστης τῆς σπουδῆς. Καὶ τὰ μὲν τῆς
 συμβουλῆς ἔστω ἐν βραχεῖ· οὐδὲ γὰρ δεῖται διδασκαλίας

ἢ γίνεσθαι omnes. γενέσθαι Edd.

ἢ ἐπάγαγε F.

ἢ δεσμῶν] δέων ex

corr. A. (prius δένων, ut videtur. δένων Veron.) δηλοποιῶν F. Statim τραῦμα
 pro πρᾶγμα C. nec ligans nec trahens (ἐκλύων) vulnus Interp.

ἢ καθ' ἑαυτὸ om. F.

ἢ ὅτι om. C.

ἢ χεῖρα] καὶ χείρας F.

ἢ τικτεται

A.C. Veron.

ἢ μὲν om. C.F.

ἢ ἀνασπᾶσαι (sic) A. Mox μυρῖους F.

ἢ αὐτὴν F.

ἢ ἀπολογίαν] + γὰρ F.

ἢ οὐδὲ nostri omnes cum Interp. οὐ

vulgo.

ἢ φειδόμενος C.

πολλῆς· τὰ δὲ τῆς συγγνώμης πάλιν πολλὰ καὶ ἐπάλληλα· καὶ ἐπὶ τὴν ἀγάπην κατὰφευγε συνεχῶς, συσκιᾶζων τὸ φορτικὸν τῶν εἰρημένων, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ διδούς, καὶ λέγων· ὅτι ἐγὼ μὲν ταῦτα παραινῶ καὶ συμβουλεύω, τοῦ δὲ πεισθῆναι κύριος αὐτός· οὐδὲ γὰρ καταναγκάζω καὶ βιάζομαι, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ σου τὸ πᾶν ἐπιτρέπω γνώμῃ. *^Αν οὕτω μεταχειρίζωμεν τὸν ἔλεγχον, δυνησόμεθα ῥαδίως τοὺς ἁμαρτάνοντας διορθοῦν· ὡς ἃ γε νῦν ποιοῦμεν, θηρίων μᾶλλον ἔστι καὶ ἀλόγων, ἢ ἀνθρώπων. *^Αν γὰρ αἰσθωνταὶ τινες νῦν τοιαυτὰ C τινος ἁμαρτάνοντος, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν διαλέγονται, αὐτοὶ δὲ καθάπερ γραῖδια μεθύοντα ψιθυρίζουσι μετ' ἀλλήλων· καὶ οὐδαμοῦ τὸ, εἰκὴ φιλοῦ, εἰκὴ μὴ μισοῦ, ἐνταῦθα δοκεῖ χώραν ἔχειν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅταν μὲν κακηγορησάιν ἐπιθυμῶσι, καταφρονοῦσι τοῦ μὴ εἰκὴ μισεῖσθαι, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ κολάζεσθαι· (540) οὐδὲ γὰρ μίσος ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ κόλασις τίκτεται· ὅταν δὲ διορθώσεως δέη, τοῦτό τε αὐτὸ καὶ μυρίας ἑτέρας προφέρουσι προφάσεις. Ταῦτα γὰρ τότε ἐννοεῖν ἐχρῆν, ὅταν D κακηγορῆς, ὅταν διαβάλλῃς, τὸ, εἰκὴ ἴ μὴ μισοῦ, καὶ τὸ, οὐδὲν ἀνῶ, καὶ τὸ, οὐδὲν μοι μέλει. Νῦν δὲ, ἔτοτε μὲν ἡ πολυπράγμων εἰ σφοδρῶς καὶ περίεργος, καὶ μίσους καταφρονεῖς καὶ μυρίων κακῶν· ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ φροντίζειν δέη, τότε καὶ ἀπράγμων καὶ ἀνεπαχθής τις εἶναι βούλει. Καίτοι ἀπὸ μὲν κακηγορίας καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους καὶ τὸ πρὸς ἵ τὸν θεὸν γίνεται μίσος, καὶ οὐ σφόδρα σοι ἡ τοῦτον μέλει· ἀπὸ δὲ τῆς κατ' ἰδίαν συμβουλῆς καὶ τῶν τοιοῦτων ἐλέγχων καὶ πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς τὸν ἱεὸν ἔσται σοι φιλία. *^Αν δὲ καὶ ἡ αὐτὸς μισῇ, ὁ θεὸς μένει διὰ τοῦτο μᾶλλον φιλῶν· E μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὡς οὕτω μισήσει, ὡς ἡνίκα ἐμίσει κακηγοροῦντα· ἀλλὰ τότε μὲν ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἀποστραφῆσεται, ὡς νυνὶ δὲ πατρὸς ἡγήσεται παντὸς αἰδεσιμώτερον. Καὶ φανερώς δυσχεραίνῃ, κατὰ νοῦν καὶ ἰδίᾳ πολλὰς εἴσεται σοι ἡ χάριτας.

Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ἐπιμελώμεθα τῶν μελῶν τῶν ἡμετέρων, καὶ μὴ κατ' ἀλλήλων τὴν γλῶτταν ἀκονῶμεν, μηδὲ λαλῶμεν ῥήματα καταποντισμοῦ, τὴν δόξαν τοῦ πλησίον ὑπορύττοντες, 415 καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ καὶ μάχῃ βάλλοντες καὶ βαλλόμενοι. Τί γὰρ ὄφελος νηστείας ἢ ἀγρυπνίας λοιπὸν, ὅταν ἡ γλῶττα μεθύῃ, ἡ καὶ κυνείων κρεῶν ἀκαθαρτοτέραν σιτῇται τράπεζαν,

* διορθώσεως] καὶ διορθῶσαι F. ἴ μὴ οἶμ. F. ἔ τοτε] ἔτε F. ἡ πολυπράγμων] (sic) A. πολυπράγμων ἢ F. πολυπραγμανοῖς vulgo. Μοχ περίεργος F. περίεργος Edd. ἴ τὸν οἶμ. C. F. ἡ τοῦτον F. τοῦτο Edd. ἱ θεόν] + καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους F. ἡ αὐτὸς F. ὡς οὕτω F. ὡς νυνὶ F. ἡ τὴν χάριτας Edd. invitis libris. ἡ ἢ γλῶττα F. ἡ καὶ] ἡ A.

αἰμοβόρος *γενομένη, καὶ προχέουσα βόρβορον, καὶ ἀμάρας ὀχετὸν τὸ στόμα ποιῇ, μᾶλλον [†]δὲ καὶ πολὺ ταύτης βδελυρώτερον; Τὸ μὲν γὰρ ἐκεῖθεν προῖον, σῶμα ἐμόλυνε· τὸ δὲ ἐντεῦθεν, [‡]πολλάκις ψυχὴν ἀπέπνιξε. Ταῦτα οὐ τῶν κακῶς ἀκούοντων μάτην κηδύμενος λέγω· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ στεφάνων Β εἰσὶν ἄξιοι, ὅταν φέρωσι γενναίως τὰ λεγόμενα· ἀλλ' ὑμῶν τῶν λεγόντων. Τὸν μὲν [‡]γὰρ κακῶς ἀκούοντα μάτην μακαρίζουσιν αἱ γραφαί, τὸν δὲ κακῶς λέγοντα ἐκβάλλουσι τῶν ἱερῶν μυστηρίων, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν περιβόλων. ²²“Τὸν γὰρ καταλαλοῦντα, φησί, λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον.” Καὶ τῆς τῶν ἱερῶν δὲ βίβλων τὸν τοιοῦτον ἀνάξιον εἶναί φησιν ἀναγνώσεως. ²³“Ἵνα τί γὰρ, φησὶν, ἐκδιηγῇ σὺ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;” Εἰτα τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησὶ “Καθήμενος C κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις.” Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐ διώρισεν, εἴτε ἀληθῆ, εἴτε ψευδῆ· ἀλλαχοῦ δὲ καὶ τοῦτο ἀπηγόρευσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ἀληθῆ λέγῃς, οὐ σοι ταῦτα *ῥητέα. ²⁴“Μὴ κρίνετε γὰρ, φησὶν, ἵνα μὴ κριθῆτε” ἐπεὶ καὶ ὁ [‡]τελώνην κακηγορῶν κατεδικάζετο, [‡]καίτοιγε ἀληθῆ [‡]κακηγορῶν ἐκείνου. Τί οὖν, ἂν ἡ τις θρασὺς καὶ μαυρὸς, φησὶν, οὐ διορθωτέον αὐτὸν, οὐδὲ ἐλεγκτέον ἡμῖν; Ἐλεγκτέον καὶ διορθωτέον, οὕτω δὲ ὡς ἔμπροσθεν εἶπον· εἰ δὲ οὐκ ἐκείνου πάθῃς. Οὐδὲν γὰρ ἐντεῦθεν γίνεται κέρδος, οὐ σοὶ τῷ D λέγοντι, οὐκ ἐκείνῳ τῷ ἀκούοντι, [‡]οὐ τῷ [‡]κατηγορουμένῳ· ἀλλ' ὁ μὲν ἀναισχυντότερος γίνεται· ἔως μὲν γὰρ [‡]λανθάνει, καὶ αἰδεῖσθαι οἶδεν· ἐπειδὴ δὲ γένηται δηλὸς καὶ καταφανής, καὶ τὸν ἐντεῦθεν ἐκβάλλει χαλινόν· ὁ δὲ ἀκούων πάλιν μεζόνως βλαβήσεται. Ἄν τε γὰρ κατορθώματα συνίδῃ ἑαυτῷ, φυσᾶται ταῖς ἑτέρον [‡]κατηγορίαις ὀγκούμενος· ἂν τε ἁμαρτήματα, προθυμότερος εἰς πονηρίαν καθίσταται. Αὐτὸς τε ὁ λέγων πάλιν καὶ παρὰ τῷ ἀκούοντι πονηρὰν λήψεται δόξαν, καὶ τὸν θεὸν μεζόνως καθ' ἑαυτοῦ παροξυνεῖ. Διὸ, παρακαλῶ, πάν E δυσῶδες [‡]ἐκβαλόντες ῥῆμα, εἴ τι ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομὴν, τοῦτο λέγωμεν. Ἄλλ' ἁμύνασθαι [‡]ἐκείνον ἐπιθυμεῖς; [‡]Τί οὖν ἀντ'

22 Psal. c. 5.

23 Ibid. xlix. 16, 20.

24 Matth. vii. 1.

* γενομένη F. † δὲ om. A. C. ‡ πολλάκις ψυχὴν omnes. ψυχὴν πολλάκις Edd. [‡] γὰρ om. F. Mox καὶ post μάτην add. idem. * ῥητέα F. ‡ τὸν τελώνην ex corr. A. τὸν superscript. C. Ita ediderunt SBN. Mor. Ben. ‡ καίτοι sine γε F. [‡] κακηγορῶν F. et ex corr. A. Statim ἐκείνον ex corr. A. ‡ Vid Annot. [‡] κακηγορουμένῳ F. [‡] λανθάνει ἂν λανθάνη A. C. [‡] κατηγορίαις F. [‡] ἐκβαλόντες omnes. ἐκβάλλωμεν Edd. * Cetera desunt in F. ‡ τί οὖν om. A.

ἐκείνου σαυτὸν ἀμύνῃ· Ὁ γὰρ τοὺς λελυπηκότας ἀμύνασθαι
 σπουδάζων, οὕτως ὡς ὁ Παῦλος ἀμύνασθαι ^h ἐκέλευσεν. ²⁵· Ἐάν
 πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.”
 Ἐὰν δὲ τοῦτο μὲν μὴ ποιῇς, ἐπιβουλεύς δὲ μόνον, κατὰ
 σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς. Διόπερ ἂν κακῶς ἐκεῖνος λέγῃ,
 ἐγκωμίους αὐτὸν ἀμείβου καὶ ἐπαίνους· οὕτω γὰρ κακείμενον
 ἀμύνασθαι δυνήσῃ, καὶ σαυτὸν ἀπαλλάξεις πονηρᾶς ὑποψίας. ⁴¹⁶
 Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ κακῶς ἀκούειν ἀλγῶν, ἀπὸ συνειδότος δοκεῖ
 τοῦτο πάσχειν πονηροῦ· ὁ δὲ καταγελῶν τῶν λεγομένων,
 (541) μέγιστον ἐκφέρει τεκμήριον ^k τοῦ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδέσθαι πονη-
 ρόν. Ἐπεὶ οὖν οὔτε τὸν ἀκούοντα, οὔτε ἑαυτόν, οὔτε τὸν
 διαβαλλόμενον ὠφελεῖς, καὶ κατὰ σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς,
 καὶ ἐντεῦθεν γενοῦ σωφρονέστερος. Ἐχρῆν μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων πείθεσθαι· ^B
 ἐπειδὴ δὲ παχύτερον διάκεισαι, καὶ ὥσπερ θηρίον δάκνεις, καὶ
 ἐντεῦθεν παιδεύθῃτι, ἵνα τοῖς λόγοις τούτοις σωφρονισθεῖς,
 δυνηθῇς ἀπὸ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων ^m μόνων ρυθμίζεσθαι, καὶ
 γενόμενος παντὸς πάθους ἀνώτερος ⁿ ἐπιτύχῃς ^o τῶν οὐρανίων
 ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ σὺν
 τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁵ Rom. xii. 20.

^h ἐκέλευσεν] + ἀμύνου Edd. invitis libris. Vid. Annot. ⁱ αὐτόν] + ὑπὲρ ἑαυ-
 τοῦ τὸ πρᾶγμα φανέται ποιῶν C. Interp. ^k τοῦ] τῷ A. τὸ C. ^l αὐτόν A.
 αὐτόν C. ^m μόνον C. Ita tacite Mor. Ben. ⁿ ἐπιτύχῃς A.C. ἐπιτύχοις
 Edd. ^o τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν] τῶν οὐρανῶν A.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES

AD HOMILIAS IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM.

TIT. ΤΟΥ ΕΝ 'ΑΓΙΟΙΣ — ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ om. A.C.d.q.
ΠΡΩΤΗΣ om. A. Post ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Cod. q. addit 'ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Pag. 1 A. not.^a. βιωτικοῖς πλεονεκτήμασιν ἐκόμα hoc ordine q. Voca-
bulum πλεονεκτήμασιν ob incertam sedem suspectum quodammodo
defendit locus infra p. 34 D. ἐπὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῦ βίου.

Ibid. lin. 4. διὸ καὶ τις τῶν ἔξωθεν συγγραφέων ἀφνειὸν ἐκάλει τὸ χ.
Vid. Hom. II. B. 570. Thucyd. I. 13.

P. 1 C. lin. 2. Scripturam ἐπορκίζοντες exhibent Veron. Sav. cum
nostris A.C. Codex E. mutilus est. Formam ἐφορκίζοντες ex ingenio,
ut videtur, supposuerunt Mor. Ben. consentiente tamen Cod. d. Quod
ad historiam attinet, memoria plus semel lapsum esse Nostrum monuit
Montef. in Praefatione. Vid. Act. Apost. xix. 13—19. xviii. 17.

P. 2 B. lin. 2. τὸν πλοῦτον καὶ τὴν σοφίαν secundum conjecturam
Dunaei clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

Ibid. not.^b. δηλῶν ὅτι praeter nostros habent d.q. probante Heysio
V.D. Eandem permutationem observavimus ad pp. 334 B. 351 C.
454 E.

P. 2 D. not.¹. Verba supervacanea ἅπαντα ταῦτα nescimus an jure
a nobis ejecta sint. In lectione καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον ἅπαντα ταῦτα
praeter libros in margine descriptos conspirant Veneti d q. et Hervetus
Interpres. Erunt fortasse quibus non displiceat scriptura Codicis C.
distinguendo, Μετὰ πάντα ταῦτα καὶ κομῆται δὲ κ. τ. ε. Sed obstat par-
ticula δὲ in tali structura vix et ne vix quidem ferenda. Editor
novissimus dedit, τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον ἅπαντα, reciso ταῦτα.

P. 3 A. not. q. Cum nostro E. conspirat q. fortasse recte. Sed hic *αἰσχυρόμενοι* in marg. habet.

P. 3 B. not. r. Scriptura *ἐπενόησαν* τὸ pro *ἐπενόησαντο* non debetur conjecturae Dunaei, ut nonnemo opinatur, sed fluxit ex nostro A. correcto, ut semper fere, a manu recenti. Codex q. pro *ἐπενόησαντο* exhibet *ἐπεκαλέσαντο*.

HOM. I.

TIT. Vox *ἙΡΜΗΝΕΙΑ* non legitur in C. Titulus omnino abest a libris b.q.

P. 3 E. lin. 2. Verbum *ἐκλήθην* deest in Edd. Mor. et Ben. illius, ut videtur, incuria. Legitur enim apud Veron. et Commelin.

P. 4 C. lin. 3. Pro *Ἑφεσίοις*, πρὸς Ἑφεσίοις tacite ediderunt Mor. Ben. refragantibus libris.

Ibid. not. v. Lectionem τοῦ ὀνόματος exhibent etiam d.q. Ergo Auctoris potius quam scribarum negligentiae videtur imputanda.

P. 4 E. lin. 1. μαμωνᾶ, simplici μ, A.b.d.q. fortasse alii. "Sic constanter antiqui Codd." Heyse.

P. 5 C. not. γ. ὥσπερ abest etiam a libris d.q. et ante corr. b.

P. 5 E. lin. 8. ἅπαντες om. b. Ergo deest in Ed. Veron. quae ab isto Codice tota pendet.

P. 6 B. not. q. ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους] Sic A.E.d. ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλοις q. Edebatur ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ. Codex C. exhibet ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ ἔχειν, ad cuius normam, ut solet, Aretinus dedit, ut *pacem invicem habeamus*.

P. 6 C. not. r. Vulgarem scripturam, οὐδὲν . . . τρανότερον, satis tuentur q. et a prima manu d.

Ibid. not. t. τοῦ γαμβροῦ] Sic A.E.q. Recte. Γαμβρὸς est *socer*, ut in Bibliis, Exod. iii. 1. Ἰσθὺρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, et alibi. Scripturam τοῦ κηδεστοῦ exhibet C. τοῦ γαμβροῦ (sic) b. Ex hoc libro provenit lectio Ed. Veron. τοῦ κηδεστοῦ γαμβροῦ, cuius vice τοῦ κηδεστοῦ γαμβρὸς ex ingenio edidit Sav. Hunc secutus est Montef.

P. 7 A. not. d. μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀ. μ. σοῦ. Sic Edd. Libri multum inter se dissident. μὴ ἔ. ἀνὰ μ. μάχη ἐμοῦ καὶ ἀ. μ. σοῦ A.C.d. μὴ ἔ. ἀνὰ μ. ἐμοῦ μάχη καὶ ἀ. μ. σοῦ q. μὴ ἔ. ἀνὰ μ. σοῦ καὶ ἀνὰ μ. ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ ἐμοῦ μάχη E. μὴ ἔ. μάχη ἀνὰ μέσον σοῦ (sic) b. Ipse Chrysostomus locum S. S. (Gen. xiii. 8.) enarrans citat, ut in exemplaribus Versionis Graecae tum scriptis, tum editis hodie legitur, μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.

P. 7 C. not. k. "ἐμβάτας d.q. rectius, quippe de cothurno altiore." Heyse.

P. 8 A. not. n. μέλλων pro μέλλοι habet etiam q.

Ibid. not. o, p. ὅταν παίζωσι, τάξιν ποιοῦσι q. Idem mox προηγούνται et βαδίζει, hoc quidem solus, illud autem cum libris omnibus tam scriptis quam editis. Hujus integram scripturam, ab Heysio quoque commendatam, indubitanter recepissemus, nisi obstitisset clausula, ὡς παιδικὰ τὰ γινόμενα, quae non nisi ab ὁρᾷτε pendere posse videtur. Aretinus vertit: *Nonne animadvertistis ludentes pueros, cum aciem struunt, et milites, et praecones, lictores praecedunt, medius puer principis loco incedit? Hujusmodi res humanae sunt, neque puerilibus differunt ludis, vel etiam abjectiones etc.* Comparationibus a rebus puerilibus ductis admodum delectatur Noster, parvulorum, ni fallimur, amator ardentissimus. Talia sunt Tom. III. p. 77 E. ἵνα μάθῃς τὸ μέσον τῶν παιδιῶν τῶν παιζόντων ἀρχὰς, καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐχόντων τὰς ἀρχάς. Tom. XI. p. 608 E. ὥσπερ ὅταν τὰ παιδία ὁρᾷς ἀρχόντας παίζοντα, καταγελᾷς. Conferri potest Dio Chrysost. p. 66, 34. οὐδὲ γὰρ τῶν παιδῶν ὁ κικῆσας, ὅταν παίζωσιν, ὡς αὐτοὶ φασι, βασιλέα, τῷ ὄντι βασιλεὺς ἐστὶ. Epict. Enchir. XXIX. 3. εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ ἀλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἴτα σὺλπίζει, εἴτα τραγοδεῖ. Max. Tyr. Tom. I. p. 355. τί οὖν; εἰ καὶ οἱ παῖδες, νόμους πρὸς ἀλλήλους θέμενοι, καθίσαντες δικαστήριον ἑαυτῶν, ὑπάγοιεν ἄνδρα κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, κᾶτα, εἰ δόξαι ἀδικεῖν, ψηφίζοντο αὐτὸν ἄτιμον εἶναι ἐν τῷ τῶν παιδῶν δήμῳ, δημεύοιεν δὲ αὐτοῦ τὰ παιδικὰ χρήματα, τοὺς ἀστραγάλους καὶ τὰ παίγνια; Τάξις autem, quae in nostro loco memoratur, est "*comitatus hominum cuiquam magistratui apparen- tiam, operamque dantium.*" (H. Steph. Thes.) Noster Tom. III. p. 347 E. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων, ἐπειδὴν οἱ τῆς τάξεως καὶ περὶ αὐτὸν ζῆτες τῶν ἀρχόντων ἀπεχθῶς ἔχωσι πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας, διὰ τῶν ῥάβδων πόρρωθεν αὐτοὺς ἀπελαύνουσι.

P. 8 B. lin. 4. χάριτι καὶ φιλανθρωπία, ceteris omissis, Veron. Sav. X. καὶ φ. τοῦ κυρίου ἡμῶν I. X. μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τ. α. τ. α. Ἀμήν. Mor. Ben. Doxologiam, quae a nobis edita est, exhibent nostri omnes cum Venetis d. q.

HOM. II.

P. 9 D. lin. 2. ὡς μὴδὲν ὑστερεῖσθαι] οἷς μὴδὲν ὑστερεῖ q. Infra p. 10 A. lin. 6. ἔχωνται om. idem.

P. 10 B. not. 4. τί θορυβεῖτε γάρ, φησὶ, καὶ ταραττέτε q. d. sed θορυβείσθε et ταραττέσθε ex corr. d.

P. 11 A. not. w. τὴν φλεγμονὴν αὐτῶν ἐπαντλῶν. Sic Regii C. E. quod fugit Editorem novissimum. Vocabulum ἐπαντλεῖν apud Medicos usitatissimum egregie illustrat Nostri locus Tom. II. p. 73 A. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος τραυμάτων οὐ παύονται ἐπαντλοῦντες ἰατρῶν παῖδες, ὥς ἂν ἴδωσι λῆξαν τὸ πάθος, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦτα ποιεῖν χρή. Καὶ γὰρ ἔλκος ψυχῆς ἡ ἀθυμία, καὶ δεῖ συνεχῶς αὐτὴν ἐπαντλεῖν προσηνέσι ῥήμασιν.

Οὐδὲ γὰρ οὕτως οἶδημα σαρκὸς χαλᾶν εἴωθε θερμῶν ὑδάτων φύσις, ὥς ψυχῆς πάθος καταστέλλειν πέφυκε παρακλητικῶν λόγων δύναμις. Οὐ χρεῖα σπογγίλας ἐνταῦθα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἱατρῶν, ἀλλ' ἀντὶ σπόγγου τὴν γλῶτταν μεταχειρισθῆναι. Ibid. p. 760 D. οὕστινας ἵστε ταύτην νοσοῦντας τὴν νόσον, τοῦτοις καὶ ἐτέροις πλείοσιν ἐπαντλήατε (leg. ἐπαντλείετε) ῥήμασιν, ὥστε πρόρριζον ἀνασπάσαι τὸ κακόν. Tom. III. pp. 527 A. 667 A. φέρε δὴ, ἀπαντλήσω (leg. ἐπαντλήσω) σου τῆς ἀθυρίας τὸ ἔλκος. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 829 B. Alias dicitur ἐπαντλεῖν λόγους, ῥήματα. Vid. Jens. Lectiones Lucian. p. 368 sq. *Matth. Nov. Eclog.* p. 193.

P. 12 C. not.^s. Vulgatum ὅσον solus habet q. Idem tamen, quod mireris, τοσοῦτος pro τοσοῦτον exhibet.

P. 12 D. not.^s. Ordo vulgaris ὁ Ἕλληνα τὴν γνώσιν fluxit a Cod. b. in quo τὴν γνώσιν primo omissum, deinde post Ἕλληνα positum.

P. 13 B. lin. penult. "Distinguunt non post, sed ante βαρὺ b.d. Recte. Βαρὺ migrat in sensum τοῦ δύσκολον vel δυσχερές. Cf. ad Philem. p. 415, 42 Sav. quem locum juvat totum afferre. Πῶς εὐκολον ἢ ἀρετὴ καὶ πολλὴν ἔχον ὠφέλειαν, πῶς ἐργῶδες ἢ κακία. Ἡμεῖς δὲ τὸ οὕτως ἐλαφρὸν ἀποφυγόντες, διώκομεν τὸ μολύβδου βαρύτερον. Notent Lexica." *Heysse*. Distinctionem a V.D. probatam exhibet Ed. Veron. Σῶμα ἔχοντα βαρὺ uno tenore legunt Sav. Ben. etiam Hervetus Interpres: verius, si quid videmus. Nam volatilia quoque σῶμα ἔχουσι, sed κοῦφον, non βαρὺ. Infra p. 284 B. οἷον ἂν εἰ νοθὴς ὄνος καὶ πολυσσρκία βεβαρημένος ἵππῳ πτηνῷ συνεzeugμένος, μήτε αὐτὸς διανίστασθαι βούλοιοτο, καὶ ἐκείνον τῷ βάρεϊ τῶν σαρκῶν καθέλκειν ἐπιχειροίη. Turbas dedit usus τοῦ καὶ pro vel, notus vel a locutione, εἰ δέ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν. Ergo Boisius corrigit, σῶμα ἔχοντα βαρὺ, παρὰ φύσιν πάντως καὶ ἀδύνατον. Inficete.

P. 13 E. lin. ult. οὐκ ἂν ἐκπέσῃ τοῦ κατὰ φύσιν. Soloece dictum. In libris tamen nihil subsidii, nisi quod q. exhibet, οὐκ ἀνέχεται (vel οὐκ ἂν ἔχεται) ἢ τοῦ κατὰ φύσιν, inepte. Ejusdem farinae sunt p. 102 B. πῶς ἂν τις ἀποφύγῃ. p. 274 E. οὐκ ἂν ἀκούσῃς. p. 443 A. καὶ ὅτι οὐ ψευδόμεθα, πρὸ τῶν ἄλλων ἂν ἡμῖν μαρτυρήσῃτε.

P. 14 A. not.^h. "Regius bene ἀπὸ τοῦ καθεύδειν εἰς τὸ μὴ καθεύδειν μετέπεσεν. In Editis sententia manca erat δι' ὁμοιοτελεοντον." *Montef.* "Sic et A.B. nisi quod ἐπὶ pro εἰς praebent." *Editor* Ben. 2dae. Ἐπὶ, non εἰς, est in ipso Regio Montefalconii, qui nunc est 738.

P. 14 A.B. not.^{k, l, m, o}. Codices Veneti habent, ποιῶμεν b.d.q. πᾶσχωμεν q. καταγινώσκωμεν b.q. γινώμεθα q.

P. 14 B. not.ⁿ. καὶ ἐξ ὧν] καὶ ὁ ἐξαίρων b.d. ἥ καὶ ἐξ ὧν] ἡ ὁ ἐξαίρων q.

P. 14 C. not.^t. "ἀτιμωμένων A. et B. corr." *Editor* Ben. 2dae. Lectiones istorum Codicum, qui nobis sunt C.E. accuratius a nostro Collatore descriptae sunt. Vid. Var. Lect. Ex Venetis ἀτιμωμένων legit d. ἀτιμωμένων q.

P. 14 D. lin. 1. *φιλανθρωπία*—*Χριστοῦ*. Ita ante nos ediderunt Mor. Ben. Nostri A.C. cum Reg. 738 et Venetis d.q. conspirant in clausula, *φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς* (*μόνογενοῦς* Reg. 738. *μονογενοῦς υἱοῦ* q.) *κυρίου δὲ ἡμῶν* I. X. Mox E. exhibet ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι. Tales quisquilias in posterum indicare supersedebimus.

HOM. III.

P. 15 A. lin. 2. *ἂν μὲν εὐθέως*] *ἂν μὴ εὐθέως* Montef. ex ingenio, ut conjicere licet; certe non incuria, siquidem Latina quoque correxit.

Ibid. not.^d. Insignis hic librorum discordia. In Editis post Veron. et b. locus sic legitur: *τοῦ σχίσματος ἡ ἔμφασις καὶ αὐτὸ τῆς κατηγορίας τὸ ὄνομα ἱκανὰ σφόδρα αὐτῶν καθάψασθαι*. Montef. ex Regio suo notavit, τοῦ σχ. ἡ ἔμφ. ἱκανὸν καὶ αὐτὸ εἰς κατηγορίας ὄνομα· μᾶλλον δὲ ἀρκεῖ ἡ τοῦ σχ. προσηγορία σφ. αὐτῶν καθάψασθαι. Similia habent C. Aret. et in priore parte E. usque ad ὄνομα; reliqua vero, μᾶλλον δὲ—*καθάψασθαι* desiderantur in hoc libro. Paullo aliter A.d.q. τοῦ σχ. ἡ ἔμφασις, ἱκανὸν καὶ αὐτὸ τῆς κατηγορίας τὸ ὄνομα. καὶ ἡ τοῦ σχ. προσηγορία σφόδρα αὐτῶν καθάψασθαι. Cum inutilia ista, μᾶλλον δὲ ἀρκεῖ—*καθάψασθαι* interpretationis speciem prae se ferant, et nullo negotio ex iis quae proxime leguntur, εἴτα ἐπειδὴ σφόδρα καθήκον τῇ προσηγορίᾳ τοῦ σχίσματος, assumi potuissent, auctoritate unius Codicis ea delevimus.

P. 15 C. not.^e. “*διαχέων*. Hoc quid sit nescio. Forsan *διαφέρων*; sed *διαφερόμενος* dicendum fuit. Quid si *διαχαίνων* legas, *dehiscens*? Convenit τῷ κατηρτισμένοι, *coaptati* vel *coagmentati*.” Dum. “Quid si *διασχισθεῖς*?” Bois. Nihil hic enotatum est ab Heysio nostro, qui ad hanc operis partem plene contulit d. et passim b.q. Ergo d. ut unus nostrorum A. quocum semper fere conspirat, *διαχέων* legit; de altero Codice nihil compertum habemus. Nomen *διχόνοια* legitur supra p. 3 B. Verbum autem Tom. XI. p. 80 D. οἱ ἐν πνεῦμα λαβόντες καὶ ἐκ μῆς ποτισθέντες πηγῆς, οὐκ ὀφείλετε διχονοεῖν.

P. 16 C. lin. 5. Pro *προσώποις* Sav. conjecit *προσωπεύοις*, quod tantundem est. Inter duas formas passim fluctuant Codices. Vid. infra p. 187 A. Tom. VII. pp. 387 C. 774 D. Correctione eget locus Tom. III. p. 555 B. καὶ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου παρατίθησι τῇ γυναικὶ τὸ πρόσωπον. Legendum *περιτίθησι*. Diod. Sic. XVI. 87. Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθήσῃς πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πύττων ἔργα Θεοῦ;

P. 17 B. not.^f. Venetus d. legit, *ὅρα φιλοχρήστου γνώμης*. Hic quidem librorum manu scriptorum auctoritatem posthabere coacti sumus. Nam durius videbatur, *ὅρα, φιλοχρίστου γνώμης*! per exclamationem enuntiatum, ad instar Theocritei, *χρηστῷ κοκτῖρμονος ἀνδρός*! et insulsum unius Codicis adminiculum φ. *γνώμης τρόπον* quivis sperneret. Mox

προάγει pro προσάγει corrigit Dunaeus, sine necessitate. Cf. infra p. 69 A.

P. 17 C. lin. penult. ἀλλ' εἰς τὸ τίνος] ἀλλὰ τὸ εἰς τίνος clam edidit Montef. repugnantibus libris.

P. 17 E. lin. ult. Κάϊον pro Γάϊον Montef. non monito lectore.

P. 18 B. not.^m. "Ex A. supplevimus τί δαί; Sic proximum γάρ, pro quo in B. οὖν, aptissime se habet." Editor Ben. 2^{dae}. Nollemus factum. Nam tritior est hic usus τοῦ γάρ, quam ut vel tironibus offensioni sit.

P. 18 C. lin. 6. ὑποσύρει τὸν τῦφον] ὑπορύττει τὸν τῦφον C. quod monere obliti sumus. Utrumque ex usu Auctoris. Tom. IV. p. 753 E. ὥστε ὑποσύρει τὸν ὄγκον, καὶ καταστῆλαι τὴν φλεγμονήν, καὶ παραμυθῆσθαι τὴν βασκανίαν. Tom. IX. p. 681 D. καὶ διὰ τούτων δὲ πάλιν τὴν ἀπόνοιαν ὑπορύττει, καὶ τὸ φύσημα καὶ τὴν φλεγμονήν καταστῆλλει.

P. 19 D. not.^d. ἀσθενεία ex ἀσθένεια imperite fecit Montef. sine monito.

Ibid. not.^o. τοῦτο οἶδε κολάσαι τῦφον κ. τ. εἰ. Sic ante nos ex iisdem libris emendate scripserat Editor Ben. 2^{dae}, bene monens, locutionem διακλῶν τῦφον exemplis idoneis indigere. Proprio quidem sensu dixit Noster διακλῶν ξύλα Tom. VII. p. 705 B. al. διακλασθὲν σκεῦος Tom. X. p. 148 B. translato autem διακλῶν ψυχὴν Tom. XII. p. 275 B. διακλώμενος et διακεκλασμένος, fractus, mollis, passim: quae ad aliud dicendi genus pertinent. Contra, κολάσαι ἐπιθυμίαν legitur Tom. I. p. 704 C. Tom. XI. p. 585 A. κ. ὀργὴν Tom. XI. p. 495 D. κ. τὸ πάθος (ἀπόνοιαν) infra p. 300 E. τὰ πάθη Tom. X. p. 547 E. Etiam Aretinus vertit: *Hoc fecit ut puniretur superbia, hoc compressit tumorem* etc.

P. 20 A. lin. 1. ὡς ^{οὐ}διακρινόμενος (sic) d. ὡς μὴ διακρινόμενος vitiose Cat.

P. 20 D. not.^{t, v}. οὐχ ὅτι τῇ χ. ἀλλ' ὅτι ἐγγλωττία, prorsus ut nos edidimus, d. q.

P. 21 C. lin. 3. ἀλλ' ὅμειν παρεσκ. περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. "Oratio imperfecta videtur. Vid. Dun. At nil mutant Codices." Heyse. Nec nostri. Relegatur Lector ad 1 Pet. iii. 15, ubi post παρεσκευασμένοι legitur πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος.

P. 22 E. lin. ult. ἐργάζεται Veron. Sav. et Codices. operabitur Aret. ἐργάζεται casu, ut videtur, Morell. quem incaute imitati sunt recentiores.

HOM. IV.

P. 23 C. lin. 6. ψυχorroαγούσι. Vocabulum haud ubivis obvium, sed optime Graecum, in quo tamen vertendo mirum in modum se torserunt Interpretes. Morbo affectis vertit Aret. deliquium animi patientibus Hervet. animo fractis Montef. et Anglus. At ψυχorroαγεῖν idem

est quod Latine *animam agere, extremum agere spiritum*. Eurip. Alcest.

19. ἡ νῦν κατ' οἴκους ἐν χερσὶν βαστάζεται

ψυχωρραγούσα.

Ubi vid. *Monk*. Vim vocis illustrant Nostri loca, Tom. I. p. 471 E. τῶν ψυχωρραγούντων οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον, τῆς ψυχῆς ἐπειγομένης ἀπορρηῆσαι τὸν τῆς σαρκὸς δεσμόν. Tom. VIII. p. 200 C. καθάπερ γὰρ σῶμα ψυχωρραγούν καὶ ἐγγὺς ὂν τῆς τελευτῆς.

P. 23 E. not. e. Αὐτοσοφία de Deo dicitur Tom. I. p. 172 B. τὸν δὲ θεόν, τὸν τοσοῦτον ἡμῶν ἀφροσύνητα ἐν ἅπασιν, τὸν αὐτοσοφίαν ὄντα, τὸν οὐδέποτε διαμαρτάνοντα, πολυπραγμονήσομεν; Sed in nostro loco non bene habet ὁ αὐτοσοφία καὶ δύναμις ὄν, pro eo quod dicendum erat, ὁ αὐτοσοφία καὶ αὐτοδύναμις ὄν. Ergo nihil novavimus.

P. 24 D. not. r. Locum sic vulgo legitur: ἂν τοίνυν, ἀποροῦντος αὐτοῦ περὶ τούτων, μὴ δυνάμεθα τὸν λόγον ἀποδοῦναι τούτων, ἐκείνος μέλλει γελᾶν, οὐ μειζόνως ἡμεῖς καταγελασόμεθα; Constructioni, quae claudicabat, consulimus, scribendo οὐ pro οὐ ex Veneto d. et ante corr. A. Eodem Veneto praeunte, punctum ex interrogatione fecimus. In A. ante μέλλει, εἰ superscriptum recenti manu. Idem καταγελασόμεθα exhibet. Si paucula haec excipias, Codices A.E.b.d.q. a vulgatis non discedunt. Regius C. post περὶ τούτων haec habet: ὅτι (ὅτι ex corr. fortasse pro εἰ) μὴ δυνάμεθα τὸν λ. α. τούτων, ἐκείνος μέλλει (corr. ex μέλλει) γελᾶν, μᾶλλον μειζόνως ἡμεῖς αὐτοῦ γελάσωμεν. Hunc, ut solet, fideliter expressit Aretin.

P. 25 A. not. z. "Εἰκότως, quod in Edd. abest, praebeuit A. [nobis C.] Eandem vocem ex eodem supplevimus p. 57 C." *Editor* Ben. 2dae. Perperam. Nam a librariis profectum esse hoc vocabulum, certo certius est. Idem Codex eadem chorda oberrat p. 109 E. Vid. etiam Var. Lect. ad Tom. X. pp. 483 D. 636 B. "Εἰκότως abest a quibusdam," notante Montef. ad Tom. V. p. 11 E. Tom. IX. pp. 181 C. 221 D. Adde Tom. IV. p. 201 B. 'Αλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν τίνος ἕνεκεν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κακίαν ἀποκλιναντος, καὶ τὰ ἄλογα τὴν αὐτὴν αὐτῷ τιμωρίαν ὑπομένει; Εἰκότως. Μὴ γὰρ διὰ τὴν ἑαυτῶν χρεῖαν τὰ ἄλογα γέγονε; Ubi Montef. "Hanc lectionem amplectimur, licet in uno tantum Codice compareat. In aliis εἰκότως deerat, et manca sententia videbatur." Cf. quae a nobis dicta sunt ad Tom. VII. p. 794 D.

P. 26 D. not. a. "Φέρεται corr. ex φέρεται (volebat φαίνεται) d." *Heyse*. Ferri quidem potest φέρεται, sensu τοῦ ἡνέρι, induci, ut Tom. IX. p. 248 B. ἄλλην ἀμετρίαν ὁρῶν φερομένην, ubi Catena εἰσαγομένην habet. Sed praestat φαίνεται, quod cum altero non raro permutatur. Vid. inprimis *Schaefer*. Apparatus ad Demosth. Tom. II. p. 319.

P. 27 B. lin. 6. ἀναίρεσις καὶ οὐ μόνον, et mox p. 27 D. lin. 3. οὕτω καὶ τὴν οἰκουμένην tacite dederunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 28 A. lin. 4. Τίς οὖν σοφώτερος; Incipit τὸ ἡθικόν secundum Cod.

A. cujus in margine adscriptum: *Περὶ τῶν δοκούντων παρ' Ἑλλήσι σοφῶν, καὶ μάλιστα Πλάτωνος*. Totum argumentum sane pulcherrimum, a verbis δ' γὰρ οὐκ ἴσχυσαν p. 28 A. usque ad εἰ μὴ θείας ἀπήλανον συμμαχίας p. 31 E. excerpserit et annotavit *Matthaei*. Nov. Eclog. pp. 251 sqq.

P. 28 A. not.^t. "Reg. τῶν μηδὲ ὄντων, non male." *Montef.* "Codex Reg. haud dubie non habet μηδὲ, sed μηδὲν, id est, quae sunt nihili." *Matth.* Fallitur.

P. 28 B. lin. 1. οὐ μέγα (sic) eraso ὦ, d. οὐ μέγα, οὐ μικρὸν etiam *Matthaeio* in mentem venit. *neque multum neque parum* Aret.

Ibid. lin. 7. εὐαγγελικῆς πολιτείας. Locutio an *Chrysostomica* sit, in dubium vocavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 608 E. Praeter hunc locum, ubi Codices nihil mutant, εὐαγγελικὸς βίος legitur Tom. I. p. 306 D. ἡ πολιτεία ἡ εὐαγγελικὴ (al. ἀγγελικὴ) Tom. III. p. 87 E. recte, ut videtur; nam opponitur τῇ Ἰουδαϊκῇ. Sed in alio loco Tom. II. p. 339 A. καίτοι ἐδύνατο εἰπεῖν, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι, ὅτι ἐσωφρονησατε, ὅτι ἐπαρθενεύσατε, ὅτι εὐαγγελικὴν πολιτείαν ἀνελάβετε, unice probandum quod in quibusdam libris exhibetur, ἀγγελικὴν. Qualis autem sit evangelica disciplina, pulchre nos docuit Basil. M. Tom. II. p. 120 C. μάθε, διδάχθητι εὐαγγελικὴν πολιτείαν' ὀφθαλμῶν ἀκριβείαν, γλώσσης ἐγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινὸν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν. Ἀγαρευόμενος προστίθει' ἀποστερούμενος μὴ δικάζου' μισοῦμενος ἀγάπα' διωκόμενος ἀνέχου' βλασφημούμενος παρακάλει.

Ibid. καὶ τῆς τῶν μελλόντων κρίσεως. Vitium suspicatur *Matthaeius*. Geminum tamen est αἱ τῶν μελλόντων εὐθύναι Tom. VIII. p. 66 B.

P. 29 A. lin. ult. De tormentis Martyrum digna sunt quae exscribantur loca *Nostri* Tom. I. p. 571 D. Ἔστι τοῖς δικάζουσι πολλὰ βασανιστηρίων εἶδη, ξύλον, ἱμάντες, ὄνυχες, μολιβδίδες, δι' ὧν ξέουσι τὰ σώματα, καὶ διασχίζουσι τὰ μέλη, καὶ ἐξαρτῶσι. Tom. II. p. 682 D. Τῶν ἁγίων τοὺς μὲν ἤγαγεν ἐπὶ τήγανα, τοὺς δὲ εἰς λέβητας ἐνέβαλε τοῦ πυρὸς σφοδρότερον ζέοντος' καὶ τῶν μὲν τὰς πλευρὰς κατέξαινε, τοὺς δὲ εἰς πέλαγος κατεπόντισεν, ἄλλους θηρίοις παρέδωκεν, ἑτέροις εἰς κάμνον εἰσήγαγε' καὶ τῶν μὲν ἐξεμύχλευσε τὰ ἄρθρα, τῶν δὲ τὰς δορὰς ἔτι ζώντων ἀπέσυρεν' ἑτέρων τοῖς σώμασιν ἡμαγμένους ὑπέθηκεν ἄνθρακας, καὶ οἱ σπινθῆρες ἐπεπλήδυν τοῖς ἔλκεσι, θηρίου παντὸς δριμύτερον τὰ τραύματα δάκνοντες' ἄλλοις ἄλλας ἐπενόει χαλεπωτέρας τιμωρίας. *Ibid.* p. 716 C. Ζωγραφῶμεν τοίνυν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς μὲν ἐπὶ τηγάνων κειμένους, τοὺς δὲ ὑπὸ ἀνθράκων τεταμένους, τοὺς δὲ εἰς λέβητας κυβιστῶντας, τοὺς δὲ εἰς θάλασσαν καταπονιζομένους, ἑτέροις ξεομένους, ἄλλους ἐπὶ τροχὸν καμπομένους, ἄλλους εἰς κρημνὸν ῥιπτομένους' καὶ τοὺς μὲν θηρίοις πικτεύοντας, τοὺς δὲ ἐπὶ τὸ βάραθρον ἀγομένους, τοὺς δὲ, ὡς ἕκαστος ἔτυχε καταλύσας τὸν βίον.

Ibid. τῶν ὀνύχων ἀνορυττομένων. Excitat *Matthaeius* locum *Aeliani* Var. Hist. IX. 8. ἥνικα δὲ διακορεῖς ἐγένοντο ὑβρίζοντες, κεντοῦντες αὐτὰς ὑπὸ τοῖς ὀνύξι τοῖς τῶν χειρῶν βελόλαις ἀπέκτειναν.

P. 29 B, not. g. Libri editi, τίς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατὰ μέρος πορθομένου τῆς κεφαλῆς; τίς τῶν ὀστέων ἀναμοχλενομένων; Verba τῆς κεφαλῆς, a Savilio inclusa, post ὀστέων transp. Regius E. quem tacite secutus est Editor Ben. 2^{dae}; ceteri vulgatam lectionem exhibent. Nos virgula post πορθομένου posita, sensum fecimus, qualem expressit Aretinus, vertens: *Quis divelli sibi unguis unquam generoso animo pertulit? quis incisos articulos? quis sectum corpus, quis caput? quis ossa abscissa?*

Ibid. lin. 8. οἱ μὲν τὰ ἀπόρρητα ἐξειπόντες. Recte, ut videtur, de mysteriis explicat Heyse. Clem. Alex. Strom. II. 14. ὡς Αἰσχυλος τὰ μυστήρια ἐπὶ σκηρῆς ἐξειπὼν, ἐν Ἀρείῳ πάῳ κριθεῖς, οὕτως ἀφείθη, ἐπιδείξας αὐτὸν μὴ μεμνημένον.

P. 29 C. lin. 2. εἰατοὺς ἀπήνεγκαν. Vocabulum ἀπήνεγκαν tum Criticis, tum Interpretibus turbas dedit. Dunaeus proponit κατήνεγκαν, *detulerunt*; Halesius ἀπήγαγον; Savilius ἀπήγαγοντο (pro εἰατοὺς ἀπήνεγκαν). Vertit autem Aretinus, *spe deciderunt*; Hervetus, *se detulerunt*. Verum vidit Matthaeius. "Hic ἀπήνεγκαν εἰατοὺς, intellecto ἐκ τοῦ βίου, ἐκ τοῦ ζῆν, est sibi manus inferre, se interimere. Chrys. Tom. XII. p. 512 C. τὰ μὲν γὰρ (δηλητήρια φάρμακα) εὐθέως ἀπήνεγκε τὸν λαβόντα, καὶ τὴν τελευταίαν ἀναισθητίαν ἐπήγαγεν." Magis appositum exemplum est Tom. V. p. 43 D. ἂν δὲ ἀφῇ τὸ μετ' ἐκείνων παρατάξασθαι ὁ κάμων πρὸς τὴν ἀρρωστίαν, εἰατὸν ἐξάγει· ἢ καὶ μετ' ἐκείνης παρατάσσεται πρὸς τὸν ἰατρὸν καὶ τὰ φάρμακα καὶ πρὸς τὴν τέχνην, ἀπήνεγκεν εἰατόν.

P. 29 D. lin. 5. ὑπερ μέγιστον καὶ τοῦτο. Vid. nos in Annot. ad Tom. VII. p. 85 A. Exemplis hujus structurae ibi allatis nunc addimus Tom. III. p. 640 A. ὑπερ καὶ τοῦτο μέγιστον δείγμα τῆς σῆς ἀρετῆς. Tom. IV. p. 703 B. ὅν καὶ τοῦτον (sc. θεογνωσίας τρόπον) ἅπαντα τότε διὰ πλειόνων ἐξεθέμεθα λόγων. Scholia ap. Matth. Nov. Test. Tom. VII. p. 256. ὁ καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς ὑμῶν πρὸς με ἀγάπης. "Haece non cohaerent. Forte ὁ καὶ αὐτό." *Matth.*

P. 30 A. not. t. πατῆρα ὄρια. Cf. Prov. xxii. 28. μὴ μέταυρε ὄρια αἰῶνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου.

P. 30 B. lin. 2. οὐκ ἐλάττωνα. Matthaeius requirit ἔλαττον. Nostri ex usu utrumque stare posse putamus. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. pp. 458 E. 623 D.

Ibid. lin. penult. βάρβαρός τις. Nempe Ἀνίκηρις ὁ Κυρηναῖος. Vid. Diog. Laert. in Vit. Plat. XIV. De eodem Platone Noster Tom. VII. p. 382 A. καὶ γὰρ πολλῆς ὑπολαύσας ἐκείνος τιμῆς, οὕτως ἡλέγχετο, ὥς καὶ ἀπεμποληθῆναι, καὶ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ ἐφ' ἐνὸς τυράννου· ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς προδοὺς ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσε.

P. 30 C. lin. 5. οἱ φύλακες τοῦτον τὸν τρόπον ἔστωσαν φύλακες. "Id est, αὐτοὶ μὲν μηδὲν ἰδίᾳ κεκτημένοι, τῶν δ' ἄλλων ἐπιμελούμενοι, ὥπως μηδενὸς δέωνται. Hanc enim conditionem Plato principum suae civitatis voluit esse, quos appellat *Custodes*." *Duni.*

P. 30 D. lin. 2. Καὶ γὰρ Πρωταγόρας παρ' αὐτοῖς κ. τ. ε. De atheis Philosophis classica sunt loca, Cic. de Nat. Deor. I. 23. Quid? Diagoras, atheos qui dictus est, posteaque Theodorus, nonne aperte deorum naturam sustulerunt? Nam Abderites quidem Protagoras, cujus a te modo mentio facta est, sophistes temporibus illis vel maximus, quum in principio libri sui sic posuisset, De diis neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere, Atheniensium jussu urbe atque agro est exterminatus, libri-que ejus in concione combusti. Plutarch. de Placitis Philosophorum Lib. I. (Tom. II. p. 880.) "Εμιοι τῶν φιλοσόφων, καθάπερ Διαγόρας ὁ Μήλιος, καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, καὶ Εὐήμερος ὁ Τεγεάτης, καθόλου φασὶ μὴ εἶναι θεούς. Clem. Alex. Protrept. II. 24. Ὡς δὲ χάριν θαυμάζειν ἔπεισέ μοι, ὅτε τρόπῳ Εὐήμερον τὸν Ἀκραγαντῖνον, καὶ Νικάνορα τὸν Κύπριον, καὶ Διαγόραν καὶ Ἰππώνα τὸν Μήλιον, τὸν τε Κυρηναῖον ἐπὶ τοῦτοις ἐκείνου, ὁ Θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ, καὶ τινὰς ἄλλους συχνούς, σωφρόνως βεβιωκότας καὶ καθεωρακότας ὑξύτερόν ποῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τὴν ἀμφὶ τοὺς θεοὺς τοῦτους πλάνην, ἀθέους ἐπιεκλήκασιν.

Ibid. not.². Lectionem antiquam a nobis revocatam commendant etiam Veneti d.q. probante Matthaeio. Formula οὐχ ὅτι (frequentius μὴ ὅτι) — ἀλλὰ, neminem morabitur. Chrysost. Tom. IV. p. 594 A. ὡς σκιά τις ὁ νόμος ἐδόθη, οὐχ ὅτι ἀμαρτήματα ἀναιρῶν, ἀλλὰ ταῦτα ἀποδείκνυς καὶ φανερά αὐτοῖς ἐργαζόμενος.

Ibid. lin. 5. "Editi sic habent, καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος καὶ Θεόδωρος [volebat Διόδωρος] ὁ λεγόμενος ἄθεος: ubi error est in omnibus Editis et Manuscriptis, cum Diagoras dicitur Milesius, qui erat Melius ex insula Melo, ut testificatur Suidas, alii. Cum ergo MSS. et Editi omnes Μιλήσιος habeant, error fortasse Chrysostomi fuerit. Haec de Diagora. De sequenti vero quaestio est. Editi omnes Διόδωρος habent. Regius vero Codex [et C.] Θεόδωρος, cui favet locus Ciceronis, qui cum Diagora Theodorum conjunxit. Hic ἄθεος vocatus est teste Suida." Montef. Ergo Θεόδωρος recepit, Μιλήσιος retinuit: quod et nos fecimus. E libris a nobis adhibitis Venetorum unus q. Μιλήσιος exhibet, quod merus est iotacismus. Vitium nominis Diodori jam notaverat Perizon. ad Aelian. V. H. II. 31.

P. 31 C. not.¹. διωλίσθαι αὐτῶν τὰς λαβὰς. Διαδράναι λαβὰς dixit Chrysost. Tom. V. p. 552 D. notante Matthaeio. Fugit autem V.D. alius Nostri locus, Tom. VII. p. 641 D. ὅπου γὰρ ἂν κατάσχη (ὁ διαβόλος), διολισθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἔωντος τοῦ ἐλαίου τούτου τοῖς νῦν τοῖς ἡμετέροις ἐνίστανειν τὰς ἐκείνου λαβὰς.

P. 31 E. not.⁰. Edebatur ante Montefalconium, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὡς παρεχόμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τοῦ βίου κατορθώματα. Ab his non discedunt libri A.b.q.F. nisi quod hic in margine μὲν addit, ut legatur, καὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν. Montef. edidit, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὡς παρεχόμεθα δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. notans: "Ita Cod. Regius, optime." At vero integram

istius Codicis lectionem dissimulavit Vir doctus, quae haec est: ἀλλὰ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὥδε ἡμεῖς (sic) δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων παρεχώμεθα τὰ τ. β. κ. Eadem usque ad minutissimum apicem exhibet C. καὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὥδε^{μὲν ἡμεῖς δὲ} παρεχώμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. E. καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὥδε^{ἐπὶ} παρεχώμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. (sic) d. *sed res nostrae sic se habent; nos autem operibus vitae officia exhibeamus* Aret. Savilius tentat, παρεχώμεθα δὲ διὰ τῶν ἔργων: Heysius, καὶ τὰ μὲν διὰ ῥημάτων ὥδε. παρεχώμεθα δὲ καὶ διὰ τῶν ἔργων κ. τ. ε. vel etiam περὶ ῥημάτων et καὶ τὰ τῶν ἔργων, quamvis ea locutio minus propria sit Chrysostomi. Nobis quidem unum hoc plane constat, continua serie legendum esse, τέως δὲ ταύτη δύο διατηρῶμεν κεφάλαια . . . καὶ τὰ παρ' ἡμῶν παρεχώμεθα . . . De ceteris nihil affirmamus. Ad sententiam cf. pp. 22 A. 64 E.

P. 32 B. lin. 2. Vitiosa scriptura κληδωνισμοῖς est in Edd. Mor. et Ben. utraque.

HOM. V.

P. 34 B. not. r. Lectionem ἀνοίαν si quis praetulerit, non repugnabimus. Nam ἀπόνοια perpetuo fere apud Nostrum, peculiari quidem et proprio usu, *arrogantiae sensu* fruitur. Vid. pp. 7 B. 88 C. Tom IX. p. 661 C. Τοιοῦτοι οἱ ἐπὶ σοφίᾳ μέγα φρονούντες εἰσι, καὶ εἰς ἀπόνοίαν ἐμπίπτοντες τὴν ἐσχάτην. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μῶρον ὥς ἀπόνοια ποιεῖ . . . Κἂν ἕκαστον ῥῆμα τῶν ἀπονενοημένων εἰς μέσον ἀγάγω, οὐ δυνήσῃ διατηρῶναι πότερον ἀπονενοημένου ἢ μωροῦ τὰ ῥήματα . . . Ἡ γὰρ ἀπόνοια τῆς συμμετρίας ἐκπίπτουσα καὶ ἀπὸ τοῦ νοῦ γινομένη, δι' ἧς καὶ ἀπόνοια λέγεται, καὶ μωροῦς καὶ ἀλαζόνιας ἐργάζεται. Vulgariter autem, ut omnibus notum est, "ἀπόνοια est *praeceps et inconsiderata audacia et temeritas*, sive *amentia*. Sic observavimus Gregorium Naz. et Basilium semper ponere hoc vocabulum: Chrysostomum autem suo more, ut diximus." *Dunaeus* ad Hom. II. in Hebr.

Ibid. lin. 5. καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χ.] καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χ. (sic) Ven. b. Inde fluxit lectio Ed. Veron. καὶ γὰρ εἰ ὥσπερ τοῦ χ. quam secure imitati sunt Sav. Mor. Ben. Nostram, quae librorum est omnium, recepit Editor Ben. 2dae. Tertia, quam Savilius in margine posuit, καὶ γὰρ εἴ τις τῶν χαλκευτικῶν μὴ διὰ τῆς π. τὸν πεπ. ἐξέλκοι σιδήρῳ, ἀλλὰ διὰ τῆς χ. φ. τ. π. est in Cod. A. a secunda manu correcto. Quod ad singula vocabula attinet, conferas Tom. I. p. 140 E. ὥστε τοὺς περὶ τούτων προφερομένους λόγους παντὸς πετυρακτωμένου σιδήρου σφοδρότερον εἰς τὰς τῶν ἀκούοντων ἐμπίπτειν ψυχάς. Ibid. p. 738 C. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοις ἐργαλεία τῆς τέχνης ἐστὶ σφύρα καὶ ἄκμων καὶ πυράγγρα. Quia locus adumbratus videtur ad Hom. Od. Γ. 434.

P. 34 C. not. v. Praeter Codices dictos A.E.F. δείγμα etiam in Reg.

C. deesse serius didicimus. His adde Venetos d.q. Ergo in nullo nostrorum legitur, excepto Ven. b. Idem vocabulum aliis quoque locis in suspicionem venit, e. g. Tom. VIII. p. 272 D. τῶν γὰρ σφάδρα ποθούντων ἐστὶ τοῦτο δείγμα; ubi δείγμα om. Sav. Tom. XI. p. 466 E. ἀγάπης γὰρ ἐστὶ (δείγμα add. Cod. Colb. et Sav. marg.) τῆς εἰς τοὺς πλησίον, οὐχὶ παρ' ἐκείνων λαβεῖν, ἀλλ' ἐκείνοις παρέχειν. Nostro tamen loco aegre et ne aegre quidem eo carere possimus.

P. 35 A. not. 5. Paene suspicamur a Chrysostomo scriptum esse, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τούτῳ, φησὶν, ἐνδιατρίβετε; et mox, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῷ δεῖναι καὶ τῷ δεῖναι ὑμᾶς αὐτοὺς προσενείματε; Certe utrumque verbum ex Nostri usu cum tertio casu, non cum praepositione construitur.

P. 36 D. not. 1. "Locum antea prorsus vitiatum sic ope Codicis Regii restituiamus. Editi sic habent: ὥστε αὐτοῦ εἶναι, καὶ τῆς οὐσιώσεως τούτου καὶ τῆς πίστεως, quod quid sibi velit, nunquam perspicui possit." Montef. Itaque edidit, ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ οὐ τῆς οὐσιώσεως τούτου δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Regius C. qui cum altero semper fere consentit, καὶ haec habet: ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τούτου δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως (sic). Reg. E. dat: ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τούτου καὶ τῆς πίστεως. De libris A.F.d.q. nihil notatum, ergo a textu Saviliano non discedunt. Aretinus post κακῶν interpungens, cetera sic vertit: *Itaque non essentiae, non substantiae significativum est, sed fidei.* Herveus: *adeo ut sumus ejus et ejus essentiae et fidei.* Lites tales componere nostrum non est: itaque textum, qualis a Montefalconii manibus evasit, intactum reliquimus. Serias autem rescivimus, lectionem istam non esse ad Regium fideliter expressam, sed ab ipso Editore, ope illius Codicis, ut ambigue ait, conflata. Nam Codicis scriptura, iterum ac saepius a nostro Collatore expensa, sic habet: ὥστε οὐ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τούτου δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως: ubi omnia ab οὐ τοῦ εἶναι usque ad πίστεως a correctore in loco raso rescripta sunt. Haec autem tam inter se, quam cum Latinis Aretini, apte convenire, nemo non videt; genuina vero esse, in tanta sermonis obscuritate quis praestiterit?

P. 37 A. not. P. De voce παρελαύνειν dixit Budaeus Comment. L. G. p. 887. "Significat etiam, progredior, evado. Chrysost. ad 1 Cor. εἰς τοῦτο γὰρ τινες παρήλασαν μανίας." Hujus significationis aliud exemplum vix reperias. Certe apud Nostrum παρελαύνειν semper transitivum est, et valet *superare*. Vid. pp. 44 A. 45 C. 113 D. 187 E. Nihil hoc usu vulgarius. Contra ἐλαύνειν, *progredi*, tritissimum est. Ipsa locutio εἰς τοσοῦτον μανίας ἐλάται legitur infra p. 170 E. Antholog. Tom. II. p. 298.

ἤλασε καὶ μανίης ἐπὶ δὴ τόσον, ὥστ' ἀγορεύσαι
πληλὸν Ὀδυσσεύην, καὶ βάτον Ἰλιάδα.

P. 37 B. not. 5. "Ὡρα δὴ λοιπόν. Excerpsit Matthaeius Nov. Eclog. p. 265.

P. 37 C. lin. 6. τοῦ λόγου τὰ κεφ. Articulus ante κεφάλαιον commodius abesset, sed libri non patiuntur. Mox malleimus εἰ δὲ ἐσωφρόνουν, ὥσπερ οὖν ἐσωφρόνουν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔδειξε. Cf. p. 38 D. Syllaba οὖν reposita scribis fraudi fuit.

P. 38 A. lin. 2. καὶ ταῦτα ἔραυλα, et ea recentia. Perperam vertit Aret. et haec omnibus manifesta sunt. De hoc vocabulo omnia occupaverunt Ruhnck. ad Tim. p. 100. Krebs. ad Plut. de audiend. Poet. p. 135.

Ibid. not.^e. οὐχὶ τοῖς παρ' Ἑλλῃσι λέγω. Pro τοῖς παρ' Ἑ. Savilius tentat παρὰ τοῖς Ἑ. In A. τοῖς erasum. Pro τοῖς, τὰ exhibent C. et Regius Montefalconii, qui ita edidit. Aretinus: neque haec apud Gentiles dico, siquidem illa non plane constabant. "οὐχὶ τοῖς παρ' Ἑλλῃσι. Sic omnes MSS. [b.d.q.] recteque. Dativus τοῖς pendet ab ἔραυλα; exempla proxima non dico Graecis, verum ipsis Judaeis." Heyse. Nobis quidem facilius videtur ratio a Matthaeio commendata, scilicet ut ad τοῖς παρ' Ἑλλῃσι subintelligatur a proxime dicendis πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Τὰ πρᾶγματα est rerum publicarum status, sive constitutio, qualis apud Graecos ne exstabat quidem (ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲ ἦσαν). Exemplar Veronense repetit τοῖς ante παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις, quod Matthaeius quoque desiderabat, sine causa. Hic enim non opus est subaudire πράγμασιν, sed arete cohaerent ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Ceterum pro οὐδὲ ἦσαν, οὐδὲν ἦσαν ediderunt Sav. et recentiores, repugnantibus libris.

P. 38 B. not.^k. Post ἀνέβη Editi habent, πάντως ταῦτα πλάττει φιλονεικοῦντες καὶ τ. ἀ. πείθειν, τῷ θεῷ πρ. ἐμῶν. Sic Venet. b. Pro πάντως, ὅτι exhibent C.F.d.q. etiam A. et E. a prima manu. Hi autem ex correct. οἱ pro ὅτι habent. Pro φιλονεικοῦντες, ἐφιλονεύουσιν est in C. Deinde copulam ante τῷ θεῷ habent C.E.F.q. καὶ τῷ (om. θεῷ) προσκρούειν d. καὶ τῷ προσκρούειν etiam A. sed καὶ in loco raso. Aretinus: quare haec fingere et hominibus persuadere contendebant, et Deum offendere etc. non verebantur? Pro ὅτι ταῦτα, οἱ τοιαῦτα conjicit Heyse. Nos ὅτι tenemus, et ellipsin τοῦ δῆλον vel σκόπησον statuimus.

P. 38 D. not.^o. Hic ὅτι, quod aberat, a nobis receptum ex libris A.E.F.b.d.q. et Ed. Veron. In A. ὅτι erasum. In F.q. καὶ ante δεικνύου male omissum. Constructio similis est ei, quam modo notavimus.

P. 40 A. not.^m. καὶ deletum voluit Matthaeius, et deleuit Editor novissimus. Deinde Montef. edidit, καὶ χωρὶς αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν τί οὐκ ἡλπισε τότε παθεῖν; καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν τῆς ἀναισχυρίας: notans, "παθεῖν, quod deerat in Editis, habetur in Cod. Reg. [et nostro C.] Haec vox aliquam lucem affert, sed nondum clara est sententia." Subjungit Editor Ben. 2dae: "Claram fecimus correctione interpretationis, et in Graecis addita ex A.B. particula αὐ. Proxima vero B. sic habet corrupta, ἡλπισε, ὅτε καὶ πολὺς κ. τ. εἰ." Particulae

omissio est merum σφάλμα Benedictinorum; nam legitur in Veron. Sav. Mor. et libris omnibus. Tum lectio Codicis B. (nobis E.) ea ipsa est quam conjectura assecutus erat Matthaeius, quaeque commodissimum sensum praebet. Voculam ὅτε post τότε elapsam esse, non est quod miremur.

P. 40 C. not. v. Probabile est, Auctorem scripsisse, *τίνας δὲ ἔνεκεν, εἰπέ μοι* ΕΙΕμελλον τοῦτο ποιεῖν.

P. 40 D. not. v. "Forte in Codicibus reperitur *φόνων*." *Matth.*

P. 41 C. not. n. καὶ μάλιστα τὰ παρὰ τοῦ σκ. Edd. "τὰ malim omittere, nam λεγόμενα refertur ad ταῦτα πάντα." *Matth.* Omisimus, etiam invitis libris.

P. 42 A. not. w. δι' ὧν habent etiam Veneti d. q. Sic Tom. XI. p. 731 B. ὅλη διόλης. Tom. V. p. 199 B. ὅλην διόλου (alii διόλης) σώζει. Sed Tom. X. p. 549 B. καὶ ὅλη διόλου σχεδὸν ἐκείθεν ἤρρηται, nulla lectionis varietate.

P. 42 B. not. z. μετὰ ἀσχολίαν d. q. Iidem infra βρυχομένων, ut a nobis editum est. Ita etiam b, ex corr.

P. 42 D. lin. 7. Verbose E. χάριτι καὶ φ. τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν 'Ι. Χ. δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἐνδόξους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. Nimirum in talibus genio indulserunt librarii.

HOM. VI.

P. 43 D. not. r. μαθητὸν est in Venetis d. q. *discipuli* Aret. *discipulorum* Ben. Rectius Angli, vulgatum vertentes, *ex iis quae doceri possunt*.

P. 44 A. lin. 1. μακροὺς ἐλίττοντες διαύλους λόγων. Similia sunt Tom. VIII. p. 471 B. μακρῶν λόγων ἀνελίττοντες διαύλους. Tom. III. p. 556 B. ταύτης γὰρ ἔνεκεν τοὺς μακροὺς τούτων τῶν λόγων διαύλους ἀνήλωσα. Tom. VI. p. 272 A. κατὰ μακροὺς διαύλους λόγων: ubi videndus Matthaeius.

P. 44 B. not. e. Post στενοχωρίας edebatur ante Montef. καὶ πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ κ. τ. ε. Ita A. et ante corr. d. Benedictini ex Regio suo locum imperfectum sic suppleverunt: καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γάρ, καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ δηλῶν ὅτι (ὅτι casu omissum) ἀσθένειαν τοὺς κινδύνους καλεῖ, πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. ε. Eadem habent C. Aret. Paullo aliter F. q. καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γάρ, κάτω (sic) ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγεν, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις καὶ πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. ε. Corrector Veneti d. post ἐν στενοχωρίαις, καὶ πάλιν ἐπήγαγε, haec addidit: καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γάρ, ἐγὼ (sic) ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγε. Mediam viam tenet E. καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γάρ, καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. ε. Hunc nos secuti sumus.

P. 44 D. lin. 5. διαπαντὸς ἔδραμε στεφανούμενος. Verbum στεφανοῦσθαι

consortia habet, *τροφᾶν* infra p. 143 D. ἀγάλλεσθαι et *σκικτᾶν* p. 443 C a quibus sensu non multum abest.

P. 44 E. not.ⁿ. Editi, πῶς ἐκράτησαν, εἰπέ μοι; διὰ θείας δυνάμεως: non male. Sed inter διὰ et δίχα non raro confunditur. Epictet. IV. 4. 31. δίχα θορύβου. "Sic recte Uptonus, ubi perperam olim διὰ legabatur; quem errorem apud Polybium pariter passim erraverunt librarii." Schweigh.

P. 45 B. lin. 3. ἐκένου τὸν στανρόν. Sic Veron. Sav. cum libris omnibus: *evacuavit* Aret. Sed Hervetus vertit, *nam illa quidem* illius *crucem*, oculorum vitio, ut conjicere licet. Ad hujus tamen errorem Morellus Graeca corrumpit, ἐκείνου pro ἐκένου scribens. Mirum tam manifestum lapsum fraudi fuisse non solum Montefalconio, sed successori ejus, qui plurimas veterum Editionum maculas sustulit.

Ibid. lin. 7. ἀνέπειθεν. "Lego ἂν ἔπειθεν." Dun. Correctionem minus necessariam tacite admisit Montef.

P. 46 A. lin. 3. ἰδιῶται ἦσαν καὶ ἀμαθεῖς. "Ita Reg. Editi vero ἰδιῶται καὶ ἀμαθεῖς." Montef. Deest ἦσαν apud Morell. sed habetur in Veron. et Sav.

P. 46 B. lin. 7. κατὰ συνδρομὴν. Mire circa hanc locutionem hallucinantur Interpretes. Recte Dunaens: "Κατὰ συνδρομὴν figura est apud Hermogenem, quum Orator πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἀντιδίκου dicit, ὁμολογῶ, aut φαίην ἂν ἔγωγε. Latini *concessionem* vocant, cum adversarii consentiunt et quasi concurrunt. Ulpianus ad Demosthenem, κατὰ συχώρησιν συνδραμῶν συγκρούει τοῖς δικασταῖς Δεπτήνην." Vid. infra pp. 98 C. 180 E (bis). Tom. IX. p. 478 E. κατὰ συνδρομὴν συγχωρεῖν. Tom. VIII. p. 296 A. ἡ ὅτι κατὰ συνδρομὴν εἴρηται παρὰ τῶν ἔχλων, ubi ridicule vertunt, aut forte in *concursu populi*. Idem est usus verbi συντρέχειν, c. g. Tom. VIII. p. 317 D. ἀλλὰ καὶ συντρέχει τέως, καὶ φησιν, οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστέ, ἀλλὰ οὐ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον. Tom. IX. p. 477 E. εἰπὼν, τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, οὐκ εἶπεν ὅτι οὐδέν, ἀλλὰ συνέδραμε τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς πάλιν αὐτὸ ἀνείλε.

P. 46 C. not. 9. καὶ ποταμοὺς πυρὸς ἐλκομένους. "Ita Reg. Codex. Editi vero ἐρχομένους. Hic alluditur ad illud Danielis vii. 10. ποταμοὺς πυρὸς εἰλκεν." Montef.

HOM. VII.

P. 50 B. not.^f. Editi οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία, εἰ πνεύματι ἐκέχρητο. "Hic multa desunt. Interpretes qui alium Codicem praeter Veronensem non viderunt, nihil juvant." Dun. "Deesse videntur nonnulla, sed non multa. Quid si ergo hiatus expleatur [post ἐκέχρητο], οὐκ ἂν οὕτως ἐμωράνθη;" Bois. "Hic aliquid deesse videtur." Montef. "Decrant verba, ἦν ἂν σοφία, ex A. suppleta." Editor Ben. 2^{dae}. Subaudiri quo-

dammodo poterat καλῇ ex praecedentibus; sed genuina videntur illa ἦν ἂν σοφία, quorum omissionis causa patet.

P. 51 A. lin. penult. 'Ακουέτωσαν κ. τ. ε. "Totam complexionem sic ordino: ἀκουέτωσαν οἱ τὸ κ. ἐκπομπεύοντες καὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἐκφαίνοντες, καὶ τοὺς μαργαρίτας καὶ τὰ ἄλλα κυσὶ καὶ χ. ῥίπτουντες, καὶ τὸ δόγμα λογισμοῖς περιττοῖς κατασκευάζοντες." *Dum*. Si quid mutandum, nihil facilius iis, quae exhibet Catena p. 40. ἀκουέτωσαν οἱ τὸ κ. ἐκπομπεύοντες, καὶ τοὺς μαργ. καὶ τὰ ἄγ. τοῖς κ. καὶ τοῖς χ. ῥίπτουντες, καὶ λογισμοῖς κεκρημένοι περιττοῖς.

P. 51 D. not.^v. καὶ καθάπερ τὰ παιδία κ. τ. ε. Hic est textus vulgo receptus, qui a solo Cod. b. pendere videtur. Lectio nostrorum A.E. F.g. haec est: καὶ καθάπερ ὁ τὰ βιβλία ὁρῶν οὐκ οἶδε κ. τ. ε. quae minus apte cohaerere videntur cum iis quae sequuntur, μᾶλλον δὲ κἂν ἀνὴρ ἄπειρος ἢ γραμμάτων. Totum locum sic exhibet C. καὶ καθάπερ ὁ μὲν ἄπειρος γραμμάτων βιβλία ὁρῶν οὐκ οἶδε τῶν γεγραμμένων τὴν δύναμιν, οὐδὲ οἶδεν ἄπερ ὁρᾷ· ὁ δὲ ἔμπειρος πολλὴν ἐν αὐτοῖς εὑρήσει ἀποκειμένην τὴν δύναμιν, καὶ βίους ὀλοκλήρους καὶ ἱστορίας· καὶ ἐπιστολὴν ὁ μὲν ἄπειρος λαβὼν ταῦτα πείσεται, καὶ χάριτην ἡγήσεται κ. τ. ε. Haec ad literam vertit Aret. usque ad καὶ ἱστορίας; deinde pergit, *et epistolas (inveniet): verum harum ignarus chartas duntaxat et atramentum putabit etc.* Ceterum ταῦτα pro ταῦτα sine libris correximus.

P. 52 A. lin. 4. τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. Locus est Esai. xxiv. 16. ubi vulgo legitur, κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, ἔλπις τῷ εὐσεβεῖ, καὶ ἐροῦσιν, οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσιν. Operae pretium erit, varietatem lectionis ex Editione Bibliorum Graecorum Oxoniensi fideliter descriptam hic subijcere. "ἐλπις τῷ εὐσεβεῖ] + καὶ εἶπε κύριος τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ· τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς 22. + eadem sine κυριος 36, 48, 233. + καὶ εἶπε τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς 62, 90, 93, 144, 147, 308 (cf. Theodoret. i. 761 et iii. 735) ἐλπίδα τῷ εὐσεβεῖ Codex unus Sergii. + καὶ ἐροῦσι, ἀπόρρητόν μου ἐμοὶ, ἀπόρρητόν μου ἐμοὶ καὶ ἐμοῖς 13 Codices Sergii. καὶ ἐροῦσιν] + τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ 23, 305. + τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ· τὸ μυστηριον μου ἐμοὶ 109, 302. (Alex. sub ✕ in char. minore) *Et dicunt, Mystrium meum mihi.* Hieron."

P. 52 B. lin. 7. καὶ κατὰ τοῦτο] καὶ μετὰ τοῦτο Ben. typothetae lapsu, qui etiam in Benedictinam alteram irrepsit.

P. 52 C. lin. 8. ὥσπερ οὖν καὶ πλοῦτον ἑαυτοῦ καλεῖ. Alluditur ad Eph. iii. 8. εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξίχλιαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ.

Ibid. not.^e. καίτοιγε αὐτόπλουτος ὢν ἀγαθὸν. Ita etiam Venet. g. probante Heysio. Hoc genus composita tetigimus ad Tom. VII. pp. 708 C. 818 D.

P. 53 D. lin. 2. μεγάλης ἔδει σοφίας. Aut corrigendum ἐδείτο, aut

legendum cum Catena, οὐ μόνον πρὸς τὸ τὸν θεὸν εἶδέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μαθεῖν κ. τ. ε.

P. 53 D. not. c. Quae ex F. descripsimus, revera sunt ejus gemelli q. Nam Collator illius Codicis casu, ut videtur, negativam praetermisit.

P. 53 E. lin. 5. ἡ εἰκὸς καὶ γεγράφθαι κ. τ. ε. "Nihil opus fuit ad hoc confugere. Hoc enim, quod Paulus citat, scriptum exstat Esai. lxiv. 4, non quidem totidem verbis, sed eadem prorsus sententia: ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον θεὸν πλην σου, καὶ τὰ ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον." *Dun.*

P. 54 A. lin. 1. καὶ τοῦτο δῆλον ἐν ταῖς παραλειπομένοις. Aretinus vertit: quod ex reliquis captivitatibus plane constat. Angli supplere jubent βίβλους. "Forte ἐν τοῖς παραλειπομένοις." *Dun.* "Legō ἐν ταῖς πράξεσι, nī forte Acta a Chrysostomo παραλειπόμενα appellentur." *Bois.* Αἱ παραλειπόμεναι vel τὰ παραλειπόμενα titulus est voluminum sacrorum, quae post libros τῶν βασιλειῶν ordine sequuntur. Loca, quae hic respexisse videtur Chrysostomus, sunt 2 Paral. ix. 29. xii. 15. xiii. 22. Ad hujus loci illustrationem plurimum confert Tom. VII. p. 135 B. Καὶ ποῦος προφήτης τοῦτο εἶπε; Μὴ περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμονεῖ. Πολλὰ γὰρ τῶν προφητικῶν ἠφάνισται βιβλίων καὶ ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Παραλειπομένων ἴδοι τις ἂν. Ῥάθυμοι γὰρ ὄντες, καὶ εἰς ἀσέβειαν συνεχῶς ἐμπίπτοντες, τὰ μὲν ἠφίσαν ἀπόλλυσθαι, τὰ δὲ αὐτοὶ κατέκαιον καὶ κατέκοπτον. Καὶ τὸ μὲν Ἱερεμίας διηγῶνται, τὸ δὲ ὃ τὴν τετάρτην συντιθεῖς τῶν Βασιλειῶν, λέγων μετὰ πολὺν χρόνον μόλις τὸ Δευτερονόμιον εὗρησθαι κατορωρυγμένον που καὶ ἠφανισμένον. Ceterum ad formam femininam ambigi potest utrum subaudiendum βίβλοι an βασιλείαι. Noster (vel Auctor incertus) Tom. V. p. 540 B. Μαθεῖν δὲ ἔνεστι τῷ βουλομένῳ περὶ τούτου ἐκ τοῦ γεγράφθαι ἐν ταῖς παραλειπομένοις τῶν βασιλειῶν οὕτως· καὶ ἦσε τὴν ᾠδὴν ταύτην ἐν χειρὶ Ἀσάφ τοῦ προφήτου. Theodoret. Tom. I. p. 587. Ἐροῦμεν δὲ ὅσα ἐν ἐκείνῃ τῇ βίβλῳ μὴ εὗρηκαμεν κείμενα· ὃ γὰρ τὰς παραλειπομένας συγγεγραφῶς βίβλους κ. τ. ε. S. Athanas. Tom. II. p. 148 F. Παραλειπόμεναι (sic) α καὶ β. Οὕτω καλεῖται τὰ βιβλία ταῦτα, ἐπειδὴ παραλειφθέντα πολλὰ ἐν ταῖς βασιλείαις περιέχεται ἐν τοῖς τοῖς.

P. 54 B. lin. 3. ἀρα] Sic Veron. Cat. ἀρα interrogantis Sav. Ben.

P. 55 A. not. a. Post θεοῦ vulgo interponunt versus 11 et 12, loco sane inopportuno. Desunt in nostris A.C.E.F.b.d.q. et Mosq. utroque. "Ergo Montefalconius, aut alius ante eum Editor, ex Editionibus N.T. haec videtur inculcasse." *Matth.* ad 1 Cor. ii. 11. Editor, qui hujus rei culpa tenetur, est Veronensis, qui hic ab archetypo suo discessit. Ceterum versus 11 affertur a Nostro infra p. 312 C.

P. 55 E. lin. 2. οὐδὲ λογισμῶν, οὐδὲ παρασκευῶν. "Forte οὐδὲ κατασκευῶν." *Dun.*

P. 56 B. lin. 4. παρέλυσεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ τρέμειν ἐποίησε. Infra p.

277 A. ἐπεὶ καὶ τὸν Κάϊν ἀνεκτότερον ἦν ἀποθανεῖν, ἢ διαπαντὸς τρέμειν. Vid. nos ad Tom. X. p. 488 A.

P. 56 B. lin. penult. καὶ γὰρ καὶ ψυχικὸς tacite dedit Montef. invitis libris.

Ibid. not. d. τοῖς λογισμοῖς τῆς ψυχῆς. Sic edebatur ante Montef. qui ex Regio suo recepit τοῖς λογισμοῖς τοῖς ψυχροῖς, consentientibus nostris omnibus, etiam Venetis praeter b. Aretinus tamen, quod mireris, τῆς ψυχῆς vertit, quod hic, nostro quidem iudicio, ad sensum prorsus requiritur.

P. 56 D. not. 4. ἀγέννητος (ὕλη) vulgo legitur Tom. VIII. p. 398 D. ἀγέννητος Tom. IX. p. 289 A. ubi tamen in Catena est ἀγέννητος.

P. 56 E. lin. 1. καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς] et quidem accuratissime Aret. idque magno studio Hervet. Hic insolentiae aliquid in usu formulae καὶ οὕτω recte notavit Boisius. Deinde in proximis pro οὖν ἤλασεν, συνήλασεν tentavit Dunaeus, apte conferens Act. Apost. vii. 27. καὶ συνήλασεν αὐτοὺς ἐν εἰρήμῃ. Idem nobis quoque in mentem venerat, sed mutata insuper distinctione, ut locus sic legatur: Ὅτι μὲν γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐδὲν γίνεται, πάντες ὁμοῦ σχεδὸν εἶπον καὶ ἔγραψαν. Καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐν τοῖς ἀτόποις συνήλασεν αὐτοὺς ὁ διάβολος, ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις κ. τ. ε. Huic conjecturae aliquatenus favet, quod in Ed. Veron. plene post ἔγραψαν, leviter post σπουδῆς interpungitur.

P. 59 A. lin. 1. τουτέστιν, ἐθάρρησα ὑμῖν. "Θαρρεῖν est narrare aliquod arcanum amico fidenter, in quo magnam habes taciturnitatis fiduciam. Sic versu proximo. Suidas ἐν τῷ Ἰησοῦς, ἵνα δὲ τοὺς λόγους μου ἀληθεῖς τῇ σῇ ἀγάπῃ παραστήσω, θαρρῶ σοι μυστήριον." Dun.

P. 59 B. not. t. "Verbum ἀποτείνεισθαι absolute positum idem valet, quod ἀποτείνειν τὸν λόγον. Vid. [Tom. VII.] pp. 225 A, B. 468 D. 583 A. In alio loco Tom. X. p. 59 B. ubi vulgo legitur, ἐπεὶ καὶ νῦν βουλόμενος πρὸς αὐτοὺς ἀνατείνασθαι, ἀναδύομαι, Auctor, ni fallor, ἀποτείναςθαι dedit, quod ex verbo sequenti corruptelam traxit. Nam mihi quidem parum satisfaciunt, quae ad vulgatum tuendum disputavit Matthaeius Nov. Eclog. p. 279." Haec olim a nobis scripta sunt in Annot. ad Tom. VII. p. 185 B. Exemplis adde Tom. X. pp. 78 A. 422 A. Tom. IV. p. 701 A. πρὸς Ἕλληνας ἀποτείνεσθαι.

P. 59 D. lin. 7. περὶ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης, de Dei gloria vertit Montef. Sed δόξα h. l. est opinio, persuasio, maxime de religione, ut Tom. XI. p. 754 C. ὁ Ἰωσήφ ἐπράθη πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ δόξης ἐτέρας ἦν, οὐ τῆς Αἰγυπτιακῆς: et paullo post, οὐκ ἐνένοσησέ τῆς δόξης τὸ διεστηκός.

Ibid. not. i. Credibile est, Auctorem scripsisse, καὶ ὅση τοῦ πράγματος ἡ ἰσχὺς, deinde θεῖον additum esse explicationis, sed pravae, gratia. Nam consuetudinem hic appellari θεῖον πρᾶγμα, ut alias δαιμόνιον, admirabile, vix crediderimus.

P. 60 A. lin. 7. Verba καὶ ἐπίπαπποι casu omisit Montef.

P. 60 B. not. r. Editi, καὶ οἱ τῶν πόλεων ἐξ ἀρχῆς πολῖται καὶ οἰκισταί.
 "Οἰκισταὶ non sunt habitatores, ut Interpres habet, sed ii qui colonias
 deducunt et urbes incolis frequentant. Miror ergo, ante hos memorari
 πολῖτας seu cives. Igitur conjicio πολιτάρχαι." Matth. Acute. Sed
 multo aptius, immo aptissimum est, quod nos ex Monacensi F. et Ven.
 q. restituimus, πολισταί. Πολιστῆς vox rarissima, sed indubitatae, ut
 videtur, fidei. Eurip. Erechth. ap. Lycurg. c. Leocr. p. 160, 33. (Eurip.
 Tragoed. et Fragm. Tom. IX. p. 166, Ed. Matthiae.)

ὅστις δ' ἀπ' ἄλλης πόλεως οἰκίζει πόλιν,

ἄρμος πονηρὸς ὥσπερ ἐν ξύλῳ παγείς,

λόγῳ πολιστῆς ἐστὶ, τοῖς δ' ἔργου σιν οὐ,

Sic enim legendum videtur pro vulgato πολίτης, ex Reiskii conjectura,
 a duobis Codd. apud Osann. ad Lycurg. p. 99. stabilita. Ceterum
 Aretinus videtur in suo habuisse πολῖται καὶ οἰκέται, vertens, indigenae,
 servi.

P. 60 C. not. v. Eadem habet ex corr. Ven. d. sed ἐκώλυσεν loco τοῦ
 ἐνεπύδισεν.

Ibid. not. w. Indolem suam manifeste prodit Reg. C. interpolando
 ὅρα ἐντεῦθεν post formulam καὶ ἵνα μάθης, de qua monitum est ad Tom.
 VII. p. 329 B. Etiam Matthaeus notat: "Abrupta haec videntur:
 fortasse ἐννόησον ὅτι καὶ τῶν τοῦ θεοῦ." Exemplis a nobis l. c. allatis
 nunc addimus Tom. X. p. 653 B. not. e. Tom. I. p. 748 B. Καὶ ἵνα
 μάθης ὅτι διὰ τοῦτο τοῦτο ποιεῖ, προσέχε. "Ἐμμε κ. τ. ε. " Προσέχε deest in
 duobis MSS." Montef.

P. 61 A. lin. 3. ἀπὸ συνηθείας εἰς συνήθειαν. Recte, ut videtur, ex-
 planat Matth. εἰς ἄλλην καὶνὴν συνήθειαν. Ipse tamen Boisii conjecturae,
 εἰς καινοτομίαν, suffragatur. Dunaeus tentat εἰς ἀσυνήθειαν, quae vox non
 est Chrysostomica. Statim pro ἀπειλοῦντα, ἀποτελοῦντα dedit Editor
 novissimus, quod merum sphalma esse videtur.

P. 61 B. lin. 2. προσέκειτο τοῦτοις, h. e. vertente Matthaeo, urgebat
 Apostolis. Dunaeus retinendam censet lectionem Ed. Veron, προσέκειτο,
 quia προσκείσθαι τινι non nisi addici vel deditum esse alicui rei vel per-
 sonae notat. Frustra. Προσκείσθαι sonat addi, tum hic, tum infra p.
 278 B. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, περιττῶς ἡμῖν οἱ πόδες προσέκειντο. Tom. VII.
 p. 764 D. πλὴν φιλοσοφεῖω· τοῦτο γὰρ δεῖ προσκείσθαι (alii προκείσθαι).

P. 61 D. not. o. Libri omnes οὐ μόνον οὐκ ἐνάρκων, ἀλλ' οὐδὲ ἀνεδύοντο.
 Sed rectius, ni fallimur, copulantur inter se quam distinguuntur ναρκῶν
 et ἀναδύεσθαι. Similiter Tom. IV. p. 278 B. οὐ ναρκῶ πρὸς τὴν ὕψιν, οὐδὲ
 ἐπιστρέφεται. p. 396 A. οὐ δυσχεραίνει, οὐ ναρκῶ πρὸς τὸ μήκος, οὐκ ἀπαγο-
 ρεύει. Tom. V. p. 343 A. ἀποπηδῶν καὶ ἀκηδῶν καὶ ναρκῶν.

P. 61 E. lin. 7. ἔχειν καὶ ἐκῶσαι τοὺς ἐναντιουμένους. "Ἐχειν idem h. l.
 videtur quod κατέχειν, cohibere, continere." Matth. Tentavimus εἰν in
 Indice Gr. ad Homilias in S. Matth. s. v. ἔχειν: sed libri non favent.

P. 62 A. not.^v. Libri omnes tam editi quam scripti habent, καὶ μὴν κατὰ τοῦτο ἱκανὸν ἦν τ. ἀ. ἀ. Solus d. κατὰ (sic). “ἱκανὸν ἦν sine ullo dubio refertur ad τὸ δόγμα; ergo κατὰ non habet locum. Forte καὶ μὴν καὶ τοῦτο. Interpres vetus, *atqui vel hoc ipsum*.” Matth. Interpres ille est Hervetus; nam Aretinus vertit, *atqui hac quoque in parte*. Conjecturam Matthaeii, inscio lectore, recepit Editor Ben. 2dae, quem nos secuti sumus.

P. 62 C. not.^z. Post ἀνέστη edebatur, τίς τούτων εἶπε, τί ἔσεται μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν. Pro τίς τούτων, τίς περὶ τούτων habet E. τίς ^π τούτων (sic) C. Deinde verba τί ἔσεται om. A.E.F.q. pro iis εἴπερ ἦν τοιοῦτόν τι exhibet C. Quis eorum dixit ullum praemium post hujus vitae migrationem futurum? Aret. Statim conjiciat aliquis, ἀλλ’ οὐδὲν τούτων οὐδ’ ἐνενόησαν, vel ἀλλ’ οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπον, οὐκ ἐνενόησαν.

P. 63 D. lin. 9. Post τὰ θαύματα ἀληθῆ, haec addit Aret. *sed et ex miraculorum operatione constat ea vera fuisse quae dixit*.

HOM. VIII.

P. 65 E. not.^q. Verba τούτοις δέ, quae inclusimus, desunt in nostris A.F.b.d.q. et Ed. Veron. Savilius ea primus invexisse videtur, incertum quo auctore. Pro τούτους δὲ διεγείρων, E. habet καὶ διεγείρει. Locus sic legitur in C. καὶ δεικνυσιν ὅτι τούτοις μὲν ἀληθεύων ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, ἐκείνους δὲ μάλιστα διεγείρων. Hujus, uti solet, vestigia premit Aret. vertens: *et ostendit eos se verum alloqui, ut castiget; illos autem ut maxime excitet*. Corrector Veneti d. haec dedit: καὶ δεικνυσιν ὅτι τούτοις μὲν ἀληθεύων καὶ ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, ἐκείνους δὲ διεγείρων μᾶλλον, ἔλεγε ταῦτα. Ad sententiam illustrandam potius quam ad lectionem constituendam conferri debet locus Nostri in Commentariis ad Hebr. vi. 1. (Tom. XII. p. 86 D).

P. 66 B. not.¹. ἐπειδὴ γὰρ] Sic A.E.F.d.q. γὰρ erasum in b. ergo abest a libris editis, qui haec cum praecedentibus nectunt, plena post ἐτέρους distinctione posita. Secundum nostram scripturam, apodosis incipit a verbis πολλάκις δέ.

P. 66 C. lin. 5. παρὰ τοῦ βίου. “Ita Reg. Editi vero om. παρά.” Montef. Παρά est in Veron. et Sav.

P. 67 D. not.^z. Editi omnes habent: ὁ δὲ Παῦλος τὸν ἐργαζόμενον δικαιοσύνην, τὸν ἐν πᾶσιν ἀληπτόν φησι κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενον. καὶ, χάριν ἔχω κ. τ. ε. Πέτρος pro Παῦλος summo consensu exhibent A.C.E.F.b.d.q. Aret. Deinde pro γενόμενον, γενόμενος ἄμεμπτος est in iisdem testibus, excepto b. Post φησι Cod. A. haec habet: κατὰ δικαιοσύνην γὰρ τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος. καὶ, χάριν ἔχω, φησί, τῷ θεῷ: ubi tamen γὰρ et φησί a recenti manu addita sunt. Hic locus priores Nostri interpretes, Halesium, Dunaeum, Boisium frustra exercuit, quia

alium Codicem praeter Veronensem non habuerant. Nos lacunam indicare contenti fuimus. Nimirum post *φησι* excidisse videtur καὶ Παῦλος *φησι*, vel aliquid hujusmodi.

P. 68 C. not. p. καὶ οὐχὶ *ρίζα* habet etiam Ven. q. quod praefendum videtur. Quod ad sententiam attinet, cf. Tom. VIII. p. 78 B. οὐ μεθεκτὴν, *φησιν*, ἔχει τὴν *δωρεάν*, ἀλλ' αὐτοπήγη καὶ αὐτορίζα ἐστὶ πάντων τῶν καλῶν.

P. 68 D. lin. 6. σοφῶς. "Sic Reg. Editi vero *σαφῶς*." *Montef.* At vero Veron. et Sav. *σοφῶς* habent. Alterum edidit vertitque Morell.

P. 68 E. not. b. Editor Veronensis archetypum suum Ven. b. fideliter exprimens, textum sic constituit: ὥστε δὲ μὴ ξηρανθῆναι τοῖς πειρασμοῖς τὰ σπέρματα παρ' ἑαυτοῦ. προσέθηκε δὲ ὅτι τὸ πᾶν κ. τ. ε. quae aperte corrupta sunt. Locum restituit Savilius ex Cod. A. scribens, ὥστε δὲ μὴ ξ. τ. π. τὰ σπέρματα, Ἀπολλῶς τὰ (haec in Cod. a manu secunda addita sunt) παρ' ἑαυτοῦ προσέθηκε· τὸ δὲ πᾶν κ. τ. ε. Eadem verba absunt a libris C.E.F.g. et ante corr. d. quorum tamen duo C.E. hiatus alio modo explent, nempe inserendo verba τὴν ἀρδεΐαν Ἀπολλῶς, hic post σπέρματα, ille post παρ' ἑαυτοῦ; non male. Aretinus, *a seipso Apollo ea rigavit*. Theodoret, apud Catenam ad loc. καὶ Ἀπολλῶ τοῦ τὴν ἀρδεΐαν ἡμῖν προσενεγκόντος. Noster Tom. X. p. 631 D. Ἐγὼ ἐφύτευσα, σὲ ἔδει ποτίσαι. Ἄν τοίνυν σαλεύσης, πρόρριζον ἀνέσπασας, καὶ οὐκ ἔχεις οὐ τὴν ἀρδεΐαν ἐπίδειξῃ. Verumtamen in vulgato pluribus de causis acquiescendum videtur.

P. 70 A. lin. 5. ἕως ἂν ᾖ ἀρχιτέκτων. "Savilius legendum suspicatur, ἕως ἂν θῇ ἀρχ." *Montef.* Fallitur. Nam Savilli conjectura est, ἂν δὲ θῇ pro ἂν δὲ τεθῇ; quae non necessaria videtur, Aretin. *quod si ab alio ponatur*.

P. 71 D. lin. 4. ἵνα συγγάσῃ μόνον. "Censeo legendum, ἂν στ. μόνον," *Dun.* "Illo tamen modo loquitur saepe Chrysost." *Sav.* Recte. Vid. nos ad Tom. VII. p. 404 E. Alia exempla sunt Tom. V. p. 81 B. νῦν δὲ ὁ μὲν Φινεὺς ἵνα μίαν ἀνέλῃ πόρην, οὕτως εἰδοκίμησε. Tom. IX. p. 30 C. Moses ἵνα ἐν ἡμέρῃ ἡμέρημα μόνον, ἐκολάζετο πικρῶς. Tom. XI. p. 670 D. ubi videndus Editor novissimus.

P. 72 A. not. w. Scripturam ἐκερδάνομεν habet etiam Ven. q. Cf. quae dicta sunt ad Tom. VII. p. 136 C. Similis formae aoristi τοῦ δυσχεραίνειν vestigia quidem apparent in Var. Lect. ad pp. 134 D. 393 E. sed non satis fida.

P. 72 D. lin. 7. πολλὴν τῶν παρόντων πραγμάτων εὐτέλειαν. "Ita Reg. [et nostri omnes]: πραγμάτων deerat in Editis." *Montef.* Immo Editi inversa structura legebant, πολλὴν τῶν πραγμάτων εὐτέλειαν τῶν παρόντων.

HOM. IX.

P. 74 D. lin. ult. πεντακισχίλια ἔτη καὶ πλείω. Secundum calculum Graecorum a mundi creatione usque ad Nostri tempora numerantur anni plus minus quinque millia et nongenti.

P. 76 C. not. b. ἐν τοῖς ἀρίστοις voluit Dunaeus.

P. 77 D. lin. 4. σωθήσεται] Ita Montef. σωθήσεται Sav. Mor. σωθῆναι Veron. σωθήσεται est in C.E.q. fortasse aliis.

P. 78 B. lin. 5. ἱκανῶς. "Post hanc vocem haec in margine ponit Savilius, ex quodam, ut videtur, Manuscripto : καὶ κατασείσας τῷ δέει, οὐ μόνον τὴν ἐκείνου τοῦ πεπορευκότος διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀκούοντων, τὴν τῶν ῥηθησομένων στοχαζόμενος ἐπιφορὰν." Montef. Sumta haec ex Cod. A. ubi in marg. a recenti manu appicta sunt. Eadem habet in marg. Ven. q. sed στοχαζομένους, non στοχαζόμενος. Sensus postulare videtur στοχαζομένων. Vocabulum ἐπιφορὰ apud Nostrum legere non meminimus.

P. 78 C. not. 1. Constructio οὐκ ἂν μοι δοκεῖ vel δοκεῖν (non δοκῇ) satis frequens, sed saepissime a librariis depravata. Vid. Daves. Misc. Crit. p. 128 Ed. Kidd. Schaefer. Melet. Crit. ad Dion. H. p. 60 sq.

P. 78 D. lin. 4. πεποιωμένους Veron. Sav. et libri omnes : πεποιημένους, incuria, ut videtur, edidit Mor. quem secuti sunt recentiores. Quin etiam pro Latinis Herveti, qualitate praediti, sua, qui illud perperant, sufficit Montef.

P. 78 E. not. P. οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρώπους. Ne quis voculam ὡς requirat, conferimus Tom. XI. p. 479 F. οὐδὲ ἀνθρώπους ἑώρων τοὺς ἀνθρώπους. Nec dissimilia sunt Tom. VII. p. 323 E. νύκτα τὴν ἡμέραν ὁρῶν. Tom. XI. p. 631 E. ἀλλ' οὐκ ἴσασι θάνατον τὸν θάνατον (quem locum male sollicitavimus ad Tom. VII. p. 535 A.) Infra p. 89 A. ἡμαρτῆσθαι μὲν αὐτῷ τινα ἁμαρτήματα, μὴ μὲν αὐτὸν εἰδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα.

Ibid. not. 1. οὔτοι δέ] οὔτοι δὲ ἄρπαγας (sic) Veron. οὔτοι δὲ τοῦ ἄρπαγος Sav. et recentiores. οὔτοι δὲ ἄρπαγες ante corr. A. οὔτοι δὲ οἱ ἄρπαγες F. q. οἱ δὲ ἄρπαγες E. Flor. οἱ δὲ τοῦ ἄρπαγος C. et ex corr. A. raptores autem Aret. Harum omnium scripturarum fons et origo habenda est ea quam nos dedimus, οὔτοι δὲ, multimodis a librariis male sedulis explanata. Hoc vidit corrector Ven. d. qui οὔτοι δὲ ::::: exhibet.

P. 79 A. lin. 5. Per τὸ σῶμα τὸ ἐαντῶν innuit Orator pauperis corpus : itaque subjicit, αὐτῶν γὰρ ἐστὶ, κἂν ἐτέρων ἢ κατὰ πρόσωπον.

P. 79 C. lin. 5. μὴ γὰρ ἄνθρωπος ; θηρίον ἢ κύων. Cf. Annot. ad Hom. VIII. in 2 Cor. p. 495 A. Vulgo interpungunt, μὴ γὰρ ἄνθρωπος, θηρίον ἢ κύων ; Eodem vitio laborat Basil. M. Tom. II. p. 44 D. sic legendus : Μὴ γὰρ προσόδους αὐτῷ φέρει ἢ γῇ ; στεναγμοὺς αὐτῷ φύει ; μὴ γὰρ κάρπων αὐτῷ εὐφορίαν συνάγει ; φροντίδας καὶ λύπας καὶ ἀμυχανίαν δεινῇν.

HOM. X.

P. 81 A. not. k. "Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ παρ' ἡμῖν. Ita Reg. Haec deerant in Morel." Montef. Deerant in Edd. omnibus. Sed quae recepit Montef. ea non in Regio suo, sed in margine Savilli scripta invenit. Regius enim dictus, qui cum nostro C. hic et alibi conspirat, alia exhibet, scilicet, ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τῶν παρ' ἡμῖν συνάγει τὸ πλεον : h. e. vertente Aretino, a rebus enim, quae apud nos contraria sunt, plenitudinem accipit. Ceterum cum Sav. marg. consentiunt nostri A.E.F.q. et a prima manu d. qui alteram scripturam ex corr. habet.

P. 81 D. not. o. Post ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, legebatur sine monito, τῇ πανουργίᾳ, τουτέστι, τοῖς οἰκείοις ὅπλοις α. χ. In libris autem universis, scilicet A.C.E.F.d.q. et Regio Montefalconii, sine ulla dissensione post αὐτῶν haec sequuntur : ἡ σοφὸς ἐν τῇ πανουργίᾳ δρασσόμενος ἐν τῇ πανουργίᾳ, τουτέστιν κ. τ. εἰ. Quae cum nullum sensum praebere videantur, duabus lectionibus diversis simul receptis tribuit Heysius. Sed genuinam loci scripturam peropportune servavit Catena, repetito ἡ ante δρασσόμενος, et distinctione paullulum mutata, quemadmodum a nobis editum est.

P. 82 A. not. w. Vid. Var. Lect. ad pp. 168 E. 386 C. Utraque structura Chrysostomo familiaris. Cf. Tom. VII. pp. 452 B. 715 D. al.

P. 82 C. lin. 2. καὶ ἐνταῦθα δέ. καὶ delendum censet Dunaeus. Mox lin. 6. utinam a libro uno aut altero abessent verba importuna, ἀλλὰ καὶ χάριν ἔλαβον, quae mera tautologia videntur.

P. 83 B. lin. 5. Post τὰ ἑαυτοῦ manus secunda in marg. Codicis A. haec adscripsit : Τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος, μὴ τὸ ἑαυτοῦ ποιῶν ἐν ἀπασὶ θέλημα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἰδίου δεσπύτου Χριστοῦ.

Ibid. not. r. μήτε ἑαυτοῦ ἐπιψηφίζέτω. Aret. neque sibi vendicet. Hic usus verbi ἐπιψηφίζεω nobis quidem confirmationis indigere videtur.

P. 83 E. lin. 7. ἀπελάβου pro ἐπελάβου est lapsus Benedictinorum.

P. 84 C. lin. 5. συνεχῶς παρ' ἑαυτοῖς γράφοντες. "Pro γράφοντες mallem λογιζόμενοι aut aliquid tale." Dun. "Fortasse λέγοντες, quae verba saepe a librariis mutantur." Heyse. Si quid mutandum, in promptu est στρέφοντες. Vid. supra pp. 53 A. 73 A. Tom. X. p. 605 D. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῶν παρθένων συνεχῶς παρ' ἑαυτοῖς στρέφοντες, φεύγουμεν τὸ πονηρὸν τοῦτο θηρίον.

P. 84 E. not. t. φύρωμεν τὸν λόγον. Cf. quae notata sunt ad Tom. VII. p. 795 D. Sensum non assecutus est Aret. vertens, ratione perturbari.

P. 85 B. lin. 9. ἡ κοινὴ δεδομένη. Scripsimus κοινὴ pro κοινή, etiam dissidentibus libris, quorum in talibus levior est auctoritas. Nunc autem videmus ita legi in Reg. 738.

P. 85 C. lin. 5. καὶ στόμα λεαίνει. Cf. Philo. Leg. Alleg. I. 31. καὶ γὰρ

τοῖς ἀθλήταις οἱ ἀλείπται παραγγέλλουσι, μὴ κόπτειν, ἀλλὰ κατὰ σχολὴν λειαίνειν, ἵνα πρὸς ἰσχὺν ἐπιδιδῶσιν. Quem locum, fatemur, eo potissimum consilio exscripsimus, ut cum Lectore communicemus emendationem certissimam, μὴ κάπτειν, ἀλλὰ κατὰ σχ. λ. Eustath. ad Od. Δ. p. 1481. τὸ κάπτω, τὸ χανδὸν ἐσθίω, ὅθεν καὶ τὸ ἀνεκάψε παρὰ τῷ κωμικῷ. Κάπτειν pro κόπτειν Aristoteli reddidit Hemst. ad Plut. p. 314 sqq.

P. 85 E. not. γ. τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης] Sic Edd. praeter Veron. ubi τῶν abest. τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης a prima manu A. d. τῶν ἀπὸ τ. τ. ex corr. A. τὴν ἀπὸ τ. τ. ὠφέλειαν E. Flor. et ex corr. d. τῆς ἀπὸ τ. τ. ὠφελείας C. Vulgatum habent F. et, ut videtur, q.

P. 86 B. lin. 8. κτήσαι] Sic q. fortasse alii. Edebatur κτήσαι.

HOM. XI.

P. 87 B. not. κ. Ἐγκρίνειν, *allegere, admittere, adoptare*, inde *approbare*. Vid. Dun. ad loc. Opponitur τῷ ἐκβάλλειν, Tom. I. p. 316 D. καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῶν γονέων τοὺς μὲν ἐγκρινόντων, τοὺς δὲ ἐκβαλλόντων. Ibid. p. 330 A. καὶ τοῦτο μὲν ἐγκρίνειν, ἐκεῖνο δὲ ἐκβάλλειν, Tom. VII. p. 350 E. τὸ μὲν γὰρ ἐνέκρινε, τὸ δὲ ἐξέβαλε. Aliud est συγκρίνειν, et huic loco minus aptum. Utrumque conjungit Apostolus ipse, 2 Cor. x. 12. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.

P. 87 D. not. μ. Editi, ἀνάξιον ἑμαυτὸν κρίνω, φησὶ, τοῦ παρ' ἑμῶν κρίνεσθαι καὶ τί λέγω παρ' ἑμῶν; καὶ τὸ (non τοῦ) παρ' οὐτινοσοῦν ἐτέρου: quae male cohaerent. Ita tamen Codices, excepto C. qui legit, ἀνάξιον γὰρ (e corr. παρ') ἑμαυτῷ κρίνω, φησὶ, τὸ παρ' ἑμῶν κρίνεσθαι. Partim hinc, partim ex collatione loci simillimi, infra p. 89 A. οὐ τοίνυν ὥς ἀληπτον ἑαυτὸν νομίζων, οὕτως ἀνάξιον ἑαυτοῦ εἶναι τὸ κρίνεσθαι παρ' ἐκείνων φησὶ, lectionem constituimus.

P. 88 E. lin. 1. Monstrum ἐπαιρουμένου, quod et Benedictinam alteram deturpat, Montefalconii incuriae debetur. Mox, ἀλλὰ Παῦλος τοῦτο οὐκ εἴπεν vitiose dedit Veron. Correxerit Sav. quemadmodum in libris omnibus legitur, εἶχεν: *nihil peccarat* Aret. Illud tamen tacite revocavit Montef.

P. 89 A. lin. 4. μὴ μὴν αὐτὸν εἶδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα. Cf. Annot. ad p. 78 E. not. p.

P. 89 C. lin. ult. κατὰ τὸ παραστάν. Varie versum: *secundum faciem* Aref. *ut se res repraesentant* Hervet. *secundum id quod apparet* Montef. *secundum id quod in oculis incurrit* Angli: *secundum id quod temere in mentem venit* Dunaeus. Hoc unice verum. Pariter dicitur λέγειν τὰ παραστάντα vel τὰ παριστάμενα, quicquid subito menti occurrat, Tom. IV. pp. 25 E. 36 D. al. Rarius in bonam partem, ut Tom. XI. p. 88 A. ἐν τοῖς ἐστὶν ὑπεύθυνος μόνον, ἂν τὰ παραστάντα μὴ εἴποι (l. εἴπη), ubi perperam vertunt, quae ei sunt commissa. Cf. Hemst. ad Lucian. Contempl. 13.

P. 89 E. lin. 1. ὠδίνει λοιπὸν ἀπορρήξας τὸν θυμὸν κ. τ. ε. Cf. Tom. X. p. 695 A. τότε μὲν γὰρ ὠδινε τὴν ἀγανάκτησιν· ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ τῶν καθ' αὐτὸν ἀπελογήσατο, εἰς μέσον αὐτὴν ἀπορρήξας ἐξήνεγκε μετὰ τὴν ἀπόδειξιν.

P. 90 A. lin. 4. ἐπὶ τῇ ἀσελείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἣ ἔπραξαν. Sic ad verbum haec citat Noster Tom. X. p. 455 B. et ad ipsum locum Apostoli ibid. p. 635 E. ubi diserte addit, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν ταῦθα πορνείαν αἰνίσσεται (ergo non ponit). In sacro Codice legitur, ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελείᾳ sine varietate.

Ibid. not.ⁿ. ἀνομίας est in Bibliis; ἁμαρτίας citat Chrys. infra p. 207 B. Tom. VII. p. 450 A. Libri itidem vacillant Tom. X. p. 470 C.

P. 91 D. lin. 1. ἦν ἐν τῇ διανοίᾳ. ἐν om. Sav. Mor. invitis libris.

P. 91 E. not.^o. Pro τοιχωρύκεται, magis legitimam formam τοιχορύκται habet q. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 232.

P. 92 A. lin. 7. Pro ἀπαντᾷ, Regius C. ἀπαντᾶ (sic) habet; unde levissima mutatione efficere possis, καὶ ἅπαντα αὐτῷ τότε λοιπὸν ἡ πορνευομένη γυνή. Locutionem πάντα, vel etiam τὰ πάντα, τινὲ εἶναι exemplis illustraverunt Valck. ad Herod. VII. 156. Duker. ad Thucyd. VIII. 95. Bergler. ad Alcioph. II. 3. Omnium autem copiosissime, ut solet, Westen. ad 1 Cor. xv. 28. Noster Tom. IX. p. 471 C. πάντα γὰρ αὐτὸς ἦν αὐτοῖς, καὶ οὐτε οὐρανὸν οὐτε βασιλείαν οὐρανῶν πρὸ τοῦ ποθομένου ἔχον· σὺ γάρ μοι πάντα ἐκέλευ, φησί.

P. 93 A. lin. 1. ἡ καὶ τοῖς] ἡ καὶ τοῖς Ben. typothetae culpa.

P. 93 E. lin. 7. καὶ ἀκούεωσαν sc. οἱ φιλοχρήματοι. A prima persona ad tertiam, unde exorsa est, subito redit oratio.

P. 94 B. not.^b. Edebatur ἀλλὰ τὸν συλλεγόμενον, καὶ μὴ ἑτέροις. Savilius in marg. ἴσ. τὸν συλλ. σεαυτῷ καὶ μὴ ἑ. Ven. q. habet τὸν σὺ συλλεγόμενον, unde Heysius noster verum eruit. E Monacensi nihil notatum habemus. Denique in A. d. manus secunda correxit, τὸν συλλεγόμενον (+σοὶ d.) καὶ ἐν σεαυτῷ μένοντα καὶ μὴ ἑτέροις διδόμενον, πολλάκις δ. κ. ε.

P. 94 C. not.¹. ὑπὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων δάκηται χρείας. Sic Edd. Pro χρείας, quod in solo Ven. b. legitur, τροφῆς dant A.C.E.d. et Reg. 738. τροφῆς F.q. In Flor. legimus ὑπὲρ τῆς τῶν α. δ. τροφῆς. Aretinus vertit, necessarii cibi egestate torqueatur. Sed cibus necessarius Nostro est ἡ ἀναγκαῖα τροφή pp. 32 D. 94 D. etiam ἡ τροφή τῆς χρείας Tom. IV. p. 529 B. non, opinamur, ἡ τῶν ἀναγκαίων τροφή.

P. 94 E. not.^o. Edebatur καθάπερ τοὺς κύνας ὁρῶμεν δι' ὧν λυτῶντας (λυτῶντος Veron.) νυκτός. Sic Ven. b. nisi quod τὰς κύνας et λυτῶντος habet. Pro τοὺς κύνας, τῶν κυνῶν est in A.C.E.F.d.q. et Reg. 738, quorum hi duo, C. et Reg. 738, τοὺς ante δι' ὧν inserunt. Pro λυτῶντας, λυτῶντα praebent F.q.

P. 95 C. lin. 3. Pro ἦν, τοῦ δείνος fortasse corrigendum ἡ τοῦ δείνος.

Aut ἦν delendum cum Aretino, qui vertit : *quod hujus cupidi et raptoris filius, illius uxor etc.*

HOM. XII.

P. 96 C. not.^c. Locutio ἐπάρας τὸ προσωπίον legitur Tom. II. p. 533 E.

P. 97 D. not.^w. Scripturam ἵνα μὴ εἴς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς μὴ φυσιοῦσθε, quae ex quibusdam N. T. Codd. affertur, habet etiam Chrysost. Tom. III. p. 138 B. ut vulgo legitur.

P. 98 B. not.^d. κατορθώσας pro κατόρθωσας habent etiam d.q. probante Heysio.

P. 98 E. lin. 1. "Recte habet ἀκόρεστον et εὐλάβεια, de qua lectione sine causa dubitabat Dunaeus. Εὐλάβεια Chrysostomo est animus religiosus, quem metus Dei regit. Cf. p. 87 B." Heyse. Pro εὐλάβεια Cod. A. ἀλαζονεία super rasuram habet.

P. 99 D. not.^g. ἡμεῖς ἐσμεν [εὔγε ἡμεῖς μὲν] εἰς τὸ πάσχειν αἰὲ κακὸς προβεβλήμεθα. Verba inclusa cum propter homoeoteleuton a libris omnibus tam scriptis quam editis abessent, fortuna favente nobis servavit Catena. Ad constructionem autem fulciendam εἰς γὰρ τὸ πάσχειν legere jubent C. et ex corr. d. consentiente Aretino. Alius A. οἱ ante εἰς habet a manu recenti insertum. Atque hoc receperunt Sav. et recentiores.

P. 100 C. not.^{*}. Hiantes F. lectiones quas isti libro probabiliter attribuimus, sunt revera Veneti q. qui ejusdem est recensio.

P. 102 B. lin. 1, 8. Vitiosae structurae πῶς ἂν τις . . . ἀποφύγῃ et ἦνίκα ἂν κατορθοῖ sunt in libris omnibus.

P. 103 B. lin. ult. ἡ βαλλάντιον διατέμῃ. Sic Tom. VIII. p. 359 C. καὶ βαλαντιότους ὁμοίως ἐγὼ καλῶ, κἂν βαλάντιόν τις διατεμὼν χρυσίον λάβῃ, κἂν κ. τ. εἰ.

P. 103 C. not.^p. "κἂν δούλην προσφθεῖρῃ τις : si quis legitimam conjugem habens servam praeferat vitiet : φθείρειν enim saepius est vitiare feminam." Matth. Προσφθεῖρειν cum hoc sensu vix reperietur. Usus linguae tantum non postulat, κἂν δούλη προσφθεῖρηται τις, ut Noster Tom. III. p. 198 E. μὴ γάρ μοι τοὺς ἔξωθεν νόμους εἴπῃς νῦν, οἱ τὰς μὲν γυναῖκας μοιχευόμενας εἰς δικαστήριον ἔλκουσι καὶ εὐθύνας ἀπαιτοῦσιν, ἄνδρας δὲ γυναῖκας ἔχοντας καὶ θεραπεύουσιν προσφθειρομένους οὐκ ἀπαιτοῦσιν εὐθύνας. Tom. XI. p. 462 A. εἴ τις ἀλουργίδος ἀξιώθῃς παρὰ τοῦ βασιλέως . . . καὶ κελευσθεὶς ἀξίως ζῆν τῆς τιμῆς, ἀπελθὼν τινι προσφθαρείῃ γυναικί, τίνα ἰβρίσειν ; ἐκέλευν ἡ τὴν βασιλεία τὸν δεδοκῶτα ; Ibid. C. εἰ δὲ γαμῶν ἀπολελυμένην μοιχᾶται, ὁ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναίκος καὶ ταύτῃ προσφθειρόμενος, οὐ πολλῶ μᾶλλον τοῦτο ποιεῖ ; Contra dicitur scortum προσφθεῖρεσθαι τῷ γεγαμηκότι Tom. IV. p. 710 D. Cf. nos in Indice Graeco ad Homilias in

S. Matth. ubi hanc locutionem per *deperire aliquem* Latinam fecimus, praecuntibus *Budaeo* Comment. L. G. p. 1081. *Dorvill.* Crit. Vann. p. 617. aliis. Nunc autem persuasum habemus, non modo perditionis amoris, verum etiam consuetudinis Venereae notionem huic vocabulo inhaerere. Idem dictum sit de cognato *συμφθίρεσθαι*, quod legitur Tom. XI. p. 462 D.

P. 103 E. lin. 4. *εὐεργέταις κοινοῖς*. "Si haec sana sunt, sunt dativi commodi. Forte tamen scripserit, *ὡς εἰς εὐεργέτας κοινοῖς*." *Matth.*

P. 104 B. lin. 7. *ἀλλὰ γάμων τελουμένων*. "Saepius contra pravam hanc consuetudinem disputat Chrysost. Vide Tom. III. p. 195 B. sqq. Tom. IV. pp. 490 E. 539 C. Tom. XI. p. 154 B." *Matth.* Vide etiam Anonymum in Censura Trimestri (*Quarterly Review*) Vol. LXXVIII. p. 350.

P. 105 D. not.². Edebatur *καλὴν δὲ οὐχ ἔξει διδασκαλίαν*. Particula *οὐχ* abest a nostris C.E. quorum hic *καλὴν τε*, ille autem cum Regio 738 *καλὴν γε* δὴ pro *καλὴν δὲ* habet. Aret. *pulchram quidem habebit*. Negativam aliunde invectam esse indicio est, quod in Cod. A. a prima manu *οὐκ* cum tenui scriptum erat. Probum quidem est, quod a nobis receptum est; attamen suspicio alicui incidere possit, Auctorem dedisse, *καλὴν γε (οὐ γάρ;) ἔξει τὴν διδασκαλίαν*, formula inprimis Chrysostomica, de qua disputavimus ad Tom. VII. p. 381 A.

Ibid. not.¹. *παρανοούντων*. "Forte *παρανοούντων*. Istud ex superioribus videtur repetitum, ubi est, *οὐδὲν ἕτερον παρανοούντες*." *Matth.* Ita etiam invitis libris correximus. Infra p. 238 D. *τῶ τὰ τοιαῦτα παρανοοῦντι*. Nihil tritius.

P. 106 A. not.ⁿ. "Loco *πονηρὰ* in marg. notat *πονηρικὰ* Savilius [sc. ex nostro A.] Hoc valde probabile videtur." *Matth.* "Λισματα *πονηρικὰ* dixit Chrysost. Tom. V. p. 132 C. Tom. VII. pp. 421 B. 675 A.

P. 106 B. lin. 5. *ἀπὸ τῶν δρ.] ὑπὸ τῶν δρ.* vitiose dederunt Mor. Ben.

P. 106 C. not.^p. Edebatur *καὶ τῆς ἑαυτῶν προτείνουσαι σωτηρίας*: h. e. vertente Herveto, *et suae tendentes salutis*. Libri dant, *καὶ τῆς ἐ. προπίνουσαι σωτηρίας* C. *καὶ τὴν ἐ. προπίνουσαι σωτηρίαν* E. *et suam proficientes salutem* Aret. In vulgari scriptura *προτείνουσαι* habet ex corr. d. *προπίνουσαι* ex corr. A. et Reg. 738. Inter *προπίνειν* et *προτείνειν* interdum anceps est iudicium. Vid. Interpretes ad Demosth. de F. L. p. 380, 27. et 384, 13. Noster Tom. I. p. 247 D. *καὶ τὴν δωρηθείσαν ἡμῖν ἐλευθερίαν προτείνειν* τῷ διαβόλῳ. Sic Sav. sed in marg. *ἴσ. προπίνειν*, ut tacite edendum curavit Morell. Tom. III. p. 200 A. *μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, μηδὲ τῷ διαβόλῳ προτείνωμεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν*: ubi nulla varietas adhuc notatur. Tom. VIII. p. 23 B. *καὶ τὴν αὐτῶν προτέτιναν σωτηρίαν* ἐτέροις: ubi Sav. conj. *προέπιον* vel *προέπινον*. Infra p. 326 E. *τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκείαν προέπιον σωτηρίαν*: et p. 373 D. *ταῦτα τὰ ῥήματα μυρίους ἀπώλεσε καὶ τῷ διαβόλῳ προέπιε*: ubi vid. Var. Lect. Utrovis

modo legas, genitivus quidem stare non posse videtur. Thom. M. p. 715. τὸ δὲ προπίνω ἀεὶ αἰτιατικῇ. Dunaeus ad h. l. "Haec καὶ τῶν ἑαυτῶν προτείνουσαι σωτηρίας non intelligo: sine ullo detrimento possunt abesse." "Legendum fortasse, τὴν ἑαυτῶν προπίνουσαι σωτηρίαν." Sav. Ita ante nos dederat Editor Ben. 2^{dae}.

P. 106 D. lin. ult. καὶ θεραπαίνιδες] καὶ εἰς ἑαυτὰς θεραπαίνιδες clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 107 E. lin. 2. μύρω ἐτίμησε πνευματικῶ, "quo ungebantur infantes in baptismo." *Mutth.*

HOM. XIII.

P. 109 B. lin. penult. ἐπαυτεῖ pro ἀπαυτεῖ habet Montef. typothetae lapsu.

P. 109 C. not. k. Cf. infra p. 134 E. καὶ πανταχοῦ οὐ τὸ δυνατόν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκόλον τῆς νομοθεσίας σκοπεῖ: ubi nulla est varietas. Tom. XI. p. 52 B. τὸν ἐπιτάξαντα, τὸν νομοθετοῦντα (γρ. νομοθετοῦντα Sav. marg. sed vid. infra p. 338 A.) Tom. V. p. 107 A. τί ἐστι, "κατάστησον νομοθέτην αὐτοῖς;" Ἐπεὶ, φησὶ, καθάπερ ἐν αὐτονομίᾳ πάντα πράττουσι, μὴ θέλοντες διδόναι δικήν, ἐπεξέλθε, καὶ γενέσθω αὐτοῖς ἡ τιμωρία ἀντὶ νομοθεσίας (et paullo post eadem repetit). "Colbert. et Sav. hic et infra ἀντὶ νομοθεσίας: sed νομοθεσίας melius quadrat." *Montef.* Cui nemo assentiretur.

P. 109 D. not. n. "τοῦ κηρύγματος μὴ ἀπαιτοῦντος θάτερα. Recte abest τὸ μὴ. Θάτερα perquam erudite Chrys. dixit τὰ χείρονα (μωρίαν, ἀσθένειαν, ἀτιμίαν) per euphemismum. Demosth. c. Androt. [p. 597. 4] ὅσα τῇ πόλει γέγονεν ἢ νῦν ἐστὶν ἀγαθὰ ἢ θάτερα, ἵνα μηδὲν εἴπω φλαύρον. Sophocles in Philoct. [v. 503] ὥς πάντα δεινὰ, κἀπικινδύνως βροτοῖς

κεῖται, παθεῖν μὲν εὖ, παθεῖν δὲ θάτερα.

Gregor. Nazianz. εὖ τε καὶ ὥς ἐτέρως ἔχοντα." *Dun.*

P. 109 E. not. v. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀθλητῆς (ἀθλητῆς (sic) Veron. ἀθλῇ τις A.E. Sav. Mor.) τὴν μίαν μόνην νικήσας πάλην (πάλιν A.E.) στεφανοῦνται καταπεσόν. Sic A.E.F. Veron. Sav. Mor. "Hic locus in Editis vitiatus et mutilus ex Codice Regio restitutus fuit." *Montef.* Ergo edidit, οὐδὲ γὰρ, ἂν ἀθλητῆς τὴν μ. μ. νικήσας πάλην στεφανωθῇ, πάλιν στεφανοῦνται καταπεσόν. Sed πάλην non est in Regio 738, qui Montefalconii est, nec in nostro C. qui ad eandem recensionem pertinet. Aretinus: *Neque enim si athleta una victoria coronatus est, inde alio certamine succubuerit, coronabitur.* In nostra lectione, quae ad verba Paulina (2 Tim. ii. 5) εἰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦνται, εἰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, proxime accedit, ad τὴν μίαν subaudiendum νίκην, ut Graece μίαν δικάσαντες, μίαν ναυμαχῆσαντες dici solet.

P. 110 D. not. g. "Χάριν ἔχω πολλὴν αὐτοῖς. Videtur Chrysostomus hanc particulam, tanquam Paulini clausulam contextus posuisse, quae tamen in nostris Codicibus non reperitur." *Sav.* "Non puto Chrysost.

haec addidisse tanquam verba Pauli, sed potius voluisse iis illustrare, quae proxime praecedunt, nimirum, πάντων περίφημα. Sic Graeca scholia, πάντων περίφημα, ὥσπερ εἶπε, χάριν ἔχω πᾶσι. βαρυθυμούντος δὲ λέγει ῥήματα κ. τ. ε. Hoc est, *Pro omnibus factus sum περίφημα, atque eo nomine multae a me illis debentur scilicet gratiae. Nam absque iis fuisset, non tam male mecum ageretur.*" Bois. Eligat Lector.

P. 111 A. lin. 1. Scripsimus ἐξαίρει pro ἐξαίρει, h. l. sine libris, infra autem p. 116 B. cum uno Codice, juxta praeceptum *Heindorfii* ad Plat. Theaet. p. 352. 'Εξαίρει' ἐκ μέσου αἰρεῖ, ἀφανίζει, ait Schol. ad Eurip. Hippol. 18, ubi ante Valck. legebatur ἐξαίρει. Usus Scriptorum sacrorum utrumque admittit, sed longe usitatius ἐξαίρειν.

P. 111 C. lin. 2. ἐπεδείξατο] ἀπεδείξατο mendose Ben. utraque.

P. 111 E. lin. 2. Verba καθὼς καὶ ὡς Χριστοῦ huc translata sunt ex 1 Cor. xi. 1. "Aut memoria fefellit bonum Chrysostomum, aut interpolatum Codicem secutus est." *Matth.* ad 1 Cor. iv. 16.

P. 113 A. lin. 1. οὐ μολύβδῳ προσδεδεμένον. Cf. Bas. M. Tom. II. p. 180 B. ἀλλ' ἀντίχεν ὠθοῦμενος οὐχ ἦτον, ἢ οἱ ἀνδριάντες οἱ τῷ μολύβδῳ συνδεδεμένοι. Ubi haec notat Fronto Ducaeus; "συνδεδεμένη, proprie colligata, vel devincta; γομφουμένην alii dixissent. Tertullianus in *Apolo.* Ante plumbum et glutinum et gomphos sine capite sunt dii vestri. Cicero in fragmentis librorum de Repub. ap. Macrob. [Lib. VI. c. 8, Ed. Moser] *Virtus non statuas plumbo inhaerentes, nec triumphos aurescentibus laureis . . . desiderat.*"

Ibid. not. 2. Edebatur οὐδὲ ἐν ἰδρυμένον χωρίῳ. Pro his οὐδὲ ἐν ἰδρυμένον χ. habent A.C.E. οὐδὲ ἐν ἰδρυμένον ἐν χ. F. Scripsimus, partim ex conjectura, οὐδὲ ἐν ἰδρυμένον χ.

P. 113 B. not. 2. Copulam, etiam a Dunaeo desideratam, recepit Editor novissimus, servata tamen vitiosa distinctione Benedictinorum, τὴν β. ἔφερεν εἰκόνα, καὶ τοῦ διαστηλοῦ' διὰ τοῦτο καὶ τῶν κ. σ. ἦν. Vertit Aret. *et idcirco quam propitiatorium quam cherubi praestantior erat.*

P. 115 C. not. 2. Πήρωσις et λῶβη inter se permutantur infra p. 359 C. Sed quasi propria mendicis tribuitur πήρα, post Homerum Od. N. 437. 'Ράκια καὶ πήραν conjungit Plut. Tom. II. p. 294 A. ἀναλαβὼν ῥάκια καὶ πήραν καὶ προσαιτῆς ὦν. Etiam adagium fertur, Πτωχοῦ πήρα οὐ πύμπλαται.

P. 116 B. lin. 3. οὐ μετριάσει ποτέ, "Corruptum. Lego οὐ πεινάσει ποτέ, vel οὐ μὴ πεινάσει ποτέ," Dun. Vertit Aret. *nunquam a largiendo temperabit*: Hervet. *parce et modice non dabit.* Montef. *non parce dabit.* Cur non, *nunquam aegrotabit*? Alexandrini Nehem. ii. 2. καὶ οὐκ εἰ μετριάων (Hebr. מִתְרַאֵן) ubi Complut. ἀρρωστών habet. Phrynichus p. 425. μετριάειν τοῦτο οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ τὰ συμβαινόντα μετρίως φέρειν τίθεασιν. Μένανδρος δ' ἐπὶ τοῦ ἀσθενεῖν, παρὰ τὴν τῶν δοκίμων χρήσιν. Vid. Lobeck, ad loc.

P. 116 C. not.^b. *ἐπαιωροῦντες* h. e. secundum Interpretes, *adjicientes*, vel *attollentes*. Rectius veritas, *suspendentes*, subaudito τοῖς *χρεώταις*. Vocabulum in activa forma rarissimum etiam Boisio offendit, qui *σκενω-ροῦντες* (h. e. *πλάττοντες*) tentat.

HOM. XIV.

P. 119 E. lin. 1. τὸ γὰρ ἐν ῥάβδῳ ἐλθεῖν οὐκ ἦν ἀγάπης; Sic libri omnes. "Sic quoque Commel. et Sav. Sed Lat. Interp. [Hervet.] *Quid vero?* Non male se habet τὸ γὰρ, interrogante adversario. Probat hanc scripturam, quod τί δέ; quam τί γάρ; in tali formula dicere mavult Chrys." *Editor* Ben. 2^dne. Nimirum τί γάρ; ἐν ῥάβδῳ κ. τ. ἐ. sive incuria, sive mero arbitrio, tacite edidit Morellus, quem secutus est Montef. De formula τί γάρ; Nostro minus usitata recte judicavit V. D.

P. 122 B. not.^q. Ad ὅτι subintelligendum non δῆλον, sed τὸ αἴτιον, *causa est, quia* etc.

P. 123 B. lin. penult. τὴν ante ἀθυμίαν male abest ab Edd. Mor. et Ben. utraque.

P. 123 D. lin. 2. κὰν χίλια λάβῃ. "Λάβῃ deerat in Editis, sed habetur in Reg." *Montef.* Habetur etiam in Veron. et Sav. non in Morell.

P. 124 B. not.^s. "Οὔτε tacite invexit Montefalconius, talium elegantiarum parum competens arbiter. Vid. *Boissonade* ad Philostr. Heroic. p. 346 sq.

HOM. XV.

P. 125 A. lin. 3. ἀλλὰ καὶ ἀκούεται. Cf. infra p. 333 A.

P. 125 B. not.^f. 'Ονειδίζειν cum quarto casu legitur supra p. 14 A. (ubi solus Ven. q. *ἐαντοῖς* habet). Cf. Var. Lect. ad p. 255 D. et ad Tom. VII. p. 730 A.E.

P. 125 D. not.^p. Scriptura *δεδηλωμένον* non prorsus repudianda. Vid. Annot. ad pp. 194 A. 401 D.

P. 126 E. not.^k. μή μοι ἀναβολὰς καὶ μελλήσεις. Elegantius supprimatur λέγε. Vid. *Kühner* Grammatik §. 854.

P. 127 D. lin. 3. τῷ θεῷ δοκοῦν. τῷ om. Mor. Ben. invitis libris. Catena habet, καὶ τοῦτο δὲ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν.

Ibid. not.^v. Infra p. 145 C. ἀδηφ. A.C. p. 145 D. ἀδηφ. A.C.E. Cat. p. 147 B. ἀδηφ. C.E. Cat. Sed in alio loco p. 580 B. ἀδδηφγαίαν, quod editum erat, libris tacentibus non mutavimus. "Parum interest." *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 694.

P. 129 C. not.^r. Interpretes arcute jungunt κατέχοντας καὶ μὴ συγχωρήσαντας, perperam. Copula nectit μὴ συγχωρήσαντας cum αὐτοῖς pronomine, quod hic vim participiū induit, *libentes, sponte sua agentes*.

P. 129 E. lin. 2. ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω τὴν Αἴγυπτον: h. e. interprete Montef. *quam susque deque Aegyptum*. Idem Criticus ad Tom. VI.

P. 10 E. haec annotat: “Ἀνω καὶ κάτω, *sursum deorsum* ad litteram interpretamur, aut *susque deque*: sed apud Chrysost. aliosque patres, ut frequentiam aut vehementiam exprimat, usurpatur.” De formula Latina *susque deque* egregie fallitur Vir bonus. Vid. Lexica.

P. 130 E. not.^e. πάλιν, quod aberat, recepit Editor Ben. 2^{dae}, sed post εἰσήγαγε, repugnantibus libris.

P. 131 A. lin. ult. εἰς τὴν β. τ. οὐρανῶν λαμβάνεται, h. e. *pro regno coelorum accipitur*, vertente Montef. Λαμβάνειν cum sensu τοῦ ἐκλαμβάνειν, *intelligere*, legitur Tom. V. p. 488 A. δύναται καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦτο λαμβάνεσθαι ἐτέρως εἰς πνευματικὴν τροφήν. Tom. IX p. 576 A. ἵνα μὴ τὰ λεγόμενα πάλιν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς λάβης φύσιν.

P. 131 D. lin. ult. παρ’ οἷς ἂν εὖροι τις, soloece dictum. In libris nihil est remedii.

P. 131 E. not.^t. ἐγγόνους. “Lege ἐγγόνους. Ἐκγονος enim est παῖς, teste Eustath.” Dun. Scilicet apud Homerum et veteres: recentiores vero inter ἔκγονος et ἔγγονος discrimen obscurum, aut nullum fecisse videntur. Vid. Dorn. ad Charit. p. 327, Ed. Lips.

P. 133 A. not.ⁿ. “ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων πᾶσιν ἐπιτάττει. Haec desiderantur in Editis, sed habentur in Regio Codice.” Montef. “Etiam in A.B. [nobis C.E.] et marg. Savil. Eorundem fide paullo ante addidimus ἅπαν, et initio proximae sententiae desideratam particulam γάρ.” Editor Ben. 2^{dae}. Haec quidem parum accurate tradiderunt VV, DD. Nimirum Ed. Veron. minus plene habet: οὐδαμῶς, ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαν, ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων, ὡς κἀκεῖνοι ἐποιοῦν. Savilius autem, auctoritate Codicis A. (quocum conspirat F.) verba ἅπαν. ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων a contextu in marginem migrare jussit. Ita quoque Morell. Denique particula γάρ habetur quidem in Regiis, in marg. Sav. non item.

HOM. XVI.

P. 134 C. not.^a. ἡ πόρονος. “Difficulus definiri potest, utrum ἡ an ἡ legendum sit. Codices antiquissimi enim in his non sunt adeo diligentes.” Matth. ad loc. In alio loco Tom. VII. p. 349 C. ἡ edidimus.

P. 137 B. not.^z. ποῖ (vel ποῦ) φέρη καὶ τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; Cf. Var. Lect. et Annot. ad Tom. X. p. 631 C. ubi hodie firmiter tenemus, τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, καὶ ποῦ φέρη;

P. 138 A. lin. 5. κρίνεσθε pro κρίνησθε est σφάλμα Morelli, quod etiam recentioribus fraudi fuit.

P. 139 C lin. 2. Haec εἰ δὲ δικαίως—τοῦτο inclusit Sav. Nimirum aberant a contextu Codicis A. sed adscripta sunt in marg. a manu recenti.

P. 140 D. lin. penult. καὶ ταῦτά τινες ἦτε. Haec non intellexerunt Sacri Codicis Interpretes, qui ad unum fere omnes vertunt, Tales

fuerunt quidam vestrum. Audiamus ipsum Chrysostomum, Tom. XI. p. 25 E. οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, ἦτε, ἀλλὰ, τινὲς ἦτε, τουτέστιν, οὕτω πως ἦτε.

P. 140 E. lin. 3. Pro τὴν ἀντίδοσιν, τὴν ἀντίδοτον corrigit Dunaeus, sine causa. Vid. infra p. 144 B.

P. 141 D. lin. 1. τῶν ἀποταξαμένων, nempe τῷ βίῳ, h. e. Monachorum. Noster Tom. I. p. 737 B. ἀνὴρ εἰμι βιωτικός· οὐκ ἔστιν ἐμὸν γραφὰς ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων, τῶν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων κατεilah-φώτων. Tom. III. p. 209 B. παρθένον ἐνταῦθα λέγων, οὐ τὴν ἀποταξαμένην, ἀλλὰ τὴν ἀπειρόγαμον μόνον. Tom. IV. p. 189 E. οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο, φησί· μὴ γὰρ ἀπεταξάμην; μὴ γὰρ μοναχός εἰμι;

Ibid. lin. 3. "Morell. ἀπέχειν σε δεῖ, male. Δεῖ deest in Cod. Regio, et a nobis expunctum est." Montef. Deest etiam in Veron. Sav. et libris omnibus.

Ibid. lin. 7. Scripsimus Μωϋσαϊκοῦ pro Μωσαϊκοῦ, de libris parum solliciti. Vid. ad Tom. IX. pp. 551 C. D. 563 C.

P. 143 A. lin. 1. Verba καὶ ὅλως non vertit Aretin. Non multum tribuimus conjecturae, in quam olim incidimus, ἔστιν ἡ μεγίστη ζημία καὶ γέλως, ὅταν μὴ ἐκόντες κ. τ. εἰ. Supra p. 142 D. καὶ οὐκ ἂν αἰσχύνῃ καὶ γέλωτι καὶ ζημίᾳ περιβαλεῖν ἡμᾶς ἠθέλησεν.

P. 143 D. lin. 4. στεφανοῦσαι] στεφανῇ ex corr. A. Ἰσ. στεφανώσῃ Sav. marg. Frustra. Vid. Var. Lect. ad p. 85 C. necnon Annot. ad Tom. VII. p. 256 B. Statim διδίδι (sic) pro δέδιδι dedit Sav. lapsu operarum. Mendum mendo correxit Montef. scribens δέιδιδι.

HOM. XVII.

P. 147 D. lin. 1. ἐκ τῆς ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου. Tentavimus γῆς pro τῆς in Annot. ad Tom. VII. p. 138 D: nunc manum retrahimus.

P. 149 C. not.^d. Ἐκείνος de conscientia, honorificentius quam ἐκεῖνο. Noster Tom. VI. p. 143 D. Κἂν μὲν εὖρῃ τινα τοιοῦτον, τέως μὲν αὐτὸν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ συνειδότης παραδίδωσιν· εἴτα ἂν μὲν λαβὼν ἐκεῖνος μαστίξῃ τοῖς λογισμοῖς κ. τ. εἰ. Ubī Sav. "Forte λαβὼν ἐκεῖνο, ut referatur ad συνειδός."

P. 149 E. not.^k. Ἐπικηρος et ἐπικαιρος miscetur p. 134 A. Noster Tom. VII. p. 377 C. πάσης ἐλευθερώσας ἐπικαίρου μερίμνης αὐτοῦς. Ita olim a nobis editum est, sine animadversione: nunc comperimus, unum Oxoniensium Barocc. 233. ἐπικῆρου habere. Tom. V. p. 514 A. τοῦ παρόντος βίου τὸ ἐπικαίρον (alii ἐπικῆρον) καὶ σφαλερὸν καὶ εὐκαταφρόνητον. Tom. XI. p. 645 C. παρὰ δὲ τῷ θεῷ οὐδὲν ἐπικαίρον, οὐδὲν φθαρτόν. "Fort. ἐπικῆρον." Editor Ben. 2^{dae}. Recte, ut videtur, quemadmodum φθαρτὴ τε καὶ ἐπικηρος dixit Aristot. de Mundo II. 10. Ἐπικηρος, proprie est futo lethifero obnoxius, inde caducus, fluxus. Theophil. Corydall. ap. Ruhenk. ad Tim. p. 18. μόνος ὢν κῆρας ὑπέρτερος, τῶν ἄλλων ἀπάντων

ἐπικίρων ὄντων. Alteri vocabulo ἐπίκαιρος duplex significatio, *opportunistus* (εὐκαιρος) et *temporarius* (πρόσκαιρος), a Lexicographis tribuitur. Posterioris usus probabile exemplum affertur ex Aristid. Tom. I. p. 561. τὰ μὲν τοῖνυν ἄλλα παροφθέντα ἐπίκαιρον ποιεῖ τὴν ζημίαν. Adde Schweigh. ad Epict. Fragm. XLVI.

P. 150 A. lin. 1. ἱματίων] Sic Veron. Sav. et libri, ut videtur, omnes: ἱματίου tacite ediderunt Mor. Ben.

P. 150 B. lin. 5. νῦν δὲ καὶ ἀθάνατος εἶ. "Glossema manifestum, quod in Editionem Veronensem irrepserat, retentum etiam in Germanica, auctore optimo Codice nostro [A] sustulimus. Nam inter νῦν δὲ et καὶ ἀθάνατος εἶ, interjecta erant haec verba: ἐπίστησον ὡς τοῦτο τὸ ρητόν, ὅτι εἰ καὶ μὴ θνητὸν σῶμα ἔχων ὁ Ἀδάμ ἥμαρτεν, ὅμοιον τῷ παρὰ τῷ θεολόγῳ εἰρημένῳ, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος. οὐ τῷ ὄντι γὰρ ἀθάνατος ἐγγόνει. Quod annotatum fuisse ab aliquo studioso in ora libri, et postea in contextum venisse, qui non videt, nihil videt." Sav.

P. 151 C. lin. 4. τοῦτο πάντων μᾶλλον, ποιεῖν κ. τ. εἰ. Sic Edd. praeter novissimam, prava scilicet distinctione. Verum vidit Aretinus, sed πάντων non vertit.

HOM. XVIII.

P. 151 E. lin. ult. ὁ ἀπὸ τῆς τ. φ. Articulus ὁ abest a Mor. et Ben. utraque, casu, ut videtur.

P. 153 E. not.^a. δοξάσατε δὴ, ἄρατε τὸν θεόν. Sic Editi omnes, (sed ἄρα τε pro ἄρατε Sav. Mor.) Neque aliter A.E. δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θ. F. δοξάσατε δὴ τὸν θεόν, τουτέστιν, ἄρατε τὸν θεόν C. Aret. Ad locum Apostoli (1 Cor. vi. 20) Matthaeius haec notat: "Chrysostomus hunc locum bis tractat. Primo p. 152 D. sine ulla varietate. Secundo p. 153 E. ubi Montef. habet: δοξάσατε δὴ, ἄρατε τὸν θεόν κ. τ. λ. Sed Codex 2. habet δοξάσατε δὴ τὸν θεόν, τουτέστιν, ἄρατε τὸν θεόν κ. τ. λ. Codex autem 7. sic: δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θ. κ. τ. λ. Ex his equidem certe non intelligo, quomodo Millius ἄρατε probare potuerit. Veleii autem fraus apparet, qui istud portate Versionis vulgatae [Glorificate et portate Deum] reddidit βασιτάσατε. Sed instat Millius . . . qui docet, Chrysostomum in Hom. IV. ad 1 Timoth. [Tom. XI. p. 571 B.] eundem locum sic laudare. Addit Wetstenius, bis hunc locum in ista Homilia legi. Recte. Primo ergo loco in Cod. Mosq. 9. sic legitur: δοξάσωμεν δὲ τὸν θεόν, ἄρωμεν τὸν θεόν ἐν τῷ σ. καὶ ἐν τῷ πν. ἡμῶν. Secundo [p. 573 C.] sic: δοξάσωμεν τοῖνυν τὸν θεόν, ἄρωμεν αὐτὸν ἐν τῷ σ. ἡμῶν, μὴ καλλωπίζόμεθα. Sed si propterea ἄρωμεν seu ἄρατε a Millio, *ceu diversa lectio* probatur, cur non etiam καλλωπίζεσθαι? [Hic quidem nugatur V. D.] Alter Codex Chrysost. a. nunc non erat ad manus. Notabo ergo Codicis hujus lectionem ad 1 Timoth. [Promisso non stetit V. D.] Hactenus Millius et Wetstenius. Addo tertium Chrysostomi locum ex Hom.

XXVI. in 1 Epist. ad Cor. p. 227 D. ubi sic legitur: δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θεὸν κ. τ. λ. Atque ita uterque Codex Mosq. [et nostri omnes]."

P. 154 A. not. b. Noster Tom. XI. p. 571 C. de hoc ipso loco agens: Πνεῦμα ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν λέγει, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σώματος. Πῶς οὖν τις δόξαι ἐν τῷ σώματι, πῶς δὲ ἐν τῇ ψυχῇ;

P. 154 B. lin. 2. εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πᾶν ἀπῆρτισε: h. e. vertente Aret. in Christo omnia perfecit. Pro ἀπῆρτισε Dunaeus tentat ἀπῆρτησε, vel potius ἀνῆρτησε, citans Eurip. Phoen. v. 712.

ἀλλ' εἰς θεοὺς χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

P. 154 E. not. P. καὶ μισθώματος ὀλίγου. Dunaeus legendum censet, καὶ ταῦτα μισθώματος ὀλίγου, probante Boisio, qui insuper tentat μισθοῦ loco μισθώματος, infelicititer. Nam μίσθωμα de capturis prostitutarum (Suet. Calig. 40) fere proprium est vocabulum. Thom. M. p. 617 sq. μισθός, ἀδιάβλητος· διαβεβλημένον δὲ τὸ μίσθωμα· ἐπὶ πόρνης γὰρ λέγεται· ὡς παρὰ τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ ἐν τοῖς τετραστίχοις· μίσθωμα πόρνης ἀγνός οὐ μερίζεται.

P. 155 A. lin. 4. ἣ οὐκ οἶει κ. τ. εἰ. Dunaeo corrigendum videtur, ἣ οἶει τοῖς μὲν πλεονέκταις καὶ πᾶσιν κ. τ. εἰ. Hoc putas, illud non existimas? Etiam Aretinus negationem tollit, vertens: An et avaris et iis omnibus . . . ipsum diabolum misceri, mulieres autem . . . non misceri arbitraris?

P. 155 B. lin. 8. καὶν σῶμα περίκειται, pro περικέηται, ut ἐπίκειται p. 297 E. et centies. Mox ἀπλῶς τὸ σῶμα περίκειται, perinde est ac si nullum corpus haberet, vertit Boisius.

P. 156 A. lin. 4. Concinnius foret, τοσοῦτον ἀνώτερος ἢ, ἢ πολλῶ μᾶλλον, ὅσον ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς. Non cepit Aretinus, vertens, longe praestantior sit quam coelum et terra.

P. 156 E. lin. 3. τὴν ποικίλην κ. τ. εἰ. Imaginem a rege Babylonio dedicatam cum ea, quae eidem per somnum visa est (Dan. ii. 32, 33) confundere videtur Noster.

P. 157 A. not. 4. καὶ δρόσῳ, nullo, ut videtur, auctore, nec monito lectore, edidit Savilius. Vide nos in Annot. ad Tom. VII. p. 471 A. ubi incaute diximus, libros editos omnes καὶ δρόσῳ exhibere, Veronensi non inspecto.

P. 157 B. not. 5. Ad verba οὐ παρὰ τὴν οἰκίαν ἰσχυὴν mente repetendum ἔλαβεν. Vel οὐ παρὰ vertendum, non stetit per. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 171 D.

P. 158 B. lin. 1. μόνου] μόνον Montef. mendose.

P. 158 C. lin. 4. A verbo ἀντιδόσει lacuna unius folii est in C. usque ad verba καὶ δοῦλη p. 159 D. lin. 2. Hanc ex Reg. 738, nobis C*, qui ejusdem est recensionis, supplevimus.

Ibid. not. r. ἐπὲρ αὐτῆς, ambigue dictum pro περὶ αὐτῆς. Lectio vulgaris ex correctione orta est.

HOM. XIX.

P. 158 E. lin. 2. διὰ δὲ τὰς πορνείας] διὰ δὲ τὰς ἐπιθυμίας memoriter laudat Noster, Tom. X. p. 605 B.

P. 159 C. lin. ult. τὴν ὀφειλομένην τιμὴν. In supposititia lectione τιμὴν pro εὐνοίαν consentiunt libri omnes tum editi, tum scripti, praeter Mosqu. alterum, qui tamen ipse errorem suum prodit, legendo in proximis, τί δέ ἐστιν ἡ ὀφειλομένη τιμή; Diximus ad Tom. VII. p. 117 B. Nunc corollarii loco subjungimus, vulgarem εὐνοίαν semel atque iterum in Chrysostomi scriptis exstare, nempe Tom. I. p. 288 C. Tom. III. p. 198 E. Posteriorem locum, ne commentario egeat εὐνοία, hic integrum apponimus. "Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὐνοίαν ἀποδιδότω." Τί ποτε δηλοῦν βουλόμενος τοῦτο εἶπεν; *Ἄρα ἵνα τὰς προσόδους αὐτῇ τῶν χρημάτων διατηρήσῃ; ἵνα τὴν προίκα σώαν; ἵνα ἡμάτια παράσχῃ πολυτελεῇ; ἵνα τράπεζαν διαψίλειστέραν; ἵνα ἐξόδους λαμπράς; ἵνα οἰκετῶν θεραπείαν πολλήν; τί λέγεις; ποῖον εὐνοίας εἶδος ζητεῖς; καὶ γὰρ ταῦτα πάντα εὐνοίας ἐστίν. Οὐδέν τι ταιούτω λέγω, φησὶν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν σεμνότητα. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς οὐκέτι τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ τῆς γυναικὸς. Τηρείτω τοίνυν αὐτῇ τὸ κτῆμα σώων, καὶ μὴ μειοῦτω, μηδὲ παραφθειρέτω. Καὶ γὰρ τῶν οἰκετῶν ἐκεῖνος εὖνους λέγεται, ὅς ἂν τὰ δεσποτικὰ δεξάμενος χρήματα, μηδὲν ἐξ αὐτῶν διαφθερίῃ. Ἐπειδὴ τοίνυν τῆς γυναικὸς ἐστὶ κτῆμα τὸ τοῦ ἀνδρὸς σῶμα, εὖνους ἔστω περὶ τὴν παρακαταθήκην ὁ ἀνὴρ.

P. 159 D. lin. 4. Apodosis incipit a verbis ὅταν ὁ ἀνὴρ ἐπιτρέπῃ, secus quam Interpretibus visum est, qui κἂν saltem verterunt. Verum vidit Anglus.

Ibid. not. n. Πειρᾶν τινα (non τινος), ad libidinem sollicitare, Lat. tentare. Infra p. 341 D, ut nos edidimus; καὶ ἂν τε πειρᾶν τις βούληται γυναῖκα καὶ διαφθεῖρειν, οὐδεὶς οἶμαι τῆς ἐκκλησίας ἐπιτηδειώτερος αὐτῷ τόπος εἶναι δοκεῖ. Cf. Hemst. ad Luc. D. D. vi. 1. Ruhnk. ad Tim. p. 210. Bergl. ad Aristoph. Plut. v. 150.

P. 160 B. not. v. Edebatur, καὶ καλῶς εἶπε, μὴ ἀποστερέετε, ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω, ἵνα δείξῃ κ. τ. ε. Post ἀποστερέετε, Codices haec habent: ἀποστέρησιν καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω A. F. ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω εἰπὼν C. et Regius Montefalconii, qui tamen nihil monuit. Hoc recepit Editor Ben. 2dae. Denique ἀποστέρησιν νῦν ἦν ὀφειλὴν ἀνωτέρω εἶπεν E. ut nos textum constituimus. Aretinus vertit: fraudationem hoc in loco et antea debitum appellavit. Boisis in mentem venit, ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καλῶν ἦν καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω.

Ibid. lin. 9. Pro τῆς δικαιοσύνης, Dunaeus tentat τῆς σωφροσύνης vel τῆς διχοφροσύνης. "Fort. sic: μείζονα διὰ τῆς ἀκαίρου σωφροσύνης ἁμαρτίαν ἐργαζόμεναι." Bois. Sine necessitate uterque.

P. 161 A. not. r. Corrector, qui τοιτέστιν ἐν ἐγκρατείᾳ dedit, innuere voluit, corollarium istud propria persona, non tanquam Apostoli verba,

Auctorem posuisse. Alio loco (Tom. I. p. 270 D.) ubi vulgo legitur, *ὡς καὶ ἑμαυτὸν, ἐν ἐγκρατεῖα*, Reg. apud Montef. habet, *ἐν ἐγκρατεῖα δηλονότι*. Frustra. Nam constanter fere verba ista quasi ab Apostolo profecta citat Noster. Ex plurimis locis unum apponere juvat, Tom. I. p. 352 E. *Εἰ γὰρ τοῦ Παύλου τὸ θέλημα βούλει μαθεῖν, ἄκουε τί φησι· "Θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτὸν, ἐν ἐγκρατεῖα."* "Ὡστε οὐκ ἂν ἐμαχέσατο ἑαυτῷ, οὐδὲ ἐναντιολογία τοσαύτη περιέπεσεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, οὐδ' ἂν ὁ πάντας ἀνθρώπους βουλόμενος εἶναι ἐν ἐγκρατεῖα, τὰς βουλομένας χηρεύνει ἐκώλυσεν. Adde Tom. I. pp. 294 A. 301 D. Tom. XII. p. 174 C.

P. 161 A. lin. 8. *Εἰ γὰρ χάρισμά ἐστι κ. τ. ἐ.* Continentiam κατόρθωμα esse, non *χάρισμα*, pluribus demonstrat Noster in libello de Virginitate, Tom. I. p. 295 C.

P. 161 B. lin. 4. *Κρείττον γὰρ ἐστὶ γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.* Hunc locum vulgo διεστραμμένως allegabant, hoc modo: *Εἰ πυροῦσαι, γάμησον*: contra mentem Apostoli, ut fuse docuit Chrysostomus, Tom. VI. p. 161 B.

P. 162 C. not. x. "*Leg. ὑκείωνται γὰρ αὐτῇ, et mox πρὸς δὲ τοῖς.*" Dun. Verba sequentia *πρὸς τοῖς καὶ τὸν μένοντα ὡς ξένον* nonnihil difficultatis habere videntur.

P. 162 D. lin. 5. *ἀλλὰ βουλομένῳ*] Sic Veron. Sav. cum libris omnibus. *ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ* ediderunt Mor. Ben. nulla, ut videtur, auctoritate, et contra sententiam.

P. 163 A. not. f. Lectio *εἰ καὶ ἀκάθαρτος μένων γεννᾷς* est in Veron. et libris omnibus. Solus A. ex corr. recenti habet *μένουσα*, receptum a Savilio cet. Hic autem in marg. notavit, *ἴσ. ἀκαθάρτον μένοντος*. Dunaeo placuit *μένων γεννᾷ*, ut nos ex Catena edidimus, ubi locus sic legitur: *Εἴτα καὶ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ ἀκάθαρτος μένων γεννᾷ· τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀτὲρ (ἰ. ἀπὸ) τοῦ μόνης, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου· ἀκάθαρτον ἄρα τὸ παιδίον, κ. τ. ἐ.* Aretinus vertit: *nam si immundus sit pater*. Si verum est *γεννᾷς*, participium pro *nominativo*, quod aiunt, *absoluto* habendum est.

P. 164 C. not. y. Verba subobscura, *οὐδὲ ἀνθρωπον*, innuere videntur, *nec hominem quidem, sed ἰσάγγελον*. Alii aliter.

P. 165 C. lin. penult. *τὸ φύσει εὐτρωτον σῶμα* Veron. Mor. Ben. *ἄτρωτον*, quod est in libris omnibus, tacite recepit Sav.

P. 165 D. lin. 7. Edebatur πολλῷ μᾶλλον δουλεία, πῦρ καὶ σίδηρος κ. τ. ἐ. corrupta distinctione. Nobiscum facit Aret.

P. 167 C. lin. 4. Constructio soloeca, *ἔταν δέοι*, libros tam editos quam scriptos penitus insedit.

P. 168 A. lin. 6. *καὶ γὰρ ὁλόκληρον βιβλίον ἡμῖν εἰς τοῦτο σύγκειται τὸ χωρίον*. Hic librum suum de Virginitate memorat, quem Savilius edidit Tom. VI. p. 244. Morell. Tom. IV. p. 275. Benedictini Tom. I. p. 268.

HOM. XX.

P. 168 D. lin. 4. εἰς εἰδῶλα εἰσῆσαν. "Legendum εἰς εἰδωλεῖα εἰσῆσαν, nisi Atticorum more dictum est εἰς εἰδῶλα, qui pro foro piscatorio, quod est ἰχθυοπωλεῖον, dicunt ἐν τοῖς ἰχθυοῖν, ἐν τοῖς λαχάναις." Dun. Εἰδωλεῖα est in Catena. Utrumque, ἐν εἰδώλοις et ἐν εἰδωλείοις, frequentat Noster. Vid. pp. 204 D. 219 E. 259 C. Tom. IX. p. 474 A. Locum S. Athanasii (cont. Gent. p. 21) γυναῖκες γοῦν ἐν εἰδώλοις . . . παῖλαι προεκαθέζοντο, excitavit Paluirel. Observationes Philologico-crit. in sacros N. F. libros p. 36. falso vertens, coram idolis.

P. 172 B. not. E. χωρὶς τοῦ πρὸς (sic) Veron. Libri omnes cum Catena habent χωρὶς τοῦ πρὸς τι. Aret. sine ulla relatione. Hoc in textum recepit Sav. Veterem lectionem revocavit Montef.

P. 172 E. lin. ult. μόνον pro μόνου est ephasma Benedictinorum.

P. 174 A. lin. ult. εἰδωλόθυτον] εἰδωλόθυτων (sic) mendose Ben. unde εἰδωλόθυτων novo errore fecit Editor Ben. 2dae.

P. 174 E. lin. 2. καὶ ἀσθενῇ καὶ τοῦτον. Copulam ante τοῦτον casu omisit Morellus, quem incaute imitatus est Montef.

P. 175 A. not. x. De formula αὐτὸ μόνον diximus ad Tom. VII. p. 459 D. Vulgo interpungunt, ἀλλὰ προακροβολισάμενος αὐτὸν μόνον πρῶτον, τὸ τοῦτον π. δ. Nobiscum facit Aret. Vox rarior προακροβολιζέσθαι legitur etiam Tom. X. p. 717 E. ἀλλὰ προανακρουόμενά τινας ἀγῶνας καὶ προακροβολιζόμενά πρὸς τοὺς λέγοντας κ. τ. εἰ. Constructio ἀκροβολιζέσθαι τινα nobis quidem non satis firma videtur. Cf. supra p. 80 D.

P. 176 A. not. E. "βρώσει, loco γνώσει, ex Chrysost. laudat Millius, additque, quam lectionem Chrysostomi notat et Theophylactus. Scilicet in Edit. Lond. p. 228. Sed istum appendicem, ὃ δὲ Χρυσόστομος, ἐπὶ τῇ βρώσει λέγει, neuter Codex Theophylacti agnoscit, cum tamen uterque auctoris aetate scriptus sit. . . . Aliquid humani passus est magnus ille Chrysostomus. Uterque quidem Codex Chrysost. 2. et 7. habet γνώσει, pro quo Montef. edidit βρώσει p. 176 A. Sed paullo post tamen legitur in utroque Codice etiam, οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπὶ τῇ σῇ τελειότητι, οὐδὲ ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, ἀλλ' ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει." Matthaei. ad loc.

P. 176 B. lin. 4. σὺν δὲ καὶ οὕτως tacite dedit Ed. Ben. 2dae. Copula non est in libris.

P. 177 A. lin. ult. De forma conjunctivi ἀπόλλυται dictum est ad Tom. VII. p. 198 C. Cf. quae annotavit V.D. Editor Ben. 2dae. ad Tom. XII. p. 330 C.

P. 177 D. not. a. πάντοθεν ἐσταυρωμένος. Exemplis hujus locutionis a nobis ad Tom. VII. p. 673 C. allatis addi possunt Tom. V. p. 181 A. ἡ δὲ παρθένος ἐσταυρωμένη καὶ τῶν παρόντων ἀπαλλαγείσα. Tom. VIII. p. 233 A. ἀνδρὸς ἡκριβωμένου καὶ ἐσταυρωμένου. Ibid. p. 425 A. τὸν σφόδρα ἀκτῆμονα καὶ ἐσταυρωμένον. Tom. IX. p. 569 B. ἡ σὰρξ . . . σταυρουμένη

πάντοθεν. In nostro loco pro ἐστερημένος Dunaeus conjecit ἐστενωμένος, quod per se satis aptum est. Sic Tom. XI. p. 769 B. οὐκοῦν εἰς τὸν εὐρύχωρον ἀπιθί· ἐκείνη γάρ ἐστιν ἡ τοὺς τοιοῦτους δεχομένη· ἡ δὲ στενὴ τοὺς βλιβομένους, τοὺς ἐστενωμένους, τοὺς οὐδὲν βαστάζοντας.

P. 177 E. not. g. Pro ἡλοκοποῦντα, *fabrum* dedit Aret. Ὑλοκοποῦντα, *ligna caedentem* post Hervetum vertit Montef. Sed hoc est, ni fallimur, ὑλοτεμεῖν, non ὑλοκοπεῖν. J. Pollux VII. 109. τῶν δὲ ξυλίνων ὑλῶν οἱ ἐργάται, ὑλοτόμοι καὶ δρυτόμοι καὶ ὑλαγωγοί. Lexicographi ex Glossis dant ἡλοκοπεῖν, *clavare*, et ἡλοκόπος, *clavarius*, sine exemplis.

HOM. XXI.

P. 179 B. not. g. "ἀπείχετο, οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ μὴ σκ. Ita Reg. Editi vero, ἀπείχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, ἀλλ' ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου καὶ κινδύνου." Montef. Indiligerter, ut solet. Nam voculae καὶ ante μετὰ et τοῦ ante κινδύνου sunt in Editis omnibus.

P. 179 C. lin. 6. "Vide num legendum οὐκ ἐπειδὴ οὐ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον," *Dun.* Confusionem hanc ab ipso Auctore potius quam a scribis profectam esse crediderimus. Sensus manifesto postulat, οὐκ ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον, εἰ λάβοι, ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκοδομεῖσθαι, εἰ μὴ λάβοι. Haec ὥστε μὴ λαβεῖν—πλέον ἦν, concise vertit Aret. *itaque non acciperem a catechumenis, si scandalizandi essent, sed si aedificandi, quod multo magis erat.*

P. 182 C. lin. 2. Pro ἀπαιτοῦσιν, ἐπαιτοῦσιν habet Montef. lapsu operarum.

P. 184 E. not. i. "Morell. μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας, omissis interpositis, quae in Reg. habentur." Montef. Immo, Morell. cum Sav. et Veron. μετὰ πολλῆς αὐθεντίας, absque articulo. Paulo post, ὅπερ οὐκ, ἂν εἰ περὶ κ. τ. εἰ. vitiata distinctione, quae in Veron. recte se habebat, Sav. Mor. Ben.

P. 185 A. lin. 1. Pro ἡμεῖς, ὑμεῖς incaute dedit Morell. sed *nos* in Latinis non mutavit. Duplici vitio, ὑμεῖς in textu, *vos* in versione propagavit Montef.

P. 187 A. not. a. Inter ἐνθαπτόμενος et ἐνθαλόμενος difficilis est electio. Posteriori quodammodo favet, quod legitur supra p. 94 D. μαλακοῖς θαλπόμενος ἱματίοις.

P. 187 E. lin. 1. ἐπειδὴ οὐδὲν ὤνησαν. "Legendum οὐδὲν ἤνυσαν." *Dun.* Sed vide nos in Annot. ad Tom. VII. p. 752 D. ubi unum tantum exemplum ex Chrysostomo posuimus. Nunc addimus Tom. II. p. 589 D. οὐ μόνον οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον καθ' ἑαυτοῦ μέγιστον ἐπεσπίατο. Tom. V. p. 54 D. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἠδῆστο, καὶ οὐδὲν ὤνησε. Tom. VIII. p. 280 D. εἰδὼς μὲν ὅτι οὐδὲν ὤήσει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ πράττων. Tom. X. pp. 294 C. 544 C. Ach. Tat. p. 107, 2. ἀλλὰ πλέον ὤνησεν οὐδέν: ubi vid. *Jacobs.*

P. 188 A. not.¹. τοῦτον δὲ [δεῖ] ζῆν κ. τ. ε. "Haec μῆσις sumta est a Demosthene contra Midiam [p. 582, 2] ejus sunt haec: τὸν δὲ βάσκανον, τὸν δὲ ὀλεθρον; τοῦτον δὲ ὑβρίζειν; ἀναπνεῖν δέ; ὃν εἰ τις εἴη ζῆν, ἀγαπᾶν εἴδει. Verba sunt insolentium divitum contumeliose pauperes appellantium. Hic plane cernimus, an Chrysostomus à teneris hac disciplina non imbutus fuerit." *Dun.*

P. 188 D. lin. 3. Junge ἀποστῶμεν ἐλεεῶντες, *desinamus eleemosynas dare*. Monemus propter Dunaeum aliosque, qui hic turbas dederunt. Adeas, si tanti est, Annot. ad Tom. VII. p. 161 C.

P. 188 E. lin. 2. πολλῶ χαλεπώτερον ποιεῖ. Aretinus vertit, *longe levius peccat*, sensu ita postulante. Lapsus ipsius Concionatoris esse videtur.

P. 189 A. not.². Num scripserit Auctor, οὐδένα λήφονται, significare volens, *neminem conciliabunt*? Simile est, οὐδένα ἔχειν, *ab omnibus derelictum esse*. Tom. IX. p. 175 D. ἂν ἔρημος ἦ καὶ ξένος καὶ μηδένα ἔχη. Adde Tom. VII. p. 818 E. Tom. XI. p. 266 A.

P. 190 B. lin. 7. ἀλλὰ καὶ ἔτοιμοι, *eubaudi ἐσμεν*, ut infra p. 190 E. Adde p. 538 B. ἂν γὰρ συμβῇ, φησὶν, ἐπενεχθῆναι κίνδυνον, πάντα ἔτοιμος (εἰμι) ὑπὲρ ὑμῶν παθεῖν. Eadem lex etiam in usu vocis ἱκανὸς notanda est.

P. 190 D. not.^f. Pro ἔπραττον Dunaeus conjecit ἐπράττομεν, Boisius ἐπράττετο, ut unus nostrorum habet.

P. 190 E. lin. 1. προσχῶσαι λιμένας. Dunaeus excitavit Oratoris locum (c. Aristog. p. 795, 10) ad quem hic alluisse Nostrum opinatur: Εἰτα σοὶ συγγνώμη; πόθεν ἢ παρὰ τοῦ; ἢ τοῖς σοῖς παιδίοις ἔλεος; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον προδίδωκας, Ἀριστογείτοιν, μᾶλλον δ' ἀνήρκας ὄλως. Μὴ δὴ πρὸς οὓς ἔχωσας λιμένας καὶ προβόλων ἐπέπλησας, πρὸς τούτους προσορμίζον. Idem V.D. in nostro loco pro προσέχωσε, προέχωσε mavult, hoc de *obscibus* oppositis, illud autem de *terrae aggestione* dici contendens. Semel quidem dixit Chrysostomus (Tom. I. p. 312 E.) modo sana sit lectio, τοῦ λιμένος αὐτῇ προκεχωσμένου καὶ μυρίων γέμοντος προβόλων; sed multo frequentius προσχῶσαι, e. g. infra p. 210 A. (ubi vide Annot.) Tom. V. pp. 193 A. 235 C. Tom. VII. p. 535 E.

HOM. XXII.

P. 192 C. lin. 1. τὰ ἑαυτοῦ συστέλλει. Loco συστέλλει, ἐπαίρει habet Veron. contra fidem librorum. Vulgatum recte defendit Boisius.

Ibid. lin. 4. εἰ παρεβουλευσάμεθα, si insidias perpressi Aret. si insidiis impetiti sumus Montef. perperam uterque. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 569 A. Adde Tom. II. p. 549 C. οἱ δὲ πρὸς ἕτερα πολλὰ τούτων παρεβουλεύσαντο μοχθηρότερα.

P. 192 D. lin. 6. μετ' ἐκείνα [πάντα τὰ] πάντων. Verba inclusa casu omisit Montef.

P. 194 A. notⁿ. "Codices nostri, πρὸς τὴν ἀντιδιαστολὴν . . . εἰρημένους, recte opinamur. Pertinet enim genitivus εἰρημένους ad illud τοῦ, ἀνάγκη μοι ἐπικεῖται, constructione quidem duriore, propter mutatum subiectum; sed qualem jam semel iterumque in Chrys. deprehendimus." *Editor Ben.* 2^{dae}. Exemplum indubitatum est infra p. 401 D. ubi libri omnes habent, πλὴν ἀλλ' ἴσως ἂν τις ἐπετίμησεν, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ποιουμένου (vulgo ποιουμένου) τὸν λόγον. Etiam supra p. 125 D. in bonis libris legitur, διὸ σεμνοτέρως αὐτὸ παρέδραμεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένου (pro δεδηλωμένου).

P. 194 D. lin. 2. Vocula ἐν ante πράγμασι excidit in Ben. Mox Morell. οὐδὲν ὑποκείμενος κατ' οὐδὲν ἀνάγκην ἔχων, omisso οὐδὲ post οὐδὲν, quod in errorem induxit Benedictinos, scribes, οὐδὲν ὑποκείμενος, κατ' οὐδὲν ἀνάγκην ἔχων.

P. 195 B. lin. ult. Post ἵνα dimidium folii Codicis C. abscissum est, usque ad ἐποίησε δὲ p. 195 E. Collationem ope Regii 738, nobis C*, qui plane gemellus est, supplevimus.

P. 195 C. lin. 8. Τινὲς δὲ φασὶ κ. τ. εἰ. Conferri potest locus Origenis ap. Caten. ad loc. (p. 178 Ed. Cramer.) Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἀνομος. *ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας· εὗρεν ἐκεῖ φιλοσόφους· ἐχρήσατο οὐ προφητικοῖς λόγοις, οὐδὲ νομικοῖς· ἀλλ' εἶπου ἦν ἐκ προπαιδύσεως μάθημα Ἑλληνικόν, τοῦτο ὑπομνησθεῖν ἔλεγεν πρὸς Ἀθηναίους. Φησὶ γάρ, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν κ. τ. εἰ. καὶ πάλιν φησὶ, διερχόμενος καὶ ἀναθεωρῶν κ. τ. εἰ. καὶ διὰ τούτων ἄρχεται θεοσέβειαν παραδίδόναι.

HOM. XXIII.

P. 200 E. lin. 3. ἀλλ' εἰς ἕνα] ἀλλ' εἰς ἕνα Sav. lapsu operarum, notante ipso in *Corrigendis*. Ita tamen Morell.

P. 201 D. not.^c. Dunaeus legendum censet ὑστέρησαι in praeterito.

P. 201 E. not.^o. Utrum ὑποπιέζειν (vel ὑποπιάζειν) an ὑπωπιάζειν probaverit Chrysostomus, certo definiri nequit. Nam et Codices fluctuant, et sancti Patris interpretatio in utramque partem trahi potest. Consulas, si tanti est, *Matthaeium* ad loc. Eadem confusio est pp. 114 D. 398 C. Tom. II. p. 77 A. ubi ὑπωπιάζοντες Sav. ὑποπιέζοντες Ben. In Tom. XII. p. 309 B. Mosquenses tres conspirant in ὑπωπιάζω, teste *Matthaeio*.

P. 202 B. not.^w. "ἐνδίδωμι ἑμάντον. Sic recte A.B. Vulg. ἐκδίδωμι." *Editor Ben.* 2^{dae}. Nobis quidem vulgatum magis Chrysostomicum videtur. Infra p. 224 A. διὸ καὶ κινδύνους ἑαυτὸν ἐξεδίδου. Tom. IV. p. 588 E. ὅταν γάρ τις ἐκδῶ ἑαυτὸν κατὰ τινα ἀτοπον πρᾶξιν. Tom. X. p. 532 E. παιδὶ τῶν γεγεννηκότων ὑπερορῶντι, καὶ μαροῖς ἑαυτὸν ἐκδίδοντι.

P. 202 C. not.^c. ἐπιδείξασθαι Edd. sed ἴσ. ἐπιδέξασθαι Sav. marg. Δέξασθαι ex libris recepit *Editor Ben.* 2^{dae}, immemor alius loci supra p. 49 D. καὶ προστασίας ἐπιδείκνυνται. Statim δὲ post μὴ γὰρ casu omisit Montef.

P. 202 D. not.^d. Fortasse lectio Codicis F, haec est: καὶ ὁσπερ ἀνωτέρω τὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης θήσας καὶ τὰ τῶν ἱερέων κ. τ. εἰ. Nam Collatio ambigua est.

Ibid. not.^f. Formam Ὀλυμπιακὸς damnat Thomas, ut minus Atticam. Sed vid. *Interpp.* ejus ad loc. p. 647. *Wesseling.* ad Diod. Sic. I. 95. *Wytttenbach.* ad Plutarch. de S. N. V. p. 19. *Boissonade* ad Philostr. p. 394. Cf. infra p. 269 A.

P. 204 C. lin. 3. οὕτω διὰ τῶν] οὕτω καὶ διὰ τῶν tacite ediderunt Morell. Ben.

P. 205 A. not.^c. Distinctionem vulgarem οὓς ἐπληττον οὐ τοῦτο μόνον, correximus ex Aretino, qui tamen cum Editis ἐπληττει legit, vertens *increpuit*. Sed ἐπληττον est *offendebant*, ἔτυπτον (1 Cor. viii. 12).

P. 207 D. lin. 5. ἐπὶ τοῦ τὰ πατρῶα κατεδιδρακότος] τὰ abest ab Edd. Mor. et Ben.

P. 208 D. lin. ult. Distinctionem correximus. Vulgo enim legitur, τοὺς ἐλαίου δίκην ἀποφητὶ ρέοντας ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνάβηθι κ. τ. εἰ. Neque aliter Interpretes. Matthaeius (N. E. p. 388) probat ἐπὶ τῆς γῆς.

P. 209 A. not.^γ. “πατρολοῖαν pro πατραλοῖαν alii, hic et alibi.” *Montef.* ad Tom. V. p. 55 D. Etiam Editi habent μητρολοῖας καὶ πατρολοῖας Tom. II. p. 327 D. μητρολόφας καὶ πατρολόφας Tom. XII. p. 456 D. Cf. Var. Lect. ad 1 Tim. i. 9.

P. 209 C. lin. 2. ἀλλ’ ὅσον ἂν ὀρύξωσι. Particula ἂν deest in Ben. culpa operarum.

P. 210 A. lin. 5. προσέχωσε τὸν λιμένα (sc. somnum). Matthaeius excitat Chrysost. Tom. V. p. 26 C. οὐδὲ ὁ κοινὸς λιμὴν ἀνέφεται, ἀλλὰ καὶ οὗτος προσέχεται, ὁ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς νυκτός. Isid. Pelus. Lib. III. Ep. 199. καὶ τὸν τῆς φύσεως λιμένα, φημι δὲ τὸν ὕπνον, προσχωννοῦσης. Cf. Annot. ad p. 190 E.

HOM. XXIV.

P. 214 C. lin. 7. συνήθων] Sic E. fortasse alii. συνηθῶν Veron. Sav. Ben.

P. 217 A. lin. 6. προσηλούμενον καὶ μαστιζόμενον clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris et Aret.

P. 217 B. not.^m. Forma aoristi ἐβάσταξα exstat apud LXX Interpretes, Sirac. vi. 26.

P. 217 E. lin. ult. οὕτως ἀπὸ τῶν ἀδύτων κ. τ. εἰ. Alluditur ad Psal. xix. 5 (xviii. 6. LXX.)

P. 219 C. lin. 8. Pars folii deest in C. a verbis στοαὶ καὶ περίπατοι usque ad μανθάνειν ὃ τι ποτέ p. 220 A. lin. 8.

HOM. XXV.

P. 220 A. not.^h. Editi omnes, imperfecta sententia, μηδὲ τοῦτο μανθάνειν, ὃ τι ποτέ ἐστι τὸ προκείμενον, ὥστε ἐστι κ. τ. εἰ. Post προκείμενον Sav.

in marg. addit, καὶ αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμὰς : quemadmodum in Codice A. legitur, ubi καὶ insertum a manu antiqua. Ita etiam D.F. sed in hoc καὶ abest. Horum loco, αὐτῷ παρέχειν τὰς ἀφ. habet E. ὥστε μὴ ἐαυτῷ παρέχειν ἀνακρίσεως ἀφορμὰς C. et Reg. Montef. Aretinus dedit : *neque percontari, quid sit appositum, ut nihil praebeat respondendi materiam.* Necdum sensus loci constabat, donec in Catena repertum fuerit, μηδὲ τοῦ μανθάνειν ὃ τι π. ζ. τ. αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμὰς. Sic omnia clara.

P. 221 B. not¹. Verba διὰ τοῦτο οὐ περιεργάζη elegantius reticentur. Usum Nostri tetigitur ad Tom. VII. p. 171 D.

P. 221 C. lin. 3. μηδὲ λινοπλήξ] μηδὲ δεινοπλήξ Veron. μηδὲ ληνοπλήξ C. μηδ' ἐλλινοπλήξ ex corr. A. quae mera sunt scribendi vitia a vocis insolentia nata. "Quodvis animal, ubi in retia vel casses incidisse se sensit, consternatum, et pavido motu expedire corpus tentans, recte dicitur λινοπλήξ : unde facilis est transitus ad viam significandi figuratam, quae notatur ab Hesych. et Suida ; λινοπλήγος, φρενοπλήγος." Hemst. ad Thom. M. p. 24. Vocabulum, praeter hunc locum, semel tantum apud Chrysostomum legitur, videlicet Tom. I. p. 674 A. καὶ πάντα ὑφορᾶται καὶ δέδοικε, λινοπλήγος τινος ζῶον οὐδὲν ἄμεινον διακείμενος.

P. 223 D. not¹. κἂν θρηγῆς pro καὶ θρηγῆς habet etiam E. Mox καὶ γὰρ καὶ τοῖς scripsimus post Morell. et Benedictinos : nunc autem posterius καὶ a libris abesse videmus.

P. 225 A. not¹. Erunt fortasse quibus sincerior videbitur lectio, μείζων ἢ κατὰ τοὺς πρ. h. e. *major quam pro modulo* eorum, ut Plat. Rep. II. p. 359 D. νεκρὸς μείζων ἢ κατ' ἀνθρώπον, et similia. Certe in vulgata emphasis postulare videtur, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα μείζονι ὑπερβολῇ, hoc ordine.

Ibid. lin. 7. ποῖαν δὲ ταύτην est lapsus Benedictinorum.

P. 225 C. lin. 3. Pro συμβαίη, συμβαίη mendose dedit Morell. a quo etiam Montef. deceptus est.

P. 226 C. lin. 5. ὅτε ἡ κόλασις ἐφέρετο. Aret. vertit, *differebatur* : Hervet. *inferebatur*. Hoc verius. Sic Tom. IV. p. 200 C. πανῶλεθρία ἐφέρετο. Tom. VII. p. 711 E. σκηπτοὶ φέρονται.

HOM. XXVI.

P. 228 C. lin. 3. γίνηται] γίνεται mendose Ben.

P. 231 B. lin. 3. Verba καὶ αἰτίαν casu absunt ab Edd. Mor. et Ben. Locus corrupte legitur in Catena p. 205, 35. λαβεῖν δὲ ἔνωσιν ἀκριβῆ. καὶ τί ἂν καὶ ἀρχὴν τὴν πρώτην.

P. 231 D. lin. 1. ἢ τὸ καλύπτεσθαι] ἢ καὶ καλύπτεσθαι mendose exhibet Mor. Hujus errorem secure expressit Montef.

P. 232 A. not¹. αὐτοῦ et αὐτῆς cum tenui habent Editi omnes, consentientibus, ut videtur, libris manu scriptis. Idem dictum sit de αὐτοῦ infra C. lin. 2. Sed ibid. lin. 5. ubi αὐτῆς est in Editis, αὐτῆς habet F. fortasse alii.

P. 234 C. not.^x. *ὡςπερ ἂν εἴ.....ρίψης*. De structura monitum est ad Tom. X. p. 628 A.

P. 235 C. lin. 7. *καὶ ὅτι παρ' Ἑλλήσι τὰ τῆς καινοτομίας ἅπαντα τῆς παρὰ φύσιν*. Dunaeus tollit articulum ante *παρὰ φύσιν*, consentiente Aretino, qui vertit: *et quod quae apud Gentiles innovata sunt, omnia sunt praefer naturam*.

P. 237 B. not.^c. *Persae* apud Nostrum audiunt Assyrii, Babylonii, et Orientales fere omnes, etiam qui ante diluvium vixerunt. Quin et ipse Abrahamus *Persa* dicitur, Tom. V. p. 301 D. et *ex Persis* Tom. IX. p. 120 E.

Ibid. lin. 3. *μόνον* pro *μόνος* est error Benedictinorum.

P. 239 A. not.^y. Vocabulum *λυπρόγεως* per se quidem bene habet, sed, ni fallimur, nusquam alibi apud Chrysostomum legitur.

Ibid. lin. ult. *φάρμακον εὐθυμίας*. Vulgatum recte tutatur Boisius contra Dunaicum aliosque, qui *ἀθυμίας* corrīgunt. Infra p. 263 C. τὸ *φάρμακον τὸ καθολικὸν τῆς παραμυθίας*.

P. 239 D. lin. 5. *Λέγεται γοῦν τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων*. Simile quid legitur apud Diog. Laert. in Vit. Socrat. XVII. unde sua, ut videtur, effinxit Chrysostomus. Diogenes autem auctorem habuit Xenophontem in Symposio, II. 10.

P. 240 B. not.^d. *ἐπὶ τῶν οἰάκων καθημένην*. En emendationem palmariam, in quam neminem Nostri Criticorum incidisse prodigio simile est. Formulam *ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίσθαι* frequentat Chrysostomus. Vid. Tom. III. p. 477 C. Tom. IV. pp. 236 C. 594 E. 712 D.E. Etiam *ἐπὶ τῶν αἰχένων κ.* Tom. X. p. 616 C. *ἐπὶ τινος αἰχένος καὶ οἴακος κ.* Tom. XI. p. 296 C. Ad sententiam cf. supra p. 160 D. *ἔταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνήρ καὶ γυνή διεσπῆκότες ὄσιν, οὐδὲν νῆος χεμαζομένης ἄμεινον ἢ οἰκία διακίεσται, τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν πρῶτά διαστασιάζοντος*.

HOM. XXVII.

P. 243 A. lin. 1. Hunc usum particulae *ἵνα* (ἐκβατικὸν vocant Grammatici) alibi notat Chrysostomus, e. g. Tom. VIII. p. 327 D. Tom. IX. p. 524 A.

P. 245 D. lin. ult. *καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐδὲν αὐτῶν σε πλεονεκτοῦντων κ. τ. εἰ*. Perperam Aret. *et cum in spiritualibus te superet, diripis terrena*. Etiam Montef. minus recte accepit, vertens, *cum in spiritualibus nihil plus habeant quam tu*. At vero *πλεονεκτεῖν τινα* est *fraudare*, nota locutione vel ex locis 2 Cor. vii. 2. xiii. 18.

P. 246 A. not.^y. *κηροῦ παντὸς ἀπαλώτερος* (vel *μαλακώτερος*) legitur infra p. 276 D. Tom. VII. p. 818 D. De paroemia ipsa vid. Boissonade Anecd. Tom. III. p. 130.

P. 248 E. not.^f. Cf. Tom. VII. p. 677 C. *πὼς οὖν ἵνα μὴ τοῦτα γένηται*; Formula *πὼς οὖν ἵνα* haud raro turbas dedit. Infra p. 409 D. *πὼς*

οὐκ ἵνα τοῦτο τὸ ἴδιον κοινὸν γένηται ; ubi ἵνα vulgo abest. Tom. I. p. 713 B. πῶς οὖν ; ἵνα μάθῃ τὴν τιμωρητικὴν αὐτοῦ δύναμιν ὁ μαθητής. Legendum πῶς οὖν ἵνα μάθῃ . . . ὁ μαθητής ; Tom. VI. p. 226 C. πῶς οὖν ; ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ μάθωσιν ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς ὄψεως. Distinguendum πῶς οὖν ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ μάθωσιν ; ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς ὄψεως. Tom. IV. p. 765 B. πῶς οὖν ἀπαντησόμεθα, ἵνα σαφὴς ἡ ἀπόδειξις γένηται ; Deest ἀπαντησόμεθα in Regio, et omnino delendum.

HOM. XXVIII.

P. 252 B. not.^a. ἔτι γὰρ ἀκμάζοντος (al. ἐνακμάζοντος) αὐτοῖς τοῦ φόβου. Utrumque bene. Tom. IV. p. 187 B. ἵνα μὴ ἐκλόση τοῦ πλημμελήματος τὸν φόβον, ἀλλ' ἀφήκεν ἀκμάζειν (nisi probes, ἀφήκεν ἘΝΑκμάζειν) τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. Tom. VII. p. 303 E. τὸν φόβον αὐτοῖς ἐνακμάζοντα (unus ἀκμάζοντα) ἀφείλς.

P. 253 C. not.^a. εἰς περιδείπνόν σέ τις καλέσῃ. Vocula σε abest a textu Saviliano, casu, ut videtur : nam habetur in Ed. Veron. et Cod. Nov. Coll. Hoc fefellit Mor. Ben. Περιδείπνον, coena funebris, iterum legitur Tom. I. p. 70 B. καὶ τῶν συνδείπνων καὶ τῶν περιδείπνων πολλῶ μᾶλλον τὰ τούτου ῥήματα καὶ ἡ διὰ τῶν πραγμάτων ἐπίδειξις ῥᾶν τὸν παθόντα διαθεῖναι δυνήσεται.

P. 255 A. lin. penult. ἥδη τεταριχευμένῳ καὶ κατεργασθέντι. “Ταριχεύειν, proprie sale condire ; et quoniam cadavera ταριχευτὰ macie corrumpuntur, hinc valet emaciare, exsiccare.” Blomfield Gloss. in Aesch. Choëph. v. 290. Vocabulum inprimis Chrysostomicum. Tom. I. p. 720 D. de Lazaro mendico : οὕτως αὐτῷ τὰ μέλη παρέιτο, οὕτω τεταρίχευτο τῇ ἀρρωστίᾳ, οὕτω δεδαπάνητο τῷ πειρασμῷ. Tom. II. p. 83 A. δι' ὅλης τῆς ἡμέρας αἰσιτον εἶναι, καὶ ὑδροποσίᾳ καὶ εὐτελεῖ ταριχεύεσθαι διαίτᾳ. Tom. III. p. 567 A. καίτοι τοσούτοις ἥδη κακοῖς κατειργασμένος, καὶ τοσαύταις τεταριχευμένος ἐπιβουλαῖς. Tom. IX. p. 322 B. καθάπερ σῶμα πεπονηκὸς καὶ τάλαιπωρὴν οὐκ ἔρῳ βούλεται, οὐ γαστρίζεσθαι, ἀλλ' ἀναπαύεσθαι καὶ ἡσυχῇ κείσθαι : οὕτω καὶ ψυχὴ μυρίοις ταριχευθεῖσα (alius παραχθείσα, quod longe deterius est) κακοῖς, πρὸς ἀνάπαισιν καὶ ἡσυχίαν ἐπέγεται εἶναι. Adde Tom. IX. p. 678 D. Tom. XI. p. 511 B.

P. 255 B. lin. 6. Εἰ γὰρ δυναίμην κ. τ. ε. “Haec verba, quae desperantis esse videntur, in hodiernis exemplaribus non habentur.” Montef. Errorem Editionum omnium, καὶ ποιῆσαι μὲν τοῦτο, olim sustulimus in Praefat. ad Homilias in Matth. p. xxiii. not.

P. 255 C. lin. 4. καὶ γυνὴ ἢ ταῦτα λέγουσα ἦν] Sic C.F. in ceteris ἡ abest. Ediderunt καὶ γυνὴ ταῦτα λέγουσα ἦν Veron. Sav. καὶ γυνὴ καὶ λέγουσα ἦν Mor. καὶ γυνὴ ἢ λέγουσα ἦν Ben.

P. 255 D. not.^z. Vid. Annot. ad p. 125 B. not.¹.

P. 257 C. lin. 2. παθημάτων] Sic Veron. Commel. et Sav. cum libris omnibus. Ergo μαθητῶν est merum σφάλμα Morelli, quem temere

secutus est Montef. Hic autem Latina quoque corrumpit, scribendo *discipulorum loco eorum quae perpressus est.*

P. 257 C. not. 4. Inter ἀποκρούεσθαι et διακρούεσθαι parum interesse videtur. Tom. II. p. 183 A. ὡς τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἡμῶν ἐγγνωμένην ἀθυρίαν διακρούεσθαι (alii ἀποκρούεσθαι) καὶ συσκιῶν. Tom. X. p. 427 A. διακρούεσθαι ἰδὺν: sed ibid. p. 539 D. ἀποκρούεσθαι ἰδὺν.

Ibid. not. f. καὶ ¹τοὺς ²περὶ τῆς ³εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς. Sic Editi omnes. Librorum varietas haec est: ¹τοὺς] + τῆς A.C.D.E. ²περὶ] ὑπὲρ F. Ita coniecerat Dunneus. ³εὐφημίας] εὐθυμίας B.D. εὐχαριστίας C. Aret. cujus verba sunt: *ut hujus actionis gratiarum mercedem consequamur.* Praeter locutionem non satis firmam οἱ περὶ τινος πράγματος μισθοί, scrupulum alicui injiciat consensus librorum fere omnium in verbis, καὶ τοὺς τῆς περὶ τῆς, quod casu accidisse vix credibile est. Si conjecturae via tentanda esset, non male haberet, καὶ τοὺς τῆς περιττῆς εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς. Vocabulum περιττός in bonam partem adhibet Plut. in Vit. Cic. XVIII. (Tom. I. p. 869 E.) πόνῳ καὶ λογισμῷ ἡφύοντι καὶ συνέσει περιττῇ. Miscetur περὶ τοὺς et περιττοὺς apud Ach. Tat. p. 533 Ed. Jacobs. In loco Philonis Leg. Alleg. I. 32. nescimus an corrigendum, εἰκότως οὖν ἐν παραγγέλλει ταῖς ἀρεταῖς ἐντρέφεται, πολλοῖς δὲ περὶ τοῦ (vulgo περιττοῦ) πανουργίας ἀπέχεσθαι.

HOM. XXIX.

P. 258 A. not. f. Totus hic locus valde impedita constructione laborat, praesertim si προσήσαν, quod libri una voce testantur, retinendum sit. Etiam Aretinus, *accederent*, habet, plena post ἐλάμβανον distinctione posita: post quam pergit, *Cum autem* etc. Catena dat: ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰδῶλων προσήσαν, οὐδὲν εἰδότες σαφῶς, οὐδὲ ταῖς παλαιαῖς ἐντραφέντες βίβλοις, βαπτισθέντες εὐθὺς πνεῦμα ἐλάμβανον. καὶ αἰσθητόν τινα ἔλεγχον ἐδίδου τῆς ἐνεργείας ἐκείνου ἢ χάρις. καὶ τοῦτο ἐφανέρου κ. τ. ε. Infra C. not. 0. nemini placebit eadem sententia intra sex lineas totidem verbis repetita. Libri tamen certum remedium non afferunt.

P. 259 D. not. i. Κατάστασις, sine epitheto, est tranquillitas, sedatio animi. Tom. IV. p. 372 A. καὶ ἐν καταστάσει εἶναι τῶν λογισμῶν, ὥστε μηδεμίαν εἶναι ταραχὴν ἢ θόρυβον ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἐν γαλήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ διαγεῖν. Tom. IX. p. 109 E. πρὸς ἐπιείκειαν, πρὸς χρημάτων ὑπεροφίαν, πρὸς εὐλάβειαν, πρὸς κατάστασιν ψυχῆς, πρὸς κατάνυξιν. Tom. XI. p. 119 E. καὶ μὴ τότε ἀμύνωσιν, ὕστερον ὅμως ἐν καταστάσει γενόμενοι, τοῦτο ἐργάζονται. Similem usum habet τὸ καθεστηκέναι, e. g. Tom. I. p. 123 E. καὶ τῶν καθεστηκότων (male versum, adstantibus) μᾶλλον ἰγναίνειν νομίζουσι (sc. οἱ παραπαίοντες).

P. 259 D. not. n. Libri fere omnes, με μαρτυρήσατε. Sic μαρτυρᾷ αὐτοὺς Edd. vett. et major pars Codicum Tom. X. p. 559 D.

P. 259 E. lin. 2. Verba Platonis leguntur in Apologia Socratis p. 22 C.

Ibid. lin. 4. "Ακούσον γοῦν καὶ ἐτέρου ποιητοῦ. "Versus istos apud poetarum aliquem frustra quaesieris Sunt enim Delphicorum oraculorum conclusiones quaedam, vocesque daemonis sibi abundi gratiam fieri postulantis. Primum horum habes apud Theodoret. de Orac. et apud Euseb. Evang. Praepar. V. 9. variante parum lectione, *Λύετε λοιπὸν κ. τ. ε.* Apud eundem etiam Eusebium habes posterius distichon, quod quoniam est obscurius, visum paucis interpretari *Δύσατέ μοι στεφάνους*] Scholiastes Aristophanis ad vers. illum in Pluto, *Τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλαχεν ἐκ τῶν στεμμάτων*; inquit, *ἐστεφανηφόρε γὰρ ἡ Πυθία, ἐπεὶ τρίποδες δάφνη ἦσαν ἐστεμμένοι Καὶ μεν πόδας ὕδατι λευκῷ ῥάνατε*] De frequenti aquarum in sacrificiis et lustrationibus usu, quippe res satis est nota, monere frustra esset. Quod vero in more fuerit positum Pythiae pedes lavare, nusquam alias observatum inveni. *Καὶ γραμμάς ἀπαλείψατε*] Porphyrius apud Eusebium l. c. in hoc ipsam hemistichion sic inquit: *Ἵς γραμμάς τοῖνυν παρακελεύει ἀπαλείφειν, ἵνα ἀπέλθῃ ταύτας γὰρ κρατεῖν καὶ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐνδύσεως, διὰ τὸ φέρειν εἰκονίσματα τῶν κεκλημένων θεῶν.* Per *γραμμας* ergo, quas hic deprecatur daemon, intellige characteres magicos [solo impressos?] et deorum imagunculas, quas sacerdotilibus inscribi vestimentis moris erat. De usu autem characterum in rebus magicis, et vocum absonarum, sic postea Eusebius: *Πῶς ἂν εἰεν θεοῖ, ταῖς μαγικαῖς ταῖς τοιῶνδε σχημάτων καὶ γραμμῶν καὶ τύπων, στεφανοῖς τε καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς ἀνθεσι, καὶ τισιν ἄλλοις ἀσήμοις καὶ βαρβάροις ἤχοις κηλούμενοι.*" *Hales.*

P. 260 B. lin. 2. *ἦ* (pro *ἦν*) *κατεχόμενοι* clam correxit Editor Ben. 2dae, repugnantibus libris, etiam suis.

Ibid. lin. ult. *Λέγεται τοῖνυν ἡ Πυθία κ. τ. ε.* Interpretes appellant Strabonem Lib. IX. c. 5.

P. 260 D. not.^m. *πῶς ἐτέροις ἔχρα*] *πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο* Veron. Sav. "Savilius cum Dunaeo putat legendum *ἐκέχρητο*, et haec utique vera lectio est." *Montef.* Proinde ita edidit, vertens ad monitum Dunaei, *consulebant*, quasi scriptum esset *ἐχρῶντο*, a *χρᾶσθαι*, *oraculum consulere*. Sed audiendus ejus successor. "Non credimus. *Ἐκέχρητο*, in quo etiam nostri Codd. conspirant, ad simulacra, *ἐκείνοις* vero ad vates pertinere videtur. *Illa si erant muta*, inquit, *quomodo his utebantur?* qua ratione vaticibus consilia sua manifestabant?" Etiam Aret. vertit, *quomodo illis utebantur?* Vulgatum *πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο* est in A.C.E. *πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο* habent B. et ex corr. A. Alia prorsus exhibet F. *πῶς ἐτέροις ἔχθρα*; mendose pro *πῶς ε. ἔχρα*; ut patet ex Catēna, ubi diserte ponitur, *εἰ δὲ αὐτὰ ἄφωνα, πῶς ἐτέροις ἔχρα*; *quomodo aliis responsa dabant?* Optime. In proximis, *τινος δὲ ἔνεκεν*—*δεσμίους*, distinctionem correx-

imus, praeceunte Editore novissimo. Ita quoque Cat. Aret. et Interpres Anglus.

P. 261 D. lin. 2. Edebatur, *τίνος δὲ ἔνεκεν; καὶ ὁ δαίμων ἐποίει τοῦτο, βουλόμενος κ. τ. ε.* "Vel aliquid deest, vel legendum ὅτι καὶ ὁ δαίμων." Dun. Distinctionem restituit Ed. Ben. 2^{dae}, consentiente Aretino.

P. 262 A. lin. 5. *μὴ μόνον ἀλγεῖν* μὴ μόνον μὴ ἀλγεῖν clam edidit Montef. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 519 E.

P. 262 B. lin. 1. *καὶ γὰρ καὶ σοί.* Posterius καὶ male abest ab Edd. Mor. Ben.

Ibid. lin. 5. *λιπαίνων γὰρ τὴν παραμυθίαν.* Participium per *infundens* reddidit Aret. *uberiorem reddens* Hervet. *placide augens* Montef. Exemplum hujus verbi attulimus ad Tom. X. p. 559 E.

P. 262 C. not.^w. *ἴσως ἂν ἀλγήσει.* Eadem syntaxi dixit Noster Tom. IV. p. 287 C. *οὐκ ἂν ἔσται.* Tom. XI. p. 738 C. *πῶς ἂν διηγήσεται.* Neque aliter Ach. Tat. V. 10. *τάχα γὰρ ἂν αὐτοῖς ἐξευρήσομεν* : ubi vid. *Jacobs*.

P. 263 B. lin. 2. *καὶ ἡ φανέρωσις κἀντεῦθεν γίνηται, καὶ τοῦτο μᾶλλον σοὶ συμφέρεῖ, μὴ ἄλγει ὥς κ.* "Haec in Morello corrupta, ex Regio Cod. restituta sunt." Montef. Scilicet Morell. habet *κἀντεῦθεν* (sic), *γίνεται* (ita Veron. Sav.), *συμφέρεῖ* (hoc quidem non correxit Montef.), et *ἄγει* pro *ἄλγει*.

P. 264 A. not.^h. Edebatur τῶν ψ. ἢν διαφορὰ, donec Montef. ἢν διαφορὰ dedit, notans : "Ita Reg. Editi vero ἢν διαφορὰ." Subjungit Editor Ben. 2^{dae} : "ἢν ἡ διαφορὰ [cum articulo] A.B. quod mireris in A. alias ubique cum Regio illo consentiente." Consentit etiam hoc loco, siquidem diserte testatur Collator noster, Regium istum non ἢν διαφορὰ, sed ἢν ἡ διαφορὰ habere. Ita quoque nostri omnes, si unum F. excipias, ubi legitur ἢν ἡ φορὰ. Etiam Sav. in marg. notat, ἢ. ἢν φορὰ. Post magnum illum Oratorem, qui φορὰ προδοτῶν dixit, Chrysostomus hic posuisse videtur, καὶ γὰρ πολλὴ τότε τῶν ψευδοπροφητῶν ἢν ἡ φορὰ. Similiter Tom. V. p. 332 D. πολλὴ τῶν πονηρῶν ἡ φορὰ. Tom. XI. p. 2 E. ὅση τότε ἡ φορὰ ἡ τῶν ἐναρέτων. Statim haec τοῦ διαβόλου φιλονεικοῦντος παρρησιάζονται τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος, in memoriam revocant locum plane geminum Tom. VII. p. 293 B. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ παρρησιάζησιν αἰετὴν ἀπάτην ὁ διαβόλος.

P. 264 C. lin. penult. *δεῖ γὰρ καὶ ἐπιστόφειν, οὐχὶ θεραπεύειν μόνον.* Hic *θεραπεύειν* non est *sanare*, sed *blandiri* : quod Interpretes fefellit. Vid. supra pp. 10 C. 116 A. al. Opponitur τῷ ἐπιστόφειν Tom. VII. p. 194 A. τὸ γὰρ δὴ θαναστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐ κολακεύοντες οὐδὲ θεραπεύοντες, ἀλλ' ἐπιστόφοντες, ὥσπερ τὸ ἄλλας, οὕτω ποθεινοὶ πᾶσι γεγόνασιν.

P. 265 B. not.ⁿ. Scripsimus *προενέγκη* pro vulgato *προσενέγκη*, etiam in vitiis libris, sententia ita postulante. Confusionis tam tritae vix attinet exempla proferre ; quae autem in Chrysostomi scriptis observavimus, haec sunt : Tom. X. p. 532 D. *ὅταν τις ἀντὶ τὰς εὐεργεσίας*

προφέρειν. Ita a nobis ex uno Codice editum : vulgo προσφέρειν. Tom. XI. p. 779 F. οὐδὲν οὕτω δυσωπεῖ, ὥς τὸ τὰς ἐτέρων εὐεργεσίας προσφέρειν : ubi Codd. προσφέρειν dant, probante Hemsterhusio. Correctionis egent loca Tom. III. p. 276 E. τὴν ὑγίαν ἀνεδίδοντες, τὴν ἀργίαν προσφέροντες. Tom. VIII. p. 125 B. ἀλλὰ καὶ ἀντὶ μείζονος αὐτοῖς προσφέρουσι τῆς κατηγορίας. Alter Chrysost. p. 592, 20. ἤδη δὲ τινα καὶ τῶν ἰδίων παθῶν τῇ τύχῃ προσφέρουσι.

P. 266 B. lin. 2. διὸ καὶ ἐκάστῳ. Voculam καὶ casu omisit Morellus, quem imitati sunt recentiores.

P. 267 D. lin. 2. Notandum est συνεχῶς, continua serie, cui contrarium est διεσπαρμένως. Interpretes minus apte, frequenter.

P. 268 A. lin. 2. ὁ δεῖνα γρυπὸς καὶ ὁ δεῖνα σιμός. Noster Tom. X. p. 714 D. ὥσπερ οὖν ἂν ἀθλήτας τις καταλέγῃ, ἂν τε γρυποὺς, ἂν τε σιμοὺς, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν δοκιμασίαν ταῦτα. Præiverat Plato Rep. V. p. 474 D. ὁ μὲν, ὅτι σιμός, ἐπίχαρις κληθεὶς ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν, τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν βασιλικὸν φατε εἶναι, τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων ἐμετρώτατα ἔχειν.

HOM. XXX.

Abhinc usque ad finem Homiliæ XLI. Vetus Interpres Latinus est Simon Grynaeus.

P. 270 C. not.^b. Lectionem Codicis C. minus accurate exscripsit Editor Ben. 2^{ae} h. m. εἰς γὰρ τοῦτο ἐβαπτίσθημεν ἐπὶ τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν. Vera ejus scriptura est, εἰς τοῦτο γὰρ ἐβαπτίσθημεν ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν.

P. 270 E. lin. 7. Scriptura ἔλθομεν pro ἦλθομεν est lapsus Savilii, qui etiam Morello et Benedictinis fraudi fuit. E libris, ἔλθομεν habet B. ἦλθωμεν D. Idem mox ἀπολαύωμεν dant.

P. 271 E. lin. 1. Post verba κἂν γὰρ desinit Montefalconii liber unicus, qui est Reg. 738.

P. 273 B. lin. 1. εἰ μὴ ἦν, φησὶν. φησὶν om. Montef. incuria, ut videtur.

P. 273 D. lin. 5. οὐχ ἢ εὐμορφία δέ. Montef. edidit οὐχ (sic) εὐμορφία δέ, absque articulo. Ejus successor οὐκ εὐμορφία δέ dedit. Unus nostrorum F. aut οὐχὶ εὐμορφία δέ, aut οὐχὶ ἢ εὐμορφία δέ habet.

P. 273 E. lin. 2. Ἔστωσαν ὀφθαλμοὶ λάμποντες κ. τ. ε. Cf. Tom. III. p. 403 B. τί ἐστὶ κάλλος σώματος ; Ὁφρὺς ἐκτεταμένη, ὀφθαλμοὺς μειδιῶν, παρεὶά ἐρυθραυομένη, χεῖλη φοινικίζοντα, τράχηλος ἀνεστηκώς, κόμη κραδαιομένη, δάκτυλοι εὐμήκεις, ἡλικία ἀνεστηκυῖα, λευκότης ἐπανθοῦσα.

P. 274 B. lin. 2. τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ σώματος. Articulum τὴν post εἰκόνα clam abjecit Montef.

Ibid. lin. 6. εἰσὶ τῶν ἐν γάμῳ σῶφροσι λαμπόντων φρατρίαί. Vocabulum φρατρίαί non ita urgendum, quasi tunc temporis exstitissent collegia lauplorum, qui vitam asceticam exercerent ; quae nonnullorum sententia

esse videtur. Obiter monemus, scripturam *πατρίαι* non plane contem-
nendam esse. Apud Nostrum Tom. IX. p. 320 C. etiam Editi habent,
ἡ πολλή πατρία τῶν φιλοσόφων.

P. 274 E. lin. 5. οὐκ ἂν ποτε αὐτῶν ἀκούσης. De syntaxi dictum est
ad p. 13 E.

Ibid. not. 2. ἅπερ πολλὰ τῶν πλουτούντων ποιοῦσιν. Savilius in marg.
notat *ἴσ. πλουτουσῶν*, "Legendum videtur *πλουτουσῶν*, nisi subintelligatur
τῶν πλουτούντων γυναῖκες." Montef. Codex noster A. in marg. a manu
recenti habet *πλουτουσῶν*. Idem corrector infra p. 275 A.B. in ora
libri scripsit *γινόμεναι, διακονούμεναι, αἰται et κατασκευάζουσιν*. Frustra.
Hic enim locum habet enallage generis, quod vitium latius quam Gram-
matici opinentur, sparsum esse, monuit Vir doctissimus C. A. Lobeck in
Parergis ad Phryn. p. 751. necnon in Aglaophamo p. 216 sqq. Apud
Chrysostomum Tom. VII. p. 259 D. si hodie nobis edendum esset illud
opus, probaremus scripturam Editionis primae et librorum tantum non
omnium, *τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν ἐπιτίμιασι καὶ ὑπογραφαῖς διαφθειρόντων*
(non *διαφθειρουσῶν*) *τὰ πρόσωπα γυναικῶν*. In eodem opere, Homiliae
LXXXIX. τὸ ἡθικόν sic habet: *Περὶ χρυσοφορούντων καὶ καλλωπιζομένων*
γυναικῶν. Etiam Diodorus Sic. (citatus a Dorvill. ad Charit. p. 293 Ed.
Lips.) ita locutus est: *συνακολουθεῖ δὲ πλῆθος παρθένων καὶ γυναικῶν, παιᾶ-*
νας ἄδόντων . . . καὶ . . . καθυμνούντων.

P. 275 A. lin. 8. Scriptura *ἄττα* pro *ἄττα* debetur Editori Ben. 2dae.
Apud eundem p. 275 D. lin. 6. verba *καὶ ἐπὶ τῇ τῆς ὄψεως ὥρα* casu
quodam elapsa sunt.

HOM. XXXI.

P. 278 A. not. d. οὐδὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα φύσιν. Edebatur *τὴν φύσιν*, sed
articulus in hac locutione locum non habet. Supra p. 21 A. οὐ γὰρ ἔχει
φύσιν τὰ γινόμενα. Infra p. 316 E. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοῦτο φύσιν. Lege-
batur quidem apud Greg. Nyss. de Anima (Tom. III. p. 198 B.) *ἡ ψυχὴ*
τῇ διακρίσει τῶν στοιχείων συνδιασχισθῆναι τὴν φύσιν οὐκ ἔχουσα: sed ibi
quoque articulum, jubentibus libris, expunxit Krabingerus, qui videndus
est in Annotationibus p. 210.

P. 278 B. lin. ult. *περιτίθεμεν*. "Quidam habent *ἐντίθεμεν*." Montef.
Hoc sumsit ex marg. Sav. ubi γρ. *ἐντίθεμεν*, scilicet in Ed. Veron. Sta-
tim *τάσχημονα* per crasin Montef. repugnantibus libris.

P. 278 C. not. 1. Scripturam duorum Codicum B.D. eam esse, quam
ponere voluerit Auctor, non quam re ipsa posuerit, censemus.

P. 280 B. lin. 5. *ὥς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἐν*. Structura quomodo ex-
plicari possit, non videmus. Solus tamen hic haesisse videtur Anglus.
Miramur e nullo nostrorum notatum esse, *ὥς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἐν*.

P. 280 E. not. P. Pro *ἐστεφάνου, ἐστεφάνωσε* dedit Morellus, quem
secutus est Montefalconius, uterque non monito lectore.

P. 281 B. lin. 2. Εἰ γὰρ κ. τ. εἰ. "Hic omnino mendum esse videtur: divinando vertimus." *Montef.* "Nos lacunam [post ἐκάστω] indicavimus." *Ed. Ben. 2dae.* Nos quidem nec mendum, nec lacunam hic agnoscimus.

P. 281 C. not. γ. Significavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 223 C. vocabulum συγκρατεῖν apud Chrysostomam quidem adeo nobis suspectum esse, ut ubicunque liber unus aut alter συγκροτεῖν obtulerit, hoc illi praeferendum esse censuerimus. Proinde hic ex uno, sed optimo, libro edidimus, ὅτι μέλος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ σώματος τοῦ τῶ πᾶν συγκροτούμενος: alio loco, Tom. IX. p. 653 D. cum Codd. fere omnibus posthac edituri, αὐτὸς εἶπεν, αὐτὸς ἐποίησεν, αὐτὸς συγκροτεῖ. An vero altera forma, quam nemo, quod sciamus, Grammaticorum veterum admiserit, plane damanda sit, tunc melius videbimus, cum loca quae sequuntur, Tom. XI. pp. 39 D. 78 E. 138 C. 175 B. 344 E. Tom. XII. pp. 17 D. 383 D. ad libros manu scriptos expensa fuerint.

P. 282 B. not. f. προσιώντες est conjectura Dunaei.

P. 282 C. not. l. ὁμοίως αὐτῷ συναλγεῖν h. e. ὁμοῖως αὐτῷ συναλγεῖν. Habes τὸ ὁσαύτως vulgatae lectionis; quod quidem vocabulum uncis inclusit Savilius, sed ita scriptum exstat in libris praeter F. omnibus.

P. 283 B. lin. 6. Distinguebatur, ἀλλὰ τί; καλὴ ἡ δεῖνα: et mox C. lin. 3. ἀλλὰ τί; θαυμαστὸν ἔχουσι κ. τ. εἰ.

P. 284 B. lin. 5. καθάπερ κήφην τίς ἐστὶ τοῖς ἀλλοτρίοις λυμανόμενος πόνοις. Noster Tom. IX. p. 12 C. καθάπερ κηφήν᾽ τινα ζῶντα εἰκὴ καὶ μάτην. Tom. VIII. p. 102 D. ἀλλὰ τί φασὶ πρὸς ταῦτα οἱ κηφήνων ἀλογώτεροι. "Sic omnes paene MSS. et ita legit Interpres, qui vertit *fucis stultiores*. Savil. et Morell. [cum Codd. 705 et 706 ab Editore novissimo inspectis] ἀργότεροι." *Montef.* Recte Veteres. Quis non meminerit Hesiodēi (Op. v. 301 sq.) ?

τῷ δὲ θεῷ νημεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργὸς
ζῶη, κηφήνεσσιν κοθοῦροι εἰκελὸς ὀργήν.

HOM. XXXII.

P. 286 A. not. ο. Vulgo interpungunt, ἀλλ' ὑποτάτων (vel ἀλλὰ προτάτων) τὸ προτιμότερον, καὶ τὸ καταδέσμευτον δεικνύς. Sed ὑποτάτων hic, nō fallimur, *absolute* (quod aiunt) ponitur, ut ὑποτάττει p. 286 E. *Veritas, sed alterum alteri subiiciens.* *Vetus: sed ordine* (ἀλλ' ὑποτάτων) *quid sublimius, quid humilior esset, ostendit.*

P. 288 A. lin. 1. Vocabulum τετυπῶσθαι formatur vertit *Vetus, figurata sunt* *Montef.* Infra p. 344 C. lin. 6. ἀπὸ τῶν πᾶσι δοκούντων καὶ πανταχοῦ τυπωθέντων: *Vetus, et ubique sunt impressa; Montef. quae ubique sunt in usu.* Sed τυποῦν *Nostro est praescribere, instituere, sancire;* cuius usus, cum Lexicographos fugerit, exempla afferenda sunt. Tom. IX. p. 688 B. τί γὰρ, εἰ καὶ ἀγνοεῖ αὐτός; ἀλλ' ὁ θεὸς οὕτως ἐτύπωσεν.

Ibid. p. 689 E. ὁ θεὸς γὰρ οὕτω βούλεται, ἵνα ὁ ἀρχὼν ὁ παρ' αὐτοῦ τυπωθεὶς τὴν οἰκίαν ἰσχυρὸν ἔχῃ. Tom. VI. p. 49 C. οἱ ἀφορισθέντες, φησὶν, οἱ δοκιμασθέντες, οἱ τυπωθέντες μηδὲν παθεῖν δεῖν. Tom. XI. p. 4 A. ὅτι οὐ νεώτερα τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνωθεν οὕτω τετύπωτο, οὐδ' ἐκ μεταμελείας, ἀλλ' οὕτως φρονόμητο καὶ προώριστο.

P. 288 A. not. x. Editi omnes, ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῷ ὁμοίως τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι. Sic et noster F. sed praeposito καί. Reliqua varietas haec est: ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι ἐν ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ὁμοίως τὸ σ. κ. τ. μ. A.E. ἀπὸ τοῦ (+ὁμοίως in marg. D.) ἐν τὸ σῶμα κατασκευάζειν τ. μ. concise B.D. καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ μόνον ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπὸ τοῦ μὴ ἐν πάλιν τὸ σῶμα κατασκευάζειν, ἀλλὰ πολλὰ C. qui statim subiungit τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, κ. τ. ε. Vetus: item ab eo quod aequè necessaria, item quod aequè corpus a minoribus constituatur. Si quid novandum, nullo negotio rescribere possis, ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῷ ὁμοίως (vel si durior videatur trajectio, τῷ ὁμοίως ἐν) τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι.

P. 288 E. not. h. Dunaeus coniecerat οικονομῶν propter sequens φρονόμησε. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 610 B. Mox lin. ult. probabilis est ejusdem opinio, post αἰτίους excidisse αὐτοῖς.

P. 291 B. not. g. καθήσονται ter habet a prima manu D.

P. 293 B. not. p. Locus vexatissimus, necdum, ut videtur, ita constitutus, ut pro firmo fixoque habeatur. Quod nos edidimus, praeter Ed. Veron. tuentur libri A.E. videlicet, ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ, οὐδὲν οὕτω μαθητὴν ἀποδείκνυσιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν: ubi post verba ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ, quasi denuo exorditur constructio. Non differunt Sav. Mor. Ben. nisi quod οὐδένα pro οὐδὲν exhibent, adversantibus libris. Horum varietas nunc notanda est. Itaque ἡ δὲ ἀκ. αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ἀποδείκνυσιν τοῦ θεοῦ (Χριστοῦ D.) μαθητὴν ὡς τ. ἀ. ἀ. habent B.D. ἡ δὲ ἀκ. αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλα οὕτως ἔχει δείγμα, ὡς τ. ἀ. ἀ. F. δηλῶν ὅτι καὶ ἡ ἀκολουθήσις ἐξ ἀγάπης: καὶ ὅτι οὐδὲν οὕτω μαθητὴν ἀποδείκνυσιν αὐτοῦ ὡς τ. ἀ. ἀ. C. Hujus ope locum hoc modo restituendum censet Editor novissimus: ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ ἐξ ἀγάπης, καὶ οὐδὲν οὕτω, cetera ut in Codice. Nobis quidem, recisis quae in quaque scriptura interpolatoris manum produnt, evadere videtur lectio probabilis, ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

P. 294 C. lin. 5, ὅτι μαρτυροῦ μ. τ. Pro ὅτι ὅτε exhibet Sav. lapsu operarum, de quo ipse in *Corrigendis* monuit. Frustra: nam errorem propagaverunt Mor. Ben.

P. 295 B. not. b. In Florilegio Etzelii legitur βασκανία etc. Savilius autem in Eclogis suis tacite dedit βασκανίαν etc. de suo an ex libris incertum est.

P. 296 C. lin. 5. ἐν τοῖς καιρίοις πλῆξαι. Pro καιρίοις Morellus mendose scripsit κυρίοις, cujus error in Benedictina utraque repetitus est.

P. 296 E. lin. penult. ὁ βάρβαρος ἑκείνος. Articulus male abest a Ben. utraque.

P. 297 A. lin. ult. Pro τῇ γὰρ παθούσῃ. Morellus negligenter dedit, τί γὰρ παθούσῃ. Locum emendare sibi visus est Montef. distinguendo, τί γὰρ παθούσῃ βίαν ἀγαπητὸν ἦν; τὸ ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἐνοχλοῦντος.

P. 297 C. not. p. Eandem confusionem videre est Tom. I. p. 416 E. ἀβασανίστως γὰρ καὶ ἀκούειν καὶ ἐκκαλεῖν εἰωθὺς, ἀπλῶς τὸ ἐπελθὼν ἀπανφθέγγεται. "Alii ἐγκαλεῖν." Montef.

Ibid. not. s. In vulgata lectione μετὰ θυμοῦ καὶ πολλοῦ φόβου, Dunaeus delendum censet μετὰ. Boisius vero post φόβου addi vult εἰρημένα εὐρήσει, fere ut noster C. Μεστὰ et μετὰ non raro a librariis miscentur; ut apud Nostrium Tom. VII. p. 603 D. πάντα μεστὰ (μετὰ est in L.M. et Ed. Mor.) παραχῆς. Tom. IX. λοιπὸν εἰρήνης ἦν μεστὰ (μετὰ habet Catena p. 348.) τὰ πράγματα. Cf. Jacobs. ad Ach. Tat. p. 845.

P. 298 E. lin. 2. Τὸν δὲ πρὸ τούτου κατηγοροῦντα ληστήν κ. τ. έ. "Chrysostomus eorum sententiam sequitur, qui putant utrumque latro-nem primo convicia fecisse Christo, quia unus Evangelista hoc dicere videtur: quod ego non existimo," Dun.

HOM. XXXIII.

P. 299 C. not. e. Lectio λσχυρὸς est in Codd. Versionis LXX-viralis, qui numerantur 109. 151. 248. 296. necnon in Ed. Compl. et in Const. Apost. VII. 8. (cf. II. 40).

P. 300 A. not. r. διαρρηγνύντες αὐτοὺς. Catena habet, ἀλλὰ πρὸς τὸ διαρρῆξαι τοὺς ἐνοχλοῦντας, aliter ac Interpretes ceperunt, qui σεῖσος vertunt. Ἐαυτοὺς clam recepit Editor Ben. 2^dae. Διαρρηγνύναι hic valet, indignatione rumpere, vel, ut Nostri verbis utamur, τὴν φλόγα ἀνάψαι τῶν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐκκαυμένων.

Ibid. lin. penult. Ἠθικώτερον hic lenius sonat, ut apud Plut. de Adu-lat. p. 73 F. καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ, Σὺ δὲ σὺ μεγάλῃτορι θυμῷ εἴξας ἠθικώτερον γὰρ οἶμαι τοῦ ἡδίκησας καὶ ἡσχημώσας. Noster Tom. VIII. p. 453 E. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἠθικώτερον, ὥνα μὴ πλήξῃ' ἐνταῦθα δὲ τού-ναντίου, τὸ πᾶν ἀπεκάλυψε.

P. 300 D. lin. ult. οὐδὲ ἀφίησι φῦναι τὴν ἀρχήν. Pro ἀρχήν, ἀρετὴν incaute dedit Morellus. Mendum non sustulit Montef.

P. 301 B. lin. 1. οὐδὲν ὁτιοῦν pro οὐδ' ὁτιοῦν novum videbatur Dunaeo.

Ibid. lin. 7. ἐνόμιζεν] ἐνόμισεν Sav. Alterum habent Veron. Mor. Ben. cum libris C.E. fortasse aliis.

P. 301 C. lin. 7. τοῖς παισὶ συμπελλίζοντες. Cf. Tom. V. p. 39 E. καὶ πρὸς παιδίον φθεγγόμεθα, συμπελλίζομεν, καὶ μυριάκις ὤμεν σοφοί. Tom. XI. p. 745 F. Εἰ γὰρ πατὴρ οὐχ ὅρᾳ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ συμπελλίζει τοῖς παιδίοις, καὶ τροφήν καὶ ἐδέσματα καὶ πόματα οὐχ Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι καλῶν, ἀλλὰ παιδικῇ τινι διαλέξει καὶ βαρβάρῳ, πολλῶ μᾶλλον ὁ θεός.

P. 301 D. not.^{m, n}. In Exemplari Bibliorum Graecorum Oxoniensi, Editores ad locum 1 Reg. xx. 30. haec notant: "νίε κορασίων αυτομολούντων] νιε κορασίων αυτομολουντων γυναικοτραφή 19. 108. Sic, nisi γυναικοτραφή 55. νιε κορασίου αυτομολουντος 56. νιε κορασίων αυτομολουντος γυναικοτραφή 246. νιε κορασίων αυτομολουσών Chrysost. X. 301. αυτομολούντων]+γυναικοτραφης 29. 71. 243. αυτομολουσων γυναικοτραφη 82. 93. +γυναικοτραφή (sic) marg. 121." Formam vocativī γυναικοτραφή tetigimus in Annot. ad Tom. VII. pp. 295 A. 775 B. Bekker. Anecd. p. 1190. Ιστέον δὲ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν κυρίων τῶν εἰς ἡς, εἰς οὓς ἐχόντων τὴν γενικὴν, εἰς ᾧ ποιοῦσι τὴν αἰτιατικὴν καὶ εἰς ἣ τὴν κλητικὴν. Apud Ach. Tat. p. 20, 1. Ed. Jacobs. testes fere omnes habent νυμφίε μὲν ἀτελῇ, ἱππεὺ δὲ δυστυχῇ, ubi Critici ἀτελῆς aut ἀτελές certatim corrigunt. Frequens est haec forma in titulis, notante Boeckh. Corp. Inscript. Graec. ad numeros 1148 et 1153.

P. 302 A. lin. 5. νέφ συμπράττειν εἰς ἐρωμένην. De voce ἐρωμένη articulo carente diximus in Annot. ad Tom. VII. p. 794 B. καὶ γὰρ εἴ τις συμπλέκοιτο [κόρη] ἐρωμένη: ubi κόρη delendum videtur. Heliod. Aethiop. p. 123. ὥς εὐγνώμονι ἐρωμένη συμπέπλεξαι. Babrius ap. Bentl. Dissert. Aesop. p. 7. ἀνὴρ μεσοπόλιος δὴ ἐρωμένης εἶχεν. Schol. Clem. Alex. p. 115, Ed. Klotz. εἰς τὸ Φρύνης τῆς ἐταίρας εἶδος, ἐρωμένης αὐτῇ, τὴν Ἀφροδίτην διαγλύψαντα. Ceterum de hoc vocabulo docte egit H. Steph. in Thesaurο L. G. s. v. Ἑταῖρα.

P. 303 A. not.^m. εἰ ante παραιτοῖτο delendum censuit Dunaens.

P. 304 B. not.¹. Pro συστήναι stat locus simillimus Tom. IX. p. 502 E. αὕτη δὲ οὐδὲ συστήναι τὴν ὀργὴν ἀφίησι τὴν ἀρχήν.

P. 306 D. lin. 3. σὲ δὲ ἐν ἀπεχθείᾳ] σὲ δὲ ἐν ἀπιστίᾳ τε καὶ ἀπεχθείᾳ habet Floril. p. 25.

P. 307 D. lin. 4. διαβέβληνται πρὸς τὸ δόγμα h. e. male affecti sunt; plane ut Plut. in Coriolano p. 219 D. τοιούτων ἀναπιμπλάμενος λόγων ὁ δῆμος οὐτὲ τῷ καταλόγῳ προσήει τῶν ὑπάτων, πρὸς τε τὴν ἀποικίαν διεβέβλητο.

P. 308 C. lin. penult. προστίθει imperativum est, ut supra p. 306 C. Interpretes pro indicativo habent, quasi scriptum esset προστιθεῖ.

P. 309 A. not.^x. ἐκ τῆς βίβλου, absente σου. Ita hunc locum citat Noster Tom. II. pp. 453 B. 466 C. Tom. VII. p. 567 E.

HOM. XXXIV.

P. 309 E. lin. 6. Pro σπουδάζων, σπεύδων est in Veron. Utrumque abesse possit. Cf. Var. Lect. ad pp. 133 D. 550 D.

P. 310 C. not.¹. οὐκ ὀφείλοντας. "Legendum putat Sav. οὐ θέλοντας, et sic legit Vetus Interpres," Montef. Lenius remedium est οὐ φιλοῦντας. Unus ὀφείλοντας sine negatione. Miscentur φιλεῖν et ὀφείλειν supra p. 289 E.

P. 310 D. lin. 1. πρὸς τοὺς ὑβρίζομένους, *adversus contumeliosos* Vet. *adversus eos qui contumeliam inferunt* Montef. Mox πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύομένους, *adversus eos qui insidiantur* Hervet. *adversus eos qui insidias parant* Montef. Contra Vetus: *ad solatium circumventis et oppressis*. Utrumque participium, ut semper in his verbis, passive sumendum. Semel quidem legitur apud Nostrum, Tom. II. p. 487 C. ὅσω γὰρ ἂν ὑβρίζηται καὶ λακτίζη χαλεπῶς ὁ κάμνων, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν ἔλεει, sed mendose, ut videtur, pro ὑβρίζει τε.

P. 312 B. lin. 5. προσθήσει pro προθήσει est vitium Morelli, quod etiam in Benedictinam utramque irrepsit.

P. 313 C. not. z. Verba τῷ ἐκείνῳ διαβαίνειν vertit Vetus, *quia trans-eunt illuc, haec durant*, contra usum vocabuli. Confusio inter ἐκὰ ἐκείνος late patet. Vid. Var. Lect. ad Tom. VII. pp. 196 D. 499 B. Tom. IX. p. 453 D. Tom. X. p. 363 D.

P. 315 B. lin. 6. Pro εἰς αὐτὴν φιλίας, τῆς εἰς αὐτὴν φιλίας, casu an ex mero arbitrio, perperam dedit Montef.

P. 316 B. lin. 5. ἰστὸς γὰρ καὶ ἡλακότη τῆς γυναικός. Adumbratum ad Hom. Od. A. 358. Statim, quod serius vidimus, haec, αὐτὸς γὰρ ἔδωκε [τῇ] γυναικὶ ὑφάσματος σοφίαν, leguntur in Versione Graeca libri Jobi (xxxviii. 36.) ubi articulus abest.

P. 316 E. lin. 6. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ταῦτα φύσιν. Sic Veron. Sav. et libri omnes. Perperam legitur apud Morell. et Benedictinam utramque, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ταῦτα φύσις. Cf. Annot. ad p. 278 A.

P. 317 D. lin. 7. ἐγέλασα πλατὺν γέλωτα. Noster Tom. II. p. 318 A. εἰ γὰρ ἡσθάνοντο, οὐκ ἂν πλατὺν γέλωτα ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἠφίεσαν. Athenag. de Resur. Mort. p. 255. δίκης δὲ ἀπειλή, γέλως πλατύς. Cyril. Alex. Hom. Pasch. XIX. p. 255. ἥθει πλατὺ κατὰ πάντων γελῶντα τὸν Σατανάν. Apud Plat. Epist. III. p. 319 B. εἶπες δὲ μάλ' ἀπλάστως γελῶν, Jacobsius (ad Ach. Tat. p. 606) dubitanter corrigit μάλα πλατέως. Plura dabit Lobeck. ad Herodian. p. 473.

P. 318 B. lin. 2. παρὰ ὑπόκρισιν μόνην ἀναγνώσεως. Vox rhetorica ὑπόκρισις Latine sonat *pronuntiatio*, h. e. moderatio vocis et corporis in agendo. Minus definite Interpretes, *ex sola lectionis simulata actione* (Hervet.) *ex ratione sola lectionis* (Montef.)

P. 319 C. lin. 7. μὴ κτήσασθε, pro μὴ κτήσησθε, est lapsus Morelli, a Montefalconio praetermissus.

P. 320 A. not. h. ἦν ποτε] Sic C.E. fortasse alii, cum Bibliis. Ededatur ἦν ποτε.

HOM. XXXV.

P. 323 A. not. η. "ὡν οὐκ ἀκούετε (pro ὡν ἀκούσαντες) A.B. negatione contra scriptoris mentem inserta." Editor Ben. 2dae. Non ita; siquidem ἀκούει hic valet *intelligere*, ut supra p. 322 A. Vetus; *nullum ex his, quae non intelligitis, fructum facientes abibilis, credo*.

P. 323 C. not.*. Edebatur καὶ ποτὲ μὲν εἰς παράταξιν ἐξάγει· κἀν μὴ τοῦτο τις εἰδῇ κ. τ. ε. manca sententia. Post ἐξάγει C. addit, ποτὲ δὲ ἀνακαλείται, F. autem ποτὲ δὲ ἐπανάγει. Obviae quidem sunt locutiones, ἀνακαλείσθαι τῇ σάλπιγγι τοὺς μαχομένους, ἀνακλητικὸν ἄσαι vel σημῆναι etc. Sed non minus proprium vocabulum, quod propter criticas rationes praeferendum videbatur, ἐπανάγειν. Xenoph. Cyrop. IV. 1. 3. ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν . . . αὐτὸς τε ἐπανῆγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλᾳ ἐπισπερχὼς παρηγγύα· ὥστ' ἐφθασεν ἕξω βελέων τὴν τάξιν ποιήσας. Vetus dat : nunc ad praelium, nunc e praelio vocant.

P. 324 D. lin. ult. οὐ γὰρ μόνον οὐ διαβάλλειν χρὴ temere, ut solet, edidit Montef.

P. 325 D. not.*. πρὸς τὴν σπάρτον τὸν λίθον ἄγει, Doricum est adagium, quod ex Basilio M. Tom. II. p. 176 D. discimus : Εὐθύς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων, καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσήκει, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγοντας. Etiam Greg. Naz. Epist. CXXX. Dorica dialecto proverbium effert.

P. 326 E. not.*. Cf. Var. Leet. ad p. 374 D. De locutione τῷ διαβολῇ τὴν οἰκίαν προπίνειν σωτηρίαν diximus in Annot. ad p. 106 C.

P. 327 C. lin. 1. ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν τὰ αὐτοῦ κατεπόντιζεν ἅπαντα. Aristippus notatur. Vid. Diog. Laert. in Vita ejus, IV. (77). Cic. de Invent. II. 58. et pecuniam in mare dejicere, inutile ; at non eo consilio quo Aristippus dejecit. Rem aliter tradit Horat. Sat. II. 3, 100.

Ibid. lin. 3. ὁ δὲ μηλόβοτον τὴν αὐτοῦ χώραν πᾶσαν ἀνῆκεν. "Democritum, ni fallor, notat. Horatius Epist. I. 12, 12.

Miramur, si Democriti pecus edit agellos

Cultraque, dum peregre est animus sine corpore velox.

Quod ex Aristophane sumsit, cujus est, ὁ νοῦς ἀποδημεῖ." Dun. De Anaxagora hoc narrat Plut. Tom. II. p. 831 E. necnon in Pericle, Tom. I. p. 162 B. εἶγε καὶ τὴν οἰκίαν ἐκείνος ἐξέλεπε, καὶ τὴν χώραν ἀφῆκεν ἀργὴν καὶ μηλόβοτον ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ μεγαλοφροσύνης. Sed tertium philosophum hic innuit Noster, quem diserte nominat Tom. I. p. 346 B. τὸν Κράτητα τὸν μηλόβοτον ἀνέντα τὴν χώραν. Consentit Greg. Nazian. in Stelit. p. 38, Ed. Montac. μέγας ὕμν' ὁ Κράτης· καὶ γὰρ οὕτως φιλόσοφον τὸ μηλόβοτον ἀφεισθῆναι τὴν οὐσίαν.

P. 328 A. not.*. Viperæ qua ratione ungues tribuerit Noster, ipse viderit. Nam de lectione θυξιν, non ὀδοῦσαν, satis constat. Alioquin fortasse διεσθίει vel διατρώγει dixisset, plane ut Tom. VII. p. 150 D. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ θηρίον διαφθεῖρον τὴν ὀδίνουσαν, καὶ διατρώγον τὴν γαστέρα αὐτῆς, οὕτω λέγεται προΐεναι εἰς φῶς.

P. 328 E. lin. 7. "Καὶ ἡνίκα δὲ ἔπεμπε μνηστευσάμενος τῷ παιδί, οὐδὲν ἐκέλευσε μέγα π. α. κ. λ. εἰπεῖν, ἀλλ' ἀπλῶς α. τ. ν. Ita quidem Montef. bene per se, modo ne, quod veremur, verba τῷ παιδί transposuerit sola

fide Interpretis, *uxorem filio ambiturus*. Nam A.B. cum Edd. Commel. et Savil. habent *μνηστευόμενος, οὐδέν . . . εἰπεῖν τῷ παιδί*. Unde Dunaeus conj. *τῇ παιδί*, i. e. Rebeccae, probante Savilio. Scilicet neuter eorum viderat *τῷ παιδί* dictum esse de seniore servo Abrahæ." *Editor Ben. 2dae*. Viderat Interpres *vetus*, vertens, *Jam servum procacum mittens*.

P. 329 A. not. P. *Κομφὸς*, proprie de vestitu et habitu corporis, *venustus, bellus, elegans*. Aristoph. Vesp. 1317.

ἐπὶ τῷ κομφῷ, καὶ κομφὸς εἶναι προσποιεῖς;

Ceterum ad sensum vix hilum distat, utrum *οὐδένα ἔ. κόμπων* an *οὐδέν ἔ. κομφὸν* legas. Utrumque conjungit Chrysost. Tom. XI. p. 637 A. *Τίνα λόγον δέ φησιν; Οὐ τὸν κομπῶδη, οὐδὲ τὸν τὴν κομφείαν ἔχοντα τὴν ἕξωθεν*.

P. 329 C. lin. 2. *εἰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ*. Sic Veron. Sav. Mor. cum libris omnibus. *εἰ τὰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ* tacite innovavit Montef.

P. 330 E. not. r. "Eclog. *ἐκένουν*, loco *ἐκίνουν*, quod non displicet. Atque ita videtur legisse Isidorus Pelus. Lib. II. Ep. 146. ubi totum hunc locum fere ad verbum expressit: *τότε μὲν γὰρ, εἰ συνέβη εἰς τὸ ταμείον εἰσελθεῖν, τὰ κιβώτια κενώσαντες, τοῦ σώματος ἂν ἀπέσχωτο. Κενεῖν est loco movere, auferre [mox ait κινεῖσιν αὐτὸ καὶ περιστρέφουσιν]: κενεῖν est vacua facere, quæ intus sunt rapere et auferre."* *Matth.* Sed longo Nostri usu edocti sumus, vocabulum *κενοῦν* ab eo poni solitum esse cum notione *sponte effundendi, elargiendi* sua, potius quam *evacuandi* et *diripiendi* aliena. Vid. pp. 75 D. 79 A. 375 B. 560 A. 575 B. Tom. VII. p. 631 A.C. Tom. VIII. p. 235 B.C. Tom. IX. p. 491 A. Tom. XI. p. 768 D.

P. 331 C. not. a. Etiam Isidorus *παρ' αὐτῆς* habet, notante Matthæio. Sed probum est *περὶ αὐτήν*, ut *σωφρονεῖν περὶ τοὺς θεοὺς* et similia.

P. 332 B. lin. 4. *οἱ τοὺς τοιοῦτους τιθέντες ἀγῶνας*. "Proposuerat dicere de miserrima conditione eorum, qui in ludis cum feris pugnant; subito autem transit ad eos, qui ejusmodi certamina instituunt. Ergo subjectum mutavit. Malim ergo totum hoc, *οἱ τ. τ. τιθέντες ἀγῶνας*, ut ineptam explicationem vocabuli *φιλάττουσι*, tollere. *Φιλάττουσι* refero ad ipsos *θηριομάχους*, qui istiusmodi feras custodiunt et alunt, ut praesto sint, si quis opulentior ejusmodi spectaculum populo exhibere velit." *Matth.* Prior V. D. sententia verior videtur. Nam ipsos *θηριομάχους* non audere ad bestias, quibuscum mox depugnaturi sint, accedere, nimis absurdum est. Litem dirimunt verba, quæ propter homoeoteleuton exciderant, *ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες*; quæque praeter Codicem Monacensem etiam in Versione Syra longe antiquissima exstare, testificari possumus.

HOM. XXXVI.

P. 333 A. lin. 1. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀφελείᾳ καὶ τὴν ἄνοιαν. Ita Montef. copula ante τὴν ἄνοιαν inuitis libris invecta.

P. 333 B. lin. 6. ἐν τῷ γὰρ νόμῳ γέγραπται Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 333 E. lin. 3. καὶ εἰ ἡ προφητεία. Articulus desideratur in Ben. utraque.

P. 334 B. not.^w. Fortasse distinguendum: ἀλλ', οὐκ ἔστιν εἰς σημεῖον, ὥς ἡ γλῶττα, ἀνωφελές· δηλονότι οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις τι χρήσιμον ἡ γλῶττα. Vetus vertit: *sed signum inutile esse, quale linguae sit, negat. Scilicet nec lingua quidem incredulis confert.* Ad structuram conferri potest Tom. X. p. 592 A. ut nos edidimus.

P. 336 A. lin. 1. οἰκονομεῖν τὰ τῶν πλησίων. Vetus οἰκοδομεῖν vertit, male. Οἰκονομεῖν est *dextre, molliter tractare*, Gallice, *ménager*. Tom. VIII. p. 176 D. οἰκονομῶν δὲ τὰ ἀνθρώπινα, οὗτε τὰ θεῖα συσκιάζεσθαι ἠφίει. Ibid. p. 288 A. οὕτω γὰρ ἐχρῆν, ὅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς τὰ πράγματα οἰκονομεῖν.

Ibid. lin. 5. πρότερος pro πρότερον est lapsus Morelli, ut videtur; quem incaute imitatus est Montef.

Ibid. not.^b. Cf. Tom. X. p. 445 C. εἶδες πάλιν αὐτοῦ τὸ συνηθὲς θεώρημα;

P. 336 C. not.^h. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 444 D.

P. 337 E. not.^z. Constructio νομοθετεῖν (q. d. νόμον τιθεῖς) τοῦ ποιεῖν τι exstat in Synopsi Scrip. Sacr. quae Nostro vulgo tribuitur, Tom. VI. p. 327 D. τότε καὶ τῶν ἐπὶ τὰ ἡμερῶν τῶν ἀξύμων αὐτοῖς νομοθετεῖ.

P. 339 B. not.^s. "Post ἀγίων addunt nonnulli διδάσκω. Ita Mosq. 2, bis. Alter Codex Chrysost. 7, primo loco habet διδάσκω, altero διατάσσομαι. (Cf. 1 Cor. vii. 17). En, ut rursus vulgata Versio Latina Chrysostomum sequatur! . . . Valde probo conjecturam Millii, qui haec ex 1 Cor. iv. 17 huc translata censet. Ejus conjecturam firmat Chrysost. Hom. XXXVII. p. 344 D. Nam ibi utrumque locum jungit, omisso altero in loco διδάσκω. Adde Hom. XLIII. p. 400 E." *Matth.* ad loc.

P. 340 B. not.^p. Edebatur, Εἰρήνην καὶ νῦν πᾶσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προσεστὼς ἐπέυχεται, ὥς εἰς π. ο. εἰσιών. Pro καὶ νῦν (omissum a C.) solus A. ex corr. recenti habet κοινῇ. Mox autem, post ἐπέυχεται, libri omnes καὶ νῦν addunt. Quod recepimus, illud graviter testatur locus Nostri Tom. VII. p. 373 B. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ προσεστὼς διδωσιν εἰρήνην . . . Διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πᾶσι τὴν εἰρήνην ἐπιλέγοντες εἰσιόντες εὐθὺς.

P. 340 C. lin. 3. Τότε καὶ αἱ οἰκίαι ἐκκλησίας ἦσαν. Cf. Tom. VII. p. 374 C.

P. 340 D. lin. 6. Scripsimus βασιλεία θεοῦ pro βασιλείᾳ θ. etiam inuitis libris. Vetus, *regia coeli*.

P. 340 D. lin. 7. τὸν οὐρανὸν διαστείλας. Haec non interpretatus est Montef. Vertas: *coelum quasi velum diducens*. Plut. Tom. II. p. 182 D. τῇ βακτηρίᾳ τὴν σκηνὴν διαστείλας. Ibid. p. 471 A. ἀλλ' ἀνακαλύψας καὶ διαστείλας, ὥσπερ ἀνθηρὸν παραπέτασμα, τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐντὸς γενοῦ. Non multum distat ἀναστελλεῖν, infra E. lin. ult. Tom. V. p. 237 B. οἱ γὰρ τὰ παραπέτασματα μὴ ἀναστειλαντες, αὐτοὶ πλείονα τὴν ἐξουσίαν τοῖς κρυπτομένοις δεδώκασιν.

Ibid. lin. ult. καὶ τὸν πατέρα εἶδες. De syntaxi monuimus ad Tom. X. p. 581 C.

P. 341 A. not. g. Vulgatum πορνευομένης γυναικὸς καὶ ἀσχημονούσης vertit Vetus, *muliere turpiter in omnium conspectu se prostituente*. Aliud est, πορνευομένης γυναικὸς ἀσχημονούσης, nempe, *meretrice se nudam exhibente*. Hoc enim proprie dicitur ἀσχημονεῖν. Noster de eodem flagitio Tom. VII. p. 101 A. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο εἶπης, ὅτι πόρνη ἐστὶν ἡ γυμνουμένη . . . εἰ γὰρ οὐδὲν ἄποπον τοῦτο, τίνας ἔνεκεν ἐπ' ἀγορᾶς ἂν ἴδης τοῦτο γινόμενον, καὶ αὐτὸς ἀποπηδᾷς, καὶ τὴν ἀσχημονοῦσαν ἐλαύνεις; Ibid. p. 99 A. ἀλλὰ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, τῶν πορνευομένων γυναικῶν, τῶν εἰς τοῦτο ἐξυρηνμένων ἀνδρῶν.

P. 341 D. not. 5. καὶ ἂν τε πειράν (leg. πειρᾶν) τις βούληται γυναικα καὶ διαφθεῖρειν. Sic F. optime. Edebatur καὶ ἂν τε πειράται τις ἡ βούληται γυναικα διαφθεῖρειν. De locutione πειρᾶν τινα diximus ad p. 159 D.

P. 342 A. lin. 3. καὶ τοὺς ἐπικειστέρους ἐκκρούετε. Vetus: *si quid hic bonae frugis est, exploditur: Montef. et mitiores expellitis*. Quid sit ἐκκρούειν, declarant sequentia, ταῖς ὑμετέραις φλυαρίαις ἐνοχλοῦντες πάντοθεν: videlicet, *interpellare, distrahere, molestias facessere*. Sic Tom. IV. p. 301 B. τότε (inter precandum) μάλιστα ἐφίσταται (ὁ διάβολος) καὶ πάντα ποιεῖ καὶ μηχανᾶται, ὥστε ἐκκρούσαι ἡμᾶς, καὶ εἰς ῥθυμίαν ἐμβαλεῖν. Tom. IX. p. 140 D. Οὐχ ὁρᾷς πῶς, ὅταν βουλόμεθα περὶ τινων ἀναγκαίων διαλεχθῆναι, τόπους θορύβου καθαρὸς παρατηροῦμεν, ἔνθα ἡσυχία, ἔνθα γαλήνη, ἵνα μὴ ἐκκρούωμεθα; Εἰ δὲ ὁ ἔξωθεν ἐκκρούει θόρυβος, πολλὰ μᾶλλον ἢ ἐνδον παραχῇ.

P. 342 B. lin. 7. Ὑπαναγνώσκειν, *praelegere*, de publica Scripturarum lectione ponit Noster Tom. III. p. 110 A. τῶν Πράξεων τῶν ἀποστολικῶν ἡμῖν ὑπαναγινωσκομένων. Greg. Naz. Stelit. p. 14. Ed. Montac. ὥστε καὶ τὰς θείους ὑπαναγινώσκειν τῷ λαῷ βίβλους.

P. 342 D. lin. 1. καὶ πάντες ὑπηχώσω. "Ὑπηχεῖν, ὑπακοῦν, et ὑποψάλλειν [supra p. 340 B.] dicebatur populus, cum vel diacono vel sacerdotibus vel clericis praecincentibus succinebat, vel recitantibus respondebat; ὑπακοή vero, illud ipsum quod respondebatur." Montef. (Tom. V. p. 129 sq.) Noster Tom. VII. p. 158 C. ἀλλ' ἂν δύο ψαλμοὺς ἢ τρεῖς ὑπηχήσαντες, καὶ τὰς συνηθείς εὐχὰς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ποιούμενοι διαλυθῇτε, νομίξετε ἄρκειν τοῦτο εἰς σωτηρίαν ἡμῖν. Tom. III. p. 131 B. καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς μέτρον ἄγοντες, ἦν ἅπαντες ὑπεψάλαμεν τήμερον: et saepius in eadem Homilia. Ibid. p. 317 B. τὸν μὲν γὰρ στίχον οἱ πατέρες, αἵτε

ἦχον ὄντα καὶ τι ὑψηλὸν ἔχοντα δόγμα, τὸ πλῆθος ὑπηγεῖν ἐνομοθέτησαν, ἐπειδὴ τὸν ἅπαντα ἡγνόνουν ψαλμόν. Tom. XI. p. 795 B. (in spurio opere) καὶ πάντες ὑπήκουσαν (alii ὑπήκουον) τὸ Ἀλληλοῦια. Athanasius Apologia de fuga sua p. 334 (citatus a Montef. u. s.) καθεσθéis ἐπὶ τοῦ θρόνου, προέτρεπον τὸν μὲν διάκονον ἀναγινώσκειν ψαλμόν· τοὺς δὲ λαοὺς ὑπακούειν, Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

HOM. XXXVII.

P. 344 C. lin. 6. πανταχοῦ τυπωθέντων. Vid. Annot. ad p. 288 A. lin. 1.

P. 346 C. lin. 2. τοῦ θυραυλοῦντος πρὸ τῶν πορνικῶν οἰκημάτων. De vocabulo θυραυλεῖν legendus Kulink. ad Tim. p. 144.

P. 347 A. not. x. ὑψηλότερα . . . πετόμενον. Simile est ἀπέραντα πέτασθαι infra p. 361 B. In eadem locutione Tom. VII. p. 651 C. ὑψηλότερα habent duo Codices H.L. quos fere in textu constituendo auctores habuimus. Sed totus locus cum nostro conferendus. Ποῖον ὄρνιν ὑψηλότερον πέτεσθαι φαίμεν ἄν; τὸν τῶν χειρῶν καὶ τῶν καλάμων τοῦ θηρατοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ τὸν μηδὲ καλάμου ἀφίεντα δεηθῆναι τὸν θηρατὴν, ἐκ τοῦ χαμαὶ πέτεσθαι, καὶ μὴ δύνασθαι μετεωρίζεσθαι ποτε;

P. 347 B. lin. ult. θαυμάζονται pro θαυμάσσονται prave excusum in Mor. et Ben. utraque.

P. 347 C. not. b. χειρωθὲν cicurem vertit Vet. Cf. Tom. III. p. 566 A. καὶ καθάπερ τις θηρευτὴς δεινὸς, δυσάλωτον μέλλον χειροῦσθαι ζῶον, ἅπαντα κινεῖ τῆς τέχνης τὰ ὄργανα.

P. 347 D. lin. 1. ἐπὶ κεφαλῆς ὠθούμενον, in capite pulsatum vertit Montef. in caput praecipitari Vetus. Hoc verum. Frequens est formula ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖν, de qua legendus Valck. ad Herod. VII. 136. Noster Tom. VII. p. 673 A. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ καὶ κατὰ κρημνῶν φέρει. Rarior, ut videtur, ἐπὶ κεφαλῆς. Tom. VI. p. 135 C. οὐ δημίων αὐτὸν ἐλκόντων, ἀλλ' αὐτῆς τῆς λέπρας ἀντὶ δημίων ἐπὶ κεφαλὴν (alii κεφαλῆς) ὠθούσης.

Ibid. lin. 4. τὰς ἀπὸ ψυχῆς. Paullo obscurius dictum. Vetus vertit, ex ingenio muliebri. Fortasse, ex indole cuiusque; et hic quidem in sinistram partem, de ingenio levi et inconstante.

P. 348 A. not. f. Lectio librorum omnium ἀνακήρυξις glossema olet. Phavorinus: Ἀναρρήσεως, ἀνακηρύξεως ἀνάρρησιν, τὴν τελευταίην ἀνάρρησιν, στέφανος, ἢ ἀνακήρυξις, πρὸρρησις, προαγόρευσις. Στέφανοι καὶ ἀναρρήσεις junxit Noster Tom. II. p. 548 C.

Ibid. not. g. Vulgarem lectionem οὐ δύναται in suo habuit Vetus, vertens, continens autem voluptatem habere ne potest quidem. Etiam Dunaeus supplet ἔχειν τινα ἡδονήν. Sed certo certius est ὀδυνᾶται, quod nobis quoque olim in mentem venerat.

HOM. XXXVIII.

P. 350 B. lin. penult. μετὰ μικρὸν pro κατὰ μ. mendose dedit Morel-lus, quod Benedictinis quoque fraudi fuit.

P. 351 B. lin. penult. ὁ καὶ εὐηγγελισάμεν invitis libris ediderunt Mor. Ben.

P. 352 E. lin. 7. τοῖς οἰκείοις ἀλίσκεται πτέροις. Proverbii satis triti originem sensumque declaravit *Animadversor* ad Athen. p. 813 (ubi hunc ipsum locum adduxit) alii quos memorat *Porson*. ad Eurip. Med. v. 139. Matthaeius (N.E. p. 218) citat Philo. Jud. p. 737 A. τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἀλίσκόμενα, φησὶν ὁ τραγικός. Heliodor. Aethiop. p. 55. τοῖς ἐμοῖς, τὸ τοῦ λόγου, κατ' ἐμοῦ κέχρηται πτεροῖς. Adde Chrys. Tom. II. p. 710 A. τοῖς γὰρ ὅπλοις τοῖς σοῖς σε χειροῦμαι, καὶ τοῖς σοῖς πτεροῖς περιγίνομαί σου. Sed nemo omnium, quod sciamus, animadvertit, vocabulum πτερὰ, etiam remoto proverbio, eodem plane modo quo δίκτυα a Nostro adhiberi solitum esse. Hujus usus exempla paullo fusius ponenda sunt. Tom. I. p. 249 D. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ οἴκοι τὸ δέλεαρ κατακρύπτουσι, σὺ δὲ πανταχοῦ περιφέρεις τὴν παγίδα, καὶ ἀναπετάσασα τῆς ἡδονῆς τὰ πτερὰ περιμάγεις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Tom. II. p. 146 E. Καὶ ἐν τρύπον οἱ θηραταὶ τὰ δίκτυα ἀναπετάσαντες, τὰ ἄγρια τῶν ζώων ἐμβάλλειν ἐπιχειροῦσιν. . . οὕτω δὴ καὶ αὐταί, ἐπειδὴν τὰ πτερὰ τῆς ἀσελγείας πάντοθεν ἀναπετάσῃσι. . . εἴτα τοὺς ἐνυπὼν ἐραστὰς ἐμβάλωσι καὶ καταδήσωσιν, οὐ πρότερον ἀφίστανται κ. τ. έ. Tom. III. p. 546 C. πανταχοῦθεν ἀναπεταννύσαι τῆς ἡδονῆς τὰ πτερὰ. (Ibid. p. 563 D. τὰ δίκτυα ἃ πανταχοῦθεν ἀνέπετασεν.) Ibid. p. 566 B. καὶ τὰ πτερὰ τῆς ἡδονῆς πάντοθεν ἀναπετάσασα, ὥσπερ ἐν μέσοις δικτύοις λοιπὸν ἔχουσα τὸν νέον, ἐπεισέρχεται. Tom. VI. p. 44 D. καὶ τὰς τρίχας δὲ στρεβλοῦσαι, τὰ πτερὰ τῆς τοιαύτης ἀπάτης πάντοθεν ἐτάνον. Hic tandem aliquid animadversionis dedit Savilius notans: "Lege περιπετάσματα, inquit Interpres, seu quis alius ad oram libri Lutetiae anno 1588 excusi: quam vere nescio; neque enim convenire videtur. Boisius πτερὰ retinet; est enim, inquit ille, elegans allusio ad pennas pavonis erectas et expansas." Ultimum exemplum sit Tom. VII. p. 838 C. οὐκ ἂν ῥαδίως εἴλω τοῖς τῆς πορνείας πτεροῖς: ubi demum proverbium ἀνακίπτει. Sed haec obiter.

P. 353 A. lin. 2. τῆς σαρκὸς εἶναι φημι. Pro φημι, φησι mendose legitur in Ben. utraque.

P. 354 A. lin. penult. τὸ αὐτὸ ποιεῖ] οὐ τὸ αὐτὸ ποιεῖ Veron. et Interpp. οὐ om. Sav. Mor. cum nostris omnibus. Negativam tacite revocavit Montef.

P. 354 E. lin. 5. Editi habent ὥσπερ εἰ τῷ ἐκτρώματι, invitis, ut videtur, libris. "Si vera haec est lectio (τῷ), mendosi sunt omnes Graeci Codices [Novi Testamenti] quos vidi." Dun.

P. 355 D. lin. ult. ἐπεὶ κὰν ἔσχατον ἐκάλεσε. Vetus: nam ullimus vocatus sit licet. De constructione vid. Annot. ad Tom. X. p. 581 C.

P. 356 A. lin. 4. οὐ μικράν συντελοῦσαν. Sav. marg. ἴσ. μικρόν. Recte, ut videtur : sed a libris nihil notatum habemus.

P. 356 B. lin. 7. ἡλάττωτο Veron. Sav. ἡλάττωται Mor. Ben. utraque. Illud est in libris.

P. 356 C. not.^e. τοῖναντίον ἠβούλετο ποιεῖν Veron. Sic F. et ante corr. A. τοῖναντίον ἐβούλετο ποιεῖν E. τοῖναντίον ἐχρῆν ποιεῖν C. τοῖναντίον ἡ βούλεται ποιεῖ ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. Noster Tom. IV. p. 471 E. (φθόνος) τὸ ἐναντίον ἡ βούλεται τὸν φθονοῦμενον διατίθησι.

P. 361 C. not.^k. “διατρίψαι. Immo, ut Dunaeus conjecit, ἐνδιατρίψαι. Syllaba *ἐν* absorpta est per ultimam syllabam vocabuli ἡναγκάσθημεν.” *Matth.* N.E. p. 250. Vide Chrys. Tom. VII. pp. 6 C. 558 E. Tom. X. p. 555 A. [Pseudo-] Chrysost. Homiliae V. p. 8. ed. Becher. Lips. 1839. Τί καθ’ ἕκαστον μέλος ἐνδιατρίβω ; Φθορὰ σκώληκες ἅπαν τὸ σῶμα καθάπερ πολέμοι τινες συμμερίζονται. Corrige : Τί τῇ καθ’ ἕ. μ. ἐνδιατρίβω φθορᾷ ; Σκώληκες κ. τ. ἐ. Verbum compositum pro simplici e libris restituit *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 791.

HOM. XXXIX.

P. 362 C. not.^a. “διαφέρομεν. Alius [h.e. Sav. marg.] διαφέρομαι, quam lectionem mavult A. Dunaeus in notis Savilianis. Puto utramque quadrare.” *Montef.* Immo, unice quadrat διαφέρομαι. Veritas, non *contendo*, vel cum Dunaeo, *per me licet*. Noster Tom. I. p. 59 E. οἱ γὰρ ἐπάρatoi καὶ λυμεῶνες καὶ πλάνοι λεγέτω γὰρ δὴ ταῦτα, οὐ διοίσομαι. Dio Chrys. p. 375. 30. αὐτοὶ δὲ παντελῶς ἔξω τῆς ἀρμονίας τῆς κατὰ φύσιν γιγνώμενοι, καὶ σφόδρα ἀμοῖσως ἔχοντες, οὐδὲν διαφέρεσθε.

P. 362 D. lin. 7. οὐ γὰρ λάθρα οὐδὲ ἐν παραβύστω. Sic Tom. III. p. 504 A. καὶ τὴν μὲν ἀνάστασιν λάθρα καὶ ἐν π. πεποίηκεν. Tom. IX. p. 65 D. οὐκ ἐν π. γὰρ αὐτὸ που ἐργάζονται, ἡ καὶ λανθανόντως. Tom. XII. p. 290 D. πότε ταῦτα λέγεται ; ἄρα ἐν γωνίᾳ ; ἄρα ἐν παραβύστῳ ; Auctor locutionis est Demosth. c. Timocr. p. 715, 21 : ubi vid. Interpp.

P. 363 D. lin. 6. Εἶδες τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν Παύλου τὴν ἄμαχον ; Sic Tom. X. p. 427 D. Εἶδες πάλιν Παύλου τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν ; ἀφ’ ὧν ἐθορυβούντο, ἀπὸ τούτων αὐτοὺς παραμυθεῖται.

P. 365 D. lin. 2. τὸ δὲ ὑμέτερον] τὸ δὲ ἡμέτερον Veron. Correxerunt Sav. ex libro suo, quocum conspirant nostri omnes. Alterum tamen revocavit Editor novissimus. Sed τὸ ὑμέτερον h.l. de *ratione adversariorum* intelligendum videtur. Contra lin. 4. τὸ ἡμέτερον (q.d. τὸ ἀνθρώπινον) firmiter tenemus.

P. 365 E. not.^x. Lectio Regii C. est πάντα γὰρ δεῖ φανερωθῆναι, non πάντα δὴ φανερωθῆναι, ut ab Editore Ben. 2^{dae} citatur.

P. 366 E. not.^p. Legebatur et distinguebatur, αὐτὸν καὶ ἀνομαχέσασθαι δεῖ τὴν καταβληθεῖσαν φύσιν, αὐτὸν καὶ νικῆσαι. Nobiscum facit

Vetus: *non alium quam qui victus est, instaurare bellum, non aliam quam prostratam naturam recuperare victoriam posse.*

P. 367 D. lin. 5. διώκει] Sic Sav. et Catena. διώκει Veron. Mor. et Ben. utraque: *persequitur* Vetus, Hervet. et Montef.

P. 371 D. lin. penult. προσήκει] προσήκει Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 371 E. lin. 6. τὴν μὲν κατ' οἰκείωσιν. Cf. Tom. V. p. 169 B. βασιλείαν δὲ ἐνταῦθα λέγει, ἣν ἐλθὼν κατώρθωσεν ἐν ὑστάτοις καιροῖς, τὴν κατ' οἰκείωσιν καὶ γινώσκων. Ibid. p. 195 C. Καὶ ποίαν βασιλείαν ἐνταῦθά φησιν; Οὐκ ἐκέλευν τὴν κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον, ἀλλὰ ταύτην τὴν τῆς οἰκείωσης. Ἐβασίλευσε μὲν γὰρ καὶ πρὸ τοῦτου πάντων, ἅτε δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ὤν· νυνὶ δὲ καὶ ἐκόντων καὶ χάριν εἰδόντων.

P. 372 E. lin. 9. οὐ τὸ στήναι] οὐ τῷ στήναι Sav. *typothetæ culpa*. Vid. ejus *Corrigenda*. Mendum non correxit Montef.

P. 373 A. lin. 3. τέλειον pro τέλεον mendose ediderunt Mor. et recentiores.

P. 373 D. not. r. τῷ διαβύλῳ προέπιε (cum glossis προέδωκε, προέπεμψε, προσέτριψε). Vid. Annot. ad p. 106 C.

P. 374 A. not. v. "Pone ζαπλούτων. Τὰ ἐπιτατικὸν verbo non jungitur." Dun.

P. 374 E. lin. 4. ἐνὸς χρυσίου. Χρυσίου, *numus aureus*, ut Tom. XI. p. 278 E. σὺ μὲν ὁ πλουτῶν ἡγόρασας χρυσίων ἑκατὸν τυχὸν ἢ καὶ πλείονων, ὁ δὲ πένης ἀργυρίου ὀλίγον.

Ibid. lin. 7. τοσούτου ἢ τιμῇ. "Haec verba inducenda sunt, quae videntur glossema falsum [verborum τοσούτου ἦν] et sic legendum, εἰ δὲ μὴ παρὰ τὴν ἀρχὴν (repetendum κατὰ κοινού, διεκόπτετο ὑπὸ ἀθυρίας) μὴ θαυμάσῃς. Probant quae sequuntur." Dun.

P. 375 A. lin. ult. τραπέντος αὐτῷ τοῦ καρπού. "Quid si legas, σαπέντος? Hoc melius frumento convenit. Sed non nimis audendum." Dun.

P. 375 B. lin. ult. οὐδὲ ἀργυρίου τοῖς θεομένοις, h.e. *ne pretio quidem egenis*. Aliter Interpretes: *ne assem quidem egeni Vet. nec pecuniae tantillum egentibus* Montef.

P. 377 A. lin. 8. ὕφαιμοι δὲ καὶ διατεταμέναι αἱ βλεφαρίδες. Noster Tom. IX. p. 246 B. de ebrio, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα διατεταμένους. Tom. I. p. 674 A. Καὶ ὁ ὀργῇ κατεχόμενος μεθύει πάλιν· οὕτω γοῦν αὐτῷ καὶ ἡ ὄψις οἰδεῖ, καὶ ἡ φωνὴ τραχύνεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ γίνονται ὕφαιμοι. Unde fides accedit conjecturae Dorvillii ad Charit. I. 3. ὁ δὲ ὑφαίμοις τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τραχεῖ (pro παχεῖ) τῷ φθέγματι.

HOM. XL.

P. 379 A. lin. 1. φέρε τῆς ῥήσεως ταύτης τὴν δύναμιν ὑμῖν ἀναπτύξωμεν. Cf. supra p. 203 A. "Dum apud veteres Interpretes lego, quae illi de

Marcionitis et symbolo fidei ad hunc locum notarunt, alia mihi in mentem veniunt. Illud ergo constat, Baptismum aliis in locis etiam pro symbolo resurrectionis et regenerationis haberi. Praeterea nec hoc obscurum videtur, Paulum h.l. probare τοὺς ὑπὲρ τῶν νεκρῶν βαπτίζομενους. Ergo ita accipio: ὑπὲρ τῶν νεκρῶν· οὐ δῆπου ὑπὲρ ἄλλων τινῶν, τῶν ἤδη ἀποθανόντων· ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς πάντως μετέπειτα τεθνηξόμενων, καὶ οὐδεπώποτε ἀναστησομένων, ἀλλ' εἰσαὶ καὶ ὄντων καὶ ἔσομένων νεκρῶν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνίστανται οἱ νεκροὶ, οἱ βαπτίζόμενοι οὐχ ὡς ζησόμενοι, ἀλλ' ὡς τεθνηξόμενοι βαπτίζονται. τοιγαροῦν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, οὐχ ὑπὲρ τῶν ζώοντων βαπτίζονται. Vivos autem sic appellari νεκροὺς, nemo mirabitur, qui Matth. vii. 22. et loca similia contulerit." *Matth.* ad loc.

P. 379 A. lin. 3. μεμνημένους pro μεμνημένους est lapsus Morelli per utramque Benedictinam propagatus. Recte se habent Latina. Statim ἡ ἑσπέρα ἐκείνη vesperam magni Sabbati, sive vigiliam Paschatis innuere videtur. Vid. *Bingham* Orig. Eccles. Lib. XI. Cap. 6.

P. 379 B. lin. 1. ἐκφέρειν τὰ ἀπόρρητα (εἰς τοὺς ἀμύητους). Formula a mysteriis Graecorum huc translata. Vid. *Lobeck*. Aglaoph. p. 55. not. Alias dicitur ἐξορκεῖσθαι, ἐπομπεύειν, ἐξεπιεῖν. Cf. Annot. ad p. 29 B. Locum nostrum laudat *Casaub.* Exercit. XVI. ad Annales Baronii, p. 491. notans: "Deinde addit, se quo poterit modo dicturam συνεσκιασμένως, obscure, vel ut Lucretii vocem usurpem, adumbratim: plane ut apud Theodoretum Dial. II. negat Orthodoxus, de Eucharistia fas esse aperte loqui, quoties periculum est, ne adsint non initiati: οὐ χρὴ σαφῶς εἰπεῖν· εἰκὸς γάρ τις ἀμύητους παρέιναι: deinde respondet Eranista: αἰνγματωδῶς ἢ ἀποκρίσις ἔστω. Et in Dialogo primo dixerat jam Orthodoxus, quum mentio de mysteriis incidisset; ἀξιώ σε μυστικώτερον ἀποκρίνασθαι· τινὲς γὰρ ἴσως ἀμύητοι παρεστήκασιν."

P. 381 A. not. 5. Si scribas ἔλεγεΝτομεΝημασι, causa omissionis satis constabit.

P. 383 A. lin. 3. πρὸς πάντα ἀρκοῦσαν] Sic Veron. Commel. Sav. ταῦτα pro πάντα est sphalma Morelli, quod etiam Benedictinos fefellit. Correxerit Editor novissimus.

P. 383 E. lin. 4. Pro ἐργάζεται, ἐργάζεται vitiose dedit Morellas, quem secuti sunt recentiores.

P. 384 A. not. P. Edebatur οὐχὶ ἐκείθεν; δῆλον. Sed δῆλον sic nude positum, pro δῆλον δὴ, δῆλον ὅτι, vel παντί που δῆλον, valde insolens videtur. Siquis adhuc de verbis, quibus Chrysostomi textum amplio-rem fecerimus, subdubitet, conferat, quaesumus, loca quae sequuntur. Tom. II. p. 274 E. καὶ πηγὴ σκωλήκων αὐτῷ πάντοθεν ἔβρουεν ἀπὸ τῶν μελῶν, καὶ διηρεκῆς ἦν αὐτῇ ἡ ἐπιρροή. Tom. III. p. 33 B. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου φύσις· τὰς τῶν ὑδάτων ἐπιρροίας μιμεῖται, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων νικᾷ τὴν ἀφθονίαν, τότε πλεονάζουσα μᾶλλον, ὅταν πολλοὺς ἔχη τοὺς ἀρρομένους αὐτῇ. Tom. IV. p. 14 B. Καὶ οὐ θησαυρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πηγὴν

μιμείται τὰ θεῖα λόγια, δαψιλῇ τὰ νήματα ἀναβλύζουσιν, καὶ πολλὴν ἔχουσιν τὴν ἐπιρροήν. Et paullo post: Καὶ μὴ θανμάσῃς, εἰ ἡμεῖς τοῦτο πεπόνθαμεν· καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν κατὰ δύναμιν τὴν ἑαυτῶν τὰ ἐντεῦθεν νήματα ἐξήμλησαν, καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς πάλιν τοῦτο ποιῆσαι ἐπιχειρήσουσι, καὶ οὐδὲ οὕτω κενῶσαι δυνήσονται τὸ πᾶν· ἀλλ' αὖθις τὰ τῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἐπιδίδωσι τὰ νήματα.

P. 384 D. lin. 2. ταῖς φροντίσι, τῷ δαπανᾶσθαι. *Curis pro quibus consumitur*, vertit Vetus, quasi uno tenore legisset, ταῖς φροντίσι τῷ δαπανᾶσθαι. Sed δαπανᾶσθαι active sumendum, ut Tom. I. p. 106 D. Tom. VI. p. 44 D. Tom. VIII. p. 253 B.

P. 385 D. lin. 2. τερατωδείας. Legitur τερατωδία Tom. VII. p. 402 A. forma magis legitima, arbitro Bast. in Append. ad Epist. Crit. p. 6.

P. 386 A. not.^u. Lectio valde notabilis ἐπαιτῶν etiam Syri Interpretis auctoritatem nacta est. In vulgari ἐρπετῶν praeter generis enallagen (τοὺς μὲν γὰρ, quasi ὄφρων antecessisset) minus quadrare videtur vocabulum πῆρωσις.

HOM. XLI.

P. 387 B. lin. 5. περιτρέπει] προτρέπει vitiose Mor. Ben.

Ibid. lin. penult. οὐκ ἂν ἀνέστη] ἂν abest u Mor. Ben. casu, ut videtur.

P. 389 B. lin. 7. ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν] Sic Veron. Sav. cum nostris omnibus et Mosqq. Benedictini post Morellum ediderunt, ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ κτηνῶν,

P. 390 B. lin. 2. οὕτω, πῶς; ἐν διαφορᾷ πολλῇ. Ita distinxit Sav. recte. Cf. Tom. X. pp. 514 D. 516 D. οὕτω πῶς, ἐν δ. π. Veron. οὕτω πῶς ἐν δ. π. Mor. Ben. Vid. nos in Annot. ad Tom. VII. p. 269 B.

P. 390 D. lin. ult. καὶ τοῦ πνεύματος δὲ παρόντος τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ τῆς σαρκός, καὶ τὸ τοιοῦτο κενόν ἐστὶ τούτου χωρὶς. Sic Edd. omnes, nisi quod virgulam post ψυχῆς habet Veron. Corrector Codicis A. copulam post ζωῇ invexit, ut legatur, τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ καὶ τῆς σαρκός. Lectio Cod. E. haec est: καὶ τοῦ πν. δὲ παρόντος τῇ ψυχῇ, ἢ ζωῇ τῆς σαρκός τοῦ τοιούτου, κενὴ ἐστὶ καὶ τούτου χωρὶς. Denique Cod. F. sic legit: καὶ τοῦ πν. δὲ παρόντος τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ τῆς σαρκός τοῦ πνεύματος ἐστὶν τοῦ ἁγίου· καὶ τὸ τοιοῦτο κ. ε. τ. χ. Catena vulgatum habet usque ad τῆς σαρκός, ceteris omissis. Ad sententiam satis tenebrosam illustrandam parum subsidii afferunt Interpretes. Ordo verborum hic esse videtur, τῆς ψυχῆς (ἐστὶν) ἢ ζωῇ τῆς σαρκός, h.e. *vita carnis ab anima pendet*, non a S. Spiritu. Vel, si mavis, τῆς ψυχῆς τῆς σαρκός (ἐστὶν) ἢ ζωῇ.

P. 391 A. lin. 5. Ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ μετέφρασεν. Cf. Tom. VII. p. 74 C. ubi eadem fere exempla affert.

P. 392 D. not.^w. Recte se habet simplex πλάσαι. Noster Tom. X. p. 548 C. Διὰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὑπάρχων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τὰ διαδήματα περικειμένων μεζόνων εἰσιν ἐγκεχειρισμένοι τιμὴν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν ἀρχήν,

ἄτε ἐν μείζουσι καὶ ἐπὶ μείζουσι πλάττοντες τοὺς ἀνθρώπους. Plut. in Cat. Maj. p. 348 B. οὕτω δὲ εἰς ἀρετὴν τῷ Κάτῳι πλάττοντι καὶ δημιουργοῦντι τὸν υἱόν. Μεταπλάττειν et μεταρρυθμίζειν jungit Chrys. Tom. XII. p. 230 D.

P. 393 B. not.^c. καὶ προσφέροντες—τελείσθαι] καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς, ceteris omissis, Edd. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς τελείσθαι A.E. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς τελείας Eclog. Videas vestigia plenioris lectionis, quam nobis servavit F. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀξιοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν τελείσθαι. (In Codice autem haec, ὑπὲρ αὐτῶν τελείσθαι, sequentibus adhaerent.) Ceterum mortuorum conditionem aliquatenus a viventibus levare posse, scilicet precibus, oblationibus, eleemosynis, constans et perpetua est sancti Patris opinio. Loca, quae tam ad lectionem nostram stabiliendam, quam ad rem ipsam illustrandam plurimum conferant, haec sunt. Tom. IX. p. 174 E. Ἔστι γὰρ, ἔστιν, εἰν θέλωμεν, κούφην αὐτῷ γενέσθαι τὴν κόλασιν. Ἄν οὖν εὐχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῶμεν συνεχεῖς, ἂν ἐλεημοσύνην διδῶμεν· κὰν ἐκεῖνος ἀνάξιος ᾖ, ἡμᾶς ὁ θεὸς δυσωπηθήσεται. Paullo post, Περίστησον χήρας . . . εἰπέ τοῦ νομα· πάσας κέλευσον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιέσθαι τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἱκετηρίας. Max p. 175 E. Οὐκ εἰκὴ προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων γίνονται, οὐκ εἰκὴ ἱκετηρίαί, οὐκ εἰκὴ ἐλεημοσύναι . . . Οὐχ ἁπλῶς ὁ διάκονος βοᾷ, Ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων. Tom. XI. p. 217 D. Κλαίωμεν οὖν τούτους (τοὺς ἐν ἁμαρτίαις ἀποθανόντας), βοηθῶμεν αὐτοῖς κατὰ δύναμιν, ἐπινοήσωμεν αὐτοῖς τινα βοήθειαν, μικρὰν μὲν, βοηθεῖν δὲ ὅμως δυναμένην. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Αὐτοὶ τε εὐχόμενοι, καὶ ἐτέρους παρακαλοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν ποιέσθαι, πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόντες συνεχῶς. Ἐχει τινὰ τὸ πρᾶγμα παραμυθίων. Totus locus videndus.

HOM. XLII.

“Hieronymo Agnino Interprete.”

P. 394 D. not.^b. “Hic [sc. post λέγων] quaedam desiderari omnino videntur,” Montef. Non crediderimus. Recte usitateque dicitur, λέγειν εἰς τι, cum respectu alicujus rei: ut supra p. 252 E. ἢ εἰς ἑτερά τινα (λέγων), ἢ εἰς αὐτὸ τοῦτο: ubi mox subjungitur, ἢ περὶ τούτου τοῦ πράγματος λέγων, ὥς ἔφην, ἢ περὶ ἐτέρων τινῶν.

P. 395 E. lin. penult. πολλαχοῦ post ἀλλαχοῦ male abest ab Edd. Mor. et Ben. utraque. Desideratur etiam in Catena.

P. 397 A. lin. 4. ὥστε τὸ μὲν σῶμα. Particula μὲν deest in Edd. modo dictis.

P. 397 D. lin. 2. πῶς δὲ καὶ ταύτης δ.] πῶς δὲ ταύτης καὶ δ. Montef. nulla auctoritate.

P. 399 B. lin. 4. τὴν ἐαυτῶν πολιτείαν ὑφαίνωμεν. “Puto legendum ὑποφαίνωμεν, vel potius ἀποφαίνωμεν, quod proprium et usitatum est.” Dun. Apud Nostrum Tom. III. p. 561 A. ubi vulgo legitur, καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ὑπερβολὴν ὑφαίνων, affertur e duobus ὑπεροχὴν ἐμφαίνων. Alio

loco Tom. IX. p. 651 C. μεγάλας τοῖς Ἰουδαίοις ὑφαίνων ἐλπίδας, cum libris omnibus edituri sumus, ὑποφαίνων. Sed ingenue fatendum est, usum vocabuli ὑφαίνειν tam late apud Nostrum patere, ut sine urgente necessitate non sit sollicitandum.

P. 399 D. lin. 2. Alterum καὶ εἰς τὸν δαῖνα casu omisit Montef. Cf. Var. Lect. ad pp. 36 E. 90 E. 537 A.

HOM. XLIII.

"Joanne Fichardo Interprete."

P. 399 E. not. b. Verba καὶ οὐ πάντα (+πανταχοῦ A.E.) προστίθῃσι (προστίθῃσι iidem) τὸν ἡθικὸν λόγον, quae propter homoeoteleuton excidisse videntur, nunc primum auctoritate nostrorum omnium A.E.F. Chrysostomo reddita sunt. Etiam Interpres ea agnoscit, vertens: *Neque vero de moribus in universum agit ille*. Mirum hic Editores nihil mendi suspicatos esse.

P. 400 A. lin. 4. [πρὸ] τοῦ ἡθικοῦ (sic) Sav. Mor. πρὸ clam expunxit Montef. repugnantibus libris. Vetus: *οἱ πάντες vice quae ad mores pertinent*.

P. 401 C. lin. 1. τῶν συνεδρεούντων, scilicet, *presbyterorum*. Noster Tom. I. p. 392 E. τὸ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον. Presbyteri audiunt, σύμβουλοι ἐπισκόπον, συνέδριον καὶ βουλὴ ἐκκλησίας, Constitut. Apostol. II. 28.

P. 401 D. not. P. Usus hujus genitivi tetigimus in Annot. ad p. 294 A. Nunc addimus Tom. IX. p. 461 E. ἐνταῦθα δὲ ὡς ὁμολογημένον, παρήσῃσι: ubi tamen libri penes nos ὁμολογημένον exhibent. Athen. XIII. p. 607 D. καὶ τῷ παλαιοῦντι ἄλλω τινὶ ἅπτον προσθέντι ἡμφισβῆται. Ita Casaub. sed in libris προσθέντος legitur.

P. 402 B. lin. 6. ἐν ἐνὶ χρόνῳ] ἐν abest a Mor. Ben. lapsu prioris.

Ibid. lin. 7. ῥαδίαν ποιεῖ τὴν συμβουλὴν. "Legendum indubitanter συμβολήν." Dun. "Haec utique vera est lectio." Montef. qui συμβολήν in Graecis, *symbolon* in Latinis edidit. Vocabuli συμβολή, *collatio quae fit a singulis in commune*, exemplum clarum et indubitatum ex Nostri scriptis afferre non possumus.

P. 402 D. lin. penult. μεγάλα ἐργαζομένους] *magna facturos* Vet. *magna operari* Hervet. Montef. Vertendum erat, *magna lucra facientes*.

P. 403 A. lin. 6. ὡς δυσωπῆσαι καὶ αὐτὸν ἀναστήναι. "Hic omnino legendum videtur, ὡς μὴ δυσωπῆσαι." Montef. "Immo recte se habet δυσωπῆσαι sine μὴ, sed pro ἀναστήναι legendum erat ἀναστήναι, quod cum B. habent Commel. et Sav." Editor Ben. 2dae. Scilicet Morellus dederat ἀναστήναι, litera ν nimio atramento deformata; unde Montefalconius ἀναστήσαι effecit. Vetus; *ut moverent et excitarent etiam ipsum ad protectionem*.

P. 403 B. lin. ult. τυχὸν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα πρὸς ὑμᾶς παίησω. Sic

omnino legendum, ut ex serie liquet, et sic etiam legitur in Epistola ad Corinthios. Editi male *πολλάκις δέ.*" Montef. "*Πολλάκις, adeo, fortasse significare, nemo hodie nescit. Quare restituimus librorum scripturam.*" Editor Ben. 2dae. Negat quidem Heindorf. ad Plat. Phaed. p. 19. hanc vim habere vocabulum videri, nisi post *εἰ, εἴαν, μὴ, ἵνα μὴ* : quod de bonis scriptoribus verum esse potest. Noster autem hac lege se obstringere recusat : e. g. Tom. II. p. 16 C. *πῦρ ἐπέλθον πολλάκις κατηνάλωσέ σου τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν οὐσίαν ἐδαπάνησεν ἅπασαν* ; Tom. VI. p. 226 A. *δοὺς χρήματα, καὶ πολλάκις δυνάμεθα ἐξαρπάσαι σε τῶν ἐπικειμένων κακῶν.*

P. 405 D. not.^s. *μὴ πένητες καὶ πτωχοὶ γενόμεθα.* Correctores, qui negantem particulam expunxerunt, fefellit usus vocabulorum *πενία, πτωχεία, εὐτέλεια* et similium Nostro admodum familiaris, quo ad mentem animumque humilem ac pusillum transferantur. Supra p. 149 E. *μηδὲ πτώχευε, ἄνθρωπε, τὴν διάνοιαν.* Tom. VII. p. 278 A. *μὴ πτωχεύωμεν* (Editi ex glossa *μεριμνῶμεν*) *μηδὲ μικροψυχῶμεν.* Tom. VI. p. 27 B. *εἰ δὲ Ἰουδαῖοι ταῦτα ἐγκαλοῦνται, τίνος ἂν τύχοιμεν συγγνώμης ἡμεῖς . . . πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις καταπίπτοντες πενίαν* ; ubi nonnemini conjecturam *πονηρίαν* tantum non recepit Montef. Tom. IX. p. 86 D. *τῆς γὰρ Ἰουδαϊκῆς εὐτελείας ταῦτα τὰ παραγγέλματα.* Sic in nostro quoque loco statim subiungitur, *καὶ γὰρ ἐσχάτης τοῦτο εὐτελείας.*

Ibid. not.^v. Libri omnes, tam scripti quam editi, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῶν ἀδοκῆτων ἐπιταγμάτων, ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ θεοῦ διηνεκῶς. "Censeo legendum τῶν ἀδοκῆτων πραγμάτων, vel fortassis ἐπιταραγμάτων (!)." Dup. Hic quidem, deficientibus libris, conjecturae tantum tribuimus, ut post ἀδοκῆτων articulum τῶν excidisse suspicemur. Proinde dedimus, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῶν ἀδοκῆτων, τῶν ἐπιταγμάτων ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ θεοῦ διηνεκῶς. Ut taceamus auctores Graecos (e. g. Eurip. Med. v. 1418. καὶ τὰ δοκηθέντ' οἷς ἐτελέσθη, τῶν δ' ἀδοκῆτων πόρον εἴρε θεός. Aelian. V. H. XIII. 33. ἡ τὰ παράδοξα καὶ τὰ ἀδόκητα φιλοῦσα ἐργάζεσθαι τύχη) locutio τὰ ἀδόκητα per euphemismum pro *malis improvisis* Nostro tam familiaris, ut exempla ejus cum delectu modoque ponenda sint. Tom. I. p. 720 A. καὶ οὐδ' ἀθυμίαν ὑπομένει, οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἀδοκῆτων, οἷα πολλὰ [τά] παρὰ ἀνθρώποις ἐστί. Tom. II. p. 187 C. σπουδάσωμεν τοίνυν τῆς ψυχῆς ἐπιμελείσθαι τῆς ἡμετέρας, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς τῶν ἀδοκῆτων λυπῆσαι δύναιται. Ibid. p. 79 A. τοῦτο δὲ λογιζόμεθα διηνεκῶς ἐπὶ τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ἀδοκῆτως (fort. ἀδοκῆτων). Tom. III. p. 213 A. εἰ καὶ τι συμβαίῃ τῶν ἀδοκῆτων. Tom. IX. p. 571 B. ἂν τε νόσον ὑποπτεύσῃ, ἂν ὕβριν, ἂν πενίαν, ἂν ἄλλο τι τῶν ἀδοκῆτων. Vide etiam supra pp. 251 C. 299 C. 361 D.

P. 405 E. lin. 3. τοῦ εὐαγγελίου κρέμασθαι παρὰ τὴν κλίσην. Cf. Tom. VII. p. 703 B. εὐαγγέλιον τραχήλων ἐξαρτῶσαι : ubi quaedam notavimus.

HOM. XLIV.

P. 406 E. not.^e. πρὸς κινδύνους ἦν παρεμβεβλημένος. Παρεμβάλλειν in re militari est *diversi generis milites certo ordine interserere et collocare*; unde παρεμβεβλημένος idem fere quod παρατεταγμένος sonare possit. Sed hic usus confirmationis egere videtur. Nec magis tamen παραβεβλημένος, quod Dunaeo placuisse videmus, in passiva forma usitatum.

Ibid. not.^g. Formam κατεξανιστάται praetulit Editor novissimus. Quod nos scripsimus, congruit cum regula Arcadii de Accent. p. 171, 3.

P. 409 C. lin. 1. πρὸς τούτους] πρὸς τούτοις mendose excusum in Ben. utraque.

P. 409 D. not.^f. Vid. Annot. ad p. 248 E.

Ibid. not.^m. Editi omnes dant, εἶδες σύνεσιν; οὐ Παύλῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις αὐτοὺς χαρισαμένους δέκνυνσι, τῷ τὴν πόλιν κ. τ. εἰ. Libri omnes A.C.E.F. habent ἢ pro ἀλλὰ καὶ; sed μᾶλλον pro μόνον, qua confusione vix ulla frequentior, solus obtulit C. Praeterea in positione verbi δέκνυνσι, quo aegre carere possumus, magna est testium discrepantia. In duobus A.E. omnino deest. Regius C. om. εἶδες σύνεσιν; deinde pergit, δέκνυνσι γὰρ οὐ Παύλῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνοις α. χ. Quartus Codex F. post σύνεσιν legit πῶς δέκνυνσι, unde homoeoteleuton emergit, quod omissionis causa exstitisse videtur.

P. 411 D. lin. 5. εἰκὴ φιλοῦ, καὶ μὴ μισοῦ εἰκὴ (coll. p. 414 C.D.) Dictum vulgare de inimicitiis non temere suscipiendis. Noster Tom. XI. p. 565 C. ὑπὲρ φίλον πολλάκις καὶ ὑβρίσθημεν καὶ ἔχθρας ἀνεδεξάμεθα· διὰ δὲ τὸν Χριστὸν οὐδεὶς ἔχθραν ἀναδέχεται, ἀλλ' εἰκὴ, φησὶ, φιλοῦ, εἰκὴ μὴ μισοῦ. Adde ibid. p. 702 D. Ejusdem farinae sunt, τί γὰρ ἔχω κοινὸν πρὸς αὐτόν; οὐδὲν πρᾶγμα ἔχω πρὸς αὐτόν (Tom. IV. p. 441 B.) τί δέ μοι μέλει; τὰ ἑμαυτοῦ μεριμνῶ (Tom. V. p. 237 C.).

Ibid. not.^s. Ope Codicis F. locus ad hunc modum reformari potest: μὴ καταφροσύνης, μηδὲ εἴπῃς· αὐτὸς γὰρ——ἀναδέξασθαι περιττὴν· ταῦτα τὰ ληρώδη ῥήματα, τῶν θηρίων, μᾶλλον δὲ τῶν δαιμόνων. Atque hoc praestare videtur.

P. 412 A. not.^x. De hoc loco diximus in Annot. ad Tom. VII. p. 41 B. ubi lectionem Regii C. ab Editore novissimo receptam damnavimus. Aliquanto speciosior est scriptura nostri F. sed non magis admittenda.

P. 412 C. not.^e. καὶ πόθεν: τοῦτο ὅτι ἀνύω (sic) Veron. καὶ πόθεν τοῦτο; ὅτι ἀνύω Sav. et in marg. ἴσ', ὅτι οὐκ ἀνύω. Ejus conjecturam clam recepit Montef. et unde constat, inquis, profecturum me esse quicquam Vet. et undenam, inquit, intelligam quod proficiam Hervet. Recte uterque. Formula πόθεν ὅτι, vel πόθεν τοῦτο ὅτι librariis alibi fraudi fuit. Vid. Var. Lect. ad pp. 177 D. 181 A. Tom. XI. p. 670 A. πόθεν γὰρ ὅτι

οὐκ ἔστι σου βελτίων; "Non meminimus alibi in Chrys. similem breviloquentiam." *Ed. Ben.* 2^{dae} ad loc. Praeter locum hujus operis p. 181 A. a nobis restitutum, indubitatum exemplum est *Tom. VII. p. 27 B.* πόθεν ὅτι ἡ Μαρία τοῦ Δαυὶδ οὐσα ἐδείχθη;

P. 412 E. not.ⁱ. ὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνει, ὑγιαίνει] Sic Edd. ὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνον ὑγιαίνει A.F. ὅτι εἰ ἐπιμελεῖ:::::: τυγχάνον ὑγιαίνει (cum rasura) C.

P. 413 B. lin. 4. ὥσπερ ὕδατι θερμῷ περικλύζων τοῖς ἐπαίνοις. *Dunaeus* apte excitavit *Pindar. Nem. IV. 6.*

οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον

γε μαλθακὰ τεύχει

γυῖα, τόσον εὐλογία φόρ-

μιγγι συνάορος.

P. 413 C. not.^r. Haec δεσμεῖν, δέειν, δένειν miscentur *Tom. X. p. 621 A.C.*

P. 413 E. not.^x. μή τι τίκεται *Veron.* Ita A.C. μή τι τίκεται *Sav.* consentiente, ut videtur, nostro F. μή τίκεται *Mor. Ben.*

P. 415 A. lin. 1. ῥήματα καταποντισμοῦ. *Vid. Psal. li. 6 (LXX).*

P. 415 D. not.^b. οὐ τῷ κατηγορουμένῳ. Sic de nostro scripsimus pro vulgato οὕτω κατηγορουμένῳ. De tribus enim personis sermonem esse manifestum est.

Ibid. lin. 5. συνίδῃ ἑαυτῷ. Sic *Tom. II. p. 199 B.* καὶ συνίδῃ πολλῇ ἑαυτῷ πεποιημένῳ τῶν τραυμάτων τὴν ἐπιμέλειαν. Nisi in utroque loco legendum συνειδῇ.

P. 415 E. not.^h. Ad verbum οὕτως tacite repetendum est ἀμυνάσθω. Diximus in *Annot. ad Tom. VII. p. 171 D.* ubi hic ipse locus in quæstionem vocatus est.

[illegible]

P. 386 A. not. n. ἐπαιτῶν] ἰ,ο,μ, mendici.

P. 399 E. not.^b. καὶ οὐ πάντα προστιῆθαι τὸν ἠθικὸν λόγον] אַל תוסיף לכולם אֵת הָאֵתִיקוֹן; et non omnem sermonem de moralibus praeponit.

97

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

200

ΙΩ Ιωάννης.

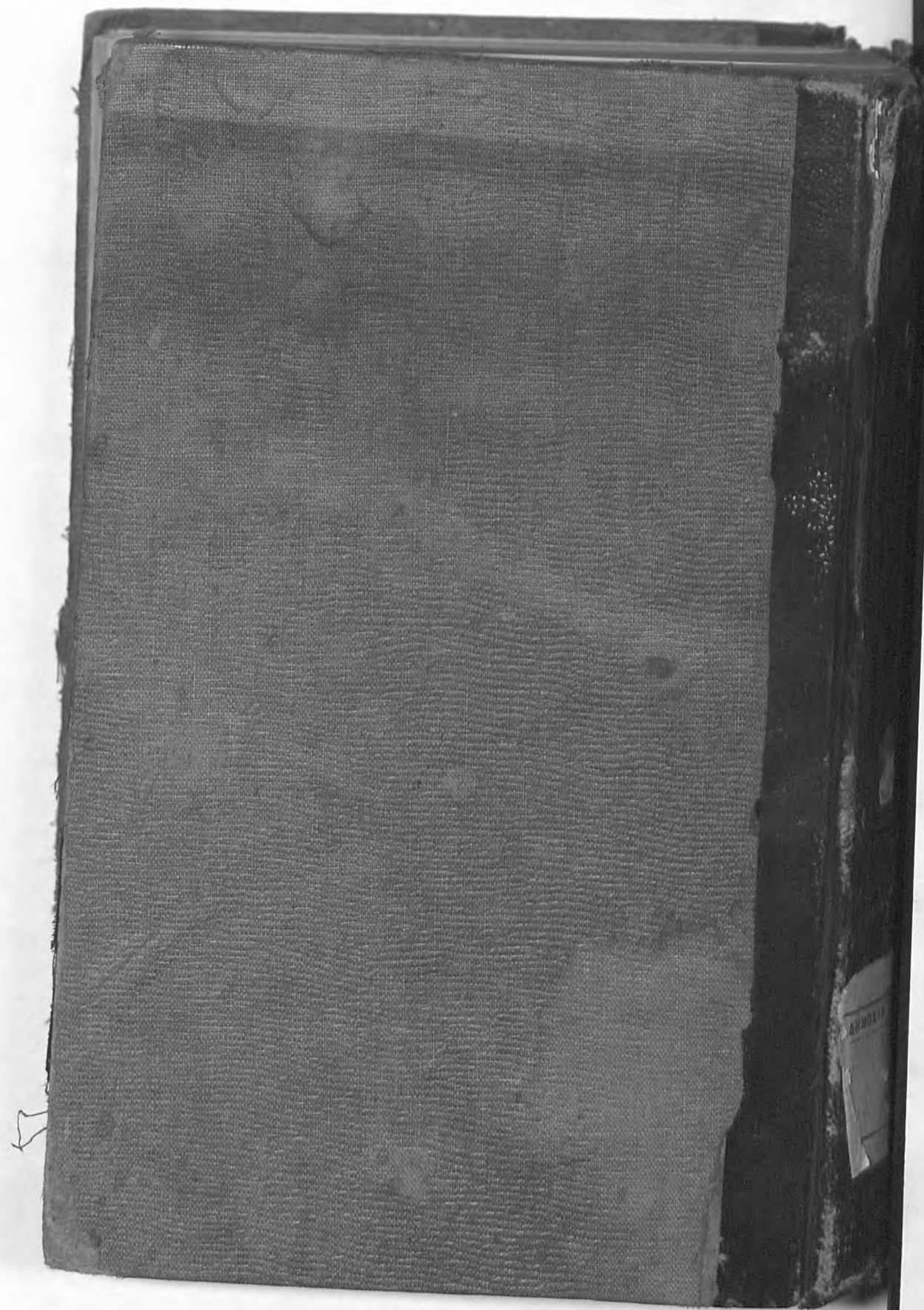
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟ/ΜΟΥ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΟΥ...

ἀριθ. χρ. 2036

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας